CONFESSIO CATHOLICA,

hoc est,

DOCTRINÆ CATHOLICÆ ET EVANGELICÆ, QVAM ECCLESIÆ AUGUSTANÆ CONFESSIONI addictæ profitentur, ex Romano-Catholicorum Scriptorum suffragiis confirmatio.

PROOEMIUM.

De Juliano Imperatore Historiæ Ecclesiasticæ monumentis proditum est, quòd lege publicâ prohibuerit, *ne Christiani gentium doctrinâ imbuerentur.* Causas hujus edicti complures recensent Socrates lib.3.Histor.Eccles.cap 14. Sozomen.lib.5.Hist.Eccl. cap.17.Niceph.lib.10.Hist.Eccl.cap.26.inter quas nō est postrema, quòd veritus fuerit, ne ex ipsis gentilium libris idololatria Ethnica, cui addictus erat, oppugnaretur. *Videbat enim, Apollinarium Syrum, virum omni doctrinæ genere & orationis formis instructum, adversus gentiles Philosophos pro veritate librum scripsisse, in quo sine ullis sacrarum literarum testimoniis* (adeoque ex ipsis gentilium libris) *planè ostendebat, eos in illo, quod de Deo sentiendum est, per errorem vehementer lapsos esse,* quem cùm Episcopi illius temporis ipsi legendum offerrent, respondit; *ἀνέγνων, ἔγνων, κατέγνων, legi, cognovi, damnavi,* sed Episcopi rescripsêre, *ἀνέγνως, ἀλλ' οὐκ ἔγνως, εἰ γὰρ ἔγνως, οὐκ ἂν κατέγνως, Legisti, sed non cognovisti; si enim cognovisses, non damnasses.* Rectè omninò, siquidem ipsummet istud edictum testatur, Julianum nequaquam hoc Apollinarii scriptum susque deque habuisse, sed ab eo gentilium idololatriæ detrimentum metuisse, unde Socrates Imperialis edicti causam explicans, subjungit d.l. *Pro certo sciebat Imperator, fabulas, quæ apud gentiles Scriptores sunt, ejus, quam tenebat, opinionem reprehensioni facilè expositu ras, quas quidem Socrates Philosophorum apud illos facilè princeps improbans, perinde ac si Dæmonia ipsorum delere laborasset, à judicibus condemnatus est.* Et sanè si pervolvamus libros eorum, qui contra gentiles disputarunt, Justini puta, Tertulliani, Athenagoræ, Clementis Alexandrini, Arnobii, Lactantii, Minutii Felicis, Eusebii Pamphili, Julii Firmici & aliorum, liquidò conspicuum fiet, ex propria gentilium confessione & hypothesibus ipsos argumenta petere, quibus Christianæ religionis veritatem, Ethnicæ contrà superstitionis falsitatem demonstrent. *Possunt*, inquit Alphonsus de Castro lib.1.adv.hæres.cap.12. *gentilium doctrinæ prodesse ad ipsos gentiles expugnandos, ut cùm adversus eos pugnamus, suo ipsorum gladio eos jugulemus, ut David occidisse Goliathum sacra testatur Historia. His namq; armis Justinus Martyr adversus gentes pu-*

gnat in Apologetico, quem de eadem re fecit. Ideo Damascenus lib. 4. de orth. fide cap. 18. ait. Si autem ab his, qui foris sunt, decerpere quippiam utile valuerimus, non aspernabile est. Efficiamur ut probati trapezitæ, legitimum & purum aurum acervantes, adulteratum autem refutantes. Sumamus sermones optimos, Deos autem ridiculos & fabulas alienas canibus projiciamus. Nam plurimum ex ipsis contra seipsos fortitudinem habere valebimus. Illis piorum veterum vestigiis insistentes, constituimus doctrinæ Catholicæ & orthodoxæ, quam Ecclesiæ Augustanæ Confessioni addictæ profitentur, veritatem ex Romano-Catholicorum Scriptorum suffragiis confirmare. Verissimè enim scribit Thom. Mortonus in causa regia sive dissert. adversus Bellarm. tract. de officio Principis Christiani cap. 3. p. 127. *Vix controversia ulla est inter Protestantes & Pontificios vehementiùs agitata, in qua ex Ecclesia vestra* (Romana) *non aliqui authores sanè gravissimi causæ nostræ patroni disertissimi extiterint.* Antequam verò rem ipsam divinâ favente gratiâ aggrediamur, Proœmii loco præmittemus *I. utilitatum ex hoc scripto expectandarum enumerationem. II. exceptionum quarundam Pontificiarum refutationem. III. de quibusdam Scriptoribus, quorum testimonia adducentur, necessariam commonefactionem.*

CAPUT I.

DE UTILITATE EX HOC *scripto expectanda disserit.*

PRIMA ac præcipua utilitas, quam ex ipsorum Adversariorum testimoniis pro nostra Confessione adductis percipere possumus, est *veritatis confirmatio.* Ut enim *domestici testimonii fides improbatur* l. Etiam 3. C. de testibus; ita è contrario testimonium, quod ab hoste proficiscitur, magnum omninò pondus obtinet & repudiari minimè potest. Ostendit enim, fulgorem veritatis esse tantum, ut clausos etiam feriat oculos, ac vim ejus esse tantam, ut ab hostibus ipsis vel invitis vel insciis suffragium quasi extorqueat, inde cœlestis veritatis præcones non dubitarunt ad ipsorum adversariorum testimonium provocare.

1. Moses Deuter. 32. v. 31. in Cantico suo cygnæo dicit: *Non est Deus noster, ut Dii eorum* (gentilium) *inimici nostri sunt judices.* LXX. quidem sic reddiderunt, *οἱ δὲ ἐχθροὶ ἡμῶν ἀνόητοι* pro פְּלִילִים procul dubio legentes נְבִילִים Sed Chaldæus paraphrastes eodem modo vertit, quo vulgatus Interpres Latinus, quam versionem textui Hebraico optimè hoc quidem loco congruere judicamus, siquidem פְּלִילִים *judices atq; arbitros* significat Exo. 21. v. 22. Job. 31. v. 11. פְּלִילִים sunt דַיָּנִים inquit R. Mardochai Nathan in capit. Concord. Hebraic. Sensus igitur est, Deus noster, qui est petra nostra, non est sicut petra gentilium, id est, ut Dii gentilium, quos petræ & refugii loco habent. Illi enim tam impotentes & infirmi sunt, ut nec se nec suos defendere vel ulcisci; nec cultoribus suis benefacere, nec hostibus malefacere possint, noster verò Deus, utpote omnipotens, *facit mirabilia magna solus*, Psal. 72. v. 18. ipse exercet judicia adversus suos ac suorum hostes, cujus rei testes sunt etiam ipsi inimici nostri, Ægyptii, Amalecitæ, gentes Cananææ, &c.

quæ

quæ potentiam & severitatem Dei nostri expertæ sunt & inposterum graviùs experientur. Possunt tamen eadem verba generaliter accipi, ut sit sensus, etiam inimicis nostris testibus hæc sunt vera, quæ de Deo nostro hactenus prædicavi, unde Bellarm. lib. 4. de not. Eccles. cap. 16. in princ. ex hoc loco probat, *tantam esse vim veritatis, ut etiam adversarios cogat interdum, testimonium sibi dare.*

2. *Christus* Matth. 11. v. 19. & Luc. 7. v. 35. Judæis pertinacem Evangelii contemtum exprobrans inter cætera dicit: *Et justificata est Sapientia à filiis suis.* Variis quidem modis hoc dictum Christi exponitur. Chrysostomus sic accipit: *Sapientia divina omnia tentavit & nihil eorum omisit, quæ ad conversionem & salutem filiorum pertinent, justificata igitur, id est, absoluta & excusata est, ita ut culpa perditionis sit penes ipsos.* Quidam justificari accipiunt pro *absolvi & liberari ab obligatione* Act. 13. v. 38. ut sit sensus. Sapientia ex promissione Patribus factâ quasi jure quodam obligata erat Judæis, sed quia illam repudiant, qui debebant esse *filii Sapientiæ*, id est, qui eam debebant quærere & investigare, Sir. 4. v. 12. ideo absoluta est ab illo jure seu obligatione, & libera est, ut prædicatione ad gentes transferatur. Lutherus in vers. Germ. Brentius in Confess. Wirtemb. p. 286. Försterus in Lexico justificari accipiunt hoc loco positum pro *corripi, argui, reprehendi: Justificata est Sapientia à filiis suis*, hoc est, Qui debebant Sapientiæ tanquam filii obœdire ac subjici, eam ut sapientiores & Magistri reprehendunt. Sententia pronunciatur tanquam in judicio de Sapientia ab illis, qui eam, ut pueri, audire & se ejus judicio submittere debebant. Quidam referunt hanc pericopen ad credentes, ac *copulativam* καὶ juxta usitatam Scripturæ phrasin exponunt *adversativè*, hoc sensu. Quamvis pervicaces verbi contemtores me recipere nolint, tamen sapientia, quam doceo, justa & acceptabilis judicatur à filiis suis, qui eam promto corde suscipiunt, seque ab ea patiuntur regi & ad vitam æternam perduci. Ut enim *filii lucis* dicuntur, qui sunt interiùs illuminati, Johan. 12. v. 36. Ephes. 5. v. 8. *filii obœdientiæ*, qui sunt obœdientes; 1. Petr. 1. v. 14. *filii pacis*, qui sunt pacifici; Luc. 10. v. 6. *filii promissionis* Galat. 4. v. 28. qui per fidem promissionem sibi applicant; sic *filii sapientiæ* dicuntur, qui per Spiritum sanctum cœlesti sapientiâ sunt donati ac verè sapientes. Basilius in Psal. 7. p. 107. *τέκνα δὲ σοφίας ὁ Κύριος εἶπε τοὺς ἐν τῇ θεογνωσίᾳ μεμορφωμένους.* Nulla ex his expositionibus cum fidei analogia pugnat, quibus conjungi potest ea, quæ ad primam Chrysostomi expositionem proximè accedit, quâ verbum *justificandi* accipitur pro justitiæ & veritatis testificatione, ut sit sensus. Illi ipsi, qui se filios sapientiæ gloriantur, cùm sint ejusdem adversarii, proprio cordis testimonio convicti, justitiæ & veritatis testimoniū illi dare coguntur, quòd nihil eorum prætermiserit, quæ ad conversionem & salutem ipsorum requirebantur. Psal. 51. v. 6. Luc. 7. v. 29. Hanc si sequamur explicationem, dictum Christi instituto nostro haud inconcinnè accommodari potest.

Propiùs huc accedit locus Matth. 12.

v.26. Luc.11. v.19. ubi Christus, contra calumniatores Pharisæos disputans, sic loquitur: *Si ego in Beelzebub ejicio Dæmonia, filii vestri in quo ejiciunt? ideo ipsi judices vestri erunt*. Chrysostomus & Augustinus, quos multi ex recentioribus sequuntur, per filios illos Judæorum existimant intelligendos esse Apostolos & discipulos Christi, quos in ablegatione ad prædicandum in Judæa Evangelium dono ejiciendi Spiritus immundos instruxerat Matt.10.v.8. Marc.6.v.7. Luc.9.v.1. illos vocari Judæorum judices, quia in die novissimo *sessuri sint super duodecim thronos & judicaturi reliquas tribus Israel*. Matth.19.v.28. Luc. 22. v. 30. Sed concinnius est per filios Pharisæorum intelligere *Exorcistas*, qui tum temporis in populo Judaico reperiebantur ac dicebantur *filii Pharisæorum*, quia doctrinam Pharisæorum amplectebantur, sicut *filii Prophetarum* dicuntur, qui doctrinam Prophetarum amplexi in scholis eorum singulari studio informabantur. 1. Reg. 20.v.35. 2. Reg. 2. v.3. &c. Hi Exorcistæ ante Christi adventum Diabolos expellebant è corporibus obsessorum ex pacto, quod cum Diabolo inierant. Sed cùm Christus Evangelicæ prædicationis ministerium inchoaret, experiebantur, artes suas Magicas nihil ampliùs valere, illis proinde omissis assumebant nomen Jesu, eodemque in ejiciendis Dæmoniis utebantur Matth. 7. v. 22. Marc. 9. v. 38. Luc. 9. v. 49. Act. 19. v. 13. Ad illorum igitur testimonium Christus hoc loco provocat, quòd in corde suo convicti sint, ipsum ejusmodi virtute Dæmonia expellere, quæ Magicâ sit longè major & toto, quod dici solet, cœlo ab ea distincta. Sensus igitur verborum Christi hic est. Nequaquam ex occulta quadam cum Beelzebub conspiratione Dæmonia ejicio, quia filii vestri, qui aliàs dogmata vestra approbant, spontè fatentur, se post meum adventum ac Evangelii prædicationem in expellendis Dæmoniis nihil quicquam posse, nisi meum assumant nomen.

3. *Paulus Apostolus* contra Ethnicos disputans ex tribus gentilium Poëtis testimonia producit, quæ eo ipso *sanctificata esse* Tertullianus libr. 1. ad uxorem cap. 8. pronunciat. Primum opponit Philosophis Atheniensibus ex Phænomenis Arati petitum. *τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμὲν* Act. 17. v. 28. Alterum prophanis Corinthiorum quorundam resurrectionem carnis negantium dissertationibus oppositum ex Jambis Menandri adducit 1. Cor. 15. v. 33. *Φθείρουσιν ἤθη χρῆσθ' ὁμιλίαι κακαὶ*. Socrates lib. 3. Histor. Eccles. cap. 14. ex Euripidis Tragœdiis illud desumtum esse existimat, sed Hieronymus Epistol. 84. ad Magnum Oratorem testatur, hæc esse ipsissima Menandri verba. Tertium petitum est non, ut quidam volunt, ex Callimacho, sed ex Epimenide Cretensi, qui à Cretensibus Propheta fuit habitus, cui etiam teste Diogene Laërtio in vit. Philos. post mortem sacrificarunt, Tit. 1. v. 12. *Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί. Cres semper mendax, mala bestia, venter iners est.*

Hisce Mosis, Christi & Pauli ad ipsorum hostium testimonia provocantium vestigiis feliciter institerunt primitivæ Ecclesiæ Doctores, qui vel contra Judæos,

dæos, vel contra gentiles, vel contra hæreticos in arenam disputationis descenderunt, id quod multis confirmari posset exemplis. Sed quia nemini, nisi in ipsorum scriptis plane hospiti, illud est ignotum, ideò hac vice annotabimus ipsorum dicta, in quibus vim veritatis ex eo agnosci asserunt, quòd etiam per ora invitorum erumpat, nec ullis reluctantium pectorum claustris ita cohiberi possit, ut non manifestis indiciis sese exerat & ex potestate detinentium quasi manumissa exeat.

Irenæus lib. 4. adv. hæres. cap. 14. p. 241. edit. Gallasii, hac de re sic disserit: *Probatio vera & minimè contradictioni obnoxia, quæ etiam ab adversariis ipsis singula* (quidam legunt signa, alii symbola) *testificationis profert, in ipsa quidem manifesta sua visione convictis de præsenti negotio & testificantibus & significantibus, postea verò ad inimicitiã erumpentibus & accusantib. & volentibus non esse verũ suum testimonium.*

Tertullianus (vel potius Novatianus) in lib. de Trinit. p. 634. *Hoc in loco licebit mihi argumenta etiam ex aliorum hæreticorum parte conquirere. Firmum est genus probationis, quod etiam ab adversario sumitur, ut veritas etiam ab ipsis inimicis veritatis probetur.*

Origenes homil. 4. in Cant. *Samson veri & fidelis Doctoris tenet imaginem, qui ut hæreticos capiat & assertionibus veritatis convincat, caudam ad caudam alligat, id est, adversantes sibi sententias eorum connectit, & inter se confert, & ex propriis eorum dictis & argumentis propositiones & conclusiones colligit, quas tanquam faces ignitas in eorum segetes immittit, ut ipsorum fructus & errores comburat.*

Autor Disputationis Sylvestri cum Judæis: *Tunc demum convincitur rationabiliter pars, quæ è diverso est, cùm suorum fuerit dictorum autoritate convicta.*

Basil. hom. in Christi nat. f. 233. ὡς παρὰ τῶν ἐχθρῶν μαρτυρίας ἀξιοπιστότερας.

Chrysostomus homil. 57. in Genes. col. 454. exponens verba Jacobi ad Labanem socerum: *Tu nosti, quomodo servierim tibi. Non sic fide digna erant,* (inquit) *quæ Jacob dicebat, ut quæ à Laban dicebantur, qui idola adhuc colebat. Semper enim infidelium & adversantium religioni testimonia majorẽ habent fidẽ. Et hoc est ex omnipotenti sapientia Dei, ut inimici veritatis fiant ipsi testes veritatis & suâ lingvâ prædicent.*

Idem homil. 82. in Joh. p. 423. exponens verba Christi: *Quid me interrogas? interroga eos, qui audierunt.* ἐρώτησον τοὺς ἐχθροὺς, τοὺς ἐπιβούλους, τοὺς δήσαντας. οὗτοι λεγέτωσαν. αὕτη γὰρ ἐστι τῆς ἀληθείας ἀναμφισβήτητος ἡ ἀπόδειξις, ὅτ' ἂν τοὺς ἐχθροὺς τις (ὑπὲρ) ὧν λέγει καλῇ μάρτυρας. *Interroga inimicos, insidiatores, qui me ligarunt, illi testificentur. Id enim veritatis irrefragabile est argumentũ, cùm quis inimicos in eorũ, quæ dicit, testimoniũ adducit.*

Maximus hom. 1. Paschal. p. 622. *Speciosa victoria est, contrariam partem chartulis suis, velut propriis laqueis, irretire & testimoniorum suorũ vocibus cõfutare & æmulum telis suis convincere, ut pugnatoris tui argumenta tuis probentur utilitatibus militare.*

Theodoretus serm. 10. de provident. tom. 2. p. 627. *Testimonium, quod ab hostibus ferebatur, eum, qui prædicabatur, sermonem fide dignum reddebat.*

Isidorus Pelusiota lib. 2. Epi. 228. p. 200. σεμνὴ γὰρ ἡ παρὰ τῶν ἐχθρῶν μαρτυρία.

Grave atq; autoritatis plenum illud etiam testimonium est, quod ab hostibus sumitur.

Nicephorus lib.10.Hist.Eccles.cap 26. p.587. *Suis ipsius armis hostem ferire strenui admodùm & fortis viri est.* Et postea: *Ided etiam legimus gentilium libros, attenti præcipuè ut simus, ne quis prædam è nobis agat per inanem & vanam Philosophicorum dogmatum seductionem. Id autem quomodo perspicere possimus, nisi in illorum subeamus arma? non quidem ut eis usurpandis eadem, quæ illi, sentiamus, sed ex abundanti suis contrà eos potiùs utamur telis, & malum quidem aversemur, quod verum autem & opportunum est, legentes cautè recipiamus. Ubicunq; enim aliquid boni est, ipsius veritatis id est.*

Hûc referri potest illud B. Lutheri im Bericht von beyder Gestalt/ tom.3. Germ. Jen. f.560. Zum ersten soltu bedencken der Papisten eigen Bekentniß Denn sie bekennen öffentlich / daß es wahr sey vnd in der Schrifft gegründet beyde Gestalt des Sacraments zu empfahen / nach Christus unsers HErrn Einsetzung/etc. Solch bekennen soltu wol mercken / denn man kan den Teuffel nicht besser eintreiben vnd vnser Herr wider jhn stärcken/ denn durch sein eigen Wort vnd Bekenntniß / wie Christus spricht / Aus deinen Worten wirstu gerechtfertiget/vnd aus deinen Worten wirstu verdampt O wie solten sie pochen vnd trotzen / wo sie ein solch Bekentniß von vns hetten.

JCti dicunt: *Confeßio oris proprii est omnium probationum optima & superlativa.* Josephus Ludovicus in Decisionibus Rotæ Lucensis Decis.5.n.37.f.42. *Confeßio est major quocunq; alio publico instrumento & quibuscunq; testium depositionibus & efficacior quacunq; alia probatione de mundo.* Idem in Decision. Perusinis part.1. decis.17.n 17.f.98. *Nulla est efficacior probatio, quàm propria confeßio.* Joachim. à Beust ad l.admonendi ff. de jurejur. f. 458.per l.cum te 5.C.de transact.

Ecquid verò impedit, quò minùs ut in aliis in posterum ad ipsorum adversariorum suffragia provocabimus, ita quoque in hoc ipso eos audiamus? Georgius Benignus de Salviatis Archiepiscopus Nazarenus (qui de mysterio Trinitatis sub titulo *de vexillo victoriæ Christianæ* ad Galliarum Regem Franciscum hujus nominis primum scripsit) in commendatione Petri Galatini (*qui ad reserandà Catholicæ veritatis arcana, ea quæ in Hebraicis Codicibus inventa fuère, in lucem protulit*, ut ipse de se scribit lib.3.de arca. cap.30.) inter cætera sic loquitur: *Ad probandam veritatem nihil est testimonio adversariorum efficacius.*

Idem Galatinus in præfat. operis sui Capnionem sic loquentem introducit: *Si ex ipso Thalmud orthodoxi dogmatis veritas elucescet, & potißimùm Judæorum nostri seculi refellentur errores & Christianæ veritati, quam illi impugnare nunquam desinunt, validißima adversus eos ex eorummet Scripturis testimonia afferentur.*

Bellarminus lib.3.de verbo Dei cap. 1. §.Accedat,&c, inter alia argumenta, quibus obscuritatem Scripturæ probat, producit propriam nostram Confessionem. *Accedat*, inquit, *testimonium Adversariorum, quod, velint nolint, huic veritati coguntur perhibere.* Lib.4. de Eccl.cap.16. §.1. inter notas Ecclesiæ decimo tertio loco refert *Confeßionem Adversariorum*, & addit: *Tanta vis est veritatis, ut etiam ad-*

adversarios cogat interdum sibi testimonium dare.

Idem in concion. 4. de verit. Cathol. doctrin. non longè ab initio: *Veritatis certissimum signum esse consonantiam doctrinæ, errores verò & mendacia semper seipsa destruere, usq; adeò verum & omnibus notum atq; perspectum est, ut id non solùm viri sapientes doceant, sed etiam confirmet vulgus, & ipsi quoq; mendaces veritatis hostes sæpè fateri vel inviti cogantur.*

Ibid. allegat dictum Lutheri ex lib. de Votis Monast. *Mendacia certiùs dignoscere non potes, quàm quando sibimetipsis contraria sunt, à Deo enim ordinatum est, ut impii semper seipsos confundant, & ut mendacia non consonent, sed semper contra semetipsa testentur.* Et addit: *Testimonium hoc verum est.*

Salmeron in comm. Rom. 5. Disp. 51. §. At quoniam: *Validum est testimonium, quod ab adversariis vi veritatis cogente excutitur.*

Gregorius de Valent. lib. 1. de unit. & Trinit. cap. 7. in fine: *Omnibus pene hæreticis commune est, ut pugnantia dicant, quo ipso non hæresis notam effugiunt, sed simul etiam in contradictionis atq; repugnantiæ notam incurrunt.*

Maximilianus Sandæus Jes. Theol. in Acad. Herbip. quondam Professor Ann. 1618. edidit thema seculare *de causis deserendæ Synagogicæ Protestanticæ.* In ejus frontispicio primâ statim paginâ fac. b. adducit dictum Lutheri in lib. contra Anabapt. *Nos fatemur, sub Papatu plurimum esse boni Christiani, imò omne bonum Christianum, atq; etiam illinc ad nos devenisse; quippe fatemur, in Papatu veram esse Scripturam sacram, verum Baptismum, verum Sacramentum Altaris, veras claves ad remissionem peccatorum, verum prædicandi officium, verum Catechismum, ut sunt Oratio Dominica, decem Præcepta, articuli fidei. Dico insuper, sub Papatu veram Christianitatem, imò verum nucleum Christianitatis esse;* & subjungit: *Inimici nostri sunt judices, Deut. 32. v. 31.*

Pazmannus in hodego lib. 3. peculiari capite probare instituit, *quòd ipsimet Lutherani fateantur, Ecclesiam Papalem non errare in fide, ibidemq; multis exaggerat, quòd Deus hæreticos aut homines pravitati suæ adhærentes proprio suo judicio condemnet, ut propriis jugulentur gladiis, sicut David Goliathum, Susanna* (debuisset dicere Juditha) *Holofernem propriis gladiis interemerunt.*

Hæc omnia dubio procul permoverunt D. Andream Rivetum, ut in præmonit. Orthodoxo Catholico præfixa sic scriberet: *Quòd liti huic dirimendæ ex ipsis Adversariis testes produxi &c. nolim ita interpretatum, ac si necessarium esset doctrinæ nostræ mendacissimorum aliàs hominum suffragium: sed tantùm ut veritatis currum triumphalem victi hostes, onerati colla catenis, sequentes victrici accinere coacti, indubitatum apud omnes victoriæ testimonium ferrent: vel si præfracto animo in eam iterum irruere conarentur, hoc stratagemate inter se commissi, & animis, aut saltem sententiis, distracti mutuis se vulneribus conficerent, hoc nobis jucũdum præbentes spectaculum, quòd obverterit Dominus gladiũ unius in alterum per tota castra eorum Judic. 7. v. 22. & effecerit, ut, quos conflaverant gladios, iis sese confoderẽt, & iis, quibus se accinxerant ensibus, caput abscinderetur novis Goliathis, quod in hoc conflictu Adversariis acci-*

accidisse experietur quilibet & in eo magis confirmabitur, si quando Polemica eorum scripta cum exegeticis aut didacticis comparet. In illis enim abalienati mente & præjudiciis occupati, quicquid possunt ad suas pertrahunt copias sine delectu: in his extra disputandi æstum constituti concedunt & confirmant non rarò, quod alibi præfractè negaverant; vel contrà negant, quod asseruerant.

Atque hæc de prima ac præcipua utilitate ex Adversariorum testimoniis pro nostra sententia adductis resultante (quæ est *veritatis confirmatio*) dicta sunto. Altera utilitas est, *vanæ gloriationis confutatio*. Pontificii Scriptores de tribus potissimùm gloriari solent. 1. De Ecclesiæ Romanæ infallibilitate. *Nostra sententia est*, scribit Bellarm. lib. 3. de Eccles. cap. 14. *Ecclesiam absolutè non posse errare, nec in rebus absolutè necessariis, nec in aliis, quæ credenda vel facienda nobis proponit, sive habeantur expreßè in Scripturis, sive non.* Illud verò de Ecclesia Romana accipiendum esse docet lib. 4. de Roman. Pontif. cap. 4. *Romana*, inquit, *particularis Ecclesia non potest errare in fide.* Pistorius in hodeg. cap. de Eccles. *Romana Ecclesia nunquam, ne minimum quidem, errare potuit.* Contra hanc gloriationem tale nectimus argumentum. Quando Romanæ Ecclesiæ filii in dogmatibus controversis talia proferunt, quæ nostram confirmant sententiam, tum aut errant, aut non errant. Si prius asseritur, falsa est Pontificiorum gloriatio, quòd Ecclesia Romana non erret. Si posterius, falsa est Pontificiorum accusatio, quòd Ecclesiæ nostræ erronea dogmata propugnent.

2. De negata nostris Ecclesiis veritate. Bellarm. lib. 4. de Eccles. cap. 16. scribit: *Nusquam inveniuntur Catholici laudasse doctrinam aut vitam ullorum hæreticorum.* Quòd si ergo demonstratum fuerit, Romanæ Ecclesiæ filios in multis laudasse & approbasse nostram doctrinam à communi Romanæ Ecclesiæ confessione dissentientem, & quidem in illis ipsis capitibus, de quibus inter nos & Pontificios controvertitur, fateri cogetur Bellarminus, vel gloriationem illam esse vanam & frustraneam, vel nos non esse hæreticos.

3. De omnimoda Ecclesiæ suæ unitate. Gloriatur Bellarminus lib. 4. de Eccles. cap. 10. quòd *omnes Catholici* (Romanenses) *toto orbe dispersi de omnibus fidei dogmatibus idem sentiant.* Costerus in Enchir. cap. de Ecclesia nota 1. §. At verò. *Catholici omnes ubivis terrarum sub uno capite, Romano Pontifice, cui omnes parent & Principes & Reges, ut Christi Vicario, eandem fidem constanter retinent, idem dicunt, idem sentiunt, idem credunt per omnia, & ne in minimo quidem religionis articulo discrepant.* Tannerus in Dioptra fidei lib. 1. cap. 4. p. 69. dissensum nobis objicit, contrà verò *de fidei unitate in Ecclesia Romana* gloriatur. At vanam & falsam esse hanc gloriationem, ostendent ea, quæ ex ipsis Pontificiis Scriptoribus pro nostræ sententiæ suffragio adducemus. Ex illis verò manifestum fiet, non solùm ab aliis, sed etiam à seipsis Scriptores Pontificios interdum dissentire, ut meritò illud Augustini de ipsis usurpemus lib. 2. cont. Epist. Parm. cap. 4. *In quibusdam confirmant, quod in aliis exsufflant, eo ipso verò, dum in quibusdam improbant, quod in aliis approbant, in his accusantur, in illis contra se testi-*

testimonium dicunt. Ps. 5. v. 10. *Non est in ore eorum constantia.* Psal. 12. v. 3. *Labia eorum sunt divisa, in corde & corde locuti sunt.* Itemque illud Chrysostomi homil. 4. in Acta: *Cùm adfuerit improbitas, unum hoc quærit, ut aliquid omninò dicat, non ut aliquid dicat ad rem pertinens, sed ut dicat.*

Tertia hujus operæ utilitas est *audaciæ facti retorsio.* Pontificii Scriptores aliquoties ad propriam nostrorum confessionem in dogmatibus utrinque controversis provocant. Bellarmin. lib. 3. de verbo Dei cap. 1. Scripturæ sacræ obscuritatem probaturus, inter cætera sic argumentatur: *Accedat testimonium adversariorum, quòd, velint nolint, huic veritati coguntur perhibere. Nam si Scriptura esset tam clara, ut ipsi dicunt, cur tot commentaria Lutherus & Lutherani scriberent? cur tam diversas ederent Scripturæ versiones? cur tam variè Scripturas explicarent?* lib. 4. de Eccles. cap. 16. demonstraturus Romanæ Ecclesiæ veritatem, provocat ad testimoniū Lutheri in lib. cont. Anabapt. *Nos fatemur, sub Papatu plurimum esse boni Christiani, imò omne bonum Christianum.* Jodocus Coccius in Thesauro in omnibus ferè articulis sub finem provocat *ad testimonia adversariorum.* Quo jure, quave injuriâ, quâ veritatis specie ad confessionem nostram provocent, alibi disputatur, hac vice retorsionis jure usi, ad ipsorum propriam confessionem provocare non dubitabimus. Verum enim est & ex hoc ipso scripto verum esse deprehendetur, quod Erasmus de Pontificiis Scriptoribus asserit in Epist. ad Fridericum Saxoniæ Ducem tom. 1. oper. Latin. Luth. f. 210. *Illos præcipiti lædendi studio sæpè criminari in alio, quod ipsi domi probent.*

Quarta utilitas est *hæreseos declinatio.* Pontificiis perpetuò in ore & calamo, Augustanæ Confessionis socios esse hæreticos. Staplet. de princ. doctrinal. controv. 3. lib. 7. cap. 15. *Hæretici & Protestantes sunt synonyma.* Sed ex hac domesticorum in Ecclesia Romana testium depositione manifestum evadet, præter jus & æquum pro dogmate hæretico in nobis damnari, quod proprii Pontificiorum Scriptores, quandoque etiam ipsi Romani Pontifices, quos ἀνυπευθύνους esse statuunt, in scriptis suis approbârunt. Maldonatus in expositione Johan. 6. v. 53. fateri cogitur, *se impeditum esse, quò minus acriter & vehementer in Protestantes invehatur, quia Catholici quidam iis sese in ea junxerant.* Idem ergo etiam in reliquis controversiis & Maldonatus & alii observent. Ex hoc ipso quoque fundamento demonstramus, Pontificios cauteriatâ cōscientiâ in nobis damnare, quod in suis Scriptoribus æquo animo legunt.

Quinta utilitas est *accusationis de novitate depulsio.* Pontificiis solenne est, Confessionem nostram novitatis accusare. Bellarm. lib. 4. de Eccles. cap. 5. Pistorius in hodeg. cap. 4. nugatur, *nostram Ecclesiam ex libero aëre extitisse.* Lessius in Consult. p. 61. *Lutheranam religionem ante annum 1517. non extitisse in mundo.* Sed si ex ipsis Pontificiis Scriptoribus, illis præsertim, qui ante Lutherum vixerunt, nostræ Confessionis suffragia adducuntur, in fumum abit isthæc Pontificiorum accusatio.

Sexta denique & ultima utilitas est, ad φιλοψόγους Pontificiorum *quæstio-*

nem responsio. Pontificii perpetuò à nobis quærere solent, *Ubi fuerit Ecclesia ante Lutherum? in qua orbis regione vel angulo latuerit?* ac postulant à nobis, ut κατ' ὄνομα recenseamus eos, qui in dogmatibus controversis nobiscum senserint. Producimus igitur testimonia illorum, qui ante Lutherum docuerunt & scripserunt, iisdemque probamus, nec Ecclesiæ veritatem, nec veritati testes, nec testibus παῤῥησίαν defuisse.

CAPUT II.

AD PONTIFICIAS QUASDAM exceptiones responsum exponit.

QVANDO domesticis ejusmodi testimoniis Adversarios premimus, varia quærunt elabendi subterfugia, quò minùs veritatem, cui eadem suffragātur, nobiscum amplectantur. Primum ac præcipuum est, quòd *Scriptores illi & se & sua scripta Ecclesiæ judicio subjecerint, proinde quicquid Ecclesia Romana in illis repudiat, vel certè non approbat, illud pro indicto habendum esse.* Bellarminus, postquam lib. 4. de Ecclesia cap. 10. audacter gloriatus esset, *omnes Catholicos* (Romanenses) *toto orbe dispersos de omnibus dogmatibus fidei idem sentire,* statim subjicit: *Nec possunt aliter sentire, cùm subjiciant sensum suum sensui unius & ejusdem summi Pastoris, ex cathedra Petri cum consilio aliorum Pastorum Ecclesiam dirigentis.* Idipsum postea sic declarat: *Omnes Catholici & se & sua subjiciunt Ecclesiæ Romanæ definitioni, ideò in rebus fidei omnes conveniunt.* Inde lib. 1. de Euchar. cap. 5. §. Porrò. sic disserit: *Multum interest inter Catholicos & hæreticos, licet in sententia eâdem convenire videantur, quia Catholici subjiciunt se ac sua censuræ Conciliorum ac Pontificum, quod hæretici non faciunt.* Lib. de matrimonio cap. 15. §. ultimo. *Tres isti, Erasmus, Cajetanus, Catharinus in hoc multùm ab hæreticis distant, quòd se Ecclesiæ judicio disertis verbis subjiciunt.* Lib. 2. de Justificat. cap. 1. §. Deinde. *Bucerus & cæteri Sectarii sententiam suam obstinatè defendunt, neque Ecclesiæ Catholicæ judicio acquiescere sunt parati, proinde non errantes, sed hæretici meritò nominantur. Piggius autem & Colonienses semper in Ecclesiæ communione manserunt, parati illius judicio judicium suum sententiamque subjicere.* Cumprimis verò multus est hac in re Jacobus Gretserus Jesuita in tractatu *de jure & more prohibendi & expurgandi libros hæreticos & noxios.*

Resp. 1. Non omnes *Romana,* sed *Catholica* Ecclesiæ judicio suam sententiam voluerunt esse subjectam. Romanum verò & Catholicum non esse terminos æquipollentes, ipsum nomen arguit. Romana enim Ecclesia *particularis* est, Catholica verò *universalis.* Pontificii quidem Ecclesiæ Catholicæ nomine solam Ecclesiam Romanam, ejusque cives solos Catholicorum nomine dignantur. Lindanus lib. 4. panopl. cap. 84. *Ecclesia non est Catholica, nisi quatenus cum Romano Pontifice est conjuncta, extra quam Ecclesiam non est salus.* Sed discrimen inter Catholicam & Romanam Ecclesiam statuendum esse, ex ipsis adversariis demonstrare possumus. c. Novit. dist. 12. ex Gregorio ad interrog. August. *Novit fraternitas tua Romanæ Ecclesiæ consuetudinem, in qua se meminit enutritam. Sed mihi placet, ut sive in Romana, sive in Gallicana, sive in qualibet Ecclesia aliquid invenisti,*

quod

quod plus omnipotenti Deo posset placere, solicitè eligas. (At si Romana Ecclesia non esset distincta à Catholica, tanquam pars à toto, non posset cum Gallicana tanquam pars cum parte conferri. Itemque si Romana Ecclesia esset caput reliquarum omnium & sola Catholica, utique ab ea tanquam à capite & fonte rectæ disciplinæ forma unicè esset haurienda.)

Gregorius Episcopus Roman. lib. 19. moralium cap. 9. *Universæ Ecclesiæ, quæ unam Catholicam faciunt, adolescentulæ vocantur, non jam vetustæ per culpam, sed novellæ per gratiam.* (Si universæ Ecclesiæ faciunt Catholicam, Ergo non sola Romana est Catholica.)

Idem lib. 4. Epist. 38. *Nomine Catholicæ Ecclesiæ universalis omnium temporum, locorum & populorum Ecclesia intelligitur, quæ per totum orbem diffusa, omnes Sanctos ante Legem, sub Lege & sub gratia complectitur.*

Innocentius III. lib. 2. Epist. 206. quæ incipit, Apostolicæ Sedis &c. apud Bzovium tom. 13. Anni 1199. nu. 4. *Dicitur universalis Ecclesia, quæ de universis constat Ecclesiis, quæ Græco sermone Catholica nominatur; & secundùm hanc acceptionem vocabuli, Romana Ecclesia non est Universalis Ecclesia, sed pars Universalis Ecclesiæ, prima videlicet & præcipua, velut caput in corpore, quoniam in ea plenitudo potestatis existit, ad cæteras autem pars aliqua plenitudinis derivatur. Et dicitur Universalis Ecclesia illa una, quæ sub se continet Ecclesias universas; & secundùm hanc nominis rationem, Romana tantùm Ecclesia Universalis nuncupatur, quoniam ipsa sola singularis privilegio dignitatis cæteris est prælata, sicut & Deus Universalis Dominus appellatur, quoniam omnia sub ejus dominio continentur.* (Acceptamus, quod Pontifex concedit, *Ecclesiam Romanam non esse Ecclesiam Catholicam sive Universalem, sed universalis Ecclesiæ partem.* Quod verò addit: *Romanam Ecclesiam esse & dici universalem, quia sub se universas continet, ac singularis privilegio dignitatis cæteris est prælata*, illud principium petit, quia adhuc in quæstione est, an Romana Ecclesia sit omnium reliquarum caput ac domina, & quidem jure divino. Ac si vel maximè primatus aliquis honoris ei concedatur, non tamen propter illum primatum Universalis Ecclesia verè & propriè nominari potest.)

Patres Concilii Basileens. sess. 3. *Dicimus, Romanam Sedem principalem inter alias Sedes, sed nunquid dùm partē laudatis, obliti estis totius? nunquid dum unam Ecclesiam extollitis, eam, quæ universalis est, in qua Romana continetur, prætermittitis?*

In Appendice illius Concilii dicitur: *Romana Ecclesia non est universa, sed de universitate.*

Concil. Ferrariens. sess. 9. *Romana Ecclesia universali Ecclesiâ inferior est.*

B. Rhenanus in argum. libri Tertull. de Præscriptionibus: *Docet quidem Tertullianus in hoc libro, unam esse aliquam Ecclesiam, ex qua reliquæ, hanc autem nulli loco affigit. Quanquam honorifico laudis elogio Romanam exornat Ecclesiam, non tamen tantam illam facit, quantam hodie fieri videmus. Nam inter Apostolicas Ecclesias illam enumerat, non solam facit Apostolicam, hoc est, summatim eam facit, non summam, ut patet ex quarto ejus libro adversus Marcionem. Videmus, inquit, quod lac à Paulo Corinthii*

rinthii hauserint &c. Porrò si hodie superesset Tertullianus, non istud impunè diceret, nam quas Tragœdias vidimus excitatas ob similem causam!

Autor oneris Ecclesiæ cap.5.§.2. *Ecclesia Catholica, id est, collectio fidelium est una tantùm, licet habeat prolem variam.*

Georg. Cassander in lib. de officio pii viri: *Romana Ecclesia est magnæ illius & Catholicæ Ecclesiæ non contemnendum membrum.*

Melchior Canus lib. 1. Locor. Theolog. cap.3. distinguit inter Ecclesiam Catholicam & Romanam. Nam tertio loco inter domicilia argumentorum Theologicorum numerat *autoritatem Ecclesiæ Catholicæ;* quinto loco *autoritatem Ecclesiæ Romanæ.*

Bellarminus lib. 1. de Sacram. in genere cap. 27. §. Petes. *Ut quis verè baptizetur, necesse non est, ut Minister intendat, facere quod facit Ecclesia Romana, imò verus est Baptismus, etiamsi intendat, non facere quod Romana Ecclesia facit. Sufficit intendere, facere, quod facit Ecclesia Catholica.* (si hæc intentio Ministri distinguentis Ecclesiam Catholicā à Romana est recta, utique Catholica & Romana Ecclesia distinguuntur.)

Idem Bellarm. lib. 3. de Eccles. cap.16. resp. ad 3. demonstraturus, *populum Judæorum sive Ecclesiam V. Test. non fuisse Universalem sive Catholicam,* probat illud hoc argumento, quia *extra illum populum inveniebantur fideles & justi, ut Melchisedec, Job & postea Cornelius Centurio &c.* (Atqui eodem argumento probari potest, etiam Romanam Ecclesiam non esse Universalem sive Catholicam, quia extra eam non solùm aliqui fideles & justi, sed etiam integræ Ecclesiæ inveniuntur, quas non possunt à communione Ecclesiæ Catholicæ penitùs excludere, cùm ad minimum infantes quidam extra Rom. Ecclesiam baptizati salventur.) Et quid multis? Albertus Pighius Cardinalis lib. 6. Hierarch. Eccl. cap.3. fol.217. rectè monet, quòd *addita denominatio particularis* (quando dico Romana Ecclesia) *vetet, quò minus universalem Ecclesiam possis intelligere.* Ibid. dicit, *quòd per Romanam Ecclesiam nemo unquam intellexerit Universalem, nisi fortè Latini sermonis ignarus.*

Balthas. Hagerus Jes. Herbip. in Coll. Aug. Conf. in Epilogo, *Ecclesiam Catholicam dicit esse Universalem illam Ecclesiam, quæ omnes omninò fideles omniū temporum comprehendat; Romanam definit particularem Ecclesiam, cujus metropolis Roma.*

At, inquit Baronius ad Ann. 45. n.10. *jam olim Romanum & Catholicum dici solitum pro eodem.* Resp. 1. Quando Romani Episcopi sese appellârunt vel appellari permiserunt *Catholicæ Ecclesiæ Episcopos,* nomen Catholicæ opponitur hæreticæ. Probatur id evidenti argumento, quòd non solus Episcopus Romanus, sed etiam alii Episcopi hoc elogio fuerint honorati. Concilium Nicenum apud Socratem lib. 1. Hist. Eccl. cap. 6. nominat Episcopos *Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ,* qui sub Alexandro erant. Epiphanius in Meletianis eos sic vocatos asserit à Meletio quodam, in Tiberiade facto Episcopo τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, *Universalis Ecclesiæ.* In Canonibus Carthaginensis Concilii Græcè editis Canone 94. extat forma congressionis cum Donatistis, in qua hæc leguntur: Ἐπίσκοπος τῆς

καθο-

καθολικῆς ἐκκλησίας εἶναι. In gestis Collationis Carthagini habitæ Honorii Cæsaris jussu subinde hæc occurrunt: *Aurelius Episcopus Ecclesiæ Catholicæ. Fortunatius Ecclesiæ Catholicæ Episcopus. Augustinus Episcopus Ecclesiæ Catholicæ.* Sozomenus lib.8.Hist.Eccles.cap.1.asserit: *Sisinnium Novatianorum Episcopum Ecclesiæ Catholicæ Episcopis fuisse gratum.* Epiphanius hæresi. 61. de Photino hæresiarcha: Ἐπίσκοπος γέγονε τῆς ἁγίας καθολικῆς Ἐκκλησίας, *factus est Episcopus sanctæ Universalis Ecclesiæ.* In Actis Synodi Ephesinæ Cœlestinus scribens ad Nestorium, vocat Atticum Constantinopolitanum *Episcopum Catholicum.* Constantius Imperator, apud Socratem lib.2. Hist. Eccl. cap.18. Ecclesiam Alexandrinam absolutè vocat *Catholicam.* 2. Ac ut manifestiùs appareat, nomine Catholici ad doctrinam Catholicam, non autem ad primatum aliquem Monarchicum vel loci Catholicismum respectum fuisse habitum, notandum, quòd addere fuerint soliti nomen urbis, cui in Episcopali munere præerant. In gestis Collationis Carthaginensis. *Aurelius Episcopus Catholicæ Ecclesiæ Carthaginensis.* Sozomenus lib.2.cap.24. Callinicum vocat *Episcopum Catholicæ Ecclesiæ in Pelusio.* 3. Vicissim, ne quis cogitet, Romanum Episcopum absolutè Episcopum Catholicæ Ecclesiæ fuisse dictum, notandum, quòd Damasus ad Stephanum Archiepiscopum sic scribat: *Damasus servus servorum Dei & per gratiam ejus Episcopus sanctæ Catholicæ Ecclesiæ urbis Romæ:* 4. Mos ille, quo Romanum & Catholicum pro eodem dici solitum, non fuit ab initio. Argumento sunt exempla, quorum quod antiquissimum, repetitur à Theodosio juniore & Victore Uticensi & Gregorio Turonensi post quartum à Christo natu seculum. 5. Occasionem sumsit à ratione Politica. Gothi, Vandali, &c. Romanis bellum inferebant. Illi omnes erant Ariani, hi Catholici; inde factum, ut Romanorum nomine omnes Catholici venirent. 6. Cœptum hoc usurpari non à Catholicis, sed à Gothis, h. e. Arianis. Gregorius Turonensis de gloria Martyrum cap. 25. de Ariano Principe: *Cogitavit intra se dicens: Quia ingenium est Romanorum (Romanos enim vocitant homines nostræ religionis) ut ita accidat &c.* Petrus Siculus in Historia Manichæorum dicit: *Manichæos seipsos appellasse Christianos, verè Christianis Romanorum nomen assignantes.*

Quòd si ergò eo sensu Romanam Ecclesiam Pontificii hodierni *Catholicam* appellarent, ut significarent, eam esse sanam & orthodoxam, utpote quæ fidem Catholicam teneat, quo sensu Cyprianus Epist. 55. Ecclesiam Aphricanam *Catholicam* nominavit, ac Jus Civile in Cod. de sum. Trinit. & fide Cathol. Christianos appellat *Catholicos*, ac fidem illam Romanæ Ecclesiæ ex tabulis Catholicæ fidei ex Scripturis sacris demonstrarent, possent fortè obtinere, quicquid in rebus fidei adversatur Ecclesiæ Romanæ, idem etiam adversari Ecclesiæ Catholicæ, propter ὁμογένειαν partis & totius, sed cùm eo sensu Romanam Ecclesiam appellent Catholicam, quòd *de necessitate salutis omnes cogantur Romano Pontifici absolutè sese submittere, in rebus fidei ejus sententiam unicè sequi, sive Scripturis eam conformem esse intelligant,*

sive ab eis discrepantem, ac proinde extra Ecclesiam Romanam nemini salutem obtingere posse, ideò hanc Romanæ & Catholicæ Ecclesiæ *ἰσοδυναμίαν* ipsis concedere minimè possumus. Sed nec illi eam concedunt, qui Romanæ Ecclesiæ corruptelas & errores jam olim taxârunt, Catholicæ verò Ecclesiæ se & scripta sua interim subjecerunt.

2. Quòd quidam *Romana Ecclesia* (hoc est, ut ultima analysis docet, Romani Pontificis) judicio suam sententiam subjiciunt, hoc non efficit, quò minùs dicantur in controversis fidei articulis id sensisse, quod disertis verbis scripserunt, sed arguit præposterum ipsorum erga Romanum Pontificem obsequium, quod in illius gratiam repudiaverint ac damnaverint ea, quæ ex clarissima Scripturæ luce cognoverunt. Veritatem in controversis articulis cognoverunt, sed propter præconceptam opinionem de infallibilitate Romani Pontificis, (quod ab ejus judicio absolutè infallibili tum legitima Scripturæ interpretatio tum controversiarum decisio unicè pendeat) veritatem illam sub obsequium Romanæ Ecclesiæ captivarunt. *Efficaciam veritatis* arguit, quòd luculentum ei ex Scripturis præbuerunt testimonium; *efficaciam erroris*, quòd in gratiam Romani Pontificis veritatem agnitam arbitrio ipsius subjecerunt, interdum etiam repudiârunt. Sic Thomas in 4. sent. dist. 27. q. 3. art. 1. disputans de quæstione; *An doctus, pius & idoneus, sed bigamus, qui non propriè sed Canonicè* (hoc est Papisticâ fictione) *talis est, ob viduam unicam olim ductam, in Sacerdotem aut Episcopum electus promoveri possit*, postquam pro parte affirmante firmas rationes & manifesta Scripturæ dicta in medium protulisset, tandem in partem negantem concedit, additâ hac solâ ratione, quia *Papa in Decretalibus contrarium dixerit & præceperit*. Gabriel Biel, cùm in lectionibus super Canonem Missæ lect. 57. multis argumentis confirmasset, *Indulgentias Papales non prodesse animabus Purgatorii*, post librum evulgatum videns Bullas Sixti IV. & Innocentii VIII. Pontificum, qui rectâ dabant Indulgentias defunctis, priorem sententiam retractavit, teste Molinæo.

Sed & aliqui honoris potiùs ac moris causâ, quàm ex animo Ecclesiæ Romanæ judicio sese submittunt. Johannes Baptista Cigala Episcopus Albinganensis in Concilio Tridentino dicebat; *Usitatas Doctorum in simili casu attestationes, de semetipsis Ecclesiæ arbitrio permittendis, verba esse, quibus de more fidem & observantiam suam homines profitentur, quibus pari respectu sit respondendum, in partium contrarietate neutris adhærendo; sic moribus esse comparatum, ut qui ab alio cultum expectat, eundem ipse reverēter habere debeat, neq; facilè credendum, eum, qui se paratum dicat ad se submittendum ac subjiciendum, eo esse reverâ animo, si sui prodendi occasionem adipiscatur &c.* Petrus Suavis lib. 2. Hist. Conc. Trid. p. 285.

3. Quando sententia aliqua subjicitur Ecclesiæ Romanæ, hoc est, Pontificis judicio, tunc illa ab Ecclesia Romana judicatur vel hæretica vel orthodoxa. Si prius, declarantur hæretici, quotquot eam post Ecclesiæ definitionem amplectuntur, ac proinde Pontificii eidem sententiæ suffragantes non minùs erunt

erunt hæretici, nec magis orthodoxi, quàm Protestantes; cùm judicium illud Romanæ Ecclesiæ sit generale, concernens omnes, quotquot damnatam illam sententiam amplectuntur, quocunque tandem nomine veniant. Si posterius, Protestantes nec magis erunt hæretici, nec minùs orthodoxi, quàm Pontificii in sententiæ illius approbatione cum Protestantibus consentientes, ob rationem ex judicii generalitate modò assignatam. Præterea partes in Papatu invicem dissidentes retinent mordicùs suas opiniones, ut Ecclesiam ab alterutra necesse sit dissentire, si, uti tenetur, ita quoque velit, judicium ferre ex Scriptura. Sin ipsa quoque Ecclesia erret, generalis ille in erroribus consensus specialem contrarietatem minimè tollit, neque enim minùs duo vitia sunt contraria, licet in communi Natura vitii concurrant. Non est, quòd dicas, *in Protestantibus cum errore conjunctam esse pertinaciam, quæ à Pontificiis in controversis quibusdam capitibus cum Protestantibus per errorem consentientibus absit.* Quisquis enim post Concilii Tridentini decisionem, *quam esse vocem Ecclesiæ Catholicæ* scribit Bellarmin. lib.1. de Justific. cap.12. §. ult. contrarium statuit ei, quod in Concilio illo definitum & confirmatum, is sciens ac volens à Romanæ Ecclesiæ decisione hac in parte discedit, ac proinde à pertinaciæ crimine absolvi nequit, antequam erroneam illam (ex hypothesi adversariorum loquendo) sententiam abjiciat ac damnet. Jam verò ex sequentibus manifestum fiet, multos Pontificios Scriptores etiam post Concilii Tridentini decisionem contrarium docuisse illis, quæ in Concilio isto fuêre definita, Ergo hac in parte scientes ac volentes à Romanæ Ecclesiæ decisione discesserunt. Aut igitur in Protestantibus hæc sententia, itidem ut in Pontificiis illis Scriptoribus, toleranda, aut in Pontificiis Scriptoribus æquè ac in Protestantibus tanquam hæresis damnanda.

Altera exceptio est, quòd *Pontificii hypothesin aliquam cum Protestantibus communem amplectentes; bonam foveant intentionem, quâ cùm destituti sint Protestantes, ideò magnum inter utrosq; discrimen intercedere, ut proinde Pontificii hypothesin illam amplectentes maneant Catholici & orthodoxi, Protestantes verò tales esse desinant.* Bellarmin. lib.1. de Eucharist. cap.5. §. Porrò. *Multũ interest inter Catholicos & hæreticos, licet in sentẽtia eâdem cõvenire videantur, quòd Catholici id senserunt optimâ intentione, ut videlicet faciliùs defenderent veritatem, hæretici autem ut faciliùs eam oppugnarent.* Ex hoc principio excusat Bielem, Cusanum, Cajetanum, Tapperum, Hesselium, Jansenium & alios, qui unanimiter cum Protestantibus docent, *in cap.6. Johan. non agi de Sacramentali corporis Christi manducatione & sanguinis Christi bibitione.* Resp. dogmatis ac hypotheseos alicujus veritas non potest nec debet æstimari ex intentionis qualitate, sed ex conformitate cum tabulis cœlestis veritatis, hoc est, cum Scriptura sacra. Quòd si ergo hypothesis illa, in cap. 6. Johan. non agi de Eucharistia, pugnat *cum ipso textu Scripturæ, cum testimonio Ecclesiæ, cum Patribus & plurima parit absurda,* uti Bellarminus d. l. demonstrat, utique graviter errat, quisquis eam ample-

plectitur, quacunque tandem intentione eam amplectatur, cùm veritas suis suffulta viribus mendacii patrocinio minimè indigeat, ac bona intentio, ut furtum & alia peccata, ita quoque errorem minimè excuset.

Tertia exceptio est, *testes illos pro nostra sententia adductos esse paucos & obscuros, comparatione factâ ad numerum eorum, qui Romanæ Ecclesiæ adhærent.* Resp. ostendemus suo loco, videlicet in quæstione, an multitudo sive amplitudo sit propria, perpetua atque infallibilis veræ Ecclesiæ nota; veritatem in fidei articulis non esse æstimandam ex Confessorum multitudine vel paucitate, sed ex dogmatis alicujus cum fidei regula, hoc est, cum Scripturis sacris conformitate. Liberius Romanus Episcopus, cùm à Constantio Imperatore Ariano ipsi objiceretur: *Quota pars tu es orbis terrarum, qui solus facis cum homine scelerato* (Athanasio) *& orbis terrarum ac mundi totius pacem dissolvis?* masculè & verè respondit: *Non diminuitur solitudine meâ verbum fidei. Nam & olim tres solùm inventi fuere, qui edicto resisterent.* Theodor. lib 2. Hist. Eccles. cap. 16. Ab hoc Romani Episcopi responso longè discrepat Bellarmini Romanæ Ecclesiæ Cardinalis judicium, qui *Ecclesiæ veritatem ex multitudine æstimandam esse* docet lib. 4. de Eccl. cap. 7.

CAPUT III.

DE QUIBUSDAM SCRIPTORIBUS, quorum testimonia adducentur, commonefactionem continet.

IN hanc testium classem referimus 1. *Gregorium Magnum* & alios Episcopos Romanos, qui ante Bonifacium Sedi Romanæ præfuerunt, non quòd Papali religioni, qualis est hodie, in omnibus & singulis articulis eos addictos fuisse Adversariis largiamur; (constat enim Gregorium Magnum de primatu Pontificis, quem Bellarminus in præfat. librorum de Summo Pontifice vocat *summam rei Christianæ*, uti etiam de operum humanorum imperfectione & immunditie, inque aliis quibusdam controversis capitibus idem nobiscum docuisse;) Sed quia fuit *Episcopus Romanus*, ac proinde ex hypothesi Adversariorum infallibilis, & quia ipsius tempore inclinatio doctrinæ fuit facta, dum ex apparitionibus Spirituum purgatorius ignis confirmari & pro dogmate fidei in Ecclesia haberi cœpit.

2. Accensemus insuper testibus hisce nostris *Bernhardum*, non quòd per omnia Pontificiæ doctrinæ hodiernæ astipulatorem eum fuisse concedamus, quia naturales liberi arbitrii in spiritualibus vires, merita operum, fiduciam in opera & alias doctrinæ corruptelas nobiscum repudiavit, ac Pontificem Eugenium masculè redarguit, unde B. Lutherus etiam *ipsi Augustino in quibusdam eum præferre* nō dubitat, in Colloq. Mens. cap. 30. ac Chemnicius p. 2. Locor. p. 497. *eum in articulo Justificationis aliquid lucis habuisse* asserit; sed quia tempore dominantis Papatus, videlic. duodecimo post Christum natum seculo, vixit, & à torrente quorundam errorum liberè in Ecclesia tunc grassantium abreptus est, unde Tannerus in Dioptra lib. 2. cap. 17. magno conatu probare satagit, *ipsum fuisse Papistam*, secutus hac in parte Bellarminum, qui lib. 4. de Eccles. cap. 16. scribit: *Bern-*

bardus fuit certè Papista. Et postea: *Bernbardus, Franciscus, Dominicus nostri, fuêre boni & laude digni.*

3. Accensemus testibus hisce eodem intuitu Glossam ordinariam, cujus autorem Strabum, qui vixit circa annum 840. Sixtus Senensis lib.4. Biblioth. verb. Strabus, laudat ut *virum seculari literaturâ abundè expolitum, divinæ Scripturæ peritissimum, & veterum autorum lectione variâ & assiduâ delectatum.* Bellarminus lib.3. de Eucharist. cap.20. ad ann. 800. de eo sic judicat: *Tantum valet, ac si orthodoxorum Patrum testimonium obtineret.*

4. Joachimum Abbatem (qui vixit circa Annum 1195.) Alphonsus à Castro lib.2. adv. hæres. titulo Apostoli, levitatis insimulat, scriptaque ejus omnia carpere non dubitat. *Multa,* inquit, *scripsit, in quib. meo judicio suum leve ingenium ostendit, quoniam in omnibus fermè libris suis, ut se futurorum præscium ostenderet, consuevit miscere prognostica, quod maximæ levitatis & gloriæ cupiditatis indicium est, maximè cùm aliter se inposterũ res habuit, quàm ipse prædixit.* Ante Alphonsum Antoninus parte 3. Chron. cap.1. §.7. de ipso memorat, quòd *Concilium Lateranense sub Innocentio III., ut habetur in c. Damasus extr. de summa Trinit. & fide Cathol. libellum, quem hic Joachimus edidit de unitate seu essentia Trinitatis adversus Lombardum, damnaverit, quatenus in eo asseritur, non dari essentiam unam communem tribus personis.* Bellarminus lib. de Scriptoribus Eccl. de eo sic scribit: *Circumferuntur ejus nomine quædam vaticinia de futuris Pontificibus Romanis, quæ quam fidem mereantur, aliorum sit judicium.*

Sed Vincentius Beluacensis in Speculo Histor. lib.29. honorificum ei defert elogium, quòd, *cùm priùs non multùm ab homine doctore didicisset, donum intelligentiæ divinitùs acceperit, adeò ut facundè & disertè quaslibet Scripturarum difficultates & obscuritates enodare potuerit, quodque duobus Regibus Franciæ & Angliæ Philippo & Richardo, in terram sanctam iter parantibus, Messanæ prædixerit illos parùm profecturos, eò quòd tempus liberationis Jerusalem nondum adsit.* Sixtus Senensis lib.3. Bibl. tit. de Prophetica expositione de hoc Joachimo scribit: *ipsum Propheticâ expositione, quæ nullo humano ingenio excogitata, sed solo divini Spiritus afflatu revelata, Scripturas sanctas ad prædictionem futurarum rerum certâ & immobili veritate convertit, excelluisse.* Lib. 4. Bibl. verbo Joachim. ipsum ut *virum in divinis Scripturis studiosum & exercitatum, & suo tempore verissimum Prophetam creditum* dilaudat. Blasius de Viegas Jes. in cap.3. Apoc. p.183 de eo sic judicat: *Vir fuit divinarum literarum cognitione non mediocriter instructus, quia Jeremiam, Esaiam, Danielem & Apocalypsin commentariis suis illustravit, ac multa alia edidit ingenii sui & eruditionis monumenta. Propheta Spiritum habuisse suo tempore fuit existimatus, quemadmodum testatur Sylvester Meucius de Castellione Aretino, in Epistola, quam de Joachimi operibus scripsit ad Ægidium Presbyterum Cardinalem, quæ eisdem operibus præfigitur. Antoninus part.1. Chronic. tit.14. cap.1. §.12. Sixtus Senensis lib.4. Bibl. & Guilielmus Parisiensis in libro de virtutibus. Diciturque templum S. Marci Venetiis celeberrimum lapidibus stravisse atque exornasse glyphicis, mysticisque notis, ænigmaticisque figuris, rerum in Italia vicissitudines, civilium bellorum turbines,*

bines, alienißimaq; illa tempora, in quæ ad hodiernum usq; diem incidit & inposterum etiam incidet, continentibus. Itaq; Clemens III. ei præcepit, ut Apocalypsis interpretationem, quam de mandato Lucii & Urbani fuerat auspicatus, ad finem tandem perduceret, sibiq; offerret, ut constat ex literis Clementis ad eundem, quæ in principio Commentariorum Joachimi in Apocalypsin circumferuntur.

5. Platinæ (qui vixit circa ann. 1481.) fidem Pontificii Scriptores quandoque elevant. Bellarmin. lib. 3. de Pœnit. cap. 13. §. Sed neque. *Platinæ*, inquit, *libri Annales nostri dici non possunt, quia sæpè ab Historicis nostris reprehenditur.* Ibid. *Nullâ publicâ autoritate Platina vitas Pontificum scripsit.* Bulengerus in resp. Cathol. ad Plessiaci librum, cùm in Platinæ mentionem incidisset, *Egregium verò*, inquit, *autorem!* Landtherr im scharffen rundten Auge Admir. 11. lit. p. 1. fac. 1. Dem Platinæ vnd seines gleichen ist anderswo eine ähnliche Platen geschoren.

Sed hæc ἐγκλήματα refelluntur, tum ex operis inscriptione, quia Sixto IV. Pontifici Maximo illud nuncupavit, tum ex præfatione, in qua inter cætera sic loquitur: *Tu Theologorum & Philosophorum Princeps, maxime Pontifex, non frustra mandâsti, ut res gestas Pontificum scriberem;* tum ex aliorum honesta testificatione. Hieronymus Balbus Episcopus in lib. de coronat. ad Carolum V. Imp. §. Post mortem &c. egregium ipsi defert elogium. *Quæ*, inquit, *Platina de vitis Pontificum scripsit, vera sunt existimanda, quippe cùm ea ex publicis tabulis, aliisq; legitimis documentis deprompserit, in quibus res gestæ Pontificum Historicâ fide continentur.* Quid quòd ipse Bellarminus ejus testimonio utitur lib. 4. de Rom. Pontif. cap. 13. *Extat*, inquit, *etiam apud Platinam forma electionis.* Costerus itidem in Apolog. part. 3. cap. 5. *De Zacharia Pontifice unius Platinæ sufficiet testimonium.*

6. Quod autẽ de *Gregorio* & *Bernhardo* diximus, idem etiã statuendũ de aliis, qui proximioribus ante reformationis opus vixêre seculis, videlicet, quòd in quibusdam veritatem Catholicæ & Evangelicæ doctrinæ in Scripturis sacris clarê refulgentem agnoverint & confessi fuerint, in quibusdam verò erroribus suorum temporum impliciti hæserint, quod ipsum permovere nos debet, ut sepositâ quorumvis hominum autoritate soli Dei verbo in Propheticis & Apostolicis Scripturis comprehenso adhæreamus, illudque pro infallibili & immota veritatis regula unicè amplectamur.

Præter hos quosdam adducimus, qui post cœptum reformationis opus scripserunt, inter quos sunt, quorum autoritatem subinde elevare solent Adversarii, de quibus in specie aliquid monendum.

1. Extat liber aliquis, cui titulus, *Onus Ecclesiæ.* Compilatum fuit hoc scriptum Ann. 1519. ut in fine libri habetur, ac primùm quidem Landshutæ in Bavaria Ann. 1524. per Johannem Weissenbergerum, postea verò Ann. 1531. Coloniæ editum. Autor ejus censetur *Johannes Episcopus Chemensis*, Archiepiscopo Salisburgensi à Suffragiis, cujus nomen etiam editioni posteriori in frontispicio statim præfigitur. Testimonia ex eo adducta Pontificii repudiare non possunt, quia Lutheri doctrinam multis locis perstringit,

git, ex quo, ut & aliis indiciis colligitur, Romanæ religionis hominem ipsum fuisse. Vide cap.12.§.7. cap.17. §.11. cap.39. §.3. cap. 41. §.3. cap.42.§.5.& 8. cap.57.§.12. cap.64.§.1.& 5.

2. *Erasmum Roterodamum* Bellarmin. lib.1. de verbo Dei cap. 9. §. Nec solum: vocat *SemiChristianum*, hoc est, semiCatholico-Romanum. In præfat. lib. de beatit. Sanctorum *Luciano* eum comparat. lib. 2. de bon. operib. cap.3.§. Ad eandem, *præcursorem hæreticorum* eum vocat. Hardingus detect. 307. *Erasmus & Agrippa sunt viri non magnæ fidei.* Delrio lib. 2. Disquisit. Magic. q.26. s.1. p.225. Erasmum *hæreticis* accenset. Salmeron in Epist. Paulin. lib.1. part.1. disp.19. §. Inprimis; *propter lubricam fidem ambiguum esse* scribit, *sitne inter hæreticos, an inter Catholicos numerandus.* Concludit tandem, *inter Catholicos eum non esse numerandum. Neq; enim* (inquit) *Ecclesia Dei inter hæreticos & Catholicos, medios seu indifferentes homines, hoc est, neutri parti addictos agnoscit, quæ cum Sponso suo & capite Jesu Christo dicere potest: Qui non est mecum, contra me est, quod crimen, ut si dicam, neutralitatis ut inexpiabile ei objecit, dum adhuc viveret, Jacob. Latomus Doctor Lovaniensis.* Sed illius testimonia non possunt Adversarii repudiare, tum propter honorifica encomia à Pontificibus, Cardinalibus & aliis Pontificiis ipsi data, tum quia Romanæ Ecclesiæ filium sese publicè professus est, nec ab eadem repulsus vel ejectus. Leo X. in Epist. versioni N. Test. præfixa eum vocat *dilectum suum filium.* Auspiciis Pontificis annotationes ipsius in N. Testam. in lucem prodierunt, ut ipse testatur in annot. 1. Thess. 2. Paulus III. proximo ante ipsius mortem anno cogitavit de eo in Cardinalium Collegium cooptando, ut patet ex Epist. Bembi ad Erasmum lib.27. p.1108. Sadoletus & Bembus Cardinales maximi ipsum æstimârunt. Sadoletus ad eum sic scripsit: *De tuo judicio (ita mihi Divos omnes opto propitios) in ea sum sententia, ut nihil meorum mihi probari possit, quod ad religionem quidem & ad literas sacras pertineat, si non id antea tibi probatum. Quamobrem, mi Erasme, omnis in te spes mihi est, tuum judicium, quod tu modestè imminuis, ego autem plurimi facio, idq; non injuriâ, nunc quidem ipsum perfugium & portus est & totius mei laboris expolitio; Egoq; in te uno, tuoq; in me amore ac spectatissima tua virtute & doctrina acquiesco.* Lib. 4. Epist. 5. Ann. 1533. Bembus ad eum in hæc verba scripsit: *Ego autem vehementer lætor, doctrinam singularem tuam & probitatem & continentes atq; perpetuos tot annorum labores, quibus te planè confecisti, ut nostros homines scriptis erudires & locupletares tuis, apud illum virum omnium hominum Principem* (Rom. Pontif.) *eo loci esse, quo merentur. Itaq; modò rectè valeas, neq; te imbecillitas impediat tua, mihi spes est, te ab eo omnia summa honoris & dignitatis insignia brevi consecuturum.* Lib. 6. Epist. Anno 1535. apud Erasmum lib. 27. p. 1108. Thomas Morus in Epistola, quæ sic incipit: *Ecquid vidisti* &c. ipsum vocat *optimum & doctissimum.* Idem in alia Epistola, quæ sic incipit: *Hodie ad te*, inter cætera ipsum sic compellat: *Gaudeo Paraphrasin tuam sub prælo esse. Invideo medius fidius Lovanio, cui tantum contigit beneficium, quantum, ut video, vix agnoscit.* Hosius Cardinalis lib. 2. de legitimis judicibus rerum Ecclesia-

sticarum Erasmum vocat *virum singulari preditum ingenio neq; vulgari doctrinâ*. Alphonsus de Castro lib. 1. adversus hæres. cap. 13. de ipso sic judicat: *Erasmus Roterodamus vir longè doctissimus erat & de bonis literis optimè meritus*. Quamvis verò Salmeron d. l. à multis doctis & Catholicis viris ipsum *Lutheri præcursorem* habitum fuisse asserat, *ut hic posuisse ova, Lutherus ea exclusisse videatur*, ac Bellarmin. lib. 4. de Eccles. cap. 13. in fine *à doctrina Protestantium non omninò abhorruisse visum* scribat, tamen Erasmus ipse huic de se conceptæ opinioni & verbis & factis contradixit, quando publico scripto B. Lutherum oppugnavit. Lib. 11. Epist. 1. sic scribit: *Lutherus tàm ignotus est mihi quàm ignotissimus, nec adhuc vacavit hominis libros evolvere, præter unam & alteram pagellam*. Lib. 17. Epist. 26. ad Montioium: *Nec cum Luthero nec cum ullo Lutherano fœdus clancularium inii & adeo non addidi cuiquam animos, ut omnes, quos potui, deterruerim ab instituto pernicioso*. In Epist. ad Bilibaldum se, ut hominē Pontificium, à Romanæ Ecclesiæ autoritate insolidum dependentem depingit. *Quantum apud alios* (inquit) *valeat authoritas Ecclesiæ, nescio. Certè apud me tantùm valet, ut cum Arianis & Pelagianis sentire possim, si probasset Ecclesia, quod illi docuerunt. Nec mihi non sufficiunt verba Christi, sed mirum videri non debet, si sequor Interpretem Ecclesiam, cujus autoritate persuasus credo Scripturis Canonicis &c*. Odium ejus adversus Lutherum satis testantur tot ipsius Epistolæ ad Ducem Saxon. Georgium scriptæ. Inde Duræus in scripto advers. Witakerum f. 232. de eo pronunciat, quòd *à Luthero ita abhorruerit, ut malle se in mille partes discerpi dixerit, quàm illius Sectæ adhærere*.

3. De *Beato Rhenano* Sandæus Jes. Herbip. in resp. ad librum Jacobi Laurentii de prodiga Jesuit. liberal. p. 301. sic judicat: *Glossemata Rhenani dum pervolvo, quem cum Erasmo compœnam potiùs, invenio neminem. Adeò uterq; veteris puritatis est osor, amator novitatis, utriq; sacra omnia & religiosa displicent, incertum, uter improbiùs veterum Patrum autoritatem elevet*. Sixtus Senensis lib. 6. Bibliothec. annot. 154. Beatum Rhenanum vocat *hæreticum Lutheranum*. Hardingus detect. 307. *Beatus Rhenanus, Platina, Appendix Concilii Basileensis sunt nullius momenti*. Greg. de Valentia lib. de Eucharist. *Nihil de B. Rhenano laboramus, apud nos minimè beato*. Sed idem Valentianus lib. de necess. Confess. cap. 2. eum inter Catholicos recenset, inter quos etiam Canus Cantuar. Episcopus Relect. de pœnit. part. 5. oper. p. 884. eum numerat. Thomas Morus in Epist ad M. Dorpium honorifico eum exornat elogio: *Frustra* (inquit) *homo ille alienâ laude intabescens in B. Rhenanum oblatrat, frustra involat in Elephantem culex. Rhenanum ego laudare nec nunc volo, nec si vellem, satis possem*. Possevinus tom. 2. Apparat. p. 150. totū Rhenanum in Indice Romano prohibitum esse dicit, sed in Indice Expurgatorio Hispanico Madritiano quindecim duntaxat loca expungenda annotantur.

4. *Ludovicum Vivem* quidam vocant *SemiCatholicum*. Nihusius de invocatione Sanctorum cap. 2. q. 3. *Religio hujus viri magis in Philologia quàm in Theologia consistit. Solent autem qui nil nisi Philologi sunt, sicut ultra crepidam suam non sapere, ita*

ita Rhinocerotis vel certè Luciani nasum gerere. Sed Claudius Espensæus Episcopus comm. in 2. Tim. part. 2. eum appellat *virum undiquaq; doctißimum, extra omnem animi irreligiosi suspicionem Scriptorem legi dignißimum.* Franciscus Craneveldius in Epist. dedicat. ad Paulum III. Pontificem libris quinque Ludovici Vivis de veritate fidei Christianæ præfixa eum vocat *eruditißimum & veræ pietatis amantißimum.* Ibidem asserit, quòd *omnia sua Sedis Romanæ arbitrio ac censuræ subjecerit.* Alphonsus de Castro lib. 7. adv. hæreses verbo Fatum: *Obsecro te Lector, ut legas commentarios doctißimi viri Ludovici Vivis &c.* Sixtus Senensis lib. 4. Biblioth. p. 271. de lucubrationibus ipsius ejusmodi fert elogium, quòd *sint nobilißimæ, doctè prorsus & accuratè conscriptæ, quodq; in eis summam eloquentiam cum absolutißima eruditione & Christianißima pietate conjunxerit.*

5. Contra *Georgium Cassandrum* Bellarmin. lib. de Laicis cap. 19. ex professo disputat. Jacobus Gretserus in Labyrintho p. 103. *Cassandrum, quem tu citas, tanti pendimus, quanti Cassandram Priami filiam.* Andreas Förnerus im außgezogenen Gollathschwerdt artic. 10. cap. 8. f. 552. Es ist so gar nicht wahr/daß Georgius Cassander, dessen vergiffte Feder Gegentheil offt vnd dick gebrauchet/ Päbstisch soll gewesen seyn/ weil er ja viel mehr Lutheranismum als Catholicismum vnter dem Deckmantel Pharisetscher Gleißnerischer Heuchelung/wie es seine Lehren am Tageliecht geben/ im Busen stecken gehabt/wie auch aus gutem Lutherischem Magen zimliche grobe Brocken außgekotzet. Sed ex Ferdinandi I. & Maximiliani II. Augg. Impp. literis Cassandri operibus præfixis apparet, ipsum fuisse magni ab his Diis terrenis habitum. Ferdinandus in prioribus literis ad ipsum datis sic loquitur: *Docte, fidelis, dilecte, cùm nobis eximia tua eruditio ac singularis pietas, ardentißimumq; juvandæ Ecclesiæ Catholicæ studium magnis laudibus commendatum fuerit, in certam spem venimus, tuam præsentiam & operam nobis in quodam magni momenti negotio, ad gloriam Dei Opt. Max. ac salutem & beneficium regnorum & dominiorum nostrorum atq; universæ Germaniæ pertinente, quod modò præ manibus habemus, haud vulgari usui futuram.* In literis posterioribus ipsum sic affatur: *Dolemus te, uti virum, cujus pietas, doctrina & ardentißimum juvandæ Reipub. studium nobis commendatum est, morbo impediri &c.* Maximilianus II. in literis ad Archiepisc. Trevirensem: *Causæ nobis oblatæ sunt, ob quas honesto & docto viro Georgio Cassandro, qui nobis tanquam pius, eruditus, discretus & in sacris literis valdè benè versatus commendatur, opus habemus.* In Epitaphio, quod Coloniæ in templo Francisci extat, vocatur *Theologus in perscrutandis sacris Bibliis & expendendis sanctorum Patrum monumentis atq; sententiis diligentißimus, qui hoc nomine, tum pietate, animiq; moderatione clarus, ab Invictißimis Impp. de conciliandis articulis in religione controversis consultus & in aulam ascitus fuerit.* Itemque *vir va riodoctrinæ genere præstans.* Consultatio ipsius de Augustanæ Confessionis articulis vocatur *liber perutilis.* Jacobus Aug. Thuanus lib 36. in Histor. Anni 1564. p. 323. de eo sic scribit: *Ferdinandus Maximiliani F. optimi juxta ac prudentißimi Principis consilio usus de controversis Augustanæ Confeßionis arti-*

cujus animè conciliandis seriò cogitare cœpit, quâ in re operâ Georgii Cassandri, viri optimi ac doctissimi, qui Duisburgi tunc erat, uti voluit. Is ad exactissimam rerum sacrarum scientiam, summum animi candorem ac moderationem addiderat, & in cognoscendis hujus ævi controversiis, rationibusq́ue, quibus hæc tempestas utcumq́ue sedari, & ne major distractio & dilaceratio in Ecclesia fiat, occurri possit, conquirendis, omne vitæ spacium contriverat. Theologi Colonienses in præfat. Consultat. Georgii Cassandri edit. Colon. Ann. 1577. hæc habent: *Cùm multa ex nonnullis familiaribus de Georgii Cassandri probitate, vitæ genere & eruditione cognovisset pius Imperator* (Ferdinandus I.) *Epistolas ad tres Ecclesiasticos Principes Rom. Imperii Electores, Ducemq́ue Clivensem dedit, ad singulos singulas, quibus ab iis enixè poposcit, ut Cassandrum ad se mitterent, quò ipse eo uteretur vel ad publicam utriusq́ue Religionis ex sacris literis ineundam totâ Germaniâ concordiam, vel ad eam in suis saltē provinciis retinendam &c.* Et posteà: *Hic liber* (Consultationis) *ut multi sentiunt præstantes ingenio viri, nō levem apud Catholicos & Protestantes autoritatem habere debet. Eam primùm promeretur integritas autoris summa; Et quod neq́ue favores unquam, neq́ue dignitates ullas, neq́ue honores vel opes ambiverit. Quare causæ omnes ei defuêre, quò minus liberè ac sincerè de propositis controversiis judicaret. Deinde quò magnifaciendus sit, eiq́ue in iis censendis maxima sit eruditio tribuenda, omnes studiorum suorum labores (quos nullo afflictæ valetudinis incommodo, nulloq́ue vitæ periculo deterritus, quoad vixit, immensos pertulit) ipse his tantùm controversiis cognoscendis atq́ue diligenter examinandis consecravit, & omne Scriptorum huc pertinentium genus (hoc est, Græcos, Latinosq́ue Patres veteres, tum eos, qui vulgo Scholastici nominantur, ac recentiores omnes tàm Catholicos quàm Protestantes, iisq́ue conjunctos cæteros, qui à Pontificia Romanaq́ue Ecclesia dissentiunt) diligentissimè perlegit, evolvit & excussit. Porrò eorum, qui ipsum, cùm nihil ejusmodi cogitaret, ab optimo in his rebus judicio piis illis Imperatoribus* (Ferdinando I. & Maximiliano II.) *tantoperè commendarunt, minimè certè contemnenda est sententia; sed gravissimi potiùs de ejus doctrina ponderis vicem obtinet. Atq́ue ii etiam Imperatores, qui ita ipsum ob præstitos in hac conciliatione labores, tantoq́ue studio amplexi sunt, dignissimi sanè sunt, qui huic quoq́ue libro & propter singularem pietatem suam & propter majestatem, ipsi equidem autoritatem aliquam adjungant. Eò præterea accedit, publicum inclytæ Ubiorum Civitatis, in qua annos plus minùs viginti vixit, cum summa benevolantia conjunctum testimonium. Tantùm enim ejus virtuti doctrinæq́ue tribuit, ut ejus funus & Consules & Senatus & Clarissimi viri, omnes etiam florentis ejus Academiæ Doctores, honorificentissimè prosecuti fuerint, & ei perpetuæ memoriæ causâ percelebris templi loco perquam honorifico tumulus cum inscriptione sit positus. Postremò auctor in hunc librum, quod caput est, conjecit, quantùm per temporis brevitatem licuit, dilucidè & exactè, quicquid ipse plurimorum annorum assiduâ & indefatigabili industriâ, quicquid adversariorum Scriptorum mutuâ collatione, quicquid ex diligentissima inquisitione veteris Ecclesiæ doctrinæ, ad quam semper judicavit atq́ue censuit præsentes controversias exigendas esse, paratum perfectumq́ue habuit. Quò fit, tùm quòd moriens se in hac, quam*

simpliciter continet, doctrina vivere moriq; solitus apud amicos testatus est, ut hic liber accurate & sepositis præjudiciis & amotis animi perturbationibus esse scriptus videatur, eaq; nomine plurimi certe fieri debeat.

6. In scriptis *Johannis Feri* Expurgatorius Index multa deleri jubet, ac de commentariis ipsius in Johannem dicit, *quia commodè expurgari nequeunt, penitus aboleantur.* Sed Sixtus Senensis lib. 4. Bibl. p. 269. honorificum illi perhibet elogium: *Johannes Ferus natione Teutonicus, Ordinis Minorum, summæ apud Moguntiam ædis Concionator, vir in divinis literis nobiliter doctus, eloquentiâ singulari præditus, cui parem in officio Evangelicæ prædicationis Catholicæ Germanorum Ecclesiæ hac nostra tempestate non habent, scripsit Latino & culto sermone pias & eruditas, juxta Catholicam doctrinam, lucubrationes, in quibus tàm veterum quàm recentium expositorum labores veluti in compendium redegit.* Commentarios Feri in Matthæum Philippus Agricola D. & Ecclesiastes Moguntinus D. Ferdinando I. Imp. Augustiss. inscripsit Ann. 59. Salmeron ex fontibus Feri areolas suas ita irrigavit, ut pagellas integras in Commentarios suos ex eo transtulerit. Conqueritur quidem Sixtus Senensis lib. 6. Biblioth. annot. 46. & 74. *Scripta Johan. Feri esse ab hæreticis corrupta.* Sed nullum affert hujus rei indicium & juxta Bellarmini sententiam lib. 4. de verbo Dei cap. 7. *hæc est expeditissima succumbentium responsio,* quam si in Feri scriptis locum habere posse judicassent, Dominicus Soto & Michaël Medina Polemicis invicem scriptis de commentariis Feri concertantes, hac unâ exceptione litem omnē facilè dirimere potuissent. Rectiùs verò hanc scriptorum Feri corruptelam Sixtus Pontificiis, fidei suæ sociis, tribuisset. Qui enim curatores fuerunt editionis Lugdunensis Ann. 609. non partem solùm eorum ex commentariis Feri in Matthæum turpissimo plagio sustulerunt, quæ Indices Expurgatorii obduci aut mutari jubebant, sed integras periodos, integras paginas omiserunt, quæ in editione Ann. 1559. extant; atque ex his ipsis in Matthæum commentariis ea, quæ Ferus pro limitata Sacerdotum potestate ad cap. 9. v. 8. quæ ad illud, *Confide fili,* de efficacia veræ fidei & propria infantum fide; quæ ad cap. 11. v. 28. pro absolutione, quòd sit prædicatio Evangelica; quæ ad cap. 8. v. 8. de differentia Historicæ & salvificæ fidei prolixè differuerat & propriis Feri verbis Sixtus Senensis lib. 6. Biblioth. annot. 46. & alibi passim repetierat, manifesto falsi crimine surripuerunt.

7. *Johannis Aventini* (cujus testimonia in controversia de Pont. Rom. adducuntur) fidem & autoritatem elevare conantur Pontificii, prætendentes ipsum esse *Scriptorem novitium, Catholicæ religioni non addictum & fabulatorem potiùs quàm* Historicum. Kellerus contra Heilbrunn. Papatum Acatholicum cap. 3. p. 315. Lamparterus in Statera p. 844. Bellarminus in Append. libror. de summo Pontifice cap. 10. de eo sic scribit: *Johannes Aventinus autor est fidei parùm probatæ, & non sine causa illa omnia in odium Pontificum vel finxisse vel amplificasse creditur.* Georg. Holtzheyer Jesuita de eo sic judicat: Des Aventini Maul vnd Feder stincket vom Newevangelischem Odem vnnd Ein-

Sintenfass. Tannerus in Antichristo proscripto præscript.5.p.89. Aventinum vocat *infidum & male notæ Historicum.* Sed quantâ fide & industriâ in conficiendis Annalibus usus sit, testatur ipse in Præfat. ad Illustr. Bavariæ Duces, sic scribens: *Pro virili parte laboravi, multa tuli, feci, sudavi & alsi, totam Bojariam perlustravi, omnia contubernia Sacerdotum penetravi; scrinia, Bibliothecas publicas omnes curiosius perscrutatus sum; libellos, codicillos, donaria, commentarios, fastos, Annales omnium gëtium, diplomata, instrumenta publica & privata evolvi; signa, sacra, lapides, trophæa, epigrammata sepulchrorum, picturas, inscriptiones, titulos, templa, omnia denique antiquitatis monumenta exploravi atq; perspexi; nihil intactum, nihil intentatum reliqui; omne genus Scriptorum excussi, omnes pene angulos perreptavi, &c.* Et postea: *Bonam partem ætatis, patrimonii, valetudinis perlustrando Germaniam, Gallias, Italiam, Sarmatiam, Pannoniam exhausi.* In ead. Epist. Dedicat. sic loquitur: *Tertius jam agitur annus, Principes Illustrißimi, dum mandatis vestris pareo, dumq; tam religioso, tam memorabili vestræ pietatis desiderio atq; proposito satisfacere & respondere summâ ope studeo atq; nitor. Cùm enim ego potißimùm delectus, & ob hoc liberali perpetuoq; stipendio condonatus fuerim, ut Bojorum clarißima quæq; facinora literarum æternitati commendarem; non committendum putavi, quò aut expectationem mei fallerem, aut sumptus impensave perderentur.* Matthæus Marschalck & Conradus Adelman von Adelmansfeld/Canonici Augustani Ann. 1526. die 10. Decembr. ad Aventinum inter cætera hæc scripserunt: *Cupimus avidißimè, ut tuas lucubrationes Historicas edas aliquando, ac pro patriæ communis decore diutiùs latere non permittas. Quin miramur etiam vehementer, cur partum illum tuum egregium patriæ non pepereris. Te igitur plurimùm rogamus, ut illius nos tandem participes facias, &c.* Et post pauca: *Intelligimus, quàm religiosè Historiæ legem, id est, veritatem in scribendo servaveris.* Extant hæ literæ in editione Latina Ingolstadiensi. Hieronymus Ziglerus in præfat. oper. Aventini, de eo sic scribit: *Cùm igitur Illustrißimi Principis & Domini, Domini Alberti Palatini Rheni, utriusq; Bavariæ, &c. Ducis, consensu sæpè dicti Annales per Celsitudinis suæ Consiliarios mihi dati essent, ut scilicet eos de novo exscriberem atq; prælo appararem, continuè libros singulos perlegi, annotans, ut in mandatis habebam ea, quæ videbantur duriora.* Et paulò pòst: *Nam bonâ fide affirmare ausim, Historiæ ipsi nihil quidquam detractum, omnia fideliter reddita, testibus multis & doctißimis viris, quorum negligentiã, ut Terentii verbo utar, æmulari malo, quàm quorundam obscuram diligentiam, aut, si mavis, iniquum judicium.* Idem in vita Aventini sub finem: *O vir recti exempli, cujus laudem ad astra extollere verè deberemus! qui tanto ardore antiquitatum indagator fuit, quanto nullus alius nostro ævo.* Ibidem de ipso commemorat, quòd *Ingolstadii & Lutetiæ Parisiorum in studiis vixerit, Præceptoribus usus Jacobo Fabro Stapulensi & Jodoco Clichtovæo, quòd Viennæ cum Conrado Celte, primo inter omnes Germanos Poëta Laureato, Johanne Stabio Cæsareæ Majestatis Mathematico, Johanne Cuspiniano Imperatoris Oratore, Joachimo Vadiano, &c. familiariter vixerit, quòd Monaci Illustriss. Principum Ludovici & Ernesti fratrum, Bavariæ*

[illegible] *Praeceptor constitutus, ac in* [illegible] *cum Ernesto profectus fuerit, quòd* [illegible] *ac sumtibus* [illegible] *Bavariæ Ducum Wilhelmi, Ludovici & Ernesti opus Annalium conscripserit.*

Natus ergo est in medio Papatu Ann. 1466. in Academiis Pontificiis educatus, Præceptores habuit Pontificios, & opus ipsum auspiciis & sumtibus Principum Pontificiæ religioni addictorum est conscriptum. Pro fidei socio eum agnovêre Beatus Rhenanus, Mattheus Mareschalcus & Cunradus Adelman ab Adelmansfelden / Canonici Augustenses, qui (ut jam ante monuimus) ipsi hoc elogium deferunt, quòd *legem Historiæ, veritatem scil. religiosè in scribendo observârit.* Anno 1533. rebus humanis excessit, & corpus ipsius Ratisponæ apud D. Haimeranum in templo Pontificio primario honorificum locum obtinuit. Epitaphium ejus sic habet: D.O.M. JOHANN. AVENTINUS VIR SINGULARI ERUDI. FIDE AC PIETATE PRÆDITUS: PATRIÆ SUÆ ORNAMENTO, EXTERIS ADMIRATIONI FUIT, BOJORUM ET GERMANIÆ STUDIOSISSIMUS, RERUM ANTIQUARUM INDAGATOR SAGACISSIMUS, VERÆ RELIGIONIS, OMNISQUE HONESTI AMATOR, &c. Quid, quòd Bellarminus ipse inter Historicos, quibus Gregorium VII. Pontificem defendit, etiam Aventinum adducit lib. 4. de Pont. Rom. cap. 12. quod & facit Landherr im scharffen runden Auge / Admir. 11. O. iiij. fac. 1. Idem Bellarminus lib. 1. de reliq. & imag. cap. 14. §. Præterea &c. denuò Aventini testimonio utitur.

8. *Cornelium Agrippam,* utpote de Magia suspectum, repudiant. Nihusius de Invoc. Sanctor. cap. 2. q. 3. in solut. object. *Pro Henrico Cornelio Agrippa perinde fuisset, si allegasset Eulenspigelium & Marcolfum, tam authenticus ille mihi Theologus est & Christianus.* Sed in frontispicio librorum Coloniæ Agrippinæ editorum vocatur *Juris utriusq; Doctor, Eques auratus, à Consiliis & archivis Judiciariis sacræ Cæsareæ Majestatis.* De libris occultæ Philosophiæ sic judicat: *Verùm de Magicis scripsi ego juvenis adhuc libros tres amplo satis volumine, quos de occulta Philosophia nuncupavi, in quibus quicquid tunc per curiosam adolescentiam erratum est, nunc cautior hac palinodiâ recantatum volo, permultum enim temporis & rerum in his vanitatibus olim contrivi. Tandem hoc profeci, quòd sciam, quibus rationibus oporteat alios ab hac pernicie dehortari.* Lib. de vanit. scient. cap. 30. *Ego quidem hanc artem* (Magicam) *à parentibus puer imbibi, in qua non modicum tempus amisi, jam me tædet & pœnitet insumtæ olim operæ, cuperemq; omnem illius memoriam usumq; exspoliare.* Sixtus Senensis lib. 5. Biblioth. annotat. 73. eum *hæreseos Lutheranæ sectatorem vocat.* Sed quàm hoc sit à vero abnorme, patet ex cap. 6. lib. de vanit. scient. in quo Lutherum acriter perstringit.

9. *Andreas Fricius Modrevius* Regis Poloniæ Secretarius, notatus fuit ab Indice Expurgatorio. Autoritatem illius, utpote *minùs Catholici,* repudiat Rayhingius in Enchirid. Cathol. p. 850. Atqui Pontificiis, imò Pontificibus olim magnus fuit. Jussus erat unà cum aliis Legatis ad Coucilium Tridentinum proficisci ac sua ad religionis negotium tractandum cõsilia conferre, idque, ut ipsemet persuasus erat, non absque consensu, imò hortatu Romani Pontificis. Sic

enim

enim scribit in Epistola sua ad Paulum IV. Pontificem: *Puto, Pater sancte, Regem, quos Legatos decrevit, eos decrevisse tuo hortatu, ut non minùs me tuo hortatu à Rege designatum esse existimem atq; ipsos Oratores.* Cassander in sua Consultatione *ab eruditione, studio concordiæ & animi moderatione* eum maximoperè commendat. Sic enim scribit in Consult. art. 4. de Justif. p. 919. *Andreas Fricius vir eruditissimus & concordiæ, ut apparet, & moderationis amantissimus, quamvis Protestantium partis studiosior videatur.* In additionibus ad Bibliothecam Sixti Senensis lib. 4. addit. ad lit. A. de ipso dicitur, quòd *vixerit & mortuus sit Catholicè.* Libri ejus quinque de emendanda Republ. impressi sunt Cracoviæ Ann. 1551. Illos si quis legat fol. 210. 243. 260. 264. 334. 541. &c. dubitare non poterit, quin Romanæ religioni addictus haberi voluerit.

10. *Georgius VVicelius* Evangelicæ religioni primùm addictus fuit, unde ejus autoritatem elevabunt. Sed constat, quòd abnegatâ Evangelii doctrinâ ad Romanam Ecclesiam accesserit. Sixtus Senensis lib. 4. Biblioth. vocat eum *virum variæ eruditionis; Hebraicæ, Græcæ & Latinæ linguæ peritissimum, ingenio excellentem & sermone disertum.* In titulo libri de Controversiis Religionis scripti, quem vocat *viam Regiam sive Compendium de semitis antiquis, &c.* appellatur *Sacræ Theologiæ Doctor Catholicus, & Ferdinandi Romanorum Imperatoris Consiliarius.* Ipse Imp. Ferdinandus in literis ad eum datis honorificum ei defert testimonium: *Honorabilis, docte, fidelis, nobis dilecte. Etsi nobis gratissimum fuisset, quòd, sicut abs te clementer postulaveramus, superioribus diebus huc ad nos venisses, & nobis in arduo quodam negotio ad gloriam Dei optimi maximi, & veritatem ac tranquillitatem Ecclesiæ Catholicæ spectante potiùs operam navare potuisses, quam haud dubiè pro tua eximia pietate, eruditione, prudentia ac rerum usu nobis in animi nostri sententia magna cum utilitate præstitisses, quia tamen propter ætatem & affectam valetudinem venire non potuisti, clementer tibi parcendum duximus &c.* Maximilianus II. in literis eum his compellat verbis: *Honorabilis, docte, fidelis, nobis dilecte. Allatum nobis est scriptum, quod ad benignam petitionem & jussionem quondam Serenissimi ac Potentissimi Principis Ferdinandi, electi Romanorũ Imp. Augustæ memoriæ, Domini & Genitoris nostri observandissimi, in negotio religionis composuisti & præclarum studium, operamq; tuam, quam pia, ut apparet, intentione ac bono zelo in illo impendisti, perquam clementi & grato animo abs te accepimus.*

Denique pro confirmatione nostræ sententiæ adducimus plerunque coronidis loco *Adversariorum dissensiones.* Illæ enim cùm summam dogmatis illius Papalis, quod oppugnamus, incertitudinem demonstrent, eo ipso nostram sententiam eidem dogmati Papali oppositam confirmant. Quòd autem dissensiones illæ incertitudinem Papalium dogmatum arguant, res ipsa testatur, & confirmari insuper potest ex ipso Bellarmino. Is enim cùm lib. 4. de Eucharist. cap. 23. prop. 4. formasset ejusmodi propositionem: *Nihil spiritualis fructus capitur ex duabus speciebus, quod non capiatur ex una;* subjungit: *hanc propositionem non esse adeò certam, cùm de ea variè sentiant Theologi, neq; Concilium eam apertè definierit.*

vit. Transferendo ergo hypothesin ad thesin dicere possumus, assertiones illas, de quibus variè sentiunt Theologi, sive ante, sive post Concilii Tridentini definitionem, non esse certas, ac proinde dissensiones illas Theologorum Pontificiorum dogmata Papalia reddere suspecta, quo ipso nostram illis oppositam confirmant sententiam.

Idipsum disertis verbis asserit Johannes Picus Mirandula in Apologia sic scribens: *Discordia in Scriptoribus argumentum est falsitatis, cùm sit necesse, quòd saltem unus discordantium falsum dicat, quia necessariò pars altera cötradictionis est falsa. Ideò Augustin. lib. 16. de Civ. Dei probat Script. sacræ veritatem ex mutua concordia Scriptorum ejus, in qua omnes concordant & nullus ab alio discordat, quod attestatur Scripturæ sacræ, indubiæ & infallibili veritati. Vero enim & veritati, ut dicit Philosophus 1. Ethic. omnia consonant.*

Cæterùm Appendicis loco in quolibet articulo 1. respondemus querelis Pontificiorum, opiniones ejusmodi sibi tribui conquerentium, quæ nunquam in mentem sibi venerint. Sic Gregorius de Valent. tom. 3. col. 309. nos accusat, *quòd minùs rectam sententiam ipsis sæpè assignemus*; Eisengrein lib. de Eccles. p. 342. *quòd infideles simus in citandis testimoniis.* Apud Bellarminum nihil occurrit frequētius, quàm quòd *mendacia Lutheri, Philippi, Chemnicii* & aliorum crepat. Pistorius, Rayhingius, Hunnius, &c. ex illo ipso principio Pontificiæ Religionis veritatem confirmare satagunt. Vindicanda ergò hic erat bona fides nostrorum librorum Symbolicorum & aliorum Scriptorum Ecclesiasticorum. Neque enim æquitati vel candori congruit, peregrinas opiniones velut adulterinos fœtus alicui substituere.

2. Diluimus *calumnias*, quibus mendaciter Confessionem & Ecclesiam nostram onerant, & utramque in extremum apud omnes contemtum adducere satagunt. Fatetur Jacobus Hack Jesuita contra Tossanum q. 1. cap. 17. p. 126. *Historicos Pontificios Luthero multa affingere.* Bellarminus in causa Veneta adversus fratres suos Paulum Servitam & Johannem Marsilium ad fin. Respons. ad tract. septem Theol. Venetorum super interdicto Pauli V. urget, *ferendum iis æquo esse animo, si in falsitate deprehensis de cætero nullatenus credatur.* Hanc regulam si sequamur, Jesuitis nostras Ecclesias securè calumniantibus meritò omnis fides denegatur, cùm toties mendacia eorum publicæ luci sint exposita.

3. Recensemus *opiniones absurdas, falsas & erroneas*, quæ Papalem doctrinam, quà talem, meritò omnibus suspectam reddunt.

LIBER I.

CONFESSIONIS CATHOLICÆ GENERALIA CAPITA COMPLECTENS.

IN omni tractatione Methodicâ *specialibus* præmittenda sunt *generalia*. Antequam igitur ad fidei articulos inter nos & Pontificios controversos *in specie* descendamus, præmittemus *generalia* quædam Catholicæ Confessionis capita, quæ concernent, 1. *principia*, ex quibus tum nostra, tum Pontificiorum Confessio propugnatur. 2. *media*, per quæ utraque propagatur. Duas igitur libri hujus primi constituemus partes, quarum prior *de principio & mediis nostræ*; posterior *de principiis & mediis Pontificiæ religionis* disquisitionem instituet.

PARS PRIOR.

DE PRINCIPIO ET MEDIIS RELIGIONIS VERE' CATHOLICÆ.

CAPUT I.

DE SCRIPTURÆ SACRÆ perfectione.

PRINCIPIUM religionis verè Catholicæ hoc est; verbum Dei in Propheticis & Apostolicis scriptis comprehensum de omnibus ad salutem necessariis perfectè nos informare, ac proinde esse unicam normã & regulam omnium fidei controversiarum, quæ in Ecclesia agitantur. Esto igitur Thesis prima, *Scriptura sacra est perfecta.*

Ἔκθεσις. 1. *Perfectionis* encomio Scripturæ attributo hoc intelligimus, quòd de omnibus, quæ ad salutem scitu necessaria sunt, plenè ac perfectè nos informet. 2. Non eo sensu Scripturam vocamus *perfectam*, quòd omnia, quæ ad fidem & mores sunt necessaria, αὐτολεξεὶ sive κατὰ ῥητὸν, *secundùm literam* & totidem verbis in Scripturis extent, sed quædam *explicitè*, quædam *implicitè* in illis contineri dicimus, ut per legitimam & immotam consequentiam ex illis deduci possint. Quod ergo Bellarminus in loco mox allegando, eumque secutus Bailius Jesuita in Catechismo tractat. 1. q. 10. negant, in Scripturis omnia ad salutem necessaria *expressè contineri*, illud, si *de sono vocis* accipiatur, concedimus: si *de veritate rei*, negamus. Dicimus enim cum Nazianzeno Orat. 5. de Theol. *quædam esse, quæ tametsi nominatim & expressè in Scripturis non dicãtur, tamen ex iis colliguntur, quæ necessariò id efficiant & probent.* 3. Non est quæstio de *Ceremoniis & ritibus*, liberè ab Ecclesia introductis & observatis; sed *de articulis fidei*, an illi

plenè

plenè & perfectè in Scriptura tradantur. Ritus Ecclesiastici *in specie* non extant in Scripturis, *genere* tamen in illis traditur 1. Cor. 14. vers. 40. Perfectionem Scripturæ æstimandam esse dicimus, non ex numero librorum, sed ex sufficientia dogmatum ad salutem scitu necessariorum, unde quidam distinguunt inter *perfectionem objectivam* ratione rerum, *significativam* ratione verborum & *quantitativam* ratione librorum. Id quod scriptum fuit, quovis Ecclesiæ tempore perfectum Canonem exhibuit. 5. Cum Augustino tract. 49. in Joh. dicimus: *Christum Dominum multa dixisse & fecisse, quæ scripta non sunt, electa verò esse quæ scriberentur, quæ saluti credentium sufficere visa sunt, unde* quidam distinguunt inter *perfectionem dogmaticam & Historicam.*

Antithesis. Johannes Fischerus Roffensis Episcopus art. 27. p. 585. *Falsum est, quòd omnia, quæ vel ad fidem pertinent, vel ad leges morum & operum, plenè sint in Scripturis exposita.* Lindanus libr. 5. Panopl. cap. 7. *Sunt Protestantes SemiEvangelici Doctores, qui existimant, omnia necessaria uno Bibliorum libro contineri, cùm verbum Dei ex duabus constet partibus, scripto & non scripto.* Censura Coloniensis Dial. 6. p. 221. *Pestilentissima hæresis est, nihil esse credendum, nisi quod sacra Scriptura apertè docet.* Eccius in Enchirid. Loc. Comm. tit. 4. f. 33. *Non sunt solùm credenda & servanda (id quod volunt Lutherani) quæ expressè habentur in divinis literis, aut probantur ex ipsis, verùm etiam ea oportet credere & servare, quæ sancta mater Ecclesia credit & observat.* Hesselius in Catech. p. 44. *Non hoc egerunt Apostoli scribentes, ut totam fidei doctrinam scripto traderent, sed pro necessitate nata, quod verbo absentes præstare non poterant, hoc literis egerunt, contenti satisfacere difficultati occurrenti.* Melchior Canus lib. 3. Loc. Theol. cap. 3. p. 151. *Non omnia, quæ ad doctrinam Christianam pertinent, sunt etiamnum in sacris literis expressa: sed multa pertinent ad Christianorum doctrinam & fidem, quæ nec apertè, nec obscurè in sacris literis continentur.* Martinus Peresius lib. de Traditionibus part. 2. fol. 28. *Luce clariùs manifestum evadit, non omnia, quæ tenenda sunt, à Scriptura petenda esse, ac proinde non omnia divinitùs tradita in Scripturis contineri.* Gregor. de Valentia lib. 5. analys. fid. Cathol. cap. 3. p. 30. *Scriptura sola de præcipuis fidei quæstionibus & inprimis ad salutem necessariis, quæ scil. de autoritate sunt ipsius Scripturæ, nihil, ne obscurè quidem, definit.* Bellarminus lib. 4. de verbo Dei cap. 3. *Nos* (Pontificii) *asserimus, in Scripturis non contineri expressè totam doctrinam necessariam; sive de fide, sive de moribus, & proinde præter verbum Dei scriptum requiri etiam verbum Dei non scriptum, hoc est, divinas & Apostolicas traditiones. At ipsi* (Evangelici) *docent, in Scripturis omnia contineri ad fidem & mores necessaria, &c.* Costerus in Enchirid. p. 47. *Quando quæritur, utrum omnia, quæ ad fidem pertinent, sint scriptis, hoc est, in verbo Dei scripto, expressa, dicendum est, omnia fidei mysteria, cæteraq; creditu, scituq; necessaria in corde Ecclesiæ esse clarissimè exarata, in membranis tàm Vet. quàm N. Test. multa desiderari.* p. 48. addit: *Cautum à Deo fuisse, ne omnia fidei dogmata scriptis commendarentur, quò minùs margarita ante porcos projicerentur.*

Nostram sententiam probamus

1. *Ex appellatione. Lex Domini* vocatur

perfecta, sapientiam præstans parvulis, Psl.19. v.9. Libri Biblici vocantur *libri Vet. & N. Test.* 2. Cor.3.v.14. Jam verò Testamentum legitimè factum & comprobatum plenam Testatoris voluntatem continet, ut nemini liceat ἐπιδιατάσσειν Galat.3.v.15. maximè si ea fuerit Testatoris sapientia, ut potuerit; isque animus, ut voluerit, omnia necessaria Testamenti verbis complecti. Scriptura sacra insuper vocatur *Canonica*, quia *fidei* canona, sive *regulam* continet Psal.19. v. 5. Galat.6 v.16. Jam verò fidei regulam oportet esse perfectam, aliàs ne quidem regula erit. Basil.lib.1.contr. Eunom.

2. *A causa efficiente principali*, quæ est Deus sapientissimus ac perfectissimus. A causa perfecta voluntaria, perfectum effectum producere volente & non impedita, perfectus procedit effectus. Talis causa Scripturæ est Deus, quippe qui eo fine Scripturas exarari & extare voluit, ut de sua essentia & voluntate ad salutem plenè nos instruerent, neque ullum impedimentum huic effectus productioni intervenit vel intervenire potuit. Ergo &c. Pulchrè Irenæus lib.2.adv.hæres.cap.47. *Scripturæ sunt perfectæ, quippe à verbo Dei & Spiritu ejus dictæ.*

3. *A materia*. Scriptura sacra *omne consilium Dei* de salute nostra proponit, Act. 20.v.27.cap.26.v.22. Rom.1.v.1.& 2. omnes Christianismi partes explicat, ut ex ea possimus discere fidem in Christum & doctrinam bonorum operum 2. Tim. 3. v.16 & 17. Johan.20.v.31. ut proinde *ei nec addi nec detrahi* quicquam debeat, Deuter.4.v.2.cap.12.v.32. (quod de *verbo scripto* intelligendum esse patet ex Deuter. 28. v.58.& Jos.1.v.8.) Prov.30.v.5. Galat.1.v.8. Apoc.22. v.18. & 19. unde Apostolus monet, *ne quis sapiat ultra id quod scriptum est* 1.Cor.4.v.6.

4. *A fine & effectu*. Ex Scriptura modus consequendæ salutis perfectè disci potest. Luc.1.v.4. cap.16.v.29. Joh. 5. v.39. cap.20.v.31.2.Tim.3.v.15.2.Petr.1.v.19. 1. Johan.1. v.4.

5. *A comparatis*. Scriptura unum idemque dogma sæpius inculcat, ac ea etiam proponit, quorum cognitio non est absolutè eo modo ad salutem necessaria, ut ignorantia cum damnationis periculo per se sit conjuncta. Ergo multò minùs deficit in necessariis, sed dogmata ad salutem necessaria perfectè proponit.

6. *Ab exemplo Apostolorum*, qui ex Scriptura Vet. Test. negativè sunt argumentati. Act.26.v.22. Heb.1.v.5.& 13. cap.2. v.16.cap.7.v.3. Id verò locum non habuisset, nisi Scriptura esset perfecta.

Nostræ sententiæ suffragantur.

1. Gregorius Episcopus Romanus homil.9.in Ezechielem: *In hoc volumine cuncta, quæ ædificant, omnia quæ erudiunt, scripta continentur.* (Loquitur autem de Scriptura sacra.)

Idem lib. 18. Moralium cap. 14. *Qui ad veræ prædicationis verba se præparat, necesse est, ut causarum origines à sacris paginis sumat, ut omne, quod loquitur, ad divinæ autoritatis fundamentum revocet, atq; in eo ædificium locutionis suæ firmet.* Et paulò antè: *Qui verè loqui desiderant, ex sacræ autoritatis paginis sumere debent, quid loquantur.*

2. Bernhardus serm.2. super Cant. *Adinventio mea est, si non idem & vos recognoscitis de Scripturis.*

Idem in tract. de Dispensat. *De quibus Scri-*

Scriptura non tradit, nec præceptor expectandus, nec prohibitor auscultandus.

2. Bernhardo adjungemus ejusdem Ordinis Abbatem Cluniacensem Odilonem, qui lib. 1. Collat. cap. 1. dicit: *Omnis ratio, quâ vel Deum, vel nos cognoscimus, divinis libris continetur.*

3. Jus Canonicum. c. Si solus dist. 8. ex Cypriano: *Si solus Christus* (in Scripturis nos docens, ut ex toto contextu intelligitur) *audiendus est, non debemus attendere, quid aliquis ante nos faciendum putaverit, sed quid, qui ante omnes est, Christus prior fecerit. Neq; enim hominis consuetudinem sequi oportet, sed Dei veritatem, cùm per Esaiam Prophetam loquatur Deus & dicat: Sine causa colunt me mandata & doctrinas hominum docentes.*

c. Si quis vult dist. 36. ex Hieronymo: *Hæc duo sunt Pontificis opera, ut aut à DEO discat, legendo Scripturas divinas & sæpiùs meditando, aut populum doceat. Sed illa doceat quæ à Deo ipse didicerit, non ex proprio corde vel humano sensu, sed quæ Spiritus sanctus docet* (in Scripturis scil. sacris, ut patet ex præcedentibus.)

c. Omnes dist. 38. ex septima Synodo: *Substantia summi Sacerdotii nostri sunt eloquia divinitùs tradita, hoc est, vera divinarum Scripturarum disciplina, quemadmodum magnus perhibet Dionysius.* (Verba Dionysii sic habent in lib. de divin. nomin. cap. 1. *Omninò non audendum est quicquam de summa abstrusaq; divinitate aut dicere, aut cogitare, præter ea, quæ nobis divinitùs inspirata scripta divina enunciaverunt.* Quòd autem de essentia Dei Dionysius asserit, idem quoque de voluntate Dei statuendum, videl. quòd nihil extra Scripturam de eâ asserendum.)

c. Episcopum dist. 45. ex Can. Apost. *Episcopum, aut Presbyterum, aut Diaconum percutientem fideles delinquentes, aut infideles iniquè agentes & per hujusmodi volentem timeri, dejici ab officio suo præcipimus, quia nusquam nos docuit hoc Dominus.*

c. Si qui Clericorum caus. 11. q. 1. *Quæ supra sacras admittuntur Scripturas, autoritate & districtione Papali sunt reprimenda.*

c. Si is qui præest caus. ead. q. 3. ex Isidoro: *Is qui præest, si præter voluntatem, vel præter quod in sanctis Scripturis evidenter præcipitur, vel dicit aliquid vel imperat, tanquam falsus testis Dei aut sacrilegus habeatur.* (Nota hunc Canonem contra Bellarminum, qui libr. 4. de verbo Dei cap. 10. disputat, per τὸ *præter* in textu Apostolico Gal. 1. v. 8. intelligi *contra*, ac *proinde non prohiberi nova dogmata & præcepta, modò non sint contraria jam traditis, sed prohiberi duntaxat dogmata & præcepta contraria.* At hic canon expressè decernit, non solùm eum, qui *contra*, sed etiam qui *præter* Dei voluntatem in Scripturis propositam aliquid in cultu divino fecerit, vel facere præceperit, tanquam falsum Dei testem habendum esse.)

c. Lex divinæ caus. 27. q. 2. ex Benedicti Papæ decreto: *Cur prohibeatur, quod prohibendum nunquam sancta Scriptura declarat?* (Si nihil prohibendum quod Scriptura non declarat prohibendum, utiq; Scriptura de prohibitis perfectè nos informat.)

c. Quòd si dormierit caus. 31. q. 1. ex Augustino: *Nobis definiendum non est quod Apostolus non definit.*

4. Scholastici. Lombardus lib. 1. sentent. dist. 11. lit. B. *Evangelium* (scriptum, ut

ut apparet ex contextu) *fidem integram continet.*

Idem lib. 3. sent. dist. 5. lit. C. *Quaeritur, utrum eadem divina Natura debeat dici caro facta, sicut Verbum dicitur caro factum? Si enim idem est incarnari, quod est carnem fieri, videri potest ita debere dici, quòd sit caro facta, sicut dicitur incarnata. Ad quod dicimus, quia si illud dictum in sacra Scriptura reperiretur, ex eadem intelligentia acciperetur, quâ cum dicitur incarnata. Sed quia illud autoritas subticuit &c. meliùs silere hoc puto vel negare, quàm temerè asserere.*

Thomas p. 1. q. 1. art. 8. *Sacra doctrina autoritatibus Canonicae Scripturae utitur propriè ex necessitate argumentando, autoritatibus autem aliorum Doctorum Ecclesiae non quasi arguendo ex propriis, sed probabiliter. Innititur enim fides nostra revelationi Apostolis & Prophetis factae, qui Canonicos libros scripserunt, non autem revelationi, si qua fuit aliis Doctoribus facta.*

Part. 1. q. 29. art. 3. ex Dionysio: *Universaliter non est audendum aliquid dicere, nec cogitare, praeter ea, quae divinitùs nobis ex sanctis eloquiis sunt expressa.*

Part. 3. q. 1. art. 3. *Ea, quae ex sola Dei voluntate proveniunt, supra omne debitum creaturae, nobis innotescere non possunt, nisi quatenus in sacra Scriptura continentur, per quam divina voluntas nobis innotescit.* (Suarez tom. 3. Comm. in Thom. part. 3. q. 1. art. 3. & 4. p. 117. hunc Thomae locum adulterat. Verba haec sunt: *Quae ex sola voluntate Dei proveniunt, supra omne debitum creaturae, per solam revelationem innotescunt. Licet enim D. Thomas non per revelationem, sed per Scripturam dicat, sensus tamen illius idem est. Nam sub Scriptura complectitur omnem revelationem seu omnem regulam infallibilem fidei, sive sit scripta, sive non scripta traditio aut Ecclesiae definitio.* Haec ille, cui contrarius est Thomas de Vio, Card. Cajetanus super Thomae locum.)

In Supplem. p. 3. q. 6. art. 6. *Quia Ecclesia fundatur in fide & in Sacramentis, ideò ad Ministros Ecclesiae novos articulos fidei edere, aut editos removere, aut nova Sacramenta instituere, aut instituta removere non pertinet, sed hoc est potestatis & excellentiae, quae soli debetur Christo, qui est Ecclesiae fundamentum.*

Lect. 3. in 2. Tim. 3. *Quadruplex est effectus sacrae Scripturae, scilicet docere veritatem, arguere falsitatem, quantum ad speculativam; eripere à malo & inducere ad bonum, quantum ad practicam. Ultimus ejus effectus est, ut perducat homines ad perfectum, non enim qualitercunque bonum facit, sed perficit.*

In caten. aurea Luc. 16. *Fideles illis tantùm micis, hoc est, dogmatibus pascuntur, quae de mensa Domini, hoc est, de Scriptura sacra cadunt.*

In lib. Dionys. de div. nom. cap. 1. f. 181. *Nullus potest verè loqui de Deo vel cogitare, nisi quantùm à Deo revelatur, quae quidem divina revelatio in Scripturis sacris continetur.*

In Comm. 3. sent. dist. 3. q. 1. art. 1. adducit dictum Hieronymi: *Non mihi credas, si quid tibi dixero, quod vel ex V. vel* N. T. *haberi non possit.*

Nicolaus de Nysse in Resolut. Theol. ex Scoto tract. 1. prooem. q. 2. *Doctrina supernaturalis nobis necessaria utiliter & sufficienter habetur in Scriptura.*

Scotus in prol. 1. sent. q. 1. *Utrum cognitio*

[illegible] necessaria viatori sufficienter est tradita in Scriptura sacra? Dico, quòd ista traditio [illegible] finis hominis in particulari, qui [illegible] fruitio Dei est, ipsa etiam determinat, quæ sunt necessaria ad finem & quæ [illegible] sufficiunt, &c. Mandatorum explicatio [illegible] quantum ad credenda & quantum ad [illegible] & quantum ad operanda explicatur ex diversis locis Scripturæ. q. 2. [illegible], quòd S. Scriptura sufficienter continet doctrinam necessariam viatori.

Q. 3. art. 3. ad totam Scripturam accommodat dictum Apoc. 22. *Si quis addit, &c. Sicut* (inquit) *Theologia beatorum habet terminum, ita & nostra ex voluntate Dei revelantis. Terminus autem præfixus à voluntate divina, quantum ad revelationem generalem, est eorum, quæ sunt in sacra Scriptura, quoniam sic habetur in Apocalypsi cap. ult. Qui apposuerit ad hæc, apponet ei Deus plagas, quæ apponuntur in libro isto. Igitur Theologia nostra de facto non est nisi de his, quæ continentur in Scriptura, & de his, quæ possunt elici ex ipsis.*

Durandus in præfat. super lib. sentent. *Universaliter de his, quæ tangunt fidem, loqui oportet ad ea, quæ tradit Scriptura sacra, ne quis incidat in illud Apostoli 1. Cor. 8. Si quis existimat se aliquid scire, nondum cognovit, quomodò oporteat scire. Modus enim est, non excedere mensuram fidei. Sacra Scriptura mensuram fidei exprimit.*

Idem in lib. 3. sent. dist. 25. q. 2. *Sacra Scriptura est regula fidei, cui non licet aliquid addere vel demere.*

Bonavent. 3. sent. dist. 1. q. 2. art. 2. *Nihil à nobis dicendum præter ea, quæ nobis ex sacris eloquiis clarent.*

Petrus de Alliaco Cardinalis Cameracensis 1. sent. q. 1. art. 3. *Tunc solùm dicimus aliquid Theologicè probari, quando ex dictis S. Scripturæ concluditur.*

Idem: *Principia Theologica sunt ipsæ sacri canonis veritates, quoniam ad ipsas fit ultima resolutio Theologici discursus, & ex illis primò singulæ conclusiones deducuntur.*

Idem 2. sent. q. 12. *Hæc nova Evangelicæ legis doctrina est, penetrans ut gladius, conterens ut malleus, ardens ut facula, rutilans ut lucerna; quæ velut gladius omnium errorum abscindit zizania; quæ, velut malleus, hæreses interimit universas; quæ, velut facula, nostrorum fasciculos criminum caritatis fervore comburit; quæ, velut lucerna, per nocturna hujus mundi silentia lumen commeantibus exhibet, ne pedem suum ad lapidem erroris exul homo & peregrinus offendat.* (Si Scriptura omnes hos effectus reverâ præstat, utique eam oportet esse perfectam.)

In 4. sent. q. 2. *Recurrendum est ad solas Scripturas, ut vitam æternam adipiscamur.*

Gabriel Biel 3. sent. dist. 25. q. unic. art. 1. not. 1. *Omnia credenda, in Scriptura Canonica continentur.*

Idem 4. sent. dist. 1. q. 1. adducit & approbat dictum Hieronymi: *Quicquid non descendit de monte Scripturæ, eâdem facilitate rejicitur quâ asseritur.*

5. Qui vel Scholasticorum tempore, vel post Scholasticorum tempora usque ad Lutheri ætatem vixerunt.

Anshelmus Cantuariensis sive sit Hervæus in Comm. 2. Tim. 3. *Sacræ literæ te possunt instruere, h. e. sufficienter doctum reddere ad æternam salutem.*

Hugo Cardinalis in Postilla 2. Tim. 3. *Omnis enim Scriptura, id est, sacra Scriptura, quæ est de omnibus necessariis ad salutem & quæ est omnis, id est, perfecta, & ideo*

privilegiat sibi nomen Scripturæ per antonomasiam.

Lyran. in cap. 4. Deut. sup. verba: *Non addes, nec detrahes. Eminentia Legis ostenditur ex perfectione, cùm dicitur, Non addetis ad verbum: illud n. perfectum est, quod non habet aliquid superfluum aut diminutum.*

Idem in præfat. sup. lib. Tobiæ: *Sicut in Scripturis Philosophicis veritas cognoscitur per reductionem ad prima principia per se nota: Sic in Scripturis à Catholicis Doctoribus traditis veritas cognoscitur quantum ad ea, quæ sunt fide tenenda, per reductionem ad autoritates Scripturæ sacræ Canonicas, quæ sunt habitæ revelatione divinâ, cui nullo modo potest subesse falsum.*

Idem in præfat. Evang. secundùm Lucam, super verba: *Visum est mihi. Accipitur hîc, omnia, quòd scripsit de omnibus, quorum notitia erat necessaria ad salutem.*

Idem in cap. 16. Lucæ: *Habent Mosen, qui docuit moralia & agenda; habent Prophetas, qui docuerunt mysteria & credenda, & ista sufficiunt ad salutem.*

Burgensis in addit. ad prolog. Lyrani fol. 5. *Attendendum est, quòd sensus literalis Scripturæ sacræ tantæ capacitatis est seu virtutis, quòd in eo continentur virtualiter omnia ad finem seu bonos mores & virtutes pertinentia, unde Magister, qui Patrum sententias brevi volumine compilavit, in cujus voluminis expositione Doctores postremi seu Scriptores omnia quodammodo Theologica introduxerunt, in hujus sensus literalis testimoniis totum suum opus fundavit &c.*

Idem in resp. ad cujusd. Epist. *Constat, quòd omnia, quæ de necessitate salutis traduntur credenda seu agenda, in sacris Scripturis sub sensu literali reperiuntur.*

Herveus in præfat. super Epist. Pauli fol. 1. scribit: *In Evangelio nobis exempla & præcepta vivendi plenissimè digesta esse.*

Joh. Gerson Cancellarius Parisiensis (quem Wimphelingus in prolog. tom. 4. oper. Gersonis vocat *sempiternam Parisiensium gloriam & Concilii Constantiensis columnam*) de exam. doctrin. part. 2. num. 17. *Attendendum est, si doctrina sit conformis Scripturæ sacræ tàm in se, quàm in modi traditione. Declaratur ex autoritate B. Dionysii dicentis in sententia, nihil audendum dicere in divinis, nisi quæ à sacra Scriptura nobis tradita sunt, cujus ratio est, quoniam Scriptura sacra nobis tradita est, tanquam regula sufficiens & infallibilis, pro regimine totius Ecclesiastici corporis & membrorum, usq; ad finem seculi.*

Idem in concione coram Papa apud Tarasconam in Festo Circumcis. habita part. 1. *Quid mali, quid periculi, quid confusionis attulerit contemtus Scripturæ sacræ utiq; sufficientis pro regimine Ecclesiæ, alioqui Christus fuisset Legislator imperfectus, interrogetur experientia.*

Idem tract. de distinct. verarum visionum à falsis: *Scriptura est officina, ubi cuneus regiæ monetæ spiritualis recuditur, quia si vel in aliquo vel minimo punctulo* (dogma fidei) *denarius ab eo discrepat, in sua figuratione procul dubio falsatus est.*

Johann. Trithemius q. 4. ad Maximil. *Cùm Scriptura, de qua loquimur, DEI sit opus, necessarium est, eam in omnibus confiteri perfectam.*

Et postea: *Nisi divina Scriptura vera, sancta, perfectaq; in omnibus credatur & integra, fundamento suo fides privaretur Christiana.*

Alphonsus Tostatus Abulensis Episcopus

[illegible] Comment. Deuter. 4. *Non addes nec detrahas quicquam. Hic commendatur Lex à perfectione, quia perfecta nec addi potest, nec auferri debet, ut patet.*

In defens. part. 2. cap. 53. *Fundamenta necessaria ad salutem tàm in fide quàm in opere omnia posita sunt per CHRISTUM & Apostolos ejus in scriptis, quæ reliquerunt.*

In Ind. p. 177. cap. 3. *Sacra Scriptura omnibus suis partibus perfectißimè constat, ut nec additamentum nec subtractionem patiatur.*

Ibid. *Soli S. Scripturæ & non alii adhibenda est firma fides.*

Idem præfat. in Genes. p. 2. *Sacratißima Scriptura, quæ Spiritu sancto dictante composita est, in omnibus partibus suis ita perfectißimè constat, quòd nec ei subtrahi nec addi conveniat, ut patet Deut. 4. & Apoc. ult. cap.*

Antoninus part. 1. Summæ tit. 1. cap. 3. §. 1. *Vera Theologia plenißimè habetur in Biblia à Spiritu sancto revelata, ideò verißima.*

Part. 3. tit. 18. cap. 3. *Materia congrua prædicationis est Scriptura sacra. Semel enim loquitur Deus, loquitur autem in Scriptura sacra, & ita copiosè, ut exponit Gregorius lib. 22. moralium, quòd non oporteat Deum iterum loqui aliquid necessarium, cùm omnia ibi habeantur.*

Jacobus de Voragine in vita Antonii Eremitæ & Petrus Cantor in verbo abbreviato, de Antonio referunt, quòd *rogatus à discipulo, Quid custodiens, Deo placebo?* respondèrit: *Quocunque vadis, semper Deum tuum præ oculis habeas; in his quæ agis, testimonium sacrarum Scripturarum adhibeas.*

Discipulus de tempore serm. 23. *In sacra Scriptura locus tenet ab autoritate negativè secundum illud Hieronymi. Quicquid dicitur & Scripturæ sacræ autoritate non probatur, eâ facilitate contemnitur, quâ adducitur.*

Johannes de Wessalia Concionator Wormatiensis in libro contra Indulgentias circa annum 1464. docuit, *necessaria ad salutem omnia in sacris literis contineri; tantùm verbo Dei credendum, non glossæ aut Patribus.*

Picus Mirandulanus lib. 1. de fid. & ord. credendi: *Extra Biblia non est veritas infallibilis.*

6. Quidam qui vel Lutheri tempore, vel post Lutheri tempora ad nostram usque ætatem vixerunt.

Autor oneris Ecclesiæ cap. 2. §. 7. adducit dictū Christi ad Brigittam ex Revel. ipsius. *Cave omninò, ne unum verbum de Spiritu tuo addas ad verba Spiritus Dei.*

cap. 14. §. 7. *Lex Evangelica, quā Spir. sanctus promulgavit, est efficacißima & ad oēs causas saluti nostræ necessarias sufficientißima, unde apud Catharinam Senensem dicitur: Omnibus hominibus perfectis & imperfectis regula & iter est doctrina Christi ad discipulos inquientis. Quò vado, scitis & viam scitis, ego sum via, veritas & vita. Ecce in Evangelicis regulis & doctrinis quilibet potest investigare ac invenire viam salutis & consolationis suæ.*

Cajetanus Cardinalis in Comment. 2. Tim. 3. *Sermo est de sacris literis V. T. quæ te possunt instruere, pro, sapientiam docere ad salutem per fidem &c. Habent enim facultatem docendi sapientiam non hujus mundi, sed ad æternam salutem. Ut sit homo Dei perfectus, h. e. integer, constans ex omnibus requisitis ad perficiendum hominem Dei.*

Johannes Fischerus Roffensis Episcopus contra Lutherum art. 37. *Scriptura est quoddam q. conclave veritatum omnium, quæ Christianis omnibus necessaria sunt.*

Ibid. *Cum doctrina purgatorii sit Christianis omnibus scitu necessaria, non est credibile, illud non posse ex Scripturis probari.*

Jacobus Faber Stapulensis Præfat. in Evang. *Hæc* (Scriptura sacra) *sufficit ad vitam, quæ unica vitæ æternæ regula est, cætera, quibus non allucet verbum Dei; tàm non sunt necessaria quàm superflua.*

Ibid. *Utinam credendi forma à primæva peteretur Ecclesia, quæ tot Martyres Christo consecravit, quæ nullam regulam præter Evangelium novit, nullum scopum præter Christum, nullum cultum præterquam Deo trino impendit!*

Erasmus in annot. Luc. 22. *Ambrosius duos gladios interpretatur V. & N. Test. quia nihil ei desit, quem utriusq; Testamenti doctrina munierit.*

Idem in Epistola ad Carondil. præfixa operibus Hilarii: *Hoc demum est eruditionis Theologicæ, nihil ultrà quàm sacris literis est proditum definire, verùm id quod proditum est, bonâ fide dispensare.*

Dietenbergerus in Bibliis Germanicis super verba Esai. 8. Ihr solt euch mehr zu dem Gesetz vnnd zu dem Gezeugniß der heiligen Schrifft halten / vnnd von denen Rath suchen / bey welchen ihr auch Raths gnug finden werdet. Luc. 16. Daraus zu nehmen ist / dz man in vnd aus H. Schrifft gnugsam Berichte findet zu allem dem / das der Seelen Heil betrifft / 1. Petr. 3.

Arias Montanus in cap. 1. Gal. *In rebus divinis autoritas divina spectanda est, neq; decet multitudinem aut conditionem personarum, sed rem ipsam æstimari* (quod congruit cum illo Chrysostomi in cap. 1. Galat. *Personarum dignitas non recipitur, quoties expenditur veritas.*)

Idem Arias in Hymno de sacr. lit. studio ad Benedict. Girgosium, Scripturæ hoc tribuit elogium:

Doctor ô verax hominum, Deiq;
Efficax sermo, nihil ut redundas,
Nil cares rerum, cupidus boni queis
Instruitur vir.

Hector Pintus in cap. 8. Esai. p. 92. *Si non dixerint, confugiendum esse ad legem, sed ad ariolos & mortuos, in caligine versabuntur, habebunt in profundo veritatem demersam.*

Claudius Espensæus in 2. Tim. 3. *Ad hoc data est Scriptura, ut docet Ambrosius, ut proficiat imperitis, instauret deformes, attrahat iniquos ad justitiam. Ex multis Sedulii & Primasii fragmentis sic colligas licet, datam esse Scripturam, quâ possint ignorantes doceri, insolentes argui, errantes corripi, pœnitentes corrigi, ut homo Dei, h. e. ut non malè Cajetanus, quicunq; fidelis, qui totum seipsum Deo dedit, cujuscunq; sit gradus, sive subsit sive præsit, ad suum opus bonum exercendum, consummatus esse possit.*

Ibid. *Scripturæ, si quid scire, si quid agere opus est, verum docent, falsum coarguunt, reducunt à malo, inducunt ad bonum; nec verò qualitercunq; bonum faciunt, sed perficiunt, eaq; possunt hominem ad salutem erudire & sufficienter doctum reddere.*

Alphonsus à Castro lib. 1. adv. hæres. cap. 2. *Scripturarum testimonia, tanquam prima in hac scientia* (Theologica) *principia & velut arma omnibus communia suscipienda sunt, quibus & hæreticum se tueri opere*

oportet & nos adversus eundem pugnare. Est enim sacra Scriptura turris David cum propugnaculis munita, ex qua mille clypei pendent, omnisq; armatura fortium. Hæc est etiã torrens, unde David lapides sumsit, quibus superbum Goliath prostravit.

Idem lib. 3. adv. hæref. tit. Scriptura p. 263. *Scriptura est mystica turris David, ex qua omnis armatura fortium & Catholicorum virorum pendet, ideò hæretici conantur sacris Scripturis detrahere.*

Ederus in Oecon. Biblica lib. 1. p. 44. tab. 51. *Quæcunq; non sunt necessaria, ea consultò sunt omissa, quæ ad salutem necessaria sunt, ea procul dubio perscripta sunt omnia.*

Ibid. *Augustinus in Epistola ad Madaurenses dicit, Scripturam sanctam continere omnia, quæ ad veram salutem pertinent. Quamvis verò hac de re dubitari soleat, propter dicta Joh. 16. Adhuc multa habeo vobis dicere, cap. 20. Sunt & alia multa quæ fecit Jesus, responderi tamen solet verbis Origenis in homil. de arca Noa, qui dicit: In nulla scientia omnia esse explicata, sed illa tantùm, ex quibus reliqua omnia sufficienter poßint elici.*

Idem p. 75. tab. 84. *Scripturam sanctam omnibus esse accommodatam, nec quæri posse ad salutem quidquam, quod non totum nunc in Scripturis sit adimpletum, pulcherrimè declarat Chrysostomus sup. Matt. 22. hom. 42. operis imperfecti.*

Conradus Klingius lib. 3. Loc. Comm. cap. 29. p. 265. *Placuit divinæ pietati Scripturam & fidem nostram chartis exarare, ut haberemus fidei nostræ certißimam rationem, formam, & modum, quæ credenda, & quæ non forent, contra pestilentißimum hæreticorum ac infidelium insultum, essetq; Scriptura speculum, quo Deum & nosipsos intueremur, & quid nobiscum egerit Deus & facturus est, cognosceremus.*

Laurentius Villavicent. lib. 1. de rat. stud. Theol. cap. 3. *Scripturæ & quidem solæ possunt nos ad salutem erudire per fidem Christi.*

Et postea ad verba: *Omnis Scriptura divinitùs inspirata utilis est ad docendũ, &c. Quibus sanè verbis, inquit, Apostolus omnia complectitur, quæ ad salutem hominis sunt necessaria. Quando in sacris literis in promtu habes, quicquid ad doctrinã, quicquid ad actiones, quicquid ad consolationes pertinet, quid ampliùs desideres?*

Gundissalvus de Villadiego Apostolici Palatii auditor in lib. de hæret. q. 21. *Sacras Scripturas V. & N. T. Theologiæ principia esse dicit, & ex his necessariò argumenta duci, absq; illis nõ remanere veritatem ad probandum articulos fidei Christianæ; nec disputandum contra negantem hoc principium.*

Cornelius Agrippa de vanit. scient. cap. 102. *Omnia de Dei Natura, omnis legum morumq; ratio, omnis omnium hujusmodi notitia in sacris Bibliorum eloquiis traditur.*

Didacus Stella in cap. 2. Luc. *Si Johannes Baptista sanctificatus in utero, quo major nemo est inter filios hominum, testimonio Prophetæ dictum suum probat, quid est, quod velis credi tibi nullo adducto testimonio? Proba igitur quod dicis, & fidem tibi adhibebimus.*

Idem in cap. 4. Luc. *Ex Deuteronomio omnes tres responsiones ad tres tentationes excerpsit Christus, ut doceret, sacram Scripturam arma habere contra adversarios & inimicos veritatis.*

In cap. 16. Lucæ, super verba, *habent* Mo-

Mosen. Vocat Mosen & Prophetas Mosaicam Legem & Scripturam Propheticam, quia per Legem instrui poterāt de operibus, & per Prophetas de fide. Prophetæ dixerūt, quid credendū; & Lex, quid faciēdum. Sufficienter igitur providit Deus de his, quæ ad salutē pertinent.

Fevardentius ad Iren. lib.2. cap.47. annotat, *Sacra scripta omnibus numeris perfecta esse*, (tantùm addit *esse obscura*, quod ad aliam pertinet controversiam.)

Ad lib. ejusd. c.46. sic annotat: *Observādū, quā honorificè de sacris Scripturis Irenæus sentiat, quas attētè legit, ad eas alios ablegat, ut fontem, quo pietatē hauriant universam.*

Joh. Driedo l.1. Catal. de dogm. var. c.1. *Scriptura vocatur instrumētū, quia instruit hominem, quid debeat sperare, credere, agere.*

Emanuel à Saa Lusit. de primogenitura v. 30. *Script. sacra est, quæ fontē veritatis retinet, ipsa est domiciliū fidei & tēplum Dei, quò si quis nō intraverit, vel à quo si quis exiverit, à spe vitæ & salutis æternæ alienus est.*

Joseph. Acosta lib. 3. de noviss. temp. cap.3. *Inter externa auxilia principem locum obtinet Scriptura divina, cujus auctoritate invictâ adversus dolos & innumerabiles fraudes Antichristi, quib. gentes toto orbe seducet, nullū est divinitùs Ecclesiæ Catholicæ datum majus fortiusq; præsidium. Ad omnes n. Diaboli insidias detegēdas, ad omnes Diaboli machinas superādas valet excelsum atq; insuperabile divini eloquii robur. Omnis sermo Dei ignitus clypeus est sperantibus in se, Prov. 8. & gladius Spiritus est verbum Dei, Eph.6.*

Jodoc. Coccius tom.1. thesauri lib.6. art.30. p.749. citat & adprobat dictū Irenæi lib. 2. cap. 47. *Rectissimè scimus, quia Scripturæ perfectæ sunt, quippe à vero Deo & ejus Spiritu dictæ.* p. 750. citat & approbat dictū Orig. in cap. 3. Rom. *Posthæc verò, uti moris est, de Scripturis sanctis vult (Apostolus) affirmare, quod dixerat, simul & Doctorib. Ecclesiæ præbet exēplū, ut ea, quæ loquuntur ad populū, non propriis præsumta sententiis, sed divinis munita testimoniis proferant. Si n. ipse tantus ac talis Apostolus autoritatē suorū dictorū sufficere posse non credit, nisi doceat in Lege & Prophetis scripta esse, quæ dicit, quātò magis nos minimi hoc observare debemus, ut nō nostras, cùm docemus, sed Spir. S. sentētias proferamus.* Et paulò antē approbat illud ejusdē Orig. tr.25. in Matt. *Debemus ad testimoniū omniū verborū, quæ proferimus in doctrina, proferre sensum Scripturæ q. cōfirmantē, quē exponimus, sensum. Sicut n. omne aurū, quotquot fuerit extra tēplum, nō est sanctificatū: sic omnis sensus, qui fuerit extra divinā Scripturā, quāvis admirabilis videatur quibusdā, nō est sanctus, quia nō continetur à sensu Scripturæ, quæ solet eū solū sensum sanctificare, quē habet in se, sicut tēplū propriū aurū.* p. ead. col.2. citat & approbat illud Epiphanii hæres.65. *Nos uniuscujusq; quæstionis invētionē nō ex propriis ratiocinationib. dicere possumus, sed ex Scripturarū consequentia.* p.753. citat & approbat dictū Hilarii lib.3. de Trin. *Benè habet, ut iis tantùm, quæ scripta sunt, contentus sis:* & ejusd. dictū lib.12. *Dei sermo & veræ Sapientiæ doctrina, quæ loquitur, & perfecta, & absoluta sunt.* p.754. citat & approbat illud Ambr. lib.3. Hexaēm. cap.3. *Ego, quid facere potuerit Deus, nūc prætermitto; id quod fecerit, quod apertè Scripturarū autoritate nō didici, q. secretū prætereo.* It. illud Hiero. in cap.23. Matt. *Quod de Scripturis autoritatē nō habet, eadem facilitate contemnitur, quā probatur.* p. 755. citat & approbat illud Justi Orgelitani in Cantic. super verba: *Mille clypei pendent ex ea. Potest hæc turris Scriptura Canonica V. ac N.T. convenienter intelligi, quæ per Spir. S. velut turris excelsa*

cen-

constructa est. Mille clypei pendēt ex ea. Hic numerus per plenitudinē potestatis accipitur, sicut in Psalmo. Verbi, quod mandavit in mille generationes. Itáq; in hac sancta Script. omnis armatura fortiū reperitur, ex qua vel contra Diabolū, vel contra ministros ejus fortiter repugnatur. Nā & ipse Dominus, cū in deserto à Diabolo tētaretur, ex hac turri arma produxit, cū eū prolatis ex sacra Script. testimoniis usquequaq; devicit. p. 758. citat & approbat illud Petr. Blesens. Ep. 60. *Sacra lectio cibus est, per hunc cibū spiramus & vivimus. Certè solo eloquii sacri testimonio Christus contra oēs tentationes Diaboli usus est in deserto.* p. 759. citat & approbat illud Joh. Trithemii hom. 4. *In Scripturis divinis quicquid salutaris requirit scientia, copiosissimè reperitur expressum, ut quod ibi non inveneris, minimè ad salutem sit necessarium.*

Georg. Cassand. in lib. de off. pii viri p. 8. *In iis, quæ fidei quæstiones attingūt, nihil est, quod Script. sacris nō aliquo modo cōtineatur.*

Bellarm. lib. 1. de V. Dei c. 1. *Prophetici & Apostolici libri sunt verū verbū Dei & certa ac stabilis regula fidei.* (Atqui regula proportionis paritatē habet cū illa re cujus est regula. Si igitur Scriptura est regula fidei, utique fides nō extenditur ultra Scripturā, ac proinde traditiones nō scriptæ nō pertinēt ad fidē. It. Regula cōsistit in indivisibili, i. e. ita cōstituta est ut nec diminutionē nec augmētū admittat. E. si Script. est regula, nō admittet traditiones ἀγράφους.)

Id. lib. 2. de V. Dei cap. 1. §. 3. argumentatur ex Scriptura negativè. *Opinio illa, quòd Esdras Scripturam sacram tempore captivitatis Babylonicæ deperditam reparaverit, improbabilis est. Non n. alio fundamento nititur, quàm testimonio libri Apocryphi, h. e. quarti Esdræ &c. ex libris autē Canonicis nihil tale colligitur.* Negativè ex Scripturis idem argumentatur lib. 1. de Rom. Pontif. cap. 14. §. Ac primùm &c. *Soli,* inquit, *Petro dictū est, Pasce oves meas.* Lib. ejusd. cap. 17. §. Est autē &c. *Soli Petro ex omnib. Apostolis Christus nomen mutavit.* Lib. ejusd. cap. 18. §. Altera &c. *Cùm ab Evangelistis nominātur Apostoli, vel omnes, vel aliqui, semper primo loco Petrus.* Lib. 3. de Rom. Pontif. cap. 12. §. Præter &c. sic disserit: *Sentētia est sanctorū Patrū, Antichristū de muliere fornicaria nasciturū, non ex legitimo matrimonio. Sed cùm non possit ex Scripturis ostendi, est quidē probabile, nō tamē certū.* Lib. 4. de R. P. cap. 3. §. Respōdent &c. *Dominus soli Petro dixit, Oravi pro te, & pasce oves meas &c. Solū Petrum vocavit petrā & fundamentum &c.* ex quib. omnib. Primatū Petri Monarchicū colligit. Lib. de Bapt. cap. 4. resp. ad 4. arg. *Quid tunc* (in V. T.) *fieret, sciri nō potest, cùm Scriptura nihil dicat* (videl. de remedio pro infantibus ante octavū diem mortuis.)

Maldonat. in cap. 1. Matth. v. 16. itidē ex Scripturis negativè argumētatur. *Nullos,* inquit, *fratres habuisse Mariā virginē, nō ex traditione tātū, sed ex S. Script. manifestū est, quæ ejus, si quos habuisset, fratres nō tacuissēt.*

Mich. Ghislerius in Cant. Cant. cap. 3. v. 7. Expos. 1. pari ratione etiā in Historicis negativū ex Scriptura ducit argumentū: *Quāvis,* inquit, *fieri possit, ut secūdum Historicā veritatē Salomon sexaginta fortissimos viros constituerit ad custodiam lectuli, in quo cubaret, qui noctu ipsum, suamq; conjugem custodirēt, quia tamē id nō habemus in sacris paginis expressum, cū cōmuni fere sentētia dicēdū, numerū istū determinatū poni pro indeterminato.* (Atqui si in quæstionib. Theologicis dogmaticis, quinimò etiā Historicis, negativè ex Scriptura argumentari possumus, utique Scriptura est perfecta.)

Id. Bell. lib. 4. de V. Dei c. 11. §. His notatis sic scribit: *Dico, omnia illa esse scripta ab Apostolis, quæ sūt omnib. necessaria & quæ ipsi palā omnib. vulgò prædicaverāt.* Lib.

Lib. & cap. iisdem §. Primum est, ad dictum Irenæi lib. 3. cap. 1. *Quod Apostoli primum præconiaverunt, postea in Scripturas redegerunt, fundamentum & columnam fidei nostræ, &c.* respondet, *loqui Irenæum de dogmatibus simpliciter omnibus ad salutem necessariis, quorum est notitia explicita necessaria ad salutem.*

Lib. & cap. iisdem §. Tertiò producit, &c. largitur nobis *Constantini Magni* suffragium, quod extat apud Theodoretum lib. 1. Eccl. Histor. cap. 7. Is namque commemorat, Constantinum Magnum in Concilio Niceno dixisse: *Evangelici & Apostolici libri & antiquorum Prophetarum oracula planè nos instruunt, quid de rebus divinis sentiendum sit. Proinde hostili positâ discordiâ ex verbis divinitus inspiratis sumamus quæstionum explicationes.* (Excipit quidem Bellarminus *1. Constantinum fuisse magnum Imperatorem, sed non magnum Ecclesiæ Doctorem*, verùm reponimus ipsi verba Episcopi Espensæi in Comm. 1. Timot. 3. p. 56. *Hunc Imperatorem Deus q. communem quendam Episcopum Ecclesiæ ad pacem Ecclesiæ constituendam ordinabat.* Gretserus Jesuita Leonis Imp. homilias Græcè & Latinè publicavit. Num patienter feret sibi opponi: *Leonem fuisse magnum Imperatorem, sed non magnum Ecclesiæ Doctorem?* Adde, quòd *tota Synodus hanc Constantini sententiam approbaverit*, ut apud Theodoretum d. l. additur: Ergo non tàm Constantini Magni, quàm maximi Concilii Niceni authoritate in hac causa nitimur.) *2. Loqui Constantinum de dogmatibus quæ ad Naturam Dei pertinent.* Atqui eadem est omnium fidei Christianæ dogmatum hac in parte ratio, omnia enim vel de Dei essentia, vel de ejusdem voluntate nos informant, proinde omnia sunt divina dogmata. *3. Verum Scripturæ sensum pendere ex traditione.* Atqui contrarium suo loco inferiùs demonstrabitur, videlicet ex ipsis Scripturæ verbis verum ejus sensum eruendum esse. *4. Arianos fuisse damnatos ex sermonibus non scriptis.* Atqui contrarium docet ipse Bellarminus lib. 2. de Concil. cap. 12. *Concilium Nicenum*, inquit, *cùm definivit Filium Patri esse ὁμοούσιον, conclusionem deduxit ex Scripturis.)*

Lib. & cap. iisdem §. Ultimò profert &c. *Chrysostomi* suffragium nobis largitur. Cùm enim adduxisset verba Chrysostomi in cap. 22. Matth. *Quicquid quæritur ad salutem, totum jam impletum est in Scripturis*, subjungit. *Loquitur Chrysostomus de remediis vitiorum, ac docet, nullum esse vitium, ad quod sanandum non inveniatur in Scriptura aliquod remedium, quod etiam docet Basilius orat. in 1. Psal. Sed quid hæc valent contra traditiones?* (Plurimùm omninò, quia hac ratione aqua benedicta, chrisma, extrema unctio, votivæ peregrinationes & alia hujus generis remedia, quæ in spirituali Scripturæ pharmacopolio non habentur, nullius erunt precii æstimanda. Præterea, si Scriptura ad sananda omnia vitia efficax est, utique etiam ad omnes omnium hæreticorum errores convincendos efficax erit, cùm vitiorum & errorum hic sit par ratio.)

Lib. ejusdem cap. 9. præcedente §. 2. *Nihil est de fide, nisi quod Deus per Apostolos aut Prophetas revelavit, aut quod evidenter inde deducitur. Non enim novis revelationibus nunc regitur Ecclesia, sed in iis permanet, quæ tradiderunt illi, qui fuerunt ministri sermo-*

sermonem. propterea dicitur Eph.2. *ædificatos super fundamentum Prophetarum & Apostolorum.* (Subjungit quidem, *illa omnia, quæ tenet Ecclesia, tradita esse ab Apostolis aut Prophetis, aut scripto aut verbo.* Atqui ut ea, quæ Deus per Prophetas revelavit, quæque ad salutem piis in V. Test. scitu fuere necessaria, in Propheticis Scriptis omnia continentur, fatentibus quibusdam Pontificiis, ita quoque vi adducti textus Apostolici statuendum, quòd omnia, quæ per Apostolos revelavit, quæque ad salutem piis in N.T. scitu sunt necessaria, in scriptis Apostolicis contineantur.)

Lib.6.de amiss. gratiæ & statu peccati cap.5.in resp.ad object.6. *Non est de rebus, quæ pendent à divina voluntate, aliquid asserendum, nisi Deus ipse in Scripturis sanctis tale aliquid revelaverit. Scripturæ autem nunquam tradunt, post diem judicii futuras hominum sedes, nisi duas &c.* (Subsumo. Omnia omninò fidei dogmata, vel agunt de Dei essentia, vel pendent à divina voluntate, ergô nihil de fidei dogmatibus asserendum, quod non Deus ipse in Scripturis revelaverit. Observa etiam, Bellarminum argumentari ex Scripturis negativè. *Post diem judicii non erunt plures, quàm duæ hominum mansiones. Ergo non sunt plures mansiones statuendæ.* Atqui eadem omninò ratio est omnium dogmatum. Ergo de omnibus negativè ex Scripturis licebit argumentari.)

Lib.3.de Justif.cap.10. §.2. *Fides in nihil aliud colli[illegible]debet, nisi in verbum Dei. Non enim potest esse certa & infallibilis, nisi ejus autoritate nitatur, qui nec falli potest, nec fallere.* (Alibi quidem verbum Dei dividit *in scriptum & non scriptum.* Sed verbum illud *non scriptum* est dubium & incertum, proinde non potest præbere certum & infallibile fidei fundamentum. Ergo & hic locum habeat vulgatum illud, *tene certum, relinque incertum.* Adde, quòd Bellarminus demonstraturus, in verbo Dei nuspiam reperiri annunciatam salutem vel remissionem peccatorum huic vel illi in particulari, tantùm *ex verbo scripto* probationem petat, ut apparet ex eod. §.2. Nisi ergò argumentum probans angustius statuere velimus conclusione probandâ, dicendum erit, in argumento Bellarmini per *verbum Dei* intelligi duntaxat verbum scriptum.)

Lib.3.de Justif.cap.8. *Non potest aliquid esse certum certitudine fidei, nisi aut immediatè in verbo Dei contineatur, aut per evidentem consequentiam ex eo deducatur. Fides enim non est, nisi verbi divini autoritate nitatur. Neq; de hoc principio vel Catholici vel hæretici dubitant.* (Si quis excipere velit, *Bellarminum nomine verbi divini intelligere etiã traditiones nõ scriptas,* notandum quòd statim subjungat: *In verbo Dei non continetur immediatè particularis ista propositio, talis vel talis homo verè est justificatus, exceptis enim paucissimis, ut Magdalenâ & quodam paralytico, cæteri homines in sacris literis ne nominantur quidem.* Quod superiùs dixerat, *in verbo Dei hoc non contineri,* illud *in sacris literis non contineri* dicit, ergò verbum Dei & sacræ literæ ipsi h.l. sunt *ἰσοδυναμοῦντα.*)

Idem tom.6.oper.col.34.d.35.a. *Scriptura est nobilissima, antiquissima, perfectissima. Scripturæ cæteræ, etiamsi sanctorum hominum sint, semper habent aliquid imperfecti &c. & verba eorum & sermones eorum nunquam erant ita perfecta, quin aliquid desiderari*

rari posset. Scriptura verò divina, propterea quòd Deum autorem habet, cujus perfecta sunt opera, ejusmodi est, ut nihil penitùs habeat imperfecti, nihil ei detrahi, nihil addi, nihil in ea reprehendi, nihil desiderari possit. (Quod est perfectissimum, quod nihil penitùs habet imperfecti, in quo nihil desiderari possit, illi perfectionis elogium minimè potest derogari. Sed Scriptura divina est &c. Ergo.)

Gregorius de Valentia tom. 3. col. 123. ex Thoma fatetur, *sufficienter in doctrina Christi & Apostolorum contineri omnia, quæ pertinent ad fidem.*

Albertus Hungerus in Disput. Ingolstadii Ann. 82. habita sub tit. *Defensio Scripturæ sacræ cōtra Pseudoscripturarios* conclus. 14. *Scriptura sacra est turris illa David, quæ ædificata est cum propugnaculis, ex qua mille clypei pendent, omnisq; armatura fortium Cantic. 4. est ille torrens, ex quo David lapides desumsit, quibus superbum Goliath prostravit.* (Si adversus hæreticorū errores ex Scripturis perfectè muniri possumus, utiq; eam oportet esse perfectam.)

Salmeron in arg. Epist. ad Rom. Disp. 6. postquam dixisset: *Protestantes ab autoritate Scripturarum in fidei articulis negativè argumentari, sed hanc argumentationē esse futilem & parùm solidam*, subjungit: *Non dissimulabo, quòd interdū videatur Apostolus hanc rationē argumentandi in una & eadem Epistola quater usurpasse. In cap. 1. Hebr. semel sic. Cui n. Angelorū aliquādo dixit: Filius meus es tu Ps. 2. id est, quòd Pater tantam Filii Dei dignitatē Angelo tribuat, in sacris literis non invenitur. Deinde in fine capitis arguit negativè in hunc modum. Ad quem Angelorum aliquando dixit Deus. Sede à dextris meis? id est, nunquā in Scripturis hoc Angelis dictum. E. Tertius locus est in cap. 2. Nusquam n. Angelos apprehendit, i. e. nullo in loco Scriptura legi potest, quòd Angelum assumserit. E. Quartò in cap. 7. de Melchisedech. Hic enim Melchisedech Rex Salē, Sacerdos Dei summi, sine patre, sine matre, ubi apertè agnoscit in eo, quod Scriptura suppresit argumentū sumi.* (Respōdet quidē Salmeron ad hoc argumentū duplici modo. Sed neutra responsio est solida & firma. Primò dicit: *Apostolus non expressit, se de sola Scriptura loqui, sed excludit tàm Scripturā quàm traditionem.* Atqui res ipsa ostēdit, præsertim in ultimo exēplo, Apostolū de sola Scriptura loqui. Arias Montan. in annot. Hebr. 1. *Probat Apostolus, Christū etiā, quà homo est, tantò præstantiorē omnib. Angelis esse, quantò filii legitimi servis & ministris excellunt. Hoc conquisitis ex sacra lectione testimoniis cōfirmat, utpote qui cū Hebræis agit, quibus cura erat Prophetico sermoni attendere & observare, an hæc ita se haberent.* Ribera in Comm. cap. 7. Hebr. *Melchisedech dicitur sine patre & matre, non quòd absq; patre & matre fuerit, sed quòd subitò introducatur in Genesi occurrisse Abrahæ à cæde hostiū revertenti, & nec ante nec post ejus nomē feratur adscriptum. Hæc est omniū Patrū expositio, nim. quòd divina Scriptura aliorū genealogiam, quoad avos & abavos recensuit, tàm eorū qui præcesserunt Melchisedech, quàm qui eū sequebantur. Melchisedech autē nec patrē nec genus docuit divina Scriptura, neq; quāto tēpore vixit &c.* Secundò respondet Salmeron, *satis esse Scripturam tales dignitates Angelis nūquā tribuisse, quia illis minimè conveniebant, n[illegible]possint ullo modo convenire, ideoq; qui argumentaretur, hujusmodi perfectiones nūquā tribui illis, solidè quidē argumentatur & efficaciter, etiamsi negativè ex Scripturis.* At si in hoc fidei ar-

ticulo

ticulo de Messia Apostolus solidè ex Scripturis negativè argumentatur, utiq; idem in reliquis fidei articulis locum habet. Adde, quòd ipsimet Pontificii exemplum Apostoli secuti in fidei articulis negativè ex Scripturis argumentētur, ut ex Bellarmino paulò antè ostendimus.)

Idē Disp.3. in 2. Thess. 2. p. 399. *Consignata sunt in Scripturis omnia necessaria ad salutē, sed nō ob id redundant traditiones Apostolicæ vel Ecclesiasticæ, quia & ipsæ mandantur in Scripturis, ut serventur.* (Si omnia necessaria ad salutē in Scripturis cōsignata, utiq; in reb. fidei non opus erit traditionū supplemēto. Ecclesiasticas cōstitutiones ad τάξιν & εὐσχημοσύνην spectantes non repudiamus. Inde Salmero subjungit: *Sine traditionib. Ecclesia esset inordinata & incomposita in disciplina. Imo & hæretici, qui novas erigūt Ecclesias, sine traditionib. in officio continere suos non possunt, alioquin elaberentur illis è manibus. Unde jam apud illos numerosiores sunt traditiones quàm in Ecclesia Romana. Ea siquidem docent principia, quæ sine peculiaribus constitutionibus ac præceptis consistere nō possunt.* At si per traditiones Pontificii nihil aliud intelligerent, quàm constitutiones Ecclesiasticas ad εὐσχημοσύνην spectātes, facili negotio eas admitteremus.)

Costerus in Enchir. cap. 1. §. Cæterùm. p. 48. *Non inficiamur, præcipua illa fidei dogmata ad salutem omnibus necessaria perspicuè satis cōprehendi in Scripturis. Hujusmodi sunt, mysteria sanctæ Trinitatis, incarnationis, Historia passionis Dominicæ, remissionis peccatorum, promissionis vitæ æternæ.*

Idem ibid. in cap. de fide p. 182. *Illa sola credenda sunt, quæ Deus revelavit & credenda proposuit. Nuquam autem in verbo Dei de privati hominis justificatione quicquam legimus.* (Ne quis excipiat, ipsum intelligere verbum tum scriptum, tum non scriptum, notandum, quòd statim subjiciat) *utpote cujus in sacris literis nulla sit mentio. Non est ergo fide cuiquam tenēda peccatorum suorum remissio vel justificatio.*

Jesuitæ in Colloq. Ratisbon. edit. Spirens. Ann. 602. §. 216. ad locum Augustini de unit. Eccles. cap. 16. à nostris adductum annotarunt, *se paratos esse ex sola Scriptura sacra suam Ecclesiam adversus Lutheranos demonstrare, imò articulos fidei ex sola Scriptura sufficienter defendi posse adversus eos, qui Ecclesiæ & Conciliorum autoritatem non admittunt.*

Pistorius in ἐπιγραφῇ Hodeget. itidem jactitat, *se paratum esse de omnibus articulis ex sola Scriptura nobiscum disputare.*

Idem in literis ad Theologos Wirtenbergicos die 24. Aprilis stylo novo Ann. 1589. exaratis: *Absolutâ generali tractatione* (de Ecclesia) *procedamus, si opus erit, ad specialia: & secundùm cursum Augustanæ istius sæpè mutatæ Confessionis, singula capita ordine excutiemus, & ostēdemus tum ex sacris literis, tum ex testimonio Ecclesiæ, falsa esse. Nulla est pars controversiæ, quam ego per Dei gratiam non pro nobis & contra vos ex sola Scriptura defendere non cogitem.*

Tannerus in Compend. relat. Colloq. Ratisbon. p. 135. *Non negāt Catholici, omnia, quæcunq; ad religionem spectant, & circa eam observanda sunt, aut in Scriptura apertè contineri, aut ex ea quoquo modo, etiam per validam consequentiam deduci posse.*

Michaël Ghislerius in Comm. Cant. Cant. cap. 5. v. 12. in Append. Expos. ex Patribus: *Nihil fecit aut docuit Christus absq; Scripturarum autoritate.* (Ejus exemplum

etiam nos imitari, ejusdemque vestigiis insistere convenit.)

In cap.3.v.4.expos.2. *Ecclesia in Scripturis sanctis universos sapientiæ suæ thesauros conditos habet.*

In cap.2.v.8. in Append. Exposit. adducit & approbat illud Origenis homil 3. ex quatuor in Canticum: *Christus, cùm ad transformandum se venit, non in aliqua planitie aut convalle fuit, sed montem conscendit, ubi transformatus est, ut intelligas, eum semper in montibus aut collibus apparere, & ut te doceat, ne usquam eum nisi in Legis & Prophetarum montibus quæras.* (Si Christus non est usquam, nisi in Scripturis veteris & novi Testamenti, quæ per colles & montes autore Origene intelliguntur, quærendus, utique etiam Christi doctrina non est extra Scripturas quærenda.)

Cornelius à Lapide procem. in Pentat. fol.1.col.2.d. *Visum est divinæ & interminæ sapientiæ, Scribæ scil. sapientissimo velociter & mirâ dignatione scribenti, alium (quàm nempe fuerat Scripturæ liber) adhibere calamum, alias nobis subjicere tabulas, alios longè sui depingere characteres, qui non mutam aliquam speciem, sed distinctas oculis voces, auribus sonos, mentibus sensa, vivasq; divinorum imagines insererent, quibus & semetipsum, cœlestesq; mentes, creataq; omnia, & quicquid ad benè beateq; vivendum nos manuducit, tàm luculenter, quàm benevolè ac sapienter describeret.* (Si in Scriptura sacra quicquid ad benè beateque vivendum nos manuducit, continetur, utique Scriptura sacra est perfecta.)

Johannes de Tena in Isagoge: *Dubitari non debet, quin finis Scripturæ sit vita æterna. Id etiam mihi videtur Johannes Apostolus & Evangelista disertis verbis tradidisse cap.20. cùm ait: Hæc scripta sunt, ut credatis, & Paulus 2.Tim.3. cùm ad sacrarum literarum lectionem exhortans, ait. Quæ, scilicet Scripturæ, te possunt instruere ad salutem, per fidem, quæ est in Christo Jesu &c.* (Si ex Scriptura possumus habere vitam æternam, utique Scriptura est perfecta.)

Cosmas Magalianus in procem. Comment. in Epist. ad Timoth. & Titum sect.2. *Epistolas Pauli vel in ipso ortu suo Ecclesia Dei magni fecit &c. quare debuit non duabus tantùm aut tribus Epistolis, ut alii, nascentem Ecclesiam juvare, sed pluribus, quibus omnes fidei & morum controversias dirimeret.*

Leon. Marius proleg. in S. Scripturam q. 2. sect. 5. *De sacris libris dixit B. Apostolus Paulus Ep.2. ad Tim. cap.3. Possunt te instruere ad salutem, additq;, per eos fieri, ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonũ instructus. Et verè ita est, discimus enim ex iis non tantùm quid credere, sed etiam quid agere, quomodo juvari & quid sperare ac metuere debeamus, in quibus tota vita humana perfectio consistet.*

Exceptiones Adversariorum.

1. Ad locum Apostolicum 2. Tim. 3. v.15. & seqq. 1. Bulengerus adversus Plessæum excipit, *τὸ σοφίσαι non esse propriè sapientem reddere, sed instruere.*

Resp. 1. Cajetanus in annot. ad h. l. ostendit, *instruere in Latina versione positum esse pro sapientiam docere.* 2. Erasmus ad h. l. *σοφίσαι id est, erudire, sapientem reddere.* 3. Salmeron Disp.4. in post. Timoth. *Instruere ad salutem, sive, ut verbum Græcum habet, σοφίσαι, id est, sapientem reddere, vel erudire, ut legit Ambrosius.*

2. Bellarminus libr. 4. de verbo Dei cap.

[illegible] eundem locum Apostolicum excipit, πᾶσα non significare totam, sed omnem Scripturam. *Quin dicit* (inquit) *omnis Scriptura, non solùm toti corpori Scripturarum, sed etiam singulis libris tribuit eam laudem, quòd utiles sint ad docendum, arguendum &c. tamen fatetur Kemnitius non sufficere quemlibet librum sacrum. Idem statuunt Stapletonus, Hayus, &c.*

Resp. 1. Dionysius Carthusianus in Comm. h. l. vocem πᾶσα subjecto additam *collectivè* explicat, *tota Scriptura*, (in qua significatione Rom. 3. v. 3. & alibi passim in Scripturis vocula πᾶς usurpatur, & hoc loco sic accipiendam esse prædicata ostendunt.) 2. In versione vulgata Pontificiis authentica *omne* sæpè idem notat, quod *totum* Matth. 26. v. 59. Marc. 1. v. 33. cap. 14. v. 55. Act. 2. v. 47. cap. 7. v. 10. cap. 15. v. 22. Philip. 1. v. 13. 3. Estius in Comment. illius loci monet, *non id velle Apostolum, quòd unaquæq; pars Scripturæ sit utilis ad omnia ista, hic enim sensus liquidò falsus esset, sed quòd in universa Scriptura hæ quatuor utilitates reperiantur.* (unde constat, rectè verti illud πᾶσα *tota* collectivè, non, *omnis*, distributivè, quamvis etiam vox omnis collectivè accipi possit. Certum est, per πᾶσαν γραφὴν *totam Scripturam*, idem intelligere Apostolum, quod antea per ἱερὰ γράμματα *sacras literas*, quâ phrasi Scriptura universa significatur.)

3. Excipiunt alii, *Scripturam quidem ad hæc omnia, quæ ab Apostolo enumerantur, esse utilem, sed non sufficientem.*

Resp. Ubi est sufficiens omnium, quæ ad perfectionem alicujus rei requiruntur, enumeratio, ibi ex tali utilitate inferri potest sufficientia & perfectio. Talis verò utilitas est, de qua Paulus ibi agit. Gabriel Biel in Can. Missæ lect. 71. f. 1466. *Quomodo anima hominis vivere posset vitâ justitiæ & gratiæ, nisi cognosceret Dei voluntatem; & quæ secundùm hanc justa sunt vel injusta, quæ agenda & quæ fugienda, quæ amanda & quæ contemnenda; quæ timenda & quæ audenda; & quæ credenda & speranda; & cætera nostræ saluti necessaria, quæ omnia sola docet Scriptura sacra?* Guilielmus Pepin Dominicanus in Postill. Dominica II. Advent. Conc. 1. *Sola hæc Scriptura docet perfectè & planè, quid credendum, ut sunt articuli fidei; quid agendum, ut sunt divina præcepta; quid fugiendum, ut sunt vitia; quid timendum, ut sunt æterna tormenta; quid appetendum & desiderandum ut sunt cœlestia gaudia.* Gregorius de Valentia in Anal. fid. lib. 1. cap. 15. *Neq; verò in uno aliquo vel altero genere, sed in omni prorsus hæc doctrina hominibus utilis est, ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus. Docet ignorantes, solatur tristes; torpentes excitat, confirmat atq; erigit afflictos. Deniq; nulla animorum ægritudo est, cui mederi non possit. Nam verißimè sapiens: Omnis, inquit, sermo Dei ignitus, clypeus sperantibus in se. Quam Scripturæ sanctæ virtutem cùm essent Maccabæi experti, licet hostibus undiq; septi essent, magnisq; difficultatibus premerentur, nullâ re tamen indigere se ajebant, habentes solatio libros sanctos, qui sunt in manibus nostris. Mihi quidem hoc Maccabæorum testimonium sæpenumerò ejusmodi visum est, ut eo audito, qui non omninò sit malæ mentis, salutarem hanc & divinam sacræ Scripturæ virtutem etiam sine alia experientia sentire poßit.* Ludovicus Sotomajor in Comm. 2. Tim. 3. verba Pauli sic explicat: *Omnis*

Scriptura divinitùs inspirata apta seu idonea est, id est, facultatem præbet, vel materiam suppeditat uberem ad docendum, ad redarguendum, ad corrigendum, ad erudiendum. In ea enim facilè & q. ad manum paratum invenies, quod doceas populum fidelem & Clerum, quo redarguas hæreticos, quo pravos etiam mores atq; sermones corrigas sive prava dogmata, quo insuper erudias & instituas parvulos, qui velut infantes lacte opus habent. Deniq; utilis est ad omnia, quæ necessaria & consentanea sunt ad consequendam veram justitiam, pietatem atq; salutem, id est, ut perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum instructus.

2. Ad locum Johan. 20. excipit Bellarminus lib. 4. de V.D. cap. 10. *Johannem tantùm loqui de miraculis Christi, ac dicere, se scripsisse tantùm aliqua miracula, non omnia, quia illa sufficiebant ad persuadendum mundo, Christum esse Dei Filium.*

Resp. Hugo Cardinalis ad eum locum sic annotat: *Specialiter intentio hujus libri, generaliter verò totius Scripturæ finis his verbis declaratur.* (Nimirū duæ sunt contextus Apostolici partes. Prior continetur in his verbis: *Multa etiam alia signa edidit Jesus in discipulorum suorum conspectu, quæ non sunt scripta in hoc libro.* De hac nulla est controversia, quin sit de miraculis intelligenda, quæ non sunt omnia scripto mandata. Posterior continetur in his verbis: *Hæc autē scripta sunt,* quam nihil obstat, quò minùs generaliter intelligamus, de iis omnibus, quæ Johannes in Evangelio suo exposuit, quæ interpretatio cōfirmatur ex sequentibus, nam sola miraculorum Historia nō sufficit ad fidem Christianā, aut ad vitā obtinēdam.)

3. Ad locum Psal. 19. *Lex Dei perfecta &c.* excipit Hayus pro vera Ecclesię autorit. q. 1. *Legem non dici à Propheta perfectam, sed immaculatam sive irreprehensibilem.*

Resp. 1. Pagninus in Thesauro docet תמם significare idem, quod *perficere, consummare, absolvere.* Inde etiam Pagninus & Arias Mont. תמימה hoc loco reddiderunt *perfecta.* 2. Genebrardus annotavit, *immaculata, perfecta propriè, docens non tantùm facienda, verùm & credenda, colenda, & reliqua.* 3. Lorinus ad h. l. *Hebræa vox significat integrā, perfectā, absolutā, cui nihil desit,* (quā versionē cōfirmat, q̄ statim sequitur, *sapientiam præstans parvulis,* quia sapientia est perfecta scientia.)

4. Ad locum Gal. 1. *Etiamsi nos aut Angelus è cœlo &c.* excipit Bellarm. d. l. 1. *non loqui Paulum de solo verbo scripto, sed de omni verbo sive scripto sive tradito. Non enim dixisse, præter id quod scripsimus, sed præter id quod evangelizavimus, nec præterquam, quod in sacræ Scripturæ libris continetur, sed præterquam quod accepistis.* Resp. idem Bellarm. lib. 4. de V. Dei cap. 2. distinguit *traditiones* in *divinas, Apostolicas & Ecclesiasticas;* Ecclesiasticas dicit esse eas, *quæ neq; ad Deum, neq; ad Apostolos autores referri possūt, sed ad Ecclesiā & Ecclesiæ Prælatos.* Ergo ad minimum Ecclesiasticas illas traditiones Paulus hoc loco excludit. Dicit enim Apostolus, nihil recipiendum *præter id, quod evangelizaverat.* Atqui Ecclesiasticas traditiones non evangelizaverat, aliàs essent Apostolicæ. 2. *non prohiberi nova dogmata, sed contraria; & illud* παρὰ *positum esse pro* ἀντί. Resp. hæc exceptio contradicit priori. Si enim Evangelium intelligendum est de doctrina tàm scriptis, quàm vivâ voce tradita, aut fatendum erit, Paulum non omnia docuisse, ne quidem vivâ voce, quod affirmari

mari nequit; aut si omnia docuit, ergo nō tātū nō esse *cōtrariū* inducēdū, sed ne quidem quicquā *præter*. Alterutri ergo exceptioni nunciū mittere Bellarm. oportet.

5. Ad locum Apoc. 22. v. 18. *Si quis apposuerit &c.* excipit Bellarm. d. l. Apostolum ibi prohibere corruptionem illius libri.

Resp. Adamus Contzen lib. 9. Politic. cap. 23. §. 3. *Hæc de universa doctrinæ Christianæ œconomia & credendi norma tàm accipienda sunt, quàm de Apocalypsi Johannis, quandoquidē eâdem autoritate dictata sunt. Spir. S. corrigit, quisquis ista mutat; divinam sapientiam negat, quisquis humano ingenio supremi judicis sententiam moderatur.*

Argument. Adversi. 1. *Multi libri sacri & Canonici perierunt. Ergo etiam totus Canon Scripturarum simul sumtus non est sufficiens.* Bellarm. lib. 4. de V. D. cap. 4.

2. *Si Christo & Apostolis fuisset propositum, verbū Dei coarctandi & restringendi ad Scripturā, rē tanti momenti Christus apertè præcepisset, & Apostoli testarētur se ex mandato Dei scribere. At illud nuspiā legimus.* Bell. d. l.

Resp. ad hæc duo argumenta ex propriis Adversariorū verbis & hypothesib. respondebimus inferiùs lib. 2. art. 1. cap. 4. th. 1. & 2. hoc loco illud duntaxat monemus, non posse negari, Mosi apertè fuisse à Deo mandatū, ut scriberet, ipsumq; testatū, ꝙ ex Dei mandato scribat, quę duo etiā Bellar. ipse fateri cogetur, neq; tamē cōcedit sufficientiā Scripturæ Mosaicæ.

3. *Multa à nobis ignorari non possunt, quæ tamen in Scripturis non continentur. Nam*

Primò. *Tempore V. T. sine dubio non minus fœminæ, quàm viri remedium aliquod habebant contra peccatum originis, & tamen pro masculis tantū instituta erat Circūcisio, quid esset pro fœminis, nuspiam habet Scriptura.*

Resp. 1. Si ignorātia illius remedii tollit perfectionē Scripturæ, ne ipsi quidem Pontificii perfectam habebunt doctrinam, si vel maximè verbum *non scriptum* verbo *scripto* assuant, quia remediū illud ex traditionū suarum scrinio proferre nequeunt. 2. Lombardus 4. sent. dist. 1. lit. G. *Quæritur de fœminis, quæ fuerunt ante & post institutam Circumcisionem, quod remediū contra peccatum habuerint? Quidam dicunt, sacrificia & oblationes eis valuisse ad remißionem peccati. Sed melius est dicere, illos, qui de Abrahamo prodierunt* (masculos) *per Circumcisionē justificatos, mulieres verò per fidē & operationē bonā, vel suā, si adultæ erant; vel parentum, si parvulæ.* (Sentētiam ipsam nō probamus, sed hoc duntaxat in his verbis urgemus, ꝙ Lombardus nihil quicquā somniaverit de peculiari remedio Sacramentali peccati originalis pro fœminis instituto.) 3. Hugo lib. 1. de Sacram. part. 12. c. 2. Biel 4. sent. dist. 1. q. 4. *Salvabantur fœminæ solâ fide, sacrificiis & oblationibus, aliisq; Legis Ceremoniis justificatæ.* 4. Alphōs. Tostatus in cap. 17. Gen. p. 260. *Fœminæ, quia carebāt illo membro, in quo fiebat Circūcisio, non circumcidebantur, sed in eis sufficiebat fides Meßiæ venturi saltem implicita, in qua omnes salvandi erant.* 5. Pererius Rom. 4. Disp. 6. n. 29. *Quoniā peccatum originale non per fœminas, sed per masculos trāsfundebatur in posteros, Sacramētū, quod in ejus remediū dabatur, voluit Deus esse peculiare virorū, fœminarum a. tollēdo originali peccato aliâ ratione consultū fuit* (videl. per preces parentū & sacrificia ꝓ ipsis oblata.) 6. Si fuit remediū aliquod omnib. fœminis necessariū ad salutem, tum in Scripturis habetur, ex confessione Bellarmini lib. 4. cap. 11. de verb. Dei, ubi concedit, *omnia scripta esse, quæ sunt omnib. necessaria.*

Re-

Remedium enim fœminis necessarium, æquè est omnibus necessarium ac illud necessarium est masculis. 7. Ex sententia Bellarmini lib.2. de Sacram. cap.13 *neque circumcisio, neq; ullum Sacramentum V.T. purgabat à peccato aut justificabat.* Cur ergò hoc loco disputat, *sine dubio tale remediū purgans à peccato necessarium fuisse fœminis, cùm viris circumcisionem in illum finem institutam affirmet solummodò secundùm opinionem multorum?*

Secundò. *Parvuli ante institutam circumcisionem pro purgatione peccati originalis habuerunt certum remedium, & tamen nihil extat de eo in Scriptura.* Pazmann. lib. 6. Hodegi &c.

Resp. 1. Lombardus 4. sent. dist. 1. lit. G. *Dicendum est, eos, qui fuerunt ante circumcisionem, parvulos, in fide parentum; parentes verò per virtutem sacrificiorum, scilicet, quam intelligebant spiritualiter in illis sacrificiis, justificatos, unde Gregorius in 4. Moral. cap. 2. Quod apud nos valet aqua Baptismi, hoc egit apud veteres vel pro parvulis sola fides, vel pro majoribus virtus sacrificii, vel pro his, qui ex Abrahæ stirpe prodierunt, mysterium circumcisionis.* (Non probamus hanc sententiam, quòd *parvuli ante institutam Circumcisionem solâ parentum fide absq; fide propria fuerint justificati,* cùm tota Scriptura testetur, neminem absque fide propria justificari & salvari, sed hoc in verbis Lombardi urgemus, quòd non excogitârit peculiare aliquod remedium Sacramentale pro parvulis ante institutam Circumcisionem.) 2. Thomas part. 3. q. 70. art. 4. *Dicendum est, quòd sicut ante institutionem circumcisionis fides Christi futuri justificabat tàm pueros quàm adultos, ita circumcisione datâ.* In lib. 4. sent. dist. 2. q. 6. *Parvulis ante circumcisionem datam ad salutem sufficit sola fides sine omni externo signo.* 3. Eccius de Circumcis. homil. 1. *Quæritur, quod fuit remedium culpæ originalis parvulis ante Legem datam circumcisionis? respondetur, nullo unquam tempore Deus suos dimisit absq; interiori medicinâ.* (Nullus ex his somniavit de remedio quodam Sacramentali ante Circumcisionem divinitùs instituto.) 4. Toletus annot. 19. in cap. 4. Rom. *Circumcisio non erat necessaria* (absolutè & simpliciter) *ad justitiam consequendam.* 5. Vasquez. in Thom. p. 3. q. 61. art. 1. contendit, *Solâ parentum fide fuisse tum temporis servatos infantes, non ullo instituto remedio. De signo,* inquit, *instituto pro parvulis, non est omnium concors sententia. Scotus & Durandus asserunt, ad justificandos parvulos ante Legem scriptam & Circumcisionem non fuisse satis fidem parentum & adultorum, sed etiam fuisse necessarium signum aliquod, sine quo fides illis non prodesset. Et juxta horum opinionem necessariò fatēdum, eo tēpore fuisse propriè Sacramentū aliquod à Deo institutum. Communis tamen & vera opinio est, fidē solā sine alio signo exteriori satis fuisse ad justificandos parvulos, tametsi credibile sit, parentes aliqua signa pro applicatione suæ fidei ex devotionis tātùm affectu absq; ulla institutione & necessitate adhibuisse.* Huic sententiæ confirmandæ quæstionem dicavit integram. 165. in Thom. 3. (Distinguendum ergo inter gratiam peccata remittentem ac salvantem; & inter gratiæ illius symbolum Sacramentale externum. Illa etiam locum habuit ante institutam circumcisionem, licet hoc minimè locum habuerit.)

Tertiò. *Non est ullo modo credibile, non*

fuisse

fuisse remedium ullum pro masculis morientibus ante octavum diem, quo solo poterant circumcidi & tamen nihil extat hac de re in Scriptura. Bellarm. d. l. Tann. in Exam. Relat. Hunn. Resp. 1. Lombardus 4. sentent. dist. 1. lit. L. *Si quaeritur de parvulis, qui ante diem octavum moriebantur, antequam fiebat Circumcisio ex Lege, utrum salvarentur vel non, idem potest responderi, quod sentitur de parvulis ante Baptismũ defunctis, quos perire constat.* 2. Gretserus in Colloq. Ratisb. p. 44. & Bellarminus ipse lib. de Bapt. cap. 4. eandem hypothesin amplectūtur. (Falsa quidem hæc est hypothesis, unde Facultas Parisiensis ad locum Magistri sententiarum modò citatum adscripsit, *Hic Magister non tenetur*, interim stante illâ hypothesi, frustrà quæritur de remedio aliquo pro talibus infantibus instituto. Quòd si enim remedium aliquod pro infantibus ante octavum diem mortuis divinitùs fuit institutum, utique propter Circumcisionis carētiam non perierunt. Vicissim si propter carentiam Circumcisionis perierunt, utiq; nullum aliud contra originale peccatum habuerũt remedium.) 3. Idem Lombardus d. l. subjungit: *Forte tamen sub Lege, ingruente necessitate mortis, ante octavum diem circumcidebant sine peccato filios, sicut modò fit in Ecclesia ante Baptismum.* (Hypothesin ipsam non amplectimur, quia Circumcisio divino mandato ad diem octavũ fuit adstricta, stante autem illâ hypothesi denuò frustra quæritur aliud Sacramentale remedium.) 4. Alexand. Alensis part. 4. q. 7. membr. 4. art. 3. statuit, quòd *parvuli illi salvati fuerint in fide parentum, quia praeceptum de circumcidendo non obligaverit nisi venientes ad octavum diem.* Idem ibid. q. 4. art. 3. *Parvulos ante octavum diem decedentes salvatos* asserit, *per fidem parentum cum oblationibus & sacrificiis.* 5. Biel 4. sent. dist. 1. q. 4. idem statuit: *De pueris* (inquit) *ante Circumcisionem defunctis quidam, inter quos Magister, dixerunt, quòd perierunt in peccato originali. Sed hoc nimis durum, nec veritati consonum, fuissent enim deterioris conditionis sub Lege Mosis, quàm sub lege Naturae & similiter quàm foemellae. Ideò Hugo & Alensis dicunt, quòd parvuli illi salvati fuerint in fide parentum.* (Hypothesin ipsam non amplectimur, quia nemo absque fide propria justificatur, interim stante illâ, frustra cogitatur de alio quodam Sacramentali remedio.) 6. Alphonsus Tostatus in cap. 17. Genes. fol. 260. *Si periculum mortis ante octo dies puero eveniret, nec propter hoc Circumcisio accelerari debebat, tamen puer sic moriens, si non ex negligentia parentum omitterentur Ceremonialia, non perdebatur, sed transferebatur in sinum Abrahae, salvus in fide parentum promtorum facere, quod Lex mandabat, nisi DEUS hoc impediret vel Natura.* 7. Cornelius à Lapide in cap. 17. Genes. *Si infans ante octavum diem periculum vitae adiret, poterat, aequè ut foemina, salvari remediis & ritibus legis Naturae,* (hoc est, ante institutam Circumcisionem usitatis. Quod ergo fuit omnium infantium ante institutam Circumcisionem & fœmellarum post institutam Circumcisionem remedium, illud etiam fuit masculorum ante octavum diem extinctorum remedium. Nimirum DEUS ipsos per preces parentum & Ecclesiæ sibi oblatos in gratiam recepit, fide donavit & salutis participes fecit.)

8. Quod hoc loco Bellarminus *nullo modo credibile esse affirmat*, illud ipsemet alibi incertum esse pronunciat. Hæc enim sunt ejus verba lib. de Baptismo cap. 4. ad arg. 4. *Quod petitur ab istis infantibus, totum argumentum constat ex rebus incertis. Non scimus, an ante octavum diem haberent infantes Judæorum aliquod remedium & quod illud esset*. Et postea: *Nunc* (in N.T.) *determinatũ est à Christo certum remedium &c. tunc autem quid fieret, certò sciri non potest, cùm Scriptura nihil dicat*. (At si valet hæc conclusio: Scriptura de hoc remedio nihil dicit. Ergo de eo nihil certò sciri potest, frustra de hoc remedio Bellarminus disputat.) 9. Pererius in cap. 17. Genes. *Dicat aliquis, quod igitur remedium ad expiationem peccati originalis adhibebatur infanti ante octavum diem de vita periclitanti? Illud idem profectò, quod ante institutam Circumcisionem in lege Naturæ ad eum finem usitatum & comparatum fuerat. Applicationem dico fidei parentum vel curatorum infantis offerentium exteriori aliquo signo eum Deo, & ejus providentiæ commendantium. Nam post latam Circumcisionis Legem remedium illud antiquatum est, uno tantùm excepto casu, si ante octavum diem Circumcisionis mors infantis timeretur, tunc enim remedium illud erat salubre & efficax non minùs certè, quàm simpliciter fuerat ante præceptum Circumcisionis*. 10. Sed nec ex traditionibus potest tale aliquod remedium proferri. Ergo Scriptura etiam cum traditionum assumento foret imperfecta. 11. Perquàm etiam absurdum est, quòd Bellarminus solicitè cogitat de remedio pro masculis V.T. ante octavum diem mortuis, ne statuere cogamur, eos omnes simpliciter & absolutè esse damnatos, atque interim confidenter & sine scrupulo asserit, *infantes N.T. ante Baptismum perceptum morientes à regno cælorum excludi*. Cur non etiam illis prospicit de peculiari aliquo remedio ex traditionibus, cùm gratia N. T. sit uberior & abundantior quàm V. Testamenti? Æquè credibile est, nullum fuisse remedium pro infantibus Judæorum ante diem octavum morientibus, ac illud quod à Pontificiis asseritur, nullum esse remedium pro infantibus Christianorum morientibus antequam possent baptizari.

Quartò. *Gentiles multi salvari poterant & salvabantur tempore V.T. & verè ad Ecclesiam pertinebant, & tamen nihil de eorum justificatione à peccato originali aliisq; peccatis in Scriptura habetur*. Bell. d. l.

Resp. 1. Lombardus 3. sent. dist. 25. lit. A. *Sine fide Salvatoris nullum hominum vel ante vel post (adventum Christi) fuisse salvum, sanctorum autoritates contestantur*. 2. Acosta lib. 5. de procuranda Indorum salute cap. 3. *Ad Patrem nemo venit per Christum, nulla alia via, quâ eatur, nullum aliud ostium, quo intretur ad vitam &c. Augustinus docet lib. 8. de C.D. cap. 47. nemini ex iis, qui ex gentibus ante tempus Evangelii servati sunt, salutem contigisse absque revelatione unius Mediatoris Dei & hominum Christi Jesu*. (Aut ergo illis, de quibus in argumento agitur, fides in Christum promissum Messiam tribuenda, aut salus eis deneganda. De hac quæstione ex professo agetur in art. de Christo cap. 4. thesi 3.)

Quintò. *Necesse est nosse, extare libros aliquos verè divinos, quod nullo modo ex Scripturis haberi potest. Nam etiamsi Scriptura*

[illegible], libros Prophetarum & Apostolorum esse divinos, tamen non certò id credimus, nisi priùs credamus Scripturam, quæ illud dicit, esse divinam. In Alcorano legimus, Alcoranum de cœlo missum, & tamen ei non credimus.

Sextò. Non satis est scire, esse Scripturam divinam, sed oportet scire, quæ sit illa, id quod [illegible] non potest haberi ex Scriptura. Quomodo enim colligimus ex Scriptura, Evangelia Marci & Lucæ esse vera, Evangelia Thomæ & Bartholomæi esse falsa?

Septimò. Oportet non solùm sciri, qui sint libri sacri, sed etiam in particulari istos, qui sunt in manibus, esse illos. Non enim satis est, credere, Evangelium Marci esse verum Evangelium, sed oportet etiam credere, hoc Evangelium, quod nunc legitur nomine Marci, esse illud verum & incorruptum, quod scripsit Marcus. At illud ex Scripturis haberi nequit.

Resp. 1. Bellarm. lib. 3. de Eccles. cap. 14. sic disserit: *Credere Historias V.T. vel Evangelia Marci, Lucæ &c. esse Canonica scripta, imò illas esse divinas Scripturas, non est omninò necessarium ad salutem, quòd sine fide hac multi salvati sint, antequam Scripturæ exararentur.* (Stante hac hypothesi non poterit imperfectio Scripturæ ex argumentis adductis demonstrari.)

2. Idem Bellarmin. lib. 1. de V.D. cap. 2. §. At sacris, sic scribit: *Sacris Scripturis, quæ Propheticis & Apostolicis literis continentur, nihil est certius, nihil notius, ut stultissimum esse necesse sit, qui illis fidem habendam neget. Notissimas enim esse, testis est orbis Christianus & consensio omnium gentium, apud quas multis jam seculis summam semper autoritatem obtinuerunt; certissimas autem ac verissimas esse, nec humana inventa, sed oracula divina continere; Primò testis est veritas vaticiniorum. Secundò incredibilis quædam & planè divina conspiratio atq; concordia tot virorum, qui diversis locis, temporibus, linguis, occasionibus sacra volumina conscripserunt, ut non tam ipsi Scriptores diversi, quàm unius Scriptoris diversi calami fuisse videantur. Tertiò testis est Deus ipse, qui aliquando cœlesti animadversione Scripturam hanc suam ab humana profanatione defendit. Quartò testis est ipsa Scriptura, cujus si veræ fuerunt prædictiones rerum futurarum, ut eventus postea comprobavit, cur vera non sint rerum præsentium testimonia? Verum igitur est, quod ait David 2. Reg. 23. Spiritus Domini locutus est per me, & sermo ejus per linguam meam. Verum, quod ait Zacharias Luc. 1. Benedictus Dominus Deus Israël &c. sicut locutus est per os Sanctorum, qui à seculo sunt, Prophetarum ejus. Verum, quod ait Petrus 2. Petr. 1. Spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti Dei homines. Et Paulus 2. Tim. 3. Omnis Scriptura divinitùs inspirata. Verum deniq;, quod omnes Prophetæ identidem repetunt: Hæc dicit Dominus. Postremò testis est infinitus propè numerus divinorum miraculorum, quæ omnibus seculis facta sunt, ad ea dogmata comprobanda, quæ in his literis continentur.* Cum quo congruit illud Alphonsi à Castro lib. 1. adv. hæres. cap. 2. fol. 4. *Velle rationibus convincere, sacram Scripturam esse veracem, tanta mihi videtur dementia, ac si quis vellet rationibus fulcire prima alicujus scientiæ principia. Sacram Scripturam esse veracem axioma est cuilibet se pro Christiano gerenti, cōtra quem solum arma sumsimus. Non enim adversus Ethnicos & Saracenos est nobis sermo, sed adversus eos, qui se Christianos jactant, tum nihil minus sint.* (Atqui si Scri-

pturis sacris *nihil notius, nihil certius*, utiq; ex alio principio illarum autoritas & veritas nō pendet, aliàs aliquid illis esset notius ac certius. Inde August. lib. 6. Confess. cap. 5. *Culpandos esse*, dicit, *non audiendos, si qui fortè dicerent, unde scis libros illos unius veri & veracissimi Dei Spiritu esse humano generi ministratos? idipsum enim maximè credendum erat.* Ac Alphonsus de Castro lib. 1. adv. hæres. cap. 2. pag. 4. haud absurdè sic disserit: *Velle rationibus convincere, sacram Scripturam esse veracem, tanta mihi videtur dementia, ac si quis vellet rationib. fulcire prima alicujus scientiæ principia.* Et mox: *Omnes velut primum principium hoc credere tenentur.* Colligimus etjam ex Bellarmini verbis hoc argumentum: *Si Scriptura ipsa testis est*, in Propheticis & Apostolicis literis divina oracula contineri, ergo ex Scriptura haberi potest, extare aliquos libros verè divinos & istos, qui sunt manibus, esse illos.)

3. Idem Bellarmin. lib. 4. de V. D. cap. 8. §. His adde, fatetur: *Quosdam Catholicos concedere, quòd Judæi non habuerint traditiones ἀγράφους.* (Atqui etiam ipsis necessarium fuerit nosse, quòd sint libri aliqui verè divini, videl. Mosaici & Prophetici, quodque isti, quos in manibus habuerunt, sint illi.)

4. Si ad id, ut Scriptura habeatur pro libro divino, necessarium est *verbum non scriptum*, quod de Scriptura hoc ipsum testetur, tum verbo illi non scripto fides habetur, vel propter se, vel propter aliud verbum nō scriptum. Non propter aliud verbum ἄγραφον, quia aliàs quæstio semper recurreret & fieret processus in infinitū. Remanet igitur, q̃ verbo isti ἀγράφῳ fides habeatur propter seipsum. Jam verò in Conc. Trident. sess. 4. statuitur, *æqualem esse autoritatē verbi scripti & non scripti*. E. concedere coguntur, si verbo non scripto, q̃ testatur de Scripturæ majestate, fides habenda propter seipsum, etiam Scripturæ de sua majestate testificāti fidem habendā esse propter seipsam, aut statuere cogētur, nō esse æqualē verbi scripti & non scripti autoritatem. Quinimò si Scripturæ de seipsa testificāti fidem haberi posse ac debere negatum ire pergant, stultitiæ meritò insimulantur, quia Bellarminus scribit: *Sacris Scripturis, quæ Propheticis & Apostolicis literis cōtinētur, nihil esse certius, nihil notius, ut stultissimum esse necesse sit, qui illis fidem habendā neget*, lib. 1. de V. D. cap. 2.

5. Alphonsus de Castro lib. 1. cont. hæres. cap. 2. post aliquot recitata testimonia è libris sacris sic concludit: *Ex quibus omnibus* (inquit) *manifestè colligitur, Scripturas aliquas divinas esse.* (Sic ergo Alphonsus ex Scripturis ipsis colligit, *esse aliquas Scripturas divinas*, quod Bellarminus ex Scripturis colligi posse negabat. Rectè autem Alphonsus contrarium statuit, cùm enim tam multa de Scriptura divina in libris Propheticis & Apostolicis legantur, utpote *oportet impleri Scripturas, Scrutamini Scripturas, Tota Scriptura divinitùs est inspirata &c.* quomodo incertum relinquitur, an sit aliqua divina Scriptura? Ad exceptionem Bellarmini, *Etiamsi Scriptura dicat libros Prophetarum & Apostolorum esse divinos, tamen non certò id credā, nisi priùs credidero, Scripturā, quæ hoc dicit, esse divinam*, respondemus κατὰ θέσιν. Nihil prohibere, quò minùs de traditione eodē modo cōcludamus. Etiamsi traditio dicat, esse aliquas traditiones non scriptas, tamen id non certò credam nisi

crediderō, traditionem, quæ ... esse divinam.) ...
... Ipsimet Pontifici fatentur, Scripturam sacram non destitui internis ... ex quibus demonstrari & agnosci possit, illos ipsos, quos in manibus habemus libros, non humana inventa, sed oracula divina continere. Scotus super Prologum sentent. q. 2. autoritatem & evidentiam Scripturæ ostendit, *ex prænuntiatione Prophetica, Scripturarum concordia, autoritate scribentium, diligentia recipientium, rationabilitate contentorum, irrationabilitate singulorum errorum, Ecclesiæ stabilitate, miraculorum claritate.* (At hæc omnia ex Scripturis ipsis demonstrari possunt.) Augustinus Eugubinus Bibliothecarius Pontif. in princip. Cosmop. *Qui putant, sacrorum librorum, quibus nunc omnis orbis assentitur, autoritatem solâ legentium fide teneri, neq. afferre secum divinas quasdam potentissimasq. rationes, magnorum animorum judicia ad se trahentes, falluntur.* Jodocus Coccius tom. 1. Thesauri lib. 6. art. 30. p. 755. citat & approbat illud Junilii Africani lib. 2. de partibus divinæ Legis cap. 29. Disc. *Unde probamus, religionis nostræ libros divinâ inspiratione conscriptos esse?* Mag. *Ex multis, quorum primum est, ipsius Scripturæ veritas: deinde ordo rerum, consonantia præceptorum, modus locutionis sine ambitu, puritasq. verborum: additur conscribentium & prædicantium qualitas, quòd divina homines, excelsa viles, infacundi subtilia, non nisi divino Spiritu repleti tradidissent. Tum prædicationis virtus, quam dum (licet à paucis despectis) prædicaretur, obtinuit. Accedunt his rectificatio contrariorum, ut Sibyllarum vel Philosophorum, expulsio adversariorum, utilitas consequentium, exitus eorum, quæ per acceptiones & figuras & prædictiones, quæ prædicta sunt: ad postremum miraculorum jugiter facta, donec Scriptura susciperetur à gentibus, de qua hoc nunc ad maximū miraculum sufficit, quòd ab omnibus suscepta cognoscitur.* Franciscus de Mendoza in Comm. lib. Reg. tom. 1. fol. 7. *à Dei divinitate quædam sacris literis divinitas confertur.* Quod ergo Jacob. Gretserus de vulgata versione Latina dixit, id ipsum multò rectiùs de Scripturæ textu authentico pronunciare possumus. Sic verò ille de vulgata versione disserit, tom. 1. Apolog. lib. 2. cap. 10. *Quæ causa, cur Patres cæteris omnibus hanc versionem prætulerint, tam constanter, tam cōsentienter & unanimiter totis seculis? Certè id non est factum, nisi quia authentica vis in illa translatione latens, & aliquando non obscurè inde emicans, Patrum ac Doctorum corda ad se singulari Spiritus sancti impulsu trahebat.*

Cæterum ut à genere ad speciem descendamus, κριτήρια ista, ex quibus divinæ Scripturæ autoritas demonstratur, potissimùm sunt quinque, videlicet *rerum majestas, styli proprietas, harmoniæ concinnitas, prædictionum veritas & efficaciæ singularitas.*

Primò *de rerum majestate* sic disserit Stapletonus lib. 2. de autor. Script. cap. 5. *Scriptura sacra res gravissimas & divinas tractat, eâ gravitate & castitate sermonis, ut omnia ad DEI gloriam & legentium instructionem scripta videantur, non ad personarum commendationem, aut rerum, quas tractat, amplificationem, sed ut homines planè divinos decet, ut scribit Augustinus lib. 4. de doctr. Christ. cap. 6. His & aliis mediis Ecclesia libros suppositities à veris & divinis discernebat.*

Secundò *de stylo proprietate* sic disserit Lindan. lib. 3. c. 8. panopl. *Scriptura sacra sua quæq; est lingva, propria loquendi formula, situs quoq; dicendi character; quæ si quis imprudens prætereat & sacras literas ex Cicerone aut Demosthene æstimet intelligendas, in gravissimos necesse est impingat errores.* Melchior Canus lib. 2. Locor. cap. 15. *Certè quod puer olim magno assensu virorum sapientum dixi, si aut Christus aut Paulus istorum* (Philosophorum aut Oratorum) *mihi lingvâ loqueretur, nec Christus mihi, nec Paulus esset. Non est, mihi crede, nitidulus Christus, non comptulus, non elaboratè ornatus. Permitte Christo lingvam suam, uterq; est calamus Scribæ velociter scribentis.* Stapletonus lib. 2. de autorit. Script. cap. 5. §. 8. *Inter media, præter simplicem Ecclesiæ autoritatem, quibus & ipsa Ecclesia & nos uti debemus ad discernendas Scripturas, primo loco propono characterem & phrasin Apostolicam.* Gregorius de Valentia tom. 3. col. 91. 92. *ex stylo & sermone Apostolorum* ipsam Scripturæ divinitatem agnoscit. Bened. Justinianus Disp. 2. in Epist. Pauli docet, *ex stylo divinam Scripturæ majestatem argui posse.* Nicolaus Serrarius cap. 4. q. 7. Proleg. Biblicorum probat ex dicto Apostolico 1. Cor. 2. v. 4. *styli Scripturæ singularitatem.*

Tertiò, *de harmoniæ concinnitate* sic disserit Bellarmin. lib. 1. de V. D. cap. 2. *Scripturas sacras divina oracula continere testis est incredibilis quædam & planè divina conspiratio atq; concordia tot virorum, qui diversis locis, temporibus, lingvis, occasionibus sacra volumina conscripserunt &c.* quod probat ibidem ex Augustino lib. 18. de Civ. Dei cap. 41. Gregorio præfat. in Jobum & Theodoreto præfat. in Psalmos.

Quartò *de prædictionum veritate* ibidem sic disserit: *Scripturas sacras divina oracula continere, testis est veritas vaticiniorum, de qua sic loquitur Augustinus lib. 18. de Civ. Dei cap. 9. Scriptura fidei mirabilem autoritatem non immeritò habet in orbe terrarum atq; in omnibus gentibus, quas sibi esse credituras, inter cætera quæ dixit, verâ divinitate prædixit, & cap. 40. Quantò minus credendum est illis literis, quas plenas fabulositate velut antiquitatibus proferre voluerunt, contra autoritatem notissimorum, divinorumq; librorum, quæ totum orbem sibi crediturum prædixit, quæ vera se narrasse præterita ex his, quæ futura esse prænunciavit, tum tantâ veritate complentur, ostendit.* Et postea: *Testis est ipsa Scriptura, cujus veræ fuerunt prædictiones rerum futurarum, ut eventus postea comprobavit, cur veræ non sint rerum præsentium testimonia?* Jodocus Coccius tom. 1. Thesauri lib. 6. art. 30. p. 757. citat & approbat illud Rudolphi Flaviacensis præfat. in Levitic. *Quamvis non parum ad credendum nos movere debeat, quòd fidei primò contrarius nunc subditur mundus fidei, quòd fides ipsa tot miraculis declarata, tot Martyrum cruore testificata est: singulare tamen fidei firmamentum in Scripturis habetur, dum hoc luce perspicuâ nostris temporibus videtur expletum, quod ante millia annorum præsignatum & prænunciatum intelligimus tum Patrum Sacramentis, tum Prophetarum oraculis.* Christophorus Castro Jes. hoc *ἐπιχείρημα de vaticiniorum veritate*, latè prosequitur præloq. in duodec. Prophet. minores.

Quintò *de efficaciæ singularitate* sic loquitur Agrippa lib. de vanit. scient. c. 100. *Literа Scripturæ sacræ omnes argumentationum machinas elidit, & fateri compellit.* Digi-

[illegible] Ezech. 2. 5. 10. quia [illegible] [illegible] positus est homo. Job. 2. 4. 6. Thomas de Vio Cardin. Caietan. in 1. Cor. 14. [illegible] & infidelis [illegible] ab omnibus, [illegible] judicantur ab [illegible] (Prophetis ut in hoc eodem capitulo [illegible] dixit.) loquentibus ædificationem & exhortationem & consolationem [illegible] idiota aut infidelis [illegible] [illegible] vitam suam, superstitiones [illegible] suos cum in quæ audit, arguitur [illegible] & dijudicatur in seipso. Occulta [illegible] pro, & sic, occulta cordis ejus manifesta [illegible]. Non dicit cui manifestantur, progressus tamen suscepta reprehensionis & discussionis habet, ut sibi ipsi manifestet occulta cordis proprii, hoc est, peccata, quæ nesciebat esse peccata, manifestet sibi, quòd sint peccata. Gregorius de Valent. in anal. fid. lib. 1. cap. 25. Cum multa sint in ipsa doctrina Christiana quæ ipsa per se fidem illi atq; autoritatem conciliare possunt, tamen mihi maximum illud esse videtur, ut est à Patribus (Clemente Alexandr. Lactantio, & aliis) observatum quòd suâ, nescio quâ, admirabili vi divinè prorsus hominum animos afficit atq; ad virtutem impellit. Est scripta verbis simplicibus, & caret ferè artificio orationis & ornamentis, nihilominus ita vehementer commovet lectoris mentem, ut nulla alia doctrina. Nam humana omnis utitur lenociniis, sine quibus ad animarum motum nihil valet. Sacræ Scripturæ virtutem Maccabæi cùm essent experti 2. Maccab. 12. licet hostibus undique septi essent, magnisq; difficultatibus premerentur, nullâ tamen re indigere se ajebant. [illegible] Maccabæorum testimonio audito, nemo, qui non sit omninò malæ mentis, salutarem hanc & divinam Scripturæ sacræ virtutem sentire non possit, unde Apostolus Rom. 15. Quæcunq; scripta sunt, ad doctrinam nostram scripta sunt, ut per patientiam & consolationem Scripturarum spem habeamus. Quod argumento est (pergit Valent.) illius autoritatem omninò divinam esse, non humanam, hæc enim sine verborum arte & orationis lenocinio ad efficiendum animorum motum non valet. Michaël Ghislerius in Cant. Cantic. cap. [illegible] Exposit. 1. Verba Sapientum (Eccl. 12. v. 11.) verba sacræ Scripturæ, quæ per sapientes prolata sunt, sunt sicut stimuli, excitantia pigros homines ad Dei dilectionem, sicq; cor hominis penetrant usq; ad intima, sicut clavi, qui defiguntur in altum, quò enim figuntur altiùs, eò plus penetrant, id siquidem significat in altum figi. Vel meliùs juxta lectionem Septuaginta. Sicut clavi [illegible], id est, igniti. Sicut enim clavi igniti altiùs & faciliùs lignis infiguntur, illa incendentes: ita & Sapientum verba in penitissimos sinus intellectus nostri figuntur, suoq; igne & nostra inflammant corda. Hanc v. vim inde habent, quòd à Deo uno pastore summo qui est prima veritas & regula veritatis procedunt &c. Bonfrerius [illegible] in Pentat. divinissimos Scripturæ effectus prolixè demonstrat. Mendoza tom. 1. in 4. libros Reg. fol. 9. col. 1. Scripturam ob divinos illos effectus vocat ignem, instrumentum fugans omnes affectus, imò cultores suos divinos faciens & Deificans. fol. 12. Scripturam dicit, esse medicum, myropolium, bellicum armamentarium, singulare ad vitam revocandam amuletum, & Christum nobis arma in Scriptura monstrasse asserit.

VII Sextò. Ipsimet Pontificii ex inscriptionibus & subscriptionibus librorum Biblicorum probant, eos esse autorum illorum, quibus tribuuntur.

Bellarmin. lib. 2. de verbo Dei cap. 7. §. 2. Constat Testamentum novum Græcè scriptum

scribi esse ubi in Apostolis & Evangelistis, quorum nomina in titulo singulorum librorum vel Epistolarum præfiguntur.

Cornel. à Lapide in 2. Thess. 3. v. 18. *Ut nos Epistolis Vale subscribimus: ita Apostolus subscribit: Gratia Domini nostri Jesu Christi. Hoc enim habemus omnibus ejus Epistolis subscriptum inveniatur. Hac ergo sententia q. signo dignosci vult suas Epistolas ab Epistolis supposititiis Pseudo Apostolorum,*

7. Ex interno Spiritus sancti testimonio divinitatem Scripturæ agnosci & in cordibus nostris maximè obsignari, agnoscunt ipsi Pontificii. Salmeron, postquam Disp. 20. in cap. 11. Hebr. multa adduxerat argumenta, quæ persuadere alicui possent, *Deum ea, quæ credimus, revelasse; qualia sunt, plurima & ingentia signa, Scripturarum multa testimonia, vita recta credentium, innumerabilis multitudo fidelium, Ecclesia sancta Catholica in hunc usq; diem continuata &c.* Tandem subjicit: *Quanquam hæc & similia magnam probabilitatem & persuasionem & consolationem credenti afferre soleant, solum tamen lumen sive testimonium divinum intus & quietum & pacatum per omnia reddens intellectum cæteris omnibus antecellit, quia facit videre ea, quæ credimus, esse fide dignissima. Et ut lumen externum & sensibile non indiget lumine, ut videatur, sed per seipsum facit se videri & colores: ita lumen fidei seipsum ostendit cordi, in quo est, & ipsos articulos, qui humanâ ratione non videntur.*

Gregor. de Valentia tom. 3. in Thom. Disp. 1. q. 1. punct. 4. §. 2. propositis 17. argumentis ad fidem Christianam inducentibus, tandem 18. subjicit, ut principale & capitale, ab ipsa verbi divini efficacia, & interno Spiritus sancti testimonio petitum. *Nescio, ait, an ullum sit argumentum in omnibus majus, quod qui verè Christiani sunt, ipsi animo ita affectos esse, quoad fidem attinet, sentiunt, ut quidem præcipuè propter nullum argumentum, quod recitavimus fecimus, vel ratione similiter excogitari possit, sed propter aliud nescio quod, quod illis quodam modo & longè fortius, quàm illa argumenta, animis nostris persuadet, (est autem id revera divinum ipsum testimonium) ad firmiter credendum se moveri intelligant.*

Caietanus in 1. Joh. 5. super verba: *Spiritus est, qui testatur &c. Ecce tertius testis, imò ecce ille, qui solus est sufficiens testis.*

Nicolaus Serrarius in proleg. Biblic. cap. 8. q. 5. fol. 25. docet: *Deum in omni actu, quo creditur S. literarum autoritas, cuilibet in corde privatim testimonium de autoritate illa perhibere, idipsum ex Scripturâ & Patribus confirmat.*

Jacobus Naclantes Episcopus Clugiensis in cap. 8. Rom. p. 120. b. *Certus sum, tum inspirantis Spiritus attestatione, tum sacrarum Scripturarum autoritate.*

Christophorus à Castro in cap. 31. Jerem. fol. 276. super verba: *Non docebit vir proximum. Præcipuè loquitur Propheta de interna Spiritus sancti institutione, qui tam est omnibus obvius, ut si externa institutio etiam necessaria cum interna comparetur, q. nihil esse videatur, ut absq; ea nihil est.*

Et postea: *Homo internus à Deo movetur & suaviter impellitur ad credendum.* Ibid. *Divinus Spiritus intus docet omnia & suggerit omnia, quæcunq; Christus etiam ipse, ut quivis alius doctor, nobis dixerit.*

De hoc interno Spiritus sancti testimonio sic disserit Bonavent. part. 5. Breviloquii cap. 7. *Necessaria est illustratio*

verio

veritatis animam elevans, necessaria est etiam testificatio veritatis animum firmans. Primum fit per fidem infusam: secundum per Scripturam authenticam, quorū utrumq; est à veritate summa per Jesum Christum.

Huc etiam referri potest illud Tanneri tom.3. Theol. Schol. Disp.1. q 2. dub.3. n.59. *Patres docent, illuminationem internam esse necessariam ad credendum, neq; fidem unquam concipi, nisi Deo interius per gratiam prævenientem illuminante, quò imprimis spectat illud Johan. 6. v. 44. 45. De eadem inspiratione divina loquitur S. Thomas q.2. art.9. ad 3. ubi ait: Ille, qui credit, habet sufficiens inductivum ad credendum. Inducitur enim autoritate divinæ doctrinæ miraculis confirmatæ, &, quod plus est, interiori instinctu Dei invitantis.*

n. 61. *Quocirca prudenter de hac re scripsisse mihi videtur Gregorius de Valentia hic q. 1. punct. 4. §. 3. argum. 18. Experientiâ constare, credentes ita animo divinitus affectos esse, ut præcipuè quidem propter nullum argumentum, quod ad fidem persuadendam exteriùs proponitur, sed propter aliud quiddam divinum, quod alio quodam modo & longè fortiùs, quàm ulla argumēta animū afficiat, ad firmiter credendum moveri se intelligant.*

De eadem interiore Spiritus sancti testificatione sic differit Joh. Malderus Episcopus Antverpiensis de objecto fidei q.1. sect.8. *Quia lumē supernaturale sic Deus suppeditat, ut secundùm Scripturam hominem interiùs docere dicatur, manifestum est quoad hanc partem, DEUM non tantùm mediante Ecclesia, sed etiam immediatè nobis loqui interiùs. Quia itaq; in divina hac revelatione, idem qui loquitur interiùs, per Ecclesiam penetrat & loquitur in corde, interior ista ejus locutio est quasi pars completiva, ex qua simul & externa illa locutione integretur una q. locutio totalis, quâ loquitur unicuiq; credenti.*

8. Denique de Scripturæ autoritate etiam miracula testantur. Surius 11. Febr. & ex eo Bonfrerius in Præloq. Pentat. fol. 20. *Cùm Diocletianus & Maximinianus vi extortas à Christianis Scripturas flammis addixissent, ignis miraculosè subitò extinctus est, copiosumq; in modum grando decidit, ut omnia Elementa pro sacrorum librorum autoritate conspirare velut conjurata videantur.*

Plura ad hoc argumentum spectantia adducentur inferiùs in quæstione, de autoritate Scripturæ lib.2. art.1. cap.5.

Octavò. *Ex Scripturis sciri nequit, quis cujusq; libri Canonici sit autor? Quomodo colligemus ex Scriptura Evangelia Marci & Lucæ esse vera, Evangelia Thomæ & Bartholomæi esse falsa? cùm ratio potiùs dictet, magis credendum libro præferenti titulum Apostoli, quàm non Apostoli.* Bellarm. d.l. Resp. 1. Gregorius in præfat. Jobi: *Quis hæc scripserit, valde supervacaneè quæritur, cùm tamen autor libri Spiritus sanctus fideliter credatur. Ipse igitur hæc scripsit, qui hæc scribenda dictavit. Si magni cujusdam viri susceptis Epistolis legeremus verba, eaq; quo calamo essent scripta, quæreremus, ridiculum profectò esset, si non Epistolarum autorem scire, sensumq; cognoscere, sed quali calamo earum verba impressa fuerant, indagare studeremus.* 2. Ederus lib. 3. Oecon. p. 322. *Quòd posthabitis aliis Evangeliis quatuor tantùm Evangelia in canonem sunt recepta, cùm tamen duo ex Evangelistis intermedii, Marcus videl. atq; Lucas, non ut cæteri ipsius Christi, sed Pauli tantùm & Petri fuerint discipuli, ejus rei*

prima causa est, docente Medina lib.2.cap.4. quòd sancti Patres veri judices rerum, & non dignitatum, non tàm personam aut titulos, quàm sancti Spiritus afflatum in Scriptura quærebant. 3. Melchior Canus lib.2.Locor. Theolog. cap. 11. *Librum esse hujus aut illius Scriptoris, non admodùm interest Catholicæ fidei, dummodo Spiritus sanctus autor esse credatur, quod Gregorius in prooemio super Jobum cap. 1. eruditè tradit & explicat. Nec enim refert, quâ pennâ Rex Epistolam scripsit, si verè scripsit.* 4. Bellarminus lib. 1. de verbo Dei cap. 20. §. Quod autem. *Glossa in c. sancta Romana dist. 15. dicit, Apocryphos vocari libros, quorum autor ignoratur. At hoc non est probabile, nam tunc multi libri sacri essent Apocryphi, ut liber Judicum, Ruth, Job, & permulti alii, quorum autores ignorantur.*

Nonò. *Credendum est, in N.T. Pascha esse celebrandum die Dominico, nam hæretici habiti sunt ab Ecclesia Quartodecimani, & tamen nihil prorsus extat hac de re in Scripturis sacris.* Bellarm. d. l. Resp. 1. Lindanus lib. 4. Panopl. cap. 100. rectè scribit: *Paschæ celebrandæ illa olim variata per regionis diversitas fidei nihil officiebat.* (Ergo in se ac per se hæreticum non est, Pascha celebrare die alio, quàm Dominico.) 2. Salmeron in Comm. Gal. 4. *Reprehendit Apostolus in his verbis, dies observatis & menses &c. eos, qui observantias Judaicas jam extinctas tanquam Judaizantes observare volebant,* (ideò ergo Quartodecimani pro hæreticis sunt habiti, quòd contra Apostolicum præceptum Judaicas observantias tanquam necessarias in N. T. urgerent.) 3. Alphonsus de Castro lib. 12. adversus hæreses in verbo *Pascha. Hic admonere oportet lectorem, ne putet hujus erroris tutores* (Quartadecimanos) *ideò dici hæreticos, quia Lunâ 14. Pascha celebrabant, sed quia ita esse necessariò faciendum credebant.* Et postea: *Istorum sententia inde convincitur hæreseos, quòd suprà in titulo de Lege ostendimus, esse hæresin, asserere, Ceremonias & judicia Legis veteris obligare tempore Legis Evangelicæ. At quo tempore sit Pascha celebrandum, ad Ceremonias pertinet, ideo oportet, ut tale præceptum de celebratione Paschatis decimâ quartâ Lunâ sit etjam per mortem Christi inane redditum. Nam Paulus reprehendens Galatas, eò quòd Ceremoniæ Legis observandas putarēt, inter alia dicit: Dies observatis & menses, & tempora, & annos. Galat. 4. Quibus verbis apertè docuit, dierum observationem, qui in Lege veteri præcipiebantur, jam esse malam; tantùm abest, ut eam esse sub præcepto crediderit.* 4. Bellarminus lib. 2. de Rom. Pontif. cap. 19. §. Est autem. *Observandum est, licet Irenæus & alii tunc putaverint, imprudenter egisse Victorem, (quòd tantas Ecclesias ob diversitatem temporis in celebrando Paschate à corporis Ecclesiastici unitate præscinderet) tamen reverâ prudentissimè egit, ut postea tota Ecclesia judicavit. Nam unus ex præcipuis autoribus illius sententiæ de Paschate cum Judæis celebrando fuit Blastus, qui eo modo paulatim Judaismum introducere volebat, ut scribit Tertullianus lib. de præscription. in fine. Blastus, inquit, latenter Judaismum vult introducere. Pascha enim dicit non aliter custodiendum esse, nisi secundùm Legem Mosis decimâ quartâ die mensis. Hic autem Blastus Romæ hæresin seminare cœpit tempore Victoris Papæ, ut testatur Eusebius lib. 5. Histor. cap. 15. Quoniam ergo Victor Papa videbat, illam diversitatem de Paschate, non esse diversitatem solius observationis,*

tiam, seduxissentque secum hæreses, inde ipsum Judaismum, maturè occurrendum putavit. Probaverunt autem sententiam Victoris Patres Niceni Concilii, ut patet ex Eusebio lib.3. de vita Const. & deinceps hæretici habiti sunt & Quartodecimani appellati, qui contrarium senserunt, ut patet ex Epiphanio hæres. 50. & Augustino hæres. 29. (Pugnavit ergo Quartodecimanorum opinio cum omnibus Scripturæ dictis, quæ testantur à jugo legum Leviticarum Christianos in N.T. liberatos esse.)

Decimò. *Credere oportet, Baptismum parvulorum esse ratum. Id autem ex Scripturis solis probari nequit.* Bellarm. d.l. Tannerus in Colloq. Ratisb. Gretserus in defens. p. 1601. &c. Resp. 1. Eccius in Enchir. cap. 30. *quatuor argumenta* pro astruendo Pædobaptismo ex Scripturis adducit. 2. Catech. Tridentinus part. 2. tract. de Bapt. urget hoc argumentum: *Circumcisio figura erat Baptismi. Pueros autem circumcidi solitos, nemo est qui ignoret, ac quibus circumcisio manufacta in expolatione corporis carnis proderat, iisdem Baptismum, qui est Circumcisio Christi non manufacta, prodesse, perspicuum est.* Ibid. *Cùm legimus in Actis totas familias ab Apostolis fuisse baptizatas, satis apparet, etiam pueros fonte salutari ablutos fuisse.* 3. Index Biblicus additus Bibliis Sixti V. baptizandos parvulos docet *quindecim Scripturæ locis.* 4. Croquetius Catechesi 109. *Unum caput Matthæi totam quæstionem posset absolvere, ubi Christus redarguit Apostolos, quia prohiberent eos, qui infantes oblatum illi veniebant.* 5. Bellarminus lib. de Baptismo cap. 8. *tria argumenta* ex Scripturis format. Primum *sumit à figura V. Test. Nam Circumcisio figura erat Baptismi adeò manifesta, ut Baptismus à Paulo dicatur Circumcisio Col. 2. At Circumcisio dabatur infantibus Genes. 17. cur igitur non etiam Baptismus?* Secundum colligitur *ex duobus locis Evangelii simul junctis, Joh. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c. Hic locus probat, infantes sine Baptismo in æternum perire, est enim generalis Domini comminatio. At quòd parvuli non pereant, Dominus docet Matth. 19. Marc. 10. Luc. 18. Sinite parvulos ad me venire, talium enim est regnum cœlorum.* Tertiū colligitur *ex locis illis, ubi dicuntur baptizatæ integræ familiæ, Act. 16. 1. Cor. 1. At certè in integris domibus rarum est, ut non sint infantes aliqui.* Lib. ejusdem cap. 9. §. 2. subjicit: *Licet non inveniamus expressè mandatum, ut baptizemus infantes, tamen id colligitur satis apertè ex Scripturis, ut suprà ostendimus.* Lib. & cap. iisdem §. Octavum argumentum. *Infantes baptizandos esse, deducitur evidenter ex Scripturis.* (Si satis apertè & evidenter pædobaptismus ex Scriptura deducitur, quid ulterius desideramus?) Lib. 4. de V. Dei cap. 11. fatetur, *Omnia scripta esse ab Apostolis, quæ sunt simpliciter omnibus necessaria.* (Atqui Baptismum statuunt maximè necessarium.) 6. Gregorius de Valentia lib. de Baptism. cap. 2. §. Probatur &c. tale format argumentum: *Omnis, qui possit esse membrum Ecclesiæ, possit esse particeps Baptismi Eph. 5. mundans eam lavacro aquæ. Et parvulos pertinere ad corpus Christi, patet Joël. 2. Effundam Spiritum meum super omnem carnem, & Matth. 19. Dominus benedicebat parvulos. Idem etiam probatur ex Circumcisione, quæ pro parvulis valuit. Deinde ex Act. 16. ubi legimus, integras familias baptizatas fuisse, at non verisimile est, quin aliqui parvuli inter eas fuerint. His testimoniis Patres usi sunt.*

7. Suarez tom. 4. in Thomam f.255. pædobaptiſmum itidem *ex Scripturis* probare inſtituit. 8. Idem faciunt Janſenius in Concord. cap. 100. Maldonatus in Matth. 28. v. 19. Johan. 3. v. 5. in quo loco poſteriore diſputans contra Calvinum negantem per *aquam* intelligi Baptiſmum, inter cætera utitur hoc argumento: *Si per aquam in verbis Christi non intelligeretur Baptiſmus, conſequens foret, non eſſe baptizandos infantes. Ratio eſt, quia non poſſit aliunde probari.* 9. Quid, quòd ipſe Pontifex Innocentius III. lib. 3. Decretalium tit. 42. c. Majores, ex *ſacris literis* pædobaptiſmum confirmat. (At Pontifex Romanus ex hypotheſi Bellarmini non errat, utique ergo ex Scripturis pædobaptiſmus probari poteſt.)

Undecimò. *Scriptura non poteſt dicere, quis ſit verus ſuus ſenſus, requiruntur igitur traditiones, ex quibus genuina Scripturæ Interpretatio peti poſſit ac debeat.*

Reſp. 1. Oſtendemus inferiùs libr. 2. art. 1. cap. 3. th. 2. ex ipſis Pontificiis, Scripturæ ſenſum eſſe ex ipſa Scriptura eruendum. (Inde quidam diſtinguunt inter *traditiones exegeticas* eâ ratione, quòd quędã ſint *divinæ*, quædam *humanæ*. Divinæ vel *objecto* tantùm *ſive materiâ*; vel *objecto & modo tradendi* ſimul. *Humanæ* itidem vel *quoad modum tradendi* tantùm, vel quoad *objectum ſimul & modum communicandi*. Utroque reſpectu divinæ traditiones ſunt, quibus Scriptura ſeipſam exponit. Objecto autem divinæ ſunt & modo exponendi humanę, cùm ſenſum verbis Scripturæ contentum Doctores Eccleſiæ pro modo gratiæ ſibi conceſſæ oſtendunt. Utroque autem reſpectu humanæ ſunt, cùm ſenſus vel ab intentione Spiritus ſancti in textibus particularibus, vel ab analogia totius fidei alienus infertur in Scripturam. Quamvis ergo traditiones quædam exegeticæ reſpectu modi communicandi non ſint in Scriptura, tamen ratione objecti, ſive materiæ ſunt in Scriptura, quia ſenſus divinus, quem Eccleſiæ Doctores per legitima interpretationis media ſtudio humano eruunt, in Scripturis continetur.) 2. Alphonſus Toſtatus in Comment. Deut. 4. ſuper verba: *Non addas, nec detrahas quidquam &c.* ſic ſcribit: *Aut ille, qui addit Scripturæ, addit tanquam aliquid de textu vel neceſſarium, ſicut alia, quæ ſunt in textu, velut dictum à Spiritu ſancto, & hoc vocatur propriè addere, & qui talia agunt, mortem æternam incurrunt &c. Alio modo fit additio Scripturæ per modum interpretationis &c. Taliter in ſacra Scriptura addentes, quantum Spiritus ſanctus unicuiq; largiri dignatur, vituperandi non ſunt, cùm eos & ipſa Scriptura commendet, non parvum laboris præmium ponens Eccl. 24. Et iſta interpretatio non propriè vocatur additio, quia additio facit in re magis eſſe, interpretatio autem non facit aliquid magis eſſe. Unde non accrevit Scriptura ſacra ex multiplici expoſitione omnium Dd. Catholicorum, qui ab exordio primitivæ Eccleſiæ fuerunt usq; hodie, unus apex aut jota unum. Et ſic tanta erat Scriptura, cùm nullus eam adhuc expoſuerat, quanta in fine mundi, quãdo ſuper eã q. infiniti libri cõfecti fuerunt.* (Ergo ex interpretatione non poteſt probari Scripturæ imperfectio.) 3. Bellarm. lib. 4. c. 11. fatetur, *obſcuriſſimas quæſtiones non habere teſtimonium traditionis in tota Eccleſia receptæ ut plurimùm.* (Quæ v. neceſſaria ſunt, ex ipſis Scripturis intelligi poſsũt.)

Duo-

Duodecimò. Melchior Canus lib. 3. Locor. cap. 3. ut probet, *non omnia, quæ ad doctrinam Christianam pertinent, esse in sacris literis expressa*, affert inter cętera illud quòd *trium personarum in divinis per relativas proprietates distinctio in illis non sit expressa, quæ tamen tam certa sit in fide, ut contrarii dogmatis autores Ecclesia hæreticos judicarit.*

Resp. 1. Otto Frisingensis lib. 1. de vita Friderici cap. 57. *De proprietatibus, an personæ essent, nihil definitum fuisse* testatur *in Synodo Rhemensi præsente Episcopo Romano ob Theologicas rationes, quæ hinc inde habentur, cùm tamen de eo capite cōtroversiam movisset Gilbertus Episcopus Pictaviensis.* 2. Alphonsus de Castro lib. 1. adv. hæres. cap. 8. testatur, *Ecclesiam nondum definivisse, utrum personæ divinæ constituantur in esse personali per respectiva, an verò per absoluta. Quidam*, inquit, *dicunt, personas divinas constitui in esse, ut loquuntur, personali per respectiva, aliis affirmantibus constitui per absoluta. Alii rursum dicunt, non constitui per aliqua, sed seipsis esse personas. Quis non videt aliquem horum errare, cùm tamen quilibet eorum suæ adhæreat opinioni impune & sine hæresis nota?* (Quòd si Scriptura propterea est imperfecta, quia hunc articulum non exprimit, certè etiam Ecclesia, quæ eum non definivit, imperfecta erit.) 3. Ipse Melchior Canus libr. 8. Locor. cap. 2. hunc articulum accenset illis, *qui citra salutis dispendium vel ignorari poterant, vel in ambiguo relinqui.* (Quomodò igitur ex prætermissa hujus quæstionis decisione Scripturæ imperfectio inferri poterit?)

Decimò tertiò. Jacobus Davius Episcopus Ebroicensis imperfectionem Scripturæ probat inter cętera ex eo, *quòd cùm Judæi à Mose acciperent Legem, crediderint immortalitatē animæ, resurrectionem corporum, judicium novissimum, Paradisum, inferna, creationem Angelorum, eorundemq́ distinctos ordines, Diabolos esse & creatos, & alia, quæ tamen non continebantur in libris Mosis, aut saltem illis contineri, non habebant exploratum.*

Resp. 1. Pererius in cap. 2. Gen. v. 7. q. 2. sic commentatur: *Non est dubitandum, ex his paucis verbis, quibus Moses creationem animæ rationalis indicavit, demonstrari & probari posse animam hominis esse immortalem, quod etiam multifariam & hoc libro & aliis suis libris Moses significavit.* 2. Salmeron tom. 8. tract. 61. *Dominus ad statuendam resurrectionem cùm plurimos & apertos locos Prophetarum posset producere, ut Esaiæ, Ezechielis, Danielis, Jobi, Oseæ & Joelis, consultò omisit & ex Mose resurrectionem demonstravit.* (Atqui cognata sunt hæc dogmata, immortalitas animæ, resurrectio corporum, judicium, Paradisus, infern⁹, ut qui unū cōcedit, reliqua negare nō possit.) 3. Pontificii ipsimet agnoscūt nō de solis Mosaicis, sed etiā reliquis Prophetarū & Apostolorū scriptis agi, quando de Scripturæ perfectione quæritur.)

Decimò quartò. *Mariæ perpetua virginitas est articulus fidei, & tamen non extat in Scripturis.* Mel. Canus, Bellar. Bailius &c.

Resp. 1. Mariæ perpetua virginitas triplici sensu nominatur, vel ut significet virginē absq; virili copula & semine, modo supnaturali & extraordinario Salvatorē peperisse. Hoc dogma ptinet ad fidei articulos & pōtest ex Scripturis pbari: vel, ut significet, in partu nō esse violata, quę vocāt, claustra virginitatis, neq; servatū com-

communem pariendi morem. Hoc dogma non potest referri inter articulos fidei, cùm non possit apodicticè ex Scripturis probari, unde etiam quidam ex veteribus & ex nostris Dn. Chemnicius contrarium statuunt. Vel ut significet, B. Virginem post Christum natum à viro perseverasse intactam. Hoc dogma itidem non potest inter fidei articulos referri, cùm & ipsum non possit apodicticè ex Scripturis probari. Basilius in homil. de nativ. Domini: οὐκ ἐγίνωσκε γὰρ αὐτὴν, φησὶν, ἕως οὗ ἔτεκε τὸν πρωτότοκον. τοῦτο δὲ ἤδη ὑπόνοιαν παρέχει, ὅτι κατὰ τὸ καθαρῶς ὑπηρετήσασθαι τῇ γεννήσει τοῦ Κυρίου τῇ ἐπιτελεσθείσῃ διὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου τὰ νενομισμένα τοῦ γάμου ἔργα μὴ ἀπαρνησαμένης τῆς Μαρίας. ἡμεῖς δὲ εἰ καὶ μηδὲν τῷ τῆς εὐσεβείας παραλυμαίνεται λόγῳ, μέχρι γὰρ τῆς κατὰ τὴν οἰκονομίαν ὑπηρεσίας ἀναγκαία ἡ παρθενία, τὸ δὲ ἐφεξῆς ἀπολυπραγμόνητον τῷ λόγῳ τοῦ μυστηρίου καταλείψωμεν, ὅμως διὰ τὸ μὴ καταδέχεσθαι τῶν φιλοχρίστων τὴν ἀκοὴν, ὅτι ποτὲ ἐπαύσατο εἶναι παρθένος ἡ θεοτόκος, ἐκείνας ἡγούμεθα τὰς μαρτυρίας αὐταρκεῖς. Non cognovit eam, inquit, *donec peperit filium suum primogenitum. Hoc jam suspicionem injicit, Mariam postquam purè inservisset generationi Domini, quam perfecit Spiritus sanctus, legitima conjugii opera non esse aversatam. At nos, etsi nihil illud officit pietati (nam, donec inserviendum erat dispensationi Dominicæ, necessaria erat virginitas, deinceps verò quid actum sit, non putamus, quod quidem attinet ad mysterii rationem curiosiùs investigandum) nihilominus quia fidelium aures ferre non possunt, aliquando Dei genetricem desiisse esse virginem, credimus illa testimonia sufficere.* Credimus & nos cum Basilio, Mariam virginem etiam post partum à viro intactam mansisse, sed ut articulum fidei ad salutem necessarium hoc dogma non habemus. 2. Cæterùm ipsimet Pontificii Mariæ virginitatem ex Scripturis probant, ergo non potest haberi pro dogmate ἀγράφῳ. Alphonsus de Castro lib. 10. adv. hæreses, titulo *virgo Maria. Si beata Dei genitrix postquam Christum peperit, ut Elvidius ait, cognita est à viro suo & genuit filios, quare Christus moriens non commendavit eam alicui ex aliis filiis? Injuriam namque fecisse videretur aliis filiis, commendando matrem suam alii, quàm filio, quoniam per hoc videretur parùm confidisse de filiis, quòd debitum matri exhiberent obsequium. At cùm ii, quos Elvidius asserit, fuisse filios Virginis, viri fuerint sanctissimi, credendum erat, eos solicitam curam acturos pro Dei genitrice, si illorum mater fuisset. Nam, ut de cæteris taceam, Jacobum, qui dictus est frater Domini, constat, virum fuisse sanctissimum. Si ergo his filius fuisset Dei genitricis, non erat opus illam Johanni commendare, neque Christus unquam illam Johanni commendasset, quoniam hoc in invidiam aliorum filiorum factum esse videretur. Præterea in sepulchro Christi, sicut nec ante, ita nec post Christum quisquam alius positus est. Si ergo corpori Christi defuncti talis exhibitus est honor, ut nullus alius in ejus sepulchro positus fuerit, propter illius reverentiam, multò major honor oportet fuerit ventri Virginis exhibitus, ut nec ante Christum nec postea ullus hominum ventrem ipsius intraverit præcipuè, quòd in ea non solùm corpus Christi defuncti, ut in sepulchro,*

in

[illegible] corpus absq; animâ, Deitati ve[illegible]junctum, jacuit, sed totus Christus integer reconditus fuerit. Accedit ad hæc etiam testimonium illud Matthæi, quod nobis objicit Elvidius: [illegible] ipsius gladio ipsum Elvidium, ta[illegible] alterum Goliath, transfigere oportet. [illegible] enim ait Matthæus: Non cognovit eam Joseph, donec peperit filium [illegible]genitum. Tunc percontari oportet Elvidium, quare Joseph abstinet à tactu Virginis usq; ad diem partus? Certum est, eum non aliâ de causa abstinuisse, nisi ob reverentiam ejus, qui in utero Virginis gestabatur. Audierat namq; Joseph Angelum sibi in somnis dicentem: Quod in ea natum est, de Spiritu sancto est. Qui ergo propter Angeli vocem sibi in somno factam abstinet, nonne multò magis abstinebit, cùm oculis suis innumera videat miracula, quæ pueri nati majestatem & divinitatem, & matris dignitatem apertissimè ipsi Joseph demonstrabant? Joseph namq; videt, eam præter communem aliarum mulierum legem parientem sine dolore, sine obstetrice: audit multitudinem Angelorum cantantium & dicentium: Gloria in altissimis Deo. Videt Pastores clamantes, Magos adorantes. Cùm hæc ergo & alia plurima vidit post partum, credendum est, tunc magis reveritum fuisse Virginem Deiparam, magisq; ab illa abstinuisse, quàm ante partum. Nam si prohibentur omnes, ne tangant montem, in quem Moses recepturus Legem ascendit, eo quòd ibi apparuit Dominus, quantò magis erit prohibitum, Joseph tangere Virginem gloriosam, quæ est mons ille, unde abscissus est lapis sine manibus, Christus Deus noster. Barradius tom. 1. Concord. Evang. lib. 7. cap. 10. *Admirabilis Deiparæ virginitas multas in divinis literis similitudines habet & adumbrationes. Inprimis quemadmodum primus Adam de virgine terra efformatus est, ita secundus Adam de virgine matre conceptus ac natus. Ambrosius sermon. 37. de quadrag. Irenæus lib. 3. cap. 31. Tertull. lib. de carne Christi &c. Item quemadmodum rubus ille, in quo Deus apparuit olim Exod. 3. ignem concepit & virorem conservavit, ita Virgo ardentem ignem Christum concepit & virginitatis virorem non amisit. Gregor. Nyssen. in lib. de vit. Mosis. Tertiò, quemadmodum Jud. 6. Gedeonicum vellus ex carne ovis absq; vulnere carnis detonsum est: ita caro Christi ex corpore Virginis absq; detrimento virginitatis est sumta. Bernhard. homil. 2. super Missus est. Ambros. serm. 13. Quartò, quemadmodum Aaronica virga Num. 17. absq; humano opere flores emisit, ita virgo absq; viri opera florem Christum concepit. Bernhard. homil. 2. Huc pertinet illud Esai. 11. Egredietur virga de radice Jesse. Quintò, quemadmodum Dan. 2. lapis è monte sine manibus excisus est, ita Christus ex utero virginis absq; viri operâ natus. Epiphan. in Orat. de laud. virg. Justinus in Dialog. Sextò, Deiparæ virginitatem porta illa clausa Ezech. 44. hortus ille conclusus, fonsq; signatus Cant. 4. adumbrat. Epiphanius d. l. Ambrosius lib. de instit. virginis.* (De illis testimoniis dicimus ex Basilio & cum Basilio ea sufficere, licet non sint ἀποδεικτικαὶ demõstrationes.)

3. Si ex Scriptura probari non possit, Mariam perpetuò virginem mansisse, aut non poterit ex eadem probari, ipsam votum perpetuæ virginitatis emisisse, aut non fuisse fœdifragam. Primum est contra Pontificiorum communem sententiam, qui ex responsione Mariæ, Luc. 1. v. 34. *Virum non cognosco*, colligunt, *eam profiteri se perpetuam vovisse virginitatem*. Hoc posito argumento κατ' ἄνθρωπον ne-

necessariò evincimus, Mariam perpetuò fuisse virginem, ex Scripturâ secundùm Pontificios probari. Quæ vovit perpetuò virginitatem & nunquam peccavit peccato actuali, illa non fuit fœdifraga, & per consequens perpetuò virgo mansit. At secundùm Pontificios probatur ex Scriptura, Mariam vovisse perpetuam virginitatem & nunquā peccato actuali peccasse. Ergò secundùm Pontificios probatur ex Scriptura, Mariam perpetuò virginem mansisse. 4. Idem probatur ex silentio Scripturæ, quæ non tacuisset, si Maria alios habuisset liberos. Neve excipiant, *non valere argumentum ab autoritate negativè*, repetimus verba Maldonati in Matth. 1. v. 16. in quibus manifestè innuit, *ab hac regula excipiendam esse Scripturam in rebus cognitu ad salutem necessariis. Nullos*, inquit, *fratres habuisse Virginem Mariam, non ex traditione tantùm, sed ex sacris Scripturis manifestum est, quæ ejus, si quos habuisset, fratres non tacuissent*. Eodem jure & nos dicere possumus. Non amisisse virginitatem etiam post partum sacram Virginem, non solùm ex traditione, sed etiam ex sacris literis manifestum est, quam si amisisset, vel alios liberos præter Christum habuisset, illæ non tacuissent.

Decimò quintò. *Symbolum fidei sic factum, & factum ab Apostolis, non potest ostendi ex Scripturis. Et tamen Symbolum illud omninò pertinet ad fidem.* Charronæus, Bailius &c.

Resp. 1. Thom. 2. 2. q. 1. art. 9. ad. 1. *Veritas fidei in sacra Scriptura diffusè continetur & variis modis, & quibusdam obscurè, ita quo ad eliciendum fidei veritatem ex sacra Scriptura requiritur longum studium & exercitium, ad quod non possunt pervenire omnes illi, quibus necessarium est cognoscere fidei veritatem, quorum plerique aliis negotiis occupati studio vacare non possunt. Et ideò fuit necessarium, ut ex sententiis sacræ Scripturæ aliquid manifestum summariè, colligeretur, quod proponeretur omnibus ad credendum, quod quidem non est additum sacræ Scripturæ, sed potiùs ex sacra Scriptura sumtum.* Thomam secutus est, imò fermè descripsit Durandus in 3. dist. 25. q. 2. 2. Bellarminus lib. 4. de verbo Dei cap. 11. sic scribit: *Ad testimonium illud ex Augustino lib. de doctr. Christ. 2. cap. 9. in his, quæ apertè posita sunt in Scriptura, inveniuntur illa omnia, quæ continent fidem, moresque vivendi, respondeo: loquitur de illis dogmatibus, quæ necessaria sunt omnibus simpliciter, qualia sunt, quæ habentur in Symbolo Apostolico & in Decalogo,* (Ergo Symbolum Apostolicum, quoad doctrinam, apertè invenitur in Scriptura, quod fidei nostræ sufficit, ad quam non pertinet necessariò modus, quo Apostoli has sententias collegerunt.) 3. Idem Bellarminus lib. 2. de Sacram. cap. 24. §. 2. sic disserit: *Non debent Adversarii petere, ut ostendamus in Scripturis aut Patribus nomen septenarii numeri Sacramentorum &c. Scriptura enim & Patres non scripserunt Catechismum, sed tantùm tradunt res ipsas variis in locis. Neque est hoc proprium Sacramentis, sed commune aliis multis rebus. Nam Scriptura refert Christi miracula, & nunquam numerat, quot sint; tradit articulos fidei, & nusquam dicit, quot sint. Apostoli postea ediderunt Symbolum duodecim articulorum certis de causis. Sic etiam ex Scriptura non potest sciri, quot sint libri Canonici, sed Concilia postea ediderunt canonem & certum numerum, quem ex tra-*

[illegible] *indicarent.* (Ex quibus sic colligimus: Quemadmodum ex Scripturis probari potest, quot sint Sacramenta, etiamsi binarius vel septenarius numerus non exprimatur formaliter: ita quoque ex Scriptura cognosci potest, qui & quot sint articuli fidei, licet numerus eorum in Symbolo Apostolico contentus formaliter haud exprimatur. De miraculis, quæ Bellarminus addit, est dispar ratio. Eorum enim numerus non potest sciri ex Scriptura, si considerentur absolutè, h. e. si simpliciter quæratur, quot miracula Christus ediderit, Joh.20.v.ult. Sed hoc nihil prejudicat Scripturę perfectioni, cùm nec ex traditione hoc sciri possit. Si verò considerantur relatè, quatenus sunt in Scripturis annotata, eatenus illorum numerus ex Scripturis colligi potest.)

Decimò sextò. *Processio Spiritus sancti à Filio est articulus fidei, & tamen non extat in Scripturis.* Azajus lib.8.cap.4.Institut. Canus &c.

Resp.1.Petrus Damiani lib.3.Epist.3.sic scribit: *Cùm Filius dicit, ego & Pater unum sumus, quomodo potest Spiritus sanctus ab eo, quod unum est, & procedere & non procedere? Sed res ineffabilis, quæ nullo valet humanæ rationis ingenio concipi, nullo potest mentis intuitu vel consideratione discerni, ex divinorum duntaxat eloquiorum sententiis debet colligi.* Et aliquantò pòst: *Quod autem à Patre concedat simul & à Filio, unde scilicet quæstio est, Evangelica nos docet autoritas.* 2. Petrus Lombardus libr. 1. dist. 11. §. 1. *Quod autem de utroq; procedat, multis divinorum eloquiorum testimoniis comprobatur.* 3. Johannes Major in eandem quæstionem: *Omnis conclusio ex contentis in Scriptura sacra per se dilucidè simpliciter vera, & ut articulus fidei tenenda. Hæc est ejusmodi. Igitur.* 4. Eustathius à S. Paulo part.1. Summæ Theologiæ tract. 2. Disp. 8. q. 2. *Probatur inprimis autoritate sacrarum Scripturarum, ex quibus id apertè satis colligitur.* 5. Becanus in Summa Theologię part.1.tract.2.cap.6. q. 2. *Licet expreßè non habeatur in Scripturis, potest tamen evidenter inde deduci.*

Decimò septimò. *Duas in Christo esse voluntates & operationes est articulus fidei, & tamen non extat in Scripturis.* Stapletonus &c.

Resp. Alphonsus à Castro lib.4. hæresi 6.de Christo, postquam contra Monotheletas unum atque alterum argumentum produxerat, subjicit: *Sed omissis his argumentis scrutemur Scripturas sacras, quoniam, ut Christus ait, illæ testimonium perhibent de illo.* Ac statim disputat ex Scripturis, *duas esse in Christo voluntates.* (Si duæ Naturæ in Christo admittuntur, duæ etiam operationes ac voluntates necessariò confitendæ sunt. Sed duas in Christo Naturas Scriptura docet. Ergo.)

Decimò octavò. *Peccatum originis dari est articulus fidei, illud tamen non potest probari ex Scripturis.* Stapletonus.

Resp. Didacus Alvares de auxiliis gratiæ lib.5. Disp.45. *Secundùm fidem Catholicam asserendum est, parvulos descendentes ex Adam per seminalem propagationem contrahere peccatum originale. Probatur evidentißimis testimoniis sacræ Scripturæ tàm ex veteri quàm ex novo Testamento.*

Decimò nonò. *Baptismum non esse iterandum est articulus fidei, & tamen non extat in Scripturis.* Charronæus.

Resp. 1. In Indice Bibliorum Sixtino-

tum sic legitur: *Baptismus non est iterandus*, ad Eph. 4. v. 5. ad Hebr. 6. v. 6. & 10. v. 26. Idem declarat ipsius figura Gen. 17. v. 14. 1. Cor. 9. v. 2. 2. Tiletanus parte altera defens. Trident. ad artic. de Charactere: *Respondemus, Catholicos constantissimè semper tradidisse, Baptismi Sacramentum semel ritè susceptum nullâ ratione iterari & repeti posse, idq; non solùm propter impressionem characteris, verùm etiam propter solidissima & manifestissima Scripturarum fundamenta & testimonia.*

Vigesimò. Becanus de Judice controvers. §. 53. p. 81. *Sensus verborum Christi Matt. 28. v. 19. verus & legitimus est, quòd in Baptismo pronunciari debeant hæc verba: Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, & quòd Baptismus sine tali verborum pronunciatione non fit validus. At si aliquis negaret hunc esse sensum & diceret, non esse opus pronunciare hæc verba in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, sed sufficere, si quis inter baptizandum habeat internam voluntatem & intentionem baptizandi in nomine sanctissimæ Trinitatis, quomodo illum confutaremus? an ex solis Scripturæ verbis? nihil minùs. Nam illa verba, baptizantes eos in nomine Patris &c. non dicunt vocalem Trinitatis invocationem adhibendam, unde ergo constat oportere? ex praxi & traditione Ecclesiæ, si hanc respuis, non habes ullum præsidium contra adversarium, qui negaret, vocalem prolationem esse necessariam.* Bellarminus lib. 1. de Sacram. cap. 19. & lib. 1. de Bapt. cap. 3. itidem negat, *formulam Baptismi in Ecclesiis nostris usitatam, Ego te baptizo in nomine Patris &c. ex solo Evangelio demonstrari posse, sed necessariò ad traditiones recurrendum.*

Resp. 1. Alphonsus de Castro lib. 3. adv. hæreses verbo Baptismus hæres. 2. ita scribit: *Vera Baptismi forma, quam Christus docuit, ponitur in Matthæo. Euntes, inquit Christus, in universum mundum, prædicate Evangelium omni creaturæ, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Ex quibus verbis duo colliguntur esse necessaria ad formam Baptismi, videl. expressa Trinitatis pronunciatio, tribus scil. personarum nominibus explicata, & verbum exprimens actum ipsum Baptismi. Baptizantes, inquit, eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. De primo dicitur in Canonibus Apostolorum can. 49. Si quis Episcopus aut Presbyter juxta præceptum Domini non baptizaverit in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, sed in tribus sine initio principiis, aut in tribus filiis, aut in tribus paracletis, abjiciatur.* (Appellatio nominis in verbis Institutionis clarè innuit, in publica actione Baptismi nominandum esse Patrem, Filium, & Spiritum sanctum; ac disertè in nomine trium distinctarum personarum Baptismus administrari præcipitur. Quemadmodum verò officium docendi Apostolis ibidem commissum non est mutum: sic nec actio in nomine Patris, Filii & Spiritus sancti, debet aut potest esse muta; unde enim aliis Ecclesiæ constaret, hunc vel illum esse baptizatum?) Et postea: *Quòd requiratur verbum exprimens actum baptizationis, patet ex ipsis verbis Christi, baptizantes eos &c. ubi ponitur Participium baptizantes, exprimens actum ipsum.* Ibid. hæresi 5. *Forma, quam Christus docuit, apud Matthæum descripta, tria exprimit necessaria, quæ sunt, verbum exprimens actum baptizandi, nomen designans personam baptizatam, invocatio Trinitatis expressa. Baptizantes, inquit,*

[illegible], in nomine Patris, & Filii & Spiritus sancti, Baptizantes, ad primum: eos, ad secundum, scil. personas baptizatas. In nomine Patris &c. ad tertium. 2. Lorinus in cap. 2. Act. f.129. formulam Baptismi ab ipso Christo praescriptam asserit. 3. Cornelius Jansenius in Harm. cap.149. fol.107. ex Christi verbis: Euntes docete omnes gentes &c. ab Apostolis & universa Ecclesia intellectum esse dicit, quibus verbis baptizari debeant Christiani.

21. Vigesimò primò. *Nunquam sacræ literæ Beatissimam Virginem nomine matris Dei appellaverunt, sed solam matrem Christi aut matrem Jesu eam nominant. Nihilo tamen minùs Concilium Ephesinum contra Nestorium censuit, eam θεοτόκον, h. e. matrem Dei verè & meritò esse nominandam.* Alphonsus à Castro lib.6 adv. hæreses, verbo Ecclesia, hæresi 3.

Resp. 1. Cornelius Jansenius in cap.4. Harm. *Dicens* (Elisabetha) *mater Domini mei* (Luc.1.) *ostendit, à Spiritu edoctam se utramq; fœtus Naturam, Dei sc. & hominis. Propter Naturam enim humanam dixit: Fructus ventris tui: propter Naturam divinam, Domini mei. Itaq; his verbis jam apertè Nestorii impietas convincitur, qui negabat, Mariam dici verè posse θεοτόκον, id est, genitricem Dei.* 2. Salmero tom.3. tract.10. p.93. *Cum articulo dixit, ἡ μήτηρ τοῦ Κυρίου μου, id est, mater illius summi Domini, qui Naturâ Deus & homo est. Credibile enim est, Elisabetham dixisse, mater Jehovah vel loco ejus Adonai, quod soli Deo in Scripturis tribuitur. Demari voce utitur Syriacum Evangelium, id est, Domini mei, ac proinde retunditur Nestorii, aliorumq; hæreticorum insania, contendentium illam matrem Christi, sed non matrem Dei.* Ibidem refellit Erasmum, qui negabat, *posse ex hoc loco evinci, Mariam dictam matrem Dei*, atque inter cætera urget hoc, quòd Christus Matth. 22. probet Messiam Deum ex eo, quòd à Propheta dicatur *Dominus*, juxta illud: *Dixit Dominus Domino meo &c.* 3. Toletus in cap.1. Luc. sic commentatur: *Indignam se confitetur, quæ à matre Dei visitetur &c. Dominum suum appellat, quia Christus Deus erat ac Dominus, & ut Angeli verbis conformetur, qui dixerat, Dominus tecum &c. Maria mater Dei erat, quem Dominum vocat.* Similia occurrunt apud Barradium & alios passim.

Vigesimò secundò. Bailius in Catech. Controv. trac.1. q.9. *Ubi habetur, celebrandam esse diem Dominicam loco Sabbathi, contra expressum Scripturæ mandatum, quæ nobis sanctificationem Sabbathi proponit?*

Resp. 1. Christus non solùm suâ ex mortuis resurrectione, utpote operis redemtionis consummatione, diem illum consecravit, sed etiam exemplo suo eum commendavit, nam per dies illos quadraginta, quibus in terris versatus est ante ascensionem, die illo solebat se suis Discipulis manifestare & de rebus ad regnum Dei pertinentibus differere. Refert Johannes cap.20. v.26. *Post dies octo à resurrectione venisse Jesum ad Discipulos & stetisse in medio eorum*, ex quo loco, teste Maldonato in Comment. ejus loci *tenuis quædam conjectura sumi potest, Dominicum diem aliquam ex Christi voluntate originem habuisse, quem tamen, ex communi ferè omnium Theologorum sententia, ex jure Ecclesiastico institutum esse vult*, de quo nemini litem movebimus, si jus illud & institutum ad Apostolos referatur, quorum tempore observatam fuisse hujus diei

solennitatem & communibus Christianorum coetibus dicatam, constat ex Act.20.v.7. 1.Corinth.16.v.2. 2. Ribera ad Apocal.1.v.10. *Fui Spiritu correptus die Dominico*, sic annotat, *perspici ex hoc loco, etiam tempore Apostolorum Sabbathi solennitatem mutatam fuisse in diem Dominicam, resurrectione Domini consecratam, cujus meminit Paulus, jubens, ut in ea collecta fiant, quoniam tunc omnes ad Ecclesiam conveniebant solennitatis diei causâ.* Ad quem etiam diem existimat cum nonnullis ex Patribus respexisse Prophetam in quibusdam Psalmis inscriptis pro *octava*, qui ad resurrectionem pertinent. 3. Ex eodem loco Apocal. Blasius de Viegas in cap. 1. Apocal. sect. 22. *diei Dominicæ antiquitatem* probat.

Vigesimò tertiò. Idem Bailius ibidem: *Ubi invenitur* (in Scripturis) *posse comedi sangvinem avium & animalium suffocatorum, cùm id in Lege naturali fuerit prohibitum Genes. 9. in Lege Mosaica Levit. 17. & adhuc in Lege Evangelica Act. 15.?*

Resp. 1. Baronius tom. 8. Annal. ann. DC. XCII. n. 30. adversus Patres Concilii VI. qui etiam tum expresso Canone prohibebant usum suffocatorum & sangvinis, sic disserit: *Vel ex hac parte Judaizantes, dum quod in primitiva Ecclesia illa ad conjungendos simul gentiles credentes cum Judæis, jam Christianis, Apostoli præceperunt isti in perpetuum observandum etiam sanxerunt, non secus ac si quis virum quemlibet semper lacte esse nutriendum, eâ ratione contenderet, quòd eidem infanti sugendum fuit propinatum. Quod si dicant, id ipsum reverentiâ Apostolorum servandum esse; certè universam Ecclesiam Catholicam jam senescentem iis vinculis modò obligare quis non censeat esse dementiæ? cùm præstet Apostolico Spiritu libertatem indictam sequi, ut manducans non manducantem non spernat, & non manducans minimè spernere debeat manducantem.* (Hic locus fuisset refellendi Græcos traditione non scriptâ, si aliqua fuisset, quam cùm nullam haberet Baronius, scriptâ traditione eorum superstitionem redarguit.) 2. Lorinus in cap. 15. Actor. notat, *Legem merè positivam remoto contemtu, scandalo & periculo alio non videri adeò arctè obligare.* (Talem verò fuisse constitutionem illam Apostolicam & vult ipse & negari non potest, cùm ad Leges Ceremoniales V. Testam. pertineat.)

Vigesimò quartò. Idem Bailius d. l. *Ubi scribitur hanc esse solam & veram Baptismi formam: Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii & Spiritus sancti, cùm dixerit Petrus Act. 2. Baptizetur unusquisq; vestrum in nomine Jesu Christi. Et Act. 8. Samaritanos baptizavit Philippus in nomen JESU. Et Actor. 19. Multi post auditum Paulum baptizati sunt in nomine Jesu. Traditio est.*

Resp. Forma Baptismi manifestè colligitur ex ejus institutione, ut ostendimus superiùs object. 20.

Ad Apostolorum exemplum in Actis descriptum resp. 1. Catechismus Concil. Tridentin. cap. de Baptismo: *Quod si Apostoli in nomine tantùm Domini nostri Jesu Christi baptizarint, id quidem Spiritus sancti afflatu eos fecisse, exploratum nobis esse debere, ut initio nascentis Ecclesiæ Jesu*

quò Christi nomine prædicatio fieret illu-strior divinaq; ejus potestas magis celebrare-tur. Deinde verò rem penitiùs introspi-cientes facilè intelligere, nullam earum par-tium in ea forma desiderari, quæ ab ipso Salvatore præscripta sunt, (nota:) *Qui enim* JESUM CHRISTUM *dicit, si-mul Patris personam, à quo unctus, & Spi-ritum sanctum, quo unctus est, significat.* 2. Negamus verò Apostolos baptizasse tantum in nomine Christi, ob rationes quas affert Costerus in Append. Enchir. cap. de Baptismo. Tum *quod ipsimet*, ut inquit D. Hilarius lib. de Synodis, *in cri-mine fuissent, tanquam prævaricatores re-gulæ divinæ sibi datæ, si aliis verbis usi essent:* tum quod invocatione Spiritus sancti baptizaverint, ut manifestè patet ex in-terrogatione à Paulo facta Act.19. Disci-pulis Johannis, qui nullam Spiritus san-cti notitiam habuerant, *in quo ergo bapti-zati estis?* quasi diceret, adhiberi etiam solet Spiritus sancti nomen in Bapti-smo, non quidem solius, sed ut ait B. Dio-nysius Areopagita Ecclesf. Hierarch. cap.2.part.2. *dum trinâ immersione & emer-sione tres beatitudinis divinæ personæ incla-mantur.* 3. Ad illud, quod ex Actis affertur de solo Jesu nomine respondet *melius censere, qui B. Lucam non de forma Baptismi, sed de virtute Christi locutum affirmant, qui suâ passione vim Baptismo tribuit. In quorum numero fuit Cyprianus Epist. 73. ad Jubaianum. Jesu Christi*, in-quit, *mentionem facit Petrus, non quasi Pater omitteretur, sed ut Patri quoque Fi-lius adjungeretur. Deniq; ubicunq; post resurrectionem Apostoli à Domino ad gen-tes mitterentur, in nomine Patris, Filii & Spiritus sancti baptizare gentiles jubentur. Quomodo ergo quidam dicunt baptizatum in nomine* JESU CHRISTI *remissio-nem peccatorum consequi posse, quando ipse Christus gentes baptizare jubeat in plena & adunata Trinitate?* 4. Lorinus in cap.2. Act. v. 38. annotat: *Petrum alloqui ba-ptizandos, non baptizaturos ut agnoscant, cui acceptam ferre debeant virtutem Ba-ptismi, non ut his præscribat formam. De-niq; eodem tenore loqui Paulum Rom. 6. Quicunq; in* CHRISTO *baptisati su-mus in morte ipsius baptizati sumus. Nemi-nem verò dixisse in forma Baptismi adjecta esse posteriora verba. Utraq; ergo solùm signi-ficare efficaciam Baptismi provenientem ex Christo & ex morte Christi.* 5. Eo-dem abit Catechismus Concil. Trident. d. l. ubi hoc genus loquendi confirmat ex Galat.3. cùm inquit: *Quicunque in Christo baptizati estis, Christum induistis:* ut significaret in fide Christi, nec aliâ tamen formâ, quam idem Salvator & Dominus noster servandam præcepe-rat, baptizatos esse. 6. Similia oc-currunt apud Sanctium ad caput 2. Act. num. 93.

Vigesimò quintò. Idem Bailius ibi-dem: *Ubi*, inquit, *in Scripturis inve-niuntur Exorcistæ, cum certa formu-la adjurandi Dæmones? Quis insti-tuit? an Salomon vel alius? Apparet ta-men ex Matth. 12. & Actor. 19. tales fuisse.*

Resp. 1. Maldonatus illud Matth. 12. interpretatur de Apostolis: *Filii ve-stri, hoc est, Apostoli, qui ex populo vestro sunt, in quo Dæmonia ejiciant? nonne in nomine meo? Si ergo illi non in nomi-ne Beelzebub, sed in nomine meo Dæmo-*

nia ejiciunt, quomodo dicitis me in nomine Beelzebub ejicere? Et si Apostoli meâ virtute ejiciunt, quod negare non potestis, multò magis ego, cujus est virtus. (Sequitur in hac expositione Maldonatus Hilarium, Chrysostomum, Autorem imperfecti operis, Hieronymum, Theophylactum & Euthymium.) 2. Act. 19. v. 13. agitur de *filiis Scevæ*, qui ut *circulatores hanc artem professi fuêre*, ut Lorinus ad illum locum annotat. Quod ipsum probatur ex illis, quæ de origine istorum Exorcistarum memorat Josephus lib. 8. Antiquit. cap. 2. nempe *Salomonem incantationes quasdam instituisse, quibus adstricti Dæmones, ne denuò redirent, effugarentur, quæ cura*, inquit ille, *hactenus apud nos multùm prævalere cognoscitur. Vidi enim quendam Eleazarum de gente nostra, præsente Vespasiano & ejus filiis & Tribunis, adeoq; simul exercitu, curantem eos, qui à Dæmonibus vexabantur, Dæmoniaci naribus admoto annulo habente sub signaculo radicem à Salomone monstratum, deinde per nares odorantis dæmonium abstraxit & repentè cecidit homo. Postea id adjuravit, ne amplius rediret, Salomonis interim mentionem faciens & incantationes ab eo inventas recitans.* (At quis ferret sic argumentantem. Scriptura non continet institutionem Circulatorum vel Agyrtarum, qui artem Exorcisticam exercebant apud Judæos. Ergo non continet omnia ad salutem necessaria?) 3. Quod Josephus dicit, *Salomonem illas incantationes instituisse*, id Thomas Aquinas q. 6. de potent. art. 10. ad 3. &c. Et Victoria relect. de arte Mag. num. 28. accipiunt *de tempore, postquam factus est idololatra.* 4. Pontificii norunt, scire certè debent, quæstionem esse de dogmatibus ad salutem scitu necessariis, an illa perfectè in Scripturis tradantur. Atqui non est ad salutem scitu necessarium, quosdam fuisse institutos Exorcistas, qui peculiari formâ in expellendis Dæmonibus usi.

Vigesimò sextò. Idem Bailius d. l. *In quo libro Mosis, aut in quo Propheta continetur usus, qui apud Judæos invaluerat, reum mortis dimittendi in Paschate?* Ex quo colligit, *hoc fuisse ortum ex traditione non scripta.*

Resp. 1. Maldonatus quidem *ad traditionem* hanc consuetudinem revocat, interim *incertum esse*, dicit, an *ex traditione vel consuetudine originem hæc dimissio habuerit?* 2. Barradius tom. 4. Conc. lib. 7. cap. 5. solius consuetudinis meminit: *Cogebatur*, inquit, *Pilatus consuetudinis vi dimittere unum, non pro libitu, sed quemcunq; Judæi postulassent. Ratio consuetudinis fuisse videtur, quia illo tempore Paschali olim populus Hebræus ex Ægypto dimissus.* 3. Johannes Ferus in annot. ad Matthæum & Johannem hanc consuetudinem improbat *tanquam fictam & hypocrisi plenam.* Primò *quia erat contra Legem Dei, præcipientem sontem occidi.* Secundò, *contra Legem Mosis erat instituere aliam Legem præter eam, quam Deus in Paschate servandam dederat per agnum & azymos panes.* Tertiò *cur non omnes vinctos dimittunt, cùm omnes essent in Phase ex Ægypto liberati?* 4. Quamvis verò Salmero tom. 10. tract. 28. hasce Feri rationes evertere laboret, tamen hujus dimissionis originem non revocat ad traditionem, sed ad consuetudinem. *Post Originem*, inquit, *Theophylactus statuit, hunc morem sumtum ex Jonathæ filii Saul liberatione, quâ eum po-*

[illegible] patris sententiâ morti addictum [illegible], ut dicitur in 2. Reg. volum. Francisc. Lucas Brugensis in Matth. cap. 27. v. 15. *Verisimile est, antiquam banc fuisse consuetudinem, ut diei festo Paschæ condonaretur unus eorum, qui ob crimen morte digni [illegible]erentur captivi &c. Quando ea consuetudo cœperit, incertum est, sed Romanos eam invenientes, cùm rerum Judaicarum dominium invaderent, retineri permiserant, ut cætera Judaicarum observationum, non inquirentes ex Lege ortum haberent, nec ne.* (Quicquid sit, manifestum est, etiam hunc morem nõ pertinere ad dogmata fidei, quorum cognitio ad salutem necessaria.)

Vigesimò septimò. Idem Bailius d. l. quærit: *Quo in loco V. Test. scriptum sit, in fœderis sanctione mixtam fuisse aquam cum sangvine Testamenti, ad aspersionem totius populi, cùm tamen Paulus illius mixtionis mentionem faciat Hebr. 9.?*

Resp. 1. Thomas lect. 4. in cap. 9. Epist. Hebr. *Sciebat Apostolus, quia nutritus erat in Lege, quòd ille usus erat in emundationibus secundum Legem, quòd aspersio erat cum sangvine hircorum & vitulorum & aquâ admixtâ hyssopo, & lanâ coccineâ tanquam aspersorio, & ideò licet de his non agatur in Exodo, tamen Apostolus hoc accepit ex consuetudine ritus Legalis.* (Quæ consuetudo in Lege sæpissimè scripta invenitur in aspersionibus. Aspersio ergo ipsa, quâ sangvinis Christi effusio ad expianda peccata nostra significata est, expresse apud Mosen descripta est Exod. 24. v. 7. & 8. sed modum aspersionis & ejusdem instrumenta & sangvini adjuncta supplevit Apostolus non ex aliqua non scripta traditione, sed ex aliis Scripturæ locis, per analogiam quandam aliarum aspersionum, quas Deus jam antè usurpari voluerat.) 2. Thomæ responsioni subscribit Nic. de Lyra in cap. 9. Hebr. addens, *in Exodo Mosen ista tacuisse, quia non erant principalia.* (Proinde explicata eorum cognitio non erat ad salutem necessaria.) 3. Ribera in cap. 9. Ep. Hebr. *Mihi videtur Paulus in Lege doctissimus, ex his verbis Mosis atq; ex aliis Spiritu sancto inspirante intellexisse, factum fuisse, quod Moses tacuit. Nam adhibitam fuisse aquam & lanam coccineam & hyssopum illis adjunctum, ex his verbis Mosis colligi potest, cùm ait: Ille sumptum sangvinem respersit in populum. Sangvine enim tantus populus latè per campos dispersus respergi non poterant, nisi aqua ei admisceretur. Concresceret enim frigore & densior paulatim fieret atq; ad aspersionem ineptior. Oportebat ergo aquam admisceri, vel ut excresceret sangvis, ut ait Abulensis in cap. 24. Exodi. vel ut clarior esset ad aspersionem, ut hic ait Lyranus, præsertim cùm ad alias purificationes aquam adhiberi jubeat lex.* Ut id probet, ex Scriptura confirmari ostẽdit, ex cap. 12. Exodi, *Hyssopum in aspergendo sangvine fuisse usitatum;* quod idem etiam *de mixta cum sangvine aqua* ex Ceremonia purificationis leprosi deducit, in qua *passer immolabatur in vase fictili super aquas viventes; cujus sangvine aspergebatur septies leprosus cum ligno cedrino, cocco & hyssopo.* Hinc, inquit, *habemus aquam mixtam cum sangvine, & hyssopum ac lanam coccineam ad aspersionem, atq; eadem ferè ad alias purificationes exigũtur, ut Num. 19.* 4. Eodem modo Estius ad cap. 9. Hebr. v. 19. *Cum Ribera,* inquit, *& aliis quibusdam dicamus, hæc omnia posse intelligi ex iis, quæ tum eo loco* (Exod. 24.) *tum alibi*

alibi à Mose sacrificiorum ritus exponente scripta sunt, sicuti Paulum arbitramur intellexisse hominem in Lege doctissimum. Et quidem non solùm vitulos oblatos fuisse colligitur ex Scripturæ verbis. Et obtulerunt holocausta, immolaverunt q; victimas pacificas Domino, vitulos. Ibi dicuntur quidem vituli oblati in hostias pacificas, sed quod genus animalis in holocausta fuerit oblatum, non exprimitur. Constat autem ex Lev. 1. Num. 7. & aliunde, potuisse hircos in holocaustum offerri. Quare consentaneum videtur, etiam istam holocaustorum oblationem de vitulis accipi &c. Porrò aquam ad usum aspersionis non defuisse, satis res ipsa loquitur. Erat enim sangvis victimarum latè spargendus in populum, quod factu perdifficile erat, nisi sangvini commisceretur aqua, ut & liquidior esset ad aspersionem, & copiosior. Unde Theodoretus sangvinem aqua commixtum interpretatur &c. Nam & simili fere ratione præceptum fuit, ut ex cineribus vaccæ ruffæ fieret aqua aspersionis in usum populi Num. 19. Quanquam & alibi paßim legimus ad purificationes legales aquam adhiberi solitam, utpote Elementum aspersionibus & abstergendis sordibus aptißimum. Ex hyssopo autem & lana coccinea colligatis fiebat aspergillum, quo sangvis aquæ mixtus in populum spargeretur &c. Hæc verò tacitè intelliguntur in iis Scripturæ verbis, quibus dicitur Moses sumtum sangvinem respersisse in populum. Non enim respergere potuit sine instrumento ad hunc usum accommodato, quale juxta præscriptum Legis erat fasciculus ex hyssopo & lana coccinea compositus, ut intelligi datur ex aliis locis, velut Exod. 12. Lev. 14. & Numer. 19. (Sic ergo ipsimet Pontificii Interpretes docent, Paulum ex Scriptura totam illam suam narrationem cõtexuisse, etiam in minimis circumstantiis; quarum cognitione si vel maxime destitueremur, nihil saluti nostræ decederet.)

Vigesimò octavò. Idem Bailius ibid. traditionum necessitatem & Scripturæ insufficientiam probat ex certamine in Epistola Judæ descripto. *Judas, inquit, narrat pugnam Antichristi & Diaboli de corpore Mosis, Quo in loco V. Test. belli illius mentionem reperietis?*

Resp. 1. Glossa ordinaria ex Beda hæc recitat: *De quibus Scripturis hoc testimonium assumserit, non patet* (nimirum si secundum literam accipiatur) *sed allegoricè planum est. Corpus Moysi populus Israël, quia Moyses populi illius portio fuit, ideoq; quod de populo factum legitur in Zacharia, rectè de Moysi corpore factum forsan dicit Apostolus. In Zacharia legitur, ostendit mihi Jesum Sacerdotem magnum stantem coram Angelo Domini. Et Satan stabat à dextris ejus, ut adversaretur ei. Et dixit Dominus ad Satanam: Increpet Dominus in te Satan, & increpet Dominus in te, qui elegit Jerusalem. Quia Jesu Sacerdos desiderabat Israël de captivitate liberari & in terram propriam redire: resistebat ei Satanas, nolens populum liberari, sed hostibus gentilibus mancipari. Ideo Angelus, qui populi adjutor erat, increpabat atq; ab injuria populi removebat.* 2. Estius varias adducit responsiones: *Quæritur,* inquit, *unde B. Judas istam Historiam Michaëlis cum Diabolo disputantis acceperit? Multi depromtam putant ex libro quopiam Apocrypho, velut illo, cui titulus, Assumtio Mosis, vel juxta alios, Ascensio Moysi. Quod si ita est, non idcircò periclitatur autoritas hujus Epistolæ. Nam ut in hæreticorum libris non omnia falsa sunt, ita nec in Apocryphis. Apostolus autem Spiritu divino præditus*

haud

haud dubiè discernere potuit inter ejusdem libri vera & falsa, quemadmodum & Paulus discrevit, qui tribus ex locis affert ex Poëtis Ethnicis testimonia, ut Act. 17. 1. Corinth. 15. & Tit. 1. Quanquam fortaßè probabilius est, Judam hæc habuiße ex traditione majorum non scripta, sicut & Paulus nomina Magorum Pharaonis 2. Timoth. 3. Nisi quis dicat, ea quæ hic commemorantur, scripto tradita fuiße nec Apocrypho, nec sacro, sed quod fidem tamen mereretur humanam, ut sunt multa alia ab hominibus scripta, quæ etsi non sint autoritatis divinæ, non tamen ut Apocrypha rejiciuntur.

Vigesimò nonò. Idem Bailius d. l. *Ubinam perspicuè scriptum est nomen illud trium personarum in Trinitate & trium proprietatum?*

Resp. Bellarm. lib. 2. de Christo cap. 2. *Retinentur à nobis illa nomina, essentia, homousios, hypostasis, substantia, persona, proprietas, relatio, notio, circumincessio, Trinitas, quia utilia sunt ad explicanda mysteria Scripturæ; & quia etsi in Scripturis non habeantur, tamen habentur eorum semina & æquivalentia. Negant Transsylvani inveniri synonyma & æquivalentia, sed hoc esse mendacium mox planum faciemus.* Confer ea, quæ inferiùs part. 2. cap. 5. adducentur, uti etiam D. Rivetum in scripto erudito contra Bailii Catechesin.

Trigesimò. Becanus libr. 1. Manual. cap. 5. p. 188. imperfectionem Scripturæ probat ex eo, quòd *non tradat Sacramentorum certum numerum seu determinationem.*

Resp. Bellarminus libr. 2. de Sacram. cap. 24. §. Quantum ad primum &c. sic disserit: *Non debent Adversarii petere, ut ostendamus in Scripturis aut Patribus nomen septenarii numeri Sacramentorum, nam nec ipsi possunt ostendere nomen binarii vel ternarii vel quaternarii. Scriptura enim & Patres non scripserunt Catechismum, ut modò facimus propter hæresium multitudinem, sed tantùm tradunt res ipsas variis in locis.* (Si à Pontificiis non debemus exigere, ut nomen septenarii in Scripturis aut Patribus monstrent, utique etiam ipsi non debent à nobis exigere, ut nomen binarii in Scripturis monstremus, sed sufficit, si rem ipsam ex Scripturis probare possimus, videl. duo tantùm esse N. Test. Sacramenta à Christo instituta, non plura nec pauciora.)

CAPUT II.

DE NORMA ET REGULA CONTROVERSIARUM FIDEI IN ECCLESIA.

QUIA Scriptura sacra eo fine per Prophetas & Apostolos Dei voluntate est consignata & Ecclesiæ tradita, ut de illis, quæ sunt ad salutem necessaria in fidei & morum doctrina perfectè nos informaret, ideò etiam est perfecta atque unica omnium fidei controversiarum regula atque norma. Est igitur

Thesis secunda. *Scriptura sacra est unica norma ac regula omnium fidei controversiarum & cultus divini in Ecclesia.*

Exegesis 1. Notanter dicimus, *Scripturam sacram,* id est, verbum Dei in libris Propheticis & Apostolicis comprehensum esse normam controversiarum. Pontificii concedunt, verbum Dei esse perfectam atque unicam fidei regulam, sed verbum Dei dividunt *in scriptum & non scriptum,* proinde non solùm verbum scriptum, sed etiam non scriptum nor-

mę loco habendum esse statuunt. 2. Nortanter dicimus, Scripturam sacram esse *unicam* normam ac regulam. Quidam Pontificii concedunt, Scripturam sacram esse normam, sed negant esse unicam normam, cùm non sit perfecta.

Antithesis. Scripturam esse normam controversiarum fidei ἄντικρυς negant, qui eam *naso cereo & Lesbiæ regulæ* comparant. Canisius in opere Catech. f. 44. Melch. Canus lib. 3. Locor. cap. 2. Salmeron in Comment. Epist. Pauli in genere Disp. 8. §. Tertiò &c. quorum verba adducentur in Appendice lib. 2. art. 1. Turrianus lib. 1. contra Sadeelem. *Si Scripturam solam fidei regulam in Ecclesia Christus reliquisset, quid aliud quàm gladium Delphicum haberemus?* (Certè si Scriptura est nasus cereus, qui se quovis trahi permittit; si est regula Lesbia & gladius Delphicus, nullo planè modo potest esse norma & regula, quia fidei regulam oportet esse ἁπλοῦν, ἀκριβῆ, immotam, certam & immutabilem.)

Carranza controv. 2. *Nos dicimus, quod prior regula & notior & multò latior est Ecclesia, quàm Scriptura Canonica, & hæc per illam debet regulari & non contra.* (Scriptura ergo non erit regula, sed potiùs regulatum; soli verò Ecclesiæ nomen regulæ competet.)

Gregorius de Valentia lib. 5. anal. fidei Catholicæ cap. 4. p. 31. *Scriptura sacra sic omninò composita est, ut experientia etiam doceat, eā per se solam non tàm regulam accommodatam esse ad declinandos omnes errores, quàm arcano Dei judicio esse velut lapidem offensionis, & in tentationem (ut sapiens de Dei creaturis inquit.) pedibus insipientium, ut qui velint eâ solâ niti, facilimè impingant & errent. Unde enim ulli errores existunt, nisi de Scripturis malè intellectis? aut qui fieri potest, ut quæ doctrina tam facilè ab hominibus adulteratur, ut in patrocinium omnium errorum advocetur, eadem sit accommodatissima, appositissimaq́ regula ad rejiciendum omnes omninò errores. Non magis hoc certè stare potest, quàm si quis diceret, illud esse accommodatissimum remedium ad rectè videndum, ex quo accideret omnes cæcutire quicunq́ fierent cæci.* (Si hæc vera sunt, Scriptura nullo modo est norma controversiarum, sed potiùs errorum occasio.)

Albertus Piggius lib. 1. Eccles. Hierarch cap. 2. fol. 8. *Cùm Apostolorum ministerio Ecclesia jam esset diffusa in orbem pene universum, excitavit sacer ille Spiritus pro confirmanda fide & devotione fidelium sanctorum quorundam virorum pium studium, ut literis commendarent, redemtionis nostræ à Christo peractam Historiam &c. Non quidem, ut scripta illa præessent fidei, religioniq́ nostræ, sed subessent potiùs, sicut accesserunt eidem jam propagatis in orbem, non præcesserunt.* (Si Apostolorum scripta fidei ac religioni nostræ non præsunt, sed potiùs subsunt, utique nullo modo sunt fidei norma ac regula.)

Idem Piggius in præfat. Hierarch. Eccles. ad Paulum III. Pontif. *Ecclesiasticā traditio sola est certa & inflexibilis rectæ intelligentiæ Scripturarum amussis, quâ illis non adhibitâ veluti plumbea quadam regula omni figuræ, ita omni errori eadem haud difficulter accommodari possunt.* (Si Scriptura sine traditione est regula plumbea, quæ omni errori haud difficulter accommodari potest, utique sola & in se considerata nullo modo est fidei regula.)

Coste-

Costerus in Enchir. p. 43. *Christus Ecclesiam suam neq; à chartaceis scriptis pendere, nec membranis mysteria sua committere voluit, quod Moses olim magna ex parte fecerat carnali populo, sed cùm spiritualem constitueret Ecclesiam suo Spiritu sancto informatam, usus est sublimiori charactere scribens digito Dei in corde Ecclesiæ.* (Si Christus noluit Ecclesiam suam à chartaceis scriptis pendere, utique Scriptura nullo modo est fidei regula.)

Henricus Lamparterus contra D. Reihing. tom. 1. p. 101. Die Schrifft ist selbst partheiisch/ (quomodo ergo poterit ullo modo esse norma ac regula?) tom. 2. p. 271. Es ist keine Rede so einfältig noch scheinet / deren ich nicht leichtlich einen frembden Verstand anstreichen will. (*Si Scriptura admittit quosvis sensus*, quomodo poterit ullo modo esse controversiarum dijudicandarum norma ac regula?)

Ab his non multum abit Bellarminus, quando lib. 4. de verbo Dei cap. 4. scribit: *Si doctrinam suam literis consignare* (Apostoli) *ex professo voluissent, certè Catechismum aut similem librum confecissent. At ipsi vel Historiam scripserunt, ut Evangelistæ, vel Epistolas ex occasione aliqua, ut Petrus, Paulus, Jacobus, Judas, Johannes, & in iis non nisi obiter disputationes de dogmatibus tractaverunt.* (Si Evangelistis & Apostolis non fuit propositum ex professo doctrinam suam literis consignare, ac si in scriptis suis non nisi obiter disputationes de dogmatibus tractant, utique ipsorum scripta nullo modo sunt fidei regula.)

Lib. ejusd. cap. 12. resp. ad 2. argum. sic disserit: *Scripturæ finis proprius non fuit, ut esset regula fidei, sed ut esset commonitorium quoddam utile ad conservandam & fovendam doctrinam ex prædicatione acceptam.* Et paulò pòst: *Finis Scripturæ præcipuus non est, ut sit regula fidei, sed ut variis documentis, exemplis, adhortationibus, nunc terrendo, nunc instruendo, nunc minando, nunc consolando, adjuvet nos in hac peregrinatione. Hinc enim est, quod Scriptura non est opus quoddam continuum, quale esse deberet regula fidei, sed continet varia opera, Historias, Conciones, vaticinia, Carmina, Epistolas.* (Hæc non obscurè eò abeunt, quod Scriptura nullo modo sit regula fidei.)

Lib. 3. de verbo Dei cap. 9. §. 1. *Scriptura varios sensus recipit, nec potest ipsa dicere, quis sit verus.* (Si Scriptura non potest dicere quis sit verus sensus, planè nullo modo est regula, antequam aliunde de vero ejus sensu constet.)

Petrus Thyræus Jes. in Disp. de potest. Ecclesiæ habita Moguntiæ part. 3. cap. 15. *Sacra Scriptura hanc potestatem non habet, ut ab ipsa, si quãdo controversũ dogma occurrit, definitionem & sententiam petamus. Non fuit semper in Ecclesia Catholica Scriptura & tamen fuit semper de fidei controversiis quid sentiendum sit, facultas statuendi.*

Nostram sententiam confirmamus 1. *Ex appellatione.* Scriptura sacra vocatur *Canon & Canonica Scriptura* Psal. 19. v. 5. (confer Rom. 10. v. 18.) Esai. 28. v. 10. Galat. 6. v. 16. Phil. 3. v. 16. verbum Dei & quidem scriptum vocatur *rectum & verbum rectitudinis* Psal. 19. v. 9. Ps. 45. v. 7. Eccl. 12. v. 12. non solùm quia in se rectum, infallibile, immotum ac firmum, sed etiam quia est norma omnis rectitudinis in Ecclesia.

2. *A divina jussione.* Ad verbum Dei

primùm quidem prædicatum, postea per Dei voluntatem in Scripturas redactum tanquam ad unicam normam & regulam omnem omninò cultum omnemque fidei & vitæ rationem exigi volunt Moses Deut. 4. v. 2. cap. 5. v. 32. (confer Gal. 6. v. 16. ubi probè notandum, Apostolum loqui *in futuro*, quia non propter Galatas tantùm, sed futuras etiam generationes hæc scripsit. *Quotquot juxta hunc canonem*, i. e. Canonica dogmata, quæ scripsi, *incedent, super illos pax & misericordia & super Israël Dei*) Deuter. 12. v. 28. 30. & 32. cap. 27. v. 26. (confer Galat. 3. v. 10.) cap. 31. v. 9. 11. & 12. Josua cap. 23. v. 6. Esaias cap. 8. v. 19. & 20. (confer 2. Petr. 1. v. 19.) Christus Luc. 16. v. 29. Joh. 5. v. 39.

3. *Ex cultus divini reformatione.* Juxta verbum DEI scriptum tanquam unicam normam & regulam reformatio divini cultus in V. Test. divino mandato & beneplacito fuit instituta, ut ostendunt exempla Ezechiæ 2. Reg. 18. v. 3. 4. & 6. Josiæ 2. Reg. 22. v. 2. 8. & 13. cap. 23. v. 3. & 4. Esdræ & Nehemiæ. Neh. 8. v. 1. & seqq.

4. *A Christi & Apostolorum ad Scripturas provocatione.* Christus & Apostoli ad scriptum Dei verbum in controversiis fidei unicè provocant. De Christo hoc probatur ex Matth. 4. v. 4. & seq. cap. 19. v. 4. cap. 22. v. 29. & 31. cap. ejusd. v. 43. Marc. 9. v. 12. Luc. 10. v. 26. cap. 24. v. 26. Johan. 5. v. 42. De Apostolis Act. 3. v. 20. cap. 7. v. 2. & seqq. cap. 13. v. 33. & seqq. cap. 18. v. 28. cap. 26. v. 22. cap. 28. v. 23. Rom. 4. v. 3. 1. Cor. 15. v. 3. Gal. 3. v. 6. Hebr. 8. v. 5. &c.

5. *Ex Scripturæ encomio & commendatione.* Scriptura eo modo dicitur *utilis* ad διδασκαλίαν, ἔλεγχον, ἐπανόρθωσιν ac παιδείαν, *ut perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum instructus, atque ut hominem possit instruere ad salutem* 2. Timoth. 3. v. 15. 16. & 17. utique ergo est sufficiens norma, juxta quam in Ecclesia docendum, juxta quam omnes hæreses refellendæ, juxta quam vita & mores corrigendi. Item Scriptura erit in die extremi judicii norma, juxta quam pronunciabitur sententia absolutoria erga electos & damnatoria erga reprobos. Dan. 7. v. 10. Johan. 12. v. 48. Rom. 2. v. 16. Apoc. 20. v. 2. utique ergo etiam in hac vita potest esse fidei & vitæ sufficiens norma.

6. *Ex normæ proprietate & conditione.* Proprietates normæ omnium in Ecclesia dogmatum sunt primò publica autoritas, oportet enim eam supremâ & divinâ autoritate esse ordinatam. Regulam dogmatum non solùm oportet esse ἀδιάψευστον, sed etiã αὐθεντικήν. Secundò unitas, immutabilitas & infallibilitas, oportet enim eã esse ἀκλινῆ & immutabilem. Tertiò principii autoritas ejusque generalitas, oportet enim eam esse principium generale, ad quod omnia in isto genere reducuntur. Quartò cum normato ἰσότης sive æqualitas. Quintò inter eam & normatum ὁμοιότης sive identitas. At hæ proprietates soli Scripturæ sacræ conveniunt, quippe quæ est θεόπνευστος & publicè in Ecclesia recepta 2. Tim. 3. v. 15. est invariabilis & infallibilis Matt. 5. v. 18. Joh. 10. v. 35. in quam tanquam primam veritatem & summum credendi principium omnia resolvũtur Matt. 17. v. 5. Joh. 5. v. 39. est mensurato suo adæquata, quia perfectè & perspicuè docet omnia ad salutem necessaria 2. Tim. 3. v. 16. est ὁμογενὴς omnibus.

bus, quæ in Ecclesia tradenda, quia à Deo profecta. Scriptura sacra habet rationem principii, est regula credendi sola, certa & recepta, est invariabilis & uniformis perpetua, subtractionis & additionis nescia, suo mensurato adæquata & cognitionis ac certitudinis nostræ Magistra. Ergo est vera & perfecta regula.

7. *Ex sufficienti enumeratione.* Non competit autoritas normæ privatis & incertis revelationibus 2. Cor. 11. v. 13. non corruptæ rationis judicio 2. Cor. 10. v. 5. non dubiis traditionibus & verbo ἀγράφῳ Joh. 21. v. 23. non voce Pastorum absolutè, alii is *Spiritus non essent probandi.* 1. Johan. 4. v. 1. Ergo unicum verbum scriptum est perfecta & sufficiens norma veritatis in Ecclesia.

Nostræ huic sententiæ suffragatur.

1. Quòd quidam agnoscunt, Scripturam sacram de illis, quæ sunt ad salutem necessaria, perfectè nos instruere, quorum testimonia in cap. præced. sunt enumerata. (Ex eo enim immotè sequitur, sacram Scripturã esse unicam & perfectam regulam veritatis cœlestis in Ecclesia.)

2. Quòd quidam agnoscunt, Scripturam esse unicam & perfectam fidei regulam.

c. Relatum dist. 37. ex Epist. 5. Clementis. *Cum ex divinis Scripturis integram quisque & firmam regulam veritatis susceperit, absurdum non erit, si aliquid etiam ex eruditione communi ac liberalibus studiis, quæ forte etiam in pueritia attigit, ad assertionem veri dogmatis conferat, ita tamen ut ubi vera didicit, falsa & simulata declinet* (in hoc can. Scriptura disertè vocatur *integra regula* veritatis.)

c. Nec sufficere caus. 8. q. 1. ex Beda in Matth. *Nec sufficere nobis ad salutem arbitremur, si turbis negligentium vel quorumlibet indoctorum fide vel actibus adæquemur, quibus in sacris literis unica est credendi pariter & vivendi regula præscripta.* (In hoc canone Scriptura disertè vocatur *unica credendi pariter & vivendi regula.*)

Durandus in prolog. sent. *Mensura in duob. consistit, videl. ut non subtrahatur fidei, quod sub fide est, nec attribuatur fidei, illud quod sub fide non est. Utroq; enim modo mensura fidei exceditur, & à continentia S. Scripturæ, quæ fidei mensurã exprimit, deviatur.*

Idem 3. sent. dist. 25. q. 2. *Sacra Scriptura est regula fidei, cui non licet aliquid demere vel addere secundum illud Deut. 4.* (Regula, cui non licet aliquid addere, est perfecta regula.)

Gerson de exam. doctr. part. 2. consid. 1. n. 17. *Scriptura sacra nobis tradita est, tanquam regula sufficiens & infallibilis pro regimine totius Ecclesiastici corporis & membrorum usq; ad finem seculi. Est igitur talis ars, talis regula vel exemplar, cui si non conformetur alia doctrina vel abjicienda est, ut hæreticalis aut suspecta aut impertinens ad religionem prorsus est habenda.*

Joh. de Ragusio de cõmun. sub utraq; specie 7. suppos. *Sacra Scriptura in sensu literali sane & bene intellecta est infallibilis fidei regula & sufficientissima.*

Jac. Faber Stapulensis præf. in comm. super Evang. *Utinam credendi forma à primæva illa peteretur Ecclesia, quæ nullã aliam regulam novit, præter Evangelium &c.* Et paulò antè: *Verbum Dei sufficit. Hæc unica regula vitæ æternæ Magistra est.*

3. Quòd quidam agnoscunt, omnia dogmata in Ecclesia ad Scripturæ amussim esse exigenda ac dijudicanda.

c. Quæ contra dist. 8. ex Augustino lib.3. Conf. cap. 8. *Cum Deus aliquid contra morem vel contra pactum quorumlibet jubet fieri, etsi ibi nunquam factum est, tamen faciendum est; & si omissum est, restaurandum est; & si statutum non erat, instituendum est &c. Deo regnatori universa creatura ad ea quæ jusserat, sine dubitatione serviendum est.*

c. Ego solis dist. 9. ex Augustin. Epist. 19. ad Hieron. *Ego solis eis Scripturarum qui jam Canonici appellantur, didici hunc timorem, honoremq; deferre, ut nullum eorum scribendo errasse audeam credere &c. Alios autem ita lego, ut quantalibet sanctitate, quantave doctrinâ polleant, non ideo verum putem, quia ipsi ita senserunt, sed quia mihi per alios autores vel Canonicas vel probabiles rationes, quod à vero non abhorreat, persuadere potuerunt.* (Si soli Canonici Scriptores ab omni erroris suspicione vacui, utique soli in decisione controversiarum erunt consulendi.)

c. Sicut dist. 38. ex Epist. 1. Zepherini Papæ: *Sicut stellas cœli non extingvit nox, sic mentes fidelium & inhærentes firmamento sanctæ Scripturæ non obscurat mundana iniquitas.*

c. Quid autem caus. 24. q. 3. ex Leone Epist. 10. ad Flavianum: *Quid iniquius est, quàm impia sapere & sapientioribus, doctioribusq; non cedere. Sed in hanc insipientiam cadunt, quicunq; ad cognoscendam veritatem aliquo impediuntur obscuro, non ad Propheticas voces, non ad Apostolicas literas, non ad Evangelicas autoritates, sed ad semetipsos recurrunt, & ideo magistri erroris existunt, qui veritatis discipuli non fuerunt.*

Rubrica c. Omne quod caus. 25. q. 1. *Stare non valet, quod contra Evangelicam vel Propheticam doctrinam seu constitutionem factum fuerit.*

Caspar Bruschius in Chron. recitat Epistolam quandam Gregorii III. Pont. Rom. ad Udilonem cæterosque Bavariæ Sacerdotes, in quâ Pontifex inter alia sic loquitur: *Concilia pro salute populi Christiani bis quotannis cogite. In hisce controversiæ ac causæ omnium secundum Christi Servatoris nostri legem & placita Evangelii, Pauliq; Legati Christi scita, cognoscantur.*

Carolus Magnus in Legibus Ecclesiasticis Parisiis Ann. 1550. excusis statuit: *ut soli Canonici libri in Ecclesiis legerentur*, & cap. 76. præcipit, *ne Episcopi & Parochi figmenta hominum & quidquam ex suo sensu, sed purum Dei verbum prædicent populis, curentq; se exercere in scientia veritatis, ut verbum Dei currat, crescat & multiplicetur & superstitiones eradicentur.* (Judicavit ergo Scripturam sacram esse unicam veritatis normam.)

Petrus de Alliaco in prolog. sentent. q. 1. art. 2. *Ad Scripturas fit ultima resolutio Theologici discursus & ex illis primò singulæ controversiæ Theologicæ deducuntur.*

Lyranus in præfat. Tobiæ: *Sicut in disciplinis Philosophicis veritas cognoscitur per reductionem ad prima principia per se nota: sic in Scripturis à Catholicis Doctoribus traditis veritas cognoscitur, quantum ad ea, quæ sunt fide tenenda per reductionem ad Scripturas Canonicas, quæ sunt habitæ ex divina revelatione, cui nullo modo potest subesse falsum.* (Si de Scripturis Doctorum, quantum ad ea, quæ fide tenenda judicandum unicè ex Canonicis Scripturis, utique illæ sunt unica norma & regula.)

Idem in cap. 4. Deut. *Sicut ea, quæ manifestissimè sequuntur ex principiis per se notis,*

tis absque hesitatione tenentur, tanquam per se vera, quæ autem repugnant, repudiantur tanquam falsa: sic ea, quæ sequuntur ex divina Lege, debent tanquam vera approbari & quæ repugnant, tanquam falsa repudiari.

Gerson p. 1. de dist. verarum visionum à falsis: *Est sacra Scriptura locus vel officina, ubi cunus regius monetæ spiritualis reconditur. Quod si in aliquo vel minimo puncto denarius discrepet, in sua figuratione absque dubio falsatus est.*

Alphonsus Tostatus in cap. 4. Genes. p. 16. *Cùm in omni veritate veritas divina sit certior & immutabilior, ergo omnes aliæ debent regulari per illam & in quantum conformantur illi sunt veræ, in quantum autem ab illa deviant, deviant à Natura veritatis.*

Idem in Indic. 177. f. b. *Soli sacræ Scripturæ & non alii adhibenda est firma fides.*

Petrus Cantor Paris. in lib. de verbo abbreviato: *Recurrendum est magis ad testimonium & Legem divinam, ut ex ea alleges vel ex æquitate manifesta, vel viva ratione probes, quibus nulla unquam autoritas possit refragari.*

Autor oneris Ecclesiæ cap. 18. §. 13. *Infinita & superstitiosa dubia in Scholis & Cathedris moventur &c. in quibus verè totus studiorum decursus inutiliter & vanè consumitur, quo fit, ut pauci textui Bibliæ, ceu doctrinæ certæ & fundamento stabili & veritati inconcussæ incumbant, sed plures in sabulo dogmata construunt mox ruinosa, nec non fructu neglecto folia carpunt & cortice disputationis contentiosæ detenti medullam divinæ sapientiæ in sacra & authentica Scriptura ultrò se offerentem pertranseunt. Non attendunt istam legalem Augustini sententiam dicentis. Ego solis eis libris, qui Canonici appellantur, hunc honorem deferri didici, ut nullum Scriptorem eorum errasse firmissimè credam &c.*

Alphonsus à Castro lib. 1. advers. hæres. cap. 2. f. 4. *His omnibus* (Scripturis sacris) *fidem integram præstare debemus, nec eis magis quam Deo illarum autori refragari licet. Harum ergo Scripturarum testimonia tanquam prima in hac scientia principia, & velut arma omnibus communia suscipienda sunt, quibus & hæreticum te tueri oportet, & nos adeo adversus eundem pugnare. Est enim sacra Scriptura turris David cum propugnaculis munita, ex qua mille clypei dependent, omnisque armatura fortium. Hæc est etiam torrens, unde David lapides sumsit, quibus superbum Goliath prostravit.*

Andreas Fricius lib. 4. de Eccles. cap. 7. circa princ. succenset illis, qui *Scripturam sacram cereo naso in utramque partem flexibili comparant, quo pacto & autoritatem Scripturæ detrahi, & majestatem divinorum oraculorum obscurari* asserit.

Johannes Driedo lib. 1. de dogm. var. cap. 1. *Ex quibus* (Scripturis) *tota sanctorum Schola, tota Prophetarum & Apostolorum Ecclesia fidei nostræ assertiones constare voluerunt, & quarum sententias in dubium revocare judicarunt esse nefarium. Ex quibus tota salutis nostra via discenda est, ex quibus quotidianus vitæ nostræ panis est colligendus, ex quibus hauriendæ sunt sapientiæ salutaris pocula. Ex quibus Dei voluntas, sapientia, misericordia, bonitas & justitia est investiganda; ex quibus etiam corroboranda est omnis orthodoxæ fidei veritas.*

4. Quod agnoscunt Scripturam sacram esse Canonem ac regulam fidei & vitæ

vitæ. Nam juxta Isidorum lib.6.etymol. cap.16.allegatum in c.Canon.dist.3.*Canon Græcè, Latinè regula nuncupatur. Regula autem dicta est ex eo, quod rectè ducit, nec aliquem aliorsum trahit. Alii verò dixerunt regulam dictam vel quod regat, vel quod normam rectè & bene vivendi præbeat, vel quod distortum pravumq; corrigat.* (Quòd si ergo Scriptura sacra est canon & regula, utique omnes illas utilitates exhibet, rectè nos ducit in via veritatis, regit fidem & vitam, normam rectè vivendi præbet, quod vel in fidei confessione vel morum conversatione distortum corrigit.)

c. Sancta dist.15.ex Gelasio. *Sacra Romana Ecclesia post illas V. & N.Test.Scripturas, quas regulariter suscipimus, etiam has suscipi non prohibet* (regulariter, h.e. pro regula fidei & morum.)

c.Non afferamus caus.24.q.1.ex Augustin.lib.2.de Bapt.cap.6. *Non afferamus stateras dolosas, ubi appendamus quod volumus pro arbitrio nostro, dicentes: Hoc grave est, hoc leve est, sed afferamus divinam stateram de Scripturis sacris tanquam de thesauris Dominicis & in illa quid sit gravius appendamus,* (apud Augustinum additur, *imò non appendamus, sed à Domino appensa recognoscamus.*)

Thomas lect.1.in 1.Tim.6. *Doctrina Apostolorum & Prophetarum Canonica dicitur, quia est q.intellectus nostri regula.*

Idem 1.2.q.90.art.1. *In unoquoque genere id, quod est principium, est mensura illius generis, sicut unitas in genere numeri & motus primus in genere motuum.* (At Scriptura est principium in rebus fidei. Ergo etiam mensura fidei.)

Aquilan. 1. sent.dist.7.q.3.art.3. lataret. 1.sent. dist.8. q. 3. *Unumquodq; mensuratur per id, quod est perfectissimum in suo genere.* (Jam verò Scriptura est principium fidei summum & perfectissimum. Ergo est fidei mensura & quidem perfecta.)

Brito in expositione prologi B.Hieronym. super librum Tobiæ (in operib.Nicol.Lyran. part.2. f.283.) *Biblia rectè canon dicitur, nam canon Græcè, regula dicitur Latinè, unde Biblia dicitur canon, i. e. regula, eò quod regat, & quod normam rectè vivendi præbeat vel distortum, pravumq; ad modum regulæ corrigat.*

Johannes Ferus in Exam.Ordinand. fol.18. *Scriptura dicitur Canonica, id est, regularis, quia à Deo nobis data vitæ & veritatis regula, quâ omnia probemus & juxta quam vivamus.*

Andradius lib.3.defens.Conc.Trident. p.258. minimè sibi displicere dicit eorum sententiam, qui *Scripturæ libros ideò Canonicos vocari statuunt, quia pietatis, fidei & religionis canonem, hoc est, regulam atq; normam è cœlis summo Dei beneficio ad nos delatam continent amplissimam.*

Matthias Bredenbachius in lib. de dissid. Ecclesiæ componendis lit. G.6. *Scripturam Ecclesiæ à Deo traditam dicit tanquam regulam, ad quam tanquam ad amussim, aut quod dici consuevit, Lydium lapidem omnium hominum tum vitam, tum fidem, tum doctrinam exigere atq; examinare debet.*

Guillandus Doctor Parisiensis in 2. Petr.1. *Ut lucerna posita in obscuro loco viam aperit transeuntibus, ne impingant, & tenebras evadant, ita Scriptura attentâ & fideli mente lecta lectoribus, ne usquam offendant, quod à veritate abducat, viam veritatis aperit & è senticosis hæreticorum diverticulis avertit,*

Corn.

Cornelius Jansenius in Psal. 119. *In præsentis vitæ tenebris, atq; in affectuum nostrorum nocte verba legis tuæ rectam mihi virtutis viam commonstrant, ne deviem, impingam & cadam, quemadmodum contingit iis, qui in tenebris illis sine lucerna legis tuæ ambulant, secundum præscriptum legis tuæ non viventes.*

Genebrardus in eund. locum: *Verbum Dei est lux, lucerna, lumen: quoniam ad Deum dirigit in agendis, credendis, sperandis, amandis: & ducatum præstat, ne uspiam offendamus & labamur in vitæ hujus tenebris: neve aberremus ab ea via, quæ ducit ad beatam vitam, est enim fidei & vitæ regula, monstrans viam in tenebris mundi ad vitam æternam.*

Toletus in cap. 2. Rom. v. 20. *Formam scientiæ & veritatis, id est, regulam agendorum & credendorum in lege ipsa & Scriptura habes.*

Jodocus Coccius tom. 1. Thesauri lib. 6. art. 30. p. 754. citat & approbat illud Faustini, de fide contra Arianos. *Scripturæ divinæ ob hoc editæ sunt, ut secundum illarum sensum nostram fidem erigamus.*

p. 755. citat & approbat illud Benedicti Abbatis in Reg. cap. 73. *Quæ pagina aut quis sermo divinæ autoritatis, veteris ac novi Testamenti, non est rectissima norma vitæ humanæ?*

Lorinus in Comm Act. 17. v. 12. de Beroensibus. *Laudantur à Luca, qui quotidie scrutabantur Scripturas, si ita se haberent, quæ ipsis prædicabantur.* (Ergo juxta Scripturæ normam de prædicatione Pauli judicabant.)

Salmero tom. 1. proleg. 1. fol. 4. *Sacræ Scripturæ Canonicæ appellantur, quia bene vivendi & rectè credendi sunt regula, Deinde quoniam omnes alias doctrinas, leges, Scripturas, sive sint Ecclesiasticæ, sive Apocryphæ, regere ac moderari debent.* Nam quatenus illis consentiunt, aut certè non dissentiunt, eatenus admittuntur, repudiantur verò aut reprobantur, quatenus vel in minimo contradicunt.

Johannes Marius tom. 1. oper. in proleg. sect. 8. n. 20. ex Irenæi lib. 4. cap. 69. definit Scripturam τὸν κανόνα τῆς ἀληθείας ἀκλινῆ, *regulam veritatis indeclinabilem.*

Didacus Stella tom. 2. in cap. 10. Luc. fol. 23. b. *Dominus arguit Israëlitas per Esaiam dicens: Os Domini non interrogastis. Deus enim est qui loquitur nobis in Scriptura & ad illum recurrendum nobis est, ut videamus, quid sit scriptum in Lege, hæc namq; nos illuminat, nos instruit, & viam dirigit & quid faciendum, quidve fugiendum docet. Inde in Proverbiis. Mandatum lucerna est & lex lux. Et Dominus in Evangelio Johannis. Scrutamini Scripturas, in quibus vos putatis viam habere.*

Adamus Conzen in qq. proœmialibus in quatuor Evang. q. 6. §. 2. Scripturam vocat *normam ac certissimam regulam religionis & pietatis.*

Sanctius in Comm. Esai. 8. *Cùm eò venerint insaniæ, ut de pythonibus consulendis cogitaverint, jubet, ut remittantur ad legem & ad testimonium. Qui non fecerint juxta verbum hoc præscriptum, non erit illis lux clara & matutina, per quam felicitas intelligitur, sed vivent potiùs in tenebris, vel quia cæcis semper errabunt vestigiis abducti post errorem; vel quia nihil illis continget non adversum.*

Bellarminus in orat. habita Romæ loco præfat. tom. 1. præmissa. *Convenit inter nos & omnes omninò hæreticos, verbum Dei*

esse regulam fidei, ex qua de dogmatibus judicandum sit.

Idem lib. 1. de verbo Dei cap. 1. *Prophetici & Apostolici libri &c. sunt verum Dei verbum & certa ac stabilis regula fidei.*

Idem cap. 2. probat ex eo, *quod Moses, Propheta, Christus ipse, Johannes Baptista & Apostoli vel divina dogmata ex Scripturis ipsi confirmabant, vel certè ad Scripturas legendas alios hortabantur.*

Ibid. *Sanctus Moses controversias exortas in populo Dei, ex Lege Domini dijudicandas docet satis apertè. Deuter. 17. Christus Pharisæos non ad Spiritum aliquem internum, sed ad Scripturas divinas rejicit, Joh. 5. Johannes Baptista testem legationis suæ Esaiam Prophetam adhibuit, Johan. 1. Beroënses, cum Paulum Apostolum audivissent, quotidie scrutabantur Scripturas, si hæc ita se haberent, Act. 17.* (Illis omnibus Scriptura fuit fidei regula.)

Idem lib. 4. de verbo Dei cap. 12. §. Dico secundò. *Scriptura etsi non est facta præcipuè, ut sit regula fidei, est tamen regula fidei.* Et postea: *Quia Scriptura est regula, inde habet, ut quicquid continet sit necessariò verum & credendum, & quicquid ei repugnat, sit necessariò falsum & repudiandum.*

Ibid. *Augustinus dicit, Scripturam esse regulam, ad quam examinari debent scripta veterum Patrum, ut ea recipiamus, quæ Scripturæ consona sunt; illa rejiciamus, quæ Scripturæ adversantur.*

Jesuitæ in Colloq. Ratisbon. p. 12. *Scriptura est norma infallibilis* (addunt quidem, quod *nec sola, nec unicà sit norma,* sed quid de hac limitatione statuendum sit, patet ex dictis. Canon definiente Varino est μέτρον ἀδιάψευστον, πᾶσαν πρόσθεσιν καὶ ἀφαίρεσιν μηδαμῶς ἐπιδεχόμενον. Quod si ergo Scriptura est *vera & infallibilis mensura*, utique etiam respectu rei mensuratæ, i.e. credendorum est perfecta nullam additionem vel detractionem admittens.)

Michaël Ghislerius in Cant. Cantic. cap. 3. v. 4. exposit. 2. *Lapis Lydius, ad quem probanda sunt, quæcunque revelata feruntur, est sacra Scriptura, quam dictavit Spiritus sanctus.*

5. Quòd invicem non consentiunt, quid per verbum ἄγραφον quod una cum verbo scripto normam statuunt, accipiendum sit.

Bellarminus solas traditiones per illud intelligit. Sic enim scribit lib. 4. de verbo Dei. cap. 12. *Totalis regula fidei est verbum Dei sive revelatio Dei Ecclesiæ facta, quæ dividitur in duas regulas partiales, Scripturam & Traditionem.*

Idem statuit Becanus in lib. de Judic. controvers. p. 12. *Catholici docent, normam, quam sequitur Ecclesia in ferenda sententia non esse solam Scripturam, sed Scripturam & Traditionem simul.*

Sed Jesuitæ Bavarici in Colloq. Ratisbonensi præter Scripturam tres alias normas proponunt, videl. *traditiones, Ecclesiæ definitiones & Doctorum orthodoxorum consensum.*

Gregorius de Valentia tom. 3. Comm. Disp. 1. q. 1. puncto 7. §. 42. col. 302. pro norma commendat. *1. Scripturam sacram. 2. Traditiones antiquas. 3. Definitiones Conciliorum. 4. Consensum Patrum. 5. Consensum fidelium,* ibidemque in Papæ arbitrio relinquit, ut vel hanc vel illam vel istas regulas consulat, quatenus requirat ratio subjectæ materiæ.

Idem

Idem in Analysi fidei p. 332. sic dixerit: *Si Pontifex determinaturus est dogma aliquod, ut divinitùs relatum* (revelatum) *illa consulat oportet, quibus divina revelatio integra atq; pura custoditur: cujus generis est primò Scriptura sacra, ut quæ tota est revelatio divina. Secundò traditio Apostolica, quæ & ipsa quædam revelatio est, tametsi non consignata literis. Tertiò definitio priorum Pontificum & Conciliorum. Quartò concors sententia Patrum ac Doctorum omnium. Quintò quadam etiam ratione consensus fidelium.* (Sic ergo tria addit Valentianus verbo Dei scripto & non scripto, quæ sint velut regulæ definiendi, quibus Pontificum definitiones inniti soleant, ut loquitur.)

Quinimò præter hæc media Pontifex adhuc peculiarem aliquam Spiritus sancti revelationem expectandam esse docuit, antequam controversiam de immaculata B. Mariæ conceptione definire vellet, ut constat ex Legatione Hispanica Antonii de Treio.

6. Denique quod tales ponunt regulæ proprietates, quæ soli Scripturæ conveniunt.

Bellarminus lib. 3. de grat. & lib. arbitrio cap. 8. §. Postrema ratio &c. sic disserit. *Regula debet esse immobilis, uniformis, determinata, necessaria, alioqui perniciosa esset & Lesbiæ regulæ similis, quæ ut Philosophus testatur lib. 5. Ethic. cap. 10. quod plumbea esset, facilè flectebatur in varias partes.*

(Subsumimus: Verbum Dei scriptum est immobile, uniforme, determinatum, necessarium. Bellarm. lib. 1. de verb. Dei cap. 2. §. At sacris &c. *Sacris Scripturis, quæ Propheticis & Apostolicis literis continentur, nihil est notius, nihil certius.* Ergo verbum Dei scriptum est *regula credendi & quidem certissima ac tutissima*, ut Bellarm. ibidem §. Quare &c. loquitur. Contrà verò traditiones non sunt immobiles, uniformes, determinatæ, necessariæ. E. non sunt regula, & per conseq. sola Scriptura est regula.)

Exceptio Advers. *Scriptura est quidem fidei regula, verùm non totalis, sed partialis. Totalis enim regula fidei est verbum Dei sive revelatio Dei Ecclesiæ facta, quæ dividitur in duas regulas partiales, Scripturam & Traditionem.* Bellarm. d. l.

Resp. Huic exceptioni opponimus

1. Testimonia eorum, qui Scripturam non simpliciter tantùm vocant *regulam*, sed cum προσδιορισμῷ regulam *integram, sufficientem, unicam, cui nihil liceat addere*, quæ enumerata sunt membro 2. hujus capitis.

2. Testimonia eorum, qui Scripturam agnoscunt esse *perfectam* in tradendis necessariis ad salutem, quæ enumerata sunt in cap. præc. Si enim Scriptura perfectè nos informat de necessariis ad salutem, utique est perfecta fidei & vitæ regula.

3 Dicta piorum veterum, in quibus negant regulam propriè dictam posse dici partialem. Basil. lib. 1. contra Eunom. *Canon & regula, quamdiu nihil ei deest ad id ut sit Canon & regula, nullam recipit additionem, quâ accuratior fiat, additio enim fit propter defectum, ubi verò defectus, non regula ampliùs, non Canon appellentur.* Theophylact. in cap. 3. Philip. *Regula & amussis nec appositionem habet nec diminutionem.* Confer Photium apud Oecumen. in cap. 3. Phil.

4. Bellarminus libr. 1. de verbo Dei

cap.2. ex eo probat, *Propheticos & Apostolicos libros esse certam ac stabilem regulam fidei, quia Moses, Prophetæ, Christus, Johannes Baptista & Apostoli divina dogmata ex Scripturis confirmabant, vel certè ad legendas Scripturas alios exhortabantur, nec ullum unquam ad interni Spiritus judicium neglectis Scripturis remiserunt*, quo fine adducit multa Scripturæ dicta, utpote Deut.17. Esai.8. Malach.2. Psal.118. Luc.4. Marc.12. Matth.22. Joh.5. Act.17. 2.Petr.1. 2.Tim.3. Subsumo: Moses, Prophetæ, Christus & Apostoli ad solas Scripturas sacras auditores suos remittunt & ex illis solis doctrinam suam confirmant, ut argumenta nostræ sententiæ superiùs adducta demonstrant. Ergo Scriptura sacra non solùm est *certa & stabilis*, sed etiam *unica* & *perfecta* fidei norma. Item. Ut Moses, Prophetæ, Christus & Apostoli neminem unquam in rebus fidei ad internum Spiritus judicium remiserunt, ita quoque neminem ad incertas & dubias traditiones extra Scripturam remiserunt. Ergo sola Scriptura est perfecta fidei regula.

5. Idem Bellarmin. lib.4. de verbo Dei cap.12. ex Augustino docet, *Scripturā ideò dici & esse fidei regulam, quia ad eam examinari debent scripta veterum Patrum, ut ea recipiamus, quæ Scripturæ consona sunt, rejiciamus, quæ Scripturæ adversantur.* Atqui si Patrum scripta ad regulam Scripturæ sacræ examinari debent, utique etiam omnium in Ecclesia Doctorum scripta & dicta, cùm omnium hac in parte sit par ratio, & per conseq. sola Scriptura est & manet unica & sufficiens fidei regula.

6. Idem Bellarminus lib. 4. de verbo Dei cap. 12. scribit: *Regulam fidei debere esse unum opus continuum* (cùm eo parum congruit, quod ibidem contendit, *Scripturam esse regulam partialem, & verbum Dei complectens Scripturam & traditiones esse totalem fidei regulam.*

Argum. Advers. *Si præcipuus finis Scripturæ esset, ut sit regula fidei, continere deberet omnia & sola illa, quæ ex se ad fidem pertinent, sicut videmus factum esse in Symbolo. At in Scripturis plurima sunt, quæ ex se non pertinent ad fidem, ut patet de omnibus Historiis Test. V. de multis etiam Historiis Evangelii & Actuum Apostolorum, de salutationibus Pauli in Epistolis, aliisq; id genus rebus.* Bellarm. loco proximè citato.

Resp. Johannes XXII. in Extrav. tit. 14. cap. 5. Quia quorundam &c. statuit, *quædam directè pertinere ad fidem, ut articulos nostræ fidei, quædam reductivè seu per viā consequētiæ pertinere ad fidē, ut credere quicquid continetur in Scripturis.* Verba decreti sic habent: *Dicant nobis, ubi legunt assertiones hujusmodi, quod ad fidem vel mores pertineat, Christum & Apostolos non habuisse in iis, quæ habuerunt, nisi simplicem usum facti? Profectò directè hoc ad fidem non pertinet, cùm de hoc articulus non sit aliquis, nec sub quo valeat comprehendi, ut patet in Symbolis, in quibus articuli fidei continentur, nec etiam reductè, ne quasi hoc sacra Scriptura contineat, quo negato tota Scriptura redditur dubia, & per conseq. articuli fidei, qui habent per Scripturam probari, redduntur dubii & incerti &c.* (Quamvis ergo plura in Scriptura tradita sint, quàm quæ ex se & directè pertinent ad fidei articulos, quæque ad salutem omnibus scitu sunt necessaria, tamen ex eo inferri nequit, Scripturam non esse eo fine præcipuè

cipuè editam, ut regula fidei, quia illa omnia reducuntur ad articulos fidei & morum præcepta, proinde per illa quæ uberioris explicationis & confirmationis gratia adducuntur, Scripturæ finis & proprius haudquaquam tollitur.)

Caput III.

De JUDICE CONTROVERSIArum in Ecclesia.

Quia Scriptura sacra est unica & perfecta norma ac regula, juxta quam in controversiis fidei judicandum, ideò etiam rectè vocatur *Judex controversiarum* in Ecclesia, sensu scil. eo, quòd sit vox supremi Judicis Spiritus sancti; & norma, juxta quam inferiores judices pronunciare debent, sicut in Republica lex est vox supremi judicis & norma, juxta quam inferior judex sententiam ferre debet. Esto igitur

Thesis tertia. *Scriptura sacra est judex controversiarum in Ecclesia.*

Ἔκθεσις. 1. Duplex est controversiarum Theologicarum judex, *absolutus & principalis*, qui est Deus ipse summus Scripturæ autor, vel quod idem est Spiritus sanctus, quia in operibus ad extra nominatâ unâ personâ Trinitatis non excluduntur reliquæ; & *ministerialis ac inferior*, qui juxta superioris judicis vocem sententiam suam unicè conformare debet.

2. Judex ministerialis & inferior est Ecclesia, inque ea præcipuè Pastores & Doctores Ecclesiæ, quorum munus est de controversiis fidei ex Scriptura judicare.

3. Scriptura sacra est tum vox judicis absoluti & principalis, tum norma ac regula, quam judex ministerialis & inferior unicè respicere ac juxta eam judicare debet, unde vocatur *judex directivus*, respectu ad ministerialem & inferiorem judicem habito, quem dirigit in judicando, ne à veritatis tramite aberret. Quando ergo Scripturam appellamus judicem, tum illud fit sensu eo, ut significemus, ex ea controversiarum Theologicarum decisiones esse unicè petendas.

4. Deus ergo utpote absolutus & principalis judex judicat ἐξοχικῶς & αὐθεντικῶς; Scriptura ut judicii norma κανονικῶς; Ecclesia ut judex ministerialis & inferior διακονικῶς.

5. *Ministerialis judex* docendi causâ duplex statui potest *publicus* & *privatus*. Publicus judex est Ministerium Ecclesiasticum; privatus est membrum aliquod Ecclesiæ, persona sc. privata.

6. Quidam hancce adhibent distinctionem, Judex est vel ὀργανικὸς sive *instrumentalis & realis*; vel διακονικὸς, *Ministerialis & personalis.* Scripturam non dicimus esse *judicem Ministerialem & personalem*, sed *instrumentalem & realem*, quia est judicis supremi vox ac Ministerialis judicis norma, quam in judicando debet sequi.

7. Scriptura judicat 1. *directivè*, quia cùm ad eam examinantur religionis Christianæ capita, judicem inferiorem tum publicum tum privatum dirigit, ut certum & infallibile ferre possit judicium, quatenus juxta hanc normam judicat. 2. *definitivè*, quia tanquam vox supremi judicis dubia religionis definit ac determinat. 3. *coactivè*, non quidem vi & externâ coactione corporis, sed interna tractione cordis, quâ Spiritus sanctus

ctus per Script. sacram partes litigantes in conscientiis suis convincit.

8. Quamvis Scriptura in judicando non utatur lingvâ articulatâ beneficio lingvæ formatâ, sicut judex personalis inferior; non tamen destituitur voce scriptâ ac typis exaratâ, quæ est vocis articulatæ succedanea, unde *Mosen & Prophetas audire* jubemur, qui hodie non lingvâ sed Scripturâ vocem edunt. Luc. 16. v. 29.

9. Distingvendum igitur inter judicis sententiam sermone enunciato prolatam & inter sententiā sermone scripto exhibitam, vel typis exaratam. Scriptura nō priore sed posteriore modo sententiā judiciariā profert. Non statuimus, Scripturā judicare, quomodo solent Judices Politici, ipsas personas nominatim examinantes & condemnantes, sed tantùm, quatenus est regula vel jus scriptum, cum quo quicquid non convenit, rejici debet, tàm judicio cujusque fidelis juxta regulæ illius directionem, quàm judicio Ecclesiæ publico, cùm res id postulat.

10. In *judicio spirituali* de veritate credendorum ad convincendum intellectum & conscientiam tranquillandam non sunt requirendæ omnes *humanorum judiciorum* formulæ: neque judicii divini valor exigendus est aut ponderandus ad praxin eorum, quæ observantur in jurisdictionibus hominum, vel ad aliorum infirmitatem sublevandam, vel ad varias fraudes præcavendas, cùm in Deo & ejus verbo locum non habeant, quæ in hominum sive testimoniis sive placitis sæpe reprehenduntur. In *judicio humano* nemo simul potest esse accusator, testis & judex simul; sed in *judicio divino*, quod per Scripturam exercetur, hæc omnia simul sunt conjuncta.

11. *Autoritas judicandi infallibilis*, quam Pontificii in Ecclesia requiri perpetuò urgent, dupliciter intelligi potest. Uno modo, ut *ad judicem* accommodetur, qui vivâ voce litem dirimat ac sententiam pronunciet, quam non liceat examinare aut in dubium vocare, altero modo, ut transferatur *ad normam*, regulam, seu legem, quæ infallibiliter, quod docendum, agendumve sit, proponat & juxta quam de rebus divinis judicium ferri opus sit, à quocunq; etiam sententia concipiatur & promulgetur. Alterutram autoritatem infallibilem in Ecclesia oportet esse vel *judicis*, vel *normæ*. Sufficit autem posterioris generis autoritatem infallibilem in Ecclesia præsto esse, hæc enim quicquid prior illa præstare posset, præstabit, ejusque ratione satis prospectum erit hominibus: Huic namque tanquam divinæ & infallibili regulæ innititur fides; hac omnes hæreses, quæ non congruunt ad regulam, damnantur.

Antithesis. Alphons. de Castro lib. 4. adv. hæreses verbo Concilium, *Christus non dixit, Scrutamini Scripturas, quia illæ judicium ferunt de me, sed quia testimonium perhibēt de me. Ergo Scripturæ tantum tenent locum testium, non judicis.*

Johannes Fischerus Roffensis Episcopus in Confut. Luther. art. 25. col. 592. *Tu Scripturam vis esse judicem, sed hanc rationibus plurimis ostendimus judicem fieri non posse.*

Conradus Clingius lib. 3. Loc. Commun. cap. 1. p. 216. *Is judex in Ecclesia, ut hæretici moliuntur, non potest esse Scriptura sacra. Nam neq; apud Judæos lex ipsa erat ju-*

judex, & maximè quando de verbis legis contentio agebatur.

Matthias Bredenbach. de dissid. Eccles. componendis. *Neq; enim Scriptura est judex Ecclesiæ, sed Ecclesia & judex & interpres est Scripturæ.*

Bellarminus lib. 3. de verbo Dei cap. 9. *Non ignorabat Deus multas in Ecclesia exorituras difficultates circa fidem, debuit igitur judicem aliquem constituere. At iste judex non potest esse Scriptura.*

Gregorius de Valentia in anal. lib. 5. cap. 1. & 2. multis probare conatur, quod *Scriptura sacra omnium fidei controversiarum judex esse non poßit.*

Costerus in Enchir. p. 133. *Si Scripturam solam Christus nobis judicem reliquisset, hoc judice non satis provisum & consultum fuisset Ecclesiæ.*

Theologi Bavarici in Colloq. Ratisb. sess. 7. p. 168. edit. Laving. *Sacra Scriptura non est judex omnium controversiarum fidei & religionis Christianæ.*

Gretserus in eodem Colloq. sess. 9. p. 292. *Sumus in conspectu sacræ Scripturæ & Spiritus sancti. Pronunciet sententiam. & si dicat, Tu Gretsere malè sentis, cecidisti causâ tuâ. Tu Jacobe Heilbrunnere vicisti, tunc ego statim transibo ad vestrum scamnum. Adsit, adsit, adsit & condemnet me.*

Becanus lib. de Jud. controvers. p. 17. *Duo probanda sunt. Unum est, quod Scriptura, si literam spectes, non poßit esse judex controversiarum. Alterum, quod neq; si sensum spectes, poßit esse judex.*

Bailius Jes. in Catech. Controv. tract. 1. q. 8. *Scriptura testis mutus est tantum, lex & edictum cui interpretatione opus est. Quis unquam vidit testem esse judicem.*

Nostram sententiam confirmamus ex eo 1. Quòd in Scriptura & per Scripturã Deus nobis loquatur & suum de controversiis fidei judicium nobis manifestet Matt. 22. v. 22. & 43. Luc. 16. v. 27. Rom. 3. v. 19. Gal. 4. v. 30. utique ergo est *vox judicis* & proinde etiam certò respectu judex in fidei controversiis.

2. Quòd partes judicandi Deus ipse verbo suo & quidem scripto disertè tribuat. Ps. 148. v. 9. Esai. 2. v. 4. Dan. 7. v. 10. Johan. 12. v. 48. Rom. 2. v. 16. Hebr. 4. v. 12. Apocal. 20. v. 12. quò pertinet, quòd verba Domini in Scripturis contenta vocantur *judicia Domini* Exod. 24. v. 3. Levit. 18. v. 4. *judicia oris Domini* Psal. 105. v. 5. Psal. 119. v. 5. &c.

3. Quòd Scriptura sacra sit unica, immota & infallibilis norma, juxta quam ministerialis judex de controversiis fidei pronunciare debet, utique ergo eo sensu & respectu rectè vocatur judex.

Nostræ huic sententiæ suffragatur 1. Quod quidam judiciarias partes Scripturæ tribuunt.

Bernhardus serm. 65. in Cant. *Evangelium appellasti, ad Evangelium ibis.*

In Concilio Basileensi tale decretum fuit factum. *Lex divina, praxis Christi, Apostolica & Ecclesiæ unà cum Conciliis & Doctoribus fundantibus se veraciter in eadem pro verißimo & indifferente judice in hac Basileensi Synodo admittantur.*

Dalburgius dixit, *quatuor judices minime suspectos Concilio esse præficiendos, Hebræa, Græca, Latina & Germanica Bibliorum sacrorum exemplaria.*

Andradius in defens. fid. Trident. lib. 2. p. 122. *Scripturam sacram controversiarum judicem constituimus, non quidem quòd*

omnia

omnia in ea necessaria contineantur, sed quia pro nefariis & sacrilegis illa habenda sunt, quæ ipsi quovis modo repugnant.

Ibid. f. 213. *Cùm libri sacri præcipui controversiarum sint judices, atq; præstò esse debere Augustinus dixerit, cùm quævis de religione quæstio existeret, ut si quæ lex illi proferri possent certa documenta, res ad inquisitionis terminum perducta esse videretur &c. liquet sanè in quæstionibus, quæ apertis sunt Scripturæ testimoniis constitutæ, nihil esse amplius inquirendum.*

Johannes Ferus in Comm. Johan. 12. *Sermo, quem locutus sum, judicabit eum. Potest hoc intelligi de verbo Evangelii, quod Christus prædicavit. Sicut enim lex dicitur judicare latronem, quia ostendit eum judicio & supplicio capitali dignum esse: ita quoq; opera Christi & verba judicabunt infideles, quia apertè prodent eos æternâ condemnatione dignos esse,* quæ verba repetit Salmeron. tom. 8. Comment. tract. 57.

Ad locum egregium Optati Milevitani lib. 5. de schism. contra Parmen. *(Dubitatur, an post Trinitatem in eadem Trinitate Baptisma geminare liceat? Vos dicitis, licet. Inter licet vestrum & non licet nostrum, nutant & remigant animæ populorum. Nemo nobis credat, nemo nobis. Omnes contentiosi sumus. Quærendi sunt judices, si Christiani, de utraq; parte dari non possunt, quia studiis veritas impeditur. De foris ergo quærendus est judex. Si paganus, non potest nosse Christiana secreta. Si Judæus, inimicus est Christiani Baptismatis. Ergo in terris de hac re nullum poterit reperiri judicium: de cœlo quærendus est judex. Sed ut quid pulsamus ad cœlum, cùm habeamus hic in Evangelio Testamentum? Quia hoc loco rectè possunt terrena cœlestibus comparari. Tale est quod quivis hominũ habens numerosos filios, his quamdiu præsens est pater, ipse imperat singulis; non est adhuc necessarium Testamentum. Sic & Christus, quamdiu in terris præsens fuit (quamvis nec modò desit) pro tempore quicquid necessarium erat Apostolis imperavit. Sed quomodo terrenus pater, cùm se in confinio senserit mortis, timens ne post mortem suam ruptâ pace litigent fratres, adhibitis testibus voluntatem suam de pectore morituro transfert in tabulas duraturas; & si fuerit inter fratres contentio nata, non itur ad tumulum, sed quæritur Testamentum; & qui in tumulo quiescit, tacitis de tabulis loquitur vivus. Is cujus est Testamentum, in cœlo est. Ergo voluntas ejus velut in Testamento, sic in Evangelio requiratur, &c.)* ad hunc, inquam, Optati locum sic annotat Balduinus, postquam ad partes Pontificiorum transiisset, in notis ad Optatum edit. Paris. apud Michaëlem Sonnium Ann. 1569. *Nullus in hoc libro illustrior locus, quàm ex libris Jurisconsultorum repetitus est, de Testamento, cujus testimonio de voluntate Testatoris judicari solet. Ut tali exemplo probet Optatus, ex tabulis sacrarum literarum dirimendam quoq; etiam litem, quam movent Donatistæ. Augustinus, qui Optatum imitari solet, videtur simili usus argumento.* Mox subjicit duo Augustini loca ex enarr. 2. Psal. 21. & lib. 5. de hæres. huic Optati similia.

Bellarmin. lib. 4. de verbo Dei cap. 11. §. Alium locum &c. ad dictum Basilii Epist. 80. *Non putamus æquum esse, ut quæ apud illos obtinuit consuetudo, pro lege & canone habeatur recta doctrinæ. Stemus itaq; arbitratu à Deo inspiratæ doctrinæ,* respondet, *Basilium, qui ex contrariis consuetudinibus nihil certi haberi potuit, contra hæreticos*

eos provocasse ad Scripturam, quam nemo rejicere possit, cujus judicio utriq; stare debeant. (Concedit ergo in controversiis fidei ad Scripturam à consuetudine provocari posse, & Scripturæ judicio utrosque tum hæreticos, tum Catholicos, stare debere.)

Estius in Comm. Hebr. 4. v. 12. *Nobis eorum sententia magis probatur, qui sermonem Dei interpretantur, quem Deus ad homines loquitur &c. Cùm sermo Dei sit ipse Deus loquens, promittens, minas intentans; non mirum, si Apostolus ea omnia, quæ hîc dicuntur, & Deo propria videntur, adscribat sermoni Dei. Ita hunc locum edisserunt post Chrysostomum, Theodoretus & Theophylactus, & inter recentiores Hesselius, Adamus & noster Galenus. Cui commentario multum probabilitatis accedit ex aliis Scripturæ locis, ubi similiter verbo Dei tribuuntur ea, quæ sunt Dei propria.* Et postea. *Non solum quid quisq; cogitet in corde suo, verùm etiam quâ intentione cogitet ac velit, exactissimè novit, discernit ac judicat sermo divinus.*

Ghislerius in Cant. Cant. cap. 5. v. 2. exposit. 2. dictum hoc Apostolicum itidem accipit de verbo προφορικῷ.

Stapletonus, quamvis alicubi ex professo disputet, Apostolum Hebr. 4. v. 12. non de sermone προφορικῷ, sed ὑποστατικῷ agere, sui tamen oblitus & fulgore veritatis convictus lib. 11. de princip. cap. 2. sic scribit: *Quia Scriptura divina semel intellecta & credita ad salutem animæ æternam facit, nec solùm vanâ scientiâ pascit, ut cætera humana Scriptura, propterea dicitur Evangelium virtus esse ad salutem & sermo Dei vivus & efficax.*

2. Quòd Christum in verbo suo scripto ad nos loquentem judicem constituunt. (Perinde enim est, sive dicamus, Christum in verbo & per verbum ad nos loquentem esse judicem, sive dicamus verbum Christi ad nos loquentis esse judicem, cùm Christus judiciariam suam sententiam non pronunciet nisi in verbo & per verbum, cumque verbo ideò tribuantur judiciariæ partes, quia est Christi judicis verbum. Sic Rom. 11. v. 32. *Deus* dicitur *concludere omnes sub incredulitate*, & Galat. 3. v. 22. *Scriptura* dicitur *omnia concludere sub peccato*; nimirum quia Deus voce Legis accusantis omnes concludit sub incredulitate, & Scriptura sive scripta Dei Lex omnes concludit sub incredulitatis peccato.)

c. Si solus dist. 8. ex Cypriano. *Si solus Christus* (in Scripturis ad nos loquens, ut ex toto contextu apparet) *audiendus est, non debemus attendere, quid aliquis ante nos faciendũ putaverit, sed quid, qui ante omnes est, Christus prior fecerit. Neq; enim hominis consuetudinem sequi oportet, sed Dei veritatem, cùm per Esaiam Prophetam Deus loquatur & dicat, sine causa me colunt mandata & doctrinas hominum docentes.*

Lyranus in cap. 12. Joh. ad verba: *Sermo, quem locutus sum &c. Ostendit Christus, quis sit iste judex, quando dicit, sermo quem locutus sum, ille judicabit eum in novissimo die. Sicut enim lex civilis dicitur judicare latronem, in quantum ostendit eum dignum judicio & condemnatione, sic facta Christi & ejus doctrina judicabunt infideles, quòd ostendent eos dignos condemnatione, sed quia ipsemet Christus judicabit effectivè in adventu secundo, ideo sequitur, quia ex meipso non sum locutus, propter hoc enim sermo Christi ostendet infideles condemnabiles, quia procedit ex infallibili veritate, sc. à Deo Patre.*

Huc referri potest, quòd agnoscunt, Mosen, id est, Mosaicam Scripturam condemnare impœnitentes & incredulos. (Hæc enim condemnatio est actus judicialis.)

Thomas in cap. 5. Johan. super verba: *Est qui accusat vos Moses. Accusat eos Moses dupliciter. Materialiter, quòd ex hoc quod prætergressi sunt mandata ejus, sunt accusandi. Rom. 2. Quicunq; in lege peccaverunt, per legem judicabuntur. Item accusat eos, quòd Moses & alii sancti potestatem habebunt in judicio.*

Cornelius Jansenius in Harm. cap. 36. *Dicitur Moses accusare Judæos, quia declarat eos, suis scriptis, esse puniendos.*

Barradius tom. 2. Evang. Conc. lib. 6. cap. 8. *Dubium est, quonam modo Moses dicatur Judæos accusare. Respondet sic Cajetanus, Mosen accusare Judæos, est ex suis Scripturis suppliciis esse dignos ostendere, propterea quòd Christo nõ credant. Itaq; Moses accusare creditur Judæos libris, quos scripsit, quoniam Christum, quem illi prædicant, non recipiunt. Sensus ergo est. Ipse Moses in libris suis vos accusat: ipsa à Moyse de me scripta vaticinia vos reos faciunt, quoniam illis non creditis.*

Et postea. *Quòd si quis velit, Moysen ipsum per se Judæorum accusare incredulitatem, non magnopere repugnabo. Potuit enim fieri, ut Moses in limbo Patrum tunc existens notam haberet Judæorum incredulitatem & zelo permotus apud Deum accusaret. At verosimilius est, fuisse potiùs, ut illuminarentur Judæi, oraturum, quàm ut damnarentur, accusaturum. De libris igitur Mosis locus intelligatur.*

3. Quòd Scripturam agnoscunt esse verbum & vocem Dei judicis supremi & infallibilis. (Ex eo enim immotè sequitur, verbum illud in quo & per quod judiciariam suam sententiam Deus promulgat, esse judicem. Quoties ergo Scripturam vocant *verbum Dei, eloquia Dei, judicia Dei &c.* quoties dicunt, *Deum per Mosen, Esaiam, Prophetas & Apostolos loqui,* toties agnoscunt, agnoscere certè coguntur, Scripturam esse judicem, cùm eo sensu Scripturam judicem dicamus, quia est vox summi judicis.)

4. Quòd Scripturam agnoscunt *normam*, juxta quam inferior & ministerialis judex in fidei controversiis judicare debet. (Eo enim sensu Scripturam vocamus judicem, quia est norma judicii directiva.)

Dicta illa in cap. præced. sunt enumerata.

Argument. Adversi. *Scriptura est litera muta & mortua,* Bellarmin. Salmeron, Gordonus &c.

Resp. 1. Vulgata Bibliorum versio, quam Concilium Tridentinum pronunciavit authenticam, toties huic assertioni refragatur, quoties in ea leguntur hæc verba: *Quid dicit Scriptura? Nonne dicit Scriptura? Sicut dicit Scriptura.* Johan. 7. v. 38. & 42. Rom. 4. v. 3. cap. 8. v. 17. cap. 10. v. 8. Gal. 4. v. 30. Item *Moses dicit, Esaias dicit, Zacharias dicit, Propheta dicit* Matth. 1. v. 22. cap. 2. v. 15. Rom. 10. v. 16. & 20. &c. Item *lex dicit, lex loquitur* Rom. 3. v. 19. cap. 7. v. 7. 1. Cor. 9. v. 8. &c. (Quamvis Scriptura non utatur vivâ voce, tamen quia viva vox non alium in finem usurpatur, quàm ut sensum loquentis exprimat, & verò in Scripturis sensus loquentis Dei clarissimè exprimatur, ideò eam mutam esse hactenus falsum est.) 2. Inferiùs

lib.

lib.2.art.1.cap.3.thesi 2. ex propria Adversariorum Confessione demonstrabimus, Scripturæ sensum ex ipsa Scriptura erui & posse & debere, utiq; ergo Scriptura potest dicere, quis sit suus sensus. 3. Bellarminus lib.3.de verbo Dei cap.3.*Convenit inter nos & adversarios, ex solo sensu literali firma argumenta peti posse.* Utique ergo literalis ille sensus ex Scriptura erui potest, aliàs ex eo non possent peti firma argumenta.(Conjungendum verò cum hac Bellarmini assertione pronunciatum illud Eccii in Enchir.cap.4.circa fin. *Lutherani recipiunt Scripturas sacras, sicut Judæi V.Test.quia insistunt solùm sensui literali.* Ex sensu literali ducuntur firma argumenta, inquit Bellarminus. Lutherani insistunt solùm sensui literali, inquit Eccius. Conclusio sponte emergit. Ergo Lutherani proferunt firma argumenta.) 4. Hac ratione etiam Traditiones, Decreta Conciliorum, Decretales Pontificum &c. erunt literæ mutæ & mortuæ.

2. *Scriptura varios sensus recipit, nec potest dicere, quis sit verus sensus.* Bellarm.

Resp.1. Pelbartus in Rosario tom.3. cap.de fide. *Licet Scriptura posit aliter exponi aliquo modo, saltem ad evadēdum absq; contradictione manifesta, tamen simpliciter loquendo non potest alio modo rationabiliter exponi, quin semper appareat expositio Catholicæ fidei rationabilior.* 2. Agrippa de vanit. scient. cap.100. *Scripturæ divinæ tanta est majestas, tanta energia, ut nullas externas, ne quidem Evangelicas glossas, patiatur, nec tanquam cera ad humanorum ingeniorum placita se flecti permittat, nec humanarum fabularum more in alios sensus tanquam Proteus aliquis transformari, sed sibiipsi sufficiens seipsam exponit. Unum, constantem & simplicem habet sensum, quo solò constat veritas, qui omnes argumentationum machinas elidens & dissipans dicere & fateri compellat, quia digitus Dei hic est.* 3. Melchior Canus lib.3.Locor.cap.2. *Fateor esse nonnulla Scripturarum loca, quæ in alium atq; alium sensum trahi ne à contentiosissimis quidem possint.* 4. Maldonatus in Matth. 20. v.1. *In hoc loco non videtur mihi alio Interprete, quàm ipso Evangelista opus esse.*

3. *Judex debet videri & audiri ab utraq; litigantium parte, debet habere autoritatem coactivam, absq; tali judice non est sperandus controversiarum finis.*

Resp.1. Joh.Ferus in cap.18. Joh. *Regnū Christi inter alias causas ideò negatur esse de hoc mundo, quia administratur alio modo, quàm regnum mundanum, hoc enim administratur gladio materiali, regnum autem Christi non opus habet hoc gladio. Nam ejus gladius est verbum Dei.* (Ergo ex modo, quo controversiæ in politia terminantur, non est æstimandus modus, quo controversiæ in Ecclesia terminari debent, unde ipse Bellarminus lib.1. de Roman. Pont. cap.5.§. Secundum &c. disparitatem Ecclesiæ & politiæ ostēdit.) 2. Idem Bellarmin.lib.2.de Concil.cap.19. *Non est mirum, si manet Ecclesia sine remedio aliquo humano efficaci, quandoquidem non nititur ejus salus præcipuè humanâ industriâ, sed divinâ protectione, cùm ejus Rex sit Deus. Potest ac debet Ecclesia supplicare, ac certum est, Deo curæ fore ejus salutem.* 3. Ibid. Bellarminus disputat, *Papam dubium & incertum haberi pro non Papa.* (At sæpius fuêre Papæ plures. Quis tum fuit visibilis & authenticus judex in Ecclesia?) 4. Distingvendum inter *judicis officium*

& litigantis vitium. Vincere & convincere est officium justè & prudenter judicantis, victum & convictum se nolle fateri est vitium pertinaciter ac pervicaciter litigantis. Sufficit, quòd Scriptura possit erroris reos potenter convincere, Act. 18. v. 28. licet rei, se victos esse, exteriùs fateri nolint. Distingvendum etiam inter judicium Spiritus sancti in hac vita inchoatum in Ecclesia militante, & judicium Christi in die novissimo consummatum. In hac vita hæretici convicti & judicati sæpè sunt pervicaces & obstinati; in die novissimo erunt convicti, constricti ac confusi pervicaciam suam seriò, sed nimis serò agnituri.

4. *Scriptura est tantùm testis mutus, lex & edictum, cui interpretatione opus est. Id sæpe Judæis inculcavit Dominus. Scripturæ testimonium perhibent de me. Quis unquam vidit testem esse judicem?* Bailius Jes. in Catech. controv. tract. 1. q. 8.

Resp. 1. Sanctius Jesuita ad cap. 16. Jobi v. 20. sic annotat. *In cœlo testis est meus & conscius meus in excelsis, quasi dicat. In terra minùs æquos habeo judices, qui de mea causa incorruptè deliberent, quia quæ ego patior, ignorant, & ut aliena judicant, aut errore aut quovis affectu immoderatiùs abutuntur. At est in cœlis conscius & testis Deus &c. Deum itaq; judicem appellat, qui cordis arcana probè novit.* 2. Polychronius in catena Græca interprete Comitolo Jesuita cap. 11. p. 129. *Dei*, inquit, *judicium appello. Is enim cùm perfectè cognoscat omnia, neq; ex iis, quæ videntur, sed ex ipsa veritate sententiam ferat, scilicet eorum, quæ à me dicuntur, testis esse potest.* (Sicut Deus est simul testis & judex, ita Scriptura, quæ est *Dei testimonium*, est etiam *ejus judicium*, unde Propheta Psal. 19. v. 119. eadem vocat *testimonia & judicia Dei.* Cùm Scriptura sit testis divinus, etiam judex est, quia Deus judicat, cùm testatur. Inde non solùm testificandi, sed etiam judicandi partes ei tribuuntur. Hebr. 4. v. 12.) 3. Quomodo Scriptura est testis & judex mutus, cùm sit vox scripta? (Bellarmin. lib. 4. de verbo Dei cap. 11. §. Profert quintò &c. *non contenti vocib. scriptis*) & quidem *vox clamans*, (Bellarm. lib. 1. de V. D. cap. 2. §. Moses igitur &c. *Moses apertè docet, Esaias clamat.*)

CAPUT IV.

DE DOCTRINÆ IN ROMANA *Ecclesia corruptione.*

QVIA Scriptura sacra est unica ac perfecta omnium fidei dogmatum *regula & judex* controversiarum in Ecclesia, ideò de cujusvis particularis Ecclesiæ integritate vel corruptione ex Scriptura ferendum est judicium. Quando doctrina in Ecclesia aliqua publicè sonans Scripturæ est conformis, tunc Ecclesia illa meritò judicatur ratione confessionis pura atque integra; quando verò doctrina in Ecclesia publicè sonans cum Scripturæ regula non congruit, tunc Ecclesia illa meritò judicatur corrupta. Quòd si ergo statum Romanæ Ecclesiæ, qualis fuit tempore eo, quo Lutherus docere cœpit & qualis adhuc hodie est, intueamur, eundemque ad normam Scripturæ sacræ exigamus, manifestum erit, multa in ea proponi dogmata non solùm *præter*, sed etiam *contra* Scripturam, ac proinde eam non esse ampliùs ratione confessionis puram atque integram, qualis fuit temporibus Apostolorum, sed multis modis corruptam

ptam

ptam ac depravatam. Esto igitur.

Thesis quarta. *Doctrina, quæ in Ecclesia Romana tempore Lutheri publicè sonuit, atq; adhuc hodie in ea propagatur & propugnatur, nō cōgruit omni ex parte Scripturæ, proinde etiam Ecclesia Romana est corrupta & per consequens opus habuit reformatione.*

Explicat. 1. Non dicimus, Ecclesiam Romanam penitùs *defecisse*, ita ut nullus in Romanæ Ecclesiæ cœtu salvari potuerit vel salvatus fuerit. Quemadmodum enim in Ecclesia Israëlitica per corruptū verbi Ministerium geniti fuerunt Deo *filii & filiæ* Ezech. 16. v. 20. ita quoque sub Papatu conservari potuit & verè conservata fuit vera Ecclesia. In mediis Papatus tenebris singulari Dei beneficio cōservatus fuit *Codex Biblicus*, cujus quædam pericopæ publicè fuerūt populo prælectæ & expositæ, atq; integri quidā libri in Scholis enarrati, mansit etiam sub Papatu *Symbolum Apostolorum*, quod est epitome præcipuorū ac fundamentalium fidei Christianæ articulorū, mansit *Decalogus*, mansit *Oratio Dominica*, mansit *Historia passionis Dominicæ*, mansit *Baptismus* regenerationis Sacramentum, manserunt *quædam doctrinæ cœlestis capita incorrupta*. Ecquis v. dubitare potest per hæc media Spir. S. in quorundam cordibus fuisse efficacem ad regeneratione & salutem? Si autē quidam verè pii & credentes manserūt superstites, utiq; etiam superstes mansit Ecclesia. 2. Idipsum, q videl. in Ecclesia Romana Papali jugo pressa conservatū fuerit Deo semen sanctum ac populus fidelis, demonstrari potest quatuor hominū generib. ad veram Ecclesiam pertinentibus. Primò *infantes baptizati* sunt pars Ecclesiæ non minima. Jam v. Sacramentū Baptismi, quoad substantialia, in Papatu mansit integrū, proinde infantes per illud verè fuerūt regenerati, ac filii Dei, mēbra veræ Ecclesiæ & heredes vitæ æternæ constituti. Sicut adultera nondum repudiata marito parit liberos, ita quādiu Ecclesia corrupta *matrimoniales tabulas*, ut nominat August. lib. 4. de Symb. ad Catech. cap. 2. hoc est, verbū cū ejus sigillis Sacramētis à Christo institutis obtinet, tamdiu ipsi filios & filias generat. Secundò *simplices quidam Christiani* repudiatis errorum Papalium corruptelis, doctrinæ, q̄ ex prælectione pericoparū Evangelicarum, ex Symbolo Apostolorum, ex meditatione Historiæ passionis &c. perceperant, unicè adhæserunt. Tertiò quidā *imminente mortis agone* abjectâ propriorū meritorium fiduciâ ad unicū Christi meritū fide cōfugerunt, qui si vel maximè Papales quosdam errores amplexi sunt, tamen fundamentum fidei apprehendentes salvati sunt, q. *per ignem*, exustis sc. stipulis, tentationum & crucis igne. Quartò excitavit Deus singulis seculis aliquos *publicos & constātes fidei Confessores*, qui Papatui publicè se opposuerunt, quorū quidam usq; ad sangvinē illi resistentes Martyrii coronā reportarunt. Confessores illi in tres distribui possunt classes. Prima complectitur *integras Ecclesias* Waldensium & Græcam. Altera complectitur *Imperatores ac Reges*, qui Papali Tyrannidi se opposuerunt. Tertia *Doctores & Martyres*, qui errores & abusus in Ecclesiam invectos taxarunt. 3. Non dicimus, omnia omninò dogmata in Ecclesia Romana fuisse corrupta, sed quędā mansisse integra dicimus, Deum esse in essentia unū & in personis trinū, Christū

est ei. Ibid. cap. de remiss. peccatorum & justific. p. 122. *Cùm latè vagaretur opinio, quæ fingit, homines mereri remißionem operibus, fuerunt tamen aliqui rectiùs sentientes, etiamsi fundamento stipulas adderent, ut Hugo, Bernhardus, Gilbertus, Guilhelmus Parisiensis, Taulerus, Wesselus & alibi alii.)*

Querelas hujus generis multas adducit Wolffius in Lectionib. memorabilibus ex Bernhardo, Autore Fasciculi temporum, Theodorico à Niem, Francisco Petrarcha, Ludovico Cardinali Arelatensi, Ænea Sylvio, Bredenbachio, Abbate Urspergensi, Platina, Hildegardi, Mathildi, Elisabetha, Brigitta, Nicolao de Clemangis, Durando Episcopo Mimatensi, Nicolao Oresmo, Nicolao Florentino, Johanne Sarisberiensi, Abbate Joachimo, Francisco Zabarella Cardinali, Johanne Gersone, Joh. Francisco Pico, Baptista Mantuano, Palingenio, Guicciardino, Budæo, Ludovico Gomezio &c. Quasdam earum hîc recensebimus.

Paulus Warnefrid Patriarchæ Aquilejensis Diaconus, Regi Lomgobardorũ Desiderio acceptissimus, in Theologia & Historia excellentissimus circa Annum Christi 780. lib. 21. Rerum Roman. inter cætera sic scripsit. *Expergiscimini, ô viri Christiani, è gravi scelerum somno, atq; mortis caligine, auriumq; & omnium sensuum chordas rescindentes verba mea intentißimè percipite. Quia legem Domini Dei nostri in latrinam & omnes ejus divinos sermones in oblivionis & contemtus cloacas abjecistis, cæpistis in virtutum exercitatione prorsus delirare &c.*

De Carolomanno (qui rerum potitus est circa annum Christi 880.) memorat Aventinus lib. 3. Annal. Bojorum p. 292. edit. Ingolst. Ann. 1554. quòd reformandæ Ecclesiæ causâ Concilium convocaverit, & causam convocati Concilii in publico edicto verbis hisce exposuerit. *Convocavi, ut mihi consulant, quo pacto justitia & Christiana devotio instauretur, quæ negligentiâ & ignaviâ superiorum Principum labefactata, collapsa, terris depulsa corruit: quâ deniq; industriâ populus Christi à falsis & pravis Sacerdotibus hactenus deceptus & per anfractus confragosos & devios seductus ad veritatis semitam reducatur.* p. 368. commemorat, quantâ curâ & industriâ Carolus Magnus Clerum reformaverit. *In Episcoporum Senatum* (inquit) *haud temerè quempiam adlegit: eruditionem atq; bonitatem in cooptandis illis potißimùm spectavit. Neminem nisi antea sibi probatum & cognitum creavit. Nam cum ordinem ad pristinum modum & splendorem à D. Paulo præscriptum reduxit. Curiosè cavit, ne quis avarus aut ambitiosus luxuve perditus unquam Pontificalem apicem adipisceretur.*

Hildegardę Reginæ petenti pro sacrificulo suo, idem Proceribus aulæ rogantibus, respondit: *Idoneo, etsi pauperi, jam destinavi. Imperatorem mentiri aut fallere non decet, ut obtrudat superis, cujus vitam, mores, ingenium ignoret, & tantonę oneri par sit, compertum non habeat.*

Episcopum Moguntinum, quòd lituũ aureum distinctum gemmis *instar Cæsarei sceptri usurpasset, severißimâ coërcuit oratione, eidem avaritiã & superbiã pro concione propalam exprobravit, indignabundus & clamitans. En, ait, Pastores nostros, crucẽ Christi professos, qui spretâ curâ & pascẽdarũ ovium solicitudine, ostentatione, opibus, luxu, Imperatorem quemvis opulentißimum lacessant?*

Quem-

Quendam pridie feriarum D. Martini designatum Episcopum, quòd is auctus tantâ dignitate amicis cœnam exhibens, & , uti fit, mero sese nimiùm onerans, somno deinde oppressus noctu divinis rebus non interfuisset, rursus Sacerdotio movit, intolerabilem, negligentißimumq; fore ratus, qui primo diè sibi non temperaret, ut sui compos Deum ad iracundiam non provocaret. Item alium lætiorem ob Pontificatum donatum atq; gestientem, & ab humo in equum absq; scamno sive suppedaneo uno impetu subsilientem revocavit. Tales, inquit, ut video, viribus, & eques haud malus es: tuâ operâ in bellis, ubi tua virtus enitescat, indigeo. Proinde ignobili & imbecillo oves & gregem pecudum relinque.

Lib. 4. p. 384. exponens causam, propter quam Lotharius Caroli Magni nepos Romam profectus fuerit, inter alia sic loquitur: *Ideò Lotharius eò contendit, statum Reipubl. quem superiorum Pontificum ambitio immodica, insatiabilis avaritia, versutiaq; improba conturbârat, componit.*

Synodus Remensis circa Annum Domini 991. celebrata cap. 28. *Sed ô lugenda Roma, quæ nostris majoribus clara Patrum lumina protulisti, nostris temporibus monstrosas tenebras futuro seculo famosas effudisti.*

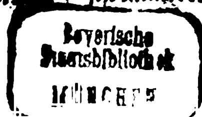
Lambertus Schaffnaburgensis Monachus Hirsfeldensis circa Ann. 1078. in Chronic. sic scribit: *Zizania totum sacri gregis corpus quasi tabe quadam infecerunt. O mores! ô tempora! ô abominationem desolationis stantem in loco ubi non debet, & Mammonam nostris temporibus publicè sedentem in templo Dei, ut extollat se super omne quod dicitur Deus, aut quod colitur!*

Petrus Damianus Cardin. Episcopus Ostiensis, (qui solet inaugurare & consecrare novum Pontificem) apud Baronium tom. 11. Ann. 1061. num. 24. Sedem Apostolicam vocat *cathedram pestilentiæ* & Sacerdotes ejus *peremtores Christi.*

Johannes Sarisberiensis Episcopus Carnotensis (circa Annum 1150.) Epist. 230. *Nunc novum aliquid addidistis usurpantes ampliùs & in ipsam religionem. Quid restat, nisi ut adjiciatis & ipsis Angelis sanctis dominari?*

Idem: *Pontificis magni Legati, Scribæ & Pharisæi ita debacchantur, ac si ad Ecclesiam flagellandam egressus sit Satan à facie Domini &c. Qui ab eorum dissentit doctrina, aut hæreticus judicatur aut schismaticus. Manifestet ergo seipsum Christus, & palàm faciat viam, quâ nobis est incedendum.*

Idem in Epistola ad Johannem Episcopum Pictaviensem apud Baronium tom. 12. Ann. 1167. num. 63. sic querulatur: *Deus bone, quid novitatis accidit? Dicit Spiritus sanctus in lege sua, clama, ne cesses: & ecce nescio quis Spiritus ab urbe in urbem exiens, prædicatoribus dicit, Tace, ne clames. Præcipit Apostolus Episcopum instituens: Ministerium tuum imple, & ecce Apostolicus præcipit: Ab officii tui ministerio desiste &c. Pudeat quæso Dominum Papam conscientiæ suæ, provideat famæ & honori & saluti Ecclesiæ. Et vos hæc ei diligentiùs intimate & persuadete Dominis Cardinalibus, ut meminerint judicii Dei, quod jugiter implorant pauperes Christi contra omnes libertatis Ecclesiæ inimicos.*

Waldenses sive Pauperes de Lugduno circa Ann. 1160. multos errores Papales taxarunt, docentes, *solis sacris Scripturis credendum esse, in iis, quæ ad salutem pertinent; ac sacras literas integrè continere ea omnia, quæ ad salutem sunt necessaria &c. unum esse tantùm Mediatorem, nec invocandos esse Sanctos; Missas, quæ pro mortuis canuntur, esse impias, traditiones humanas esse rejiciendas, vel certè pro necessariis ad salutem non esse habendas; primatum Papæ super omnes Ecclesias, inprimis potestatem ejus super omnes politias, seu utrumq; ejus gladium, penitùs esse negandum; Romanam Ecclesiam esse Babylonem, Papam Antichristum; Indulgentias Papales esse rejiciendas; Conjugium Sacerdotum esse pium & necessarium; verbum Dei audientes ac rectè sentientes ejus esse Ecclesiam &c.*

Petrus Cantor Parisiensis, in libro, cui titulum fecit, Verbum abbreviatum, circa Ann. 1190. objurgat Concionatores, quòd *omissâ doctrinâ sanâ ad fabulas & curiosas otiosasq; cogitationes sese convertant, easq; prædicent & doceant. Objicit eis quoq; obscurationem, elusionem, depravationem genuini sacrarũ literarum sensus. Dicit, rectè de illis prædicari illud Scripturæ, quòd verbum Dei admixtâ aquâ adulterent & cauponentur; abusus in Ecclesia ac religione in immensum excrevisse & omnia oppreßisse* asserit, *ut verè dici poßit, à capite usq; ad plantam pedis sanitatem in ea non esse.*

Abbas Joachim circa Ann. 1200. in lib. de concordia utriusque Testamenti, sic scribit: *Quàm longè sit omnis moderna religio à forma primitivæ Ecclesiæ ex multis intelligi potest.*

In Comment. super Jerem. scribit, quòd *infantia Salomonis fervorem Ecclesiæ primitivæ, senectus verò præsentem Ecclesiæ statum ferè penitùs corruptum significet, quòd doctrina virorum Evangelicorum suscitandorum in toto orbe erit patens & libera, & multi ad eorum prædicationem convertentur; quòd Aaron, qui sculptile conflavit, hodiernos Præsules repræsentet.*

In cap. 24. Jerem. sic loquitur: *Non ambigo, quin sit futurum, quòd ira Dei veniat super Ecclesiarum Rectores & Præsides pro eo, quòd Dei servitium non solùm impediunt, sed etiam adulterant verbum Dei.*

Honorius Augustunensis (circa annum 1220.) in Dial. de prædestinat. & lib. arbit. *Verte te ad Clerum & videbis in eis bestiæ tentorium, Dei servitium negligunt, terrenis lucris inserviunt, Sacerdotium per immunditiam polluunt, populum per simulationem seducunt, Deum per mala opera abnegant, omnes Scripturas ad salutem pertinentes abdicant, omnibus modis laqueos ad ruinam populo substernunt, quem cæcum ipsi cæci ad interitum præeunt.*

Vincentius (circa Ann. 1240.) in Speculo Historiali lib. 24. memorat, quòd *Carolus Magnus habuerit visionem quandam nocte, quâ raptus ad inferos cùm interrogasset Pontifices Patris & avunculorum suorum, quos ibi multos reperit, cur tam gravia paterentur tormenta? responderunt illi, quoniam patrem tuum, avunculos, populumq; de pace, concordia & pietate non, ut debuimus, admonuimus, sed seruimus falsa dogmata, discordias, & fuimus incensores malorum, ideo nunc incendimur in istis tartareis suppliciis, & nos alii & alii homicidiorum & rapinarum amatores, & huc venient tui quoq; Episcopi, qui similiter faciunt.*

Wilhelmus de S Amore, Magister Parisiensis & Canonicus Belovacensis, cir-

circa Ann. 1250. in libro de periculis mundi Monachos accusat, quòd *prædicent contra vel præter veritatem divinæ Scripturæ, quòd faciant novas & superstitiosas traditiones, ut sanctiores aliis videantur.*

Idem cum aliis quinque Parisiensis Scholæ Magistris oppugnavit librum, quem Monachi confinxerant, & *æternum Evangelium* vocaverant.

Beghardos circa Ann. 1253. docuisse, quòd *Romana Ecclesia non sit vera & Catholica Ecclesia, ac multa Romanorum Pontificum statuta condemnasse*, testantur Palmerius & Lutzelburgius.

Arnoldus de Villa nova circa Ann. 1290. scripsit, quòd *Diabolus totum populum Christianum fecerit aberrare à veritate Jesu Christi; quòd omnes falsificet doctrinam Christi; quòd malè fecerint Theologi, miscentes Philosophiam Theologiæ; quòd in jure Papæ tantùm de hominum mandatis & operibus agatur.*

Frater Robertus Gallus, circa Ann. 1291. scripsit librum Visionum, in quo inter alia sic loquitur: *Factum est, dum in Ecclesia S. Victoris in altari B. Mariæ Missarum solennia celebrassem, depositis sacris vestibus more solito me in oratione prostravi, ut Domino Deo meo gratias agerem, dumq; redderem, vidi S. Petrum Apostolum purpuralibus rubeis indumentis indutum, tiaramq; in capite. Et ecce hirsutus, incomtus & iratus apparuit, tenẽs claves magnas ferreas in manu sinistra. Cumq; inspicerem ad dextrã ejus, vidi brachium ejus dextrum nigrum, siccũ & q. aridum, miratusq; dixi: Quæ sunt hæc Domine Jesu? Dixitq; ad me Spiritus, qui hæc mihi monstrabat, à dextris stans pars dextra Ecclesiæ nigra, sicca & q. arida facta est.*

Idem: *Orabam flexis genibus, erectâ facie ad cœlum juxta altare S. Jacobi Parisiis à dextris, & vidi q. in aëre ante me corpus unius Summi Pontificis albis sericis indutum, tenebatq; dorsum ad Orientem, elevatis manibus ad Occidentem, sicut solent Sacerdotes stare, dum agunt Missarum secreta, nec videbatur caput ejus, diligentiusq; intuens, an esset omninò sine capite, vidi caput ejus aridum, macilentum, ac si esset ligneum. Dixitq; Spiritus Domini: Statum Ecclesiæ Romanæ significat.*

Durandus Episcopus (circa Ann. 1300.) de modo celebrandi Concilii generalis part. 1. tit. 2. *Si duo, à quibus regitur humanum genus, sicut à Ministris Dei, videlicet Ecclesiasticâ autoritate & Regali potestate, vellent intendere ad dictam reformationem & salubre regimen humani generis, deberent vitam amplecti prædictam, ut videlicet seipsos & humanum genus regerent, secundum quod in Lege, Evangelio & Conciliis Spiritus sancti instinctu probatis, & in aliis humanis & comprobatis legibus & juribus continetur, & quicquid per alios invenitur in regimine mundi in contrarium attentatum corrigeretur & reformaretur, prout meliùs posset, & provideretur, ne porrò quid in contrarium impunè attentaretur, & quòd hujus vitæ novitas non negligeretur, quæ ab antiquitate fuerunt hactenus consulta & providè constituta; & insuper quòd omnes usus seu veriùs abusus, consuetudines, quæ censendæ sunt corruptelæ, dispensationes, privilegia, libertates & exemtiones, contrarietates & contrariantia supradictis divinis & humanis legibus approbatis & generalibus tollerentur.*

In Præfat. partis secundæ conqueritur, *primitivam Ecclesiæ formam fermè abo-*

litam esse. Sanè (inquit) *cum Alexandro Papa recolentes, quomodo hæc sancta plantatio Ecclesiæ Dei fuerit instituta, dolenter dicere possumus cum eodem, quòd, etsi non ab omnibus, neq; in omnibus, à pleriq; tamen & in pluribus ab illa sancta institutione primitivæ Ecclesiæ & decretis sanctorum Patrum, Conciliorum & Romanorum Pontificum in tantum videtur esse declinatum, ut aliqui ex nobis primæ institutionis videantur obliti.*

Part.3.tit.16.conqueritur, quòd *Monachi neglectis sacris literis hominum figmentis vacent & concionentur.*

Dantes Aligerius de Florentia (circa Annum 1303.) in scriptis suis, cumprimis Cantic.29.conquestus est, *intermissam esse verbi Dei prædicationem & pro eo prædicatas à Monachis vanissimas fabulas, eorumq; nugis fidem haberi, atq; ita oves Christi non vero pabulo Evangelii, sed vento pasci, Papam ex Pastore factum lupum, vastare Ecclesiam, non curare unà cum suis Spiritualibus verbum Dei, sed tantùm sua decreta.*

Ubertinus à Casali Minorita (circa An.1308.) scripsit librum de septem statibus Ecclesiæ (quem Autor Oneris Ecclesiæ sæpiùs allegat.) Item de reformatione Ecclesiæ contra Romanam Curiam, in quibus de corrupto Ecclesiæ statu multis conqueritur. Inter cætera sic scribit: *Sicut Pontifices, Scribæ & Pharisæi dicebant, se defendere Legem & Legis cultum, & honorare Deum, & tamen ipsi crucifixerunt Filium Dei, Legis medullam ac finem: sic similibus modis similes istis in Ecclesia dicent, se tenere locum Christi & veritatem docere Evangelii, & perfectionem vitæ Christi horrendis transgressionibus & malitiosissimis condemnationibus crucifigent.*

Idem: *Dicitur carnalis Ecclesia, nova Babylon, quæ Ecclesia vocatur meretrix magna, cùm quia ordo virtutum est in ipsa per deordinationem vitiorum enormiter confusus & verus cultus & amor Sponsi Jesu turpiter adulteratus; tum quia in malo non solùm intensivè, sed etiam extensivè est magis, ita quòd boni sunt in ea, sicut pauca grana tritici sub immenso cumulo palearum; tum etiam quia sicut filii Israël fuerunt in Babylone captivati & vehementer oppressi, sic Spiritus justorum hujus temporis supra modum angustiatur & opprimitur à principatu & prædominio Babylonis, &, velit nolit, in multis meretricis actibus ei servire compellitur. Non mireris ergo, si de casu tanti sceleris cantatur à Sanctis hujus vitæ solennissimum Alleluja.*

Idem: *Sicut pius & patiens Jesus post illusionem & despectum, & post multas injurias fuit crucifixus & mortuus: sic & post multas illusiones Spiritus sui in relaxationibus multis mortificata est veritas non solùm vitæ, sed scientiæ & doctrinæ & prælationis Romanæ.*

Alvarus Pelagius Episcopus Sylvensis (circa Ann. 1320.) de planctu Ecclesiæ lib.2.art.2.fol.104. *Ecclesia est, quæ justificat Sodomam sicut Ninivitas & Reginam Saba, comparativè scilicet. Cœpit mandata Dei facere & postea contemsit, & quod pejus est, mala deaurando tegit, simulando virtutes cum Ceremoniis suis, quas non habet. Et Spiritus immundus exierat ac ea, sed quia invenit eam otiosam & vacantem à bonis operibus, ornatam exteriùs Missis & cantibus & in solennitatibus suorum preciosis apparatibus & verbosis prædicationibus, & eleëmosynis furfurum & micarum remanentium de adipibus, nidoribus & deliciis Prælato-*

latorum, remanentibus aliis occultis vitiis & manifestis in ea, cupiditatum, ambitionum, Simoniarum, kenodoxiæ & phylargyriæ, & invidiæ, & Tyrannidis & aliorum flagellorum indicibilium, ideò reversus est ad membra ejus cum septem Spiritibus nequioribus se &c.

Lib. ejusdem art. 15. postquam primorum Romæ Episcoporum laudes decantaverat, ita de eorum Successoribus conqueritur: *Successerunt, jam sunt multa tempora, Successores eorum autoritate, sed dissimiles sanctitate: Romano Pontificatui se ingerentes, procurantes, utinam ante promotionem non paciscentes, convenientes & promittentes, cumulantes absq; mensurâ, parentes ditantes & exaltantes; & consangvineos promoventes, in delitiis viventes, amicos dignificantes, plurimumq; alios conculcantes; in Babylonia, hoc est, Roma secundum Hieronymum, turres & palatia ædificantes, guerras nutrientes, partem tenentes in Italia, cùm sit una Ecclesia, bona Ecclesiarum dissipantes, indignos promoventes, in curribus & Elephantibus & dextrariis, preciosis vestibus, familia amplissima, militum & Baronum armatorum & in mundi potentia gloriantes: temporalium Dominorum aliquoties terminos invadentes, de salute animarum parùm curantes, & quid plura? quæ carnis sunt sapientes.*

Ludovicus Bavarus Imperator circa Annum Christi 1335. de Pontificio veritatem obscurandi studio, hisce conquestus est verbis: *Nonnulli sanctuli, qui sibi sacrarum literarum magisterium arrogantissimè sumunt, per fallacias verba Dei arguunt, simplicitati Christianæ imponunt, divinæ sapientiæ oracula polluunt, sacram Historiam falsò interpretando suæ causæ servire cogunt, suis moribus atq; vitiis, nempe ambitioni, superbiæ, avaritiæ accommodant, veritatem adulterant humanis nugis, cœlestem Philosophiam commentis depravant, invertunt, à germano sensu ad suum negotium suasq; nundinas captiosis ratiunculis detorquent, non voluntatem legi sacræ, sed legem voluntati jungunt.* (Extat apud Goldastum tom. 3. Constitut. Imperial. p. 400.)

Johannes Wicleph (circa Annum 1357.) docuit, *Papam non solùm non esse CHRISTI Vicarium, sed etiam Antichristum, ejus Privilegia, Bullas, Dispensationes & Indulgentias esse otiosas, inutiles & impias, spiritualibus non esse dandum dominatum Politicum, Papam ac ejus Spirituales rapuisse claves regni cœlorum, & nec ipsos ingredi, nec alios permittere intrare. Transsubstantiationem, Missas, Officia, horas Canonicas & alias battologias improbavit. Ex Baptismo sustulit chrisma, ac simplici aquâ fideles baptizandos esse docuit, sicut CHRISTUS fecit. Confessionem auricularem vel ejus abusum improbavit. Reprehendit & Papisticam doctrinam de Pœnitentia & Satisfactione. Ait, esse talem satisfactionem imponendam, qualem CHRISTUS adulteræ imposuit. Vade & noli ampliùs peccare. Tantùm duos Ministrorum ordines esse debere judicavit, nempe Presbyteros & Diaconos. Sacramentum Confirmationis & Extremæ Unctionis planè improbavit. Venerationem Reliquiarum & Sanctorum reprehendit. Affirmavit, Doctores summos & infimos tantùm eatenus audiendos, quatenus verbum DEI afferunt. Ritus humanos & novas umbras ac*

traditiones planè rejecit. Negavit cuiquam licere, quicquam addere ad religionem in sacris literis comprehensam, eamq; facere difficiliorem, sicut Papam fecisse conqueritur. Basilicas & totam istam pompam & cultus Papæ, Itemq; varios Spiritualium gradus tollendos judicavit. Ordines Monachorum tanquam superstitiosos, impios & veræ religioni plurimùm noxios damnavit & quamprimùm deserendos censuit. Accusavit Papam & ejus Spirituales, quòd multipliciter Ecclesiam aggregaverint, eamq; libertate à Christo donatâ spoliaverint. Defendit quoq; Communionem sub utraq; specie, ut ex damnatione Johannis Huß apparet. Æneæ Sylvii testimonio scripsit plusquam ducenta volumina, pleraque contra Paparum, Monachorum & Cleri impiam vitam, traditiones & abusus.

Johannes de Molinis (circa An. 1360.) in Speculo Carmelitarum cap. 6. *A tempore Heraclii Imperatoris usq; ad nostra tempora, die vergente ad vesperam, eclipsin passa Ecclesia ad Occasum cecidit, imò ferè ad defectionem pervénit.*

Johannes Taulerus Ecclesiastes Argentinensis (circa Ann. 1370.) docuit, *Ecclesiam egere gravi quadam reformatione.* In Concione Epiphan. dicit: *Nostros Prælatos esse cœcos & cœcorum duces, verendumq; esse, ne & duces & ducti simul in æternum exitium ruant.*

Brigitta (circa Ann. 1370. al. 1380.) lib. 4. Revelat. cap. 142. introducit Christum ad Papam sic loquentem: *Curia tua mundana deprædatur Curiam meam cœlestem. Tu superbe spolias me ovibus meis &c. rapis & deprædaris à me innumerabiles animas, nam quasi omnes, qui veniunt ad Curiam tuam, mittis in gehennam ignis, ex eo, quòd non diligenter attendis, quæ pertinent ad Curiam meam &c. Incipe renovare Ecclesiam meam, quam ego acquisivi proprio sanguine & renovetur ac spiritualiter reducatur ad pristinum statum suum sanctum.* (Ex quibus verbis Autor Oneris Ecclesiæ cap. 19. §. 11. sic infert: *Ecce veluti Deus olim per Jeremiam: ita hîc Christus per modernam Prophetissam Brigittam præcipit Summo Pontifici, quem constituit hodie super gentem Christianam & super regna Ecclesiæ reformandæ.*)

Eadem Brigitta lib. ejusdem cap. 132. Christum sic loquentem introducit: *Sacerdotes non loquuntur mirabilia mea, nec docent doctrinam meam, sed mundi amorem & voluptatem suam prædicant, perdiderunt clavem, quâ miseri deberent aperire cœlum, illam autem, quâ aperitur infernus, diligunt & reconditam habent.*

Eadem Papam vocat *animarum interfectorem, ovium Christi dispersorem & laceratorem.* Dicit, *eum esse abominabiliorem Judæis, immitiorem Juda, injustiorem Pilato, pejorem & deteriorem ipso Lucifero. Sedem Papæ demergendam dicit in profundum, sicut lapidem ponderosum, Clericos dicit convertisse divinam sapientiam in aliam pravam & vanam &c.*

Franciscus Petrarcha (circa An. 1374.) in Italicis suis rythmis de Roma sic scribit: *Schola de errori & templo de heresia,* hoc est, Schola errorum & templum hæreseos.

Fons ærumnarũ, domus iræ, plena furorũ,
Errorũ ludus, sectarũ nobile templum.

Idem Epist. 18. *Futuræ ibi* (Romæ) *vitæ spes inanis quædam fabula, & quæ de inferis narrantur, fabulosa omnia. Resurrectio carnis, & mundi finis, & Christus ad judicium venturus inter nęnias habentur.*

Idem

Idem, postquam in Epistol. demonstrasset, *per Babylonem in Apocalypsi intelligi Romam*, subjungit: *Audi, amice, vocem de cœlo dicentem: Exite de illa populus meus.*

Idem: O *quanto periculo fluctuat Petri navicula! Prædicatio Pauli contemnitur & doctrina Salvatoris non curatur. In Curia Romana Ecclesiæ à planta pedis usq; ad verticem non est sanitas.*

Matthias Parisiensis (circa Ann. 1390.) in lib. de Antichristo dicit: *Opera Antichristi esse, quòd fabulæ & adinventiones hominum in Ecclesia regnent, quòd passim statuæ & falsæ reliquiæ colantur, quòd alii alios Sanctos & Servatores pro Christo colant. Nam, ait, unumquemq; hominem & unamquamq; civitatem suum Christum habere, jactare, hic aut ibi esse Christum, & vel hunc, vel illum Sanctum pro Christo ac Servatore suo colere.* Negat, esse *alligandam pietatem aut cultum divinum ad loca, personas aut tempora, tanquam hoc loco magis exaudiatur quàm illo, aut hoc tempore quàm alio.* Reprehendit Monachos, *quòd relicto unico Servatore Christo sibi suos Franciscos, Dominicos &c. elegerint, quos pro suis Servatoribus habeant, negligere ait Monachos vel potiùs sepelire verbum Christi & pro eo celebrare ac omnibus obtrudere suas regulas & canones &c.* Scribit, *Antichristum omnes Universitates & eruditorum Collegia seduxisse, ita ut jam nihil sani doceant, aut Christianis rectè suâ doctrinâ præluceant.*

Extat Colloquium quoddam Petri & Pauli incerto Autore scriptum, Ann. 1404. quod à Johanne Husso & aliis sub titulo *Speculi aurei* citatur. Dividitur illud in tres partes, quarum hæ sunt propositiones. *Primò*, inquit, *gravissimos errores Curiæ Romanæ detegam. Secundò scripta & dicta ejus erronea, minusq; Catholica confutabo. Tertiò totam Curiam Romanam erroneam & in statu damnationis laborantem ex verissimis fundamentis declarabo.* In præfatione inquit: *Sic tota Romana Curia à planta pedis usq; ad verticem capitis patenter excœcata est erroribus, ipsaq; errorum suorum veneno inebriavit omnes fermè mundi partes &c.*

In fine post multas querelas tandem concludit Paulus: *Reformet ipse unigenitus Dei Filius Ecclesiam suam.*

Franciscus Zabarella Cardinalis (qui obiit Ann. 1417.) in tractat. de schismate Innocentii VII. & Benedicti pag. 20. scribit: *Eos, qui voluerunt placere Pontificibus per multa retrò tempora & usq; ad hodierna, suasisse eis, quòd omnia possent, & sic quòd facerent, quicquid liberet, etiam illicita, & sic plusquam Deus. Ex hoc enim infiniti secuti sunt errores, quia Papa occupavit omnia jura inferiorum Ecclesiarum, ita quòd inferiores Prælati sint pro nihilo. Et nisi Deus succurrat statui Ecclesiæ, Universalis Ecclesia periclitatur.*

Nicolaus de Clemangis ArchiDiaconus Ecclesiæ Bajocensis (circa An. 1417.) peculiarem librum scripsit, *de corrupto Ecclesiæ statu.* Item alium, quòd *tàm corpore à Babylonia* (Roma) *fugiendum sit quàm mente.* In priore libro inter cætera sic loquitur: *Sacrorum eloquiorum studia cum suis Professoribus in risum atq; ludibrium omnibus sunt versa, & præsertim, quod magis prodigiosum est, Pontificibus, qui suas traditiones divinis mandatis longè anteponunt.* cap. 26. Synagogam Romanam sic affatur: *Expergiscere aliquando, & tuæ ebrietati diu satis edormitæ modum impone, Prophetamq;*

phetamq; istum & cæteros vide, lege, intellige, si tamen non usquequaq; tua ebrietas Prophetæ testimonio cor absorbuit. Si ergo ulla in te sani cordis scintilla superest, Prophetarum dicta sedulò revolve. Tu inquam illis statum & tuam confusionem non utiq; dormitantem, sed è vicino impendentem considera, videbis, quis te exitus expectet, quanquam malè & periculosè in his sordibus tamdiu jaceas.

Age verò summam libri Clemangis de corrupto Ecclesiæ statu recenseamus. Cap. 5. disserit *de exorbitantiis per summos Pontifices in Ecclesiam introductis; de abolitione electionum & reservatione beneficiorum; de Camera Apostolica, quæ electionem abolevit, non ut laudabiles promoveantur, sed pecuniis abundantes.* Cap. 6. *de expectativis, de qualitate currentium ad Curiam Romanam.* Cap. 7. *de fraude colligendi nummos ex vacantiis, ex decimis & angariis.* Cap. 8. *de institutione Collectarum, de malis per Collectores illatis.* Cap. 9. *de litigiis Curiæ Romanæ, de regulis & constitutionibus Cancellariis, de Curia Romana latronibus plena.* Cap. 10. *de Cardinalium statu, qui vera sint superbiæ simulachra, quale olim fuerit Cardinalium officium, & contrà quantus eorum hodiè sit fastus.* Cap. 11. *de multitudine beneficiorum Cardinalium & eorum incompatibilitate, de contractibus Simoniacis, quomodo Cardinales beneficiis abutātur.* Cap. 12. *quòd Cardinales omnis nequitiæ autores, de prætermißione multiplici vitiorum Ecclesiæ.* Cap. 13. *quomodo Papa per Principes Sedem suā stabiliat, quomodo Præsulat⁹ vi obtineantur, digniq; ab hominibus arceantur.* Cap. 14. *quòd congregatio pecuniæ sit præcipua cura Prælatorum, quod rideant pios, unde illa auri fames in Prælatis.* Cap. 15. *de promotionibus jurisdictionis Episcoporum & eorum abusibus, de exactionibus pro concubinis tolerandis, de collatione Simoniaca sacrorum Ordinum ac Sacrorum.* Cap. 16. *de indignis & indignè promotis, quanta eorum inscitia, ac vita eorum quàm impia.* Cap. 17. *de perpetua absentia Prælatorum à suis Ecclesiis, de Prælatis in Curiis Principum residentibus & ibidem parasitos agentibus.* Cap. 18. *quòd tales Prælati mercenarii dicendi sint, quòd propter solam quietem Prælaturam aucupantur.* Cap. 19. *quòd utilior sit talium Prælatorum absentia à suis Ecclesiis, quàm præsentia, eò quòd lupi sint.* Cap. 20. *de Capellanis & Canonicis, de pace & fraternitate eorum, quomodo se ab omni disciplina precio exemerint.* Cap. 21. *de vita & moribus Monachorum, cur iis nunc ea desint, quibus olim abundabant.* Cap. 22. *de Mendicantibus & eorum inani jactantia & gloria, quòd sint lupi rapaces.* Cap. 23. *de impudica vita & conversatione Monialium, quæ faciunt ex Monasteriis Veneris prostibula & ex puella velata scortum publicum. Quid,* inquit, *aliud sunt hoc tempore puellarum Monasteria, nisi quædam non Dei sanctuaria, sed Veneris execranda prostibula! sed lasciverum & impudicorum juvenum ad libidines explendas receptacula, ut idem hodie sit puellam velare, quod & publicè ad scortandum exponere.* Cap. 23. excusat se super *generali deformitate accusationis Ecclesiasticorum.* Cap. 27. *quòd Ecclesiasticus status propter superbiam tendat ad ruinam.*

Petrus de Aliaco Archiepiscopus Cameracensis & Cardinalis (qui circa Annum 1426. claruit) in Concilio Constantiensi fassus est, *Ecclesiam Romanam longo jam tempore multipliciter fuisse deformatam, indiguisseq; & nunc maximè indigere*

gere, ut in fide & moribus reformetur, unde etiam peculiarem librum scripsit, *de reformatione Ecclesiæ*, quem dicto Concilio exhibuit, in quo asserit, *necesse esse, quædam reformari circa caput corporis Ecclesiæ & statum Curiæ Romanæ.*

Johannes Gerson Cancellarius Parisiensis, Petri de Alliaco discipulus, (qui obiit Ann. 1429.) in concione coram Papa apud Tarasconam in festo Circumcisionis habita part. 1. cap. 6. conqueritur, *Statum Ecclesiæ factum esse totum q. brutalem & corruptum.*

Item: *Ecclesiam fornicat[am] esse cum adultera meretricula, sapientia terrena, animali & Diabolica.*

Idem in serm. Dom. II. post Pascha in Concilio Remensi coram Pontifice & Episcopis Ann. 1408. inter cætera sic loquitur: *Pauci sunt sermones in tam multis*, (qui à Vicariis Episcoporum ad populum habentur) *multis, inquam, numero, sed perfectionis laude rarißimis. Quare? quia adulteratur verbum Dei, atq; corrumpitur, dum vel quæstus existimatur pietas, vel dum miscentur errorum mala semina, vel inutilia steriliaq; narrationum frivolarum zizania superseminantur.*

Idem part. 1. de exam. doctrin. consid. 7. conqueritur, quòd *plus Papæ, quàm Christo ejusq; Evangelio credatur.*

Idem in tract. cui titulus, *Compendiosa declaratio defectuum virorum Ecclesiasticorum* asserit, *Ecclesiam indigere correctione & emendatione.*

Ludovicus Arelatensis Archiepiscopus Cardinalis (circa Ann. 1430.) in Concilio Basileensi disertè fassus est, quòd *Oratores Eugenii Papæ ubiq; novā doctrinam prædicent & Concilium Pontifici subjiciant.*

Nicolaus de Buldersdorff in eodem Concilio Basileensi damnatus est, eò quòd aliquot articulos Curiæ Romanæ reprobasset. Dixit inter cætera: *Romanam Ecclesiam volutare se in thalamo fornicationum & adulteriorum, & suæ improbitatis causâ tandem à facie Domini reprobatum iri.*

Anno 1431. Taboritæ (sic dicti non à revelationibus, quas jactarint, q. Christum transfiguratum non secus ac Apostoli in monte Thabor vidissent, & ab eo sic viso doctrinam suam accepissent, ut volunt Æneas Sylvius in Hist. Bohem. & Johan. Cochlæus, sed ab oppido Tabor, quod post dissidium cum Calixtinis ortum ad Lusnizium amnem condiderunt,) *Confessionem* suam scripserunt, quam Flacius typis excusam Basileæ edidit Anno 1578. & nuper emaculavit denuò Balthasar Lydius, inque tomo 2. Waldensium, Synopsin dogmatum ab ipsis propositorum exhibuit. In ea pleraque *Waldensium dogmata* contra Papistas Taboritæ amplectuntur. Confer Flacium in Catalogo testium Anno 1431.

Johannes Robitzana (al. Rokezana) Archiepiscopus Pragensis (circa Annum 1435.) docuit, *Sacerdotes falsa pro veris populo proponere, vim soli convenientem Deo Sacramentis hominumq; meritis tribuere, Ecclesiam urbi magnæ ab hoste vastatæ persimilem esse, ex qua veri cives alii ægrè evaserunt, alii repugnantes cæsi, capti alii, ipsaq; facta sit latibulum ferarum, & spelunca latronum immanium, sentibus obsita atq; ruderibus, cujus recuperatio & reformatio perdifficilis foret.*

Thomas Rhedonensis Gallus Carmelita, celebris (circa Ann. 1436) Concionator,

tor, teste Antonino, inter concionandum per Galliam & Italiam solitus erat dicere: *Romæ magnas abominationes fieri, Ecclesiam magnâ reformatione indigere.*

Jacobus Cartusensis (circa An. 1440.) scripsit de septem Statibus Ecclesiæ in Apocalypsi descriptis, & de autoritate Ecclesiæ, ejusque reformatione, in quo scripto multùm accusat Prælatos, Curiam Romanam & Papam. Ostendit, *Ecclesiam Papâ superiorem esse & queritur, spirituales, præsertim verò Curiales semper reformationem Ecclesiæ impedivisse*, ac dicit, *eos vel tantùm ad nomen Concilii contremiscere.* Scripsit librum *de erroribus modernorum Christianorum*, in quo non tantùm *vitia* reprehendit cùm *Laicorum*, tùm *aliorum*, sed etiam *idololatriam*, *ut peregrinationes, concursus ad Statuas, confictæ avaritiæ causâ miracula.* Additque, *ob ejusmodi manifestas vanitates & impietates derideri ab infidelibus nostram religionem ac à Judæis multos nostros etiam in fide langvefieri, quod Christianis, & præsertim imperitioribus proponant illas manifestarias falsitates, erroresque, quibus à Sacerdotibus quæstus gratiâ ludificentur, indeque eos & reliqua nostræ religionis vanitatem probare conari.*

Thomas Patriarcha Barbariensis in libro, cui titulus, *Fortalitium fidei*, circa Annum 1450. scripto testatur, *fuisse suo tempore non paucos, qui Purgatorium & auricularis Confessionis necessitatem, Missas & Vigilias pro mortuis improbarent.*

Vincentius Ferrarius Italus de Valentia Theol. D. Ordinis Prædicatorum, in Opusculo suo circa Annum 1455. Statum Ecclesiæ, quo à primæva sua integritate degeneravit, confert cum Statua Danielis, in qua auro successit argentum, argento æs, æri ferrum. Inter cætera sic loquitur: *Cum dolore possumus dicere, quòd hodie verificata est prophetia hæc, quæ dicit: Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarii in capite omnium plantarum! Thren. 4. Nam aurum bonæ vitæ obscuratum est in mundo. Mutatus est color optimus, id est, verbum Evangelicum, quod animas depingit variis coloribus, id est, virtutibus, mutatum est, quia intellectus sacræ paginæ colorem nunc habet Philosophicum aut Poeticum, ita quòd Prædicatores omnes, nisi pauci, non prædicant Evangelium aut Biblia, sed Tullium vel Aristotelem.*

Jacobus Junterbuck Carthusianus (circa Ann. 1466.) scripsit *Avisamentum ad Papam pro reformanda Ecclesia*, teste Antonio Possevino in Apparatu sacro tom. 2. lit. I.

Wernerus Rollwinck Pastor Hofensis, in Fasciculo temporum (circa Annum 1494.) sic exclamat: *Heu, heu, Domine Deus, quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus! Qualia contigisse circa hæc tempora etiam in sancta Sede Apostolica, quam usque huc tanto zelo custodivisti, legimus scandala! Quales contentiones & æmulationes, sectæ, invidiæ, ambitiones, intrusiones, persecutiones! O tempus pessimum, in quo defecit sanctus & diminutæ sunt veritates à filiis hominum! &c.*

Idem: *Conscientia pura secundùm timorem Dei olim in Prælatis vigens Ecclesiam Christi laudabiliter vitâ & exemplo rexit & provexit. Dehinc successu temporis, cùm jam Ecclesia in temporalibus abundare cœpisset, oblitâ quodammodò conscientiâ, scientia, quæ*

inflare solet, multos in Ecclesia præsidere fecit, qui sacram Scripturam diversis versutiis palliantes justitias Domini rectas, quæ corda lætificare consueverunt, propter delitias carnis falsificare nō timebant, multas hæreses & sectas seminabāt & plura beneficia pingvia per Papam dispēsando cumulabant. Veruntamen aliqui, licet pauci, cum scientia retinentes conscientiam puram & scientiā sanctâ illuminati multos ad justitiam erudierunt, qui jam q. splendor firmamenti in æterna felicitate rutilare creduntur. Sed heu nefandis his temporib. solùm entia Sponsam Christi gubernare videmus, personas videl. conscientiâ scientiâq; carentes & velut entia insensibilia, nec Deum nec Sanctos ejus verentes beneficia super beneficia sibi usurpare. Et, quod plus est, videmus vilissimos quosq; Laicos Parochias & Monasteria, & quod nefas est dicere, oblationes altarium amodiare. Hinc patrimonium Christi solis ministris ejus deputatum & pauperib. distribuendum, in usus devenit Tyrannorum & meretricum, Ecclesiæ & Monasteria sacra in loca deserta rediguntur, hinc guerræ mortifera, destructiones civitatū & regnorū, mortes innocentium lamentabiles & mala infinita nunc facta cernimus, quæ omnia ex pompa Episcoporū, & insatiabilium avaritia Prælatorum detestanda processisse cognovimus.

Jacobus Wimpfelingus (circa Ann. 1496.) in Gramm. Proœmio sic scribit: *Sunt nonnulli Prædicatores in locis etiam insignibus, qui crebrò clamitant vacua & arundinea verba iterum atq; iterum, nullam verò Scripturam solidam, nullum vestigium efficacis doctrinæ, nihil quod ab antiquissimis, probatissimisq; Theologis scriptum est, in medium afferunt, sicq; irrevocabile tempus consumūt, otiosis verbis templa replent, avidosq; cibi cœlestis animos jejunos abire patiuntur.*

Johannes Marius Belga, Ludovici XII. Gallorum Regis Historicus, in lib. de schismate & Concil. circa Ann. 1497. *Tria præcipuè Ecclesiæ universali magnum damnum attulēre, nimirum ambitio avaritiæ mater, omissio seu neglectus Conciliorum generalium, legitimi matrimonii Sacerdotum in Ecclesia Latina prohibitio. Ad quæ tria testimonia adduco. Primum est Papæ Pii II. qui dicere solebat graviter; Virtutes Clerum ditasse, vitia pauperem facere. Sacerdotib. magnâ ratione sublatas nuptias, majori restituendas videri. Secundum Gaguini, qui in vita Caroli VII. his verbis sententiam suam explicat. Vetustissima contentio de Universali Concilio, utrum majus sit Papâ, sæpe h[illegible]nus inter Ecclesiasticos perseverat, quo meâ sententiâ factum est, ut generales Synodos cogere Pontifices detrectent. Formidant enim suam tam latè patentem, ne dicam usurpatam autoritatem Conciliorum decretis cohiberi. Tertium est Platinæ in Benedicti IV. vita dicentis. Sanctitate enim & doctrina, quæ non nisi magnis laboribus consummataq; virtute comparantur, Pontificum decus sine ullis opibus primò quidem auctum est inter tot hostes, obstinatosq; persecutores Christiani nominis; mox verò ubi cum ipsis opibus lascivire cœpit Ecclesia DEI, versis ejus cultoribus à servitute ad luxuriam, peperit nobis tanta luxuria peccandi hæc monstra, hæc portenta.*

Baptista Mantuanus circa Annum 1500. multis in locis affirmat, *non omnia sibi placere, quæ Romana Ecclesia pro fide credendis affert, licet ea aliquando etiam ipse scriptis comprobaverit.* Detestatur multas in Papismo abusiones iniquas ac peracriter insectatur.

In 4. Fastorum Leonem Pontificem sic compellat:

Sancte Pater, succurre Leo, Respublica Christi Labitur, ægrotatq; fides jam proxima morti.

Johannes Franciscus Picus Comes Mirandulanus in literis ad Imp. Maximilianum Ann. 1500. scriptis: *Reliquum est, maxime Cæsar, ut quâ te fide & pietate possum, deprecer, ut sanctißimum illud propositum tuum vendicandæ in pristinam libertatem Christianæ Reipublicæ, quàm citiùs fieri potest, adimpleas. Concutitur ab externis hostibus, ab internis laceratur, & Jesu Christi Domini nostri sangvine circumseptum & consecratum ovile pejora multùm perpessum est, indiesq; patitur à lupis magis sub ovinâ quàm propria pelle grassantibus. Age igitur jam optime, & excitis, quâ ratione potes, Christianis Regibus te Christo Regum omnium Regi, oves suas tàm ab hostibus quàm à perfidis pastoribus jamjam liberaturo, fidum ministrum exhibe.*

Johannes Scheyringus circa Annum 1507. crebro sermone usurpare solitus fuit. *Quantò Papatus sese altiùs evexit, tantò profundiùs iterum dejicietur, quod nisi propediem fiat, non poterimus ampliùs illæsâ conscientiâ prædicare. Itaq; Deus restauratorem Ecclesiæ suæ missurus est, qui verbum suum in aperta luce proferat atq; è tenebris, quibus est involutum, eruat.*

Jacobus Spigelius Consiliarius Cæsaris in Comm. super versus Guntheri lib. 6. *Nullum caput ista super se Aspicit &c.* circa idem tempus sic scripsit: *Hoc si quis hodie constanter asseveraret, hæretici nomen apud Pontificios adulatores non effugeret. Contrariam tamen partem, ut veritati affinem, magni nominis viri tutati sunt, licet hactenus eorum vicerit doctrina, qui universam propè Scripturam divinam adulterinis interpretationibus subverterunt.*

De Præsule Misnensi Johanne, qui circa Annum 1508. Episcopalem Sedem tenuit, in Annalibus Misnensibus memoratur, quòd dicere fuerit solitus: *Si sacra Biblia lego, aliam invenio religionem, quàm quæ hodie nostra est, & illam nostris moribus & institutis valdè dißimilem.*

Johannes Syringus Theologiæ Doctor & summi templi Magdæburg. Canonicus & Concionator, circa annum 1511. in concionibus suis crebrò fuit solitus dicere: *Religionem sacrificulorum non esse sinceram, necessariò ruituram, multaq; in eam sententiam sæpe disserere solitus fuit.*

Dicitur etiam passim in suis Theologicis libris in margine adscripsisse, ubi aliqua parùm vera sententia in textu fuit, hæc verba: *Sic nunc sentit communiter Ecclesia, sed contrarium ex Scriptura probari potest.*

Andreas Proles Lipsiensis Theol. D. Augustinianorum Provincialis, referente Henningo Monacho Augustiniano in *Porta cœli*, circa idem tempus, Anno scil. 1512. inter prælegendum dicere fuit solitus: *Auditis, fratres, testimonium Scripturæ, quòd gratiâ sumus, quicquid sumus, & gratiâ habemus, quicquid habemus. Unde igitur tantæ tenebræ & horrendæ superstitiones? O fratres! res Christiana opus habet forti & magnâ reformatione, quam quidem jam propè instare video. Quærentibus fratribus, quare ipse non inciperet reformationem ac erroribus se opponeret?* respondebat: *Videtis, fratres, me esse ætate grandævum, corpore & viribus debilem, & agnosco me non esse præditum tantâ doctrinâ, industriâ & eloquentiâ, quantam hæc res postu-*

virum industriâ, doctrinâ, ingenio & eloquentiâ præstantem, qui reformationem incipiet, erroribusq́; se opponet, ei Deus animum dabit, ut Magnatibus contradicere ausit, & ipsius ministerium salutare Dei beneficio comperietis. Solitus etiam est inter prælegendum dicere: *Regnum Papæ magnam minatur ruinam, quia nimis altè ac nimis citò crevit.*

Bernhardus Liblinensis, Scriba Magnifici Domini Johannis Pilecii, in quadam Epistola Anno 1515. scripta manifestè indicat, se plures errores Papales damnare. Inter cætera dicit: *Extra Evangelium nullas planè hominum constitutiones curandas, quia sine illis salus hominum constare bene possit; impossibile planè esse, totum mundum uni parere; satis esse, si Christo solùm credatur; salvari etiam illos, qui nihil de Papa sciant, nec ab eo ullam auteritatem petant aut accipiant; ait miserrimam esse Christianorum sortem, quibus etiam manifestæ veritati propter decreta hominum assentiri non liceat; Papas adeò non idem sentire, ut quod alter approbârit, alter damnet & cōtra; adulatores Paparum nihil non Papis tribuere, & non ferre, ut quisquam quidquam etjam pio zelo de Papis dicat, cùm illi interea contra Deum multa dicere & blaterare non vereantur.*

D. Johannes Keisersbergius turba 99. in Narrenschiff recenset Pontificem Romanum triplici coronâ insignitum inter *stultos moderatores* (die Regiernarren) ac disertè dicit, *Pontifices hodiernos non esse similes Gregorio Magno,* turba 11. inter stultos numerat, qui contemtim & abjectè de Scriptura loquuntur, quòd *sit nasus cereus in omnem partem flexibilis.* Ac de sui *Deus Ægyptum cum his argumentorum & minutiarum muscis plagâ magnâ nimis, Misereatur nostri Deus.*

In Ulmensi Ecclesia fuit olim Doctor Ulricus Cato, publico probi Parochi elogio ac cognomento, in ea Republ. (in qua patritio sangvine etiam natus fuit) adhuc hodie celebris, qui ante Lutherum *idolomanias & nundinationes Pontificias,* & publicè taxavit plurimas & abrogavit etiam non paucas, veritatemque diligenter scrutatus, in maximo templo Ulmensi præclarè docuit, vir literis, pietate & virtute clarissimus & immortali gloriâ dignissimus. Casp. Brusch. in notis ad picturam Monast. Gossiaci.

Coronidis loco subjungemus observationem Johannis Wolffii JCti celeberrimi Centenario primo lect. memorab. pag. 3. *Constat,* inquit, *in nominibus Mosis & Christi ex Methodii fragmentis maxima mysteria recondita esse. Si enim numerus literarum μωυσῆς computetur, deprehenditur, quot annos Lex Mosaica duraverit. M. 40. ω. 800. υ. 400. σ. 200. η. 8. ς. 200. qui numeri conjuncti faciunt 1648. Nam si à morte Christi retrò numeres annos 1648. usq; ad id tempus, quo Pharao Ægypti Tyrannus Israëlitas maximè afflixit, & nasci debuit Moses, qui eos ex hac miseriarum servitute liberaret, pervenies ad annum mundi 2348. circa quod tempus quidam Sacerdos divinationibus intentus dixit Amenophi Regi, se circa pueros Hebræorum attendere, quòd nasci deberet unus, qui populum Israël de Ægypto educeret & regnum Ægypti humiliarit, quâ re motus Pharao jussit omnes Hebræorum filios in flumen projicere & interficere, referente Josepho & Lyrano. Sit quoq; nomen*

Christi in numeros redactum dat annos 1480. χ. 600. ρ. 100. ι. 10. σ. 200. τ. 300. ο. 70. ς. 200. qui numeri conjuncti faciunt 1480. Nam *circa finem illius à nato Christo temporis omnes vates, mystæ ac Prophetæ, Lubertus Hanschild, Wesselus, Vincentius, Purveus, Barath, Capistranus, Torquatus, Savanarola, Frater* Nicolaus Eremita, *Albertus Leicheisen, Frater Fleck, Jacobus de Paradiso, W[illegible], Capgravus, Hermannus Rhid, Baptista Mantuanus, Kikel, Laurentius Miniatensis, D. Johannes Scheiring, Hilten, Horius, Bovillus, Syringus, Andreas Proles, Mancinellus, Mellerstadius, Castrick, Salbusius, & alii plurimi uno q. ore clamarunt, abusibus & sordibus traditionum Papisticarum, miserè defœdatum, obliteratum & penè ex Ecclesia amissum esse Evangelium; & prædixerunt, instare reformationem Ecclesiæ ac religionis & nascendum esse, quod & factum fuit Martino Luthero nato Anno 1483. qui doctrinam Evangelicam repurget & ab inquinamentis istis emundet, lucemq; divinæ veritatis mundo restituat.*

2. Quòd quidam tum Lutheri σύγχρονοι, tum post Lutheri tempora fassi sunt, doctrinam & statum Romanæ Ecclesiæ fuisse corruptum & reformatione indiguisse. (Inde Philippus Melanchthon in Præfat. Apologiæ Augustan. Confess. sic scribit: *Neq; enim negari potest, quin multi loci doctrinæ Christianæ, quos maximè prodest extare in Ecclesia, à nostris patefacti & illustrati sunt, qui qualibus & quàm periculosis opinionibus obruti olim jacuerint apud Monachos, Canonistas & Theologos Sophistas, non libet hic recitare. Habemus publica testimonia multorum bonorum virorum, qui Deo gratias agunt pro summo hoc beneficio, quòd de multis necessariis locis docuerimus meliora, quàm passim leguntur apud Adversarios nostros.)*

Pertinent ad hanc classem

Primò Imperatores, Reges, Principes & Status Romani Imperii.

Anno 1518. celebravit Imperator MAXIMILIANUS Comitia Imperii Augustæ Vindelicorum, quibus omnes Electores interfuerunt. In illis etiam actum fuit de doctrina Lutheri, & de controversia illa, quæ ob Papales Indulgentias mota fuerat. Itaque Imperator dedit literas ad Pontificem Leonem, in quibus monet, *ut causam Lutheri excutiendam suscipiat, multos enim etiam magni nominis viros Luthero, qui hæreticus censeatur, adhærere. Petere igitur, ut Pontifex inutiles & otiosas quæstiones rescindat, omnemq; Sophisticen & verborum contentionem ex ambitione Doctorum ortas inhibeat. Jamdudum antiquorum Scripturæ Interpretum doctrinam jacere neglectam, quædam etiam ipsorum scripta facta esse mendosa. Itaque mirum non esse, si quos aliorum oportuit esse Doctores, ii sæpiùs aberrarint &c. (Ex quo colligi potest*, inquit Osiander Centur. 16. Eccl. Histor. libr. 1. cap. 23.) *Imperatorem Maximilianum dogmata Pontificia non per omnia probasse.)*

CAROLUS V. Imp. Aug. in Oratione Bononiæ Anno 1530. ad Pontificem Clementem habita, inter cætera sic loquitur: *Audivi & ego, sæpe Platonicum illud mihi dici, ut parentum deliria ferenda sunt, ita in civitatibus & religionibus vitia quædam dissimulanda esse. Modus est ejus rei & in Imperiis & in Ecclesia. Fundamentum certè in Ecclesia retinere oportet.*

tet. Et hæ leges æternæ in Imperiis & Ecclesiis retinendæ sunt, quæ prohibent idolorum invocationes & libidinum confusiones. Irrepserunt autem in Ecclesiam quædam invocationes contumeliosæ contra DEUM & turpitudo libidinum in conspectu est. Nec tantùm horum malorum emendatio Synodum requirit, sed universæ doctrinæ integrum corpus colligendum est; quod unâ voce omnes gentes in omnibus templis sonent.

De eodem Imperatore Carolo V. testatur Petrus Suavis in Historia Concil. Trident. lib. 3. quòd *formulam emendationis Ecclesiasticæ à Præsulibus, aliisq; viris doctis maturo judicio collectam digestamq; in publicum emiserit*, cujus capita fuerunt 22. in quibus capitibus reperiantur 130. monita, honestati & æquitati consona.

Idem lib. 1. Hist. Concil. Trident. p. 62. de eodem Imperatore Augustiss. testatur, quòd *post exhibitam Augustanam Confeßionem in illis Comitiis Protestantibus fassus fuerit, esse in Ecclesia Rom. nonnulla, quæ requirant emendationem, & quibus corrigendis ille operam sit daturus.*

Illustrissimi ac Reverendissimi Principes, nec non alii S. R. Imperii Ordines in civitate Norinberga Anno 1523. congregati, in responso Adriani VI. Pontificis Romani Legato dato, inter cætera sic loquuntur: *Majori populi parti jampridem persuasum est, & modò Lutheranis libris ac dogmatibus populorum opinio sic informata, ut pro comperto habeant, nationi Germanicæ à Curia Romana per certos abusus multa & magna gravamina & incommoda illata esse, ob id si pro executione Apostolicæ Sedis sententiæ vel Imperatoriæ Majestatis edicti quippiam acerbius attentatum esset, mox popularis multitudo sibi hanc suspicionem animo concepisset, ac si talia fierent pro evertenda Evangelica veritate, & sustinendis manutenendisq; malis abusibus & impietatibus.*

Et posteà: *Nisi istiusmodi abusus & gravamina, simulq; certi articuli, quos Seculares Principes juxta hæc specialiter designatos scriptis exhibebunt, fideliter reformentur, vera pax & concordia inter Ecclesiasticos, Secularesq; Ordines, hujusq; tumultus & errorum extirpatio per Germaniam minimè speranda est.*

Paulò pòst: *Ex quo hoc seculum in omni Statu tàm Ecclesiastico quàm Seculari corruptißimos habeat mores, sintq; non tantùm ex parte Lutheranæ Sectæ, sed & ex aliis causis multi errores, abusus & corruptelæ, quæ ita inoleverunt, ut istis oportunis remediis provideri summoperè necessarium sit, ideò liberum & Christianum Concilium ad locum convenientem indicendum.*

Eodem anno exhibuerunt Gravamina sua scripto comprehensa, in quibus inter cætera sic loquuntur art. 8. *Rogant Sanctitatem Apostolicam Imperii Principes, cæteriq; Status, quatenus Sanctitas sua paterno animi affectu offendicula & gravamina hæc Indulgentiarum, Dispensationum, Stationariorum, Terminariorumq; è medio tollere, atq; ita negotium temperare velit, ne libertas Christiana servitute humanarum constitutionum penitùs extingvatur, illaqueenturq; conscientiæ Christi fidelium mandatis hominum, quibus nullum est peccatum majus, quàm nummis carere.* artic. 21. *Cùm fere fiat, ut majus precium annuum offerat, qui ad Ecclesiæ munus quàm minimùm sit idoneus, evenit, ut conductitii illi Pastores*

(an prædones rectiùs quis eos dixerit, dubium est) simplici Christi plebeculæ pro Evangelii limpidißimo fonte turbidas, protritas ac ruderibus oppletas propinent lacunas, dum Legendas, quas vocant, Sanctorum nec ab Ecclesia receptas & gentilibus fabulis, quàm Christianæ & Evangelicæ doctrinæ similiores ad populum Christi publicè in concione docent. Quid enim aliud docerent indoctè docti ac idiotæ illi, qui lanam magis quam salutem ovium ut curarent, munus hoc Ecclesiasticum pecuniâ etiam non modicâ conduxerunt, ac mercenarii sunt, non (quod Evangelium abominatur) pastores? Ita enim fit, ut simplex Christi plebecula per supposititios hos Pastores à germana Christi fide ac in Deum fiducia, in quibus sola requiescit animæ salus, ad hominum superstitiosa somnia ac commenta, per quæ res familiaris mercenariorum conductitiorum potiùs quam Christi gloria augeatur, ducatur, trahaturq́;.

Petrus Suavis lib. I. Hist. Conc. Trident. p. 30. *Principes & Ordines Imperii in Responso, quod Francisco Cheregato Pontificis Adriani Legato in Comitiis Norinbergensibus scripto exposuerunt, inter cætera sic loquuntur. Cùm non de Luthero solùm agendum sit, sed de eradicandis multis erroribus & vitiis longâ consuetudine inveteratis, quibus alii per imprudentiam, alii per malitiam patrocinantur, non aliam esse viam commodiorem magis efficacem malis ingruentibus obviam eundi, quàm pium, liberum & Christianum Concilium.*

Quòd Caroli V. mandatum contra Lutherum executioni commissum non sit, causam Status Imperii in Comitiis Norinbergensibus redderũt eam, quia *intolerabiles abusus Romanæ Curiæ Germani ampliùs tolerare non poßint*, (apud Dn. Hortlederum tom. I. pag. 7.)

Cùm Legatus Pontificis à Statibus Imperii petiisset, *ut Concionatores Lutherani Norinberg. carceri includerentur*, responderunt Status Imperii, *fieri hoc non posse, nisi veritatem Evangelicam opprimere & abusus stabilire velint* (apud Dn. Hortlederum tom. I. pag. 10.)

Ferdinandus I. in Epist. ad Georgium Wicelium Majest. suæ Consiliarium, die 28. Maii Ann. 1564. scribit: *sibi à piis, doctis, Catholicis & modestis viris non exiguam spem factam fuisse recuperandæ unitatis & concordiæ in Ecclesia, si manifesti illi abusus, qui hisce novißimis & calamitosißimis temporibus in Ecclesiam Catholicam irrepserunt, expurgarentur & è medio tollerentur.* (Apud Goldastum in Collectan. Constitut. Imperialium f. 580.)

Oratores hujus Imp. Ferdinandi I. Legatis Pontificis Pii IV. Concilio præsidentibus sess. 20. secundùm sua à Cæsare mandata capita Reformationis hæc proposuerunt:

1. Orandum summum Pontificem, ut seipsum & Rom. Curiam reformari benignè patiatur.

2. Ut numerus Cardinalium redacatur, si non ad duodenarium, saltem ad duplicatum cum duobus supernumerariis nempe 26.

3. Providendum, ne fiant ampliùs dispensationes scandalosæ.

4. Revocandæ omnes exemtiones contra jura communia paßim concessas, Monasteriaq́; omnia sub Episcopi potestate constituenda sub cujus sunt Diœcesi.

5. Tollendam prorsus pluralitatem beneficiorum, & statuendum, quòd singulæ Ecclesiæ Cathedrales & Collegia singulas erigant Scho-

...t quòd Ecclesiastica officia non dentur ...ductitiis Presbyteris.

6. Episcopos omninò ad residentiam cogendos, nisi in extrema Ecclesiæ necessitate, ut officia sua per seipsos, non per Vicarios exerceant. Quòd si Episcopi non sint idonei vel potentes, nonnisi Vicario totius Diœceseos curam mandandam, sed pluribus personis: insuper Visitationes Diœcesanasq; Synodos quotannis habendas.

7. In Ecclesia omnia ministeria gratis præstanda, & quæ sunt adeò tenuis reditus, ut Ministeria Ecclesiastica absq; quotidianis emolumentis nequeant supportare, incorporanda cum aliis beneficiis, non curatis, pingvioribus.

8. Revocandos in usum veteres Canones contra Simoniacam pravitatem.

9. Constitutionum Ecclesiasticarum multitudinem nonnihil contrahendam, superfluis resectis, neq; Prælatorum sanctionibus obligationi juris divini æquiparatis.

10. Excommunicatione non utendum extra casum peccati mortalis & notoriæ irregularitatis.

11. Officia divina diligenter & devotè celebranda, quæ aliquando ita præcipitatè à celebrantibus proferuntur, ut nec ipsi se intelligant, nec ab aliis intelligantur.

12. Breviaria & Missalia purganda, resecandaq; omnia, quæ non ex divinis sunt desumta literis, & tædiosã prolixitatẽ Psalmorũ & Orationũ, habito delectu, cõtrahendam.

13. Officiis divinis, quæ Latino sermone peraguntur, preces lingvâ vernaculâ fideliter versas immiscendas.

14. Clerum & Ordinem Monasticum ad primitivam Institutionem redintegrandum, ne tantæ Monasteriorum divitiæ tam flagitiosè dissipentur.

15. Considerandum sacro Concilio, an non res ipsa efflagitet aliqua juris positivi relaxare, & de pristino rigore aliquid remittere super discrimine ciborũ ac jejuniis, & in conjugio Clericorũ aliquib. nationibus concedendo.

16. Ad conciliandos populorum animos tollendas multiplices Evangeliorum Postillas & novam publicâ autoritate per peritos Theologos faciendam: & similiter novam Agendam sive librum Ritualem, quem Parochi omnes recipere teneantur.

17. Rationem adinveniendam non ad malos Parochos expellendos, quod esset factu facile, sed ad meliores substituendos.

18. Plures Episcopatus in latioribus Provinciis erigendos & opulenta Cœnobia in hunc usum convertenda.

19. Quòd ad bona Ecclesiastica in alios usus conversa & distracta, præstare forsitan hoc tempore, ut hæ dissimulentur injuriæ &c.

(Extant hæc capita in Historia Concilii Tridentini Petri Suavis lib. 6. cujus germanus Autor à quibusdam creditur esse Pater Paulus, qui causam Venetorum adversus Paulum V. Pont. acerrimè defendit, à quo primùm Italicâ lingvâ conscripta est & postea auspiciis Marci Antonii de Dominis in Latinam lingvam translata, qui eam aliquoties commendat. Extant eadem apud Goldastum tom. 2. Const. Imperial. fol. 375.)

Apud eund. Goldastum tom. 3. Const. Imperial. p. 561. recitatur Epistola ejusdem Imperatoris Ferdinandi ad B. Lutherum, quæ sic habet:

Ferdinandus Dei gratiâ Romanorum, Hungariæ & Bohemiæ Rex &c. *Venerabilis, docte, devote; Tametsi antehac, cùm in juventute nostra in Germaniam venimus, & primùm Ducalem, postea itidem divinâ favente clementiâ Regiam administrationem*

ingreßi sumus, libri tui tunc & deinceps editi nobis displicuerint, & ex instructione quorundam Concionatorũ & Confessariorum nostrorum eosdem hæreticorum, seductoriorum, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ Statutis & præceptis adversantium loco habuerimus: nihilo minus proximè præterito biennio, tantum temporis & otii de negotiis necessariò nobis incumbentibus detraximus, quantum ferebat & sinebat necessitas, ut quosdam tuos libros, præsertim Commentarios in Psalmos ad Principum & Regum gubernationem præcipuè formatos, percurreremus. His etiam hoc intervenit, quòd quidam ex Confessariis nostris Ordinis Minorum, quem nobiscum ex Hispania adduximus, non ita pridem in Domino defunctus paulò ante suum obitum nos ad se evocavit, fassus, nos hactenus à se fuisse seductos, nec veram semitam ad cœleste regnũ monstratam, etiam atq; etiã obsecrans, ut amore Dei ducti sibi ignosceremus, utq; inposterum unà cum à Deo nobis concessis Regnis, Principatibus & Regionibus salutiferum Evangelium per te diligenter & fideliter traditum & in lucem prolatum absq; omni mora amplecteremur & charißimum Dominũ & fratrem nostrum Rom. Imperatorem eò dirigeremus & adduceremus, ut similia factitaret. Hoc si fieret, eò libentiùs & alacriùs se obiturum mortem. Adhæc ex Generosis & Nobilibus Consiliariis nostris, Regniq; dilectis & fidelibus Johanne Offling Cancellario Bohemico & Andrea Ungnad, utroq; Barone, qui concionem tuam superiore autumno Torgæ audiverunt, & præterea Colloquium tecum instituerunt, intelleximus, quomodo tunc Christianũ sermonem habueris, & inter bona opera bonũ discrimen statueris, illisq; sufficienter & cum ratione, quibus tua doctrina nitatur fundamentis, exposueris. Ex his & id genus aliis Christianis motivis, potißimùm quia vidimus, Papam & defensores ejus, quos tu propter doctrinam & mores, ut partim ex lucubrationibus tuis cognovimus, variis modis asperè & severè aggressus es, in magnam pusillanimitatem redactos, & (quod tibi dictum volumus) prorsus imparatos ad tibi resistendum esse, accidit, ut Regius noster animus tibi antea parùm propitius, fuerit mitigatus, & (Deo in æternum sint debitæ grates, laudesq;) eò impulsus, ut doctrinam tuam, quatenus constanter divinæ & Biblicæ Scripturæ insistes, nec quidquam seditiosum vel Christo dissentaneum docebis, æquo animo tolerare poßimus. Jam enim, proh dolor, experimur, Papam ejusq; asseclas hactenus quæsivisse, quæ sua sunt, nobisq; paleas pro tritico præbuisse & vendidisse. Hinc constituimus, hujus & aliorum magni ponderis negotiorum gratiâ ad Cæsaream Majestatem, Dominum & Fratrem nostrum carißimum, commemorabilem Legationem, Evangelio faventem, in Hispanias amandare, quæ ad Majestatem suam preces, obsecrationes & obtestationes nostri Confessarii, piæ memoriæ, & ea itidem, quæ ex libris tuis ipsimet cognovimus, referat, cumq; Majestate & Caritate ejus diligenter tractet, num in eandem sententiam pertrahi poßit, de quo quidem minimè dubitamus. Posito autem, Cæsaream Majestatem in eandem sententiam adduci non posse, decrevimus nos nihilominus, tanquam Romanorum Rex, non obstante indicto à Papa Concilio, Comitia loco & tempore oportuno convocare, ut nos cum Ordinibus & Civitatibus sacri Imperii ex tuo & aliorum Theologorum consilio, æquitati divinæ & humanæ convenienter in rebus ad religionem spectantibus, tandem unanimi consensu conformemus & uniamus. Hoc

te,

te, veritatis eò efficaciùs promovendæ gratiâ celare noluimus. Datum in Comitatu nostro Tyrolensi, in civitate nostra Oenipon te, primo die Februarii Anno 1537. nostrorum regnorum Romani septimo, cæterorum duodecimo.

Venerabili & docto, nostro & Imperii dilecto, fideli, Martino Luthero sacræ Scripturæ Doctori Witebergæ.

Meminit hujus Epistolæ Imperialis etiam D. Polycarpus Liserus in Strena ad Jacobum Gretserum Ann. 1607. edita p.43. hisce verbis: *Non ita pridem quandam Epistolam scriptam & vetusto Codici, qui olim Lutheri erat, insertam inveni, eam tecum communicabo &c.* p. 49. *Hujus Epistolæ transumptum, ut dixi, inveni in libro, qui mihi ex Bibliotheca Lutheri obtigit.* Α'υθεντικὸν, *fateor, non vidi, nec ubi lateat, novi. Neq; enim mihi in archiva Principum, Regum vel Superiorum inquirere licet. Qualiter illud inveni, taliter bonâ fide transscripsi. Non dubito, quin multi boni viri illud viderint, qui non minùs de eo testabuntur, quàm ego.* (Illorum ergo fide hanc Epistolam recitamus, ad exhibitionem verò authentici Exemplaris nos minimè obstringimus.)

Rex Poloniæ Paulo IV. Pontif. hæc quinque postulata per Legatum exhibuit. *1. De Missa emendanda. 2. De Cœna Domini sub utraq; specie percipienda. 3. De Sacerdotum conjugio. 4. De annatarum solutione. 5. De Concilio ejus Nationis ad abusus ibi reformatos convocando.* Petrus Suavis in Histor. Concil. Trident. p. 448.

Secundò Pontifices, Cardinales & Episcopi.

Adrianus VI. Pont. Rom. in Instructione Francisco Cheregato Legato ad Comitia Norinbergensia misso data. *Dicens nos ingenuè fateri, quòd* DEUS *hanc persecutionem Ecclesiæ suæ inferri permittit propter peccata hominum, maximè Sacerdotum & Ecclesiæ Prælatorum &c. Clamant Scripturæ, peccata populi derivari à peccatis Sacerdotum. Proptereaq;, ut ait Chrysostomus, Salvator noster curaturus infirmam civitatem Hierusalem ingressus est prius templum, ut peccata Sacerdotum primò castigaret instar boni Medici, qui morbum à radice curat. Scimus, in hac sancta Sede aliquot jam annis multa abominanda fuisse, abusus in Spiritualibus, excessus in mandatis, & omnia deniq; in perversum mutata. Nec mirum, si ægritudo à capite in membra, à summis Pontificibus in alios inferiores Prælatos descenderit &c.*

Et postea: *Polliceberis, nos omnem curam adhibituros, ut primùm Curia hæc, (unde fortè omne hoc malum processit) reformetur, ut, sicut inde corruptio in omnes inferiores emanavit, ita etiam ab eadem sanitas & reformatio omnium emanet, ad quod procurandum nos tantò arctiùs obligatos reputamus, quantò universum mundum hujusmodi reformationem avidiùs desiderare videmus &c. Subjecimus colla nostra summæ dignitati Pontificatus ad deformatam Christi Sponsam, Ecclesiam Catholicam, reformandam &c. Quanquam nemo mirari debet, si non statim omnia errata & abusus omnes per nos emendatos viderit. Inveteratus nimiùm morbus est, nec simplex, sed varius & multiplex. Pedetentim in ejus cura procedendum est, & priùs gravioribus, magisq; periculosis occurrendum, ne omnia pariter reformare volentes omnia perturbemus.*

Et postea: *Scimus, quàm DEI honori & animarum saluti ac ædificationi obfuerit, quòd jamdiu beneficia Ecclesiastica maximè curam & regimen animarum habentia, data fuerunt hominibus indignis.* Petrus Suavis lib.1.Hist.Conc.Trid.p.29. In Fascic. rerũ expetend.fol.172.Colon.An 1535.excuso.

Paulus III. (referente Pet.Paulo Vergerio in annotat.super Catalog.hæretic. tom.1.f.251.) ex omni Episcoporum & Cardinalium numero novem delegit, quibus gravissimis verbis mandavit, *ut Ecclesiæ morbos accuratè circũspicerent, & nullâ aut ipsius Papæ, aut cujusquam alterius habitâ ratione sibi demonstrarent, jurejurando eos obstringens,* additâ etiam excõmunicationis pœnâ, hanc ut magno silentio rẽ agerent. Quocirca deliberatione habitâ libello comprehenderunt morbos nonnullos, sed ex levioribus, neque enim ad vivum, h. e. ad corruptas speciatim doctrinas manum admoverunt, tametsi usi fuerint aliquando verbis paulò liberioribus. Scripserunt enim.

Ecclesiam Christi jampridem collapsam apud eos.

Papas coacervare ad desideria sua Magistros prurientes auribus, non scil. ab illis ut discant, quod facere ipsos convenit, sed ut illorum studio & calliditate ratio ineatur, quâ breviter, quod libet liceat.

Per eosdem Papas, Cardinales atq; Episcopos blasphemari nomen Christi inter gentes.

Indignissimè atq; impiissimè facere eos, qui prætextu potestatis clavium pecuniam emungant contra apertissimum Christi mandatum, Gratis accepistis, gratis date.

Ordines Clericorum, Presbyterorum præsertim, fieri apud illos incredili negligentiâ, atq; ordinari improbos rudesq; asinos.

Exerceri nundinationes Sacerdotiorum sive beneficiorum omninò Simoniacas ac flagitiosissimas.

Cardinales æstuare ambitione atq; avaritiâ, ambire à Regibus & Principibus Episcopatus, alere factiones, bella serere.

Episcopos creari nullâ neq; eruditione neque vitæ honestate commendabiles, ut qui desertis atq; contemtis Ecclesiis, ovibusq; Christi sibi commissis, hûc illuc otiosè per luxum vagentur.

Pœnitentiariam atq; Datariam (sic enim vocant) *sceleratissimum quemq; Clericum, eundemq; nebulonem pecuniâ præstitâ absolvere, atq; Ordinarii jurisdictione eximere.*

In Monasteriis tàm virorum quàm mulierum horrenda fieri flagitia, quo in loco etiam de pueris, quæ apud Monachos degunt, fit mentio, quos Theatinus ex illis fornicibus submovendos ipse censuit.

Urbem Romanam refertam esse mulieribus impudicis atq; scortis, quæ vestitu omniq; apparatu cætero nihil differant à matronis honestis, quæq;, dum per mediam urbem mulis vehuntur, sectatores habeant in media luce primi nominis Cardinalium familiares atq; domesticos.

Vigere in urbe odia & factiones, Christi nomen tàm è cordibus hominum quàm operibus eorum abolitum esse.

De eodem Paulo III. sic scribit Petrus Suavis Polanus in Serenis. Venetorum Republ. Monachus Servitarum in Hist. Concil. Trid. lib.1. *Paulus III. Pontifex statuit sui reformandi, Cardinalium & aulæ Rom. negotium denuò aggredi, in id delectis 4. Cardinalibus & 5. Præsulibus. Hisce 9. mandavit, ut morbos, qui Medicam manum requirebant, accuratè circumspicerent, remedia*

dia simul eisdem citò & facilè removendis applicarent, ut ad bonam valetudinem Ecclesia posset redire. Hi 28. peculiares abusus in rerum Ecclesiasticarum administratione & Rom. regimine observarunt, & scripto comprehensos Pontifici tradiderunt.

Quamvis verò Pontifex totum illud negotium arcanum esse voluisset, tamen hic libellus operâ Nicolai Archiepiscopi Capuani, postea Cardinalis facti, natione Bohemi, astutissimi Monachi, qui illud consilium irridebat, in Germaniam emanavit, in qua Ann. 1538. publicæ luci expositum fuit.

Ac quia Paulus III. hunc libellum inter hæreticos retulit, notandum, quòd Petrus à Soto ejus autoritatem à Brentio sibi objectam, minimè in dubium vocet. *Delecti* (inquit) *Cardinales à Paulo III. ad consultandum de Rom. Curia & Ecclesia emendanda, liberâ & sincerâ veritate, prout sibi injunctum fatentur, significant ei gravissimos morbos, quibus jampridem Ecclesia & præsertim Rom. Curia laborabat.* Quin & addit, *Spiritum, qui in Prophetis fuit, cùm arguerent vitia populi & Sacerdotum & dicerent, à planta pedis usq; ad verticem non est sanitas, eundem se in his Cardinalibus & Prælatis agnoscere, quare lætandum esse, quòd Romæ sit verus sensus malorum, nec desint viri gementes & dolentes super cunctis abominationibus, quæ fiunt in medio ejus.*

De Marcello II. Pont. Rom. refert Petrus Suavis in Histor. Concil. Trident. lib. 5. quòd communicato cum Cardinalibus consilio dixerit, *è decessoribus suis quinq; successione perpetuâ ipsum emendationis nomen abhorruisse, quòd persuasum haberent illi Autores autoritatis Pontificiæ extenuationem solummodò spectare, se verò longè aliter sentire, nihil æquè facere ad autoritatem eam vel conservandam vel amplificandam.*

Paulus IV. Pontif. Rom. in Epist. ad Johannem Gropperum, designatum Cardinalem scribit, *multos malè defendere doctrinam & Ceremonias Romanæ Ecclesiæ, in quibus multa nec excusari nec defendi possint.*

Pius V. Pont. Rom. in Bulla præfixa Breviario Romano. *Quæ divini Officii formula à Gregorio VII. reformata, cùm diuturnitate temporis ab antiqua institutione deflexisset, necessaria visa res est, quæ ad pristinam orandi regulam revocaretur. Alii enim præclaram veteris Breviarii constitutionem multis locis mutilatam, alii incertis & alienis quibusdam commutatam deformarunt.*

Autor Oneris Ecclesiæ Johannes Episcopus Chemensis cap. 13. §. 7. *Ecclesia pugnando cum Tyrannis ceu externis hostibus olim crescebat & roborabatur. Nunc autem devastatur pedetentim per justitiarios & hypocritas ceu domesticos hostes, qui pro Pastoribus lupos agunt, pro Angelis lucis Angelos Satanæ, pro ministris Christi præcursores Antichristi.*

Cap. 18. §. 11. *Sicut olim Pontifices, Scribæ & Pharisæi jactaverunt se legem defendere, qui crucifigi curarūt ipsū legis impletorē, sic hodie mundo sapientes asserunt, se suis argumentationibus fidei veritatem defendere, medullam verò Evangelii & perfectionem legis Christianæ perversis doctrinis & Sophisticis Syllogismis cruci affigunt.*

§. 13. *Pauci textui Bibliæ ceu doctrinæ certæ & fundamento stabili & veritati inconcussæ incumbunt, sed plures in fabulis*

dogmata construunt mox ruinosa, nec nō fructu neglecto folia carpunt & cortice disputationis contentiosæ detenti medullam divinæ sapientiæ in sacra & authentica Scriptura ultrò se offerentem pertranseunt.

Cap. 19. §. 6. *Sedes bestiæ, hoc est, Ecclesiæ perversæ, est in Curia Romana, cujus regnum est tenebrosum.*

Cap. ejusdem §. 15. *Ecclesia maximè indiget reformatione, quemadmodum Brigitta exclamat. Ad reformandam Ecclesiam & ad reducendum statum pristinum bonum & sanctum, necesse est, ut Papa priùs seipsum, deinde Cardinales & Episcopos cæterumq; Clerum emendet, alioquin veniet ira Dei super ipsum Papam, omnesq; Clericos tàm majores, quàm minores &c. Reformatio autem non erit unius hominis, utpote Papæ, nec multorum Cardinalium officium, sed totius Christianitatis, imò cunctipotentis Dei, qui solus sapit ac valet suam reformare Ecclesiam &c. Renovabitur Ecclesia in agnitione Dei.*

Cap. 27. §. 4. *Duo mala fecit populus Israël, per quem repræsentatur populus Christianus, Deum enim dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt sibi cisternas, quæ continere non valent aquas.*

Cap. 31. §. 2. *Ecclesia fidesq; Catholica jam tota penè claudicat.*

Cap. 44. §. 3. Statuam Danielis accommodat ad Ecclesiam, quæ primò quidem fuerit *aurea*, postea verò facta sit *argentea*, progressu temporis *ærea*, hodie verò sit *ferrea & lutea*.

Historia Concilii Tridentini à Petro Suavis conscripta, lib. 1. introducit Cardinalem Johannem Petrum Caraffam Theatinum statuentem, *adeò necessariam his temporibus reformationem esse, ut sine grandi piaculo omitti non possit.*

Lib. 7. Cardinalis Lotharingius *reformationem Universalem necessariò inchoandam pronunciat, & in Roman. Curiæ corruptelas liberè invectus* asseverat, *Romam esse fontem, unde omnes abusus manassent.*

Eadem Historia lib. 8. sistit nobis Franciscum Richardotum Episcopum Atrebatensem in sess. 24. Concilium in hunc modum liberaliter admonentem: *Cùm jam totum biennium illa sancta Synodus parturiret, omnesq; in summam expectationem adducerentur ejus partes non convenire, ut fœtum aliquâ sui parte truncatum ac mutilatum emittat, cùm prolem solidis membrorum artubus & partum integrum orbis expectet. Id ut effectum detur, in Apostolos intuendum & Martyres, & Ecclesiam antiquam, eamq; sibi proponendam exemplar, unde prolis nasciturae lineamenta sumantur. Hæc esse, doctrinam, religionem, disciplinam, quæ omnia cum his temporibus degenerarint, in pristinum statum esse restituenda, atq; hoc illud esse, quod tamdiu expectatione sui commoverit & adhuc expectetur.*

Idem Autor lib. 1. Episcopum Quinqueccleſiensem commasculatâ fronte & his verbis pii zeli plenissimis Patres allocutum esse scribit: *Imperatorem omni curâ belli solutum propter inducias cum Turco factos, nihil ampliùs desiderare, quàm Ecclesiæ reformationem, eamq; ad exitum perduci posse, dummodo in Concilio Episcoporum aliqua pars adnitatur. Quapropter & hortari & orare, ut Deum reveriti pro ea caritate, quâ Christianus quisq; Ecclesiam amplecti debet, causam adeo honestam, justam & utilem non deserant, adeoq; ut mandent scri-*

scriptis, quod cui videbitur constitui posse ad Dei honorem, sepositâ omni cujuscunque respectus humani cogitatione, neque sibi ob oculos ponant partis alicujus emendationem, sed universum Ecclesiæ corpus in capite & membris reformandum.

Hujus orationi subscribens Archiepiscopus Granatensis, qui se in Concilii subscriptione nominat Petrum Guerreronem, *reformationis necessitatem & opportunitatem* ostendit. In hunc igitur finem Hispanorum Legatorum coctiones factæ sunt, & cùm inter se de reformationis necessitate disseruissent, & bonam successus spem, Cæsare etiam eò propendente, sibi affirmassent ad varios abusus enumerandos porrò perrexerunt. Horum omnium originem ad Curiam Romanam referebant, quæ non solùm in se corrupta esset, sed corruptelæ ac deformitatis in omnibus Ecclesiis causa.

Melchior Canus Episcopus Canariensis lib. 11. Loc. Comm. cap. 5. *Nec enim Historias omnes tueri est animus, quæ passim in Ecclesia lectitantur. Video tantum vulgi non solùm in Laicis, sed etiam in Ecclesiasticis esse, ut eas quoque fabulas oppido quàm libẽter accipiant, quas jamdiu Ecclesia explosit. In his certè Pontificum non diligentia modò, verùm etiam prudentia desideratur. Quidam enim, dum reduviã curãt, caput incõmodant. Videlicet Historias graves pro Apocryphis reddunt quidem, sed divinum Ecclesiæ officium eò usque præter solitum immutant, ut vix ulla antiquæ religionis forma in quotidianis precibus relicta esse videatur.*

Guilielm. Lindanus Episcopus Ruræmundensis in annot. ad Liturgiam Petri, *postremis Ecclesiæ temporibus omnia paulatim in deterius versa fuisse agnoscit.*

Idem lib. 3. de opt. Script. Interpr. gen. cap. 3. postquam Petri Cluniacensis dictũ citasset, exclamat: *Bone Deus, quid dixisset, si vidisset ac audivisset, quæ hodie leguntur, non solùm ex Nicodemi Evangelio Apocrypha infarta, verùm etiam secretas preces atque adeò, proh dolor! ipsum Missæ canonem turpissimis modis conspurcatum!*

Lib. ejusd. cap. 5. *Sic Apostolicorum canonum, imò verbi Dei oraculorũ decreta, quàm jacent longo adhuc tempore, quàm conculcãtur, quàm sunt denique flocci, imò nihili! sed quid nobis peperit isthæc lugenda Pastorum negligentia, aut somnus potiùs altissimus, omnibus piis est manifestum.*

Corn. Mussus Episcop. Bitontinus in cap. 6. Epist. ad Rom. p. 279. *Divinæ Scripturæ olim, proh dolor! quantò omnium damno negligebantur! vigebat spinosa & molesta, nescio quæ, Theologia de instantibus, relationib. de quidditatibus, de formalitatibus. Itemque hæc omnia Syllogismis arte contortis & humanis dũtaxat argutiis, quæ procul dubio quã autoritate recipiuntur, eâ & refelli possunt, pertractabãtur. Tota penè ætas hominum decretis, quæ inter se pugnantia semper, nullo tempore concilianda, alunt perpetuam per secula litem, conterebatur. Is sublimis Theologus habebatur, qui majora portenta pro suis traditiũculis affingere sciret, preciique pars erat gloriola inanis, nõ intelligi grandia illa verba, quæ alto supercilio inter mulierculas de sacris literis philosophãtes trutinabãt. Juraverant universi divini verbi duces in Magistrorum verba; hinc sexcentæ sectæ; Thomistæ, Scotistæ, Occamistæ, Bacconistæ, Albertistæ, Ægidiani, Alexandrei. O scelus! posthabebantur Evangelia, Epistolæ; Christiana Philosophia delitescebat, à paucissimis tractabatur, sed frigidè, non enim dicam insincerè.*

Mat-

Matthæus Langius Archiepisc. Saltzburgensis in Comitiis Augustanis Ann. 1530. ingenuè fassus est, *Missæ reformationem sibi videri honestam; & postulationem, ut homines Christiani humanorum mandatorum onere liberentur, æquam & justam esse, licet non sit id tolerabile, quòd misellus Monachus omnia reformet*, referente Petro Suavis in Histor. Conc. Trident. lib. 2. p. 189. ac Chytræo in Histor. Aug. Confess. pag. 74.

Ipsi Concilii Tridentini Patres sess. 6. de reformat. cap. 1. fatentur, *collapsam esse admodùm disciplinam Ecclesiasticam, depravatosq; in Clero & populo Christiano mores ac antiquos canones incuriâ temporum penè in desuetudinem abiisse.*

Sess. 22. de observandis & evitandis in celebrat. Missæ; *Multa in Missæ celebratione sive temporum vitio, sive hominum injuriâ & improbitate irrepsisse videri à tanti sacrificii dignitate abhorrentia atq; aliena, quorum partem avaritia idolorum servitus; partem irreverentia, quæ ab impietate vix sejuncta esse potest; partem superstitio, veræ pietatis falsæ imitatrix invenerit.*

Sess. ult. decret. de Indulg. *varios abusus ex iisdem causis & consimilibus, ex avaritia plurimos, ex superstitione, ignorantia, irreverentia, aut aliunde quomodocunq;, sed abusus etiam in Indulgentiis irrepsisse.*

Præses illius Concilii Johannes Martinus Cardinalis, in prorogatione sess. 11. asserit, *innumerabiles abusus in ministerio Sacramentorum irrepsisse.*

Sess. 5. can. 2. de Reformat. sess. 24. Decret. 4. & 12. de Reform. pessimum illud Sacerdotum cacoëthes *vel planè non, vel insulsa prædicandi* detegit, (quibus tamen Concilii Decretis adeò nihil emendatum est, ut Claudius Espensæus hos Decretorum fucos meritò *dolos & fraudas* appellaverit. Digress. 2. in Epist. ad Tit. fol. 480.

In Oratione Synodica Tridenti 4 Sept. Ann. 1562. in sessione 4. coram Patribus nomine Regis Galliæ, Antonius Sebastianus Uxentinus Episcopus, inter cætera dixit: *Equidem humanâ imbecillitate fortassis & aliquâ Præfectorum Ecclesiæ incuriâ, vel etiam (ne quid gravius dicam) præposterâ pietate irrepsisse in Ecclesiam res nonnullas antiquatione, abrogatione, vel moderatione dignas fateamur necesse est.*

Et postea: *Sic contra à nobis peccari fortassè potest, dum omnia, quæ seculis muniuntur & longâ vetustate, mordicus retinenda esse putamus, neq; satis spectamus, quid inclinatio rerum, quid momenta temporum, quid publica quies postulet. Nonnulla, atq; haud scio, an veriùs dixerim multa, communi concordiæ permitteenda sunt.*

(Edidit Matthias Flacius Illyricus libellum Germanicum in Epitomen ex decem reformationibus congestum, in quibus ipsi Papæ, Cardinales, Episcopi sæpissimè gravibus verbis & valdè seria oratione ac maximo animi dolore confitentur, *multos ac crassos abusus & palpabiles errores atq; corruptelas in Ecclesiam religionemq; suam invectos esse, & præter fœdissimam morum vitamq; Ecclesiasticorum, sive Spiritualium*, quos ita vocant, *corruptionem, multipliciter etiam regimen vitiatum testantur.*

Tertiò Theologi, Politici & Historici.

Richardus Wasseburgius Archidiaconus Verdunensis in Austrasia: *Statuo ego, dictam Sectam Lutheranam esse apprimè*

uti-

utilem & necessariam. Spero enim, quòd per illam Deus velit reformare & emendare statum Ecclesiæ & Ecclesiasticorum turbas, tàm primates & summa capita, quàm membra & inferiores &c. Cum multis affirmo pro certo, Lutheranæ Sectæ primariam causam esse scelera horrenda eorum, qui primi esse volunt in Ecclesia & correctionem nullam admittunt. Et plus dico, sectam illam Lutheranam, licet illam approbare nolim, non sine divinâ providentiâ introductam, utpote ad corrigendos errores & reformandam Ecclesiam omninò necessariam.

Albertus Crantzius in Hist. *Ad pristinam observantiam si nostra tempora referimus, Ethnici videbimur. Quid enim hodie per dispensationem Apostolicam non obtinetur?*

Idem: *Magnitudine superstitionum bonas Evangelii fruges quasi vepres & spinas conculcasse* asserit.

Erasmus in lib. de modo confitendi: *Considerent lernam malorum, quæ hactenus orta est ex Confeßionibus & mirari desinent, si quid admonui de rectè confitendo. Considerent item, quanta fuerit superstitio in cultu divorum, quanta pestis ex Ceremoniis humanis, & videbunt nostram admonitionem maximè necessariam fuisse &c. At quidam clamitant, Quis nesciebat, in Ceremoniis non esse constituendum finem pietatis? imò, quis nescit, totam religionem hactenus redactam fuisse ad Ceremonias, ac vigorem illum Evangelicum fuisse per eas propemodum antiquatum?*

Idem in Præfat. in Militem Christianum ad Paulum Volzium Abbatem Curiæ-Hugon. scripta suas querimonias sic Ecclesiæ exponit: *In tanta rerum caligine, in tanta humanarum opinionum varietate, quò potius fugiendum, quàm ad sacram anchoram Evangelicæ doctrinæ? Quis verè pius non videt, ac suspirat hoc seculum longè corruptißimum! quando unquam Tyrannis, quando avaritia regnavit, aut latiùs aut impuniùs? quando unquam plus tributum Ceremoniis? quando licentiùs exundavit iniquitas? quando sic refrixit caritas? Quid affertur, quid legitur, quid auditur, quid decernitur, nisi quod ambitionem quæstumq; sapiat?*

In ipso Enchiridio militis Christiani can. 6. sic ait: *Admiror potestatis & dominii ambitiosa vocabula ad ipsos usq; Pontifices summos & Episcopos invecta fuisse. Apostolus, Pastor, Episcopus, officii sunt vocabula, non dominatus. Papa, Abbas, caritatis cognomina sunt, non potestatis, sed quid ego mare illud vulgarium errorum ingredior, ad quodcunq; hominum genus se converterit, multa ubiq; videbit homo verè spiritualis, quæ rideat; plura, quæ fleat. Plurimas opiniones deprehendet depravatißimas & à Christi doctrina longè lateq; dissidentes.*

Idem in Ecclesiaste hancce recitat Historiolam: *David Burgundus, Philippi Boni filius, Princeps pro isthoc seculo eruditißimus, cùm ad Episcopatum Ultrajectensem sublimatus audivisset, ex illis, qui sacris initiabantur, paucißimos esse, qui literas scirent, bonum factum putavit, si ipse rem propiùs cognosceret. Jußit ergo sibi in aula cathedram poni. Proponit Candidatis quæstiones, singulis pro gradus, quem affectabant, ratione faciles vel difficiles. Quid fit? trecenti erant. Repulsavit omnes, exceptis tribus. Obstupescebat illi, qui examinib. istis præesse solebant & multis exorabulis id contendebant apud Præsidem, ut sententiam suam modera-*

retur, reputans, hoc seculum non gignere Paulos & Hieronymos, contentus esset illis, quos præsens ferret ætas. Addebant cum magno Ecclesiæ dedecore conjunctum fore, si ex trecentis tres tantùm admitterentur. Quid Episcopus? ille ut erat fervido ingenio respondebat, se Paulos & Hieronymos non requirere, non commissurum tamen, ut pro hominibus asini admitterentur. Id enim si fieret, cum Ecclesiæ publico dedecore fore conjunctum. Hac cùm nō succederet, aliâ aggressi sunt præsulem viâ. Alius aries admotus. Si tu hos non admiseris, inquiebant, oportet ut nostra nobis augeas salaria, alioqui sine his asinis non est, unde vivamus. Hoc ariete, qui tamen multis modis retundi potuisset, dejectus est erectus præsulis animus.

Idem in Præfat. Method. Theol. *Nunc Siculis gerris vaniora, nunc cujuslibet deliri senis aut etiam aniculæ somnia huc irrepserunt, & indies magis ac magis irrepunt.*

Idem in Comm. Psal. 2. *Ecclesiastici nostri diligunt opes, diligunt voluptates carnis, diligunt Tyrannidem. Et ideò non ferunt sermonem Evangelicum, quia contrarius est cupiditatibus ac factis eorum.*

In Præfat. super Paraphr. N. Test. *Hoc magis deplorandum, quòd pleriq; Sacerdotes hujusmodi sumus, ut nunquam seriò cogitaverimus, quid sit esse verè Christianum. Titulo, consuetudinibus, Ceremoniis Christiani sumus magis quàm ex animo. Aut inopiâ scientiæ non habemus, quod doceamus populum, aut cupiditatibus mundanis corrupti, nostrum negotium agimus potiùs quàm Jesu Christi. Quid igitur mirum, si in tenebris versatur populus, cùm ii quoq; tenebricosi sint, quos oportebat esse lucem mundi, cùm ipsi nihil CHRISTO dignum sapiant, quos conveniebat esse salem terræ; cùm ipsi cæcutiant, quos oportebat esse lucernam toti domui lucentem; cùm sordidis lucris ac voluptatibus immersi sint, quos oportebat esse civitatem in edito monte sitam, quæ monstret viam errantibus? Atq; utinam non essent tam multi, in quos verè dici possit illud Esaiæ, Speculatores ejus cæci omnes!*

Ibid. *Fidei sinceritas variis modis vitiatur: pax Christiana distrahitur. Non ego nunc in hanc, aut in illam partem pronuncio. Ubicunq; dissidium est, ibi Diabolus est.*

Idem in Epistol. ad Spalatinum apud Schultetum in Annal. Decad. 1. pag. 58. scribit, quòd *tempore cœptæ per Lutherum reformationis publica morum corruptela tanta fuerit in Romana Ecclesia, ut nemo non fateretur, opus fuisse publico remedio.*

In Epist. ad Barbirium apud eundem p. 92. *Nemo non fatetur, vehementi quadam medicinâ opus fuisse Ecclesiæ, nimiùm collapsis moribus.*

Alphonsus à Castro lib. 1. adv. hæres. cap. 4. *Lutheranorum causâ factum est, ut relictis quibusdam nugis, quibus à trecentis annis huc usq; homines sese dedidêre, ad meliora studia sese transtulerint, quò fit, ut multò plures viros doctos nunc Ecclesia possideat, quàm à quadringentis retrò annis huc usq; habuerit.*

Libr. ejusd. cap. 12. *Viri Catholici zelum habent multò ardentiorem, quàm Lutherus &c. Quapropter etsi ferventiùs & sinceriùs Ecclesiæ reformationem optaverint & nunc optent, patienter tamen tolerant, dissimulantq; tanquam periti & experti Medici, qui cùm vident morbum invaluisse, totasq;*

occupasse medullas, nihil tentare audent, sed Naturæ curandum relinquunt, timentes, ne medela vires præbeat morbo, qui parùm auctus infirmum interimit. Sic etiam viri boni & docti zelantes pro Domino exercituum, videntes Ecclesiam in pluribus ejus membris gravissimis laborare morbis, Deo, qui verus est Medicus, curandum committunt, atq; ideò orant sine intermissione, ingemiscunt, deprecantur cum improbitate &c.

Nicolaus Machiavellus in principio suæ Historiæ scribit: *Circa annum Domini 600. consuetudines seu dogmata veteris Ecclesiæ cum miraculis novæ pugnare cœpisse. Nam spectrorum apparitiones & alias imposturas Satanæ miraculorum veterem illam formam religionis prorsus evertisse.* Verba Autoris in lingva Italica recenset Wolffius tom. 2. lect. memorab. p. 811.

Idem libr. 1. Histor. Florent. ad Clementem VII. dicit: *Miracula moderna Ecclesiæ pugnare cum antiqua Ecclesiæ fide & ex mutatione religionis magna scandala & discordias ortas esse.* Refert Deckherus in Præfat. tract. de Jesuitis.

Henricus Cornelius Agrippa lib. de vanit. scient. cap. 97. p. 485. *Pro Evangelüs, pro verbo Dei meras nugas & humana verba crepant, prædicantes Evangelium novum, adulterantes verbum Dei, quod annunciant non ad gratiā, sed ad quæstum & ad precium.*

Johannes Hoffmeisterus Eremitarum Augustini Vicarius generalis in Præfat. L[illegible]mm. adducit & ad Rom. Ecclesiā ap[illegible]t dictum Basilii Epist. 69. *Subversa sunt pietatis dogmata, turbati pietatis ritus.*

Id. in Harm. Fabricii art. 7. abusuum: *Reprehendunt in nostris Confessores, quæ citra impudentiam excusari, nedum commendari possunt minimè.*

Et postea: *Continenter traducunt ea, quæ Pastorum negligentiâ in Ecclesia irrepserunt certè non dissimulanda vitia. Quis enim tergiversari possit, multos abusus irrepsisse in Ecclesiam, sive verbi prædicationem, sive Sacramentorum administrationem respicias, sive tàm Clericorum, quàm Laicorum mores consideres?* (Existimat autem *nec omnia à nostris meliùs ordinata esse*, fortè quia res Ecclesiæ nostræ non fuerunt illi tàm notæ quàm abusus Ecclesiæ Papisticæ.)

Georgius Cassander in Consult. de August. Conf. art. 7. de Eccles. *Nullam Ecclesiæ firmam pacem sperandam puto, nisi ab iis initium fiat, qui distractionis causam dederunt, hoc est, ut qui Ecclesiasticæ gubernationi præsunt, de nimio illo rigore aliquid remittant & Ecclesiæ paci aliquid concedant, ac multorum piorum votis & monitis obsequentes manifestos abusus ad regulam divinarum literarum & veteris Ecclesiæ, à qua deflexerunt, corrigant.*

Art. eod. expressè fatetur, quòd *præsens Ecclesia* (Romana) *non parùm in morum & disciplinæ integritate, quin etiam in doctrinæ sinceritate ab antiqua illa, unde orta & derivata est, dissideat.*

Idem in Consult. art. 25. *Concedimus, obtestandos esse illos, penes quos Ecclesiarum procuratio est, ut compertos jam & manifestos abusus, quorum aliquot supra commemoravimus, ex quibus motus, quibus hodie Ecclesia jactatur periculosissimè, & affligatur, extiterunt, tolli & aboleri curent, id quod non modò sine offensione, sed etiam cum summo applausu & congratulatione optimorum & doctissimorum virorum fieri poterit, in quibus tamen tollendis cautio adhibenda est, ne subita innovatio simplicium & imperitorum animos*

perturbet. Assentimur autem Confessioni, cùm ait. Si Episcopi hos abusus, præcipuè qui Missam & alias partes divini cultus invaserunt, in tempore correxissent, minùs nunc esset dissentionum, neq; tantum monendos & rogandos putamus, verùm etiam ut antiquos aliquot Ecclesiæ ritus & mores progressione & inclinatione temporum obsoletos & immutatos, pietati verò promovendæ & Ecclesiæ pacificandæ utiles revocari studeant, cujusmodi est usus Sacramenti Dominici sanguinis, seu plenæ ac legitimæ communionis corporis & sangvinis Domini. Item, ut in celebratione mysteriorum sive Missis Sacramentorum distributio adhibeatur.

Idem art. eod. *Religio vera & solida paulatim in superstitionem & inanem speciem religionis conversa est, & accrescentibus opibus decrevit pietas, & in ejus locum larvæ Ceremoniarum successerunt, in quibus veræ pietatis operibus penè neglectis summa totius religionis constituta est, quarum Ceremoniarum inanis observatio usq; adeo veram apud plerosq; Monachos religionem imminuit atq; obscuravit, ut nusquam ferè licentior & profanior vita, quàm in nonnullis Monasteriis reperiatur.*

Idem in Judicio de officio priv. ac publ. tranquill. verè amantis viri in hoc religionis dissidio pag. 18. edit. Lugd. Ann. 612. non inficiatur, *Romanam Ecclesiam à prisco suo illo decore & splendore non parùm diversam, multisq; morbis & vitiis deformatam, nonnunquam & gubernatorum Tyrannide miserabiliter pressam.*

Ibidem: *In iis, qui Romanæ Ecclesiæ gubernatores & propugnatores haberi volunt, illud improbandum existimo, quod morbum nullum agnoscunt, & quod huic rei consequens est, remedia non admittunt, imò de correctione admonentes & ad curationem adhortantes, operamq; suam ad id efficiendum offerentes non modò rejiciunt & ab Ecclesiæ societate depellunt, verùm etiam multis in locis crudeliter interficiendos censuerunt, quæ res huic miserabili schismati occasionem dedit.*

Ibid. *Non diffiteor, postremis his temporibus unà cum ignorantia, avaritia, ambitione, superstitiosos quoq; nonnullos cultus & ritus in Ecclesiam irrepsisse, ita ut vitium ipsis rebus adhæreat, ipsorumq; observatio fidei integritati officiat.*

Benedictus Arias Montanus in cap. 8. Judic. de Ephod Gideonis sic disserit: *Consilium ejus non ex Dei jussu aut oraculo initum, vitiosum tandem exitus arguit, ut multa alia, quæ à mortalibus recto, ut initiis videntur, studio instituta, non multò pòst in abusum degenerant, atq; ex abusu in scelus, ex scelere in calamitatem tum publicam, tum privatam collabuntur.*

Johannes Ferus Concionator templi Cathedralis Moguntini ad eundem locum Judic. 8. v. 27. *Ephod fuit Gideonis familiæ in tendiculam &c.* sic annotat: *Quis non videt similia in Ecclesia contingere? quam multa instituerunt sancti bona intentione, quæ tamen nunc videmus partim in abusum, partim in superstitionem verti? Exemplo sint festa, Ceremoniæ, Imagines, Missæ, Monasteria &c.* (Sub hoc, & cætera multa omninò comprehenduntur.)

Idem Ferus in cap. 15. Matth. libr. 3. pag. 3. postquam Pastorum in constituendis ritibus nimiam liberalitatem castigasset, sic tandem exclamat: O *DEUM immortalem, quis explicare sufficiat*

tiat, quot quantaq; abusiones circa hujusmodi fiant. Primò enim plerunq; justitiam in observatione hujusmodi constitutionum collocamus, quemadmodum Judæi in præceptis Legis Mosaicæ & Ceremoniis & Sacrificiis &c. sic & nos plerunq; sentimus.

Et postea: *Omnium maximè reprehensibile est hoc, quod Constitutiones Ecclesiasticas plerunq; præceptis divinis æquamus, imò præferimus cujus judicium est, quod majores conscientias propter hoc formamus, quàm propter transgressionem præceptorum Dei. Deinde transgressores Ecclesiasticarum constitutionum rigidiùs punimus tàm in foro conscientiæ, quàm in exteriore foro, quàm transgressionem Legis divinæ.*

Pag. 5. *Hæc idcircò pluribus & diffusiùs tractavi. Scio enim quid pro majore parte in eadem superstitione sumus, in qua olim Pharisæi, contra quos Christus loquitur. Hinc plerisq; nostrûm ut timendum est, eveniet in judicio id, quod virginibus fatuis, quibus dictam est, Amen dico vobis nescio vos.*

Idem in Postill. parte æstiv. conc. 3. in Domin. X. post Trinit. habita Moguntiæ Ann. 1547. ibidemque excusa Ann. 1569. fol. 555. **Wir (Päbstische) müssen bekennen / daß man uns unsere Sünde unnd Untugend / unsere Mißbräuch und Aberglauben / und was des Unraths mehr ist / nie deutlicher für die Augen gestellet. Was wir uns aber solcher Ding noch gebessert haben oder noch im Sinn haben zu bessern / weis man auch wol.**

Hecelinus in Epist. ad Episcop. Moguntiacensem, referente Rivio in lib. de abusibus Ecclesiasticis p. 134. *Numera vitia, abusus supputa, & confitebere, nullâ hominum ætate pejore in statu rem fuisse religionis.*

Idem testatur, *Monachos & Theologos Scholasticos novum docendi genus invexisse, & nova quædam docuisse, quæ nescierit antiquitas. Ad hæc multa eos majore damno quàm utilitate Ecclesiæ DEI, divinis literis & orthodoxorum Patrum scriptis addidisse, sic ut additamenta illa plus dominarentur in Ecclesiastico populo, quàm ipsum verbum Dei & doctrina Patrum, hujus rivulus.*

Idem: *Inerant Ceremoniis vitia & quidem multa. Hæc igitur amputari oportuit magis, quàm totum tolli. Videbat hisce vulgus, putabat hæc necessariò requiri, credebat se justiorem ob hæc, credebat hæc efficere, ut peccatis venia sit, anteferebat hæc præceptis Decalogi, hæc modò spectabat, in hæc procumbebat, nullo respectu probæ vitæ habito.*

Andreas Fricius libr. 4. de Republ. emend. cap. 5. *Plerіq;* (Catholici) *multa & in doctrina & in Sacramentorum administratione & in disciplina emendari optant. Quin Pontifex ipse Adrianus VI. in dicta Legatione, quam ad Conventum Norinbergensem Ann. 1522. miserat, à planta pedis ad verticem capitis nihil esse sani in toto corpore ordinis Ecclesiastici affirmat.*

Idem: *Nonne Pontifex decretis suis supra sortem humanam sese extulit? nonne animam suum Tyrannidis appetentissimum patefecit? an in altum adeò evehi potuisset, nisi primùm vera doctrina extincta?*

Georgius Wicelius in via regia sive Compendio de semitis antiquis. *Si altum siluerunt conciones usque ad hæc tempora, de præcipuè bonis operibus & exercitiis fidei, nos ejusmodi detrimenta tuenda non suscepimus, uti non probamus, incultas tantùm fuisse. Constitutionum humanarum commendationes de feriis plus æquo numerosis, de jejuniis coactis & per eos injunctis populo, qui ipsi non jejunârunt, de falso Monachatu, hujusque manifesta hypocrisi & vita parùm pudica, rarò sobria, de fictis fraternitatibus vel ad quæstum vel ad comessationes, vel ad veræ fraternitatis, quæ est in Christo, ludibrium, de peregrinationibus votariis, quæ quid Reipublicæ Christianæ ad veræ pietatis ædificationem profuerint, totus nunc orbis novit, de cultu Sanctorum, quem præter Canonicam Scripturam introduxit in Ecclesiam turpis lucri cupiditas & terque quaterque maledicta superstitio, uno Deo non contenta, de rosariis, adde de reliquiarum quæstuariis, aut potiùs de reliquiis Sanctorum ad quæstum prostitutis, quæ ab ebriis nugonibus quibusdam conficta erant, ac si Sanctorum essent, cùm illis extiterit nihil nugacius, quod postea ipsi inter pocula effutierunt, denique de Indulgentiis, siquidem harum intolerabilis abusus suâ sponte interiit, in præsens nihil attingemus. Ejusmodi si qui publicitùs concionari fuerunt ausi, næ illi fideles servi Domini & digni sunt, qui supra multa constituerentur obeunda. Fatemur caliginem, nec imus inficias, per eos fuisse ejusmodi in Ecclesiam invecta, per quos minimè debuit & quos nunc autores esse oportuit, ut Augiæ non fabulosum stabulum expurgaretur. Abhorrent animi piorum hominum, si percipiant, isthæc in concionibus bonorum operum loco fuisse apud majores nostros declamata, qui error quantus sit, nemo facilè crediderit.*

Et postea: *Deploramus nos quoque hanc Ecclesiæ calamitatem, quod regnarint in ea varii cultus, quos Græci λατρείας appellant, & quod in humanis Ceremoniis fiduciam spemque salutis unicam collocantes, in errorem seducta simplicium corda, cùm fiducia spesque salutis æternæ unica poni solùm debuit in Christo Jesu Servatore nostro.*

Et postea: *Opera precium fuerat istis feriis præter alia Historias Divorum divulgare veras, non aniles recitare fabulas, ut hactenus comptum fuit. Dicas follibus mendacia pinguissima fuisse efflata, nec non vulgò credita pro veris narrationibus.*

Idem in Festo Petri & Pauli fol. 250. edit. Mogunt. Ann. 1571. Zu unsern Zeiten ist allenthalben grosse Klage uber unsere Hirten / wil nicht sagen grosses Maledeyen uber sie / unnd solches thun viel/die selbst ungerecht und sträfflich sind. Wolt aber GOtt / (das ich mit innigem Seufftzen rede) es were alles weniger wahr/weder es ist. Sorge es werde dieser Zeit im Christenthumb nicht gut werden / man büsse dann und kehre sich zum Vätern. Unreformirer bleiben wollen / wird daß grössere Theil unserer Nation/sampt andern in Abfall schrecklicher weise bringen.

Claudius Espensæus Theologus Parisiensis, quid aliud agit in Præfatione operum suorum ad Cardinalem Lotharingum, Digressione 2. lib. 2. in 1. ad Timoth. Digress. 2. in Epist. ad Titum & subsequente Commentario in v. 9. capitis primi, in 2. Timoth. 4. Digress. 19. & passim per omnes ferè paginas, quàm, ut de publica tàm doctrinæ quàm morum Cleri corruptela conqueratur. In Comment. Tit. 1. fol. 486. scribit: *Episco-*

pos

pos nec per se docere, nec si per Substitutos doceant, ad pietatem exhortari, sed juri Canonico & Civili operam dare, imo penè peccatum putare, si quis Scripturas leget, eosq; qui in Lege Domini meditantur, quasi garrulos inutilesq; contemnere. Et memini Episcopum Italum nobilem, nec verò imperitum mihi dicere, conterraneos suos à studio Theologiæ deterreri & quodammodo abhorrere, ne sic fiant hæretici.

Fol. 487. ait, *quendam qui Possiaci non ita nuper Episcopum ignorantem rectam sanamq; tradere, ad Scholas amandabat, nunc hæreticum audire, quasi verò Concilia non eodem tales amandent. Sed ecquónam aliò tales? ad ganeas, an ad disciplinas?*

Lib. 2. Digress. in Timoth. fol. 176. conqueritur, *Episcopos modò in caupones, procuratores, dispensatores esse redactos, imò superare tales rerum mundanarum curâ & solicitudine, curaq; animarum, quam ipsos habere oportebat, dimissâ, quæ villicis, quæstoribus, publicanis curanda sunt, quotidiè solicitè curare & cogitare. Optimos eorum, (nam sunt, ait, qui in Episcopas suas totâ vitâ pedem nunquam intulerant) præcipuis anni festis, vel potiùs quoties in anno ridet Apollo, nimirum semel, non quidem Concionari, quæ [illegible]da ipsorum erat functio, sed fortè rem [illegible]am cum solenni apparatu, trabeatis, Choreutis & subadjuvis operari.*

Ibid. fol. 179. *Concilium Tridentinum decretis suis tantùm effecisse ait, ut decretorum specie reformationem poscentibus illuserit. Novi Episcopos, inquit, etiam Græcè peritos, qui se teneri præfractè negent, ut ad istam docendi servitutem se demittant & ad istas sordes descendant, generosi sc. & excelsi viri, quòd cùm Episcopas assecuti sunt, mos iis non esset docendi populum.*

Idem in Concione Synodali, quam Anno 1531. Bellovaci habuit, & Episcopo Bellovacensi Cardinali Castilianæo inscripsit de dicto CHRISTI: *Vos estis sal terræ & lux mundi*, oratione planè pathetica demonstrat, *neq; sal scientiæ neq; lucem pietatis suis Sacerdotibus inesse. Magnæ* (inquit inter cætera fol. 918. & seqq. in edit. Paris. Ann. 1566. fol. 34.) *sunt ovium offensæ à Pastoribus improbis, sed ab ignaris non minùs incommodum. Misit Dominus famem in terram, nō famem panis, nec sitim aquæ, sed audiendi verbum Domini. Commoventur quærentes verbum Domini, nec inveniunt: deficiunt virgines pulchræ & adolescentes in siti: majores miserunt minores ad aquam, venerunt ad hauriendum, non invenerunt, reportaverunt vasa vacua, quia non venit pluvia in terram, cerva peperit & reliquit, & cætera quæ sequuntur Jerem. 14. v. 5. 6. Thren. 4. v. 4. Parvuli petierunt panem & non erat, qui frangeret eis. Plebecula rogat Scripturas sibi exponendo comminui & propter Doctorum penuriam dicam, an desidiam? Spiritualis intelligentiæ caret alimoniâ. Populus non habuit scientiam, nobiles ejus interierunt fame, multitudo siti exaruit. O utinam vulgus Ecclesiasticum saltem comederet hunc panem in pondere, & biberet hanc aquam in mensura, & non deficientibus aquâ & pane contabesceret in iniquitatib. suis. Verùm lex periit à Sacerdote, cōsilium à Senioribus. Sacerdotes inter sanctum & profanum nō statuerunt distantiam, inter pollutum & mundū non intellexerunt, tenentes legem nescierunt: Pastores ignoraverant intelligentiā, Speculatores cæci sunt & cæcorum Duces & ambo in foveam cadunt. Væ tibi Pastor,*

si

si tacueris, si non evangelizaveris, si videns non aperueris iniquitatem populi, ut ad pœnitentiam provocetur. Sed hodierni canes aut muti sunt non valentes latrare, aut è Cathedra non jam Mosis, sed Domini nostri Jesu Christi impudenter juxta ac imperitè recitant pro Historia fabulam, pro veritate mendacium, pro Canonicis Apocrypha, pro Ecclesiasticis hæretica, pro seriis joca, pro virtute Dei fictitia miracula, ne dicam Dæmoniorum portenta, quibus illud convenit. Erratis nescientes Scripturas: populares autem qui Legem non noverunt, non minùs interim maledicti sunt.

Idem Espensæus in 2. Tim. 4. digress. 2. adducit Petrum Cluniacensem ante quadringentos annos dicentem: *Nosti quantum me pigeant falsa in Ecclesia DEI Cantica, quantum nugæ canoræ mihi odibiles, inter quas (nam plurimæ sunt) cùm nuper in festo magni Patris Benedicti hymnum cantari audirem præter ineptitudinem sententiarum mendacia ad minus 24. reperi &c.*

Ibid. adducit Petrum Pictaviensem Epist. 31. conquerentem *de hymno inepto ac falso in laudem S. Mauri super aquas currentis efficto;* Raphaëlem Volaterranum lib. 6. Anthropol. dolentem, *aperta in horis Canonicis legi mendacia.* Inceperat ibidem ab hoc voto: *Utinam non haberent Catholici, quod ad Ecclesiam ut ad Synagogam olim sic lamentarentur. Prophetæ tui viderunt tibi falsa & stulta;* aitque, *dolorem suum de iis, quæ in publicum cultum irrepserant, Apocryphis sibi cum plerisq; bonis esse communem.*

In 1 Tim. digress. 1. f. 225. ex Lindano lib. 3. de opt. Script. Interpr. rat. cap. 3. hæc repetit: *Lindanus proponit Episcopi Lugdunensis querelam de Missalibus & Antiphonariis expurgandis. Antiphonarium, inquit, correximus, amputatis, quæ superflua, falsa & blasphema videbantur, qui Episcopus nostra, inquit Lindanus, si conspiceret Antiphonaria aut Missalia, Deum immortalem! quo ea pingeret nomine? ubi secretæ preces mendis spurcißimis conspurcatæ sunt: sed scelera nostra emendationem non ferunt Episcoporum vitio, qui cessant.*

Lib. 2. digress. cap. 11. *Fides ex auditu. Auditus verò verbi Dei. Ubi ergo verbum negligitur, nec auditur, fidem ibi perire & labefactari necesse est. Et hodie, proh dolor! omnibus locis cernimus, ut ad tempora appropinquare videamur, de quibus Dominus. Putas, Filius hominis veniens fidem inveniet in terris! Qualiter in hac tempestate legatur sacræ Scripturæ Canon, satis est manifestum, ubi ex indesuetudine & indevotione Ministris Ecclesiasticis sacra in fastidium venerunt.*

Confer eundem fol. 327. 424. 480. 575. 624. & alibi passim.

Sotus in Assert. f. 60. *Imperitiâ quorundam & aliorum negligentiâ abusus aliquos irrepsisse fatemur.*

Didacus Stella in cap. 11. Luc. f. 70. *Nostra tempestate aliqui Doctores verbi Dei & [illegible]icatores, conciones & prædicationes, quas ad populum habent, in fabellas & humanas leges, in Poëtas & Philosophos convertunt.*

Lorichius de Missa propaganda in 7. part. Canon. *Sunt Pseudo Catholici, qui reformationem Ecclesiæ quoquo modo remorari conantur.*

Adamus Conzenius libr. 2. Politic. cap. 17. §. 4. *Nulla alia causa tot errorum fuit, quàm quod doctrina sacra negligeretur, eruditorum beneficia, Sacerdotia, honores,*

res, homines imperiti, profani, milites occuparent; parvuli vagientes in cunis episcopabantur, vix nati jam Abbates erant.

3. Quòd longè plurimi de corruptelis morum publicè in Ecclesia Romana grassantibus conquesti fuerunt. Non dicimus, vitæ sanctitatem esse cum doctrinæ puritate indivulso nexu conjunctam, nec inficias imus, quosdam rectè docere posse, qui tamen minùs rectè vivant. Sed hoc est, quod dicimus 1. à publicis morum corruptelis ad errandi possibilitatem argumentum rectè duci hoc modo. Si Ecclesia Romana potuit corruptelas morum admittere, utique etiam in errores fidei potuit incidere. Ex eodem enim fonte promanant peccatum & error, videlicet ex Naturæ corruptione. Sicut peccatum corruptæ voluntati, ita error corruptæ menti abblanditur. Error est in intellectu, peccatum in voluntate. Si ergo voluntas hominum renatorum sive Ecclesiæ civium in hac vita nondum ita confirmata est in bono, ut ab omni periculo peccati sit immunis, utique etiam intellectus nondum divino lumine ita plenè collustratus est, ut ab omni periculo errandi sit immunis. Peccatum ipsum est quædam erroris species, quia voluntas errat in electione boni ὁρωμένως duntaxat talis, pro bono, quod ὄντως tale est. Inde Schultingius de discipl. Eccles. pag. 4. fatetur, *moribus bonis sublatis ipsam tandem fidem corruere.* 2. infallibilitatem & immediatam Spiritus sancti assistentiam, quam Pontifici Romano visibili Ecclesiæ Romanæ capiti tribuunt, cum notoriis & enormibus delictis externis consistere minimè posse, quâ de re suo loco inferiùs plura. 3. à corruptelis morum proclivem esse transitum ad ipsius doctrinæ corruptionem, quâ de re sic disserit Arnoldus de Villa nova in Colloquio cum Friderico Siciliæ Rege circa Annum 1290. scripto, *Homines pestilentes dissipant civitatem Agni cœlestis & maximè in statu, qui de altitudine perfectionis Evangelicæ gloriatur, & subvertunt Evangelicam veritatem, ac diruunt ædificium ejus in populo non solùm perversis operibus & exemplis, sed corruptione doctrinæ in suis prædicationibus & præconiis. Nam cùm sint amatores vitæ carnalis ac terrenæ felicitatis & oderint vitam spiritualem, necessariò sequitur, quod tribus modis corrumpant evangelicam doctrinam in suis sermonibus, scilicet detrahendo illis quibus invident & diffamando blasphemiis & calumniis, & adulando eis, à quibus exto rquere cupiunt. Ad quæ duo sequitur tertium, scil. prævaricatio sacrorum eloquiorum. Nam cùm in dolo & astutia malignitatis prædicent, quandoq; indirectè allegant, quandoq; impertinenter applicant & perversè, & quandoq; Sophisticè distinguunt, & inconvenienter exponunt, & sic veritas Scripturæ obtenebratur per eos, nec exponitur auditoribus clarè, sed adulterantur per eos eloquia Dei.* 4. Simoniam vocari *hæresin* in aliquot canonibus caus. 1. q. 1. Jam verò Curia Romana ob Simoniam in toto orbe olim fuit infamis, qua de re suo loco plura.

Certum igitur esto, quod à corruptelis vitæ & morum præsertim per negligentiam Doctorum publicè receptis proclivis sit transitus ad doctrinæ & fidei corruptelas.

Ecquis verò enumerare posset querelas de corruptelis vitæ & morum, quæ tum ante Lutherum, tum ætate Lutheri publicè in Ecclesia sonuerunt? Integrum omninò librum ex ejusmodi querelis complere possemus, si speciatim eas recensere velimus ex Bernhardo, Joachimo Abbate, Johanne Sarisberiensi, Hugone de sancto Victore, Honorio Augustodunensi, Ubertino à Casali, Marsilio Patavino, Alvaro Pelagio, Nicolao de Clemangis, Brigitta in Revelationibus, Johanne Gersone, Platina, Mantuano, & aliis longè plurimis, quorum testimonia pleraque Catalogus testium veritatis & Johannes Wolfius in Lectionibus suis memorabilibus magno numero adducunt. De Pontificum Romanorum, Cardinalium, Episcoporum, Sacerdotum, Monachorum, Jesuitarum, Monialium delictis in publicas literas relatis nihil hoc loco dicemus, sed adducemus duntaxat querelas quasdam tum *generales* de toto Romanæ Ecclesiæ statu corrupto, tum *speciales* de quibusdam corruptelis morum publicè grassantibus.

Ad querelas generales pertinent sequentia testimonia.

Leo IX. Pontif. Roman. apud Baronium tom. 11. Ann. 1054. n. 7. hancce profert querelam: *Abundante iniquitate & refrigescente caritate Romana Ecclesia & Apostolica Sedes nimiùm diu obsessa fuit mercenariis & non Pastoribus, à quibus & sua & non quæ sunt Jesu Christi quærentibus, devastata jacebat.*

Bernhardus serm. 33. in Cantic. sic scribit: *Serpit hodie putida tabes per omne corpus Ecclesiæ & què latiùs, eò desperatiùs, eoq; periculosiùs, quò interiùs. Nam si insurgeret apertus inimicus hæreticus, mitteretur forâs & aresceret; si violentus inimicus, absconderet se forsitan ab eo. Nunc verò quem ejiciet, aut à quo abscondet se? omnes amici & omnes inimici. Omnes necessarii & omnes adversarii. Omnes domestici & multi pacifici. Omnes proximi & omnes, quæ sua sunt quærunt. Ministri Christi sunt & Antichristo serviunt. Honorati incedunt de bonis Domini, qui Domino honorem non deferunt. Inde is, quem quotidie vides, meretricius nitor, histrionicus habitus, regius apparatus, inde aurum in frenis, in sellis & calcaribus, & plus calcaria quàm altaria fulgent. Inde splendida mensa & cibis & scyphis, inde comessationes & ebrietates, inde cithara & lyra, & tibia, inde redundantia torcularia, & promtuaria plena eructantia ex hoc in illud. Inde dolia pigmentaria, inde referta marsupia. Pro hujusmodi volunt esse & sunt Ecclesiarum Præpositi, Decani, Archidiaconi, Episcopi, Archiepiscopi. Nec enim hæc merito cedunt, sed negotio illi, quod olim perambulat in tenebris. Olim prædictum est, & nunc tempus impletionis advenit. Ecce in pace amaritudo mea amarissima. Amara priùs in nece Martyrum, amarior pòst in conflictu hæreticorum, amarissima nunc in moribus domesticorum. Non fugare, non fugere eos potest, ita invaluerunt & multiplicata sunt super numerum. Intestina & insanabilis est plaga Ecclesiæ & ideò in pace ejus amaritudo amarissima.*

Serm. 1. in convers. Pauli: *Et nunc, quod gravius est, ipsi Christum persequuntur, qui ab eo uti; Christiani dicuntur. Amici tui Deus & proximi tui adversum te appropinquaverunt & steterunt. Conjurasse videtur contra te universitas populi Christiani*

stiani à minimo usq; ad maximum. A planta pedis usq; ad verticem non est sanitas ulla. Egressa est iniquitas à Senioribus, Judicibus Vicariis tuis, qui videntur regere populum tuum. Non est jam dicere, ut populus, sic Sacerdos, quia nec sic populus ut Sacerdos.

Idem in libris de consideratione ad Eugenium Papam, Ecclesiæ Romanæ vitiosum & corruptissimum statum graphicè depingit, lib. 1. cap. 10. *Plena est ambitiosis Ecclesia, non est jam quod exhorreat in studiis & molitionibus ambitionis, non plusquam spelunca latronum in spoliis viatorum.*

Lib. 3. cap. 1. *Et forsitan audivissemus, nisi præ auro Hispaniæ salus populi viluisset, Tuũ est huic plagæ remedium providere. Sed est insipientia, quæ ipsam quoq; jam propemodum stultam facit sapientiam fidei. Quomodo & Ecclesiam Catholicam penè totam hoc virus infecit.*

Lib. 4. cap. 2. de Clero & populo Rom. sic loquitur: *Ante omnia sapientes sunt, ut faciant mala, bonum enim facere nesciunt. Hi invisi terræ & cœlo, utriq; injecêre manus, impii in Deum, temerarii in sancta, seditiosi in invicem, æmuli in vicinos, inhumani in extraneos. Pauperum vita in plateis divitum seminatur. Argentum micat in luto; accurritur undiq;, tollit illud pauperior, sed fortior, aut qui fortè citiùs præcurrit. A te tamen mos iste, vel potiùs mors ista non cœpit, in te utinam desinat! Sed reliqua prosequamur. Inter hæc tu Pastor procedis deauratus, tàm multâ circumdatus varietate. Oves quid capiunt? si auderem dicere, Dæmonum magis quàm ovium pascua hæc. Scilicet sic factitabat Petrus, sic Paulus ludebat? Vides omnem zelum Ecclesiasticum fervere sola pro dignitate tuenda. Honori totum datur, sanctitati nihil aut parum.*

Serm. 6. in Psalm. 91. Qui habitat. *Ipsa quoq; Ecclesiastica dignitatis officia in turpem quæstum & tenebrarum negotium transiêre, nec in his salus animarum, sed luxus quæritur divitiarum. Propter hoc tondentur, propter hoc frequentant Ecclesias, Missas celebrant, Psalmos decantant. Superest, ut reveletur homo peccati, filius perditionis, Dæmonium non modò diurnum, sed & meridianum, quod non solùm transfiguratur in Angelum lucis, sed extollitur supra omne quod dicitur Deus aut colitur.*

Epist. 178. ad Innocentium: *Vox una omnium, qui fideli apud nos curâ populis præsunt, justitiam in Ecclesiam deperiri, annihilari Ecclesiæ claves, Episcopalem omninò vilescere autoritatem, dum nemo Episcoporum in promtu habeat ulcisci injurias Dei, nulli liceat illicita quævis, ne propria quidem paræciæ castigare. Causam referunt in vos Curiamq; Romanam. Rectè gesta ab ipsis, ut ajunt, destruitis, justè destructa statuitis. Quiq; flagitiosi & contentiosi de populo sive Clero, aut etiam ex Monasteriis pulsati currunt ad vos, redeuntes jactant & gestiunt, se obtinuisse tutores, quos magis ultores sensisse debuerant. An non gladius Phinees promtissimè atq; justissimè eductus fuerat ad condemnandum incestuosum concubitum Dragonis & Milis? sed confusus atq; retusus abiit retrorsum, scuto nimirum Apostolicæ defensionis apposito. Proh pudor, quos cachinnos res ista movit & movet Ecclesiæ inimicis, eisq; etiam ipsis, quorum fortassè metu aut favore à recto tramite abducti sumus?*

Epistol. 290. ad Cardinalem Ostiensem: *Pertransiit Legatus vester de gente in gentem, & de regno ad populum alterum, fœda & horrenda vestigia apud nos ubique relinquens. A radice Alpium & regno Teutonicorum per omnes penè Ecclesias Franciæ & Normanniæ & circumquaq; circumiens usq; Rothomagum vir Apostolicus replevit non Evangelio, sed sacrilegio. Turpia fertur ubiq; commisisse, spolia Ecclesiarum asportasse, formulosos pueros in Ecclesiasticis honoribus, ubi potuit, promovisse, ubi non potuit, voluisse. Multi se redemerunt, ne veniret ad eos. Ad quos pervenire non potuit; exegit & extorsit per nuncios. In Scholis, in Curiis, in triviis fabulam seipsum fecit. Seculares, religiosi omnes malè loquuntur de eo. Homines quoq; suæ professionis ipsi sunt, qui magis exhorrent, & famam ejus ac vitam. Et scitote minus me dixisse, quàm publicè prædicatur.*

Epist. 235. *In domo DEI videmus horrenda &c.*

Epist. 237. *Quis mihi det, antequam moriar, videre Ecclesiam Dei, sicut in diebus antiquis, quando Apostoli laxabant retia in capturam, non in capturam argenti vel auri, sed in capturam animarum? Quàm cupio, illius te hæreditare vocem, cujus adeptus es Sedem. Pecunia, inquit, sit tecum in perditionem.*

Sub Honorio II Pontif. Roman. (qui sedit circa Annum 1124.) venit Romam quidam Presbyter Arnolphus, vir magnæ devotionis & prædicator egregius &c. qui cùm inter annunciandum verbum Dei Clericorum lasciviam, libidinem, avaritiam & nimium fastum reprehenderet, & paupertatem Christi & Apostolorum ejus, integerrimamque vitam ad imitationem omnibus proponeret, à Romana quidem Nobilitate, ut verus Christi discipulus, laudatus est, sed Cardinalium & Clericorũ odio nimium est habitus, à quibus & noctu captus, occultè est interfectus. Hoc suum Martyrium antea, cùm adhuc esset in eremo, divinitùs ipsi fuit revelatum, cùm per Angelum ad prædicandum Romam mitteretur. Unde & publicè dixit: *Scio, quod animam meam quæritis. Scio, quod me brevi jam occidetis. Sed quare? veritatem vobis dico, fastum, superbiam, avaritiam, luxuriam, nimiumq; studium, quod comparandis divitiis miseri impenditis, reprehendo, propterea vobis non placeo. Ego testem invoco cœlum & terram, quod annunciaverim vobis ea, quæ mihi Dominus præcepit. Vos autem contemnitis & me & Creatorem vestrum, qui vos per unigenitum Filium suum redemit. Nec mirum, si hominem me peccatorem vobis veritatem annunciantem morti traditurі estis, cùm etiam, si sanctus Petrus hodie resurgeret, & vitia vestra, quæ nimis multiplicata sunt, reprehenderet, ei minimè parceretis. Cùm hæc altâ voce clamasset, subjunxit. Ego quidem mortem subire pro veritate non timeo, vobis autem in verbo Domini prædico, quod omnipotens Deus non parcet impuritatibus vestris. Vos enim omni spurcitiâ pleni plebem vobis commissam præceditis ad infernum. Deus vindex est. Cumq; odium cleri propter veritatem in eum sævire cœpisset, eorum insidiis captus & submersus est.* Trithemius in Chron. Sabellicus & Platina suspensum affirmant.

Innocentius III. Pont. Rom. (qui sedit circa Annum 1198.) in Bulla ad Christianorum universitatem Ann. 1212. exara-

ta, sic conqueritur: *Vineam Domini Sabaoth multiformes satagant bestiæ demoliri, quarum incursus adeò invaluit contra ipsam, ut ex parte non modica pro vitibus spinæ succreverint, & quod gementes referimus: ipsa jam vites proferant pro uva labruscam infecta multipliciter & corrupta.*

Et postea: *Quia hæc universorum fidelium communem statum respiciunt, generale Concilium juxta priscam consuetudinem sanctorum Patrum convocamus, propter lucra solùm animarum opportuno tempore celebrandum, in quo ad extirpandum vitia & plantandas virtutes, corrigẽdos excessus & reformandos mores, eliminandas hæreses & roborandam fidem, sopiendas discordias & stabiliendam pacem, comprimendas oppreßiones, libertatem fovendam providè statuantur inviolabiliter observanda.*

Hugo Cardinalis (qui vixit circa Annum 1264.) cùm nomine Papæ valediceret Lugdunensibus: *Amici*, inquit, *magnam fecimus, postquam in hanc urbem venimus, utilitatem & eleëmosynam. Quando enim primò huc venimus, tria vel quatuor prostibula invenimus, sed nunc recedentes unum solùm relinquimus, verùm ipsum durat continuatum ab Orientali porta civitatis usq; ad Occidentalem.* Refert Matthæus Paris in Henrico III.

Durandus (qui vixit circa Ann. 1280.) in lib. de modo Concilii celebrandi, multis conqueritur *de corruptißimo Ecclesiæ, Prælatorum & cumprimis Romanæ Curiæ statu*, eumque optat in Concilio emendari.

Circa Annum 1351. à Nicolao Orem edita fuit Epistola Luciferi, in qua ingentes Ordini Ecclesiastico gratias agit, quòd relictâ doctrinâ CHRISTI & Apostolorum, quâ nullæ omninò animæ ad infernum transmittebantur, nunc omnibus flagitiis, idolomaniis & traditionibus dediti infernum totum animabus repleant, & illi primi sint, qui descendant. Bullæ ejus mentionem etiam facit Vincentius lib. 25. cap. 89.

Inter cætera in ea hæc habentur: *O societas gratißima Dæmonibus, nobis olim per Prophetam promissa, & ab illis priscis temporibus antiquitùs reprobata, dum te CHRISTUS vocavit Synagogam Satanæ, & te signavit per meretricem magnam, quæ fornicata est cum Regibus terræ, facta de matre noverca, de Sponsa CHRISTI adultera, de casta meretrix. Confracta sunt mammæ pubertatis tuæ, caritatem primam reliquisti & nobis adhæsisti. O dilecta nostra Babylon! ô cives nostri, qui huc de Jerusalem transmigrastis! Vos meritò diligimus, vobis applaudimus, quia leges Simonis Petri negligitis & legibus Simonis Magi amici nostri penitùs adhæretis &c. Jam Laici de fide hæsitant, & si quæ sibi prædicatis quandoq;, licet rarò, tamen non credunt, quando vident manifestè, quòd quilibet vestrûm contrarium operatur, & sic ostenditis aliud esse, quàm dicitis.* Integra Epistola habetur tom. 1. Wolfii memorabilium p. 654.

Albertus Argentinensis in Chronico. Ann. 1353. affixa fuit quædam clausa litera ostio Cardinalis, Papæ & Cardinalibus directa, quâ apertâ reperitur, quòd Leviathan princeps tenebrarum salutat *Vicarium suum Papam & Cardinales Servitores suos, quorum ope jam Christum vincat nitentem exaltare pauperes & humiles, contra Rempubl. mundi, & introductis Prophetis vos de omnibus commendat vitiis, & salu-*

salutant eos mater eorum superbia, & sorores eorum Avaritia, Luxuria & cæteræ, quæ se jactant eorum adjutorio bene stare & multa talia. Et subscribitur: *Datum in centro inferni præsente caterva Dæmonum. Et commotus Papa perquirere nititur & postea statim in infirmitate gravißima detinetur, de qua tamen convaluit.* Sed Scriptor literæ prædictæ certificari non potuit.

Franciscus Petrarcha (qui floruit circa Annum 1374.) Epist. 14. *Novi expertus, quòd ibi* (Romæ) *nulla sit pietas, nulla caritas, nulla fides, nulla Dei reverentia, nullus timor, nihil sancti, nihil justi, nihil æqui, nihil pensi, nihil deniq; vel humani. Amor, pudor, decor, candor inde exulant, de veritate quidem sileo. Nam quis usquam vero locus, ubi omnia mendacii plena sunt, aër, terra, domus, turres, vici, atria, plateæ, porticus, vestibula, aulæ, thalami, tectorum laquearia, murorum rimulæ, diversoria ædium, penetralia templorum, judicum subsellia, Pontificum ædes.*

Idem Epist. 19. *Insignis illa* JESU CHRISTI *aula, illa olim arx divini cultus eximia, nunc tandem peccatis nostris id agentibus cœlesti auxilio destituta, immanium spelunca latronum facta est.*

Idem lib. 2. de vita solit. *Heu quid præter gemitum & querelas relictum est misero, quando & nostri Reges nil nisi delitias; & nostri Pontifices nil nisi delitias amant; populi verò vel servi flent & insaniunt, liberi, & omnes, quæ sua sunt, quærunt; quæ Christi autem, nullus.*

Jacobus de Paradiso in lib. de septem Statibus Ecclesiæ circa Annum 1457. *Reformationem generalem extremè necessariam fore nostris temporibus mores corrupti totius orbis prænunciant, cùm reverà penè omnis caro corrupit viam suam, sed quomodo tam fore poßibilem in effectu fieri nondum est positum ad praxin, licet aliquoties per Concilia generalia sit attentatum. Et licet quædam decreta in hunc finem prodierunt ab iisdem Conciliis, tamen tanta resistentia altæ dignitatis personarum tam spiritualium quàm secularium facta est, ut vidimus, quòd totum negotium lugemus infectum & cùm tempus pariendi advenisset, vires non habuit parturiens.*

Dionysius Carthusianus (qui floruit circa Ann. 1471.) part. alt. Serm. de Sanctis, de S. Francisco pag. 332. b. *Utinam cum summa diligentia Pontifex summus Reformationi totius insudaret Ecclesiæ, & nunc per alios hoc operaretur pro posse, imò seipsum imprimis ac Curiam suam ac Romanam Ecclesiam reformaret, juxta hæc, quæ super hoc scripserunt viri doctißimi, Domini Petrus de Aliaco & Cancellarius Parisiensis, Johannes* (Gerson) *deinde ante eos ferventißimus ac sanctus Pater Bernhardus & alii quidam Catholici.*

Platina (qui vixit Ann. 1481.) in vita Marcellini (qui sedit circa Ann. 296.) *Nostrâ ætate vitia adeò crevêre, ut vix apud Deum misericordiæ locum nobis reliquerint. Quanta sit avaritia Sacerdotum & eorum maximè, qui rerum potiuntur: quanta libido undiq; conquisita, quanta ambitio & pompa: quanta superbia & desidia, quanta ignoratio tum sui ipsius, tum doctrinæ Christianæ, quàm parva religio & simulata potiùs quàm vera, quàm corrupti mores vel in profanis etiam hominibus, quos seculares vocant, detestandi, non attinet dicere, cùm ipsi apertè & palam peccent, ac si inde laudem quærerent.*

Idem

Idem in vita Stephani III. (qui sedit circa Annum 752.) *Nunc verò adeò refrixit pietas & religio, non dico nudis pedibus, sed caligati & cothurnati vix supplicare dignantur. Non flent inter eundem, vel dum sacrificatur, ut illi sancti Patres, sed rident, & quidem impudenter. De his etiam loquor, quos purpura insigniores facit, non hymnos canunt; id enim servile videtur, sed jocos & fabulas ad risum concitandum inter se narrant. Quid plura? Quò quis dicacior est & petulantior, eò majorem in tam corruptis moribus laudem mereatur. Severos & graves viros reformidat hic noster Clerus. Quid ita? quia in tanta licentia malunt vivere, quàm bene monenti aut cogenti obtemperare, & ob eam rem Christiana religio quotidie in pejus labitur.*

Idem in vita Bonifacii V. (qui sedit circa Annum 614.) pag. 89. *Expectant Seculares, ut Presbyteri tuendæ religionis causâ pecunias in sumtus bellicos polliceantur & subministrent, nec in pejores usus effundant, quemadmodum facere plerique consuevêre, pecunias eleëmosynis & sanguine Martyrum comparatas in aurea & argentea vasa, & prægrandia quidem fundentes, parum de futuro soliciti, DEI, quem tantum utilitatis gratiâ colunt, & hominum contemtores.*

Idem in vita Gregorii IV. (qui sedit circa Annum 828.) hanc Apostrophen dirigit ad Ludovicum Imperat. *Utinam nostris temporibus Ludovice viveres! Indiget nunc Ecclesia tuis sanctissimis institutis, tuâ censurâ; adeò in omnem luxum & libidinem sese effundit Ecclesiasticus ordo. Coccinatos & trabeatos nunc inspiceres, non homines, quod leve fortasse videretur, sed equos & jumenta; præcedente, dum incedunt, magno adolescentum & altero Presbyterorum agmine subsequente, non in asinis, ut Christus nostri dogmatis autor & bene vivendi unum in terris exemplar, sed in equis preferocibus & phaleratis, ac si ex hoste devicto triumphum ducerent. De argenteis vasis & egregia eorum suppellectile, deque cibariis non attinet dicere, cùm & Siculæ dapes & Attalica ornamenta & vasa Corinthia, si hæc inspicias, nullius precii dici possint. Quid verò ex hac intemperantia nascatur, prætermittam, ne os, ut ipsi ajunt, in cœlum ponam.*

Idem in vita Benedicti IV. (qui sedit circa Ann. 899.) p. 148. *Sanctitate & doctrinâ, quæ non nisi magnis laboribus, consummataque virtute comparantur, Pontificum decus sine ullis opib. primò quidem auctum est inter tot hostes, & obstinatos persecutores Christiani nominis: mox verò ubi cum ipsis opibus lascivire cœpit Ecclesia Dei, versis ejus cultoribus à severitate ad lasciviam, peperit nobis tanta licentia peccandi, nullo Principe flagitia hominum tum coërcente, hæc portenta* (inter Pontif. Roman.) *à quibus ambitione & largitione sanctissima Petri Sedes occupata est potiùs, quàm possessa.*

Idem cùm in vita Anteri Papæ (qui sedit circa Annum 236.) pag. 30. constitutionem ejus notasset, quâ cautum erat, *ne quisquam Episcopus in alium Episcopatum transferretur nisi causâ necessitatis vel utilitatis, non suiipsius sed ovium*, in hanc de suis temporibus lamentationem erumpit. *Quod hodie à plerisque contrà fit: ad utilitatem enim propriam respicientes, imò voluptatem, ut habeant, unde expilent, ad uberiorem semper respiciunt. Non quòd oves & quâ ratione pascendæ*

sint,

sunt, quærentes, quod est officium boni Pastoris, sed sciscitantes, quantum singulis annis inde excerpi possit. De cura animarum parva fit mentio, de augendis proventibus magna: quò plura jumenta & plures servos ac eos quidem ignavos & stolidos domi alant.

Autor libri, qui inscribitur, Stella Clericorum (qui vixit circa Ann. 1500.) *O Domine Pastores tui mutati sunt in tonsores, defensores in dissipatores; qui deberent esse sobrii, quotidie sunt ebrii; qui Prælati, Pilati; qui casti, incesti; qui Pastores, Seductores.*

Bernhardinus Morlanensis Monachus à Possevino in Apparatu sacro in Appendice priori ad tom. 1. lit. B. celebratus tres de contemtu mundi libros artificiosis rythmis scripsit, in quibus impietatem Ecclesiæ Romanæ à capite ad calcem depingendo primùm quidem generatim omnibus Statibus *adulteria, ebrietatem, ambitionem, dissimulationem, fraudes, furta, homicidia*; dein speciatim Clero *ignorantiam, negligentiam, Sodomiam, Simoniam*, aliaque scelera objicit. Tandem Romam ingressus fœditatem *Romanæ Babylonis* tam clarè toti mundo ob oculos ponit, ut dubium alicui videri possit, majorne sit illius impietas, an hujus *nequitia*.

Apud Goldastum tom. 1. Monarchiæ Rom. Imperii pag. 11. extat querela Petri Cassiodori de Ecclesia Anglicana, *In luto*, ut ait, *& latere ancillata, dataq; in manus ejus, de quo non possit surgere absq; auxilio sublevantis. Compatiantur sibi*, clamat, *omnes transeuntes per viam, quia non est dolor, sicut tuus. Jam enim præ dolore nimio atq; effusione tua nimia lachrymarum supra carbones est facies tua denigrata, ita quod non es cognita amplius in plateis. In tenebrosis te tuus præfatus superior, Pontifex Romanus, collocavit, inebriavit te absynthio & felle. Afflictionem populi tui, ejusq; gemitum audi. Vide Domine & descende, quia cor dicti viri super cor Pharaonis est nimium induratum. Tuum populum abire liberum non dimittit, nisi in fortitudine manus tuæ.*

Apud eundem tom. eod. pag. 25. quidam Scriptor de ætatibus Eccles. sic loquitur: *Eò perventum est, ut nunc ablatâ ab oculis veritate nec antiqua religio, neq; humanitatis ratio teneatur.*

In Concilio Lateranensi postremo sub Julio II. (qui sedit circa Annum 1503.) Orationem habuit Simon Begnius Episcopus Modrusiensis sess. 6. In ea hæc leguntur: *Tædet verè pigetq; fidem, pietatem, religionem, nostris temporibus ita tepuisse, & penè dixerim, contabuisse videre, ut vix earum ulla vestigia sint reliqua. Et in nobis, quo tempore Ecclesia ab hæreticorum persecutionibus vacua, summâ pace & libertate fruitur, tantoperè fidem & fervorem majorum nostrorum animis insitum refrixisse, ut cum Hieremia verè dicere possimus, Egressus est à filia Sion in omnes decor ejus, innocentiæ scil. & castitatis. Principes ejus facti sunt ut arietes: hostes ingressi sunt sanctuaria ejus: Ecclesias polluerunt: virgines ejus & juvenes in captivitatem abierunt: Sacerdotes & senes spreverunt DEUM. Non est lex: non est mandatum: judicia pervertuntur. Hæccine est illa filia Sion, Sponsa Christi, quæ una esse debet.*

In

9. Antonius Puccius singu-los omnes prolixè exagitavit & de Clericis cùm dixisset, eos olim vel deponi, vel saltem suspendi solitos ab officio, qui non rectè se gererent; *Quòd si inquit, Ecclesiæ matris nostrâ benignitas providis suis consiliis à tanta priscorum canonum severitate aliquantulum non temperasset, quonam ejusmodi Clerici nostra tempestate confugerent? quo conscientiam sibi tot scelerum faciem obvolverent?* Severius etiam sess. 10. Stephanus Archiepiscopatus Patracensis. *Magnus ille Dominus, vitia, scelera & peccata ac blasphemias contra Deum, Virginem & sanctos turpissimas, quæ in Romana & universali Ecclesia ac populo suo Christiano & orbe universo perpetrantur, pro sua justitia amplius tolerare non valet.*

Et postea. *Si cardines orbis, si Reges tum cœli, Ecclesiæ, tum terræ: si quatuor rotarum Patres & religiosi, si Magistri & Doctores, si advocati, & procuratores, si judices & Romanæ Curiæ Officiales, Ecclesiarumque rectores, tantam magnitudinem magni Domini & inviolabilis justitiæ suæ Sceptrum rectâ, simplici ac purâ mente, juxta legis Dei & regularum divinum intellectum suscipere vellent tot enormia & legi immaculatæ contraria, fracto jugo Christi sine caritate ac Dei timore, plebem Christi quasi panem devorantes non perpetrarent.*

Rursus. *Sancti Apostoli & illi, qui nostram Ecclesiam suo sanguine ædificarunt, cœlestia & immortalia bona; nos verò caduca, mortalia & terrena quærimus: illi miracula & virtutes, nos piacula & scelera; illi summis virtutibus gratiam, nos vitiis iram consecuti sumus.*

Concilium Pisanum (anno 1511.) ad Maximilianum 1. fol. 62. *Gravissimis*, inquit, *notoriisq; criminibus ad scandalum usq; manifestissimum misella Ecclesia opprimitur, atq; ita opprimitur, ut nisi protinus occurratur, naufragium factura procul dubio videatur, spreto Constantinensis cõstitutionis præcepto, spreto solenni voto & juramento Universalis Ecclesiæ, reformationem tamdiu tanto cum discrimine tum prætermittere, aut potiùs contemnere, tum præterea eos, qui pietatis intuitu & promissionis religioni, Spiritu sancto duce, opem ferre studeant, uti rebelles hostesque & infideles insequi, quasi jam palam facere quærat summus Pontifex, nihil magis cordi sibi esse, quàm ut olim de subacta dirutaq; Ecclesia Dei, id est, de bonis illis membris, quod absit, aliquando triumpharet.*

Autor Oneris Ecclesiæ cap. 19. *Militanti Ecclesiæ imminet plaga divinæ iræ cùm ob Clericorum, tum ob Laicorum cæcitatem & malitiam &c. Inprimis sedes bestiæ, id est, Ecclesia perversa est in Curia Romana, cujus regnum est tenebrosum. Heu sicut olim in Romano Imperio, sic hodie in Romana Curia est vorago divitiarum turpissima. Crevit avaritia, periit lex à Sacerdote, ac visio de Propheta, & consilium à Senioribus. Claves Ecclesiæ sunt in abusu & in servitute Simoniæ & ambitionis. Vitia enim fermè Curialium celari, negarique vix possunt. Roma q: gurges flagitiorum. Ecce Roma nunc est vorago & mammon inferni, ubi Diabolus totius avaritiæ capitaneus residet, vendens patrimonium Christi, Cardinales extenti & effusi sunt ad omnem superbiam, cupiditatem & delectamentum carnis.* cap. 20. *In ore Episcoporum est lex vanitatis pro lege veritatis, & labia Sacerdotis custodiunt scientiam secularem, non spiritualem. Nunc temporis Episcoporum status & dignitas perpenditur in terrenis opibus ac plebis curis, in bellorum procellis, in imperiis mundalibus.*

Cap. 21. *Tria facinora exercent Ecclesiæ*

provisores. In canone vitam meretricalem habent. Secundò sunt insatiabiles, similes voragini maris ad cupiditatem pecuniæ. Tertiò bona irrationabiliter & prodigaliter, sicut torrens in impetu suo aquam fundẽs, pro superbia largiuntur: quorum horribilia peccata ascendunt ante conspectum Dei.

Status & Ordines Imperii in Centũ gravaminibus Legato Pontificio in Comit. Norimb. An. 1523. exhibitis grav. 31. *Quicunq; Ecclesiasticos recipit ordines, majores seu minores, per hoc omnium pœnarum Magistratuum secularium, utcunq; magna perpetret maleficia, immunis esse cõtendit: & ita ordinati ab Ecclesiasticis summæ conditionis statibus in hac peccãdi licentia manutenentur: pudicitiam matronarum & virginum attentant & noctu interdiuq; solicitant: uxores ac filias maritis patribusq; detinẽt & remorantur, minantes interim gladio, aquâ, ignive ulturos repetitas uxores. Mirum quid latrociniis, homicidiis, innocẽtiũ delatione, igni, rapinâ furto, falsa cudendo numismata ac mille scelerũ formis interim cõtra divina humanaq; jura omnia nõ sine magno etiam aliorũ offendiculo liberrimè ac impunè quotidiè committãt. Et ut in peccatis maleficiisq; perpetrãdis magis ac magis adhuc foveantur præter omnẽ æquitatem aliquatenus interdictum est Archiepiscopis & Episcopis, in malefactores hos publicè criminali judicio reos agere possint, nisi prius degradatos, id quod tantis sumtibus tantaq; pompa celebrari oportet, ut propterea perquam rarissimè uncti illi malefactores meritâ plectantur pœnâ.*

Aventinus in præf. lib. 6. Annal. Bojorum p. 604. *Quando ejus* (Pontificis Romani) *tanta potestas est, cùm tanta messis, cur non metit? cur non amat? cur non pascit, quando tot oves fame pereunt? cur ovili capros, hircos, lupos, libidinosos, adulteros & perfidos, perjuros imponit? Non audita loquor, ea, quæ his oculis video, narro. Cur lupis oves committit? cur gregem suum simulatoribus religionis perniciosissimis, rem suam duntaxat agentibus servire, cur pueros & effœminatos agnũ suis dominari permittit? Episcopi nostri quales sint, pudet dicere. Pauperum alimentis canes, equos, ne dicam scorta alunt, potant, amãt, literas velut contagionem vitant. Nullam curam inopum, quorum opibus incubant agunt. Nihil in eũdẽ præsidii est pauperibus, superbiâ, luxu, armis cum quovis vel Persicis Regibus locupletissimo Imperatore decertant &c. Imperatores, Reges & Principes nostri tot cœlites, paupertatis Christianæ amatores & nullius præterquã pacis & literarum studiosos nobis dedêre &c. At si diis placet, nunc venatores inauspicatissimi in sacris literis genus hominum omnibus imponunt, sanctissimis patribus adhæc cõniventibus.* Et paulò pòst. *Ea est temporum infelicitas, nõ licet loqui quæ sentis, nec sentire, quæ loqueris. Oves tondere, deglubere, occidere uti libuerit, sub specie religionis longinqua est cõsuetudo.* Et postea. *Sacrosanctã Philosophiam divinitus à S. S. editam, interpretando suis moribus aptam faciunt, ambitioni suæ servire cogunt, scita decretaq; Christi non servare, sed servire sibi volunt. Legibus à Christo latis semetipsos solvunt, placita ejus contemnunt, nedum illis parere studeant.*

Theologi Pontificii, quibus in Comitiis August. An. 1530. id datũ erat negotii, ut Confessionem Augustanam refutarent, sub finem suæ cõfutationis sic scribunt apud Chytræum in edit. vern. p. 311. *Quod verò de abusibus conquesti sunt* (confessionistæ) *norunt sine dubio omnes Principes & status Imperii quod neq; Majestas Cæsarea, neq; ullus Principũ, imò nullus Christianus ullũ abusum approbet, sed quod omnes optent, ut Principes & status omnes communi-*

com-

consilio dent operam, quò abusus abrogentur & emendetur, & quod in utroq; statu hactenus nimium sit aut minùs, omninò abrogetur, aut in melius reformetur. Et ut tandem Status Ecclesiasticus multifariam debilitatus, atq; Christiana religio, quæ in multis refriguit & remisit, pristinæ devotioni, gloriæ & nitori restituatur. Quâ in re Majestas Cæsarea, quod omnib. notum, multùm laboris atq; curæ posuit, atque clementer promisit, se inposterum ad promovendam hanc emendationem nihil curæ aut industriæ omissuram. (Non ergo negarunt abusus Romanæ Ecclesiæ, sed agnoverũt utriusque Status Ecclesiastici inprimis defectum, ejusq; emendationem nomine Cæsareæ Majestatis & Principum promiserunt.)

Paulus III. Pontifex An. Christi 1538. quatuor Cardinalibus, duobus Archiepiscopis, Episcopo, Abbati & aulæ Papalis præfecto hanc imposuit provinciam, ut Consilium de reformatione Ecclesiæ Romanæ unanimi suffragio scripto complecterẽtur, quod extat tom. 3. Conc. edit. Colon. 1551. ex officina Johann. Quentel cum privil. S. C. Majest. p. 819. In quo inter cætera sic loquũtur. *Spiritus ille Dei, quo virtus cœlorum firmata est, ut ait Propheta, labantẽ, imò ferè collapsam in præceps Ecclesiam, per te* (Pontificem) *restaurare & huic ruinæ manũ, ut videmus, supponere decrevit, eamq; erigere ad pristinã sublimitatem, decoriq; pristino restituere, certissimam divinæ hujus sententiæ conjecturam nos facere valemus, quib. sanctitas tua ad se vocatis mandavit, ut nullius aut cõmodi tui, aut cujuspiam alterius habitâ ratione tibi significaremus abusus illos gravissimos videlicet morbos, quib. jampridem Ecclesia Dei laborat, ac præsertim hæc Romana Curia, quibus effectum prope est, ut paulatim ac sensim ingravescẽtibus pestiferis his morbis magnam hanc ruinam traxerit, quam videmus. Et quoniam sanctitas tua Spiritu Dei erudita, qui loquitur in cordibus nullo verborum strepitu, probè noverat, principium horum malorum inde fuisse, quod nonnulli Põtifices, tui præcessores, prurientes auribus, coacervarunt sibi Magistros ad desideria sua, non ut ab eis discerent, quid facere deberent, sed ut eorum studio & calliditate inveniretur ratio, quâ liceret id, quod liberet. Inde effectum est, (præterquam quod omnem Principatũ sequitur adulatio, ut umbra corpus, difficilimusque semper fuit aditus veritatis ad aures Principũ) quòd confestim prodirẽt doctores, qui docerẽt, Põtificem esse beneficiorum omnium Dominũ, ac ideò cũ Dominus jure vendat id, quod suũ est, necessariò sequi, in Pont. non posse cadere Simoniam, ita quod voluntas Pontificis, qualiscunq; ea fuerit, sit regula, quâ ejus operationes ac actiones dirigantur, ex quo procul dubio effici, ut quicquid libeat, id etiã liceat. Ex hoc fonte, sancte Pater, tãquam ex equo Trojano irrupêre in Ecclesiam Dei tot abusus, & tã gravissimi morbi, quib. nunc conspicimus eam ad desperationẽ ferè salutis laborasse, vel manasse harum rerũ famam ad infideles usq; (credat sanct. viam scientibus) qui ob hãc præcipuè causam Christianã religionẽ deridẽt, adeò ut per nos, per nos, inquimus, nomen Christi blasphemetur inter gentes.*

An. 1562. in Conventu Procerum ad Sangermannũ Hospitalius Cãcellarius inter cætera hęc protulit. *Patres, qui Ecclesiam adversus Arium & hujusmodi Sectarios tutati sunt, B. Ambrosium dico, Chrysostomum, Hilarium &c. Si cum Episcopis, qui nunc sunt, componamus, quàm malè religionis rebus & nostræ securitati prospectum sit, deprehendimus.* Refert Thuanus lib. 28. Hist.

Pius V. Pont. Rom. (qui sedit circa an. 1566.) in Collegio Cardinaliũ aliquãdo sic locutus est. *Fundamẽtũ omniũ hæresũ est*

dissoluta vita Sacerdotum, qui si piè viverent, omnibus hæreticis rationes, quibus causam suam defendere conantur, præriperent.

De eodem Pontifice memorat Papyrius Massonus in ipsius vita, quòd aliquando dixerit, *tam corruptis temporibus tamq; perversis vix fieri posse, ut summus Pontifex ad æternam cum Deo tranquillitatem & gloriam perveniat.*

Legati Sedis Apostolicæ ad Patres in Concilio Tridentino hæc in medium protulerunt. *Nostram ambitionem, nostram avaritiam, nostras cupiditates his omnibus malis populum Dei priùs affecisse statim inveniet atq; harum vi ab Ecclesiis Pastores fugari, easque pabulo verbi privari, bona Ecclesiarum, quæ sunt bona pauperum, ab illis tolli, indignis Sacerdotia conferri, & illis, qui nihil à Laicis, præterquam in vestis genere, ac ne in hoc quidem differunt, dari. Quid enim horum est, quod negare possimus per hos annos à nobis factum esse? Quare si Turcæ, si hæretici hoc idem adversus nos faciunt, quid hîc aliud quàm flagitia nostra & simul justum Dei judicium videmus? Judicium verò plenum misericordiæ. Si enim pro meritis nos castigaret, jam pridem sicut Sodoma & Gomorrha fuissemus.*

In congregatione quadam Synodi Tridentinæ potens quidam & opulentus Præsul oratione meditatâ ostendit, *ad emendationem morum ante omnia respiciendum, deformitate omnium Cleri membrorum vehementer exaggeratâ, simul inculcato, nisi vasa nostra perpurgentur, Spiritum sanctum in nobis habitare non posse, ideoq; nec rectum de rebus judicium unquam sperandum.* Refert Petrus Suavis in Hist. Trident. Concil. lib. 2. p. 162.

Cornelius Episcopus Bitontinus in oratione coram Patribus Tridentini Concilii habita inter cætera sic loquitur. *Quibus turpitudinum monstris, quâ sordium colluvie, quâ peste non fuerunt fœdati, non corrupti in Ecclesia Dei sancta & populus & Sacerdos? In vestro judicio causam repono, Patres, & à sanctuario Dei incipite, si ullus jam pudor, si ulla pudicitia, si ulla superat bene vivendi vel spes, vel ratio; si non libido effrenata & indomita, si non audacia singularis, si non scelus incredibile! Heu quomodo obscuratum erat aurum, quomodo mutatus color optimus &c. Potentiores ab autoritate in dominium, à dominio in Tyrannidem, à jure in injuriam, à sceptro in virgam ferream, à Dei cultu in impietatem, à tutela Ecclesiæ ad internecionem, à modo ad libidinem, à ratione ad nutum, à tributis ad importabilia onera, à pace ad bella crudelia, à simplicitate ad dolos, à prudentia ad malitiam, à liberalitate ad luxum, à parsimonia ad avaritiam, ab ornatu ad pompam, ab obœdientia ad apertam rebellionem conversa sunt. Utinam non à religione ad superstitionem, à fide ad infidelitatem, à Christo ad Antichristum, quin à Deo ad Epicurum vel ad Pythagoram velut prorsus unanimes declinassent, dicentes in corde impio & in ore impudico, non est Deus. Neq; jamdiu fuit Pastor, qui requireret, non fuit, inquam, qui requireret, quia omnes, quæ sua sunt, quærebant, quæ Jesu Christi, ne unus quidem.*

Nicolaus (Machiavellus) Florentinus citante Wolffio præfat. tom. 2. Lect. memorab. *Quòd si hæc tam diligens cura divini cultus à Reipubl. Christianæ Principibus observata esset secundùm primam institutionem & præcepta ejus, qui illam nobis tradidit, longè majori felicitate ac pace frueremur in orbe terrarum Christiano. Nunc cùm nunquam minus vel pietatis vel religionis sit, quàm in iis hominibus, qui Romæ viciniores habitant, eaq; Christianæ religionis caput censeatur, facilè conjicere potes, Christianum*

orbem

orbem magnopere periclitari. Quòd si quis etiam diligenter consideret eum religionis cultum, qui nostrâ ætate jam in usu est, eumque conferat cum prima Christiana religionis institutione ac veris fundamentis, is non potest illius interitum non metuere, vel divinam ultionem non formidare, imò omnis Italiæ infelicitas ex eo redundat, quia Romana Ecclesia nequaquam secundum Christianæ religionis præcepta vivit, sed ea adulterat atq; corrumpit.

Johannes Hoffmeisterus Eremitarum Augustini per Germaniam Vicarius generalis homil. in Dom. XI. post Trinit. p. 323. edit. Antuerp. Ann. 1550. *Adversarii nostri nusquam non jactant Evangelium, cùm nemo magis quàm ipsi contra Evangelium pugnent. Nos jactamus autoritatem Ecclesiæ & traditiones Patrum, cùm interim malis nostris moribus dehonestemus Ecclesiam Christi sponsam; & non traditiones Patrum, sed pessimas corruptorum hominum consuetudines sectemur, & interim tam suaviter nobis blandimur ac in sinu gaudentes alteri alteros calumniamur. Nos illis depravatum Evangelium, illi nobis corruptam Ecclesiam objiciunt, & meo judicio neutri fit injuria, utriq; vera dicunt.*

Idem Domin. 26. post Trinit. *Sed quod Judæis dictum est, etiam ad nos pertinere putamus. Illi enim videbantur esse, quod nos cupimus appellari, videlicet filii Dei, populus electus, gens sancta: Verùm quoniam illi, ceu diximus, nominetenus tantùm & externâ quadam umbrâ erant filii Dei; verbis autem & factis diversum testabantur, ideò tantum naufragium fecerunt. Cùm igitur in templis & Monasteriis multis plus hypocrisis & superstitionis, quàm veræ pietatis & religionis fuerit, quis miretur idem in nostris templis fieri, quod in illorum templo factum esse constat? Nam idem Deus & Judæorum & Christianorum, & quod in illis punivit, nobis nequaquam laudi dabit.*

Claudius Espensæus in cap. I. Tit. Digress. II. *Tam diuturnorum motuum non alia causa major, quàm quòd tot annis* (à Cõcilio Tridentino) *nihil immutatur & omnis reformandi spes inde abrupta, quòd reliquum Ecclesiæ corpus reformatum velint, qui tam multis annorum Centuriis urbem* (Romam) *in qua merum atque mixtum habent imperium, deformatissimam adhuc reliquerunt. Quid n. vel excusare vel excogitare verũ aut verisimile possunt* (Romani Põtifices) *quibus non vel Rex, vel Cæsar, non populus, nõ Clerus, non generalis Synodus, non tota deniq; Ecclesia dicere potest. Cur ita facis? quid, inquam prætexere possunt, quod eis sibi suisq; reformandis moram vel remoram tamdiu fecerit? Et ubi tamen sub Sole major malorum omnium licentia, clamor, impunitas, ne dicam infamia & impudentia? talis sanè ac tanta, ut nemo credat, nisi qui viderit; nemo neget, nisi qui non viderit. Missam faciam omnium temporum ab Hieronymi usq; seculo querimoniam & quidem perpetuam. Et cujus quæso distichon hoc est,*

Vivere qui sancti cupitis, discedite Româ.
Omnia cùm liceant, non licet esse bonum?

Certè non Poeta tantùm, sed & Philosophi & Theologi & quidem Itali Mantuani, à Clenardo itidem Theologo, linguæ sanctæ Professore Lovanii, Lutetiæ & in Lusitania &c. in Epistolis non semel citatum. Et ausus est homo nihil minùs quàm Lutheranus idem altero distichο comprehendere, sic.

Quisquis opes sacras nummo reperire Prophano
Quærit, eat Romam, sacra sunt venalia Romæ;

quod verbis Mantuani latissimè persequitur, subinde hæc interserens. Audiat igitur & utinam tandem exaudiat S. D. N. Pius V. quod

nescio audierit, nec ne, certè minùs exaudivit Sixtus IV. &c.

Postea memorat, *Legatos Caroli IX. An. 1563. die 3. Januarii à Tridentina Synodo postulasse art. 5. Ut Presbyteri, sacrisq; initiati & cujusvis Ecclesiæ ministerio addicti in ea vocatione, in qua à Domino vocati sunt, permaneant, nec in alio munere & officio, quā quod Dei ministeriū deceat, versentur. Juxta hoc postulatum, ait, nullos habebit Gallia Episcopos vel Presbyteros. Sextum articulum fuisse ait, ne ullus eligatur Episcopus, qui non & ætatis sit legitimæ, iisq; moribus & doctrina præditus, ut populū docere, & ei vita exemplar esse possit, & qui non sit satis iis omnib. instructus, quæ sufficiant ad Episcopi munus ritè per se obeundum. Et quotus quisq; nostratium Episcoporum, quorum nomine hæc postulata circumferuntur, Tridento redux, suos per se docet?*

Ibid. f. 480. oper. exagitat, quod nō *solùm Collegium IX. Cardinalium Bononiæ collectum, Paulum Papam III. à Simonia nequiverit abstrahere, sed quod idem Paulus decretū 2. sessionis 7. Concilii Tridentini mirâ fraude eluserit, quādo decreto simpliciter jubēte, ne quisquā cujuscunq; dignitatis gradus aut præeminentiæ sit, plures Metropolitanas seu cathedrales Ecclesias in titulum, sive cōmendam, aut alio quovis nomine contra sacrorū canonū instituta recipere & simul retinere præsumat ac si quis jam plures detineat, reliquas demittat, unâ tātùm retētâ alioquin illæ eo ipso vacare censeantur, non solùm suam sedem exemtam esse dicebat, sed decreto cōtrariam insuper glossam addebat, sic, ut plurium uxorum vir plures Episcopatus obtinens, fructus omnes sibi reservare possit, tantùm ut aliquid aßignet Resignatario pro sua dignitate utcunq; tuenda. Retineat etiam regressum ad omnes illos Episcopatus, quos resignavit, ut si acciderit, Resignatariū cedere vel decedere, Episcopatus ad resignātem regrediatur, qui eadē conditione eū alteri, cui velit, possit resignare. Et hoc Paulini decreti praxi,* ait ibid. Espenſeus, *objisse nuper quendā ex Gallis Cardinalib., qui quinq; Episcopatuū præter Abbatias totidē, fructus perceperat, aßignato quatuor Resignatariis pro sua cuiq; scil. dignitate vix ac ne vix quidem tuendâ.*

Fol. 480. dicit, *Protestatos fuisse graves aliquot Episcopos Hispanos maximè, quibus erat cordi necessaria, ut nihil magis, morum & abusuum reformatio & causatos, quod ne uni quidem ex causis, propter quas convocatum erat Concilium, plenè adhuc satisfactum esset.*

Fol. 483. *Percutiat Pius P. R. Sanctuarium suum & à domo sua incipiat, piet, ac repurget juxta nomen suum sua primùm, suis primùm medeatur, & taxas illas* ἀνχρηστίας *nomine multis meritò maledictis taxatas reliquamq; Cameræ, Cancellariæq; Apostolicæ nihil minus quàm Apostolicā, quam Paulinam aut Petreiā negotiationē nundinationemq;, quasi quoddā Angiæ stabulum tandem vel repurget.* ibid. *memorat, Cardinales ad finem Concilii disertè dixisse, se plus optare quā sperare, ut Christi nomen à Clericis, modum à gentibus oblitum, in cordibus nostris hac ratione restituatur.*

In 1. Timoth. p. 374. repetit Bernhardi querelam & ad sua tempora applicat. *Væ generationi huic! Totum corpus Ecclesiæ laborat, quò latius, eò desperatiùs serpit hodiè putida tabes hypocriseos per totū corp⁹ Ecclesiæ.*

Ruardus Tapperus Decanus & Cācellarius Lovaniensis in Orat. Theol. f. 199. *Et agnoscimus ipsi & ingenuè confitemur, gemimus & deploramus, in corpore Ecclesiæ à planta pedis usq; ad verticem capitis non esse sanitatē, & corrupta esse omnia præsertim in statu Ecclesiastico, omnesq; sua quæ sunt quærere & studere avaritiæ: atq; per dispensationes*

super

[illegible] *[illegible]iciorum pluralitate & super aliis [illegible], super quib. nec Christus ipse dispēsare [illegible], per commendationes Abbatiarū & Episcopatuū, per monstrosas provisiones, regressus & retrogressus, omnia [illegible] venalia, sub pretextu tamen nescio cujus [illegible] rationabilis, quæ ex more, nullo [illegible] nomine, prætexitur, & bullis inseritur semper, multamq; propterea in capitibus Ecclesiæ damnabilem esse hypocrisin.*

Cornelius Mussus tom. 2. ser. 2. Dom. V. in Quadrages. p. 565. Colon. An. 1594. Romam inter cætera sic alloquitur. *Cesset tua avaritia, cesset luxuria, cesset superbia, cessent tanta tua scandala &c. Eia renova illū* (veterem mundum) *Pater sancte, reforma illū, hoc n. opus Deus tibi reservavit. Quòd si bonam in aula Romana videro reformationē, sic tunc nomine Romæ mihi carissimæ dicam contra Aquilonem, & Orientis Tyrannum. Paveāt illi, & non paveam ego; confundantur illi, & non confundar ego. Sed quamdiu illam reformationē non video, semper in auribus meis intonant illa verba. Nolite confidere, dicentes, Templum Domini, templum Domini &c Nolite mirari, si Concionatores omnes vociferentur, à Roma reformationem esse auspicandam. Roma deformata deformat mundum. Roma reformata reformat mundum &c. Nolo hic longâ oratione recensere abusus hujus Romanæ Curiæ, sed id saltem dico, populum nō nosse distinguere inter Curiam & Ecclesiam, putatq; abusus unius errores esse alterius. Hinc oritur, quod nostro hoc seculo nomen Romanum apud omnes nationes exosum est & ipsa Ecclesia videte quæso quam exigua sit in precio propter scandala, quæ audiuntur, videntur, tanguntur. Non jam loquor de inimicis, qui vocant eam Babylonē, infernum, Meretricem, qui dicunt eam omnium errorum esse sentinam, sed de amicis loquor, qui gemunt & in semetipsis suspirant quotidiè, dicentes. O civitas sancta, quomodo sic es profanata! O civitas gloriosa, quod sic vilis sic contempta es & neglecta!*

Hector Pintus in cap. 32. Es. p. 252. *Etsi aqua sit eadem, etsi doctrina sit una, tamen in Ecclesiæ principio fluebat per canales illos aureos & excellentissimos Christi, ejusq; discipulorum: nunc verò plerumq; manat per canales terreos & luteos.*

Stapletonus in Relection. controv. 1. q. 5. art. 3. p. 158. *Ad reliquas omnes vexationes accesserunt enormia & horrenda Rom. Pontificum peccata atq; flagitia. Vix nullum peccatū (solâ hæresi excepta) cogitari potest, quo illa sedes turpiter maculata non fuerit, maximè ab ann. 800. & infra.* Platina in vita Stephani 3. pag. 118. *Itum est à Lateranensi basilica ad S. Petrum cum maxima omnium religione, nudis pedibus & à Pontifice, & ab omnibus, qui tum aderant. Nunc verò adeò refrixit pietas & religio, non dico nudis pedibus, sed caligati & cothurnati vix supplicare dignantur. Non flens inter eundum vel dum sacrificatur, illi Patres, sed rident & quidem impudenter, de his etiam loquor, quos purpura insigniores facit, non hymnos canunt, id n. servile videtur, sed jocos & fabulas ad risum concitandum inter se narrant. Quid plura? quò quis dicatior est & petulantior, eò majorē in tam corruptis moribus laudem mereatur. Severos & graves viros reformidat hic noster Clerus. Quid ita? quia in tanta licentia malunt vivere, quā benè moneri aut cogenti obtemperare & ob eam rē Christiana religio quotidie in peius labitur.*

Bellarminus de beat. sanct. c. 8. §. Primo modo. *Alexander III. & posteà Innocentius III videntes abusus, qui oriebātur circa sanctorum cultum prohibuerunt, ne deinceps aliquis pro sancto coli inciperet sine Romani Pontificis approbatione.* Ut patet cap. 1. & 2. de reliq. & sanctor. venerat. (Agnoscit ergo, circa sanctorum cultū progressu

temporis in Ecclesia abusus fuisse ortos, an verò per Romani Pontificis approbationem ad canonizationem sanctorum postmodum requisitam abusibus illis obviam fuerit itũ, de eo haud immeritò dubitatur) Idem tom. 6. oper. conc. 26. col. 296. *Annis aliquot, antequam Lutherana & Calviniana hæresis oriretur, nulla fermè erat, ut ij testantur, qui tũ temporis vivebant, nulla, inquam, propè erat in judiciis Ecclesiasticis severitas, nulla in moribus disciplina, nulla in sacris literis eruditio, nulla in rebus divinis reverentia, nulla propemodum jam erat religio. Eximius ille Cleri & sacri ordinis decor perierat, vilissimo cuiq; ludibrio erant Sacerdotes, à populis contemnebantur, despiciebantur, gravi diuturnaq; laborabant infamiâ. Et unde nam hæc omnia? nonne ex eo, quòd Pastores ordine præpostero non præcipuè gloriam Christi & ovium suarum salutem, sed panes & pisces, h.e. reditus & proventus potissimùm in Ecclesiasticis muneribus quærebant.* Mox eosdem castigat ab exemplo Apostolorum Act. 6. *non derelinquentium verbum Dei ob mensas;* & subjicit. *At verò paucis antè annis quã multi reperiebantur (quorũ similes utinam nulli modò reperirentur) qui si non verbis, certè reipsâ & factis dicebant. Non est bonum nos, ut verbo Dei vacemus, reditu um & proventuum curam negligere. Ponamus in Ecclesiam & in suggestu vicarium unum, qui modico stipendio sit cõtentus, ipse prædicet verbum Dei, ipse ovium curam habeat, nos verò opibus & honoribus cumulandis & augendis instantes erimus. Hæc igitur origo, hic fons malorum omniũ fuit.* Hæc omnia Bellarminus.

Ibid. conc. 42. col. 503. *Quis non videt, quàm graviter affligetur corpus Ecclesiæ, quam debilitatem & lassitudinem omnia membra præ se ferant, & hæc unde, nisi quia stomachus calorem ad cibos concoquendos non habet? & Clerici, qui duces aliorum & matres & nutrices esse debent, lac non habent, perfectionem ignorant, quomodo cæteros alere, docere ac ducere possunt? Soror nostra parvula est & ubera non habet. Quid faciemus sorori nostræ in die, quando alloquenda est? Quid quòd hæretici nihil habent in ore, quàm corruptos mores Clericorum? qui igitur illis discedendi occasionem fortassè aliquando dedimus, obsecro & redeundi occasionem demus.*

In concione de lumine fidei de Laicorum & Sacerdotum impietate tempore Lutheri passim grassante graviter conqueritur. *Erant*, inquit, *mores Christianorum magnâ ex parte corruptissimi. Sacramenta, religio, disciplina Ecclesiastica contemnebantur, & regnabant omnia vitiorũ genera.*

Similem querelam de socordia Sacerdotum depromit in lib. de gemitu columbæ lib. 2. cap. 5.

Sexcentas hujusmodi querelas ex variis autoribus afferre operæ quidem precium foret non contemnendæ, sed prolixioris & ab instituto nostro remotioris. Notandum tamen, quòd longè plures ejusmodi querelas de corruptelis doctrinæ & morum in Romana Ecclesia possemus adducere, nisi per Indicem Expurgatorium litura illis fuisset inducta. Index Expurg. Hispan. f. 60. *Verba Espẽsæi. Roma facta est lupanar, & hæc, Sedis Apostolicæ summa jura h. e. summæ injuriæ; privilegia, h.e. abusus; consuetudines h. e. corruptelæ, hæc omnia deleantur.*

f. 158. Ex *Thomæ Mori viri clarissimi scriptis hæc verba, O Sacerdotes nostris longè sanctiores! & hæc, Quinta est acta ætas q. decrepita & confecta sub Pontificibus Romanis & Cæsaribus Germanis, atq; hæc, quòd inde per omnes*

omnes Cæsares usq; in Pontifices Romanos devaniebantur.

Index Expurgatorius Hispanus ex Alberti Argentinensis Chronico deleri jubet. *De potentia & superbia sedis Apostolicæ ac Prædicatorum & Minorum.* Idem cum Belgico ex editione Augustini ab Erasmo facta. *Quam probitatem hodie non temere reperies in Sacerdotibus & Abbatibus.*

In specie conqueruntur,

1. De dispensationibus Pontificum, etiam contra Conciliorum decreta. Franciscus de Victoria lib. de potest. Papæ relect. 4. *Tempore Conciliorum antiquorum Pontifices similes erant Patribus Conciliorum, ut non opus esset aliquo decreto ad revocandum ab ineffrenata & immoderata licentia. Nam si bene revolvuntur Historiæ, reperiemus, quod non præsumebant Pontifices Decreta Conciliorum tam facilè dispensare, sed tanquam divina oracula observabant, sed jam nec mala nostra, nec remedia pati possumus.*

Albertus Cranzius in Histor. *Ad pristinam observantiam si nostra tempora referimus, Ethnici videbimur. Quid enim hodie per dispensationem Apostolicam nō obtinetur? &c. Mathildis multa obsequia impenderat Romanæ sedi, multas pro sua fortuna operas & impensas fecerat conscribendis & alendis pro summo Pontifice exercitibus. Sed non potuit tum in vicem gratitudinis in tertio gradu affinitatis ad matrimonium dispensationem impetrare. Tanta tum erat temporum observantia, ut ne ullus sermo de dispensatione fieret. Nostra sunt tempora liberaliora, nescio si meliora, quando una puella tertium experitur maritum primis duobus superstantibus, quando summorum Pontificum sanguis ex Archiepiscopatu in Cardinalatum & ex illo gradu in sæcularem Ducatum perducitur.*

2. De impunitis Ecclesiasticarum personarum delictis.

Gravamina Principum & Statuum Imperii art. 31. *Quicunq; ecclesiasticos recipit ordines, majores seu minores, per hoc omnium pœnarum Magistratuum secularium, utcunque magna perpetret maleficia, immunis esse contendit. Neq; hoc ita ordinati temere præsumunt, quod ab Ecclesiasticis summæ conditionis statibus in peccandi hac licentia manu teneantur.* Et postea. *Non rarò evenit, ut Sacerdotes uxores ac filias maritis patribusq; detineant & remorentur, minantes interim gladio, aquâ, ignive ulturos repetitas uxores atq; tantorum malorum segetem ex insana libidine contrahunt, mirum quid latrociniis, homicidiis, innocentum delatione, igni, rapinâ, furto, falsa cudendo numismata, ac mille scelerū formis interim contra divina humanaq; jura omnia non sine magno etiam aliorum offendiculo liberrimè ac impunè quotidie committāt nempe immunitate ac peccandi sua licentiâ, quam ex privilegiis canonum sibi usurpaverunt in hoc freti. Cùm enim & semel compertum habeant, licere eis impune quicquid libuerit, tum nedum Magistratibus civilibus, sed & suis Episcopis ac superioribus medium ostendunt unguem quodcunq; illi jubeant vel vetent. Et tandem ut in peccatis maleficiisq; perpetrandis magis adhuc foveantur, præter omnem æquitatis rationem aliquatenus interdictum est Archiepiscopis & Episcopis ne malefactores hos publicè criminali judicio reos agere possint, nisi priùs degradatos, id quod tantis sumtibus tantaq; pompa celebrari oportet, ut propterea perquam rarissimè uncti illi malefactores merita plectantur pœnâ. Adhæc astringuntur obligationeq; Episcopi per sua capitula, ut personas in sacris ordinibus quod dicitur, constitutas se-*

eundùm Canonica etiam jura pœnis utcunque levib. punire, affligereq; non audeant.

3. De concubinatu permisso.

Claudius Espensæus in comm. Tit. I. p. 67. *Turpissimum est, quòd sinuntur Clerici & Laici cum Concubinis cohabitare.*

Gravamina Principum & Statuum Imperii art. 75. & 91. *In locis plerisque Episcopi & eorum Officiales Sacerdotum tolerant concubinatum, dummodo certa persolvatur pecunia & recepto ab eisdem hoc annuo censu publicè cum suis concubinis, pellicibus, & aliis id genus meretricibus illegitimè cohabitare, liberosq; procreare sinunt &c. Sed & Sacerdotes continentes, & qui absque concubinis degunt, Concubinatus censum persolvere cogunt, asserentes, Episcopum pecuniæ indigum esse, quâ solutâ licere Sacerdotibus, ut vel cælibes permaneant vel concubinas alant.*

4. De lupanaribus permissis.

Cornelius Agrippa de vanitate scientiæ capit. 64. *Recentioribus temporibus Sixtus Pontifex Maximus Romæ nobile admodùm lupanar extruxit.* Ibid. *Romana scorta in singulas hebdomadas Julium pendent Pontifici, qui census annuus nonnunquam viginti millia ducatorum excedit.*

5. De asylis institutis.

Polydorus Virgilius lib. 3. de rer. Invent. capit. 12. *Sunt hodie in orbe nostro Christiano præsertim apud Anglos passim asyla, quæ non modò insidias timentibus, sed quibusvis sontibus, etiam Majestatis reis, patent, quod facit, ut manifestè appareat, nos id institutum non à Mose, qui illis duntaxat, qui nolentes hominem occidissent, asylum posuit, sed à Romulo esse mutuatos, quæ nempe res haud dubiè in causa est, cur hodiè multi minùs à maleficiis suas abstineant manus. Quid quòd templa nostra ubique gentium istiusmodi sceleratis hominibus instar asylorum sunt & id contrà quàm Moses constituerat Ex. 21.*

Plures hujusmodi querelas de officiis Ecclesiasticis in homines indignos collatis, de Indulgentiis, de Missarum nundinationibus & aliis corruptelis longè plurimis adducere in proclivi foret, sed quia in Romanæ Ecclesiæ civibus non tam vitæ & morum quàm doctrinæ & fidei corruptelas taxamus, nec propter illas, sed propter has secessionem ab ea fecimus, ideò recensendis illis supersedemus.

4. Quòd superioribus seculis multi & voce & scriptis testati sint, *Pontificem Romanum esse Antichristum*, quorum testimonia adducentur in lib. 3. artic. 3. (Si enim Papa Romanæ Ecclesiæ caput est Antichristus, utique in Ecclesia Romana vigent dogmata Antichristiana.)

5. Quòd agnoscere coguntur, ante Lutheri tempora supinum lectionis Scripturarum neglectum non solùm apud Laicos, sed etiam apud Clericos viguisse. (Cùm enim Scriptura sacra sit primum Theologicæ sapientiæ principium, ideò ex neglectu lectionis Scripturarum non potuerunt non corruptelæ in Ecclesiam inundare.)

Johannes Cochlæus in comment. de actis & scriptis Lutheri sub anno Chri-

Christi 1522. fol. 55. *Factum est, ut turba Lutheranorum* (ex lectione Nov. Testament. à Luthero editi) *longè plus operæ impenderit discẽdis sacris literis ita translatis, quàm impendit populus Catholicorum, ubi Laici eam curam potissimè in Sacerdotes & Monachos rejiciebant. Unde contigit, non nunquam à Laicis Lutheranis plures Scripturæ locos ex tempore citari in Colloquiis, quàm citarentur à Presbyteris & Monachis Catholicis. Ac jamdudum persuaserat Lutherus turbis suis, nullis dictis habendam esse fidem, nisi quæ ex sacris literis proferrentur. Idcircò reputabantur Catholici ab illis ignari Scripturarum, etiamsi eruditissimi essent Theologi. Quin etiam palàm aliquando coram multitudine contradicebant eis Laici aliqui, tanquam mera pro concione dixerint mendacia aut figmenta hominum.*

Et postea. *Juvenes & ingenio alacres & laborum patientes* (linguis & politioribus literis exculti) *mox sacris literis, quibus Lutherus unum tribuebat sensum & eum solummodò literalem, ita profecerunt literaliter, ut triginta annorum Theologi tam prompti in citandis Scripturæ locis non viderentur, quàm erant illi.*

Johannes Aurifaber in præfat. super Colloquia Lutheri Anno Christi 1569. edita memorat, Lutherum sæpenumero recensuisse, quòd D. *Andreas Carolstadius per octennium Doctor Theologiæ salutatus fuerit, antequam Biblia legere inciperet.* (Creatus autem fuit Doctor Theologiæ totidem annis ante reformationem Lutheri & in Disputationibus ac Examinibus pro Licentia, ut vocant, *sufficientissimus* tunc temporis juxta Statuta Collegii Theologici Academiæ Wittebergensis habitus fuit.) Plura hujus generis adducentur inferiùs lib. 1. part. 2. cap. 4.

Caput V.

De reformationis prædictione.

Non solùm plurimi, etiam ante Lutherum, de corruptelis doctrinæ & vitæ in Ecclesia Romana publicè grassantibus conquesti sunt, ac reformationem anxiis desideriis expetiverunt, sed eandem etiam secuturam, Spiritu Prophetico impulsi, vel certè argumentis minimè dubiis persuasi prædixerunt. Non adducemus hoc loco vaticinia in sacris literis de secuturo reformationis opere *à Prophetis & Apostolis* annotata, qualia occurrunt Daniel. 8. vers. 25. capit. 11. vers. 44. Jerem. 51. vers. 48. Malach. 4. vers. 5. & 6. Matth. 24. vers. 14. 2. Thessal. 2. vers. 8. Apocal. 14. vers. 6. 8. & 9. capit. 18. vers. 1. sed pro ratione instituti nostri alia aliorum vel vaticinia vel omina de futuræ reformationis opere ab Historicis annotata recensebimus.

In Prophetia quadam carmine comprehensa, cui Sibyllæ nomen adscriptum, disertè prædicuntur tum alia, tum etiam exilium & reditus potentum ob veram pietatem. Prædicitur quoque ruina *phantastica Ecclesia* ac successus veræ. (Jam verò non constat inde usque à CHRISTO Principes aliquos ob veram pietatem exulasse & postea rediisse, sicut superiore

T 2 seculo

seculo Elector Saxonicus & Coloniensis, qui tamen pro reditu ad terrenum Principatum ejusque longiore perfruitione maluit ad cœleste regnum commigrare. Exulavit & pientissimus Princeps Otto Henricus, Comes Albertus, Caspar Pflug, Baro Bohemicus, aliique insignes ac illustres viri) Catalogus testium, Wolfius Cent. 3. Lect. p. 73.

Circa annum 1152. Fridericus Barbarossa in Carinthia ædificavit templum ad Ingingam, quod statuis decoravit lapideis multifariis. Earum quædam (autore sine dubio docto quodam & futurorum, ac quod aliquando Ecclesia reformanda foret, haud ignaro) repræsentavit Monachum cingulo præcinctum, discooperto capite, ut Monachus consuevit esse. Supra caput autem illius scriptum erat literis majusculis. *LUTHERUS.* Theophrastus Paracelsus in descript. Carinth. Argentorati impressa f. 250.

Fridericus II. Imperator Ann. Christi 1228 à Papa Gregorio IX. excommunicatus Reges & Principes hortatus est, ne Papæ & Cardinalibus obœdirent. Illi tribuitur hoc distichon.

Roma diu titubans variis erroribus acta
Corruet & mundi desinet esse caput.

Dantes Aligherius de Florentia circa annum 1321. annum reformationis haud obscurè prædixit sic canens. *Hoc ego video certè, ac propterea id narro. Ad dandum ei tempus jam stellæ propinquæ securæ ab omni contra positione & omni resistentia sunt. Quo unus quinquies centum & decem & quinque missus à Deo excidet scortum istud, & gigantem istum qui cum ipsa delinquunt,* (Anno Christi 1515. Lutherus Theologiæ Doctor renunciatus est, sicq; ad veritatem docendam juramento adactus, quam post biennium in publicam lucem producere cœpit.)

Richardus Armachanensis in Hibernia primas & Episcopus Juris & Theologiæ peritissimus Nov. Test. in Hibernicum sermonem translatum anno uno aut altero ante suam mortem in quodam templi muro occultavit, in cujus fine q. prophetizans hoc scripsit. *Cùm hic liber inventus fuerit, veritas toti mũdo manifestabitur, vel Christus orbi mox apparebit.* Et repertus est ille liber circa annum à nato Servatore 1530. in reparatione ejusdem templi; abdidit librum anno 1358. mortuus enim dicitur Anno 1360. Ex Balæo Wolfius tom. 1. memorab. p. 643.

Franciscus Petrarcha circa An. 1374. Epist. 19. *Tu Christe qui potes, à quo imperia omnia & in terris & quæ sursum & quæ deorsum sunt, precariò possidentur, qui hanc meam & maximè publicam querelam vel in silentio audis, exaudi quæsumus, si justa est.*

Catharina Senensis circa Ann. 1378. *His tribulationibus & augustiis modo imperceptibili hominibus purgabit Deus Ecclesiam suã sanctam & suscitabit Spiritum electorum suorum. sequetur q; post hæc tanta reformatio Ecclesiæ sanctæ Dei & renovatio pastorum sanctorum, quod solo cogitatu exultat Spiritus meus in Domino, & sicut aliàs pluries vobis dixi, sponsa, quæ nunc est tota deformis ac pannosa, tunc erit pulcerrimis monilibus preciosis ornata, cunctiq; fideles gaudebunt, se tam sanctis pastoribus decoratos.* Wolff. tom. 1. p. 685.

Matthias Parisiensis circa An. 1390. prædixit *futurum, ut Deus adhuc semel pios docto-*

doctores excitet, qui Spiritu ac zelo Eliæ ferventes errores Antichristi, ipsumq; Antichristum mundo patefaciant ac refutent.

Circa Ann. 1398. fuit Curiæ Sacerdos quidam, qui crebrò sacrificulis dictitare solitus fuit. *Vos jam Paulum sub scamnũ subjecistis, veniet aliquando tempus cùm ipse inde prorepẽs vicissim vos sub scamnũ protrudet.*

Speculum aureum (circa An. 1404.) in præf. conqueritur, *totam Romanam Curiam à planta pedis usq; ad verticem capitis patenter excæcatam esse erroribus, & addit. Reformet ipse unigenitus Dei Filius suam Ecclesiam.*

Mechtildis (circa annum 1410.) prædixit, *Deum exuscitaturum novos Pastores, qui sanam Christi doctrinam piis proponant, ejusq; jam fermè collapsam Ecclesiam, sedulò reædificent & instaurent, Christianamq; religionem, quæ multis erroribus esset contaminata, repurgent ac contra Antichristum concionentur.*

Franciscus Zabarella JCtus (circa ann. 1410.) *Nisi Deus succurrat statui Ecclesiæ universalis Ecclesia periclitatur.*

Circa annum 1413. Frater Richardus in suis Revelationibus sic scribit. *Sicut ante incarnationem Christi tempore Julii & Octaviani omnia regna mundi devicta sunt: ita omnes gentes, quæ confligunt, ut sunt Ismaëlitici & Saraceni tandem consumentur à Romano Imperio, sed prius purgato & castigato clero & profanata Ecclesia Romana & cessante summo Sacerdotio ad tempus propter peccata populi & Cleri, h. e. purgabitur Ecclesia Romana à suis sordibus ante destructionem Turciæ & terræ Saracenorum.*

Johannes Huss contra datam ab Imperatore Sigismundo fidem Constãtiæ (Ann. 1414.) impulsu Episcoporum Papalium fuit exustus. Is paulò ante mortem dixit. *Hodie anserem uritis.* (Huss enim linguâ Bohemicâ significat anserem) *sed post centum annos ex meis cineribus nascetur cygnus, quem non poteritis assare.* Inde Treutlerus de Joh Husso sic canit.

Anser eras, & te Romana caterva cremabat,
Quòd nimis obstreperus Põtifici anser eras.
At tua vindicias habuerunt fata, repertus
Nempe fuit, quem vox summa canebat, olor.
IgnIs Corpora saCra saCrI CõsVMserat HVssI,
Post HVssVM CaCo CyCnVs In orbe CanIt.
Constantem inconstans Constantia sustulit
Hussum,
Pro Christo ardentem cùm subit ille rogũ.
Anni abeant centum, causam Christoq; mihiq;
Dicetis, cygnus cùm anseris ultor erit.

Idem in Epist. 13. sui carceris in fine. *Spero in Deum, quod mittat post me magis strenuos ac nunc sunt, qui melius patefacient malitiam Antichristi & exponent animas suas ad mortem propter veritatem Domini nostri Jesu Christi.*

Epist. 46 ex carcere scripta. *Illa vita Christi per puros Prædicatores meliores me, meliùs depingetur, gaudente populo, qui diligit vitam Christi, de quo ego gaudebo evigilando & resurgendo à mortuis.*

Eodem tempore Hieronymus Pragensis. Hussi discipulus repetito Præceptoris vaticinio reformationem prędixit hisce verbis. *Post centum annos respondebitis Deo & mihi.*

Neve quis Johannis Hussi testimonium elevet, ipsumq; hæreseos damnatum fuisse prætendat, notandum quod Pistorius in præf. Anatom. Lutheri p. 2. Johannem Hussum in omnibus fermè Confessionis articulis Pontificium facere satagat, & *Catholicè*, seu in fide Papi-

stica *mortuum esse*, falsò licet, contendat. (Gretserus in comm. de duob. numm. p. 43. prædictionem Hussi & Hieronymi Pragensis in dubium vocat; Pistorius Epistol. 3. ad Pappum planè negat. Sed præterquàm quòd habetur in Operib. Hussi Norībergæ editis, refertur eadem à Poggio supplicii spectatore in Epistola ad Leonem Aretinum. Ac Petrus Matthæus Historiographus Regis Galliæ lib. 2. memorat, Bohemos desiderio Hussi numismata cudisse inscriptione postremorum ejus verborum. *Post centū annos respondebitis Deo & mihi.*)*

Sigismundus Imp. cùm videret reformationem Concilii Constantiensis in fumum abire, animo valde doluit, & cum aliquando Possenii in Ungaria quietem caperet, in somnis ei apparuit vir honestæ speciei in habitu Sacerdotali, qui ei significabat, *Papæ & Sacerdotum errores futuro tempore per doctos homines revelatum iri, qui auxilio quorundam Principum Ecclesiam juxta verbum Dei reformaturi essent.* Referunt Jacobus Schopperus in Chorographia. Henricus Token Canonicus Magdæb. apud Wolfium tom. 1. Lection. memorab. p. 804. Revelatio facta Sigismundo Imperatori apud eundem tom. eod. p. 809.

Circa Annum 1465. Magister Johannes Ostendorpius Canonicus templi D. Lebuini Daventriensis, vir multo studio longaque experientiâ doctissimus, adolescens admodùm, Magistrū Johannem VVesselum Groningensem Frisium, qui *Lux mundi* vulgò dicebatur. senem adiit & inter cætera audivit ab eo quasi jam, quod per Lutherum futurum erat, prævidente. *Studiose adolescens, ad illum vives diem, quo doctrina recentiorum & contentiosorum istorum Theologorum, Thomæ, Bonaventuræ & aliorum ejusdem farinæ ab omnibus verè Christianis Theologis explodetur.*

Laurentius Miniatēsis Pontani præceptor in tertio operis sui libro (quem circa An. 1470. scripsit) hos versus scriptos reliquit.

Illa autem nostris jam jam ventura sub annis
Est melior, nostræ legis vix pauca refringet
Aspera quæ nimiùm, sacris & dura ferendis.
Et genus omne mali tollet, pompasq; sacrorum.
Ac Regem dabit innocuum, qui temperet orbem.
Et reget imperio populos, gentemq; rebellem
Imperio subdet, toti & dominabitur orbi.

(His versibus vates ille reformationem Ecclesiæ & instaurationem religionis prædixit, clareq; fassus est, adesse in religione Papistica superfluas pompas & multa nimiùm dura & aspera, i. e quibus conscientiæ excarnificantur. Quòd addit de Rege per totum orbem imperaturo, id haud dubiè de Christo intellexit, cui regnū, dejecto Antichristo, instaurandum restituendumque est juxta Danielis prophetiam & non de Cæsare, ut quidam semiadulatores interpretantur, qui nec mediæ Europæ imperat) Catal. test. verit.

Hieronymus Savanarola Monachus Dominicanus vir eruditione & pietate insignis, qui à Johanne Pico Mirandulæ Comite *sanctus Propheta* appellatur & proprio scripto contra Papam defenditur, Florentiæ jussu Alexandi VI. Pontif. Roman. Anno 1498. exustus est, propterea quòd voce & scri-

scriptis Papæ, ejusque doctrinæ sese opposuerat. Is paulò ante vitæ finem dixit. *Brevi futurum est, ut Romani Pontificii abominationes & idololatriæ puniantur, nascaturque talis doctor; cui nemo possit resistere.* Item *Quidam instar Cyri Alpes transibit & totam Ecclesiam vastabit.* (id quod de spirituali Ecclesiæ Pontificiæ per prædicationem Evangelii vastatione accipiendum.) Item, *Nullo modo cogitandum, Biblia diutiùs in pulveribus & angulis istis delitescere, sed in lucem esse vel tandem restituenda, quibus ad veritatem plurimi sint cõvertendi.* Ex Nauclero & Balæo, Catalogus testium & Osiander Centur. 16. pag. 15.

Tilemannus Spangenberg Doct. Johannis Spangenbergii Theologi parens, qui circa Annum 1499. diem extremum clausit, inter alia pia monita ad liberos suos & vicinos sæpe dixerat, *brevi eam religionẽ, quæ tum vigebat, in summum venturam contemtum: tum eos visuros, Sacerdotes & Monachos ob malitiam, avaritiam, odia & fœditates ejectos ex templis & Monasteriis discurrere, & aliam veram tum religionem fore instaurandam. Non enim patietur Deus* (dixerat) *corruptissimos horum hominum mores, præsertim cùm vix unicum verbum Evangelii doceant & præterea vitam quolibet etiam Ethnico indignam ducant.*

Sebastianus Doctor Theologiæ, Canonicus Erphordiensis & Concionator in summo templo D. Virginis circa Annum 1500. cùm de cæco nato Evangelium recitaret, dixit. **Es wird die Zeit kommen / daß man euch das Evangelium wird aus dem Buch lesen. Ewer etliche werdens erleben. Ich werde es nicht erleben.** (Nam Papistici Concionatores plerunque memoriter recitant Evangelia.) Crebrò etiam solitus est prædicere reformationem religionis & Ecclesiæ.

Abbates Carolo V. Imperatori An. 1500. nato ad Baptisterium dono obtulerunt Vet. & Nov. Test. cum hac inscriptione, *Scrutamini Scripturas*, quo ipso reformationem religionis ipsimet licet inscii præfigurarunt. Circa idem tempus Ann. sc. 1500. vixit Johannes Hiltenius Monachus Isennacensis, de quo Apologia Confess. August. titulo de Votis Monasticis hoc commemorat. *Apud nos in oppido Thuringiæ Isennaco Franciscanus quidam fuit ante annos triginta Johannes Hilten, qui à suo Sodalitio conjectus est in carcerem, propterea quòd quosdam notissimos abusus reprehenderet. Is multa prædixit, quæ partim evenerunt hactenus, partim jam videntur impendere. Cùm vel propter ætatem vel propter squalorem carceris in morbum incidisset, accersivit ad se Guardianum, ut suam valetudinem illi indicaret. Cumque Guardianus accensus odio Pharisaico duriter objurgare hominem propter doctrinæ genus, quòd videbatur officere culinæ, cœpisset, tum iste omissâ jam mentione valetudinis, ingemiscens inquit, se has injurias æquo animo propter Christum tolerare, cùm quidem nihil scripsisset aut docuisset, quod labefactare statum Monachorum posset; sed tantùm notos quosdam abusus reprehendisset. Sed alius quidam, inquit, veniet Anno Domini 1516. qui destruet vos, nec poteritis resistere.*

Hanc

Hanc ipsam sententiam de inclinatione regni Monachorum & hunc annorum numerũ postea etiam reperierunt amici ejus perscriptum ab ipso in commentariis suis inter annotationes, quas reliquerat in certos locos Danielis.

Jacobus Prunus Astronomus Ulmensis circa annum 1500. sic scripsit. *Surget quidam Anno 1520. publicis typis divulgaturus libros Latinos & Germanicos cõtra Põtificem nostrum Romanum, ejusq; Cardinales & Sacerdotes atq; totum Clericatum, & patefaciet ac deteget omnem ipsorum improbitatem & nequitiam. Et hæc in libris illis admodùm perspicuè & candidè demonstrabuntur, unde populus irarum æstu fluctuans, se tamdiu fraudulenter delusum esse atq; seductum, odio infestabit Papam & Clericos, adeoq; universus Christianismus contra Ecclesiasticos insurget, seq; technis eorum ac dolis opponet indefinẽter.*

De crucibus in peplis mulierum Anno 1501. apparentibus videatur Nauclerus in Chron. & Paralipom. Urspergensis. Illæ cruces præsagia fuerunt reformationis post 16. annos secutæ. Signa enim non tantùm crucis, sed etiam lanceæ, coronæ, clavorumq; Christi quoque videbantur, docentia *meritum, crucem & mortem Christi jamjam rursus prædicatum iri.* Ezech; 9. Euseb. de vita Cõstant. lib. 1. cap. 22. In Johannis Friderici Electoris Saxoniæ nascentis dorso ferunt crucem aureo fulgentem colore visam fuisse, matre post paucos dies in puerperio extinctâ; Quam ubi conspexit Sacerdos vir pius & admodum senex à matronis aulicis accersitus; *Hic puer,* inquit, *crucem gestabit toti orbi conspicuam, cujus indicium tam manifestum in ipsius ortu se exerit.* (Ecquis verò non intelligit, crucem hanc futuræ crucis & gravissimarum calamitatum, quas ob heroicam in Evangelii confessione constantiam per totam vitam expertus est Joh. Fridericus, indubitatum fuisse præsagium? Chytræus Saxon. lib. 2. in pr. Dresserus millen. sext. part. 2. in vita Johannis Friderici: Bucholzerus ad annum 1503. Wolfius in Epist. dedicator. tom. 1. lect. memorab. p. 16.)

D. Fleccus Monachus in Cœnobio Sternlausick cùm Anno 1502. unà cum aliis inaugurationi Academiæ Witebergensis auspiciis Friderici Sapientis erectæ interesset, concionem habuit publicam, in qua inter cætera dixit. *Ab hoc albo monte totus mundus accipiet sapientiam.*

Idem Fleccus cùm Ann 1517. primas Lutheri propositiones de Indulgentiis legeret, exiliens præ lætitia in refectorio exclamavit. *Is profectò faciet. Venit, venit, quem diu expectavimus.*

Michael Stifelius retulit, se admodũ sæpe olim inter Monachos & Sacrificos versantem audivisse eos narrantes, *esse veteres Prophetias, secuturam adhuc aliquando violentam sacrificulorum reformationem,* dixit etiam patrem suum Conradum Stifelium circa Annum 1503. crebris sermonibus usurpare solitum, *id certò brevíq; futurum.*

Circa idem tempus D. Johan. Geyler Keisersbergius Concionator Argentinensis vehementer de religionis corruptelis conquestus est, prædixit etiam emendationem religionis futuram, *venturum* (inquiens) *puto quendam divinitus excitatum, qui religionem instauret,*

quin

quin & diem videre gestiit, qui emendationem talem apportaturus erat.

Clementius Clementinus Amerinus in tractatu de peste circa Annum 1505. edito. *Ante annum salutis 1515. multò majorem rerum novitatem decernent illa septem magnæ conjunctiones trium superiorum Planetarum, quæ superiori anno 1504. vel circa fuere sub cancro. Significant enim his temporibus alterationem aëris, sterilitatem, penuriam, bella & maximam novitatem anno 1513. Extollent enim quendam potentissimum Dominum, qui falsam infidelium religionem destruet & ditioni suæ magnam orbis partem subjiciet.*

Ann. 1508. cùm Lutherus Erphordiæ studiis incumberet & graviter ægrotaret, quidā senex sacrificulus ipsum invisens dicebat. *Confide Domine Baccalauree, nō morieris, evades in magnum virum & multos consolari poteris.*

An. 1511 Martinus Pollichnius Mellerstadius Philosophus, Medicus & Theologus de Luthero dixit. *Hic Monachus omnes doctores perturbabit, novā doctrinā proferet, Ecclesiā Romanā reformabit, quia tractat libros Propheticos & Apostolicos, nititur verbis Christi, quib. nemo potest resistere.*

Circa idem tempus, Anno scil. 1511. Johannes Syringus Theologiæ Doct. & summi templi Magdæburgensis Canonicus & Concionator sæpe conquestus fuit, *veritatem miserè esse corruptam, venturum ergo reformatorem.*

An. 1512. cū Vicarius generalis & totus Cōventus Augustinianorū concluderet, fratrē Lutherū in Theologię Doctorē promovendū, Staupitius omniū nomine id Luthero sub arbore in Cœnobio Witteb. referebat. Cùm v. Lutherus prætenderet, *se esse tenui valetudine, virū magis idoneum & confirmatæ valetudinis quærendum esse,* respondit Staupitius. Es lest sich ansehen/es werde unser HERR Gott bald im Himmel vnnd auff Erden viel zuschaffen haben/darumb wird er viel junger vnd arbeitsamer Doctores haben müssen/ durch die er seine Händel verrichte/ ihr lebet nun oder sterbet/ so darff euch Gott in seinem Rath/darumb folget vnd thut/ was euch ewer Conventus aufflegct.

Idem Staupitius audiens in aula Romana jam olim extitisse rumorem, *Eremitam quendam coronam Papæ contrectaturum, joco* ad Lutherum dixit. Ich habe gedacht/es würde es ein Einsiedler thun/so mercke ich wol/ es sol ein Augustiner Mönch seyn.

Bucholceri in Indice Chronolog. hæc est observatio. *Anno ante natū Christum 1517. Ecclesia V. T. populus nempe Israëliticus per mare rubrum ex Ægyptiaca servitute educebatur. Anno verò post nativitatem Dominicam itidem 1517. Ecclesia Nov. Testam. afflictissima ex Pharaonis Romani servitute & tenebris pluquam Ægyptiacis emersit.*

Anno eodem, quo Lutheri theses de Indulgentiis in lucem prodierant, videlicet anno 1517. tres Saxoniæ Principes Fridericus, Johannes, & Johannes Fridericus cùm in nocte nativitatis Christi Vinariæ ex Monasterio post mediam noctem ivissent cum multis ministris, super arce ibidem in sudo & sereno cœlo *sanguinei coloris crucem* satis magnam & figurâ perspicuè expressâ conspexerunt, quæ lucidè coruscabat, quo Deus significare voluit, instare tempus, in quo sincera de cruce & merito Christi doctrina contra Papales

corruptelas sit prædicanda, ob quã Domus Saxoniæ & tota pariter Germania crucem & calamitates sit expertura. Jobus Fincelius p. 2. de mirac. Laur. Lindemannus in orat. de Joh. Saxoniæ Duce.

Eodem tempore, quo Lutherus opus reformationis cœpit, tritũ fuit vaticiniũ *Imperator Fridericus, quando adveniet, liberabit sanctum sepulchrum Domini.* Sed cùm prophetiæ ita se habeant, ut citiùs impleantur, quàm intelligantur, ita quoq; cum hac accidit. Nam Dux Saxon. Fridericus Elector, sub quo Lutherus Paparum reformare cœpit, Francofurti ab Electorib. unanimi cõsensu in Imperatorem electus fuit & reverâ Imperator fuerat, si modò assensum præbuisset, sed propter senectutem se excusans Carolũ V. voto suo Imperatorem designavit & petiit. Perinde a. Deo est, quamdiu quis Cæsar sit, modò sit. Idcirco hic Cæsar Fridericus h. e. Elect. Sax. per prædicationem D. Lutheri *sanctum sepulchrũ*, i. e. sacram Scripturam, in qua veritas Christi à Papalib. errorib. extincta diu sepulta jacuit, quam Mendicantes & Inquisitores hæreticæ pravitatis custodierant, ne discipuli Christi venirẽt eãq; auferrẽt, liberavit per ministerium Lutheri à custodibus Monachis & Sacrificulis. Wolffius tom. 2. lect. memor. p. 114.

Autor Oneris Ecclesiæ (An. 1519.) cap. 39. §. 7. adducit locũ ex Revelat. Brigittæ lib. 4. c. 57. *Beata Maria inquit Roma est q. ager, super quo Zizania excrevit. Ideo priùs debet mũdari cum acuto ferro, deinde igne purgari, postea arari cum jugo boum. Illi n. urbi præparatur talis pœna q. judex diceret. Excoria totam pellem, extrahe totum sanguinem & excide omnem carnem.*

Anno Dom. 1531. ist zu Gotha im Augustiner Kloster ein Altar kurtz hinter der grossen Thür zur rechten Hand / da jetzund der Tauffstein stehet / an der Wand gewesen in die Ehre S. Sebastiani erbawet vnd auffgerichtet / welchen man abgebrochen vnnd Weiberstüle in dieselbige ordnung gemacht. Da man nun den Altar von der Wand abgebrochen / da hat man an der Wand hinter dem Altar (wie noch etlichen Leuten in dieser Stadt wissent) mit feinen scharffen vnd schwartzen Buchstaben folgendes leserliches distichon geschrieben funden.

MC quadratum LX. quoq; duplicatum,
Orans peribit, & Huß Wiclefq; redibit.

Wenn man wird schreiben tausend Jahr
Fünffhundert vnd 20. Nim wol war
Denn da wird falln das böse Geschrey
Bittet für vns jhr Heiligen frey /
Vnd wird des Huß vnd Wiclefs Lahr
Wieder blühen bey vns viel Jahr.

Wolfferam. Min. Eccl. Goth. in quinq; Cent. testim. de sola fide lit. O o. 1. fac. a.

De vaticiniis Joh. Francisci Pici Mirandulani, Johannis Scheyringi & Andreæ Prolis, Itemq; de observatione D. Wolffij, quòd nomen Christi in numeros redactum exhibeat Annos 1480. circa quem plurimi reformationis opus instare prædixerunt, in cap. præcedente membro 1. egimus.

CAPUT VI.

DE REFORMATIONIS ORGANO.

EX enumeratis vaticiniis colligitur, non solũ tempus & locũ, sed etiam personã ipsam, per quam reformationis opus peragendũ sit, prædictã fuisse. Cõplemẽtum illarum prædictionũ secutũ fuit An. 1517. quo Martinus Luth. Theologiæ D. & in Academia Wittebergẽsi

Pro-

Professor, ibidemq; Ecclesiastes, *contra Indulgentias* Papales thesib. in valvis templi arcis publicè affixis disputare cœpit. Salutare hoc reformationis organũ divinitus excitatum calumniis & cõvitiis exquisitissimis Põtificii, cumprimis Jesuitæ, onerãt, ut testãtur scripta Cochlæi, Staphyli, Fratris Nass, Pistorii, Alberti Hungeri, Cõradi Vetteri, Ungersdorffij, Bellarmini, Gretseri, Sartorij & aliorum, in quib non solùm doctrinam, sed etiam vitã, quin & ipsos parẽtes Lutheri fœdissimè infamant. Modò asserũt, *ipsum fuisse spuriũ ex matre balneatrice progenitum*, modò *ex Diabolo incubo susceptum esse* nugantur. *In doctrina, ipsum non solũ veteres hæreses complures ex orco revocasse, sed insuper etiam novas addidisse, nũquam sibi ipsi constitisse, sed perpetuò sententiam mutasse; In vita, fuisse insignem meribibulũ, contentiosum, pertinacem, impatientem, incestuosum &c. Vitam pessimam tandem secutũ fuisse exitum nõ dissimilem, postquã n. vesperi latus ac sanus opiparã canã sumsisset ac facetiis suis omnes ad risum provocasset, repentinâ morte sublatũ fuisse.* Modò nugantur, *corpus ejus intolerabilẽ fœtorẽ emisisse, ut nemo ei appropinquare potuerit*, modò ex *loculo illud à Diabolo abreptũ esse* mentiũtur. Et quis potest omnia percensere convitia, quib. Lutherum reformatorẽ divinitus excitatũ insectari non desistunt? Nos convitiis illis opponimus sequentia fundamenta. 1. Confessio nostra non nititur Lutheri personâ vel doctrinâ, sed immoto Dei verbo. Non tribuimus Luthero Propheticam vel Apostolicam autoritatẽ, nec absolutam infallibilitatẽ, nec scripta ejus Propheticis & Apostolicis scriptis exæquamus, nec sine probatione ex Dei verbo ipsi aliquid assereti credimus, sed habemus eum pro insigni Ecclesiæ doctore, quem Deus extremis hisce temporibus in commodũ Ecclesię Papali jugo pressæ excitavit ac singularibus donis, eximioq; animi robore instruxit, ut corruptelas & abusus purâ Evangelij prædicatione tolleret & veritatẽ errorũ tenebris ferè obrutam in lucem revocaret. 2. Nec alium superiorẽ honorẽ, nec Papalem aliquam potestatem, nec Apostolicam autoritatem Lutherus sibi unquã vindicavit, nec omniũ prorsus infirmitatum expertem se esse unquã gloriatus est, quin potiùs tom. 1. Jen. Ger. f. 363. sic scribit. *Sæpiùs dixi, personam meã carpat aliquis quomodocunq; volet, non me profiteor Angelum esse, sed doctrinã meam, quã scio nõ meã, sed ipsius Dei esse, reprehendi non patiar, in ea n. mea proximiq; mei salus Deiq; honor sita sunt. Sed opinor, Witebergensib. meis quib. cum quotidie familiariter vivo, plus fidei habendũ quã absenti mẽdacissimo Emsero.* Ergo si vel maximè Lutheri personam nobis redderẽt cõtemtã, ipsiusq; scripta è manib. nobis excuterent, (quod tamen per Dei gratiã nunquam obtinebunt) nihil tamẽ ex eo veritati doctrinæ, quã Lutherus ex Propheticis & Apostolicis scriptis in lucẽ protulit, quæq; imoto *Prophetarũ & Apostolorũ nititur fundamento* Eph. 2, 20. ad q unicè discipulos suos Lutherus passim revocat, decederet. 3. Si enormia & atrocia istiusmodi crimina verè potuissent Luthero imputari, mentionẽ eorũ neutiquã prætermisissent Sylvester Prierias, Joh. Fischerus Roffensis, Eccius & alii, qui primi in arenã disputationis cũ ipso descẽderũt. Sed talia ἐγκλήματα in ipsorũ scriptis nuspiam occurrunt, verùm ab illis, qui aliquot post Lutheri mortem annis contra ipsum insurrexerunt,

falsò sunt conficta. 4. *Stultum est* (inquit Bellarminus lib. 3. de Eccles. cap. 14. §. Respondebimus) *credere potiùs absentibus, quàm iis, qui interfuerunt.* Ac notum est illud Augustini lib. 3. contra Petilian. cap. 10. *Nec amico laudanti nec inimico detrahenti fides adhibenda.* Jam verò autores illorum conviriorum de Lutheri natalibus impuris, vita impia & morte pessima, non fuére præsentes, nec oculati testes, insuper etiam sunt jurati Lutheri hostes. 5. Quia variorum errorum & turpissimarum assertionum Lutherus ab adversariis reus agitur ac calumniæ huic ex scriptis Lutheri color aliquis quæritur, ipsa requirit æquitas, ut lectionem scriptorum Lutheri auditoribus suis permittant, quò videlicet certò & liquidò constare possit, accusationes illas esse veritate suffultas, nemo enim condemnandus nisi priùs audiatur & *sui defendendi copiam habeat* Joh. 7. v. 51. Actor. 25. v. 16. Sed hoc frustra speramus ab adversariis. Quomodo enim lectionem scriptorum Lutheri auditoribus suis permitterent, cùm nec ipsius sacræ Scripturæ lectionem divino præcepto omnibus demandatam Joh. 5. v. 39. ipsis permittant? 6. Pro uno crimine, quod Luthero mẽdaciter impingunt, possemus ἀντεγκλήματος loco crimina longè plura & graviora Romanis Pontificibus impingere, idq; nõ invitâ veritate, sed ex domesticis ipsorũmet Pontificiorum scriptorum testimoniis. Quòd si ergo Papali doctrinæ isthæc publica & notoria Paparũ flagitia fraudi esse nolunt, multò minùs doctrinæ, quã Lutherus ex verbo Dei protulit, convicia illa quicquam derogare possunt. 7. Argumentum illud evadit illustrius, si cogitetur, adversarios Romano Pontifici absolutam infallibilitatem & peculiarem Spiritus sancti assistentiam tribuere, quæ cum notoriis illis delictis consistere minimè potest Ps. 25. v. 14. Ps. 111. v. 10. Sap. 1. v. 4. & 5. Johan. 14. v. 15. 16. 1. Joh. 2. v. 4. nos verò Papalem ejusmodi autoritatem & infallibilitatem Luthero nequaquam vẽdicare, sed omnia ipsius dogmata juxta normam verbi examinare. 8. Negari non potest, multa & magna beneficia per Lutherum Ecclesiæ esse præstita. Doctrinam de vera ad Deum conversione & gratuita per fidem in Christum justificatione ex limpidis Israëlis fontibus in lucem protulit, discrimen legis & Evangelii fideliter monstravit, sinceritatem omnium & singulorum fidei articulorum contra varia hæreticorum mõstra masculè propugnavit, Scripturã V. & N. T. in vernaculum sermonem fideliter transtulit, præcipua doctrinæ cœlestis capita in gratiam rudiorum & infirmorum perspicuè in Catechesi exposuit, articulos fidei Christianæ plerosque cantionibus sacris complexus est, tres Hierarchias divinitùs institutas in pristinum dignitatis gradum collocavit, Antichristum in templo Dei sedentem revelavit, &c. quæ omnia Lutherum salutare illud reformationis organum omnibus bonis commendãt. 9. Conviciis illis meritò opponimus honorifica eorum testimonia, qui & doctrinæ sanæ, & vitæ honestè actæ & donorum eximiorum honorificum Luthero exhibuêre præconium, quorum enumeratio pro ratione instituti

nostri ad hunc locum propriè pertinet.

Doctor Mellerstadius dixit, *Attendite diligenter, Adolescentes, Monacho Luthero, eò enim ingenio præditus est, quo nemo alius & in præstantissimum virum evadet.*

Cum Anno 1518. in Comitiis Wormaciensibus Thomas Cajetanus Cardinalis Legatus Pontificius plurimùm urgeret Staupitium, ut ad palinodiam canendam Lutherum invitaret, respondit Staupitius, *hoc ipso oleum & operam in Luthero perditum iri, nam ipsum se longè doctiorem in sacris literis esse.*

Maximilianus I. in iisdem Comitiis ad Degenhardum Pfeffingerum Electoris Saxonici Consiliarium dixit, *Significato Electori, ut Monachum illum nobis diligenter custodiat & bene habeat, brevi enim operâ ejus utemur contra injurias & conatus Romanensium.* Wolff. tom, 2. lect. memorab. p. 114. (Legerat enim sapientissimus Imperator Lutheri disputationē contra Indulgentiarum æruscatorem Tetzelium.)

Eodem Comitiorum tempore Udalricus ab Hutten Eques Epistolam edidit, quæ sic incipit. *Udalricus ab Hutten Cardinalibus, Abbatibus, Episcopis, Præpositis & Universo Sacerdotum Concilio Lutherum & veritatis ac libertatis causam apud Wormaciam nunc impugnantibus resipiscere. Video vos per potentiam æquitatem opprimere, & leges conculcare &c. quando Martinum Lutherum hominem vitâ & moribus sic probatum, ut ne ab inimicis quidem vobis improbetur, prædicatorem veritatis & Evangelicæ doctrinæ dispensatorem fidelissimum per scelus & iniquitatem affligi â vobis, lacerari & concerpi video.*

Et postea. *Evangelium nec ipsi prædicatis, nec prædicari ab aliis nisi magnâ interpositâ cautione sinitis, timentes, ne quod vobis ulcus tangatur, ac Luthero, quia veritatem dixit vobis, exitium molimini.*

Ibid. *Vos Lutherum damnabitis divini verbi annunciatorem invictum &c. Non desinitis Luthero viam veritati facienti & ob id magnis adjuto omnis generis hominum fautoribus mortem & si quid inveniatur morte adhuc gravius, sævissimè & atrocissimè intentare.*

Erasmus Roterodamus Ann. 1519. 3. Calend. Jun. Lovanio ad Lutherum sic scripsit. *Habes in Anglia, qui de tuis scriptis optimè sentiunt & sunt hi maximi. Sunt & hîc, quorum est eximius quidam, qui tuis favent.* Et paulò pòst. *Degustavi commentarios tuos in Psalmos, vehementer arrident, & spero magnam utilitatem allaturos. Est Antuerpiæ Prior ejus Monasterii vir purè Christianus, qui te unicè deamat, tuus olim discipulus, ut prædicat. Is omnium penè solus Christum prædicat, cæteri ferè aut hominum fabulas, aut suum quæstum prædicant.*

Idem ad Godschalcum Rosemundū Lovaniensis Academiæ Moderatorem 15. Calend. Novembr. Ann. 1520. scribit, *non deesse magnos Theologos, qui non vereantur affirmare, nihil esse in Luthero, quin per probatos autores posset defendi.* Et paulò antè. *Tot sunt millia Rabinorum, tot sunt qui sibi Dii videntur, nullus extitit, qui Luthero sobriè docteque responderit. sive inscitia fuit in causa sive ignavia, sive metus, quorum nihil competit in probos Theologos.*

Idem in Epist. ad Præsulem Moguntinum lib. 12. Epistol. p. 421. sic loquitur. *Illud video, ut quisq; est vir optimus, ita Lutheri scriptis minimè offendi. Ego Lutheri nec accusator sum, nec judex, nec patronus. De Spiri-*

tu hominis nõ ausim judicare, est n. difficilimũ, præsertim in partem pejorẽ, & tamen si illi faverem, ut viro bono, quod fatentur & hostes, & ut reo, quod juratis etiam judicibus permittũt leges; si ut oppresso, quod dictat humanitas, ab his qui simulato prætextu devotis animis tẽdũt adversus bonas literas, quæ tandem esset invidia, modò ne causæ me admiscerent?

In Epist. ad Thomam Cardinalẽ Eboracẽsem lib. 11. Epist. 1. *Hominis* (Lutheri) *vita magno omnium consensu probatur, jam id non leve præjudicium est, tantam esse morũ integritatem, ut nec hostes reperiant quid calumnientur.*

In Epist. ad Fridericum Ducem Sax. *Lutherus mihi tam ignotus est, quàm cui ignotißimus, ut suspectus esse non queam, q. faveam amico. Hujus lucubrationes nec tueri meũ est, nec improbare, ut quas hactenus non legerim nisi carptim. Certè vitam hominis nemo qui novit non probat, quæ cùm longißimè absit ab omni suspicione avaritiæ atq; ambitionis, & morum innocentia vel apud Ethnicos favorem invenit.*

Quàm non congruit mansuetudini Theologicæ protinus ac ne quidem perlecto libro tam immaniter debacchari in nomẽ ac famam viri probi, idq; apud imperitam plebeculã, quæ prorsus caret judicio, præsertim cùm ille disputando proposuerit, cùm omniũ judicio se submiserit, quorum non oportuit. Nemo monuit, nemo docuit, nemo revicit. Tantùm vociferantur hæreticum, seditiosis clamorib. ad lapides provocant. Dicas, eos sitire sanguinẽ humanum, non salutẽ animarum. Quò invisius est hæreseos nomẽ aurib. Christianis, hoc minus committendum est, ut temerè in quenquã impingatur. Non statim quivis error hæresis est; neq; protinus hæreticũ est, quicquid huic aut illi displicet. Neq; semper fidei negotium agunt, qui prætexunt hujusmodi splendidos titulos: imò pleriq; suum agũt negotium, vel quæstui suo consulentes vel Tyrannidi. Quin præcipiti lædendi studio sæpè criminantur in alio, quod ipsi domi probant. Nunc quidem nova comminiscuntur fundamenta (sic n. vocant) h. e. novas leges condunt, per quas docent, hæreticum esse quicquid non placet.

In fine Epistolę subjicit Erasmus. *Hæc, Illustrißime Dux, eò scribo liberiùs, quò minus ad me pertinet causa Lutherana. Cæterùm ut tuæ Celsitudinis est, Christianam religionem pietate tuâ protegere: ita prudentiæ est, non committere, ut quisquam innocens te justitiæ Præside sub prætextu pietatis aliquorum impietati dedatur. Quid isthic* (Romæ) *de Luthero sentiant, nescio. Certè hîc video, libros ipsius ab optimis quibusq; cupidißimè legi &c.*

Ejusdem de Luthero tale extat judicium tom. 2. oper. Lat. Lutheri Jen. f. 331. *Personæ, per quas res agitur, suspectæ. Cùm optimus quisq; & Evangelicæ doctrinæ proximus [illegible]tatur minimè offensus Luthero. Qui Lutherum impetunt, ea inducunt, quæ nullæ aures piæ ferunt. Mundus sitit veritatem Evãgelicam & fatali quodam desiderio videtur huc ferri, unde fortè adeò non oportet odiosè resisti.*

Schleidanus lib. 1. comm. pag. 30. memorat, Erasmum Roterodamũ dixisse, *quòd Lutheri libri magno cum applausu à viris bonis ac doctis evolvantur, quòd in uno folio commentariorum Lutheri plus solidæ Theologiæ contineatur, quàm in multis prolixis Scholasticorum & similium scriptis.*

Cùm Martinus Caracciolus & Hieronymus Aleander Romani Oratores Erasmo Coloniæ Ann. 1520. Papæ verbis Episcopatum promitterent, si contra Lutherum pro Pontificia autoritate

ritate stylum stringeret, respondit ille. *Major est Lutherus, quàm ut in illum ego scribam. Major est Lutherus, quàm ut à me intelligatur. Planè tantus est Lutherus, ut plus erudiar & proficiam ex lectione unius pagellæ Lutheranæ quàm ex toto Thoma.*

Ejusdem Erasmi de Luthero judicium recitat Philippus in præfatione 3. tomo operum Lutheri præfixa, quòd solitus fuerit dicere, *neminem esse Interpretem dexteriorem omnium, quorum extant scripta, post Apostolos Luthero.*

Fridericus Saxoniæ Elector pridie Idus Maij Ann. 1519. ad Erasmi Epistolam ad se datam paulò ante citatam inter cætera sic respondit. *Non damnari ab eruditis causam Lutheranam, & D. Martini lucubrationes ab optimis quibusque isthic cupidißimè legi lætamur, eoquè magis, quòd plerią; bonorum & eruditorum in nostris quoque regionibus & principatibus, nedum externis, hominis tam vitam & mores, quàm eruditionem miro consensu laudant. Quod enim hactenus in Saxonibus nostris degit, non tam homini, quam causæ dedimus, nihil minus unquam conati, quàm ut dignos præmiis pœna premeret.*

Paulus Langius Monachus in Chronico Ziticensi Ann. 1520. scripto de Luthero sic judicat. *Anno Domini 1503. Fridericus Saxoniæ Dux & Elector Princeps noster sapientißimus emporium sive literarum studium universale erexit & instituit Witebergæ in Saxonia, unde Electura Imperialis manat, ubi hoc anno, quo hæc scribo, Dominicæ incarnationis 1520. ob florentißimum ac famatißimum Theologiæ & omnigenæ sapientiæ studium feruntur mille quingentią; studentes existere famâ eruditißimorum virorum Martini Lutheri Augustinensis & Andreæ Carolstadii ArchiDiaconi & Canonici Ecclesiæ Collegiatæ & exemtæ omnium sanctorum ibidem, nec nō Philippi Melanchthonis Rhetoris, sacræque Theologiæ Baccalaurei, Græcè & Latinè peritißimi, allecti & adunati. Et memorati quidem intergerrimi, doctißimią; duo illi Hierophantes, Martinus ut luminare majus, Andreas ut luminare minus hujus Academiæ, Theologiæ studium & divini verbi triticum absque omni Palearum, i. e. secularis Philosophiæ, Syllogismorumą; mixtura purißimè tractant & edocent sacram Scripturam & potißimùm Christi Evangelium & Paulum Apostolum habentes pro archetypo & fundamento cum ipso literarum studio timorem Dei & cunctarum virtutum semina, verbo, exemplo & calamo in discipulorum pectora spargentes.*

Ibid. Lutherum vocat *venerandum virum & profundißimum Theologum, Theologorum nostræ tempestatis omnium facilè sapientißimum principem*, & postea subjicit. *Quæ de Martini Lutheri doctrina disserui, non sicut discipulus illius assertivè, quod absit, sed potiùs admirativè posui, utpote nullius adhuc juratus in verba Magistri. Sed cùm & ego sim more suspensus multorum, quousą; per œcumenicum, universale & generale Concilium, quid in tam ardua re tenendum sit, decretum fuerit, paratus nihilo tamen minùs & modò & semper à rectè sapientibus doceri, quorum etiam & potißimùm Romanæ Ecclesiæ judicio hæc præsentia & alia qualiacunq; mea scripta & corrigenda & examinanda subjicio.*

Idem. *Martinus Theologus consummatus, profundus, incomparabilis, sacram Theologiam ad fontalem dignitatem, primævamą; puritatem, nec non Evangelicam, sinceram, simplicemą; suam illam innocentiam omni prorsus seculari Philosophiâ explosâ revocare conatur.*

Ibidem

Ibidem, postquam ex Simone de Cassia quædam adduxisset, subjicit. *Hæc omnia ille Simõ de Cassia Christianissimus Theologus, quem per omnia sui quidem ordinis, nostri sed temporis magnus ille Theologus Martinus Luther Witenbergensis Academiæ ornamentum & corona in divinarum expositione Scripturarum imitatur, qui & ipse omni prorsus posthabitâ & contemtâ Philosophiâ purissime tractat doceтq; S. literas, assiduè admiranda & penè inaudita divinorum eloquiorum arcana producens in lucem, ob magnitudinem ingenii & dexteritatẽ toto clarus in orbe, quãquam nec ipse instar D. Hieronymi æmulorum careat invidentiâ, Scholasticorum videlicet Theologistarum, qui in sacris Philosophantur literis, persecutione.*

Johannes Fischerus (Episcopus Roffensis in Anglia & Academiæ Cantabrigiensis Cancellarius, *vir singulari eruditione omnifariâ doctissimus*, ut habet titulus libri de Sacerdotio; *eruditionis copiâ, pietatis sinceritate, & animi constantiâ cuique ex sanctissimis & acerrimis Ecclesiæ propugnatoribus meritò comparandus*, ut habet elogium, quod Sixtus Senensis illi tribuit lib. 4. Bibl. sanct. tit. Joh. Fischerus) in Epistola ad Erasmum Lutheri doctrinam mirificè commendat ac *se cupere* ait *illum convenire, si possit commodè, ut nonnulla ex illo quæreret, quæ ipsum male habebant.* Addit etiam fuisse *Lutherum Scripturarum ad miraculum usq; peritum*, optat modò, ut de Papa tacuisset. (Idem tamen postea contra Lutherum publicè scripsit.)

Petrus Mosellanus in Epistola de Colloquio Lipsiensi inter Lutherum & Eccium Ann. 1519. *Martinus staturâ est mediocri, corpore macilento, curis pariter & studiis exhausto, sic ut propiùs intuenti omnia pene ossa liceat dinumerare, ætate virili adhuc & integra, voce acutâ & clarâ. Doctrina verò & cognitio Scripturæ admirabilis in eo, adeò ut omnia pene in numerato habeat. Græcè & Hebraicè hactenus didicit, ut de interpretationibus judicium facere possit. Nec deest dicendi materia, suppetit enim rerum & verborum sylva ingens. Porrò in ipsa vita & moribus civilis & facilis, nihil Stoicum, nihil supercilio sum præ se fert, imo omnium horarum hominem agit. In congressibus festivus, jucundus, alacris, & securus ubiq;, semper læta facie florens, quantumvis atrocia comminentur adversarii ut haud facilè credas, hominem tam ardua sine Numine Divûm moliri. Sed quod et vitio dant pleriq; omnes, in reprehendẽdo impudentior paulò & mordacior, quàm vel tutum sit τῷ τὰ θεῖα καινοτομοῦντι, vel decorum homini Theologo, quod vitium haud scio an non cum omnibus ὀψιμαθέσι habeat commune.*

Johannes Cellarius Anno 1520. de Luthero Lipsiâ sic scripsit. *Verissimè dico, quod Martinus noster eâ fide sacram Scripturam tractet, quâ palmam omnibus adversariis, Italis, Græcis & Hebræis longè præripiat. Et dico amplius. Martinus Evangelicam veritatem magis amat, ac omnes adversarii. Scripta ejus ita mihi placent, quæ diligenter hactenus evolvi, ut ab illis haud ullus Papa me, non Cardinalis aut Monachus, quantumvis atrox sit, avellere possit.*

Nicolaus Ulnerus Vicarius Coloniensis vir octogenarius legens Lutheri scripta Anno 1520. dixit, *singulis nominis ejus literis omen inesse hoc modo. Lux Vera Totius Ecclesiæ Romanæ.*

Johannes Podusca Sacrificulus in Bohemia Anno 1522. Luthero in hanc sententiam scripsit. *Magna me tenet admiratio,*

[...]ratio, mi Martine, quòd cùm cæteri omnes, ut videri volunt, doctissimi taceant, tu solus ad prædicandum palàm surrexeris, haud in animum induxis tot criminationibus & execrationibus, quibus isthac tuâ doctrinâ obnoxius es. Et tu solus è Germania prodiisti, qui simplicem Christi mentem, non adulteratam traditionibus humanis & opinionibus, ut ajunt, bonis inquinatam proponeres. Te profectò vigilem populi sui Deus constituit, quem scio non mercenariâ fraude, quæ necessaria sunt ad salutem, docturum esse.

Eodem Anno 1522. Henricus Phænicius scriptum edidit, in quo Luthero ejusmodi testimonium tribuit. *Bonus ille, pius & Christianus homo, Martinus Lutherus, summâ ope nititur, ut nos è captivitate Babylonica rapiat. at nos cæci sumus, & in carcere cum voluptate permanere volumus, cùm potiùs Deo gratias agere deberemus, ut qui nobis hunc, velut Eliam quendam, miserit in angustiis nostris, orare deberemus indesinenter pro tanti viri vita. Sed nedum hoc agamus, illum etiam interficere cupimus, & ecce salus nostra præ foribus est, at nos ostio pessulum obdimus.*

Matthæus Schirnerus Episcopus & Cardinalis Sedunensis, ubi primo intuitu nonnulla de Lutheri scriptis legit, exclamavit. *O Luthere, Luthere, tu sanè secundùm nomen tuum Lutherus es, & limpidus.* Idem etiam cuidam, qui se mox bona nova de victoria Eccii contra Lutherum Lipsiæ disputantis allaturum esse promittebat expeditè respondit. *Disputet Eccius de quo voluerit, Lutherus nihil nisi veritatem scribit.*

Wenceslaus Rosdialovinus Præpositus Pragensis dixisse legitur, *Spiritum Christi per Lutherum in Ecclesia operari.* Et in literis ad ipsum sic loquitur. *Quod in Bohemia Johannes Huß, id es tu Martine in Saxonia, Perge modò in Domino, ne nimiùm fidas hominibus, ne metuas si te feriant anathemate; quod accidit Apostolis & ipsi Christo, ne mireris id tibi quoque accidere.*

Margareta ArchiDucissa Austriæ, Belgarum Rectrix, cùm coram ea Lovanienses Monachi sub initium reformationis de universa Reipubl. Christianæ per Lutheri scripta eversione graviter conquererentur, rogavit ab illis. *Quem ergò dicerent Lutherum esse?* respondentibus ipsis, *indoctum esse Monachum*, prudentissimè regessit, *Scribite multi docti adversus unum indoctum, & proculdubio plus orbis crediturus est doctis multis, quàm uni indocto.*

Emserus fassus fuit, *idioma Lutheri in Germanica Bibliorum versione elegans esse, nec se meliùs vertere posse Nov. Testam.* referente Luthero in prolixa Epistola German. tom. 5. Jen. Germ. f. 140.

D. Martinus Kigelin Professor Theologiæ in Academia Fribergensi ad Johannem Mendlinum Monachum olim Bebenhusanum Anno 1528. sic scripsit: *Cùm sacris literis multùm caliginis & incommodi adducat in alienas linguas translatio, crediderim non inutile fore, si adjunxeris vulgarem, præsertim Vet. Testam. Lutheri interpretationem. Non quòd hominem ipse probem aut errata defendam, sed quòd & ab hoste, sicubi prosit, doceri fas esse putem. Neque verò periculum erit, ne tibi imponat in canto, si memineris, non tibi scholia sua, sed textum Scripturæ sectandum. Multa*

certè sic Germanico sensu explicuit brevibus, ut non plus aliorum numerosa paginæ præstent, præsertim in libris Mosaicis. Quo certè multi multùm usi sunt hactenus & adjuti docti simul ac pii.

Andreas Masius (vir doctus & plurimarum linguarum peritissimus, qui in adornandis Bibliis Antuerpiensibus bonam operam navavit & Hispalensi adjutor fuit, ac Anno 1574. fatis concessit, quem non *minùs Catholicum & pium, quàm eruditum & disertum* vocat Pererius comment. in Genes. 11. lib. 6. disput. 17. n. 255. quemq; Bellarminus aliquoties allegat,) tametsi Pontificiam religionem profiteretur, tamen in convivio Cænobii Wingartensis præsentibus Pontificiis & Lutheranis apertè fassus est, *plus Theologiæ solidæ esse in uno Lutheri folio, quàm interdum in toto libro alicujus Patris.* Refut. orth. Conf. p. 7. Osiand. Cent. 16. Histor. pag. 837.

Wolffgangus Severus olim Ferdinandi Regis præceptor de Luthero hoc composuit distichum.

Japeti de gente prior majorve Luthero
Nemo fuit, nec habent secla futura parem.

Caput VII.

De Reformationis occasione.

Inter cætera ἐγκλήματα, quibus Lutherum adoriuntur Adversarii, non infimum locum obtinet illud, quod Lutherus ex mera invidia, fastu & ambitione Papatum oppugnare cœperit. Sic enim ex Cochlæo scribit Bellarminus lib. 4. de Eccles. cap. 13. §. Eodem modo. *Initium primum omnium hæresium hujus temporis constat fuisse invidentiam & ambitionem Lutheri ægrè ferentis munus promulgandarum Indulgentiarum à sui ordinis Monachis* (Augustinianis) *ad Monachos ordinis prædicatorum translatum fuisse, unde in disputatione cum Eccio habita Lipsiæ Ann. 1519. exclamavit. Hæc causa nec propter Deum cœpta est nec propter Deum finietur.* Quòd ex Bellarmino repetit Pazmannus in hodego.

Cornelius à Lapide in com. 2. Epist. Petri cap. 2. p. 397. *Lutherus omnium hujus ævi hæresum (hæresium) choragus & antesignanus hæresin orsus est concionando cōtra Indulgentias, eò quod earum promulgatio à se, suoq; ordine Augustiniano ad Fratres prædicatores translata esset, uti narrat Cochlæus in actis Lutheri Ann. 1517.*

Petrus Cutsemius in Saxon. Cathol. p. 11. *Lutherus invidiâ accensus in religiosos S. Dominici Patres, vulgo Prædicatores Sylvestrum Prieriatem & Johannem Tecelium, quibus tunc temporis commissa erat Indulgentiarum publicatio, cœpit & homines & actiones verbis & scriptis pungere sensimque ipsam Ecclesiæ de Indulgentiis doctrinam mordere.* Similia occurrunt apud Hotium lib. 1. adversus Brentium, Laurent. Surium comm. Histor. p. 120. Lessium Consult. Consid. 9. rat. 5. p. 155. Jacobum Hackg contra Tossanum q. 1. cap. 6. pag. 56. Tannerũ in Antichr. præscripto præscript. 2. pag. 38. Append. pag. 246. Possumus hanc calumniam ipsius Lutheri verbis refellere, in quibus propter solam Dei gloriam & Ecclesiæ salutem reformationis opus cœptum esse asserit, utpote quando in Comitiis Wormaciensibus hosce protulit & ingeminavit gemitus. **O du mein Gott, mein Gott stehe mir bey wider aller Welt Vernunfft unnd Weisheit**

heit. Thue du es / du must es thun / du allein/ ist es doch nicht meine / sondern deine Sache / hab ich doch vor meine Person allhie nichts zuschaffen / vnd mit diesen grossen Herrn der Welt zuthun/ wolte ich doch auch wol gute geruhige Tage haben vnnd vnverworren seyn/aber dein ist die Sache.

Tom. 2. Jenens. German. in admonit. ad omnes Christianos, ut sibi caveant à seditione f. 71. Es ist nicht müglich/ daß ein Mensch solte ein solch Wesen anfahen vnnd führen. Es ist auch ohne mein Bedencken vnd Rathschlag so ferne kommen / e[illegible]l auch ohne meinen Rath wol hinaus[illegible]n/vnd die Pforten der Höllen sollens nicht hindern/ ein ander Mann ist / der das Rädlein treibet.

Tom. eod. Wider den falschgenanten Standt der Geistlichen fol. 107. Ich bin gewiß / daß mein Werk vnd Anfang aus Gott sey/ daß meine Lehre nicht mein / sondern Christi ist.

Tom. 1. Jenens. Germ. fol. 549. fac. b. Es ist offenbar / wie ich kein Geld darumb nehme / solches zu lehren / wie sie nehmen/ Johannes Eck ist aber mit reich worden / vnnd etliche mehr. So habe ich je keine Gunst davon / so hab ich alle Schand vnnd Fahr davon.

Cochlæi calumniam ab Emsero mutuatam & à Bellarmino approbatam disertis & perspicuis verbis Lutherus ipse diluit in responso ad Emserum tom. 1. Jenens. Germ. fol. 404. ubi inter cætera sic scribit. Es ist geschehen zu Leipzig auff dem Schloß in der Canzley / da durch die Eckische Practick gehandelt ward / von der Disputation nach seinem Vortheil vnd meinem Nachtheil / vnd wir sahen / daß die Ehre ward mehr denn die Warheit gesuchet von dem Widerpart/vnd ich biß zu der zeit gehoffet/ sie hetten's in Gottes Namen / wie ich angefangen / da sprach ich mit kläglichen Worten vnd betrübten Gemüt / das ding ist nicht in Gottes Namen angefangen / es wird auch nicht in Gottes Namen außgehen ꝛc. Also haben meine Wort nicht auff mich / sondern auff Ecken/ der die Disputation angefangen / vnd die Leipzischen Theologen gelautet / welche mir Emser verkehret auff Jüdische Art / ꝛc.

Plura hujus generis ex Lutheri scriptis adduci possent, sed pro ratione instituti nostri ipsorum potius adversariorum testimonia de reformationis occasione afferemus. Eorum verò quidam asserunt.

I. Quod corruptelæ doctrinæ reformationi occasionem dederint.

Erasmus in Epist. ad Archiep Moguntinum Cal. Nov. Ann. 1519. *Spectandi inprimis sunt mali hujus fontes. Mundus oneratus est constitutionibus humanis, oneratus est opinionibus & dogmatibus Scholasticis, Tyrannide fratrum Mendicantium, qui cùm sint satellites sedis Romanæ, tamen eò potentiæ ac multitudinis evadunt, ut ipsi Roman. Pont. atque ipsis adeò Regibus sint formidabiles. His, cùm pro ipsis facit, Pontifex plusquã Deus est; in his quæ faciunt adversus eorum commodum, non plus valet quàm somnium. Non damno omnes, sed plurimi sunt hujus generis, qui ob quæstum & Tyrannidẽ datâ operâ illaqueant conscias hominum. Ac perfrictâ frõte jam cœperant omisso Christo nihil prædicare nisi sua nova & impudentiora dogmata, &c. Hæc, opinor, moverunt animum Lutheri, ut primùm se auderet quorundã in tolerabili impudentiæ apponere &c. Ausus est Lutherus du-*

indulgentiis dubitare, sed de quibus alii priùs nimis impudenter asseveraverant. Ausus est moderatiùs loqui de potestate Romani Pontificis, sed de qua isti nimis immoderatè priùs scripserant, quorum præcipui sunt tres Prædicatores, Alvarus, Sylvester, & Cardinalis sancti Sixti. Ausus est Thomæ decreta contemnere, sed quæ Prædicatores penè præferunt Evangeliis. Ausus est in materia Confessionis scrupulos aliquos discutere, sed in qua Monachi sine fine illaqueant hominum conscientias. Ausus est ex parte negligere Scholastica decreta, sed quibus ipsi nimiùm tribuunt & in quibus nihilominùs inter se dissentiunt. Postremò quæ subinde mutant pro veteribus rescissis inducentes nova. Discruciabat pias mentes hoc, cùm audirent in Scholis ferè nullum sermonem de doctrina Evangelica, sacros illos ab Ecclesia jam olim probatos autores haberi pro antiquatis, imò in sacris concionibus minimùm audiri de Christo; de potestate Pontificis, de opinionibus recentium ferè omnia, totam orationem jam palam quæstum, adulationem, ambitionem ac fucum præ se ferre. His imputandum opinor, etiamsi qua intemperantiùs scripsit Lutherus.

Eundem Erasmum Fridericus Saxoniæ Elector Sapiens cognominatus Coloniæ ad se accersivit, ac quid de Luthero sentiret, ex ipso quæsivit, respondit Erasmus, *causam odii illius, quo Lutherus in Curia Romana laboraret, sitam esse in eo, quòd Lutherus duo maxima commisisset peccata, impetendo suis disputationibus Monachorum ventres & Pontificis coronam*, (dominatum Pontificis & otiosorum Monachorum errores) *doctrinam quidem ipsius veram & certam esse, velle tamen & optare se, ut stylum contra adversarios moderetur.*

In eandem sententiam scripserat ad Fridericum ab ipso consultus etiam Laurentius à Bibrach Episcopus Herbipolensis, singularis prudentiæ & integritatis laude in toto Imperio celebris, ac subjecerat, *se multorum eruditorum judicia super hoc negotio explorasse.* Chytr. in Hist. orbis Arctoi. Manlius in Collectan. Contin. Crantzii.

Georg. Cassander in consult. art. 7. de Eccles. p. 52. (in al. edit. p. 71.) *Non negarim, multos initiò pio stu*[illegible]*ad acriorem reprehensionem quorundam manifestorum abusuum impulsos fuisse.* Et paulò pòst *Quare nullam Ecclesiæ firmam pacem sperandam puto, nisi ab iis initium fiat, qui distractionis causam* (nota) *dederunt, id est, ut ii, qui Ecclesiasticæ gubernationi præsunt, de nimio rigore aliquid remittant & Ecclesiæ paci aliquid concedant & multorum piorum votis & monitis obsequentes manifestos abusus ad regulam divinarum literarum, & veteris Ecclesiæ, à qua deflexerunt, corrigant.*

Art. 25. *Concedimus, obtestandos esse illos, penes quos Ecclesiarum procuratio est, ut compertos jam & manifestos abusus, quorum aliquot supra commemoravimus, ex quibus motus, quibus hodie Ecclesia periculosissimè jactatur & afflictatur, extiterunt, tolli & aboleri curent, &c. Assentimur Confessioni* (Protestantium) *cùm ait, si Episcopi hos abusus, præcipuè qui Missam & alios divinos cultus invaserunt, in tempore correxissent, minus nunc esset dissensionum &c.*

Bellarminus lib. 4. de verbo Dei cap. 3. *Non alia doctrina*, inquit Lutherus, *in Ecclesia tradi aut audiri debet quàm purum*

Dei

Dei verbum, id est, Scriptura sacra. (Ergo quia Lutherus vidit multa non solùm præter, sed etiam contra Scripturam in Ecclesia proponi, inde corruptelis illis sese opposuit.) Huc referenda sunt testimonia illorum omnium, qui de corruptelis doctrinæ in Ecclesia publicè grassantibus ante Lutheri tempora & ipso reformationis initio conquesti fuere, quorum plurima superiùs sunt enumerata.

2. Quòd immodica Indulgentiarum Papalium præconia reformationi occasionem dederint, (quam occasionem etiam Lutherus inculcat in præfat. operum Latinorum. *Casu,* inquit, *non voluntate & studio in has turbas incidi, Deum testor. Cùm Anno 1517. Indulgentiæ in his regionibus venderentur turpißimo quæstu, ego tum eram Concionator & juvenis, ut dicitur, Doctor Theologiæ & cæpi dissuadere populis & eos dehortari, ne Indulgentiariorum clamoribus aurem præberent, habere eos meliora quæ facerent & in iis certus mihi videbar, me habiturum patronum Papam, cujus fiduciâ tum fortiter nitebar. qui in suis decretis clarißimè damnat Quæstorum immodestiam.* Hæc Lutherus, ex quibus disertè colligitur, veram thesium contra Indulgentias scriptarum causam non fuisse fastum, aut amorem pecuniæ, aut odium Papæ, sed intolerabilem illum quæstum Nundinatorum, quo Papæ autoritatem imminui posse videbat, quam tũ asserere potius quàm impugnare in animũ habuit, licet Deus totum hoc negotium aliter direxerit. Quantùm verò Indulgentiis tribuerint tribunitii illarum buccinatores Moguntinum tom. 1. pag. 1. gloriati scilsunt de suis hisce mercibus; *quòd animæ de purgatorio statim evolent, si contributionem in cistam quis conjecerit. Item tantam esse hanc gratiam, ut nullum sit tam magnum peccatum, quin poßit solvi. It. quòd homo per Indulgentias liber sit ab omni pœna ac culpa.* Hęc fuêre [illegible], quæ Lutherus jure ac meritò impugnavit. Atqui si à reprehensione Indulgentiarum Lutherus initium reformationis fecit, ergò non ex studio propagandarum Indulgentiarum, adeoque ex invidia translatæ promulgationis ad alium Ordinem, ut mentiuntur Autores suprà recensiti.)

Paulus Langius Monachus in Chronico Citizensi. *Exaltavit Leo Papa inter alios præcipuè Sylvestrum de Prierio Theologum, sacriq; Palatii Magistrum & Thomam Cajetanum totius Ordinis Prædicatorii generalem Magistrum, ipsum Cardinalem sancti Sixti faciens & creans, quem & paulò pòst in Germaniam misit Legatum. Creavit deniq; eodem tempore & alios triginta Cardinales, à quibus ex pacto quingenta millia aureorum suscepit, promiserat enim eis grandia. Ast cùm de patrimonio D. Petri competenter eis satisfacere nequivisset, aut forsan detrectasset, attamen ut omnes juxta condictum ditaret & magnifaceret, excogitato modo (ne dicam dolo) quatuor ad diversas mundi partes Legatos, quatenus sub prætextu Turcarum, infinitam colligerent pecuniam, cum summis & plenißimis misit Indulgentiis, ut collectam pecuniam tali astu tandem copiosè inter Cardinalium novas creaturas suas distribuere vellet. Præterea ex cunctis fidelium regioni-*

dulgentiarum Commissariis, sub specie fabricæ basilicæ S. Petri pecuniam omnimodis aggregare ferventissimè annisus est technis, tametsi ad dictæ fabricæ consummationem prædecessor suus Julius Papa, qui eandem operosè & magnificè inceperat, thesaurum reliquerit innumerabilem. Nihilo seciùs & lentè & segniter cœptum opus progreditur. Nec mirum, cùm lapides secti in die, noctu ut dicitur, ad palatium grande Florentinorum de Medicis dictum, quod nunc construitur, clam deferantur & ipsa pecunia collecta non in usum fabricæ, non contra infideles, sed inter amicos Papæ Cardinalesque distribuatur. Nam tùm in hunc finem (ut præsumitur) ipse Papa Indulgentias maximas & antea (ut declamabant) inauditas octennio per Germaniam duraturas dedisset, & jam penè triennio in Misnia & Saxonia & circumquaque viguissent & infinita pecunia congesta per Commissarios fuisset, tandem Germani nostri Romanensium & fraudem & astutiam, Indulgentiasque prædicantium abusum & avaritiam intelligentes, manus retrahere cœpere, potissimum contra easdem Indulgentias, imò (ut dixi) declamantium intolerabilem abusum & excessum disputante, prædicante & scribente Venerando viro & profundissimo Theologo, Patre Martino Luthero, Witenbergensis Academiæ & Conventus, qui suâ & doctrinâ & prædicatione mirabili Indulgentiarum omnium valorem annihilavit & prorsus in dubium vertit, populumq; ab earundem redemtione avertit, eas minimè ad salutem fore necessarias affirmans, non remissionem peccatorum, sed pœnitentiæ neglectum & aliorum pietatis operum relaxationem impedimentum & vitium esse, nec merita Christi & sanctorum thesaurum Indulgentiarum esse, cùm in primitiva Ecclesia & longè post, penè per mille & ultra annos nihil de eis scriptum per sanctos reperiatur orthodoxæ Ecclesiæ Doctores, nec quippiam magnificè (ut nunc auri amore fit) de eis creditum aut æstimatum fuerit, asserens insuper & probans, Romanam Ecclesiam non esse jure divino primam & caput omnium. Hujusmodi ejus doctrina nova & prædicatio confestim toto insonuit orbe & infinitos in suam traxit sententiam, adeò ut passim populi dolum Romanensium agnoscentes & dictorum veritatem perpendentes, Indulgentias ipsas relinquere, nauci que pendere cœperint, potioribus, id est, pœnitudinis & misericordiæ sese operibus Martini ejusdem hortatu mancipantes. Et in tantum ipse unus homo suis declamationibus invaluit, ut ipsi Indulgentiarum Præfecti & Commissarii, imò Archiepiscopi & Episcopi in Ecclesiis suis ipsas Indulgentias deponere & suspendere cogerentur. Quamobrem ipse Papa & Cardinales omnesque Romanenses modum in mirum contra Martinum & fremere & excandescere cœperunt, doctrinam ejus anathematizantes, idolum Martini suis cum scriptis velut hæresiarcham igne publicè cremantes & in præsens usque modis omnibus ceu alterum Athanasium persequi non desistunt, potissimùm quod disputaverit, Romanam Ecclesiam non esse jure divino primam & caput Ecclesiarum orbis, & alia quædam ejus ardua & rara dogmata, quæ non modo Romanenses, sed & complures alii doctissimi, præcipuè tamen Thomistæ, impugnare non cessant. Veruntamen Martinus ille Theologorum nostræ tempestatis omnium facilè sapientissimus princeps, doctrinam suam Evangelicis testimoniis & Divi Apostoli Pauli, nec non priscorum Orthodoxorum Patrum originalibus dictis roborans & comprobans, eatenus perstitit invictus, habens &

ipse

ipse nihilominus adhærentes consentientes etiam aliarum regionum consummatißimos Theosophiæ doctores, ut eruditißimum & eloquentißimum illum divinarum Scripturarum Interpretem novum Erasmum de Roterodamo, Johannem Reuchlin, Jacobum Stapulensem, Jodocum Clitovæum & plures alios.

Jacobus Fontanus in Histor. Eccles. (Anno 1522. scripta) lib. 1. *Anno salutis humanæ 1517. ex liberalitate autoritatis Apostolicæ sedis concessis Indulgentiis ad remissionem omnium peccatorum firmiter certiusque consequendam imprudenter nimis immodicè vili pecuniæ studio flagrantes plurimi, nimirum præcones beneficiorum sive Indulgentiarum, hi inquam concessis Indulgentiis abusi ansam F. Martino Luthero supra modum malignandi, invehendi contra Indulgentias, deinde verò annihilandi autoritatem Ecclesiæ dederunt. Cæterùm si res ita se habet, nec dico, nec asserere queo, nihilominus recordor interim, beneficium Indulgentiarum concessarum à supra dicto Pontifice nomen à cruce mutuasse (cruciata) earumque Indulgentiarum declamatoribus seu prædicatoribus ingentes bajulantibus & circumferentibus per loca tunc atque parochias seu Ecclesias crucis imagines ex ligno fabricatas & rubricatas, ibidemque circumcirca velillis, gravi exactione populum mulctasse cum impostura & derisione populi illius. Verùm qualecunque sit vulgi hac de re judicium, illud quoque constat, omnem illam pecuniam talibus artibus comparatam, in alium usum esse conversam. Etenim hinc neque templum seu basilica D. Petro nuncupata, emolumentum aliquod accepit, nec Turcarum Principis extincta aut diminuta fuit potestas, atque Tyrannis adempta. Unde plerisque persuasum est, numeratam istam pecuniam Pontificis, aliorumque Principum & Prælatorum communem fuisse prædam & spolium. Et hîc summus Pontifex, cæterique tam pretiosi beneficii dispensatores officii sui memores esse debent & hanc Apostoli sententiam dispicere, quâ dicit. Potestatem deo dit nobis Deus in ædificationem & non in destructionem vestram. Temeritas nempe & incircumspecta negligentia, tum etiam error multorum in conferendis Indulgentiis, nuncupatis vulgariter à crucis signis, toti ferè Christianismo hanc præsentem intulerunt perniciem, quâ cum & animorum & vitæ periculo sunt proh dolor exterminati non pauci mortales.*

Laurentius Surius in Appendice ad Chronicon Naucleri tom. 2. col. 566. *Quia interdum non parvi abusus ejusmodi Indulgentiis evulgandis sese immiscuerant, inde sumtâ occasione Lutherus primùm in Indulgentiarum immodicos quosdam & sordidos suo duntaxat quæstui inservientes buccinatores acriter invectus est &c. In ipsis hujus Tragœdiæ initiis visus est Lutherus etiam plerisque viris gravibus & eruditis non pessimo zelo moveri, planèque nihil spectare aliud, quàm Ecclesiæ reformationem, cujus quidam deformes abusus non parùm malè habebant bonos omnes.*

Guicciardinus (qui Lipsio in notis ad politic. lib. 1. pag. 371. *liber, verax & ab affectibus immunis est*) lib. 13. Hist. ad annū 1520. fol. 298. edit. Basil. *Luthero occasionem dederunt Indulgentiæ nimis licenter concessa à Pontificibus, quæ quia pecuniæ tantùm à mortalibus exigendæ causâ concedi notum erat, magnam turbam excitarunt, & quandoquidem in seipsis, quæ damnari patebant, non correxerunt, qui Pontifici ad-*

libere-

hærebant, ignem flatu accendebant, & ut homines Naturâ ad vehementia medicamenta adhibenda sunt proni, quod dissimulatione dissolvi potuisset, rigor & mina perdiderunt.

Idem Guicciardinus occasionem turbarum adscribit non Luthero, sed 1. Papæ Leoni, *qui nimis licenter Pontificatus autoritate utebatur, Laurentii Pucii Quatuor sanctorum Cardinalis consilium secutus, nullo locorum ac temporum habitu delecto per universum orbem amplissima privilegia, quibus non modò vivis delictorum veniam consequendi, sed & defunctorum animas ejus ignis, in quo delicta expiari dicuntur, pœnis eximendi facultatem pollicebatur, promulgarat.*

2. Manifestæ indignitati Bullarum Pontificiarum. *Amplissima illa privilegia pecuniâ tantùm à mortalibus extorquendæ gratiâ concedi notum erat.*

3. Impudentiæ Quæstorum. *Et à Quæstoribus huic negotio præfectis impudenter administrabantur.*

4. Ipsarum Indulgentiarum impietati verbis paulò antè ex ipso prolatis notatæ. *Quia per eas non modò vivis delictorum veniam consequendi, sed etiam defunctorum animas ejus ignis, in quo delicta expiari dicuntur, pœnis eximendi facultatem pollicebantur.*

5. Subjicit Guicciardinus effectum. *Magnam plerisq; in locis indignationem offensionemque concitârunt & præsertim in Germania, ubi à multis ex ejus ministris hujusmodi mortuos pœnis liberandi facultas parvo precio vendi vel in cauponum tabernis aleæ subjici cernebatur. Auxit hanc indignationem, quòd fama loqueretur, eam pecuniam, quæ extorqueretur, non ad Pontificem, sacrumque ærarium, unde fortasse, ut aliqua ejus pars in bonos usus converteretur, fieri potuisset, deferri, sed destinatam esse ad explendam cupiditatem mulieris,* (cujus verò? etiam hoc exprimit Historicus.) *Pontifex multarum Germaniæ partium ex hujusmodi venia exactionum emolumentum Magdalenæ sorori suæ dono dederat, quæ cùm Aremboldum Episcopum ejus muneris, quod per summam avaritiam & extorsionem exercebat, dignum ministrum huic exactioni præfecisset, & per totam Germaniam eam pecuniam, quæ extorqueretur, non ad Pontificem sacrumve ærarium, unde fortassè, ut aliqua ejus pars in bonos usus converteretur, fieri potuisset, deferri, sed ad mulieris cupiditatem explendam destinatam esse, fama loqueretur, non modò eam exactionem & ministros ad eam delegatos, verùm etiam ejus, qui tam inconsultè concedebat, nomen autoritatemque detestandam reddiderat.*

Polydorus Virgilius lib. 8. de rer. invent. cap. 4. pag. 492. *Quartum postremò vidit religionis dissidium nostra ætas, novitate rerum nimis solicita, cùm Leo X. Roman. Pontif. illo ipso anno, qui fuit humanæ salutis, MDXVII. haberet etiam in Germania Procuratores Indulgentiarum, quas vocant, & illi suæ quoque utilitatis studio prædicarent, eas Indulgentias non solùm valere ad salutem vivorum, verùm etiam ad sublevandas mortuorum animas, quæ in purgatorio, quod dicitur, essent: Tum Witebergæ in oppido Saxoniæ celebri præsto fuit quidam Martinus cognomento Lutherus, Augustinianus Monachus, homo in Theologia apud suam gentem primarius, qui illud improbavit. Procuratores eâ re valde commoti primò quoque tempore Romam ad Magistratus deferunt nomen Lutheri. Is continuò ut*

Deo

[illegible] contemtor accusatur, citatur, cau-sa agitur. Sed quia ad diem dictam non adfuit Romæ præsens, ut responderet, paulò post declaratur hæreticus. Verùm quoniam ejusmodi Indulgentiarum quæstus jam in odia hominum cum Procuratoribus incurrerant, permulti magni viri Martino protinus adjumento fuerunt, & in his Fridericus Saxoniæ Dux, quòd Lutherum consilio, autoritate, armis denique tegeret, ne ulla eum vis attingere posset. Lutherus igitur tali præsidio munitus paucis pòst mensibus non dubitavit ire Augustam, quò Thomas Cajetanus Cardinalis S. Sixti Monachus Dominicanus ejus turbæ reprimendæ gratiâ à Leone legatus fuerat. Ibi cum Thoma acriter confligitur de Indulgentiis, de Pontificis Romani potestate disputat: sed veritus, ne Cardinalis ad extremum rem omnem magis imperio, quàm disceptatione definiret, idque sibi timens domum rediit, ac tùm faventibus amicis majora ausus de omnibus denique religionis mysteriis scribere, suaque scripta foràs dare cœpit. Ita licentiâ partâ loquendi secta brevi tempore mirabiliter crevit, quæ Evangelica dicta est, eò quòd haud ullam asseveret recipiendam esse legem, quæ ad animarum salutem pertineat, nisi quam Christus aut Apostoli dedissent.

Alphonsus de Castro lib. 2. advers. hæres. verbo Absolutio, hær. 1 *Lutherus ab Indulgentiis suorum errorum auspicium sumsit. Nam cùm rabulas quosdam Indulgentiarum Prædicatores audisset, qui tot ac tanta (ut hujus farinæ homines solent causâ majoris quæstus effutire) de Indulgentiis dixerunt, ut illis obviandum fore decerneret, zelo sed non secundum discretionem motus in publicum prodiit &c.*

Jacobus Augustus Thuanus Parlamenti Parisiensis Assessor lib. 1. Histor. Ann. 1515. pag. 7. edit. Offenbach. *Peccatum in sacris muneribus dispensandis admissum Leo X. Pontifex mox longè graviore cumulavit. Nam cùm alioqui ad omnem licentiam sponte suâ ferretur, Laurentii Puccii Cardinalis hominis turbidi, cui nimiùm tribuebat, impulsu, ut pecuniam ad immensos sumtus undique corrogaret, missis per omnia Christiani orbis regna diplomatibus, omnium delictorum expiationem ac vitam æternam pollicitus est constituto precio, quod quisque pro peccati gravitate penderet, in eamque rem per provincias Quæstores & æraria ordinavit, quibus additi Præcones, qui tanti beneficii magnitudinem apud populum commendarent & orationibus artificiosè compositis, propositisque palàm libellis rei efficaciam immoderatè extollerent, quod licentiosè nimis à Pontificiis ministris passim atque in Germania præcipuè fiebat, ubi qui redimendam pecuniam Romæ à Pontifice conduxerant, per lustra & popinas quotidie sine pudore in aleæ lusum usuque turpissimos potestatem extrahendi animas functorum ex igne expiatorio profundebant. Tunc exortus Martinus Lutherus Augustinianus Witeberga in Saxonia Theologiam professus, qui refutatis primùm, mox damnatis Præconum concionibus, eò postremò devenit, ut ipsam Pontificis potestatem, quam sibi per illa diplomata arrogabat, in dubium revocaret, ac tandem ad doctrinæ examen, quam successu temporis labefactatam dicebat, crescentibus per contentionem animis descenderet.*

Bzovius tom. 19. annal. ad annum Christi 1517. pag. 323. *Factum est, ut partim quorundam Concionatorum importuni-*

tate, partim vulgi credulitate & imprudentiâ, partim etiam Antistitum incuriâ & securitate abusus quidam in hoc sanctissimo (Indulgentiarum) *subnascerentur negotio.* Quinimò Concilii Tridentini Patres ipsimet agnoscunt *Quæstorum abusus, quorum maliti ita quotidie magno fidelium omnium scandalo & querelâ deprehendatur, ut de eorum emendatione spes nulla relicta videatur, sess.* 22. cap. 9.

Neque verò in solos Pontificum servos, in *Quæstores* Indulgentiarum, omnis culpa conferenda, cùm ipsi Pontifices abusuum illorum utplurimùm sint autores, vel certè commodi sui causâ ad eos conniveant. Inde Massonius Pontificius scriptor in vita Leonis X. fol. 384. sic loquitur. *Revertar ad Indulgentias, ut illud verissimè dicam, Romanos Pontifices adhuc nimium indulgentes fuisse.*

Petrus Suavis in Hist. Concil. Trid. lib. 1. pag. 5. *Ann.* 1517. *statim post promulgatam generalem Indulgentiarum concessionē, Leo partem pecuniarum antè distribuit, quàm antè commodè in vulgus spargerentur aut colligerentur, diversarum provinciarum reditibus diversimodè tributis & parte aliquâ in usum suæ Cameræ reservatâ. Sed nominatim Saxoniæ proventū & totius ejus tractus Germaniæ, qui Saxoniam & Mare interjacet, Magdalenæ sorori dono dederat, Francisco Cibo Innocentii VIII. Pontificis spurio junctæ &c. At Magdalena soror, ut ex dono Pōtificio fructum caperet uberiorem, cùm Indulgentiarum prædicandarum, tùm pecuniæ conquirendæ curam committit Aremboldo Episcopo, qui assumtâ Præsulis dignitate, nullam tamē periti mercatoris & quidem Genuensis artem exuerat. Is verò explendæ mulieris cupiditati quàm expendēdis hominum meritis magis intentus harum publicandarum potestatem fecit iis, qui eas plurimo licitarentur, nullo mediocris fortunæ hominibus ad contrahendū relicto loco, sed iis solis, qui sui similes per sordes & avaritiam omnia administrarent. Invaluerat in Saxonia consuetudo, quoties Pontifices eò mitterēt Indulgentias, earum divulgandarum curam Fratribus Ordinis Eremitanorū demandare. At quæstores Aremboldi parùm consultum rebus suis autumantes horum uti operâ, qui in hac palæstra veterani sua clam captantes emolumenta lucri partem viderentur involaturi, certè nihil ultra ordinem, præterq; solitum pensitaturi; Fratres Ordinis Dominicanorum eam capessere provinciam maluerunt. Qui præcones facti tanti beneficii, dùm illius magnitudinem apud populum supra verum insolito verborum apparatu extollunt, in magnam audientium offensionem venêre, auctâ ex eo rei indignitate, quòd qui pecunias ab Aremboldo conduxerant, in lustris & popinis, alea lusu aut deteriùs id profundebant, quod populus suum defraudans genium redimēdis peccatis è diario misso comparechat. His excitatus Martinus Lutherus frater Ordinis Eremitarum D. Augustini in quæstores, eorumque præcones concionatur: ac primùm novos & immoderatos abusus reprehendit, sed mox concionibus atq; libellis ab alteris lacessitus totam Indulgentiarum materiam ab ipsis fundamentis ac radicibus perscrutatur. Tùm novos abusus cum veteribus comparando, deprehensis totius structuræ juxta ac fundamentorum erratis super hoc argumento theses emittit XCV. Witebergæ publicè exagitandas &c.*

Et posteà. *Certamine utrinq;* (inter Lutherum, Tecelium, Eccium & Sylvestrem Prierias) *incalescente dimicatio ab-*

hor-

Indulgentiis ad alia majoris momenti themata divertit.

Carolus Miltitius Tetzelium conductitium illum Indulgentiarum præconem ad se vocavit & verbis minisq; Pōtificis territum ita fregit hominem hactenus terribilem cunctis & imperterritum, ut inde contabesceret & tandem ægritudine animi cōficeretur. (At hoc non fecisset Pontificis ille à latere Legatus, nisi Tetzelii licentiam dissidio huic causam dedisse animadvertisset.)

Status Imperii in Comitiis Norinbergensibus An. 1522. art. 3. Gravam. sic loquuntur. *Illud importabile jam olim increbuit Indulgentiarum onus, quando sub persona pietatis, cùm aut Basilicas Romanas constituere aut profectionem in Turcas parare polliciti sunt Romani Pontifices, omnem à simplicibus nimiumq; credulis Germanis exuxerūt pecuniarum medullam. Et quod longè majoris est faciendum, per has imposturas ac earum conductitios præcones ac Prædicatores profligata est germana Christianorum pietas.*

Ibidem. *Dum extrudere volebant venales suas Bullas, laudes suis mercib. occinebant miras & inauditas, condonari per emptitias has condonationes nedum noxas præteritas aut futuras viventium, sed & defunctorum vitâ, existentium in purgatorio igne, modò numeret aliquid, modò tinniat dextra.*

Artic. 4. *Compertum habere*, ajunt, *Germanos, pecuniam illam corrasam non in rem fidei, aut alioqui Reipubl. Christianæ necessariam, sed in propinquorum luxum ac sublevandam familiam illorum esse versam.* Hæc ergo fuit reformationis publicè ab omnibus desideratæ occasio.

Bellarminus ipse lib. 2. de Indulgent. cap. 1. §. 1. *Martinus Lutherus hæresiarcha nostri seculi à reprehensione Indulgentiarum sectam suam auspicatus est &c. Cùm Albertus Cardin. & Archiepiscopus Moguntinus præpositus esset à Leone X. Pont. Max. Indulgentiis quibusdam per Germaniam prædicandis, scripsit ad eum Lutherus Epistolam, in qua notabat errorem illorum, qui usq; adeò Indulgentiis confidebant, ut securos se de salute sempiterna esse arbitrarentur, si nummum argenteum in arcam juxta præscriptum Indulgentiæ conjicerent &c. Deinde paulò post longiùs progressus edidit Resolutiones de Indulgentiis, & mox libellum pro iisdem Resolutionibus, in quibus docuit, Indulgentias esse pias fraudes matris Ecclesiæ, qua promissione Indulgētiarum excitat filios suos ad opera bona &c. Ita progressus est à reprehensione abusuum ad reprehensionem Indulgentiarum.*

Sic ergo non diffitetur Bellarminus, abusus quosdam in Indulgentiis publicè nunc temporis receptos fuisse, id quod clariùs testatur lib. 1. de Indulg. cap. 12. §. Observandum &c. sic scribens. *Laudandus meritò est Clemens VIII. Pontif. max. qui nunc sedet, quòd decretum Conc. Lateranensis sub Innocentio III. de moderandis indiscretis Indulgentiis & decretum Concil. Tridentini sess. 25. de revocandis Indulgentiis ad veterem adprobatam Ecclesiæ consuetudinem executioni mandare studet. Veteres enim parcissimos fuisse in Indulgentiis cōferendis notissimum est. Siquidem Sergius 2. trium tantum annorum Indulgentiam dedit & Paschalis 2. quadraginta solùm dierū. Testatur quoq; Innocentius 3. Apostolicam Sedem solitam esse ordinariè non extendere Indulgentias ultra condonationem pœnitentiæ unius anni vel 40. dierum &c.*

3. Quòd immoderata Papalis potestatis præconia, ejusdemque abusus reformationi occasionem dederint.

Erasmus in Epistola ad Archiepisc. Moguntin. *De Indulgentiis sic loquebantur, ut nec idiota ferre possent &c. Hæc, opinor, moverunt animum Lutheri, ut primùm auderet se quorundam intolerabili imprudentiæ opponere.*

Georgius Cassander in consult. art. 7. de Eccles. pag. 52. in al. edit. pag. 71. *Non negarim &c. præcipuam causam hujus calamitatis & distractionis Ecclesiæ illis assignandam, qui inani quodam fastu Ecclesiasticæ potestatis inflati rectè & modestè admonentes superbè & fastidiosè contemserunt & repulerunt.*

Artic. 14. pag. 102. (in aliis edit. pag. 134.) *Accusandi sunt nostri, qui inani titulo inflati, eoque ad dominatum abutentes hominibus non malis huic Ecclesiastico Ordini detrahendi & ab eo desciendi occasionem dederunt.*

Item. *Neque unquam controversia apud nos de obedientia erga Romanos Pontifices extitisset, nisi illi hac autoritate ad dominationis quandam speciem abusi fuissent, eamque extra fines à Christo & Ecclesia præscriptos ambitionis & cupiditatis causâ extulissent.*

Johannes Ferus in comment. cap. 16. Matth. lib. 3. pag. 23. *Illud ingenuè fateor, si successores Petri eo modo potestate suâ usi essent, quo Petrus, nemo Christianus potestatem impugnasset. Quia autem plerique hac potestate abusi sunt, (quemadmodum nemo est qui nesciat) hac causa & seminarium est hujus tumultus, neq; spes aliqua est tumultum hunc cessaturum, nisi tollatur causa.*

Notandum hoc loco, quòd Julius 2. Papa Ann. 1511. inchoaverit Concilium Lateranense, quod Leo X. continuavit. Ibi sess. 4. fol. 564. (edit. Binnii) Julius 2. publicè audit, *alter Deus in terris*. Leo verò salutatur *Sponsus Ecclesiæ, Leo de tribu Juda & radix David*, sess. 4. 7. & 9. Hic mortali homini accommodantur, quæ Prophetæ & Apostoli de æterno Dei filio & Messia dicunt. Sess. 7. fol. 588. *Ceu leo Rex quadrupedum, tu alter Leo, hominum neque alter Rex tantum, sed Regũ Rex & orbis universi Monarcha effectus.* Sess. 9. fol. [illegible] Leonis conspectus *divinæ majestatis aspectus* appellatur. Sess. 10. fol. [illegible] confirmatur, quòd Leoni sit *data omnis potestas in cœlo & in terra*. Huic ambitiosissimo Concilio, in quo Papatus consummatus & ad summum omnibus numeris absolutæ dominationis fastigium perductus, finis est impositus mense Martio Anno 1517. Post septem verò menses Deus Ecclesiæ suæ misertus excitavit & heroico Spiritu instruxit Megalandrum Martinum Lutherum, qui Monarchiam illam Papalem oppugnavit, & Ecclesiam reformavit.

4. Quòd corruptelæ morum publicè in Ecclesia grassantes occasionem reformationi dederint.

(De hoc corruptissimo Ecclesiæ statu, qui reformationi occasionem dedit, gravissimæ in ipsius B. Lutheri Scriptis occurrunt querelæ, tom. 1. Jenens. German. fol. 105. a. fol. 191. a. b. fol.

fol. 248. a. fol. 347. a. b. tom. 5. fol. 80. a. fol. 281. a. tom. 6. fol. 96. a. fol. 510. b. fol. 517. a. tom. 7. fol. 193. a. b. tom. 8. fol. 215. b. fol. 235. &c.

Adducemus ex illis unicum duntaxat locum, qui habetur tom. 5. fol. 281. a. Keyserl. Majest. sol gesagt haben / wenn die Pfaffen from wehren / so dürfften sie keines Luthers. Was ist das anders gesagt / denn wie Salomon sagt / des Königs Lippen weissagen. Denn seine May. wil damit so viel anzeigen / daß der Luther sey der Pfaffen Ruthe / und habens auch wol verdienet unnd seyen nicht recht in jhrem Wesen. Das ist auch genugsam bekennet von jhnen selbst / denn der Bischoff zu Salzburg hat zu Magister Philippus gesagt / Ach was wolt jhr doch an uns Pfaffen reformiren / wir Pfaffen sind nie gut gewesen. Da sihe doch und höre die frommen Leute / sie wissen unnd bekennen daß sie böse sind und unrecht haben / wollen darzu auch so bleiben / ungereformiret seyn / und der öffentlichen Warheit nicht weichen / unnd schreyen doch und ruffen Keyser und alle Fürsten an / man solle für sie kriegen und schirmen.

Sed nec ipsimet Pontificii scriptores publicas illas vitæ & morum corruptelas dissimulant. Sic enim.)

Laurentius Surius in Commentar. Histor. pag. 122. *Et quia multa erant in Clero vitia, quem ille* (Lutherus) *apud Laicos in odium & invidiam adducere modis omnibus causabatur, ea summâ animi acerbitate omnibus propalare, mirè exaggerare & impudenter multa fingendo in vulgus spargere studuit. Et certè brevi ille multis id effecit locis, ut Clerus omnis non alio, quàm luporum loco apud Laicos passim habitus sit, adeò ut passim in suis domibus Pontifices, Sacerdotes, Monachos luporum formâ & specie depingi curârint & incredibili odio atque contemtu prosecuti sint. Et fuit id quidem verissimum, Clerum multis abominandis scatere vitiis, quæ cùm nullâ Prælatorum severitate castigarentur, permisit præpotens Deus hujus importuni & improbi Apostatæ conatus non inanes habere successus, Clerumque in summum venire contemtum, ut vel sic tandem resipiscerent.*

Alphonsus de Castro lib. 1. adversus hæreses cap. 12. *Alia est demum hæresium parens & origo zelus scilicet, sed non secundum justitiam & discretionem &c. Ex hac occasione, ut testatur Æneas Sylvius in lib. de origine Bohemorum lapsus est Johannes Huß & fortè hoc nostro seculo Martinus Lutherus. Hi enim zelo & odio malæ vitæ Clericorum & quorundam Monachorum cœperunt dolo… chari in Clerum, in Pontificem Romanum, in Ecclesiasticos Ordines, in Monachos omnes. Et cùm aliquibus ignaris fortassè ac vitiosis maledicere possent, in omnes Sacerdotes, absque ullo discrimine latrare cœperunt, omnem Monachatum evertere, omnes Ceremonias ab Ecclesia procul abigere, omnem Ecclesiasticum ordinem confundere tentârunt. Materiam quidem reprehensionis habuerunt. Nam malicia abundabat & nunc proh dolor in tantum abundat, ut evenisse experiamur, quod Propheta Oseas dicit.*

dicit. Maledictum & mendacium & homicidium & furtum & adulterium inundaverunt, & sanguis sanguinem tetigit. Os. 4. *Huic tamen morbo aliter obviandum erat. Admonendus erat Clerus atque corripiendus, non tamen tollendus.*

Erasmus d. l. *Non damno omnes, sed plurimi sunt hujus generis, qui ob quaestum & Tyrannidem datâ operâ illaqueant hominum conscientias. Ac perfrictâ fronte jam cœperant omisso Christo nihil prædicare nisi sua nova & subinde impudentiora dogmata &c. His & ejusmodi multis rebus paulatim evanescebat vigor Evangelicæ doctrinæ & futurum erat, ut rebus semper in deterius prolabentibus tandem prorsus extingueretur illa scintilla Christianæ pietatis, unde redaccendi poterat extincta caritas. Ad Ceremonias plusquam Judaicas summâ religionis vergebat. Hæc suspirant ac deplorant boni viri: hæc ipsi etiam Theologi nec non Monachi quidam in privatis colloquiis fatentur. Hæc, opinor, moverunt animum Lutheri, ut primum auderet se quorundam intolerabili impudentiæ opponere. Quid enim aliud suspicer de eo, qui nec honores ambit, nec pecuniam cupit?*

Jacobus Fontanus in Histor. Eccles. lib. 1. *Hæresis Lutheri nunquam eum progressum sortita fuisset, si non perpetuâ vicissitudine affinium & cognatorum magis quàm doctorum hominum ratio haberetur, quibus Ecclesiarum cura delegata fuisset; si quoque non favoribus, divitiis & genere pastoralem curam exercuissent indocti, sed rectius, verius, & dignius; Si de viris probioribus & doctioribus quàm hactenus Ecclesiæ prospectum fuisset.*

Laurentius Cardinalis, Papæ Legatus Ratisbonæ circa Ann. 1524. ad reformandos abusus Ecclesiæ & reformandum Clerum, Constitutiones quasdam edidit, in quibus inter cætera sic scribit. *Paribus sententiis [illegible] fuit, hanc perditissimam hæresin rudi populo plausibilem ob libertatem illi falsò persuasam prætextu Evangelicæ charitatis non parvam tribuisse occasionem, partim à perditis moribus & vita Clericorum, partim ob non [illegible] dissimulandum Sacrarum Sanctionum Ecclesiasticarumque Constitutionum abusum, & proinde non parum momenti fore [illegible] hæreticorum Lutheranorum & eorum sequacium Sectæ, si Clerici ad honestatem vitæ, mores que suos illos, quos D. Paulus exigit & præscribit, debitâ censurâ reducti, abusus[illegible] malè offendentes sublati fuerint.*

Richardus Wasseburgius Archidiaconus Verdunensis in Austrasia[illegible] tuo ego, dictam Sectam Lutheranam esse apprime utilem & necessariam. Spero enim, quod per illam Deus velit reformare & emendare statum Ecclesiæ & Ecclesiasticorum turbas tam primates & summa capita, quàm membra & inferiores.*

Idem. *Cum multis plus affirmo pro certo, Lutheranæ sectæ primariam causam esse horrenda scelera eorum, qui primi esse volunt in Ecclesia & correctionem nullam admittunt. Et plus dico, sectam illam Lutheranam (licet illam approbare nolim) non sine divina providentia introductam, utpote ad corrigendos errores & reformandam Ecclesiam omninò necessariam.*

Carolus V. Imperator dicere fuit solitus. *Si nostri Clerici & sacrificuli suâ sponte pietatem coluissent, non eguissemus operâ Lutheri.*

Flo-

Florimundus Ræmundus Galliarum Regis Consiliarius Pontificius, in Historia de ortu & progressu hæreseon lib. 1. cap. 8. & 4. *Fateamur liberè, enimverò nolimus velimus fatendum est, non sine causa vitia eorum, qui animarum curam agere debebant, à Luthero fuisse reprehensa. Multi enim non oves, sed lanam; non gregem, sed dispendium gregis quærebant. Paucis cura erat caulæ reficiendæ & contra luporum insidias & impetus obstruendæ. Ventris curam plerique agebant & populi simplicitate abutentes in vendendis Indulgentiis, carnis diebus vetitis comedendæ licentiâ, quæstum magis, quàm animarum purgationem spectabant.*

Bellarminus tom. 6. conc. 26. *Annis aliquot, antequam Lutherana & Calviniana hæresis orirentur, nulla fermè erat, ut ij testantur, qui tum temporis vivebant, nulla inquam prope erat in judiciis Ecclesiasticis severitas, nulla in rebus divinis reverentia, nulla propemodum jam erat religio.*

5. Quòd Sedis Romanæ propugnatorum pertinacia emendationem protervè respuens reformationi & separationi occasionem dederit.

Georgius Cassander in tractatu de officio boni viri. *In his, qui Romanæ Ecclesiæ gubernatores & propugnatores haberi volunt, illud improbandum existimo, quòd morbum nullum agnoscunt & quòd huic rei consequens est, remedium non admittunt, imò de correctione admonentes & ad curationem adhortantes, operamque suam ad id efficiendum offerentes, non modò rejiciunt, & ab Ecclesiæ societate depellunt, verùm etiam multis in locis crudeliter interficiendos censuerunt, quæ res huic miserabili schismati occasionem dedisse videtur.*

6. Quòd nemo eorum, qui primi contra Lutherum scripserunt, ipsi objecerit, quòd ex mera invidia & ambitione controversiam illam moverit.

Scripsit Johannes Tezelius, Indulgentiarum Præco primarius, *Antitheses* in Academia Francofurtensi ad Oderam Anno 1517. Thesibus Lutheri de Indulgentiis oppositas, quarum tamen autor ipse non fuit, sed Conradus Wimpinas Academiæ illius Theologus, quibus titulum *Satisfactionum* præmisit, in quo scripto causa illa à Cochlæo excogitata ne verbo quidem attingitur. Scripsit postèa contra easdem theses Lutheri Sylvester Prierias, Itemq; Jacobus Hochstratus. Sed neuter horum simile quid Luthero objecit. Quis ergo Spiritus causam illam Cochlæo revelavit?

7. Quòd quidam fatentur, Lutherum hanc causam incepisse in Dei nomine. Johannes Staupitius Augustinianorum Generalis (de quo Jacobus Fontanus in Ecclef. Histor. lib. 1. scribit, *quòd fuerit vir ingenio & præclaris facinoribus præditus, insuper quoq; ex illustri familia procreatus in vultu & statura majestatem præ se tulerit ac facundiâ polluerit*) Augustæ Vindelicorum Lutherum sic allocutus est. *Memento mi Martine, ne tantam rem negligenter agas, quam in nomine Jesu Christi incepisti.*

8. Quòd fatentur, inscitiam & barbariem eorum, qui docendi muneri præfecti fuerunt, reformationi occasionem dedisse.

Al-

Alphonsus à Castro lib. 1. advers. hæres. cap. 4. *Lutheranorum causâ factum est, ut relictis quibusdam nugis, quibus à trecentis annis huc usque homines sese dedidêre, ad meliora studia sese transtulerint.*

Lindanus lib. 3. de optim. scriptur. interpret. gen. cap. 5. *Sic Apostolicorum canonum, imò verbi Dei oraculorum decreta quàm jacent longo adhuc tempore, quàm conculcantur, quàm denique fiunt flocci, imò nihili! Sed quid nobis peperit isthæc lugenda Pastorum negligentia, aut somnus potiùs altissimus, omnibus piis est manifestum.*

CAPUT VIII.

DE ELOGIO VERITATIS CONFESSIONI *Ecclesiæ nostræ Evangelicæ attributo.*

Quemadmodum plurimi eorum, qui vel ante Lutherum vel ætate Lutheri, vel post Lutheri tempora vixerunt, conquesti sunt, doctrinam in Ecclesia Romana publicè sonantem esse corruptam, ac proinde Romanam Ecclesiam indigere reformatione: ita viceversâ doctrinæ, quæ in Evangelicis Ecclesiis proponitur, veritatis elogium à quibusdam eorum, qui vel ætate Lutheri, vel post Lutheri tempora vixerunt, fuit attributum. De singulis articulis in specie dissereturin posteriore hujus Tractatus libro, hoc loco generalia duntaxat testimonia expendenda veniunt. Suffragatur ergò nostræ doctrinæ, nostræq; Ecclesiæ veritati.

1. Quòd quidam agnoscunt, doctrinam nostram Scripturæ sacræ esse conformem.

In Comitiis Augustanis Anno 1530. celebratis præcipui ex Doctoribus Pontificiis fatebantur, *Confessionem Augustanam Cæsari oblatam non posse ex Scriptura sacra refutari.* Nam Wilhelmus Bavariæ Dux à lectione illius Confessionis in diversorium rediens Johannem Eccium Theologum suum his compellavit verbis: *Longè alia & magis horrenda de doctrina Lutheri mihi narrata sunt hactenus, quàm ipse hodie audivi. Et tu quidem præclaram spem mihi fecisti, posse illam doctrinam facilè refutari*, ad quæ cùm Eccius responderet, *Patrum quidem scriptis doctrinam Protestantium refutari posse, minimè verò ex Scriptura sacra*, subjecit Wilhelmus: *Ergò quantum audio, Lutherani sedem & fundamenta suæ doctrinæ habent in Scripturis sacris, nos verò Pontificii extra eas*, atq; aversâ ab illo facie abiit. Spalatinus tom. 5. Jen. p. 35. Roslinus in vita Joh. Elector.

In iisdem Comitiis alius quidam magni nominis & autoritatis vir dixit. *Egregiè sanè Doctores nostri nos defendunt. Fatentur ipsimet, nostram religionem & ea, pro quibus nos tanquam pro aris & focis pugnare volunt, non esse fundata in sacris literis.*

In iisdem Comitiis Episcopus Augustanus Christophorus Stadius sive à Stain in privatis Colloquiis hanc vocem edidit: *Illa quæ recitata sunt, sunt pura veritas, non possumus inficiari.* Chytræus in Hist. August. Confess. pag. 74. Idem Pontificios Principes & Episcopos in publico consessu 6. Augusti graviter serió-

serioq; monuit, *summâ omnes darent operam & attentè circumspicerent, nequid verbo divino contrarium & ab æquo justoq; discrepans in causa religionis definirent atq; statuerent. Nimis enim verum & manifestum omnibus esse, quòd Lutheranæ sententiæ addicti nullum Christianæ fidei articulum hactenus assertionibus & disputationibus suis oppugnare vel evertere conati essent.* Cælestinus Hist. Comit. Aug. Ann. 1530. tom. 3. præfat. & p. 25. b.

Selneccerus in Hist. Aug. Conf. de eo commemorat, quòd monuerit Principes, *ut piè & prudenter in hac causa agerent, quandoquidem Lutherani nihil docerent, quod non cum fidei articulis congrueret, ideò magis de concordia quærenda, quàm de bello cogitandum esse.* Huic Saltzburgensis Episcopus Matthæus Langius Cardinalis respondit, *mirari se ipsius novam religionem & sanctimoniam, qui antea longè alius fuerit: velle quidem & se Missam reformari & libertatem in cibis & aliis traditionibus permitti, sed non ferendum esse, ut Monachus fiat reformator & pacem turbet.* Augustanus rursum. *Scio,* inquit, *me multipliciter deliquisse & doleo, ac tempus esse video desistendi à peccatis nostris enormibus, quorum tu quoque tibi probè conscius es, oro autem Deum, ut custodiat me, ne peccata peccatis, præsertim condemnatione innocentum augeam & ne veritati cœlesti, sive à Monacho, sive ab aliis demonstratæ me opponam.* Ad hoc Elector Brandenburgicus exclamat. *Non verum dixi, quòd Lutherani contra nullum articulum fidei quidquam doceant, siquidem negent hunc articulum, Credo Ecclesiam Catholicam, sanctorum invocationem;* Augustanus *sanctorum communionem, non invocationem in Symbolo contineri* ostendit, & Lutheranos *de Ecclesia Catholica rectè sentire ac docere, & tantummodo abusus & errores Romanæ Ecclesiæ taxare, quorum non pauci, sed nimis multi & crassi sint.*

Joachimo Brandenburgico de Lutheranis penitùs extirpandis multa locuto respondit Hermannus à Wida Archiepiscopus Coloniensis, *se contra apertum Dei verbum nec velle nec debere vel minimum quidquam tentare, ad publica verò crimina, quibus Germania exuberet, tollenda omnem operam libentissimè impensurum esse.*

Henricus Brunsuicensis Dux Philippum ad convivium invitans dixit, *se non posse negare articulos de utraq; specie, conjugio Sacerdotum & indifferentia ciborum.* (hinc Lutherus in cap. 5. Matth. tom. 5. Jen. Germ. p. 373. a. *Nos audenter ab Adversariis nostris postulare non dubitamus, ut vel unum locum vel articulum Scripturæ proferant, quem irritum fecissemus & non rectè doceremus, siquidem in Augustanis Comitiis ipsi consiteri coacti sunt, doctrinam nostram esse merè Scripturam: illi verò ob hoc vociferantur & nos damnant, quòd Pontificia decreta & putridas ac vermibus scatentes traditiones non observamus.*) Videatur Cœlestinus tom. 3. Hist. Aug. Confess. p. 25. 26. Petrus Suavis in Histor. Concil. Trident. lib. 1. pag. 62.

Ex Cardinalibus etiam quosdam affirmasse proditum fuit, *& causam Protestantium justam, & doctrinam eorum esse rectam, verùm hujusmodi mutationem doctrinæ & rituum non tam paucorum arbitrio, sed plurium consilio & adjumento fuisse suscipiendam.*

In iisdem Comitiis Carolus V. Imperat. auditâ Confessionis prælectione

dixisse memoratur, *optare se, ut per totum orbem ita doceatur.* Historia illorum Comitiorum tom. 5. Jenens. German. fol. 35. Rosin. in orat. de vita Johannis Constantis Saxon. Elect. Item, **es müsse diese Lehr (der Protestirenden) besser seyn als man vermeinet.** tom. 5. Jenens. pag. 281.

(Quò pertinet, quòd Gerhardus Busdragus Episcopus Argolicensis in Epistola ad quendam Cardinalem Anno 1558. scripsit, *Carolum V. morientem Episcopo Toletano dixisse, Lutheranos habere justam causam in articulo justificationis.*)

In iisdem Comitiis Augustanis animus Cæsaris dubio procul ardentissimis Lutheri precibus id impetrantibus ad moderationem divinâ virtute fuit flexus. Cùm enim D. Pontanus diceret, *se niti testimoniis Scripturæ. quibus Pontificii prorsus destituantur, ideoq; se nullarum minarum fulminibus terreri*, optimus Imperator circumdatus agminibus variorum hominum cum gemitu & suspiriis hæc verba profert. *Ah necesse est, doctrinam illam, quam Lutherani profitentur, plus habere fundamenti, quàm nos opinamur.* Selnec. in orat. de Aug. Conf. p. 51.

Cũ viginti & unus Theol. Pontificii, qui adfuerũt (videl. D. Johan. Eccius, Johannes Faber Præpositus Budensis & Coadjutor, qui postea donatus est Episcopatu Viennensi, August. Marius Episcopus Salonẽsis, Conradus Wimpina Ordinarius Francof. ad Oderam, Johannes Cochlæus Georgij Ducis Sax. Concionator à patria Wendelstein pago ad Norinbergã sito ita dictus, Paulus Hugo Provincialis Prædicatorũ, Andreas Stosse Provincialis Carmelitarũ, Conradus Colle sive Colinus, Inquisitor & Prior Coloniensis, qui contra Lutheri nuptias scripsit, Bartholomæus Utingẽ vel Usingius Augustinianus apud Episcopũ Herbipolensem, Conradus Thoman Ratisb. Concionator, Johan Mensingius Ordinis Prædicatorum apud Elect. Brand. Johan Dietenberger Prior Confluentinus, Johan Burchardi Vicarius Ordinis Prædicatorum, Petrus Speiser Suffraganeus & Vicarius Episcopi Constantiensis, Arnoldus Weselius Coloniensis, Frater Medardus Regis Ferdinandi Concionator, Ordinis Minorum, Augustin. à Geterheim, Bremensis; VVolffgangus Rebdörffer Præpositus Stendaliensis, Hieronym. Montinus Suffraganeus Pataviẽsis, Matthias Kretz Concionator Augustanus; Frater Michael Prædicatorii Ordinis Mogũtiæ,) cùm inquam hi interrogarentur à suo quisq; Magistratu & tandem conjunctim, *num Confessio Saxonum*, ita n. tũc illa nominabatur, *refutari possit veris & solidis fundamentis & argumentis?* responderunt unanimiter, *Propheticis & Apostolicis scriptis refutari illam minimè posse, opus a. esse Patrum & Conciliorum arietibus & decretis ad illius confutationem.* Idem in ead. orat. de Aug. Conf.

Cardinalis Campegius Pontificis ad Comitia Augustana Ann. 1530. Legatus perlectâ & cum Theologis, quos Italiâ secum adduxerat, multùm consideratâ Protestantium Confessione, etsi illi oppugnandam censerent ac censurã ipsius Legati nomine evulgandam: tamen cũ & prævideret, eam majorib. molestiis præbituram occasionem, & palàm assereret, *dissensum in doctrina maximam partẽ*

vi-

videri verbalem, nec multum interesse hoc modo potiùs an illo quid dicatur, tùm rationi consentaneum haud esse, ut in disputationib. Scholasticis Sedes Apostolica partem constituat, non est assensus, ut nomen suum his dimicationibus apponeretur. Petrus Suavis lib. 1. Hist. Trid. Conc. p. 61.

Chytræus in Hist. Aug. Conf. edit. vernac. p. 311. 312. recitat verba Confutationis in Comit. Aug. An. 1530. Aug. Cōfess. opposita. *Quia Majestas Cæs. ex Confessione Electoris, Principum & Civitatū cognoverit, quòd cum Sectis per Imperiū Romanum sparsis nihil habeant cōmercii, sed easdamnēt, sperare ejus Majestatem, quòd in reliquis etiā, in quib. fortassis hactenus à Catholica & Romana Ecclesia dissenserint, sese consensui Rom. Ecclesiæ sint conformaturi &c.* Non sunt ausi dissensum à Catholica Ecclesia Protestantibus impingere, sed cum addubitandi particulá *fortassis.*)

In Histor. August. Confess. Cælestini tom. 1. p. 36. extant literæ Georgii Spalatini ad D. Lutherum, in quibus inter cætera sic scribit. *Ex aula Cæsareæ Majestatis* (quæ eo tempore adhuc in Italia erat) *huc præscriptum est, mihiq; Dn. Cornelius* (Scepperus) *utriusq; Juris D. Mercurini* (qui fuit Cancellarius Imperatoris Caroli V.) *amicus intimus & multis legationibus vir exercitatissimus ipse retulit, Dn. Mercurinum præsentibus & audientibus multis nobilissimis & clarissimis viris dixisse & cōfirmasse, se nihil magis habere in votis, aut amplius à Deo petere, quàm ut Dux Elector Saxoniæ, sociique conjuncti constanter in Evangelii professione pergant & persistant ac Concilium pium & liberum flagitent atque urgeant. Si enim vel minus deterreri & abduci à proposito, vel aliis verbis lenibus sese decipi, sibiq; imponi patiantur, & non legitima Concilii cognitione causa decidatur, definiatur atque componatur, animum suum per totius vitæ curriculum, in quo acquiescere possit, non habiturum, sed semper vacillaturum & de vera ac certa salutis adipiscendæ & vitæ æternæ possidendæ ratione atq; via perpetuò dubitaturum esse.*

De hoc eodem Cornelio Sceppero, qui Cæsari ab Epistolis secretioribus erat, refertur in Historia Trident. Concilii Petri Suavis Polani pag. 62. & apud Chytræum in Histor. Augustan. Confess. pag. 78. ipsum dixisse, *quòd non candidiores religio nostra ferret calculos, auri tantùm inopiæ deputandum, ac nos si bene nummati essemus, facilè religionem, quàm vellemus, ab italis licitaturos: ut autem religio non collustrata auri splendore orbi lucem affulgeat, frustra expectari.*

Lutherus in der Warnung an seine liebe Deudschen tom. 5. Jen. Germ. fol. 280. 281. Kays. May. (Carolus V.) sol gesagt haben / es müsse ja nicht so gar eine böse Lehre seyn / weil so viel grösser / hoher / gelehrter und redlicher solche annehmen / welches sich auch also erfunden hat zu Augspurgk / da unser Bekentniß für Kay. May. ist gelesen worden / haben das Widertheil selbst erfunden / daß diese Lehre nicht so böse sey / als sie durch ihre gifftige Prediger unnd Ohrenbläser und hässige Fürsten ist fürgebildet / ja sie hetten sich gar nicht versehen / daß so eine gute Lehre seyn solte / habē ihrer viel selbst bekennet / es sey die lautere H. Schrifft / man könne sie mit der Schrifft nicht widerlegen / daß sie gar viel anders zuvor bericht gewesen.

Tom. eod. Jen. Germ. f. 98. Als den 6. Augusti die Unterhandlung für die Hand genommen werden solte / ist der Bi-

schoff zu Augspurg (Christophorus Stadius oder von Stein) Vir prudens & cõstans, auffgestanden / jhme Ursach zu reden genommen / vnd die Fürsten vnd Bischoff vermahnet / sie solten ja darauff sehen / vnd wider Recht nichts handeln / denn es ja war / daß die Lutherischen wider keinen Articel des Glaubens halten / vnnd ob wol der Ertzbischoff zu Saltzburgk vnnd Churfürst zu Brandenburgk solches hefftig widersprochẽ / so ist doch der Bischoff zu Augspurgk darauff bestanden / es sey dennoch war / vnd hat der Streit so lang gewehret / biß Chur Meintz gebeten auffzuhören.

Albertus Archiepiscopus Moguntinus cùm anno 1530. in Comitiis Augustanis Codicem Biblicum, quem in mensa collocatum reperiebat, obiter aperuisset, foliaque ejus aliquot perlustrasset, hæc tandem dixisse fertur. *Equidem nescio quid hoc libri sit. Illud video, omnia, quæ eo continentur, nobis adversa esse.* Refert Sixtin. Amama lib. 1. Antibarbari p. 78.

Lucius Paulus Rosellius per literas Cal. Aug. An. 1530 Venetiis datas Philippum Melanchthonẽ monuit, ut *cùm istorum* (Monachorum seu Theologorum Pontificiorum) *insulsam diligentiam, eorumq; improbam animi malitiam noverit, ardentiùs velit eorum iniquitatibus resistere & Serenissimo Imperatori cæterisq; præsentibus Christianis Principibus eorum improba studia detegere. Illos enim nihil virtute duce, sed fraude ac dolis consequi studere.* Cœlest. in Hist. Aug. Conf.

Joh. Gastius in Memorabil. lib. 1. An. 1539. *In oppidulo quodam, quod strenuè & insessanter hactenus Evangelium Christi persecutum est & adhuc odio prosequitur, quidam Franciscani Ordinis Monachus concionatus est. Senex erat homo, multa passus propter veritatem à Monachis. Inter alia cùm vellet concionem finire, altâ voce dixit. Evangelium tam clarè & solidè prædicatur nostro seculo, atque temporibus Apostolorum. Veritas ipsa igitur consideranda & amplectenda, non secundùm affectus judicanda, qui magis obscurant lucem verbi Dei quàm aperiant. Cogor inquit, hoc dicere, somnia Monachorum obscurarunt verbum Dei. Cùm autem hæc dixisset,* (plura absque dubio adjicere voluit) *in terram desedit leni motu & absque strepitu. Quidam accurrerunt hominemque levarunt, & quid ei obvenerit, perquirunt. Qui dixit, Audite adhuc pauca. Si Evangelii veritatem ita pergitis damnare & persequi pios, judicium Domini non effugietis. Agite pœnitentiam, securis est ad radicem posita, tolerabilius erit, Sodomæ & Gomorræ quàm vobis, qui ex destinata malitia peccatis. Hoc sermone finito, qui brevis fuit propter morbi vehementiam, sed omninò dulcis, ut multi lachrymas continere non potuerint, tradidit Spiritum Domino in ipso templi suggestu.*

Epistola cujusdam Canonici Spirensis, Pontificii, ad Decanum quendam itidem Pontificium An. 1540. perscripta (apud D. Hortlederum tom. 1. lib. 1. de bell. Germ. cap. 34.) n. 28. Wenn wir die Glaubensarticel besehen / so ist kein Symbolum von den alten Synodis gemacht / daß nicht mit vns zugleich die Lutheraner bekennen solten. Was sie aber lehren von der Gnade Gottes / vom Glauben vnd vom Verdienst / laset ihr dasselbe nicht auch außdrucklich in den Actis Concilii Africani, auff welchen auch der Augustinus gewesen? Denn ihr finget ja an zu schreyen: Es wehre ein recht Lutherisch

Con-

Concilium gewesen. Was aber von den heiligen Sacramenten / vnd anderer Ceremonien reichung vnd nutzung in Concilien gesagt ist / habt jhr erkant / daß es so gut auff der Lutherischen Seiten vnnd wider vns / daß jhr euch vber der Theologen Kühnheit vnnd Vnverschambheit nicht gnugsam verwundern köntet / welche schreyen / die Lutheraner huben die Gebrauch vnd Ceremonien auff / welche von den H. Conciliis bestetiget vnd von den Vätern vnnd Kirchen von vielen Jahren her gehalten worden ꝛc. Jngleichen was tadeln heut zu Tag in vnser Meß vnd Reichung des heiligen Nachtmals die Lutheraner / welches nicht auch in dem KirchenRecht vnnd heiligen Väter Schrifften vnnd Gewonheiten als vnrecht verworffen wird? ꝛc. Jngleichen daß beyde Stück des Sacraments so wol des Bluts Christi als des Leibes von dem gemeinen Volck / so wol als der Priesterschafft sol genommen werden. Ferner daß man auch die H. Schrifft / die Gesäng vñ die Gebet dem Volck in solcher Sprach vnd auff solche Weise fürtragen sol / daß sie daraus an Gottesfurcht zunehmen / vnnd Amen darzu sprechen mögen.

Ferdinandus Imp. ad Matthesiũ Pragam evocatum dixit. *Redi domum & tuos doce, ut hactenus fecisti, secundùm Augustanam Confessionem.* Et paulò ante obitum An. 1564. dixit. *Si Romana Ecclesia mihi deserenda esset, conferrem me ad Lutheranos, quos video retinere verbum Dei & rectè sentire de Sacramentis & non habere dubias opiniones, quales habent sectæ Anabaptistica & Calvinistica, sed vallatos esse testimoniis Scripturæ, quæ unica est ratio & via victoriam coram Deo & hominibus obtinendi.* Hanc vocem ex ore Ferdinandi audivit & cum aliis piis & sapientibus sermonibus annotavit D. Nævius Medicus.

Doct. Paulus Ricenerus Ferdinandi Regis Romani Medicus honorificè de Lutheranis eorumque Confessione locutus est, *sibiq; admodum displicere pertinaciam adversariorum dixit.*

Maximilianus II. Imperat. ad Augustum Saxoniæ Electorem dixit. *Frater, tuæ ego sum fidei & doctrinæ, sed age quæso viam ostende extricandi me ex labyrinthis, quibus involutus hæreo.* Cùm Selneccerus jussu Electoris offerret ei Psalterium suum, audiit illum clementissimè & præsente Zasio Vice-Cancellario inter cætera dixit. *Quòd moneor de Constantini, Theodosii & Marciani exemplis imitandis, agnosco pietatem. Sed quis ego sum, aut quid & quantum possum? Orate pro me misero, qui in doctrina vestra, quæ Augustanâ Confessione comprehenditur, vivam & moriar.*

Hûc referri potest, quòd Adversarii lectione Scripturarum Laicis interdicunt & in certamen de controversiis fidei ex sola Scriptura decidendis nobiscum descendere subterfugiunt. Utrumque enim arguit, quòd in conscientia convicti sint, nostram doctrinam Scripturæ sacræ esse conformem.

Episcopi jussu Põtificis Bononiæ cõgregati in suo Consilio, quod de stabilienda Romanæ Ecclesiæ dignitate Paulo III. An. 1549. dederunt, quod à Petro Paulo Vergerio postea editum fuit, inter cætera sic loquuntur. *Deniq; quod inter omnia Consilia, quæ nos dare hoc tempore possumus, omnium gravissimum ad extremũ reservavimus, oculi hîc aperiendi sunt, omnibus viribus adnitendum erit, ut quàm minimum [illegible]*

Evangelii poterit (præsertim vulgari linguâ) in iis legatur Civitatibus, quæ sub tua ditione ac potestate sunt, sufficiatque tantillum illud, quod in Missa legi solet, nec eo amplius cuiquàm mortalium legere liceat. Quamdiu enim paucula illo homines contenti fuerunt, tamdiu res tuæ ex sententia successere, eademque in contrarium labi cœperunt, ex quo ulterius legi vulgo usurpatum est. Hic ille, in summa, est liber, qui præter cæteros hasce nobis tempestates ac turbines concitavit, quibus propè abrepti sumus. Et sanè si quis illum diligenter expendat, deinde, quæ in nostris fieri Ecclesiis consueverunt, singula ordine contempletur, videbit plurimùm inter se dissidere & hanc doctrinam nostram ab illa prorsus diversam esse ac sæpè contrariam etiam, quòd simul atq; homines intelligunt, à docto sc. aliquo adversariorum nostrum stimulati, non antè clamandi finem faciunt, quàm rem planè omnem divulgarint, nosq; invisos omnibus reddiderint. Quare occultandæ paucula illæ chartæ erunt, sed adhibitâ quadam cautione ac diligentiâ, ne ea res majores turbas ac tumultus concitet.

Albertus Piggius lib. 1. Eccles. Hierarch. cap. 4. *Si hujus doctrinæ* (quòd cũ hæreticis non sit disputandum ex Scripturis) *memores fuissemus, meliore sanè loco essent res nostræ. Sed dum ostentandi ingenij & eruditionis gratiâ cum Luthero in certamen descenditur Scripturarum, excitatum est hoc, quod proh dolor! videmus, incendium.*

Antonius Legatus Pyranensis dixit, *Hominibus non concedendum esse, ut Epistolas Pauli legant. Multos enim scio,* (ajebat) *qui ex solis Paulinis Epistolis Lutherani effecti sunt, velut nuper Herbipolensi Ecclesiastæ Johanni Sylvano Athesino contigit, ut ipse in sua Confessione typis excusa confitetur, se in Paulo reperisse, doctrinam & religionem Papisticam, quam ipse diu exercuerat, falsam & Antichristicam esse.*

Episcopus quidam dixit; *Scitisne quid ego cum Epistolis Pauli agerem, si eas solus haberem? sub rosa dictum sit, in ignem eas conjicerem, Ehem tunc dirutum omne Lutheranorum armamentarium foret.* Wolff. Cent. 16. p. 623.

Hasenmullerus in Hist. Ord. Jesuit. cap. 9. refert, *Jesuitam Petrum aliquando dixisse, Bibliorum lectio citiùs hæreticum Lutheranum, quàm Catholicum Romanum facit.*

2. Quòd fatentur, nostram doctrinam promovere Dei gloriam.

Ferdinandus I. Imp. Aug. dicere fuit solitus, *duo sibi in Lutheranis placere. Primò, quòd in omnibus suis actionibus dent gloriam Deo; secundò quòd in Ecclesiis suis de Magistratu honorificè sentiant & prædicent.*

Johannes Staupitius ad Lutherum dixit. *Euge, mi Martine, hoc mihi plurimùm arridet, quòd non in hominum gratiam, sed ad honorem Dei, cui nimium dari non potest, omnia tua studia dirigis.* Item, *quòd doctrina, quam prædicas, gloriam & omnia soli Deo tribuit, hominibus autem nihil, jam verò Deo non potest nimium gloriæ ac bonitatis tribui.* Luth. tom. 4. Jenens. Lat. in cap. 1. Galat. f. 23. (Hoc Staupitij judicium non ex affectu, sed ex veritatis fonte profluxisse, res ipsa manifestum facit. In articulo de *Scriptura* sacra damus Deo gloriam *bonitatis*, quòd in Scripturis revelaverit nobis omne consilium suum de salute nostra, & gloriam *sapientiæ*, quòd ipse, ut mentis ac linguæ artifex, clarè & perspicuè locutus

cutus sit, unde etiam sacras literas velut omnipotentis Dei ac Regis omniũ Regum decreta veneramur & majestatem earum prædicamus. In articulo *de Deo* docemus, gloriam religiosæ invocationis soli Deo tribuendam. In articulo *de Christ* agnoscimus Christum esse unicum Mediatorem, Redemtorem ac Salvatorem nostrum, à quo etiam firmâ cordis fiducia unicè pendemus, ac ex solo ipsius merito remissionem peccatorum & vitam æternam unicè speramus. In articulo *de prædestinatione* beneficam Dei erga omnes homines voluntatem prædicamus, quòd scilicet seriò velit, omnes homines salvos fieri & hoc nomine Filium suũ toti mũdo miserit, ejusq; beneficia in verbo Evangelii omnib. offerat. In articulo *de Imagine Dei* bonitatem & sapientiam Dei prædicamus, quòd primũ hominẽ cõdiderit justum, sanctũ, innocentẽ & rectũ, absq; ulla pravæ concupiscentię labe. In articulo *de peccato originis* docem9, omnes homines, solo Christo excepto, post protoplastorũ lapsum nasci originali peccato obnoxios, ac hunc Christi honorem non esse cũ ullo alio homine ipsi communem. In articulo *de libero arbitrio* conversionem hominis soli gratię divinæ adscribimus, quæ doctrina Dei bonitatẽ amplificat. In articulo *de Lege* docemus, perfectam & omnib. numeris absolutam legis impletionem in hac Naturæ infirmitate, nequidem à renatis perfectè præstari posse, quę doctrina gloriationem humanam de justitię propriæ perfectione planè deprimit. In articulo *de Evangelio*, Christum non novũ legislatorem esse, sed legem pro nobis implevisse & Evangelium ex sinu patris protulisse docemus, ac discrimen legis & Evangelii diligenter explicantes, honorem Christo debitum vendicamus. In articulo *de pœnitentia*, remissionẽ peccatorum non meritis nostræ contritionis, confessionis & satisfactionis, sed gratis propter solius Christi meritum credentibus obtingere docemus, Christi gloriam hac ratione extollentes, hominum verò gloriationem deprimentes. In articulo *de Justificatione & bonis operibus* docemus, gratis nos justificari, fide in Christum, sine operibus legis; bona opera esse fructus fidei & Spiritus multis nominibus debitos, meritum autem aliquod propriè dictum illis tribuendum esse negamus; bona opera cũ vera fide semper conjuncta esse docemus, sed operibus æquè ac fidei justificationem tribuẽdam esse negamus, quâ ratione iterum Christi Salvatoris nostri gloria extollitur, hominum v. gloriatio excluditur. In articulo *de sacra Cœna*, institutionem Christi unici Magistri nostri fideliter ab omnib. observandam esse, ac corpus Christi mediante benedicto pane manducari, sanguinẽ Christi mediante benedicto vino bibi docemus. Cùm contra Pontificiis corruptelis gloria Dei & Christi labefactetur, ut suo loco pluribus fuit demonstratum. Salmeron tom. 3. tract. 43. p. 393. concedit, hanc propositionem, *Illa doctrina est cum veneratione suscipienda, quæ magis illustrat Christi gloriam, fallere non posse sed esse omni acceptione dignam*; Negat autem, hoc γνώρισμα nostræ doctrinæ competere. Sed suo loco videl. in Disput. de gloria multis idipsum fuit demonstratum.

3. Quòd

3. Quòd agnoscunt doctrinam nostram in agone mortis prębere solidam consolationem. Episcopus Wintoniensis morti jam vicinus de Justificatione per solum Christi sanguinem obtinenda ab alio Episcopo admonitus *periculosum esse* respondit, *populo hanc rimam aperire, sibi tamen suiq; similibus in simili casu constitutis hanc doctrinam tutò manifestari ac detegi posse.* Foxus in Martyr. p. 1788.

Carolus V. Imper. doctrinam de gratuita justificatione per fidem amplexus piè placideque ex hac vita decessit, referente Gerhardo Busdrago Episcopo Argolicensi in Epistola ad Cardinalem quendam Anno 1558. exarata, unde Secretarius Pauli IV. Pontificis act. 2. an decreta Concilij Tridentini armis imperanda f. 108. edit. Pfortzheim. scribit. *Metuo, ne sit oleum additum camino, cùm ad Sanctitatem vestram Toletanus Episcopus scripserit, ipsum Carolum morientem dixisse, sibi videri veram esse Lutheranorum de Justificatione sententiam. Fama idem statim per universam Europam tulit & simul quòd Sanctitas vestra dixerit, se nolle ipsi propterea, quòd cum Lutheranis in pracipuo religionis capite sensisset, ullas exequias celebrare.*

De eodem Imper. laudatissimo referunt Bucholzerus in Chronol. p. 648. ac Jacobus Augustus Thuanus lib. 21. Histor. Ann. 58. p. 428. quòd circa vitæ finem D. Bernhardi lectione delectatus & toto pectore in Deum revolutus sic fuerit ratiocinatus, *se quidem indignum esse, qui propriis meritis regnum cœlorum obtineret, sed Dominum Deum suum, qui illud duplici jure obtineat & patris hereditate & passionis merito, altero contentum esse, alterum sibi donare, &c. propriis meritis fidere non esse fidei sed perfidia &c.* Imaginem Christi crucifixi identidem in oculis, ulnis, ore & tota mente complexum, in eo solo sed ... omnem spem salutis collocare declarasse, sumtoq; viatico dixisse. *In me mane dulcissime Salvator, ut ego in te maneam.*

Maximil. II. Imperator gloriosissimus cùm in agone mortis constitutus esset, atq; ad ipsum Episcopus Neapolitanus D. Lambertus Gruterus 12. Octobris Ann. 1576. accessisset, noluit eum ad se intromitti, nisi priùs polliceretur, *se de nulla alia re verba facturum quàm de Christi merito & sanguineo sudore.* Præstitit illud Episcopus & de Christi meritis elegantem & plenam consolatione habuit orationem. Cumque Maximilianus interrogaretur, *an in hac fide & consolatione velit ex hac vita decedere?* respondit, *non aliter faciam.*

Plura hujusmodi exempla inferiùs in articulo de Justificatione adducentur. (Quòd autem doctrina nostra solidam in omnibus tentationibus, cumprimis verò in agone mortis consolationem præbeat, ostendit res ipsa. Docemus enim, Christum perfectam legi obœdientiam pro nobis præstitisse ac perfectam pro omnibus nostris peccatis & peccatorum pœnis satisfactionē obtulisse, remissionem peccatorum propter solum Christum Mediatorem gratis nobis obtingere, Justitiam Christi fide nobis imputari, nec electionem nec justificationem pendere ex operum nostrorum meritis, sed ex perseverante in Christum fide, de gratia Dei in Christo non esse dubitandū, promissiones Evangelij esse merè gratuitas, nec habe-

habere conditionem additam legis perfectè implendæ &c. Contrà verò Pontificii nostra merita Christi merito, nostras satisfactiones Christi satisfactioni conjungentes, fidei & operibus simul justificationem tribuentes, de gratia DEI perpetuò dubitandum esse docentes veram & solidam consolationem labefactant, ut suo loco pluribus fuit demonstratum.)

4. Quòd agnoscunt præcipua fidei Christianæ capita purè & integrè in Ecclesiis nostris doceri, abusus duntaxat quosdam, errores & corruptelas veritati doctrinæ cœlestis superadditas improbari, nosque proinde in Catholicæ Ecclesiæ gremio contineri.

D. Johannes Eccius in Comitiis Augustanis Ann. 1530. ad Electorem Moguntinum sic scripsit: *Articuli difficulter concordabiles; de cultu Sanctorum, de Communione sub utraq; specie, de conjugio Sacerdotum, de votis Monasticis, de sacrificio Missæ, de constitutionibus humanis. In his sex punctis arbitror omnem latere difficultatem, quæ in aliis articulis; si simul essent duo principes & duo docti ex utraq; parte facilè componi & tolli poterit.* Cœlestin. tom. 3. p. 37.

Similia occurrunt apud Dresserum mill. 6. part. 2. p. 459. *Moguntinus*, inquit, *Autor fuit Eccio, ut de singulis articulis Confessionis suam sententiam explicaret. Is ergo, cùm ordine singulos examinasset, sex ex iis notavit quos non ferri posse judicavit &c. de cæteris verò conveniri posse, si utrinq; Principes duo & Theologi totidem colloquerentur, arbitratus est.*

Ferdinandus I. Imp. gloriosissimus in literis ad Georgium Wicelium, Majest. suæ Consiliarium, die 28. Maii Ann. 1564. datis, sic loquitur: *Recordamur super articulis Augustanæ Confessionis, quæ à nonnullis S. R. Imperii Electoribus, Principibus & Statibus Divo fratri nostro præclarissimæ memoriæ Imperatori Carolo V. Anno 1530. exhibita fuit, unà cum Apologia ejusdem Confessionis, concordiæ & unitatis sarciendæ gratiâ antehac in S. Romano Imperio diversis locis & temporibus sæpiùs Conventus, Colloquia & Tractatus institutos fuisse, & utcunq; tales Conventus & Tractatus non omninò sint sortiti plenum & optatum effectum, interdum tamen inter Colloquentes seu disputantes de nonnullis articulis non postremis quadantenus convenisse, reliquorum verò qui adhuc sunt in controversia, non usq; adeò magnum esse numerum, nobisq; à multis piis, doctis, Catholicis & modestis viris non exiguam spem factam fuisse, recuperandæ unitatis & concordiæ in Ecclesia, nec non conciliandorum animorum, qui nunc perniciosissimâ diffidentiâ & simultate ob religionis differentiam distracti sunt, si manifesti illi abusus, qui hisce novissimis & calamitosissimis temporibus in Ecclesiam Catholicam irrepserunt, expurgarentur & è medio tollerentur, & quædam quæ magis sunt positivi juris quàm divini concederentur ac permitterentur, ac propterea quædam disputationes nimis subtiles & abstrusæ, quarum cognitio cùm excedat captum rudis populi, non videtur usq; adeo illi ad salutem esse necessaria, ad alia feliciora tempora rejicerentur, modò in cæteris quæ fidem & mores ac intellectum & usum Sacramentorum & Ceremoniarum pertinent, probè institueretur &c.* (Apud Goldastum in Collect. Constit. Imperial. p. 580.)

Georgius ille Wicelius mandato Imperiali morem gerens scripsit librum cui

titulum præfixit talem: *Via regia sive Compendium de semitis antiquis apud Jeremiam Prophetam Ecclesiæ reformandæ aut restituendæ potiùs & concordiæ tandem sanciendæ, proq; salute Christi Evangelio rectè credentium populorum necessariò ac summâ fide præmonstratum.* In eo plerosque Augustanæ Confessionis articulos approbat, & multa dogmata in Ecclesiam Romanam recepta improbat. Inter cætera sic loquitur: *Conjungimus nostrum consensum cum libro proposito* (Augustan. Confess.) *de commendatione verè bonorum in fide operum adversus ista quædam, quæ nec bona opera dici merentur, nec mala nec media, & utinam fuissent mundo semper incognita. Deploramus ergo nos quoq; hanc Ecclesiæ calamitatem, quòd regnarint in ea varii cultus, quos Græci* λατρείας *appellant, & quòd in humanis Ceremoniis fiduciam spemq; salutis unicam collocantes in errorem seducta simplicium corda, cùm fiducia spesq; salutis æternæ unica poni solùm debuit in Christo Jesu Servatore nostro unico; tantùm abest, ut eam poni conveniat in meritis bonorum etiam operum, quæ præcepit Deus, ut faceremus &c.*

Et postea: *Audivimus satis patienter ac benevolè, quâ sermonis consuetudine & quâ diligentiâ inculcent atq; subinde idem repetant receptam suam istam pithanologiam, quæ tamen à doctrina Ecclesiæ rectâ non ita multùm dissidet, si res ipsa penitùs discutiatur.*

Georgius Cassander, qui pari ratione ad mandatum Imp. Ferdinandi consultationem de Augustana-Confessione scripsit, in Consultationis illius art. 7. sic loquitur: *Etiamsi Protestantes seclusi ab Ecclesia viderentur & in aliquo per tempus errore versarentur, non putarem tamen ab interna illa, quam animo & voluntate colerent, alienos habẽdos esse. Non negarim, multos initiò pio studio ad acriorem reprehensionem quorundam abusuum impulsos fuisse & præcipuam causam hujus calamitatis & distractionis Ecclesiæ illis assignandam, qui inani quodam fastu Ecclesiasticæ potestatis inflati rectè & modestè admonentes superbè & superciliosè contemserunt & repulerunt. Quare nullam Ecclesiæ firmam pacem sperandam puto, nisi ab iis initium fiat, qui distractionis causam dederunt, h. e. ut ii, qui Ecclesiasticæ gubernationi præsunt, de nimio illo rigore aliquid remittant & Ecclesiæ paci aliquid concedant & multorum piorum votis ac monitis obsequentes manifestos abusus ad regulam divinarum literarum & veteris Ecclesiæ, à qua deflexerunt, corrigant.* (Ergo nos non facimus schisma, sed patimur.)

Idem in libro de officio pii viri docet, *Lutheranos esse vera Ecclesiæ membra, licet in particularibus quibusdam dogmatibus à Romana Ecclesia dissentiant,* (quo nõmine ipsum perstringit Bellarm. lib. 3. de Laicis cap. 19.) *Cassander* (inquit) *& alii pacificatores reconciliationem inter nos & Protestantes moliebantur, quos dixerunt esse vera membra Ecclesiæ, licet in aliquibus dogmatibus dissentiant.* Verba Cassandri sic habent d. lib. p. 20. *Interim tamen eas damnare non possum, qui in fundamentis Apostolicæ doctrinæ persistentes studio sinceræ religionis, cùm aliqua correctionis indigere ab eruditis & piis viris admoniti intelligant, in aliqua Ecclesiæ parte, præeunte summâ autoritate, accedente communi illius Ecclesiæ consensu, in doctrinæ genere aliqua repurgarunt & Ceremonias aliquot etiam vetustiores, cùm id populi magna utilitas & propè necessitas exigat, auferendas, aliasq; pie-*

tati & disciplinæ convenientiores sufficientes esse putant; modò id quàm minimo scandalo & perturbatione fiat, & communio Spiritus & vinculum pacis cum reliquo Ecclesiæ corpore conservetur. Quis enim membro vitio vertat, si reliquo corpore laborante & sui curam negligente ipsum sui curam suscipiat? non ut reliquo corpori insultet, sed curandi exemplum præbeat & ad imitationem invitet? Eos igitur, qui in his cœtibus ita versantur, ut nihil aliud quàm CHRISTI *gloriam & Ecclesiæ ejus instaurationem quærant, totoq; animo ad Ecclesiæ pacem & unitatem incumbant & cum reliquo Ecclesiæ corpore, etiamsi quædam rituum & opinionum diversitate discrepent, caritatis tamen vinculo colligentur, à* CHRISTO *capite & corpore ejus, quod est Ecclesia, separare, & removere non possum, quamvis à nonnullis omnem Ecclesiæ instaurationem & reformationem vel inconsiderato zelo vel privato animi morbo aspernantibus, ut hæretici, schismatici & Ecclesiæ hostes traducantur & condemnentur.*

Episcopi Bononiæ congregati in Consilio, quod Paulo III. Pontifici Ann. 1549. dederunt: *Lutherani Symboli Apostolici articulos omnes recipiunt ac confitentur &c. negant velle se ullam aliam doctrinam admittere, quàm unicam illam, quæ* CHRISTUM *& Apostolos autores habet.*

Anno 1561. Catharina Galliæ Regina ad Pium IV. Pontificem Romanum inter cætera scripsit; *Cùm inter eos* (Protestantes) *nemo reperiatur, qui ullum Symboli Apostolici articulum abneget, aut VI. Oecumenica Concilia, plerisq; consultum videri, ut licet* diversa in aliis sentientes *ad communionem Ecclesiæ admittantur.*

Michaël ab Isselt in Histor. sui temporis Ann. 1566. p. 29. (edit. Colon. apud Quentelium Anno 1602.) *Lutheranam religionem viri honorati præ cæteris laudabant, quòd ea Principibus Imperii probabatur, quòd minus, quàm Calviniana, esset seditiosa, quòd multa retineret, quæ Catholica Ecclesia comprobasset.*

Anno 1597. editus est Constantiæ libellus Pontificius Anno 31. antè quoque excusus, super quem Johannes Hoffmeisterus Catholicus Censuram quandam scripsit, in qua asserit, *Confessionem seu religionem Lutheranam non esse ex omni parte damnandam, sed quodammodo posse probari & acceptari.*

Eodem Anno 1597. editus est alius libellus à Casparo Northausen insigni Pontificiæ religionis defensore Coloniæ Agrippinæ sub titulo *de Lutheranorum cum Papistis concordia*, in quo dicitur, *Lutheranos à Pontificiis dissidere in 21. articulis, & illorum quidem tredecim esse Evangelicos & Apostolicos, cum reliquis verò ita comparatum esse, ut facilè uniri possint, atq; continere defectus, quibus tamen certis mediis occurri possit, ut ad constantem concordiam descendatur.* Inter cætera Autor illius libri sic loquitur: Wenn man die Lutherische Lehre nach ihrem Mittel betrachtet / das ist / wie sie in der Augspurgischen Confession verfasset / welche Anno 1530 zu Augspurg auff dem Reichstag Keyserl. Majest. vbergeben / so ist auch so grosser Vnterscheid zwischen Catholischen vnnd Lutherischen nicht / wie etliche vermeynen. (Optimum verò conciliationis modum ostendit D. Phi-

D. Philippus Heilbrunnerus in libello, cui titulum fecit: De Augustana Confessione & contrario judicio, censuraque Papistarum de eadem.)

Huc pertinet, quod non rebaptizant infantes in nostris Ecclesiis baptizatos (quod enim Dux Albanus in Belgio hac in parte contrarium fecit, non probatur à reliquis nec in imitationem trahitur.) Ergò coguntur agnoscere infantes nostros ad minimum esse vera veræ Ecclesiæ membra, ac salvari.

5. Quòd agnoscant propriam hæreseos definitionem nobis non competere.

Episcopus quidam Germanus splendore generis & autoritate conspicuus in Comitiis Augustanis Ann. 30. celebratis in publico Imperii consessu dixit: *Lutheranos non posse pro hæreticis haberi, cùm nullum Christianæ fidei articulum negent.* (Osiand. cont. Feucht. concl. 7. p. 214.)

c. Hæreticus 24. q. 3. definitur hæreticus, qui *temporalis commodi & maximè vanæ gloriæ Principatusq; sui tuendi gratiâ falsas ac novas opiniones gignit & sequitur.* Hanc definitionem non nobis, sed Pontificiis potiùs convenire, latè ostendit Vergerius in Scholiis super literas Papæ ad Senatores Laicos regni Poloniæ.

c. Quid autem caus. & quæst. iisdem hæretici dicuntur, qui *non ad Propheticas voces, non ad Apostolicas literas, non ad Evangelicas autoritates, sed ad seipsos recurrunt.* (At nos in omnibus unicè ad Scripturas provocamus, cùm contrà Pontificii ad traditiones, cumprimis ad judicium Pontificis nos remittant, ac Petrus à Soto in Assert. fid. Cathol. p. 84. scribat, *non esse Spiritus Evangelici soli Scripturæ intentum esse.*)

6. Denique huc referri potest, quod B. Lutherus Pontificiis passim opponit propriam Confessionem verbis claris & perspicuis propositam. Probat enim ipsos fateri

1. Quòd totus Papatus sit multis vitiis contaminatus.

Tom. 5. Jen. fol. 93. b. Ihr wisset (wenn schon kein Evangelium were / daß ewer Wesen unnd Stand / auch wider ewer eigen Recht aus der masse vñ zu viel gefallen und verderbt liget / daß sichs nicht leiden wird mit dem Kopff hindurch wollen. So wisset ihr auch wol / was Pabst Adrianus durch seine Legaten zu Nürnberg selbst bekant / daß der Römische Stuel viel Jammers Ursach were / und erbot sich zur Besserung.

Tom. 8. fol. 214. a. Ich selbst zu Rom höret auff den Gassen frey reden / ist eine Helle / so stehet Rom darauff / das ist / nach dem Teuffeln selbst ist kein ärger Volck denn der Pabst mit den seinen.

2. Quòd doctrina Lutheri sit vera.

Tom. 1. Jen. fol. 113. fac. a. Der Bapst soll sieben die gelehrtesten zu Rom uber des D. Martins Positiones gesetzet haben / welche nach fleissiger Besichtigung sollen gesagt haben: Es ist wahr / was D. Martinus schreibet / aber es ist ärgerlich.

3. Quòd eadem Romę sit defensa.

Tom. 1. Jen. fol. 113. fac. a. Ein Prediger-Mönch hat zu Rom Positiones D. Martini Meynung entgegen disputiret / da ist ein Hispanus kommen und hat den Prediger-Mönch also beschlossen / daß er gar keinen Pfeil mehr hat können auffbringen.

4. Quòd ex Scripturis Confessio Augustæ à nostris exhibita non possit refutari.

Tom. 5. Jenens. fol. 98. fac. a. sextâ Augusti

gusti ist die Vnterhandlung fürgenommen/ ist der Bischoff von Augspurg/ vir prudens & constans, als Diœcesanus des Orts/ auffgestanden/ jhme Vrsach zu reden genommen/ vnd die Fürsten vnd Bischoffe vermahnet/ daß sie darauff sehen solten vnd wider Recht nichts handeln. Denn es ja wahr/ daß die Lutherischen wider keinen Articel des Glaubens halten/ darumb soll man auff Mittel vnd Wege trachten zum Frieden der Kirchen.

Ibid. fol. 35. fac. b. fol. 202. fac. b. Man sagt nochmals/ auch etliche Beyern selbst/ das Hertzog Wilhelm von Beyern zu Doctor Ecken gesagt habe/ man hat mir viel anders von des Luthers Lehr gesagt/ denn ich in jhrem Bekentniß gehöret habe. Ihr habt mich auch wol vertröstet/ daß jhre Lehre zu verlegen sey/ da habe D. Eck gesprochen/ mit den Vätern getrawet ichs zu verlegen/ aber nicht mit der Schrifft.

Tom. 6. Jen. fol. 13. fac. b. Ich halt/ das wol für euch kommen ist/ wie jetzt auff dem Reichstage zu Augspurg vnser Widertheil selbst bekant hat/ das vnsere vberantwortete Schrifft vnd Lehre nicht sey wider die Articel des Glaubens/ vnnd hat viele gar fast verwundert/ daß so eine reine Lehre/ als die bißhero durch jhre gifftige Ohrenbläser so verteubet gewesen sind/ daß sie gedacht/ es were nie keine schädlichere Lehre auff Erden kommen/ vnnd würde nimmermehr so frewdig seyn/ daß sie für dem Keyser vnnd Reich sich dürffte darstellen vnd lassen ansehen/ ja sie haben auch bekennet/ das jhr Ding/ nemlich die Papisterey/ sey nicht in der H. Schrifft gegründet/ also das auch ein grosser Herr gesagt/ von jhren eigen Doctoren/ warlich vnsere Doctores vertheidigen vns fein/ etc. Confer tom. 7. fol. 198.

5. Quòd doctrina de utraque specie perspicuè tradita sit in Scripturis.

Tom. 6. Jenens. fol. 14. fac. b. Ich höre Wunder sagen/ wie schimpflich die Verhörer auff dem Rathhause zu Leipzig sind angelauffen mit jhrem examiniren/ denn das Vortheil haben wir/ daß sie selber bekennen/ wie vnser Articel von beyder Gestalt stehe klar vnd hell im Evangelio vnd in S. Paulus/ da können sie nicht fürüber/ da müssen sie Schamroth für werden/ etc. Urget etiam.

6. Quòd Politici fuerint, se nolle Lutherum & asseclas ejus pro hæreticis habere.

Tom. 1. Jen. fol. 111. fac. b. Der Legat (Cajetanus) hat sich freundlich erboten/ vnnd vnter andern gesagt/ Er halte D. Martin nicht für einen Ketzer.

Tom. 5. Jenens. fol. 275. fac. a. Es wissen vnd bekennen die Papisten selbst/ vnd dancke jhnen der Teuffel/ daß sie anders sagen solten/ daß vnsere Lehre wider keinen Articel des Glaubens/ noch wider die H. Schrifft sey/ sondern sey wider jhren Kirchengebrauch vnd der Päbste Gesetz/ darumb sie vns auch nicht mögen Ketzer schelten oder müssen Lügenstraffen jhr eigen Hertz vnnd Maul/ weil keiner kan ein Ketzer gescholten werden/ der nicht wider die H. Schrifft/ oder Articel des Glaubens lehret.

Hujus loci insuper est, quòd Lutherus Confessionem Pontificiorum de reformationis negotio facto ipso expressam, publicè annotarit, utpote.

1. Quòd Pontifici noluerint permittere, ut Augustana Confessio publicè prælegeretur.

Tom. 5. Jen. fol. 280. fac. b. Zu Augspurg/

sen worden/ haben das Widertheil selbst erfunden/ daß diese Lehre nicht so böse sey/ als sie durch ihre gifftige Prediger vnd Ohrenbläser vnd hessige Fürsten ist fürgebildet/ ja sie hatten sichs gar nicht versehen/ daß so eine gute Lehr seyn solte/ haben ihr viel selbst bekennet/ es sey die lautere heilige Schrifft/ man könne sie mit der Schrifft nicht widerlegen/ des sie gar viel anders zuvor waren bericht gewesen. Das war auch die Vrsach/ warumb man schwerlich zuliesse/ daß sie gelesen ward/ denn die Neidfürsten vnd gifftige Lügner sorgeten wol/ wo sie gelesen würde/ daß ihre gifftige Lügen müste zu Schanden werden/ hetten gern gesehen/ daß Keyserl. Maiest. stracks vngelesen vnd vngehöret alles verdampt hette. Aber da seine Keyserl. Maiest. nicht kondte erhalten/ daß man sie öffentlich für jederman lesen liesse/ thuet sie dennoch so viel/ daß man sie für den Reichs Stenden hören vnd lesen muste/ wie hoch auch solches andern Fürsten vnd Bischoffen/ vnd Sophisten wider war vnd sie bitterlich verdroß.

2. Quòd Confutationem Confessioni Augustan. oppositam noluerint nostris communicare, robori ejus diffisi.

Tom. 5. Jen. fol. 98. fac. a. Da die Evangelische Stände ihnen dieselbe (Confutation) Schrifftlich zu vbergeben begehret/ hat man von Keys. Majest. wegen Antwort geben/ Daß die Chur- vnd Fürsten sampt den ihren solten bey ihren Eyden sich gegen Keys. Maj. verpflichten/ daß sie ihre Confutation niemand geben noch abschreiben lassen wolten/ auch nicht darauff antworten/ alsdeñ wolte man ihnen der gemelten Confutation Abschrifft lassen geben/ darauff die vnsern fürbracht/ Keys. Majest. wolle des Ausschreibens gnädiglich gedencken/ wie vnziemlich es Keyserl. Majest. nachzusagen seyn würde/ daß man so vnfreundlich mit ihnen handelte.

3. Quòd posthabito Aristotele majore studio sacras literas evolvant.

Tom. 4. Jen. fol. 381. fac. b. Ich habe die Papisten in die Bücher gejagt/ sonderlich in die Schrifft/ vnnd den Heyden Aristotelem vnd die Summisten sampt den Sophisten mit ihrem Sententiarum vom Plan getrieben/ denn sie weder auff der Cantzel noch in Schulen so regiren vnd lehren/ wie sie zuvor gethan haben/ welches ich achte das kein Concilium hette vermocht.

4. Quòd Indulgentias moderatius dispensarint.

Tom. 4. Jenens. fol. 381. fac. b. Ich habe ja das grosse Gepräng vnnd Jahrmarckt des verführischen Ablaß stiller gemacht/ welches kein Concilium hette dürffen anrühren.

5. Quòd peregrinationes & alios cultos electitios minoris facere coeperint.

Tom. 4. Jen. fol. 381. fac. b. Den Wahlfarten vnnd Feldteuffeln hab ich fast die Strasse geleget. So hoffe ich auch der Klöster vnd Stiffter soll hinfort eine Masse werden/ vnnd viel andere Stück mehr/ welche die Papisten müssen fallen vnnd ligen lassen.

6. Quòd in religione quædam mutarint.

Tom. 5. Jen. fol. 77. fac. b. Zu Wormbs muste das edle Blut vnser lieber Herr Keyser Carol thun/ was ihr woltet/ vnd mich mit meiner gantzen Lehr verdammen/ welche ihr doch nu bißher in vielen Stücken habt heimlich angenommen vnd brauchet/ vnnd ewer Prediger hetten jetzt nicht zu predigen/ wo des Luthers Bücher nicht weren/ denn sie

Ser-

Sermonbüchlein/ vnnd was Vorzeiten auff der Cantzel das Geschrey war / lassen sie sein unter der Banck ligen / vnd fahen an wider mit vns vom Glauben vñ guten Wercken zu predigen/ vnnd dergleichen/davon man vorhin nichts hörete noch wuste.

7. Quòd Pontificis excommunicationem susq; deque habeant.

Tom. 6. Jen. fol. 505. fac. a. Es ist ein seltzam Ding / daß die jenige/so sich sehr ernstlich stellen / als hiengen sie trefflich fest an dem heiligen Bapstthumb/ vnnd wollen das Evangelium fressen / sampt allen die dran gläuben/ viel weniger von jhrem Endechrist halten/denn der Luther selbst / denn es müste gar ein starcker Planet an den Himmel kommen / der das vermocht / wo der Bapst solte oder wolte sie verbannen / daß sie es leiden würden / ob sie es gleich wider sein heiliges Geistliches Endechristisch Reich tausentmal vnd vberflüssig verdienen/so gar vberaus gut Lutherisch vnnd böse Bäpstisch sind sie vnd wollen doch allzugut Bäpstisch vnd Lutherisch seyn.

CAPUT IX.

DE MEDIIS PER QUÆ RELIGIO nostra propagatur.

PONTIFEX Adrianus in Mandato, quod Francisco Cheregato Fabrianensi Episcopo ad Norinbergensia Comitia in Germaniam misso dederat, (quo illi præscriptum erat, ut Principes Imperii ad Lutheranam pestem excindendam septem rationibus animaret) rationem septimam hancce ponit: *Lutherum ad disseminandam suam hæresin iisdem artibus uti, quibus olim usus Mahometes, exatiandis carnis cupiditatibus frena laxans, licet ad efficaciùs fallendum majore in speciem moderatione.* Calumniam hanc postea plurimi Scriptores Pontificii, Jesuitæ præsertim, repetiverunt. Sed quâ veritatis specie Luthero tribui potest, quòd exatiandis carnis cupiditatibus frena laxet? 1. cùm Scripturæ judicio omnia sua submittat, quæ certè minimè docet carnis cupiditatibus frena laxare. 2. cùm bona opera, inter quæ etiam est carnis mortificatio, esse individuos veræ fidei comites doceat. 3. cùm Apostolicum præceptum, *si secundùm carnem vixeretis, moriemini; sin autem Spiritu actiones carnis mortificaveritis, vivetis, &c.* perpetuò inculcet. Ministris Ecclesiæ conjugii potestatem facere, ac superstitiosum ciborum discrimen impugnare, non est carnis cupiditatibus frena laxare, sed libertatem caro precio à CHRISTO nobis partam postliminii jure reducere & laqueos conscientiis injectos gladio verbi cœlestis præcidere.

Quemadmodum ergò primum & unicum nostræ religionis principium est VERBUM DEI in Propheticis & Apostolicis scriptis propositum, ex quo solo & unico Confessionem nostram propugnamus, ita quoque ad doctrinæ & Ecclesiæ nostræ propagationem non utimur aliis mediis, quàm quibus Christus & Apostolus, uti etiam primitivæ Ecclesiæ Doctores olim usi, videlicet prædicatione verbi sincerâ & Sacramentorum administratione legitimâ. Nec fraudulentiam, nec violentiam adhibemus, sed sincerè coram Deo & hominibus agimus; quinimò tantum abest, ut honores, potestatem, voluptates carnis & alia hujus mundi bona illis, qui doctrinam Evangelii recipiunt, nostræq; Ecclesiæ sese ag-

aggregant, polliceamur, ut contrà potiùs crucem & adversitates, tribulationes & persecutiones individuos Evangelii comites fore præmoneamus. Quotquot igitur nostræ Ecclesiæ sese aggregant, nec blandis promissis illecti, nec minis coacti ad nos accedunt, sed vi & efficaciâ ipsius doctrinæ permoti, & in conscientiis suis de veritate cœlesti convicti Ecclesiæ nostræ sese adjungunt, *magis eligentes cum Mose affligi cum populo Dei, quàm delitiis hujus seculi frui ac majores divitias æstimantes thesauris mundi improperium Christi.* Hebr. 11. v. 25. 26. Idipsum exempla luculentè comprobant.

De Petro Paulo Vergerio, Episcopo Justinopolitano Schleidanus libr. 21. Comm. Ann. 1548. p. 650. sic scribit: *Cùm à Colloquio VVormaciensi, quod fuit initio Anni 1541. Romam vocatus rediisset, Pontifex creaturus novos Cardinales ipsum quoq; destignabat inter alios. Erant autem qui clanculum insusurrarent, illum multa jam consuetudine Germanorum esse factum Lutheranum. Hoc ubi Vergerius ex Cardinali Ginucio, cui Pontifex dixerat, audivit, valde fuit attonitus, & ut sese purgaret, in patriam secedit atq; librum orditur, cui titulum dedit, Adversus Apostatas Germaniæ. Dum autem confutandi causâ libros Adversariorum diligenter excutit & antè considerat argumenta, captum se victumq; sentit & abjecta spe Cardinalatus ad fratrem suum germanum Johannem Baptistam Polæ civitatis Episcopum abit & re tota commemorata consilium exquirit. Frater initiò territus conditionem hominis deplorat, sed cùm illius precibus inductus ad Scripturæ pervestigationem sese applicasset, inprimis autem illud doctrinæ caput, quod est de justificatione, diligenter expendisset, factâ sententiarum collatione cedit & falsam esse Pontificiam doctrinam judicat. Itaq; mutuò sibi gratulantes, quod proprium est Episcoporum munus, populum erudire cœperunt per Istriam & Christi beneficium humano generi collatum diligenter inculcant, & cujusmodi opera Deus à nobis requirat, ostendunt, ut ad purum cultum homines revocarent.*

Quid Hermannum Archiepiscopum Coloniensem, quid Antonium Albizium Nobilem Florentinum, quid alios innumeros impulit, ut relictis splendidis Episcopatibus, honoribus, facultatibus Evangelicę Ecclesiæ sese associarent, exilio spontaneo & præsentissimo mortis periculo se objicerent, quàm quòd doctrinam in ea sonantem verbo Dei conformem esse in conscientiis suis convicti fuêre?

Jacobus Reyhingius Theol. Doctor & Principis Neoburgici Concionator, in scripto 621. edito publicè fassus est, *se nec honoribus nec voluptatibus illectum, sed veritate Evangelicæ doctrinæ ex lectione Scripturæ agnita convictum ac conscientiæ stimulis adactum Papatui nuncium misisse, quem magno conatu priùs defenderat.*

Sic enim scribit in Laqueis contritis p. 6. *Auditores* (in Palatinatu Neoburgico) *magnam partem Evangelici aut ad Papatum recèns allecti Scripturas requirebant; Adversarii, contra quos dicebam, aut scribebam, ad Scripturas me provocabant & compellebant. Quid agerem? Scripturis sacris insistendum & inhærendum fuit, ne inter tenellos, sed Scripturæ tenaces auditorum animos causæ diffidere, imò causam prodere viderer. Itaq; hoc egi, ut è Scripturæ divinæ libris Papatum stabilirem, Confessionem Augustanam everterem. Hic concionum, colloquiorum*

rum

rum, scriptorum scopus fuit. Feliciter pugnare multis, imò mihimet, videbar & tanquam clarus victor ibam ac passim habebar. Sed alius cæli calculus fuit, alium cælesti consilio pugna exitum habuit. Tandem enim quasi per cælestem radium cæcâ superba mentis caligine detersâ, ab anno & ampliùs indies clariore cælitùs illustratæ mentis obtutu cernere cœpi, in maximis quibusq; controversiis sacras Scripturas contra Pontificios pro Evangelicis apertissimè stare. Atq; ita demum Pontificiis erroribus mendax veritatis larva detracta, Evangelicæ veritati fraudulentus erroris fucus abstersus est. Ita demum turpis error diu q. veritas propugnatus succubuit; & candidissima veritas erroris instar impugnata, in animo meo stetit, vicit, triumphavit.

PARS POSTERIOR

DE PRINCIPIO ET MEDIIS RELIGIONIS PONTIFICIÆ SIVE ROMANO-CATHOLICÆ.

CAPUT I.

DE PRIMO ET SUMMO RELIgionis Pontificiæ principio.

PRIMUM & summum religionis Pontificiæ, quâ talis, principium hoc est, *Pontificem Romanum, utpote Christi in his terris Vicarium, & Petri in Sede Apostolica Successorem ex Cathedra pronũciantẽ esse in tradenda fidei ac morũ doctrina infallibilem, adeoq; ab omnibus Christianis sine ulteriori disquisitione obœdienter audiendum.*

Hoc esse primum & summum religionis Pontificiæ sive Romano-Catholicæ principium probamus, primò ex *ultima reliquorum principiorum*, ex quibus disputant, *in hoc ipsum tanquam primum & summum, resolutione.*

Quemadmodum fluvius, qui Paradisum irrigabat, *in quatuor capita* dividebatur Genes. 2. v. 10. sic principium, ex quo Pontificii sua dogmata confirmare, nostra verò oppugnare satagunt, in quatuor principalia capita, ad quæ reliqua omnia reduci possunt, diffunditur. Opponunt enim nobis *1. oracula Scripturæ. 2. autoritatem Ecclesiæ. 3. Conciliorum decreta. 4. Patrum testimonia.*

Stapletonus lib. 11. princ. fid. doctr. controv. 6. quatuor proponit media interpretationis Scripturæ *1. regulam fidei*, sub qua complectitur *Traditiones. 2. Ecclesiæ praxin, 3. Patrum consensum. 4. Decreta Conciliorum.* Hanc methodum interpretandi Scripturas & decidendi controversias se sectatos fuisse gloriantur Patres Tridentini, ut apparet ex literis de salvo conductu decreto sess. 15. *Et signanter* (inquiunt) *quòd causæ controversiarum secundùm sacram Scripturam & Apostolorum traditiones, probata Concilia, Catholicæ Ecclesiæ consensum & sanctorum Patrum autoritatem tractentur & illustrentur.*

Bellarminus ferè in singulis controversiis ex his *quatuor fontibus* argumentorum suorum rivulos deducit.

Tannerus tom. 3. Theol. Schol. Disp. 1. q. 4. dub. 6. n. 256. communes fidei regulas enumerat hasce: *S. Scripturam, Traditiones Apostolicas, Concilia approbata, consensum SS. Patrum, aliorumq́ Doctorum, consensum fidelium in rebus ad religionem pertinentibus.*

Initio quidem certaminis hujus Ecclesiastici *ad Scripturas sacras* per quam inviti pertrahebantur, unde Albertus Piggius Rom. Eccl. Cardinalis scribit lib. 1. de Eccles. Hierarch. cap. 4. fol. 15. *Quid cum hæreticis, qui sua nobis contra communem Catholicæ Ecclesiæ fidem conantur persuadere, faciendum est matris Ecclesiæ filiis? nunquid ad disputationis certamen in arenam cum illis descendendum est, ut Scripturarum convincantur argumentis efficacioribus & evidentioribus? Tertulliano inprimis non videtur hoc utile consilium. Sed nec Paulo Apostolo. Hæreticum, inquit, hominem post unam atq́ alteram correptionem devita, sciens, quia subversus est, qui ejusmodi est. Quid est, quod ait? hæreticum de Scripturis convinces? minimè. Imò hæreticum hominem devita, quod disputando facere non possumus, sed fortaßis post unam & alteram correptionem. Corripiendus igitur est, non disputatione convincendus hæreticus. Et post correptionem alteram devita, inquit.* Ibid. *Quantumvis in Scripturis quis exercitatus cum illis* (hæreticis) *disputatione congrediens nihil proficiet neq́ ipsis, neq́ audientibus orthodoxis. Quoniam sive defenderis tu quid, sive negaveris, Scripturas, velut Lesbiæ ædificationis plumbeam quandam regulam ingenii versutiâ in contrarium sibi accommodabunt. Quos si dixeris vim afferre Scripturis & incongruâ eos expositione torquere, idem occlamabunt tibi, à se videlicet veritatem earundem stare, à te verò adulterari easdem. Itaq́ si tu cum illis in congressum descendas Scripturarum propter causam alterius, quem dubitantem in via fidei velis confirmare, is cùm videbit ex Scripturis nihil aliud, quàm hinc inde altercationes fieri, discedet incertior, ignorans quam partem hæresin judicare debeat, æquâ parte videl. negandi & affirmandi.*

Et postea fol. 16. *Si hujus doctrinæ Apostolicæ* (quòd cum hæreticis non sit disputandum ex Scripturis) *memores fuissemus, meliore sanè loco essent res Christianæ. Sed dum ostentandi ingenii & eruditionis gratiâ cum Luthero in certamen descenditur Scripturarum &c. excitatum est hoc, quod proh dolor! videmus incendium.* Cum quo convenit illud Censuræ Coloniensis pronunciatum Dial. 4. contra Monhemium p. 130. *Si Lutherus ante 40. annos ferro aut igni sublatus fuisset, aut alii è medio tollerentur, non tam abominandis dissidiis, non tot sectis totus orbis concuteretur.*

Stanislaus Hosius tom. 1. libr. 1. de expresso Dei verbo p. 618. postquam ex Tertulliano quædam adduxisset, tandem concludit: *Ergo non ad Scripturas provocandum est, nec in iis constituendum certamen, in quibus aut nulla aut incerta victoria est, aut parùm certa.*

Wilhelmus Lindanus Præfat. in Panopl. Evangel. ab initio: *Quod nonnullis probatum video consilium, Scripturarum videl. meris testimoniis hæreses esse refellendas, nobis sanè ceu sacrum quoddam Thesei filum, quòd dicitur, ad explicandas labyrinthorum istorum universorum errores sufficere, isthac sanè tempestate minimè videbatur, quòd quæstionis omnium ferè aliarum principis de Scriptura nimirum, an ad dogmata omnia*

al-

adstruenda & corroboranda sufficiat necne, status in controversia inprimis sit positus.

Ostendimus etiam in præced. part. c. 8. quosdam ex Adversariis liberè confessos fuisse, *doctrinam nostrarum Ecclesiarum Scripturis conformem esse, nec ex illis solis refutari posse.*

Atque hæc quidem antiquorum Pontificiorum in primo præsertim certaminis hujus initio fuit sententia. Sed recentiores Pontificii, cumprimis Jesuitæ, emunctæ naris homines, probè animadvertunt, hanc μισογραφίαν, & ut Tertullianus lib. de resurrect. carnis vocat, *Scripturarum lucifugium*, Papalia dogmata apud cordatos & pios homines suspecta reddere, ideò vocem ac stylum jam mutant, & pleno ore clamant, *se paratos esse ex sola Scriptura sacra suam Ecclesiam adversus Lutheranos demonstrare, imò articulos fidei ex sola Scriptura sufficienter defendi posse adversus eos, qui Ecclesiæ & Conciliorum autoritatem non admittunt*, quæ sunt ipsissima verba Jesuitarum in Colloquio Ratisbonensi proximo §. 216. edit. Spir. in Resp. ad loc. Augustini de unit. Eccles. cap. 16. Pistorius in ἐπιγραφῇ Hodegetici sui jactitat, *quatuordecim illa religionis capita*, de quibus in scripto illo tractat, *ex unica sacra Scriptura esse demonstrata.* Bellarminus in omnibus ferè ac singulis controversiis in prima acie collocat *Scripturæ oracula.* Jacobus Gordonus Huntlæus tom. 1. Epit. controv. 1. cap. 1. p. 2. *Id præcipuè agimus, ut ostendamus, Catholicam & Romanam fidem ex ipso verbo Dei scripto evidenter & firmiter evinci, adversariorum verò dogmata nullum planè habere fundamentum in Scripturis sacris, sed cum illis manifestè pugnare.*

Ad Scripturam igitur hodie provocant, sed Scripturæ sensum Ecclesiæ subjiciunt, adeoque Scripturæ nomine *Ecclesiam* & quidem *Romanam* intelligunt. Scripturam enim non aliâ conditione ut principium disputandi admittunt, nisi eo sensu intelligatur, quo Romana Ecclesia eam interpretatur.

Nicolaus Cusanus Rom. Eccl. Cardinalis Epist. 2. contra Bohemos de Commun. sub una specie sic disserit tom. 2. p. 834. *Videmus in Scripturarum intelligentia varia hominum ingenia varios sensus explicare, variamq; autoritatis Scripturarum opinionem existere, poßibileq; fore, aut in autoritate earundem, aut intellectuum inextricabilem dubietatem hominum mentes suspendere. Ubi erit solidum refugium peregrinantium? Certè in alio nullo, quàm in militantis Ecclesiæ usu & approbatione, sive hoc sit circa Scripturam & ejus autoritatem atq; intellectum, sive extra Scripturam in consuetudine accepta per Ecclesiam. In his enim firmitas est, ut in solida petra ac veritatis columna, lex exarata, quæ talia dictat, acceptanda sit, aut sententia cui obœdiendum, aut opere, in quo concurrendum. Et ita via cujusq; in Ecclesia existentis est, ut per Ecclesiam & Scripturam ejus intellectum aut usum non scriptum se convertat, non ut per Scripturarũ autoritatem ad Ecclesiam pergat & eam, si cum Scriptura non concordat, juxta priscorum aut suum intellectum in operis exercitio impunè spernere poßit & Scripturæ inhærere. Hæc est omnium sanè intelligentium sententia, qui Scripturarũ autoritatem aut intellectum &c. in Ecclesiæ approbatione fundant, quæ unam accipit & alteram abjicit, & non è converso Ecclesiæ firmamentum in Scriptura locant.*

Et postea: *Non te moveat &c. Scripturas esse ad tempus adaptatas & variè intellectas, ita ut uno tempore secundùm currentem ritum Universalem exponerentur, mutato ritu iterum sententia mutaretur &c. Quare etiamsi hodie alia fuerit interpretatio Ecclesiæ ejusdem præcepti Evangelici* (de Communione sub utraq;) *quàm aliquando, tamen hic sensus nunc in usu currens ad regimen Ecclesiæ inspiratus, uti temporis congruus, ut salutis via debet acceptari.*

Alphonsus à Castro lib. 6. adv. hæres. tit. Eucharistia: *Ostendimus sensum Scripturæ ab Ecclesia petendum &c.*

Et postea: *Cùm ex Ecclesiæ decreto teneamus, hanc aut illam esse divinam Scripturam, ex ejus etiam decreto oportebit sensum Scripturæ, quem illa nobis præstiterit, tenere.*

Stanislaus Hosius Rom. Eccl. Cardinalis in lib. de expresso Dei verbo tom. 1. p. 622. *Ab Ecclesiæ sensu qui discrepat, ejus os non Deus, verùm Diabolus aperit.* p. 623. *De Deo loquitur, non quicunq; scripturas quomodolibet profert, sed qui Scripturas non suo proprio, sed omnium, hoc est, Catholicæ Ecclesiæ sensu profert. Atq; hoc est, quod propriè dicitur verbum Dei, quando Scripturæ verbis non proprius adstruitur sensus, verùm is qui omniũ, qui Ecclesiæ Catholicæ est, quẽ eundem esse Dei sensum ambigendum non est.*

Ibid. *Etiamsi minùs aperta videri possent alicui Scripturæ verba, quæ talis profert, quoniam tamen Ecclesiæ sensu profert, expressum Dei verbum profert.*

Et postea: *Si pertinaciter ejusmodi sententiam contra communem totius Ecclesiæ sensum & consensum tuetur, hæreticus est &c. & quamlibet multa Scripturarum testimonia producat, non tamen expressum DEI, sed expressum Diaboli verbum producit.*

Bellarminus in primo Controversiarum limine ejusmodi format theorema lib. 1. de verbo Dei cap. 1. *Prophetici & Apostolici libri, juxta mentem Ecclesiæ Catholicæ & olim in Concilio III. Carthaginensi cap. 47. & nuper in Concilio Tridentino sess. 4. explicatam, sunt verum Dei verbum, & certa ac stabilis regula fidei.* (Principaliter quidem in his verbis Bellarminus id intendit, *quòd in Carthaginensi & Tridentino Concilio definitum sit, quinam libri pro libris Propheticis & Apostolicis sint habendi,* secundariò tamen simul eò respicit, quòd verus & genuinus Scripturæ sensus unicè ab Ecclesia sit petendus, ut constat ex illis, quæ sequentur.)

Quæ enim sit illa mens Ecclesiæ Catholicæ, id lib. 3. de Verbo Dei cap. 3. declarat his verbis: *Convenit inter nos & Adversarios, Scripturas intelligi debere eo Spiritu, quo factæ sunt, hoc est, Spiritu sancto. Tota igitur quæstio est, ubi sit iste Spiritus? Nos* (Pontificii) *existimamus, hunc Spiritum, etsi multis privatis hominibus sæpè conceditur, tamen certò inveniri in Ecclesia, ideò dicimus, judicem veri sensus Scripturæ & omnium controversiarum esse Ecclesiam.*

Ex hac hypothesi lib. 1. de Sacram. in genere cap. 26. sic scribit: *Certum est, quòd consuetudo universæ Ecclesiæ perpetua non possit pugnare cum verbo Dei, quodq; clarior sit consuetudo quàm ipsum verbum Dei, proinde ex consuetudine verbum Dei esse interpretandum, non ob verbum Dei obscurum & ambiguum consuetudinem abolendam, ut Lutherani hoc tẽpore faciendũ esse contendunt.*

Lib. 3. de Eccles. cap. 10. §. Adhæc. *Scri-*

pu-

quare traditiones & omnia planè dogmata ex testimonio Ecclesiæ pendent.

Panigarolla libr. 1. Discept. Cathol. *Omnes controversiæ, quæ inter nos & Calvinistas sunt; exiguũ est, quod dixi, imò omnes controversiæ, quæ unquam fuerunt, quæ sunt, quæve ullis temporibus futuræ sunt, ad fidem Catholicam pertinentes, ad hoc unum rediguntur, ut reperiatur, quænam sit vera Ecclesia.* Et causam assignat, *quia quoties se aliqua quæstio offeret, percunctabor,* inquit, *quid Ecclesia sentiat.*

Gordonus Huntlæus Scotus eandem inflat tibiam in Epitome Controv. controv. 1. cap. 3. sic disserens: *Verbum Dei duabus constat partibus, literâ, quæ in libris scribitur, & vero literæ sensu, qui est veluti anima & vita literæ, quippe sine quo sola litera occidere potest, vivificare non potest. Sensum verò illum Scripturæ, qui ejus anima est, ex Ecclesiæ interpretatione unicè petendum esse* cap. 4. subjungit.

Ex his apparet, Pontificios talem Scripturæ ideam nobis proponere, quòd sit quasi sceleton quoddam exanime ac imago mortua, quæ per Ecclesiam sit animanda, unde eam *literam mutam & mortuam* vocant, ut in Appendice articuli de Scriptura inferiùs ostendetur; Item, ipsos sensum Spiritus S. à verbis Scripturæ non solùm distinguere, sed etiam separare, eundem ab Ecclesia unicè petendum esse asserere, &c, quod inde consequens est, ad Scripturam dicis causâ provocare, *Scripturæ* v. nomine *Ecclesiã,* à qua Scripturæ sensus petendus, intelligere.

Transitum ergo facimus ad alterum disputandi principium, quod est *Ecclesia,* et ipsorummet Adversariorum ore audituri, quid nomine Ecclesię intelligant.

Sanè Bellarm. libr. 3. de Eccl. cap. 2. Ecclesiam definit, quòd *sit cœtus hominum ejusdem Christianæ fidei professione & eorundem Sacramentorum communione colligatus sub regimine legitimorũ Pastorũ ac præcipuè unius Christi in terris Vicarii Rom. Pontif.* ac lib. ejusd. cap. 17. circa fin. disertè scribit: *Una persona non potest dici Ecclesia, cùm Ecclesia sit populus & regnum Dei.* (Cum quo congruit, quod Eisengrinius lib. de Eccl. p. 109. docet, *nomen Ecclesiæ esse collectivum, atq; ideò fidem non posse manere in uno;* ac quod Lorich. in Instit. Cath. p. 48. scribit: *Non possunt se Clerici exclusis Laicis dicere Ecclesiam, cùm & Ecclesia sit Laicorum.*)

Illud posset alicui suspicionem movere, quod Ecclesiæ nomine non intelligat unã aliquã personam, sed integrum Ecclesiæ cœtũ. Verùm enim verò si penitiùs ipsius mentem scrutemur, apparebit, quod *Ecclesiã* quidem nominet, sed Ecclesiæ nomine *Romanum Pont.* intelligat. Cùm n. Ecclesia constet ex Doctorib. & auditoribus, (unde duplicẽ statuunt Ecclesiam, *materialem seu cõcretivam,* quæ est totus fidelium cœtus ex Pastoribus & auditoribus constans; ac *formalem seu abstractivam,* quæ est duntaxat cœtus docentium. Tataret. q. 2. prolog. & 1. sent. dist. 5. q. 1. quam posteriorem recentiores vocant *repræsentativam*) quærimus ex ipso, an infallibilitas illa, quã Ecclesiæ tùm in Scripturis explicandis, tùm in cõtroversiis dijudicãdis assignat, Ecclesiæ *materiali & concretivæ,* id est, Doctorib. & auditoribus conjunctim, an verò Ecclesiæ *formali & abstractivæ,* hoc est, Doctorib. seorsim & separatim tribuat? Respõdet verò ad hoc quæsitum lib. 3. de V. Dei cap. 10. resp. ad 11. arg. *Quando Paulus jubet omnia probare, & Johannes Spiritus pro-*

probare, non hoc volunt, (nota) *ut omnes in Ecclesia hoc faciant, sed ut id faciant is, ad quos pertinet, sicut si scribatur ad aliquam Academiam, ut examinet aliquem librum, non significatur, ut detur examinandus liber omnibus hominibus illius Academiæ, sed tantùm Doctoribus ejus Facultatis, de qua liber ille tractat.*

Lib. 2. de Concil. cap. 2. *Idem est, Ecclesiam non posse errare in definiẽdis rebus fidei, definiendis & Episcopos non posse errare.*

Lib. 3. de Eccles. cap. 14. *Id quod docent omnes Episcopi, tanquam ad fidem pertinens, necessariò est verum & de fide.*

Lib. I. de Clericis cap. 7. resp. ad 2. arg. *Debet quidem populus discernere verum à falso, sed non aliâ regulâ, quàm diligenter attendendo, an is qui prædicat, dicat contraria illis, quæ dicebantur à prædecessoribus, vel iis, quæ dicuntur ab aliis ordinariis Pastoribus, præsertim ab Apostolica Sede & Ecclesia principali.*

Quòd si ergo ad auditores, sive populum Christianum à Doctoribus Ecclesiæ contradistinctum, vel planè non spectat probare Spiritus, vel non aliâ ratione eos probare, quàm attendendo, an proferant contraria illis, quæ dicuntur ab ordinariis Pastoribus, cumprimis ab Apostolica, hoc est, Romana Sede, utique infallibilitas in explicandis Scripturis & dijudicandis controversiis non est apud auditores, sed apud Doctores Ecclesiæ unicè quærenda. Inde, cùm Bellarminus lib. 3. de verbo Dei cap. 3. scripsisset: *Spiritum illum, quo Scripturæ intelligi debent, certò inveniri in Ecclesia*, statim ἐξηγητικῶς addidit, *hoc est, in Concilio Episcoporum confirmato à summo totius Ecclesiæ Pastore, sive in summo Pastore cum Concilio aliorum Pastorum.*

Et paulò pòst: *Dicimus, judicem veri sensus Scripturæ & omnium controversiarum esse Ecclesiam, id est, Pontificem cum Concilio, in quo omnes Catholici conveniunt, & habetur expressè in Concilio Tridentino.*

Idem lib. 3. de Eccles. cap. 14. *Id quod docent omnes Episcopi, tanquam ad fidem pertinens, necessariò est verum & de fide.*

Lib. 2. de Concil. cap. 2. *Tota autoritas Ecclesiæ formaliter non est nisi in Prælatis, sicut visus totius corporis formaliter est tantùm in capite. Ergo idem est, Ecclesiam non posse errare in rebus fidei definiendis, & Episcopos non posse errare.*

Gregor. de Valent. in anal. lib. 6. cap. 4. p. 41. *Idcircò fideles omnes errare non possunt, quia Pastores omnes & Doctores omninò errare nequeunt.*

Intelligimus igitur, quòd infallibilitatem in solis Pastoribus statuant, à quorum judicio auditores in rebus fidei unicè pendere debeant.

Quòd si quærendo quis pergat, an in omnibus Ecclesiæ Doctoribus infallibilitatem statuant, distinguunt inter *Presbyteros* & *Episcopos*, ac solis Episcopis in Concilio congregatis infallibilitatem tribuendam esse docent.

Bellarminus lib. 2. de Concil. cap. 2. *Episcopos seorsim existentes non docet Spiritus S. omnem veritatem, ergo saltem Episcopos omnes in unum congregatos docebit omnem veritatem.* (Si Episcopos seorsim existentes non docet Spiritus sanctus omnem veritatem, multò minus alios Clericos, qui non sunt Prælati, ut loquuntur.)

Idem lib. 3. de Eccles. cap. 10. resp. ad 2.

Non

Non potest Ecclesia ab Episcopis decipi, cùm Ecclesia non possit errare, & tamen tenentur eos sequi, quos pro veris Pastoribus habet. Quod postremum sano modo accipiendum est, videl. si hujusmodi Episcopi in doctrina omnes conveniant, aut summi Pontifices sint. Neq; enim dubium est, quin Episcopi particulares, si ab aliis dissideant, errare possint.

Quòd autem soli Episcopi ad Concilia vocandi ac soli in illis habeant jus decidendi, asserit,

Lib. 1. de Concil. cap. 15. *Catholicorum sententia est solos Prælatos majores, eosq; omnes, id est, Episcopos in Conciliis generalibus & provincialibus habere jus suffragii decisivi ordinariè, ex privilegio autem & consuetudine etiam Cardinales, Abbates & Generales Ordinum, licet Episcopi non sint.*

Quòd si quærendo quis pergat, an in Episcoporum Conciliis quovis modo se habentibus infallibilitatem statuant, an verò Episcopi teneantur sequi instructionem Romani Pontificis, ut sic in *solo Pontifice* omnium Episcoporum & totius Ecclesiæ, ut ipsum vocant, visibili capite infallibilitatem statuant, respondet exertis verbis Bellarminus libr. 4. de Rom. Pont. cap. 1. *Habent quidem Concilia tàm generalia quàm particularia judicium de controversiis religionis, sed illud judicium tum demum est firmum & ratum, cùm accesserit summi Pontificis confirmatio, proinde ultimum judicium est summi Pontificis.*

Lib. ejusdem cap. 2. *Ipsa infallibilitas non est in cœtu Consiliariorum* (hoc est, Cardinalium) *vel in Concilio Episcoporum, sed in solo Pontifice,* (quibus in verbis notanda tùm *oppositio*, non est in cœtu Consiliariorum vel in Concilio Episcoporum, sed in Pontifice, tùm *particulæ exclusivæ appositio*, est in *solo* Pontifice.)

Et paulò antè: *Omnes Catholici conveniunt in eo, Pontificem vel solum* (nota optimè) *vel cum suo particulari Concilio aliquid in re dubia statuentem, sive errare possit, sive non, esse ab omnibus fidelibus obœdienter audiendum.*

Summe Deus! quæ hæc verborum monstra! *Pontificem vel solum vel cum suo particulari Concilio* (hoc est, cum Cardinalibus) *in re dubia aliquid statuentem, sive errare possit, sive non, esse ab omnib. fidelibus audiendum.* Ἀντικείμενον id est ὁ προσκείμενον. Si enim errare potest Pontifex, non est absolutè & simpliciter tanquàm infallibilis ab omnibus fidelibus obœdienter audiendus. Vicissim, si absolutè & simpliciter tanquam infallibilis ab omnibus fidelibus obœdienter est audiendus, errare profectò non poterit, errantem enim nemo sequi tenetur, quin contrà potiùs eum non sequi, sed *ab eo fugere* tenetur. Joh. 10. v. 5.

Sed hanc contradictionem, quam malagmate distinctionis inter Pontificem, ut *personam privatam & publicum Doctorem*, utcunque obvolvere satagunt, hac vice non urgebimus, illud duntaxat ex Bellarmini verbis probè notari jubemus, quòd *infallibilitatem*, quam alibi Ecclesiæ tribuit, *in solo Pontifice* statuat, quodque Pontificem *etiam solum in re dubia aliquid definientem* ab *omnibus fidelibus obœdienter audiendum esse* asserat. Sic ergò infallibilem Scripturæ interpretationem & omnium fidei controversiarum decisionem, quam aliàs *Ecclesiæ* tribuunt, ex *solius Pontificis* infallibilitate unicè dependere & ex solo Papalis pe-

ctoris

ctoris ſcrinio peti debere ſtatuunt, ac poſt longas diſputationum de Eccleſiæ autoritate & infallibilitate ambages ad unicum Pontificem Romanum tandem nos deducunt, quem proinde Scholaſtici dicunt, *eſſe Eccleſiam virtualiter.* Verè igitur à nobis dictum fuit ſuperiùs, quod ut in primo diſputandi principio Scripturam nominent, ſed Scripturæ ſenſum unicè ab Eccleſia petendum eſſe ſtatuāt, adeóque auguſto illo Scripturæ nomine Eccleſiam, à qua juxta illorum hypotheſin autoritas & interpretatio Scripturæ unicè dependet, quæque Scripturæ tanquam literæ mutæ & mortuæ ſenſum indit, intelligant: ita quoque in ſecundo diſputandi principio *Eccleſiam* nominent, ſed auguſto illo Eccleſiæ nomine *Pontificem*, in quo ſolo infallibilitas unicè reſideat, intelligant.

Progredimur ad tertium diſputandi principium, quod ſunt Conciliorum decreta. Solenne eſt Pontificiis, Conciliorum autoritatem extollere, atque ex illis ſuorum dogmatum ſtabilitionem, noſtrorum verò everſionem meditari. *Concilia repræſentant ipſum Deum,* inquit Thomas Bozius lib. 5. de notis Eccleſ. cap. 7. *repræſentant Eccleſiam Catholicam*, inquit Eccius in Enchirid. cap. 2. *Spiritus ſancti Magiſterium præſentiſſimum habent*, inquit Petrus à Soto in Aſſert. Cathol. cap. de Concil. *Arrectus Conciliorum omnium valido & exquiſito præſidio, cur non ingrediar in hanc palæſtram animo tranquillo & præſenti, obſervaturus Adverſarium, quò ſe proripiat? Concilia generalia mea ſunt, primum, ultimum, media. His pugnabo. Haſtam expectet Adverſarius amentatam, quam evellere nunquam poterit*, exclamat Campianus Thraſo rat. 4. ſub finem.

Sed *Concilia* nominant, interim Conciliorum nomine *ſolum Pontificem* intelligunt, quia nulla Concilia ipſis probantur, niſi ſint à Pontifice confirmata, & ut loquuntur, *autoriſata.* Sic enim Bellarminus lib. 2. de Concil. cap. 2. *Fide Catholicâ tenendum, Concilia generalia à ſummo Pontifice confirmata errare non poſſe, nec in fide nec in moribus.*

Et paulò pôſt: *Concilia particularia à ſummo Pontifice approbata & confirmata errare non poſſunt in fide & moribus.*

Lib. ejuſdem cap. 11. in ἐπιγραφῇ. *Concilia generalia ante confirmationem ſummi Pontificis errare poſſunt, niſi Patres in definiendo ſequantur Pontificis inſtructionem.* §. 4. *Conſtat Concilia à Pontifice reprobata nullam habere autoritatem.* §. 6. *Firmitas Concilii naſcitur ex conſenſione & conjunctione corporis cum capite. Si conſentientibus omnibus & Legatis Pontificis in Concilio generali aliquid ſtatuatur, illud tamen nondum eſt infallibile, ſi Legati non habuerunt certam inſtructionem, & antequam caput aperiat ſuam ſententiam. Etſi enim Legati præſunt nomine Pontificis, tamen revera non ſunt Pontifices, nec ſciunt quæ ſit mens Pontificis, nec habent illud privilegium non errandi, quod habet Pontifex.* §. 10. *Concilium generale non eſt, antequam adſit ſententia ſummi Pontificis.* §. 11. *Si quis omninò velit, ejuſmodi Concilium abſolutè totam Eccleſiam repræſentare, reſpondere poterit, Concilium generale non cenſeri penitùs abſolutum, niſi poſt confirmationem Pontificis. Cùm autem dicitur Concilium generale non poſſe errare & ejus decreta certam fidem facere, id eſſe intelligendum, quando abſolutum fuerit penitùs.*

Lib.

Lib. ejusdem de Concil. cap. 17. §. Probatur quinto. *Omnia Concilia revocantur tandem ad examen Romani Pontificis, & quæ ille probat, recipiuntur; quæ improbat, rejiciuntur.*

Lib. 2. de Rom. Pont. cap. 22. §. Secundò. *Omnes isti Canones Concilii Chalcedonensis non habent apud nos robur, nisi quatenus sunt renovati à Romanis Pontificibus.*

Lib. ejusdem cap. 17. §. Quare. *Decretum illud Concilii Chalcedonensis* (quòd Romana Ecclesia à Patribus habuerit Primatum) *magni quidem est Concilii, sed non legitimè factum, proinde nullius est roboris vel autoritatis. Nam ex ipsa Act. 16. ejusdem Concilii constat, decretum illud absentibus Legatis Apostolicæ Sedis, qui Concilio præsidebant, esse factum. Constat item, eosdem Legatos postea apertißimè reclamasse. Non esse autem legitimum decretum generalis Concilii, quod sine Romano Pontifice aut ejus Legato fit, testatur 6. Synodus &c. Nec solùm Legati S. Leonis in Synodo restiterunt, quantum ad illud decretum attinebat, sed ipse etiam S. Leo, qui reliqua decreta Concilii confirmavit, illud unum damnavit ac reprobavit.*

Lib. 4. de Rom. Pont. cap. 3. §. Respondent. *Christus soli Petro dixit: Oravi pro te, ne deficiat fides &c. Pasce oves meas. Non dixit hæc Petro & Concilio. Item solum Petrum vocavit petram & fundamentum, non Petrum cum Concilio, ex quo apparet, totam firmitatem Conciliorum legitimorum esse à Pontifice, non partim à Pontifice, partim à Concilio.*

Lib. ejusd. cap. 12. §. Secundò. *Concilium Anglicanum non est probatum ab Apostolica Sede, ideò non facit rem de fide.*

Lib. 2. de Sacrament. cap. 25. *Omnium Conciliorum & omnium dogmatum firmitatem ab autoritate præsentis Ecclesiæ* (hoc est Pontificis, ut ultima analysis docet) *pendere asserit.*

Melchior Canus ad eundem collimans scopum de autoritate Conciliorum quatuor format propositiones, lib. 5. Locor. Commun. cap. 4. Prima hæc est: *Concilium generale, quod nec congregatum, nec confirmatum est autoritate Pontificis, potest in fide errare.* Altera sic habet: *Concilium generale etiam à Romano Pontifice congregatum errare potest, nisi ab eo fuerit confirmatum.* Tertiam sic informat: *Concilium generale à Rom. Pont. congregatum & confirmatum certam fidem facit dogmatum Catholicorum, & contrarium tenere est hæreticum.* Quarta tandem sequitur: *Concilia provincialia, quæ à Papa confirmantur, errare non possunt, reliqua autem possunt.*

Idem lib. 6. cap. ult. *Conciliorum conatus de legibus aut ferendis aut abrogandis nihil quicquam valet, nisi summi Pontificis sententia decreto confirmetur.*

Gregorius de Valentia de Cœlibatu p. 861. §. Objiciunt. *Trullana Synodus nullius est autoritatis, quia non erant ejus Canones approbati à Pontifice Romano.*

In Legatione Regum Hispan. Philippi III. & Philippi IV. ad Pontificem, de definienda controversia immaculatæ conceptionis B. Mariæ per Waddingum edita p. 286. *Non tribuit Concilium infallibilitatem Pontifici, sed à Pontifice habet Concilium, ut sit ratum & firmum.*

Ex his Sole meridiano clariùs elucescit, quòd omnem Conciliorum autoritatem & infallibilitatem à Romani Pontificis infallibilitate unicè arcessant. Quæcunque Conciliorum decreta Pontifex confirmat, illa recipiunt; quæ verò con-

confirmare renuit, illa repudiant. *Concilia* ergo nominant, sed augusto Conciliorum nomine *Romanum Pontificem* intelligunt.

Quartum denique disputandi principium, sunt *Patrum dicta*. Ad ea majore audaciâ quàm veritate provocant, quoties in arenam nobiscum descendunt.

Ad Patres, inquit Campianus rat. 5. in princ. *si quando licebit accedere, confectum est prælium. Tàm sunt nostri, quàm Gregorius ipse decimus tertius filiorum Ecclesiæ pater amantissimus.*

Ibid. in fine rat. 5. *Securus in hanc aciem potui descendere, bellaturus cum iis, qui, quasi auribus lupum teneant, æternam causæ maculam cogantur inurere, sive recusent Patres, sive deposcant. Nam in altero fugam adornant, in altero suffocantur.*

Nos Patrum veri filii sumus, inquit Duræus contra Witakerum p. 125. *non illos pro SemiPatribus habemus, sed totos nobis tanquam Patres vendicamus.*

Et postea: *Nos Patrum doctrinam non aliquâ ex parte admittimus, aliâ repudiamus, sed integram amplectimur.*

Coaxent, inquit Canisius in Præfat. librorum Vegæ de Justif. *ranæ hæ Ægyptiacæ*, (Protestantes de Patrum nævis) *incircumcisi Philistæi agminatim conspirent, an idcircò Patrum perduelles isti nos abstrahent à præscriptis Patrum terminis, bonorumq; possessione extrudent? avertat tantam à nobis dementiam Deus.*

Catholici, inquit Costerus in Præfat. Enchirid. de moribus hæretic. antithes. 9. & cap. 1. §. Unde. p. 45. *magno in honore habent antiquas majorum Traditiones, Conciliorum Decreta, sanctorum Patrum concordem & consentientem doctrinam, à quorum placitis transversum digitum discedere nefas arbitrantur. Hos Magistros in omnibus audiunt, horum mente divinas literas interpretantur.*

Collocutores Bavarici in Colloq. Ratisbon. p. 18. *Præter hanc normam* (Scripturam) *necessariò admitti debent Traditiones & Ecclesiæ definitiones, Doctorumq; orthodoxorum consensus.*

Kellerus tom. 2. Cathol. Papatus p. 888. *Nostri sunt omnes Patres, omnia Concilia, omnes Scriptores Ecclesiastici. Omnes Doctores veteres nobiscum consentiunt.*

In Epist. Dedicat. ad Wolffgang. Com. Palat. *Nos ipsiq; (Patres) sententiis atq; animis æternam per seriem cohæremus.*

Sed *Patres* nominant, interim sub honorabili isto nomine *Romanum Pontificem* intelligunt, quia nulla Patrum dicta, nulla veterum scripta ipsis probantur, nisi Ecclesiæ Romanæ, hoc est, Pontificis judicio sint conformia. Sic enim scribit Nicolaus Papa ad Archiepiscopos & Episcopos Galliæ c. Si Romanorum dist. 19. in princ. *Romanorum Pontificum decreto cæterorum opuscula tractatorum approbantur vel reprobantur, ita ut quod verè Sedes Apostolica probavit, hodie teneatur acceptum, & quod illa repulit, hactenus inefficax habeatur.*

Expurgari curasti Beatissime Pater, scribit Sixtus Senensis ad Pontificem Pium V. in Epist. nuncup. operi suo præmissa, *omnia Catholicorum Scriptorum & præcipuè veterum Patrum scripta.*

Patres non censentur Patres, inquit Duræus lib. cont. Witakerũ rat. 5. *cùm suum aliquid, quod ab Ecclesia non acceperunt, vel scribunt, vel docent.*

Bellarmin. lib. 3. de Verbo Dei cap. 10.

resp.

resp. ad 16. *Augustinus & cæteri Patres in Commentariis fungebantur officio Doctorum, at Concilia & Pontifices funguntur officio judicis à Deo sibi commisso.* (Si ergo Conciliorum judicium submittitur autoritati Pontificis, quantò magis Patrum Commentarii.)

Si Pontifex, scribit idem lib. 2. de Pont. Rom. cap. 27. §. Ultimo, *tanquam Pater ab omnibus honoratur, non habet ipse ullos in Ecclesia Patres, sed omnes filios. Quid verò mirum est, si non Pater filiis, sed filii Patri suo subjiciantur? Papa nec Patribus, nec eorum Canonibus cogi potest.* (Quod addit, *Papam nec Patres, nec eorum Canones contemnere*, de eo videbimus suo loco.)

Lib. 2. de Concil. cap. 11. *Pontificum decreta ideò vocantur Canonicæ Scripturæ, ut distinguantur à scriptis Patrum, quæ non sunt regulæ, nec habent autoritatem obligandi.*

Pistorius in Hodeget. p. 51. *Patrum interpretationes tùm demum valent, cùm eas approbaverit Ecclesia*, (hoc est, Romanus Pontifex, ut docet ultima analysis.)

Cornelius Mussus in concion. ex cap. 14. Epist. ad Rom. *Quem ergo pro Deo habemus, in his quæ Dei sunt, quicquid ipse dixerit, tanquam Deum audire debemus. Ego, ut ingenuè fatear, plus uni summo Pontifici crederem in his, quæ fidei mysteria tangunt, quàm mille Augustinis, Hieronymis, Gregoriis, ne dicam Richardis, Scotis, VVilhelmis.*

Sic ergo Pontifex omnes Patres habet pro filiis, utpote talem edentes vocem, non quam Pontifex ex ipsis audire & discere, sed quam pro lubitu suo illis indere & infundere velit, ut Patres ipsi sint νήπιοι & pueruli in cunis, ipse verò Pater νηπίων, doceatque eos fari, (sicut Apostolus Rom. 2. v. 20. de Pontificibus Judæorum dicit, *quòd se Magistros fecerint νηπίων,*) atque eò quidem pejus, quòd labiis Patrum, quotquot pro Pontifice & ex Pontifice Bellarminus & alii loqui jubent, Romanum illinunt bitumen.

Ostendimus hactenus ex ultima reliquorum principiorum, ex quibus Pontificii contra nos disputant, in judicium Romani Pontificis resolutione, eorundemque ad judicium Romani Pontificis determinatione, Pontificios *Scripturam, Ecclesiam, Concilia, Patres*, pro astruendis dogmatibus controversis afferre, nobisque opponere; sed Scripturæ, Ecclesiæ, Conciliorum, Patrum nomine solum *Pontificem Romanum* intelligere, *inq; ipso solo infallibilitatem* statuere, ac proinde primum & summum Papalis fidei principium esse Romani Pontificis judicium.

Idipsum 2. ex diserta eorum confessione demonstrandum restat, ubi afferemus primò *Pontificum*, secundò *Canonistarum*, tertiò *recentiorum Scriptorum* testimonia.

Inter Pontifices Stephanus c. Enimvero dist. 19. sic statuit: *Quia in speculum & exemplum sancta Rom. Ecclesia, cui nos Christus præesse voluit, proposita est, ab omnibus, quicquid statuit, quicquid ordinat, perpetuò quidem & irrefragabiliter observandum est.*

Gregorius IV. c. Nulli. dist. ead. *Nulli fas est vel velle vel posse transgredi Apostolicæ Sedis præcepta, nec nostræ dispositionis ministerium, quod vestram sequi oportet caritatem.*

Nicolaus ad Archiepiscopos & Episcopos Galliæ c. Si Romanorum dist. 19.

Si vetus, novumq́; Testamentum sunt recipienda, non quòd Codici canonum ex toto habeantur annexa, sed quòd de his recipiendis Sancti Innocentii Papæ prolata videatur esse sententia, restat nimirum, quòd Decretales Epistolæ Pontificum Romanorum sunt recipiendæ, etsi non sunt Codici canonum compaginatæ, quoniam inter ipsos canones unum B. Leonis Papæ capitulum constat esse permixtum, quo ita omnia Decretalia constituta Sedis Apostolicæ custodiri mandantur, ut si quis in illa commiserit, noverit sibi veniam denegari.

Idem Nicolaus c. Satis dist. 96. *Constat à pio Principe Constantino Pontificem Deum appellatum, cùm nec posse Deum ab hominibus judicari manifestum sit.*

Agatho Pontif. c. Sic omnes dist. 19. *Sic omnes sanctiones Apostolicæ Sedis suscipiendæ sunt, tanquā ipsius divinâ voce Petri firmatæ,* ubi glossa hanc rationē addit: *Nam Papa sanctitatem recipit à Cathedra.*

Paschalis in c. Significasti de elect. & elect. potest. dicit, quòd *omnia Concilia per Romani Pontificis autoritatem & facta sint & robur acceperint & in eorum statutis Romani Pontificis patenter excipiatur autoritas.*

Bonifacius VIII. c. Unam sanctam extr. de majorit. & obœd. statuit, *de necessitate salutis esse, ut Romano Pontifici omnis creatura subsit* (in fidei & morum decretis.)

Idem c. Licet in 6. Decretalium de constitutionibus lib. 1. tit. 1. *Romanus Pontifex jura omnia in scrinio pectoris sui censetur habere.*

Paulus II. cùm à Platina admoneretur, ut causam Abbreviatorum judicio Rotæ committeret, referente ipsomet Platina in ipsius vita fastuosè respondit his omninò verbis: *Itáne nos ad judices revocas? at si nescires omnia jura in scrinio pectoris nostri collocata esse? sic stat sententia, loco cedant omnes, eant quò volunt, nihil eos moror. Pontifex sum, mihiq́; licet pro arbitrio animi aliorum acta & rescindere & approbare.*

Glossa Juris Canonici in c. proposuit extr. de concess. præbend. libr. 3. Decret. Gregorii tit. 8. *Papa dispensat contra Apostolum*, c. Lector dist. 34. *contra canones Apostoli*, c. Presbyter dist. 72. *contra vetus Testamentum in decimis non dandis*, infra de decim. ex parte. *Item in voto. Item in juramento.*

Eadem in c. Autoritatem caus. 15. q. 6. *Papa contra jus naturale potest dispensare, dum tamen non contra Evangelium vel contra articulos fidei, tamen contra Apostolum dispensat.*

Eadem in c. Sicut 1. extr. de præsumtionib lib. 2. Decretal. Gregor. tit. 23. *Adverte, quòd verba textus non sunt verba Papæ, sed Salomonis in Parabolis, & habentur originaliter in cap. 26. Sed quia textus est canonisatus, facit fidem & inducit necessitatem, sicut si editus fuisset à Papa, quia omnia nostra facimus, quibus autoritatem nostram impartimur.*

2. Inter *Canonistas* Johannes Andreæ in c. ad honorem de aut. & usu pallii. Hostiensis in c. Quantò de translat. Episcop. & post illum Panormitanus c. Licet de Elect. scribunt: *Papam & Christum unum facere Consistorium, excepto peccato Papam q. omnia posse facere, quæ potest Deus & à nemine judicari debere.*

Papam omnia jura habere in scrinio sui pectoris, asserit Gomesius.

Papam

Papam contra jus & supra jus esse & extra jus omnia posse. Phil. Decius.

Quicquid Papa vel approbat vel reprobat, id omnes vel approbare, vel reprobare debere, Quintilianus Mandosius.

Papam esse omnia & super omnia in spiritualibus. Baldus.

Papam formam Sacramentorum ab Apostolis traditam posse mutare. Archidiaconus.

Papam esse fundamentum fidei. Canones.

Papam esse supra universalem Ecclesiam. Concilium Florentinum.

Papæ judicium in his, quæ fidei & ad humanam salutem necessaria sunt, non posse errare. Johan. de Turrectemata.

Papæ absolutè credendum esse, ne istud os mentiri asseramus, unde veritas oriri debet. Marcus Mantua.

Deum subjecisse Papæ omnes leges ac celsitudini ipsius nullam legem imponi posse. Fortun. Gartia.

Papam contra Epistolas Pauli statuere posse, (ubi tamẽ addit, *cum causâ, in his quæ non concernunt fidem.*) Carolus Ruinus.

Papæ potestatem esse majorem Apostolo, ac posse cum dictis Apostoli derogare. Anton. Maria.

Papam dispensare posse contra quatuor prima Concilia, ac contra verba Evangelii, licet non contra mentem. Sigismund. Neapolitanus.

Papam esse lumen fidei & q. Solem & splendorem veritatis. Anton. de Rosellis.

Quę omnia citantur in Caus. recusati Concil. Tridentini causa 8, p. 134. & seqq.

Papæ judicium esse infallibile, eiq; soli concessum esse in privilegium, ut errare non posit. Franciscus Bursatus.

Non præsumi tantæ celsitudinis apicem posse errare. Busdragus.

Papam posse dispensare contra vetus Testamentum. Joh. Franciscus de Pacunis.

Qui non sentit cum Papa, eum non sentire cum Christo. Joh. Capistranus.

Papam solum articulos fidei solvere, solum supra jus dispensare & de justitia injustitiam facere. Glossa c. Quantò extr. de transl. Prælat.

Papæ solius opinionem prævalere opinioni totius mundi. Card. Jacobatius.

Pontificum decreta dictari à Spiritu sancto. Lælius Jordanus.

Papam esse imaginem Christi & divinum Spiritum in illo hospitari. Marcus Mantua.

Christum non fuisse diligentem patremfamilias, nisi aliquem vices suas in his terris gerentem reliquisset, qui ea omnia posset, quæ ipse potest. Panormitanus Abbas.

Ad Papæ autoritatem pertinere editionem Symboli, cùm ad ejus autoritatem pertineat finaliter determinare ea quæ sunt fidei.

Quæ & his similia citantur à Wolffio tom. 1. Lect. memorab. p. 991. & seqq.

3 Inter *recentiores* eandem potestatem & autoritatem Romano Pontifici cum Canonistis plurimi tribuunt.

Erasmus in annot. 1. Cor. 7. p. 327. *Pleriq; Theologi* (nota vocem pleriq;) *tantum autoritatis tribuunt Romano Pontifici, ut posit abrogare, quod ab Apostolis, ideoq; ab ipso Petro institutum. Nec desunt, qui vocent in quæstionem, num jus habeat, & adversus Evangelicam doctrinam statuendi quippiam. Nec prorsus abnuunt, quin aliquâ ratione posit, si non abrogãdo, quod statuit Christus, certè vel interpretando vel relaxando, quod nõ veritus est Paulus, quoties ait, Ego non Dominus, secundùm indulgentiam agens, non ex imperio.*

In annot. 1. Tim. 1. p. 465. *De Romani Pontificis potestate penè negotiosius disputatur, quàm de ipsius Dei potestate, dum quærimus de duplici ejus potestate, & num sit Universale caput totius Ecclesiæ, & num sit superior generali Concilio, & an possit abrogare, quod scriptis Apostolicis decretum est, an possit aliquid statuere, quod pugnet cum doctrina Evangelica, an possit novum articulum fidei condere in Symbolo fidei; utrum majorem habeat potestatem quā Petrus, an parem; an possit præcipere Angelis, an possit universum purgatorium, quod vocant, tollere; an possit arbitratu suo cœlo excludere etiam immerentes; utrum simplex homo sit, an q. Deus; an participet utramq; Naturam cum Christo; an clementior sit quàm Christus fuerit, cùm is non legatur quenquam à purgatoriis pœnis revocasse? Sexcenta id genus disputantur magnis editis voluminibus, idq; à magni nominis Theologis, præsertim professione religionis insignibus. His seriò occupantur Theologorum Scholæ; his ætas rerum omnium fugacissima conteritur, cùm pleraq; sint ejus generis, ut doctiùs nesciantur quàm sciantur, ut ridiculè quærantur, temerè definiantur.*

Melch. Canus lib. 5. Locorum Theol. cap. 5. p. 160 *Cajetanus affirmat, Concilium per Legatos Pontificis actum errare in fide posse. Superest enim adhuc ille, pro cujus fide rogavit Christus, ille inquam, ad quem fidei summa tandem referenda.* (Nota ad Pontificem tandem summa fidei referenda.)

Stapletonus relect. princip. fid. controv. 3. q. 6. p. 400. *Circa fidei definitionem & dubii dogmatis determinationem, tanta semper fuit Roman. Pontificis autoritas, ut unumquodq; dogma Pontifex Romanus prius damnaverit, vel Synodo Romanâ prius eâ de re habitâ, vel per literas suas ad Concilium missas, antequam in Concilium Patres venissent, atq; ejus doctrinam ac determinationem semper reliqui Episcopi & Concilii Patres ad amussim secuti fuerint.*

Gregorius de Valent. in Analysi lib. 6. cap. 4. p. 41. *Summa hæc est, si quando oriantur controversiæ de fide, Ecclesiam non posse in iis definiendis à veritate aberrare. Hæc autem infallibilis Ecclesiæ autoritas ad definiendum non est in singulis fidelibus, quippe qui sine controversia possunt errare singuli. Neq; est etiam in omnibus omninò fidelibus. Frustra enim data illis esset, cùm fieri vix possit, in fidei causis, ut ab omnibus illis sigillatim sententia dicatur, sed residet summa Ecclesiæ autoritas in Christi Vicario, summo Pontifice, sive unà cum Episcoporum Concilio, sive absq; Concilio res fidei definire velit.*

Idem tom. 3. Comment. in Thomam Disp. 1. q. 1. p. 1. §. 6. col. 29. *Ponimus, Ecclesiam esse cœtum omnium fidelium. Hos non omnes autoritate esse pares, sed esse in Ecclesia peculiarem potestatem sive autoritatem divinitùs institutam, quâ fideles tùm doctrinâ, tùm præceptis informentur. Hanc autoritatem plenè in Romano Pontifice Christi Vicario & S. Petri Successore residere, qui scilicet de fidei & morum controversiis ad Universalem Ecclesiam pertinentibus vel per se, vel unà cum generali Concilio sufficienter constituat. Et deniq; ejus autoritatis usum adeò Spiritui sancto curæ esse, ut in iis, quæ ad fidem & mores fidelium constituendos pertinent, nullus error contingat. Jam igitur, cùm dicimus, propositionem Ecclesiæ esse conditionem necessariam ad assensum fidei, nomine Ecclesiæ intelligimus ejus caput, id est, Romanum Pontificem per se vel unà cum Concilio ex prædictâ*

dicta autoritate propositiones fidei fidelibus declarantem.

Bellarminus lib. 3. de Verbo Dei cap. 10. in resp. ad 15. argum. *Verbum Pontificis docentis ex Cathedra non est omninò verbum hominis, hoc est, verbum errori obnoxium, sed aliquo modo Dei verbum, hoc est, prolatum assistente & gubernante Spiritu sancto.*

Et postea: *Propositio fidei concluditur tali Syllogismo. Quicquid Deus revelavit in Scripturis est verum. Hoc Deus revelavit in Scripturis. Ergo hoc est verum. Ex propositionibus hujus Syllogismi prima certa est apud omnes, secunda apud Catholicos est firmissima, nititur enim testimonio Ecclesiæ, Concilii vel Pontificis, de quibus habemus in Scripturis apertissimas promissiones, quòd errare non possint. At apud hæreticos nititur solis conjecturis, vel judicio proprii Spiritus.*

Idem in Præfat. librorum de summ. Pontif. *Cùm de Primatu Pontificis agitur, de summa rei Christianæ agitur.*

Ibid. ad Rom. Pontif. accommodat dictum Propheticum Esai. 28. *Ecce ponam in fundamentis Sion lapidem, lapidem probatum, angularem, preciosum, in fundamento positum.*

Lib. 2. de Rom. Pont. cap. 29. resp. ad 9. argum. *Pontifex est supra Ecclesiam.*

Lib. 4. de Rom. Pontif. cap. 1. §. Sed nec &c. *In disputatione de verbo Dei jam ostendimus, judicem controversiarum non esse Scripturam, nec seculares Principes, nec privatos homines, quamvis probos & doctos, sed Ecclesiasticos Prælatos. In Disputatione verò de Conciliis demonstrandum erit, habere quidem Concilia tàm generalia, quàm particularia judicium de controversiis religionis, sed illud judicium tunc demum esse ratum & firmum, cum accesserit summi Pontificis confirmatio, proinde ultimum judicium esse summi Pontificis.*

Lib. ejusd. cap. 2. §. Videntur &c. *Hi autores* (Thomas, Thomas Waldensis, Johannes de Turrecremata, Johannes Driedo, Cajetanus, Hosius, Eccius, Johannes à Lovanio, Petrus à Soto, Melchior Canus,) *videntur quidem aliquo modo inter se dissentire, quia quidam eorum dicunt, Pontificem non posse errare, si maturè procedat & consilium audiat aliorum Pastorum; alii dicunt, Pontificem etiam solùm nullo modo errare posse, sed reverà non dissident inter se. Nam posteriores non volunt negare, quin teneatur Pontifex maturè procedere & consulere viros doctos, sed solùm dicere volunt, ipsam infallibilitatem non esse in cœtu Consiliariorũ (Cardinalium) vel in Concilio Episcoporum, sed in solo Pontifice:* (NB) *sicut è contra priores non volunt ponere infallibilitatem in Consiliariis* (in Cardinalibus) *sed in solo Pontifice; verùm explicare volunt, Pontificem debere facere, quod in se est, consulendo viros doctos & peritos rei, de qua agitur. Si quis autem peteret, an Pontifex erraret, si temerè definiret? sine dubio prædicti autores omnes responderent, non posse fieri, ut Pontifex temerè definiat. Qui enim promisit finem, sine dubio promisit & media, quæ ad eum finem obtinendum necessaria sunt. Parum autem prodesset scire, Pontificem non erraturum, quando non temerè definit, nisi & sciremus, non permissuram DEI providentiam, ut ille temerè definiat.*

Lib. ejusd. cap. 3. §. Ultimo. *Plurimas hæreses Rom. Pont. sine Concilio generali damnavit &c. quas eo ipso pro veris hæresibus tota Christi Ecclesia habuit & exhorruit, quòd à*

Rom. Pontif. damnata essent. Ergò signum est, totam Ecclesiam sentire, Pontificem Rom. in ejusmodi rebus errare non posse.

Lib. 2. de Concil. cap. 12. §. 1. *Principia fidei* vocat *verbum Dei scriptum & Pontificem.*

Lib. ejusd. cap. 17. §. 1. *Summus Pontifex simpliciter & absolutè est supra Ecclesiam universam & supra Concilium generale, ita ut nullum in terris supra se judicium agnoscat.*

Illud inter alia argumenta §. Quartum est &c. probat ex eo, quòd *Pontifex sit Ecclesiæ Sponsus*, (quem honorem, utpote soli Christo convenientem 2. Cor. 11. v. 2. ne quidem Johannes Baptista, quo inter natos mulierum nemo major Matth. 11. v. 10. acceptare voluit Johan. 3. v. 29.)

Lib. de Clericis cap. 7. resp. ad 3. *Ecclesia est columna veritatis, quia semper audit Petrum* (in Pontifice & per Pontificem Rom. Successorem) *pro quo Dominus oravit, ne fides ejus deficeret.*

Lib. de beat. Sanctor. cap. 8. §. Secundo &c. *Eo modo canonizare Sanctos, ita ut in tota Ecclesia Sancti habeantur, communis sententia est, pertinere ad summum Pontificem &c. Nam ad eum spectat proponere toti Ecclesiæ, quid sit credendum & quid agendum in iis, quæ sunt religionis, qui toti Ecclesiæ præest.*

Confer lib. ejusd. cap. 7. §. 2. ubi *canonizationem* definit, quòd nihil aliud sit, *quàm publicum Ecclesiæ testimonium de vera sanctitate & gloria alicujus hominis jam defuncti.* (Ergo juxta hanc Bellarmini hypothesin judicium Pontificis est judicium Ecclesiæ.)

Lib. ejusd. cap. 9. *Pontificem & Ecclesiam* habet pro terminis ἰσοδυνάμοις. Nam in ἐγγραφῇ capitis §. 2. dicit, *Ecclesiam non posse errare in canonizatione Sanctorum.* In ἐπιγραφῇ capitis dicit, *Pontificem non errare in canonizatione Sanctorum.* (Hæc omnia liquidò demonstrant, juxta Bellarmini hypotheses, ultimum judicium & infallibilitatem in solo Rom. Pontifice esse statuendam.)

Costerus in Enchirid. p. 134. *Penes Ecclesiam Catholicam est quidem judicium veritatis, sed quòd ea per vastum orbem diffusa sine gravissimis incommodis in unum locum coire nequeat & pro re nata difficiliores quæstiones non rarò exoriantur, necessum erat, majori compendio Christianorum commodis fideiq; integritati prospicere. Christus igitur summâ sapientiâ & caritate unum judicavit in Ecclesia constituendum nominandumq; hominem, cui sic suam præsentiam, sanctiq; Spiritus gratiam addiceret, ut de quæstionibus fidei & religionis decernens nunquam erraret, sed fidem ab Apostolis plantatam inviolatam, integramq; conservaret, ad quem in dubiis recurrerent omnes, doctrinam suam ad ejus fidem collimarent & ejus, quem non posse errorem proponere nossent, sententiam sequerentur.* Eum verò dicit esse *Pont. Romanum, Petriq; Successorem, cui à Domino dictum, Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferorum non prævalebunt adversus eam.*

Jacobus Gretserus tom. 1. Defens. Bellarmin. col. 1450. sine circuitione fatetur, quod multis hactenus evincere laboravimus. *Quando Ecclesiam dicimus esse omnium controversiarum fidei judicem, intelligimus Pontif. Romanum, qui pro tempore præsens naviculam militantis Ecclesiæ moderatur.*

Ha-

Hasenmüllerus in Hist. Jesuit. cap. 6. memorat, quòd Pater Fabricius Romæ apud S. Andream Ann. 1583. die 3. Augusti dixerit: *Nos Biblia habemus Pontificem Romanum, quem sequentes errare & decipi non possumus. Papa etiam seipsum interpretari potest, Biblia autem nequaquam, ideò tutiùs illius Decretis, quàm hujus obscuritatibus confidere possumus.*

Johannes Lorinus Jesuit. in Act. 15. v. 7. *Summa est, à Pontifice maturè providendum & consultandos viros doctos, cæterùm omnem infallibilitatem esse in ipso solo. Quòd si hujusmodi consultationem non adhibeat, arbitror, definienti nihilominus affore Spiritum sanctum, ne erret: alioqui sanè semper anxii esse possemus, utrum Pontifex sit usus sufficiente diligentiâ.* Remittit Lectorem ad Albertum Pighium Cardinalem, cujus sine dubio hæc verba designavit lib. 4. Hierarch. cap. 8. *Tametsi multorum consilia adhibeantur ad definitionem eorum, quæ referuntur ad Cathedram Apostolicam; unius tamen præsidentis autoritate & privilegio profertur indubiæ veritatis sententia.* (Omnis ergò infallibilitas in solo Pontifice residet, qui definiens ex Cathedra non errat, etiamsi non adhibeat ullam consultationem.)

Antonius de Troia Episcopus Carthaginensis Philippi IV. Hispan. Regis ad Paulum V. Pontif. Legatus in Orat. 2. quâ definitionem quæstionis de immaculata conceptione B. Virginis Mariæ expetiit, inter cætera sic loquitur, (in Histor. Legationis apud Waddingum p. 80.) *Jubeor tuam orare clementiam, ut certo & unico, quod in tuo pectore situm est, remedio, seculi turbines & regnorum procellarum velis prævenire,*

Et postea: *Infallibili & irrefragabili tuo oraculo dubium hoc aperire renuisti.*

Item: *Non dubito, quin citò viam, per quam æquè omnibus incedendum sit, tu verus Ecclesiæ Mercurius nobis jam tandem digneris aperire.*

(Hæc omnia ostendunt, Pontificiis Ecclesiam & Pontificem esse terminos æquipollentes, Ecclesiam ab ipsis nominari, sed solum Pontificem intelligi. Cogitet v. quilibet, quàm absurdum sit, Ecclesiæ nomine collectivo solum Pontificem intelligere! Agnoscunt hoc ipsimet.

Eisengrein de Eccles. pag. 109. b. *Vox Ecclesiæ est nomen collectivum, non individuè significativum.*

Bellarm. lib. 3. de Eccl. cap. 16. §. Resp. ad primum. *Duo homines non sunt Ecclesia, sed tantùm initium Ecclesiæ.* Multò igitur minùs unus homo est Ecclesia.

Lib. ejusd. cap. 17. §. Ultimo. *Una persona non potest dici Ecclesia, cùm Ecclesia sit populus & regnum Dei.*)

Caput II.

DE PONTIFICIS ROMANI *fallibilitate.*

QVEMADMODUM Gerson Cancellarius Parisiensis tractatum scripsit de *auferibilitate Papæ*, ita non absurdè huic capiti, in quo demonstrandum erit, Pontificem Romanum in rebus fidei errare posse, ac proinde *primum illud ac summum Papalis fidei principium esse incertum, lubricum & ruinosum*, titulum præfigimus, *de Pontificis Romani fallibilitate.* Esto ergò

Thesis. *Pontifex Romanus in rebus fidei errare potest ac proinde non est infallibilis.*

Ἔκθεσις. 1. Dicimus, Pontificem Romanum in rebus fidei errare posse, non

solùm, ut est *persona privata*, quod quidam ex Adversariis cõcedunt, sed etiam ut est *persona publica* & ex cathedra pronunciat. 2. Pontificem ex cathedra pronunciantẽ non solùm in *quæstionibus facti* errare posse dicimus, quod Adversarii concedunt, sed etiam *in quæstionibus fidei*. 3. Pontificem tunc errare dicimus, si *à regula fidei* in Scripturis sacris proposita discedat, ac proinde ipsius decreta ex Scripturis examinanda esse asserimus. 4. Petrum, quem primum Pontificem Romanum fuisse falsò asserunt, post acceptum Spir. sanctum *in omnẽ veritatem* ab eo ductum fuisse Joh. 16. v. 13. concedimus, sed tale privilegium non errandi Pontificib. Romanis cõpetere negamus.

Antithesis. Bellar. lib. 4. de Pont. Rom. cap. 2. *Sentẽtia est certissima, Pontificem, sive hæreticus esse possit, sive non, non posse ullo modo definire aliquid hæreticũ à tota Ecclesia credendum. Hæc est communissima opinio ferè omnium Catholicorum, ut Thomæ 2. 2. q. 1. art. 10. Thomæ Waldensis lib. 2. doctrin. fidei cap. 47. & 48. Johan. de Turrecremata lib. 2. Summæ cap. 109. & seqq. Joh. Driedonis lib. 4. de Ecclesi. dogmat. cap. 3. part. 3. Cajetani in opusc. de potest. Papæ & Concilii cap. 9. Hosii lib. 2. cont. Brentium, qui est de legitimis judicibus: Joh. Eccii lib. 1. de primatu Petri cap. 18. Joh. à Lovanio lib. de perpetua cathedræ protectione & firmitate cap. 11. Petri à Soto in Apolog. part. 1. cap. 83. 84. & 85. Melch. Cani lib. 6. Loc. cap. 7.* Ibid. paulò antè Bellarm. sic disserit: *Catholici omnes in his duob. conveniunt. Primò, Pontificem cum generali Concilio nõ posse errare in condendis fidei Decretis, vel generalib. præceptis morum. Secundò, Pontificem solum, vel cũ suo particulari Concilio aliquid in re dubia statuentẽ, sive errare possit, sive non, esse ab omnib. fidelibus obœdienter audiendum.* Quinimò lib. 3. de V. D. cap. 10. in resp. ad 15. arg. scribit: *Verbum Pontificis ex cathedra pronunciantis non esse omninò verbum hominis, i. e. verbũ errori obnoxium, sed aliquo modo Dei verbum.* Staplet. in relect. princ. controv. 4. q. 1. art. 1. p. 433. *Heretici volunt, Ecclesiam* (id est, Pontificẽ Romanũ, ut docet ultima analysis) *esse verbo Dei annexã, h. e. non aliâ conditione illam audiendã esse, nisi verbum Dei proferat, aut nisi consentanea Scripturæ doceat. Hæc a. conditio apposita verè est hæretica.* Et postea: *Ecclesiæ* (Romani Pontificis) *testificãtis & docentis vox sic ab omnib. fidelibus est audienda, ut nõ de ea judicemus, rectène, an secus docuerit, sed satis nobis sit, quòd Ecclesia hoc vel illud docuerit.* Becan. in resp. ad Aphorism. Jes. p. 80. *Põtifex in sua persona potest errare circa res fidei, sed in pascendis ovib. & gubernandis Christianis, non potest falsã doctrinam illis instillare.* Id declarat hac similitudine. *Rex habet duos filios, dat illis pædagogũ, qui ipsorũ studia moderetur. Pædagogo, tametsi per se errare & perverti possit, adjungit virum maturum, & prudentem, à quo ita dirigatur & observetur, ut filios à Rege sibi commissos pervertere non possit: sic Christus agit cum Pontifice, dat illi instituendos Christianos & ne illos pervertat, adjungit illi Spir. sanctum, per cujus assistentiã & gubernationem ita gubernetur, ut fideles non possit in errorem ducere.*

Nostram sententiam probamus ex eo 1. quòd absoluta illa infallibilitas Pontificis non possit aliquo perspicuo & evidente Scripturæ dicto demonstrari. De Petro, de summo Sacerdote V. T. quędam proferuntur dicta, sed de Pontifice Romano nullum. 2. quòd Pontifices V. T. quorũ tamen ordo à Deo institutus erat,

erra-

erraverint, ut *Aaron* Ex.32. *Urias* 2.Reg.16. *Passur* Jerem.8.& 20. *Jason* per pravas sanctiones 2.Macc.4. *Caiphas & Hannas* Matt. 26. Joh.9.& 11. Act.4.7.& 23.&c. Huc referendæ sunt Propheticæ querelæ de erroribus Sacerdotum. Esai.28.v.7. Jer.2.v.27. cap.26.v.11. Ezech.22.v.26.&c. 3. quòd fuerit perversa Judæorum opinio à Prophetis reprobata, summos Pontifices non posse errare. Jer.7.v.4.cap.18.v.18. 4. quòd omnis *Pontifex ex hominibus assumtus eandem infirmitatem, quâ prius*, ut persona privata, *circumdatus erat, retinet*, Hebr.5. v.2. ac proinde etiam errare potest, nisi ductum verbi sequatur. 5. quòd solis Prophetis in V. & Apostolis in N.T. privilegium absolutæ infallibilitatis competat, unde *Ecclesia super fundamentum eorum dicitur extructa* Ephes.2. v.20. Qui non est immediatè à Deo vocatus, ille frustra jactitat privilegium non errandi, utpote quod Prophetis & Apostolis immediatè à Deo vocatis fuit proprium. Pontifex Rom. non est immediatè à Deo vocatus. Ergò. 6. quòd omnes reliqui Ecclesiæ Doctores ad *regulam verbi* in Propheticis & Apostolicis scriptis propositi sint astricti. Deut.4. v.2. Esai.8.v.9. Matth.28.v.20. Galat.1. v.8.&c. 7. quòd Concilia non essent necessaria, si Papa solus omnia fidei dogmata, & omnes religionis controversias infallibiliter definire posset. 8. quòd *multi Pontifices inventi sint à fide apostatasse*, ut Lyranus in cap.16. Matth. testatur.

Nostræ sententiæ suffragatur,

1. Quòd quidam concedunt, Pontificem in rebus fidei errare ac hæreticum fieri posse.

c. Si Papa dist.40. *Si Papa suæ & fraternæ salutis negligens deprehenditur, inutilis & remissus in suis operibus, & insuper à bono taciturnus, quod magis officit sibi, & omnibus nihilominus, innumerabiles animas catervatim secum ducit primo mancipio gehennæ cũ ipso plagis multis in æternum vapulaturus. Hujus culpas isthic redarguere præsumat mortalium nullus, quia cunctos ipse judicaturus à nemine est judicandus, nisi deprehendatur à fide devius.* (Si ergò propter hanc unicam causam judicari potest, utique etiam à fide deviare potest. Bellarminus primò excipit, *canonem hunc loqui de personali, nõ de judiciali errore.* Sed quia antea dixerat, *probabile esse & piè credi posse, Papam, etiam ut particularem personam, hæreticum esse non posse*, cum quo hęc exceptio pugnat, ideò statim subjicit: *Si demus, Papam posse esse hæreticum, hoc solum erit, negando aliquam veritatem antea definitam, nam ipse non potest hæreticus esse, dum novi aliquid definit, quia tùm non sentit contra aliquid definitum ab Ecclesia.* Sed perinde nobis est, sive Papa veteri hęresi subscribere, sive novã hæresin in Ecclesiã introducere possit, non minùs enim hæreticus est qui veterẽ, q̃ qui novã hæresin tenet, ac qui veterem hęresin tenere potest, potest etiam novam hæresin introducere.)

c. Diaconi dist.93. ex Hieronymo. *Nunc, ex quo in Ecclesiis, sicut in Romano Imperio, crevit avaritia, periit lex de Sacerdote, & visio de Propheta. Singuli quippe per potentiã Episcopalis nominis, quam sibiipsi illicitè absq; Ecclesia vendicarunt, totum quod Levitarum est, in usus suos redigũt, nec hoc sibi quod scriptum est, vendicant, sed cunctis auferũt universa.* (Agitur in his verbis indefinitè positis præcipuè de Pontifice Romano, ut totus contextus ostendit.)

Adrianus VI. Pontifex Romanus lib. 4. ſentent. de Sacram. Confirm. art. 3. §. ad 2. principale. *Si per Eccleſiam Romanam intelligatur caput ejus, puta Pontifex, certum eſt, quòd poſſit errare in his, quæ tangunt fidem, hæreſin per ſuam determinationem aut Decretalem aſſerendo. Nonnullos etiam Pontifices* dicit *fuiſſe hæreticos.* (Accuratè nota, quòd Bellarminus lib. 4. de Rom. Pontif. cap. 2. ac lib. ejusdem cap. 10. reſp. ad 21. inter eos Catholicos, qui ſtatuunt, *Pontificem, etiam ut Pontificem, poſſe eſſe hæreticum & docere hæreſin, ſi absq; generali Concilio aliquid definiat, & de facto aliquando accidiſſe*, numeret hunc Adrianum VI. Quamvis verò Adrianus hæc ſcripſerit antequam conſcenderet Sedem Papalem, cùm adhuc eſſet Profeſſor Lovanienſis, tamen hanc ſententiam non reperitur retractaſſe, poſtquam ad Papatum evectus fuit. Hanc ergò ingenuam confeſſionem in Bellarmino laudamus, ſed hac ratione peſſimè ſummo fidei Papalis principio conſulit, & aſciam propriis cruribus illidendo inſanabile vulnus ſibi ipſi infligit. Aut enim Adrianus Pontifex hæc definiens vera loquitur, aut falſa. Si vera loquitur, errare poſſunt Pontifices, etiam in his quæ tangunt fidem, hæreſin per ſuam determinationem aſſerendo, quia Adrianus de ipſis hoc aſſerit. Si falſa loquitur, iterum ſequitur, Pontifices poſſe errare, quia Adrianus hæc de illis aſſerens erravit.)

Nicolaus Pontif. Rom. c. Sententiam cauſ. 35. q. 9. *Romanæ Sedis ſententiam in melius commutari poſſe* aſſerit.

Æneas Sylvius (poſtea Pontifex Pius II.) libr. 1. de geſtis Concil. Baſil. p. 19. taxans eos, qui nolunt Concilia congregari ſine autoritate Papæ, inter cætera ſic ſcribit: *Quid remedii erit, ſi criminoſus Papa perturbet Eccleſiam, ſi animas perdat, ſi pervertat exemplo malo populos, ſi deniq; contraria fidei prædicet, hæreticisq; dogmatibus imbuat ſubditos?*

Ibid. p. 9. *De Romanis Pontificibus liceret exempla admodùm multa referre, ſi tempus ſineret, quoniam aut hæretici, aut alii imbuti vitiis, ſunt recepti. Nec nos fugit, Marcellinum juſſu Cæſareo idolis thus ſacrificaſſe, alium verò quod majus & horribilius eſt, Diabolicâ fraude Rom. Pontificatum aſcendiſſe.*

Gloſſa in c. à recta cauſ. 24. q. 1. *Quære, de qua Eccleſia intelligas, quod hîc dicitur, quòd non poſſit errare? Si de ipſo Papa, qui Eccleſia dicitur, c. Scire debes cauſ. 7. q. 1. Sed certum eſt, quòd Papa errare poteſt c. Anaſtaſius diſt. 19. & c. Si Papa diſt. 40. Reſpondeo, ipſa congregatio fidelium hîc dicitur Eccleſia c. Eccleſia de conſecrat. diſt. 1. & talis Eccleſia non poteſt non eſſe, nam ipſe Dominus erat pro Eccleſia &c.*

Eadem Gloſſa in c. Præterea diſt. 23. ad verbum, Fallat &c. ſic annotat: *Non ergò Papa habet omnia jura in pectore ſuo. Unde etiam Urbanus dicit, quòd non reperitur prohibitum, quin vir & uxor ſimul poſſint ſuſcipere puerum, ut 30. q. 4. quòd autem. Et tamen anteceſſor hujus Leo illud prohibuerat, de conſecrat. diſt. 4. non plures. Et hoc concedo.*

Eadem Gloſſa in c. Si Papa diſt. 40. quærit: *Nunquid Papa poſſet ſtatuere, quòd non poſſet accuſari de hæreſi? Reſpondet, quòd non, quia ex hoc periclitaretur tota Eccleſia, quod non licet.*

Eadem Gloſſa in cap. Quoniam de-

re-

renunciatione in 6. *Papa etiam invitus propter heresin deponi posset c. si Papa dist. 40.*

Et postea: *Papa propter solam heresin deponitur, sed alii Prelati propter insufficientiam deponuntur.*

Panormitanus c. Significasti extr. de Elect. *Concilium potest damnare Papam de heresi, ut in c. Si Papa dist. 40. ubi dicitur, quòd Papa potest esse hereticus & de heresi judicari.*

Ibid. *Privato homini & fideli, qui meliores rationes afferat, potius credendum quàm toti Concilio aut Papæ.*

Albertus Magnus in cap. 18. Joh. *Non tibi tradidissemus eum, nos qui sumus tanta autoritatis & religionis. Similes adhuc summis Pontificibus nostris, qui ex sola autoritate innocentes opprimunt & credi sibi in sanguine innocentum volunt. Est enim de nostra autoritate tanta presumtio, quòd nihil perperam faciamus.*

Lyranus in cap. 16. Matth. *Ecclesia non consistit in hominibus ratione potestatis vel dignitatis Ecclesiastica vel secularis, quia multi Principes & summi Pontifices & alii inferiores inventi sunt apostatasse à fide, propter quod Ecclesia consistit in illis personis, in quibus est notitia & vera confessio fidei & veritatis.*

Guilielmus Occamus Minorita (qui vixit circa annum 1320.) quindecim rationibus & multis exemplis demonstrat, quòd *Papa Canonicè intrans posit errare contra Catholicam veritatem.*

Lib. 7. Dialogi part. 1. cap. 70. *Una causa, ex qua multitudo Christianorum Papa heretico adheret, est falsa & erronea æstimatio, quam habent nonnulli de Papa. Est enim ea æstimatio multiplex. Quidam enim putant, quòd Papa peccare non potest, quemadmodum quidam imaginantur, & quod in loco antiquo legi, in favorem Sergii Papæ tradiderunt. Unde quidam, ut audivi, his temporibus publicè dicunt, quòd Papa est Deus in terris, non quidem ut omnes Sacerdotes dicuntur Dii, qui tamen peccare possunt, sed sicut malefacere nequaquam posset & in terris omnia, quæ vult, posit. Quidam putant, quòd Papa contra fidem errare non potest. Quidam putant, quòd licet Papa peccare & errare contra fidem posit, de omnibus tamen, quæ facit, debemus supponere, quòd sint bene facta & de nullo quod facit, licet nobis judicare, quòd sit male factum. Quidam putant, quòd licet valeamus reputare, aliqua facta esse mala & male facta, tamen nulli licet Christiano Papam arguere vel judicare, reprehendere aut aliquam contra eum judicialiter ferre sententiam. Et ex his quatuor æstimationibus falsis de Papa & ex qualibet earum accideret, quòd Papa effecto heretico ei Christiani aliqui adherebunt.*

Idem cap. 123. operis nonaginta dierũ. *Si Papa per quamcunq; potentiam definiret aliquid contra illud, quod scientia dictat definiendum in fide & in bonis moribus, definitio sua nulla penitùs esset, imò liceret cuilibet Christiano hoc scienti ipsam detestari, conspuere & sicut hereticam reprobare.*

Petrus de Alliaco lib. de reformat. Ecclesiæ oblato Concil. Constãt. vehementer urget Concilium generale, inter cætera hoc argumento. *Reformatio totius corporis Ecclesiæ & particularis Ecclesiæ Romanæ est de arduis pertinentib. ad fidem. Nam ejus generalis deformatio non mediocriter fidẽ tangit & per cõsequẽs ejus quoq; reformatio. Ideò in hoc non debet Papa aut ejus Curia deliberationẽ generalis Concilii respuere, quia sicut dicit glossa dist. 19. super c. Anastasius, Papa*

Papa tenetur requirere Conciliũ Episcoporũ, ubi agitur de fide, quod non solùm intelligo de articulis fidei, sed de arduis tangentibus universum statum fidelis Ecclesiæ, quod notavit Archidiaconus 15. dist. c. Sicut, ubi dictam glossam approbans addit, quòd nimis periculosum esset, fidem nostram committere arbitrio unius hominis. (Si errare non posset, hoc non esset periculosum.)

Johan. Gerson lib. de appellat. à Papa. n. 14. *Tàm Papa, quàm Episcopus sunt à fide deviabiles.*

De exam. doctrin. consid. 5. *Staret, quòd aliquis simplex non autorisatus, esset tàm excellenter in sacris literis eruditus, quòd plus esset credendum, in casu doctrinali, suæ assertioni, quàm Papæ declarationi, constat enim plus esse credendum Evangelio, quàm Papæ.*

Panormitanus super 2. primi c. Quantò fol. 7. col. 3. *Nemo potest corrigere Papam, nisi incideret in hæresin, & tunc potest deponi per Concil. generale.*

Alphons. Tostatus defens. pag. 2. cap. 30. *Papa potest errare in fide & operibus, & effici hæreticus, ut in Marcellino, Liberio & Johanne XXII. apparet. Neq; sequitur, Papa condemnat aliquam propositionem tanquam hæreticam, ergò est hæretica.*

Idem Tostatus q. 11. in cap. 18. Exodi: *Summus Pontifex, in quantũ est unus Judex, errat aliquando, quia non cognoscit omnia, licet dicatur habere omnia jura in scrinio pectoris sui, ut patet in 6. dist. rescriptis c. Licet Romanus. Et sicut aliquando contingit eum peccare mortaliter, perdendo caritatem: ita contingit eum perdere rectum judicium, quantum ad aliquid.*

Et paulò pòst: *Romanus Pontifex licet magnã habeat potestatem, interdũ nõ est vir multùm virtuosus, quia tamen nõ habet Deũ ita ei respondentem ad omnia, sicut habebat Moses, faciliùs errare potest.*

Id. in 1. Reg. p. 147. col. 1. *Persona est eadẽ numero Gregorius ut Papa & ut non Papa, & ideò æqualis sapiẽtia est utroq; modo, sed non æqualis potestatis, quia Papatus potestatem addit. Potestas autem est ad aliquid jubendum, non aliquid veriùs dicendum.* (Opponendum hoc distinctioni Jesuiticæ, quòd Papa erret ut privatus, non ut Papa.)

Dionys. Carthusian. in festo S. Hilarii. *Nec verba Hieronymi possunt sic sumi, quòd omnes summi Pontifices fuerunt & erant verè Catholici, quia hujus oppositum legitur in multis locis.*

Antoninus part. 3. Summ. tit. 22. cap. 7. in fin. *Cùm omnia possit Papa, potest etiam hoc, quod est commune omnibus, sc. errare & peccare juxta illud, Omnis homo mendax.*

Nic. Cusanus lib. 1. de Conc. Cathol. cap. 14. *Tàm in successione directa in linea recta Pontificum Romanorum, quàm collateralium certi Pontifices in hæresin ceciderunt.*

Lib. ejusd. cap. 15. *Judicium fidei non est semper in nutu unius Pontificis definibile, quia hæreticus esse potest.* Cap. 17. *Papa etiam à fide potest excidere.*

Marsilius Patavinus in defens. pacis: *In concernentibus fidem, unius etiam privati ac Laici dictum præferendũ est dicto Papæ, si moveatur melioribus autoritatibus V. ac N. Test. quàm Papa.*

Joh. de Turrecremata lib. 4. Summ. de Eccl. part. 2. cap. 20. *Papam eo ipso quo in hæresin incidit, etiam interiorem tantùm, esse extra Ecclesiam & depositum à Deo, quocirca ab Ecclesia posse judicari, id est, declarari, esse depositum jure divino & deponi de facto, si adhuc recusat cadere.*

In c. Si quis pecunia dist. 79. n. 6. concedit,

di.., Papam posse fieri hæreticum & sentire contra articulos fidei & quæ sunt illis annexa aut necessaria.

Petrus de Palude lib. de potest. Eccl. *Papa quando labitur in hæresin, tunc eo ipso est præcisus ab Ecclesia & desinit esse caput.*

Baldus ad c. Cùm adeo X. de rescript. *Papa est homo, & quandoq; patitur lethargum.*

Idem consil. 389. *Papa in causa Regis Roberti magis fuit partialis quàm Apostolicus.*

Carolus Galliæ Rex in Decreto de abrogatione Annatarum Ann. 1406. publicato, inter cætera sic loquitur: *In illis, de quibus notoriè turbatur Status Ecclesiæ, etiam Papæ non obedire, consulunt sancti Doctores.*

Theodoricus à Niem in tract. de Schismate (circa Ann. 1418.) *Dominus quilibet Papa, & omnes Domini Cardinales, & omnes Ecclesiastici Prælati, & omnes Christiani, cùm sint omnes filii Adæ & Evæ, in quibus ex inobædientiæ peccato & errore corrupta est humana Natura &c. possunt quandoq; errare, peccare, decipere & decipi, & incautè, & inconsultè, & indiscretè, & stultè & dolosè.*

Patres Concilii Basileensis in Epist. Synodica 3. scribunt, *se sæpius expertos esse & legisse, Papam errare.*

Thomas de Corselliis circa Annum 1428 apud Æneam Sylvium in Hist. Concil. Basil. *Fides Ecclesiæ, cujus personam Petrus gestabat, intemerata semper permansit. De Romanis verò Pontificibus liceret exempla admodùm multa referre, quoniam hæretici aut aliis vitiis imbuti, sunt reperti.*

Johannes Wesselus Groningensis, vulgò Lux mundi dictus circa Annum 1455. in libro, cui titulus *Farrago*, inter cætera sic scribit: *Mihi sanè non parvæ illorum causæ videntur, qui propter indubitatam Scrituræ autoritatem necessariò confitendam in probabili sententia Pontificum discesserunt &c. A puero mihi semper ridiculum & indignum fuit visum, credere, aliquem hominem suo Decreto posse facere, quo bonum in oculis Dei, ut quatuor, fieret bonum ut octo, solo Decreti humani accessu aut interventu.*

Ibid. *Subditi non tenentur credere Papæ, nisi rectè credenti. Obligamur enim credere meliùs credenti, & fides nostra non homini, sed Spiritui sancto obligata. Valdè namq; periclitaretur via justi, si penderet ex via Papæ, cùm summorum Pontificum pleriq; pestilenter errarint, ut novissimis diebus nostris in Concilio Constantiensi claruit. Benedictus, Bonifacius & Johannes XXIII. qui graviter fidem lacerarunt. Et nostris postremis diebus Pius II. & Sixtus IV. quorum alter patentibus bullis regna terrarum sibi vendicavit, alter turpissimas dispensationes, non solùm super præstito in causa civili juramento, sed etiam de præstando, de plenitudine potestatis plumbatas bullas emisit in abusu potestatis Apostolicæ.*

Ibid. *Cùm ergò non homini credere oportet, neq; Papæ oportebit. Valde enim in ambiguo fluctuaret fides nostra, si illi credendum, qui ipsemet sæpè errat, ut in & ex Decretalibus convinci potest, & Rabineo Andegavis publicè in cathedra arguenti mihi confessus fuit, inquiens. Si hæc ita sunt, universum nostrum fundamentum falsum est. Si ergo canonibus jam solenniter publicatis aut authenticè roboratis credere*

non oportet, quia sunt contra sacrum Canonem, non Papæ ulli credere oportet, sed diligere, venerari & obædire, quando rectè officio fungitur.

Id. *Non parum horrori mihi est verbum istud tuum, quo mones, quòd magis mihi pro ratione debet esse autoritas Papæ.* Nunquam *Parisiensi Facultati Theologicæ, non dico ratione major fuit, imò nunquam fuit pro ratione Clementis Papæ autoritas, quoniam temeritatem illius Angelis præcipientem reprehenderunt & correxerunt, quando cruce signatis ad eorū vota tres vel quatuor animas ex purgatorio, quas vellēt, elargiebatur. Item quando indulgentias à pœna & culpa publicabat, horū tamen eorum hodie plumbatæ bullæ reperiuntur. Tu tamen mones, hujusmodi Papæ autoritatem non solùm pro ratione, sed & super rationem esse mihi debere. Quæ quæso in his ratio mea, nonne Scriptura sacra? Nunquid vis Papæ autoritatem supra sacram Scripturam ferre? Papæ voluntas & Scripturæ autoritas non æquè constituta sunt, sed ut voluntas Papæ secundum Scripturæ veritatem, non veritas sacræ Scripturæ à Papæ voluntate regulanda sit.*

Jacobus de Paradiso in lib. de septem Statibus Ecclesiæ circa Annum 1457. *Si singulis membris medicina est parata, cur capiti denegatur? cùm hoc magis indigeat sanatione quā alia, quia eo ægrotāte omnia membra ægrotare videntur. Nisi fortè quis insaniens ad hunc errorem prorumpet, quòd diceret, Papam impeccabilem & indeviabilem, q. jam extra terminum viatorum volentes eum collocare. Non recensent, Petrum primum Papam fuisse reprehensum à Paulo uno, singulari & sibi inferiore, ad Galat. 2. Et Ecclesiastica Historia & Speculum Historiale & certa ac indubitata experientia manifestat, eum & in fide & in moribus similem esse posse cæteris peccatorem ex vertibilitate liberi arbitrii nondum confirmati.*

Idem. *Inspiciamus primum Papam, qui cùm in veræ fidei confessione Christum Dei filium pronunciasset, dictum est ei à Christo, Beatus es Simon Bariona. Cùm verò à vera Dei regula, quoad Christi passionem impediendam (quanquam piè illud visus fuisset sensisse) ei dixisset. Absit à te Domine, non erit tibi hoc. Respondit Jesus Petro, Vade post me Satana, scandalum mihi es, quia non sapis ea quæ Dei sunt, sed ea quæ hominum. Matth. 16. Ecce qualis mutatio facta est in eodem homine, non mutatâ personâ, sed habitu mutato de beatitudine in Satanam! Et si simile contingeret in persona Papæ, cur non simile sibi attribueretur in appellatione, cùm ipse Successor sit Petri? non inde potestas culpatur, sed vitium personæ in reprobum sensum mutata.*

Johan. Franciscus Picus Mirandul. de fide & ordine credendi theor. 16. *Si pars major contra divinas literas contraq́ue ea, quæ violare nefas est, decernere quicquam vellet, reliquis qui pauciores essent, contranitentibus, numero minori adhærendum esset, quemadmodum accidit in Ariminensi Concilio & in Ephesino secundo. Quinimò simplici potiùs rustico & infanti & aniculæ, quàm & Pontifici Maximo & mille Episcopis credendum, si contra Evangelium isti, illi pro Evangelio verba facerent.*

Lib. 1. de injust. excomm. Hieronymi Savanarolæ cap. 1. *Pleriq́ue cùm Theologorum, tum juris Interpretum asseverantissimè voluerunt, Pontificem, Conciliumq́ue in dirimendis controversiis hallucinari posse, pro vero falsum pronunciantes, præterq́ue rationes afferunt exempla, quandoquidem & Ariminense & Ephesinum, II. & Aquisgranense, aliaq́ue*

aliaq; nonnulla aberrarunt. Et summorum Pontificum alius Arianæ pravitati subscripsit, alius idolis sacra fecit, alius aliter devia sectatus est.

Autor Oneris Ecclesiæ cap.15. num.33. *Promulgatores Indulgentiarum allegant absolutam autoritatem summi Pontificis, de cujus potentia illud Sap.12. induci potest. Nec timens aliquem veniã dabas peccatis illorum. Quis enim dicet tibi, quid fecisti? aut quis stabit contra judiciũ tuum? aut quis tibi imputabit, si perierint nationes? non enim est alius Deus, sc. terrestris, quàm tu. Mox postquã aliquis veritatis zelator verbum superioritatem Ecclesiasticã mordens profert, hæreticus accusatur, igni deputatur & morte dignus condemnatur, penitusq; opprimitur, quia inutilis est nobis & contrarius operibus nostris. Sap. 2. Aliter nos instruit exemplo patientiæ & doctrinæ primus Papa, cui discipulus in faciem restiterat, Gal.2.*

Num.34. *Summi quoq; Pontifices illud pestiferum considerant dictum. Non præsumi, tantæ celsitudinis apicem errare. Verùm Pontifex tot monstris Dæmonum & impiorũ aulicorum obsessus magis, quàm stipatus non potest errare, nisi cum totius Ecclesiæ maximo damno. Assentatur insuper eidem Pontifici adulatione illâ, in pectoris sui scrinio esse omnia jura, unde in V.T. Pontifex rationale ferebat in pectore. Sed pectus Papæ non semper justum, exinde nonnulla injuriæ sæpe emanãt, quia carneum est, atq; Papa homo unus ex ipsis, quorũ curam habet. Omnis namq; Pontifex ex hominib. assumitur, quibus aliquãdo non solùm errores, sed portenta placent. Et licet Papa cum Cardinalium cœtu censeatur esse Ecclesia repræsentativa & virtualis, tamen errare potest, tametsi universalis Ecclesia, quam repræsentat legitimum Concilium generale, errare nequeat, uti doctissimè probat quidam Cardinalis Cameracensis. Advertendus est itaq; Papa, quando ut Papa, id est, secundum Canonicam Scripturã loquitur, non quando pro arbitrio sui capitis præfatur. Alioquin multorum crudelium Pontificum cædes, hæreses, factiones, aliaq; facinora præsumerentur fuisse beneficia piorum Pastorum, cùm tamẽ fuerint immania Tyrannorũ latrocinia.*

Num.35. *Pleriq; contra Ecclesiastica Statuta in Pontifices Simoniacè electi, ambitiosè intrusi & aliquando in tantum vitiati fuerunt, quòd rursus ab Ecclesia rejecti, è sede expulsi, damnatiq; sunt, ac interdum propter suos defectus manifestè à Deo percussi. Quocirca in Canonib. cavetur, quòd sententiã Romanæ Sedis cõmutare & ea, quæ nõ sunt benè definita, retractare licet. Quinimò unus Papa alterius Indulgentias, etiã licitè priùs concessas, plerunq; revocat. Verùm etiã Sixtus IV. indulgẽtias à seipso cõcessas plerunq; revocat.*

Cap.19. n.4. *Ecclesia quidem regitur à Spiritu sancto, sed ejus rectores tanquã homines fragiles, quandoq; à Spiritu maligno exagitantur. Ita Papa Liberius Arianæ hæresi consensit. Ita fœmina Agnes, quæ ultra biennium Papatum occupavit, imprægnatur ac palàm peperit prolem. Unde non omnis Papa est sanctus, sed aliquando ceu reprobatus punitur. Exemplo est Anastasius II. natione Romanus. Pluries quoq; in canonib. reperiuntur Pontificum facta esse correcta, tanquam iniqua, alioquin Julii III. acerbitates essent sanctæ &c. Si omniũ Pontificum sancita essent inviolabilia, veluti Evangelia, certè Sedes Apostolica hujusmodi Pontificum sancita, prout sæpè contingit, non enervaret, neq; commutaret, neq; unus Papa alterius sui legitimi Antecessoris Decreta vel indulta revocaret neq; infirmaret. Alioquin Christus, cujus personam uterq;*

Papa successivè gerere gestit, esset divisus. Ad hoc optimè sacra Scriptura affirmat, Paulum primo Papæ Petro reprehensibili in faciem restitisse.

Joh. Aventinus lib. 5. Annal. memorat, *Gregorium VII.* (Hildebrandum) *Antichristum propterea dictum fuisse, quòd semetipsum errare non posse gloriaretur.*

Lib. 7. sic scribit: *Eberhardus Episcopus Juvaniæ vocavit nomen blasphemiæ scriptum in fronte Antichristi, quòd dixerit, Deus sum, errare non possum.*

Anton. de Rosellis in tract. de Imp. & Papę potest. circ. fin. vers. unde conclusio &c. statuit, quòd *Papa perseverans in notorio scandalo de hæresi est suspectus, videl. quòd non credat, Deum ultorem esse criminum, sive aliam vitam.*

Volaterranus lib. 22. Anthrop. probat, *Pontifices quandoq; gravissimè errasse.*

Gundissalus de Villadiego tract. de hæret. q. 7. n. 7. &

Joh. de Pisauro in consiliis Bruni consil. 114. n. 6. fatentur, *Pontificem errare posse.*

Jacobus Almain de autorit. Ecclesi. cap. 10. *Papa potest errare errore judiciali, de errore personali omnib. notum est.* (quam propositionem ibid. prolixè confirmat.)

Caranza controv. 4. postquam prolixè tractasset illorum sententiam & argumenta, qui asserunt, *Papam non posse esse hæreticum*, subjicit: *Hæc solutio non involvitur tantis difficultatibus, atq; aliæ præcedentes. Sed utinam tàm vera esset quàm est facilis & pia! Nō ausim affirmare, nec est verisimile, nullū Episcopū Romanū in fide errasse.*

Alphonsus de Castro lib. 1. adv. hæres. cap. 2. *Papam solum, absq; congregatione Concilii, posse in iis, quæ ad fidem spectant, errare, multi non contemnendæ autoritatis Theologi asseruērunt, imò aliquos Pontifices summos in fide errasse compertum est. Deinde si tanta esset solius Papæ autoritas, quanta totius Concilii plenè & rectè congregati, frustra tantus labor pro Conciliorum congregatione sumeretur. At cùm semper judicatum fuerit, Conciliorum congregationes maximi esse momenti, ad lites, quæ de rebus fidei emergere subinde contigit, tollendas, convincitur inde, aliquid magis esse autoritatis penes totum Cōcilium rectè, ut decet, cōgregatum, quàm penes solum Pontificem. Unde manifestè error Gratiani deprehenditur, qui in volumine Decretorum in exordio dist. 20. ita dicit: Decretales itaq; Epistolæ canonibus Conciliorum pari jure exæquantur. Hoc autem vel ex eo convincitur esse falsum, quòd nulla recta ratio patitur, ut regula, quæ à rectitudine deviare potest, ullo pacto æquetur rectissimæ atq; certissimæ, infallibiliq; regulæ.*

Lib. ejusd. cap. 4. *Omnis homo errare potest in fide, etiamsi Papa sit. Nam de Liberio Papa refert Platina, illum sensisse cum Arianis, & Anastasium II. hujus nominis Pontificem favisse Nestorianis, qui Historias legerit, non dubitat. Cœlestinum Papam etiam errasse circa matrimonium fidelium, quorum alter labitur in hæresin, res est omnibus manifesta. Neq; hic Cœlestini error talis fuit, qui soli negligentiæ imputari debeat, ita ut illum errasse dicamus, velut personam privatam & non ut Papam, qui in qualibet re seria definienda consulere debet viros doctos, quoniam hujusmodi Cœlestini definitio habebatur in antiquis Decretalibus, in cap. Laudabilem tit. de conversione infidelium, quam ego ipse vidi & legi. Si ergò nulli homini jure tenemur in interpretatione sacrarum literarum credere, propterea quòd quilibet homo solus errare potest, erit necessariò judicium interpretationis*

tionis penes totam Ecclesiam.

Lib.ejusd.cap.8. *Nomen Sedis Apostolicæ, non pro solo summo Pontifice debet accipi, cùm hic in fide errare possit, ut superiùs de Liberio & Anastasio & Cœlestino ostendimus, sed Sedes Apostolica, quæ nunquam erravit, comprehendit tam Collegium, cujus consilio juvatur Pontifex, quàm ipsum Pontificem. De hac autē Sede non constat eam aliquando errasse &c. Quapropter justum est, ut in re tanti momenti, qualis est fides Catholica, consulat fratrum suorum Collegium, antequam quicquam definiat, adjunctis etiam, si id possibile foret, viris aliis sanctitate perinde ac doctrinâ eminentibus.*

(In prima editione libri Alphonsini An.1534. sub prelo Ascensiano lib.1.cap.2. hæc habentur: *Papa in fide errare potest, ut meliùs sentientes tenent, etiam ex his, qui Papatui plurimùm favent, inter quos est Innocentius ejus nominis quartus Pontifex, in cap. primo de summa Trinitate.* Lib.1. cap.4. hæc habentur: *Non credo aliquem esse tam impudentem Papæ assentatorem, ut ei tribuere hoc velit, ut nec errare, nec in interpretatione sacrarum literarum hallucinari possit.* Item: *Pontifices posse errare constat ex eo, quòd plures eorum adeo illiterati fuerint, ut Grammaticam penitùs ignoraverint.* Sed in posterioribus editionibus hæc sunt omissa. Interim sufficit nobis, quòd Alphons. de Castro adhuc testetur, *Pontifices, etiam ut Pontifices, errare posse.*)

Erasmus in annot. 1.Cor.7.p.327. *Si verum est, quod quidam asseverant, Pontificem Romanum errori judiciali non posse unquam errare, quid opus generalibus Conciliis, quid opus in Concilium accersere Jurisconsultos, ac Theologos eruditos, si pronuncians labi non possit? cur datus est appellationi locus vel ad Synodum vel ad eundem rectiùs edoctum, posteaquam semel de causa pronunciavit Pontifex? quorsum attinet tot Academias in tractandis fidei quæstionibus distorqueri, cùm ex uno Pontifice, quod verum est, audire liceat?*

Et postea: *In causa fidei Schola Parisiensis aliquando publicitùs improbavit Romani Pontificis sententiam, eumq; ad palinodiam compulit, si qua fides Historiis.*

In annot. Gal.2.v.11. *Articuli Parisienses dicunt, Petrum in fide errasse.*

In supput.error.Bedæ p.4. *Hæc à me dicuntur, non ut insimulem Facultatem* (Parisiensem,) *sed quòd excusatum velim, si quid scripsit Beda, quòd eâ Facultate sit indignum, ut certè scripsit permulta tam manifestæ falsitatis, ut etiamsi summus Pontifex ea probaret, sim appellaturus ab eo dormiente ad eundem vigilantem.*

In Præfat.Hilarii: *Quidam, posteaquam nihil non definierant de rebus divinis, novam etiam in his, qui nihil aliud sunt, quam homines, θεότητα commenti sunt, quæ quidem plus quæstionum & atrociores tumultus exaravit orbi, quàm olim Arianorū temeritas.* (In margine notatur, *de potestate Rom. Pontificis.*)

Ambrosius Catharinus lib. de cert. grat. assert. 13. *Neq; enim quodcunq; Pontifices in suis Decretis enunciativè aut opinativè magis, quàm decisivè loquuntur, illud haberi debet q. decisum & determinatum, ut ipsi attestantur. Nam ipsemet Innocentius in c. Literas de restit. spoliat. cùm proposita esset quæstio quædam, circa quam erat oraculum Clementis Papæ, non habuit oraculum illud pro determinatione, imò nec ipse voluit determinare. Magnum enim esset ac verè nimis durum, ex quovis prolato Pontificum alligare intellectum sapientum, non enim semper & in omni verbo assistit illi Spiritus sanctus.*

Idem in Comm. Gal. 2. *De quolibet alio Papa, præter B. Petrum, cõclusio sit. Nihil prohibet, Papam errare etiam in fide ac deficere, etiamsi quidam novitii Scriptores ausi sunt oppositum defendere, præter communem sensum Doctorum.*

Andreas Fricius lib. 4. de Rep. emend. cap. 5. *Eugenius IV. hæreticus & schismaticus à Concilio Constantiensi pronunciatur, quia scripta schismatica à fide devia & hæretica, quæ tamen ipse sententiã definitivã appellaverat, in publicũ sparserit. Atq; hoc est, quod meâ sententiâ dictis illorum valdè repugnat, qui omni asseveratione affirmare audent, numeratis omnibus Pontificibus, à Petro ad Julium III. nullum unquam hæreticum sedisse unquam in Curia Romana.*

Arboreus in Theosophia lib. 4. cap. 32. *Papa potest errare in fide & aberrant illi totâ viâ, qui aliter sentiunt.*

Ibid. *Vocat eos assentatores, qui eum immunem à lapsu hæreseos & schismatis dicunt.*

Genebrard. lib. 4. Chronol. p. 807. *Multi Papæ fuerunt apostatici.*

Corn. Agrippa de vanit. scient. cap. 62. *Inter Romanos Pontifices multos schismaticos, reprobos & hæreticos, aliquãdo etiã fœminã ad tanti apicis culmen conscẽdisse legimus.*

Theophrastus Paracelsus in annot. ad figuram 15. Joach Abbatis. *Papa, si à scorto suo non abscedat, h. e. à luxu & falsa doctrina, cum omnibus his, qui gestarunt vel gestant adhuc ejus characterem, similis erit Caiphæ & Hannæ, qui fuerunt Pontifices Hebræorum.*

Et postea: *Doctrina præceptaq; ejus non sunt Christiana, sed Judaica & Ethnica &c. Quemadmodum doctrina eorum à Deo est aversa, ita & eorum imago.*

Ad fig. 19. *Idololatria occupavit regnum Papæ, sequaciumq; ejus.*

Melchior Canus lib. 6. Locor. cap. ult. resp. ad 11. p. 214. *Quamvis Albertus Piggius multis in locis satis probabiliter dicat de summi Pontificis autoritate,* (omnes Romanos Pontifices erroris notâ liberans & contendens, nullum unquam in hæresin incidisse) *tamen non id spectandum est, quid dicat, sed quid consentaneum sit ei dicere, cui veritatem tueri ac retinere, sententia est. Dicit itaq; ille multa multis locis de hac quidem re, sed aqua hæret, ut ajunt. Defendat Liberium Piggius, quem tædio victũ exilii in pravitatẽ hæreticam subscripsisse, autor est Hieronymus in Chronicis. Excuset Marcellinũ, quem timore fractũ, idolis sacrificiũ obtulisse, memoriæ proditum est. Victorem vendicet, quem Paulianistæ suum esse mentiti sunt, ut scribit Eusebius lib. 3. Hist. Eccl. cap. 2. Anastasium liberet, quem, sine certo & probabili testimonio, Gratianus hæreseos insimulavit. At Honorium quomodo ab errore vindicabit? quem hæreticum fuisse tradit Psellus in carmine de septem Synodis, Tharasius ad summos Sacerdotes Antiochiæ, Alexandriæ, sanctæ urbis, ut 7. Synodo act. 3. scriptum est, Theodorus cum Synodo sua Hierosolymitana in confessione fidei, quæ habetur eadem actione 3. Epiphanius respondens hæreticis in conspectu Concilii ejusdem act. 6. tom. 2. tota demum ipsa 6. Synodus act. ult. & in Epist. ad omnes Sacerdotes & Clericos. Adrianus quoq; Romanus Pontifex in act. 5. Synodi octava generalis. De Romano, inquit, Pontifice quenquã judicasse non legimus, licet enim Honorio ab Orientalib. post mortem anathema sit dictum, sciendum tamen est, quòd fuerat super hæresi accusatus, propter quã solam licitum est minorib. majorum suorum motib. resistere. Hactenus Adrianus, ubi etiam addit, sententiam in Honorium latam ex Romani Pontificis consensu fuisse, id*

quod

quod exploratū est in 6. Synodo generali act. 4. ubi Agatho in Epistola ad Concilium, Honorium ipsum anathematizat. Beda item de rerum Natura *cap. 67. In sexta Synodo, ait, Macarius cum suis sequacibus simul & Prædecessoribus, Ciro, Sergio, Honorio, Pyrrho anathematizatus est. In libro præterea Pontificali refertur Leo II. sextam Synodum suscepisse, in qua condemnati sunt Cirus, Honorius. Atq; in fine sextæ Synodi ponitur Epistola Leonis ad Constantinum; ubi post susceptum confirmatumq; Concilium, Anathematizamus, inquit, Cirum, Sergium, nec non & Honorium, qui hanc Apostolicam Ecclesiam, non Apostolicæ traditionis doctrinâ lustravit, sed prophanâ proditione immaculatam fidem subvertere conatus est. Præterea illud caput, Si Papa dist. 40. quod pro nihilo habet Campensis*(Piggius)*nos maximi habere debemus. Quoniam ille unus casus, in quo oves pastorem suum judicare possunt, sc. cùm fuerit hæreticus, habetur, ut alia loca præteream, in quinta Synodo Romana 218. Episcoporum in hæc verba. A multis Antecessoribus nostris Synodaliter decretum atq; firmatum est, ut oves pastorem suum nec reprehendere, nisi à fide exorbitaverit, præsumant. Idem tradit Anacletus in Epist. 3. de Patriarchis & Primatibus, inquiens. Pastor Ecclesiæ, si à fide exorbitaverit, erit à fidelibus corrigendus, sed pro reprobis moribus magis est tolerandus, quàm distinguendus, quia rectores Ecclesiæ à Domino sunt judicandi &c. Non est igitur negandum, quin summus Pontifex hæreticus esse possit.*

Johannes Driedo de dogmat. libr. 4. cap. 3. *Quamvis propter promissiones Salvatoris sit firmâ fide credendum, Petrum non defecisse finaliter à fide, hoc tamen non oportet sic credere de Successoribus Petri, qui neq; in fide sunt confirmati, ut Petrus, neq; tales habuerunt promissiones à Christo, qui dixit, Sedebitis super sedes duodecim. Neq; videtur ulla esse Scriptura, quâ cogamur credere, universalis Ecclesiæ Pontificem non fieri unquam hæreticum.*

Didacus Stella in cap. 22. Lucæ super verba: *Oravi pro te &c. Petrus peccavit post hæc verba Matth. 16. Tu es Petrus &c. & fides in eo defecit & multi Pontifices Romani erraverunt, sicut Marcellinus, qui idolis sacrificavit, & Liberius Papa, qui Arianis consensit, & Anastasius quoq; Secundus propter hæresis crimen repudiatus fuit ab Ecclesia, & alii etiam plurimi contra Catholicam fidem tenuerunt, ut Johannes XXII. qui asseruit, quòd animæ Sanctorum non videbunt Deum usq; ad ultimum seculi diem, & quòd Filius Dei sit major Patre & Spiritu sancto, & plurimos alios habuit errores. Sed in quantum est caput Ecclesiæ, nullatenus errare potest, & tunc est caput Ecclesiæ, cùm facit quod in se est, nempe cum consilio doctissimorum virorum & Cardinalium desiniendo, ubi errare non potest.*

Stapleton. in relect. princ. cont. 3. q. 4. p. 384. *Non videtur hæreticum* (dicere, Papam posse errare) *propter multos Catholicos, qui contrarium sustinuerunt.*

Benedictus Justinianus Jesuita in Comm. Rom. 1. v. 8. *Mirum est, quosdam Christianos Theologos, qui se doctissimos haberi volunt, sua cum hæreticis studia conjungere & Romanos quosdam Pontifices hæresis atq; impietatis impudenter damnare, quos æquum erat viris doctis* (Jesuitis) *fidem habere, qui eos non ab errore solùm, sed etiam erroris suspicione liberant, cùm præsertim Agatho & Nicolaus I. ad Michael. Imperat. Romanos Pontifices ab omni prorsus errore immunes fuisse testentur.*

Bellarminus lib. 4. de Roman. Pontif. cap. 2: *Quorundam Catholicorum sententia est, Pontificem, etiam ut Pontificem, posse esse hæreticum & docere hæresin, si absq; generali Concilio definiat, & de facto aliquando accidisse. Hanc opinionem sequitur Nilus in suo libro adversus Primatum Papæ. Eandem secuti sunt aliquot Parisienses, ut Gerson & Almain in libris de potest. Eccles. nec non Alphonsus de Castro lib. 1. adv. hæres. cap. 2. & Adrianus Papa in quæstione de confirmatione, qui omnes non in Pontifice, sed in Ecclesia, sive in Concilio generali tantùm constituunt infallibilitatem judicii de rebus fidei.*

Idem Bellarminus lib. ejusd. cap. 7. §. 2. *Non est omninò certum, an possit necne esse hæreticus Rom. Pontifex.*

Greg. de Valentia in anal. f. 320. adducit aliquot Scriptores Pontificios, qui concedunt *fieri posse, ut Pontifex non modò privatim in hæresin incidat, sed etiam præterea eundem errorem in fide manifestum perversè adversus exploratā alioqui in Ecclesia fidem, Ecclesiæ obtrudere velit.* Et addit, *illos rem opinari non penitùs improbabilem.*

Tannerus in Apologet. contra Anti-Tanner. p. 106. *Notandum est, esse aliquos Doctores Catholicos, qui existiment, Pontificem, etiā ut Pontificem, posse esse hæreticum & docere hæresin, si absq; generali Concilio aliquid definiat & de facto aliquando accidisse. Hanc opinionem, ut ait Bellarminus, sequitur Nilus in suo libro adversus Primatum Papæ. Eandem secuti sunt aliquot Parisienses, ut Gerson & Almain, nec non Alphonsus de Castro & Adrianus VI. Papa, qui omnes non in Pontifice, sed in Ecclesia sive Concilio generali tantùm constituunt infallibilitatem judicii de rebus fidei.*

Idem tom. 3. Theolog. Scholast. Disp. 1. q. 4. dub. 6. num. 237. *Papa an possit privatim esse hæreticus, disputatur inter Catholicos salvâ fide & caritate.*

Pazmannus lib. 7. Hodegi cap. 3. multos Autores Romano-Catholicos allegat, qui statuunt, quòd *Papa errare possit & de facto erraverit.*

Lib. ejusd. cap. 9. *Ex Catholicis Doctoribus non pauci audacter docent, Romanum Pontificem privatim & per se, sine generali Concilio, falsum quoq; posse docere, & hac de causa suum ipsius judicium tantùm ad fidei confirmationem sufficiens esse non poterit.*

Nicolaus Crassus in Antiparænes. ad Baronium Patavii Ann. 606. edità p. 62. *Nunquid summus Pontifex errare & labi non potest in ferenda sententia? Id verò omnes Theologi pro certo affirmant, & res ipsa loquitur, refertissimæ enim sunt Historiæ hujusmodi exemplis.*

(Ex his omnibus manifestum, ipsos Pontificios Scriptores quamplurimos concedere, *Papam posse in rebus fidei errare, ac in hæresin incidere.* Excipiunt quidem 1. *Pontificem errare posse, ut personam privatam, non autem ut Pontificem; posse fieri hæreticum, non autem in fidei judicio contra fidem definire.* Sed manifestum est, & ipse Bellarminus agnoscit, quosdam eorum, quorum testimonia adduximus, disertis verbis docere, *quòd Pontifex, etiam ut Pontifex, errare possit, si solus absq; Concilio definiat.* Præterea, quidam Pontifices propter publicos errores à Papali Sede per Ecclesiam sunt deturbati, ut postea apparebit, ergò illi ad minimum, quoad personā publicam errarunt. Adde, quod Papa semper sit persona publica, & publicus Ecclesiæ Doctor, proinde si errare potest non solùm ante suam ad Papatum evectionem,

sed

sed etiam in ipsa Sede Romana constitutus, ergò etiam ut Papa errare potest. Insuper si Papa potest fieri hæreticus, quid impedit, quò minùs etiã hæresin docere ac definire possit? Si infallibilis Spir. sancti assistentia prohibet, quò minùs hæresin doceat ac definiat, utique etiam prohibet, quò minùs hæresin amplectatur. Quia officium nihil aliud est, quàm qualitas ad personam accedens, non potest non illud affici ex vitiis aut virtutibus personæ. Sic quamvis matrimonium propriè personam spectet, tamen si idem qui uxoratus est, fit Episcopus, tum dicitur uxoratus Episcopus. Pari ratione quãvis hæresis propriè sit vitiosa qualitas personæ, tamen si hęc persona fit Episcopus, fieri nequit, quin idem sit hæreticus Episcopus. Inde Bellarm. ipse lib. 4. de Pont. cap. 6. à persona publica cõcludit ad personam privatam. *Quomodo*, inquit, *confirmabit fratres in fide & veram fidem semper prædicabit Pontifex hæreticus?*

2. *Papam in hæresin prolapsum non amplius esse Papam.* Resp. Sic ergò Papa, quâ talis, non potest fieri hæreticus. Si enim Papatum amittit, quamprimum fit hæreticus, fieri nõ potest, ut Papa, quâ talis, sit hæreticus, quemadmodum renati, quâ tales, cõtra conscientiã nõ peccant, quia quando contra conscientiã peccant, desinunt esse renati 1. Johan. 3. v. 9. Vicissim si Papa potest fieri hæreticus ac eo in casu desinit esse Papa, ut multi ex ipsis Pontificiis concedunt, perpetuò dubitatio illa in animis hominum hærebit, an Papa non inciderit in hęresin ac proinde desierit esse legitimus Pontifex?)

Rectè ergo monet Alphonsus de Castro lib. 1. cap. 4. *Illos qui respondent, Papam desinere esse Papam, si hæreticus fiat, jocari in re seria. Sic enim* (inquit) *quis posset asserere, nullum fidelem posse in fide errare, nam cùm hæreticus fuerit, jam desinet esse fidelis;* (quæ tamen verba ex posterioribus Alphonsini libri editionib. sunt expuncta.)

2. Quòd exempla testentur, multos Pontifices in rebus fidei errasse.

Guilielmus Occam Minorita (qui vixit circa Annum 1320.) adducit aliquot exempla. *Quòd Papa*, inquit, *Canonicè intrans, errare posit contra Catholicam veritatem, multis exemplis ostenditur. Apertum autem exemplum est de Apostolorum Principe B. Petro, quem ideo, ut videtur, divina providentia, postquam ipsum ad Papatum assumsit, errare permisit, ne Successores ejus ipso fide, constantiâ & sanctitate longè inferiores, se non posse errare putarent. Quòd autem B. Petrus contra veritatem Evangelii erraverit, B. Paulus ad Galatas cap. 2. manifestè asserit, dicens, cùm autem venisset &c. Ex quibus verbis datur intelligi, quòd B. Petrus à veritate deviavit. Unde quod à fide Christi exorbitaverit, habetur in Decretis 2. q. 7. c. 7. testes. Ecce ibi Gratianus allegat, quòd subditi valeant reprehendere Prælatos per exemplum de Paulo, qui reprehendit Petrum, cui allegationi respondet, dicens, quòd hoc licet, quando Prælati à fide exorbitant, sicut exorbitavit Petrus. Unde dicit ibidem in hæc verba. Paulus Petrum reprehendit, qui Princeps Apostolorum erat, unde datur intelligi, quòd subditi possunt reprehendere Prælatos, si fuerint reprehensibiles.* (Ubi tamen notandum, quòd Petrus in doctrina non peccaverit directè, theoreticę, & in se spectatã, sed indirectè, practicè, ratione applicationis, exercitii & exempli, quia subduxit se à gentibus, fuit simulator, non

non recto pede ad veritatem Evangelii incessit, quod Petri peccatum consequenter & indirectè læsit articulum de libertate Christiana & gratuita justificatione.)

Secundum exemplum est de Marcellino Papa, qui contra fidem erravit, idola adorando, de quo Nicolaus *Papa, ut habetur dist. 21. c. Nunc autem, ait, Tempore Diocletiani & Maximiani Augustorum, Marcellinus Episcopus urbis Romanæ, qui postea insignis Martyr effectus est, adeo compulsus est à paganis, ut templum eorum ingressus grana thuris super prunas imponeret. Et in Legenda ejus sic legitur. Marcellinus ad sacrificandum ductus est, ut thurificaret, quod etiam fecit. Et in Chronicis sic habetur; quia compulsus à Diocletiano, incensum idolis dedit. Et infra; ad scelus, inquit, idololatriæ judico me deponendum & anathematizo, quicunque corpus meum sepulturæ tradiderit & flens dixit. Heu me anathematizavi & non possum in Sacerdotio remanere. Ex his colligitur, quòd B. Marcellinus Papa contra fidem erravit, scelus idololatriæ committendo.*

Tertium exemplum ponitur de Liberio Papa, qui consensit perfidiæ Arianæ, sicut in Chronicis legitur manifestè. Potest Papa hæreticari, licet nunquam Papatui renunciet.

Quartum exemplum ponitur de Anastasio II. Papa, qui propter hæreticam pravitatem fuit à Romana repudiatus Ecclesia, de quo in Decretis dist. 19. sic legitur: Anastasius Secundus natione Romanus, fuit temporibus Theodorici Regis. Eodem tempore multi Clerici se à communione ipsius abegerũt, eò quòd communicasset sine consilio Episcoporum vel Presbyterorum Ecclesiæ cunctæ Catholicæ Decano Thessalonicensi nomine Fotino, qui in scelere communicaverat Achaio, & quòd voluit occultè revocare Achaium & non potuit, nutu Dei percussus est & dum assellaret, emisit viscera.

Quintum exemplum de Symmacho hæreseos insimulato.

Sextum de Leone convicto ab Hilario Pictaviense.

Septimum de Sylvestro II. qui Diabolo homagium fecerat & dum Papa fuit, eum consuluit.

Octavum de pluribus summis Pontificibus diversa contra fidem sentientibus, ut de Johanne XXII. & de Nicolao III. Item de Innocentio III. & aliis pluribus.

Johannes Capistranus Monachus Silesius circa Annum 1444. docuit, *Papam errare posse, idq; confirmavit exemplo Papæ Liberii, qui fuit Arianus, juxta Chronicam Martini; & Anastasii II. qui volens revocare Acatium hæreticum, divino judicio percussus fuit, quod dum ad Naturæ necessaria accessisset, egerendo intestina miserabiliter vitam finivit.*

(Age verò de quibusdam Pontificibus in specie ex ipsorum Pontificiorum confessione demonstremus, quòd in fide erraverint.)

1. *Clemens* (quem Petri Successorem proximum esse plerique volunt, alii verò Linum interponunt) Epist. 5. *Communis vita omnibus est necessaria & maximè his, qui Deo irreprehensibiliter militare cupiunt, & vitam Apostolorum, eorumq; Discipulorum imitari volũt. Communes enim usus omnium, quæ sunt in hoc mundo omnib. hominibus esse debuit; sed per iniquitatem alius dixit, hoc esse suum & alius istud, & sic inter mortales facta est divisio. Deniq; quidam Græcorum sapientissimus hæc ita sciens esse communia debere, ait amicorum esse communia omnia.*

in

in omnibus autem sunt sine dubio & conjuges. Et sicut, inquit, non potest dividi aër, neq; splendor Solis, ita nec reliqua, quæ communiter omnibus data sunt ad habendum, dividi non debere, sed habenda esse communia. (Massæus lib. 9. Chron. p. 114. putat, *hanc Epistolam non esse Clementis, sed Nicolaitæ cujuspiam, propterea quòd etiam uxores statuit debere esse communes.* Sed Gratianus sub nomine Clementis hæc citat c. Dilectissimis caus. 12. q. 1. Glossa illud *de uxoribus* putat intelligendum *non quoad usum carnis, sed quoad usum obsequii.* Sed hæc glossa non congruit textui, quia laudatur Platonis sententia, qui omnimodam communitatem statuit, inde Surius in margine notavit, *hæc verba Nicolaismo favere,* ac Turrianus lib. 5. defens. Epist. Decret. c. 2. putat hæc verba, *in omnibus sunt sine dubio & conjuges,* esse ab aliquo adscripta. Sed Gratianus ea ex Clemente allegat, ac laudatâ Platonis sententiâ, eadem requirit. Quòd si vel maximè illa submoveantur, manet tamen adhuc alius error in hac Epistola Clementis, videlic. quòd *omnibus vita communis sit necessaria, quòd omnia non minùs debeant esse communia, quàm aër & Solis splendor.)*

Idem Clemens in Canonibus Apostolorum (quos collegisse judicatur) *tertium Maccabæorum librum in Canonem recipit,* (quem tamen Apocryphum esse ipsimet Pontificii fatentur.) De utroque plura inferiùs cap. 8.

2. De Zepherino (qui sedit circa Annum 203.) Beatus Rhenanus in argum. lib. Tertulliani adv. Praxeam sic scribit: *En Zepherinus Pontifex Montanizat. Agnovit enim Prophetias Montani, Priscæ, Maximillæ pro veris.*

(Pamelius quidem excipit, *Tertullianum non dicere, quòd Zepherinus approbaverit illas prophetias, sed quòd agnoverit.* At totus contextus ostendit, Tertulliano agnoscere hoc loco esse idem, quod approbare. *Agnitio,* inquit, *Paracleti & defensio disjunxit nos à Psychicis,* h. e. Christianis orthodoxis.

Aliter igitur excipit Bellarmin. lib. 4. de Rom. Pont. cap. 8. §. Sextô &c. 1. *non esse fidem habendam Tertulliano, cùm fuerit Montanista.* Sed exceptionis hujus infirmitatem animadvertens, subjungit. 2. *Credibile est, Zepherinum Pontificem à Montanistis persuasum esse, doctrinam Montani non esse diversam à doctrina Romanæ Ecclesiæ, & ideò eundem Pontificem voluisse ipsis pacem reddere, quam abstulerint ipsius Prædecessores, non quidem quòd approbaret errorem, quem sui majores improbaverant, sed quòd arbitraretur, falsò de istis erroribus fuisse accusatos Montanistas. Hoc autem non est errare circa fidem, nec Montanizare, sed errare circa personam, id quod multis aliis Sanctis accidit.* At nec huic exceptioni Bellarminus solidè insistere potest, ideò præmittit, *credibile est*, nec tamen ullum credibilitatis ostendit fundamentum, sed sua nobis narrat somnia; non autem hîc quæritur, quid credibile, sed quid verum.)

3. De Marcellino (qui sedit circa Annum 296.) memoratur in Pontificali Damasi, & in Epistola Nicolai I. ad Michaëlem Imp. quòd idolis sacrificaverit. c. Nunc autem dist. 21. *Tempore Diocletiani & Maximiani Augustorum Marcellinus Episcopus urbis Romæ, qui postea insignis Martyr effectus est, adeò compulsus est à paganis, ut eorum templum ingressus, grana thuris super*

prunas imponeret. Anastasius Bibliothecarius de hoc Marcellino sic scribit: *Ad sacrificium ductus est, ut sacrificaret, quod & fecit; & post paucos dies pœnitentiâ ductus capite truncatus est.* Caranza in Summ. Conciliorum: *Marcellinus convictus est sacrificasse in templo Isidis & Vestæ.* Johannes Stella Sacerdos Venetus in Chronico: *Marcellinus Papa idolis thura obtulit & ea adoravit.* Baptista Mantuanus in Carm.

Tum Marcellinus & ipse
Romulidum Pastor, victus formidine, Christum
Prodidit & plenâ Marti libavit acerrâ.

Idem de Marcellino referunt Concilium Sinuessanum, Luitprandus, Marianus Scotus, Platina, Papirius Massonius &c.

(Baronius quidem Ann. 302. n. 96. & seqq. aliquot rationes adducit, quibus hæc Marcellini thurificantis Historia refutari & obreptitia ostendi possit. Sed nec Collegæ suo Bellarmino, nec Severino Binnio, qui tomos Conciliorum cum annotationibus in publicum edidit, hoc persuadere potuit. Bellarminus enim lib. 4. de Rom. Pontif. cap. 8. §. Ultimo, de eo sic disserit: *Marcellinus nec docuit aliquid contra fidem, nec fuit hereticus vel infidelis, nisi actu externo propter metum mortis.* Et postea: *Satis constabat omnibus, eum solo metu idolis sacrificasse.* Binnius autem tom. 1. Concil. p. 222. sic disserit: *Quanquam rationibus à Baronio adductis probabiliter ostendi possit, hanc Marcellini thurificantis Historiam esse obreptitiam, tamen non facilè recedendum esse putamus ab ea sententia, quæ communi hactenus consensione credita est, atq; in antiquis tabulis Ecclesiasticis recepta fuit, Marcellinum nimirum metu mortis Jovis simulachro thus adolevisse.*

Notandum verò, quòd Bellarminus quamvis initio, cùm controversias scriberet, non negaverit, *Marcellinum idolis sacrificasse*, tamen in Recognit. librorum suorum mutatâ sententiâ dicat. *Non videri id omninò esse certum, cùm nec Eusebius nec alii veteres ejus rei meminerint, cùm Augustinus lib. de unic. Bapt. cap. 16. scribat, id objectum fuisse à Donatistis, sed minimè probatum, cùm Theodoretus laudet Marcellinum, qui sese in persecutione præclarißimè gesserit.* Atqui non solùm in Synodo Sinuessana, quæ extat tom. 1. Conciliorum & teste Baronio in antiqua collectione Cresconii, sed etiam ab omnibus, quotquot scripsêre vitas Pontificum Romanorum, Anastasio, Luitprando, Platina, Albone, Papirio Massonio &c. uti etiam in Chronicis Mariani Scoti, Martini Poloni & recentiorum illud affirmatur. Baronius ipse, quamvis veritatem hujus Historiæ labefactare conetur, fatetur tamen d. l. n. 95. *Hæc hujus immolationis acta extare, venerandâ antiquitate adeò signata, & veteribus testata monumentis, ac tabulis Ecclesiasticis consignata, plurimorumq; testificationibus confirmata, ut ab his desciscere stultum & tot testibus obniti temerarium existimari poßit;* & in 2. edit. Annalium anno sequenti ex professo impugnat argumenta, quibus Synodi Sinuessanæ acta labefactari videbantur, ut sic inter Baronii & Bellarmini Cardinalis utriusque φροντίδας δευτέρας plurimùm omninò intersit. Nam ille se fatetur primùm inclinasse in partem eorum, qui Actorum Synodi Sinuessanæ veritatem

Læc-

labefactarent, sed postea amore veritatis mutasse; hic verò cùm primùm factum concederet, secundò putavit consultiùs negare. Quæ in contrarium ex Augustino, Eusebio & Theodoreto afferuntur, ad ea respondet Chamierus tom. 1. Panstrat. lib. 3. cap. 7.)

4. De Liberio (qui sedit circa Annum 351.) Compilatio Chronic. cap. de Liberio sic loquitur: *Liberius Pontifex erat hæreticus, nec legitur conversus ad fidem.* Benno Cardinalis in Epist. de vita Hildebrandi circa Ann. 1076. *Liberius, postquam publicè communicavit excommunicatis, duas Ecclesias faciens unitatem scidit. Sed non tacuit B. Presbyter Eusebius, quo legitimè defendente unitatem usq; ad mortem & vitâ & morte ejus clarificante doctrinam Catholicam, Liberius declaratus est hæreticus.* Antoninus Florent. part. 3. Summ. tit. 22. cap. 7. in fine: *Cùm omnia possit Papa, potest etiam & hoc, quod est omnibus commune, scilic. errare & peccare &c. Nam & hæresin incurrere potest, sicut narratur de Liberio Papa &c.*

Gobelinus Cosmodromii cap. 21. ætatis 6. adducit verba Hieronymi in Chronic. *Liberius tædio victus exilii, & in hæreticam pravitatem subscribens Romam quasi victor intravit.*

Lyranus in cap. 11. Zachar. *Potest etiam exponi de Liberio, qui dicitur Pastor stultus, eò quod fuit finaliter Arianus.*

Platina in vita Liberii: *Cum hæreticis* (Arianis) *in rebus omnibus, ut quidam volunt, sentiens &c.*

Et postea: *Pontifex, tametsi cum Arianis sentiebat, Ecclesias Dei diligenter exornavit.*

Johannes Stella Sacerdos Venetus in Chronic. *Liberius Papa sensit cum hæreticis Arianis.*

Idem de Liberio testantur Thomas Aquinas lib. 3. de regim. Princip. cap. 16. Rhegino libr. 1. Histor. Martinus Polonus in Liberio, Vincentius in Speculo Histor. lib. 15. cap. 11. Sabellicus Ennead. 7. lib. 8. Johannes de Turrecremata libr. 2. Summæ de Eccles. cap. 103. Nicolaus Cusanus de Concord. Cathol. libr. 2. cap. 5. Alphonsus de Castro lib. 1. cap. 4. (in editione prima) Didacus Stella in cap. 22. Luc. Gaulterius Jesuita in tabul. Chron. fol. 282. & ante illos omnes Damasus Liberii Successor, in ipsius vita: *Liberius,* inquit, *consensit Constantio hæretico.* Quin & Liberius ipse in Epistola ad Episcopos Orientales (quam recitat Baronius tom. 3. Annal. Ann. 357. num. 43.) de suo cum Arianis consensu testatur. *Ubi cognovi,* inquit, *justè vos Athanasium condemnasse, mox consensum meum commodavi sententiis vestris, literas ad hæcq; super nomine ejus, id est, de damnatione ipsius per fratrem nostrum Fortunatianum dedi perferendas ad Imperatorem nostrum Constantium. Itaq; amoto Athanasio, super quo Statuta omnium vestrûm à me cum Sede Apostolica suscipienda sunt, dico me cum omnibus vobis & cum universis Episcopis Orientalibus seu per universas Provincias pacem & unitatem habere. Nam ut veriùs sciatis, me veram fidem per hanc Epistolam meam proloqui, Dominus meus & frater communis Demophilus, qui dignatus est pro sua benevolentia fidem veram & Catholicam exponere, quæ Syrmii à pluribus fratribus & Coëpiscopis nostris tractata & exposita & suscepta est, hanc ego libenti animo suscepi, in nullo contradicens*

Bellarmin. lib. 4. de Rom. Pontif. cap. 9. §. Undecimus &c. fatetur, *hanc sententiam, quòd Liberius Arianæ hæresi fuerit addictus, habere testes Authores gravissimos, Athanasium, Hieronymum, Damasum Papam.*

§. Quòd hæreticus. *Duo mala Liberius commisit. Unum, quòd subscripsit in damnationem Athanasii. Alterum, quòd cum hæreticis communicavit.*

(Sanè ibidem eum excusat, quòd coâctus hoc fecerit. *Quòd*, inquit, *hæreticus verè non fuerit, docet Athanasius loco citato, ubi dicit, Liberium invitum & coactum vi tormentorum fecisse quòd fecit: nec esse censendam ejus sententiam, quam minæ & terrores extorserant.* Sed contrarium testatur Platina in vita Liberii, eum à Constantino Imp. Ariano Sedi suæ, à qua fuerat pulsus, restitutum. Est ergò verisimilius, illum potiùs Arianorum beneficiis, quàm metu ad hæresin fuisse perductum, quod & Sabellicus Ennead. 7. lib. 8. confirmat, unde Bellarminus ipse voluntariam apostasian fatetur, d. l. sic scribens.)

§. Ex quibus &c. *Legi ipse Epistolas Liberii manu scriptas, in quibus apertè significabat, se tandem Imperatoris voluntati acquiescere voluisse. Ad hæc, nisi fateamur, Liberium aliquo tempore defecisse à constantia in fide tuenda, cogimur Felicem II. qui Liberio vivente Pontificatum gessit, à numero Pontificum excludere, cùm tamen hunc ipsum Felicem, ut Papam & Martyrem, Ecclesia Catholica veneretur. Deniq; Sozomenus lib. 4. Histor. cap. 14. & Nicephorus lib. 9. cap. 37. obscuriùs quidem, tamen subindicant, Liberium in Concilio Syrmiensi convenisse cum Valente & Ursacio Arianis, & eâ pace factâ sedem suam recepisse adjutum etiam literis ejusdem Concilii.*

§. Dicet aliquis &c. *Liberius etsi non expressè, tamen interpretativè in hæresin consensit. Nam Athanasium damnari permisit, quem sciebat causâ fidei persecutionem pati, & cum Valente & Ursacio cõmunicavit, quos nõ ignorabat hæreticos esse, etiãsi illi aliud se esse simularent.* (At hæc omnia manifestè probant, Liberii mentem Arianæ hæreseos labe fuisse corruptam.)

5. De Felice II. (qui sedit circa Annum 355.) sic differit Bellarminus libr. 4. de Rom. Pont. cap. 9. §. Deinde &c. *Operâ Arianorum, ac præsertim Acacii Cæsariensis Episcopi, Felix Diaconus Romanus Episcopus creatur in locum Liberii, qui propter hoc beneficium liberè cum eis communicabat, licet ipse Arianus non esset. Sic enim scribit Ruffinus lib. 10. Hist. 22. In ejus (Liberii) locum Felix Diaconus suus ab hæreticis surrogatur, & non tàm sectæ diversitate, quàm communionis & ordinationis convenientiâ maculatur. Et Theodoretus lib. 2. Hist. cap. 17. Successum, inquit, est Liberio à fideli quodam illius Diacono, nomine Felice, qui tametsi fidem in Concilio Niceno expositam ipse servavit integram; tamen cum illis, qui eandem labefactare studebant, liberè communicavit. Ac propterea nemo ex Romæ habitatoribus in Ecclesiam, dum ille intus erat, ingredi voluit. Idem quoq; scribit Sozomenus lib. 4. Hist. cap. 10. nec ab his dissentit Hieronymus in Catalogo Scriptorum in Acacio.*

(Atqui illa ipsa communio cum Arianis fuit manifestum ac publicum testimonium de consensu in doctrina, vel certè turpis, detestabilis ac damnanda hypocrisis. Albertus Pighius Cardin. lib. 8. Hierarch. cap. 4. fatetur hunc Feli-

cis

cis lapsum, sed eum ex numero Paparum expungit. Contrà verò pro Papa eum habent Papirius Massonius, Genebrardus, Baronius, Gaulterius in tabulis p.284.286. ubi secùs sentientium opinionem falsam esse dicit. Bellarminus d.l. Felicem itidem inter Papas refert. In Catalogo Pontificum editioni Gregorianæ Juris Canonici præfixo ex Collectionibus Augustini Archiepiscopi Taraconensis petito, Felix Pontificibus annumeratur.)

6. De Innocentio I. (qui sedit circa Annum 402.) sic scribit Maldonatus in cap.6. Johan.v.53. *Ea fuit Augustini & Innocentii I. sententia, Eucharistiam etiam infantibus esse necessariam.*

Idem de hoc Innocentio testatur Augustinus lib.1. contra Julianum cap.2. & lib.2. contra duas Epist. Pelag. cap.4. unde Beatus Rhenanus in annot. ad lib. Tertulliani de corona milit. refert, *antiquum fuisse morem in Ecclesia, ut pueri non modò baptizarentur, sed & sacrosanctæ communionis fierent participes.*

(Atqui hæc sententia hodie ab ipsis Pontificiis repudiatur, cùm tamen fuerit olim sententia Pontificis. Concilium Tridentinum sess.5. cap.4. can.4. *Si quis dixerit, parvulis antequam ad annos discretionis pervenerint, necessariam esse Eucharistiæ communionem, anathema sit.*)

Eundem Innocentium I. *in suspicionem fuisse adductum, quia tàm liberè Pelagiani Romæ grassabantur, ac si cùm eis colluderet, ac propterea ab Augustino fuisse admonitum,* refert Baronius Ann.416. num.12.

Idem Innocentius I. Epist.18. ad Alexandrum Antiochiæ Episcopum, negat in Baptismo hæreticorum dari Spiritum sanctum. Verba ipsius sic habent: *Nec Spiritum sanctum eos habere ex illo Baptismate, illisq; ministeriis, arbitramur, quoniam cùm à Catholica fide eorum Autores desciscerent, perfectionem Spiritus, quam acceperant, amiserunt; nec dare ejus plenitudinem possunt, quæ maximè in ordinationibus operatur, quam per impietatis suæ perfidiam potiùs, quàm per fidem dixerim, perdiderunt.*

(At hoc pugnat cum dogmate Catholico ab ipsis Pontificiis approbato, quòd Baptismus ab hæreticis, Institutionem Christi servantibus, collatus sit legitimus & efficax.)

7. De Cœlestino (qui sedit circa Annum 423.) Laurentius Valla in lib. de donat. Constantini, sic scribit: *Neq; aliquem sua dignitas ab increpationib. tutum reddit, quæ Petrū non reddidit, multosq; alios eodem gradu præditos, ut Marcellinum, quòd idolis litasset & Cœlestinum, quòd cum Nestorio hæretico sentiret.*

8. Sub nomine *Sixti III.* Papæ (qui sedit circa Annum 432.) Romæ Ann. 1572. editi sunt libri tres, quorū primus est *de Divitiis*, secundus *de malis Doctoribus*, tertius *de Castitate*, quos Coccius & Turrianus aliquoties sub nomine Sixti citant, & Papalia dogmata ex illis probant. De illis sic scribit Baronius Ann. 440. n.6. *Doluī vehementer, haud pridem illa opuscula, absq; diligentiore consideratione, nomine Sixti Rom. Pontificis esse cusa, Pelagianismis referta.* n.7. *doluit mecum vehementer atq; ex alto ingemuit pectore Lindanus Episcopus Andegavensis &c. haud æquo animo ferre valens sub falso nomine tanti Pontificis, Pelagianorum fœtus esse suppositos.*

 9. De

9. De Anastasio II. (qui sedit circa Annum 496.) sic legitur in Appendice c. Secundum dist. 19. *Quia illicitè & non Canonicè, sed contra Decreta Prædecessorum & Successorum suorum hæc rescripta dedit, ut probat Felix & Gelasius, qui Acatium ante Anastasium excommunicaverunt, & Ormisda, qui ab ipso Anastasio tertius eundem Acatium postea damnavit, ideò ab Ecclesia Romana repudiatur & à Deo percussus legitur.* c. Anastasius dist. ead. *Anastasius II. natione Romanus, fuit temporibus Theodorici Regis. Eodem tempore multi Clerici se à communione ipsius abegerunt, eò quòd communicasset sine Concilio Episcoporum vel Presbyterorum & Clericorum cunctæ Ecclesiæ Catholicæ Diacono Thessalonicensi, nomine Fotino, qui communicaverat Acatio, & quia voluit occultè revocare Acatium & non potuit, nutu divino percussus est.* Glossa in illum Canonem: *Fotinus Diaconus Thessalonicensis communicavit Acatio in hæresi. Post mortem verò Acatii Anastasius Papa communicavit Fotino sine Concilio Clericorum & occultè voluit revocare Acatium defunctum in hæresi, ut orationes pro eo in Ecclesia fierent.* Eadem glossa in c. Ita Dominus dist. ead. *Anastasius ideò fuit damnatus, quia communicavit Fotino hæretico.* Alphonsus de Castro lib. 1. adv. hæres. cap. 4. *Anastasium II. hujus nominis Pontificem favisse Nestorianis, qui Historias legerit, non dubitat.*

Fasciculus temporum: Iste *Anastasius primò bonus fuit, sed postea seductus est ab Acatio & communicavit ei, & ob hoc Clerus separavit se ab eo. Et quòd voluit restituere Acatium occultè, licet non potuit, divino judicio percussus est, intestina ejiciendo. Et hic videtur secundus infamis Papa, de toto Catalogo Pontificum usq; huc, quia primus scil. Liberius favebat Arianis, iste Nestorianis, utrobiq; concurrente vesaniâ Imperatorum.*

Similia habent Anastasius Bibliothecarius, Luitprandus Ticinensis, Albo Floriacensis, Platina, Nauclerus, & alii.

10. De Vigilio (qui sedit circa Annum 537.) sic scribit Bellarminus lib. 4. de Rom. Pont. cap. 10. §. Vigesimus &c. *Vigilium Liberatus in Breviario cap. 22. refert, Epistolam scripsisse ad Theodoram Imperatricem & alios hæreticos, quâ confirmabat hæresin ipsorum & anathema dicebat iis, qui confitentur duas in Christo Naturas. Respondeo &c. Vigilium scripsisse illam Epistolam & damnasse Catholicam fidem saltem exteriori professione. Sed hoc nihil obesse nostræ causæ. Nam id fecit, cùm adhuc viveret Sylverius Papa, quo tempore ipse Vigilius Papa non erat, sed Pseudopapa. Neq; enim duo simul veri Pontifices summi esse possunt, & constabat tunc omnibus, Sylverium verum Pontificem esse, licet in exilio degeret.* (At non probat Bellarminus, Vigilium cùm ad Sedem Papalem eveheretur, ab hæresi discessisse.) Idem: *Epistolam scripsit, nefariã quidem & Christiano homine indignam; tamen in ea Catholicam fidem non damnavit palàm, neq; hæretico animo, sed occultè propter cupiditatem præsidendi.* (At qui exteriore professione hæresin approbat, eidem sese addicit. Per illam exteriorem hæreseos professionem Christus negatur Matt. 10. v. 37. *Ex verbis tuis condemnaberis.*)

11. De Gregorio I. (qui sedit circa Annum 590.) memorat Sixtus Senensis libr. 6. Bibliothec. Sanct. annot. 47. quòd *non alienus fuerit ab opinione illorum, qui pu-*

putant, suffragia & orationes, quæ hic in Ecclesia aguntur, prodesse etiam his, qui æterna gloriâ fruuntur, cùm in libro Sacramentorum ejusmodi orationis formulam in sacris Missæ mysteriis usurpandam præscribat. Sumsimus, Domine, divina mysteria, quæ sicut Sanctis tuis prosunt ad gloriam, ita nobis, quæsumus, proficiant ad medelam.

Damascenus in serm. de mortuis memorat: *Gregorium animam Trajani annis penè quingentis ante ipsius tempora defuncti oblatione & precibus suis ex inferis liberasse.*

(At communis Pontificiorum Schola hodie docet, suffragia & orationes, quæ fiunt pro defunctis, nec beatis in cœlo, nec damnatis in inferno prodesse.)

12. De Honorio I. (qui sedit circa Annum 622.) sic scribit Melchior Canus lib.6.Locor.cap. ult. *Honorium fuisse hæreticum* (Monotheletam) *tradunt Psellus, Tharasius, Theodorus cum Synodo Hierosolymitana, tota Synodus sexta, Adrianus Pontifex Romanus &c. ac Agatho Pont. Rom. ipsum anathematizavit.* Idem de Honorio testantur Caranza in Summa Conciliorum, Pontificale in vita Leonis II. Sanderus lib.7. de visib. Monarch. Hardingus contra Ivellum, Genebrardus in Chronol. in Honorio I. Torrensis de 6.7.& 8. Synodo &c.

Bellarminus lib. 4. de Rom. Pont. cap. 11. excipit, primò *Epistolas Honorii fortè confictas esse & Synodo insertas ab hæreticis.* Sed Andradius lib. 2. defens. Trid. fol. 101. exceptionis hujus vanitatem agnoscit. *Etsi*, inquit, *Pighius, aliiq́; doctissimi viri, fuisse à Græcis corrupta exemplaria dicant, pro eorum more in invidiam Romanorum Pontificum, tamen non audeo id affirmare, sed opto quidem valde sic esse.* Item: *Non video, quomodo hoc dici sine maximis & firmissimis argumentis debeat.*

Secundò igitur Bellarminus excipit, *non cõtineri in illis Epistolis Honorii errorem, quòd enim Honorius dicit, Christum unã tantum habuisse voluntatem, illud eum sic intellexisse, quòd Christus unam tantùm habuerit voluntatẽ humanam, non duas pugnantes voluntates, unã carnis, alterã Spiritus, sed Spiritus tantùm; non negasse verò, esse quoq; in illo divinam voluntatem.* Sed hac exceptione Bellarminus damnat tres Pontifices, Adrianum, Agathonem & Leonem, qui Honorium, ut Monotheletam, anathematisarunt. *Anathematizamus*, scribit Leo II. in Epistola, quâ Synodum 6. confirmavit, quæ act. 8. ejus Synodi inserta, *Honorium, qui hanc Apostolicam Sedem non traditionis Apostolicæ doctrinâ lustravit, sed profanâ traditione immaculatam fidem subvertere conatus est.* Ac probè notandum, quòd cùm Bellarminus acervum testimoniorum Antiquitatis contra Honorium militantium congerat, tamen ne unum quidem ex Antiquitate nominare potuerit, qui de innocentia Honorii testetur.

Tandem igitur eò impudentiæ abit Bellarminus, ut non vereatur scribere, *deceptos fuisse Patres sextæ Synodi, qui Honorium damnarunt; deceptos fuisse septimæ Synodi Patres, qui sextæ Synodi sententiam confirmabant; deceptum Adrianũ VI. Papam, qui Honoriũ hæreticũ fuisse putabat; deceptũ Leonẽ II. Papam, qui Honorium hæreticũ execratus est; Psellũ etiã, Tharasium, Epiphaniũ, aliosq; omnes, qui Honorio hæresin tribuũt, deceptos fuisse. Accidere n. posse, ait, ut Conciliũ generale erret in quæstione facti, non fidei.*

At-

(Atqui audiat Bellarminus seipsum, Quando ipsiâ nostris objicitur error Caiphæ summi Pontificis Judæorum in Concilio, à quo excommunicati erant, qui confitebantur, *Jesum esse Christum*, Joh. 11. Pontificiis aliis respondentibus, *errasse Caipham tantùm in quæstione de facto, non de jure, num Jesus necandus esset*, responsum hoc tollit lib. 2. de Concil. cap. 8. §. Proponunt &c. *Nam quæstio illa*, inquit, *quamvis de facto esset, tamen involvebat quæstionem de fide gravißimam, nimirum an Jesus esset verus Meßias & Dei Filius, atq; adeò Deus verus*. Idem Bellarmino reponimus. Fieri profectò nequit, quin simili prorsus ratione sententia illa, quâ Honorius Pontif. Rom. hæreseos damnatus est, conclusionem fidei involverit, nempe Pontif. Rom. etiam ut publicum Doctorem, hæreticum esse posse, atque adeò à fide deficere, quâ Romanæ fidei de infallibili Papæ judicio articulus principalis & fundamentalis evertitur.)

Alii excipiunt, *Honorium errasse ut privatum Doctorem, non ut Pontificem*. At Honorius à Concilio non ut privatus Doctor, sed ut Pontifex judicatus & damnatus est.

Pluribus de hac distinctione agetur inferiùs.

13. Gregorius II. (qui sedit circa Annum 716.) ad Bonifacium Archiepiscopum Moguntinum scribit: *Interea agrestem caballum aliquantos adjunxisti comedere, plerosq; & domesticum. Hoc nequaquam fieri deinceps sanctißime sinas frater, sed quibus potueris, Deo juvante, modis per omnia compesce & dignam eis indicito pœnitentiam, immundum enim est atq; execrabile*. Extat Epistola tom. 2. Concil. edit. Quentel. 2. p. 434.

Ad eundem Bonifacium Gregorii Successor Zacharias (qui circa Annum 741. sedit) inter cætera sic scribit: *De quibus flagitasti à nobis, quæ recipienda, quæ respuenda sunt, inprimis de volatilibus, id est, graculis & corniculis atq; ciconiis, quæ omninò cavendæ sunt ab esu Christianorum, etiam & fibri, atq; lepores & equi sylvatici multò ampliùs cavendi*. Extat Epistola tom. eod. p. 452.

In eadem Epistola invenitur constitutio *de lardo, quòd non debeat illud mandi, priusquam super fumo siccetur, aut igne coquatur*.

(At tales constitutiunculæ pugnant cum libertate N. Test. 1. Cor. 10. v. 25. 29. 30. Rom. 14. v. 3. 14. 20. Augustinus lib. 32. contra Faustum cap. 13. *Ubi Ecclesia gentium talis effecta est, ut in ea nullus Israelita carnalis appareat, quis jam hoc Christianus observat, ut turdos vel minutiores aviculas non attingat, nisi quarum sangvis effusus est? aut leporem non edat, si manu à cervice percussus, nullo cruento vulnere occisus? Et qui fortè adhuc tangere ista formidant, à cæteris irridentur*.)

Idem Zacharias Virgilium quendam Germaniæ Episcopum Philosophiæ & Mathematices peritum, *ob assertos Antipodas* excommunicavit, argumento motus eo, quòd *hac ratione alium mundum, alium Solem, & aliam Lunam introduceret*. Aventinus lib. 3. Annal. p. 172.

14. Gregorius III. (qui sedit circa Annum 731.) c. Quòd proposuisti c. 32. q. 7. cōcedit marito, cujus uxor diuturnâ infirmitate laborat, ut cum alia cōsuescat. *Quòd proposuisti*, inquit, *si mulier infirmitate*

tate correpta non valuerit viro debitum reddere, quid ejus faciat conjugalis? bonum esset, si sic permaneret, ut abstinentiæ vacaret; sed quia hoc magnum est, ille, qui non poterit se continere, nubat magis, non tamen ei subsidii opem subtrahat, quam infirmitas præpedit, non tamen detestabilis culpa excludit.

(Excipiunt; *conjugium secundum concedi, non tanquam justum, sed tanquam minus malum, minus enim malum videtur, ut aliquis unam tantùm concubinam habeat quàm ut cum multis passim scortetur.* Resp. è duobus malis culpæ non unum eligendum, sed utrumque prohibendum, Rom. 3. v. 8. unde Gratianus ad d. c. Quod proposuisti, rectè dicit: *Hoc Decretum Gratiani sacris Canonibus, imò Evangelicæ & Apostolicæ doctrinæ penitùs invenitur adversum*; ac quidam fatentur, *Pontificem hac in re ex ignorantia esse lapsum*, id quod nostræ sententię confirmandæ sufficit. Ex ignorantia enim lapsus Gregorius ex autoritate Pontificia hoc definivit, sic enim cōcludit Epistolam: *Hæc, frater carissime, ex Apostolicæ Sedis vigore scripsisse sufficiat*; proinde Glossa in c. de libellis dist. 20. *Gregorium propter hunc Canonem reprobari asserit.*)

15. Adriani Papæ (qui sedit circa Annum 772.) sententia de religiosa Imaginum veneratione jam olim ut erronea, est repudiata, quia Carolus Magnus in Synodo Francofurtensi Ann. 794. celebrata, Acta Synodi Nicenæ II. quam Adrianus Papa per suos Vicarios rexerat; ejusdemque Acta ad Carolum confirmanda miserat, in præsentia ipsius Theophylacti & Stephani de consensu reliquorum Patrum rejecit & damnavit; & Synodum Nicenam secundam, quam Pontifex *septimam & universalem* vocaverat, nec septimam, nec Universalem dici debere pronunciavit; ut apparet ex collatione Epistolarum Papæ ad Imperatorem & Tarasium, & Capitularis libri à Carolo editi.

16. Nicolaus I. (qui sedit circa ann. 858.) in Epistol. ad consulta Bulgarorū, rogatus, *quid de Baptismo cujusdam Judæi statuendum esset, qui multos baptizarat, cùm non constaret, an esset paganus, an Christianus?* respondit, *non debere illos rebaptizari, qui ab ipso baptizari erant, si modò in nomine Trinitatis, vel tantùm in nomine Christi baptizaverit.* c. A quodam Judæo de consecrat. dist. 4.

(At posterius hoc pugnat cum forma Baptismi à Christo præscripta, inde Bellarminus lib. de Baptism. cap. 3. statuit, *hanc Nicolai sententiam, quòd pronunciatio trium personarum non sit de Baptismi essentia, esse contra testimonia Pontificum & contra traditionem omnium Patrum, tum Græcorum, tum Latinorum*, quibus duobus sententia aliqua aliàs à Bellarmino ut explorata & antiquitus reprobata hæresis damnari solet.)

17. De Johanne XVIII. (qui sedit circa An. 1003.) sic scribit Sifridus Presbyter Misnensis in Compend. Histor. *Johannes XVIII. Papa ordinatur. Hic dū quendā librum, ut dicebatur, hæreticum & perversum dictaret, subitò domus, in qua sederat, super eū corruit & in tantum concussit, ut infra spacium quinq; dierum miserabiliter moreretur, replicans sæpiùs hæc verba, vel similia. Quid fiet de libello meo? Quis complebit libellum meum?*

18. De Gregorio VII. (Hildebrando

do aliàs dicto qui sedit circa An. 1073.) Urspergensis in Chronico p. 237. scribit, quòd ab Episcoporum Conventu Ann. Domini 1080. 7. Cal. Julij Brixiæ celebrato, nominatus fuerit *homo procacissimus, sacrilegia & incendia prædicans, perjuria & homicidia defendens, Catholicam & Apostolicam fidem de corpore & sanguine Christi in quæstionem ponens, hæretici Berengarii antiquus discipulus, divinationum ac somniorum cultor, manifestus necromanticus, pythonico Spiritu laborans & idcircò à vera fide exorbitans.* (Vide Const. Imperial. Goldasti tom. 1. p. 49.) De eodem scribit Benno Cardin. in lib. de vita & gestis ipsius, *quòd multi Cardinales intolerabiles & gravissimos ejus errores publicè detestati, eum deseruerint, quòd Scripturas sacras violenter detorserit in adjutorium falsitatis; quòd in descriptione excommunicationis contra Imperat. ea interseruerit, in quibus manifestè à fide Catholica erravit, quòd jejunium indixerit Cardinalibus, ut Deus ostenderet, quis rectiùs sentiret de corpore Domini, Romana ne Ecclesia an Berengarius? per hoc manifestè probatus infidelis, cùm in Niceno Concilio scriptũ sit, quia dubius in fide, infidelis est; quòd de corpore Domini signum quæsiverit, quòd Johannes Porticensis Episcopus, qui intimus fuerat à secretis Hildebrandi, ascenderit in ambonem B. Petri & inter multa, audiente Clero & populo, dixerit, Tale quid fecit Hildebrandus & nos, unde deberemus vivi incendi, significans de Sacramento corporis Domini, quod Hildebrandus responsa divina quærens contra Imperatorem fertur injecisse igni, contradicentibus Cardinalibus, qui assistebant ei, quòd conscius proditionis prædixerit Imperatorem ante proximum Petri festum moriturum, seq; nisi ut fieret, non habendum esse Papam, sed perditorem & mendacem, cumq; id non fuerit secutum, ideò divino motu actum esse, ut à seipso quoq; damnaretur hæreticus, quòd in Synodo generali hæretica prædicaverit, prædicando excommunicatis communicare consenserit, prædicata scripserit, prædicatione & scriptis alteram Catholicam, alteram excommunicatorum Ecclesiam faciens, unitatem sciderit & scripta per orbem terrarum disseminaverit, prædicando, scribendo, scripta disseminando, seipsum hæreticum manifestaverit & ore proprio & confessione hæreseos non extortâ, divino urgente judicio condemnaverit, quòd tredecim Cardinales sapientiores & religiosiores ipse Archidiaconus & ipse Primicerius, & multi alii Lateranensium Clericorum, quorum judicio ex privilegio sanctæ Sedis totus subjacet mundus, apostasiam ejus intolerabilem perpendentes ab ejus communicatione recesserint, quòd in hæresin Liberii reciderit, qui postquam publicè communicavit excommunicatis, duas Ecclesias faciens, unitatem sciderit.* Cardinales in literis publicis Romæ Anno 1098. 7. Iduum Augusti ad omnes Deum timentes datis sic scribũt: *Nolumus ignorare prudẽtiam vestram, quòd ad destruendas hæreses noviter ab Hildebrando inventas & antiquas sub nomine pietatis impiè ab ipso renovatas & ad defensionem fidei Catholicæ & ad exterminandam impietatem eorum, qui noviter ipsam fidem Catholicam, quantum in ipsis erat, scindere non timuerunt, Deo autore Nonis apud sanctum Blasium convenimus &c. ipsas pestilentes hæreses damnatas, sicut majores nostri, ita & nos damnamus, adeoq; unà omnes sectatores, communicatores, complices semel damnatæ pravitatis pari sorte censemus.*

Sigebertus in Chronico Ann. 1074. de eo

eo scribit, quòd *gravißimum schisma in Ecclesiam invexerit, cujus occasione multos pseudomagistros excitaverit; qui profanis novitatibus plebem seduxerint.*

Urspergensis in Henrico IV. de hoc Hildebrando scribit, quòd *novos & inauditos errores in Ecclesiam introduxerit.*

Aventinus lib. 5. Annal. de eodem asserit, quòd *pestiferæ hæreseos autor ab Episcopis & ab aliis apertis & bonis fuerit habitus.*

19. De Cœlestino III. (qui sedit circa Annum 1181.) Alphonsus à Castro lib. 1. advers. hæres. cap. 4. memorat, quòd *erraverit circa matrimonium fidelium, quorum alter labitur in hæresin*, ac dicit, *rem hanc esse omnibus manifestam.* Occurrit etiam exceptioni, quòd *errarit, ut persona privata. Neq;*, inquit, *hic Cœlestini error talis fuit, qui soli negligentiæ imputari debeat, ita ut illum errasse dicamus velut privatam personam & non ut Papam, qui in qualibet re seria defendenda consulere debet viros doctos; quoniam hujusmodi Cœlestini definitio habebatur in antiquis Decretalibus in c. Laudabilem tit. de Conversione infidelium, quam ego ipse vidi & legi.*

(At Concilium Tridentinum sess. 24. can. 5. hoc pronunciat esse hæreticum. Innocentius III. in definiendo contrario his verbis utitur: *Licet quidam Prædecessores nostri sensisse aliter videantur.* Salmeron in 1. Cor. 7. Disp. 22. *Hæresis non dissolvit matrimonium ante hæresin contractum, etsi aliter cuidam Pontifici aliquando visum fuit.* Agnoscunt ergo, Cœlestinum III. hanc erroneam sententiam definivisse. Excipit Bellarminus lib. 4. de Rom. Pont. cap. 14. *Cœlestinum non definivisse aliquid certi de hac re, sed tantùm respondisse, quod sibi probabilius videbatur.* Sed hoc Cœlestini rescriptum in antiquis Decretalibus extitisse, testis est Alphonsus à Castro, nec diffiteri potest Bellarminus. Atqui Decretales tanti apud Pontifices & Pontificios æstimantur, ut Scripturis sacris eas fermè æquare non dubitent c. Si Romanorum dist. 19.)

20. De Innocentio III. (qui sedit circa Annum 1198.) sic scribit Bellarminus lib. 4. de Eucharistia cap. 1. §. Tertia ratio. *Tametsi Innocentius III. lib. 4. de myst. Missæ cap. 6. opinatus sit, Christum nullis verbis consecrasse, id tamen communiter refelli solet.*

(Atqui sententia Pontificis, utpote infallibilis, non ita communiter refelli deberet.)

Idem Innocentius III. in Decretalibus, *Qui filii sint legitimi* cap. per *venerabilem*, docet, legem veterem nōdum planè esse abrogatam, his verbis: *Sanè cum Deuteronomium lex secunda interpretetur, ex vi vocabuli comprobatur, ut quod ibi decernitur, in N. Test. debeat observari.*

(Excipit Bellarminus, *Innocentium noluisse dicere, Deuteronomium hoc tempore debere observari ad literam, sed quatenus, quæ in eo dicebantur, figuræ erant* N. T. At si hoc esset verū, non de solo Deuteronomio, sed de tota Lege Mosis ita loqui oportuisset, cùm etiam in Exodo, in Levitico, in Numeris non pauca sint, quæ mysteria Nov. Testam. adumbrent, nec fuisset argumentum ducendum à nomine, nec dicendum fuisset, ea quæ ibi decernuntur, observari debere, sed ea, quæ ibi significantur.)

21. De Johanne XXII. (qui sedit circa Annum 1316.) testatur Adrianus VI. Pont. Rom. in lib. 4. sent. de Sacram. Confirmat. art. 3. §. Ad secundum principale, &c. quòd *publicè docuerit, declaraverit & ab omnibus teneri mandaverit, animas piorum è corporibus migrantes non frui visione Dei & beatitudine cœlesti ante judicium Universale.*

Ad hoc Adriani VI. testimonium provocat Alphonsus de Castro lib. 3. adv. hæres. verbo Beatitudo hæresi 6. *Armeni,* inquit, *docent, nullam animam ante diem judicii esse beatam. Eandem hæresin etiam tuentur Græci &c. Post istos surrexit Johannes XXII. hujus nominis Pontifex. Sed ne verbis meis aliquis hac in parte fidem deroget, verba Adriani Papæ referam, qui in suo quarto sententiarum, in calce cujusdam quæstionis de Sacramento Confirmationis ita ait: Novissimè fertur de Johanne XXII. quòd publicè docuit, declaravit & ab omnibus teneri mandavit, quòd animæ purgatæ ante finale judicium non habent stolam, quæ est clara, & facialis visio DEI: & Universitatem Parisiensem ad hoc induxisse dicitur, quòd nemo in ea poterat gradum in Theologia adipisci, nisi primitùs hunc errorem jurasset se defensurum & perpetuò ei adhæsurum. Hæc Adrianus* Idem de hoc Johanne 22. refert Marsilius 4. sentent. q. 13. art. 3. Guilielmus Occam in Compendio errorum & in opere 93. dierum *hæreses & errores* huic Pontifici tribuit. Johannes Gerson in ser. in festo Pasch. coram Proceribus regni Galliæ habito de eo scribit, *quòd publicè docuerit, declaraverit & ab omnibus teneri mandaverit, quòd animæ purgatæ ante finale judicium non habeant stolam, quæ est clara & facialis Dei visio.* Antoninus part. 3. tit. 21. cap. 6. §. 15. *Johannes 22. sermonē faciens in publico Consistorio dixit quandam hæresin sapientia, ideoq́ à multis judicatus est hæreticus.* Nauclerus generat. 45. scribit, *multos eximios viros dogmatizasse, hunc Johannem fuisse hæreticum.* Quinimò Ludovicus IV. in publico Imperii edicto testatur, *hunc Johannem 22. à Franciscanis, universis Theologis suffragantibus, hæresiarchā fuisse declaratum,* referente Aventino lib. 7. Annal. pag. 471. Similia de hoc Johanne 22. extant apud Paulum Langium in Chronic. Cizensi ad annum 1330. Sixtum Senensem lib. 6. Biblioth. annot. 340. Sanderum lib. 7 Monarch. f. 494 Greg. de Valent. lib. de Purgat. f. 277.

(Excipit Bellarminus lib. 4. de Rom. Pont. cap. 14. *Johanni sic licuisse sentire, quia nulla præcesserat Ecclesiæ definitio.* Atqui 1. illa ipsa Papæ definitio pro Ecclesiæ definitione fuit habita, certè juxta Bellarmini hypothesin, juxta quam Ecclesia & Pontifex sunt termini æquipollentes, haberi debuit. 2. Guido Carmelit. in Summa de hæres. & Alphonsus de castro d. l. testantur, *multos ante Johannem hanc hæresin tenuisse, quæ in Arabicis & Armenis fuit damnata.* 3. Si licuit Johanni ante Ecclesiæ definitionem sic sentire absq; hæreseos periculo, cur Christianus Massæus in Chron. lib. 18. disertè scribit, *Papa Johannes prædicavit errorem?* Cur Genebrardus de eo dicit, *errorem Lactantii & Irenæi de receptaculis animarum, usq; ad resurrectionem tenuit, & publicè prædicavit?* Cur Severinus Binnius de eo sic loquitur. *Erroneam aliquando sententiam de animabus certo loco ante diem judicii detentis ille sustinuit?* Certè error in fide absq;

absque hæreseos periculo non potest publicè prædicari. 4. Quomodo verò negare potest Bellarminus, *de hac quæstione ante Johannem XXII. fuisse aliquid in Ecclesia definitum?* cùm lib. 1. de Eccl. triumph. cap. 2. *ex Ecclesia testimonio* demonstraturus, *animas Sanctorum ante diem judicii frui visione Dei*, proferat inter alios testes Innocentium III. qui id disertis verbis docuerit c. Apostolicam extra de Presbytero non baptizato. Is enim Innocentius, decimus nonus fuit in ordine Pontificum ante hunc, de quo agimus, Johannem intervallo annorum circiter centum. 5. Quæ, insuper, erat illa Ecclesia, quæ contra hoc caput suum definitura erat?

Aliter igitur excipit Bellarminus lib. 4. de Rom. Pont. cap. 14. & de Sanct. beat. cap. 2. §. Atque hinc &c. *Johannem Pontif. revocasse errorem suũ ante mortem.* Resp. 1. Gregor. de Valent. lib. de Purgat. fol. 277. dicit, *nisi de morte ereptus esset, publicè in tota Ecclesia hunc errorem definivisset.* 2. Alphonsus de Castro d. l. adducit Bullam Benedicti XI. in qua sic habetur: *Cùm Prædecessor noster, ad quem prædictorum determinatio pertinebat, ad decisionem concertationum hujusmodi se pararet, in suo Consistorio publico, tàm fratribus suis sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, de quorum numero tunc eramus, quàm Prælatis & Magistris in Theologia, qui multi aderant præsentes, injungendo districtiùs & mandando, ut super visione prædicta, quando requirerentur ab eo, deliberatè unusquisq; diceret, quod sentiret, tamen morte præventus perficere illud nequivit.* (Hæc ergo fuit revocatio, quòd significaret Papa, se socios suos de hoc negotio percepturum, ipse interea opinioni suæ ad mortem usque inhæsit.) 3. Quæ de relatione Johannis Villani Bellarminus habet, qui secus quid ex fratre suo in aula Johannis Papæ aliquandiu degente inaudiverit, ea sunt fide omninò indigni. Sanderus judicat, *admirabilem Dei providentiam circa Sedem Apostolicam hinc perspici, quòd non sit passus falsum Decretum in causa fidei à Vicario suo in falsam partem nimiùm inclinante interponi, sed potiùs morte hominis honorem Sedis Apostolicæ stabiliverit.* Confer Ivellum contra Hardingum f. 469. Raynold de Rom. Eccl. idolol. lib. 1. cap. 7.)

De eodem Johanne XXII. sic scribit Platina in ipsius vita: *Edictum proposuit, quo eos declaravit pertinaces & hæreticos, qui affirmarent, Christum ejusq; discipulos nihil privati habuisse, quod certè cum sacra Scriptura non multùm convenit, quæ multis in locis testatur, Christum ejusq; Discipulos ac veros imitatores nil proprii habuisse.*

22. De Clemente VI. (qui sedit circa Annum 1342.) Gretserus lib. 2. de Discipl. cap. 4. fatetur, quòd *omnibus Christi fidelibus sub pœna excommunicationis latæ sententiæ prohibuerit, ne de cætero flagellationibus publicis uterentur.*

(At Jesuitæ publicas illas flagellationes tanquam *opus meritorium & satisfactorium* commendant. Aut ergo Papa erravit, aut Jesuitæ hodie errant. Non est, quòd excipiant, *flagriones suos tectâ facie procedere.* Nam & prisci illi Flagellatores Ann. 1260. & Ann. 1349. cooperto capite & facie incedebant, referente Trithemio in Chron. Hirsaug. Ann. 1349. nec tamen *opus illud à Papa, ullave persona autorabili approbatum fuit,* ipsomet Gretsero lib. 2. de Discipl. cap. 4. fatente.)

23. De Johanne XXIII. (qui sedit circa Annum 1410.) testatur Concilium Constantiense sess. 11. tom. 4. Concil. Venet. edit. f. 294. quòd *sæpe & sæpiùs coram diversis Prælatis & aliis honestis ac probis viris pertinaciter, Diabolo suadente, dixerit & asseruerit & dogmatizaverit, vitam æternam non esse, neq; aliam post hanc vitam; quodq; dixerit & pertinaciter crediderit, animam hominis cum corpore humano mori, & extingui ad instar animalium brutorum.*

(Excipit Bellarminus, *Johannem hunc non fuisse indubitatum Papam.* At Platina in ipsius vita testatur, *eum Bononiæ omnium consensu Pontificem creatum.* Bellarminus ipse libr. 2. de Concil. cap. 13. §. 1. scribit: *Post discessum Johannis XXIII. ex Concilio Constantiensi Concilium remansisse sine capite.* Ergò fuit priùs caput Concilii ac proinde verus Pontifex.)

24. Eugenius IV. Ann. 1439. in Concil. Basil. sess. 34. 7. Calend. Julii *pertinax hæreticus declaratus est*, ut habetur tom. 4. Concil. edit. Venet. p. 517. tom. 3. edit. Colon. p. 106.

25. De Nicolao V. (qui sedit circa Annum 1447.) ex Jacobo Sprangero refert Bodinus libr. 3. de Dæmonom. cap. 5. quòd *Episcopo cuidam concesserit, ut sagæ operâ ad recuperandam valetudinem uteretur, hac additâ dispensationi clausulâ ut ex duobus malis fugiatur minus.*

(At hoc omni hæresi pejus meritò judicatur.)

26. De Innocentio VIII. (qui sedit circa Annum 1484.) memorat Raphaël Volaterranus libr. 7. Geogr. quòd *permiserit Norvegis, ut sine vino sacrificium celebrarent.*

(At hoc pugnat cum institutione Christi, & improbatur ab ipsis Pontificiis. Cajetanus in Thomam part. 3. q. 80. art. 12. q. 1. *Sacrilegus est Sacerdos consecrans panem & non vinum.* Bellarmin. lib. 4. de Euchar. cap. 22. prop. 2. *In una specie non habetur perfectè & integrè sacrificii ratio, sed utraq; necessaria est.* Excipit idem Bellarmin. lib. ejusd. cap. 24. §. Quartum &c. *Id Pontifex ille ideò concessit, si tamen concessit, vel quòd ejus sententia esset, non esse de jure divino, ut sacrificium in utraq; specie confici debeat, vel quòd judicaverit, jus divinum ita interpretandum esse, ut excipiatur casus necessitatis.* At neutra responsio Pontificem ab errore absolvit, cùm Bellarminus ipse agnoscat, *in sacrificio utramq; speciem jure divino esse necessariam.*

Aliter igitur excipit lib. 4. de Pontif. Rom. cap. 14. §. Ultimò. *Pontifex non edidit ipse Decretum, quo universa Ecclesia declararet, licere sine vino sacrificium offerre. Itaq; si erravit, facto erravit, non dogmate. Deinde non permisit loco vini alium liquorem consecrari, quod fuisset materiam Sacramenti pervertere, sed id solùm permisit, ut in altera tantùm specie Eucharistiam consecrarent, idq; ob extremâ necessitatem, cùm in ea regione vinum conservari non possit, quin statim acescat: quod quidem aut nullus error est, aut certè exploratus error non est.* Resp. 1. Etsi non ediderit Pontifex Decretum *generale*, tamen edidit Decretum *speciale*. 2. Nec in quæstione aliqua *facti*, sed *juris ac fidei*, utique enim quæstio fidei est, an liceat sine vino Eucharistiam administrare? 3. Quæ verò hæc collectio: *Pontifex non permisit loco vini alium liquorem consecrari, nec Sacramẽti materiam pervertit. Ergo nõ erravit permittendo, ut sine vino Eucharistia administretur?* Non solùm erravit,

rat, qui materiam Sacramenti pervertit, sed etiam qui materiam Sacramenti penitùs tollit; imò qui materiã Sacramenti penitùs tollit, graviùs errat, quam qui eandem mutat & pervertit. 4. Fictitiam illam necessitatem evertit ipse Bellarminus, quando immediatè hoc loco subjicit: *Accedit, mirum videri, si eo tempore vini usum non habuerint, aut conservare non potuerint, cùm hoc tempore adeò sit frequens, ut sine illo ne communicare quidem velint.*)

27. A Decretis Leonis X. (qui sedit circa Ann. 1513.) Universitas Parisiensis appellavit *ad liberum & legitimum Concilium*, ut cõstat ex Fasciculo rer. expetẽd. & fugiend. Tenor Appellationis extat apud Wolffium tom. 2. memorab. p. 97.

3. Suffragatur nostræ sententiæ, quòd Pontificum Decreta & rescripta invicem pugnent. (Cùm enim plus uno verum esse non possit, alterutrũ eorum, qui contraria decernunt, errasse, ex eo conspicuum est & manifestum.)

Thomas p. 3. q. 66. art. 6. *Nicolaus I. Papa ad consulta Bulgarorum respondens, dicit, quòd, qui in nomine sanctæ Trinitatis, vel tantùm in nomine Christi baptizati sunt, rebaptizari non debeant.* (Extat Decretum c. à quodam de consecrat. dist. 4. ubi hanc suam sententiam probat autoritate Apostolorum in Actis & Ambrosii.)

Sed Pelagius Papa statuit, quòd baptizati tantùm in nomine Christi sunt rebaptizandi, (extat Decretum c. Si revera dist. ead. de consecr.)

Thomas ibid. art. 8. *Pelagius Papa Gaudentino Episcopo scribit, Evangelicum præceptum, ipso Domino & Salvatore nostro tradente, nos admonere in nomine Trinitatis trinâ immersione sanctum Baptisma unicuique tribuere. Sed Gregorius scribit Leandro Episcopo. Reprehensibile nullatenus esse potest, infantem in Baptismate vel tertiò vel semel immergere.*

Erasmus in annot. 1. Corinth. 7. p. 327. *Si Pontifex errare nequit, qui fit, ut Pontificis hujus Decreta cum illius pugnent Decretis? Ut enim taceam de Formoso, nonne Papa Johannes XXII. & Nicolaus Decretis totis inter se pugnant? idq; in his, quæ videntur ad fidei negotium pertinere, quorum alter pronunciavit judicialiter, ut illorum more loquar, Christum & Apostolos nihil habuisse nec in communi, nec privatim. Altér contrà pronunciavit, habuisse. Id ex ipsorum Extravagantibus licet cognoscere.* (Decretum Nicolai IV. extat c. Exiit de verbor. significat. in 6. Decretum Johannis XXII. in Extravag. ad condit. canon. tit. 14. de verbor. significat. In contrariis hisce Decretis conciliandis plurimùm laborat Johannes de Turrecremata lib. 2. Summ. de Eccles. cap. 112. Sed Bellarminus ingenuè scribit, *profectò, nisi ego vehementer fallor, in omnibus conciliari nequeunt.* Verba Johannis XXII. sunt manifesta. *Opinio, quæ asserit Christum & Discipulos nihil habuisse in communi, erronea est & hæretica.* At Nicolaus *abdicationem omnium rerum Christũ verbo & exemplo firmasse docet.* Inde Almain de autor. Eccl. cap. 10. de his Pontificibus scribit: *Unus eorum determinavit judicialiter, Christum & Apostolos nihil habuisse in communi, nec in proprio: alter oppositum, ut videre est in eorum Extravagantib.* ac Platina in Johan. XXIII. de eo scribit: *Edictũ proposuit, quo eos declaravit pertinaces & hæreticos, qui affirmarẽt, Christũ ejusq; discipulos nihil privati vel proprii habuisse, quod certè non multũ cũ Scriptura convenit.*

Jo-

Johannes Delphinus libr. 2. de Cœlibatu, ex Nicolai verbis quatuor elicit axiomata. *Abdicationem proprietatis omnium rerum tàm in speciali, quàm etiam in communi spectare ad perfectionem: Apostolos hanc abdicationem à Christo accepisse & didicisse: hanc Apostolos servavisse: aliis exemplo & doctrinâ servandam tradidisse.* Porrò: *Johannem initio Pontificatus idem sensisse cum Nicolao, nempe Christum & Apostolos proprietatem & dominium rerum omnium temporalium deseruisse. Itaq; confirmasse Decretalem, Exivi de Paradiso, in qua Francisci regula exponitur & laudatur &c. sed elapso anno sexto Pontificatus sui, quatuor statuta fecisse supradictis Constitutionibus omninò contraria, videl. Christum & Apostolos in omnibus temporalibus rebus, quas Scriptura testatur eos habuisse, tàm in particulari, quàm in communi proprietatem & dominium habuisse, & à se proprietatem, dominiumq; temporalium rerum minimè abdicasse, nec illa reliquisse, nec hujusmodi abdicationem unquam docuisse, quin omnes, quotquot asserunt aut docent oppositum, æquè damnandos esse atq; impios hæreticos &c.*

Pergit Erasmus ibidem & plura dissensionum adducit exempla. *Innocentius III. ac Cœlestinus de matrimonio dirimendo prorsus pugnantia definiverunt, quorum hic jus facit alteri conjugum iterare matrimonium, si alter fuerit in hæresin prolapsus; Innocentius negat, quemadmodum legimus lib. Decret. 4. tit. de divortiis c. Quantò. Nec illic dissimulat Innocentius, quendam Prædecessorum suorum secus statuisse, Cœlestinum indicans, ut aperit glossema, declarās, Cœlestini super hac re Constitutionem olim extitisse in Decretalibus lib. 3. tit. de conversione infidelium in fine. Id eò magis verisimile est, quòd is titulus paucissimis constet capitibus, ut intelligas esse decurtatum.*

(Monuimus superiùs, Alphonsum de Castro de se testari, quòd viderit & legerit Cœlestini constitutionem in antiquis Decretalibus.)

Ibid. Erasmus aliud dissensionis affert exemplum. *Pelagius, ut extat in Decretis dist. 31. c. ante triennium, constituerat, ut Hypodiaconi Siciliæ ab uxoribus abstinerent, quas ante constitutionem legitimè duxerant. Id Decretum velut iniquum & cum Evāgelico pugnans præcepto retractat & abrogat Gregorius, ejus nominis Primus, qui Pelagio successit, statuens, ut in posterum nemini ad eum ordinem pateret aditus, nisi vovisset castitatem. Cæterùm durum & iniquum esse, ut ad castitatem cogatur, qui non vovit castitatem, nec ullâ culpâ commeruerit, ut eò debuerit compelli. At quod hic iniquum videtur Gregorio, non visum est iniquum Innocentio III. qui ita respondet iis, qui objiciebant, præter æquum videri, conjugem relictum jure suo privari sine culpa, præsertim cùm contumeliosior sit in Christum, qui baptizatus recedit in hæresin aut paganismum, quàm qui natus Ethnicus recusat ad Christi professionem transire.* (Gregorius in Decreto suo dicit, *Decretum Pelagii sibi durum & incompetens videri.* Glossa in Gratianum c. Ante triennium dist. 31. asserit, *constitutionem hanc esse iniquam.* Item, *statutum Pelagii fuisse contra Evangelium, in quo excipitur sola fornicatio.* c. Quos Deus caus. 33. q. 2. *& ideò meritò fuisse à Gregorio reprobatum.*)

Cardinalis Johan. de Turrecremata in annot. ad c. Ante triennium dist. 31. ex illo Gregorii facto sumit argumentum, quòd

quòd *Successor potest cassare Statutum sui Prædecessoris, si injustitiam contineat, & si præstet exemplum mali.* Ergò statuta Pontificum possunt injustitiam continere & exemplum mali præstare.

Jacobus Almain de autorit. Ecclesiæ cap.10. adhuc graviùs insurgit. *Atqui,* inquit, *Pontifices statuerunt contra Evangelium, ut Pelagius, qui fecit Constitutionem, quòd omnes Subdiaconi Siciliæ à suis uxoribus abstinerent, quas in minoribus ordinibus duxerant, aut ab officio cessarent: quam, quia erat iniqua & contra Evangelium, retractavit Gregorius I. ejus Successor, ut patet 31. dist. c. Ante triennium, in textu & in glossa.)*

Pergit Erasmus & novum dissensionis Papalis producit exemplum. *Adhæc,* inquit, *seculis aliquot hanc sententiam amplexa est Ecclesia Mutinensis, ut qui contraxisset cum Barbara verbis legitimis & ex animo, sed non intercedente coitu, postea contraheret cum Cornelia & coitum adjungeret, cogeretur priore relictâ posteriori convivere. Id palàm rescindit Innocentius Romanus Pontifex, ex diametro, quod ajunt, diversam pronuncians sententiam, videlicet priorem esse legitimam uxorem, quod cum posteriore sit actum, adulterium esse, non matrimonium, ut proditum est libro Decretalium Epistolarum 4. tit. 4. cap. Quæ dudum & ejusd. tit. cap. Licet Alexander III. indicat suo rescripto, fuisse statutum ac definitum aliquando à Prædecessoribus suis, hoc est, Romanis Pontificibus, quod in Mutinensi Ecclesia damnat Innocentius. Quantò id periculosiùs quàm causa divortii? & tamen hîc Decreta Pontificum mutavit Romanus Pontifex.* (Decretum Alexandri III. extat cap. Licet de Sponsa duorum.)

Concludit tandem Erasmus: *Sed quid ego de Pelagiis aut Alexandris loquor, aut Innocentiis, cùm non puduerit Petrum Apostolorum Principem melioribus auscultare, postquam admonitore Paulo suum agnovit errorem? si tamen amplectimur hac in parte Divi Aurelii Augustini sententiam.*

Jacobus à Saa Lusitanus libr. de primogenit. num. 30. itidem aliquot dissensionum exempla affert. *Videmus,* inquit, *Pontifices, qui omnia jura se in scrinio pectoris habere dicunt, in multis capere aliarum Constitutionum oblivionem; ut patet ex c. Præterea 23. dist. & in c. ultimo 30. q. 4. dicit Urbanus Papa, prohibitum non reperiri, virum & uxorem simul posse puerum in Baptismo suscipere, quamvis antea Leo id factis prohibuisset in c. Non plures dist. 4. de consecrat. quod etiam tenet Glossa d. c. Præterea, licet Glossa in c. ultimo id excusare teneatur. Alexander III. in c. Licet extra de voto, sponsalia cõtracta verbis præsentibus statuit per aliud sequens matrimonium copulâ carnali consummatum non solvi, licet quidam illius Prædecessores aliter statuissent. Et ut colligitur ex c. Quanto extr. de divortiis, de dirimendo matrimonio. Innocentius III. & Cœlestinus III. pugnantia statuerũt, ut etiam patet ex cap. 1. dist. 31. & ibi glossa. Decretum, quod constituerat Pelagius, ut Subdiaconi Siciliæ abstinerent ab uxoribus, quas antè legitimè duxerant, Gregorius I. dictus Pelagii Successor retractavit. Ex quibus infertur, quod Jason in l. præscriptione C. si contra jus vel utilit. publ. post Baldum dicit, quòd licet Papa est Doctor utriusq; juris, ex eo quòd est Papa, tamen est Doctor autoritate, non scientiâ.*

Sabellicus lib. 1. Ennead. 9. *Inolevit mos pessi-*

pessimi exempli, ut sequentes Pontifices priorum Acta rescinderent.

Præter hæc, etiam alia dissidentium Decretorum Papalium afferri possunt exempla.

Gregorius de quatuor Conciliis Oecumenicis, inter quæ etiam est *Chalcedonense*, dicit, quòd *ea cen quatuor Evangelia amplectatur.* Sed Leo Epist. 59. de Synodo Chalcedonensi scribit, *Semper se reprehendisse, quæ in hac Synodo decreta sunt.*

Gelasius in c. Sancta Romana dist. 15. *Canonum Apostolorum librum* numerat inter Apocrypha. Zepherinus c. Sexaginta dist. ead. *sexaginta* Canones recipit. Leo I. c. Clementis dist. ead. *quinquaginta* Canones recipit. Sexta Synodus c. Placuit dist. ead. *octoginta quinque* capitula Canonum Apostolicorum acceptat.

Leo II. in Epist. quâ Synodum 6. confirmavit, anathematizavit Honorium Pontificem propter Monotheletarum errorem. *Anathematizamus*, inquit, *Honorium, qui hanc Apostolicam Sedem non Apostolicæ traditionis doctrinâ lustravit, sed profanâ perditione immaculatam fidem subvertere conatus est.* (Aut ergo Honorius erravit, Monotheletarum errorem approbando; aut Leo II. erravit, Honorium anathematizando.)

Deusdedit Pontifex in Epistola ad Gordianum c. Pervenit caus. 30. q. 1. statuit, *ut viri ab uxoribus separentur, qui aliquo casu natos proprios ex lavacro sancto susceperint.* Sed Nicolaus in Epist. ad Salonitanum c. Nosse desideras caus. & q. iisd. contrarium statuit. *Nosse*, inquit, *desideras, utrum mulier, quæ viri filium ex alia fœmina genitum de sacro fonte levaverit, postmodum possit cum eodem viro copulari, quos ideo conjungi posse decernimus, quia secundùm Canones sacros nisi amborũ consensu nullius religionis obtentu debet conjunx dimittere conjugem. Pertinet autem ad ingens uxoris exitium, quæ habens odio virum, vel infirmitatem ejus non considerans, quasi causâ pietatis operatur impietatem, maximè cùm Apostolus præcipiat. Nolite fraudare invicem, nisi ex consensu ad tempus &c. Et iterum, Revertimini in idipsum, ne tentet vos Satanas &c.*

(Sic ergò Nicolaus Decretum Pontificis Deusdedit, tanquam Apostolico præcepto repugnans, refellit ac repudiat.)

Gregorius II. Pont. Rom. *irritum pronunciat Baptismum administratum ab eo, qui ipse non est baptizatus.* c. Quos à paganis dist. 4. de consecrat. Sed Nicolaus I. *ratum illum habet*, in rescripto, quod legitur inter Decreta tom. 3. Concil. (Bellarminus dicit lib. 1. de Bapt. cap. 7. *Rem jam esse definitam in Concilio generali Florentino, quòd talis Bapt. sit ratus.*)

Gelasius c. Comperimus dist. 2. de consecrat. asserit, *eos arcendos à toto Sacramento Eucharistiæ, qui calici non communicant. Non posse enim unius ejusdemque mysterii divisionem sine grandi sacrilegio fieri.* Bellarminus & alii Pontificii autoritate hujus can. pressi excipiunt, *Gelasium loqui solùm de Sacerdote sacrificante, qui non possit sine sacrilegio unam tantùm speciem sumere, quia imperfectum sacrificium redderet.* Esto sane. Interim Gelasio Pontifici contradixit Innocentius VIII. itidem Pontifex. Is enim teste Raphaële Volaterrano lib. 7. Geograph.

Nor-

Norvegis concessit, ut sine vino sacrificium celebrarent, quod Bellarminus lib. 4. de Pontif. cap. 14. sic exponit, *non permissum esse à Pontifice, ut loco vini alium liquorem assumerent, sed solùm ut in altera tantùm specie Eucharistiam consecrarent.* Ergò ut à calice abstinerent. Credidit ergò Innocentius unius, ejusdemque mysterii divisionem sine sacrilegio fieri posse & proinde Gelasio contradixit.

De suffragio Imperatoris in Pontifice eligendo contraria extant Pontificum Decreta. *Adrianus III. statuit*, (inquit Fasciculus temporum) *ut Imperator nullo modo se intromitteret de summi Pontificis electione. Sed apparet, quòd hæc Constitutio parum obtinuit. Imò Leo VIII. disertè contrarium statuit postea.* Extat verò ista Leonis Constitutio apud Gratianum dist. 63. quâ concessit Ottoni I. & Successoribus, ut eligant & ordinent Romanum Pontificem. *Constituimus*, inquit, *& confirmamus & corroboramus & per nostram Apostolicam autoritatem concedimus atq; largimur Domino Ottoni I. Regi Teutonicorum, ejusq; Successoribus hujus regni Italiæ, in perpetuum, facultatem eligendi Successorem atq; summæ Sedis Apostolicæ Pontificem ordinandi.* Similiter Adrianus cum Synodo decrevit, *Archiepiscopos & Episcopos per singulas Provincias investituras à Carolo Magno accipere*, quo jure frequentes usi sunt ejus Successores. Hanc tamen satis legitimam causam judicarunt Gregorius VII. ejusque Successores, propter quam Henricum IV. Henricum V. Fridericum I. atque alios Impp. excommunicarent, excitatis eam ob rem bellis perniciosissimis.

Stephanus VI. Pontifex tanto odio in corpus Formosi Pontificis mortui sæviebat, ut ejus digitos abscinderet, illos præsertim, quibus in consecratione usus erat & acta ejus omnia dissolvebat. Stephano successit Romanus, qui omnia Stephani Pontificis acta improbavit & abrogavit. Post Romanum Johannes IX. Pontifex creatus, quâ quatuor & septuaginta Episcoporum habito conventu, & Stephani res gestas improbavit & Formosi acta restituit, dijudicans, perperam à Stephano factum, qui censuit eos iterum ordinandos esse, quos Formosus ad sacros ordines asciverat. Post Johannem IX. Sergius III. Pontifex creatus est, qui Formosi acta ita improbavit, ut denuò ad sacros ordines eos admittere necesse fuerit, quos Formosus antea Sacerdotali ordine dignos censuerat. Neque hanc quidem ignominiam mortuo intulisse contentus, ejus cadaver è sepulchro tractum capitali supplicio ac si viveret, affecit, corpusq; ipsum in Tiberim projecit, tanquam sepulturâ & humo indignum. Platina in vitis horum Pontificum, (ubi disertè addit, *post Stephanum hanc consuetudinem servatam fuisse, ut acta priorum Pontificum sequentes aut infringerent, aut omninò tollerent.*

Albert. Crantzius cùm *hanc stupendam* (ut vocat) *in Sede Pontificia perturbationem* recitasset, subjungit: *Ita gravissimo totius Christianismi scandalo Romani Pontifices velut ebrii, imò furiosi, jactabantur. O Petre, Line, Clete, Clemens, ad quid pervenit vestro sanguine vestratumq;, imò Christi cruore partus principatus?*)

Bonifacius VIII. *in tantam arrogantiam erexit seipsum*, (inquit Fasciculus temporum) *ut dominum totius mundi se diceret, tam in temporalibus quam in spiritualibus.* Idem *de necessitate salutis esse* statuit, *omnem creaturam subesse Romano Pontifici.* Sed Innocentius III. in Decretalibus, *Qui filii sint legitimi* cap. *per venerabilem*, cum loqueretur de Rege Franciæ, disertè significat, *eum Regem in temporalibus superiorem minimè recognoscere.* (Neque hæc dissensio levis momenti æstimanda, quia *de summa rei Christianæ agitur, quando de suprema Pontificis Romani potestate quæritur*, si credimus Bellarmino in Præfat. librorũ de Summ. Pontif. id asserenti.)

Alexander III. c. Ex parte de Sponsalibus & matrimon. sancivit, *oportere quemvis hominem, cujuscunq; professionis sit, vivente adhuc dimissâ conjuge, continere.*

Contrà Innocentius III. c. Quantò de divortiis. *Licet Prædecessor ejus aliter senserit, se decernere, eam partem, quæ ad fidem Catholicam conversa fuerit, vivente adhuc alterâ posse nubere.* (Non est, quòd excipiant, *hæc decreta non concernere articulum aliquem fidei*, quæstio enim de solubilitate & indissolubilitate matrimonii est omninò de fide.)

Gregorius c. Si lapsis dist. 50. *Si lapsis ad suum ordinem revertendi licentia conceditur, vigor Canonicæ procul dubio frangitur disciplinæ.* Martinus c. Qui semel dist. ead. *Qui semel post suã ordinationem in lapsum ceciderit, deinceps jam depositus erit, nullumq; gradum Sacerdotii poterit adipisci.*

Contrà Calixtus c. Ponderet dist. ead. *Sanctus David de mortiferis criminibus pœnitentiam egit & tamen in honore permansit. Beatus quoq; Petrus amarissimas lacbrymas fudit, quando Dominum se negasse pœnituit, sed tamen Apostolus permansit &c. Errant itaq;, qui putant Sacerdotes post lapsum, si condignam egerint pœnitentiam, Domino non posse ministrare & suis honoribus frui, si bonã deinceps vitã duxerint & suum Sacerdotium dignè custodierint.* Ad hoc Calixti Decretum provocat c. Presbyter dist. 82. ex Concilio Gangrensi.

Pelagius constituerat, *Diaconos Siciliæ ab uxoribus abstinere debere.* At hoc Decretum Gregorius Successor rejecit c. Ante triennium dist. 31. in quem locum sic commentatur Joh. Turrecremata Card. *Facit quatuor. Primò ostendit, quando probibitio illa fuit facta, scil. ante triennium. Secundò, quòd illa prohibitio fuit iniqua. Tertiò, cassat illam prohibitionem, ex quo porrò colligit Turrecremata, posse Successorem Prædecessoris sui statuta cassare, si ea injustitiam & malum exemplum contineant.*

Gregorius Papa caus. 35. q. 2. *gradus cognationis prohibitos ad 7. usq; extendit.* Idem constituit Julius.

Contrà verò Innocentius III. in Lateranensi Concilio. *Prohibitio*, ait, *copulæ conjugalis quartum consanguinitatis & affinitatis gradum de cætero non excedat.*

Johannes XXII. in Extrav. de verb. signif. cap. 2. & seqq. dicit, *non obstante interdicto Innocentii IV. in generali Concilio, novas religiones introductas esse.*

Leo X. Erasmianam N. T. versionem commendavit, ejusque Autorem vocat *filium suum dilectum.* Sed Paulus IV. eam in censum librorũ damnatorum retulit.

Sixtus V. vulgatam Bibliorum versionem à quibusdam Cardinalibus & viris do-

doctis revisam & castigatam in Sede Vaticana inprimi curaverat, eamque per publicum Decretum toti orbi Christiano *tanquā authenticam & purā* commendaverat. Sed post ipsius mortē Cardinales Decretū hoc abrogarūt & editionem Sixtinam, utpote *multis defectibus ac mendis adhuc laborantem*, suppresserūt. Postea Clemens VIII. Sixti Successor editionem illam sub correctionis incudem revocari curavit ac bullam Sixti, quâ editionem suam commendaverat, abolevit. Confer Thomæ Jamesii Angli *bellum Papale* Londini editum, in quo demonstrat Clementis & Sixti Paparum repugnantiam in Scripturæ textu genuino edendo.

Inde Theologi Reipubl. Venetæ in tract. de interdicto Pauli V. propos. 10. p. 15. sic scribunt: *Frequentissime videmus, à Successoribus revocari leges & præcepta suorum Prædecessorum aut etiam propria instituta, quando meliorem informationem nacti sunt. Et in Decretalib. Pontifices sæpe profitentur, se paratos esse revocare suas sententias, si demonstratum fuerit, contra justitiam ipsos aliquid commisisse.*

4. Quod tales concedunt hypotheses, ex quibus sequitur, Pontifices in rebus fidei errare posse.

Primò, *canonizatio Sanctorum* pertinet ad publicum Romani Pontificis judicium. Bellarm. lib. 1. de beat. Sanct. cap. 8. *Soli Pontifici Romano competit canonizare aliquem generaliter, ita ut in tota Ecclesia pro Sancto habeatur, nec ulli liceat de ejus sanctitate dubitare.* Cap. 9. *Credendum est, Pontificem non errare in canonizatione Sanctorum.* Cap. 10. *Canonizatio est publicum Ecclesiæ judicium de vera gloria hominis defuncti.*

Jam verò Pontifex in canonizatione Sanctorum potest errare. Probamus hoc contra Bellarminum id negantem ex ipso Bellarmino.

Concedit Bellarminus lib. 4. de Rom. Pontif. cap. 12. §. Succedit &c. *In quæstionibus facti, adeoq; in iis, in quibus ab hominum aliorum testificatione Pontifex pendere necesse habet, ipsum errare posse.* Idem fatetur Tannerus tom 3. Theol. Scholast. Disp. 1. q. 4. dub. 6. num. 240. *Potest, inquit, Papa in particularibus quæstionibus facti errare, verbi gratiâ, an hæc vel illa Respubl. excommunicationi rectè subjiciatur.* (Atqui Sanctorum canonizatio nititur aliorum relatione & testificatione.)

Idem Bellarmin. lib. 4. de Rom. Pontif. cap. 11. §. Ad quartum. *Adrianus Papa deceptus à Synodo 6. judicabat, Prædecessorem suum Honorium fuisse hæreticum.*

Lib. & cap. iisdem §. Sextum. *Leo Papa Honorium mortuum execratus est, tanquam qui Sedem Apostolicam suâ hæresi contaminasset.*

Lib. ejusd. cap. 12. §. Succedit &c. *Papa Stephanus in Formosi Papæ corpus mortuum sæviebat, acta ejus rescindens. Sed hoc fecit odio in Formosum incensus, nesciens, vel non credens, Formosum fuisse à Martino publicè absolutum. Idcircò publicè decrevit, eum nunquā legitimū Papam fuisse, & ideo irrita esse debere omnia ejus acta. Concedimus a. Papā in quæstione facti errare posse.* (Si Papa errare potest, eum pro hæretico habendo qui non est hæreticus, utiq; etiam errare potest & decipi, habendo aliquem pro Sancto qui non est Sanctus. Ejusdem enim est vel impotentiæ vel impietatis Sanctos damnare & damnatos canonizare. Inde Bellarminus lib. 1. de beat. Sanctor.

cap. 8. *Canonizationem Sanctorum ad solum Pontificem unicè pertinere* probat ex eo, *quòd ad Pontificem spectet proponere toti Ecclesiæ, quid sit credendum & agendum in iis, quæ sunt religionis; Item declarare qui sint hæretici, ita ut à tota Ecclesia pro talibus habeantur.* (Quòd si ergò potest errare in declaratione qui sint hæretici, utique etiam errare potest in declaratione, qui sint Sancti.)

Melchior Canus libr. 5. Locorum Theolog. cap. 5. p. 171. *Thomas* (quodlib. 9. art. ult.) & *Antoninus* (part. 3. tit. 12. cap. 8.) *dicunt, non certò & firmiter, sed piè credendum esse, Ecclesiam in canonizatione Sanctorum non errare. Nam quòd absolutè possit, illa ratio confirmat, quòd in id genus judiciis Ecclesia hominum eorum testimoniis innititur, qui & fallere & falli possunt.*

p. 175. *Ecclesiæ judicia, quæ ab incertis hominum testimoniis proficiscuntur, infirma sunt ad certam & exploratam faciendam fidem, quale illud est, quo Sanctum aliquem Divorum Catalogo adscribendum censet* (in margine annotantur Thomas, Antoninus d. l. & Cajetanus in opusc. de Indulgent. cap. 8. Subjungit quidem Canus, *nec tamen impune licet hujusmodi Decreta in dubium revocare, quin temerarium & irreligiosum est in Divis consecrandis Ecclesiæ abrogare fidem.* Sed nobis sufficit, quòd concedere cogatur, *non esse hæreticum, dubitare de Ecclesiæ, id est, Pontificis, infallibilitate in Sanctorum canonizatione, unde hanc* dissertationem suam tandem ipse sic concludit, qui *fidem Ecclesiæ in his detrahunt, illi non quidem hæretici, sed tamen temerarii, impudentes & irreligiosi sunt censendi.*)

Alphonsus Vivaldus in Candelabro aureo cap. 13. n. 23. fatetur, *Pontificem posse errare in canonizatione Sanctorum.*

Tannerus tom. 3. Theolog. Scholast. Disp. 4. n. 287. fatetur, *in hac quæstione, an Pontifex possit errare in canonizatione Sanctorum, Scriptores Pontificios invicem dissentire*, ac refutat eos, qui affirmantem quæstionis partem tuentur.

Huc referendum, quòd Pontifex quandoq; canonizaverit non-Sanctos.

Gregorius VII. Liberium Arianum inter Divos retulit, annotante Balæo.

Thomas Beketus in Anglia cæsus, quòd per seditionem Clerum Regis obsequio subducere conatus esset, Clero procurante ab Alexandro III. relatus est in numerum Sanctorum, quanquam quæstione Parisiis inter Sorbonistas ventilatâ, utrum damnatus an salvatus esset, nonnulli morte ac damnatione dignum pronunciarunt, quòd contumax fuisset in Regem Dei ministrum. Cæsar. lib. 8. Dial. cap. 69.

Item, quòd sæpe, quem unus Pontificum in canonem Sanctorum recipit, alius inde excludere fuerit conatus.

Sic Hermannum Ferrariensem in numerum Divorum antea relatum, Bonifacius VIII. inde exemit, ejusque cadaver jam ante triginta annos humatum è sepulchro erui & concremari jussit, teste Balæo.

Secundò, *Ordinum approbatio* pertinet ad publicum Romani Pontificis judicium. Bellarmin. lib. 2. de Monach. cap. 4. *Hoc munus, Ordines consecrandi & instituendi, est Romano Pontifici proprium.* Jam verò in Ordinum approbatione Pontifex errare potest.

canic. Sancta Romana, Extravag. Johannis XXII. tit. 7. de religios. domibus. *Nonnulli profanæ multitudinis viri, qui vulgariter Fratricelli seu Fratres de paupere vita Bizochi sive Beguini, vel aliis nominibus nuncupantur in partibus Italiæ &c. novæ religionis habitum assumere, Congregationes & Conventicula facere, & Superiores sibiipsis eligere &c. præsumserunt &c. prætendentes se à sanctæ memoriæ Cælestino Papa quinto Prædecessore nostro hujus status seu vitæ privilegium habuisse, quod tamen etsi ostenderent, non valeret, cùm bonæ memoriæ Bonifacius VIII. Prædecessor noster ex certis causis rationabilibus omnia ab ipso Cælestino Prædecessore nostro concessa, quæ per ipsum Bonifacium non contingeret approbari, viribus penitùs vacuaverit, dictumq; vitæ privilegium non inveniatur per eundem Bonifacium approbatum.*

Melchior Canus lib. 5. Locorum cap. 5. p. 177. *Ordines probare vel refellere, quoniam non è scientia id solùm, sed etiam è prudentia pendet, non ad ea pertinet, in quibus summus Pontifex errare nequit. Atqui jam vel in Concilio Lateranensi advertebatur, multitudinem nimiam religionum, quam nunc esse videmus, valde Ecclesiæ Dei incômodare. Concilium quoq; Lugdunense fatetur, quòd importuna petentium inhiatio contra Synodi Decretum aliquarum religionum confirmationem extorsit. Unde quosdam Ordines per Sedem etiam Apostolicam approbatos tanquam Ecclesiæ vel noxios vel inutiles abolendos esse decrevit, ut nullum deinceps ad eorum professionem admitterent. Et Cælestinus V. statum vitamq; Fratricellorum suo privilegio confirmavit, quod tamen confirmationis privilegium Johannes XXII. apertè infirmum esse dixit, quòd Bonifacius ex certis & rationabilib. causis ea, quæ Cælestinus concesserat, viribus penitùs evacuasset. Paulus item tertius Ordinem, quem in Italia Frater Baptista Cremensis instituit, literis suis probasse dicitur. At nuper & Ordo ille à Venetis est edicto publico explosus & Baptistæ doctrina, cui illius Ordinis homines inhærebant, Romæ est condemnata. Imbecillum igitur eorum argumentum est, qui ex hujusmodi privilegiis, quæ his facilè temporib. vel conceduntur, vel potiùs extorquentur, novas religiones nõ aliter ac de cœlo lapsas excipiendas esse confirmant &c. Nostro hoc seculo tàm multæ religiones sunt à Pontificibus confirmatæ, ut, qui eas omnes tueri voluerit, tanquam Ecclesiæ vel utiles vel necessarias, hic imprudentiæ, ne dicam stultitiæ nomine jure optimo summisq; rationibus arguatur.*

Greg. de Valent. tom. 3. cap. 292. *Quibusdam visum est, errari posse à Pontifice, sic ut religionem aliquam admittat, quam circumstantiis omnibus spectatis oportuisset rejicere. Sed ea tamen opinio jure ac meritò reprehenditur.* Ibid. *In hac quæstione dicendi libertas Autoris cujusdam & Catholici alioqui & benè eruditi, meritò est ab aliis notata & reprehensa.*

Tertiò *Indulgentias promulgare* pertinet ad publicum Pontificis judicium. At in dispensatione Indulgentiarum errare potest Pontifex.

Onus Ecclesiæ cap. 15. num. 15. *Quid Papa cum mortuis agere potest, qui nunc forum suum egressi ad tribunal justi Dei devenerunt? Sed nihilominus Indulgentiarum Concionatores inter alia figmenta proclamant absurdum scandalum, ut comedant sacrificia mortuorum, dicentes, statim ut jactus nummus in cistam tinniverit, evolare animam, pro qua nummus imponitur.* Cer-

Certum profectò est, nummo in cistâ tinniente augeri quæstum posse, suffragium verò Papæ seu Ecclesiæ in solius DEI arbitrio consistere.

Cap. ejusd. §.35. *Unus Papa alterius Indulgentias etiam licitè prius concessas plerunq; revocat. Verùm etiam Sixtus IV. Indulgentias à seipso concessas revocavit.*

Cap. 19. n. 13. *Contra dispensationum* (Indulgentiarum) *exorbitantiam Sigismundus Cæsar in Concilio Constantiensi objecit, dicens: Legimus, CHRISTUM Petro potestatem relaxandi peccata, non admittendi dedisse. Quot autem & quantæ exorbitantia cum concessione & publicatione Apostolicarum Indulgentiarum committantur, explicare nemo potest.*

Massonius Scriptor Pontificius, & qui Lutherum impiæ doctrinæ præconem nominat, in vita Leonis X. fol. 384. *Revertar*, inquit, *ad Indulgentias, ut illud verissimè dicam, Romanos Pontifices adhuc nimiùm indulgentes fuisse.*

Quartò, *dispensationes in gradibus cognationis* & aliis prohibitis dare, pertinet ad publicum Pontificis judicium. At in illis dispensationibus Pontifex potest errare, ut ostensum fuit lib. 1. Confess. general. part. 1. cap. 4. num. 3. ac pluribus ostendetur in artic. de Matrimonio.

Inde Franciscus Toletus Cardinalis concedit, posse aliquem instructum dispensatione Pontificis, interim non esse tutum in conscientia. Sic enim scribit lib. 5. Casuum conscientiæ cap. 8. Secunda regula. *Non obstante jure isto Conciliorum, qui cum Pontificis dispensatione plura quæcunq; & quomodocunq; beneficia habet, tutus est in conscientia. Sed adverte, ut in foro exteriori possit illa habere, satis est dispensatio, tamen ut in conscientia & coram Deo tutus sit, necessaria etiam est causa dispensationis. Hæc autem causa debet esse in utilitate Ecclesiæ, vel ob ipsius Ecclesiæ necessitatem. Quando causa non est in bonum Ecclesiæ, non est bona dispensatio, nec est homo securus coram Deo.*

Quintò *asyla instituere* pertinet ad publicum Pontificis judicium. At Pontifex in asylis instituendis errat.

Gregorius Tholosanus lib. 13. de Republ. cap. 23. *Innocentius III. ejusmodi fecit Decretum. Liber confugiens ad Ecclesiam, quantumcunq; gravia maleficia perpetraverit, non est violenter ab Ecclesia extrahendus. Idem statuit Gelasius. Sed Justinianus Imperator homicidas, inquit, inde extrahes & supplicia eis inferes. Servatur potiùs hoc jus civile hodie in maleficis è sacris templis extrahendis quàm jus Pontificium, quod non permittebat.* (Et meritò, quia jus civile hac in parte congruit legi divinæ Exod. 21. v. 14. & praxi Regis sapientissimi 1. Reg. 2. v. 31.)

Sextò, disputant, *an Papa hæreticus deponi possit.* (At si Papa, ut Papa, in articulis fidei non potest errare, frustra tam operosè quæritur, an Papa hæreticus deponi possit, quemadmodum otiosè quæreretur, An Angeli in bono confirmati gratiâ & salute æterna excidere possint. Quia enim sunt in bono confirmati, ideò felicitate illâ excidere nequeunt. Et vice versa, Si Papa hæreticus factus ab Ecclesia judicari & deponi potest, utique falsum est, Papam in Scripturis explicandis & controversiis fidei determinandis esse infallibilem.)

Glossa

Glossa in c. Si Papa dist. 40. *Bonifacius Martyr consultus, an Papa ab aliquo judicari possit? respondit, quòd non, nisi hæreticus deprehendatur, &, si occulta esset hæresis, de illa possit accusari. Idem probatur ex Concilio 5. sub Symmacho & Concilio 8. generali ac septimo, ex Anacleto Epist. 3. Eusebio Epist. 2. Innocentio III. in serm. de consecrat. Pontif.*

Cajetanus de autoritate Papę cap. 20. *Papam hæreticum ab Ecclesia rectè deponi disputat.*

Alexander Carerins de potest. Pontif. lib. 1. cap. 24. n. 1. *Hiscè ita constitutis hæc formatur conclusio: Papam hæreticum manifestum per se desinere esse Papam & caput, sicut per se definit esse Christianus & corporis Ecclesiæ membrum, quare ab Ecclesia posse eum judicari & mulctari.*

Caranza controv. 4. tractans quæstionem de autoritate Concilii supra Papam, cùm negasset, *ullum esse criminis casum, in quo Ecclesiæ universalis Pastor judicari possit, aut deponi ab ullo Episcoporum Concilio*, subjicit, *Casum tamen hæresis omnes excipiunt.*

Et postea: *Quòd autem Papa hæreticus esse possit, nemo est qui ambigat.*

Bellarminus libr. 2. de Roman. Pontif. cap. 30. §. 1. *De quæstione illa, An Papa hæreticus deponi possit, sunt quinq; opiniones. Prima est Alberti Piggii libr. 4. Hierarch. Eccles. cap. 8. ubi contendit Papam non posse esse hæreticum, proinde nec deponi ullo in casu, quæ sententia probabilis est & defendi facilè potest.* (Sed Melchior Canus libr. 6. Locor. cap. 11. ex professo contra hanc Piggii opinionem disputat, & exemplo Honorii ostendit, illam nullo modo defendi posse, unde ipse Bellarminus per correctionem quandam subjicit.) *Quia tamen non est certa & communis opinio est in contrarium, operæ precium erit videre, quid sit respondendum si Papa hæreticus esse possit.* (Atqui si non est certum, Papam à periculo hæreseos esse immunem, utique multò minùs certum erit eum ab erroris periculo immunem esse.) *Est ergò secunda opinio, Papam eo ipso, quo in hæresin incidit, etiam interiorem tantùm, esse extra Ecclesiam & depositum à Deo, quacirca ab Ecclesia posse judicari, id est, declarari depositum jure divino & deponi de facto, si adhuc recuset cedere. Hæc est Johannis de Turrecremata lib. 4. p. 2. cap. 20. Sed mihi non probatur.* (At quamvis hæc opinio Bellarmino non probetur, aliis tamen Pontificiis non improbatur. Nam Johannes de Turrecremata in summa de Ecclesia libr. 2. cap. 93. scribit: *Hanc sententiam sequi alios clarissimos & præcipuos in Theologica Facultate Magistros*, ac mox nominat Albertum, Thomam, Alexandrum de Ales, Bonaventuram, Petrum de Tarantasia, Innocentium V. Ulricum, Richardum de alta villa, Petrum de Palude, Herveum, Augustinum de Ancona, Alexandrum de Alpidio; *qui omnes*, inquit, *apertissimè tradunt & attestantur, Rom. Pontif. verum & indubitatum extra casum hæresis strictè sumtæ nullum in terris judicem habere superiorem.*) *Tertia opinio est in altero extremo, nimirum Papam neq; per hæresin occultam, neq; per manifestam esse depositum aut deponi posse. Hanc refert & refellit Turrecremata d. l. Et sanè est opinio valde improbabilis. Primò, quoniam hæreticum*

ticum Papam posse judicari, expressè habetur c. Si Papa dist. 40. & apud Innocentium serm. 2. de consecrat. Et quod majus est in octava Synodo act. 7. recitantur acta Concilii Romani sub Adriano & in iis continebatur, Honorium Papam jure videri anathematizatum, quia de hæresi fuerat convictus, ob quam solam causam licet minoribus judicare majores &c. Adde quòd esset miserrima conditio Ecclesiæ, si lupum manifeste grassantem pro Pastore agnoscere cogeretur. Quarta opinio est Cajetani in tract. de autoritate Papæ & Concilii cap. 20. & 21. ubi docet, Papam hæreticum manifestum non esse ipso facto depositum, sed posse ac debere deponi ab Ecclesia, quæ sententia meo judicio defendi non potest. Nam inprimis quòd hæreticus manifestus ipso facto sit depositus, probatur autoritate & ratione. Autoritas est B. Pauli, qui in Epist. Tit. 3. jubet hæreticum post duas correptiones, id est, postquam manifestè apparet pertinax, vitari & quidem ante excommunicationem & sententiam judicis, ut ibidem scribit Hieronymus. Ratio verò & quidem certissima hæc est. Non Christianus non potest ullo modo esse Papa, ut fatetur Cajetanus, quia non potest esse caput id quod non est membrum, & non est membrum Ecclesiæ is, qui non est Christianus. At hæreticus manifestus non est Christianus &c. hæreticus igitur manifestus Papa esse non potest. Quinta opinio vera est, Papam hæreticum manifestum per se desinere esse Papam & caput, sicut per se desinit esse Christianus & membrum corporis Ecclesiæ, quare ab Ecclesia posse eum judicari ac deponi. Hæc est sententia omnium veterum Patrum & doctissimorum recentiorum.

Idem Bellarminus libr. & cap. iisdem §. Tertia opinio &c. sic scribit: *Etsi probabile sit, Honorium non fuisse hæreticum, tamen non possumus negare, quin Hadrianus cum Romano Concilio, imò & tota Synodus 8. generalis senserit in causa hæresis posse Romanum Pontificem judicari.*

Landherr im scharffen runden Auge lit. D. iiij. fac. 2. Wenn der Bapst felt in eine Ketzerey/soll man jhn vom Apostolischen Stuel werffen / weil er der Kirchen sichtbarliches Häupt ist vnter dem vnsichtbarlichen / das Christus der HErr ist / den der Bapst solte repræsentiren ꝛc. Dem Häupt stehet zu nothwendiger weise andern Gliedern jhr Leben zu conserviren / oder wo sie verstorben/ dz Leben eingiessen/ Weil aber des Lebens Anfang oder Vrsprung in geistlichen Dingen ist der Glaube/ vñ der Bapst vom Glauben abgefallen vnd exorbitirt hat/ vnd also geistlicher weise tod / so muß volgen / daß er nicht mehr das Kirchen Häupt seyn kan. (Qui potest fieri hæreticus, ille non est absolutè infallibilis. Qui potest ita se gerere, ut desinat esse Ecclesiæ caput, ille non simpliciter infallibilis.)

Septimò, Pōtifices quidā à Papali Sede propter errores per Ecclesiā fuere deturbati, illos publicè errasse, negari nequit.

Habebatur, inquit Bellarminus libr. 4. de Rom. Pontif. cap. 9. §. Post biennium &c. *Liberius hæreticus propter pacem cum Arianis factam & ex ea præsumtione meritò potuit ei Pontificatus abrogari. Non enim homines tenentur aut possunt corda scrutari, sed quem externis operibus hæreticum esse vident*

dent, simpliciter hæreticum judicant, ac ut hæreticum damnant.

Anastasium Romana Ecclesia repudiabat, inquit Gratianus c. Anastasius dist. 19.

Johannem XXIII. Synodus Constantiensis à Papatu removebat. Æneas Sylvius lib. de gestis Concil. Basil.

Ad illud, quòd *Honorium Monothelet am fuisse Synodus sexta, septima & octava Constantinopolitana judicabant, eumq; damnabant*, Bellarminus lib. 4. de Rom. Pontif. cap. 11. §. Ad tertium &c. respondet, *Patres septimæ Synodi secutos esse Synodum sextam corruptam & solùm repetivisse, quod in ea legerant. Proinde deceptos fuisse ex sexta Synodo, quæ vel corrupta erat, vel per errorē Honoriū damnaverat &c. Dices, at certè crediderunt ista Concilia, Papā errare posse, cùm Honorium hæreticum fuisse crediderint? Respōdeo*, inquit Bellarminus, *credidisse solùm eos Patres; Papam errare posse, ut privatum hominem, quæ est opinio probabilior.*

Octavò, concedunt, Papam admoneri, eique resisti posse. (Utique ergò Papa errare potest, quia Papæ ex hypothesi Pontificiorum Ecclesiæ capiti & summo Monarchæ non resistendum, nisi erret & alios ad errorem inducere tentet.)

Baldus in c. Olim extr. de rescript. *Contra Papam suâ potestate abutentem primò utendum est verbis, hoc est, comminationibus; tertiò lapidibus; & ubi non sufficit virtutis ingenium, ibi valere debet armorū præsidium.*

Ludovicus Romanus consil. 525. n. 15. *Si ipse Papa Ecclesiam non honorat, aut ipsum salubriter admonentem, nec tum merebitur ab Ecclesia honorari, ita ut toleret ipsum cum scandalo regentem atq; incorrigibilem*; subjiciens illud Oratoris Domitii. *Cur ego te habeam ut Principem, cùm tu me non habeas ut Senatorem?* (quod extat c. Esto subjectus dist. 95. ex Hieronym. lib. ad Nepotian. de vita Clericorum.)

Matthæus Paris in Histor. Angl. de Roberto Lincolniensi Episcopo memorat, quòd circa Annum 1253. Innocentio IV. Pontifici, à quo injustum acceperat mandatum, in hæc verba rescripserit: *Noverit discretio vestra, quòd mandatis Apostolicis affectione filiali devotè & reverenter obœdio. His quoq;, quæ mandatis Apostolicis adversantur, paternum zelans honorem, adversor & obsto. Ad utrumq; enim teneor ex divino mandato. Apostolica enim mandata non sunt, nec esse possunt alia, quàm Apostolorum doctrinæ & ipsius Domini nostri J.C. Apostolorum Magistri & Domini, cujus typū & personā maximè gerit in Hierarchia Ecclesiæ Dominus Papa, consona & cōformia. Ait enim ipse D.N.J.C. Qui non est mecum, contra me est. Cōtra ipsum autē nec est, nec esse potest Apostolicæ Sedis sanctitas divinissima. Non est igitur prædictæ literæ tenor Apostolicæ sanctitati consonus, sed absonus plurimùm & discors.*

Et postea: *Non potest igitur sanctissima Sedes Apostolica, cui à sancto sanctorum Domino nostro Jesu Christo tradita est potestas omnimoda, testante Apostolo, in ædificationem, non in destructionem, aliquid vergens in hujusmodi peccatū, Domino Jesu Christo tàm odibile, detestabile & abominabile & humano generi summè pernitiabile* (quo per provisiones animarū cura negligitur) *vel mandare, vel præcipere, vel quoquo modo aliquid tale conari. Hoc enim esset suæ potestatis evidēter sanctissimæ & plenissimæ vel defectio vel corruptio vel abusio, vel à throno gloriæ Domini nostri J.C. omnimoda elongatio & in cathedra pestilentiæ pœnarū gehennaliū duob.*

prædictis tenebrarum principibus (Lucifero & Antichristo) *proxima coæssessio. Nec potest quis immaculatâ & sincerâ obædientiâ eidem sedi subditus & fidelis & à corpore Christi & ab eâdem sancta Sede per schisma non abscissus, mandatis vel præceptis vel quibuscunq; conaminibus undecunq; emanantibus, etsi à supremo Angelorum ordine obtemperare, sed necesse habet totis viribus contradicere & rebellare. Propter hoc ego ex debito obædientiæ & fidelitatis, quâ teneor utriq; parenti Apostolicæ Sedis sanctissimæ, & ex amore unionis in corpore Christi cum ea, his quæ in prædicta litera continentur & maximè, quia, ut prætactum ad peccatum Domino* JESU CHRISTO *abominabilißimum & humano generi perniciosissimum evidentißimè vergunt & Apostolicæ Sedis sanctitati omninò adversantur & contrariantur Catholicæ fidei, unicè, filialiter & obædienter non obædio, contradico & rebello. Nec ob hoc potest inde vestra discretio quicquam durum contra me statuere, quia omnis mea hac in parte & contradictio & actio, nec contradictio est nec rebellio, sed filialis divino mandato debita, patris & vestri honoratio.*

Cajetanus de potest. Papæ cap. 27. *Resistendum est etiam in faciem Papæ publicè dilaniantis Ecclesiam.* (Citat Franc. de Victoria de potest. Papæ rel. 4. prop. 22.)

Remenses annot. Galat. 2. sect. 8. *Papæ reprehendi possunt & meritò admonendi sunt suorum defectuum, idq; ipsos oportet in optimam partem accipere, si procedat ex zelo & amore.*

Bellarminus libr. 2. de Pontif. cap. 29. resp. ad 7. *Sicut licet resistere Pontifici invadenti corpus, ita licet resistere invadenti animas vel turbanti Remp. & multò magis si Ecclesiam destruere niteretur. Licet inquam ei resistere non faciendo quod jubet & impediendo ne exequatur voluntatem suam, non tamen licet eum judicare vel punire vel deponere, quod non est nisi superioris.*

Idem libr. 2. de Concil. cap. 19. §. Respondeo, non mirum. *Licet Pontificem servatâ reverentiâ admonere & modestè corripere, repugnare etiam vi & armis si Ecclesiam destruere velit.*

Nonô inter causas, ob quas Concilia celebrari solent, numerant etiam suspicionem hæreseos in Romano Pontifice. Bellarminus lib. 1. de Concil. cap. 9. (At si certũ esset, Pontificem ab omni erroris periculo penitùs immunem esse, quorsum opus foret convocare Concilium, hujus rei dispiciendæ causâ?)

Idem Bellarminus libr. ejusd. cap. 14. quærit: *An nõ liceat Concilium indici ab alio quàm à Papa, quando Papa non debeat illud indicere, eò quod sit hæreticus.* (At quorsum opus foret hoc quærere, si ἀδύνατον esset Papam fieri hæreticum.)

Decimò concedunt, Papam in definiendo debere adhibere media humana & ordinaria. (At si Papa debet adhibere media humana, ergò ipsius infallibilitas non pendet ex immediata Spiritus sancti assistentia. Qui à Deo docetur immediatè, non opus est, ut media humana adhibeat. Et vicissim, qui media humana adhibere debet, ille non docetur immediatè à Deo.)

Bellarminus libr. 1. de Concil. cap. 11. §. Etsi verò. *Non debet Pontifex in controversiis fidei dijudicandis, aut solo suo judicio fidere, aut expectare divinam revelationem, sed adhibere diligentiam, quantam res tanta po-*

postulat & media ordinaria, & tum demum expectare assistentiam Spiritus S. & directionem divinam.

Idem lib. 4. de Rom. Pontif. cap. 7. ad 2. rationem: *Si solus Pontifex potest infallibiliter definire dogmata fidei, ergò frustra sunt Concilia vel certè non sunt necessaria*: respondet hoc modo: *Id non sequitur. Nam etsi in Pontifice sit infallibilitas, tamen non debet ipse contemnere media humana & ordinaria, quibus deveniri potest ad veram rei cognitionem, de qua agitur, medium autem ordinarium est Concilium majus aut minus, pro magnitudine vel parvitate rei, de qua agitur.* (Hæc responsio non satisfacit argumento. Nam si infallibilitas est in solo Pontifice, Concilia non sunt *necessaria*, etiamsi possint esse *salutaria*. Conciliorum infallibilitas ex hypothesi Adversariorum à Pontificis infallibilitate dependet, ergò Pontificis infallibilitas non pendet à Conciliorum investigatione. Præterea si Pontifex, ut infallibiliter definiat, non debet contemnere media humana, ergò in Papam eligendus esset doctissimus quisque, mediis humanis ad veritatis inquisitionem maximè instructus. At in electione Pontificis quandoque non tàm doctrina quàm potentia attenditur, ac Pontifices quandoq; sunt illiterati.)

Melchior Canus libr. 5. Locor. cap. 5. *Autores sacri ex proxima DEI vel revelatione vel inspiratione scribunt Catholica dogmata. Nec enim egent exterris ad scribendum incitamentis, aut humanâ ratiocinatione, è Scripturis aliis argumentantur, disquirunt, colligunt. At Concilium & Pontifex humanâ viâ incedunt, rationemq; sequuntur, atq; argumentando verum à falsè discernunt. Non enim existimandus est summus Pontifex eam habere facultatem, quæ in Apostolis, Prophetis & Evangelistis inerat, ut propositâ unâ quâlibet de fide quæstione protinus dignoscere possit, utra quæstionis pars vera falsave sit &c.*

Undecimò, Bellarminus d. l. scribit: *Definitiones de fide pendere præcipuè ex traditione Apostolica & consensu Ecclesiarum. Ut autem cognoscatur de orta aliqua quæstione, quæ sit totius Ecclesiæ sententia & quam traditionem servent Ecclesiæ Christi, non esse aliam meliorem rationem, quàm si in unum conveniant Episcopi ex omnibus Provinciis & quisq; referat Ecclesiæ suæ consuetudinem.* (Ergò infallibilitas nec solùm nec præcipuè pendet à Pontifice, sed ab Episcopis in Concilio congregatis, qui omnium optimè de sententia Ecclesiæ & traditione Apostolica testari possunt, cùm non possit dari alia melior ratio Ecclesiæ sententiam & traditionem Apostolicam investigandi.)

Duodecimò concedunt, *Pontifices errare posse in præmissis*, (utique ergò etiam in conclusione sive definitione, quia conclusio sequitur Naturam præmissarum & in præmissis hærens ex illis deducitur. Vega de incertitud. gratiæ lib. 9. cap. 14. *Media fallibilia manifestum est, præstare certitudinem non posse, cui non possit subesse falsum. Nam effectus nequit causam suam excedere & conclusio certior esse non potest præmissis, ex quibus infertur, quia ex posterioristica doctrina, propter quod unumquodq; est tale, illud magis est tale.*)

Ludovicus à Ponte in Cantic. Cant. cap. 5. v. ult. Exhort. 28. *Licet Ecclesia doceatur per caput ejus visibile, quod est Rom. Pontif. cui infallibilis inest autoritas definiendi,*

res fidei, tamen ne hoc temere fiat, consuevit etiam congregare Episcopos & Doctores, ab illisq; interrogare, quid sentiendum sit circa veritatem propositam.

Urgemus igitur immotum hoc argumentum. Qui humanâ viâ incedit, rationem sequitur, & argumentando verum à falso discernit, is si in præmissis errat, necessariò etiam errat in conclusione. At Pontifex humanâ viâ incedit, rationem sequitur, & argumentando verum à falso discernit, ut audivimus ex Melchiore Cano. Ergò si in præmissis errare potest, necessariò etiam errare potest in conclusione.

Stapletonus lib. 8. princip. fidei doctrinal. cap. 14. *Doctrina Ecclesiæ est in mediis discursiva, in conclusione Prophetica.*

Cap. 15. *In Disputationibus, quæ circa quæstiones ad dogma fidei publicum necessariò pertinentes versantur, vel alioqui in controversiam apertè vocantur, consulta Ecclesia concludendo quidem & asserendo nunquam errat. In mediis autem ipsis & argumentis hallucinari & errare poterit salvâ tamen promissâ Ecclesiæ infallibilitate.*

Idem in relect. princip. fidei doctrin. controv. 4. q. 2. p. 468. *Ecclesia* (Romanus Pontifex, ut ultima docet analysis) *in singulis mediis non habet infallibilem & peculiarem Spiritus sancti directionem, sed potest in illis probabili interdum, non semper necessariâ collectione uti, nihilominus in conclusione fidei semper est certissima & infallibilis; ejus doctrina est in mediis discursiva, in conclusione autem ipsa est Prophetica & divina.*

Melch. Canus lib. 6. Loc. Theol. cap. 8. ad 4. *Papæ cõclusiones veræ sũt & necessariæ, etsi præmissæ nec veræ nec certæ sint.*

Gregorius de Valent. lib. de Cœlibatu cap. 2. probat manifesto exemplo, quòd Pontifex in præmissis errans veram ex illis deduxerit conclusionem.

Leo Papa serm. 8. de Jejunio ex Luc. 21. *Attendite ne corda vestra graventur curis hujus vitæ &c. collegit, Ecclesiæ ministros debere à conjugio abstinere, siquidem cum matrimonio maximè curæ sunt conjunctæ. Respondeo,* inquit Valentianus, *Christus illis verbis nõ prohibet omnes curas, sed nimias curas & solicitudines, quæ avocant & avertunt à necessaria cura salutis spiritualis, & probatur, quia omnibus fidelibus hoc sanctum esse voluit, & 1. Tim. 5. v. 8. Episcopis imponitur cura moderata rerum secularium, domui suæ prospicientes.* (At hoc ipsum exemplum docet, ex falsis præmissis per se non posse veram conclusionem elici. Proinde si Pontifex in præmissis non est infallibilis, utique etiam non est infallibilis in conclusione.)

Decimò tertiò, concedunt, *Pontificem ut personam privatam, vel etiam ut privatum Doctorem errare posse.*

Salmero in Comment. Gal. 2. Disp. 24. §. Excusabilius &c. pag. 107. col. 1. fatetur, *Papam quemlibet, ut privatum, errare posse & à fide deficere, etsi,* inquit, *novi Scriptores aliud defendere tentaverint, præter communem Doctorum sensum.*

Costerus in Apologia cap. 2. *Dico, nullum apud nos dubium esse, Romanum Pontificem, ut hominem privatum, errare ac in hæresin labi.*

Gregorius de Valent. lib. in analysi fidei lib. 8. cap. 2. §. Id autem. *Papa ut privata persona, vel ut privatus Ecclesiæ Doctor, ut sententiam suam veram esse putat, hæreticus esse possit.*

Bel-

Bellarminus lib. 4. de Rom. Pontif. cap. 12. §. Vicesimus sextus. *Nicolaus I. docens, Baptismum in nomine CHRISTI collatum sine expreßione trium personarum esse ratum, erravit quidem, sed non definiendo quæstionem de fide illud dixit, sed solùm ut Doctor particularis exposuit obiter opinionem suam.*

Et paulò pòst: *Pelagius non definit quicquam, sed solùm ut Doctor explicat opinionem suam.*

Pazmannus lib. 10. Hodegi cap. 4. *Papa in privatis dictis & factis errare potest.* (At si Papa potest errare in rebus fidei, ut *Doctor privatus*, utique etiam errare potest, ut *Doctor publicus*, nisi velimus dicere, Spiritum sanctum ita ab ipso in cathedra sedente extorquere veritatem, ut definiat aliquid esse verum, quod tamen in corde suo statuat esse falsum, vel ut definiat aliquid esse falsum, quod tamen in corde suo statuat esse verum; id quod absurdum & hypocriticum, & ut Bellarminus ipse loquitur libr. 2. de Conciliis cap. 9. §. 4. *vehementer durum ac violentum.* Si Papa errare potest ut homo, certè non poterit ab errore immunis esse, ut Pontifex, aliàs omnes Episcopi possent eo modo excusari. Non est enim magis in Romano separatum officium à persona, quàm in alio quolibet Episcopo. Cathedra non mutat Pontificem, ut ex peccatore fiat sanctus, ex indocto doctus, ex cœco perspicax, sed qualis est ante Pontificatum, talis est & manet in Pontificatu; qualis est extra cathedram, talis in cathedra. Contraria sunt, hæreticum esse in corde ut hominem privatum, & infallibiliter veritatem ore definire, ut personam publicam; cujus enim cor per hæresin factum est Diaboli spelunca, ejus lingua non erit infallibilis Spiritus sancti cathedra. Certè quisquis errorem religionis animo concepit, is eundem propagare magno desiderio expetit 2. Timoth. 2. v. 17.

Inde Bellarminus ipse discedit ab hac distinctione, quando lib. 4. de Rom. Pontif. cap. 6. sic scribit: *Probabile est, pieq́ credi potest, summum Pontificem, non solùm ut Pontificem, errare non posse, sed etiã, ut particularem personam, hæreticum esse non posse, falsum aliquid cõtra fidem pertinaciter credendo. Quia id videtur requirere suavis dispositio providentiæ Dei. Nam Pontifex non solùm non debet, nec potest hæresin prædicare, sed etiam debet veritatem semper docere & sine dubio id faciet, cùm Dominus illi jusserit confirmare fratres suos & propterea addiderit. Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, id est, ut saltem non deficiat in throno tuo prædicatio veræ fidei. At quomodo quæso confirmabit fratres in fide & veram fidem semper prædicabit Pontifex hæreticus? Potest quidem Deus ex corde hæretico extorquere vera fidei confeßionem, sicut verba posuit quædam in ore asinæ Balaam. At violentum erit & non secundùm morem providentiæ Dei suaviter disponentis omnia.*

Distinxerat Cajetanus inter Herodem *ut hominem privatum* & Herodem *ut Regem*, hisce verbis, *Evangelista, dicens tristatum fuisse Regem, optimè pinxit non Herodem, qui affectabat occidere, sed Regem, qui exteriori signo officium contristati Regis ostendit. Simulata ergò fuit ista contristatio.* Sed Ambrosius Catharinus Compsanus Episcopus in annot. adv. Cajetan. p. 339. repudiat hanc distinctionem: *Ego verò,* inquit, *picturam hanc optimã non satis*

per-

perspicio. Si enim verè contristatus est Rex & Rex est Herodes, cogor confiteri juxta meam Logicam etiam cõtristatum Herodem. Et si Herodes vult occidere Johannem, Rex vult occidere, & si Rex fingit nolle se occidere eum, etiam Herodes fingit. (Eodem argumento conficta distinctio inter Papam ut personam privatam, & ut publicum Doctorem everti potest. Si Papa ut persona privata est rudis, imperitus, errori ac hæresi obnoxius, certè etiam ut publicus Doctor erit rudis, imperitus, errori ac hæresi obnoxius. Administratio publici officii præsupponit idoneas personæ privatæ qualitates, quibus si quis destituitur, nunquam poterit officii publici administrationi par esse.)

Improbat eandem distinctionem Alphonsus de Castro lib. 1. adv. hæres. cap. 3. *De Liberio Papa constat fuisse Arianum &c. Quòd autem alii dicunt, eum tunc non esse Papam, ac per hoc affirmant, Papam non posse esse hæreticum, est in re seria verbis velle jocari. Ad hunc enim modum posset quis citra impudentiam asserere, nullum fidelem posse in fide errare. Nam cùm hæreticus fuerit, jam desinet esse fidelis. Non enim dubitamus, an hæreticum & Papam esse, coire in unum poßint, sed id quærimus, an hominem qui aliàs in fide errare potuisset, dignitas Pontificialis efficiat à fide indeviabilem.* Rectissimè. Pontifices enim illi, qui *privatim* tantum errasse dicuntur, nusquam suas opiniones hæreticas publicâ censurâ & ex cathedra damnarunt, quo ipso per silentium easdem approbarunt. Qui Pontifex suum privatum errorem, quo totam Ecclesiam offendit, non publicè damnat ut Pontifex & ex cathedra, eo ipso errorem suum tanquam Pontifex intempestivo silentio publicè approbat c. Si rector 1. dist. 43. Quod ergo Abulensis in 1. Reg. 8. q. 20. p. 255. opponit illis, qui dicebant, *Gregorium Primum perperam judicasse, sed ut virum sapientem, non ut Pontificem; Persona,* inquit, *eadem est numero Gregorius ut Papa & ut non Papa, seu privatus Doctor: & ideò æqualis sapientiæ, sed non æqualis potestatis, quia Papatus potestatem addit, potestas enim est ad aliquid jubendum vel statuendum, sed non aliquid veriùs dicendum:* Idem etiam Jesuitico illi effugio obvertimus, videl. Pontificis personam publicam ad aliquid magis publicè decernendum valere posse, sed non ad aliquid magis verè & orthodoxè sentiendum & definiendum.)

Decimò quartò concedunt, *Pontificem errare posse in temporalibus.* Glossa in cap. 1. constit. in 6. Gundissalus de Villadiego de hæret. q. 7. num. 7. (At si errare potest in judicio de causis temporalibus, multò magis in judicio de spiritualibus, quæ supra humanæ rationis captum posita, argumento dicti Christi Joh. 3. v. 12. *Si terrena vobis dixi, & non creditis, quomodo si dixero vobis cœlestia creditis?* ut & pronunciati Sap. 9. v. 16. *Difficilè æstimamus, quæ in terra sunt scrutari, quæ autem in cœlis sunt, quis investigabit?*)

Decimò quintò, negant Pontificis Decreta esse scripto Dei verbo æquiparanda. (At si Pontifex per immediatam Spiritus sancti revelationem addiscit sententiam Ecclesiæ in controversis fidei dogmatibus promulgandam, tum pari passu ambulant ejus Decreta cum scripto Dei verbo. Si non sunt ejus Decreta scripto Dei verbo exæquanda, utique non gaudet immediatâ Spiritus sancti

sancti revelatione, sed modo communi & ordinario per diligentem Scripturæ lectionem, meditationē & scrutationem veritatem addiscere cogitur & per conseq. non est absolutè infallibilis.)

Bellarmin. lib. 3. de verbo Dei cap. 10. resp. ad 10. arg. *Aliud est loqui de novis revelationibus, aliud de explicatione doctrinæ jam acceptæ. Nam novæ revelationes non sunt alligatæ Pontificibus, nec nunc, nec in Testamento veteri. Nam in Test. V. prophetabant Esaias, Jeremias & similes, non autem Aaron & ejus Successores: & in Test. N. prophetavit Agabus & filiæ Philippi, & tamen Pontifices, Linus & Clemens & cæteri non prophetabant. At explicatio doctrinæ acceptæ & judicium de dogmatibus semper spectavit ad Pontifices.*

Lib. 4. de verbo Dei cap. 9. §. 2. *Ecclesia nunc non regitur novis revelationibus, sed in iis permanet, quæ tradiderunt illi, qui ministri fuerunt sermonis, & propterea dicitur Eph. 2. ædificata supra fundamentum Prophetarum & Apostolorum.*

Lib. 1. de Concil. cap. 2. §. Etsi verò. *Non debet Pontifex expectare divinam revelationem, sed ordinarium medium adhibere.*

Lib. 2. de Concil. cap. 12. §. Observandum. *Scriptura est verbum Dei immediatè revelatum & scriptum quodammodo Deo dictante 2. Petr. 1. 2. Tim. 3. &c. At Concilia* (& Pontifices) *non habent neq; scribunt immediatas revelationes, aut verba Dei, sed tantum declarant, quodnam sit verbum Dei scriptum, vel traditum & quomodo intelligi debeat; & præterea ex eo per ratiocinationem deducunt conclusiones.*

Decimò sextò, Bellarminus lib. 3. de Justif. cap. 11. resp. ad 3. sic scribit: *Quis certus esse potest certitudine fidei, se Spiritum inhabitantem habere?* (quasi dicat, nullus potest esse certus certitudine fidei, se Spiritum habere, hunc enim sensum postulat series contextus. Ex eo sic colligimus. Qui non potest esse certus certitudine fidei, se Spiritum sanctum inhabitantem habere, ille etiam non potest esse certus de infallibili Spir. S. assistentia. Pontifex non potest esse certus, certitudine fidei, se Spir. S. habere. Propositio enim Bellarmini est universalis. Nemo, exceptâ Dei revelatione peculiari est certus se habere Spir. sanctum. Peculiari quâdam Dei revelatione, Pontificem de inhabitatione Spir. S. esse certum, non poterunt dicere, & si audebunt dicere, unde probabunt? Manet ergò, quòd de infallibili Spir. S. assistentia Pontifex certus esse non possit. At si ipse non potest de ea esse certus, quantò minùs alii.)

Decimò septimò, Papa ipse quandoque dubitat an Decretales, quæ allegantur, sint veræ & genuinæ, (quomodo igitur aliis certi quid de earum veritate constabit?)

c. Pastoralis 8. lib. 2. Decretal. tit. 22. de fid. instrum. *Quia sæpè contingit, quòd etiam coram nobis Decretales hujusmodi proponuntur, quas esse authenticas dubitamus, fraternitati tuæ benigniùs respondentes &c.*

5. Quòd frigidè & oscitanter Paparum errores excusant, ut nec sibi ipsis nedum aliis satisfecisse videantur. (Jam verò qui frigidè excusat, eo ipso accusat, & qui succumbit in defensione, reus tenetur in crimine.)

Primò vulgatissimum est, negare publica Historiarum & probatorum Scriptorum monumenta, in quib. Paparum errores annotati.

Non est omninò fides habenda Tertulliano hac in parte (quòd Zepherinum hæresin Montani approbasse asserit) *quandoquidem ipse Montanista erat.* Bellarm. lib. 4 de Rom. Pont. cap. 8. resp. ad 6.

Vox illa Arianum, apud Hieronymum in Catalogo Scriptorum in Acacio, videtur irrepsisse aliunde. Lib. ejusd. cap. 9. §. Idem quoque.

Illud de Photino, (quòd Anastasius II. Pont. Sine concilio Episcoporum, Presbyterorum & Clericorũ totius Ecclesiæ ei communicaverit, cùm tamẽ Photinus communicasset cum Acacio hæretico, ut habet Autor Pontificalis in vita Anastasii ac Gratianus c. Anastasius dist. 19.) *fortè est mendacium, sicut de revocatione Acacii.* Lib. ejusd. cap. 10. resp. ad 19.

Multi existimant, hunc locum Liberati in Breviario in cap. 22. (in quo asserit, Vigilium anathema dixisse eis, qui confitentur duas in Christo Naturas) *esse corruptum ab hæreticis.* resp. ad 20.

Posset etiam dici, Epistolam illam Vigilii, cujus meminit Liberatus, fuisse confictam ab hæreticis. Liberatum autem credidisse falso rumori, quem hæretici sparserant. Ibid. §. Posset.

Fortaßè Epistola illæ Honorii (ad Sergium in VI. Synodo) *sunt conficta & inserta Concilio generali ab hæreticis.* Libr. ejusd. cap. 11. §. Ad primum.

Sine dubio Honorii nomen inter eos, qui damnantur à sexta Synodo insertum est ab æmulis Romanæ Ecclesiæ, & similiter quicquid aliud ibi dicitur contra Honorium. Ibid. §. Ad secundum.

Dico Epistolam Leonis (in qua Honorium execratur, tanquam qui Sedem Apostolicam hæresi contaminaverit) *ab iisdem esse corruptam, à quibus corrupta est sexta Synodus.* Ibid. §. Ad sextum.

In libro Bedæ de sex ætatibus mundi irrepsit nomen Honorii inter eos, qui recensentur damnati in VI. Synodo. Videtur enim aliquis sciolus addidisse nomen Honorii in libro Bedæ, eò quod in VI. Synodo ubique inveniatur cum nominib. Cyri, Sergii &c. Ibid. §. Addidi.

Zachariæ canon mihi valdè suspectus est. Lib. ejusd. cap. 12. §. Neque obstant.

Sine dubio fabulæ sunt, quæ narrantur de Magia & morte Sylvestri secundi. Ibid. resp. ad 30.

Ego Bennonis librum (de vita & rebus gestis Gregorii VII.) *legens, alterum è duobus mihi persuasi, aut revera eo tempore nihil tale scripsisse Bennonem, sed aliquem Lutheranum esse hujus libri Autorem, qui eum sub Bennonis titulo ediderit, aut certè Bennonem illum non tàm scripsisse vitam Gregorii VII. quàm sub nomine Gregorii VII. voluisse depingere ideam pessimi Pontificis.* Lib. ejusd. cap. 13. §. Ego autem.

Probabile vehementer ac ferè certum est, errorem illum, (quẽ Johanni XXIII. Concilium Constantiense tribuit, quòd negaverit carnis resurrectionem & vitam futuram) *falsò illi tributũ fuisse.* Lib. ejusd. cap. 14. resp. ad 37.

(In his omnibus Bellarminus antiquorum Scriptorum fidem elevat. Idem in hac quæstione facit Albertus Piggius lib. 4. Hierarch. cap. 8. ubi verba Hieronymi in Chronic. *Liberius tædio victus exilii & in hæreticam pravitatem subscribens Romam q. victor intravit*, dicit esse *subdititia & ab aliquo seu dolo, seu ignorantiâ infarta.* Quòd si idem nobis liceret, faci-

facilè ad ea omnia, quæ ex antiquitate contra nostram sententiam proferuntur, respondere possemus.)

Secundò, si fidem Autorum elevare non potest, respondet, *illos, qui errasse memorantur non fuisse veros Pontifices.*

Felix nunquam Arianus fuit, tametsi cum Arianis aliquando communicaverit, eo videlicet tempore, quo verus Papa non erat, posteà verò, quàm verus Papa esse cœpit, non modò Arianus non fuit, sed etiam Arianos publicè detestatus est. Bellarmin. lib. 4. de Pont. cap. 9. resp. ad 12.

Vigilius scripsit Epistolam illam nefariam, cùm adhuc viveret Sylverius Papa, quo tempore Vigilius ipse Papa non erat, sed Pseudo-Papa. cap. 10. resp. ad 20.

Johannes XXIII. non fuit Pontifex omninò certus & indubitatus, proinde non necessariò defendendus. Lib. ejusdem cap. 14. resp. ad 37.

Benedictus XIII. non fuit legitimus Pontifex, cùm Clementi VII. successerit, qui vivente Urbano VI. vero Pontifice Sedem invaserat. Ibid. resp. ad 38.

(At, quomodo privatus homo potest certò cognoscere, quis sit verus & legitimus Pontifex, quando tempore schismatis plures de Papali dignitate invicem disceptant ac quilibet eorum legitimus Pontifex haberi expetit, *cùm ipsi Pontifices errare poßint in hac quæstione, quis sit legitimus Pontifex, ac de facto in hac quæstione erraverint Stephanus & Sergius?* ut totidem verbis scribit Bellarminus libr. 4. de Pontif. cap. 12. §. Succedit. Certè, si ipsi Pontifices errare possunt in quæstione, quis fuerit verus Pontifex, utique etiam, imò multò magis homines privati. At si errare possunt privati in hac quæstione, utique non possunt esse certi de primo & summo fidei suæ principio.)

Tertiò, si negare nequit, veros & indubitatos fuisse Pontifices, quorum errores sunt in propatulo, respondet, *ipsos errasse in quæstionibus facti, non autem in quæstionibus fidei.*

Gregorius non edidit aliquod Decretum, sed solùm concessit quibusdam Presbyteris, ut absentibus Episcopis confirmarent, proinde si in hac re Gregorius errasset, non doctrinæ, sed facti error fuisset. Bellarm. lib. 4. de Pont. R. cap. 10. resp. ad 21. (At quæstio de ministro Confirmationis est quæstio fidei & doctrinæ, non autē facti, unde Adrianus VI. Pont. Rom. in quęst. de confirm. art. ult. ex hoc ipso Gregorii Decreto colligit, *Pontificem posse errare in definiēdis fidei dogmatibus.* Bellarm. ibid. respondet, *Adrianum in eo errasse.* Sed hac ratione iterum sequitur, Pontificē errare posse, quia Adrianus ille æquè fuit Pontifex ac Gregorius.)

Errarunt Stephanus VI. & Sergius III. sed in quæstione facti non juris. Et postea: *Præcipua quæstio fuit, an Formosus fuisset Papa legitimus, nec ne, in qualibus quæstionibus non negamus posse errare Pontifices, & de facto errasse Stephanum & Sergium.* Lib. ejusd. cap. 12. resp. ad 27. (Atqui quęstio illa, quis sit verus & legitimus Papa, concernit ipsum fidei fundamētum, ergò, qui in illa quęstione errat, in ipso fidei fundamento errat. *Quando de potestate Pontificis quæritur, de summa rei Christianæ agitur,* scribit Bellarm. Præfat. lib. de Pontif.)

Stephanus & Sergius nō ediderūt aliquod decretū, quo decernerēt ordinatos ab Episcopo degradato, vel nominatim à Formoso, tāquā degradato, esse iterū ordinādos, sed solū de facto jusse-

jusserunt eos iterum ordinari. Ibid. §. Respondeo Stephanum &c. (Atqui non solùm jusserunt ordinatos à Formoso iterum ordinari, sed etiam omnia acta Formosi & sic etiam ea, quæ, ut Pontifex in rebus fidei decreverat, abrogarunt & irritarunt. Et quâ veritatis specie dici potest, illos nõ edidisse Decretum, quòd ordinati à Formoso iterum sint ordinandi, cùm factum ipsum præsupponat Decretum, utpote ex Decreto susceptum? Jam verò fatetur ipse Bellarminus §. Sed objicies. *Esse errorem in fide, dicere, ordines sacros à Formoso collatos non fuisse veros ordines sacros, cùm Formosus aliquãdo verus Episcopus fuerit, quoad characterem & ordinis potestatem, quæ non potest ullo modo auferri.* Proinde, quia reipsa hoc dixerunt Stephanus & Sergius quando jusserunt ordinatos à Formoso iterum ordinari, ideò errorem in fide amplexi fuêre. Hîc ergò Bellarminus vidit se esse constrictum, addit quidem, *jussionem illam Stephani & Sergii non processisse ex ignorantia, aut hæresi, sed ex odio in Formosum.* Sed nihil interest, an ex ignorantia, vel ex hæresi, vel ex odio tale Decretum fecerint, modò constet in illo Decreto contineri errorem in fide, quod nobis sufficit.)

Innocentius VIII. permittens Norvegis, ut sine vino sacrificium celebrarent, non edidit Decretum, quo universa Ecclesia declararet, licere sine vino sacrificium offerre. Itaq; si erravit, erravit facto, non dogmate. Lib. ejusdem cap. 14. resp. ad 40. (Atqui non erat quæstio facti, sed fidei, an ullo in casu sine vino liceret sacrificium offerre, cùm institutio Dominica testetur, Sacramentũ Eucharistiæ sub duob. Symbolis, pane & vino esse celebrandum.)

Urgemus verò Pontificios ex hac concessa hypothesi, quòd *Pontifices in quæstionibus facti errare possint*, hoc modo:

1. Qui in quæstionibus facti ex cathedra definiendis errare potest, illius judicium non est divinum. Pontifex Romanus in quæstionibus facti ex cathedra definiendis errare potest. Ergò. Major est manifesta. Cujus enim judicium in pronunciando sententiam est divinum, ille in nulla re errare potest.

2. Quando Pontificii ex dicto Christi, Matth. 18. *Dic Ecclesiæ*, probare volunt, *ad Ecclesiæ judicium esse in rebus fidei recurrendum, quippe quod sit infallibile*, & verò à nobis respondetur, quòd de privatis injuriis ibidem sermo sit, tum regerunt: *Si in privatarum injuriarum negotio Christus ad Ecclesiam nos remittit, id multò magis dicendum esse in controversiis fidei.* Eodem modò contra ipsos, ex hypothesi concessa, concludere possumus. Si in quæstionibus facti Pontifex errare potest, multò magis id concedendum erit de fidei quæstionibus.

3. Sæpè judicium juris pendet à multis singularibus factis, quæ informationes & testimonia requirunt. Sic si oriatur in Ecclesia Romana quæstio de doctrina aliqua extra Scripturam, quæ ex traditione definiri debeat, ibi certè traditionis illius probatio ad factum pertinet, non ad jus. Recurrendum enim erit ad scripta Patrum, qui falli potuerunt, aut quorum scripta depravari potuerunt, quæ omnes sunt quæstiones facti, in quibus si Pontificem errare contingat, quomodo judicium doctrinæ erit infalli-

fallibile? Ita quoque judicium *de canonizatione Sanctorum* pendet ex testimoniis humanis eorum, qui de sanctitate & miraculis alicujus canonizandi testantur.

Quartò, si negare nequit, quosdam Pontifices etiam in quæstionibus fidei errasse, respondet, *eos non definivisse aliquid contra fidem, sed suam tantùm sententiam ut privatos Doctores exposuisse.*

Vigilius tunc (quando anathema dixit eis, qui confitentur duas in Christo Naturas) *non definivit aliquid contra fidem, tanquam Pontifex, nec animo hæreticus fuit, siquidem Epistolam scripsit nefariam quidem, & Christiano homine indignam, tamen in ea Catholicam fidem non damnavit palàm, neq; hæretico animo, sed occultè propter cupiditatem præsidendi.* Bellarm. lib. 4. de Pontif. cap. 10. resp. ad 20. (At, quando cōtrarium sentientibus anathema dicitur, certè aliquid fide tenendum definitur.)

Nicolaus I. docens, Baptismum sine expressa mentione trium Deitatis personarum esse ratum, non definiendo quæstionem de fide illud dixit, sed solùm, ut Doctor particularis, exposuit obiter opinionem suam. Lib. ejusd. cap. 12. resp. ad 26. (Atqui Decretum Nicolai insertum est juri Canonico c. à quodam dist. 4. de consecrat.)

Pelagius non definit quicquam, sed solùm ut Doctor in Epistola ad Gaudentium explicat opinionem suam. Ibid. §. Neque obstant. (Et tamen ejus Decretum insertum est juri Canonico c. Multi dist. 4.)

Zacharias Pontifex laudavit quidem Concilium Anglicanum, (quod definierat Baptismum, sine expressa mentione trium Deitatis personarum collatum, esse irritum c. In Synodo dist. ead.) *& ejus Decretum citavit ad suū propositum, non tamen proprie ut Pontifex & ex intentione confirmandi acta Concilii illud probavit. Aliud enim est, Pontificem seriò confirmare Decreta Conciliorum, aliud verò ad aliquod aliud propositum ea commendare,* ibid. (Unde verò cognoscere possumus, Pontificem seriò confirmare aliquid, si ad illius notitiam non sufficit, quod in publico Decreto Pontifex illud confirmat?)

Nec Alexander, nec ejus Prædecessores aliquid definiverunt, sed solùm quid sentirent, explicuerunt. Lib. ejusd. cap. 14. resp. ad 32. (At Decretum Alexandri manifestum extat cap. cùm esses X de Testamentis. Si dubitare licet, an Pontifices illud definierint, quod in publicis Decretis in Decretales relatis, continetur, de omnibus eorum Decretis licet dubitare ac nihil certi relinquetur.)

Nec Cœlestinus, nec Innocentius aliquid eâ de re (an per hæresin solvatur matrimonium, quoad vinculum) *certi statuerunt, sed uterq; respondit, quod sibi probabilius videbatur.* Ibid. resp. ad 33. (Atqui Cœlestini Decretum in antiquis Decretalibus habetur c. Laudabilem de conversione infidelium, quod Decretum se vidisse testatur Alphonsus de Castro libr. 1. adv. hæres. cap. 4. Innocentii Decretum contrarium extat c. Quantò de divortiis. Rēgerit Bellarminus, *ex eo, quòd Cœlestini Decretum fuerit in antiquis Decretalibus, non posse colligi, factum esse à Cœlestino Decretum planè Apostolicum & ex cathedra, cùm constet, multa esse alia in Epistolis Decretalibus, quæ non faciunt rem aliquam esse de fide, sed solùm opiniones Pontificum de eâ re nobis declarant.* Hic Bellarminus fuit constrictus, si enim ea, quæ in Decretalibus continentur, non sunt Decisiones ex

ex cathedra, sed tantùm opiniones Pontificum, semper dubitandum, an publicumDecretum, an privata opinio à Pontifice proponatur.)

Nicolaus non definivit tanquam articulum fidei, quòd paupertas sit sancta & meritoria, cujus contrarium statuit Johannes. Et paulò ante: *Videtur Johannes Pontif. in eo errasse, quòd statuit in rebus usu consumtibilibus non posse separari usum à dominio, sed non fuit error in re fidei.* Ibid. §. de prima & §. de secunda. (Utriusque Pontificis rescriptum extat in Decretalibus, Nicolai in c. Exiit de verbor. signif. in 6. Johannis in Extravag. Ad conditorem tit. de verb. signif.)

Eodem prætextu Paparum errores etiam alii excusant.

Honorius in sua persona fuit hereticus, sed hæresin suam non promulgavit. Genebrard. in Chronol. in Honor. I.

Gregorius de Valentia libr. 2. de idololat. cap. 5. *Gelasius hoc dixit tanquam Doctor aliquis, & non ut Pontifex determinans.*

Quintò, vel eò confugit, quòd *Pontifices exemplo tantùm erraverint, non autem doctrinâ.*

Marcellinus (idolis sacrificans) *non docuit aliquid contra fidem, nec fuit hereticus, vel infidelis, nisi actu externo, ob metum mortis.* Et postea: *Solo metu idolis sacrificavit.* Lib. ejusd. cap. 8. resp. ad 10.

Liberius non docuit hæresin, aut hereticus fuit, sed solùm peccavit actu externo. Et postea: *Duo mala Liberius commisit, unum, quòd subscripsit in damnationem Athanasii, alterum, quòd cum hereticis communicavit, in neutro fidem expreßè violavit.* Cap. 9. §. Ex quibus & §. Quòd hereticus.

Liberius, etsi nõ expreßè, tamen interpretativè in hæresin consensit. Nam Athanasium damnari permisit, quem sciebat causâ fidei persecutionem pati & cum Valente & Ursacio communicavit, quos non ignorabat hereticos esse, etiamsi illi aliud se esse simularent. Ibid. §. Dicet.

Tametsi Liberius hereticus non erat, tamen habebatur propter pacem cum Arianis factam hereticus, & ex ea præsumtione meritò potuit ei Pontificatus abrogari. Non enim homines tenentur, aut possunt corda scrutari, sed quem externis operibus hereticum esse vident, simpliciter hereticum judicant, & ut hereticum damnant. Ibid. §. Post biennium.

(Hîc Bellarminus fuit constrictus. Si enim Liberius ob subscriptionem in Athanasii orthodoxi damnationem ac cum Arianis communicationem *meritò fuit pro heretico habitus*, & Pontificatus ei abrogatus, utique in hæresin incidit, aliàs enim immeritò Pontificatus fuisset abrogatus. Quòd meritò ei abrogatus fuerit Pontificatus ob hæreseos præsumtionem, probat Bellarm. ex eo, *quia homines non tenentur, nec possunt corda scrutari*, ex eo immotè colligitur, quòd is, qui se ipso facto declarat hæreticum, jure & meritò hæreticus censeatur. Frustraneum ergò est effugium, quòd Pontifices exemplo tantùm, non doctrinâ erraverint.)

Vigilius scripsit Epistolam nefariam & homine Christiano indignam, & damnavit fidem Catholicam saltem exteriori profeßione. Cap. 10. resp. ad 20.

(Ex illa professione exteriore meritò haberi poterat pro hæretico, ideò etiam Bellarmin. exceptionem illam deserit &

ed

eò confugit, quòd *non fuerit tunc temporis verus Papa.)*

Si Gregorius erravit (concedendo Presbyteris, ut Sacramentum Confirmationis extraordinariè administrent) *non fuit error doctrinæ, sed exempli.* Ibid. resp. ad 21.

Stephanus VI. & Sergius III. errarũt malo exẽplo, non falsâ doctrinâ. cap. 12. resp. ad 27.

(At huic exceptioni meritò opponimus illud Gratiani in Appendice c. Vestes caus. 2. q. 7. quòd *par sit in se à fide exorbitare & alios exemplo, vel verbo à fide dejicere.)*

Sextò, si negare non potest, Pontifices etiam in rebus fidei erraſſe, eò confugit, *quòd licuerit ita sentire, cùm nondum fuerit ab Ecclesia aliquid certi definitum.*

Sententia Nicolai (quòd ratus sit Baptiſmus sine expressa mentione trium Deitatis personarum collatus) *falsa quidem est, meo judicio, non tamen hæretica. Nam non invenitur ulla certa definitio Ecclesiæ de hac re.* Cap. 12. resp. ad 26.

Johannes XXII. revera sensit, animas non visuras Deum; nisi post resurrectionem, cæterum hoc sensit, quando adhuc sentire licebat sine periculo hæresis, nulla enim adhuc præcesserat Ecclesiæ definitio. Cap. 14. resp. ad 36.

Innocentii VIII. Norvegis sacrificium sine vino concedentis aut nullum est error, aut certè exploratus error non est. Cap. ejusd. resp ad 40.

(Atqui Ecclesiæ definitio non facit aliquod dogma esse hæreticum, sed tantùm declarat. Hæreticus est, qui pertinaciter in fundamentali aliquo articulo errat, & cum Scripturis pugnantia propugnat, etiamsi nondum accesserit Ecclesiæ definitio. *Si Pontifex hæreticus desinit esse Papa, etiamsi nondum ab Ecclesia declaretur pro hæretico,* multò magis dogma cum Scripturis pugnans est hæreticum, etiamsi ab Ecclesia nondum pro hæresi declaretur. Prius asserit Bellarm. lib. 2. de Pontif cap. 30. §. Est ergò.)

Septimò, vel eò confugit, *quòd Pontifices ex ignorantia erraverint.*

Credibile est, Zepherinum Pontificem à Montanistis persuasum fuisse, doctrinam Montani non esse diversam à doctrina Rom. Ecclesiæ, & ideò eundem Pontificem voluisse eis pacem reddere, quam abstulerant ipsius Prædecessores, non quidem quòd approbaret errorem, quem sui majores improbaverant, sed quòd arbitraretur, falsò de illis erroribus fuisse accusatos Montanistas. Hoc autem non est errare circa fidem, nec Montanizare, sed errare circa personam. Lib. 4. de Rom. Pont. cap. 8. resp. ad 6.

In priore editione Bellarminus concesserat, *Gregorium permittentem marito, ut mulierem ob infirmitatem sibi cohabitare non valentem dimittat, ex ignorantia esse lapsum.* Sed in posterioribus editionibus illud est omissum.

(Quòd si ergò tot ac tam variis modis potest Pontifex errare, videl. *circa personam, ex ignorantia, facto externo, ob metum mortis, ut homo privatus, ut Doctor particularis, exemplo, opinionem suam obiter exponendo, occultè, propter cupiditatem præsidendi, in quæstione ab Ecclesia nondum definitâ, interpretativè in hæresin cõsentiendo, errandi occasionẽ aliis præbendo, fidem Catholicam exteriore professione cõdemnando, cum hæreticis cõmunicãdo, in orthodoxorũ damnationẽ consentiendo, in iis quæ pẽdent ab aliorum relatione, in declaratione opinionis propriæ, in præmissis, ex quibus decisio deducitur &c.*

quæ

quæ omnia totidem verbis Bellarminus d. l. Stapletonus controv. 3 q. 4. controv. 4. q. 2. & alii concedunt, quis me certum reddet, ipsum in rebus fidei ex cathedra determinantem errare non posse, præsertim cùm infallibilitatem illam non probent evidenti aliquo Scripturæ dicto? Quis non videt varia illa effugia eo tantùm fine argutè atque astutè esse excogitata, ut Paparum erroribus in oculos & manus incurrentibus color aliquis obduci posset? Nemo prudens Christianus unquam hæc simul omnia certò scire potest, an Papa pronunciet sententiam 1. *ex sensu privato.* 2. *occultè hæresin simulando.* 3. *actu externo propter metum mortis &c.* ideò etiam nemo prudens Christianus de infallibili veritate sententiæ à Pontifice promulgatæ certus esse potest. Quinimò si hoc unicum maneat, *posse Pontificem errare in casu nondum ab Ecclesia definito,* & verò omnis casus dubius sit talis, si enim jam fuerit definitus, non foret dubius, nec opus esset definitione Pontificis, sequitur, Pontificem in omni casu definiendo errare posse.)

6. Quòd ipsi Pontifices sibi derogant requisita ad infallibilitatem supremi judicis omninò necessaria.

1. Innocentius III. se profitetur officio insufficientem. Lib. 5. Decretal. tit. 20. de crimine falsi cap. Licet ad regimen 5. verba sic habent: *Licet ad regimen Apostolicæ Sedis, quæ dante Domino, omnium Ecclesiarum mater & Magistra, insufficientes nos vitâ & scientiâ reputemus: quantum tamen Dominus inspiraverit, & suâ miseratione concesserit, ab his proposuimus abstinere, per quæ nobis possit meritò derogari, quanquam infirmitatis humanæ defectu non sic formam perfectionis semper, & in omnibus imitari possumus, quin aliquid aliquando in nostris surrepat operibus, quod minùs circumspectæ providentiæ valeat imputari, quod tamen non ex industria vel conscientiâ certâ, sed interdum ex ignorantiâ, vel nimia occupatione contingit.*

Inde Bonifacius VIII. quæstionem, *an Pontifex, qui se insufficientem agnoscit officio* (qualis fuerat Cœlestinus V. Antecessor ipsius) *illi renunciari possit?* sic decidit, in sexto Decret. lib. 1. tit. 7. de renunciat. c. Quoniam 1. *Quoniam aliqui curiosi disceptantes de iis, quæ non multum expediunt & plura sapere quàm oporteat (contra doctrinã Apostoli) temerè appetentes in dubitationem solicitam, an Romanus Pontifex (maximè cum se insufficientem agnoscit ad regendam universalem Ecclesiam & summi Pontificatus onera supportanda) renunciare valeat Papatui, ejusq; honori & oneri? deducere minùs providè videbatur. Cœlestinus Papa quintus Prædecessor noster (dum ejusdem Ecclesiæ regimini præsidebat) volens super hoc hæsitationis cujuslibet materiam amputare; deliberatione habitâ cum suis fratribus, Ecclesiæ Romanæ Cardinalibus (de quorum numero tunc eramus) de nostro & ipsorum omnium concordi consilio & assensu, autoritate Apostolicâ statuit & decrevit, Romanum Pontificem posse liberè resignare.*

2. Papa fatetur, fieri aliquando, ut per ignorantiam, negligentiam, occupationem nimiam & subreptionem impetrentur invalida Decreta Pontificum.

Innocentius III. lib. 5. Decretal. tit. 39. de sent. excom. cap. Si aliquando 41. hanc edit confessionem: *Si aliquando fortè contigerit, quod eis, qui autoritate Apostolicâ sunt excommunicationi subjecti, nostræ literæ cum*

cum salutationis alloquio destinentur, nō propter hoc excommunicationis credatur sententia relaxata, cùm per ignorantiam, vel negligentiam, aut occupationem nimiam, vel etiam surreptionem contingat hujusmodi literas impetrari.

3. Papa aliquando non audet casus propositos decidere, eosdem aliorum discretioni committens.

De quæstione, *An hæreticus honestè vivens impio Catholico præferendus*, ita statuit c. Quæro ergò 21. caus. 6. q. 1. *Utrum Catholicum pessimis moribus alicui hæretico, in cujus vita, præter id, quod hæreticus est, non inveniunt homines quod reprehendant, præponere debeamus, non audeo præcipitare sententiam.* (Sunt quidem verba Augustini, interim à Pontifice in Jus Canonicum relata.)

Quæstionem, *An ad cujusvis peccati remissionem necessaria sit confessio & satisfactio*, Gratian. caus. 33. q. 3. dist. 1. can. Quamvis plenitudo 89. hisce finit verbis: *Quibus autoritatibus, vel quibus rationum momentis utraq; sententia satisfactionis & confessionis innitatur, in medium breviter ex posuimus: cui autem harum potiùs adhærendum sit, lectoris judicio reservatur. Utraq; enim fautores habet sapiētes & religiosos viros.* (Verba hæc Gratiani in Jus Canonicum sunt relata, nec Pontifex quæstionem decidit.)

Quæstio, *An sterilem uxorem dimittere & causâ fœcunditatis aliam ducere liceat*, caus. 32. q. 7. can. Tantùm valet 27. sic definitur: *Plane uxoris voluntate manente ipso conjugio adhibere aliam, unde communes filii nascantur unius commixtionē ac semine alterius, aut jure, aut potestate apud antiquos Patres fas erat, utrum etiam nunc fas sit, temerè non dixerim.* (Verba sunt Augustini, sed in Jus Canonicum relata, nec Pontifex quæstionem decidit.)

4. Papa profitetur suum judicium incertum & fallax.

Johannes XXII. Constitutionem Clementis Antecessoris sui tit. 9. de Torneament. cap. unic. Quia in futurorum &c. his formalib. revocat: *Quia in futurorum eventib. sic humani fallitur incertitudo judicii, ut, quod cōjecturâ probabili ex nunc interdū attēta cōsideratio utile pollicetur, damnosū quādoq; cōtingat, nōnunquā quod consultè statuitur, ex sanioris inspectione judicii consultiùs revocatur. Sanè felicis recordationis Clemens Papa &c.* Et postea. *Nos ad dilectū filiū nobis viri Philippi claræ memoriæ regentis Franciæ & Navarræ Regis & aliorum de domo regia, nec nō quàm plurium magnatum & nobiliū tàm in regno Franciæ, quàm aliunde cōsiderantiū præmissa discrimina repetitæ supplicationis instantiā, sententias excommunicationis & interdicti præfatas, præmissorum supplicationibus inclinati, & ducti considerationibus antè dictis & ex causis etiam rationalibus aliis in favorem sæpè fati negotii de fratrum nostrorum consilio revocamus, eos, qui propter exercitium torneamentorum seu hastiludiorum ipsorum hujusmodi sententias incurrerunt, absolventes ab illis &c.*

(Excipit Tannerus præscript. 5. p. 101. *Pontifices humilitatis affectu de seipsis suaq; sufficientiâ aut humanâ imbecillitate hæc fateri.* Resp. 1. verba ipsa ostendunt, ipsos ex veritate & animi sententia, non autem modestâ extenuatione locutos. 2. in causâ officii divini nemo debet esse præposterè humilis, siquidem ejusmodi intempestiva humilitas in divini officii contemtum & ipsius Dei contumeliam vergit. 3. cum absoluto infallibilitatis pri-

vilegio non consistit judicium incertum & fallax, decretum invalidum ex ignorantia, negligentiâ, occupatione nimiâ & subreptione impetratum, remissio ad aliorum judicium &c.)

7. Quòd nondum inter se cōveniunt, quousq; infallibilitas illa Pontificis se extendat, (quę dissensio non omninò nullum præbet argumentum, infallibilitatem illam esse lubricam & incertam.)

Costerus in Apolog. cap. 2. scribit, *Dico nullum apud nos dubium esse, Romanum Pontificem, ut hominem privatum, errare ac in hæresin labi.* (Et sanè multi ex Pontificiis ita statuunt, ut ostendimus superiùs in hoc ipso capite n. 4. membr. 13. interim ea non est omnium consentiens opinio. Nam Alb. Piggius Cardinalis lib. 4. Hierarch. Eccles. cap. 8. contendit, *Pontificem, etiam ut privatum, non posse in hæresin incidere, nec ullum unquā Pontificem hæreticum fuisse*, quem hoc nomine refellit Melch. Canus lib. 6. Locor. cap. ult. p. 213. ubi inter cætera scribit: *Piggius multa quidem multis locis de hac re dicit, sed aqua ipsi hæret, ut ajunt. Honorium enim quomodo ab errore vindicabit?* p. 214. *Non est igitur negandum, quin summus Pontifex hæreticus esse posit.* Idem præced. lib. 5. cap. 5. p. 177. sic disserit: *Qui summi Pontificis omne de quacunq; re judicium temerè ac sine delectu defendunt, illi Sedis Apostolicæ autoritatem labefactant, non fovent; evertunt, non firmant. Nam quid tandem adversum hæreticos disputando ille proficiet, quem viderint non judicio, sed affectu patrocinium autoritatis Pontificiæ suscipere, nec id agere, ut disputationis suæ vi lucem ac veritatem eliciat, sed ut se ad alterius sensum, voluntatemq; convertat? Non eget Petrus mendacio nostro, nostrâ adulatione non eget.* Sed Melchioris Cani verissima admonitio non potuit Bellarminum permovere, quò minùs in Piggii sententiam inclinaret, & omnes omninò Pontifices, etiam ipsum Honorium ab hæreseos crimine purgare solicitè laboraret. Proinde juxta Cani judicium Sedis Apostolicæ autoritatem potiùs labefactavit, quàm fovit; evertit, quàm firmavit.)

Sed nec ipse Bellarminus dissimulat Pontificiorum de infallibilitate Romani Pontif. dissensiones, sic enim dict. lib. cap. & paragr. scribit: *Nō debet Pōtifex in controversiis fidei dijudicādis, aut solo suo judicio fidere, aut expectare divinā revelationē,* (nota) *sed adhibere diligentiam, quantam res tanta postulat & media ordinaria, & tum demum expectare Spiritus sancti aßistentiam.* (Ergò juxta Bellarminum non requiritur peculiaris quædam divina revelatio in Pontifice ad dijudicandas & definiendas fidei controversias, sed si adhibeat media ordinaria, tunc præstò est ipsi Spiritus sancti assistentia & directio divina.)

Sed in Legatione Reg. Hispan. ad Pontificem de definienda immaculatæ cōceptionis B. Mariæ controversiâ p. 41. prætendit Pontifex, quò minùs controversiam hanc decidat, *denegatam sibi eo tempore Spiritus sancti inspirationem.*

p. 54. Paulus V. Pontifex inter cætera sic loquitur: *Pontifices omnibus Regum & Principum votis adesse non possunt, præsertim in iis, quæ non humanâ, sed divinâ terminantur sententiâ, nec hominum judicium, sed Spiritus sancti inspirationem & internum exposcunt impulsum. Spiritus autem quando*

&

& ubi vult, spirat, secundùm suæ divinæ dispositionis & providentiæ secretum. (At potuisset, imò etiam debuisset Paulus ille adhibere diligentiam & media ordinaria, non autem expectare divinam revelationem, si Bellarminum audire voluisset.)

Gregor. de Valent. in Anal. fidei lib. 8. cap. 5. *Scriptorem sacrum agi potiùs à Spiritu sancto asserimus, quia scribit omninò necessariò &c. cùm tamen summus Pontifex arbitrio suo libero in definiendo utatur.* (Frustra ergò Pontifex Paulus V. expectabat Spiritus sancti inspirationem & internum impulsum.)

Bellarm. lib. 1. de Conciliis cap. 11. §. Etsi verò &c. astringit Pontificem ad usum mediorum ordinariorum. *Non debet*, inquit, *Pontifex in controversiis fidei dijudicandis, aut solo suo judicio fidere, aut expectare divinam revelationem, sed adhibere diligentiam, quantam res tanta postulat & media ordinaria, & tum demum* (nota, tum demum) *expectare assistentiam Spiritus sancti & directionem divinam.*

Lib. 4. de Rom. Pont. cap. 7. ad 2. rationem, *Si solus Pontifex potest infallibiliter definire dogmata fidei, ergò frustra sunt Concilia, vel certè non sunt necessaria*, respondet hoc modo: *Id non sequitur. Nam etsi in Pontifice sit infallibilitas, tamen non debet ipse contemnere media humana & ordinaria, quibus deveniri potest ad veram rei cognitionem, de qua agitur, medium autem ordinarium est Concilium majus aut minus pro magnitudine, vel parvitate rei, de qua agitur.*

Sed Gregorius de Valentia in Analysi fidei p. 325. probè videns hac ratione infallibilitatem Pontificis incertam, ac dubiam reddi, cùm nemo sciat, an debitam & dignam adhibuerit diligentiam, necne, absolvit Pontificem ab hac adhibendæ diligentiæ necessitate. *Sive*, inquit, Pontifex *in definiendo studium adhibeat, sive non adhibeat, modò tamen controversiam definiat, infallibiliter certè definiet, atq; adeò reipsâ utetur autoritate sibi à Christo concessâ, quod ex promissionibus divinis de veritate per Magisterium unius Pastoris Ecclesiæ factis certissimè colligimus.*

Exponant etiam Pontificii rationem, qui factum fuerit, ut inter Mariam Lauretanam & Pontificem Romanum (circa cultus dispositiones ex hypothesi Pontificiorum infallibilem) tam gravis extiterit dissensus, ut cùm Pontifex lapidem ex Cella Mariana tollere permisisset, idque ceu Dei Vicarius ex divinæ potestatis plenitudine, Maria Lauretana tantâ cum indignatione id prohibuerit, ut in eos, qui tale quid tentare ausi fuerant, graviter animadverterit, referente Horatio Tursellino lib. 4. Histor. Lauret. cap. 3. pag. 360. (Aut Papa divinâ potestate & infallibilitate destituitur, aut potestate illâ tunc fuit abusus, aut Maria se divinæ potentiæ & voluntati opposuit.)

Bellarm. lib. 4. de Rom. Pont. cap. 2. §. Quib. ita cõstitutis. *Quatuor de Pontificis judicio sunt diversæ sententiæ. Prima est, Pontificem, etiam ut Pontificem, etiamsi cum generali Concilio definiret aliquid, posse esse hæreticum in se, & docere alios hæresin & de facto aliquando ita accidisse. Hæc est Lutheri &c.*

Secunda sententia est, Pontificem, etiam ut Pontificem, posse esse hæreticum, & docere hæresin, si absq; generali Concilio definiat, & de facto aliquando accidisse. Hanc opinionem sequitur & tuetur Nilus in libro adversus Primatum Papæ. Eandem secuti sunt aliquot Parisienses, ut Gerson & Almain in libris de potest. Eccl. nec nõ Alphonsus de Castro lib. 2. adv. hæres. cap. 2. & Adrianus VI. in quæstione de Confirmatione; qui omnes nõ in Pontifice, sed in Ecclesia sive in Concilio generali tantùm constituunt infallibilitatẽ judicii de reb. fidei.

Tertia sententia est in alio extremo, Pontificem non posse esse ullo modo hæreticum, nec docere publicè hæresin, etiamsi solus rem aliquam definiat. Ita Albertus Pighius lib. 4. Hier. Eccles. cap. 8.

Quarta sententia est quodammodo in medio, Pontificem, sive hæreticus esse possit, sive non, non posse ullo modo definire aliquid hæreticum à tota Ecclesia credendum. Hæc est communissima opinio ferè omnium Catholicorum, ut Thomæ Aquinatis, Thomæ VValdensis, Joh. de Turrecremata, Joh. Driedonis, Cajetani, Hosii, Joh. Eccii, Joh. à Lovanio, Petri à Soto & Melchioris Cani.

Videntur quidem hi Autores aliquo modo inter se dissentire, quia quidam eorum dicũt, Pontificem non posse errare, si maturè procedat & consilium audiat aliorum Pastorum: alii dicunt, Pontificem, etiam solùm, nullo modo errare posse, sed revera non dissident inter se. Nam posteriores non volunt negare, quin teneatur Pontifex maturè procedere & consulere viros doctos, sed solum dicere volunt, infallibilitatem non esse in cœtu consiliariorum vel in Concilio Episcoporum, sed in solo Pontifice; sicut è contrario priores nõ volunt infallibilitatem ponere in Consiliariis, sed in solo Pontifice, verùm explicare volunt, Pontificem debere facere, quod in se est, consulendo viros doctos & peritos rei, de qua agitur.

Ex his quatuor sententiis primam Bellarminus vocat *hæreticam*; secundam *non propriè hæreticam, tamen erroneam & hæresi proximam*; tertiam *probabilem, non tamen certam*; quartam *certissimam & asserendam.*

Quamvis verò Piggii sententiam neget esse certam, ipse tamen in eam propendet, quia omnes omninò Pontifices, etiam ipsum Honorium ab hæreseos accusatione defendere summis conatur viribus ac lib. ejusd. cap. 6. talem format propositionem. *Probabile est, pieq; credi potest, summum Pontificem, non solùm ut Pontificem, errare non posse, sed etiam ut particularem personam hæreticum esse non posse, falsum aliquid contra fidem pertinaciter credendo. Probatur hoc, primò, quia id videtur requirere suavis dispositio providentiæ Dei &c. Secundò, ab eventu, nam hactenus nullus fuit hæreticus, vel certè de nullo probari potest, quòd hæreticus fuerit. Ergò signum est non posse esse.* Et remittit nos ad Piggium, qui pluribus hoc probaverit. (At non quæritur in hac *summa rei Christianæ*, & primo fidei principio, quid sit probabile & piè credi possit, sed quid sit apodicticum & certò credi debeat. Nec quæritur, quid videatur requirere suavis dispositio providentiæ Dei, sed an extet talis promissio, quòd Pontifex, etiam ut particularis persona, non possit esse hæreticus? Nec sufficit ad probandum fieri non posse, ut Pontifex in hæresin incidat, etiamsi probetur, hoc non fuisse factum hactenus, cùm multa fieri possint, quæ tamen facta non sunt, sed requiritur, ut afferatur certum promissio-

nis verbum, quòd Deus hoc permittere nolit.)

Idem lib. ejusd. cap. 11. §. Dices. *Patres Synodi octavæ crediderunt, Papam errare posse, ut privatum hominem, quæ est opinio probabilis, quamvis contraria videatur nobis probabilior.*

Idem lib. 2. de Concil. cap. 2. §. Tertia classis. *Etsi sunt aliqui Catholici, qui existimant, Pontificem errare posse, illi tamen dicunt tunc solum posse errare, quando non adhibet omnem diligentiam. At cùm generale Concilium convocatur, sine dubio adhibet omnem diligentiam in re illa investigāda, quid enim ampliùs facere potest? ergò saltem tunc omnium consensu non errabit.* (Mira disputanti ratio. Pontifex in Concilio judicās non errat, quia tunc adhibet omnem diligentiam. Vicissim Concilium non errat, quia confirmatur à Pontifice.)

Tannerus in Apologet. p. 106. *Nobis in Colloquio, ut etiam antea semper visum est verissimum, quòd cæteri Doctores præter Nilum, Gersonem, Almainum, Alphonsum de Castro, Adrianum VI. communiter defendunt, Pontificem, ne si solus quidem publicam aliquam religionis controversiam definiat, errare non posse.*

8. Quòd infallibilitatem Pontificis non audent referre inter fidei articulos, nec infallibilitatis illius negationem referre inter hæreses damnatas.

(At si infallibilitas illa non est fidei articulus, quomodo poterit certum & immotum fidei fundamentum exhibere? si non est hæresis statuere, quòd Pontifex solus absque Concilio definiens errare possit, quomodo infallibilitas illa erit firmum contra omnes hæreses munimentum?)

Stapletonus controvers. 3. q. 4. p. 384. *Hæc sententia, (quòd Romanus Pontifex, ut privata persona, tàm in fide sit defectibilis, quàm in moribus peccabilis, sed ut persona publica est, id est, quando de fide consultus ex officio respondet & decernit, hæreticum dogma nec unquam tradiderit, nec tradere possit) nunc apud Catholicos certa & recepta est, etsi non de fide. Et contrarium sustinere, esset assertio erronea, scandalosa & offensiva, etsi fortè non hæretica.*

Ibid. p. 385. *De fide contrarium opinari, saltem quoad possibile, non videtur esse hæreticum propter multos Catholicos, qui contrarium sustinuerunt.*

Bellarminus libr. 4. de Rom. Pontif. cap. 2. *Hæc sententia, quòd Pontifex, etiam ut Pontifex, possit esse hæreticus & docere hæresin, si absq; generali Concilio definiat, & de facto aliquando accidisse, non est propriè hæretica. Nam adhuc videmus ab Ecclesia tolerari, qui illam sententiam sequuntur, tamen videtur omninò erronea & hæresi proxima.*

Lib. ejusd. cap. 7. *Nec Cyprianus fuit hæreticus, nec modò censentur manifestè hæretici, qui dicunt, Pontificem posse errare.*

Rayhingius in Manual. Catholico contra D. Hôe p. 212. fatetur, *non esse fidei articulum, sed plurimorum Theologorum sententiam, quòd Papa solus, absque Concilio in rebus fidei aliquid definiens, errare non possit.*

p. 285. agnoscit, *infallibilitatem Ecclesiæ Romanæ, ut Ecclesiæ particularis, & Pontificis solius absque Concilio definientis, non esse fidei articulum, sed probabilem tantùm sententiam.*

(Rectè faciunt, quòd agnoscunt hanc in-

infallibilitatem absolutam non esse fidei articulum. Sed addimus, eam non solùm non esse fidei articulum, sed etiã erroris principium. Ad hanc enim de infallibilitate Pontificis præconceptam opinionem meritò accommodari potest, quod habet Franciscus Turrianus in Epistola libro Gregorii de Valentia contra Ubiquitatem scripto præfixa. *Scripsit Athanasius ad Eustathium contra eos, qui jubent credere, quæ ipsi dicunt & non prospicere, deceat, an non deceat. Istorum hæresin, ait, cunctas hæreses renovare & cunctas superare. Jubent isti*, inquit, *accipere simpliciter quæ dicuntur, ut nemo exquirat, quid in iis aut decens, aut indecens sit.)*

9. Quòd in probanda Pontificis infallibilitate deficiunt. Nam

Primò, non possunt afferre evidens ac perspicuum aliquod Scripturæ dictum, aut etiam universalis alicujus Concilii Decretum, in quo hoc primum & summum fidei principium, quòd Papa in rebus fidei definiens sit infallibilis, vel expressis verbis contineatur, vel per claram, perspicuam & cuivis obviam consequentiam ex eo deducatur.

Johannes Franciscus Picus de fide & ordine credendi theor. 4. *De firmitate judicii tùm Conciliorum, tùm Pontificum, non extat hactenus ullum Decretum, quod vel ex eo apparet, quòd Johannes de Turrecremata nullum profert, etsi magnus Pontificiæ autoritatis assertor.*

Secundò, infallibilitas illa nititur hac hypothesi, quòd Pontifex sit in Sede Apostolica Petri Successor. At hanc hypothesin fatentur non extare in sacris literis.

Cajetanus tractat. 2. de comparat. Pontif. & Concil. cap. 22. scribit: *Non Evangelicam institutionem causam esse, ob quam Romanus Pontifex Petri Successor esse debeat, sed appropriationem Romanæ Ecclesiæ.*

Melchior Canus libr. 6. Locor. cap. 8. p. 210. *Illud quoq; magnopere advertendum est, Romanum Pontificem Petro succedere, non esse per se quidem in sacris literis revelatum, sed aliunde constare, ex eo scilicet, quòd Historiæ gravissimæ prodidêre, Petrum Apostolum suam cathedram Romæ demum collocasse, ibiq; cùm esset Episcopus, fuisse defunctum.* (At Historiæ extra Scripturam non possunt firmum & immotum fidei fundamentum exhibere, sed fidem nostram oportet niti Dei verbo.)

Ibid. p. 211. *Fides nostra non solùm scripto, sed etiam traditione continetur. Ita licet Romanos Episcopos Petro succedere, in sacris libris non habeatur scriptum, ab Apostolis tamen Ecclesiæ quasi per manus traditum est.* (At Traditiones extra Scripturam non possunt certum & immotum fidei fundamentum exhibere.)

Bellarminus libr. 2. de Rom. Pontif. cap. 12. observ. 3. *Licet fortè non sit de jure divino, Romanum Pontificem, ut Romanum Pontificem, Petro succedere, tamen id ad fidem Catholicam pertinet. Non enim est idem aliquid esse de fide & esse de jure divino. Nec enim de jure divino fuit, ut Paulus haberet penulam, est tamen hoc ipsum de fide, Paulum habuisse penulam. Etsi autem Romanum Pontificem succedere Petro, non habeatur expressè in Scripturis, tamen succedere aliquem Petro, deducitur evidenter ex Scripturis, illum autem esse Romanum Pontificem, habetur ex traditione Apostolica Petri, quam traditionem Concilia generalia, Pontificum Decreta,

ta, & Patrum consensus declaravit. (Ac nondum sufficit, demonstrare ex Scripturis *aliquem succedere Petro*, sed demonstrandum insuper ex Scripturis, *Romanum Pontificem esse illum*, qui Petro succedit, si tanquam dogma ad fidem Catholicam pertinens ab omnibus Christianis hoc debet acceptari. Bellarminus ipse demonstraturus contra nos Scripturæ imperfectionem, utitur hoc argumento lib. 4. de Verbo Dei, cap. 4. §. Quartò & seqq. *Necesse est nosse, extare libros aliquos verè divinos, quod certè nullo modo ex Scripturis haberi potest. Nam etiamsi Scriptura dicat, libros Prophetarum & Apostolorum esse divinos, tamen non certò id credam, nisi priùs credidero, Scripturam, quæ hoc dicit, esse divinam. Nec satis est scire, esse Scripturā divinā, sed oportet scire, quæ sit illa, id quod nullo modo potest haberi ex Scripturis. Oportet etiam non solùm scire, qui sint libri sacri, sed etiam in particulari, istos, qui sunt in manibus, esse illos &c.* Idem Bellarmin. lib. 3. de Justif. cap. 8. confirmaturus incertitudinem Justificationis sic ratiocinatur. *Non potest esse aliquid certum certitudine fidei, nisi aut immediatè contineatur in verbo DEI, aut ex verbo DEI per evidentem consequentiam deducatur. Fides enim non est, nisi divini verbi autoritate nitatur. Neque de hoc principio, vel Catholici, vel hæretici dubitant. At in verbo Dei non continetur immediatè particularis ista propositio. Talis vel talis homo verè est justificatus, exceptis enim paucißimis, cæteri homines in sacris literis ne nominantur quidem &c. Oportet igitur, ut ex verbo Dei per evidentem consequentiam id colligat, quisquis eam certitudinem habere se jactat.* Si quæ vis concludendi inest hisce discursibus Bellarmini, potest eadem contra Bellarmini præsentē discursum retorqueri hoc modo. Non satis est ex Scripturis demōstrare, aliquem Petro succedere, sed oportet etiam ex illis demonstrari, Rom. Pontificem esse illum, qui Petro succedit.)

Tertiò, quando igitur urgentur Pontificii, ut infallibilitatem Pontificis ex Scripturis demonstrent, adducunt dicta Christi, *Rogavi pro te, ne deficiat fides tua,* Luc. 22. v. 31. *Tu es Petrus, & super hanc petrā ædificabo Ecclesiam meam,* Matt. 16. v. 18. *Pasce oves meas,* Joh. 21. v. 17. (Sed hac ratione principium petunt & circulum committunt. Cùm enim in his dictis nulla Pontificis Romani fiat mentio, quæritur, unde constare mihi debeat, infallibilitatem Pontificis in his dictis contineri, certè q respondeant, aliud non habent, quàm *Ecclesiam*, h. e. ut ultima analysis docet, *Pontificem ea sic exponere,* qui tùm in Scripturis exponendis, tùm in controversiis dijudicandis sit infallibilis. Confer Bellarmin. lib. 4. de R. P. cap. 3. ubi disputat, *septē Pontifices illa promissa Christi ad se & Sedem Petri accōmodasse.* Sic ergò præsupponitur tanquā certum, quod erat priùs probandum. Pontifex ideò est infallibilis, quia Scripturæ dicta, quæ infallibilitatē Pontificis contra negantes eam probare debent, eo sensu sunt intelligēda, quo Pontifex, qui est infallibilis, ea explicat. Circulū hìc à Pontificiis cōmitti, observavit jam olim D. Luth. tom. 1. Jen. Lat. p. 62. de antagonista suo Sylvestro sic scribens: *Robur divinæ Scripturæ, h. e. verbi Dei vim, quod est ipse Deus, ex illi⁹ hominis, etiā impii, autoritate pendere statuit, cùm tamen omnes simul fateātur, Papæ autoritatē robur habere ex illo Christi, Tu es Petrus; Et, pasce oves*

meas

meas, hoc est non Scripturas ex Papæ autoritate, sed autoritatem Papæ ex Scripturis pendere, Neq; enim, ubi urgentur, aliò confugiunt, quàm ad harum Scripturarum ceu asylum, quo se muniant & roborent. At nunc Satan iste Scripturas per hominem roborat.

Progredimur ergò argumentando contra Pontificios hoc modo.

Pontificem Rom. esse infallibilem, vel est *principium per se notum*, vel est dogma *ex Scripturis demonstrandum*. Prius dici nequit, quia principiis per se notis, statim ut proponuntur, intellectus hominis assentitur, quod hîc locum non habere, experientia testatur. Manet ergò posterius. Atqui si Papæ infallibilitas ex Scripturis probanda, ergò Scriptura illa aut in se & ex se est clara & perspicua, ut absq; alieno lumine infallibilitatem Papę doceat, aut per Pontificem priùs infallibiliter explicanda. Posterius dici nequit, quia peteretur principiũ & circulus cõmitteretur. Manet ergò prius, & per consequens Scripturæ sensus ex ipsa Scriptura erui potest & debet.

Pari ratione quærimus, *unde Papa ipse norit se esse infallibilem?* Certè non novit hoc ex peculiari, immediata & extraordinaria quadam revelatione Spiritus sancti, sed ex Scripturis, illarum enim testimonia adducit, quoties suam infallibilitatem aliis vult persuasam. Atqui si ex Scripturis eam novit. Ergò Scriptura est fidei principium & regula credendi tum Papæ, tum universis fidelibus, non autem autoritas Ecclesiæ, hoc est, Pontificis Romani.

Quartò, infallibilitatem Pontificis probant *ex ipsorummet Pontificum testimoniis*, ut patet ex Bellarmino d. l. cùm tamen Christus dixerit Johan. 5. v. 31. *Si testimonium de meipso perhibeo, testimonium meum non est verum*, ac JCti dicant, *testi in propria causa non credi.*

10. Quòd fateri coguntur, quosdam Pontifices fuisse literarum & humanarum & divinarum ignaros. (Stapletonus lib. 8. de doctrin. princip. cap. 14. dicit, *Pontificem debere diligentiam adhibere ad rimandam veritatem, cùm ejus doctrina sit discursiva in mediis.* Atqui si Pontifex debet diligentiam adhibere ad rimandam veritatem, utique ipsum oportet esse sacrarum & humanarum literarum non ignarum, aliàs destitutus erit mediis rimandi veritatem.)

De Honorio III. (qui c. Super specula ne Cleric. vel Monach. &c. studio juris civilis beneficiariis quibusdam interdixit) Goffredus Beneventanus Juris Pontificii interpres in literas retulit, *Honorium non aliter ac vulpem fecisse, quæ cùm uvas proceræ cujusdam vitis decerpere frustrà diu conata esset, tandem eas contemsit ac damnavit, quòd sibi acerbiores viderentur*, quo dicterio ignorantiam juris in eo notavit, referente Francisco Duareno lib. 4. de sacr. Eccles. minist. cap. 2.)

De Paulo II. Pontifice, (qui Ann. 1471. 6. Calend. August. apoplexiâ percussus subitaneâ morte obiit) Platina in ipsius vita memorat, *ipsum tantum fuisse hostem bonarum literarum, ut omnes illarum studiosos appellaret hæreticos.*

Johannes de Selva in tract. de beneficio part. 3. q. 5. n. 5. scribit, *Cardinales sæpe eligere prorsus illiteratum Papam, qui tamen pro-*

propter defectum scientiæ nequaquam illis repellendus videatur. Quò videtur etiã allusisse Baldus, cùm ait: *Papas esse Doctores utriusq; & Civilis & Canonici Juris, autoritate quidem, sed non scientiâ:* quòd & Jason in l. præscriptione col. 2. c. Si contra jus vel utilitatem publicam. Et Andreas Tiraquellus in tract. de nobilitate cap. 31. n. 498. in fine notarunt.

Hanc quorundam Paparum inscitiam expendens Alphonsus de castro lib. 1. adv. hæres. cap. 4. itidem ex ea concludit, Pontifices non esse infallibiles. *Non credo*, inquit, *aliquem esse adeò impudentem Papæ assentatorem, ut ei tribuere hoc velit, ut nec errare, aut in interpretatione sacrarum literarum hallucinari possit. Nam cùm constet, plures eorum adeò illiteratos esse, ut Grammaticam penitus ignorent, qui fit, ut sacras literas interpretari possint?*

11. Quòd fateri coguntur, Pontifices posse in crimen Simoniæ incidere & ipso actu quosdam Simoniacos fuisse.

Wilhelmus Durandus in lib. de modo celebrandi general. Concil. part. 2. tit. 10. dicit, *in Ecclesia Romana regnare Simoniam, ac si nullum esset peccatum.*

Franciscus Petrarcha in Dial. de Roman. Curia evitanda scribit, *Romæ Simonem Magum cum conjuge sua Simonia revixisse.*

Antoninus part. 3. summ. tit. 20. cap. 3. §. 3. *Clemens V. ut Chronici referunt, fuit nimis cupiditatibus deditus, propter quod scelus Simoniæ viguit in Curia sua circa beneficia. Quòd autem quidam dicunt, in Papam non posse cadere Simoniam, B. Thomas hoc reprobat.*

Idem part. ejusd. titul. 22. cap. 7. in fin. *Cùm omnia possit Papa & multa alia, potest etiam hoc, quod est commune omnibus, sc. errare & peccare, juxta illud. Omnis homo mendax, graviùs cæteris puniendus, nisi pæniteat, in inferno dist. 40. Si Papa. Nam & Simoniam committere potest secundùm Thomam, in dando spiritualia pro temporalibus appretiativè, sicut divulgabatur de Bonifacio nono &c.*

Nicolaus de Clemangis lib. de corrupto Ecclesiæ statu cap. 27. p. 25. edit. Lugd. edit. 613. de Papa Clemente, qui relictâ Româ sedem suam Avinionem in Galliam transtulerat, sic loquitur. *Ex illo planè suam cladem imminere prænosse debuit, ex quo propter suas fornicationes odibiles Romuli urbe relictâ Avinionem confugit, ubi quantò liberiùs, tantò apertiùs & impudentiùs vias suæ Simoniæ & prostitutionis exposuit &c.*

Æneas Sylvius (postea Pius 2. Pont. Rom.) Epist. 66. *Nihil est, quod absque argento Curia Romana dedat. Nam & ipsæ manuum impositiones & Spiritus sancti dona venduntur; nec peccatorum venia nisi nummatis impenditur.*

Ordines Imperii Ann. 1523. Norinbergæ congregati *de multiplici Simonia* in suis Gravaminibus Pontificem & ejus Curiam Rom. accusarunt.

Restaurus Castald. in tract. de Imper. Papam vocat *totius Simoniæ Monarcham.*

Menochius Consil. 67. n 21. & 22. *Papam incidere in crimen Simoniæ, quando concedit spiritualia pro temporalibus, statuunt Theologi, ut videre est apud Commentatores Thomæ 2. 2. q. 100. art. 4. 5. & 6. Sylvestr. Prier. in Summa, in verbo Simonia. v. 4. & Thomam Campegium in tract. de pot. Papæ in illo titulo, An Papa labem Simoniæ incurrere possit.*

Prælati & alij Galli in Concilio Triden-

Mm

dentino dicebant seorsim apud omnes Oratores *protestationes se habere contra personam Pontificis* (E ij 4.) *qui se pro Papa gerebat, cùm legitimus non esset, electione sc. invalidâ & nullâ propter vitium Simoniæ, innuentes eam syngrapham, quæ Cardinali Carafæ data à Duce Florentiæ, compromissione certa pecunia, quam Cardinalis ille postea ad Regem Catholicum misit, asserens confici non potuisse nisi de consensu Pontificis, antequam ad Papatum assumeretur. Simul illam alteram syngrapham manu ipsius Papæ tùm, cùm Cardinalis esset, in conclavi Cardinali Neapolitano factam.* Petrus Suavis lib. 8. Hist. Concil. Trident. p. 849.

De Alexandro VI. Pontifice, qui Rodericus Borgia antè dictus fuit, testatur Guicciardinus lib. 1. Histor. Ital. sect. 2. *Cardinales ei vendidisse potestatem exercendi mercimonium sacrorum thesaurorum in editissima & principali parte templi.*

Sannazarius lib. 3. Epigram. de Leone X.

Sacra sub extrema, si fortè requiritis, horâ
Cur Leo non potuit sumere: vendiderat.

Jam verò Simonia ab ipsis Pontificiis inter hæreses numeratur. Paschalis Papa c. Patet caus. 1. quæst. 7. *Patet, Simoniacos, velut primos & præcipuos hæreticos, ab omnibus fidelibus respuendos.*

Et postea. *Omnia crimina ad comparationem Simoniacæ hæresis quasi pro nihilo reputantur.*

Durandus in lib. de modo celebr. Concil. *Si Christus Simoniacos de templo ejecit, & eos latrones vocavit, & cathedras Simoniacorum evertit, quis est, qui in Ecclesia DEI audeat introducere tales?*

Cardinal. Jacobatius tractat. de Concil. de Papa Simoniaco sic scribit. *Quia ita est, quòd cultor idolorum est hæreticus, sequitur quòd Simoniaci, qui non nisi propter avaritiam pecunias quærunt, hæretici dicantur.*

Autor Oneris Ecclesiæ cap. 23. [illegible] repetit & approbat verba Paschalis, *quòd Simoniaci, velut primi & præcipui hæretici, sint ab omnibus fidelibus respuendi, & si commoniti non resipuerint, ab exteris potestatibus opprimendi.*

Rodericus Zamorensis in Speculo vitæ hum. *Simonia, quæ hæresis appellatur, Episcopis familiaris.*

Alphonsus de castro lib. 13. advers. hæres. verbo, Simonia. *Est quædam execranda hæresis, quâ creditum est, spiritualia Dei dona posse pecuniâ comparari. Hujus hæresis autor fuit Simon Magus, & à quo ea nomen accepit.*

Et postea. *Tharasius Constantinopolitanus Episcopus in quadam Epistola ad Adrianum Papam sic ait. Tolerabilior est Macedonii & eorum, qui circa ipsum sunt, sancti Spiritus impugnatorum hæresis impia. Illi enim creaturam & servum Dei Patris & Filii Spiritum sanctum delirando fatentur: isti verò eundem Spiritum sanctum efficiunt suum servum. Omnis enim Dominus, quod habet, si vult, vendit, sive servum, sive aliquid eorum, quæ possidet. Similiter & qui emit, dominus ejus volens esse, quod emerit, per pretium pecuniæ illud acquirit. Hæc ille. Quæ verba citantur à Gratiano in Volumine Decretorum in prima causa quæstione etiam prima can. Eos. Cùm ergò tam grave peccatum sit Simonia, per quam tam perversa hæ-*

Dei

Deo habetur opinio, ideò justissimè multis Conciliorum decretis cautum est, ne pro alicujus rei collatione aliquod precium recipiatur.

Costerus part 2 sermon. p. 144. docet; *Simoniam esse hæresin.*

Menochius dicto Consil. 67. n. 3. *Simoniacum* scribit *à multis haberi hæreticum, præsertim à Rebuffo in praxi beneficiorum in titul. de Simonia in resignatione n. 12.*

Ex illis omnibus sic colligimus. Simonia est hæresis. Papa potest incidere in Simoniam. Ergò potest incidere in hæresin & per cons. potest errare.

12. Quòd fateri coguntur, multos Pontifices vitam manifestè flagitiosam egisse, quin & quosdam Diabolicis artibus operam navasse. (Atqui privilegium illud infallibilitatis cum vita manifestè flagitiosâ & Diabolicarum artium exercitio consistere nequit. Non negamus, doctrinæ veritatem cum vitæ impietate aliquandiu interdum consistere posse.

Quis non videt, scribit Bellarm. lib. 4. de Rom. Pont. cap. 14. resp. ad 37. *non rectè colligi hæresin ex malis operibus? Quot enim numerari possunt, qui rectissimè credunt & perditissimè vivunt?*

Sed notandum Primò, hìc non esse quæstionem *de doctrina veritate*, sed de *absoluta infallibilitate*, quæ est peculiare Spiritus sancti donum ab ejus immediata assistentia descendens, an illud cum vita manifestè flagitiosa & Diabolicarum artium exercitio consistere possit, de eo haud injuriâ dubitatur, cùm scriptum sit, Psal. 25. vers. 14. *Secretum Domini timentibus eum.* Sap. 1. v. 4. *In animam malitiosam non intrabit sapientia, nec in corpore subdito peccatis habitat.* vers. 5. *Nam Spiritus disciplinæ Sanctus fugit quod fictum est atque à stultis cogitationibus recedit.* (in quæ verba sic commentatur Glossa ordinaria ex Rabano. *Frustrà sibi blandiuntur Philosophi & hæretici & falsi Christiani. Soli enim mundo corde sapientiam Dei possunt accipere.* Joh. 14. v. 15. *Si diligitis me, mandata mea servate.* v. 16. *Et ego rogabo Patrem & alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum* v. 17. *Spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere.*

Rectè proinde Glossa in c. Si Papa dist. 40. dicit. *Quando Papa est in statu, qui plerùque est offendiculo & scandalizat Ecclesiam, nec est corrigibilis, tunc non potest esse judex, quia videtur malè sentire de fide.* (Hanc glossam omnes Canonistæ sequuntur, ut testatur Panormitanus in c. significasti n. 4. & ibidem Decius n. 9. de elect. Et quamvis Petrus de monte in tractat. de Monarch. Concil. sub titulo de modo resistendi Papæ n. 8. eam appellet *maledictam*, illum tamen idem Nicolaus propterea reprehendit, subjiciens, *sacrilegium & protervum esse de ea hæsitare.*)

Secundò, *Magos & Necromanticos ut plurimum esse infideles & Diabolum pro Deo colere*, ut scribit Bellarminus lib. 4. de Roman. Pontif. cap. 12. respons. ad 30. quomodo igitur peculiarem Spiritus Sancti assistentiam in illis agnoscemus?

Tertiò eos, qui vitam manifestè flagitiosam & impiam ducunt, ipso facto testari, quòd non credant resurrectionem mortuorum & vitam æternam, qui sunt fundamentales fidei Christianæ articuli. Inde Antonius de Rosellis in tract. de potest. Imperat. aut Papæ circa fin. vers. Unde conclusio, scribit, *quòd Papa perseverans in notorio scandalo de hæresi sit suspectus, videlicet quòd non credat Deum ultorem esse criminum sive aliam superesse vitam.* *Quia vulgus videbat*, scribit Bellarminus d. l. cap. 14. resp. ad 37. *Johannem 23. esse vita dissolutæ, existimare cœpit atque etiam dicere, eum non credere vitam futuram. Neq; id absurdè, quia homines non tenentur aut possunt corda scrutari, sed quem externis operibus hæreticum esse vident, simpliciter hæreticum judicant, atque ut hæreticum damnant*, ut idem Bellarm. scribit lib. ejusdem cap. 9 §. post biennium. Ergò si vel maximè in flagitiosè impiis notitia veritatis aliquandiu manet, tamen privilegium infallibilitatis eos habere non est indubitatum, ac licet verbo non noceant, tamen exemplo seducunt & in errorem alios inducunt.

Quartò ipsosmet Pontificios vitæ sanctitatem in Scripturæ Interprete requirere, quantò igitur magis illa requiretur in eo, qui se infallibilem Scripturæ Interpretem profitetur?

Gregor. de Valent. tom. 3. col. 139. *Mens cæca vitiorum obruta atq; excæcata in Scriptura non potest videre lumē veritatis &c. non fuligine, non vitiorum tumore, sed humilitate cor plenum requirit.*

Franc. Ribera in Hagg. n. 7. fol. 599. *Recentes Scriptores, quantò inferiores sanctitate Patribus sunt, tantò ferè minùs videntur ab eodē Spiritu illustrari.* Procem. in [illegible] n. 1. *peccatores indignos esse docet* [illegible] *intellectu. Multa*, inquit, *peccata* [illegible] *reddunt, ut cum Sponsa introducamur à* [illegible] *in cellam vinariam.*

Procem. in Sophon. *Peccatores* [illegible] *Spiritu abesse. Nam incredulitate* [illegible] *rapiâ & omni morum turpitudine* [illegible] *Spiritu Dei, ad quod probandum* [illegible] dicta Gen. 18. v. 18. 19. & Joh. 1[illegible]

Similia occurrunt apud B[illegible] præloq. in Pentat. sect. 6. fol. [illegible] ron. tom. 1. proleg. 1. fol. 9. & proleg. [illegible] fol. 96. Mendozam [illegible] 1. [illegible] Reg. fol. 16. a. b. Cornelium à Lapide in comm. 2 Petri 1. v. ult. ubi inter cætera adducit dictum Athanasii lib. de incarnatione Verbi prope finem: [illegible] *mente & Sanctorum imitatione* [illegible] *prehendit sanctitatem verbi.*

Denique quintò notandum, [illegible] Bellarminus lib. 1. de Verbo Dei [illegible] §. Deinde &c. demonstraturus [illegible] *Ecclesiastæ non esse conscriptum à Salomone eo tempore, quo mulierum amore correptus erat*, inter cætera utatur hac ratiocinatione. *In hoc ipso libro, de quo agitur, constanter affirmat Ecclesiastes, sapientiam suam, quam videlicet divinomunere quondam acceperat, sibi cum usq; ad extremum permansisse. Non est autem verisimile, cælestis sapientiæ lumen cum ea cordis depravatione simul habitare potuisse.*

Hæc omnia ostendunt, vitam flagitiosam & impiam cum infallibilitate in doctrina non posse simul consistere.

Quòd autem multorum Pontificum vita fuerit flagitiosa & impia, fatentur ipsimet Scriptores Pontificii. Non descendemus hac vice in specie ad [illegible]

rundam Pontificum delicta, sed generalibus testimoniis erimus contenti.

Guilielmus Occam cap. 124. operis nonaginta dierum. *De multis Pontificibus Ecclesiæ, reputans eos sanctos viros, erravit. Unde dicitur in Chronicis, circa 27. vocatos Romanos Episcopos, postquam Ecclesia extitit temporalibus divitiis dotata, fuisse, qui sceleribus maximis publicis & notoriis, postquam fuerunt ad Papatum assumti, vel in ipsa assumtione ad Papatum irretiti sc. crimine hæresis, idololatriæ, intrusionis fautoriæ, pravitatis hæreticæ, blasphemiæ, fornicationis & aliis multis enormibus criminibus involuti fuerunt.*

Wernerus Rolvvinck in Fascic. tempor. circa annum 900. *Heu, heu Domine Deus, quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus! Qualia contigisse circa hæc tempora etiam in sancta sede Apostolica, quam usq; huc tanto zelo custodisti, legimus scandala! Quales contentiones & æmulationes, sectæ, invidiæ, ambitiones, intrusiones, persecutiones! O tempus pessimum, in quo defecit sanctus & diminutæ sunt veritates à filiis hominum! Veruntamen post hæc tempora fuerunt multi sancti Papæ; Sed non sic continuè & in tanto numero, sicut in præcedentibus.*

Antoninus Florentinus part. 3. Summ. tit. 22. cap. 7. in fine. *Papa potest necromantiæ intendere, sicut in Chronicis habetur de quodam Sylvestro Papa Mago, sed pœnituit; & rapinis involvi, sicut de Benedicto Papa narrat Petrus Damianus; etiam luxuriis vacare, sicut de Johanne undecimo narratur in Chronicis, qui cùm in adulterio oblectaretur, à Diabolo subitò percussus est, & quæcunq; alia flagitia committere potest.*

Panormitanus scribit, *multos Pontifices ejusmodi vitam agere, ut verisimile non sit, illos vel resurrectionem mortuorum vel vitam æternam credere.*

Platina in vita Benedicti IV. *nonnullos Pontifices propter vitæ improbitatem monstra & portenta fuisse testatur.*

Johannes Stella Sacerdos Venetus multorum Pontificum pessima facinora recenset & tandem Historiam suam concludit hisce verbis. *Fateor atq; Deum meum testor, me non falsa scripsisse.*

Ægidius Corrocetus Italus de Raphaele Urbinate pictore refert, ipsum à Cardinalibus reprehensum, *quòd Petri & Pauli facies insolito rubore præter decorem expressisset*, respondisse, *Apostolos illos rubore suffusos erubescere vicariorum suorum scelera nefaria intuentes.*

Erasmus in Chiliad. in proverbio Sileni Alcibiadis p. 543. *An magis convenit Julios, Alexandros, Crœsos & Xerxes nihil aliud quàm magnos latrones imitari Christi vicarium, quàm ipsum Christum unicum Ecclesiæ Ducem & Imperatorem.*

Georgius Gothardus Canonicus Parisiensis in scripto adv. Heerbrandum p. 116. *Hoc etiam te scire volo, me in asserenda Pontificum Romanorum dignitate non tam personas quàm officium spectasse, neq; omnium Pontificum defensionem suscipere, cùm plerosq; vitam turpem & flagitiosam duxisse luce sit clarius.*

Genebrard. in Chronol. ad Sylvestrum II. notat, *ejus temporis Papas monstra fuisse.*

Bellarminus in præfat. libr. de Rom. Pont. τὰ σκληρὰ μαλθακῶς proferens sic scribit. *Permisit ad extremum Deus, ut etiam quidam parùm probi Pontifices aliquando hanc sedem tenerent & regerent, quales sanè fuerunt Stephanus 6. Leo 5. Christophorus 1. Sergius 3. Johannes 12. aliiq; non pauci, si vera sunt, quæ de eorum vita & rebus gestis apud*

Historicorum eorum temporum scripta leguntur. Et postea: *Nos agnoscimus & fatemur, vitia Pontificum fuisse non pauca.*

Stapletonus relect. princip. fidei cõtrov. 1. q. 5. art. 3. p. 158 fatetur; *enormia & horrenda fuisse Pontificum Romanorum flagitia, imò vix ullum peccatum, solâ hæresi exceptâ, nominari posse, quo illa Sedes turpiter maculata non fuerit, maximè ab anno 900. & infra.*

Costerus in Enchirid. cap. 3. *Fatemur, fieri posse, ut Petri successor idola colat, apud se fortè de fide non rectè sentiat &c.*

(Possent hæ confessiones generales in specie confirmari, ostendendo ex Historicis, quosdam Pontifices peccasse Epicureâ securitate, perjuriis, seditione & bellis adversus Imperatores, scortationibus, adulteriis, incestibus, injustis cædibus, avaritiâ ac Simoniâ, mendaciis & fraudibus, fastu & luxu &c.

De Johanne 12. memorat Baronius an. 955. num. 2. 3. 4. ann. 963. num. 13. 17. 28. ann. 964. num. 1. 2. 9. *quòd non solùm Diaconos in equorum stabulo ordinarit, Episcopos precio creaverit, & eos quidem interdum decem annorum, sacrilegia, incestus, stupra, & adulteria plurima impunè commiserit, Confessarium suum oculis & vitâ privarit, Cardinales, virilibus eis amputatis, occiderit, loricâ & galeâ indutus incesserit, seditiones & arma contra Imp. Ottonem commoverit, alios manu, linguâ, digitis, manibusq; mutilarit, Romanumq; sanguinem copiosè effundendi autor fuerit: sed etiam in Diaboli amorem vinum biberit, in ludo alea Jovis Venerisque cæterorumque Dæmonum auxilium poposcerit.*

De eodem scribit Bellarm. lib. 2. de Pontific. Roman. c. 9. *quòd fuerit omnium Paparum deterrimus.* Martinus Polonus in Chron. ad ann. *Christi* 973. *quòd fuerit venator & totus lubricus, [illegible] & incorrigibilis.* [illegible]

Sed cùm habeamus confitentes reos, ad specialia illa flagitiosorum Pontificum exempla non descendemus, [illegible] lud duntaxat monebimus; quòd [illegible] diantur sibiipsis in suis delictis [illegible] enim scribit Symmachus Papa [illegible] nos dist. 40. *Quis dubitet [illegible] quem apex tantæ dignitatis [illegible] desint bona acquisita per meritum, sufficiunt quæ à loci prædecessore præstantur?* (Egregia verò sanctitas quæ à prædecessore tantùm descendit!) ex quo colligit Glossa c. Sancta Romana in Extravag. Joh. 22. tit. de domib. religiosis *quòd Papa quoad universos Christicolas sit habendus Sanctus.* Eadem Glossa Benedictum XI. qui Bonifacium VIII. *bonæ memoriæ Papam* appellaverat, sic excusat: *Sed quæro, quidam Papa exactionibus improbis, Simoniis, & turpiloquiis Ecclesiam fœdavit, ut hic, nunquid propter dictos actus posit dici malæ memoriæ? dic quòd non, quia respici debet non ad id quod fecit, sed ad id, quod ipsum facere decuit.*)

Quòd quidam Pontifices fuerint Magi ac necromantici, negari itidem nequit. Costerus d. l. *Fieri posse fatemur, ut Petri successor Diabolicis artibus operam navet.*

Antoninus Archiep. Florent. part. 2. tit. 16, cap. 1. §. 18. fol. 184. hæc habet. [illegible] (Sylvester 2.) *inter claros scientiâ literarum connumeratus esset, si scientiam suam artibus Diabolicis non fœdasset, unde quidam in numerum Pontificum eum non ponunt, quia Sylvester iste non per ostium intrasse creditur.*

De

De Sylvestro 2. Platina in ipsius vita sic scribit. *Sylvester secundus, Gilbertus antea vocatus, malis artibus, adjuvante Diabolo Pōtificatum consecutus est; hac tamen lege, ut post mortem totus illius esset, cujus fraudibus tantam dignitatem adeptus erat &c.*

Autor Oneris Ecclesiæ cap. 17. §. 19. *Sylvester secundus per Simoniam & artem Magicam Pontificatum est consecutus.* De eodem memorat Arnoldus Albertinus de agnoscend. assert. Cathol. & hæret. q. 9. n. 12. quòd *Diabolo homagium fecerit;* Martinus Polonus in Chron. quòd *necromanticus fuerit & à Diabolo turpiter occisus sit.* Similia de Sylvestro memorant Sigebertus, Hermannus Contractus, Fasciculus temporum, Crantzius in Metropoli &c.

De Gregorio VII. memorat Abbas Urspergensis in Chron. Ann. 1080. quòd *Episcopi in Concilio Brixiæ cōgregati, eū, ut divinationū ac somniorū cultorem, necromanticum & Spiritu pythonico preditū damnarint.*

Benno de vita & rebus gestis Gregorii VII. priùs Hildebrandi dicti refert, quòd *quinq; Papæ se totos consecrarint Satanæ, Sylvester 2. Benedictus 9. Johannes 20. Johannes 21. & Gregorius 7.*

Ex his omnibus manifestum est, doctrinam de infallibilitate Pōtificis Romani in reb. fidei nō esse infallibilē, sed ad minimum dubiam & incertā. Quare cùm ultima fidei Romano-Catholicæ resolutio fiat in hoc principium, quòd *Pontifex in rebus fidei sit infallibilis*, ex eo manifestum est, primum & summum fidei Romano-Catholicæ principium esse dubium & incertum. Illud ipsum patet ulteriùs ex hoc argumento. De quo dubitari rationabiliter potest, an sit verus & legitimus Pontifex, de eo etiā rationabiliter dubitari potest, an sit infallibilis. (Ratio est, quia nullus Pontifex est infallibilis, nisi sit verus & legitimus Pontifex. Quòd si enim *dubius Papa habetur pro non Papa*, docente Bellarmino lib. 2. de Conc. cap. 19. multò magis falsus & illegitimus Papa habendus est pro non Papa.)

Jam verò de quolibet Pontifice dubitari rationabiliter potest, an sit verus & legitimus Pontifex. Nam

Primò, hunc vel illum Pontificem esse verum & legitimum Pontificem, non est veritas in Scripturis revelata. Ergò non possum fide divinâ hanc propositionem amplecti.

Secundò, De quo rationabiliter dubitari potest, an sit legitimè baptizatus, de eo etiam rationabiliter dubitari potest, an sit verus & legitimus Pontifex. (Ratio est, quia qui non est legitimè baptizatus, non est capax Sacramenti Ordinis, ex Pontificiorum hypothesi, & qui non est capax Sacramenti Ordinis, ille etiam non est capax dignitatis Papalis.) Atqui de quolibet Pontifice rationabiliter dubitari potest, an sit legitimè baptizatus (Ratio est, quia ad Baptismi integritatem ex hypothesi Pontificiorum requiritur intentio baptizantis, Conc. Trid. sess. 7. can. 11. Bellar. lib. 1. de Sacram. cap. 27. Jam verò de intentione baptizantis nemo potest esse certus.)

Tannerus in Coll. Ratisb. p. 140. *Non tantùm evidenter non est verum, sed etiam evidenter falsum, quòd cuiquam certò & evidenter atq; infallibiliter constare debeat, an rectè & verè baptizatus sit, nec ne, cùm de intentione ministri nemo quicquam certi*

certi statuere possit Panormit. super 1. part. 1. cap. Ecclesia vestra summ. 13. pag. 217. *Animus non potest probari nisi per conjecturam*.

Ergò de quolibet Pontifice dubitari rationabiliter potest, an sit verus & legitimus Pontifex.

Tertiò, de quo rationabiliter dubitari potest, an sit legitimè ad Sacerdotium ordinatus, de eo etiā rationabiliter dubitari potest, an sit verus & legitimus Pontifex (Ratio est, quia qui non est legitimè ad Sacerdotium ordinatus, ille non est verus & legitimus Pontifex, cùm dignitas Papalis ex hypothesi Adversariorum sit Ecclesiasticæ Hierarchiæ apex.) Atqui de quolibet Pontifice rationabiliter dubitari potest, an sit legitimè ad Sacerdotium ordinatus (*si quis enim pecuniâ ordinatur, ipsum esse hæreticum manifestum est*, Glossa c. Quisquis caus. 1. q. 1. nemini verò certò constat, an Pontifex non sit interventu pecuniæ ordinatus. Sed nec de intentione Ordinantis constat, quæ juxta Pontificiorum hypothesin in Sacramento ordinis æquè ac in cæteris Sacramentis requiritur. Referenda huc sunt, quæ habet Biel lect. 49. in Canon. Missæ. *Nullus celebrans* (Missam) *potest evidenter scire se esse baptizatum, aut legitimè ordinatum, multò minus circumstantes infallibiliter scire possunt &c.* Itemq; illud, quòd Bellarminus lib. 1. de Sacram. in genere cap. 27. docet, *rectam intentionem Administrantis esse necessariam in omni Sacramento.* Si in omni Sacramento, utiq; etiam in Sacramento ordinis. Jam verò intentio ordinantis Sacerdotem non potest infallibili evidentiâ innotescere, proinde etiam nemini certò constare potest [illegible] verè ordinatus.) Ergò de quolibet [illegible] tifice rationabiliter dubitari potest [illegible] sit verus & legitimus Pontifex.

Quartò, de quo rationabiliter [illegible] tari potest, an sit legitimè in Papa [illegible] ctus, de illo etiam rationabiliter [illegible] tari potest, an sit verus & legitim[illegible] tifex (Ratio pendet ex decisione [illegible] Pontificis. Memorat enim [illegible] vita Nicolai 2. quòd Pontifex [illegible] Concilio apud Lateranum [illegible] gem tulerit, quæ in decreto legitur [illegible] manæ Ecclesiæ admodum salubrem [illegible] quæ talis est. *Si quis pecuniâ vel gratiâ humanâ aut populari, militarive tumultu [illegible] concordi & Canonicâ electione Cardinalium [illegible] fuerit in thronum Petri collocatus, is non [illegible] licus, sed Apostaticus &c. [illegible] meritò vocetur, liceatq; Christianis [illegible] cis & Laicis Deum colentibus illum ut prædonem anathematizare & quovis humano auxilio à Sede Apostolicâ propellere.* Decretum illud Nicolai extat c. Si quis pecuniâ dist. 79. & c. In nomine dist. 23. ubi Pontifex inter cætera sic loquitur. *Si quis contra hoc decretum nostrum Synodali sententiâ promulgatum, quasi per seditionem, vel præsumtionem, aut quolibet ingenio electus aut etiam ordinatus seu inthronizatus fuerit, authoritate divinâ & sanctorum Apostolorum Petri & Pauli perpetuo anathemate cum suis auctoribus & fautoribus & sequacibus à liminibus sanctæ Dei Ecclesiæ separatus abjiciatur [illegible] Antichristus & invasor & destructor [illegible] Christianitatis, nec aliqua super hoc ei [illegible] tia reservetur, sed ab omni Ecclesiastico [illegible] in quocunq; fuerat prius, sine retractatione [illegible] ponatur, cui quisquis adhæserit, vel [illegible] cunq; tanquam Pontifici reverentiam [illegible]*

[illegible]

erit, aut in aliquo eum defendere præsumserit, pari sententiæ sit mancipatus.) &c. Gratiam caus. 1. q. 1. ex Ambrosio *Gratiam, cùm ordinaveris, non suscepisti, quia gratuitò eam non meruisti.* Atqui de quolibet Papa dubitari potest, an sit legitimè in Papam electus. (Quamvis enim fortè constare possit, quòd hic vel ille Pontifex non per vim occupaverit Papatum, de quo ipso tamen rationabiliter dubitari potest, cùm quidam prædecessores suos veneno tolli curaverint, ut ad sedem Papalem aditus ipsis pateret, quæ meritò species violentæ intrusionis habetur, tamen non potest constare, an non per Simoniam & occultas largitiones vel gratiâ humanâ sedem occupaverit, cùm multi per hæc & alia media illegitima Papalem sedem conscenderint, de quo jam olim conquestus est Johannes Sarisberiensis in Policratico. *Papam, inquit, hodie nulla vocat electio, sed repugnante in membris Christo, ambitio cæca & cruenta non sine sanguine fraterno intrudit, quod quidem est Romulo succedere in parricidiis, non Petro in commissi dispensatione ovilis.* Onus Ecclesiæ cap. 15. §. 35. *Pleriq; contra Ecclesiastica statuta in Pontifices Simoniacè electi, ambitiosè intrusi, aliquando in tantum vitiati fuerunt, quòd rursus ab Ecclesia rejecti, è sede expulsi damnatiq; sunt, ac interdum propter suos defectus manifestè à Deo percussi.* Quinimo Carolus Sigonius lib. 8. de regno Ital. scribit, *Pontifices Romanos, ad annos ducentos, non nisi per seditiones, aliaq; media offendiculo plena ad hanc sedem pervenisse.* Alphonsus de castro lib. 1. adversus hæreses cap. 9. sic scribit. *Quamvis credere teneamur ex fide, verum Petri successorem esse supremum totius Ecclesiæ Pastorem, non tamen tenemur eâdem fide credere Leonem aut Clementem esse verum Petri successorem, quoniam non tenemur ex fide Catholica credere, eorum quemlibet rectè & Canonicè fuisse electum. Quò fit, ut qui obœdientiam denegaret Clementi aut Leoni hac ratione, sc. quòd dicit, eum non fuisse rectè electum, etsi schismaticus dicendus sit, non tamen hæreticus censendus, cùm per hoc nulli veritati Catholicæ obviet.)* Ergò de quolibet Pontifice rationabiliter dubitari potest, an sit verus & legitimus Pontifex.

Progredimur igitur hoc modo. Papa Simoniacè electus non est verus Papa definiente Julio 2. peculiari Bullâ super hac re Anno 1505. editâ & in Cōcilio Lateranensi sess. 5. renovatâ, ac Panormitanus super 1. part. 1. cap. Si alicujus pag. 219. ostendit, *electionem Simoniacam esse nullam.* (At quis mihi certam faciet fidem, hunc vel illum Papam non esse Simoniacè electum? Ergò etiam certus esse non possum, hunc vel illum Papam esse verum Papam & proinde infallibilem.)

Accuratè insuper observandum, Salmeronem tom. 13. Disp. 2. in Epist. B. Pauli p. 182. addere hanc limitationem, *Pontificem tunc demum pro vero Petri successore & Christi Vicario habendum, modò non sit vitium in ejus electione commissum.* Sic enim scribit. *Eâdem fide divinâ, quâ scio me in Ecclesia Catholica agere, cognosco non tantum Romanum Episcopum, sed in singulari hunc signatum Paulum Quartum, aut Pium Quintum ab Electoribus, ut audiatur & recipiatur, toti Ecclesiæ propositum, Vicarium esse Christi & legitimum sanctæ Ecclesiæ Pastorem, dummodo nullum vitium aut defectum in ejus Canonica electione admissum fuisse constare possit.*

Quod dixerim propter eos, qui se aut violenter intruserunt, & eum gradum vi & armis occupârunt: aut propter eos, qui Simoniacâ pravitate infecti summum Sacerdotium pecuniâ redemerunt, quod in omnium aures & notitiam per electores pervenerit, aut denique propter eos, qui manifestam aliquam hæresin amplexati sunt & eam publicè defendere non destiterunt. Nam tales, si ad Pontificatum assumi contingeret, non essent pro veris Christi vicariis & legitimis agnoscendi, cùm plures & ad hujusmodi gradum assumuntur & rationes se tuendi cuiq; non desunt, tunc enim nullus pro certo & indubitato Pontifice esset recipiendus. (Eccui vero constare poterit, an Simoniacæ fraudes in electione alicujus Pōtificis concurrerint, nec ne? Neq; quidquam roboris inest distinctioni Salmeronis inter *Simoniam occultam & manifestam*, quia Simonia occulta non minùs vitiat electionem quàm manifesta, inde Brovius de Rom. Pontif. cap. 2. §. Porrò Petro pag. 9. simpliciter pronunciat. *Quisquis se in cathedram ingerit, neq; per ostium, sed aliunde, vi, corruptelâ, ambitione irrumpit, hominem talem oves Christi non sequuntur, filii Dei non agnoscunt, congregatio justorum detestatur veluti Antichristum.*)

Quintò, De quo rationabiliter dubitari potest, an sit hæreticus occultus, de eo etiam rationabiliter dubitari potest, an sit verus & legitimus Papa. (Ratio est, quia hæreticus non est legitimus Papa. Bellarminus quidem lib. 2. de Rom. P. cap. 30. distinguit inter *hæreticum occultū ac manifestum.* Papam *hæreticum occultum dicit adhuc esse Papam; Papam hæreticum manifestum dicit per se desinere esse Papam & caput.* Sed Johannes de Turrecremata Cardinalis magni nominis lib. 4. de pot. Eccles. p. 2. cap. 20. contendit *Papam, quo in hæresin incidit, etiam interiorem tantum, esse extra Ecclesiam & depositum à Deo.*) Atqui de quolibet Pontifice rationabiliter dubitari potest, an sit occultus hæreticus. (*Cùm enim multi Pontifices inventi sint apostatasse à fide, ut testatur Lyranus in capit. 16. Matth.* & confirmant exempla superiùs adducta, ideò suspicio hæreseos haud immeritò in Pontifices cadit.) Ergo de quolibet Pontifice rationabiliter dubitari potest, an sit verus & legitimus Pontifex.

Excipit Bellarm. lib. 2. de Concil cap. 9. §. Ad alteram &c. *non esse necessarium, ut sciamus, Episcopos* (& inter hos caput Episcoporum Pontificem) *qui ad Concilium veniunt, habere veram fidem & veram ordinationem, sed satis esse, si non constet contrarium. Nam etiamsi* (inquit) *summus Pontifex, quod fieri non posse credimus, & omnes Episcopi, qui ad aliquod generale Concilium à summo Pontifice convocantur, essent corde hæretici & solâ externâ professione Catholici, nec verè accepissent sacri ordinis invisibilem characterem, sed nudam impositionem, tamen certi sumus, Deum nunquam permissurum, ut ejusmodi Concilium in decretis suis formandis erraret: Assistit enim Concilio Spiritus sanctus, non tam propter ipsum Concilium, quàm propter Ecclesiam universam, quæ divino præcepto tenetur, Episcoporum sententiam non discutere, sed venerari. Itaq; ne erraret Ecclesia universa, divina providentia fecit, ut etiam Concilium illud fictorum Episcoporum vellet, nollet verissimā fidem Ecclesiæ sequēdam proponeret.* Resp. Ubinā verò extat promissio, quòd Deus ex corde hæreticorum Episcoporum præter, imò contra ipsorum voluntatem

tatem confessionē veritatis extorquere velit, *sicut in ore asinæ Bileami quondam verba posuit*, quo simili utitur Bellar. lib. 4. de Rom. Pont. cap. 6. §. 1. Spir. S. in negotio confessionis & salutis non agit cū hominibus φαρμακῶς nec ἀψύχως, nec ἐνθουσιασμῶς, sed per verbum. Inde Bellarminus ipse discedit ab hac responsione, subjungens. *Quia tamen non solùm scimus, Deo curæ esse salutem Ecclesiæ suæ, sed etiam ex Scripturis didicimus, Dei providentiam suaviter omnia disponere, propterea certò credimus, Deum non permissurum, ut in Concilio, quod ab Ecclesia legitimum creditur, conveniant Episcopi, aut omnes, aut pro majori parte, non legitimi, aut non Catholici. Esset n. vehementer durum ac violentum, etsi non impossibile Deo, qui etiam per jumentum aliquando corripuit Prophetæ insipientiam, ut Concilium totum hæreticorum repugnante voluntate ac sententiâ decretum Catholicum conderet.* Sed hæc responsio principium petit & Historię Ecclesiasticę Synodi Ariminēsis, Ephesinæ λῃστρικῆς & aliarū adversatur.

Quintò, de quo rationabiliter dubitari potest, an sit in Ecclesia, de eo etiam rationabiliter dubitari potest, an sit verus & legitimus Papa (Ratio est, quia verus & legitimus Papa est Ecclesiæ caput. Qui autem non est in Ecclesia, quomodo potest esse Ecclesiæ caput?) Atqui de quolibet Pontifice rationabiliter dubitari potest, an sit in Ecclesia (Ratio de ēst, quia de cujus interiore sanctitate non constat, de illo certò sciri nequit, quòd sit in Ecclesia. c. Cùm aliquis 7. caus. 24. q. 3. *Cùm aliquis exit à veritate, à timore Dei, à fide, à caritate, exit de castris Ecclesiæ, etiamsi per Episcopi vocem minimè abjiciatur.* c. Ecclesia 70. dist. 1. de pœnit. *Qui peccator est & aliquâ sorde maculatus, de Ecclesia Christi non potest appellari, nec Christo subjectus dici.*) Ergò de quolibet Papa rationabiliter dubitari potest, an sit verus & legitimus Papa.

Viderint ergò, qui à divinis Scripturis ad humanas traditiones, à luce Evāgelicæ veritatis, ad Papalium errorū tenebras; ab infallibili judicio S. S. in Canonicis Scripturis proposito ad fallibile judicium Rom. Potif. sese conferunt, & in Papalis pectoris scrinio fidei suæ certitudinem statuunt, an non sint *similes viro illi stolido, qui ædificavit domum suam super arenam, quæ deinde pluviâ descendente, ventis flantibus & fluminibus irruentib. miserabiliter est collapsa* Matt. 7. v. 26. Viderint an non de primo & summo principio, in quod Papalis fides ultimâ analysi resolvitur, perpetuò dubitare cogantur, cùm certi esse nequeant, an hic vel ille Pontifex fuerit verus ac legitimus Pontifex, adeoq; etiam certi esse nequeant, an fuerit infallibilis, ac si vel maximè certi sint, hunc vel illū Pontificem esse verum & legitimum Pontificem, tamē infallibilitas illa etiam veri & legitimi Pontificis est incerta, ut ostendunt ea, quæ in toto hoc capite ex ipsis Pontificiorum Scriptorum verbis & hypothesib. adduximus. Concludimus proinde verbis Gordoni Huntlæi tom. 1. Epit. cōtr. 1. c. 4. p. 8. per inversionem in ipsos retortis. *Fides divina nititur solo Dei verbo. Istorum a. fides non verbo Dei nititur, sed verbo & interpretatione alicujus hominis* (Papæ Romani) *quem ipsimet fatentur errare, aut decipi posse. Quare humana est duntaxat, dubia & incerta hæc eorum fides, ut quæ solâ hominis autoritate nitatur.*

Restat, ut videamus I. Exceptiones, quas Adversarii nostris opponunt ar-

gumentis. 2. Argumenta, quibus suam confirmant sententiam.

1. Ad argumentũ deductũ *ab exemplo Aaronis* summi Sacerdotis V.T. vitulum idololatricum erigentis, sic excipiunt.

1. Aaronem fuisse quidem Pontificem, sed non summum, verùm inferiorem comparatione fratris sui Mosis. Colloq. Ratisb. p. 63. *Aaron summus quidem fuit propter reliquos Sacerdotes, non autem respectu fratris, qui fuit superior* pag. 64. *Fuit supremus in suo genere, id est, respectu subditorum, sed non fuit summ⁹ simpliciter & absolutè respectu fratris & illo vivente, quia Moses habuit ante Aaronem Sacerdotium, ideò respectu summi Sacerdotii nihil fuit peccatum* p. 65. Pari ratione Bellarm. lib. 3. de Ecclesia cap 16. statuit, *Mosen fuisse caput, Aaronemq; nondum fuisse Pontificem, sed demum Ex:40. factum.*

Resp. Abulensis in Levit. cap. 1. sic disserit. *Moyses non erat Sacerdos magnus aut major, sed Deus illi ad hoc, ut Aaronem & Sacerdotes consecraret, potestatem tribuerat, quoniam erat Sacerdos unctus oleo invisibili. Cùm autem isti consecrati sunt & ministrare cœperunt, non licuit ei ministrare, tunc autem alii, qui ministrarent legitimè, surrogati sunt.* Idem in Levit. cap. 4. *Aaron frater Moysis major fuit Moyse tribus annis, & hæc fuit una de causis, quare Aaron assumsit summum Sacerdotium & non Moyses.* Idem Num. 4. pag. 14. *Quemadmodum ad ea, quæ pertinebant ad Sacerdotium & cultum Dei in sacrificiis & similibus, major erat Aaron quàm Moses. Nam Aaron erat summus Sacerdos, Moyses verò simplex Levita. Nec valet, si arguas, quòd ipse fecerit omnia sacrificia tempore consecrationis Sacerdotum. Nam tum ex necessitate factum est, cùm non esset aliquis, qui posset consecrare Sacerdotes & in talibus necessitatibus Levitæ poterant supplere locum Sacerdotum, ut tempore Ezechiæ 2. Paral. 29.*

2. Aaronem non errasse in definiendo.

Tannerus in Examine narrationis de Colloq. Ratisbon. cap. 11. p. 110. *Aaron,* inquit, *non fuit ullo modo autor idolomaniæ, nec animi sui sententiâ quicquam imò nec per seipsum pleraq; fecit, sed tantùm timore mortu victus.* Idem tom. 3. Theol. Scholast. Disp. 1. q 4. dub. 6. n. 273. *Aaron facto externo, non definiendo erravit.* Quidam anonymus apud Bonfrerium in Exod. cap. 32. excusat Aaronem, *quòd non vitulum, sed Cherubinum finxerit, adeòq; non tam graviter peccarit.* Lippomanus hujus lapsus fœdissimam culpam *in Ægyptios* conatur *cudere* purgato Aarone, teste Cornel. à Lapide in Act. 7. v. 41.

Resp. multi ex ipsis Pontificiis Aaronẽ unà cum populo idololatriæ peccatum commisisse, adeoq; gravissimè errasse agnoscunt. 1. Abulensis, quem citat Lorinus in Act. 7. v. 41. 2. Idem Lorinus d. l. idipsum probat ex Abulensi, & ex Deut. 9. v. 20. ubi Moses testatur, *Dominum voluisse Aaronem conterere.* Miratur insuper, quòd Bernhardus planè excusare voluerit Aaronem. *Oportuit,* inquit, *Aaronem hujusmodi impietatem vel cum vitæ periculo penitùs prohibere.* Eandem suã sententiam confirmat ex Cyrillo Hierosolymitano & ex Hieronymo scribente Epist. 30. quòd *Aaronis sacrilegium fraternæ preces correxerint.* 3. Cajetanus à Lorino laudatus testis in cap. 32. Exodi scribit, *fœdè lapsum esse Aaronem circa religionem, si minùs contra fidem, quam tamen ita non sit professus ac debuerit.* 4. Bonfrerius

rius in cap. 32. Ex. sic scribit. *Aaronem velle à peccato excusare est Scripturis adversari;* ibidemq; multis hujus lapsus fœditatem demonstrat contra quendam illius excusatorem. 5. Cornelius à Lapide in cap. 32. Exodi sic commentatur. *Hinc patet vanitas fabellæ Rabinorum, quâ ipsi Aaronem suum à crimine idololatriæ liberare conantur, dicentes, vitulum hunc non arte ab Aarone conflatum esse, sed operâ Magorum Ægyptiorum, quorum multi in tanta colluvie secuti erant Hebræos Ægypto exeuntes. Aaronẽ enim coactum à populo tantùm injecisse aurum in ignem. Ita enim sese coram Mose excusat Aaron v. 24. Magos verò ope Dæmonis illud in vituli formam effinxisse. Placuit ex parte hæc opinio Monceio, qui ingeniosè nuper Aaronem ab idololatria excusare contendit in suo Aarone purgato. [Sed liber hic ejus (uti præmonueram) Romæ notatus & in classem librorum prohibitorum relatus est.* Hæc enim sententia disertè repugnat Scripturæ, quæ hîc asserit, Aaronem fecisse vitulum, id est, fieri curasse per artificem, sic enim habet. *Quæ cùm ille* (Aaron) *accepisset, formavit opere fusorio & fecit ex eis vitulum conflatilẽ. Rursum v. 5. Quod cùm vidisset Aaron, ædificavit altare coram eo* (vitulo) *& præconis voce clamavit dicens. Cras solennitas Domini* (vituli) *est. Non ergò idolum tantùm, puta vitulum, sed & altare eidem ædificavit, dedicavit, festumq; indixit Aaron. Quid clarius? Denique Moses* Deut. 9. v. 20. *fratris crimen confitetur dicens. Deprecatus sum Dominum pro fratre meo, quia volebat eum conterere. Cessit ergò Aaron timori & populo furenti, nec ausus fuit obluctari ex metu mortis. Veriùs & cordatiùs R. Moses Gerundensis apud Lipomanum, non Ægyptios, sed Aaronem & suos Hebræos accusat, dicens. Non accidit tibi, ô Israel, ultio aliqua, in qua non sit vel uncia de iniquitate vituli.* Idem in cap. 7. Actor. v. 41. ex Cajetano in cap. 32. Exodi. *Nota*, inquit, *Deum permisisse duos summos Pontifices, unũ veteris, alterum Novi Testamenti labi in re tam gravi, qualis erat idololatria & negatio Christi, scilicet S. Petrum & Aaronem.* 6. Leonhardus Marius in cap. 32. Exodi. *Illud mirari vix satis possum, quomodo hoc tempore sibi quidam persuadeant, Aaronem vel omnino non, vel saltem non graviter peccasse, cùm hæc ejus ædificatio altaris & nominis Jehovah translatio ad vitulum apertissima idololatria sit.* 7. Estius fatetur, *Aaronem huic idololatriæ cooperatum esse*, sed negat, *eum tunc fuisse summum Sacerdotem* in cap. 32 Exodi. Sed ei contradicit Cornelius à Lapide in cap. 7. Actor.

2. Ad exemplum Uriæ Jesuitæ in Colloq. Ratisb. p. 60. sic excipiũt. *Quòd ad Uriam attinet, dico, illum non definivisse cultum idololatricum tenendum & ab omnibus observandum esse, sed potiùs in facto quàm in doctrina errasse.*

Resp. 1. Lyranus ad 4. Reg. 16. sic annotat. *Fecit hoc Urias timore Regis & jam corruptus idololatriâ.*

2. Alphonsus Tostatus ad verba lib. 4. Reg. cap. 16. *Misit Rex Achaz ad Uriam Sacerdotem &c.* sic annotat. *Quæritur, quomodo Urias Sacerdos voluit fabricare altare pro idololatria? Respondendum, quòd hoc fortè fecit Urias, quia ipse erat idololatra sicut Rex. Nam sicut interdum declinabant populi cum Regibus ad idololatriam: ita etiam declinabant Sacerdotes: unde multi erant Sacerdotes idolorum de his, qui erant de genere Aaron, sicut patet infra 23. Nam Rex Josias quosdam de Sacerdotibus excelsorum occidit, quia erant Sacerdotes idolorum, alios verò non occidit,*

sed probibuit ministrare cum cæteris, dando tamen sibi sustentationem de reditibus Sacerdotalibus, quòd non fecerat, nisi essent Sacerdotes de stirpe Aaronis. Aliter potest dici, ut placeret Regi, qui valdè inclinatus erat ad idola, laudabat facta ejus & etiam ipse cum eo idola colebat. Vel fortè faciebat propter timorem, quia Rex, cùm idololatra esset, occideret eum, nisi coleret idola, vel auferret ei reditus. Voluit ergò potiùs carere religione & Deum offendere, quàm reditus amittere.

Argumenta Adversariorum 1. Luc. 22. v. 31. *Christus rogavit pro Petro ne deficeret ejus fides, ac proinde ne successores ejus in Sede Romana errarent.* Resp. 1. in hoc argumento præsupponitur, Pontifices Romanos Petro in Sede Apostolica succedere, sed Melchior Canus lib. 6. Locor. cap. 8. fatetur, *in sacris literis scriptum non haberi, Romanos Episcopos Petro succedere, sed per manus quasi ab Apostolis id esse traditum Ecclesiæ.* Ergò ex hoc dicto Christi non nisi concessâ illâ traditione infallibilitas Pontificis demonstrari potest. 2. Concilium Basileense in Epist. 3. Synodica statuit, *Christum ibi pro tota Ecclesia orasse, ut in fide constans persistat* (quæ sententia probatur ex Joh. 17. v. 17. ubi Christus orat non solùm pro reliquis etiam Apostolis, sed insuper pro omnibus per verbum Apostolorum credituris, quos tamen absolutè infallibiles esse nemo dixerit.) 3. Eodem modo verba Christi exponunt Theologi Parisienses, Gerson, & Almain &c. Antoninus part 1. Hist. tit. 5. cap. 6. §. 3. intelligit *de tota Ecclesia Petro commissâ.* Dionys. Carthusianus in cap. 22. Luc. super verba, *Oravi pro te. Non dubium, quin pro aliis quoque electis Apostolis Christus idem rogaverit, sed idcirco hæc specialiter loquitur Petro, quia inter Apostolos erat principalior & ferventior.* Et mox, *ne deficiat fides Ecclesiæ tibi committendæ.*

Unde Bellarminus ipse scribit lib. 4. de Rom. Pont. cap. 3. §. 1. *Est expositio quorundam Parisiensium, quòd Dominus hîc oraverit prò Ecclesia universali, sive pro Petro, ut totius Ecclesiæ figuram gerebat, & hoc impetrasse, ut fides Ecclesiæ Catholicæ nunquam deficiat.* 4. Idem Bellarminus d. l. §. 3. fatetur, quosdam Pontificios verba Christi de solo Petro & non de Episcopis Romanis exponere. *Altera,* inquit, *expositio est, quorundam, qui hoc tempore vivunt, qui docent, Dominum orasse hoc loco pro perseverantia solius Petri in gratia Dei usq; ad finem.* (Bellarminus quidem utramq; expositionem evertere conatur, sed argumentis perquàm levibus, ut ostendimus in Harm. Evang. cap. 174. ac sufficit nobis, pro ratione nostri instituti, quòd utraq; expositio autores habeat scriptores Pontificios. Adde quòd Parisiensibus hîc faveat Maldonatus in cap. 22. Luc. sic scribens. *Quod dicitur Petro, ejus quoque successoribus totiq; Ecclesiæ dictum est putandum.*) 5. Idem Bellarminus in oppugnanda posteriore expositione sibi contradicit. *Quia,* inquit §. 3 *oravit Dominus paulò pòst pro perseverantia omnium Apostolorum, imò etiam omnium electorum Johan. 17. non erat igitur ratio, cur hîc pro perseverantia Petri oraret.*

Et tamen paulò pòst §. 4. subjungit. *Vera expositio est, quòd Dominus in hac oratione duo privilegia Petro impetraverit. Unum, ut ipse non posset unquam veram fidem amittere, quantumvis tentaretur à Diabolo, id quod est aliquid amplius, quàm donum*

unum perseverantia. Dicitur enim perseverare usque in finem, qui licet interdum cadat, tamen resurgit & in fine fidelis invenitur. At Petro Dominus impetravit, ut non posset unquam cadere, quòd ad fidem attinet. (Quia illud amplius, *non posse unquam veram fidem amittere*, includit alterum tanquam minus, *in fide usque in finem perseverare*, ideò Christus rogando pro Petro, ne unquam fidem amitteret, etiam rogavit, ut in fide usque in finem perseveraret, proinde etiam *bis* pro Petri perseverantia rogavit, quòd nemini absurdum videri debet, cùm pro se etiam *ter* rogaverit, Matth. 26. v. 39. 42. & 44.) 6. Salmeron in comment. Galat. 2. Disput. 23. §. Ad quartam, *De omnibus Apostolis hoc piè & cum magna ratione putandum est, ut non solùm deficere non potuerint, sed nec errare in fide, quandoquidem illis affuturus erat Spiritus sanctus docens eos omnem veritatem* Johan. 16. vers. 13.

Toletus in cap. 16. Johan. annot. 20. super verba. *Cùm venerit Spiritus sanctus docebit vos omnem veritatem. Apostoli edocti & illustrati erant in iis, sive quæ ad dogmata, sive quæ ad mores, sive quæ ad regendam Ecclesiam pertinebant.* (Ergò privilegium illud infallibilitatis post acceptum Spiritum sanctum Petrus commune habuit cum omnibus Apostolis, ac proinde Christus hoc non peculiariter soli Petro impetravit.) 7. Ante acceptum Spiritum sanctum, Petrus Christum abnegavit ac proinde fidem amisit. Dici ergò nequit, quòd Christus hac oratione Petro impetraverit, ut ne quidem ante acceptum Spiritum S. nō posset unquam cadere, quod ad fidem attinet.

Negat quidem Bellarminus *Petrum in hac Christi abnegatione fidem amisisse* ac statuit *Christum à Petro negatum fuisse ore, non corde*, proinde *Petrum perdidisse fidei confessionem, non autem ipsam fidem* lib. 4. de Rom. Pontif. cap. 3. & 8. Eadem est sententia Maldonati in Luc. 1. Sed quidam ex ipsis Pontificiis hac in parte Bellarmino contradicunt. Lyranus in cap. 22. Luc. *Ne deficiat fides tua, scil. finaliter, non enim rogavit, quòd (ut) Petrus non caderet, sed ut in casu non remaneret, unde sequitur, & tu conversus scil. de peccato ad gratiam.* Jacobus Faber Stapulensis in cap. 22. Lucæ. *Rogavi pro te, ut non deficeret fides tua, id est, ut non remaneres in incredulitate & tu conversus scil. ab infidelitate &c. Defecit fides in Petro & quidem turpiùs quàm in cæteris.*

Cajetanus in Ex. 32. citante Lorino in Act. 7. v. 41. fatetur, *fœdè lapsum esse Petrū circa ipsammet, cui præerat, religionem, si minùs contra fidem, quam ut non ex animo abnegaverit, ita tamen professus non sit ac protestatus, cùm debuerit.* Alphonsus de Castro lib. 10. adv. hæreses titulo Martyrium. *Sapiens ait cap. 1. Os quod mentitur, occidit animam. At qui ore negat, corde autem fatetur, mentitur. Occidit ergò animam, qui ore negat, etiamsi corde fateatur. Potiùs ergò deberet mortem corporis pati confitendo Christum, ne cùm negaverit ore, occidat animam, quæ multò melior est corpore. Nam Christus Redemtor noster apud Matthæum ait cap. 10. Nolite timere eos, qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere &c. Et paucis interjectis, concludit idē Salvator, sic inquiens, Omnis ergò qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eū corā Patre meo, qui in cælis est. Qui a. negaverit*

me

me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in cælis est. *Rursum B. Paulus dicit esse necessariam confeßionem oris sicut & cordis.*

Johannes Diedo lib. 4. de Eccles. dogmat. & Script. c. 3. part. 3. scribit, *Petri fidem non minùs defecisse, quàm reliquorum Apostolorum.* Cornelius Jansenius in Harmon. cap. 133. cùm dixisset, *etsi ore Petrus Christum negavit, fidem tamen semper in corde servavit,* per ἐπανόρθωσιν subjungit, *aut si ad tempus etiam fidem perdidit, non tamen ea defecit, quia mox eam recepit.* cap. 139. Concord. *Mulier prima fuit occasio, ut firma illa fidei nostræ petra à sua excideret firmitate.* Quin & in ipso jure Canonico citatur dictum Ambrosij serm. 47. c. Fidelior dist. 50. *Fidelior factus est Petrus, postquam fidem se perdidisse deflevit, atq; ideo majorem gratiam recepit, quàm amisit.* Glossa ordin. in h l. *Rogavi pro te, non ut ne tenteris, sed ne deficiat fides tua, ut post lapsum negationis ad pristinum statum pœnitendo resurgas.* 8. Bellarminus d. l. §. 3. concedit, *donum perseverantiæ non pertinere ad omnes Petri successores* (Pontifices Romanos. Ex eo colligimus, Christum in his verbis non orare pro Pontificibus Romanis. Nam in §. 4. subjicit Bellarminus. *Donum infallibilitatis, quòd non poßit aliquis unquam veram fidem amittere, est aliquid amplius quā donum perseverantiæ.* Ergò si donum perseverantiæ non pertinet ad Petri successores, id est, Pontifices Romanos, nec donum infallibitatis ad eos pertinebit, & per conseq. Christus donum infallibilitatis eis hoc loco non impetravit. Ratio est; quia cui non competit minus, quod majori includitur, illi nec competit majus, quod minus includit.) 9. Bellarminus expositionem suam, (quòd Christus *hic Petro duo privilegia impetraverit, unum ut ipse non posset unquam veram fidem amittere, quantumvis tentaretur à Diabolo; alterum, ut ipse tanquam Pontifex non posset unquam docere aliquid contra fidem, sive ut in sede ejus nunquam inveniretur, qui doceret contra veram fidem.*) non probat ex ipsis visceribus textus, nèc ex parallelis Scripturæ locis, nec ex antiquissimorum Patrum suffragio, sed confugit ad testimonia septem Pontificum, quorum pleraq; ex Decretalibus Epistolis Pontificum sunt petita, de quibus quid statuendum sit, paulò pòst videbimus. (At in hac summa rei Christianæ non sufficit Pontificum in propria causa testimonium.) 10. Quin & ipse Bellarminus expositionis suæ infirmitatem quodammodo agnoscit, subjungens. *Ex his duobus privilegiis primum fortaßè non manavit ad posteros, secundum sine dubio manavit ad posteros sive successores.* (At si primum *fortaßè* non manavit ad posteros, etiam secundum *fortaßè* non manavit ad posteros.) Repetimus enim hoc loco verba Bellarmini lib. 1. de P. R. cap. 3. § 2. *Dominus unam tantùm personam designavit dicens, Simon, Simon, & addens toties pronomen secundæ personæ, pro te, fides tua, & tu, fratres tuos, ac cœperat loqui in plurali, Satan expetivit vos, deinde mox mutavit formam loquendi & ait, ego autem rogavi pro te &c.* Si hæc vera sunt, ut sunt verissima, unde igitur certi esse possumus, Christum hic non tantùm de Petro, sed etiam de omnib. Romanis Pontificibus numero pluribus loqui? (Ex omnium certè consensu, quibus verbis donum aliquod personale

le in aliquem confertur, ex verborum eorum vi idem in personam aliam absque summa textus injuria transferri nequit. Utrumq; autem hisce verbis in Petrum collatum Petro personale esse & singulare, sive *quoad personam publicam*, ne doctrinis aut decretis suis Ecclesiã in errorem induceret, sive *quoad personam privatam*, ne ipse opinionis suæ errore seductus à fide descisceret, verba ipsa perspicuè declarant.) 11. Quo igitur argumento Bellarminus demonstrat, Christum hîc non orare pro tota Ecclesia, eodem contra Bellarminum demonstramus, ad Pontifices Roman. ementitos Petri in Monarchia Ecclesiastica successores hoc privilegium personale non pertinere. Quia Dominus *unam tantùm personam*, idque singulariter tot verbis designavit, *Simon, Simon*, addens toties pronomen secundæ personæ, *Te, Tua, Tu, Tuos*; certè si subintellexisset in Petro reliquos ejus successores, non tantùm dixisset, *rogavi pro te*, *verùm etiam pro tuis*. Si hac voce *Simon, Simon*, ab hoc privilegio Petro impetrato excluditur Paulus Apostolus, utiq; eâdem pariter excluditur Paulus V. Pont. Rom. & qui hodie rerum potitur Urbanus VIII. Confirmatur hoc ipsum ex Natura personalis privilegii, quod, uti docet Salas Jesuita de legibus q. 96. tract. 14. Disp. 17. §. 2. *veluti adhæret personæ immediatè*, quod vel singulare est, vel commune. *Singulare*, quod alicui personæ in individuo tantùm conceditur, expresso ejus nomine, & hoc in jure absolutè vocatur *personale* & cum persona incedit, durat & finitur. Tale privilegium singulare est, quod Petro hîc conceditur, ut nomen Simonis & pronomina Te, tua, tu, tuos toties repetita ostendunt. 12. Idem Bellarm. lib. 4. de Pont. Rom. cap. 2. § Secundò posse &c. sic scribit. *Conveniunt omnes Catholici in hoc, quòd Pontifex, ut privatus Doctor, possit errare, etiam in quæstionibus juris universalibus tam fidei, quàm morum, idq; ex ignorantia, ut aliis Doctoribus interdum accidit.* (Ergo privilegium non errandi in se in quæstione fidei, Petro his verbis à Christo collatum, non est ad posteros propagatum. At, si illud propagatum non est, utique nec alterum, videlicet privilegium non implicandi alios in errore, ad posteros Petri descendit. Ratio consequentiæ est, quia quicquid privilegii sive non errandi in se, in quæstione fidei, sive non implicandi alios in errore, à Christo hisce verbis in Petrum est collatum, illud totum Christus absq; omni distinctionis nota uno eodemq; verborum tenore est complexus. Ergò ex his aut, utrumq; privilegium Petri successoribus competere ex Christi verbis elici potest, aut neutrum. Repetimus hîc duo pronunciata Jes. Salas d. l. §. 8. Prius sic habet. *Quando verba privilegii sunt clara, nec restringenda, nec extendenda sunt*. Posterius hoc est, *Privilegium nunquam extendendum est ad alias personas, vel alios casus, propter similitudinem rationis. ut Dd. communiter tenent*,) 13. Bellarminus ipse scribit lib. 4. de Pont. cap. 2. *Sententia illa, quæ statuit, Pontificem, etiam ut Pontificem, posse esse hæreticum & docere hæresin, si absq; generali Concilio definiat, & de facto aliquando accidisse non est propriè hæretica, cùm adhuc ab Ecclesia tolerentur, qui eam sequuntur.* (At si Christus hoc loco infallibili-

tatis. donum Romanis Pontificibus impetrasset, certè hæreticũ foret, istud negare & expressis Christi verbis contradicere.) 14. Nec Bellarminus, nec ullus Pontificius potest ex Scripturis causam dare, cur ad successores Petri in Sede Romana, & non etiam ad successores Petri in Sede Antiochena hęc promissio Christi referatur. Regerit quidẽ Bellarminus §. ult. hujus capitis, *probari hoc ab experimento. Nam in Sede Antiochena à fide defecerunt Paulus Samosatenus hæresiarcha, Petrus Gnaphæus Eutychianus, Macarius Monotheleta & alii.* Atqui eodem modo possum dicere. In Sede Romana à fide defecerunt Marcellinus idololatra, Liberius Arianus, Honorius Monotheleta & alij. 15. Si ad Petri successores, Pontifices Romanos, pertinent hęc verba, *Ego rogavi pro te, ne deficiat fides tua*, etiam sequentia verba, *& tu conversus confirma fratres tuos*, dicuntur Romanis Põtificib. unde sequeretur, fore, ut omnes Petri successores aliquando Christũ negent. Excipit Bellarminus, *non esse absurdum, vocem conversus, non referri ad pœnitentiam Petri, sed ad tentationem aliorum, ut non sit sensus, tu à peccato ad pœnitentiam conversus confirma fratres, sed tu, quando videris aliquos nutantes & vacillantes, ad eos conversus, illos confirma.* Sed veteres unanimi suffragio vocem *conversus*, ad pœnitentiam Petri referunt, unde Maldonatus in h. l. scribit. *Ambrosii, Theophylacti, Euthymii interpretatiõ mihi non displicet, qui conversum exponunt à peccato, quo Christum negavit actâ pœnitentiâ, q: aliis de suo vulnere fecerit medicinam.* Salmeron in h. l. *Conversus h. e. pœnitentiam agens & lachrymas profundens, & à negatione resiliens.* Non ergò *conversus ab infidelitate, quia fidem non amisit, sed à seipso ad Dominum, qui eum gratiæ oculis respexit, ut defleret peccatum suum, vel à timore, quo eum negavit, quem vere noverat & credebat, conversus ad magnam confidentiam de Domini bonitate ac pietate conceptam &c.*

Quin & ipse Bellarminus non multùm tribuit huic expositioni, ideò statim subjicit. *Si exponamus, conversus à negatione, non necessariò convenit successoribus Petri, converti à peccato negandi, cùm necessariò tamen eis conveniat, confirmare fratres.* Sed contradicit huic exceptioni Lucas Brugensis in annot. h. l. sic scribens. *Hoc idem vult Christus dictum successoribus Petri, ut citò conversi à peccatis, si in quæ fortè inciderint, confirment cæteros Christianos.* Urgemus etiam hanc Bellarmini exceptionem tali argumento. Si converti à peccato non convenit hominibus, nisi quatenus privatæ personæ sunt, utique etiam non convenit Petro, nisi quatenus fuit persona privata, ac proinde fuit donum personale, ergò Christus Petrum, ut personam privatam, hîc alloquitur, & per conseq. nihil in his verbis continetur, quod ad successores Petri Romanos Pontifices pertinet. Prius totidem verbis concedit Bellarminus. Ergò agnoscat etiam posterius.

2. Argum. Matth. 16. v. 18. *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meã. Petra & fundamentum Ecclesiæ dicitur Petrus, ut summus rector Ecclesiæ, & proinde quilibet ejus successor similiter est petra & fundamentum Ecclesiæ. Si autem petra est, nõ frangetur, nec circumferetur omni vento doctrinæ, i. e. nõ errabit in fide. Si est fundamentum, non poterit ruere.* Bell. d. l. Resp. 1. ex Lyrano in h. l. *Ecclesia non consistit in hominibus ratione potesta-*

testatis vel dignitatis Ecclesiasticæ vel secularis, quia multi Principes & summi Pontifices & alii inferiores inventi sunt apostatasse à fide, propter quod Ecclesia consistit in illis personis, in quibus est notitia & vera confessio fidei & veritatis. 2. Liturgia, quam Jacobi esse volunt. εἰς στηριγμὸν τῆς ἁγίας καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, ἣν ἐθεμελίωσας ἐπὶ τὴν πέτραν τῆς πίστεως, ἵνα πύλαι ᾅδου μὴ κατισχύσωσιν αὐτῆς. *Ad confirmationem sanctæ tuæ & Catholicæ Ecclesiæ, quam fundasti super petra fidei, ut portæ inferni nō prævaleant ei.* Nec solùm Liturgia Jacobi, sed etiam 3. Multi Pontifices per petram & fundamentum, super quod Ecclesia extruenda dicitur, intelligunt ipsum Christū, (in Evangelio prædicatum & fide apprehensum, vel, quod idem est, veram in Christum fidem & Christi confessionem. Augustinus lib. de fide & operib. cap. 16. *Apertè dictum est, Fundamentum enim aliud nemo ponere potest, præter id quod positum est, quod est Christus Jesus. Si autem Christus, proculdubio fides Christi, per fidem quippe habitat Christus in cordibus nostris,*) quæ expositio conformis est Scripturæ, cumprimis dicto Apostolico 1. Cor. 3. v. 11. in quo habetur exclusiva. *Fundamentum aliud nemo ponere potest, præter id quod positum est, qui est Christus Jesus.*

Eutychianus Episcopus Romanus (circa annum 275.) in Decretali Epist. 1. ad Johannem & omnes Episcopos Provinciæ Bethicæ tom. 1. Concil. *Unum hoc*, inquit, *immobile fundamentum, una hac felix fidei petra, Petri ore confessa, Tu es Christus filius ille Dei vivi.*

Leo Magnus (circa annum 440.) in Epistol. ad Flavianum tom. 1. Concil. pag. 737. dicit, *Petrum à principali Petra, (*utique Christo*) soliditatem & virtutis traxisse & nominis.* Idem Epistol. 89. *Hunc in consortium individuæ unitatis assumtum, id, quod ipse erat, voluit nominari, dicendo, Tu es Petrus.* Idem serm. 2. de Petro & Paulo. *Super hanc*, inquit, *fortitudinem æternum templum & Ecclesiæ meæ cælo inferenda sublimitas in hujus fidei firmitate consurget.*

Felix, junior dictus 3. (circa annum 483.) Epistol. 3. tom. 1. Epist. Roman. super *istam confessionem, ædificabo Ecclesiam meam*, referente Baronio Anno 483.

Felix tertius, dictus quartus (circa annum 526.) ad Zenonem Augustum de depositione Petri Antiocheni apud Gennadium cap. 5, ὁ Πέτρος τὴν ἀπαράλλακτον καὶ ἀμώμητον πίστιν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν χριστὸν καὶ μονογενῆ τοῦ Θεοῦ υἱὸν πρῶτος ἐκθέμενος ἐμακαρίσθη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος, *immutabilem & immaculatam fidem in Dominum nostrum Jesum Christum, Dei Filium unigenitum, primus exponens, à Salvatore ipso beatus est dictus. Nam cùm ipse dixisset ad Dominum, Tu es Christus, Filius Dei vivi;* ἀκήκοε παρὶ αὐτοῦ (Interpres reddidit,) *ab ipso audire meruit. Beatus es Simon Bariona, quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in cælis est;* καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ ὁμολογίᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, *& super ista confessione ædificabo Ecclesiam meam.* Et iterum in per-

persona Ecclesiæ. ὁ μονογενὴς υἱὸς ἐν τῇ ὁμολογίᾳ τοῦ κορυφαίου τῶν Ἀποστόλων ἐθεμελίωσέ με, *Ejus unigenitus Filius in confessione primi Apostolorum fundavit me.* Gregorius Magnus (circa ann. 590.) in Registr. lib. 6. Epist. 37. *Firmitatem mentis traxit in nomine, ut Petrus à petra vocaretur.* Idem lib. 6. moral. cap. 35. (& citatur c. Quia ex sola caus. 24. q. 1.) *In petra Moses ponitur, ut Dei faciem contempletur, quia nisi quis fidei soliditatem tenuerit, divinam præsentiam non agnoscit, de qua soliditate Dominus dicit, super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Idem lib. 28. moral. cap. 8. *Cùm in sacro eloquio non fundamenta, sed in singulari numero fundamentum dicitur, nullus alius nisi ipse Dominus designatur, per cujus divinitatis potentiam infirmitatis nostræ corda solidantur, de quo Paulus. Fundamentum aliud nemo ponere potest, præter id quod positum est, Christus Jesus.* Idem l. 31. moral. cap. 19. *In sacro eloquio cùm singulari numero petra nominatur, quis alius quàm Christus accipitur? Paulo attestante, qui ait, Petra erat Christus.* Idem explic. 7. Psalm. Pœnitent. *Ipse Dei & hominum Mediator ad Apostolorum principem ait. Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Ipse enim* (Dei & hominum Mediator) *est petra, à qua Petrus nomen accepit, & super quā se ædificaturum Ecclesiam dixit.* Leo 2. (circa ann. 682.) in Epist. ad Constantinum Pogonatum, quā confirmat Acta Synodi 6. generalis. Et quia *definitionem rectæ fidei plenissimè prædicavit, quam & Apostolica Sedes B. Petri Apostoli, cujus licet impares ministerio fungimur, veneranter suscipit, idcirco & nos & per nostrum officium hæc veneranda Sedes Apostolica concorditer ac unanimiter his, quæ definita sunt ab ea, consentit & B. Petri autoritate confirmat, sicut supra solidatam petram, quæ Christus est, ab ipso Domino adeptus firmitatem.* Adrianus I. (circa ann. 772.) in Epistola ad Episcopos Galliciæ & Hispaniarum, quæ est in Actis Concilij Francofordiensis tom. 3. Concil. f. 412. *Quid præstabilius, quàm B. Petri felici confessione probatæ fidei tenere fundamentum? super hanc, inquit, petram, quam confessus es, & à qua vocabuli sortitus es dignitatem, super hanc soliditatem fidei Ecclesiam meam ædificabo.* Nicolaus I. (circa ann. 858.) tom. 3. Conc. part. 1. Epist. 2. *Petrum à firmitate petræ, quæ est Christus, dictum ait:* Itemque, *Conditorem omnium super solidam fidem Petri constituisse soliditatē.* Stephanus 6. (circa ann. 886.) apud Baronium tom. 10. Ann 886. n. 26. *Catholica Christi & Dei nostri Ecclesia fundata super firmam petram, Apostoli videlicet confessionem.* Nicolaus 2. (circa ann. 1059.) in c. Omnes dist. 22. *Christum super petram fidei mox nascentis Ecclesiam erexisse asserit.* Gregorius VII. Hildebrandus prius dictus (circa an. 1073.) per Petram itidem intelligit Christum, ut colligitur ex versiculo Coronæ Imperatoriæ ad Rudolphum Sueviæ Ducem trāsmissæ inscripto. *Petra dedit Petro, Petrus diadema Rudolpho.* Idem lib. 2. Epist. 70. *Petrus à firma petra dicitur, quæ portas inferni cōfringit.* Innocentius 2. (circa ann. 1130. apud Bernhardum Epistol. 194. & Ottonem Frisingensem lib. 1. de gestis Friderici Imperat. cap. 48. in caussa Petri Abailardi ad Gallicanæ Ecclesiæ Episcopos & Abbatem Bernhardū sic scribit. *Inde est, quòd B. Petrus pro eximia hujus fidei confessione à Salvatore nostro audire meruit. Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, petram utique*

fir-

firmitatem fidei & Catholicæ unitatis soliditatem manifestè designans Adrianus IV. (circa ann. 1154.) in Epist. ad Fridericum I. Imperatorem, quam recitant Radevicus Frisingensis lib. 1. cap. 3. & Bellarminus lib. 1. de translat. Imp. cap. 3. *Quem in Apostolicæ confessionis petra non ambigimus per Dei gratiam solidatum.* Bonifacius 8. (circa ann. 1294.) c. Unam sanctam extr. de majorit. & obœd. *Hæc autoritas divina est Petro & successoribus suis in ipso, quem confessus fuit, petra firmata.* 4. Eandem expositionem sequuntur & approbant Concilia ab ipsis Pontificiis laudata. Patres Concilii Suessionensis apud Baronium tom. 10. Ann. 909. n. 6. sic loquuntur. *Quæ Ecclesia cùm generaliter ab uno capite Christo super petram, i. e. super Confessionem Petri sit ædificata &c.* Concilium Trevirense Ann. 1549. celebratum cap. de fide Orthodoxa Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ fideliter & firmiter tenendâ tom. 4. Conc. p. 882. *Vera*, inquit, *in Jesum Christum fides fundamentum est & petra illa, de qua Salvator noster dixit, super eam ædificandam esse Ecclesiam suam, adversus quam inferorum portæ nunquam essent prævalituræ.* Ipsum Concilium Tridentinum in Decreto 3. Sessionis 5. Credo &c. profitetur, *Symbolum fidei esse tanquam principium illud, in quo omnes, qui fidem Christi profitentur, necessariò conveniunt ad fundamentum firmum & unicum, contra quod portæ inferni nunquam prævalebunt.* In edit. Colon. tom. 4. Conc. additur in margine citatio loci Matth. 16. 5. Glossa ordinaria & interlinearis Bibliorum, ac Glossa Juris Canonici in eandem abeunt sententiam. Sic enim habet Gloss. ordin. in cap. 16. *Tu es Petrus, nimirum à me petra, ita tamen, ut mihi ego retineam fundamenti dignitatem.* Glossa interlin. ibidem *super hanc petram, id est, super Christum, in quem credis.* Glossa Juris Canonici ad can. Ita Dominus dist. 19. sic annotat. *Ab eo, quod ipse Dominus erat, sc. petra, voluit eum Dominus vocari Petrum.* Et postea. *Super hanc petram. Per hanc dictionem non credo Dominum aliud demonstrasse, quàm hæc verba, quæ Petrus respondit Domino, cùm dixit. Tu es Christus Filius Dei vivi, quia super illo articulo fidei fundata est Ecclesia. Ergò super seipso fundavit Dominus Ecclesiam.* Eadem Glossa in c. Loquitur caus. 24. q. 1. *super hanc petram, id est, super fidei tuæ soliditatem.* 6. Eandem expositionem probant & sequuntur multi ex Scholasticis, ut & aliis Scriptoribus, qui superioribus, quidam etiam proximis, ante Lutherum seculis floruerunt. Hincmarus Episcopus Remensis in Epist. ad Hincmarum Laudunensem (circa ann. 800.) *super hanc petram, h. e. firmam & solidam fidei confessionem, ædificabo Ecclesiam meam.* Haymo Episc. Halberstadensis (circa ann. 850.) homil. de temp. f. 440. *Petra autem erat Christus. Tale est igitur ac si diceret Christus, super hanc fidem, id est, super me, quem tu confessus es, ædificabo Ecclesiam meam.* Hugo de Caro (circa ann. 1240.) in postill. ad Matth. 16. *Super hanc petram, id est, super hoc fundamentum 1. Cor. 10 Petra erat Christus cap. 3. Fundamentum aliud nemo ponere potest, præter id, quod positum est, quod est Christus Jesus. Super hanc petram, id est, fidei firmitatem. Es. 27. Ecce mittam in Sion lapidem preciosum.* Similia occurrunt apud Albertum Magnum (circa ann. 1265.) in comm. cap. 16. Matth. Thomas de Aquino (circa ann. 1270.) 2. 2. q. 174. art. 6.

art. 6. *super revelatione Apostolorum* (Apostolis facta) *de fide unitatis & Trinitatis fundata est tota Ecclesia.* lect. 15. in cap. 6. Johan. *Petrus à petra, petra autem Christus. In Petri ergò nomine figurata est Ecclesia, quæ supra firmam & immobilem petram, id est, super Christum, est fundata.* Guilielmus Durandus (circa ann 1280.) in Rationali div. offic. lib. 1. cap. 7. *Super hanc petram sc. fidei firmitatem.* Nicolaus de Lyra (circa ann. 1330.) in cap. 16. Matth. *Super hanc petram, quam confessus es, id est, super Christum.* Idem in expositione Præfationis Gilberti in Apocalypsin. *Ecclesia ab Apostolis fundata est super petram Christum 1. Cor. 10. Petra autem erat Christus & Matth. 16. Super hanc petram; scilic. me Christum, ædificabo Ecclesiam meam.* Nicolaus Gorranus (circa ann. 1350.) in cap. 16. Matth. *Post fidei expressionem, post experimenti commendationem promittit hìc stabilimentum Ecclesiæ super hanc fidei confessionem.* Et iterum. *Super hanc petram, id est, super hujus veritatis firmitatem, tanquam super fundamentum firmum ædificabo Ecclesiam meam. Ephes. 2. Ædificati super fundamentum Prophetarum & Apostolorum.* Petrus de Alliaco Cardin. Episc. Cameracensis (circa ann. 1426.) lib. 2. Concordant. capit. 13. *Per petram, Christum quem confessus est, intelligimus.* lib. de laud. script. & stabil. Eccles. *Secundùm spiritualem intellectum per hanc petram, divinam Scripturam & sacram Christi doctrinam significare possumus, quæ tam firmæ soliditatis & solidæ firmitatis existit, ut non immeritò super eam Christi Ecclesia fundata sit. Quid nàque firmius, quid solidius quàm sacra eloquia? quàm divina testimonia à Christo in æternum fundata? Quotquot ergò sunt Christi eloquia, quot Christianæ doctrinæ testimonia, tot dici possunt Christianæ Ecclesiæ fundamenta.* ibid. *Non videtur, quòd in petra Petrus, sed in petra Christus intelligendus sit, de quo ait Apostolus, Petra autem erat Christus. Quis enim in Petri infirmitate Ecclesiæ firmitatem stabiliat, de cujus infirmitate ancillæ ostiariæ interrogata respondeat?* Alphonsus Tostatus Abulensis Episcopus (circa annum 1440.) in cap. 16. Matth. *Non verum est, quòd super Petrum fundata est Ecclesia. Semel dixit Augustinus, intelligi Petrum, sæpiùs verò Christum, ubi etiam dicit, Harum duarum sententiarum, quæ sit probabilior, eligat Lector. Augustinus ipse secundam tenet, ut patet ex verbis, quòd primam dicit se tenuisse in quodam loco, secundam autem sæpissimè posuit & sic ipse eam tenet, & est probabilior.* Antoninus Archiep. Florentinus (circa annum 1459.) part. 1. Historial. tit. 5. cap. 1. super verba, *Tu es Petrus, Non te demonstrando, sed me, quem confessus es &c. super hanc veritatem confessam.* Nicolaus Cusanus Cardinal. (circa ann. 1464.) lib. 2. Concord. Cathol. cap. 13. *Per petram intelligitur Christus, quem Petrus confessus est.* Johannes de Turrecremata, Cardinal. (circa ann. 1468.) in Summa de Ecclesia lib. 2. cap. 102. *Ecclesia est fundata super petram, scilicet fidem Christi Matth. 16. super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Ergò qui cadit à Petro, sc. Christo, sive fide ejus, notoriè & contumaciter, cadit omninò ab Ecclesia Christi.* Et cap. 112. *Confessio ipsa fidei, quâ Petrus Christum Deum & hominem confessus, ait. Tu es Christus Filius Dei vivi, super quam dicitur Christus Ecclesiam suam ædificasse, non primò Romæ, sed in Cæsarea Philippi facta est.* Dionysius Carthusianus (circa annum 1471.) in capit. 16. Matth.

Matth. *Et super hanc petram, id est, fidei hujus firmamentum & fundamentum, vel super hanc petram, quam confessus es, h. e. super meipsum lapidem angularem montem altissimum, de quo ait Apostolus. Fundamentum aliud nemo ponere potest, præter id, quod positum est, quod est Christus Jesus.* Gabriel Biel (circa ann. 1490.) lect. 22. in Canon. per *petram* intelligit *fidei confessionem.* Guillermus in Postill. super cap. 16. Matth. *Super hanc petram, quam confessus es, id est, Christum.* (Hæc omnia scripta & in publicum edita sunt, antequam Lutheri nomen in Ecclesia audiretur, ac pulcherrimè consentiunt cum dicto Augustini tract. 124. in Johan. *Ideò ait Dominus, super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, quia dixerat Petrus, Tu es Christus Filius Dii vivi. Super hanc ergò, inquit, petram, quam confessus es, ædificabo Ecclesiam meam. Petra erat Christus, super quod fundamentum etiam ipse ædificatus est Petrus. Fundamentum quippe aliud ponere nemo potest, præter id, quod positum est, quod est Christus Jesus.* serm. 13. de verbis Domini. *Petra principale nomen est, ideò Petrus à petra, non petra à Petro, quomodo non à Christiano Christus, sed à Christo Christianus vocatur. Tu es ergò, inquit, Petrus, & super hanc petram, quam confessus es, super hanc petram, quam cognovisti, dicens, Tu es Christus Filius Dei vivi, ædificabo Ecclesiam meam. Super me ædificabo te, non super te ædificabo me. Nam volentes homines ædificari super homines, dicebant. Ego quidem sum Pauli, ego Cephæ &c. & alii, qui nolebant ædificari super Petrum, sed super petram, dicebant, Ego sum Christi.* Itemque cum illa Meletii Patriarchæ Alexandrini sententia, quâ de Græcis sic scribit. *Romanum Pontificem, Romanum, non Universalem, non Catholicum agnoscimus Pontificem; Christum unicum Universalis Ecclesiæ caput Universale cũ Paulo prædicamus. Ipsum ex ipsius verbis agnoscimus.* καὶ ἐπὶ ταύτῃ namq; ait, τῇ πέτρᾳ, ἡ δὲ πέτρα, Paulus dicit, ἦν ὁ Χριστός. *Neq; n. in te Petro, sed in me, ut vigilãtißimè dilĝẽtißimus notat August. serm. 13. de verb. Dom. ædificabo, dixit, Ecclesiã meã.* Nec est, quòd excipiant, *quosdam ex citatis Doctoribus dicere, super Christum ædificatam esse Ecclesiam, quosdam verò super fidem & confeßionem Petri eam esse extructam.* Hæ enim expositiones, ut jam antè monuimus, invicem non pugnant, quia confessio, quam Petrus edidit, Christum respicit ac pro objecto habet, adeoque super hoc fidei articulo, Christus est viventis Dei Filius, fundata est Ecclesia.)

7. Eandem expositionem amplectuntur aliquot Scriptores Pontificii, qui tempore B. Lutheri & post B. Lutherũ floruerunt. Autor Oneris Ecclesiæ cap. 16. §. 1. *Apostoli censentur esse grandes & preciosi lapides, positi in templi fundamento, quod jecit Salomon, id est, Christus, ut ædificaret domum Dei. Id fundamentum Apostolorũ & Prophetarũ Christus summus angularis lapis super seipsum posuit, tanquam supra firmã petram. Illius denique civitatis, i. e. Ecclesiæ murus habet fundamenta duodecim & in ipsis duodecim nomina duodecim Apostolorum Agni. Nam sicut Moses in primis elegit duodecim trib. Israel & septuaginta duos seniores: sic Christus ad primũ statum elegit duodecim Apostolos & septuaginta duos discipulos, quos ad prædicãdũ misit.* Erasmus in notis ad Hilar. in cap. 16. Matth. *Fides est Ecclesiæ fundamentum.* Idem in annotat. ad capit. 16. Matth. pag. 56. *Super istam petram, id est, solidam istam fidei pra-*

professionem extruam Ecclesi . . . . fundamento si constiterit, nec inferi quicquam adversus illam poterant, nedum homines, etiamsi D. Augustinus in homilia hujus loci hæc verba, super hanc petram. ipsi accommodet Christo, non Petro &c. Proinde miror esse, qui hunc locum detorqueant ad Rom. Pontificem, in quem haud dubie competunt inprimis, velut in Christianæ fidei Principem. At non in hunc unum, sed in omnes Christianos, quod eleganter indicat Origenes homil. 1. harum, quas habemus &c. Divus Cyprianus in Epistola primi libri tertia videtur accipere. super Petrum fundatam esse Ecclesiam, Petrus tamen, inquiens, super quem ab eodem Domino fundata fuerat Ecclesia; nisi forte sic excusandus est Cyprianus, quod Petrum hic non pro homine illo, sed pro typo accepit, quod propemodum indicant, quæ sequuntur. Unus pro omnibus loquens & Ecclesiæ voce respondens, ait. Domine, quo ibimus? Itaq; Petrus Saxeus solidam Ecclesiæ fidem repræsentat. Cæterum nostra interpretatio verbis duntaxat dissidet ab Augustiniana, quam ideo induximus, quod illius videretur coactior, ad quam tamen maluit deflectere, quam in alterum incurrere scopulum, videlicet, ut in homine poneret Ecclesiæ fundamentum. (Potuisset Erasmus adducere alium Augustini locum, qui magis favet illi, quam sequitur, expositioni, lib. 1. Retract. cap. 21. *In hoc libro* contra Epistolam Donati *dixi de Apostolo Petro, quod in illo, tanquā in Petro fundata sit Ecclesia &c. Sed scio me postea sæpissime sic exposuisse, quod à Domino dictum est. Tu es Petrus, & super hāc petram ædificabo Ecclesiam meā, ut super hunc intelligeretur, quem confessus est Petrus, dicēs. Tu es Christus Filius Dei vivi, ac si Petrus ab hac petra appellatus personam Ecclesiæ figuraret, quæ super hanc petram ædificatur & accepit claves regni cœlorum. Non enim dictum est illi, Tu es petra, sed tu es Petrus, petra autem erat Christus, quem confessus Simon, sicut eum tota Ecclesia confitetur, dictus est Petrus.*) Idē Erasmus in annot. ad 1. Pet. 2. v. 5. ubi Christus vocatur *lapis angularis*, cui superstruamur. *Ad Christum*, inquit, *lapidem vivum & in oculis Dei preciosum, oportet nos virtutum profectibus accedere, ut ipsi quoque tali fundamento nixi paulatim superstruamur.* (Atqui pii non ædificantur super Papam, sed super Christum. Ergò Christus est illa petra, supra quam ædificatur Ecclesia.) Alphonsus à castro in præfat. libri de hæresib. *Fides est basis & fundamentum totius Christianæ structuræ, super quam, velut super firmissimam quandam Petram, Deus fundavit Ecclesiam suam, super quā & omnes nos fundari præcipit Paulus, ut stabiles & immobiles simus à spe Evangelii &c.* Ludovicus Vives in comm. lib. 8. August. de Civ. Dei cap. 23. *Hæc est præcipua professio, hic primus & firmissimus Ecclesiæ nunquam ruitura lapis, credere ac profiteri, Jesum esse Christum Filium Dei vivi.* Johannes Hoffmeisterus tom. 2. homiliarum p. 162. *Sunt, qui dicant, Ecclesiam super Petrum ædificatam: rursum, qui super Petri cōfessionem; nec desunt, qui dicant, illam super Christum ædificatam. Ego nullorum sententiam rejicio.* Johannes Ferus in cap. 16. Matth. *Petra primario Christus est, cui tota Ecclesia superædificata est, juxta illud. Fundamentum aliud ponere nemo potest &c. nullus enim homo tam firmus est, ut non possit moveri, id quod etiam in Petro vidimus: deinde quia per veram fidem Christo conjungimur ac quodammodo & nos petrascimus, si sic loqui licet, & ipsa igitur fides Christiana & veritas Evangelica firma & inconcussa petra illa est,*

super

super quam Christus ædificavit Ecclesiam suam. Johannes Arboreus lib. 5. Theosophiæ cap. 5. ex professô disputat, *Ecclesiam fundatam esse super petram* (Christum) *& non super Petrum.* Autor tract. de Eccles. & polit. potest. monet, *Christum non dicere Ecclesiam meam, sed tuam; nec promittere, portæ inferorum non prævalebunt adversum te, sed adversus eam; nec dicere Petro, pasce oves tuas, agnos tuos, sed meos &c.* Alphonsus Salmeron tom. 4. tract. 3. p. 388. concedit, *Augustinum, Theophylactum & Theodoretum per petram intelligere fidem & confessionem Petri.* Idem adducit locum ex Theophane Cerameo, qui sic habet. *Ego verò dicam tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Tu, inquit, qui Petrus es, petra fies fidei, verbi & Ecclesiæ firmatæ fundamentum, ac ædificationis spiritualis primus aditus. Super hanc enim confessionem fundamentum Ecclesiæ stabit. Tali nempe petrâ de rupe collocatâ reliqua dogmata firmè ac tutè ædificabuntur.* Jacobus Schopperus Presbyter Coloniensis conc. 2. in Epist. festi D. Thomæ p. 95. *Super hanc petram, inquit Dominus ipse, h. e. super me ipsum ædificabo Ecclesiam meam.* Idem conc. in Evang. festi Petri cathedr. p. 349. *Christus dicit, se super hanc petram, id est, fidem seu confessionem de se, quam Petrus credidit & confessus est, Ecclesiam suam ædificaturum. Quid isthuc verò est? hoc scilicet, quòd quicunq; crediderit & confessus fuerit cũ Petro, ipsum esse Christum Dei viventis Filiũ, is sit futurus ipsius dilectus, adeoq; unum secum, ac itidem filius Dei participatione.* ibid. conc. 7. p. 355. *Certificamur hic, Ecclesiam esse populum supra petram, Christum nimirũ, fundatum, h. e. esse hujusmodi hominum collectionem, qua, quemadmodum Petrus, confiteatur ore, credat corde & testetur vitâ, Jesum esse Christum, Filiumq; Dei viventis.* Titelmannus in cap. 16. Matth. *Super hanc petram, id est, super hanc fidei veritatem, quam confessus es, & quam protulisti, dicens. Tu es Christus Filius Dei vivi.* Item. *Et super me, petram firmißimam, quam in prædicto verbo confessus es.* Et paulò post. *Fundamentum enim aliud nemo potest ponere, nisi quod ego ponam, quod ero ego Christus Jesus; & veritas ipsa fidei atq; confeßionis de me erit fundamẽtum totius ædificii.* Bellarminus lib. 1. de Rom. Pont. cap. 10. §. Quarta restat &c. fateri cogitur, *multos ex Patribus, ac nominatim Hilarium lib. 6. de Trinit. Ambrosium lib. 6. in Lucam cap. 9. Chrysostomum homil. 55. homil. 83. in Matth. Cyrillum lib. 4. de Trinit. per petram nobiscum intelligere fidem & confeßionem Petri.* Barradius lib. 10. Harmon. Evang. cap. 23. pag. 687. concedit, *quòd verba Christi nobiscum sic interpretentur Augustinus tract. 10. in Johann. Gregorius Nyssenus in fine libr. contra Judæos,* Gregorius in Psal. 7. *pœnitent. Anastasius Antiochenus, Paulinus, Victor Antiochenus in Bibliotheca Patrum, Beda in comm. Matth. 16.* (Ergò non destituitur nostra expositio Antiquitatis suffragio) Benedictus Pererius lib. 2. comment. in Daniel p. 105. edit. Lugdun. *Christus est petra, supra quam fundata est & sustentatur Ecclesia, ideoq; nullo unquam tempore, nullaq; vi labefactari & everti poßit, quinimò nec portæ inferi adversus eam prævalebunt.* 8. Urgebimus etiam Adversarios propriis hypothesibus. Alphonsus de castro lib. 4. advers. hæres. verbo Concilium. *Portæ inferorum* in dicto Christi Matth. 16. *sunt singula mortalia peccata, per quæ fit introitus ad infernum.* Illud ipsum suo suffragio approbat Mal-

donat. in cap. 16. Matt. ubi per *portas inferorũ* simpliciter absq; omni restrictione intelligendã esse dicit *omnẽ Diaboli potẽtiã, sive per hæreses, ut Epiphanius; sive per alia vitia, ut Ambrosius; sive per utraq;, ut Origenes, Hieronymus, Beda; sive per blasphemias hæreticorum, ut Euthymius; sive per persecutiones, ut Theophylactus; sive per blandimenta vitiosa, ut Rabanus docuit.* Eodẽ ferè modo Abulensis in eund. l. q. 71. *Portæ accipiũtur*, inquit, *per metaphorã, quia per portã intratur in domum, ita id, quod ad inferos ducit, porta inferi dicitur: & quia homo trahitur ad inferos immediatè per peccatũ, mediatè verò per passiones, quibus ad peccandũ allicitur, & magis mediatè per homines malos, propterea omnia hæc tria portæ inferi appellari possint, nã per portã omnis Satanæ potestas intelligẽda est.* (Atqui negari nequit, peccata gravissima aliaquandoq; adversus Pontifices quosdam prævaluisse. Ergò ex hac promissione elici nequit, Pontifici infallibilitatem datam. Genebrardus lib. 4. Chron. Ann. 901 p. 553. scribit *Per annos fere 150. Pontifices circiter L à virtute majorum deficientes Apotacticos, Apostaticosq; potiùs quam Apostolicos fuisse.* Costerus Enchir. cap. 3. de potest. Pont. p. 137. *Fatemur, fieri posse, ut successor Petri idola colat, Magicis artibus operam navet &c.* Contra illum utiq; prævalerent inferorum portæ.) 9. Bellarminus lib. 1. de Rom. Pont. cap. 10. §. Itaque, sic disserit. *Cùm ratione fidei suæ indefectibilis Petrus sit petra firmissima, idem est, super Petrum & super ejus fidem ædificatam esse Ecclesiam.* (Ex his verbis duo colligimus. Primò, quòd Petrus non ratione suę personæ, sed fidei dicatur Ecclesiæ fundamẽtum. Secundò, quòd cum omnib. Apostolis, quorum fides itidem erat indefectibilis, hoc commune habeat. 10. Illud per petram, super quã Christus promittit se ædificaturum Ecclesiã intelligi oportet, quod est fundamentum Ecclesię non solùm *militantis*, sed etiam *triumphãtis*. Atqui nec Petrus nec Rom. Pont. sunt fundamenta Ecclesiæ triumphantis, fatentib. ipsismet Pontificiis. Ergò per petram, super quam Christus promittit se ædificaturum Ecclesiã, nec Petrus nec Rom. Pont. possunt intelligi. Major probatur ex addito pronomine relativo *meam. Ædificabo meam Ecclesiam.* Illud n. significat totum illud spirituale Ecclesiæ ędificium ex variis partibus constitutũ, cujus partes præcipuæ sunt duæ, *triumphans ac militans*, ac certũ est, non esse aliud hujus, quàm illius fundamentũ. Præterea, quãdo Pontificii probare cupiũt, Petro totũ ovile Ecclesiæ esse cõmissũ, urgent pronomen relativũ *meas* in verbis Christi, *Pasce oves meas*, quidni ergò etiam nobis integrũ sit, in verbis Christi h. l. illud urgere? 11. Excipiunt, *pios veteres quandoq; Petrum vocare Ecclesiæ fundamentũ.* Resp. fit hoc, tum *ratione generali*, quatenus omnes Ecclesiæ ministri dicuntur *fundamenta*, utpote qui ministerio suo eã sustinent, ipsiusq; ædificatione sunt occupati; tũ *ratione speciali*, quatenus Petrus unà cũ reliquis Apostolis primus Christianas Ecclesias fundavit, doctrinã suã, quã in hac ædificatione utebatur, immediatè à Christo acceptã, nec solũ particularẽ, sed etiam Universalẽ Ecclesiam ędificavit. Greg. in enarr. Ps. 67 *In Script. S. quid aliud fundamenta, quã Prædicatores accipimus? quos dũ primos Dominus in sanctã Ecclesiã posuit, tota in eis sequẽtis fabricæ structura surrexit. Unde & Sacerdos, cũ in tabernaculũ ingreditur, duodecim lapides in pectore portare jubetur, quia videl. semetipsum*

pro

pro nobis in sacrificium offerēs Pontifex noster, dum fortes in ipso exordio prædicatores exhibuit, duodecim lapides sub capite, in prima sui corporis parte, portavit. Sancti itaq; Apostoli & pro prima ostensione ornamenti lapides sunt in pectore, & pro prima soliditate ædificii in solo fundamenta. Bellar. ipse agnoscit, omnes Apostolos hoc sensu vocari posse fundamenta Ecclesiæ l.1. de Pont. c.11. resp. ad alterū. *Tribus*, inquit, *modis Apostoli omnes fuerunt Ecclesiæ fundamenta. Uno modo, quia ipsi primi Ecclesias ubiq; fundarunt. Rom. 15. 1. Cor. 3. hoc modo ex æquo sunt Apostoli fundamenta, id quod significatum credimus Ap. 21. Altero modo dicuntur fundamenta Ecclesiæ Apostoli & Prophetæ, ratione doctrinæ à Deo revelatæ, siquidē fides Ecclesiæ nititur revelatione quā habuerūt à Deo Prophetæ & Apostoli &c. atq; hac ratione superædificamur, ut Apostolus ait Eph. 2. supra fundamenta Prophetarū & Apostolorū. Tertio modo dicuntur fundamenta omnes Apostoli, ratione gubernationis. Omnes n. fuerunt capita, rectores & pastores Ecclesiæ universæ.* (Addit quidē Bellar. *reliquos Apostolos nō fuisse eo modo Pastores & rectores Ecclesiæ, quo Petrus. Illi n. habuerunt summā atq; amplißimā potestatē ut Apostoli seu Legati, Petrus a. ut pastor ordinarius. Deinde ita habuerūt plenitudinē potestatis, ut tamē Petrus esset caput eorum & ab eo penderent, nō è contrario.* Sed suo loco ostēdetur, Bellarminū in hac exceptione principiū petere, ac sibi ipsi cōtraria proferre. Ubi n. plena inter homines potestas, ibi nulla ab alio homine debet esse dependētia, tanquā superiore. Quòd si ergò Apostoli omnes habuerunt summā atq; amplissimā potestatem, utiq; ratione potestatis non dependerunt à Petro.)

3. Argum. Joh. 21. v. 17. *Christus dicit Petro, Pasce oves meas, quibus verbis Pontifex Rom. institutus est pastor & doctor totius Ecclesiæ. Ergò tota Ecclesia illū audire debet, & per consequens non potest errare.* Bell. d. l. Quòd *Petrus & in Petro Romanus Pont. his verbis institutus sit pastor & doctor, imò Monarcha totius Ecclesiæ*, probant ex eo, *quòd per nomen oviū absolutè positū significetur universa Ecclesia, adeò ut etiam ipsi Apostoli Petro tāquam oviculæ cōmendētur; Item q; ex trina repetitione verbi pasce agnos, pasce oves meas.* Resp. 1. Bellarm. ipse rectè disputat l. 3. de Verbo Dei c. 3. *ex solo sensu literali duci firma argumenta*. Ergò *hæc summa rei Christianæ*, ut Bellar. in præf. l. de R. P. potestatem & infallibilitatē Pontificis vocat, non potest ex allegoriis probari, nisi ex ipsa Scriptura afferantur clara & perspicua dicta, quę in sensu literali illā potestatē & infallibilitatē probent. 2. Trina illa repetitio mādati de pascendo nō probat Monarchicū Petri, multò minùs Rom. Pōt. dominatū, sed trinæ negationi opponitur trina confessio, ac mandati repetitio curā oviū magis cōmendat. Bernhar. serm. 2. de resur. col. 134. *Petrus mandatum accepit tertiò pascere gregē Domini. Pasce, inquit, mēte, pasce ore, pasce opere. Pasce animi oratione, verbi exhortatione, exempli exhibitione.* Id. lib. 4. de consid. Pontificē Eugeniū IV. sic cōpellat. *Pastorem te huic populo certè aut nega aut exhibe. Non negabis, ne cujus sedem tenes, te neget heredē. Petrus hic est, qui nescitur processisse aliquādo, vel gemmis ornatus, vel sericis, non tectus auro, non vectus equo albo, nec stipatus milite, nec circumstrepentibus septus ministris. Absq; his tamen credidit satis posse impleri salutare mandatum. Pasce oves meas &c. Evangelizare est pascere. Fac opus Evangelistæ & pastoris opus implevisti.*

Ibidem. *Inter hæc tu pastor procedis deauratus ac tam multâ circumdatus varietate. Oves quid capiunt? si auderem dicere, Dæmonum magis quàm ovium pascua hæc? scilicet sic factitabat Petrus, sic Paulus ludebat &c.* (Sic ergò ex verbo *pascendi* Pontificem sui admonet officij, quod non dominatum vel luxum, sed ministerium significet.)

Gloss. ordin. & Lyranus in h. l. *Ter dictum est, pasce, ad significandum, quòd habentes curam animarum debent subditos pascere pastu verbi Dei & boni exempli, & prout possunt, etiam subsidio corporali.*

Nicol. Cusanus lib. 2. de concord. Cathol. *Si Petro dictum est pasce oves, tamen manifestum est, quòd illa pascentia sit verbo & exemplo.* Erasmus in h. l. *Qui ex hoc loco gloriantur, sibi commissum gregem Domini, illos primùm oportet meminisse à Petro ter exactum amorem erga Christum, neq; quemlibet amorem, sed ardentiorem cæteris, deinde ter item commissam illi curam gregis. Illud nimirum significatum est, non esse idoneum Sacerdotio, nisi qui neglectis omnibus nihil amet nisi Christum, hoc est, veritatem, innocentiam, pietatem. Adhæc nihil huic antiquius esse debere, quàm incolumitatem gregis sibi crediti.*

Bellarminus ipse lib. 1. de Rom. Pontif. cap. 14. §. 3. *Ex Cyrillo, Augustino & aliis in hunc locum discimus, Petrum ter interrogatum, an diligeret plus cæteris, quia ter Dominum negaverat.* 3. Idem Erasmus in repetitione nominis ovium & agnorum nihil mysterii quærendum esse ibidem admonet. *Non est*, inquit, *ubiq; agnos, sed bis* πρόβατα *id est, oves, semel* ἀρνία *id est, agnos. Nec in his opinor ullum esse discrimen.*

Cornel. Jansen. in Conc. Evang. cap. 147. *Non est quærendum mysterium in eo, quòd in prima interrogatione Christus dixerat, agnos meos, in secunda verò & tertia, oves meas &c.* Non enim significationis alicujus gratiâ, sed tantùm elegantiæ causâ verisimile est hac variatione Evangelistam usum.

Maldonatus in cap. 21. Joh. col. 1147. *Non subtiliter disputandum est, cur Christus agnos potiùs quàm oves appellaverit, quod qui fecerit, videat, ne doctis risum præbeat.* (at facit hoc Bellarminus. Tu perge) *Satis constat, eosdem nunc agnos v. 17. nunc oves appellari. Quòd si quid discriminis est inter oves & agnos, id non in re sed in voce est, quòd cùm idem sint, tamen vocabulum Agni blandius est & majorem amorem præ se fert.* (In Scripturis *agni* metaphoricè accepti & *oves* metaphoricè acceptæ sunt synonyma. Côfer Matth. 10. v. 16. cum Luc. 10. vers. 3. Item Actor. 8. v. 32.) 4. Bonifacius 8. in c. Unam sanctam ext. de majorit. & obœd. agnoscit, ex nomine ovium indefinitè posito nondum posse Monarchicum Pontificis dominatum exculpi, ideò addit particulam Universalem omnes. *Pasce*, inquit, *oves meas, meas dixit, generaliter, non singulariter has vel illas, per quod sibi commisisse intelligit universas. Sive ergò Græci sive alii se dicant Petro, ejusque successoribus non esse commissos, fateantur necesse est, se de ovibus Christi non esse.* (Atqui particula *generaliter* & *omnes* non extat in verbis Christi, sed Christus indefinite dicit, *pasce oves meas*, quam indefinitā non æquipollere universali patet ex Ezech. 34. v. 12. Ac si vel maximè in illis extaret, nondum tamen probaret, Petro ut Monarchæ universale regimen inuni-

universam Ecclesiam & in ipsos Apostolos esse datum, sed hoc tantùm probaret, quòd Petro ut Apostolo prædicatio Evangelij in toto terrarū orbe æquè ac reliquis Apostolis sit commissa. Qui n. Petro hoc loco dicit, *pasce oves meas*, ille omnibus Apostolis in genere dicit Matth.28.v.19. *Docete omnes gentes* Marc. 16.v.15. *Prædicate Evangeliū omni creaturæ*, quod præceptoris sui mandatum fideliter executi sunt, cap.ejud.v.ult.ac Paulus dicit, *solicitudinem omnium Ecclesiarum sibi incumbere*, 2. Cor.11. v.28. *seq. nemine ex summis Apostolis inferiorem esse*, cap. ejusd. v.5. *se plus laborasse, quàm omnes Apostolos*, 1. Cor.15.v.10. quem tamen non propterea statuunt Ecclesiæ Monarcham.) 5. Bellarminus de allegoria sua nondum est certus, sed varias profert explicationes allegoricas, lib.1. de Rom. Pont. cap. 16. sic differens. *Agni bis repetiti, significant duos populos Judaicum & gentilem, oves significant Episcopos, qui sunt velut matres agnorum. Vel oviculæ sunt proficientes, agni incipientes, & oves perfecti; vel agni intelliguntur populi, qui nullam habent curam pastoralem, oviculæ sunt Sacerdotes minores, i.e. Presbyteri; oves sunt Sacerdotes majores.* Tolet. annot.7. in cap.21. Joh. *Per oves pastores & Episcopos, etiam Apostolos significat, per agnos reliquos fideles.* (At quomodo ex his dubiis & incertis allegoriis, in quibus ex ovibus formantur Pastores, summa potestas & absoluta infallibilitas Romani Pontificis infallibiliter probari potest?) 6. Clerus Romanus ad Clerum Carthaginensem apud Cyprianum Epist. 3. agnoscit, mandatū pascendi oves Christi Petro cum reliquis Apostolis esse cōmune. *Ait Christus Petro. Pasce oves meas. Hoc verbum factum ex ipso actu cognoscimus, & cæteri discipuli similiter fecerunt. Pastores sunt omnes & grex unus, qui ab Apostolis omnib. unanimi consensione pascatur.* (Si Apostoli reliqui æq; ac Petrus sunt pastores à Christo constituti, quomodo ut oves Petro pascendi possunt dici à Christo commissi? Paulus Apostolus per triennium Apostolatus officio functus erat, antequam cum Petro vel verbum contulisset Gal.1. v.17. & 18.) 7. Latinus Interpres non solùm τὸ ποιμαίνειν sed etiam τὸ βόσκειν reddidit verbo *pascendi*. Jam verò βόσκειν non significat *regere*, sed tantùm *pascere*. Ergò etiam ποιμαίνειν non significat hoc l. *regere*, sed tãtùm *pascere*. (Syrus itidem uno verbo רעי & ποιμαίνειν & βόσκειν reddidit) Corn. Jansen. in Concor. Evang. cap.147. *Quærendum non est mysterium in eo &c. quòd in prima & in tertia interrogatione in Græcis dixerit βόσκε, in secunda ποίμαινε. Non enim significationis alicujus gratiâ, sed tantùm elegantiæ causâ verisimile est hac variatione usum Evangelistam.* 8. Cōcedit Bellarminus, *hæc verba, pasce oves meas, reliquis Episcopis suo modo convenire*. Quomodo igitur per oves possunt intelligi Episcopi, cùm Episcopis non conveniat pascere Episcopos, sed soli Papæ? 9. lib.5. de Pont. cap. 10. resp. ad 3. sic scribit. *Vult Bernhardus Pontificem, ut Pastor est ovium, non debere eis dominari, sed pascere.* (Sed si Pontifex, ut est Pastor ovium, non debet eis dominari, quomodo ex verbo pascendi potest dominatus elici?) 10. Autor tract. de Eccles. & polit. potest. observat, *Christum non dicere Petro, pasce oves tuas, agnos tuos, sed meos, ut ostendatur, Ecclesiasticos ad puram putam dispensationem & administrationem, non ad ali-*

quem dominatum temporalem aut principatum merè & absolutè Monarchicum vocari: quam sententiam dicit esse Scholæ totius Parisiensis, menti omnium antiquorum Ecclesiæ Doctorum congruam. 11. Deniq; si Pontifex in his verbis Monarchicam in universam Ecclesiam potestatem sibi datá esse, evincere cupit, obsequatur mandato Christi, pascat gregem Domini prædicatione verbi, atq; eo ipso se Christū amare ostendat. Quia verò gregem nō pascit, eo ipso Christum non amare, nec hæc verba ad ipsum pertinere convincitur. Bellarm. lib. 1. de Rom. Pont. cap. 15. §. ult. *Tametsi pleriq; eorum* (Pontificum) *non concionentur; tamen alios multos exercent actus pastorales, & quod per se concionando nō faciunt, faciunt per alios.* 4. Ex. 28. *Jubet Dominus in rationali Pontificis poni doctrinā & veritatem.* Deut. 17. *præcipit iis, qui dubitant circa intelligentiam divinæ legis, ut adscendant ad summum Sacerdotem atq; ab eo quærāt solutionem. Et signo ergo & verbo promisit Dominus, in pectore summi Sacerdotis habitaturam doctrinam & veritatem, & proinde eum nō erraturum, cùm populum docuerit. Quòd si hoc Aaronico Sacerdoti conveniebat, certè multò magis Christiano.* Bell. d. l. Resp. ad prius dictum 1. Cornelius à Lapide in comm. Ex. 28. *Allegorica causa, cur Urim & Thummim, i. e. doctrina & veritas inscripta fuerint rationali, fuit hæc, ut Pontifex Urim gestans & oracula fundens typus esset Christi summi Pontificis & Prophetæ, per quem veritas facta est & ad nos delata ex sinu Patris Joh. 1. v 17. & 18.* (Congruit hæc explicatio Scripturæ sacræ, præsertim Epistolę ad Hebræos, quæ testatur, summum Sacerdotem V. T. fuisse typum Christi, sed quod idem fuerit typus Romani Pōtificis, de eo nullum in Scripturis extat jota, unde etiā Cornelius ne verbulo quidē illius applicationis ad Rom. Pont. meminit.) 2. Greg. Episc. Roman. part. 2. Pastoralis curæ cap. 2. ad quosvis Ecclesiæ Ministros typum accommodat, non a. absolu am Pont. Rom. infallibilitatem ex eo fabricat. *Sacerdoti*, inquit, *judicium filiorum Israël in pectore coram Domini cōspectu gestare, est subjectorum causas pro sola interni judicis intētione discutere, ut nil se ei humanitatis admisceat in eo, quod divinâ positus vice dispēsat, ne correptionis studia privatus dolor exasperet* 3. Ribera in comm. cap. 2. Malach. n. 15. adducit dictū Hieronymi. *Idcircò in Sacerdotis pectore rationale est, & in rationali doctrina & veritas ponitur, ut discamus, Sacerdotem doctum esse debere & præconem Dominicæ veritatis*; & addit. *Alludit Hieronymus ad verba Ex. 28. Doctrina ponitur propter scientiā; veritas, ut nihil addatur, nihil affingatur sed verè omnia, & ut à Deo accepit, tradat suis.* (Ergò summus Sacerdos ad divinā revelationem astrictus fuit, ne quid cōtra vel præter eam proferret) 4. Bellar. lib. de Clericis c. 19. illud præceptum, quo Ex. 12. agnū paschalem manducaturi jubentur *renes accingere*, interpretatur ex Gregorio, Sacerdotes *debere carnis voluptatem domare*, & illud Ex. 28. quo præcipit Deus Aaroni & filiis ejus, *ut feminalibus lineis à renibus usq; ad femora tecti essent*, ex Beda, *debere Sacerdotes* N T. *cælibes & castos esse*. Atqui sicut illis ex jure non probatur factū, quòd omnes N. T. Sacerdotes sint casti & carnis voluptatē domēt: ita quoq; ex Urim & Thumim in pectorali Pontificis, concludi potest, Episcopos Romanos non debere errare, nō a. quòd non possint errare.) Ad posteriꝰ dictum Deut. 17. resp. 1. in vulgata versione, quæ per Conciliū Trid. pronunciata

est

est authentica, ut ab ea Pontificiis nõ liceat *ullo prætextu discedere*, non habetur in numero singulari, *Venies ad Sacerdotem*, (uti Bellarminus pro absoluta Romani Pont. potestate falsò allegat lib. 3. de verbo Dei cap. 4. §. secundũ testimoniũ &c. It. lib. 4. de R. P. cap. 1. §. Deniq; &c.) Sed In numero plurali, *Venies ad Sacerdotes.* in Hebræo est itidem plurale הכהנים in Græco ἱερεῖς. (Quòd si quicunq; h. l. designantur, essent summi & infallibiles cõtroversiarum judices, tũ is honor deferendus esset non solùm summo Sacerdoti, sed quibuslibet Judaicis Sacerdotib. ac vi cõparationis non solùm Pont. Romano, sed etiã quibusvis Episcopis, quod ne ipsi quidẽ Pontificii admittũt, de solo suo Pontifice soliciti, ut infallibilitatem & Monarchicã potestatẽ ipsi concilient) 2. Ipsimet Pontificii concedunt, non fuisse his verbis *Judici politico*, qui Sacerdotibus conjungitur, absolutam potestatem & infallibilitatem datã. Ergò agnoscant, etiam Sacerdoti eã his verbis non fuisse datam. 3. Thomas 1. 2. q. 105. art. 2. ad 7. agnoscit, in hoc judicio summum Sacerdotem non de articulis fidei, sed de Ceremoniis legis judicasse. *Contingit*, inquit, *aliquid esse dubiũ etiã apud peritos, ad hoc dubiũ tollendũ constituit lex, ut omnes recurrerent ad locũ principalẽ à Deo electũ, in quo & summus Sacerdos esset, qui determinaret dubia circa Ceremonias divini cultus, & summus judex populi, qui determinaret, quæ pertinent ad judicia hominum.* Eidẽ sententiæ insistit Cajet. in comm. Deut. 17. *Personales*, inquit, *percussiones dubiæ insinuatur.* (Ergò nõ agitur ibi de judicio absoluto in rebus fidei, sed de judicio *inter cædẽ & cædem, litem & litem, plagam & plagã*, ut habet textus, h. e. de quæstionib. facti aut de accõmodatione juris ad facta.) 4. Idẽ Cajetanus ad d. l. sic annotat, super verba. *Qui non obedierit Sacerdoti ac Judici. Interpres mutavit. Nam in Hebræo habetur, vel judici. Disjunctivè n. dicitur, non obœdiendo Sacerdoti vel Judici. Ubi prudens Lector adverte, quòd definitio ambiguæ causæ non ab uno, sed à multis Sacerdotibus & judice describitur. Præcipere executionem attribuitur vel Pontifici, vel judici, par pœna decernitur opponenti se Sacerdoti vel judici.* (Per judicem illũ AbenEzra intelligit *Regem*; Lyra, Cajetanus, Oleaster, teste Bonfrerio Jes. in h. l. intelligunt *Magistratum civilem*. Ergò non de solo Pontifice hîc locus agit, ac per conseq. etiã solius Pont. Rom. infallibilitas ex eo exculpi nequit. 5. In vulgata versione disertè additur. *Facies, quod docuerint te juxta legẽ.* Ergò non tribuitur sũmo Sacerdoti V. T. absoluta infallibilitas, sed in ferẽdo judicio ad divinã legẽ astringitur. Quòd si sũmo Sacerdoti V. T. divinitùs cõstituto nõ cõpetiit absoluta infallibilitas, multò minùs Rom. Pont. absoluta infallibilitas ex h. l. elici poterit. (Excipit quidẽ Bellarminus, *verba illa, & docuerint te secundũ legẽ, non haberi, nisi in vulgata versione*: sed id ipsum nobis sufficit, versio n. illa in Conc. Trid. Pontificiis facta est authẽtica, ut nihil dicamus de eo, quòd etiã in textu Hebræo v. 11. habeatur, *facies, quòd docuerint te juxta legẽ Dei*; inde etiã ipsimet Põtificii Interpretes hanc limitationẽ urgent.) Glossa ordin. in illũ locũ. *Nota, non dicitur tibi, ut obœdias, nisi juxta legẽ docuerint*: Nic. Lyr. in h. l. postquam dixerat; *Rabinos ex hoc textu colligere, quòd si judex dicat, dextram esse sinistram, ipsi sit credendum*, subjungit.

Hoc

Hoc manifestè falsum est, quia sententia nullius hominis, cujuscunque sit autoritatis, est tenenda, si contineat manifestam falsitatem & errorem. Ex quo patet, quòd si dicant falsum, vel declinent à lege Dei manifestè; non sunt audiendi. Aphonsus Tostatus Abulensis Episcopus in cap. 17. Deut. *Dicitur in litera, quòd Judices illi duas constitutiones habere debent, prima est, ut judicent secundùm veritatem; secunda, ut judicent secundum legem. Ergò videtur, quòd si judicaverint contra veritatem, vel contra legem, non est iis assentiendum.* Cajetanus ad locum Deut. 17. ex verbis textus Hebræi. *Facies, quæcunque dixerint tibi juxta os legis, tertiam hanc conditionem legitimi judicii colligit ex parte legis divinæ; ut videlicet conformis sit doctrina eorum divinæ legi, unde,* inquit, *& Hebraicè habetur, super os legis, quod docebunt te, & super judicium, quod dicent tibi, facies. Nisi enim divinæ legis ori congruat, tam quod docent, quam quod judicant Sacerdotes & judex in ambiguis, divinâ non est fultum autoritate.* Ibid. observat, *agi de judicio ex loco tabernaculi, ubi Deus fuit consulendus.* Hieronymus ab Oleastro in cap. 17. Deut. *Non est judicibus liberum, judicare ut volunt, sed juxta leges* (judicare debent) *& illis parendum, cùm secundùm eas judicaverint.* M. Paulus Venetus in Considerat. Censurarum Pauli V. pag. 85. *In Deuteronomio Sacerdotibus non absoluta obœdientia, sed secundum leges Dei præscripta ordinatur.* 6. Ab eo, quod sub Vet. Testam. institutum & observatum fuit, non trahitur necessaria consequentia ad id, quod sub Nov. Test. fieri debet, nisi etiam Pontificii velint, non solùm alios suos sacrificulos, sed ipsum etiam summum Pontificem matrimonium contrahere, & solos Ecclesiasticorũ filios Ecclesiasticis officiis præfici. Quòd si concedere idipsum nolint, nec judicent necessarium; nec etiam erit necessaria consequentia de uno aliquo judice supremo, visibili & infallibili in Ecclesia Christiana. 7. Bellarminus ipse lib. 2. de Concil. c. 6. ad dicta V. T. ex quib. probamus, Sacerdotes & Concilia V. T. errare potuisse, inter cætera sic respondet. *Non licet omnia, quæ dicuntur in Scripturis adversus Prophetas & Sacerdotes T. V. trãsferre ad Sacerdotes T. N. præsertim in Concilio congregatos, certiores enim & majores promissiones Dei habet Ecclesia Dei* (in N. T.) *quàm Synagoga* (in V. T.) *Nec enim de Synagoga usquam legimus, quod de Ecclesia Christus dicit Matth. 16. Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam & portæ inferni non prævalebunt adversus eã. Neque de Caipha scriptum est sed de Petro. Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua.* (At si privilegium infallibilitatis commune esset Pontificibus Romanis cum Pontificib. V. T. nõ debuisset dicere, *certiores & majores promissiones habere Ecclesiam N. T. quàm V. T.* nec debuisset Caipham Petro in hoc ipso infallibilitatis privilegio opponere.) 8. Idem Bellarminus lib. 2. de Concil. cap. 8. fatetur, *Caipham cum universo Concilio perniciosissimè in fide errasse, quando Christum ut blasphemum morti condemnavit.* (Ergò Pontifices V. T. non habuerunt infallibilitatis absolutæ privilegium, quod tamen ex dicto Deut. 17. ipsi conciliare satagunt. Excipit quidẽ Bellarminus, *Pontifices & Concilia Judæorum non potuisse errare, antequam Christus veniret, sed eo præsente potuisse, cùm ipse fuerit summus Ecclesiæ Pontifex.* Atqui Spiritus S. manifestè testatur Johan. 11. v. 51.

Cai-

Caipham fuisse adhuc summum Pontificem, ac Sacerdotium V.T. non nisi per mortem Christi demum fuit sublatum. Stapletonus lib. 2. de princip. fidei doctrinal. cap. 11. scribit, *Christi Ecclesiam post ascensionem demum incepisse.* Ergò Sacerdotes Aaronici, ante Christi ascensioné, fuêre adhuc veri Sacerdotes. Pontificij disputant, *Ecclesiam nunquam esse sine externo & propriè dicto sacrificio.* Jam verò Christus nondum obtulerat in ara crucis seipsum in sacrificium, necdum instituerat Eucharistiam, quæ juxta Pontificiorum hypothesin est juge sacrificiũ Nov. T. Ergò sacrificia Aaronica, antè Chrsti morté oblata, fuerunt adhuc vera sacrificia & per consequens etiã Aaronici Sacerdotes, ante Christi mortem offerentes, fuêre veri Sacerdotes. Has difficultates alii ex Pontificii viderunt, ideò ne cogerentur concedere, Sacerdotes V.T. errare potuisse, per immané absurditatem statuerũt, *Caiphæ & reliquorum Sacerdotum sententiam fuisse verissimã*, ut videbimus inferiùs cap. 10. Atqui res ipsa testatur & Bellarminus non fuit negare ausus, Sacerdotes illos gravissimè errasse, Christum blasphemiæ damnando & morti adjudicando. Sed nec illud verum est, quod Bellarminus asserit, *Pontifices Judæorum non errasse, neç errare potuisse, antequam Christus veniret*, cõtrarium n. testantur non solùm exempla Aarônis, Uriæ, (de quo Genebrardus in Chron. An. mundi 3440. ex 2. Reg. 16. v. 2 *Urias Pontifex inflectebat se ad voluntatem Apostatæ Achaz.*) Passuris Ex. 32. 2. Reg. 16. Jer. 8. &c. sed etiam dicta Prophetica Es. 56. v. 10. Jer. 4. v. 9. c. 6. v. 13. c. 26. v. 8. Ez. 7. v. 26. c. 22. v. 25. Os. 9. v. 8. Mal. 2. v. 7. & 8.)

Arg. 5. *Si Pontifices possent errare, nullum esset in Ecclesia efficax remedium contra hæreses.*

Resp. 1. Innocentius in Epistola ad Clericos Hierosolymitanos de Chrysostomi negotio apud Sozomenum lib. 8. cap. 26. sic scribit. *Expedit, donec Synodum consequamur, medelam calamitatis hujus cõmittere volũtati magni Dei ac Christi ejus Domini nostri. Ille universis, quæ nunc per invidiam Diaboli ad examen fidelium turbata sunt, tranquillitatem dabit. Nihil autem desperare debemus, freti nostrâ in Deum fide. Nã & nos diligenter circumspicimus, si quo modo cogi queat œcumenica Synodus, ut Dei voluntate turbulenti isti motus conquiescant. Expectemus igitur tantisper & patientiæ muro vallati speremus, omnia Dei nostri voluntatę constitutum iri.*

2. Bellarminus lib. 2. de Conc. cap. 19. sic differit. *Non est mirum, si manet Ecclesia sine remedio humano efficaci, quandoquidem non nititur salus ejus præcipuè humanâ industriâ, sed divinâ protectione, cùm ejus Rex sit Deus. Potest ac debet Ecclesia supplicare, ac certum est, Deo fore curæ ejus salutem,*

3. Pontifices V. T. errare potuerunt & tamen fuit in Ecclesia efficax remedium contra hæreses. Sanctius ad Esai. 28. v. 7. *Sacerdos & Propheta erraverunt propter Sechar, absorpti sunt præ vino, erraverunt in visione, impegerunt in judicio &c.* sic annotat. *Describit illius temporis statum infelicem, ubi Sacerdos & Propheta æquè ac vulgus imperitum, dum suo genio intemperanter indulgent, poculisq; frequentibus vacant, ab alia ebrietate spirituali absorpti fuerunt.* Idem ad Ezech. 22. v. 26. sic annotat in paraphrasi. *Sacerdotes, quorum fidei ac curæ credita fuit legum, religionisq; custodia, contempserunt*

legem, & peregrinis ritibus sacraria temerarunt, neque habuerunt ullum inter sacra profanaq; discrimen, neq; distinxerunt à puro, sinceroq; pollutum, neq; curarunt, an violaretur Sabbathi religio, aut divini nominis pollueretur majestas, (nihilo tamen minùs Deus Ecclesiam V.T. conservare potuit.)

Argum. 6. ex dicto Cypriani Epist. 55. ad Cornelium Papam. *Navigare audent & ad Petri cathedram atq; Ecclesiam principalem, unde unitas Sacerdotalis exorta est, à schismaticis & profanis literas ferre, nec cogitare eos esse Romanos, quorum fides Apostolo prædicante laudata est Rom. 1. ad quos perfidia habere non poßit accessum.* Hunc locum Pontificii perpetuò in ore habent.

Resp. 1. *Perfidiæ* nomine intelligit perfidos schismaticos, qui contra ordinem Ecclesiasticum, secundùm quem lites in eadem provincia, in qua natæ erant, definiri debebant, Romam navigabant, quos in eadem Epistola *desperatos & perditos* appellat, miraturq;, si Episcoporum in Africa ordinatorum autoritas ipsis minor videatur, quod respectu Episcoporum transmarinorum dicit, inter quos erat Romanus, ex caritatis judicio de eo ejusq; Ecclesia judicans, fore, ut ejusmodi perfidi nullum accessum ad ipsos habeant. 2. Agit ergò *de quæstione facti*, in quo genere quæstionum Pontificem errare posse concedunt. *Oportet*, inquit, *eos agere illic causam suam, ubi accusatores habere & testes sui criminis possunt.* 3. Si de quæstione juris egisset, docere non potuisset, quòd nullo modo perfidia ad ipsos habeat accessum, quia de Stephano Papa idem Cyprianus dicit, *quòd hæreticorum caussam contra Christianos & contra Ecclesiam Dei asserere* conaretur; ac *de eo credidit, quòd perniciosè erraret*, fatente Bellarm. lib. 4 de Pont. Rom. cap. 7. 4. Aliquid fieri non posse variis modis dicitur, inter quos hi sunt, quando aliquem aliquid non posse dicimus ob defectum temporis certi, vel respectu dispositionis personæ præsentis, vel respectu temporis & circumstantiarum, quando aliquid est illicitum & iniquum, quando scimus, aliquem ab eo abhorrere, quando ex caritate credimus, ipsum ab eo abhorrere, qui modi omnes hûc accommodari possunt.

Sic Leo Magnus ad Pulcheriã Aug. Epist. 39. scribit. *Plenißimè experiendo cognovimus, Christianam fidem vobis præsentibus & in defensionem ejus à Domino præparatis non posse turbari.* Sed ex eo non inferent, Augustos extra periculum erroris fuisse constitutos. 5. Longè diversus status fuit Ecclesiæ Romanæ tempore Cypriani, ac temporibus subsequentibus. Bernhardus lib. 1. de considerat. ad Eugen. cap. 4. conqueritur, *quòd suo tempore ad eam de toto orbe confluxerint ambitiosi, avari, Simoniaci, sacrilegi, concubinarii, incestuosi & quæq; ejusmodi hominum monstra, ut ipsius Apostolicâ autoritate vel obtinerent honores Ecclesiasticos, vel retinerent.*

CAPUT III.

DE SUMMO ET AUTHENTICO *Papæ judicio.*

QVia Pontificii sibi persuaserunt, *Pontificem in rebus fidei errare non posse, si ex cathedra aliquid definiat*, ideò etiam summum & authenticum in rebus fidei judicium ipsi tribuunt, quod Ecclesiæ

Au-

Augustanæ Confessioni addictæ ipsi meritò derogant. Sit ergò Thesis. *Pontifex Romanus non est summus & authenticus controversiarum de rebus fidei judex, sed Spir. sanct. in Scripturis & per Scripturas ad nos loquens.*

Εκθεσις. Non est quæstio de aliquo in rebus fidei judicio, sed de *summo & authentico judicio*; neq; quæstio est de judicio, *juxta Scripturæ normam*, de rebus fidei instituendo, sed de *absoluto judicio*, an Pontifici in rebus fidei aliquid decernenti, tanquam summo & authentico judici absolutè credendum & obtemperandum sit, sive decisio illa in Scripturis fundetur, sive minùs, quale judicium ipsi tribuunt Romanenses, nos verò ei competere negamus. Confer ea, quæ dicta sunt superiùs p. 1. cap. 4.

Gabriel Biel, cùm in lectionibus super canonem Missę lect. 57. multis argumentis firmasset, *indulgentias Papæ nō prodesse animabus purgatorii*, tamen post librū evulgatum videns Bullas Sixti IV. & Innocentii IIX. qui rectâ dabant Indulgentias defunctis & audiens fabulam *de quodam Papa, qui per suas Indulgentias eruit de purgatorio animam, quæ liberata apparuit in testudine fenestræ*, retractavit quæ priùs docuerat, & affirmativam acriter defendit, solâ Pontificum definitione permotus, (ut refert Carolus Molin. in orat. Tubing. habita. Ann. 1554.) Paulus IV. Pontif. Rom. in Consistorio publico Cardinalium dixit, *articulum esse fidei, Papam non posse obligari, imò nec seipsum posse obligatione astringere; qui contrà sentiat, hæreseos manifestò teneri*; referente Petro Suavis lib. 5. Hist. Concil. Trid. p. 462.

Antithesis. Bellarm. lib. 3. de Verbo Dei cap. 3. *Nos* (Romano Catholici) *dicimus, judicem veri sensus Scripturæ & omniū controversiarum esse Ecclesiam, id est, Pontificem cum Concilio, in quo omnes Catholici conveniunt.* Hic quidem Bellarminus Concilium cum Pontifice conjungit, sed alibi soli Pontifici, etiam sine Concilio definienti, summam & authenticam judicandi potestatem tribuit. lib. 4. de Roman. Pontif. caput primum hanc habet ἐπιγραφὴν. *Quòd Papa sit summus judex in controversiis fidei & morum dijudicandis.* In illo capite sic disserit. *Quæstio de Judice controversiarum hoc loco non detinebit nos diutiùs. Nam in disputatione de Verbo Dei ostendimus, Judicem controversiarum non esse Scripturam, nec seculares Principes, nec privatos homines, quamvis probos & doctos, sed Ecclesiasticos Prælatos. In disputatione verò de Conciliis demonstrandum erit, habere quidem Concilia tam generalia, quàm particularia judicium de controversiis religionis, sed illud judicium tunc demum esse firmum & ratum, cùm accesserit summi Pontificis confirmatio, proinde ultimum judicium summi Pontificis esse. Deinde in hac ipsa disputatione de Pontifice, cùm ostendimus, summum Pontificem caput & pastorem esse totius Ecclesiæ, quid aliud ostendimus, quàm esse eum summum judicem in Ecclesia?* lib. ejusd. cap. 3. *Christus solum Petrum vocavit petram & fundamētum, non Petrum cum Concilio, ex quo apparet, totam firmitatem Conciliorum legitimorū esse à Pontifice, nō partim à Pontifice, partim à Concilio. Deinde sæpe non potest cogi generale Concilium, sicut non potuit primis trecentis annis propter Ethnicorum persecutiones, & sine dubio poterat status ille Ecclesiæ usque ad finem mundi perseverare, ergò debet esse in*

Ecclesia, etiam sine generali Concilio, aliquis judex qui errare non possit. Deniq; quid si in tali Concilio dissiderent Patres à Præside suo, id est, Concilium à Pontifice summo præsente & præsidente, quid tunc fieret? non esset remedium nullum? certè aliquis judex esse deberet. Non autem in eo casu esset Concilium judex, quia Concilia, cùm à Pontifice dissentiunt, errare possunt & errant de facto. Restat igitur, ut Papa sit judex. Salmeron in comm. Epistol. Paul. in gen: disp. 10. §. Quartò. *Cùm Scriptura obscura sit & difficilis, nec per eam solam lites obortæ terminari queant, superest, ut certum aliquem judicem nobis designatum adeamus. At hic alius non est, quàm is, qui semper fuit, Episcopus Romanus.* Gregor. de Valent. lib. 8. anal. fid. cap. 1. *Pontifici Romano competit potestas judicandi de rebus fidei, sive per se judicet, sive unà cum Episcoporum Concilio.* Jesuitæ in Colloq. Ratisbon. proximo sess. 1. p. 35. *Summus controversiarum judex est Pontifex Romanus, sive solus aliquid definiat, sive in Concilio generali.*

Nostram sententiam probamus quoad utrumq; membrum. Primò. Quòd Pontifex Rom. non sit summus & authenticus controversiarum fidei judex probamus ex eo. 1. quia sine sacrarum literarum autoritate privilegium summi & authentici judicii sibi vendicat, cùm nec Christus nec Apostoli uspiam ad Romani Pontificis tribunal nos remittant. 2. quia est errori obnoxius, cùm nuspiam ad Propheticam & Apostolicam iufallibilitatis prærogativam evehatur. 3. quia potest fieri hæreticus. 4. quia actu ipso aliquoties erravit. 5. quia sæpe, ne quidem secundùm communem mensuram donationis Spiritus sancti est particeps, ut testantur Paparum flagitia ab ipsis Pontificiis scriptoribus annotata, (quatuor hæc membra in cap. præced. sunt confirmata.) 6. quia Papa sæpe est dubius & incertus. Aliquando enim nullus planè fuit Pontifex, quando scilicet Sedes Romana aliquot non solùm diebus & mensibus, sed etiam annis vacavit; aliquando fuerunt plures simul Pontifices, & quis eorum verus Pontifex fuerit, ignoratur; aliquando sine legitima vocatione & electione Pontificatum occuparunt, videlicet, vel per artes Magicas, vel per Simoniacam largitionem, vel per violentam intrusionem, vel per fraudulentiam, quod ipsũ lib. 2. artic. 3. cap. 4. plenissimè demonstrabitur. 7. quia interpretationes Scripturæ absurdas & alienas quandoque profert.

Secundò, quòd Spiritus sanctus sit summus & authenticus controversiarum judex probamus ex eo. 1. quia, ut Scripturæ à Spiritu sancto sunt editæ, ita quoq; per Spiritum sanctum tanquã summum & authenticum Interpretem sunt intelligendæ & explicandæ, docente Petro 2. Epist. 1. v. 21. à quo autem principaliter pendet vera Scripturæ intelligentia, ab eo etiam petendum authenticum in reb. fidei judicium. 2. quia Spiritus sanctus principaliter mundũ *arguit de peccato* Joh. 16. v. 8. *ducit pios in omnem veritatem* v. 13. *docet eos omnia ad salutem necessaria* Johan. 14. v. 26. 1. Joh. 2. v. 27. ergò etiam est summus & authenticus omnium fidei controversiarum judex. Nullius proin Ecclesiæ, multò minùs unius hominis Papæ judiciũ est summum aut ultimum, sed solius Sp. S.

in Scripturis & per Scripturas loquentis judicium est summum atq; ultimum. Huic si se conformet Concilium & Pontifex Romanus, non fert ultimum judicium, sed tantùm profert illud à Spiritu S. in Scripturis expositum. Sin verò ab eo aberrant, ne judicium quidem proferunt, nedum summum atq; ultimum.

Nostræ huic sententiæ suffragatur.

1. Quòd quidam fatentur, *Pontificem, si solus absq; Concilio aliquid definiat, posse errare, & de facto aliquando errasse, ut Nilus, Gerson, Almain, Alphonsus de castro, Adrianus Sextus &c.* sicut in cap. præced. fuit ostensum. (Jam verò hæc duo immediato & indivulso nexu invicem sunt conjuncta, Pontificem posse in rebus fidei errare & Pontificem non esse summum ac authenticum judicem. Qui prius agnoscit, posterius negare non potest. Bellarminus idipsum fatetur, quando lib. 4. de Rom. Pont. cap. 1. sic scribit. *Si demonstrare poterimus, judicium summi Pontificis certum ac infallibile esse, profectò constabit quoque, eundem Pontificem summum Ecclesiæ judicem esse. Quorsum enim Deus attribuisset Apostolicæ Sedi judicii infallibilitatem, nisi attribuisset eidem summam in judiciis potestatem?* Ergò à contrario sensu. Si potest demonstrarii, judicium Pontificis esse incertum, lubricum ac fallax, profectò constabit quoque, eundem Pontificem non esse summum Ecclesiæ judicem.) *Esset miserrima Ecclesiæ conditio, si lupum manifestè grassantem pro pastore,* (ac proinde etiam pro judice infallibili) *agnoscere cogeretur*, scribit idem Bellarm. lib. 2. de Rom. Pontif. cap. 30. §. Tertia opinio.

2. Quòd quidam statuunt, *Concilium esse supra Papam*, id quod multos ex ipsis Pontificiis statuere, in artic. de Conciliis demonstrabitur.

(Jam verò si Papa est supra Concilium, Papa non est nec esse potest summus & authenticus controversiarum judex. Connexionem Bellarminus non negat. Sic enim scribit lib. 2. de Concil. cap. 16. arg. 4. *Si in Ecclesia*, vel, quod ipsi idem, in Concilio *esset summa potestas principaliter, in Papa instrumentaliter, ut in ministro Ecclesiæ, ut illi dicunt, qui Concilium esse supra Papam statuunt, sequeretur, Papam non esse immediatum Christi vicarium, sed mediatum, immediatè enim vicaria Christi esset Ecclesia, Papa autem esset immediatus vicarius Ecclesiæ.*)

3. Quòd agnoscunt, *Papam non esse semper paratum ac promtum ad fidei controversias definiendas.* In Legatione Reg. Hispan. ad Pontificem de definienda controvers. immacul. concept. p. 452. Gregorius XV. in literis ad Philippum IV. Hispan. Regem inter cætera sic scribit. *Ne quid novi tanta in re decernatur in præsentia, monet tum negotii magnitudo, tum Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum exemplum. Spiritus sancti enim voci auscultare, non humanarum rationum ponderib. rem examinare debemus, qui in divinæ sapientiæ cathedra Christiano orbi à Deo præfecti sumus. Quare cùm nondum æterna sapientia Ecclesiæ suæ tanti mysterii penetralia patefecerit, in Dei Romanorumq; Pontificum autoritate debent fideles populi conquiescere.*

p. 41. Prætendit Pontifex, quò minus hanc controversiam decidat, *denegatam Spiritus S. inspirationem.*

pag. 54. Paulus V. inter cætera sic lo-

loquitur, *Pontifices omnibus Regum & principum votis adesse non posse, præsertim in iis, quæ non humanâ, sed divinâ terminantur sententiâ, nec hominum judicium, sed Spiritus sancti inspirationem & internum exposcunt impulsum. Spiritus autem, quando & ubi vult, spirat secundùm suæ divinæ dispositionis & providentiæ secretum.*

Pag. 426. inquit Waddingus (qui Legationem illam edidit.) *Novum non est, remorari Legatos apud Pontifices per plures annos pro terminandis fidei arcanis, vel eis interminatis recedere & re infectâ ad suos reverti.*

4. Quòd agnoscunt, *Papam non semper posse adiri ac sententiam ejus rogari*, cùm tamen summus & authenticus judex semper in Ecclesia præstò esse debeat, ut sententia ejus rogari & audiri possit. (Agnoscit hoc ipse Bellarminus, quando lib. 4. de Roman. Pontif. cap. 3. probat infallibilitatem ac supremam judicandi potestatem non esse in Concilio, sed in Pontifice, ex eo, quòd Cōcilium generale non possit semper haberi. *Respondent, inquit* (illi scilicet, qui Papam in rebus fidei errare posse docent, si solus absque Concilio aliquid definiat,) *posse recurri ad generale Conciliū, in quo etiam Pontifex intersit. At contra est, quòd sæpe non posit cogi generale Concilium, sicut non potuit primis trecentis annis propter Ethnicorum persecutiones, & sine dubio poterat statuq; ille Ecclesiæ usque ad finem mundi perseverare, ergò debet esse in Ecclesia etiam sine generali Concilio aliquis judex, qui errare non posit.* Argumentum Bellarmini sic informatur. Quod non potest in Ecclesia semper haberi, ad illud non potest in controversiis fidei recurri & per consequens illi non competit summum & authenticum de rebus fidei judicium. Concilium generale non potest semper haberi. Ergò. Nos sub eadem propositione de Pontifice subsumimus hoc modo. Verus & legitimus Pontifex non semper habetur in Ecclesia, nec potest semper adiri & ejus sententia rogari. Ergò Pontifici non competit summum & authenticū de reb. fidei judicium.

Assumtum probamus ex eo,

Primò, quòd nō semel sed aliquoties inter ipsos Pontifices de Papatu exorta fuerint schismata, quorū ad minimū 22. numerat Johannes de Turrecremata in summ. de Eccl. l. 4. p. 1. c. 9. Onuphrius in Chronico 30. schismata numerat, per quæ Ecclesia Romana aliquādo biceps, aliquando triceps fuit & quorum quædam satis diuturna fuerunt, omniū vastissimum extitit illud, quo per annos 50. usq; ad Concilium Constantiense Rom. Ecclesia fuit conflictata. Quòd si ergò judicium summum & authenticum de rebus fidei ad solum Pontificem pertinet, consequēs fuerit, tempore schismatis, quando scil: incertum est, quis sit verus & legitimus Pontifex, nō haberi in Ecclesia summum & authenticum controversiarum judiciū, quia dubius Papa habetur pro non Papa.

Inter *Sisinnium & Dioscorum* (octavo post Christum natum seculo) fuit contentio de Pontificatu. Sed Dioscoro superato, Sisinnius eam dignitatem arripuit, quam tamen per dies 20. tantùm obtinuit. Defuncto autem eo, Dioscorus Pontificatum occupat, quē rursus Bonifacius pellit. *Horum nomi-*

na inter Pontifices non recenseri Wernerus in Fasciculo temporum putat, *eò quòd dubitatum sit, an essent veri successores.* Centur. Magdeburg. Centur. 8. cap. 8. p. 530.

Urbanus VI. & Clemens VII. AntiPapæ (decimo quarto seculo) se mutuò excommunicarunt ac diris devoverunt, ille Romanus, hic Avinionensis, neque quisquam certò statuere poterat, uter ex his duobus pro legitimo Papa & pro Vicario Christi habendus esset. Fuitq; Ecclesia Romana biceps per 40. annos. Nam & Romani mortuo Pontifici Romano substituebant alium, & Avinionenses, mortuo priore Pontifice eligebant alium. Osiand. Cent. 14. Eccl. Hist. lib. 4. cap. 1. Illi duo Pontifices terrificas bullas ad diversas mundi partes miserunt, quibus se mutuò diffamabant & excommunicabant, *& Antichristos, schismaticos, hæreticos, Tyrãnos, fures, proditores, iniquos zizaniæ satores ac filios Belial* invicem vocabant. Idem d. l. cap. 3. lib. 3.

Bellarminus lib. 4. de Rom. Pont. cap. 14. resp. ad 37. *Johannes XXIII. non fuit Pontifex omninò certus & indubitatus, proinde non necessariò est defendendus. erant enim eo tempore tres, qui Pontifices haberi volebant, Gregorius 12. Benedictus 13. & Johannes 23. nec poterat facilè judicari, quis eorum verus ac legitimus esset Pontifex, cùm non deessent singulis doctissimi patroni.*

Lib. 2. de Concil. cap. 13. §. 1. *Tempore Concilii Pisani duo Pontifices simul sedebant in schismate Gregorius 12. & Benedictus 13.*

Lib. ejusd. de Conc. cap. 19. resp. ad 3. *Tempore schismatis, quando nescitur, quis sit verus Papa, tunc dubius Papa habetur pro non Papa.*

Et postea. *Tempore Concilii Constantiensis non erat certus Papa in Ecclesia, sine quo dubia de fide definiri non possunt. In Concilio autem nullus erat Papa.*

(Excipit quidem ibidem Bellarminus. *Etsi Concilium non potest definire nova dogmata fidei; potest tamen judicare tempore schismatis, quis sit verus Papa & providere Ecclesiæ de vero Pastore, quando is nullus aut dubius est.* Sed resp. Bellarmin. ipse scribit lib. 4. de Rom. Pont. cap. 3. *sæpe non potest cogi generale Concilium.* Ergò etiam sæpe non potest definiri, quis sit verus Papa. Præterea, quis erit judex tempore schismatis adhuc durantis, antequam Concilium decernat, quis sit verus Papa?)

Secundò, quòd multi Pontifices non sunt legitimè electi, sed per Simoniacas largitiones, vel per violentam intrusionem, vel alia media illegitima Sedem Papalem occuparunt, ut multis exemplis confirmari potest, etiam ex ipsis Pontificiis scriptoribus, quorum quædam afferentur in quæstione, An Pontifex Romanus sit legitimus Petri successor.

Jam verò Papa illegitimè electus nõ est legitimus Papa, ut ostendimus superiùs ex constitutione Nicolai 2. Pont. Rom. in c. Si quis pecuniâ. dist. 79. *Electio Pontificis, Simoniacâ nundinatione inducta, nulla est, nulliusq; potestatis,* ut decrevit Julius 2. in Concilio Lateranensi Ann. 1505. habito.

Ergò etiam Papa illegitimè electus non est summus & authenticus controversiarũ judex & per conseq. eo tẽpore, quo

quo Ecclesia destituitur Pontifice legitimè electo, destituetur etiam summo & authentico controversiarum judice.

Tertiò, quòd post mortem alicujus Pontificis Sedes Romana interdũ per aliquot dies & mẽses, interdum per annum unum atque alterum vacat, ut ex Platina & Onuphrij catalogo manifestum, quo tempore itidem destituetur Ecclesia summo & authentico controversiarum judice, si soli Pontifici hæ partes judiciariæ competunt. Post Eusebium vacabat Sedes anno uno, dieb. septem; post Cœlestinum 4. anno uno, mensibus octo, diebus quindecim; post Nicolaum 4. annis duobus, mensibus tribus, duobus diebus; post Clementẽ 4. annis duobus, mensibus novem, diebus duobus &c.

5. Quòd statuunt, summũ & authenticum judicem debere instructum esse potestate coactivâ, ut partẽ, contra quã pronunciat, ad assensum cogat.

Bell. lib. 3, de Verb. Dei c. 9. §. Pręterea. *Judex debet habere autoritatem coactivam, aliòqui nihil prodesset ejus judicium.*

(Jam v. talem potestatem coactivam non obtinet Pontifex. Quamvis n. non solùm fulmine excõmunicationis, sed etiam ferro & igne pugnet contra eos, qui decretis suis adversantur, tamen nõ potest eos cogere, ut *ex corde* sibi suisq; decretis assentiantur, sed quidã externũ duntaxat assensum præbent ob metum pœnæ, quidam mortem oppetere malunt, quàm Papæ decretis obædire.)

6. Quòd de summo & authentico Pontificis Romani judicio nondum conveniunt, (quæ ipsa dissensio non mediocriter illud infirmat.)

Acriter inter se contendunt, an Concilium sit supra Papam, an verò Papa sit supra Concilium, qua de re sic disserit Bellarminus, lib. 2. de Conc. cap. 13. §. 2. *Quia Eugenius IV. Papa Concilium Basileense inchoatum dissolvere volebat, & impedire, ne ulteriùs progrederetur, cœperunt Patres* (illius Concilii) *quærere, an tenerentur obædire Pontifici, an Pontifex potiùs teneretur obædire ipsis, id est, generali Concilio. Et quoniam paulò antè viderant duos Pontifices, Johannem 23. & Benedictum 13. depositos fuisse per Concilium Constantiense, & sic impositum finem maximo schismati, cœperunt metuere, ne si Pontifex non teneatur obædire Concilio, iterum schisma renovaretur & sine ullo remedio Ecclesia remaneret. Itaque hac occasione tunc plurimi in eam sententiam iverunt, ut Concilium esset supra Pontificem: Sed dum voluerunt schismatibus viam præcludere, ipsi novum schisma fecerunt, creato Pseudopapâ Felice V. qui postea cognito errore abdicavit se Pontificatu. Et quamvis posteà in Concilio Florentino & Lateranensi ultimo videatur quæstio definita, tamen quia Florentinum Concilium non ita expreßè hoc definivit & de Concilio Lateranensi, quod expreßißimè rem definivit, nonnulli dubitant, an fuerit verè generale, ideò ad hanc usq; diem quæstio superest etiam inter Catholicos.*

Lib. ejusd. cap 14. §. 1. *De quæstione, an Concilium sit supra Pontificem, tres invenio Doctorum sententias. Prima est, Concilium esse supra Pontificem. Id asserunt Cardinalis Cameracensis, Johannes Gerson, Jacobus Almain & alii nonnulli in suis tractatibus de potestate Ecclesiæ. Item Nicolaus Cusanus in tract. de Concord. Cathol. lib. 2. cap. ultimo. Panormitanus in c. Significasti extr. de electione & ibidem Magister ejus Cardinalis Florentinus,*

sinus, Item Abulensis in cap. 18. Matth. q. 108. & in Defensorio trium conclusionum & quidam alii.

§. 4. Dicunt hi autores, Christum immediatè omnem potestatem solvendi & ligandi tribuisse Ecclesiæ, & cùm Ecclesia semper duret, immobiliter in ea semper manere hanc potestatem. Quia tamen non potest Ecclesia semper congregata (in Concilio) *manere, & exercere per se hanc potestatem, instituit Christus summum Pontificem, tanquam instrumentum generale ad omnes actiones Ecclesiæ, & in eo posuit hanc summam potestatem, ut eam exerceat nomine Ecclesiæ.*

§. 5. Differunt inter se hi autores, quòd aliqui ponunt hanc potestatem formaliter & subjectivè in solo Pontifice, in Ecclesia autem ponunt eam ut in fine, quia est propter Ecclesiam, & ut in regulante, quia Ecclesiæ est regulare & dirigere Papam, cùm ipsa non possit errare, Papa autem possit; ac deniq; ut in supplente, quia deficiente Papa propter mortem naturalem aut civilem, Ecclesia supplet ejus officium.

§. 6. Alii verò volunt, esse formaliter & subjectivè principaliter in Ecclesia, instrumentaliter in Pontifice. Conveniunt tamen in eo omnes, ut doceant, esse hanc potestatem immediatè in Ecclesia, & proinde mortuo Papa vel deposito, vel nolente adesse Concilio, Concilium non propterea esse corpus imperfectum, sed perfectum, & habere potestatem Papalem definiendi de fide, sanciendi leges, dandi indulgentias, ex quibus deducunt, Concilium esse supra Papam & posse ipsum judicare & punire, & idem esse quærere, an Papa sit major Concilio, ac si quæreretur, an sit pars major suo toto.

§. 7. Secunda opinio est, aliquorum Canonistarum, qui volunt, Papam quidem esse supra Concilium & à nemine judicari posse invitum, tamen posse ipsum sese subjicere Concilio & dare illi supra se potestatem, & si hoc fecerit, acquiescere debere sententiæ Concilii, etiamsi de ipsius depositione ageretur. Ita docet Glossa in c. Nos si incompetenter 2. q. 7. & in c. In Synodo dist. 63.

§. 8. Ultima sententia est ferè communis, quòd videlicet Papa adeò sit supra Concilium, ut non possit etiam se subjicere ejus sententiæ, si propriè de sententia coactiva agatur.

Lib. ejusd. cap. 17. §. 1. cùm formasset hanc propositionem, *Summus Pontifex simpliciter & absolutè est supra Ecclesiam universam & supra Concilium generale, ita ut nullum in terris supra se judicium agnoscat,* subjicit. *Hæc est ferè de fide.* (Non ausus fuit simpliciter dicere, esse de fide.)

Lib. & cap. iisdem §. Ad hunc locum. *Quòd Concilium Lateranense* (ultimum sub Leone X. sess. 11. disertè & ex professo docens, Pontificem esse supra omnia Concilia, & reprobans contrariū Concilii Basileensis decretum) *rem istam non definierit propriè, ut decretum fide Catholicâ tenendum, dubium est, & ideò non sunt propriè hæretici, qui contrarium sentiunt, sed à temeritate magna excusari non possunt.* (Fatetur igitur Bellarminus, *ad hanc usq; diem quæstionem esse inter Catholicos, an Pontifex sit supra Concilium, an verò Concilium sit supra Papam;* fatetur, *propositionem illam, quòd Pontifex simpliciter & absolutè sit supra Cōciliū, non esse simpliciter* de fide; fatetur, *illos, qui contrarium statuunt, non esse propriè hæreticos.* Fateri ergò etiam cogitur, quæstionem adhuc esse inter ipsos Catholicos, an Pontifex sit summus & authenticus controversiarum judex; fateri cogitur, non esse simpliciter de fide, quòd Pontifex

tifex sit summus & authenticus controversiarum judex; fateri cogitur, nō esse propriè hæreticos, qui contrarium statuunt. Hoc probè videt Greg. de Valent. inde lib. 8. Analys. cap. 7. scribit. *Qui dicunt Concilium esse supra Papam, pugnant illi reverà cum primatu Pontificis.* Subsumimus ex Bellarm. d. l. Cardinalis Cameracensis, Gerson, Almain, Cusanus, Panormitanus, Cardinalis Florentinus, Abulensis & alii dicunt, Concilium esse supra Papam. Ergò illi omnes reverá pugnant cum primatu Pontificis, & per conseq. cùm sententia illa, quòd Papa sit summus & authenticus controversiarū judex, nitatur hypothesi de primatu Papę, etiam pugnant cum assertione de summo & authentico Papæ in controversiis fidei judicio.)

In eo etiam non est plenarius cōsensus, quòd interdū Concilium cum Papa conjungunt, quando de sum̄o & authētico controversiarum judice agitur; Bellarm. l. 3. de Verbo Dei. cap. 3. *Dicimus, judicem veri sensus Scripturæ & omnium cōtroversiarum esse Ecclesiam, id est, Pontificem cū Concilio. in quo omnes Catholici conveniunt, & habetur expressè in Concilio Tridentino.*

Interdum verò soli Pontifici infallibilitatem tribuunt.

Gregor. de Valent. in anal. fid. lib. 8. cap. 1. *Romanus Pontifex habet potestatem judicandi de rebus fidei, sive per se, sive unà cum Episcoporum Concilio.*

Gretser. in Colloq. Ratisb. sess. 1. p. 35. *Pontifex Romanus est legitimus & ordinarius omnium controversiarum religionis judex, sive solus definiat, sive in Concilio generali.*

Bellarminus ipse lib 4. de Rom. Pont. cap. 3. *Concilia cùm à Pontifice dissentiunt, errare possunt, & errant de facto. Restat igitur, ut Papa sit judex.*

Lib. ejusd. præced. cap. 2. *Infallibilitas non est in Consiliariis* (i. e. Cardinalibus) *vel Episcopis* (in Concilio congregatis,) *sed in solo Pontifice.*

Nec hæc satis inter se constant, quòd Bellarm. lib. 1. de Concil. cap. 11. §. Etsi verò, scribit. *Pontifex, licet sit summus Ecclesiæ judex vice Christi, non tamen debet in controversiis fidei dijudicandis, aut suo solo judicio fidere, aut expectare revelationem divinam, sed adhibere diligentiam, quantam res tanta postulat & media ordinaria, & tum demum expectare assistentiam Spiritus sancti & directionem divinam. Porrò, medium ordinarium ac proinde necessarium est Concilium, magnum aut parvum, unum vel plura, prout ipse judicaverit.*

Lib. 4. de Rom. Pont. cap. 7. sic scribit. *Etsi in Pontifice sit infallibilitas, tamen non debet ipse contemnere media humana & ordinaria, quibus deveniri potest ad veram rei cognitionem, medium autē ordinarium est Concilium majus aut minus, pro magnitudine vel parvitate rei, de qua agitur.*

Contrà verò idem Bellar. lib. 4. de R. Pont. cap. 2. scribit. *Omnes Catholici conveniunt in eo, Pontificem, vel solum, vel cum suo particulari Concilio aliquid in re dubia statuentem, sive errare possit, sive non, esse ab omnib. fidelibus obœdienter audiendum.* ibid. *infallibilitas non est in cœtu Consiliariorum vel Concilio Episcoporum, sed in solo Pontifice* (At si Pontifex audiendus est, etiamsi solus aliquid definiat, & si in ipso solo est infallibilitas, certè Concilium non erit medium necessarium.)

7. Quòd agnoscere coguntur, interpretationes Scripturæ à Pontificib. adductas

ductas, ex quibus decreta sua eliciunt, quandoq; esse peregrinas & minùs cõgruas. (Atqui si Pontifices in Scripturæ interpretatione à scopo quandoq; aberrant, etiam in decretis suis scopum non semper feriunt, & per consequens non competit illis summum & absolutum in rebus fidei judicium.)

Corn. Agrip. de van. scient. cap. 92. *Qui Pontificum canones diligenter examinarit, cõperiet admirabilia & abscondita mysteria, quæ aliqui Romani Pontifices proferunt, ea quæ habentur in Scripturis nonnunquam adulterãtes atq; suis figmentis adsimilantes atq; adaptantes.*

Benno Cardinalis in lib. de vita & rebus gestis Gregorii 7. de Pontifice illo scribit, quòd *Scripturas sacras violenter intorserit in adjutorium falsitatis.* Aventinus lib. 7. Annal. de eodem Gregorio 7. asserit, quòd *divinas literas falsò interpretando libidini suæ servire coegerit.*

Gratianus in c. Decretales dist. 20. *Quæritur de expositionib. sacræ Scripturæ, an exæquentur, aut subjiciantur Canonibus Conciliorum? Quò enim quisq; magis ratione nititur, eò majoris autoritatis ejus verba esse videtur. Plurimi autem tractatorum, sicut pleniori gratiâ sancti Spiritus, ita ampliori scientiâ aliis præcellentes, rationi magis adhæsisse probãtur, unde nonnullorum Pontificum constitutis Augustini, Hieronymi atque aliorum tractatorum dicta videntur esse præferenda.* Huic Gratiani assertioni conforme est illud Tostati Abulensis tom. 1. cap. 8. q. 203. p. 253. *In sanctarum Scripturarum expositione & consequenter in inquisitione aliarum quarumlibet veritatum tractatores sacræ Scripturæ, ut Hieronymus, Augustinus & cæteri, sunt præponendi Pontificibus.* (Subjungit quidem Gratianus distinctionem inter Scripturæ expositionem & causarum definitionem. *Aliud est*, inquit, *causis terminum imponere, aliud Scripturas sacras diligenter exponere. In negotiis definiendis non solùm est necessaria scientia, sed etiam potestas &c. Proinde divinarum tractatores Scripturarum, etsi scientiâ Pontificibus præemineant, tamen quia dignitatis eorum apicem non sunt adepti, in sacrarum quidem Scripturarum expositionibus eis præponuntur, in causis verò definiendis secundum post eos locum merentur.* Sed distinguendum est inter definitionem negotii alicujus Ecclesiastici & inter determinationẽ articulorũ fidei. In definitione negotii alicujus Ecclesiastici fortè sufficit potestas major, licet nõ præstò sit sciẽtia major, sed ad determinationẽ articulorum fidei omninò requiritur major Scripturæ scientia, cùm fidei articuli non nisi ex Scripturis sint determinandi. Adde, quòd Pontifici summum locum hodie tribuunt, non solùm in causarum definitione, sed etiam in Scripturæ interpretatione, nec possunt aliter statuere, si hypotheses suas velint salvare. Nam si Pontifex non est infallibilis & authenticus in Scripturæ expositione, utique etiam non potest esse summus & authenticus judex in controversiarum fidei determinatione.)

Age verò expendamus exempla quædam ejusmodi peregrinarum & incongruarum interpretationum.

Clemens Epist. 1. Episcopos & Sacerdotes nõ esse accusandos aut damnandos à Principe & judice seculari, probat ex eo, quia *Paulus dicit, pro minimo nobis*

esse debet, ut à talibus arguamur, vel ab humano die.

Anacletus Epist. 1. 2. & 3. idem probat ex eo, *quòd Christus dicit, Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei; quòd Petrus scribit, Deus superbis resistit, humilibus autē dat gratiam; quòd Johannes monet, ne omni Spiritui credamus; quòd Paulus pronunciat, unusquisq; pro se rationem reddet Deo; quòd Dominus nō per alium, sed ipse Sacerdotes ementes & vendentes flagello è templo ejecit; quòd dictum à Regio Psalte, Deus stetit in Synagoga Deorum & dixit, Dii estis, & filii excelsi omnes; quòd Paulus quærit, Tu quis es, qui judicas servum alienum?*

Idem Anacletus, *Ecclesiam Romanam obtinuisse à Domino primatum & eminentiam potestatis super universas Ecclesias, ac totius populi Christiani gregem,* probat ex eo, *quia Paulus dicit, se sine intermissione memoriam facere Romanæ Ecclesiæ in suis orationibus; quia Petro à Domino sit concessum, ut reliquis præesset Apostolis & Cephas, id est, caput & principium teneret Apostolatus.* c. sacrosancta dist. 22.

Nicolaus c. Inferior dist. 21. *Inferior nō potest potiorem ligare, unde Propheta ait. Nūquid gloriabitur securis contra eum, qui secat in ea? aut exaltabitur serra cōtra eum qui trahit eam?* (Imperator contra Papam.)

Bonifacius VIII. c. Unam sanctam extr. de majorit. & obœd. *Sive Græci, sive alii se dicant Petro, ejusq; Successoribus non esse commissos, fateantur necesse est, se de ovibus Christi non esse, dicente Domino in Johanne, Unum ovile & unicum esse pastorem.* ibidem. *In hac Pontificis potestate esse duos gladios, spiritualem videlicet & temporalem, Euangelicis dictis instruimur. Nam dicentibus Apostolis, Ecce duo gladii hic, in Ecclesia scilicet cū m Apostoli loquerentur, non respondit Dominus nimis esse, sed satis. Certè qui in potestate Petri temporalem gladium esse negat, malè verbum attendit Domini proferentis, Converte gladium tuum in vaginam. Oportet autem gladium esse sub gladio & temporalem autoritatem spirituali subjici potestati. Nam cùm dicat Apostolus. Non est potestas nisi à Deo, quæ autem sunt, ordinatæ sunt, non autem ordinatæ essent, nisi gladius esset sub gladio & tanquam inferior reduceretur per alium in superiora.*

Et postea. *Si deviat terrena potestas, judicabitur à potestate spirituali, sed si deviat spiritualis minor, à suo superiori. Si verò suprema, à solo Deo, non ab homine poterit judicari, testante Apostolo. Spiritualis homo judicat omnia, ipse autem à nemine judicatur &c. Quicunque igitur huic potestati à Deo sic ordinatæ resistit, Dei ordinationi resistit, nisi duo, sicut Manichæus, fingat esse principia, quod falsum & hæreticum judicamus, quia testante Mose, non in principiis, sed in principio cœlum Deus creavit & terram.*

Innocentius 3. c. Solitæ extr. de majorit. & obœdient. *Imperium teneri obœdire Sacerdoti,* probat ex eo, *quia dictum est Sacerdoti, Ecce constitui te super gentes & regna, ut evellas ac dissipes, ædifices & plantes. Item quia Deus fecerit duo luminaria magna in firmamento cœli, id est, duas in Ecclesia instituerit dignitates, quæ sunt Pontificalis autoritas & Regalis potestas, sed quanta est inter Solem & Lunam, tantam esse in Pontifices & Reges differentiam* (quam expositionem loci Genes. 1. Molina Jesuita tom. 1. de justit. & jure tract. 2. Disput. 29. tanquam Pontifice dignam allegat.)

Idem Innocentius 3. sermon. 2. in

festo

festo Petri & Pauli. *Dominus dicit ad Petrum. Duc in altum, id est, vade Romam & te cum tuis transfer ad urbem, quæ dominium habet super omnes gentes & ibi retia laxato in capturam.*

Symmachus Papa c. Aliorum caus. 9. q. 3. *De Sede Romana mihi per Prophetam dictum videtur Es. 10. Si hæc humiliatur, ad cujus fugietis auxilium & ubi relinquetis gloriam vestram?*

Eugenius in Epistol. ad Egbertum Bamberg. *sanctos in Divorum numerum esse adscribendos & canonizandos, ut adorentur,* probat ex Matth. 5. *Non debet abscondi lucerna sub modio, sed poni super candelabro.*

Adrianus Papa tom 3. Concil. in Decret. collect. per Adrianum p. 613. *Papa non judicabitur à quoquam, quia scriptum est, non est discipulus supra Magistrum.*

Dictum Evangelistæ Matth. 7. v. 29. *Erat Jesus docẽs tanquam potestatem habens,* sic exponit Appẽdix ad decretum Leonis IV. c. Ideò permittente caus. 25. q. 1. *Tanquam potestatem habens, id est, tanquam legis Dominus, addens moralibus ea, quæ deerãt ad perfectionem, umbram figuralium in lucem spiritualis intelligentiæ commutans, non tanquam scribæ eorum, qui literæ legis adstricti non audebant aliquid addere vel commutare.*

Ezechiel in mystica visione quatuor animalia conspicit cap. 1. Per ea Appendix ad decretum Innocentii c. Inter quatuor lib. 1. Decret. Gregor. titul. 33. quatuor Patriarchales Ecclesias *Antiochenam, Alexandrinam, Hierosolymitanam & Constantinopolitanam* significari statuit.

Exod. 19. v. 13. prohibet Deus, *ne ullum jumentum ante solennem legis promulgationem in montem ascendat.* Illud Appendix ad decretum Innocentii c. Cùm ex injuncto lib. 5. Decret. Gregor. tit. 7. sic exponit. *Arcana fidei Sacramenta non sunt omnibus passim exponenda, cùm non possint ab omnibus intelligi &c. unde rectè fuit olim in lege divina statutum, ut bestia, quæ montem tetigerit, lapidetur, ne videlicet simplex aliquis & indoctus præsumat ad subtilitatem sacræ Scripturæ pertingere.*

Apocal. 1. vers. 16. de Christo dicitur. *Ex ore ejus gladius utrinque acutus exivit.* Illud Pontifex Innocentius c. Ex ore lib. 5. decret. Gregor. tit. 33. sibi accommodat. *Ex ore,* inquit, *sedentis in throno procedit gladius acutus, quoniam ex ore Romani Pontificis justa debet exire sententia, quæ contra justitiam nulli parcat &c.*

Psal. 22. vers. 21. orat David in persona Christi. *Erue à framea animam meam & de manu canis unicam meam.* Hoc Bonifacius c. Unam sanctam lib. 1. Extrav. comm. tit. 8. ad præeminentiam Romanæ Ecclesiæ applicat. *Hanc,* inquit, *veneramur & unicam dicente Domino in Propheta. Erue à framea &c. Pro anima enim, id est, pro seipso capite simul oravit & corpore, quod corpus unicam scilicet Ecclesiam nominavit propter Sponsi, fidei, Sacramentorum & caritatis Ecclesiæ unitatem.*

In decisionibus controversarum quæstionum eâdem dexteritate interpretantur & applicant Scripturam.

Quæritur, *an qui secundam uxorem post Baptismum & obitum prioris conjugis acceperit, ad ministerium ordinari queat?* Negat Innocentius Epist. 22. ut habetur c. Deinde dist. 26. argumento eo, quòd

Apostolus dicat. 1. Tim. 3. v. 2. Episcopum oportet esse unius uxoris maritum.

Quæritur, *an diebus inter Pascha & Pentecosten intermediis liceat se in oratione prosternere causâ humilitatis?* Negat Martinus Pontifex c. Si quis Presbyter distinct. 30. argumento eo, quòd *in his diebus gaudium resurrectionis Domini celebramus.*

Quæritur, *an ministri verbi à consuetudine conjugali prorsus abstinere debeant?* Affirmat Innocentius c. Nam sicut dist. 31. argumento eo, *quòd Paulus ad Corinthios scribat 1. Epist. 7. Abstinete ad tempus, ut expeditiùs vacetis orationi. Si hoc præcepit Laicis, multò magis Sacerdotibus, quibus orandi & sacrificandi juge sacrificium est, qui proinde semper debent ab hujusmodi consortio abstinere.*

Quæritur, *an Sacerdotibus matrimonio interdicendum?* Affirmat Siricius c. Plurimos dist. 82. argumento eo, quòd *Deus illos, quibus committebantur sancta sanctorum, præmoneat, dicens. Sancti estote, quia ego sanctus sum, Dominus Deus vester.* Innocentius c. Proposuisti dist. ead. *quia scriptum est, Qui in carne sunt, Deo placere non possunt.*

Quæritur, *an Sacerdotes non nisi à viris idoneis & probatis accusari possint?* Affirmat Anacletus c. Accusatio caus. 2. q. 7. quia *Dominus sacri corporis sui tractatores à vilibus & reprobis & non idoneis personis infamari noluit, nec calumniari, sed ipse proprio flagello peccantes Sacerdotes à templo ejecit.*

Quæritur, *an peregrina judicia ab Episcopis Ecclesiæ sint submovenda?* Affirmat Anacletus c. Leges caus. 3. q. 6. quia *Dominus mentionem faciens de Loth, per Mosen loquitur dicens. Ingressus es quidem, inquit, ut advena, nunquid ut judices?*

Quæritur, *quare Imperatori non subjiciantur totæ Ecclesiæ & ipsi Pontifices, sed tantùm exteriora dantur tributa?* Respondet Urbanus c. Tributum caus. 23. q. 8. *quia Petrus non totum piscem jussus est dare, sed tantùm staterem, qui in ore ejus inventus est.*

Quæritur, *cur sacrificium altaris non in serico panno, aut tincto, sed in puro linteo terreno lino procreato atque contexto sit celebrandum?* respondent Eusebius & Sylvester c. Consulto distin. 1. de consecrat, quia *corpus Domini nostri JESU CHRISTI in sindone lintea munda fuit sepultum.*

Quæritur, *quare Missarum celebrationes ante horam diei tertiam minimè sint celebrandæ?* respondet Telesphorus c. Nocte dist. ead. *quia & eâdem horâ Dominus crucifixus est & super Apostolos Spiritus sanctus descendisse legitur.*

Quæritur, *quare sufficiat Sacerdoti unam Missam celebrare in die una?* respondet Alexander c. Sufficit dist. ead. quia *Christus semel passus est & totum mundum redemit.*

Quæritur, *quare duo hymni ab Angelis in Novo Testamento decantati, Alleluja, atque Gloria in excelsis Deo, in Septuagesima sint intermittendi?* respondet Leo nonus c. Hi duo dist. eâdem, quia *peccato hominis veteris à conventu Angelicæ jubilationis expulsi in hujus miseræ vitæ Babylonem, super flumina ejus sedemus & flemus, dum recordamur illius Sion, in qua Deum decet hymnus.*

Quæritur, *quare in calice Eucharistico aqua vino misceri debeat?* respondet Alexander c. In Sacramentorum dist. 2. de consecrat. *quia utrumque ex latere ejus in passione Christi profluxisse legitur.* Julius c. Cùm omne dist. eàdem, quia *videmus in aqua populum intelligi, in vino verò ostendi sanguinem Christi. Ergò cum in calice vino aqua miscetur, Christo populus adunatur, & credentium plebs ei, in quem credit, copulatur & jungitur. Quæ copulatio & conjunctio aquæ & vini sic miscetur in calice Domini, ut mistio illa non possit separari. Nam si vinum tantùm quis offerat, sanguis Christi esse incipit sine nobis; si verò aqua sit sola, plebs incipit esse sine Christo.*

Quæritur, *Cur non professus ad regimen Ecclesiæ regularis eligi non debeat?* respondet Pontifex c. Cùm causam in decret. Gregorii lib. 1. tit. 6. *quia secundùm legem divinam non est arandum in bove & asino, nec quisquam debet vestem inducere de lana linoque contextam.*

Quæritur, *quare Episcopus non debeat se propriâ autoritate de sua Ecclesia ad aliam transferre?* respondet Innocentius c. Quantò lib. 1. Decret. Gregor. cap. 7. quia *veritas in Evangelio protestatur. Quos Deus conjunxit, homo non separet.*

Quæritur, *quare Romana Ecclesia speciale festum de Trinitate non faciat?* respondet Alexander 3. c. Quoniam lib. 2. Decret. Gregor. tit. 9. quia *singulis diebus Gloria Patri & Filio & Spiritui sancto & cætera similia dicuntur ad laudem pertinentia Trinitatis.*

Quæritur, *quare Clerici non habentes temporalia à Laicis non teneantur eis præstare juramenta fidelitatis?* respondet Innocentius c. Nimis lib. 2. Decret. Gregor. tit. 24. quia *secundùm Apostolum servus Domino suo stat aut cadit.*

Quæritur, *quare non valeat præscriptio cum mala fide?* respondet Innocentius c. Quoniam lib. ejusdem. titul. 26. quia *omne quod non est ex fide, peccatum est.*

Quæritur, *utrum aqua cum vino in sanguinem convertatur?* respondet Innocentius c. cùm Marthæ lib. 3. Decret. Gregor. titul. 41. *inter opiniones varias probabiliorem judicari, quæ asserit, aquam cum vino in sanguinem mutari, ut expressiùs eluceat proprietas Sacramenti. Nam cùm aquæ multæ sint populi multi, juxta quod alibi legitur; Beati qui seminatis super omnes aquas, ideo vino aqua unitur, ut Christo populus adunetur.*

Quæritur, *an meretrices in matrimonium ducendæ?* respondet Clemens 3. c. Inter opera lib. 4. Decret. tit. 1. *Statuimus, ut omnibus, qui publicas meretrices de lupanari extraxerint & duxerint in uxores, quod agunt, in remissionem proficiat peccatorum.*

Quæritur, *an Pontifex, etiam in temporalibus, potestatem habeat?* affirmat Innocentius c. Per venerabilem lib. ejud. tit. 17. argumento eo, *quia Paulus, ut plenitudinem potestatis exponeret, ad Corinthios scribens, ait. Nescitis quoniam Angelos judicabimus, quantò magis secularia?*

(Has & alias hujus generis detorsiones potiùs quàm interpretationes Scripturæ nemo poterit dicere genuinas, proprias, cõgruas & à S.S. intentas. Coguntur ergò fateri, Pontifici immeritò tribui absolutam & authenticam Scripturas interpretandi potestatem. Quin imò, si talem aliquã potestatẽ accepisset, ab-

abusu isto nefario eam perdidisset, quia Simplicius 1. Papa Rom. Epistol. 2. talem profert sententiam. *Privilegium meretur amittere, qui permissâ sibi abutitur potestate.*)

8. Quòd agnoscunt, Papam in notorio crimine constitutum, non posse esse judicem (jam verò constat, multos Pōtifices non uno, sed multis flagitiis fuisse infames, ipsismet Pontificiis scriptoribus attestantibus.)

Ludovicus Romanus (celebris seculi sui JCtus, qui Concilio Basileensi interfuit & diem suum in eo obiit, sepultus Basileæ) in Consil. ult. num. 15. & 16. probat, *in tali casu Papam non posse esse judicem*, citans ad hoc præclarum canonem, qui incipit, Nullus dist. 38. *quòd qui rebelliter vivit & discere atque agere bona recusat, magis Diaboli, quàm Christi membrum esse ostenditur & potiùs infidelis, quàm fidelis esse monstratur.*

Philippus Decius JCtus itidem celebris, qui Concilio Pisano interfuit, inque eo causam Cardinalium adversus Pontificem Julium 2. defendit) in eandem sententiam pedib. ivit, eamque multis argumentis confirmavit, in Cons. 115. n. 4. usq; ad n. 10.

9. Quòd agnoscere coguntur, Pontifici in quibusdam obœdientiam posse denegari, (ex quo evidenter sequitur, Pontificem non esse summum, authenticum & absolutum judicem, aliàs enim absolutè in omnibus ipsi esset obœdiendum.)

Bellarminus lib. 2. de Pontif. cap. 29. resp. ad 7. *Licet resistere Pontifici invadenti animas, vel turbanti Rempubl. & multò magis, si Ecclesiam destruere niteretur. Licet, inquam, ei resistere non faciendo quod jubet & impediendo, ne exequatur voluntatem suam.*

Idem cùm dixisset lib. 4. de Roman. Pontif. cap. 5. §. ultim. *Si Papa præciperet vitium, aut prohiberet virtutem, Ecclesiam teneri credere, virtutem esse malam & vitium esse bonum*; in Recognitione librorum de summo Pontif. limitat hoc suum responsum, *se* videlicet *locutum esse de actibus dubiis virtutum, aut vitiorum. Nam si præciperet manifestum vitium, aut prohiberet manifestam virtutem, dicendum esset cum Petro Actor. 5. Obœdire oportet Deo magis, quàm hominibus.*

Bartholomæus Hugolinus celebris Doctor juris, postquam in Responsionibus ad tractat. 7. Theologorum acriter contendisset, *stylum Romanæ Curiæ vim legis habere seu jus facere, preceptis summi Pontificis parendum & non de ipsis judicandum*, postea tamen hoc restringit ad casus dubios, *ut ob certas causas non peccatur non parendo præcepto Romani Pontificis*, ex c. non nisi vers. pro gravi quoq; scandalo, de renunciat. Plura in eandem sententiam adduximus in cap. præced. membr. 4. §. 8.

10. Quòd refugiunt dicere, fidem nostram ultimâ analysi in judicium Romani Pontificis resolvi. (At si Pontifex esset summus, absolutus & authenticus judex, tum fides nostra in illius judicium ultimò resolveretur.)

Bellarm. lib. 1. de verbo Dei cap. 2. *Sacris literis nihil est notius, nihil certius.* Stapletonus de princ. fid. doctrin. contr. 4. lib. 8. cap. 20. *Quamvis non nisi per Ecclesiam revelantem Deum teneamus, tamen non*

cum Durando in Ecclesiæ voce acquiescimus, ita ut in Ecclesiæ vocem, ut supremam autoritatem, fides nostra desinat, sicut Scholastici quidam incautiùs & imperitiùs tradiderunt.

II. Quòd agnoscere coguntur, Pontificem in definiendo quandoque non adhibere debitam diligentiam, & media necessaria, (ex quo evidenter sequitur, ipsum non esse summum, authenticum, absolutum & infallibilem controversiarum judicem. Sic enim concludimus: *Pontifex in controversiis fidei dijudicandis non debet expectare revelationem divinam, sed adhibere diligentiam, quantam res tanta postulat & media ordinaria, ac tum demum expectare assistentiam Spiritus sancti & directionem divinam*, ut totidem verbis scribit Bellarminus lib. I. de Conciliis cap. II. §. Etsi. Ergò à contrario sensu. Si non adhibet debitam diligentiam, quantam res tanta postulat ac media ordinaria, non potest nec debet expectare assistentiam Spiritus sancti & directionem divinam, & per consequens eo in casu non est summus, absolutus, authenticus & infallibilis judex. Jam verò contingit, Pontificem, si solus aliquid definiat, non adhibere debitam diligentiam, ac media ordinaria. Ergò etiam contingit, Pontificem non habere assistentiam Spiritus sancti, & directionem divinam, ac per consequens non esse authenticum & infallibilem judicem. Assumtum probatur. Qui vel bellis, vel venationibus, vel aleæ, vel Veneri indulgent, non adhibent in dijudicandis fidei controversiis diligentiam, quantam res tanta postulat. Quidam Pontifices bellis, quidam venationibus, quidam aleæ, quidam Veneri indulserunt, ut exemplis plurimis ex ipsis Historicorum Pontificiorum scriptis demonstrari potest. Ergò illi non adhibuerunt in controversiis fidei dijudicandis diligentiam, quantam res tanta postulat. Ulteriùs, qui sunt illiterati ac rudes, non possunt adhibere media ad Scripturæ interpretationem & controversiarum dijudicationem necessaria. Quidam Pontifices fuêre illiterati ac rudes. De Paulo II. sic scribit Platina in ipsius vita, circa finem: *Humanitatis studia ita oderat & contemnebat, ut ejus studiosos uno nomine hæreticos vocaret. Hanc ob rem Romanos adhortabatur, ne filios diutiùs in studiis literarum versari paterentur, satis esse, si legere & scribere didicissent. Me* (Platinam) *ipsum in carcerem conjici mandavit, propterea, quòd Concilii indicendi mentionem feceram.*

Alphonsus à Castro lib. I. adv. hæres. cap. 4. edit. Colon. 1543. *Multos ex Romanis Pontificibus tam illiteratos fuisse*, scribit, *ut Grammaticam penitùs ignorarint*, (in posterioribus editionibus Lugdun. & Colon. illud est expunctum.)

Quomodo igitur talis Pontifex, vel diligentiam debitam in controversiis fidei dijudicandis adhibere potuisset, vel medium ordinarium, quod teste Bellarmino d. l. est Concilium, adhibere voluisset? Consequens igitur est, quòd temerè ac proinde nec authenticè nec infallibiliter definivisset, si controversia fidei ipsi definienda fuisset.

Excipit quidem Bellarminus lib. 4. de Rom. Pontif. cap. 2. §. Videntur. *Non posse fieri, ut Pontifex temerè definiat. Qui enim promisit finem, sine dubio promisit & media, quæ ad eum finem obtinendum necessaria*

 sunt.

sunt. Parùm autem prodesset scire, Pontificem non erraturum, quando non temerè definit, nisi etiam sciremus, non permissuram Dei providentiam, ut ille temerè definiat. (At quis nō videt, hîc manifestè peti principium? De illo ipso enim quæritur, an data sit Pontifici talis absoluta infallibilitas, ut temerè definire non possit? Præterea, si divina providentia nō permittit, ut Pontifex, etiamsi solus pronunciet sententiam, temerè definiat, quorsum ab eo requiritur, tanquam necessaria conditio infallibilitatis, ut diligentiam debitam & media ordinaria adhibeat?)

Huc pertinent exempla, quæ testantur, Pontificē non sincerè, sed vel gratiæ vel odii præjudicio jus dicere. Henricus Rex Angliæ dissolvi postulabat matrimonium à se contractum cum Catharina Austriaca. Controversia defertur ad Clementem VII. qui *obstrictus officio,* inquit Jovius lib. 35. *neq; Henricum, neq; Cæsarem offendere destinarat.* Eo mortuo ad Paulum III. lis delata, qui in gratiam Cæsaris definivit, *Henricum iniquè Catharinam repudiasse.*

Arg. Adversſ. primò ex V. T. 1. Exod. 18. *Moses sedebat, tanquam caput & princeps illius Ecclesiæ, & ad omnia dubia circa Legem Dei exorta respondebat. Ergò judicium de rebus fidei pertinet ad Pontifices.* Bellarmin. lib. 3. de V. Dei cap. 4.

Resp. 1. Bellarminus ibidem scribit: *Mosen fuisse summum Pontificem extraordinarium à Deo specialiter constitutum, non autem ordinarium, cui succederetur.* (Quomodo ergò à Mose extraordinario Pontifice ad Romanum Pontificem, cujus successionem volunt esse ordinariam, argumentum duci potest?) 2. Bellarmin. ibid. scribit: *Petrus ordinarius erat Pastor totius Ecclesiæ, cui soli succedi debebat, reliqui extraordinarii, quib. non erat in illa potestate succedendum.* (Falsum quidem hoc est, quia omnes Apostoli æqualem potestatem à Christo acceperunt Matth. 28. v. 19. Marc. 16. v. 15. interim ex hypothesi contra Bellarminum sic concludimus. Ut *Moses superior Aarone, quia hic ordinarius, ille extraordinarius fuit Sacerdos,* quod totidem verbis Bellarminus hîc asserit, ita quoque reliqui Apostoli erunt Petro superiores, cùm hi fuerint extraordinarii Pastores, ille verò ordinarius.) 3. Colligantur enconia, quæ à Pontificiis Interpretibus Mosi meritò tribuuntur, & periculum fiat, an possint ea accommodari ad Romanum Pontificem? si præstiterint illud, agnoscemus Romanū Pontificem pro Mosis successore. 4. Bellarmin. lib. 3. de V. Dei cap. 2. scribit: *Scripturas nullas tum temporis extitisse.* Ergò ad Scripturæ interpretationem hic locus non spectat. 5. Negamus, Mosen fuisse summum Pontificem. Illi probāt in Colloq. Ratisbon. sess. 2. ex Psal. 99. v. 6. *Moses & Aaron in Sacerdotibus ejus.* Sed resp. ex Pineda in cap. 12. Jobi v. 19. ubi fatetur, *nomen Sacerdotis non semper esse in Scriptura sacri & Ecclesiastici officii, sed aliquando honoris & dignitatis.* (2. Sam. 8. v. 18. filii Davidis dicuntur כֹּהֲנִים, qui tamen fuêre Sacerdotes, cùm non fuerint ex tribu Sacerdotali, inde 1. Paralip. 18. v. 17. sic exponitur, quòd fuerint *Principes ad manum Regis.*) Instant, *Mosen verè & propriè fuisse* כֹּהֵן *Sacerdotem, cùm exercuerit munera Sacerdotalia, sacrificando, docendo, consecrando vestes, & quod majus est, Pontificem & Sacerdotes inungendo atq; initiando.* Resp

non

non omnia munera Sacerdotalia exercuisse legitur, cùm nuspiam dicatur ingressus in sanctum Sanctorum; & quædam Sacerdotem, qualem Pontificii hîc volunt intellectum, non constituunt, cùm & Samuel talia obiisse legatur, quem כהן fuisse, ipsi Pontificii negant. Genebrardus in Comment. Psal. 99. *Samuel non fuit Sacerdos, nisi fortaßè per quandam dispensationem, secundùm quam per sese holocausta obtulit, benedixit hostiæ, tulit lenticulam olei & in Regem unxit Saulem.* Bellarminus libr. 3. de verbo Dei cap. 4. *Si viri primarii dicerentur Sacerdotes Psal. 99. v. 6. etiam Samuel, qui erat vir primarius, fuisset vocatus Sacerdos. Quod tamen non fecit David, qui sciebat, Samuelem non fuisse Sacerdotem, sed judicem tantùm: non enim descendit ex familia Aaron, sed Core consobrini ejus, 1. Paralip. 6.*

2. Deut. 17. *Remittuntur homines ad judicium summi Sacerdotis.* Bellarminus lib. 3. de Verbo Dei cap. 4. & lib. 4. de Rom. Pontif. cap. 1, Resp. vide in cap. 2. præcedente.

3. Eccles. 12. *Verba sapientum sicut stimuli, & sicut clavi in altum defixi, quæ per Magistrorum consilium data sunt à Pastore uno. His amplius, fili mi, ne requiras. Ergò quando sententia data est à summo Pastore, tunc penitùs acquiescendum.* Bellarminus lib. 3. de Verbo Dei cap. 4.

Resp. 1. Glossa interlinearis hîc annotat: *Magister vester unus est Christus.* Hugo Cardin. *Ab uno Pastore, hoc est, Christo, qui solus est animarum Pastor.* Gloss. ordin. *Pastor unus hoc in loco Christus est, sicut manifestè exposuit Ezech. cap. 34. Suscitabo super eas Pastorem unum.* 2. Lyranus in h. l. *Data sunt à Pastore uno, scil. ipso Deo, qui omnia regit & pascit. Magistri verò isti possunt dici tres personæ in divinis, vel Angeli in quibus primò revelantur divina secreta & sunt executores divinæ voluntatis. His, hoc est, sacræ Scripturæ libris, ne requiras amplius, ut exponit Rabanus, per hoc tamen non excluduntur libri alii ad intellectum sacræ Scripturæ necessarii, sed illi, qui non sunt ad salutem necessarii.* 3. Salonius in h. l. *Qui isti sapientes sunt? quis iste unus Pastor? sapientes sunt Prophetæ, unus Pastor Deus, à quo data sunt omnia verba sapientum, qui ipse docuit Magistros, id est, Prophetas & Apostolos.* 4. Franciscus Titelmannus in h. l. *Unde verò hanc vim, occultamq; energiam habeant sapientum verba, & unde suam nacta sint autoritatem, subsequenter insinuat, dum ait: Quæ per Magistrorum consilium data sunt à Pastore uno, nempe Deo. Non enim, ut sanctus Petrus ait, voluntate humanâ allata est aliquando Prophetia, sed Spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti Dei homines. Ab hoc igitur Pastore summo, qui est veritas prima & regula veritatis mentiri nescia, verba sapientum procedunt.* 5. Johannes Ferus in h. l. *Hæc est summa commendatio sacræ Scripturæ, quòd ab uno illo & vero Pastore data est, nempe Deo.* 6. Vatablus per hunc Pastorem intelligit *Spiritum sanctum.* 7. Pineda in h. l. sic commentatur. *Chaldæus per hunc Pastorem intelligit Moysen, Cajetanus Prophetas &c. Sed quàvis Pastor unus poßit dici utcunq; Moses aut Propheta alius, unus tamen ille Pastor Spiritus sanctus est, quo inspirati locuti sunt sancti Dei homines; Pastor unus ille Christus est.* (Quod Pineda addit, *& quem sui loco Vicarium in terris visibili Ecclesiæ visibilem Pastorem præfecit*, illud non probat ex idoneo

aliquo interprete in h. l.) *Eleganter verò hunc locum suâ paraphrasi illustrat Neocæsariensis. Sapientissima illa documenta ab uno Pastore & Magistro accepta, q. ex uno ore omnes, atq; ita se concordes dabunt, creditam sibi doctrinam ornatiùs & copiosiùs exponentes.* 8. Ludovicus à Ponte libr. 3. Commēt. in Cant. Cant. Exhort. 6. p. 570. *Verba sapientum dicuntur stimuli, quia pigros pungunt & stimulant; clavi verò, quia cor penetrant &c. Hæc autem verba collecta sunt per consilium Magistrorum, scil. Prophetarum, & Apostolorum ac Evangelistarum in utroq; Testamento. Sed tamen cuncta sunt ab uno Pastore, ab uno Deo, ab uno Christo, qui per reliquos stimulat, penetrat, accendit, docet & oves pascit.* 9. Michaël Ghislerius in Cantic. Cant. cap. 1. v. 4. Exposit. 2. *Verba sapientum, hoc est, verba sacræ Scripturæ, quæ per sapientes prolata sunt, sunt sicut stimuli, excitantia pigros homines ad Dei dilectionem, sicq; cor hominis penetrant usq; ad intima, sicut clavi, qui defiguntur in altum &c. Hanc verò vim inde habent, quòd à Deo uno Pastore summo, qui est veritas prima & regula veritatis, procedunt, & per Magistrorum à Deo inspiratorum consilium, unanimemq; consensum tradita sunt. Quoniam omnes veræ sapientiæ Magistri, omnes Prophetæ in Vet. & Apostoli in Nov. Testam. eandem attestantur & confirmant veritatem, ut appareat, omnes ex uno ore loqui.*

4. Agg. 2. *Interroga Sacerdotes Legem. Ergò ad Sacerdotem ex officio pertinet explicare sententiam Dei.* Bellarm. d. l.

Resp. 1. Lyranus in cap. 2. Hagg. *Interroga Sacerdotes Legem, quia ex officio tenentur eam scire.* (Ergò non de summo Sacerdote tantùm, sed de aliis etiam Sacerdotibus Propheta loquitur. Nemo verò nostrûm negat, publicum de controversiis fidei judicium ad Ministerium Ecclesiasticum pertinere.) 2. Ribera in cap. 2. Hagg. adducit & approbat dictum Hieronymi in h. l. *Considera Sacerdotum esse officii, de Lege interroganti respondere. Si Sacerdos est, sciat Legem Domini: si autem ignorat Legem, & ipse se arguit non esse Domini Sacerdotem, id est, bonum & idoneum Sacerdotem.* Christophorus à Castro in cap. 2. Hagg. *Legitimas fuisse Sacerdotum responsiones, ex Scriptura ipsa constat.* (Ergò Doctores Ecclesiæ in dijudicandis fidei controversiis non habent absolutam infallibilitatem & authenticam potestatem, sed astricti sunt ad Legem, sive quod idem est, ad Scripturam sacram.)

5. Malach. 2. *Labia Sacerdotis custodient scientiam & Legem requirent ex ore ejus. Ergò ad Sacerdotem ex officio pertinet explicare sententiam Dei.*

Resp. 1. Lyranus in cap. 2. Malach. *Ad officium Leviticum & potissimùm Sacerdotum pertinet populum docere, habent enim officium Angelicum, scil. colere Deum & dirigere populum, sicut Angeli in ministerium missi propter salutem electorum semper vident faciem Patris, qui in cælis est. Vos autem Sacerdotes & Levitæ hujus temporis recessistis de via, quam tenuerunt Moses & Aaron, & alii justi.* 2. Christophorus à Castro in h. l. *Sacerdotis est, cognitionem Legis custodire, eam callere & alios docere & paratum se præstare ad reddendam rationem omni poscenti & docentem omnem requirentem, Legem quidem, non nugas vel fabulas, ut inquit Bernhardus lib. 3. de considerat. in fine.* Et postea: *Invehitur hîc Propheta contra Sacerdotes tanquam juris primos violatores.*

3. Ri-

3. Ribera in h. l. *Non est legendum præsenti tempore, (ut habet vulgata versio) custodiunt, sed custodient, ut constat ex Hebræo, & ex LXX. & ex Chaldæo, & ex Hieronymo, & ex emendatioribus exemplaribus. Dictumq; est, custodient, id est, custodire debent. Itaq; os Sacerdotale arca quædam debet esse salutaris doctrinæ, unde omnes necessaria depromant, aut potiùs fons, juxta illud Prov. 10. Vena vitæ os justi.* Et postea: *Bernhardus lib. 2. de considerat. in fine. Legem requirent, non nugas profectò, vel fabulas. Idem in lib. de dispens. & precept. docet, hîc in Lege non intelligi, quod Scriptura apertè tradit, vel recta ratio, in quibus nec Præceptor expectandus est nec prohibitor auscultandus, sed quæ dubia sunt, utrum Deus sic velit fieri, an aliter. Cyrillus ait nomine Legis contineri omnium ad benè vivendum necessariorum cognitionem &c. Angelus Domini dicitur juxta Cyrillum, quia refert & tradit hominibus oracula Dei, nihil addens aut subtrahens, sed sicut à Deo accepit. Nam Angeli non referunt hominibus, nisi quæ à Deo acceperunt, imò & fideles nuncii hoc faciunt, ut non solùm idem dicant quod acceperunt, sed verbis etiam eisdem. Vos autem recessistis à via, hoc est, à sanctitate morum & custodia Legis declinastis.* 4. Franciscus Messana Hispanus, Monachus locum illum Malach. 2. sic παραφράζει. *Labia Sacerdotis debent custodire scientiam &c. Hæ Sacerdotis sunt partes, hoc fœdus. Vos autem à morum sanctimonia, Legisq; scientia recessistis, vitæq; pravitate, Legisq; imperitiâ multis occasio ruinæ fuistis, atq; ut unico me expediam verbo, irritum fecistis Sacerdotii pactum.* 5. Arias Montanus ad eundem locum sic annotat: *Duplex ejus, quæ ad pietatem spectat, sapientiæ pars est, altera in divinarum & humanarum rerum cognitione, altera in morum actionumq; componenda ratione; illam, scientiam; hanc, Legem vates nominat. Utraq; verò ex divinis petitur libris, quæ iis, qui rectè, legitimè & summo cum studio curaverint, divinâ benignitate profectò maximè continget.* (At hoc non semper contigit Sacerdotibus Leviticis propter verbi divini neglectum, unde Arias subjungit,) *ideò etiam iis, qui vitæ suæ cursum legitimè conficere studebant, exemplo judicioq; suo offensioni gravissimæ fuerunt.* 6. Sanctius in paraphrasi h. l. *In Sacerdotis ore divinæ Legis & sapientiæ thesaurus servari debet, à quo alii in rebus quibusq; dubiis petant oracula. Cùm enim Dei apud homines Legatus sit, & ejus loquatur nomine, non alia quàm Dei mandata & verba deferat oportet. Vos autem contra, quàm Sacerdotale munus exigebat &c. neq; servastis Legem, & quò minùs servarent alii, vestro vel exemplo vel doctrinâ fecistis.* 7. Cornelius à Lapide in h. l. *Labia Sacerdotis debent custodire scientiam &c. vos autem recessistis de via hac Legis, scientiæ, veritatis, æquitatis & timoris divini.* (Ergò non agitur *de facto*, hoc est, de eo, quid Sacerdotes semper faciant ac quales sempor sint, sed *de jure*, hoc est, de eo, quid facere & quales esse debeant. Nec de *summo tantùm Sacerdote*, sed de *omnibus Sacerdotibus* in genere agitur, ac officium omnibus commune describitur. Judæi magnam omninò autoritatem tribuunt Sacerdotibus, ita ut existiment, judicio eorum standum fuisse, si vel maximè dextrum dixissent sinistrum, & vice versâ. Sed falsam hanc opinionē refellit Lyranus in cap. 17. Deut. & rectè. Nam in Thalmud in tractatu Moed Kathon cap. 3. f. 17. sic legitur: *Si similis sit*

Angelo Domini, si se præbeat Angelum lucis, ex ejus ore requirent Legem. Sin minùs, ex ejus ore non requirent Legem, sed שמתיה *excommunica illum.* Nehem.13.v.28. Ose.4. v.6.cap.5.v.19.

6. 2. Paral.19. *Josaphat ad Sacerdotes sic loquitur: Ubi est quæstio de Lege, de mandato, de Ceremoniis, de Justificationibus, ostendite fratribus vestris, ut non peccent in Dominum. Amarias autem Sacerdos & Pontifex vester in his, quæ ad Deum pertinent, præsidebit. Hic soli Pontifici tribuitur judicium de dubiis Legis.* Bellarm.d.l.

Resp. 1. Sainctius in Commm. h. l. sic annotat: *Josaphat Hierosolymis constituit judices ex ordine Levitico, Sacerdotali & Laicò, quibus seriò commendavit, ut in omnibus Deum intuerentur, cujus in eo munere præstando personam sustinerent, & quam tenere debeant in judicando rationem edocuit,* (quæ sententia manifestè colligitur ex v.8. ubi Levitis & Sacerdotibus conjunguntur *capita Patrum*, hoc est, Principes familiarum Israël; & ex Deut.17.v.9. ubi Sacerdoti conjungitur *judex* Politicus. Ergò non de solis Sacerdotibus, multò minùs de solo summo Sacerdote, sed de Synedrio personis Ecclesiasticis & Politicis constante ibi agitur. Amariæ summo Sacerdoti tribuitur præsidentia super reliquos Sacerdotes, non autem ipsi soli, sed omnibus tribuuntur judicia.)

2. Bellarminus agnoscit, *pium Regem Josaphatum clarè hìc distinguere officium Pontificis ab officio Regis,* quomodo verò id congruit cum eo, quòd Papa Romanus utrumque gladium sibi vendicat?

Secundò, ex Nov. Test. 1. Matth.16. *Tibi dabo claves regni cœlorum. Per claves non solùm intelligitur potestas solvendi à peccatis, sed etiam ab omnibus aliis vinculis & impedimentis, quæ nisi tollantur, non potest intrari in regnum cœlorum. Ergò docemur omnes modos seu Legum, dispensando; seu peccatorum & pœnarum, relaxando; seu dogmatum & controversiarum, explicando, à Petro, ejusq; Successoribus solvi posse.* Bellarm. lib.3. de V.D. cap.5. & alii passim.

Resp. 1. In c. Quodcunque caus.24.q.1. allegatur dictum Augustini: *Quodcunq; ligaveris super terram, erit ligatum in cœlo. Si hoc Petro tantùm dictum est, non hoc facit Ecclesia &c. Si autem hoc in Ecclesia fit, Petrus, quando claves accepit, Ecclesiam sanctam significavit.* (Videatur verò ipsum Augustini dictum, quod clarius.) c. Omnibus caus. & quæst. iisd. ex eodem Augustino: *Domus Dei, hoc est, Ecclesia supra firmam petram ædificata, claves accepit ac potestatem solvendi & ligandi.*

2. Gratianus c. Audivimus caus. & quæst. iisdem subjicit: *Cùm omnibus discipulis parem ligandi atq; solvendi potestatem Dominus daret, Petro pro omnibus & præ omnibus claves regni cœlorum se daturum promisit.*

3. Lombardus lib.4. sent. dist.19. lit. C. *Aliis videtur, quod & mihi placere fateor, cunctis Sacerdotibus hanc Legem dari, scil. ligandi & solvendi, sed non eam rectè ac dignè habent, nisi qui vitam & doctrinam Apostolicam servant &c. Soli dignè ac rectè hac potestate utuntur, qui præditi sunt vitâ & doctrinâ Apostolicâ, quia soli ipsorum Apostolorum imitatores dignè rectèq; possunt ligare & solvere.* Et postea: *Quòd hanc potestatem habent omnes Sacerdotes, Hieronymus testatur super illum locum Evangelii, ubi Dominus dicit Petro, Tibi dabo claves regni cœlorum*

rum. Habent enim, inquit, *eandem judiciariam potestatem alii Apostoli, habet & omnis Ecclesia in Episcopis & Presbyteris. Sed ideò Petrus eam specialiter accepit, ut omnes intelligãt, quòd quicunq; ab unitate fidei & societate Ecclesiæ se separaverit, nec à peccatis solvi, nec cœlum potest ingredi.*

4. Anacletus Pontifex cùm in c. in novo dist.21. dixisset: *Petrum primum accepisse potestatem ligandi ac solvendi*, mox subjicit: *Cæteri verò Apostoli cum eo pari consortio honorem & potestatem acceperunt.* (Ergò claves non soli Petro, sed omnibus Apostolis & Apostolorum Successoribus, Episcopis & Presbyteris, imò toti Ecclesiæ à Christo sunt datæ.)

5. Thomas de Corsellis, qui Concilio Basileensi interfuit, apud Æneam Sylvium lib.1. de gest. Concil. Basil. *Sunt aliqui, sive avidi gloriæ, sive quòd adulando præmia expectant, qui peregrinas quasdam & omninò novas prædicare doctrinas cœperunt, ipsumq; summum Pontificem ex jurisdictione sacri Concilii demere non verentur &c. Alius clamat, Pontificem Romanum, solius Dei reservari arbitrio, alius dicit, quia primam sedem nemo judicabit, alius asserit ejectionem summorum Pontificum sibi Dominum reservasse &c. Nec considerant miseri, quia, quæ prædicant tantopere, verba aut ipsorum summorum Pontificum sunt, suas fimbrias extendentium, aut illorum, qui eis adulabantur. Et quia hujusmodi dicta solutionem habent, recurrunt statim ad Evangelium & verba Christi, non prout Spiritus sancti sensus exposcit, sed suopte ingenio interpretantur, plurimumq; illud extollunt, quia Petro sit dictum, Tu vocaberis Cephas, per quod eum caput faciunt, tibi dabo claves regni cœlorum, & rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua &c. quæ omnia hi homines miro modò sublimant, expositionibus sanctorum Doctorum omninò posthabitis &c.*

6. Ludovicus Arelatensis Cardinalis, (referente eodẽ Ænea Sylv. in gest. Conc. Basil. lib.1. f.12.) *Etiam maximus ille Theologorum omnium Aristoteles Augustinus ait, per illa verba, dabo tibi claves, judiciariam autoritatem dari, non solùm Petro, sed etiam aliis Apostolis, & toti Ecclesiæ in Episcopis & Presbyteris.*

7. Nicolaus Cusanus, tempore Concilii Basil. disputavit, quòd *omnes promissiones Christi Petrum alloquentis, Dabo tibi claves, portæ inferorum non prævalebunt, Rogavi pro te &c. ad Ecclesiam Universalem, nõ speciatim ad Petrum, ejúsve Successorem sint referendæ, maximè cùm nonnulli Papæ schismatici & hæretici fuerint, quòd de facto Petrus ipse nullatenus majorem potestatem à Christo acceperit, quàm cæteri Apostoli, nec ei quicquam dictum, quod peræquè aliis dictum non sit, quippe qui non minùs petræ sint, quàm ipse Petrus, ut quod dicitur, super hanc petram &c. ad confessionem ejus, non ad personam sit referendum. Proinde cùm potestas ligandi & solvendi omnis jurisdictionis divinæ sit fundamentum, manifestum est, quòd omnes Episcopi, fortasse & omnes Presbyteri, quoad jurisdictionem, parem potestatem habeant.*

8. Bellarminus lib.1. de Rom. Pontif. cap.12. resp. ad 2. object. *Solus Petrus respondit &c. sed Petri confessionem reliqui Apostoli silentio suo approbaverunt, & eo modo per os Petri omnes responderunt. Quemadmodum igitur Petrus solus respondit, & ei cæteri assenserunt, ita CHRISTUS soli Petro claves promisit, sed tamen post eum etiam cæteris communicandas.*

Idem

Idem lib.4.de Rom.Pontif.cap.25. §.2.adducit dictum Cypriani lib.de unit.Eccl. *Loquitur Dominus ad Petrum. Tibi dabo claves regni cœlorum, & eidem post resurrectionem dicit, Pasce oves meas. Et quamvis Apostolis omnibus post resurrectionem suam parem potestatem tribuat & dicat, Sicut misit me Pater, & ego mitto vos, tamen ut unitatem manifestaret, unam cathedram constituit &c.* & subjicit: *Ubi vides idem dari Apostolis per illa verba, Ego mitto vos, quod Petro fuerat promissum per illud, Tibi dabo claves, & postea exhibitum per illud, pasce oves meas. Constat autem per illa, tibi dabo claves, & per illud, pasce oves, intelligi jurisdictionem plenißimam, etiam exteriorem.* (Si per verba, *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos*, eadem potestas data est reliquis Apostolis, quæ Petro promissa per illa verba, *tibi dabo claves*, utique potestas ligandi, solvendi, interpretandi, definiendi, non soli Petro, sed omnibus Apostolis; nec soliùs Petri Successoribus Pontificibus Romanis, sed omnium Apostolorum Successoribus Episcopis & Presbyteris est data.)

9. Joh. Ferus in cap.16.Matt. *Nullus locus occurrit, ubi illud, tibi dabo claves, impletum fuit nisi in his verbis, Johan. 20. Quorum remiseritis peccata, erunt remissa.* (Atqui hæc verba ad omnes Apostolos pertinent, ergò etiam omnibus Apostolis claves sunt datæ.)

10. Maldonatus in cap. 18. Matth. *Quodcunq; ligaveris in terra &c. Quæ hîc promissa sunt Petro, non illi solùm, sed omnibus etiam Apostolis, Episcopis, Sacerdotibus competunt, unde Theophylactus. Quamvis, inquit, soli Petro dictum sit, dabo tibi claves, omnibus tamen Apostolis concessæ sunt claves, quando dixit: Quorum remiseritis peccata &c.* Potuisset addere Anshelmum in cap.16.Matth.sic commentantem: *Notandum est, quòd hæc potestas non solùm Petro data est, sed sicut Petrus unus pro omnibus respondit, sic in Petro omnibus hanc potestatem dedit.*

11. Ad exceptionem Jansenii in Concord.Evangel.cap.66.& Greg.de Valent. in Anal.lib.7.cap.2.quòd *ipsa verborum diversitas, quibus Dominus usus est Matth. 18. ubi Christus ad omnes loquitur, & Matth.16. ubi solum Petrum alloquitur, excellentiorem autoritatem Petri in potestate ligandi solvendiq; designet, cum juxta Origenis observationem homil. 6. in Matth. aliis Apostolis datæ sint claves, his verbis, Quorumcunq; peccata ligaveritis super terram, ligata erunt in cœlo, Petro autem in cœlis, sicq; aliis datæ sint claves unius cœli, Petro multorum;* ad hanc, inquam, exceptionem, (quæ etiam est Alphonsi de Castro adv.hæres. lib.12.verbo Papa, & Roffensis ad articulum Lutheri 25.) respondet Maldonatus in cap. 16. Matth. *Quasi Petrus in omnibus cœlis, alii Apostoli in uno solvendi potestatem acceperint. Hoc Origenes nimis subtiliter, quia in cœlo idem est, quod apud Deum.* Syriaca paraphrasis tùm Matth.16. tùm Matth.18.habet plurale שמיא. Unde ipsimet Scholastici & recentiores Pontificii claves cœlorum (in plurali) non solùm Petro, sed etiam reliquis Apostolis, imò omnibus Sacerdotibus datas esse dicunt. Lomb. 4. sent. dist.18. §.1. *Ubi sunt claves illæ, quas Dominus tradidit Petro & Successorib.ejus, dicens, Tibi dabo claves regni cœlorum? §.2. Dantur hæ claves per ministerium Episcopi alicui in promotione Sacerdotii.*]

Du-

Durandus lib. 4. sent.dist.18. *Si DEUS habet clavem autoritatis, quatenus absolutè remittit: Christus Mediator clavem excellentiæ &c. singuli Apostoli, Episcopi, Pastores clavem ministerii, quatenus beneficium mortis CHRISTI prædicant, quam quæso prærogativam habebit hîc Petrus præ cæteris Apostolis, quàm etiam ipsius Vicarius præ cæteris Pastoribus, nisi quatenus diligentiùs ministerium suum exerceant, sin verò aliquid amplius sibi arrogant, nonne hoc est & Dei autoritatem & veritatem Christi invadere?*

Dionysius Carthusianus in h.l. Matth. claves has ad solum Petrum non restringit, sed communiter *clavium potestatem ad omnes Ecclesiasticos Judices pertinere* asserit, in quibus hæc potestas sit per administrationem, quæ in Christo sit per excellentiam.

Hugo Cardinalis tom. 5. oper. in h. l. Matt. tantùm abest, ut ad solum Petrum claves restringat, ut potiùs conferat locum Johan.20. *Quorum remiseritis peccata &c.* (Atqui hic locus agit de potestate omnibus Apostolis, non soli Petro concessa. Ergò etiam hoc loco non agitur de solius Petri, sed omnium Apostolorum potestate.)

Radulphus Ardens in Festo D. Petri: *Duæ claves omnibus æqualiter Apostolis dantur, unde post resurrectionem suam Dominus eis inspirans dicit, Accipite Spiritum sanctum, hîc tamen ad solum Petrum sermo dirigitur, ut ostendatur, quia, qui unitatem Ecclesiæ non sequitur, à clavibus ligandi atque solvendi privatur.*

Antoninus part. 1. Histor. tit. 5. cap. 5. f. 108. adducit locum Gratiani c. Audivimus caus. 24. q. 1. superiùs citatum, & addit. *In persona Petri* (accipientis claves) *significatur tota Ecclesia.*

Gregorius de Valentia tom. 4. Comment. Theol. Disp. 7. q. 1. punct. 1. asserit eòdem, hoc est, ad pœnitentiæ Sacramentum pertinere tres locos ex Johan. 20. ex Matth. 16. & 18. *Johannis vigesimo*, inquit, *expreßè Christus loquitur de potestate Sacerdotibus collata ad remittendum peccata. Itemque de ejus usu, qui in Sacramento pœnitentiæ maximè exercetur. Item pertinet huc ille etiam locus Matth. 16. Quodcunque solveris super terram. Etsi potiùs ibi videatur promisisse istud Sacramentum, quàm instituisse, quemadmodum etiam illud clariùs promisit Matth. 18.* (Inde sic colligimus. Clavium nomine Matth. 16. intelligitur potestas ligandi & solvendi. Jam verò potestas ligandi & solvendi omnibus Apostolis est data, Matth. 18. Joh. 20. E. claves omnibus datæ.)

2. Matth. 18. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi velut Ethnicus & Publicanus. Nomine Ecclesiæ intelligi debet Prælatus vel Prælatorum congregatio. Ergò Pastorum est ultimum judicium.* Bellarm. d.l.

Resp. 1. Bellarminus ipse h. l. fatetur, *Christum hic loqui de injuriis, quas unus ab aliquo patitur.* (Quod addit, *à majori etiam intelligendum esse de injuriis, quæ fiunt in totam Ecclesiam & in Deum, qualis est hæresis*, illud per accommodationem quandam fieri posse non negamus, proinde quoque congregationi Prælatorum etiam de doctrina judicium deferendum esse non abnuimus, interim judicium illud debet institui juxta regulam Scripturæ; & Ecclesia in fidei articulis eatenus audienda, quatenus audit & sequitur vocem Christi in Scripturis sonantem.)

2. Idem Bellarmin. lib. 3. de Ecclesia cap. 17. circa fin. scribit: *Una persona non potest dici Ecclesia, cùm Ecclesia sit populus & regnum Dei.* Jam verò nomine Ecclesiæ hic intelliguntur *Præsides Ecclesiæ*, ut docet Glossa interlinearis. (Ergò summum & authenticum solius Pontificis Romani judicium non potest ex hoc loco exsculpi.)

3. Quicquid juris hoc loco significatur, id pertinet ad singulas Ecclesias, ut Hierosolymitanam, Romanam, Smyrnensem &c. non tantùm ad omnes simul, sed etiam singulas seorsim. (At ne ipsi quidem Adversarii contendunt, singulas sive particulares Ecclesias esse normam omnium controversiarum.)

4. Quinimò concedunt, Ecclesias particulares & earum Presbyteria errare posse, ac non rarò errasse. Innocentius III. lib. 5. Decret. c. à nobis 2. de sent. excommun. *Judicium Dei veritati, quæ non fallit, nec fallitur, semper innititur; judicium autem Ecclesiæ nonnunquam opinionem sequitur, quam & fallere sæpe contingit & falli, propter quod contingit interdum, ut qui ligatus est apud Deum, apud Ecclesiã sit solutus; & qui liber est apud Deũ, Ecclesiasticâ sententiâ sit innodatus.* Magister sententiarum lib. 4. dist. 18. *Apertè ostenditur, quòd non semper sequitur Deus Ecclesiæ judicium. Ecclesia enim per subreptionem & ignorantiam interdum judicat, Deus autem semper judicat secundùm veritatem.* (Ergò non est supremum Ecclesię judicium, vel à quo provocari non possit.)

3. Matth. 23. *Super Cathedram Mosis sedent Scribæ & Pharisæi; quæcunque dixerint vobis, servate & facite. Ubi tria notanda, non obstante malâ vitâ Prælatorum, sequendam esse eorum doctrinam; semper deberi honorem Sacerdotio & Pontificatui, etiamsi fortè persona, quæ in cathedra sedet, sit minùs bona; quod Dominus de cathedra Mosis dicit, intelligi à fortiori de cathedra Petri.* Bellarminus d. l.

Resp. 1. Lyranus in h. l. sic scribit: *Omnia, quæ dixerint vobis, scilicet ad cathedram pertinentia, h. e. ad doctrinam, quam docuit Moses.*

2. Johannes Wesselus Groningensis in libro, cui titulus, *Farrago*, adducens hunc locum, in eum sic commentatur: *Oportet Prælatorum præcepta tamdiu observare, quamdiu sedentes in cathedra Mosis secundùm Mosen docent, & si quid contrà vel extrà statuunt, non ligamur, Dei enim servi sumus, non Papæ.* Idem Wesselus ibidem: *Quamdiu sedent in cathedra Mosis, facienda sunt quæ dicunt. Sedere autem æstimantur, quamdiu, quæ faciunt, non palam eorum verba retundunt. Ubi verò tàm scandalosa erit eorum vita, ut plus corrumpant exemplo, quàm ædificent verbo, non jam ferendi, quia non in cathedra Petri sedent, sed in cathedra pestilentiæ &c. Hinc clariùs elucescit, quomodo illorum præceptis parere debeamus, ut, quia Deo debitores sumus ad parendum illis, duntaxat illis parendum, quoad nihil contra Deum præcipiunt. Nihil enim propter Deum debet fieri contra Deum &c. Prælatus enim, nisi quantùm sapientiam docet, audiendus non est. Quia qui Prælatos post Apostolos audit, Christum audit. Ubi ergò secundùm Christum docent, vel præcipiunt, illic sicut sapientia ipsa, si loqueretur, audiendi sunt; aliàs non audiendi, sicut Paulus Petrum non audivit, scandaloso exemplo cogentem gentes Judaizare. In omnibus igitur sapienter dictis audiendi sunt, sicut si sapientia de cœlo lo-*

que-

quereretur, propter sapientiam in verbis comprehensam. Non igitur propter Pastoralem autoritatem simpliciter audiendi.

3. Gabriel Biel in 4. sentent. dist.1.q.4. art.3. *Non licet spernere consilium Prælati, quod verum est, nisi contra Legem divinam dixerit, quia sic præcipiendo, non sedet super cathedram Mosis, non enim hæc procedunt de cathedra, h.e. doctrinâ Mosis, sed de cathedra pestilentiæ.*

4. Johannes Altensteig in Lexico in voce Cathedra. *Habetur Matth. 23. super cathedram Mosi sederunt Scribæ & Pharisæi; omnia, quæcunque dixerint vobis, servate & facite: quod verum est, nisi contra Legem divinam dixerint, tunc enim locum habet illud Petri Act. 5. Obædire magis oportet Deo, quàm hominibus. Nec sic præcipiendo sedent super cathedram Mosis, cùm præcipiunt, quod est contra Deum; non enim procedunt hæc de cathedra, id est, doctrinâ Moysis, sed de cathedra pestilentiæ & erroris.*

5. Erasmus in annot. ad cap.23. Matth. p.71. *Hunc locum quidam eò torquent, quasi parendum sit in omnibus, quæ præcipiunt Episcopi aut Præpositi, etiam impii, ob muneris autoritatem, cùm Christus de iis loquatur, qui rectè docerent Legem, non qui suis constitutiunculis illaquearent animas hominum. Ita nunc quoque audiendus sit Præpositus, qui rectè doceret Evangelium, etiamsi ipse parùm Evangelicè vivat. Cæterum, quis ferat eos adversus Christi doctrinam pro suo commodo fixis ac refixis Legibus meram Tyrannidem exercentes in populum, suoque quæstu ac majestate omnia metientes?*

6. Benedictus Arias Montanus ad eundem locum: *Quicquid ex cathedra Mosis, id est, ex præscripto Legis docent, suscipiendum & faciendum esse, ait Jesus. Quòd si illi officium suum non præstent, non ipsorum, sed cathedræ rationem habendam.*

7. Georgius Cassander in Consult. art.7. *Christus jubet Pharisæos audiri, ut tamen cavendum sit de fermento Pharisæorum, hoc est, de corruptelis vitæ & doctrinæ.* Idem in lib. de offic. pii viri &c. oper. pag. 788. agnoscit huic dicto Matth. 23. limitationem illam addendam, *quatenus proferunt doctrinam Mosaicæ consentaneam.*

8. Johannes Ferus in cap. 23. Matth. p.181. *Non voluit Christus, ut omnia Pharisæorum dogmata susciperent, sed quatenus Legi consonarent, unde & suprà, cùm docuisset, eos Legi contraria in aliquibus docere, post aliqua interposita subintulit. Cavete à fermento Pharisæorum. Eodem modo & Apostolis eorumque successoribus dicit: Qui vos audit, me audit &c. Verùm præmisit Matthæus, quòd Christus elegit duodecim, quos & vocavit Apostolos, quibus & præcepit prædicare Evangelium. E quibus patet, audiendos esse Apostolos, sed quatenus Apostoli sunt, hoc est, Christi negotium agunt, ac, quæ Christus jussit, prædicant & docent.*

9. Didacus Stella in cap.12. Lucæ: *Sedent super cathedram Mosis, hoc est, quatenus docent, quæ Moses in cathedra docuit, audiendi sunt, alioqui cavete.*

10. Cornelius Jansenius in cap. 16. Matth. *Cùm dicit Christus, Cavete de fermento Pharisæorum, quomodo concordat cum eo, quod dicit, Sedent super cathedram Mosis, quod dixerint, facite. Nimirum sic, non omnem doctrinam cavete, sed eam, quæ Legi Mosi adversatur.* Idem in cap. 23. Matth. *Docet Christus obædiendum illis* (Scribis & Pharisæis) *esse, quando rectè præcipiunt, sedentes nimirum in cathedra Mosis, non quan-*

do docent contra cathedram, nempe doctrinam ejus.

11. Emanuel Sa in notis ad cap. 23. Matth. not. 3. *Omnia,* interpretatur, *Legi consentanea.*

12. Maldonatus ad eund. locum: *Cùm jubet servare ac facere, quæ Scribæ & Pharisæi, dum in cathedra Mosis sedent, dicunt, non de ipsorum, sed de Legis ac Mosis doctrina loquitur, perinde enim est, ac si dicat: Omnia, quæ Lex & Moses vobis dixerint, Scribis & Pharisæis recitantibus, servate & facite.*

13. Franciscus Lucas Brugensis ad eundem locum: *Omnia, quæcunq; dixerint, scil. non adversantia cathedræ Mosis, non contraria Legi Dei, omnia licita & honesta.* Et postea: *Integra, perfectaq; obœdientia declaratur his signis Universalibus, ejusmodi tamen, quæ ponat, Deo magis obœdiendum esse, quàm hominibus. Nam si Pharisæis ideò obœdiendum est, quia in cathedra Mosis sedent, igitur si quid doceant adversus cathedram Mosis, id est, adversus Mosen, seu eam, quam promulgavit Moses, Dei Legem, adversus doctrinam à Mose & majoribus acceptam ac traditam, non est eis obœdiendum.*

14. Barradius tom. 3. Harmon. libr. 8. cap. 24. *Omnia, quæ dixerint vobis, servate, hoc est, quæ Legi Dei & mandatis non repugnaverint.* (Ex quibus omnibus manifestum, in illis demum audiendos fuisse Scribas & Pharisæos, quæ protulerunt Legi Mosis & doctrinæ Prophetarum conformia, quam limitationem addendam esse patet, tum ex hoc ipso capite; in quo non solùm vitam, sed etiam doctrinam Scribarum & Pharisæorum taxat, & illius etiam respectu eos cavendos esse præcipit v. 8. 14. 16. 34. tum ex collatione locorum parallelorum, Matth. cap. 5. 6. & 7. cap. 15. v. 3. cap. 16. v. 6. & 12.)

15. Denique audiat Bellarminus seipsum lib. 2. de Concil. cap. 6. §. Denique. *De Synagoga nusquam legimus, quod de Ecclesia Christus dicit Matth. 16. Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferni non prævalebunt adversus eam; nec id, quod Apostolus ait 1. Tim. 3. eam esse columnam & firmamentum veritatis. Neq; de Caipha scriptum, sed de Petro, Luc. 22. Rogavi pro te, ne deficiat fides tua.* Lib. ejusd. cap. 8. resp. ad 2. *Quæstio illa, num Jesus necandus esset, etiamsi de facto esset, tamen involvebat quæstionem gravissimam de fide, nimirum an Jesus esset verus Messias & Dei Filius, atq; adeò verus Deus Quocirca erravit in fide perniciosissimè Caiphas cum universo Concilio, cùm judicavit, Jesum esse blasphemum, qui se Filium Dei appellaverat.* §. Alii. *Respondemus, Pontifices & Concilia Judæorum non potuisse errare, antequam Christus veniret, sed eo præsente potuisse, imò fuisse prædictum erraturos Judæos, & Christum negaturos.* Et postea: *Non fuit necessarium, ut Pontifices Judæorum non possent errare, quando Christus summus totius Ecclesiæ Pontifex præsens aderat & Ecclesiam per se administrabat.* (Ridiculum caput! Pontificibus Judæorum summum, authenticum & infallibile judicium competere, probat ex Matt. 23. & tamen illo tempore, quo jubebantur Judæi audire Scribas & Pharisæos iu cathedra Mosis sedentes, præsens erat Christus & Ecclesiam per se administrabat. Ergò ex concessione Bellarmini tunc errare poterant. Vicissim, si tempore Christi in terris præsentis & Ecclesiam per seipsum administrantis Judæo-

rum

tum Sacerdotes errare poterant, ergò ex verbis Matth. 23. evinci nequit, judicium summum, authenticum & infallibile ipsis competere.)

4. Johan. 21. *Pasce oves meas, ubi Petro & Successoribus ejus Pont. Rom. commissum, ut doceant omnes Christianos, quod non potest commodiùs intelligi, quàm hoc modo, ut dicamus; commissum esse Petro & Successoribus, ut doceat omnes, quid circa doctrinā fidei tenendum sit, videl. constituendo ac decernendo.* Bellarm. d. l.

Resp. De hoc dicto egimus cap. præced. 2. arg. Adverſ. 3. hic subjungimus 1. ex Erasmo in annot. 1. Petr 5. p. 533. *Præceptum hoc Apostolorum principis, pascite gregem, in omnibus omnium Episcoporum aulis vel aureis literis oportebat inscribi. Pascite, inquit, gregem, non opprimite, non expilate, idq; non coactè, velut ex officio, sed ex sincero affectu, neque turpis lucri gratiâ, quasi præsentiens, Ecclesiæ pestem hinc orituram. Deniq; non dominantes more Regum, sed exemplo pascite, benefactis vincite. Nunc Episcoporum vulgus nihil audit ab assentatoribus doctis, nisi dominia, gladios, ditiones, claves, potestates, atq; hinc fastus quorundam plusquam regius, sævitia plusquam Tyrannica. Jam Romano Pontifici magnis voluminibus adulamur, potestatem Christo parem tribuentes, unde fit, ut orbis Christianus aliquoties hujus & Cardinalium dominatum ac strepitum vix ferat, avaritiæ vix sufficiat.*

(Quod Bellarminus dicit, *singulariter Petro ac Successoribus ejus hic commissum, ut doceant omnes Christianos, non tàm conciones habendo & Commentarios in sacras literas scribendo, quàm constituendo ac decernendo, quid ab omnibus credendum*, continet petitionem principii, pugnat cum præcepto omnibus Apostolis dato Matthæi 28. v. 19. Marc. 16. v. 15. ac Ministerium Ecclesiasticum in Monarchicam potestatem transformat.)

2. Bellarminus h. l. fatetur, *illud pasce, intelligi præcipuè de doctrina, sic enim, inquit, pascuntur oves rationales Jerem. 3. Dabo vobis Pastores juxta cor meum, & pascent vos scientiâ & doctrinâ.*

(At hac ratione præceptum hoc minimè omnium ad Pontificem Romanum accommodari poterit, quippe qui minimè omnium docet. Petrum definiendo & decernendo gregem pavisse, nuspiam legimus, sed conciones habendo & verbum Dei in sacras literas redigendo, gregem Dominicum pavisse scimus. Act. 15. definit, sed non solus, nec ex humano arbitrio, sed cum reliquis Apostolis & juxta normam verbi. Idem faciat Pontifex & nemo nostrûm ei refragabitur.)

5. Luc. 22. *Rogavi pro te, ne deficiat fides tua. Ergò Pontifex ex cathedra pronuncians errare nequit.* Bellarminus lib. 3. de verbo Dei cap. 5. & libr. 4. de Roman. Pontif. cap. 3.

Resp. De hoc dicto egimus cap. præced. 2. arg. Adverſ. 1. hoc loco expendemus argumentum, quod deducunt ex verbis: *Tu conversus, confirma fratres tuos. Ex illis Bellarminus evincere conatur, Christum clarissimè ostendisse, quòd Petrus futurus sit Princeps & caput fratrum suorum.* Lib. 1. de Pont. cap. 20.

Resp. 1. Emanuel Sa ex Glossa interlineari in illum locum sic commentatur: *Sicut ego orando te protexi, ne deficeres:*

ceres: tu infirmiores exemplo pœnitentiæ tuæ conforta, ne à venia desperent.

2. Arias Montanus in eundem locum sic scribit: *Confirma fratres, id est, oratione & exemplo. Ita demum fiet, ut Satanæ studium irritum evadat, cùm tuam ruinam fratrum tuorum confirmationem esse viderit.*

3. In hanc sententiam Thomas Aquinas Bedam & Theophylactum profert. (Intelligitur igitur non autoritatis, sed experientiæ confirmatio; non à judicio, sed ab exemplo Petri deducenda.)

6. Act. 15. *Ortâ quæstione de Lege Mosis, an sit servanda à gentibus conversis, remittuntur omnes ad Concilium, cui Petrus præerat, & Petrus omnium primus in Concilio locutus. Ac verbis illis: Visum est Spiritui sancto & nobis, ostenditur, sententiam Concilii, cui præest Petrus, sententiam esse Spiritus sancti.* Bellarminus libr. 3. de Verbo Dei cap. 5.

Resp. 1. Lyranus in h. l. *Hoc Jacobo tributum, ut determinationem proferret, quòd ejus Ecclesiæ Episcopus esset.*

2. Dionysius Carthusianus in h. l. *Jacobum Concilii hujus Præsidem fuisse*, asserit.

3. Patres Concilii Basileensis dicebant: *Papæ Legatos non oportere esse Præsides, quòd nusquam legatur, Petrum in Concilio præsedisse.*

4. Johannes de Turrecremata acerrimus Pontificiæ majestatis assertor, lib. 3. de pot. Eccles. cap. 24. *Nusquam expressè & formaliter legitur, quòd Petrus præsederit in Conciliis celebratis per Apostolos.*

(Nemo nostrûm negat, Petrum, utpote Apostolum, immediatè à Spiritu sancto inspiratum, fuisse infallibilem; nemo negat, Concilii hujus Hierosolymitani definitionem à Spiritu sancto fuisse profectam; nemo negat, Christianos debere sequi sententiam Concilii ex Scripturis sacris deductam; nemo negat, homines remittendos esse ad publicum Spiritus sancti judicium, non ad Spiritum privatum; hoc verò est, quod negamus, Pontifici Romano eandem infallibilitatem competere, quæ fuit in Petro; negamus, Petrum Monarchicam præsidendi in Concilio, & reliquis Apostolis dominandi potestatem sibi arrogasse; negamus, absolutam infallibilitatem & authenticam judicandi potestatem ex hoc loco Romano Pontifici, sive solus, sive cum Concilio sententiam ferat, vendicari posse.)

7. Galat. 2. *Ascendi Hierosolymam cum Barnaba, & contuli cum illis Evangelium &c. ne fortè in vanum currerem aut cucurrissem, ex quo patet, Ecclesiam non fuisse Paulo credituram, nisi ejus Evangelium à Petro confirmatum fuisset. Ergò Petri erat tunc, & proinde Successoris ejus nunc, de doctrina fidei judicare.* Bellarm. d. l.

Resp. 1. Lyranus in h. l. *Contuli cum illis, qui erant principales & à Deo instructi, videl. cum Petro, Jacobo & Johanne,* (quæ expositio congruit textui, dicit enim Paulus in plurali αὐτοῖς ac τοῖς δοκοῦσι v. 2. quos in specie nominat v. 9. Ergò non cum solo Petro, sed cum aliis etiam Apostolis contulit.)

2. Lyranus ibidem: *Per τὸ fortè non intelligitur, quòd Apostolus dubitaret, se aliqua minùs vera vel dubia prædicasse, quia per revelationem Dei erat certus in veritate prædicationis suæ, sed τὸ fortè refertur ad æstimationem simplicium, qui possent de hoc dubitare*

bitare, nisi cum principalibus Apostolis hoc contulisset.(Ergò Paulus nō eo fine ascendit Hierosolymam, ut cum solo Petro Evangelium suum conferret, & ab illo prædicationi suæ autoritatem mutuaretur, huic enim fini evidenter refragatur, quòd Paulus Petro, *nōn ambulanti recto pede ad veritatem Evangelii, in faciem restitit* v.11. quòd expressè asserit, *mihi illi, qui videbātur esse aliquid,* inter quos & Petrus erat, *nihil contulerunt* v.6. quòd dicit, *qui operatus est Petro in Apostolatum circumcisionis, operatus est & mihi inter gentes* v. 8. quòd à *Jacobo*, quem primo loco nominat, & *Cepha*, sive Petro ac *Johanne dextras fraternitatis sibi datas esse* asserit v. 9. Sed eo fine ascendit, ut cum tota Ecclesia Hierosolymitana, cumprimis verò cum Jacobo, Petro & Johanne, qui *videbantur esse columnæ*, de doctrina sua ageret. Quòd ergò Bellarmin. dicit, *Ecclesiam non fuisse Evangelio Pauli credituram, nisi à Petro fuisset confirmatum*, id dupliciter intelligi potest, vel Ecclesiam non debuisse Pauli Evangelio credere, nisi Petrus, tanquā sūmus Ecclesiæ Monarcha, id approbasset, ꝙ falsū, quia Paulus Apostolus *non ab hominibus, neq; per hominem, sed per Jesum Christum* Galat.1. v.1. vel quòd simpliciores in Ecclesia non tam facilè fuissent Paulo credituri, nisi cum Petro & reliquis Apostolis contulisset, quòd verum est, quia quidam suspicabantur, eum aliter docere ac reliquos Apostolos, qui in consortio Christi in his terris docentis fuerant.)

3. Sixtus Senensis lib. 6. Bibl. annot. 271. adducit dictum Chrysostomi in Comment. Galat. 2. *Quid hoc Pauli animo possit esse modestius? post tanta taliaq; benefacta, cùm nihil opus haberet Petro, nec illius egeret, sed honore par esset illi, nihil enim dicam amplius, tamen ascendit, velut ad majorem ac seniorem, solusq; Petri conspectus permovit illum, ut eò proficisceretur.*

4. Cornelius à Lapide in cap.1. Galat. v.16. *Paulus non est edoctus Evangelium suum ab homine, sed à Deo solo illud per revelationem accepit &c. Dices, cur ergò postea Paulus venit Hierosolymam videre Petrum, imò cum eo Evangelium contulit cap.2. v.2. Respondeo, contulisse non q. dubium, aut non satis instructum, ut pleniùs ac certiùs instrueretur, sed ut fideles, quos docebat, cernerent, eum in fide & doctrina communicare & consentire cum Petro aliisq; Apostolis, sicq; plus fidei ejus Evangelio tribuerent.* Idem in cap.2. Galat. v.2. *Contulit cum Apostolis Evangelium, non propter se, sed propter alios ad fidem Christi conversos, apud quos à Pseudo-Apostolis Judaizantibus diffamatus erat Paulus, quòd apud gentes Legi Mosis detraheret, cùm contrarium docerent & facerent Jacobus, Petrus & Johannes, imò ipse Paulus apud Judæos judaizaret. Paulus ergò, ut contrarium ostendat, suamq; doctrinam doctrinæ Apostolorum consentientem, pariter & autoritatem tueatur, confert cum eis Evangelium.*

5. Estius in cap.2. Gal. v.2. *Non discendi studio, quod supra negavit, Paulus Evāgelium suum nunc demum cum Ecclesia Hierosolymitana confert, sed, ut omnes intelligerent, eum nihil ab illa diversum docere, cujus rei calumniam patiebatur propter Legem & circumcisionem, à cujus onere gentes vindicabat. Contulit ergò cum aliis, non ut inferior, sed ut in munere prædicandi Evangelii æqualis. Nam inter conferentes, ait Hieronymus, æqualitas est, inter docentem & discentem*

tem minor est ille, qui discit. (Quod subjicit, *colligi ex hoc loco, quàm sit necessarium, doctrinam etiam bonam & divinitùs acceptam communicari ab iis, qui præsunt Ecclesiæ, ut ab illis examinata & approbata cum fructu prædicari, cumq́; securitate & certitudine possit à fidelibus suscipi,* illud nobis non adversatur, qui ejusmodi συμφιλολογίας Doctorum Ecclesiæ judicamus esse utilissimas, sed si illi, qui Ecclesiæ titulum sibi falsò tribuunt, doctrinam in verbo Dei fundatam repudiant, tum Deo magis obœdiendum, quàm hominibus, ac sedentes super cathedra Mosis ita audiendi sunt, ut tamen ab eorum fermento caveamus.)

8. 1. Cor. 12. *Alii datur per Spiritum sermo sapientiæ, alii sermo scientiæ, alii interpretatio sermonum, alii prophetia. Hic apertè dicitur, non dari omnibus fidelibus Spiritum interpretandi Scripturas. Et præterea constat ex 2. Epist. Petr. 1. non posse sine Spiritu interpretandi benè Scripturam exponi. Igitur evidenter colligitur, non esse judicem veri sensus Scripturæ ullum hominem privatum, Ecclesiam proinde solam judicem agnoscamus, quæ non aliter loquitur, quàm per os Doctorum & Pastorum.* Bellarm. d. l.

Resp. 1. Cornelius à Lapide in h. l. *Agitur hic de interpretatione sermonum obscuriorum, maximè Scripturæ sacræ, hinc olim in Ecclesia Interpretes erant, quorum officium erat interpretari, primò eos, qui in cœtu Ecclesiæ ex dono linguarum peregrinâ lingvâ prophetabant, vel hymnos canebant. Secundò illos, qui obscura & alta mysteria afflati Spiritu sancto eructabant. Tertiò Epistolas S. Pauli & aliorum ad plebem suam missas publicè exponere. Quartò eas vertere in alias lingvas &c. Illis Interpretibus jam successerunt Professores lingvæ Hebrææ, Grææ & sacræ Scripturæ.*

2. Estius in h. l. *Per Prophetiam significatur donum prophetandi, hoc est, futura prædicendi, vel Scripturas, præsertim Propheticas, explicandi, pro interpretatione sermonum Græcè & Syriacè legitur lingvarum, atq; ita citat hunc locum Augustinus libr. 12. contra Faustum cap. 8. & ante eum Tertull. lib. 5. contra Marcion. cap. 8. Hilarius lib. 8. de Trinit. itidem legit, lingvarum &c. Successit huic interpretationis dono posterioribus Ecclesiæ seculis officium eorum, qui Professores lingvarum vocantur.* (Quæ verò hæc consequentia. Privati homines destituuntur dono prophetiæ & lingvarum. Ergò non possunt de principalibus fidei articulis ex Scriptura judicare? cùm tamen judicium illud Christus & Apostoli disertis verbis eis tribuant. Matth. 7. v. 15. Joh. 5. v. 39. cap. 10. v. 27. Act. 17. v. 11. 1. Cor. 10. v. 15. 1. Thess. 5. v. 21. 1. Johan. 4. v. 1. &c. Distinguendum insuper inter *judicium publicum*, quod competit Ministerio Ecclesiastico, & *privatum*, quod cuilibet pio, juxta Scripturæ normam de doctrina Pastorum judicanti, competit.)

3. Quale donum interpretationis fuerit in quibusdam Pontificibus, ostendunt exempla absurdarum & alienarum expositionum in cap. præcedent. adducta.

9. 1. Johan. 4. *Probate Spiritus si ex Deo sunt. Spiritus hominum privatorum probandus est, an ex Deo sit. Ergò non potest privatus Spiritus judex esse. Non potest autem probari ex Scriptura, quia de Scripturæ ipsius sententia hoc loco dubitamus, ergò debet probari ex conformitate ad Spiritum eorum, quos constat verum Spiritum habere, tales*

autem sunt Prælati in Concilio legitimè congregati. Talis etiam Pontifex Romanus ex cathedra docens, qui semper à Spiritu sancto dirigitur, ut errare non posit. Bellarminus d. l.

Resp. 1. Stapletonus libr. 1. princ. doctrin. cap. 5. *Oves meæ vocem meam audiunt, inquit Dominus Johan. 10. Item, ex fructibus eorum cognoscetis eos, Matth. 7. id est, à doctrina, ut volunt Vincentius, Theodoretus, Chrysostomus &c. Verus & orthodoxus Pastor non dignoscendus ex persona, quam gerit, quia ex Pastore fieri posit lupus.* (Ergò judicium de Pastore faciendum ex doctrina, non ex publico, quod gerit, officio, juxta illud B. Rhenani in annot. ad lib. Tertull. de præscript. *Non ex personis fides probanda, sed potiùs ex fide persona.*)

2. Cajetanus Cardin. in cap. 17. Actor. *Susceperunt verba Apostoli hæsitando, an verum esset, sed promtos se exhibuerunt examinando, an conforme esset Scripturis, & post examen crediderunt.* (Ergò norma judicii debet esse Scriptura.)

3. Ostendemus inferiùs lib. 2. art. 1. cap. 3. th. 2. resp. ad arg. Adversf. ex ipsis Pontificiis Scriptoribus, si persona aliqua in publico officio constituta, in articulis fidei præter & extra Scripturam aliquid profert, illud proficisci à Spiritu privato, etiamsi Papa sit, vel summus aliquis Episcopus, ac proinde à nemine illud debere acceptari; vicissim, si privatus aliquis ex perspicuis Scripturæ dictis de controversia quadam religionis judicat, illud non proficisci à Spiritu privato, sed esse publicum Spiritus sancti in Scripturis loquentis judicium ab omnibus fidelibus audiendum.

4. Ostendimus cap. præced. secundo, Pontificem posse errare; ostendemus cap. 10. sequente, Concilia posse errare, ex ipso etiam Pontificiorum Scriptorum suffragio, ergò norma, juxta quam Spiritus probandi, non potest esse, vel Pontificis, vel Conciliorum definitio, sed unicè Scriptura sacra, quod ipsum probavimus superiùs part. 1. cap. 2.

CAPUT IV.

DE SCRIPTURÆ SACRÆ APUD Pontificios æstimio.

MONUIMUS superiùs cap. 1. Pontificios inter disputandi principia, ex quibus nostram oppugnant doctrinam, primo quidem loco ponere Scripturam sacram, ac in omnibus ferè ac singulis controversiis in prima acie collocare Scripturæ sacræ oracula, interim tamen sensum Scripturæ *Ecclesiæ*, hoc est, ut ultima analysis docet, *Romani Pontificis* judicio subjicere, cùm Scripturam non aliâ conditione, ut principium disputandi, admittant, nisi eo sensu intelligatur, quo Romana Ecclesia eam interpretatur. Magnum hoc est causæ nostræ adversus Pontificios præjudicium, quòd verbis quidem ad Scripturam provocent, interim Scripturæ sacræ glorioso nomine Ecclesiam, hoc est, Romanum Pontificem, à quo verus Scripturæ sensus unicè petendus sit, intelligant. Accedit, quòd negent Scripturæ perfectionem, unde consequenter negant, Scripturam sacram esse perfectam normam & regulam, juxta quam controversiæ dijudicandæ, quin & ἐκπτώμως negant, Scripturam esse controversiarum judicem. Magnum etiam hoc est causæ no-

stræ adversus ipsos præjudicium, eo ipso enim fatentur, se non posse dogmata sua ex sola & unica Scriptura demonstrare, adeoque Scripturæ judicium sese subterfugere, si illa sola de dogmatibus inter nos & ipsos controversis sententiam ferre debeat, ut meritò illis obverti possit istud Tertulliani libr. de resurrect. cap. 3. p. 315. *Aufer hæreticis, quæcunq; cum Ethnicis sapiunt, ut de Scripturis solis quæstiones suas sistant, & stare non poterunt.* Itemque istud alterum lib. contra Hermog. cap. 22. p. 236. *Adoro Scripturæ plenitudinem. Scriptum esse doceat Hermogenis officina, si nō est scriptum, timeat væ illud addentibus & detrahentibus constitutum,* Apoc. 22. v. 18. & 19.

Cæterùm, ut eò meliùs intelligatur, quo loco Pontificii Scripturam sacram habeant, quantive eam æstiment, enumerabimus συνοπτικῶς, quot & quàm variis modis divinam Scripturæ majestatem & autoritatem labefactent, ex quo manifestum fiet, falsam esse gloriationem, quòd debitum honorem Scripturæ tribuant, nec ullo modo in ejus majestatem sint injurii.

Neque verò privatas ac peculiares quorundam opiniones erroneas recensebimus, quæ in Appendice Articuli de Scriptura sacra cap. 3. suum inferiùs habebunt locum, sed eos tantùm enumerabimus errores, quos unanimi ferè consensu omnes Romanæ Ecclesiæ addicti, contra autoritatem ac majestatem Scripturæ pugnantes, pertinaciter tuentur. Bellarminus quidem asserit lib. 4. de Verbo Dei cap. 3. §. Nunc ad mendacia &c. *Romanenses pluris facere Scripturam, quàm Lutheranos*, sed ex sequentibus contrarium apparebit.

Nam Pontificii

1. Libros *quosdam Vet. Testamenti in se ac suâ Naturâ Apocryphos, ut Supplementum Estheris, Librum Baruch, Additamenta Danielis, Librum Tobiæ, Judith, Sapientiæ, Siracidis, primum & secundum Maccabæorum habent pro Canonicis*, & quoad fidei dogmata confirmanda æqualem cum reliquis libris exploratò Canonicis autoritatem eis tribuunt, ut ostendemus inferiùs libro 2. artic. 1. cap. 1. sect. 1. & 2. At hac ratione scriptis humanâ industriâ exaratis, ac quædam cum veritate Historica & fidei analogia pugnantia continentibus eam autoritatem tribuunt, quæ debetur scriptis Propheticis divinâ inspiratione immediatâ editis, ac nihil nisi quod est immotæ & indubitatæ veritatis continentibus, quo ipso divinam Scripturæ autoritatem, si non directè, tamen obliquè labefactant, perinde, ut honorem edicti regii labefactat, qui assumentum aliquod à Rege minimè profectum, imò in quibusdam cum regio edicto pugnans, illi adjungit ac pro genuina Regii edicti parte illud venditat.

2. *Hebraicam Vet. & Græcam Nov. Testament. editionem statuunt esse corruptam*, ut ostendemus lib. 2. artic. 1. cap. 2. th. 2. & 3. At hac ratione textus authentici autoritatem labefactant ac divinam providentiam accusant, quòd vel non potuerit, vel non voluerit Scripturæ sacræ integritatem in linguis illis, in quibus sancti Dei homines ex inspiratione & impulsu Spiritus S. eam exararunt, conservare.

3. Vul-

3. *Vulgatam versionem Latinam* habentem mendas graphicas, fontibus directè contradictorias, ellipticas, pleonasticas, chronographicas, & topographicas, Historicas, dogmaticas &c. *statuunt esse authenticam*, ut ostendemus libr. 2. artic. 1. cap. 2. th. 5. At hac ratione errores humani pro divina veritate Ecclesiæ obtruduntur, & consequenter divina Scripturæ majestas & autoritas labefactatur.

4. *Laicos à lectione Scripturæ sacræ arcent*, ut ostendemus lib. 2. artic. 1. cap. 2. th. 7. At hac ratione denuò in Scripturæ majestatem sunt injurii. Quicunque enim tabulas regias omnibus regni subditis propositas, ut Regis voluntatem atq; sensum ex illis percipiant, abscondit & ab earum lectione maximam subditorum partem arcet, is in tabulas Regias, imò consequenter in ipsum Regem est injurius. Jam verò Pontificii Laicos à Scripturæ lectione arcendo tabulas cœlestis veritatis à Rege Regum omnibus omninò subditis ac civibus Ecclesiæ propositas, ut ex illis suam voluntatem & sententiam perdiscant, abscondunt, & ab earum lectione maximam Ecclesiæ partem abstrahunt. Ergò.

5. *Scripturam in fidei articulis negant esse perspicuam*, ut ostendemus libro 2. artic. 1. cap. 3. th. 1. At hac ratione denuò majestatem Scripturæ convellunt. Si enim Scriptura in proponendis illis, quæ ad salutem necessaria sunt, non est clara & perspicua, non poterit nos ad salutem sapientes reddere, sicque tollitur finis, propter quem Scriptura à sanctis DEI hominibus est exarata.

6. *Negant, Scripturæ sensum ex ipsa Scriptura erui posse, ab Ecclesia autem Romana eum petendum esse* asserunt, ut ostendemus lib. 2. artic. 1. cap. 3. th. 2. At hac ratione denuò Scripturæ majestatem labefactant. Etenim si verus & genuinus Scripturæ sensus non potest ex ipsa Scriptura erui, perit iterum finis, propter quem Scriptura divinitùs est edita, qui in eo consistit, ut ad salutem nos informet; quinimò per hanc hypothesin Scriptura divina inferioris statuitur conditionis, quàm vulgaris aliqua rudissimi hominis Epistola, ex qua sententiam scribentis colligi posse nemo inficias iverit.

7. *Negant, Scripturam sacram esse perfectam*, ut ostendimus superiùs lib. 1. part. 1. cap. 1. At hac ratione denuò Scripturæ majestatem labefactant. Qui enim Scripturæ derogat illud, quod reverà ei competit, & quod DEUS illi inesse voluit, & illius rei testimonium ipsemet ei tribuit, is in Scripturæ majestatem, quinimò in DEUM ipsum Scripturæ Autorem est injurius. Pontificii negando Scripturæ perfectionem derogant ei illud, quod reverà ei competit, & quod Deus illi inesse voluit, & cujus rei testimonium ipsemet ei tribuit. Ergò.

8. Statuunt, *Traditiones non-scriptas pari pietatis affectu cum scripto DEI verbo acceptandas esse*, ut ostendemus cap. seq. 5. At hac ratione denuò Scripturæ majestatem labefactant. Quod enim est fallax & incertum, destituitur CHRISTI & Apostolorum autoritate & verbo Dei indubitato est adver-

sum, illud si verbo Dei exæquetur, majestas ejus labefactatur. Traditiones Pontificiæ, quas præter Scripturam in fidei articulis nobis obtrudere satagunt, sunt fallaces & incertæ, destituuntur Christi & Apostolorum testimonio, ac verbo Dei sunt adversæ. Ergò.

9. Statuunt, *autoritatem Scripturæ pendere ab autoritate Ecclesiæ*, ut ostendemus lib. 2. art. 1. cap. 5. At hac ratione denuò majestatem & autoritatem Scripturæ labefactant, negando scilicet, quòd τὸ θεῖον sit αὐτόπιστον nullius externi testimonii in se ac per se indigum, unde meritò illis obverti posset istud Tertulliani in Apologet. cap. 5. licet aliâ de re prolatum. *Apud vos de humano arbitratu divinitas pensatur. Nisi homini Deus placuerit, Deus non erit, homo jam Deo propitius esse debebit.*

10. Negant, *Scripturam sacram esse unicam ac perfectam normam, juxta quam de controversiis fidei judicandum*, ut ostendimus lib. 1. p. 1. cap. 2. At hac ratione denuò Scripturæ sacræ majestatem labefactant, derogando scil. ei laudem illam, quam ipse Spiritus sanctus ei tribuit, dum ad eam omnem omninò divini cultus, omnemque fidei & vitæ rationem exigi mandat.

11. Negant, *Spiritum sanctum per Scripturam judicare posse*, ut ostendimus lib. 1. part. 1. cap. 3. At hac ratione denuò Scripturæ sacræ majestatem labefactant, negando scilicet, eam in controversiis fidei definiendis esse vocem judicis supremi ac normam judicis inferioris, adeoque sano sensu etiam judicem, cùm tamen in Scriptura & per Scripturam Deus ipse nobis loquatur, ac Spiritus sanctus eo fine Prophetas & Apostolos ad scribendum impulerit, ut authenticum & infallibile ipsius judicium ex his libris constare posset.

12. Verbum Dei habent pro *medio tantùm theoretico, seu nudo signo, per quod innotescat Dei voluntas, practicum medium sola esse Sacramenta* contendunt, ut videre est apud Bellarmin. libr. 2. de Sacram. cap. 8. qui propterea verbum vocat *manum porrigentem*, Sacramenta verò *manum operantem*. Lib. ejusd. cap. 11. Contrà verò Scriptura docet, media salutem offerentia & efficaciter conferentia esse non duntaxat Sacramenta, sed etiam verbum Evangelii Rom. 1. v. 16. 2. Cor. 5. v. 18. Phil. 2. v. 16. &c.

13. Prætermittimus varia convitia, quibus quidam Pontificiorum directè Scripturę majestatem labefactant, quando eam vocant *exiguum Bibliorum libellum*, Lindan. Panopl. lib. 2. cap. 13. in princip & lib. 5. cap. 7. *literulas atramento scriptas* lib. 1. cap. 20. in princ. *characteres mortuos, literam perituram*, libr. 1. Stromat. cap. 2. in princ. cap. 6. in fin. *mortuam, occidentem*, lib. 1. Panopl. cap. 22. in fin. *mutam, inanimem, quæ nec sentit nec intelligit*, lib. 5. Panopl. cap. 4. *merum putamen sine nucleo*, lib. 1. Stromat. cap. 6. in fin. *testem, magistrum, judicem mutum, surdum, mortuum, qui nec litigantium utrinq; rationes audire, nec sententiam ipse eloqui valeat*, libr. 1. cap. 7. Bailius Jesuit. in Catech. q. 6. Melchior Canus lib. 1. Loc. Theolog. cap. 7. *nasum quendam cereum in omnem sensum flexibilem, quò quis vult.* Canus lib. 3. cap. 2. Salmeron. prolegom. in Epist. Pauli lib. 1. part. 1. Disp. 6. *gladium Delphicum, qui ex altera parte serrare, ex altera scindere potera-*

rat, *regulam Lesbiam, calceum utriq; pedi aptum, sylvam omnis alimenti, atramentum sutorium, folium Sibyllæ, Sphingis ænigmata, materiam litis*, Turrianus Jesuita contra Sadeel. p. 99. *lucum prædonum, officinam hæreticorum*. Charron. de 3. verit. p. 220. *contrariis dogmatibus æquè accommodatam*. Lessius in Consultat. ratione 11. p. 127. *Dicunt, eam esse instar alutæ, quæ patitur se quovis extendi; instar vaginæ, quæ quemlibet admittit gladium, non modò chalybeum, sed etiam plumbeum, ligneum, æreum &c.* & quæ sunt hujus generis alia.

(Atqui teste Alphonso à Castro adv. hæres. titulo Scriptura sacra fol. 159. *Omnibus ferè hæreticis hoc unum fuit commune, sacris Scripturis detrahere*. De Ebionitis in specie fatetur Tannerus libr. 2. Diopter. q. 4. cap. 21. illos *Scripturam habuisse contemtui.*)

14. *Peregrinis & à mente Spiritus sancti ac verbis Scripturæ alienis expositionibus eam ad præconceptas opiniones detorquent.* Exempla hujusmodi expositionum à Pontificibus Romanis profectarum proposuimus superiùs cap. præced. 3. h[...] quædam ex Scriptoribus Pontifici[...] subjungemus.

Illud Psalm. 74. v. 13. *Contribulasti capita Draconum in aquis*, Discipulus de tempore serm. 110. sic exponit: *Aquâ lustrali à Sacerdotib. aspersâ Dæmones fugantur & expelluntur.*

Quòd 2. Reg. 7. v. 12. de CHRISTO dicitur: *Stabiliam thronum regni ejus usque in sempiternum*, illud Johannes de Turrecremata lib. 1. Summæ de potest. Eccl. cap. 90. sic exponit: *Faciam, ut semper duret regnum Pontificis.*

Per *fidelem ac prudentem Oeconomum* Luc. 12. v. 42. idem lib. 2. cap. 80. intelligit, *Papam* super *omnem* CHRISTI *familiam*, hoc est, super universam Ecclesiam *constitutum*.

Quòd Apocal. 4. v. 2. *Sedes posita* dicitur, idem lib. 1. cap. 8. sic exponit: *Sedes Apostolica posita est in cœlo, hoc est, in Ecclesia militante & supra sedem sedens, hoc est, Pontifex Romanus, & in circuitu ejus sedilia 24. & super thronos 24. Seniores, hoc est, Cardinales.*

In Concilio Lateranensi Romæ coacto sess. 6. Simon quidam Begnius Modrusiæ Episcopus his Leonem Papam affatus est verbis: *Ecce venit leo de tribu Juda, radix David, Apocalyps. 5. vers. 5. Te, Leo beatissime, Salvatorem expectavimus.*

In Concilio Tridentino Episcopus Bitontinus in Orat. sua dictum Johan. 3. v. 19. ad Pontificem accommodavit: *Papa lux venit in mundum & dilexerunt homines magis tenebras quàm lucem.*

Paulus Æmylius lib. 7. memorat, Legatos Siculos humi venerabundos Papam, ipso quidem non repugnante, sic allocutos esse ex Johan. 1. v. 29. *Sancte Pater, qui tollis peccata mundi, miserere nostri, qui tollis peccata mundi, dona nobis pacem.*

Ex dicto Esai. 40. v. 12. *Quis appendit tribus digitis molem terræ?* colligit Hosius Cardinalis in Confess. Petricov. cap. 10. *Signum crucis tribus digitis esse formandum.*

David à Mauden in Discurs. moral. 2. p. 11. illud Jobi 12. v. 7. *Interroga jumenta & volatilia cœli*, ita explicat: *Per jumenta*

& volatilia cœli intelliguntur Prælati & Sapientiores Ecclesiæ, quos DEUS *in fidelium detrimentum errare non patietur.*

Polydorus Virgilius libro 4. de rer. inventor. cap. 9. memorat, quendam verba 1. Samuel. 2. v. 8. *Domini sunt cardines terræ*, accommodasse ad Cardinales. *Sicut enim ostium*, dixit, *regitur cardine, ita Ecclesia Romana regitur Concilio Cardinalium.* Rectè autem subjungit Polydorus: *Vide, non secus illi aliquoties detorquent sacras literas, quò volunt, ac sutores sordidas solent dentibus extendere pelles.*

Antoninus Archiepiscopus Florentinus Summ. Histor. part. 3. tit. 23. cap. 1. sect. 1. ea, quæ Zachariæ 11. leguntur, *de duabus virgis*, applicat ad duos Monachorum ordines. *De Dominico*, inquit, *& Ordine suo Zacharias cap. 11. dixit in persona Dei. Assumsi mihi duas virgas, unam appellavi decorem, aliam funiculum. Decor est Ordo Prædicatorum. Funiculus est Ordo Minorum, quia funiculo manifesto cingitur.*

(Quomodo verò applicabunt, quod sequitur apud Prophetam, *utramq; virgam ab irato Deo abscissam fuisse & confractam?*)

Malderus fol. 237. *Bestia non tanget montem.* Exod. 19. *Ergò Prælatus non debet à quovis corripi.*

Barbatia consil. 1. fol. 5. *Omnia subjecisti sub pedibus ejus* Psal. 8. *Ergò Papa habet omnem potestatem. Johan. 10. Fiet unum ovile. Ergò Papa habet potestatem super fideles & infideles.*

Ludovicus Vives in Augustin. lib. 17. de Civitate Dei cap. 3. *Miror stultitiam dicam, an impudentiam, an utrumq; eorum, qui ex allegoriis præcepta & leges vitæ, dogmata religionis, vincula, quibus ligemur, teneamurq;, colligant atq; innodant, & ea pro certissimis in vulgum efferunt, ac hæreticum clamant, si quis dissentiat.*

Referri huc possunt ea, quæ extant apud Cornelium à Lapide in Proœmio Comment. super duodecim Prophetas minores, pag. 7. quibus mirabiles Monachorum conceptus, ad quos Scripturam sacram detorquent, perstringit. *Cavendi* (inquit) *moderni nonnonnulli, præsertim Concionatores, qui à Prophetis & Patribus degeneres, novum concionandi, novum Prophetas explicandi & pertractandi modum commenti sunt. Ut enim apud populum plausum inveniant, verba sacræ Scripturæ ad miros suos conceptus, sibi ut videtur, ingeniosos & elegantes violenter inflectunt & trahunt &c. ingenii sui speculationes parergas pro verbo* DEI *populo proponentes, imò supponentes &c. Vis exempla? Accipe. Extat liber concionum, qui asserit, Davidem uxoriâ difficul-[illegible]te, utpote re in hac vita molestissimâ, af-[illegible]um, quotidiè pro ea, proq; uxore orasse. Probat id ex verbis Psal. 37. v. 69. Deus in adjutorium meum intende, id est, inquit, Deus in uxorem meam intende, fac eam facilem & morigeram, uxor enim vocatur adjutorium viri, ut patet Genes. 2. v. 18. Faciamus ei adjutorium &c. Alterum audivi, qui docebat, sacram Scripturam asserere, Mosen mortuum esse in osculo Domini, quia nimirum Deut. 34. v. 5. in Hebræo dicitur, Moses mortuus super os Domini. Ergo, inquit, in osculo Domini &c. Tertius ex illo Thren. 1. v. 15. Torcular calcavit Dominus virgini filiæ Judæ*

Juda, idcircò ego plorans, probabat, B. Virginem conceptam esse sine peccato originali. Hunc enim loci sensum dabat. Christus torcular passionis præcipuè subiit pro B. Virgine, eiq; illius merita singulariter applicavit, curando, ut præservaretur à peccato originali: idcirco ego Jeremias ploro, quod conceptus sim in peccato originali, licet in utero ab eo fuerim expiatus: esto enim hac re sim superior cæteris hominibus, qui in hoc peccato nascuntur, inferior tamen sum B. Virgine, quæ in eo nec nata, nec concepta est. Hæc erat ipsi demonstratio &c.

(Hæc omnia Cornelius, Monachales reliquorum Ordinum conceptus perstringens. Illi verò nihilo minùs in illis sibi mirificè placent. Sic enim scribit Autor Anatomiæ Societ. Jesuit. hoc anno 633. editæ pag. 83. *Prædicatio Jesuitarum, sive calami, sive sermonis, est sine luce, hoc est, sine revelatione interna contemplationis, nec nova de thesauro suo proferunt, sed vetera tantùm, quæ legendis sacris literis & sanctorum Patrum ac Monachorum libris & operibus didicerunt, quod memoriæ opus est, non scientiæ à Deo haustæ, adeoq; imperfectum Prædicatorem arguit &c. Atq; hoc ipsum Christus nos docet Matth. 13. Omnis Scriba doctus ad regnum cælorum (omnis Prædicator, quem Deus docuit, ut annunciet regnum cælorum, fecitq; idoneum Ministrum Novi Testamenti 2. Corinth. 3.) similis est homini Patrifamilias, qui profert de thesauro suo vetera & nova. Qui ergò nova sibi primùm revelata proferre non potest, sed vetera modò vaticinatur, non est Scriba doctus ad regnum cælorum, nec idoneus Minister novi Testamenti, tanquam carens revelatione interna contemplationis.*

Et postea: *Istæ adinventiones Dei novæ, nunquam priùs visæ, nec auditæ aut cognitæ, non sunt opiniones aut sententiæ, aut fidei capita sive articuli, sed novi Scripturæ sensus atque intellectus spirituales, quibus Ecclesiæ doctrina jam recepta confirmatur, errores jam damnati aut damnandi arguuntur, boni mores docentur, vitiosi castigantur. Tales sensus revelat* DEUS *iis, qui totam vitam contemplationi & sacrarum literarum meditationi deputant.*)

Quod CHRISTUS de se dicit Matth. 28. v. 19. *Mihi data est omnis potestas in cælo & in terra*, illud lib. 1. Ceremoniarum tit. 7. refertur ad Papam. *Papa*, inquit Autor libri, *in nocte nativitatis Domini variis cum solennitatibus benedicit ensem, quem largitur alicui Principi in signum infinitæ potentiæ Pontifici, ejus in terris Vicario, collatæ, juxta illud. Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra, & alibi Psal. 72. v. 8. Dominabitur à mare usque ad mare, & à flumine usq; ad terminos orbis terrarum.*

Dictum Christi Johan. 12. v. 32. *Cùm exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum*, Jacobus de Terano, Urbani VI. Cubicularius, in tractat. de Monarch. sic exponit: *Omnia Imperia & regna mundi recuperabo & auferam à Cæsare, Regibus & aliis Principibus, idq; per milites meos Apostolos, ac Papæ Vicario meo ea subjiciam.*

In Mariali Argentinæ Ann. 1493. edito lib. 1. cap. 5. *Quid est, quod* DOMINUS *dicit Esai. 63. v. 3. Torcular calcavi solus, & de gentibus non fuit vir mecum, si Maria mater misericordiæ adjuvit*

vit patrem misericordiarum in opere nostræ salutis? Verum est Domine, quòd non fuit vir tecum, sed mulier unà tecum est, quæ omnia vulnera, quæ tu suscepisti in corpore, suscepit in corde.

Henno, referente Georgio Wicelio lib. de abusibus, verba Jehovæ Genes.2. v.18. sic accommodat: *Non est bonum hominem esse solum, hoc est, non sufficit unus Advocatus vel Mediator humano generi in cœlo, cùm tot ac tam periculosas causas habeat coram Deo, faciam ei adjutorium, videlicet B. Virginem.*

Idem salutationem Angelicam sic exponit: *Ave, hoc est, sine væ, eò quod à multiplici miseria liberemur per Reginam misericordiæ.*

Ex vaticinio Esai. 49. v. 43. *In faciem terræ adorabunt, & pulverem pedem tuorum lingent,* probat Franciscus Turrianus in lib. contra Sadeel. p. 14. *Pedes Pontificis esse osculandos.*

(Idipsum Josephus Steranus Valentinus lib. de adoratione pedum Romani Pontificis cap. 2. & 3. probare conatur ex Esa. 60. v. 14. cap. 61. v. 6. cap. 66. v. 10. Matth. 3. v. 11. cap. 28. v. 9. Luc. 7. v. 44. 45. cap. 24. v. 52. Joh. 17. v. 22. Act. 10. v. 25. cap. 14. v. 18. 19. Apoc. 21. v. 24. Acutè.)

Ex dicto Christi Luc. 9. v. 56. *Filius hominis non venit perdere, sed salvare,* probat Hardingus contra Iuellum fol. 99. *Substantiam panis Eucharistici non evanescere in nihilum.*

Johannes Zacharias Theologus Pontificius Erphordianus in Concilio Constantiensi contra Johannem Hus pro Primatu Pontificis Romani adduxit locum Ezech. 34. v. 10. *Ecce ego ipse super Pastores,* eidemque per crimen falsi addidit hæc verba, *& non populus,* quæ neque in Hebraico, neque in Græco, neque in Latino habentur. Refert Dresserus millenario 6. part. 1. p. 175.

Bessæus in concept. prædicab. in festo conceptionis, dictum Salomonis Proverb. 8. v. 22. *Dominus possedit me initio viarum suarum &c.* de Maria matre Domini, ejusque immaculatâ conceptione exponit, cùm textus circumstantiæ & omnes veteres testentur, de Filio Dei hoc esse accipiendum.

Antonius Puccius in Concilio Lateranensi asseruit Prophetiam Psalm. 72. *Adorabunt eum omnes Reges terræ, omnes gentes servent ei,* impletam esse in *Leone X.*

Baronius in Epist. dedicatoria tomi 8. dictum Apostoli 2. Corinth. 10. *In promtu habentes ulcisci omnem inobœdientiam,* accommodat ad Clementis VIII. expeditionem occupandæ Ferrariæ causâ susceptam.

Bozius de signis Ecclesiæ lib. 15. cap. 6. illud Christi, *Capillus de capite vestro non peribit, & omnes capilli capitis vestri numerati sunt, nolite timere;* Illud item Prophetæ, *Custodit Dominus omnia ossa eorum, unum ex his non conteretur,* refert ad Reliquias Sanctorum.

Dictum Propheticum Esai. 28. v. 16. Bellarminus in Præfat. libr. de Pontif. Roman. ad Papam accommodat, qui sit *lapis ille in fundamento fundatus.*

Panigarolla Discept. 2. parte 1. *Demonstratum est, Ecclesiam esse visibilem, oportet*

het igitur præter suũ caput præcipuũ Christũ, qui invisibilis est, caput præterea habeat Vicarium in terris, qui sit visibilis. Atq; is est, de quo Paulus Apostolus loquitur Ephes. 4. Unus Dominus.

Sexcenta ejusmodi afferri possent, quibus enumerandis vix integrum volumen suffecerit. Unum adhuc expositionis valde Magistralis exemplum subjiciemus.

Antoninus Archiepiscopus Florentinus part. 3. tit. 22. cap. 5. §. 1. Dictum Psal. 8. v. 7. sic interpretatur: *Deus omnia subjecit sub pedibus ejus, hoc est, Romani Pontificis. Oves, hoc est, Christianos; boves, hoc est, Judæos jugo literæ Legis astrictos & inde victimandos; pecora quoq; campi, id est, Ethnicos & iniquos per latam & spaciosam viam errorum & vitiorum procul dubio currentes, Sanctorum Catalogo eos adscribendo. Demum pisces maris, hoc est, animas defunctorum, qui perambulant semitas ejus in amaritudinibus commorantes, ex aquis pœnalibus per indulgentiam ex inferis educendo.*

Atqui per violentas ac peregrinas ejusmodi expositiones Scripturæ alienus sensus affingitur, & consequenter divina ejus majestas labefactatur, perinde, ut contra Regii edicti dignitatem peccatur, quando illud in alienum & peregrinum sensum detorquetur.

Quia ergò Pontificii Scriptores divinam Scripturæ majestatem & autoritatem, quam ipsi, (utpote *Epistolæ Dei omnipotentis è cœlo ad nos missæ, in qua verba Dei sonant, & cor Dei discitur*) deberi, omnes verè pii agnoscunt & fatentur, tot modis labefactare deprehenduntur, ideò doctrina ipsorum cuivis cordato jure ex eo redditur suspecta. Ad hanc erga divinas cœlestis veritatis tabulas irreverentiam accedit,

1. Quòd in Scripturis evolvendis non adhibeant diligentiam debitam.

Angelus Politianus, teste Ludovico Vive lib. 2. de verit. fid. Christ. *Pindari Odas* prætulit Psalmis Davidicis.

De eodem Pezelius part. 2. post. Melancht. & Heidfeldius in Sphinge Theologó Philos. cap. 1. p. 12. memorant, quòd interrogatus, *an legeret Biblia*, responderit, *semel perlegi librum istum & nunquam collocavi pejùs ullum tempus.*

Petrus Bembus, teste Georgio Fabricio, Alex. Alesio in Comment. 2. Timoth. dixisse fertur, *Semel legi Biblia. Quòd si iterum mihi essent legenda, perderem omnem Latinitatem.*

Erasmus in libr. de encomio Moriæ p. 280. de *Theologis sui temporis* scribit, *esse inter eos, quibus ne tantulum quidem otii supersit, ut Evangelium aut Paulinas Epistolas vel semel liceat evolvere.*

Idem in Epist. Apologet. ad Martinum Dorpium lib. de Moria adjuncta p. 385. *Moria tantùm eos damnat, qui in otiosis disceptatiunculis solis Theologicæ rei puppim, ut ajunt, & proram collocant, quiq; Logomachiis, ut D. appellavit Apostolus, ejusmodi sic occupantur, ut nec Evangelicas, nec Propheticas, nec Apostolicas literas vacet legere. Atq; utinam, mi Dorpi, pauciores essent huic obnoxii crimini! Possem tibi producere, qui annum egressi octogesimum tantum ætatis in hujusmodi tricis perdiderint, nec unquam contextum Evangelicum evolverint, id quod à me compertũ ipsi quoq; demum confessi sunt.*

p. 406. *Non pauci sunt Theologi, qui nunquam universum Testamentum ordine perlegerint.*

Petrus Rodulphius à Thossignano Franciscanus in Præludiis Dictionarii Concionatorum pauperum cap. 35. *Sunt multi, etiam insignes & præstantißimi Theologi, qui vix integra Biblia perlegerint.*

Gerardus Listrius Rhentensis in Scholiis super Erasmi libr. de Moriæ encomio p. 280. *Novi permultos Theologos Doctores, ut vocant, qui ante quinquagesimum annum nondum evolverant omnes Epistolas Pauli, ut per familiaritatem mihi fatebantur.*

Robertus Stephanus in Responsf. ad Censur. Theolog. Parisf. in Præfat. Sorbonico cuidam Doctori hoc adscribit apophtegma: *Miror, quòd isti juvenes allegant nobis novum Testamentum! Per diem! ego habebam plusquam quinquaginta annos, quod nesciebam, quid esset novum Testamentum.*

Henricus Cornelius Agrippa in Præfat. libr. de vanit. scient. præfixa: *Video multos humanis disciplinis scientiisq; usque adeò insolescere, ut sacrarum literarum eloquia, & Canonicas* SPIRITUS SANCTI *Scripturas (quia careant ornamentis verborum, viribus Syllogismorum, affectatisq; suadelis, & peregrinâ Philosophorum eruditione; sed simpliciter in operatione virtutis, & nudâ fide firmatæ sunt) idcircò tanquam rusticas, & idiotas non modò despicere & aspernari, sed & velut contemtu quodam insuper insectari.*

Claudius Espensæus in Comment. 1. Timoth. *Qualiter in hac tempestate legatur Scripturæ Canon, satis est manifestum, ubi ex desuetudine & indevotione Ministris Ecclesiasticis sacra in fastidium venerunt.*

Elias Hasenmüller in Histor. Jesuit. cap. 6. p. 146. 147. 192. 193. cap. 9. p. 312. memorat, quòd Jesuiticus quidam Sacerdos, nomine Henricus, alumnorum Principis Bavariæ in contubernio Albertino Ingolstadii Regens & Oeconomus, Anno 1584. discipulos suos sic fuerit allocutus. *Libenter audire conciones multas & libenter legere Scripturam sacram, id profectò non est signum boni Catholici, sed potiùs hæretici, qui se istis rebus ceu simia nucibus delectant. Verus enim Catholicus non multùm delectatur concionibus, quæ citò ceu ventus transeunt, neq; lectione capitur Scripturæ, siquidem ea mortua est litera, quam non intelligit, sed unica ejus voluptas est, audire multas Missas, & sæpiùs confiteri. Hæc qui negligit, aut contemnit, graviùs peccat, quàm qui in omni vita sua nullam unquam concionem audivit, nec Biblia vidit.*

Jacobus Crusius Jesuita dixit: *Omnis Biblicus facilè fit hæreticus.*

Jesuita Hoffæus dixit: *Quid opus est lectione Bibliorum? cùm nobis sint salutaria Ecclesiæ præcepta, quæ vicem Bibliorum apud Catholicos obtinere debent. Fuerunt Christiani, antequam Biblia conscriberentur, neminem litera eorum mortua salvat, Ecclesiam audiamus, & salvi erimus. Hæc enim est litera viva & ipsa Lex Dei, quæ nec errat, nec decipit.*

Gregorius de Valentia Anno 1582. die 6. Aprilis Landspergæ cuidam dixit:

xit: *Tu, si vis egregius esse Catholicus, ne occuperis esse Biblicus, quandoquidem bono Catholico sufficiunt ad salutem Catholicæ Ecclesiæ Decreta.*

Jesuita Pietro aliquando dicebat: *Bibliorum lectio citiùs hæreticum Lutheranum, quàm Catholicum Romanum facit.*

Lutherus in Colloquiis cap. de Bibliis de Andrea Carolstadio memorat, quòd *octavo anno post suum Doctoratum primò legerit Biblia.*

Sixtinus Amama in Oratione de barbarie præfixa Antibarbaro: *Andreas Carolstadius jam octo annorum Doctor erat, cùm ad Scripturarum lectionem accederet, & tamen cùm circa annum 1510. in Academ. Witebergensi pro licentia disputasset, Actis Academiæ insertum fuit hoc elogium, quòd fuerit sufficientissimus.*

Quidam Doctor Theologus rogatus de Decalogo, negitabat se ejusmodi librum in Bibliotheca sua habere.

Fatebantur veterani aliquot Theologi, se toto vitæ curriculo in Magistro, (Lombardo) *Thoma, Scoto adeò fuisse occupatos, ut Bibliorum lectioni vacare nunquam potuerint.*

Agnoscebant multi Sorbonici, imò per diem jurabant, se plus quàm quinquaginta annos habuisse, quòd nesciebant, quid esset novum Testamentum, (quæ ipsorum verba formalia refert Robertus Stephanus in Præfat. ad Censuram Theol. Parisiens. Ann. 1532.) Jacobus Latomus in Dialogo, quem Methodo Erasmi de studio Theologico opposuit, cùm mirâ clementiâ sublevet Theologiæ destinatum, ut nec Grammatice, nec linguis, nec oratoribus eum velit discruciari, imò ne quidem lectione divinorum voluminum, veterumve Interpretum, ne eorum qnidem, quos sacrosanctos habet Ecclesia, simul ac ventum est ad Neotericos, *inquit Erasmus in Apolog. advers. Latom. p. 85. tomi 9. inclementissimè obruit miserum juvenem, exigens, ut nihil hujus generis non evolvat, Lombardum, Alexandrum, Scotum, Thomam, Bonaventuram, Armachanum, Altisiodorum, Holcot, Bricot, Petrum de Alliaco, Occam, Durandum, Aymonem, Carrensem, Ægidium Tartaretum &c. nullius omninò libri gratiam facit. In his vult consenescere Theologum, priusquàm utriusq; Testamenti libris studeat. Ne Patres quidem vult legi, nisi hoc labore exantlato, veritus procul dubio periculum, ne si priùs, non dicam S. S. literas, sed Patres legat, Proceres istos Theologiæ Scholasticæ, quos jam recensuit Erasmus, non sine nausea posset legere.*

Alphonsus de Castro libr. 1. advers. hæres. cap. 4. *Hujusmodi hæreticorum* (Lutheranorum) *causâ factum est, ut relictis quibusdam nugis, quibus à trecentis annis hucusq; homines sese dedidêre, ad meliora studia* (sacrarum literarum) *se transtulerint, quò fit, ut multò plures viros doctos nunc Ecclesia possideat, quàm à quadringentis retrò actis annis huc usque habuerit.*

Compendium Martyrologii Herbornæ editum Ann. 617. testatur, *in Papatu quamplurimos ob Bibliorum possessionem & lectionem ultimo supplicio affectos esse.*

Martinus Delrius in Prælud. Pharis. sap. conqueritur, *in Pontificiis Academiis Scripturam sacram ita vilescere, ut pauci*

ejus audiendæ studio sese publicè dedant, præ illis, qui subtilitatibus Theologiæ Scholasticæ toti occupantur.

Ribera in Prooem. super Joëlem conqueritur: *Paucissimos in Papatu esse, qui accuratæ Scripturarum interpretationi operam navent.*

Jacobus Reihingius olim Jesuita, postea veritatis Confessor & Professor in laq. Pontif. contritis p. 5. & 6. scribit: *Jesuitas splendidissimo divinarum traditionum nomine deceptos humanorum figmentorum laqueis capi, unde nunquam, nisi assiduâ Scripturæ divinæ lectione ac volutatione, evadere queant. Sed ne evadant*, inquit, *plerisq; illud obstaculum est, quòd frequentiùs ac studiosiùs Theologorum Scholasticorum, quàm divinorum vatum & Apostolorum volumina ab iis legantur, & terantur; sæpiùs Thomæ, quam Dei Codex in manibus est. Ad audiendum Thomam in Academiis concurrunt plurimi, ad Scripturæ sacræ interpretationem pauci.*

Ibid. *Literati & Clerici rarò & parùm; illiterati & Laici nunquam, aut vix unquam sacrum Codicem legunt. Et Laicis insuper non modò lectio illius non suadetur, sed verè dissuadetur, imò certis conditionibus prohibetur.*

Ibid. scribit: *Se grato animo agnoscere, quòd antea in Academicis Scholis divinarum Scripturarum parùm studiosus & gnarus, eo loco jam à divina majestate collocatus sit, ubi ad Scripturæ sacræ perpetuam & diligentem lectionem cœlesti manu ductus, tractus & impulsus fuerit.*

Non potui, inquit p. 7. *aliter, ô felix necessitas! Auditores magnam partem Evangelici* (in Palatinatu Neoburgico) *aut ad Papatum recèns allecti, Scripturis assueti Scripturas requirebant; Adversarii, contra quos dicebam aut scribebam, ad Scripturas me provocabant & compellebant. Quid agerem? Scripturis sacris inhærendum & insistendum fuit, ne inter tenellos, sed Scripturæ tenaces, Auditorum animos causæ diffidere, imò causam perdere viderer, itaq; hoc egi, ut Scripturæ divinæ libris Papatum stabilirem &c.*

Idem in Apologia pro Laqueis contritis, quam Araneorum operas indigitat, & Anno 623. in lucem emisit cap. 11. p. 83. *Stengelius fatetur, Delrium Jesuitam, à me citatum, de satis neglecto & frigido Scripturæ studio in plerisq; orbis Academiis conqueri.*

p. 84. *Quatuor annis integris Ingolstadii inter Jesuitas, Theologiæ Studiosos, vixi, & tamen non modò non quotidiè aut alternis diebus, sed nullo omninò die, nec ego, nec quisquam condiscipulorum è Jesuitis Scripturam explicari audivimus. Professor ibi Scripturæ Jesuita nullus fuit. Qui de externis Clericis publicus sacrarum literarum Professor fuit, ejus lectionem adiri & audiri à suis pro arrogantia sua Jesuitæ dedignantur. Vix tertius annus est, cùm tandem Stengelius à publica Ethicæ ad domesticam Scripturæ professionem promotus, & ab admodum invitis Jesuitis Theologiætum Studiosis, uti ex ipsismet aliquibus intellexi, auditus est. Num ea Professio successum, & Stengelius in ea successorem, factus scilicet Scholasticæ Theologiæ ipse qualisqualis Professor publicus, habeat, ignoro.*

Ibid. *Iterum vides Lector, quantò isti plus Thomæ, quàm Scripturæ tribuant, Tho-*

nia quadriennium, Scriptura biennium; Thomæ integra hora, Scriptura quadrante minùs ab illis impenditur; Scripturæ lectio brevior quotidiè, longior tantùm alternis diebus toleratur.

2. Quòd in certamen de controversiis fidei ex sola Scriptura dijudicandis, nobiscum descendere verentur.

Albertus Piggius lib. 1. Eccles. Hierarch. cap. 4. *Si hujus doctrinæ* (quòd cum hæreticis non sit disputandum ex Scripturis) *memores fuissemus, meliore sanè loco essent res Christianæ. Sed dum ostentandi ingenii & eruditionis gratiâ cum Luthero in certamen descenditur Scripturarum, excitatum est hoc, quod, proh dolor, videmus incendium.*

Idem in Præfat. assert. Hierarch. Eccl. ad Paulum III. *omnem de Scripturis conflictationem cùm hæreticis perniciosam* judicat *sine Traditionibus.*

Bavarici Theologi in Colloquio Ratisbon. proximo ex sola Scriptura, tanquam perfectâ & unicâ normâ, de fidei articulis disputare renuerunt, quinimò disertis verbis professi sunt, *fontem & scaturiginem esse omnium hæresium & confusionis Babylonicæ, si quis statuat, nihil in causa religionis esse credendum, & in cultu faciendum, quod non vel expreßè contineatur in sacris literis, vel per bonam consequentiam inde deduci queat.*

Meritò igitur illis obverti posset, quod Tertullianus lib. de præscript. de hæreticis asserit, quòd sint *lucifugæ Scripturarum;* quodq; Augustinus Epist. 175. de iisdem asserit, quòd *tàm fugiant Scripturam, quàm latro crucem.*

Confer, quæ dicta sunt superiùs lib. 1. part. 1. cap. 8. Item librum Dn. Wilhelmi Nigrini de Pontificio Scripturæ contemtu, qui Papalem Ecclesiam meritò hæreseos reddit, non solùm suspectam, sed & ream. Nam, ut rectè scribit Alphonsus à Castro lib. 13. adv. hæres. tit. Scriptura sacra fol. 159. *Omnibus ferè hæreticis hoc unum fuit commune, sacris videl. Scripturis detrahere.*

CAPUT V.
DE TRADITIONIBUS ἀγράφοις.

QUIA Pontificii negant, Scripturam esse perfectam, ideo confugiunt ad supplementum Traditionum ἀγράφων, per quas huic Scripturæ imperfectioni remedium afferri posse existimant. Esto igitur

Thesis. *Traditiones ἄγραφοι non sunt pari pietatis affectu cum scripto Dei verbo in rebus fidei acceptandæ.*

Ekthesis. 1. Traditionis nomen in Scriptura & Patribus quandoque sumitur *generaliter*, pro doctrina quovis modo tradita, in qua significatione etiam illis tribuitur, quæ in Scriptura sacra expressè continentur, vel ex illis per evidentem consequentiam deducuntur. Act. 6. v. 14. in version. vulgat. 1. Corinth. 11. v. 23. 2. Thessal. 2. v. 15. Cyprianus in Epist. 74. ad Pomp. De ejusmodi Traditionibus, quæ in Scripturis continentur, vel ex illis deducuntur, adeoque Scripturæ sunt conformes, hoc loco non est quæstio, eas enim libenter admittimus. Sic pædobaptismus vocatur à Patribus *traditio Apostolica*, eum verò nostrûm nemo impugnat.

2. Nec hoc in quæstione positum est, an Christus & Apostoli plura fecerint ac dixerint, quàm in scriptis Evangelistarum & Apostolorum ab illis dicta factave extant, quod itidem nemo nostrûm negat. Sed hoc est in quæstione, an necessaria quædam doctrinæ capita ad fidem & mores spectantia non sint scripta, sed vivâ duntaxat voce tradita.

3. Non simpliciter negamus distinctionem inter *verbum scriptum & non scriptum*. Fuit enim tempus, quo verbum Dei non habebatur scriptum, ut in Vet. Testam. ante Mosen, in Nov. Test. ante libros Evangelicos & Apostolicos. Dicimus autem, illud ipsum Dei verbum, quod primùm vivâ voce fuit prædicatum, postea *Dei voluntate in literas esse redactum*, ut sic non sit *realis divisio totius*, (ut volunt Pontificii, qui verbi divini duas fingunt partes, scriptum & non scriptum, in quo alia dicunt contineri dogmata quàm in illo) sed *distinctio modalis unius ejusdemq; rei* secundum diversas χρίσεις & habitudines consideratæ. Illud ipsum enim verbum, quod primitùs vivæ vocis prædicatione propagatum, postea à Prophetis & Apostolis fuit divinitus conscriptum & Ecclesiæ commendatum.

Irenæus lib. 3. advers. hæres. cap. 1. *Non per alios dispositionem salutis nostræ cognovimus, quàm per eos, per quos Evangelium pervenit ad nos, quod quidem tunc præconiaverunt, postea verò per DEI voluntatem in Scripturis nobis tradiderunt, fundamentum & columnam fidei nostræ futurum.*

4. Non est quæstio de Traditionibus Historicis, quibus Ecclesia primitiva libros Biblicos horum vel illorum Autorum ex autographis, & aliis rationibus à sensu petitis probavit & ad Ecclesias succedaneas hanc suam sensitivam cognitionem continuavit. Hasce enim Historicas Traditiones, sive Ecclesiæ testificationes concedimus, non contineri universim omnes in Scriptura sacra, sed negamus eas concernere ipsam verbi revelati substantiam, & in se continere articulos fidei. Quamvis enim sit fidei articulus, πᾶσαν γραφὴν θεόπνευστον immediatè inspiratas à Deo revelationes in se continentem, esse divinam & Canonicam, non tamen est fidei articulus, sed Historica assertio, cùm Ecclesia in particulari testatur, hunc vel illum librum esse hujus vel illius Autoris, v. g. *Evangelium Matthæi esse Matthæi, Epistolam ad Hebræos esse Pauli.*

Brentius in Prolegom. Apolog. Confess. Wirtemb. Francof. Ann. 1556. fol. 141. *Non loquimur nunc de ea Traditione, quâ nobis sacra Scriptura & quæ in ea continentur, à majoribus in manus tradita sunt. Nam hanc Traditionẽ affirmamus esse certam, firmã & indubitatam. Et agimus Deo Patri Domini nostri Jesu Christi summas gratias, quòd excitaverit Spiritu suo sancto Prophetas & Apostolos, qui quæ æternæ sunt salutis, non tantùm sermone vulgaverint, verùm etiam scripto mandaverint & ad posteros propagaverint, ut habeamus certissimum testimonium ejus doctrinæ, quam ipsi à Deo acceperunt & Ecclesiæ tradiderunt.*

Et postea: *Quæ scripta majores nostri magnâ fide & diligentiâ conservarunt, & nobis inviolata tradiderunt. Hæc traditio nobis necessaria est & omnibus modis amplectenda.*

Secunda, de qua & Irenæus loquitur, cùm recenset Symbolum Apostolorum &c. Quare tantùm abest, ut hanc traditionem abjiciamus, ut pro ea tanquam pro aris & focis adversus Traditores pugnemus.

5. Nec est quæstio de *Traditionibus ritualibus* sive de Ritibus ac Ceremoniis Ecclesiasticis, quas Tertullianus vocat *Traditiones disciplinæ*. Fatemur enim non solùm Ecclesiam, sed etiam ipsosmet Apostolos, in Ecclesia ritus quosdam liberos ad εὐταξίαν καὶ εὐσχημοσύνην spectantes instituisse, qui *in specie* ac sigillatim nec scripti sunt, nec perpetuâ necessitatis lege universæ Ecclesiæ impositi, licet *genus*, quòd scilicet *omnia ad ædificationem fieri* debeant, scriptum sit, quod etiam solum est necessarium.

Tertullianus lib. de Veland. virgin. cap. 1. *Regula quidem fidei una omninò est, sola immobilis & irreformabilis. Hac lege fidei manente, cætera jam disciplinæ & conversationis admittunt novitatem correctionis.*

6. Concedimus & hoc, Ecclesiam habere potestatem τάξεως καὶ εὐσχημοσύνης causâ quædam ad disciplinā Ecclesiasticam, & cultum externū spectantia ordinandi. Tota ergò quæstio est de *Traditionibus dogmaticis*, articulos fidei & præcepta morum concernentibus.

7. Neque quæstio est *de ratione tradendorum dogmatum*, an scillic. fidei Christianæ capita sint vivâ voce tradenda & prædicanda, quod haud inviti concedimus, sed quæstio est *de dogmatibus traditis*, an scil. Christus & Apostoli quædam dogmata tradiderint, quæ non extent in Scripturis.

8. Bellarminus libr. 4. de Verbo Dei cap. 2. definit Traditionem, quòd *sit doctrina non scripta, non quidem quòd nusquam sit scripta, sed quòd non sit scripta à primo Autore.* Quâ hypothesi occurrere voluit argumento, quod quidam opponunt Pontificiis Traditionibus, quas non posse dici ἀγράφους, probant ex eo, quòd in libris veterum & recentiorum sunt annotatæ: Majore compendio dicere potuisset, Traditionem vocari *doctrinam non scriptam*, non quidem quòd nusquam sit scripta, sed quòd non sit in libris Propheticis & Apostolicis scripta, eo enim sensu propriè dicitur ἄγραφος. Sed Traditiones in rebus fidei eo sensu ἀγράφους dictas repudiamus.

9. Lib. & cap. iisdem duplici ratione Traditiones dividit. Primò, *ratione Autorum, in Traditiones Divinas, Apostolicas & Ecclesiasticas.* Divinas vocat, quæ *acceptæ sunt ab ipso Christo Apostolos docente & nusquam in sacris literis inveniuntur.* Apostolicas, quæ *ab Apostolis institutæ sunt, non tamen sine assistentia Spiritus sancti, & nihilominus non extant scriptæ in eorum Epistolis.* Ecclesiasticas vocat, *quasdam antiquas consuetudines, vel à Prælatis, vel à populis inchoatas, quæ paulatim tacito consensu populorum vim legis habuerunt, quas cum Decretis & Constitutionibus Ecclesiæ parem vim habere asserit.* Secundò, *ratione materiæ in Traditiones de fide, & Traditiones de moribus*, quæ rursus sunt, vel *perpetuæ, vel temporales; universales vel particulares; necessariæ vel liberæ.* Nos de omnibus illis Traditionum speciebus dicimus. Aut sunt scriptæ, & sic erunt necessariæ; aut non sunt scriptæ, & sic erunt liberæ. Quicquid enim vel Christus

stus vel Apostoli ad fidem, vel ad mores pertinens in universa Ecclesia credendum vel servandum instituerunt, illud est divinum & necessarium, idque omne in sacris literis continetur; quicquid verò rituum ac Ceremoniarum in certis quibusdam Ecclesiis Apostoli instituerunt, illud, ut est ἄγραφον, ita quoque est liberum ac ἀδιάφορον.

Antithesis. c. Ecclesiasticarum dist. xi. *Ecclesiasticarum institutionum quasdam in scriptis, quasdam verò Apostolicâ traditione per successores in ministerio confirmatas accepimus, quasdam verò consuetudine roboratas approbavit usus, quibus par ritus & idem utriusq; pietatis debetur affectus, unde quis vel aliquantulum sacrarum expertus Scripturarum hæsitaverit? Si enim attenderimus consuetudines Ecclesiæ non per Scripturas à Patribus traditas nihili æstimare, quantum religio detrimenti sit latura, intentivè inspicientibus liquidò constabit.*

Concil. Trident. sess. 4. *Sacrosancta Tridentina Synodus perspiciens hanc veritatem & disciplinam contineri in libris sacris & sine scriptis Traditionibus, quæ ex ipsius Christi ore ab Apostolis acceptæ, aut ab ipsis Apostolis Spiritu sancto dictante q. per manus traditæ ad nos usq; pervenerunt, orthodoxorum Patrum exempla secuta, omnes libros tàm Vet. quàm Nov. Test. cùm utriusq; unus Deus sit autor, nec non Traditiones ipsas, tum ad fidem tum ad mores pertinentes, tanquam vel oretenus à Christo, vel à Spiritu sancto dictatas, & continuâ successione in Ecclesia Catholica conservatas pari pietatis affectu & reverentiâ suscipit & veneratur.*

Lindan. lib. 5. Panopl. cap. 7. *Illa omnia, quæ tenet & credit Romana Ecclesia, & in Scripturis non habentur, illa inquam omnia ab Apostolis sunt tradita.*

Hosius lib. 3. de autoritat. Script. p. 515. *Multa extra Scripturam credenda sunt tradita Ecclesiæ.*

Petrus Thyræus in Disp. de Sacram. Confess. th. 352. *Divina institutio non solùm sacris literis expressa est, sed etiam traditione majorum habetur.* th. 353 *Sive scripto ad nos perveniat* (doctrina de voluntate Dei) *sive traditione aliorum, eandem & habet & habere debet vim. Neq; enim illa ex literis, sed literæ ex institutione suam habent autoritatem, neq; quia per manus à majorib. traditur, de autoritate ejus quicquam decedit.*

Alphonsus à Castro lib. 1. adv. hæres. cap. 5. *Universalis Ecclesiæ Traditiones, aut definitiones in his, quæ fidem spectant, etiamsi aperta Scriptura in earum comprobatione desit, non minoris sunt autoritatis, quàm ipsa Scriptura sacra.*

Et postea: *Si credis Scripturæ divinæ, per manus Evangelistarum & Apostolorum scriptæ, cur non credis voci divinæ per os Ecclesiæ prolatæ? &c. Cur credis Evangelistæ & non Ecclesiæ, cujus ipse Evangelista membrum unum fuit, cùm Ecclesia tantò Evangelistas antecellat, quantò integrum corpus singulis præstat membris?*

Melchior Canus lib. 1. Locor. Theol. cap. 3. inter *domicilia argumentorum Theologicorum* secundo loco numerat *autoritatem Traditionum Christi & Apostolorum, quæ quoniam scriptæ non sunt, sed de aure in aurem ad nos pervenerunt, vivæ vocis oracula rectissimè dicantur.*

Canisius in Catech. p. 42. *Pro sacrosanctis habenda, firmissimaq; fide complectenda sunt, quæ Spiritus sanctus credenda nobis revelat,*

velat, sive scripto illa, sive viva vocis Traditione nobis commendentur.

Hoffmeisterus in Theol. Patrum p. 24. *Illa sola credenda est veritas, quæ in nullo ab Ecclesiastica Traditione discrepat & discordat.*

Catech. ex Decreto Concil. Trident. editus p. 12. Colon. edit. *Omnis doctrinæ ratio, quæ fidelibus tradenda est, verbo Dei continetur, quod in Scripturam Traditionesq; distributum est.*

Censura Colon. f. 230. statuit, *Traditiones parem cum Dei verbo scripto autoritatem habere, & eâdem fide credendas esse, sicut illa, quæ habent manifesta in Scriptura testimonia.*

Bellarm. lib. 4. de V.D. cap. 3. *Nos asserimus, præter verbum Dei scriptum requiri etiam verbum Dei non scriptum, id est, divinas & Apostolicas Traditiones; agnoscimus Traditiones Apostolicas omnium generum; asserimus, non deesse certas vias & rationes, quibus Apostolicæ Traditiones ostendantur.*

Lib. 1. de Sacram. in genere cap. 14. *Catholici agnoscunt pro verbo Dei etiam Traditiones.*

Nostram sententiam probamus, tùm ex demonstrata superiùs Scripturæ perfectione, tum ex Traditionum, quas Pontificii pro divinis & Apostolicis extra & præter Scripturā venditant, conditione. Sunt enim 1. scripto Dei verbo adversæ, utpote Scripturæ perfectioni & expressę Christi & Apostolorum præmonitioni repugnantes. Matth. 5. v. 21. 22. 27. & seqq. cap. 15. v. 6. Gal. 1. v. 8. Col. 2. v. 8. 2. ex Pharisaismo originem trahunt. Matth. 5. v. 21. cap. 15. v. 5. Marc. 7. v. 1. Joseph. lib. 13. antiquit. cap. 18. Hieronym. in Epistol. ad Damasum, Chrys. hom. 52. in Matth. 3. sunt hæreticorum propriè, qui *cùm ex Scripturis arguuntur in accusationem convertuntur Scripturarum, quia non possit ex his inveniri veritas ab his, qui nesciūt Traditio[nē] nō enim per literas traditā illam, sed per vivā vocem.* Iren. lib. 3. cap. 2. p. 169. 4. sunt multis modis fallaces & incertæ, tùm *ratione originis*, quæ enim pro Traditionibus divinis & Apostolicis Pontificii venditant, ea à Christo & Apostolis profecta esse, nullā certitudinis specie affirmari, nullo argumentorum pondere demonstrari potest; tùm *ratione numeri*, de quo ipsimet nondū sunt certi, unde quidam ad Traditiones referunt ea dogmata, quæ alii ex Scripturis demonstrare conantur; tùm *ratione diversitatis*, quæ enim veteres pro Traditionibus habent, in illis invicem nō consentiunt, & quædam illorū ab ipsis Pontificiis repudiantur; tùm *ratione effectus*, quia Traditionis opinio magnis olim in Ecclesia viris imposuit. 5. non sunt à Christo & Apostolis profectæ. Christus enim expressè præcipit Apostolis. Matth. 10. v. 27. *Quod dico vobis in tenebris, dicite in luce*, ac suo exemplo ostendit, nihil esse in mysteriis fidei occultandum, Johan. 18. v. 20. unde etiam Apostoli *omne consilium Dei de salute hominum* auditoribus suis manifestarunt, Act. 27. v. 20. quod *audiverunt & viderunt, illud annunciarunt & scripserunt* 1. Johan. 1. v. 1. & 2. Falsum igitur est, quòd Apostoli quædam doctrinæ cœlestis capita solis Prælatis, Episcopis & Presbyteris vivâ vocis Traditione ad posteros propaganda tradiderint.

Nostræ sententiæ suffragatur,

1. Quòd quidam perfectionem Scripturæ nobiscū agnoscunt, quorum testimonia enumerata sunt superiùs libr. 1. part.

part.1.cap.1. Positâ enim Scripturæ perfectione tollitur Traditionum necessitas; positâ Traditionum necessitate, Scripturæ perfectio tollitur, quod agnoscit Bellarminus sic scribens:

Lib.4.de V.D.cap.3. *Asserimus, in Scripturis non contineri expressè totam doctrinam necessariam, sive de fide, sive de moribus, & proinde* (nota patticulam illativam proinde) *præter verbum Dei scriptum, requiri etiam verbum Dei non scriptum, id est, divinas & Apostolicas Traditiones.*

Lib. ejusdem cap.5.§.2. *Esse aliquas veras Traditiones potest colligi ex eo, quod ostendimus, Scripturas sine Traditionibus nec omninò necessarias, nec sufficientes fuisse. Nam si Scriptura non continet omnia, & necessarium est verbum traditum, sequitur esse aliquod verbum traditum, alioqui Deus non benè providisset Ecclesiæ.*

(Eodem medio nostrâ probamus sententiam. Si Scriptura cōtinet omnia, quæ ad fidem & mores sunt necessaria, sequitur, non esse necessarias Traditiones. Sed verum prius, ut d. l. ex ipsis Pontificiorum quorundam Scriptorum verbis ostendimus. Ergò etiam posterius.)

Huc referri possunt Canones, in quibus Romano Pontifici derogatur potestas in articulis fidei aliquid statuendi, quod in Scriptura non est revelatum.

c. Transferunt 24.q.3. *Immutant mendacio veritatem, qui aliud prædicant, quàm ab Apostolis acceperunt.*

c. Sunt quidam caus.25.q.1. *Sunt quidam dicentes Romano Pontifici semper licuisse novas leges condere, quod & nos non negamus, sed valdè affirmamus. Sciendum verò summoperè est, quia inde novas leges condere potest, unde Evangelista aliquid & Propheta nequaquam dixerunt. Unde v. apertè Dominus vel ejus Apostoli, & eos sequentes sancti Patres aliquid definierunt, ibi novā legem Rom. Pontifex non potest dare, sed potiùs quod prædicatum est, usq; ad animā & sanguinem confirmare debet*, (sensus est, quòd in fidei articulis in Scriptura jam antè traditis nihil novi tradere debeat, sed in ritibus externis ad εὐταξίαν spectantibus. Ita namq; in aliis canonibus hoc ipsum declaratur.)

c. Lex divina caus.27.q.2. ex Benedicto Papa: *Cur prohibeatur, quod prohibendum nunquam sacra Scriptura declarat?*

c. Si is qui præest 11. q. 3. *Is qui præest, si præter voluntatem, vel præter quod in sanctis Scripturis evidenter præcipitur, vel dicit aliquid* (in reb. fidei) *vel imperat* (in præceptis morum) *tanquam falsus testis Dei aut sacrilegus habeatur.*

2. Quòd quidam agnoscunt, in fidei articulis scripto Dei verbo unicè inhærendum, non autem ad Traditiones ἀγράφους confugiendum.

Dantes Aligerius in part.3. lib. de Monarch. *Audivi quendam ex Decretalistis dicentem & procaciter asserentem, Traditiones Ecclesiæ fidei esse fundamētum, quod quidem nefas de opinione mortaliū si submoveant, qui ante Traditiones Ecclesiæ in Filium Dei Christum sive venturum, sive præsentem, sive jam passum crediderant, & credendo speraverūt, & sperantes caritate arserunt, & ardentes ei cohæredes futuros esse, mundus non dubitat.*

Nic. Siculus de Tudeschis Panormitanus Archiep. in cap. cùm olim de Cler. conjug. dicit: *Traditiones conscientiis nō esse imponendas, nec eas illis alligari oportere.*

Johannes de Wessalia Concionator Wormaciensis circa Annum 1464. inter alia docuit, *Prælatos oportere solum*

Evan-

Evangelium docere, non novas leges condere.

Stephanus Brulifer super sententias Bonaventuræ circa Ann. 1470. scripsit: *Nec Papa, nec Concilium, nec ullum plane hominem posse quicquam præcipere sub pœna peccati mortalis, quod antè à Deo præceptum non esset.*

Erasmus in Paraphrasi cap. 7. Marci scribit: *Quantum inter Deum & homines sit discriminis, tātum etiam inter divina præcepta & Traditiones humanas fieri oportere.*

Et paulò pòst subjicit: *Præpostera pietas est & irreligiosa religio superstitiosum esse in observandis his, quæ majores vestri ex suo animo tradiderint & ea negligere, quæ præcepit Deus.*

Jac. Faber Stapulensis in cap. 16. Rom. super verba: *Obsecro vos fratres, ut observetis eos, qui divisiones faciunt præter doctrinam, quā à nobis didicistis. Sic hortatur Apostolus Romanos, & in Romanis nos. Vide autem, ne hac tempestate sint nonnulli, stultam opinionem populo præter Christi doctrinam inducentes, magis fortaßè superstitiosam, quàm religiosam. Hæreamus igitur soli Christo & Apostolicæ doctrinæ.*

Andreas Fricius lib. 4. de Eccles. cap. 7. *Non levis error est quorundam nostri temporis Theologorum, qui Ecclesiasticæ Traditionis titulo non quidem nos à Scripturis abducere conantur, sed priores tamen partes dant Traditionibus, Scripturæ posteriores. Quasi verò aliquid roboris ac firmitatis poßit esse in eo consensu, atq; in iis Traditionibus, quæ non nitantur verbi Dei autoritate, quas tamen ipsas ab Apostolis minimè natas esse, vel hoc ipso argui potest, si discrepent aut disjunctæ sint à Scripturis divinis, ad quas omnia examinanda sunt, quæ in Ecclesia Dei rata esse debent ac firma.*

3. Quòd quidam agnoscunt, Traditiones illas ἀγράφους afferre aliquod Ecclesiæ incommodum.

Fridericus de Lanciron Imp. Sigism. Consiliarius circa Annum 1434. sic scripsit: *Fatebuntur mecum omnes, singulos Papas, ut sui nominis sibi post mortem facerent memoriam, novas commentos esse Ceremonias & sanctiones, quibus Christi & Apostolorum sanctæ doctrinæ, & præceptiones interciderunt & obnubilatæ sunt, omnibus in clamores, pulsus, strepitus, boatus, lectiones Mißicas & cantiones peregrinarum linguarum conversis & degenerantibus, vice versâ ne minima quidem ordinatio integra secundùm Dei ordinem mansit, sed profligata sunt mandata Dei, hominum Traditionibus succedentibus.*

Onus Ecclesiæ cap. 14. §. 7. *Enimverò lex Evangelica, quam Spiritus sanctus promulgavit, est efficacißima, & ad omnes causas saluti nostræ necessarias sufficientißima. Christus enim cum sua lege non deficit regere Ecclesiam, veluti apud Catharinam Senensem dicitur cap. 100. & 146. Omnibus hominibus perfectis & imperfectis regula & iter est doctrina Christi ad discipulos inquientis Johan. 14. Quò vado scitis, ego sum via, veritas & vita. Ecce in Evangelicis regulis & doctrinis quilibet potest investigare & invenire viam salutis & consolationis suæ. Sed his neglectis hodie observant hominum adinventiones, consuetudinesq; inveteratas, quib. etiam magis ad Dei irreverentiam, quàm laudem, magis ad animarum perniciem, quàm salutem abutimur.*

Vatablus Professor Parisiensis in annot. Deut. 4. *Causatur Moses, ideò nihil esse addendum vel demendum verbis Dei, ne non serventur præcepta DEI, quod Traditiones hominum verbo Dei additæ obstaculo sint,*

ne serventur, praecepta enim hominum avertunt à veritate Tit. 1. & seducunt corda innocentium Rom. 16.

4. Quòd quidam agnoscunt, Traditiones non posse verbo DEI exaequari.

Thomas 2. 2. q. 147. art. 4. *Praecepta Dei sunt praecepta juris naturalis, quae secundùm se sunt de necessitate salutis. Sed Statuta Ecclesiae sunt de his, quae per se non sunt de necessitate salutis, sed solùm ex institutione Ecclesiae.*

Johannes Ferus in cap. 15. Matth. *Omnium maximè reprehensibile est hoc, quòd Constitutiones Ecclesiasticas plerumq; praeceptis divinis aequamus.*

Jacobus Nachiantes Fossae Clodiae vel Clugiensis Episcopus, cùm in Concilio Tridentino diceret: *Verba illa, pari pietatis affectu Traditiones cum verbo DEI scripto habendas esse, sibi dura videri, nihil enim esse, quod cum Evangelio conferri queat,* propter hoc jussus est à Legatis Tridento discedere, & Romam ad impetrandam à Pontifice veniam abire, referente Vergerio in Epist. ad Regem Poloniae fol. 119.

De Stanislao Hosio Cardinali refert idem Vergerius Dial. 1. contra Hosium tom. 1. operum f. 140. quòd primum locum tribuerit scripto Evangelio, proximum duntaxat, non eundem, Traditionibus.

Bellarminus lib. 4. de V. Dei cap. 2. *Ecclesiasticas Traditiones cum Constitutionibus Ecclesiae parem vim habere,* asserit (non ausus easdem scripto Dei verbo exaequare.)

Franciscus Rupesocaldus Episcopus Claromontanus lib. de autorit. Eccles. cap. 2. fatetur, *Traditiones progressu temporis fieri multò magis obnoxias corruptioni, depravationiq;, quàm Scripturas.*

Gretserus defens. tom. 1. lib. 4. cap. 42. p. 1528. *Traditiones non sunt paris autoritatis cum Scripturis.*

5. Quòd multi conqueruntur, Ecclesiam copiâ & varietate inutilium, imò noxiarum Traditionum gravari.

Bernhardus Epist. 91. col. 848. *Ad illud Concilium toto desiderio feror, in quo Traditiones hominum non obstinatiùs defensantur, nec superstitiosiùs observantur, sed diligenter humiliterq; inquiritur, quae sit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta.*

Johannes Sarisberiensis in Policratico: *Sedent in Ecclesia humana Scribae & Pharisaei, ponentes onera importabilia in humeros hominum. Pontifex magnus omnibus gravis ac penè intolerabilis est. Ita debacchantur ejus Legati, ac si ad Ecclesiam flagellandam egressus sit Satan à facie Domini &c.*

Petrus Cantor Parisiensis in Concilio Lateranensi reprehendit Traditionum copiam, cumque Episcopi novas Traditiones vellent condere, restitit ac dixit: *Adeò non esse novas Traditiones condendas, ut quoq; de veteribus aliquid potiùs sit diminuendum. Nam illarum copiâ & numero Christianos onerari. Illud magis agendum esse, ut Christi verbum servetur. Jam enim Christianis verè objici posse, quòd propter hominum Traditiones mandatum Dei factum sit irritum.* Idipsum repetit in libro, cui titulus, *Verbum abbreviatum.*

Gerson lib. de vit. spirit. anim. lect. 2. f. 321. *Quoniam ignoratur virtus Legis divinae, frequenter propter Traditiones hominum irritum fit Dei mandatum. Fit ampliùs de*

Levi jugo Christi & Lege libertatis jugum ferreum onus grave, premens cervices Christianorum, dum scil. aliqui suas omnes leges, suas institutiones, suas regulas & statuta arbitrari volunt accipiendas esse, sicut praecepta Legis Dei, ad aeternae mortis interitum, si praetereantur, mergentia. Has verò Traditiones hominum quis cunctas dinumeret in Canonibus summorum Pontificum, in Constitutionibus Synodalibus Provinciarum, aut Dioecesium, religionum regulis, in Universitatum, Collegiorum & Ecclesiarum Statutis, in edictis Imperatorum & Principum, in plebiscitis communitatum? Quarum plures sub interminatione latae sententiae, aliae sub interminatione divinae indignationis, aliae sub voto, aliae & ferè omnes sub juramenti aut fidelitatis debito stringunt & obligant. Quòd si Adam vir talis & tantus unicum disciplinae praeceptum habens in illo corruit, nos inter innumerabilia positi qualiter evademus? Vix potest imbecillitas nostra divinas Leges ad numerum parvum gratuitâ suâ benignitate reductas implere. Viam igitur obsitam tot spinis Constitutionum semel involventium & obumbrantium, quis inoffenso pede transiliet? Scimus, quid dixerit Petrus Apostolus Act.15. Quid tentatis Deum, imponere jugum super cervicem discipulorum, quod neq; nos, neq; patres nostri portare potuimus? Hoc animadvertens & piâ compassione deplorans egregius Doctor ad Inquisitionem Januarii (Epistola 119.) ipsam, inquit, religionem nostram, quam manifestissimis & paucissimis celebrationum Sacramentis Dei voluit misericordia esse liberam, servilibus premunt oneribus, ut tolerabilior sit conditio Judaeorum, qui Legalibus Sacramentis, non humanis praesumtionibus subjiciuntur. Si tuo tempore sic dolebas, ô sapiens Augustine, quid nostrâ tempestate dixisses, ubi pro varietate & motu capitum incredibilis est varietas, & dissona multiplicitas onerum hujusmodi servilium & humanarum, prout loqueris, praesumtionum? Inter quas velut inter laqueos animarum & ligantia retia vix quispiam securus & indeprehensus incesserit &c. Haec est querela, qualem olim apud devotum Bernhardum detulerunt quidam ex Monachis, & propter quam compescendam, sicut modò nitimur agere, scripsit volumen pulcherrimum de praecepto & dispensatione; qui liber huic operi nostro pro fundamento supponatur.

Lib. ejusd. p.3. coroll.14. *Tanta est hujusmodi Constitutionum multitudo, ut si tenerentur in suo rigore, maxima pars Ecclesiae damnaretur.*

Idem part.1. de nupt. Christi & Ecclesiae: *Quid vult Constitutionum talis multiplicatio, Evangelio nec cognito, nec observato? Sciatur inprimis & servetur Evangelium.*

Petrus de Alliaco Cardinalis Cameracensis in lib. de Reformat. Ecclesiae Romanae: *De tertio gravamine Rom. Ecclesiae, quod imponit aliis in onerosa multitudine Statutorum, Canonum & Decretalium, & maximè illorum, quae videntur ad graves poenas, & praecipuè ad mortales culpas obligare, & eâdem ratione de similibus Statutis aut Constitutionibus Synodalibus Praelatorum, providendum erat de rationabili alleviatione hujusmodi oneris, ne de Praelatis verificetur, quod de Pharisaeis & Sacerdotibus Synagogae à Christo improperando dictum est. Imponunt onera gravia & importabilia in humeros hominum, digito autem nolunt ea movere.*

Rodericus Episcopus Zamorensis in Sp-

Speculo vitæ hum. *Tempore primitivæ Ecclesiæ non arctabantur fideles tot Canonum & Decretorum præceptis, censuris aut pœnis. Nec erant tunc, ut ita dixerim, tot laquei Legum seu Constitutionum, excommunicationum sive censurarum, à quibus vix fideles etiam diligentissimi & timorati respirare & præcavere possunt. Non tot jejunia indicta, non vigiliæ, non silentia, non diurna pariter & nocturna divina officia, dietim ac ex præcepto dicenda, non deniq; tot festa colenda, non tam crebra confeßio & corporis Christi communicatio, non tot obœdientiarum præstationes, sicut modò fideles arctantur, aut potiùs involvuntur, ita ut rectè de Prælatis Ecclesiæ dici poßit illud Christi: Qui alligant onera importabilia.*

Royardus homil. 2. Domin. post Epiphan. *Qui supra doctrinam docere præsumunt, hi sunt nullâ sacræ Scripturæ autoritate suffulti, secundùm suas opiniones, quas pro articulis fidei habent, fingunt adinventiones novas, onera gravia, circumstantias delictorum innumeras, usq; adeò conscientias hominum illaqueantes, ut nonnullos deduxerint ad insaniam, qui tamen graviora, utpote judicium de seipso, miserationem proximi parvipendentes colant culicem, deglutiunt camelum.*

Onus Ecclesiæ cap. 14. §. 6. *Illo tempore* (in quarto Statu Ecclesiæ) *salubres Canones, quos in prioribus Statibus boni Patres juxta divinæ Legis tenorem instinctu Spiritus sancti ad Dei laudem, animarumq; salutem constituebant, cœperunt abrogari & probè deleri, loco quorum in præsenti quinto Statu nonnulla nova Decreta obmißis Evangelicis & spiritualibus negotiis ad quæstum & usum temporalium sunt adinventa. Et sic norma spiritualis & veritas Evangelica ac fides sincera quodammodo explosa est per capitosos justitiarios.*

§. 7. Ultra antiqua seu Decretalia jura à Roma quotidiè eduntur novæ Constitutiones &c. Ob tales similesq; adinventiones Deus justus aliquando nos perdet, quia væ illis, qui condunt leges iniquas!

§. 8. Clerici & Religiosi Constitutiones suorum prædecessorum sanctorum sc. Patrum prophanant, novas adinventiones pro legibus tenent. Cernimus deniq; apud plebeios consuetudines corruptas justis legibus ubiq; prævalere & q. omnes homines degenerare.

Cap. 43. §. 13. *Plures aliæ absurditates & enormes perversitates & abusiones humanæq; Traditiones contra Evangelicum Statum introducta allegari possent, quæ hodie in quibusdam Ecclesiis, quasi pro legitimo jure defenduntur, quas ad præsens brevitatis gratiâ prætereo.*

Gravamina Nationis Germanicæ in Comitiis Norinberg. Ann. 1523. Legato Pontificis oblata gravam. 8. *Rogant sanctitatem Apostolicam Imperii Principes, cæteriq; Status, quatenus sanctitas sua paterno animi affectu offendicula & gravamina Indulgentiarum, Dispensationum, Stationariorum, Terminariorumq; è medio tollere, atq; ita negotium temperare velit, ne libertas Christiana servitute humanarum Constitutionum penitùs extingvatur, illaqueenturq; conscientiæ Christi fidelium mandatis hominum, quibus nullum est peccatum majus quàm nummis carere. Non enim ultra quicquam prohibent, quàm si gratis contravenire quis velit & dispensant ilicò, quod prohibuerant, numeratâ scilicet pecuniâ ampliore.*

Cajetanus in cap. 11. Matth. *Onera, quæ mini-*

ministri imponunt humeris hominum, sunt importabilia, non onus Christi.

Erasmus in cap.11. Matth. *Verè blandum est jugum Christi & levis sarcina, si præter id, quod ille nobis imposuit, nihil imponeretur ab humanis constitutiunculis. Præter mutuam caritatem nihil ille præcipit, neq; quicquam tam amarum est, quod nō condiat, condulcetq; caritas. Facilè toleratur, quicquid est secundùm Naturam. Nihil autē magis congruit cum hominis Natura, quàm Christi philosophia, quæ pene nihil aliud agit, quàm ut Naturam collapsam suæ restituat innocentiæ, sinceritatiq;. Sed quemadmodū apud Judæos Legem per se molestam aggravabāt hominum Constitutiones, ita cavendum est etiam atq; etiam, ne Christi legem per se blandam ac levem, gravem & asperam reddant humanarū Constitutionum ac dogmatū accessiones, quæ sic primùm obrepunt, ut vel tanquam pusilla negligantur, vel pietatis specie commendata libenter amplectantur etiam homines probi magis quàm providi. Semel recepta paulùm gliscunt, augescūt, donec in immensum aucta jam nolentes premant & obruant, seu consuetudinis, cujus violenta Tyrannis est, præsidio, seu Principum autoritate, quod temerè receptum est, in suā utilitatem abutentium, mordicusq; retinentium. Quàm pura quàm simplex fides à Christo nobis tradita, quàm huic simile Symbolum sive ab Apostolis ipsis, sive à viris Apostolicis proditum! huic deinde multum adjunxit Ecclesia, dissidiis hæreticorum dissecta, vexataq;, quorum etsi quædam sunt, quæ citra fidei dispendium poterant omitti, tamen pleraq; videbantur etiamnum ad rem pertinere. Tot jam erant Symbola, quot homines, nihilo meliùs bonæ fidei signum, quàm cū in contractibus res multis ac verbosis syngraphis agitur, quæ cùm ad excludendas captiones adhibeantur, quò circumspectiùs scripta sunt, hoc plus captionum solent ferè gignere. Postremò res eò paulatim deducta est, ut Scholasticorum aliquot placita, ut articuli Parisienses, ut homunculorum quorūdam nova quædam ad fastum comminiscentium, vel opiniones, vel somnia propemodum æquentur articulis fidei Apostolicæ. Atq; ex his Christiani aut nonChristiani censemur, quæ ne tantulum quidem ad Christianā attinēt pietatem. Jam quàm popularis, quàm expedita est doctrina Christi, Apostolica & Patrum Apostolicorum! quàm nunc impedita, spinosa, ne dicam tenebricosa facta, partim admixtu legum ac disciplinarum humanarum, partim somniis & inventiunculis ambitiosorū hominum, posteaquā sacra Theologia professio scenica quædam ac theatrica res esse cœpit. Tota hominis ætas nō sufficit quæstiunculis & inutiliū argutiarū labyrinthis. Inter hæc quando Christianæ vitæ studium, si jam octogenarii tantùm dubitare didicimus? Nam de humanarū constitutionū onere quid attinet dicere, cùm jā olim D. August. in Epist. ad Jan. stomachetur ac deploret, Ecclesiā Christi sic premi, ut tolerabilior prope fuerit Judæorū quā Christianorū cōditio? Et tamē ille ob frivola quædam nudipedalia, nescio quæ, destomachatur. Quid si videret liberū illū Christi populū, tot Legibus, tot Ceremoniis, tot laqueis irretitū! neq; simplici hominū Tyrannide oppressū, Principū prophanorum, Episcoporum, Cardinalium, Pontificum, multoq; maximè horū satellitum. Ipsis Sacramentis ad hominū salutē institutis, ad quæstū nostrū, ad fastū, ad Tyrannidem, ad opprimēdā plebeculā abutimur quidam. Judæis nullū vestis genus erat interdictū, præter id, quod esset è lino lanaq; contextum. Nunc quot de cultu cōstitutiones, quanta vestiū, colorumq; superstitio? Quā ex hujusmodi nugis, quæ per se nec bono-*

honestatem habent, nec turpitudinem, sed pro temporum ratione, pro mortalium opinione, censentur Christiani, de quibus nihil unquam meminit Christus. Pauca erant Judæorum jejunia, & tamē nemo capitale esse dixit, si quis illis ipsis statis diebus non jejunasset. Nos quot gravamur inediis? ad quas non invitamur, sed cogimur sub pœna, ut ajunt, æternæ damnationis. Judæis certa piscium & animantium genera sunt interdicta, sed ad esum non admodùm expetenda. Nos bonâ anni parte piscium esu contabescimus, inediâ disrumpimur. Nec ætati subvenitur, nec morbo, nisi legis relaxatio nummis redimatur. Quin & festorum apud Hebræos mediocris erat numerus. Ætas Hieronymi præter diem Dominicum paucissima noverat festa. Nunc feriarum neq; finis, neq; modus, quæ cum primitùs ad pietatis vacationem paucæ sint institutæ, nunc ad scelerum exclusionem tolli debebant, nisi Sacerdotum avaritia suis rebus consuleret potiùs, quam veræ religioni. Quid loquar de perplexis & inextricabilibus votorum vinculis, quorum alia redimi possunt, sed immensâ pecuniâ, alia nullo modo possunt? Jam matrimonii conditio quantò commodior Judæis, quam nobis? Quot laqueis, quot tricis conjugium involvimus? Pœnitentiæ & Confessionis Sacramentum, quibus modis arctavimus, quot hominum Decretis impeditum reddimus? ut ne quid dicā interim de onere precum, quæ quotidianis etiam accessionibus aggravantur. Adhæc q. parum sit legum & constitutionum Decretalium, indies novarum Constitutionum examina prorumpunt, imò velut hoc quoq; parùm sit, gravari nos volunt, jure nescio quo consuetudinis, quæ primùm à duob. deliris profecta paulatim invaluerit. Excommunicationis fulmen ubiq; promtū & intentatum, irregularitates, anathematizationes occursant undiq;. Pontificis Romani sacrosanctâ autoritate, quæ non nisi sublevandis Ecclesiæ rebus valere debet, sic abutuntur quidam in absolutionibus, in dispensationibus, in condonationibus, in executionibus, ut permulta sint, quæ verè pii sine gemitu spectare non possint. Sacerdotiorum adeò perplexa res est, ut Aristotelicam Philosophiam omnem perdiscas citiùs, quàm praxin Sacerdotiorum. In templis vix vacat Evangelium interpretari. Concionis bona pars ad Commissariorum arbitrium consumenda est. Nonnunquam & sacrosancta Christi doctrina aut supprimenda, aut ad illorum rem detorquenda. Ad hæc qui modestè pii sunt, taciti secum ingemiscunt. Qui populi malis aluntur, & quorum interest Christi gregem, quem ille suo sanguine liberum reddidit, quàm maximè servum esse & obnoxium, adeò non reclamant, ut modis omnibus exaggerent &c. Intolerabile est, ut inquit Augustinus, cùm hæc à membris, imò à moderatoribus Ecclesiæ corpus Ecclesiæ patitur. Ab iis potissimùm injiciuntur laquei, unde par erat impeditis subveniri. His malis medicandis una superesse solet ancora sacra, generale Concilium. At nunc hæc ipsa vertuntur in Reipubl. caput. Nec ulla superest medendi spes; nisi si Christus ipse vertat aut certè excitet Pontificum ac Principum animos ad ea, quæ veræ sunt pietatis, aut Theologi & Concionatores non seditiosis clamoribus, sed sobriè placideq;, quæ Christo digna sint, magno consensu doceant & inculcent. Nam ut Turcus aut Tyrannus quispiam per tumultum subverso rerum ordine per occasionem restituat rem Christianam, non opinor ullis piis optandum. Ego certè abominor etiam. Unum illud etiam atq; etiam admonendi sumus omnes, ut juxta Pauli doctrinam sic libertatem à Christo datam

tam

tam amplectamur, ne eam occasionem demus carni & sub libertatis prætextu turpiùs serviamus vitiis, sed sic excutiamus hominum jugum grave, ut verè blando Christi jugo premamur.

Idem in cap. 23. Matth. p. 71. *Omnia, quæ dixerint vobis, facite. Hunc locum quidam eò torquent, quasi parendum sit in omnibus, quæ præcipiunt Episcopi, aut Præpositi etiam impii, ob muneris autoritatem, cùm Christus de iis loquatur, qui rectè docerent Legem Mosaicam, non qui suis constitutiunculis illaquearent animas hominum. Ita nunc quoque fortaßis audiendus sit Episcopus, qui rectè doceat Evangelium, etiamsi ipse parùm Evangelicè vivat. Cæterum quis ferat eos, adversus Christi doctrinam pro suo commodo fixis ac refixis legibus meram Tyrannidem exercentes in populum, suoque quæstu ac majestate metientes omnia?*

Cassander in Consultat. art. 7. *Augustinus scribit, nimiam illam Ceremoniarum multitudinem oblatâ occasione resecandam esse, etiamsi fidei non videatur adversari, quia religionem, quam CHRISTUS liberam esse voluit, servilibus oneribus premunt &c. Non prorsus iniquum videtur, quòd Protestantes postulant, ut Episcopi in Traditionibus & Constitutionibus Ecclesiasticis æquitatem & moderationem adhibeant. Equidem fatendum est, nonnullas esse Traditiones, in quibus urgendis ab æquitate & mente Ecclesiæ ab imperitis & superstitiosis Antistitibus, & Ecclesiarum Præfectis recessum est, ut de nimis severa exactione jejuniorum & ciborum delectu, item de cœlibatu eorum, qui imprudenter & temerè se ad cœlibatum astrinxerunt, & de votis Monachorum, vel virginum incautis & subreptitiis, & de reliquis ejus generibus &c.*

Idem art. 15. sub fin. *Erasmus conqueritur, idque fortaßis non immeritò, totam ferè religionem redactam fuisse hactenus ad Ceremonias, & vigorem Evangelicum per eas propemodùm fuisse antiquatum, remedium autem aliquod ostendit, cùm ait; nullum esse verè pium, quin, si rem attentè consideret, mallet in his rebus obligationem versam in exhortationem.*

Georgius Wicelius in Compend. de semitis antiq. *Quot Statutorum* (Ecclesiasticorum) *millia in libris recentioribus extant, cujusmodi Ecclesia CHRISTI non solùm reprobat, verùm etiam ferre ampliùs neque potest, neque debet? siquidem condita sunt præter Legem Dei, præter Legem Naturæ, contra ædificationem domus Domini, (imò ad hujus destructionem) contra caritatem proximi, contra consuetudinem veteris veræque Ecclesiæ, contra exempla priscorum ac sanctorum Patrum, adhæc ex malo fundamento ambitionis & avaritiæ, ut hæ duæ pestes nativæ radices sunt omnium totius Curiæ malorum.*

Et postea: *Non decet nec licet gregem Domini gravare novis Constitutionibus &c. maximè, si repugnent sacris literis, vel vetustißimis venerandæ Ecclesiæ placitis, vel libertati Christianæ, quam Paulus Apostolus rectè commendat.*

Johannes Ferus in cap. 23. Matth. p. 181. *Grande onus & juxta importabile erat Lex Moysi Act. 15. quam levem reddere debebant per fidei prædicationem: verùm rem per se gravem graviorem reddebant suis Constitutionibus, quod tamen adhuc tolerabile erat, si eas, ut ad salutem conducibiles proposuissent, verùm onera ex eis faciebant, necessaria scilicet ad salutem.*

Deniq; conscientias obstringebant ac condemnabant omnes transgredientes. Hoc modò faciunt, qui ad officium Prælationis evecti nihil aliud agunt, quàm quòd statuunt, præcipiunt, quicquid placuerit, non attendentes subditorum conditiones: & quæ præcipiunt, summâ districtione exigunt sine ulla compassione, atq; tunc quidem egregiè Prælatos egisse sibi videntur, quasi nihil aliud ad Prælatum spectet, quàm præcipere & non magis saluti subditorum consulere. Contra hujusmodi Prælatos Ezechiel prophetat cap. 34. Væ, inquit, Pastoribus, quod infirmum erat, non alligastis &c. Sed tantùm austeritate imperabatis.

Idem in cap. 15. Matth. p. 2. *Quod* CHRISTUS *Pharisæis hic dixit: (Quare transgredimini præcepta* DEI *propter Traditiones vestras?) etiam nobis dictum esse sciamus. Habemus enim & nos Traditiones Seniorum, & Constitutiones, & quidem multas nimis. Sunt enim Prælati Ecclesiæ admodùm liberales in Constitutionibus faciendis, quas tamen ipsi interdum ne minimo quidem digito attingunt. Quòd autem eædem Constitutiones à quibusdam nimiùm protervè & ad unam omnes contemnuntur, quasi tum veros Christianos agerent, cùm omnia contemnunt, nequaquam probare possum. Necessariæ quidem sunt etiam externæ ordinationes & Constitutiones: necessariæ inquam sunt, non ad justificationem, sed ad pædagogiam, ad regendos & assuefaciendos imperitos, itemq; ad utilitatem corporalem & pacem &c. hujusmodi ordinationes non damnat Christus neq; Paulus.*

Et postea: *Sed ô Deum immortalem! quis explicare sufficiat, quot quantæq; abusiones circa hujusmodi* (Constitutiones) *sunt! Primò enim plerumq; justitiam in observatione hujusmodi Constitutionum collocamus &c. Si propter hujusmodi externa, etiamsi cuncta ad ungvem observaveris, justum te æstimas coram Deo, erras, cùm nec is verè justus sit, qui Dei præcepta opere externo etiam impleverit &c. Deinde & in hoc aberramus à scopo, quòd propter externarum constitutionum transgressionem temerè alios judicamus ac condemnamus &c. Omnium autem maximè reprehensibile est hoc, quòd Constitutiones Ecclesiasticas plerumq; præceptis divinis æquamus, imò præferimus, cujus indicium est, quòd majores conscientias propter hoc formamus, quàm propter transgressionem præceptorum* DEI. *Deinde, transgressores Ecclesiasticarum Constitutionum rigidiùs punimus tàm in foro conscientiæ, quàm in exteriori foro, quàm transgressionem Legis divinæ.*

Martinus Alphonsus Vivaldus in Candelabro aureo supplem. de Lege cap. 6. fol. 253. fatetur, multitudine legum fieri, ut lex Christi negligatur: *Quæritur,* inquit, *utrum sit utilis multitudo legum? Respõdeo, multitudinem legum humanarum ex eo oriri, quòd Christi sacratissima lex malè servatur. Si enim ea servaretur, mille lites, jurgia, cavillationes, mortes, rixæ & calumniæ evitarentur, ut omnes norunt. Dico secundò, multitudinem legum esse & odiosam & periculosam; propter multitudinem enim legum & Constitutionum, illarum maximè, quibus censuræ sunt appositæ, multi non tantùm ignari, sed & Doctores in varias perplexitates, dubia, periculaq; animarum inciderunt &c. Dico tertiò, legum multitudinem semper fuisse à Doctoribus reprobatam &c. homines malè institutos leges exquisitissimas etiam contemnere.* Et addit: *quòd utinam his temporibus non adimpleretur!*

Jo-

Johannes Hoffmeisterus tom. 2. Homiliarum Dominicæ Cantate: *Nos jactamus autoritatem Ecclesiæ & Traditiones Patrum, cùm interim nostris malis moribus dehonestemus Ecclesiam, Christi Sponsam, & non Traditiones Patrum; sed pessimas corruptorum hominum consuetudines sectemur, & interim tam suaviter nobis blandimur, ac in sinu gaudentes alter alteros calumniamur. Nos illis depravatum Evangelium, illi nobis corruptam Ecclesiam objiciunt, & meo judicio neutri fit injuria, utriq; vera dicunt.*

Cornelius Agrippa de vanit. scient. cap. 56. *Nobis Christianis diversis temporibus Pontifices diversi diversos mores præscripserunt circa Ceremonias, cultum, cibos, jejunium, vestitum, pompas, mitras & hujusmodi. Sed unum admirabilium vincit admirationem, quòd illi his ambitiosis moribus se cœlum ascendere posse putant, & tamen istæ religionum leges nullo alio fundamento nituntur, præterquam suis placitis, nec aliam insuper regulam præter credulitatem habent &c. Bona pars Ceremoniarum, teste Eusebio, ab Ethnicis in nostram religionem migravit, plus hodie onerantur Christiani, quàm olim Judæi crescentibus Ceremoniarum Legibus.*

Idem: *Sic postmodum in Ecclesia ab Apostolis, Evangelistis, Pontificibus, Sacerdotibus & Doctoribus factum, ut illam piis quibusdam Ceremoniis, elegantibusq; ritibus & institutis tanquam Sponsam ornatam viro suo decorarent. Multa insuper Statuta & Decreta ediderunt posteriores juxta hominum imbecillitatem. Sed quod solet sæpè contingere, ut quod provisum est ad remedium, tendat ad noxam: sic accidit, ut crescentibus iis Ceremoniarum legibus, pluribus Constitutionibus hodie onerentur Christiani, quàm olim Judæi. Quod magis dolendum est, quòd cùm ipsæ per se nec bonæ sint nec malæ, plus illis fidat populus, arctiusq; observet, quàm tradita à Deo præcepta, dissimulantibus illa nostris Episcopis & Sacerdotibus, & Abbatibus, & Monachis, ac suo ventri interim egregiè consulentibus. Ceremoniæ autem, etsi nullas contra fidem hæreses dederint, innumeras tamen in Ecclesia sectas introduxerunt, maximorumq; schismatum semina fuerunt. Hinc primùm Græca à nostra Ecclesia abscissa est, quòd illa non in azymo consecraret, sed fermentato, cùm tamen illam verè consecrare fateamur. Deinde etiam Bohemorum Ecclesia separata est, quia sub utraq; specie communicarent Eucharistiæ. Quòd si, ut ait Apostolus, circumcisio nihil est, & præputium nihil est, sed observatio mandatorum Dei: sic & Ceremoniæ nihil sunt, nisi observatio mandatorum Ecclesiæ, nefas ergò est utrobiq; propter modicas & quaslibet causas, quæ Christianæ fidei nihil officiunt, unitatem Ecclesiæ scindere, & corpus Christi dividere, &, quod Pharisæis Salvator improperat, excolare culicem & camelum glutire, atq; turbatâ Ecclesiæ pace in illis pugnare, unde plus obsit schismatis pernicies, quàm prosit correctio.*

Melch. Canus lib 5. Loc. Theol. cap. 5. pag. 277. *Non ego omnes Ecclesiæ leges approbo, non universas pœnas, censuras, excommunicationes, suspensiones, irregularitates, interdicta commendo. Scio nonnullas ejusmodi leges esse, in quibus si non aliud prætereà quicquam, at prudentiam certè modumq; desideres.*

6. Quòd nōdum inter se cōveniunt de Traditionibus ἀγράφοις & earū autoritate.

Nam primò, quidam Scripturæ *primum*, Traditionibus *proximum*, ac proinde

de inferiorem locum tribuunt, ut ostendimus superiùs membr. 4.

Quidam *æqualem* autoritatem verbo Dei scripto & non-scripto tribuunt, secuti hac in re Concilium Tridentinum, ut ostendimus superiùs in antithesi.

Quidam Traditiones Scripturę videntur præferre ac *primum* locum Traditionibus, *proximum* v. Scripturæ tribuere.

c. Si Romanorum dist. 19. *Omnia Decretalia constituta nostrâ declaratione custodiri mandamus, ut, si quis in illa commiserit, veniam sibi noverit deinceps denegari.*

c. Violatores caus. 25. q. 1. ex Damaso Papa: *Violatores canonum voluntariè graviter à sanctis Patribus judicantur, & à sancto Spiritu, instinctu cujus ac dono dictati sunt, damnantur, quoniam blasphemare Spiritum S. non incongruè videntur, qui contra eosdem sacros canones non necessitate compulsi, sed libenter, ut præmissum est, aliquid protervè agunt aut loqui præsumunt, aut facere volentibus spontè consentiunt. Talis enim præsumtio manifestè unum genus est blasphemantium Spiritum sanctum, quia contra eum agit, cujus nutu & gratiâ sancti canones editi sunt.* (Si voluntaria canonum transgressio est blasphemia in Spiritum sanctum, utique canones majoris autoritatis statuuntur, quàm ipsius Dei pręcepta, quia non omnis voluntaria præceptorum divinorum transgressio est peccatum in Spiritum sanctum)

Appendix c. Si Papa dist. 40. in edit. Gregoriana: *Reverâ tantâ reverentiâ apicem Apostolicæ Sedis omnes suspiciunt, ut nonnullam sanctorum canonum disciplinam & antiquam Christianæ religionis institutionem magis ab ore prædecessoris ejus, quàm à sacris paginis & paternis Traditionibus expetant: illius velle, illius nolle tantùm explorant, ut ad ejus arbitrium suam conversationem & ipsi remittant aut intendant.*

Albertus Pighius Cardin. in Præfat. Hierarch. Eccles. *Necessarium putavimus, ut Ecclesiasticæ Traditionis nihilo minorem, ne dicam, multò etiam ampliorem efficaciorem〈que〉, quàm Scripturarum autoritatem existere, clarissimis rationibus demonstraremus.*

Idem lib. 1. Eccles. Hierarch. cap. 3. *Ex his evidens factum puto, latiùs patere & magis universalem esse Ecclesiasticæ Traditionis, quàm Scripturarum autoritatem, quemadmodùm & nobis est ea notior ac manifestior, siquidem harum autoritatem ab illius autoritate nobis dependere supra demonstravimus.*

Cap. 4. fol. 13. lib. 4. cap. 3. & in Indice argum. lib. 1. cap. 4. *Nunc & hoc demonstrandum est, quòd magis idonea sit & efficacior Ecclesiasticæ Traditionis autoritas in re dubia aut quacunq〈ue〉 excitata controversia ad fidem certitudinem〈que〉 faciendam, quàm sint ipsæ Scripturæ, quandoquidem clariorem esse constat, magisq〈ue〉 apertam & planè inflexibilem communem Ecclesiæ sententiam, Traditionem〈que〉 Ecclesiasticam: cùm contrà Scripturæ plurimùm frequenter obscuritatis habeant, & horsum illorsum〈que〉, velut cereus nasus, trahi se permittant, & velut plumbeam quandam regulam applicari impiæ cuivis sententiæ.*

Petrus à Soto in Confess. Cathol. cap. de Ecclesia pag. 138. disputat, *Traditiones Romanæ Ecclesiæ esse efficaciores & potiores sacrâ Scripturâ.*

Stanislaus Hosius Cardin. in Confut. Prolegom. Brentii tom. 1. oper. lib. 4. de Tradition. p. 553. *Neq〈ue〉 verè causam videocur*

cur Petrum à Soto reprehendas, quòd is dixerit, Traditiones esse certissimum fidei fundamentum. Nam si, quod primò loco ponitur in ædificatione domus, id rectè fundamentum dicitur, constat in ædificatione domus Dei viventis, quæ est Ecclesia, primas fuisse Traditiones, & illis ædificatam esse Ecclesiam, priusquam extaret Scriptura ulla, nihil ut absurdi loquatur, si quis eas fidei fundamentum esse dicat.

Guilielmus Lindanus lib. 5. de optim. interpr. genere p. 9. *Traditio Ecclesiastica est omnis planè religionis Christianæ & puppis & prora, indubitatumq; salutis, & castrum & propugnaculum. Salvo Traditionis fundamento nihil noxæ infertur Ecclesiæ, quantumvis Scripturæ aboleantur.*

Idem libr. 1. Panopl. cap. 4. scribit: *Fidem Scripturæ futilem & frivolam esse, nisi eam Traditio in fundamento stabiliverit.*

Item: *Traditionem esse certissimum, firmum, indubitatum, ac inprimis necessarium fidei & Evangelicarum Scripturarum fundamentum.*

Lib. ejusd. cap. 9. Traditiones vocat *Lapidem Lydium.*

Lib. 2. Panopl. cap. 5. Traditiones dicit esse *Homericum illud μῶλυ, quod fidem Christianam conservet adversus hæreticorum incantamenta.*

Lib. 5. Panopl. cap. 2. vocat eas *fidei fundamentum.*

Melchior Canus libr. 3. Locor. cap. 2. p. 149. docet, *Locum de Traditionibus ex omnibus maximè Theologiam attingere, quippe quo nullus sit certior, stabilior & sacris literis exponendis magis necessarius.*

Lib. ejusd. cap. 3. p. 155. *Traditiones plus virium contra hæreticos habere disputat, quàm sacras literas.*

Johannes Ferus in cap. 15. Matth. lib. 3. pag. 3. *Omnium maximè reprehensibile hoc est, quòd Constitutiones Ecclesiasticas plerunq; præceptis divinis æquamus, imò præferimus, cujus indicium est, quòd majores conscientias propter hoc formamus, quàm propter transgressionem præceptorum DEI. Deinde transgressores Ecclesiasticarum Constitutionum rigidiùs punimus, tàm in foro conscientiæ, quàm in exteriore foro, quàm transgressionē Legis divinæ.* Et addit: *Exemplifica per singula.*

Pag. 5. *Hæc idcircò pluribus & diffusè tractavi. Scio enim, quòd majori parte in eadem superstitione sumus, in qua olim Pharisæi, contra quos CHRISTUS loquitur. Hinc plerisq; nostrum, ut timendum est, eveniet in judicio id, quod virginibus fatuis, quibus dictum est. Amen, dico vobis, nescio vos.*

Alphonsus Salmeron in tomo 13. Disput. 8. in Epist. ad Rom. *Traditio est ad salutem necessaria, atq; adeò magis quàm ipsa Scriptura, quia notior est Ecclesia, quàm Scriptura.*

Ibid. in margine notat: *Traditio firmior & stabilior est Scripturâ.*

Stapletonus in Prælect. princip. controv. 4. q. 1. art. 3. disputat, *in verbo scripto Apostolos tantùm leviora tradidisse, sed graviora fidei mysteria, & ipsum religionis usum ac ritus non publicè, sed seorsim sapientibus communicasse.*

Ibid. *Verbum illud non scriptū columnam & firmamentum veritatis nominat, quod simpliciter negari aut ignorari non possit ab aliquo Catholico, cùm contrà Scriptura ignorare*

rari aut negari possit interdum, etiam ab omnis Catholicis.

Jesuitæ Dillingenses Ann. 1566. theses in 1. Epistol. ad Timoth. ediderunt, in quibus inter alia hæc ponunt axiomata: *Sublatis Ecclesiasticis Traditionibus nulli sunt libri Canonici, nullum verbum Dei certò constat, nulla vel incerta est Dei Ecclesia, nulla est utilis Christi promissio, nullus est judex vel regula discernendi doctrinam veram & falsam.*

Claudiopolitani Jesuitæ Disp. de verbo scripto & non scripto th. 9. *Quòd si verbum scriptum cum non scripto conferre velimus, utrumq; in Ecclesia magnum momentum habere reperiemus, majus tamen non scriptum quàm scriptum.*

Petrus Charronæus verit. 3. cap. 4. disputat, *Traditionem esse verum DEI verbum, perpetuum, ante, sine & cum Scriptura, per illam, tanquam priorem & sororem primogenitam approbari Scripturam, ei autoritatem tribui & interpretationem, eandem tanquam minorem dirigi à Traditione, & dignitatem ac locum aliquem obtinere.*

Spondanus in resp. ad tract. de Eccles. Theodori Bezæ: *Caruisse olim Scripturis Ecclesiam, & iisdem etiamnum carere posse,* (non autem Traditione.)

Martinus Peresius de Tradition. assert. 5. p. 67. & 75. *Sine Traditionibus & sensu Ecclesiæ, Scripturas* vocat *mortuas.*

Idem assert. 2. p. 28. *Qui Traditionem negat, totam Christianam religionem subvertit.*

Wolffg. Schreckius in thesib. de puro & expresso Dei verbo in Præf. *Traditiones sunt gladius ille Goliath, de quo dici posse videtur, non est alius gladius ei similis.*

Repedius in Disp. de sanct. Apostolis th. 59. *Esse Traditionum eam vim, ut quæstionibus de sacræ Scripturæ sententia exortis & lucem & robur suppeditare queant, docet antiquissima Ecclesiæ praxis, dum hæc verba, In principio erat Verbum, contra latentissimas Arii & Samosateni depravationes in Concilio Niceno enucleanda essent, nónne gravissimus ille Patrum Senatus, Ecclesiæ Traditionem ita consuluit, ut hujus potiùs quàm Scripturæ armis illos confutarit? In aliis Conciliis idem observatum est.*

Gregorius de Valent. in Analys. de Eccles. p. 360. *Per Traditionem multò rectiùs & solidiùs, quàm Scripturarum adminiculo doctrinam cælestem conservari asserit.*

Bellarmin. lib. 4. de Verbo Dei cap. 4. *Nisi habeamus verbum Dei non scriptum, nulla nobis erit fides.*

Idem lib. 4. de Euchar. cap. 14. scribit: *Non posse Missam Romanam, in qua hæc verba (quod pro vobis frangitur) omittuntur, reprehendi, cùm Liturgia illa sit antiquior, si à S. Petro prodiit, ut docet Thomas p. 3. q. 38. art. 2. ad 4. & ante eum Leo I X. Epist. ad Michaelem c. 5. quàm Evangeliũ Lucæ & Epistola Pauli: qui addiderũt illa verba, quod pro vobis frangitur.* (Hac ratione Bellarminus Traditiones extra Scripturam itidem præfert Scripturæ.)

Costerus in Enchirid. cap. de Scriptur. p. 47. *Quando quæritur, utrum omnia, quæ ad fidem pertinent, sint scriptis expressa, dicendum est, omnia fidei mysteria, cæteraq; creditu & scitu necessaria in corde Ecclesiæ esse clarissimè exarata, in membranis tàm Vet. quàm Nov. Testam. multa desiderari &c. Istæ* (Scripturæ) *sunt litera mortua, scripta atramento in membrana vel charta, quam si quis vel truncare velit, vel torquere*

vel

vel pravis expositionibus corrumpere, nihil sentiat: illa verò (Traditio) *cùm scripta sit Spiritu Dei vivi in cordibus vivis Ecclesiæ, truncari & torqueri se non sinit, sed sui per omnia similis perseverat.*

Idem pag. 43. *Quærenda est alia Scriptura, quam manu suâ* CHRISTUS *exaravit, qui Ecclesiam suam nec à chartaceis scriptis pendere, nec membranis mysteria sua committere voluit, sed cùm spiritualem constitueret Ecclesiam, usus est sublimiore charactere, scribens digito* DEI *in corde Ecclesiæ. Est autem Scriptura hæc Catholicæ Ecclesiæ consensus. Hujus Scripturæ præstantia multis partibus superat Scripturas, quas nobis in membranis reliquerunt Apostoli.*

Guilielmus Bailius Jesuita in Catech. Controv. tract. 1. q. 9. *Pergam ulteriùs & dicam, tàm nobis opus esse Traditione, quàm Scripturâ, imò magis, quia Scriptura solùm nobis subministrat literam mortuam & mutam: sed Traditio mediante prædicatione Ecclesiæ verum sensum nobis dat, qui in Scriptura distinctè non habetur, in quo tamen potiùs consistit* DEI *verbum, quàm in sola litera scripta.*

(Hæc omnia ostendunt, quòd Traditionem statuant antiquiorem, sublimiorem, efficaciorem, firmiorem & magis necessariam, quàm Scripturam sacram.)

Secundò, quæ pro Traditionibus ἀγράφοις quidam venditant, illa vel ipsimet, vel alii ex Scripturis probant, (si sunt vera dogmata Christiana) vel probare tantùm nituntur, (si sunt dogmata falsa.)

Salmero tom. 13. Disput. 8. in Epistolas Pauli, & Bellarminus libr. 4. de verbo Dei cap. 7. §. Denique Basilius &c. recensent inter Traditiones *Symbolum Apostolorum.*

(Sed Catechismus Tridentinus in tract. de artic. fidei, *omnes Symboli Apostolici articulos* ex Scripturis confirmat. Costerus in Enchir. cap. 1. pag. 48. *Non inficiamur, præcipua illa fidei capita, quæ omnibus Christianis cognitu ad salutem sunt necessaria, perspicuè satis Apostolicis scriptis comprehensa esse, cujusmodi sunt, mysterium sanctissimæ Trinitatis & incarnationis Filii Dei, Historia Passionis Dominicæ, remissio peccatorum, & promissio vitæ æternæ.* Ergò Symbolum illud fidei, si non quoad formam, tamen quoad materiam ac sensum in Scripturis continetur.)

Idem Bellarminus lib. 4. de verbo Dei cap. 2. inter Traditiones refert *Baptismum parvulorum, de quo in nullo Apostolico libro aliquid scriptum inveniri,* ait.

Idem faciunt Huntlæus tom. 1. controv. 1. cap. 29. §. 9. Gretserus tom. 1. defens. lib. 4. cap. 4. p. 1601. Fevardentius lib. 3. in Iren. cap. 3.

(At, ut alios omittamus, Bellarminus ipse lib. 4. de Bapt. cap. 8. tria *ex Scripturis* argumenta pro pædobaptismo adducit, & cap. 9. addit, quòd *satis apertè colligatur ex Scripturis.* Confer dicta superiùs lib. 1. part. 1. cap. 1.)

Ibidem inter Traditiones divinas refert, quæ *ad materiam & formam Sacramentorum* pertinent (& tamen statim subjicit, *quòd pauca de illis habeantur in divinis literis.* Si pauca. Ergò non omninò nihil. Adde quòd omnium omninò Sacramentorum materiam & formam sollicitè in Scripturis quærit, ut patet ex li-

libris, *de Baptismo, Confirmatione, Eucharistia, Pœnitentia, Ordine, Matrimonio & Extrema unctione.*

Idem Bellarminus inter Apostolicas Traditiones refert *jejunium quadragesimale.* (Sed Hosius in Confess. Petricov. cap. 4. ad *Ecclesiasticas* Traditiones refert; Anglo Rhemenses in cap. 4. Matth. & alii ad *divinas* Traditiones referunt, unde Alphonsus de Castro lib. 8. adv. hæres. scribit: *Multos graves Theologos affirmare, quadragesimam à Christo esse institutam.*)

Lib. ejusd. cap. 6. ex Theodoreto lib. 1. Histor. Eccles. cap. 8. probare conatur, *Concilium Nicenum I. ex doctrina non scripta damnasse hæresin Arii.*

(Contrà verò lib. 2. de Concil. cap. 12. §. Sic etiam &c. scribit: *Cùm Nicenum Concilium definivit, Christum esse Patri homousion, conclusionem deduxit ex Scripturis, in quibus disertè continetur, unum esse Deum, & Patrem esse Deum, & Filium esse Deum, ex quibus necessariò sequitur, Patrem & Filium esse ejusdem substantiæ & divinitatis.*)

Lib. ejusd. 4. de Verbo Dei cap. 7. §. Justinus &c. inter Traditiones Apostolicas refert, quòd *Eucharistia non sit cuiquam participanda, nisi post Baptismum.* (Sed lib. ejusd. cap. 11. §. Hæc distinctio &c. verba Lucæ Act. 2. *Erant perseverantes in doctrina Apostolorum*, sic explicat; *Post Baptismum discebant, quæ nondum audierant de mysteriis Christianis.* Inter hæc mysteria Christiana cùm non postremum sit Eucharistiæ mysterium, utique ad eam ante Baptismum non fuêre admissi. Catech. Trident. tract. de Sacram. *In Epistola ad Titum dicitur Baptisma lavacrũ regenerationis, & in Evangelio Johannis Eucharistia dicitur animæ alimentũ cœleste, quo in hujus vitæ peregrinatione sustentamur, ut docet Apostolus 1. Cor. 10. Jam verò primùm homo nascitur in vita spirituali, quâ antea erat privatus, deinde indiget cibo spirituali, quo anima nutritur in gratia,* inquit Toletus lib. 2. Instruct. Sacerd. cap. 17. utique ergò dogma illud, quòd post Baptismum demum percipienda sit Eucharistia, colligitur ex Scripturis.)

Diei Dominicæ observationem Cajetanus in Comment. 2. Thessal. 2. refert inter Traditiones. (Sed Ribera in Comment. Apocal. 1. n. 68. p. 46. deducit eam ex Scripturis. *Videmus hic*, inquit, *videlicet in his verbis, fui in Spiritu die Dominicâ, etiam tempore Apostolorum mutatam esse Sabbati solennitatem in Dominicam diem resurrectione Domini consecratam, cujus meminit Paulus 1. Corinth. 16. jubens, ut in ea collectæ fiant, quoniam tunc omnes ad Ecclesiam conveniebant solennitatis diei causâ. Per unam Sabbati,* inquit, *unusquisq; vestrûm apud se seponat, recondens, quod ei benè placuerit. Et Lucas Act. 20. Unâ autem Sabbati, cùm convenissemus ad frangendum panem, Paulus disputabat cum eis. Una autem Sabbati dies Dominica est, uti exposuit Hieronymus in lib. advers. Vigilantium. Blasius de Viegas in cap. 1. Apoc. v. 10. Observanda ex hoc loco diei Dominicæ antiquitas.*)

Fevardentius libr. 3. super Irenæum cap. 3. inter Traditiones refert, *Filium esse Patri ὁμοούσιον.* (Sed Bellarminus lib. 1. de Christo cap. 4. & seqq. ac libr. 2. de Christo cap. 3. illud ex Scripturis probat.)

Spiritum sanctum esse Deum. (Sed hoc itidem Bellarmin. lib. 1. de Christo cap. 12. ex Scripturis confirmat.)

Ma-

Mariam esse ϑεοτόκον. (sed Bellarminus lib. 3. de Christo cap. 6. ex Scripturis idem confirmat.)

Duas in Christo Naturas esse impermixtas. (Sed Bellarminus lib. 3. de Christo cap. 3. ex Scripturis idipsum asserit.)

Tres esse personas in Trinitate. (Sed Bellarminus lib 2. de Christo cap. 6. discrimen personarũ ex Scripturis probat.)

Salmeron tom. 13. Disp. 8. in Epistol. Pauli inter traditiones refert, *Missam & rationem sacrificandi.* Item *Christum obtulisse sacrificium in pane & vino.* (At Bellarminus lib. 1. de Missa cap. 6. Missæ sacrificium ex multis Scripturæ dictis confirmare laborat.)

Virginitatem & rationem vitæ Monasticæ. (Sed Bellarminus lib. de Monachis capit. 5. ex Scripturis Monasticen probare nititur.)

Gordonus Huntlæus tom. 1. controv. 1. cap 30. §. 4. p. 113. negat, *ex Scriptura probari posse, materiam Baptismi terrenam esse aquam.* (Contrà verò Concil. Trident. can. 2. & ex eo Costerus in Enchirid. cap. de Bapt. p. 352. probant illud *ex Scriptura*, videlicet ex Actor. 10. v. 47. cap. 8. vers. 36.)

Gregor. de Valent. tom. 3. col. 315. Gordonus Huntlæus controv. 1. tom. 1. cap. 29. §. 2. Gretserus tom. 1. Defens. p. 1585. itidem *mysterium Trinitatis* referunt inter traditiones ἀγράφους. (Sed Costerus in Enchir. p. 49. refert hoc mysterium inter dogmata, quæ *in Apostolicis literis satis perspicuè tradita.* Cornel. Jans. in cap. 149. Harmon. probat Trinitatem ex scripta *formula Baptismi.* Lorinus in Act. 2. v. 38. f. 129. itidem *ex Scripturis* hoc mysterium probari posse docet.)

Azorius lib. 8. Instit. moral. cap 4. Canus lib. 3. Locor. cap. 2. fund. 2. Ayala de tradit. ass. 2. Bannes 2. 2. q. 1. apud Azorium d. l. *descensum Christi ad inferos* referunt ad traditiones. (Sed Bellarminus lib. 4. de Christ. cap. 6. probat eum ex Scripturis.)

Becanus in Manuali cap. 2. §. 25. statuit, formam Baptismi, *Ego baptizo te in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, esse ex traditione.* (Sed Lorinus in cap 2. Act. f. 129. *formulam hanc ab ipso Christo præscriptam esse* asserit. Jansenius in Harmon. cap. 149. *ex verbis Christi Matth. 28. v. 19. ab Apostolis & universa Ecclesia intellectum esse dicit, quibus verbis baptizari debeant Christiani.*)

Cœlibatum Sacerdotum Peresius part. 3. lib. de tradit. refert inter traditiones, (Sed Bellarm. lib de Clericis, Greg. de Valent. & alii integris libris ex Scriptura eum confirmare satagunt.)

Merita operum Petrus à Soto in libr. contra Brent. refert inter traditiones. (Sed Bellarm lib. 5. de Justific. cap. 3. & alii integris libris ex Scriptura ea evincere laborant.)

Invocationem sanctorum Canis. in Catech. f. 230. Salmeron disp. 8. in 1. Tim. 2. referunt inter traditiones ἀγράφους (Sed Bellarminus lib. de beat. sanct. & alii integris libris ex Scriptura sacra eam confirmare satagunt.)

Purgatorium Petrus à Soto in assert. Cath. p. 83. Tannerus in Compend. relat. Colloq. Ratisb. part. 2. cap. 6. 37. referunt inter traditiones non scriptas (Sed Bellarminus lib. de purgat. & alii integris libris ex Scriptura sacra illud confirmare nituntur.)

Plura hujusmodi exempla in speciali Controversiarum examine passim occurrent. Unde etiam Bavarici Theologi in Colloquio Ratisbonensi proximo integrum traditionum catalogum edere noluerunt, vel, quod rectiùs dicitur, non potuerunt.

Tertiò, Bellarminus lib. 4. de Verbo Dei cap. 4. scribit. *Etsi in populo Dei extabant Scripturæ, Judæi tamen magis usi fuêre traditione non scriptâ quàm Scripturâ.* Eodem modo Pazmannus lib. 6. hodegi. *Ecclesia Judaica multas traditiones habuit, quas nemo in ea damnavit, licet in specie scripta in Dei libro non reperirentur.*

Contrà verò idem Bellarminus lib. ejusdem capit. 8. scribit. *Non desunt quidam Catholicorum, qui negant ullam fuisse traditionem non scriptam apud Judæos.*

Quartò, quædam inter traditiones à Pontificiis quibusdam numerantur, quæ ab aliis Pontificiis repudiantur.

Bellarm. lib. 3. de cultu sanctorum cap. 16. Anglo Remenses in annot. Act. 1. inter traditiones referunt, quòd *B. Mariæ corpus assumtum sit in cœlum*, quin & Anno 1240. in Concilio Lugdunensi institutum est *festum Assumtionis sive Migrationis B. Mariæ.* (Sed Sixtus Senensis lib. 2. Biblioth. sanctæ tit. *Mariæ transitus* pag. 82. ex Gelasio, Augustino, Hieronymo, Sophronio & Beda huic traditioni fidem derogandam esse ostendit. Verba Augustini, quæ adducit, sic habent sermon. 35. de sanctis. *Virgo Maria quo ordine hinc ad suprema transierit, nulla Catholica narrat Historia. Non solùm autem respuere Apocrypha, verùm etiam ignorare dicitur hæc Ecclesia, siquidem sunt nonnulla sine autoris nomine de ejus assumtione conscripta, quæ, ut dixi, ita caventur, ut ad confirmandam rei veritatem minimè legi permittantur. Hinc sanè pulsantur nonnulli, quia nec corpus ejus in terra reperitur, nec assumtio ejus cum carne, ut in Apocrypha legitur, in Catholica reperitur Historia. Sed dignum non est de corporis ejus notitia solicitum quempiam esse, quam non dubitat super cœlos elatam cum Christo regnare. Sed nec invenitur apud Latinos aliquis tractatorum de ejus morte quippiam dixisse apertè. Et quid de his loquor, cùm nec ipse, qui hanc accepit ante crucem Domini in sua, id est, Johannes Evangelista, de hoc posteris aliquid Scriptis retinendum mandaverit? nullus enim hoc fideliùs narrare potuit, si illud Deus manifestari voluisset. Restat ergò, ut homo mendaciter non fingat apertum, quod Deus voluit manere occultum &c.* Suarez tom. 2. in Thom. p. 3. q. 37. artic. 4. Disp. 21. §. Sed quæres pag. 239. *Quæres, quâ fide hæc veritas tenenda sit? Author enim libri de assumtione, Hieronymi nomine, eam dubiam relinquere visus est & fere cum eâdem formidine hoc asseruit Augustinus, si ejus est, in libro de assumtione. Abulensis solùm dicit esse probabiliorem sententiam. Cajetanus vocat piam, Canus addit, temeritatem esse hoc negare, Catharinus asserit esse de fide. Sed reverà non est, quia neque est ab Ecclesia definita, nec est testimonium Scripturæ, nec Ecclesiæ traditio sufficiens, quæ infallibilem faciat fidem.*

Baronius tom. 1. ad annum Christi 48. num. 12. *Miratus sum vehementer Trithemium inter Melitonis lucubrationes librum de Transitu Mariæ annumerasse &c.*

cùm

eam præsertim, quæ in eo scripta habentur, tanto viro indignissima judicentur, quippe qui multa contineat, quæ Apostolorum Actis, ut notat Beda, repugnent. Et quamvis in edito recenter volumine aliqua ad censuram Bedæ sint emendata, multa adhuc habet fatua, delira atque Christianis auribus indigna. Similia occurrunt Ann. 172. num. 5.

Johan. Maria sacri Palatii Magister in Indice Rom. lib. expurgand. tom. 1. p. 248. hanc censuram isti libro curavit præfigendam. *Certum est, hunc librum falsò S. Melitoni adscriptum, Apocryphum, nullius autoritatis, immixtis nonnullis planè rejiciendum.*)

Quintò, Cardin. Hosius in Confess. cap. 92. sic scribit. *Multò maxima pars Evangelii pervenit ad nos traditione, perexigua literis est mandata.*

Illi assurgit Charronæus verit. 3. cap. 4. *Scriptura*, inquiens, *est minima particula veritatis revelata.*

(Contra verò Andradius Orth. explicat. 2. *Eorum, quæ Christianum hominem credere oportet, maxima pars sacris literis continetur.*)

Sextò, Bellarminus lib. 4. de verbo Dei cap. 2. *Ecclesiasticas traditiones* definit *consuetudines antiquas, vel à Prælatis, vel à populis inchoatas, quæ paulatim consensu tacito populorum vim legis obtinuerunt.*

Sed Peresius in lib. de tradition. fontem harum traditionum collocat duntaxat in *Episcoporum, maximè Romanorum, potestate*, populorum nullâ habitâ ratione.)

7. Quòd quasdam traditiones, quæ pro Apostolicis & Ecclesiasticis veteribus fuere habitæ, ipsi Pontificii non observent, nec recipiant.

Ignatius Epist. 4. ad Philipp. hanc affert traditionem. *Nemo sabbato jejunet, qui autem jejunaverit, Christi esse interfectorem* (At hanc traditionem Pontificii non agnoscunt.)

Justin. in qq. & resp. ad orth. q. 115. p. 362. *Die Dominico genua non flectimus &c. ea consuetudo ab ipsis Apostolorum temporibus initium accepit.* (At Pontificii hanc traditionem non observant.)

Iren. lib. 2. cap. 39. *Omnes Seniores testantur, qui in Asia apud Johannem discipulum Domini convenerunt, idipsum tradidisse eis Johannem, quòd Christus quinquaginta annos natus fuerit in his terris docens. Quidam autem eorum non solùm Johannem, sed & alios Apostolos viderunt & hæc eadem ab ipsis audiverunt & testantur de hujusmodi relatione.* (At hanc traditionem Pontificij non acceptant.)

Tertull. de coron. milit. cap. 3. *Die Dominico jejunium nefas ducimus, vel de geniculis adorare. Eâdem immunitate à die Paschæ in Pentecosten usq; gaudemus.* (At in Papatu neutrum hodie observatur)

Clemens lib. 1. stromat. ex traditionibus Apostolicis refert, *Christum uno solùm anno prædicasse.* lib. 2. *lapsis tantùm secundam pœnitentiam concedendam.* libr. 4. *supplicia post hanc vitam cessatura.* lib. 6. *Græcos per Philosophiam salvatos* lib. 7. *perfectum non debere jurare & Christianos non posse contendere judicio.* (At nullum horum dogmatum Pontificii recipiunt.)

Origenes in præfat. libr. περὶ ἀρχῶν, in quibus præcipua religionis Christianæ capita explicare voluit, testatur, *se quæ propositurus est, ex traditione Apostolica accepisse*

At librorum istorum doctrinam. Pontificii non per omnia recipiunt, nec recipere possunt.)

Ambrosius lib. de iis qui initiantur myst. cap. 2. & 6. & lib. 1 de Sacram. cap. 1. & 2. explicat ritus, qui ab universa Ecclesia servantur in Baptismo, quos Bellarminus dicit *ab aliis constanter referri in Apostolos autores, & ab universa Ecclesia servari.* Atqui *apertionis usus, id est, Ephatah apud Græcos non invenitur.* Et *baptizandum converti ad Orientem cùm renunciaturus est*, erat contra Græcorum morem. Nam Cyrillus Hierosolomytanus eosdem dixit *stare occidentem versus.* lib. 3. de Sacram. cap. 1. *baptizato lavari pedes* notat, simulq; negat observari Romæ. *Trinam mersionem* exponit, quam nec hodie Romana Ecclesia observat.

Basilius lib. de Spiritu sancto cap. 27. inter traditiones refert, quòd *in prima Sabbathi & intra Pascha & Pentecosten erecti deprecationes perficere debeamus.* (Nec hanc traditionem recipiunt Pontificii, ut apparet ex B. Rhenano in annot. ad Tertull. de corona militis, & Bellarm. lib. 3. de cultu sanctor. cap. 11. Basilius ibidem inter traditiones refert, *ad Orientem inter precandum spectare.* At Durantes de ritibus Eccles. lib. 1. cap. 3. n. 6. *culpâ carere dicit, si privatim orantes aliò respiciant, quàm ad Orientem*, ac Bellarminus lib. 3. de cult. sanctor. cap. 3 agnoscit, *non omnia templa ita fabricari, ut qui in eis orant, ad Orientem respiciant.*

Basilius ibidem inter traditiones refert *trinam immersionem in Baptismo.* At Catechism. Romanus de Sacr. Baptismi & Bellarminus lib. 1. de Bapt. capit. 26. docent, *nihil referre, utrum unica an trina ablutio fiat.* Pamelius in annotat. ad libr. Tertul. de Baptismo dicit, *trinam immersionem jampridem mutatam esse in aspersionem post tempora Gregorii primi.* De omnibus in genere affirmant Confess. Petricov. cap. 37. & Catechism. Rom. d. l. *eas tempore necessitatis omitti posse*, cùm tamen Basilius de illis scribat. *Si consuetudines, quæ scripto proditæ non sunt, tanquàm haud multum habentes momenti, conemur rejicere, imprudentes etiam ea damnabimus, quæ in Evangelio necessaria ad salutem habentur, imò potiùs ipsam fidei prædicationem ad nudum nomen contrahemus.* Quæ omnia opponenda sunt Costero, qui in Apol. 2. pro 2. part. Enchir. p. 275. impudenter gloriatur, *Pontificios suscipere ad unum omnia, quæ Basilius ibi commemorat, & cuncta venerari & religiosè observare.*)

Epiphanius in fine librorum de hæresibus has recenset traditiones, *ut ferià quartâ statum sit jejunium, cùm illâ die assumtus sit Dominus; ut per totos quinquaginta dies Pentecostes nec genua flectantur, nec jejunetur; ut Dominicis diebus nec pietatis* δοκοῦντες *in ipsa quoq; quadragesima jejunent; ut per sex dies Paschatis omnes populi in siccorum esu perseverent, pane inquam & sale & aquâ.* Nullam ex his traditionib. observant Pontificii.)

Hieronymus adv. Luciferianos & ante eum Tertullianus de coron. milit. ajunt esse *traditionem, ut ex Baptismate suscepti lactis & mellis concordiam prægustent, exq; ea die lavacro quotidiano per totam hebdomadam abstineant.* Nec hoc in Ecclesiis Pontificiis usitatum. Pamelius in annot. ad Tertull. de coron. milit. observat, *hanc mellis & lactis prægustationem Africæ peculiarem fuisse.* Hieronymus alibi

pro

pro melle *vinum* substituit, atque hunc modum *Occidenti* peculiariter Pamelius tribuit. Apud Papistas autem nullum reliquit sui vestigium.)

Gregorius lib. 7. Registr. cap. 63. dicit, *fuisse morem Apostolorum, ut ad ipsam solummodò orationem Dominicam oblationis hostiam consecrarent*; Idem testantur Platina in vita Xysti. I. Durandus lib. 6. rational. cap. 1. & alii plures. (At nec hanc traditionem Pontificii amplectuntur.)

Inde est, quòd quidam ex ipsis Pontificiis fatentur, traditiones quasdam, pro Apostolicis antiquitùs habitas, hodiè non amplius observari.

Beatus Rhenanus in annotat. ad librum Tertull. de corona milit. *Baptizandi ritum ostendit, qui in usu veterum fuit, de quo consuetudo quædam mutavit.* Et rursus. *Suas consuetudines habuit Oriens, suas habuit & Occidens, nam ceremoniæ secundùm Ecclesiarum & regionum diversitatem variant.*

Melchior Canus lib. 3. Locor. cap. 5. *Trina mersio in Baptismate, quam canon Apostolorum ab Apostolorum traditione profluxisse dicit, jamdiu per contrariam consuetudinem est abolita.*

Maldonat. in cap. 6. Joh. *Missam ego faciam Augustini & Innocentii sententiam, Eucharistiam etiam infantibus necessariam, quæ circiter sexcentos annos viguit in Ecclesia, multorum seculorum usu, tanquam non necessariam, sed ne decentem quidem, omissam.*

Salmero tom. 16. Disp. 3. in 1. Petri. *In Orientis Ecclesiis infantibus baptizatis ac renatis porrigebatur Eucharistia, quod ex Apostolica traditione profectum esse asserit Dionysius Areopagita cap. 5. Eccles. Hierarch. Tribuit, inquit, Sacerdos Sacramentum infanti, ut in eo nutriatur & crescat sacris augmentis.*

Azorius lib. 8. Instit. moral. cap. 7. *Precationem versus Orientem dicit esse traditionem Apostolicam*, ac Bellarm. lib. 3. de cult. sanctorum cap. 3. aliquot rationes ex veteribus pro hoc ritu adducit. Sed Lindanus lib. 4. panopl. cap. 100. scribit. *Quod ex omnibus cœli plagis ad solam Orientis partem conversi orationem fundimus, non facilè puto cuiquam ratione compertum.* Ac Pineda in cap. 31. Jobi v. 26. scribit. *Tempore Leonis illa prima Ecclesiæ consuetudo adorandi & templa erigendi versus Orientem obsolescebat.*

Cornelius à Lapide in cap. 15. Actor. v. 20. p. 265. *Traditio erat Apostolica, sanguine abstinere Actor. 15. v. 20. quam Concilium Gangrense cap. 2. Leo Imperator in Novell. Cõstit. 58. Concil. Aurelianense 11. cap. 20. Concilium VVormatiense c. 65. & Zacharias Papa in Epist. ad Bonifacium confirmant. Sed nunc à multis centenis annis lex ista ubiq; gentium (exceptis Græcis) usu contrario abolita est.*

Blasius de Viegas in cap. 11. Apocal. comment. 5. sect. 5 num. 9. postquam definivisset, *Paradisum terrestrem nõ ampliùs extare*, subjungit. *Non obstat huic sententiæ illa ab Irenæo commemorata traditio à Presbyteris, qui Apostolos audierunt, accepta. Etenim illi ipsi Presbyteri pleraq; omninò falsa & cum divinis literis pugnantia tradiderunt; ut videre est apud Irenæum lib. 2. adv. hæres. cap. 39. cujusmodi est illud, Christum Dominum annos prope quinquaginta in terris vixisse, quam opinionem testantur Presbyteri, se accepisse à Johanne & esse Evangelio consentaneam.*

Pererius in Genes. lib. 3. de Paradiso n. 48. *Verùm Irenæus affirmat, se id quod tradidit*

didit à Presbyteris Asiæ discipulis Apostolorum accepisse. Sed quid tum postea, an ideò quodcunq; ab istis Presbyteris proditum est, tanquā certum & indubitatū doctrinæ Christianæ dogma haberi debet? nonne constat, istos ipsos Presbyteros, eodem referente Irenæo, quædam & falsa & divinis literis contraria docuisse? mitto nunc errorem Chiliastarum ab istis esse proseminatum.

8. Quòd agnoscunt, traditiones niti lubrico & incerto fundamento. Cōcilium Episcoporum Bononiæ congregatorum ad Julium III. Pontificem sic scribit. *Omninò credimus, tanquam verum articulum fidei, id quod in decreto 3. sess. Concilium Tridentinum statuit, nempe Dominum nostrum Jesum Christum, atque ipsius Apostolos multò plura, tum ad mores, tum ad fidem pertinentia oretenus docuisse, quæ non fuerunt scripta, sed per manus tradita ad ætatem usque nostram venerunt, quàm quæ scripta sunt. Et tametsi hoc apertè probare non possumus, (Nam planè fatemur inter nos, quòd non possimus de traditionibus id, quod tenemus & docemus, probare, sed tantùm habemus conjecturas quasdam) tamen confitemur esse verū, quia sic tenet Ecclesia.*

(Atqui quod dubium & incertum, quod firmiter probari nequit, quod meris nititur conjecturis, illud non potest esse exploratò divinum atq; infallibile adeoq; indubitata fidei & morum regula.)

Huc referri potest, quòd regulæ certitudinis, ex quibus traditiones divinas dignosci volunt, sint incertæ & ad probandam divinam traditionum originem ineptæ. Melchior Canus lib. 3. Locorum cap. 4. & Gregorius de Valent. lib. 8. Analys. cap. 6. pag. 111. urgent *Ecclesiæ autoritatem, Patrum concordem sententiam, communem fidelium consensum & universalem omnium Ecclesiarum observantiam.* (Sed quid de his statuendum sit, partim ex dictis patet, partim ex dicendis plenius apparebit.) Quinimò relictis *ὲτέροις* omnibus ad solum Ecclesiæ Romanæ, id est, Pontificis judicium ultimatè nos remittunt, sicq; idem per idem & incertum per æquè incertum probant.

Lindanus lib. 5. panopl. cap. 7. docet quòd *ex solius Ecclesiæ Romanæ judicio certum argumentum ad probandas Apostolicas traditiones peti possit.*

Gregor. de Valentia lib. 8. Analys. capit. 6. p. 111. docet, *non nisi Ecclesiæ* (Romanæ) *esse, determinare, quænam traditio sit Apostolica.*

Bellar. lib. 2. de Sacr. cap. 25. *Omniū dogmatū* (utiq; etiam traditionum) *firmitatem ab autoritate præsentis Ecclesiæ pendere* asserit. (At sola Romanæ Ecclesiæ autoritas non potest immotum & infallibile fundamentum præbere.)

Huc referri potest, quòd Julius Rugerius Protonot. & Secretarius Apostolicus in opusc. de libris Canonicis pronunciat, *traditionem nullius esse ponderis, nisi nullis temporum intercapedinibus interruptam ab Apostolorum usq; temporibus, inde enim traditionem manare necessum esse.*

Petrus à Soto in Defens. Conf. Cathol. cōtra Brentium c. 56. f. 182. *Fatemur, certū testimoniis opus esse, & quidem non levibus, sed tantâ re dignis: ubi meritò attentè cogitandū est, quæ justè dici possint sufficientia testimonia Apostolicæ traditionis. Nec enim uni aut alteri Scriptori, nec quidem pluribus etiā magnâ sanctitate & eruditione pollentibus credendū est.*

Tho-

Thomas Stapletonus in princip. fidei relect. controv. 5. q. 5. art. 2. p. 562. *Apostolicæ traditiones non sunt accipiendæ ex testimonio unius aut alterius, sed tantùm ex cõmuni totius Ecclesiæ & perpetuo consensu.*

(At singula & omnia, quę à Põtificiis prò traditionib. Apostolicis venditantur, hoc perpetuo totius Ecclesiæ consensu gaudere, demonstrari nullo modo potest.)

Bellarminus lib. 4 de verb. Dei cap. 2. inter traditiones numerat *Ecclesiæ cõsuetudines.* Idem lib. 2. de sanct. c. 8. non probat eorum consuetudinem, *qui ut Trinitatem significarent, hominem pingebant cum triplici vultu vel duplici capite intermedia columba*, eod. cap. fatetur, *non tam certum esse, an sint faciendæ imagines Dei sive Trinitatis, quàm Christi & Sanctorum, quia sit tantùm in opinione & tamen idem licere probat ex usu Ecclesiæ.* (Ergò potest usus Ecclesiæ niti solâ opinione, ac proinde non est infallibiliter certus.)

9. Quòd agnoscunt, traditionũ nomen quibusdam in Ecclesia jam olim imposuisse ac hæreticos ad traditiones provocasse, in errorem per illas abductos. (Metuendum ergò, ne idem nobis contingat, si relicto verbo traditionibus adhærere voluerimus.)

Petrus à Soto in Defens. Cath. Confess. adv. Prolegom. Brentii cap. 56. f. 182. *Certum est & hæreticos quædam nomine traditionum Apostolicarum venditasse, contra quos loquitur Irenæus, & Catholicos de hac re etiam diversa sensisse, (de nonnullis traditionibus,) & errasse etiam quosdam. Certè Cyprianus & Aphricani Episcopi in causa Baptismatis ab hæreticis collati putarunt se traditionem sequi, cùm reverâ contrarium sint secuti; Et Papias Johannis auditor, qui quàm plurima sibi à majorib. tradita referebat, ex quibus regnum illud Christi mille annorum docebat, quòd occasionem dedit nonnullis errandi.*

Greg de Valent. in Anal. l. 5. c. 2. 5. Sed enim &c. de Gnosticis memorat, quòd *traditiones asseruerint necessariás, neq; posse ex Scripturis elici veritatem sine adminiculo suarum illarum commentitiarum traditionum.*

Tannerus Dioptr. lib. 2. q. 4. cap. 20. p. 486. testatur, *Marcionem, Valentinum, Corinthum, aliosq; hæreticos in suis stabiliendis erroribus usisse proprias & fictitias traditiones* (quas æquè divinas esse jactitabant, ut hodie Romana Ecclesia suas.)

Gretserus defens. 1. contr. lib. 4. c. 11. p. 1809. testis est, *Arianos hæresin suã in traditione fundasse.* (quod ipsum etiam confirmat Baronius Ann. 318. n. 56.

Idem Grets. Defens. 1. Controv. lib. 4. c 8. p. 1705. de Quartadecimanis refert, quòd *pro obtinenda sua intentione aliam traditionẽ æquè Apostolicam obtenderint.* lib. ejusd. c. 7. p. 1669. *Traditiones illæ* (quas Irenæus pro Apostolicis venditavit) *de mille post resurrectionem annis, deq; grandiore illa ætate Christi, sunt humanæ imbecillitatis & incircumspectionis errata. Eas enim non fuisse Apostolicas exitus probavit, ab Ecclesia enim fidelissimâ Apostolicarum traditionum custode statim ut spuriæ & adulterinæ explosæ sunt.* (Imò verò non statim fuêre explosæ, sed diu in Ecclesia pro Apostolicis fuêre venditatæ, ut multorum Patrum in traditionem de millenario annorum consensus testatur.)

Basilii locũ in lib. de Spiritu S. cap. 27. (*Dogmata, quæ in Ecclesia prædicantur, quædam habemus è doctrina scripto prodita, quæ-*

quædam rursus ex Apostolorum traditione, in mysterio, id est, in occulto tradita recipimus, quorum utraq; parem vim habent,) vehementer urgent omnes Pontificii pro astruenda traditionum autoritate.

(Atqui coguntur agnoscere, ipsius Basilii exemplo manifestum fieri, quàm incertæ & fallaces sint traditiones non scriptæ. Nam idem Basilius homil. 25. de humana Christi generatione, *Zachariam Johannis Baptistæ Patrem* dicit *à Judæis inter templum & altare interfectum fuisse, quia Mariam Virginem post Domini conceptionem in locum Virginum constituerat*, hancq; Historiam esse λόγον ἐκ παραδόσεως ἀφιγμένον *sermonem ex traditione profectum*. Eandem pro traditione venditant Origenes tract. 26. in Matth. Gregor. Nyssenus homil. de nativ. Theophylactus & Eythymius in cap. 23. Matth. Eam verò non solùm repudiat Hieronymus in cap. 23. Matth. sed etiam quidam ex ipsis Pontificiis. Franc. Lucas Brugensis in c. 23. Matth. *Non est verisimile, Deiparæ virginitatem divulgatam fuisse, quamdiu convivebat illa marito Josepho, quem probabile est vixisse, donec Jesus adolevisset in virum.*

Barradius lib. 8. Harm. cap. 28. *Obstat huic causæ Virginis Deiparæ modestia, propter quam nō videtur verosimile, in loco virginum in templo post Christi conceptionem consedisse, quamvis virgo esset integerrima. Ignorantibus enim incarnationis mysterium scandalum præbuisset, si, cùm virum haberet Josephum, in locum virginum se recepisset &c.*)

10. Quòd agnoscunt, ea, quæ in superstitionem versa sunt, posse abrogari. (Ejusmodi verò multa sunt in classe eorum, quæ pro traditionibus Ceremonialibus venditantur.)

Gratianus can. Quia sancta dist. 63. ex Papę Stephani statuto regulam generalem de facto Ezechiæ serpentem confringentis elicit. Quamvis autem eam malè applicet thesi, nihilominus bona est. *Ac per hoc*, inquit, *magna autoritas est habenda in Ecclesia, ut si nonnulli ex prædecessoribus nostris fecerunt aliqua, quæ illo tempore potuerunt esse sine culpa & postea vertuntur in errorem & superstitionem, sine tarditate aliqua & cum magna autoritate à posteris destruantur.*

Cassander in Hymnis ad Nocturn. fol. 178. scribit, *vigiliarum in majoribus festis usum, quando populus promiscuè in templis pernoctabat, ob certas causas mutatum esse, & jejunium tantùm, servato tamen Vigiliarum nomine, retentum, quanquam, ut ipse addit, Apostolicæ traditionis haberetur.*

11. Quòd agnoscunt traditionum necessitatem ex Judaismo descendere. Bellarm. lib. 4. de verbo Dei cap. 8. §. His adde &c. *Judæos habuisse aliquas traditiones extra Scripturam docent Origenes* homil. *5. in Num. Hilarius in Ps. 2. nec non Anatolius antiquissimus autor Christianus apud Euseb. lib. 7. Hist. cap. 28. Et quanquam non desunt aliqui Catholicorum, qui negāt, ullam fuisse traditionem non scriptam apud Judæos, tamen non possum illis assentiri &c.*

Similia occurrunt apud Gretserum Defens. 1. controv. cap. 8. p. 1709. Becanum lib. 1. Manual. cap. 2. §. 2. & alios.

(Atqui quod ex Judaismo, præsertim corrupto & depravato descendit, meritò ex Ecclesia eliminatur.)

12. Quòd agnoscunt, quosdam ex veteribus traditiones ἀγράφους repudiare.

(Quotquot agnoscunt, pios veteres Scri-

Scripturæ perfectionem statuere, illi etiam agnoscunt, ipsos traditiones ἀγράφους repudiare. Jam verò ostendimus superiùs lib. 1. part. 1. cap. 1. quosdam Pontificios agnoscere, quòd pii veteres perfectionem Scripturæ statuerint. Ergò)

Tertullianus de orat. cap. 12. sic scribit. *Sed quoniam unum aliquod attigimus vacuæ observationis, non pigebit cætera quoq; denotare, quibus meritò vanitas exprobranda est, siquidem sine ullius, aut Dominici, aut Apostolici præcepti autoritate fiunt. Hujusmodi enim non religioni, sed superstitioni deputantur, affectata & coacta, & curiosi potiùs quàm rationalis officii.* (Ad hunc Tertulliani locum Pamelius annotavit, *eum esse cautè legendum, ne contra traditiones Ecclesiasticas facere videatur,* & opponit librum *de Corona militis,* de quo quid statuendum sit, suo loco exponitur.)

Baronius tom. 1. ann. 58. n. 111. adducit responsum Papæ Nicolai Bulgaris datum, quod meritò regulæ loco habendum.

Dicitis, quòd Græci fateantur, quòd in Ecclesia qui non constrictis manibus ad pectus steterit, maximum habeat peccatum. Hoc ut fieret præceptum fuisse, nusquam, ni fallor, invenitur: ac per hoc nisi fiat, peccatum non est. Nam quidam faciunt hoc, quidam illud genus humilitatis: nec istud est peccatum, nisi fortè quis pertinaciter recusaverit facere, quod omnes viderit facientes. Verùm & hoc cùm fit, non nisi humilitatis gratiâ fit, ut reverâ scriptum est, oratio humiliantis se penetrat nubes. Proinde sive hoc, sive aliud quid humilitatis excogitare potest homo, non est reprehendendus.

Argument. Advers. 1. Johan. 16. v. 12. *Multa habeo vobis dicere, sed non potestis modo portare. Illa autem quæ promittebat Dominus se dicturum, dixit haud dubiè post resurrectionem suam, Actor. 1. v. 3. at de gestis & verbis Domini post resurrectionem paucissima scripserunt Evangelistæ.* Bellar. lib. 4. de Verbo Dei. cap. 5. Staplet. in promt. Cathol. Dom. 4. post Pascha. Maldonatus in cap. 16. Joh. Salmeron. ib. D. Feuchte in postill. Domin. Cantate. Tannerus tom. 3. Theol. Schol. Disp. 1. q. 5. dub. 3. n. 97. &c.

Resp. 1. Cornelius Jansenius in Concord. Evang. cap. 135. p. 964. *Multa hæc, de quibus dicit Dominus, adhuc multa habeo vobis dicere, rectè intelliguntur ea, quæ per adventum Spiritus sancti didicerant apertè & clarè de mysteriis Christianæ fidei, apertæ enim & claræ explicationis horum non erant tunc capaces Apostoli. Non ergò multa hæc diversa quædam erant ab eis, quæ hactenus ipsos Dominus præsens docuerat, sed eorundem plenior & clarior explicatio, sicut cùm Paulus dicit Corinthiis,* 1. Epist. 3. *Non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus, tanquam parvulis lac vobis potum dedi, non escam, Sapientiam autem loquimur inter perfectos* 1. Epist. 2. *non vult significare, se alia docere perfectos quàm imperfectos, cùm utrique eandem prædicaret fidē, sed quòd suæ prædicationis & fidei mysteria perfectiùs aperiret perfectioribus, sermonemq; suum aptaret audientium capacitati.*

2. Idem Jansenius ibidem monet ex Augustino tract. 96. in Joh. *Omnes, etiam insipientissimos hæreticos, qui se Christianos vocari volunt, audaciam figmentorum suorum hac occasione Evangelicæ sententiæ colorare fuisse conatos, ubi Dominus ait, Adhuc multa habeo vobis dicere, quibus nervosè respondet. Cùm Christus ipse ea tacuerit, quis nostrûm*

nostrum dicat, illa vel illa sunt? aut si dicere audeat, unde probabit? Quis enim est tam vanus aut temerarius, qui cùm dixerit etiam verba quibus voluerit & quæ voluerit, sine ullo testimonio divino affirmet ea esse, quæ t[illegible] *Dominus dicere voluit?*

3. Eadem Augustini verba repetit Thomas in cat. aur. h. l. *Omnes hæretici, inquit Augustinus, ex occasione hujus sententiæ, omnia figmenta sua colorare conantur, quasi sint hæc ipsa, de quibus Christus loquitur, quæ discipuli non poterant portare. Quis autem nostrûm audeat dicere, se illorum capacem esse, quæ illi capere non poterant?*

Idem lect. 3. in caput 16. Johan. *non nova fidei mysteria, sed novo tantùm modò ea, quæ priùs Christus docuerat, à Spiritu sancto Apostolis esse tradita, docet. Omnia, inquit, quæ fidei erant, Dominus proposuit eis, sed non eo modo, quo postea revelavit, non altiora quidem, sed altiori modo, nimirum post resurrectionem.* Ibidem. *Non est intelligendum, quòd aliqua secretâ doctrinâ taceantur fidelibus parvulis, seorsim dicenda majoribus &c. sed omnibus fidelibus proponuntur, quia fidei sunt.*

4. Ederus in Oecon. lib. 1. pag. 44. cùm proposuisset objectionem ex loco Johan 16. subjungit. *Responderi solet ex sententia Doctorum Scholasticorum, Apostolis ibi non novam doctrinam, sed prioris explicationem fuisse promissam.*

5. Johannes Ferus in comm. Joh. 16. *Reverà Christus omnia ad salutem necessaria nobis notificavit, quia Evangelium prædicavit, quod est fons omnis veritatis. Quicquid enim Spiritus postea Ecclesiæ revelavit, ex hoc fonte profluxit. Sic veritas illa, quam Spiritus sanctus in primo Apostolorum Concilio revelavit, nempè quòd circumcisio & alii cultus legales non essent res necessariæ ad salutem, non aliunde profluxit quàm ex Evangelio, ubi Christus potenter ostendit, fide in ipsum nobis contingere salutem, non ex operibus legis. Sic veritas illa, quòd Filius est consubstantialis Patri, quæ in Synodo Nicena contra Arium emicuit, ex Evangelio profluxit. Etsi enim verbum illud* ὁμοούσιος *vel consubstantialis in Evangelio non reperitur, reperiuntur tamen alia verba idem valentia, ut cum dicit. Ego & Pater unum sumus. Item, Qui videt me, videt & Patrem. Sic & de aliis dici potest. Verè igitur dixit Christus. Omnia, quæ audivi à Patre meo, nota feci vobis. Nihilominus tamen etiam verum est, quod hic dicit. Adhuc multa habeo vobis dicere, plura siquidem Apostoli obliti erant, plura non rectè intellexerant, plura itidem Christus obscurè dixerat, quæ poterant in falsum sensum trahi, id quod postea contigit in hæreticis. Necessarius igitur erat Spiritus S. qui & oblita ad memoriam revocaret, & non intellecta elucidaret & obscuris verum sensum redderet. Potest igitur verbum hoc ad totum Evangelium referri, quasi diceret. Etiamsi omnia vobis dixerim, adhuc tamẽ indigetis ulteriori instructione ob caussas jam dictas &c. Potest etiam verbum hoc referri ad ea, quæ ultimo loco dixerat de Spiritu sancto & operibus ejus. Audierant Apostoli Christum prædicantem, adhuc tamen ignorabant, regnum Christi regnum spirituale esse, nesciebant spargendum esse Evangelium in Gentes, crucem esse viam ad gloriam, fidem esse veram justitiam, infidelitatem esse verum peccatum, Sapientiam hujus mundi esse stultitiam &c. nesciebant item, quomodo, quâ de causa, quo certamine victus & judicatus esset Diabolus.*

6. Toletus in comm. h. l. per mul-

ta

ta illa intelligit διατάγματα ad regimen Ecclesiæ pertinentia. *Probabile est*, inquit, *multa quæ ad regimen Ecclesiæ & statum ejus pertinebant, de eorum esse numero. Imò quæcunque Apostoli postea Spiritu sancto revelante didicerunt, tum quantum ad dogmata, tum quantum ad statum & regimen Ecclesiæ ordinandum & disponendum, credibile & probabile est esse ista, de quibus nunc locutus est Dominus. Nam dicturum se promisit, impleta autem omnia & dicta jam esse certum est.* (At nihil horum est, quod non in scriptis Apostolicis expositum extet. In Scripturis & perfecta articulorum fidei doctrina & plena Ecclesiastici regiminis forma continetur.)

7. Salmeron in h. l. producit hæc à Christo prætermissa. *Tres personas esse unum Deum, Filium Patri & Spiritum sanctū Patri & Filio esse ὁμοούσιον, duas perfectas Naturas ac proinde duas distinctas operationes duasque voluntates fuisse in Christo, Baptismum parvulorum esse necessarium, B. Virginem in partu mansisse inviolatam.* (At hæc omnia ex Scripturis ipsimet Pontificij nobiscum confirmant) *Symbolum Apostolorum, Nicenum & Athanasii esse recipiendum.* (At dogmata in illis Symbolis contenta Scripturis satis exacte sunt congrua) *numerum librorum tam in V. quàm N.T. esse recipiendum.* (At quid aliud est Scriptura sacra propriè sic dicta quàm compages librorum Canonicorum?) *versionem vulgatam Latinam V. & N.T. esse genuinam.* (Hoc in Scripturis non haberi concedimus, ideoq; recipiendū esse negamus, id quod multi ex ipsis Pontificiis agnoscunt, ut lib. 2. art. 1. c. 2. th. 5. manifestum faciemus;) *sensum ejus legitimum existere, quem Ecclesia probaverit.* (At sensus Scripturæ ex ipsa Scriptura hauriēdus, ut ex ipsis Pontificiis ostendemus lib. 2. art. 1. c. 3. th. 2.) *numerum Sacramentorum & materias & formas quorundam.* (Duorum propriè dictorum Sacramentorū Baptismi sc. & Eucharistiæ materia ac forma in Scripturis sacris satis perspicuè est definita, reliquorū quinq; Sacramentorum, quæ Pontificii addunt, materiā & formā in Scripturis non haberi cōcedimus, ideoq; pro Sacramētis propriè dictis acceptanda esse negamus) *usum imaginū & veneratione retinendā;* (Usum imaginum Scriptura approbat, religiosam earū venerationē improbat, illum igitur retinemus, hanc verò repudiamus.)

8. Joh. Hoffm. tom. 2. homil. Domin. Cantate eodem modo, quo Jansenius hūc locum explicat, ac fatetur, *ritus multos ex hypocrisi in Ecclesiam introductos esse.*

9. Cajetanus in cap. 16. Joh: per illa *multa* intelligit *Christi ex Spiritu sancto cōceptionem, nativitatem, ad inferna descensum, in cœlos ascensum,* (non autem traditiones.)

10. Glossa interlinearis prohibet determinare, quæ sint *illa multa* (ergò non potest hoc Christi dictum ad traditiones Pontificias determinari.)

11. Lyranus intelligit de *fidei mysteriis profundissimis Spiritus sancti luce detectis post ascensionem.*

12. Guilielmus Estius in cap 16. Joh. v. 12. *Hæc non sunt diversa ab iis, quæ jam antè à Christo audierant, sed earundem plenior & clarior explicatio, cujus nondum erant capaces. Hic sensus patet ex cap. 14. Ille vos docebit omnia & suggeret vobis omnia, quæcunq; dixero vobis q. d. Ea, quæ me docente nondum capere potuistis, eadem illa Spiritus sanctus*

suggeret vobis, aperiendo & explicando, ut illa intelligere possitis.

13. Joh. Driedo tom. 1. lib. 4. cap. 5. *ea, quæ Christus prætermisit, quorum Apostoli nondum erant capaces*, sic recenset. *Sunt a.* (inquit) *hujusmodi. Veneratio & invocatio sanctorum Martyrum, solenne jejunium, à carnibus & cæteris cibis abstinentia, suffragia vivorum pro defunctis, voluntaria vota in castitate, Deoq; dicata virginitate, purgatorio igni &c.* (Atqui hæc pugnant cum doctrina Christi & Apostolorum in sacris literis annotatâ, ut suo loco ostenditur. Ergò non possunt per illa multa intelligi.)

14. Quòd si malint audire publicũ Doctorem, Pontificem aliquem Romanum, quàm privatos scriptores, producimus Leonem serm. 2. de Pentec. in h. l. sic commentantem. *Illi perfectioni, quæ erat discipulis conferenda, major gratia & abundantior inspiratio servabatur, per quã & quæ nondum acceperant, sumerent, & excellentiùs possent habere, quæ sumserant, propter quod Dominus dicebat, Adhuc multa habeo vobis dicere. Non itaque alia insinuanda erat veritas, nec alia prædicanda doctrina, sed oportebat capacitatem eorum, qui docebantur augeri, & multiplicari constantiam illius caritatis, qua omnem formidinem foras mitteret & furorem persequentiũ nõ timeret.*

Argum. 2. Joh. 21. v. 25. *Sunt autem alia multa, quæ fecit Jesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt, libros. Constat igitur multa Dominum fecisse & dixisse, quæ non sunt scripta. Nam istos libros, qui extant, una manus capere potest, Johannes autem dicit, totum mundum capere non posse libros, qui scribendi essent.* Bell. d. l. Resp. nemo nostrûm hoc consequens negat. Probetur verò, Evangelistas aliquid eorum prætermisisse, quæ ad fidem & mores erant necessaria. Contrarium testatur Johannes statim subjungens. *Hæc autem scripta sunt, ut credatis, Jesum esse Christum Filium Dei, & ut credentes vitam habeatis in nomine ejus.* Opponimus ergò Pontificiis. 1. propriam illorum hypothesin. Si ex eo, quòd singula Christi dicta & facta non proponuntur in Scriptura, rectè concluditur, Scripturam esse imperfectam, pari ratione inferri poterit, Scripturam unà cum traditionum supplemento conjunctim sumtam non esse perfectã. Quamvis enim magnam traditionum congeriem recenseant Pontificii, nondum tamen singula Christi dicta & facta enumerare potuerunt, vel etiam poterunt. Quinimò Gretserus in Defens. lib. 4. cap. 5. sic scribit. *Ecclesia non omnia dicta & facta Christi, sed quædam ex illis nobis credenda & observanda tradidit.* Posterius non admittunt. E. nec prius asserere debent.

2. Lyranum, qui in comm. h. l. de perfecta eorum, quæ scripta sunt, comprehensione & intelligentia hæc verba accipit. *Hic*, inquit, *tollitur erroris occasio, quia posset fortè aliquis credere, quòd nihil aliud esset verum de Christo, nisi quod est scriptum in hoc Evangelio & aliis de Christo.* Et postea. *Facta & verba Christi non sunt hominis tantũ, sed Dei, quia illa humanitas erat organũ Deitatis & ideò non possunt ad plenum ab hominib. explicari aut etiam comprehendi, quod patet ex hoc, quòd à principio Ecclesiæ cœperunt sancti Doctores libros scribere ad explanationẽ verborum & factorũ Christi & adhuc ad plenum non sunt elucidata, imò si mundus duraret per mille millia annorum & semper scribe-*

ventur libri, nō elucidarentur ad plenum, quia facta & dicta Dei sunt nobis incomprehensibilia propter eorum excellentiam & respectu intellectus nostri.

3. Ederum qui in Oecon. Bibl. p. 44. sic scribit. *Etsi D. Augustinus in Epistola ad Madaurenses dicat, Scripturam sanctam continere omnia, quæ ad veram salutem pertinēt, solet tamen de hac re interdum dubitari, propter verba Johannis in fine Evangelii. Sunt autem & alia multa &c. Respondetur a: ex sententia Doctorum Scholasticorum, etsi mundus libros, qui de rebus à Christo gestis scribi poterant, capere posset, divinitatis tamen mysteria omnia intelligere non potuisset, ita ut unicum illud dictum, Verbum caro factum est, in hodiernum usq; diem multi perfectè adhuc capere non potuerint, ut monet Glossa ordinaria in fine Evang. Joh.*

4. Cornel. Jansenium, qui in Conc. Evang. c. 101. in h. l. sic commētatur. *Scripserat post alios tres Evangelistas Johannes, & ea fere scripsit quæ alii prætermiserunt, quare ne vel quis existimaret, eum omnia supplevisse, vel post ipsum tentaret reliqua omnia supplere, oportunè hanc subjecit concludendo sententiam. Scripserunt autem ea maximè ex multis Evangelistæ, quæ ad religionem ac fidem & mores utiliora erant, magisq; necessaria, quibus qui non credit, neq; pluribus fidem habiturus esset, qui verò credit, alia non sunt ei necessaria. proinde & nos his contenti diligenter his, quæ ab ipsis scripta sunt, attendamus.* (Ergò necessaria non sunt prætermissa, quibus contenti esse debemus.) Idem Jansenius in cap. 8. Joh. v. 20. *Justas Dominus ad populum orationes habuit, quoties eum Evangelistæ docuisse memorant, quanquam Evangelistæ satis sibi duxerint, paucula ex illis narrasse, in quibus esset plenius Domini de se testimonium magisq; observandum.*

5. Carolus Magnus lib. 4. de Imaginibus cap. 10. de hoc loco dicit. *Advertant hoc de miraculis, non de Epistolis; de signis, non de constitutionibus intelligi posse.*

Argum. 3. 1. Cor. 11. v. 34. *Cætera, cùm venero, disponam. Quid disposuerit, nusquam scriptum invenitur. Meritò autem censent Catholici, eum non solùm disposuisse, quæ ad ritus & Ceremonias pertinebant, sed etiam tradidisse alia graviora, ut de ordinatione Ministrorum, de sacrificio altaris, de aliorum Sacramentorum materia & forma, nec hæretici possunt contrarium ostendere.* Bell. d. l. Cornel. à Lap. in h. l. Justinianus in h. l. Gregorius de Valent. tom. 3. col. 323. Maldon. in cap. 16. Johan v. 12.

Resp. 1. Quæ Bellarminus hoc loco per τὰ λοιπὰ intelligit ac ab Apostolo prætermissa suspicatur, ea in libris de *Sacramento ordinis, de Missa, de Confirmatione, de Pœnitentia, de Matrimonio & de extrema unctione* ex sacris literis confirmare nititur. (Ergò non potest ex illorū præteritione imperfectionem Scripturæ colligere.)

2. Thomas in comm. h. l. per *cætera* intelligit, *ea, quæ non erant tanti periculi.* Verba sic habent. *Cætera, scilicet quæ non sunt tanti periculi, cùm venero præsentialiter, disponam, qualiter scilicet ea conservare debeatis.*

3. Cajetanus in comm. h. l. *Cætera sc. prænarrata. Narraverat autem, præter abusum anticipationis cœnæ, alium abusum, scilicet, & alius quidem esurit, alius ebrius est. Narraverat, quòd cùm convenirent, dissidia erant inter eos & neutri horum remedium adhibuerat, propterea dicit. Cætera prænarrata, cùm venero, disponam.*

4. Estius in comm. per illa cætera intelligit *spectantia ad dignam, honestam & ordinatam mysteriorum celebrationem.* (At necessaria ad dignam mysteriorum celebrationem in verbis institutionis & in aliis Scripturæ locis satis perspicuè sunt exposita, reliqua ad εὐσχημοσύνῃ & εὐταξίᾳ, spectãtia κατὰ γένος sunt annotata)

5. Pazmannus lib. 6. hodegi scribit, per *vocabulum cætera intelligi decentia verba ad Sacramenti Eucharistici administrationem pertinentia, honorificam Cœnæ Dominicæ ordinationem, ejus ante cibum sumtionem & alia his similia.* (At hi fuêre ritus Ecclesiæ, quos ubiq; locorum similes esse non est necesse.)

Argum. 4. 1. Cor. 15. v. 3. *Tradidi vobis inprimis, quod accepi. Ergò traditiones* ἄγραφοι *ab Apostolo Corinthiis & aliis fidelibus commendantur.*

Resp. 1. Lyranus ad h. l. sic commẽtatur. *Quæ sint illa, subdit: quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris secundùm Scripturas, & quòd sepultus est, & quòd resurrexit tertiâ die secundùm Scripturas* (Ergo nõ loquitur de traditione ἀγράφῳ sed scriptá.)

2. Bened. Justinian. ad h. l. *Fortaßè Apostolus propterea traditionem nominat. quasi dicat, se Scripturæ interpretationem adhibuisse, hanc enim ob causam subdidit: Secundùm Scripturas. Scripturarum ait, testimonio ostendi vobis, Christum ad omnium mortalium expianda flagitia obiisse & redivivum ad superos remeasse.* Postea subjicit dictum Tertull. adv. Praxeam c. 29. *Nam & Apostolus non sine onere pronuncians Christum mortuum, adjecit, secundùm Scripturas, ut duritiã pronunciationis Scripturarum autoritate molliret & scandalum auditori averteret.*

3. Salmero Disp. 24. in 1. Cor. p. 198. movet quæstionem, *quomodo Apostolus Christi & nostram resurrectionem inter traditiones recenseat,* ad quam respondet p. 199. hoc modo. *Vocat Apostolus fidem hujus articuli traditionem verbo & facto in seipso & in aliis à Christo comprobatam, quemadmodum de Stephano objectũ fuit, eum dixisse, quòd Jesus mutaturus esset traditiones, quas tradidit illis Moses Act. 7. & superiùs cap. 11. traditionẽ vocavit Cœnã Dominicam perscriptam à tribus Evangelistis 1. Cor. 11. ita ut traditionis vocabulum omnia cõplectatur, quæ à Christo acceperant, sive scripta essent, sive non scripta.* Et postea. *Probavit Scripturarum testimoniis, mortem, sepulturam & resurrectionem Christi.*

Argum. 5. 2. Thess. 2. v. 15. *Itaq; fratres state, tenete traditiones. quas accepistis sive per sermonem, sive per Epistolam nostram, ubi particula disjunctiva apertè indicat, diversa esse quæ tradiderat & quæ scripserat, nec in illa Epistola totum Evangelium continetur, quod tamen totum Apostolus Thessalonicensibus prædicaverat.* Bellarm. d. l. Estius in h. l.

Resp. 1. Cornelius à Lapide in argum. Epist. Pauli & Benedict. Justinianus rectè statuunt, *priorem & posteriorem ad Thessalonicenses esse omniũ primas Pauli Epistolas.* (Quæ verò hæc consequentia. Eo tempore, quo Paulus posteriorem Epistolã ad Thessalonicenses scripsit, nondum erant omnia in Scripturá redacta. Ergò etiã post absolutum N. T. canonẽ nondum omnia necessaria sunt scripta? Item Paulus in hac Epistola ad Thess. non exposuit omnia necessaria, unde ad vivæ vocis prædicationem eos remisit. Ergò in omnib. Evangelistarum & Apostolorum scriptis simul sumtis & canonem N. T. constituentibus non sunt omnia necessaria exposita? Frigidè excipit Cornel.

ael. à Lapid. in comm. h. l. *ubi scriptum sit nos habere plenum verbum Dei, quod ita plenè de omnibus credendis & agendis nos erudiat, ut traditionibus non sit opus?* Hoc enim probant dicta, quæ de perfectione Scripturæ suo loco sunt allata.

2. Bellarminus lib. 4. de verbo Dei cap. 2. rectè monet, *nomen traditionis interdum generaliter accipi, ut significet omnem doctrinam, sive scriptam sive non scriptam, quæ ab uno communicatur alteri.* (In hac significatione etiam hoc loco usurpatur, admonet enim Apostolus Thessalonicenses, ut in doctrina cœlesti, quam tùm vivá voce ipsis tradiderat, tum in hac Epistola Scripto complecti cœperat, constanter perseverent, ut ostendit textus series v. 5. 14 & 15. Peresius part. 1. de tradition. postul. 2. *Apostolus 2. Thess 2. doctrinā per Epistolam & sermonem acceptam generali nomine traditiones vocat.* Felix Romanus Epistolam de depositione Petri Antiocheni sic claudit. *φυλάξατε χριστοῦ μαθηταί, ἐμοῦ δὲ υἱοὶ τὰς παραδόσεις, ἃς παρελάβετε ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν. Custodite Christi discipuli mei autem filii traditiones, quas à sacris voluminibus accepistis.* Ex eo v. inferri nequit, ea quæ vivá voce Thessalonicensibus ab Apostolo fuere tradita, fuisse diversa ab iis, quæ partim in hac Epistola, partim in aliis Epistolis suis Apostolus scripto postea est cōplexus. Nimirum particula disjunctiva εἴτε *sive* non semper distinguit inter documēta sive præcepta *ratione substantiæ*, vel rei ipsius, sed tantùm *diversos modos* insinuat, quib. ab uno & eodem doctore præsente, una & eadē doctrina traditur. Quēadmodū n. unus est homo, qui ore docet præsens, & Scripto absens: sic potest scripto docere absens eandem doctrinam, quam ore exposuit præsens. Thomas Aquinas in Comm. in Ep. Phil. 3. v. 1. ad verba *Eadem vobis scribere, mihi quidē nō est pigrū, vobis autem necessarium:* sic annotat. *Eadem, quæ dixi in præsentia, non est mihi pigrum vobis scribere in absentia, verba enim de facili transeunt, sed scripta manent.*

3. Sic ergò progredimur. Particula εἴτε aut est *collectiva*, aut distributiva. Si *collectiva*, ut aliàs sæpe, Col. 1. v. 16. 1. Cor. 13. v. 8. sensus erit, *Tenete traditiones, quas didicistis & per sermonē & per Epistolam nostrā*, adeoq; sermo & Epistola erunt media, per quæ una eademq; doctrina Thessalonicensibus est inculcata, quā esse genuinā h. l. expositionē ostendit totus cōtextus. Si particula εἴτε *distributivè* sumatur, aut erit distributio generis in species, aut totius in partes. Quicquid assumatur, traditio, de qua Apostolus hîc loquitur, erit accepta partim p sermonē, partim per Epistolam, adeoq; & doctrina per Epistolā tradita, erit traditio.)

4. Bellarm. lib. ejusd. c. 11. de traditionibus, quas Apostoli vivá duntaxat voce Ecclesiis reliquerūt, disputat, *quòd pertineant ad sapientiam perfectis traditam, non sine discrimine omnibus propalatam.* (At quæ Apostolus per *sermonem* Thessalonicensib. tradita hoc l. asserit, ea omnibus sine discrimine fuerūt tradita & omnib. nota, quia Apostol. in genere ad omnes, ad quos scribebat, dicit. *Tenete traditiones.*)

5. Sanctius in comm. Act. 6. v. 8. agnoscit, traditionis nomen in h. l. Apostolico pro doctrina scripta poni. *Traditiones*, inquit, *hoc loco (Act. 6.) vocari existimo non eas, quæ voce tantùm & non Scripturâ relictæ sunt, quæ à Græcis ἄγραφοι, ab Hebræis dicuntur Cabala, sed universè quicquid*

Regio

legis continetur. Nam constat, traditionum nomine doctrinā quoque significari 2. Thess 2. Tenete traditiones &c. Sunt ergò traditiones Moysis omnia, quæ ille tradidit scriptis & monumentis.

6. Bellarm. lib. 4. de Verbo Dei capit. 11. concedit, *omnia illa esse, ab Apostolis scripta, quæ sunt omnibus necessaria, & quæ ipsi palam omnibus vulgò prædicaverant.*

(Atqui si illa omnia, quæ Apostoli palam omnibus prædicaverant, sunt scripta, tum sermones Apostoli, de quibus loquitur 2. Thess. 2. vers. 15. sunt scripti, fuerunt enim toti Ecclesiæ prędicati, sicut Epistola fuit ad omnes scripta.)

Argum. 6. 1. Tim. 6. v. 20. *O Timothee! depositum custodi. 2. Tim. 1. v. 13. Bonum depositum custodi per Spiritum sanctum cap. 2. v. 1. Quæ audivisti à me per multos testes, commenda fidelibus hominibus. Ibi nomine depositi nō potest intelligi Scriptura sacra, sed thesaurus doctrinæ, intelligentia dogmatum divinorum, id est, tam sensus Scripturarum, quàm aliorum dogmatum, quam totam doctrinam propagari volebat per traditionem.* Bell. d. l.

Resp. 1. Ribera in cap. 2 Malach. v. 15. adducit & approbat dictum Vincentii Lyrinensis in lib. adv. profanas hæres. novitates, in quo eleganter exponitur, quid per depositum bonum intelligatur. *Quid est depositum?* (inquit) *id est quod tibi creditum est, non quod à te invētum; quod accepisti, non quod excogitasti; rem non ingenii, sed doctrinæ; non usurpationis privatæ, sed publicæ traditionis; rem ad te perductam, non à te prolatam; in qua non autor debes esse, sed custos; non institutor, sed sectator; non ducens, sed sequens. Depositum, inquit, custodi, Catholicæ fidei talentum inviolatum, illibatumq; conserva. Quod tibi creditum est, hoc penes te maneat, hoc à te tradatur. Aurum accepisti, aurum redde, nolo mihi alia pro aliis adjicias &c* (Ergò per depositum intelligitur doctrinæ orthodoxæ systema, 1. Timot. 6. v. 20. 2. Tim 1. v. 13. & 14. profanis vocum novitatibus & erroribus in fide oppositum, quod integrum ex Scripturis perdisci posse docet 2. Tim. 3. v. 15. & 16. unde Tertull. lib. de præscript. depositum refert *ad id, quod supra & infra scriptum ab Apostolo.*)

2. Thomas & Lyranus per *depositum* 1. Tim 6. v. 20. & 2. Tim. 1. v. 13. intelligūt *gregem fidelitati pastoris commissum.* Cajetanus eandem expositionem approbat. Eam si quis amplectatur, perit argumenti nervus.

3. Justinianus Jesuita in h. l. quàvis per depositum intelligat *doctrinam traditione contentam,* ibidem tamen Tertullianum citans non obscurè *ad totam doctrinam cœlestem* contra hæreticos à Tertulliano refutatos restringit.

4. Glossa interlin. 2. Tim. 1. v. 13. per *depositum* intelligit *officium Pastoribus Ecclesiæ commissum, quod diligenti executione debeant custodire.* (Sed rectiùs dicitur, per depositū hîc intelligi doctrinæ cœlestis sinceritatē instar preciosi depositi Timotheo commendatam & in sacris literis, *quas à puero noverat,* unicè fundatam.)

5. Salmer. Disp. 17. in 1. Tim. *Depositū secundùm Oecumenium est vel præceptū Dei de doctrina Timotheo per Paulum propositum, aut gratia per ordinationē accepta, Haymo intelligit gratiā fidei & sapiētiā, quā Apostolus Timotheo cōmendavit. Alii depositum, i. e. curam creditæ Ecclesiæ per S. S. custodiendū. Thomas & Cajet. gregē in Ecclesia tua tibi cōmissum &c.*

6. Si

6. Si Bellarmini discursui veritas subesset, sequeretur, nihil quoad Trinitatē, incarnationē, resurrectionē, Baptismū, Eucharistiam & similia scriptum esse, aut certè non commendari anxiè.

7. In loco 2. Tim. 2. v. 1. *Quæ audivisti à me per multos testes, commenda fidelib. hominibus*, nullum traditionibus suppetit patrocinium. Positâ n. prædicatione de aliquo fidei dogmate, nō negatur de eodem, quòd scriptum fuerit. 1. Cor. 15. v. 1. & 2. Agnoscunt hoc ipsimet Interpretes Pontificii. Thomas in ill. locum. *Quæ audivisti à me & ego à Christo, & dico à me non singulariter, sed confirmata per multos testes.* (Hanc expositionem *valdè probabilem & verisimilē* existimat Ludovicus Sotomajor in ill. locū.) Idem Thomas in illū locū sic cōmentatur. *Monet eū, ut si ad Martyrium venerit, dispēset doctrinā fidei. Per multos testes* ibid. intelligit *legē & Prophetas.*

Argum. 7. *Hæreticorum proprium est ad solas Scripturas provocare & traditiones rejicere.* Bell. lib. 4. de V. Dei. c. 8. Stapleton. lib. 2. princ. fid. cap. 6. Greg. de Valent. in anal. lib. 6. cap. 8.

Resp. 1. imò verò hæreticis vel maximè in more positum fuit, ad traditiones confugere, teste Irenæo lib. 3. c. 2. p. 169. Multis hoc confirmari posset argumētis, sed pro ratione instituti nostri h. l. illud duntaxat monemus, quòd Pontificii iisdem Scripturę dictis necessitatem traditionum evincere conētur, quibus veteres hæretici traditiones stabilire fuēre conati. Sic pro astruēda traditionum necessitate Bellarminus & alij Pōtificii adducunt dictum Christi Joh. 16. v. 12. *Multa habeo vobis dicere.* Sed Augustinus tract. 96. in Joh. testatur, *omnes insipientissimos hæreticos, qui se Christianos vocari volunt, audacias figmentorum suorum occasione hujus Evangelicæ sententiæ colorare.* Pro astruenda traditionum necessitate Bellarminus & alii Pontificii adducunt dictum Apostoli 1. Cor. 2. v. 6. *Sapientiam loquimur inter perfectos.* Sed Irenæus d. l. testatur, veteres hæreticos eodem dicto ad impugnandam Scripturæ perfectionem abusos fuisse. *Cùm hæretici* (inquit) *ex Scripturis arguuntur, in accusationem convertuntur Scripturarum, quasi non rectè habeant, neq; sint ex authoritate, & quia variè sint dictæ, & quia non possit ex his inveniri veritas ab his, qui nesciant traditionem. Non enim per literas traditam illam, sed per vivam vocem, ob quam causam & Paulum dixisse, Sapientiam loquimur inter perfectos.* Pro astruenda traditionum necessitate Bellarminus & alii Pontificii adducunt locum 1. Tim. 6. v. 20. *O Timothee depositum custodi.* Sed Tertullianus lib de præscript. cap. 25. p. 208. testatur, veteres hæreticos ex eodem loco demōstrare voluisse, Apostolos non revelasse omnibus omnia. *Confitentur quidem,* (inquit) *Apostolos nihil ignorasse, sed non omnia volunt illos omnibus revelasse, quædam enim palam & universis, quædam secretò & paucis demandasse, quia & hoc verbo usus est Paulus ad Timotheum. O Timothee depositum custodi. Et rursum. Bonum depositum custodi.*

2. Maldonatus in præfat. comm. in Evang. Matth. *Mos fuit hæreticorum, Scripturas non admittere, sed facere.* Sixtus Senens. lib. 2. Biblioth. tit. Matthæus, declarat hoc exemplo Valentinianorum & Gnosticorum. *Duo libri*, inquit, *unus de ortu & stirpe Mariæ, alter de infantia Salvatoris, quorum Matthæus Evangelista fingi-*

tur esse autor, Valentinianorum & Gnosticorum commenta sunt, & inter alia Apocrypha Origenes Matthiæ Evangelium numerat, ex cujus autoritate Clemens Alexandrinus ait Marcionem & Basilidem hæreses suas firmasse. (Ergò non ad veras Scripturas provocant hæretici, sed ad apocryphas & cõfictas, veras autem repudiant, ut idem Senensis lib. 7. Biblioth. §. de Epistolis Pauli, exemplo Encratitarum, Severianorum, Marcionitarum, Manichæorũ, Arianorum, Aërianorum &c. manifestum facit.)

3. Quamvis hæretici ad Scripturas provocent, tamen exemplo Christi cõtra Satanam Scripturá nefariè abutentẽ ex Scriptura pugnantis errores ipsorũ ex Scripturis redargui possunt ac debent. Emanuel à Saa in annot. Matth. 4. *Christus falsas Diaboli de Scripturis Sagittas, inquit Hieronymus veris frangit Scripturarum clypeis.* Corn. Jansen. in Concord. Evang. cap. 15. *Christus Diaboli tentationes tres Scripturarum autoritate propulsabat. & Scripturam à Diabolo male citatam aliâ Scripturâ, ceu clavum clavo retudit, rectè docens, Scripturam Scripturæ conferendam esse, si non in Scripturæ lectione errare volumus.* Didacus Stella in cap. 4. Lucæ. *Ex uno libro Deuteronomii tres responsiones adversus tres tentationes excerpsit Christus ut doceat, sacram Scripturam arma habere contra adversarios veritatis.*

4. Baronius ann. 321. recenset Donatistarum hæreses sed *quod in fidei articulis ad solas Scripturas provocaverint,* non refert inter eorum errores, quod tamen Dillingenses in Compositione pacis cap. 1. q. 8. erroribus eorum accensent & ex eo evincere laborant, *hæreticum esse, ad solas Scripturas provocare.*

5. Catholici in part. 3. Collationis Carthaginensis Honorii Imp. jussu habitæ & à Massono primùm editæ concedunt, *de causa fidei si agatur, tunc ad ea, quæ V. & N.T. exemplis docenda sunt, veniendum esse.* Videmus ergò, Catholicos ipsos in congressu cum Donatistis *ad Scripturam* in causa fidei provocasse. Augustinus ipse in illo Colloquio præsens dicit p. 354. *Ecclesiæ causam non nisi divinis testimoniis firmandam, docendam & ostendendam esse.*

Argum. 8. *Nulla unquam hæresis ex solis Scripturis sufficienter refutari potuit.* Jesuitæ in Colloq. Ratisbon. sess. 8.

Resp. 1. Petrus de Alliaco l. 2. sentent. *Scriptura penetrat ut gladius, conterit ut malleus &c. vel ut gladius errorum abscindit Zizania, velut malleus interimit hæreses universas.*

2. Didacus Stella in præfat. comm. Luc. *Non aliter impios hæreticos perfrictæ frõtis poterimus convincere, nisi sacros habeamus Codices, ex quibus clara veritas elucescit.*

3. Alphonsus de Castr. lib. 4. adv. hæres. tit. *Christus, & alibi passim repetit, Eutychetis, Nestorii, Acephalorum, Arianorum & Donatistarum hæreses clarissimè ex Scripturis refelli.*

4. Bellarminus lib. 4. de verbo Dei cap. 11 in resp. ad 5. locum Augustini. *Augustinus ideò provocat ad Solas Scripturas, quia in illis quæstionibus, quæ tunc erant, extabant in Scriptura clarissima testimonia, quæ sine dubio anteponenda sunt omnibus Conciliorum testimoniis. Et hæc ratio præcipuè locum habet contra Donatistas in quæstione de Ecclesia.* (Contradicit his verbis Bell: sibi ipsi, nã lib. ejusd. c. 8 §. Donatistæ, scripserat. *Donatistæ semper Scripturas urgebant, quibus Augustinus traditiones & cõsuetudinẽ objiciebat.*)

5. Cor-

5. Cornel. à Lapide in prooem. Pentat. fol. 11. *Cùm Sectariorum hostium nostrorũ omnis hîc desudet industria, ut non nisi Scripturas crepent, pudeat Christianum & orthodoxum Theologum vel tantillum illis concedere, pudeat ab eis vinci ac superari, quin verò non tantùm verba sacræ Scripturæ crepent, sed & sensum genuinum rimentur. Ita tela hæreticorum in ipsosmet retorquebuntur, & è Scriptura hæreses omnes revincent & jugulabunt.* (Ergò hæreses omnes juxta Corneliũ à Lapide certâ ratione ex Scripturis revinci & jugulari possunt.)

Argum. 9. *Mysterium Trinitatis tàm parùm clare insinuatur in Scripturis, ut contrarium è sacris literis ita propabiliter docuerint Ariani, ut multos annos vexârint Ecclesiam.* Sacrobosc. in Defens. Decret. Con. Trident. part. 1. cap. 6. *Etsi quædam Scripturæ poterant afferri contra Arianos, tamen quia Ariani etiam Scripturas proferebant, Concilii Niceni Patres ex doctrina non scripta, sed per manus Patrum sibi tradita eos damnaverunt.* Bellarm. lib 4. de verbo Dei cap. 6. §. Jã verò. *Cùm ex Scripturis non convincerentur Ariani, eò quòd easdem Scripturas aliter exponerent, quàm Catholici, damnati fuêre ex sermonibus non scriptis, piè tamen intellectis.* lib. ejusdem cap. 11. §. Sed admissa. Hûc pertinet illud Alphonsi de Castro lib. 6. advers. hæreses verbo Deus hæresi 3. *Si ad Lutheri gnomonem essent omnia examinanda, nec dicemus Patrem ingenitum esse, nec Filium asseremus consubstantialem Patri, quoniam nullum istorum in sacris literis expressè reperitur.*

Resp. 1. Lombardus lib. 1. sent. dist. 2. §. 4. & 6. Trinitatis mysterium *ex Scripturis* probat.

2. Jus Canonicum libr. 1. Decretal. tit. 1. de Trinit. cap. 1. & 2. mysterium Trinitatis probat ex 1. Joh. 5.

3. Alphonsus de Castro lib. 4. adv. hæres. titul. Christus hæres. 3. *Ex apertis Scripturæ testimoniis ostendimus, Christum esse verum Deum.* lib. 5. tit. Deus hæres. 6. *Tam efficax mihi videtur hæc argumentatio* (ex dictis Scripturæ desumta) *ut quemlibet Arianum convincat. Sic enim eum concludit, ut nulla rimula pateat illi, quâ elabi possit. Nihilominùs tamen plura adversus eum citabimus testimonia.*

4. Bellarm lib. 1. de Christo cap. 4. 5. 6. 7. 8. & 9. *Christi divinitatẽ*, lib. ejusd. cap. 13. Spiritus sancti Deitatem. libr. 2 de Christo cap. 6. *Trinitatis mysterium* ex sacris literis probat.

5. Idem lib. 2. de Conc. cap. 12. scribit. *Cùm Nicenum Concilium definivit, Christum esse* ὁμοούσιον *Patri, deduxit conclusionem ex Scripturis, in quibus disertè continetur, unum esse Deum & Patrem esse Deum, ac Filium esse Deum, ex quibus sequitur necessariò, Patrem & Filium esse ejusdem substantiæ & divinitatis.*

6. Idem Bellarm. lib. 4. de verbo Dei cap. 11. §. Profert quartò. *Cùm dixit Athanasius, sufficiunt sancta & divinitùs inspiratæ Scripturæ ad instructionem veritatis, loquitur ibi solùm de duobus dogmatibus, unum quòd idola non sunt Dii, alterum quòd Christus est verus Deus & similiter homo, quæ duo habent in Scripturis expressa testimonia.* Ibid. in resp. ad 5. locum August. *In illis quæstionibus, quæ tunc erant* (inter Arianos & Orthodoxos) *extabant in Scriptura clarissima testimonia.*

7. Costerus in Enchirid cap. 1. §. An omnia pag. 49. *Mysterium Trinitatis perspicuè satis est Apostolicis literis comprehensum.*

8. Gregor. de Valent. lib. 1. de unit. & Trinit. cap. 16. *Patres Concilii Niceni vocabulum novum tradiderũt, rem minimè novam significantes.* ibid. *Octo sunt argumentorum sedes in Scripturis, quibus divinitas Christi demonstratur, quarum aliæ propriè ostendunt, Christum esse consubstantialem Patri.*

9. Jesuitæ, cùm in Colloq. Ratisbon. sess. 8. eludere conarentur locum Hilarii, *Bene habet, ut iis, quæ scripta sunt, contẽtus sis*, respondent, *cùm Scriptura satis clarè mysterium Trinitatis declararet, gratulari sibi sanctum Hilarium, quòd Arianus contentus esset Scripturâ.*

10. Salmeron Disp. 4. in poster. Epist. ad Timoth. *Scriptura dicitur divinitùs inspirata, quia de sacris & divinis erudit, ut de unitate Dei & personarum Trinitate.*

11. Billius ad locum Nazianzeni (Orat. 4. Theolog. adversus eos, qui Spiritum sanctum negabant esse Deum; *Jam verò irruet in te testimoniorum examen, quibus demonstrabitur, iis, quibus non est sinistrum ingenium, maximè in Scripturis doceri Spiritus Deitatem*) sic annotat. *Spiritus sancti divinitas ex Scripturis probatur.*

Argum. 10. *Mysteria requirunt silentium, nec decet, ut in Scripturis, quæ toti mundo leguntur, explicentur. Hinc Dominus seorsim discipulis interpretabatur parabolas Luc. 8. & Apostolus ait 1. Corinth. 2. Sapientiam loquimur inter perfectos.* Bellarminus lib. 4. de Verb. Dei cap. 8. *Manifestum est, Apostolos non omnia voluisse scripto committere, quæ ad salutem pertinentia vellent nota esse fidelibus, sed multa sermone solo tradidisse. Certè & nos, quæ majoris sunt momenti, aut quæ secretiora, non solemus chartis committere, sed coràm dicenda reservare.* Estius in 2. Johan. Epist. v. 12.

Resp. 1. Salmeron Disp. 4. in 2 Tim. 3. p. 607. *Meritò venit reprehendendus Castellio, quoniam docet, Apostolum reconditiorem aliquam doctrinam habuisse, quam tamen scriptis non commendaverit & solùm perfectis quibusdam hominibus eam tradiderit &c. Intolerabile est, ut Paulus, quam accepit reconditiorem doctrinam, non scripto consignaverit. Fuisset enim alioqui infidelis depositi minister. Et quomodo hìc diceret sacras Scripturas efficere hominem perfectũ in justitia? at qui perfectus est in justitia, nullâ amplius indiget revelatione.* (Rectissimè. Hæreticis n. potiùs quã Apostolis hoc tribuitur, quòd mysteria sua silentio tegere voluerint. Irenæus lib. 2 c. 23. scribit, *Basilidianos asserere, non oportere sua mysteria effari in publicum, sed in abscondito tenere per silentium.*)

2. Bellarminùs lib. 4. de Verbo Dei cap. 2. *Traditio vocatur doctrina non scripta, non quòd nusquam scripta sit, sed quòd non sit scripta à primo autore.* (Quòd si ergò majestati ac dignitati traditionum nihil decedit, si scribantur per alium, utique etiam nihil decedit mysteriorum dignitati, si à primo autore scribantur. Expende verò Adversariorum intemperiem. Nolunt omnia mysteria commendari libris sacris, & eadem tamen patiuntur commendari libris non sacris. Tum verò à librorum sacrorum lectione populum arcent, libros verò non sacros legere ipsis permittunt. Neque enim inter libros prohibitos cavetur de Missalibus, aut Breviariis, aut Ritualibus, ut de Bibliis. Cur ergò dicunt, *non fuisse mysteria libris sacris commendanda, ne plebi publicarentur?* Quinimò si sibiipsis constare vellent, deberent prohibere, ne usquam scri-

berent-

berentur; nisi in libris sacris. Nam si libri sacri non sunt à plebe legendi, tum hæc ratio commodissima erat, ne ejusmodi mysteria plebi publicarentur.)

3. Gregorius de Valentia in anal. fidei lib. 8. cap. 6. *Traditiones, quas defendimus, extant passim scriptæ in veterum Patrum libris, Conciliorum voluminibus, & tamen dicuntur non scripta, quia vivâ voce tradita primùm fuerunt.* (Si majestati traditionum ex eo nihil decedit, quòd in Patrum libris & Conciliorum voluminibus passim scriptæ extant, cùm tamen nulli hæretico vel etiam pagano Patrum libros & Conciliorum volumina evolvendi facultas sit denegata, utique etiam majestati traditionum nihil decessisset, si in Scritpuris sacris fuissent annotatæ.)

4. Costerus in Enchirid. controv. cap. 1. §. An omnia &c. *Mysteria sanctissima Trinitatis & incarnationis Filii Dei, Historia passionis Dominicæ, remissio peccatorum, promissio vitæ æternæ perspicuè in Scripturis ponuntur.* (Si dignitati summorum istorum mysteriorum ex eo nihil decedit, quòd in Scripturis sacris exposita extant, certè nec traditionum dignitati fuisset hoc adversum.)

5. Bellarminus lib. 4. de verbo Dei cap. 12. §. Secunda causa &c. inter causas adjuvantes, per quas traditiones non scriptę hactenus fuerint conservatæ, secundo loco numerat usum earum continuum. *Pleræque* (inquit) *traditiones sunt in continua observatione, ut ritus Sacramentorum administrandorum, dies festi, jejuniorum tempora, celebratio Missæ & officiorum divinorum & alia generis ejusdem.* (Si nihil decedit dignitati traditionum ex eo, quòd sint in usu continuo etiā apud populum, ut patet ex cultu imaginū, invocatione sanctorum, aspersione aquæ lustralis &c. utiq; etiam dignitati earū per scriptionē nihil quicquam decessisset.)

6. Cùm Christus parabolas explicaret, non soli Apostoli præsentes fuêre; sed etiam alii quidam ex promiscua plebe, Mar. 4. v. 10. Erasmus in illum locum. *Laurentii Vallæ Codex hîc legit,* οἱ περὶ αὐτὸν σὺν τοῖς δώδεκα. Lucas Brug. ibid. *Latini Codices legunt, hi qui cum eo erant duodecim, sed Græci & Syriaci Euthymio disertè suffragante legunt,* οἱ περὶ αὐτὸν σὺν τοῖς δώδεκα, *quod est, hi qui circa ipsum erant, cum duodecim, quò significetur, præter duodecim Apostolos cæteros etiam, qui circa ipsum erant, interrogasse. Est autem phrasis Græca* οἱ περὶ τινὰ *qui circa aliquē quâ signantur ij, qui sunt cuipiam dediti & addicti, ita ut eum sectentur, sintq; ipsius velut factionis. Non igitur hic significantur externi aliqui homines, qui Christo tunc temporis adfuerint, turbam enim amādarat, sed hi demum, qui solebant eum assectari & discipuli ipsius erant, quales habuit quidem præter selectos illos duodecim, etiam alios multos.*

7. Bellarm. lib. 4. de Verbo Dei cap. 12. §. At mysteria &c. *Mysteria nostra talia sunt, ut possint publicè prædicari, nihil n. nisi purum & castum agitur ab Ecclesia.* Et hoc *puto voluisse Dominum, cùm ait Matt. 10. Quod in aure audistis, prædicate super tecta, nimirum si opus fuerit. Et Joh. 18. Ego palam locutus sum mundo & in Synagoga, quò omnes Judæi conveniūt & in occulto locutus sum nihil i. e. nihil dixi, quod non possit ubiq; dici, quod attinet ad veritatem & puritatem dictorum.* (Ergò majestati illorum, quæ Christus Apostolis dixit, per publicam prædicationem nihil

hil decessit, proinde etiam per scriptionem majestati eorũ nihil decedit. Notandum verò contra Bellarminum, quòd Christus non dicat, prædicate ea super tecta, *si opus fuerit*, sed simpliciter & absolutè, *quod in aure audistis, prædicate super tecta*; quòdq; non dicat, nihil locutus sum, quod non possit ubiq; dici, sed absolutè & simpliciter, *nihil in occulto locutus sum*, ad quod non omnibus patuerit aditus. Salmeron loco proximè citato. *Privatim, inquiunt hæretici, Dominus docuit suos discipulos. Sed id eà conditione fecit, ut quod in tenebris eis prædicaverat, dicerent in lumine & quod in aure audierant, prædicarẽt super tecta.* Sequitur hac in parte Tertullianum lib. de præscript. cap. 26. sic scribentem. *Dominus palam edixit sine ulla significatione alicujus taciti Sacramenti, ipse præceperat, si quid in tenebris & in abscondito audissent, in luce & in tectis prædicarent. Ipse per similitudinẽ præfiguraverat, ne unam minam, i. e. unum verbum ejus sine fructu in abdito reservarent.)*

8. Verba Apostoli, *Sapientiam loquimur inter perfectos*, Thomas in com. illius loci sic explicat. *Dicet aliquis, nihilne spirituales viri habent in doctrina, quòd carnalibus taceant & spiritualibus eloquantur? nulla quidẽ necessitas est, ut aliqua secreta taceantur fidelibus parvulis, seorsim dicenda majoribus, sed omnibus Catholicam vitam, quæ omnibus prædicanda est, patefecerunt.* Glossa interlin. & ordin. *Sapientiam Dei de redemtione hominum loquimur inter perfectos, non cognitores & doctores, quibus opus non est, sed auditores jam capaces, in mysterio sapientiam loquimur, exponendo mysteria V. T. in quibus Christus significatus est.* Lyranus in h. l. *Perfectio hominis attenditur in eo, quod est supremum in ipso sc. in intellectu & voluntate, & circa excellentissimum objectum, quod est ipse Deus, & ideò perfectus est ille, qui habet mentem elevatam super corporalia & ad intelligendum divina & amandum, & talibus proponenda sunt ardua fidei Catholicæ & sic faciebat Apostolus.* Cornelius à Lapide in h. l. *Sapientiam sc. Christianam de Christi cruce, gratia, salute & gloria æterna nobis acquisita per Christum loquor inter perfectos, id est, fideles, qui licet sint simplices, tamen in rebus salutis præ Aristotele & quovis alio Philosopho perfectè sapiunt. Ita Chrysostomus & Ansbelmus. Secundò simpliciùs. Sapientiam, id est. secretiora & altiora fidei mysteria, uti de resurrectione, Antichristo, reprobatione, prædestinatione; vel potiùs sapientiam, id est, profundiorem & altiorem rerum fidei explicationem, uti de modo, consilio & fine incarnationis, passionis & redemtionis Christi. Ita enim hanc sapientiam Paulus explicat verbis sequentibus: Hanc non rudibus initiò sed provectis perfectisq; loquor & edissero.* Salmeron Disp. 4. in 1. Cor. 2. *Ne ex verbis Pauli dicentis, Non judicavi me scire aliquid inter vos, nisi Jesum crucifixum, colligeretur, nil aliud, nisi Jesum Christum & hunc crucifixum ipsum prædicasse & consequenter, ne Apostolica prædicatio in hoc solùm videretur consistere, nec de summis causis posse disserere & rationes in medium proferre, quod tamen est sapientiæ proprium, subjungit. Sapientiam autem loquimur inter perfectos, id est, inter eos, qui in Christo non sunt parvuli, sed confirmati in illo & consummati, quibus jam mundus crucifixus erat, & ipsi vicissim mundo.* Estius in h. l. *Sapientia, quam inter perfectos loquitur Apostolus, intelligitur non quævis doctrina de Deo & Christo, sed ea, quæ continet secretiora & altiora nostræ religionis mysteria, cujusmodi sunt quæ Paulus tradit in Epistolis ad Romanos, Ephesios*

phesios & Colossenses, de electione & reprobatione divina, deq; vocatione gentium & abjectione Judæorum; quæ ad Thessalonicenses de Antichristo; quæ ad Hebræos de Sacerdotio Christi, & quæ in hac ipsa Epistola de statu ac modo resurrectionis mortuorum. Hæc enim vel non statim tradebantur rudibus, vel summariò tantùm, reservabantur autem tradenda vel pleniùs ac profundiùs explicanda iis, qui jã essent in Christo provectiores. (Ergò per Sapientiam non intelligũtur dogmata quædam non-Scripta, nec per perfectos intelligũtur duntaxat personę Ecclesiasticæ, sed quivis in fide Christi provectiores.)

Arg. 11. *Doctrina Ecclesiæ fuit eo modo ab Apostolis Ecclesiæ tradenda, quo pura conservari commodissimè posset. Sed talis modus erat, ut non omnia scriptis traderentur, sed quædam tantummodò vivâ voce, ut multis exemplis docet Canus lib 3. Loc. cap. 3. Inprimis verò Ecclesia ante Mosen vivæ vocis duntaxat traditionibus conservata & gubernata est.* Gregor. de Valent. in Analys. fid. lib. 8. cap. 6. §. Probatio tertia.

Resp. 1. Ludov. Vives lib. de caus. corrup. art. *Literis artes omnes ceu thesauro quodam conservantur, ut nunquam intercidant. Divinum hoc literarum & mirabile beneficiũ. Nam usus literarum est secundùm Quintilianum, ut custodiant voces & velut depositum reddant absentibus.* (Ergò scriptio commodior via conservandæ veritatis, quã traditio, cujus rei evidẽs exemplũ proponitur Joh. 21. v. 23.)

2. Ederus in Oecon. Biblica pag. 42. *Quæstio est, quæ sit causa, cur Deus doctrinam fidei literis mandari voluerit? Hujus dubitationis causæ sunt tres. Prima, quòd ex Pauli sententia, lex ipsa divina omnibus hominib. ex vi quadam naturali sit indita. Secunda, quòd Jer. 31. Deus promittit, Scribam legem meam in corda eorum. Tertia, quòd Deus ante editas legis tabulas nec V. T. Patribus neq; in N. T. ipsis Apostolis in Scriptis aliquid tradiderit unquam, sed primùm illis, Noæ, Abrahæ, ejusq; posteris. Job item & Mosi ipse coram proprio ferè semper ore locutus est. Deinde Apostolis se pro literis S. S. gratiam daturum esse promiserit. Solutio ferè una, Scripturam videl. in defectum Naturæ corruptæ subrogatam, ut patet ex communi sentẽtia Patrum, Augustini lib. 11. de civ. Dei cap. 3: Scripturæ fidẽ habemus de his rebus, quas ignorare non expedit, nec per nos scire idonei sumus. Origenis lib. 1. contra Celsum, ubi sacras literas Secundas vocat tabulas, Chrysostomi qui com. in Matth. in opere imperf. sic orditur. Oportuerat quidem nihil nos indigere auxilio literarum, sed tàm mundam habere vitam, ut librorum vice gratia Spiritus sancti suppeteret nostris animabus & sicut atramento illi, ita corda nostra inscripta essent à Spiritu S. Quia verò hanc à nobis excussimus gratiam, age vel secundam navigationem amplexemur.* (Si Scripturæ in defectum Naturæ nostræ corruptæ sunt surrogatæ, utiq; per eas meliùs custoditur doctrinæ cœlestis integritas, quàm per vivæ vocis traditionẽ.)

3. Fevardentius ad Iren. lib. 3. cap. 1. sic annotat. *Docet* (Irenæus) *Apostolos sanctissimi Evangelii primos buccinatores non nisi Spiritus sancti virtutibus ac donis instructos illud constanter prædicasse, deinde ad futuram posterorum memoriam illud ipsum scriptis mandasse.* (Atqui si Apostoli illud ipsũ, quod vivâ voce docuerũt, illud ipsum inquã Evangeliũ, scriptis posteà mandarunt, quis nõ videt ex eorum vivâ voce nihil concludi posse pro traditionibus non scriptis contra Scripturæ perfectionẽ?

Nam

Nam si illud ipsum scripserunt, ergò ea traditio est scripta.)

4. Petrus Gregorius Tolos. lib. 12. de Republ. cap. 5. *In hominibus semper fuit mutabilis & ad novas opiniones desultoria Natura, idcirco Deus humanæ fragilitati consulens per Scripturæ juvamen & velut thesaurorum divinorum memoriale auxiliari voluit ad perpetuam rerum memoriam & gestorum & mandatorum testimonium. Neq; alia de causa toties jussit Deus legem suam fideliter cum diligentia describi, quàm ut populus audiens Dei voluntatem retineret & exequeretur.*

5. Ipse Gregor. de Valentia d. l. p. 83. *Scripturæ V. T. multæ causæ fuerunt, prima, ut hoc modo hominum saluti optimè consuleretur, ut faciliùs ejus cognitio ad alios derivari possit & faciliùs esset in promtu.* (Si per Scripturas optimè consulitur humanæ saluti, utiq; doctrinæ integritas optimè conservatur per Scripturam.)

Argum. 12. *Mores omnium gentium & Rerumpubl. profanarum approbant leges non scriptas.* Bell. d. l.

Resp. 1. Communis est sententia Interpretum juris civilis, etiam Pôtificiorum, *Scripturam necessariò requiri ad legem humanam*; quibus suffragantur Salicetus, Glossa & Archidiaconus teste Azorio Jesuita lib. 5. Instit. moral. cap. 2.

2. Quinimò definitio legis in jure Canonico c. Lex dist. 1. ex Isidoro desumta, hæc est. *Lex est constitutio scripta.*

Arg. 13. *Patres sæpiùs provocant ad traditiones.* Resp. 1. ex Bell. lib. 4. de verb. Dei cap. 2. & Stapletono in relect. princ. cõtrov 5. q. 5. art. 2. *Traditionis nomen generale est & significat omnem doctrinam, sive scriptã sive nõ scriptã, quæ ab uno cõmunicatur alteri.*

2. Patres nomine *traditionum* ea complectuntur, quæ nec ipsi Pontificii observant, ut ostendimus superius mẽb. 7.

3. Hilar. in Ps. 2. sic habet. *Moses, quãvis Veteris Test. verba in literis condidisset, tamen separatim quædam ex occultis legis secretiora mysteria septuaginta Senioribus, qui doctores deinceps manerent, intimaverat.* Ad hunc locum Erasmus annotavit. *Nõ cred.* Neque hanc annotatiunculam rejiciendã censuit Johannes Gillotius, cùm ederet hujus Patris opera. Imò quòd magis mireris, hãc eandem intactam prætermittit Index Expurgatorius Hispanicus. (Citat quidem Hilarius pro astruenda hac sententia verba Christi, Matt. 23. *Super cathedram Mosis sedent Scribæ & Pharisæi.* Sed quilibet videt, hoc fieri ἀπροσδιονύσως. Si enim Pharisæi & Scribæ habuerunt quædam arcana, quæ non communicabantur plebi, quomodo plebs ea servare & facere poterat?)

4. Bellarminus Irenæum pro confirmandis traditionibus adducit lib 4. de V. Dei cap. 7. Sed Erasmus in Epistola ad Trid. Episcopũ Irenæo præfixa scribit, *Irenæum solis Scripturarum præsidiis adversus hæreticorum catervam pugnasse.* (Rectissimè. Nam in præfat. libri 3. profitetur, *se allaturum e Scripturis ostensiones* & c. 5. post absolutum de traditione sermonem, quẽ inchoaverat cap. 3 significat se aggredi disputationem *ex Scripturis. Traditione igitur,* inquit, *quæ est ab Apostolis, sic se habente in Ecclesia & permanẽte apud vos, revertamur ad eam, quæ est ex Scripturis, ostensionem.* Atq; ab eo loco ad finẽ usq; totius operis disputare pergit ex solis Scripturis, h. e. tribus integris libris, cũ traditioni concesserit duntaxat duo capita libri 3. videl tertium & quartum.)

5. Hos.

5. Hosius in Confess. cap. de Traditionibus citat ex libro Tertull. de Virginibus velandis aliquem locum. *Cumprimis*, inquit, *absurdum esse Tertullianus existimabat, ut Diabolo semper operante & adjiciente quotidie ad iniquitatis opera, opus Dei aut cessaverit, aut proficere destiterit. cũ propterea Paracletum miserit Dominus, ut quoniam humana mediocritas omnia semel capere non poterat, paulatim dirigeretur & ordinaretur & ad perfectum perduceretur disciplina, & ab illo vicario Domini Spiritu.* Atqui Pamelius dicit, *Tertullianum hunc librum scripsisse jam factum Montanistam*, quin imò fatetur, *hũc ipsum locum ad Montani hæresin pertinere*. *Pertinent* (inquit) *hæc & sequentia ad finem hujus capitis usque, ad hæresin Tertulliani & Montanistarum, qui Montanum Paracletum faciebant. contra quem latiùs in nostris Prolegomenis. Hoc hîc dixisse sufficiat, quòd ineptissimè quæ de Spiritu sancto prædixit Christus, ipse suo Paracleto adscribat.*

6. Pleriq; omnes Pontificii pro traditionibus stabiliendis adducunt locũ Basilij lib. de S.S. cap. 27. *Dogmata, quæ in Ecclesia prædicantur, quædam habemus è doctrina scripta prodita, quædam rursus ex Apostolorum traditione in mysterio, i. e. in occulto tradita recipimus, quorum utraq; parem vim habent.* Sed præterquam, quòd Basilius agat non de doctrina fidei & morum planè ad salutem necessaria, sed de quibusdam ritibus & observationibus, quę mutari poterunt aut obsolescere, ut exemplis ab eo allatis fit manifestum, nẽpe de signo crucis, de precibus versus Orientẽ, de trina baptizatorum immersione, notandum, quòd Erasmus in Epistola ad Dantiscum Culmensem Episcopum præfixa huic Basilii libro scribit, *posteaquàm dimidium operis in eo vertendo absolverat, visam esse sibi phrasin alium referre parentem, aliumq; spirare genium & subiisse animum suspicionem ex multis, quas affert, rationibus studiosum quempiam, quò volumen redderet auctius, multa intertexuisse, vel ex aliis autoribus decerpta emblemata, vel ex se reperta.* (ex quorum fortasse numero sunt, quæ de traditionibus dicuntur contra manifestam Basilii in aliis suis opusculis sententiam, utpote serm. de fide. *Manifestissimum infidelitatis argumentum & signum superbiæ certissimum, si quis eorum, quæ scripta sunt, aliquid velit rejicere, aut eorum, quæ non sunt scripta, introducere &c.* Inde Epist. 80. ad Eustachium Medicum ad Scripturam tanquam ad judicem provocat. *Stemus*, inquit, *arbitratu inspiratæ à Deo Scripturæ & apud quos inveniuntur dogmata divinis oraculis consona, illis omnino veritatis adjudicetur sententia.*)

7. Jesuitæ in Colloquio Ratisbonensi ac Bailius in Catech. Controv. tract. 1. q. 9. pro astruendis traditionibus afferunt locum Cypriani Epist. 74. & *Augustini lib. 5. de Bapt. contra Donat. cap. 26. Sanctus, inquiunt, Augustinus ait, Cyprianum nos admonere, ut ad fontem recurramus, id est, ad traditionem Apostolicam, quæ velut per canales ad nostra usque tempora fluxit.* Sed manifestum est tùm ex Cypriani Epistola, tùm ex ipsa Augustini responsione, utrumq; per traditionẽ Apostolicã scriptam Apostolòrum doctrinã intellexisse. Dixerat Stephanus Romanus Episcopus. *Nihil innovetur, nisi quod traditũ est.* Respondet Cyprianus. *Unde ista traditio? utrum de Dominica & Evangelica autoritate descendens, an de Apostolorum mandatis*

ac in Epistolis veniens? Ea enim esse facienda, quæ scripta sunt, Deus testatur. Si ergò aut in Evangelio præcipitur, aut in Apostolorum Epistolis aut actibus continetur, ut à quacunque hæresi venientes non baptisentur, sed tantùm manus illis imponatur in pœnitentiam, observetur divina hæc & sancta traditio. Et infra in ead. Epistola. *Si in aliquo nutaverit & vacillaverit veritas, ad originem Dominicam & Evangelicam & Apostolicam traditionem revertamur; & inde surgat actus nostri ratio, unde & ordo & origo surrexit. Traditum est enim nobis* (videlicet à Paulo Eph. 4.) *quòd unus sit Deus & Christus unus & una spes, & fides una & una Ecclesia & Baptisma unum.* En scriptam in sacris literis traditioné, ad quam provocat Cyprianus! Conditionem autem amplectitur Augustinus. *Quod nos,* inquit loco citato, *monet, ut ad fontem recurramus id est, ad Apostolicam traditionem, & inde canalem in nostra tempora dirigamus, optimum est & sine dubitatione faciendum. Traditum est ergò nobis, sicut ipse commemorat ab Apostolo, quòd sit unus Deus, & unus Christus, & una spes, & una fides.* Inde Pamelius annot. 7. in 74. Epist. Cypriani, Bellarminus lib 4. de Verb. Dei cap 8 Baronius ann. 53. n. 21. non dubitant, Cyprianum *de scripta traditione* loqui. Ex ipso contextu Epistolæ Cypriani elucet, ipsum *traditionem Dominicam & Evangelicam* sic distinxisse *ab Apostolorum mandatis & Epistolis*, ut sensus sit, eam dici *Dominicam*, quæ in quatuor Evangelistis; *Apostolicam* autem, quæ in reliquis Nov. Testam. partibus legitur.

Caput VI.

De Canonibus Apostolorum.

QVia Pontificii traditiones ἀγράφους pari pietatis affectu cum scripto Dei verbo recipiendas esse statuunt, inde Canones Apostolorum, Constitutiones Apostolorum, Liturgias Apostolorum & alia hujus generis Apocrypha scripta, quæ Apostolicas quasdam traditiones continere ipsis videntur, Ecclesiæ obtrudere non verentur. Esto ergò

Thesis. *Canones Apostolorum apud Clementem Romanum sunt Apocryphi.*

Ecthesis. In tomo primo Conciliorum & inter opera Clementis Romani extant 84. breves aphorismi, qui vocantur *Canones Apostolorum.* Illos asserũt ab ipsis Apostolis ante divisioné in omnẽ terram congestos, à Clemente autem Romano, Petri in sede Apostolica successore in ordinem redactos, vel certè ex doctrina Apostolorum vivâ voce traditâ à Clemente collectos; eos genuinum Apostolorum fœtum esse negamus.

Antithesis. Lindanus in Chron. præfixa Panopl. *Apostolorum canones certè sunt Apostolorum.* Franciscus Turrianus peculiari scripto eorum autoritatem asserere voluit. Lambertus Gruterus in præfat. oper. Clement. Colon. An. 1569. edit. *Istos canones ab Apostolis constitutos, à Beatoque Clemente conscriptos esse, multis & certis argumentis adducor ut credam.* Dominicus Bannes in Thom. 2. 2. q. 1. art. 10. concl. 6. col. 316. *Sexta Synodus Constantinopolitana illos magnâ reverentiâ commendat & Justinianus etiam Imperator magnopere, ut par est, veneratur.* Albertus Piggius lib. 2. Hier. Eccles. cap. 10. *Non est quòd Apostolorum canones quis elevet, aut nothos, subdititios & ab aliquo quovis impostore confictos, non autem*

ab

ab Apostolis quis dicat editos. Nam horum canonum autoritatem receptam per Ecclesiam ab ipsis mox Apostolorum temporibus probavit Anacletus Petri discipulus, Euaristus, Sixtus, Victor &c.

Petrus Crespetius Cœlestinus Parisiensis in Summa fidei Cathol. & discip. Eccles. verbo Canones Apostolorum. *Quandoquidem multi rejiciunt Apostolorum canones, lubet hîc inserere quædam irrefragabilia testimonia, quæ eos apprimè canonizant. Nam inprimis à Gratiano in Decretis infinitis in locis allegantur & Concilium Constantinopol. III quod & VI. Synodus generalis dicitur in Tullo celebrata can. 3. allegat & approbat 16. & 17. canonem Apostolorum & can. 4. allegat & approbat canonem 25. & can 10. allegat & approbat canonem 44. quod & facit Concilium Nicenum I. can. 5. & 18. sicq; hæc duo generalia Cōcilia infinitis in locis canones Apostolorum nominant & allegant: quin Conciliū Nicenum II. quod 7. generale fuit cap. 5. canonem 30. Apostolorum citat & approbat. Sicut & Tharasius Constantinopol. qui huic Concilio præerat, eundem canonem 30. citat Epistol. ad Johann. Anachoretam, posita in limine prædictæ Synodi, canonem Apostolicum expreßè nominans &c. Poßem & alia innumera afferre testimonia confirmantia & roborantia, canones Apostolorum verè eße Apostolorum.*

Alphonsus de Castro lib. 1. adv. hæres. capit. 2. *Canones Apostolorum numero quinquaginta per B. Clementem, ut dicitur, aut collecti, aut translati, primum post Scripturas tenent locum. Quapropter B. Damascenus in quarto libro de orthodoxa fide recensito Canonicorum librorum Catalogo, continuò post subjungit, Et Canones Apostolorum per Clementem & B. Isidorus in eo volumine, quo omnium Conciliorum decreta congeßit, Canones Apostolorum ante omnium Conciliorum decreta locavit, non quòd major sit illorum autoritas, quàm cujuscunq; Concilii, ut decet, congregati, sed propter Apostolorum, ut suspicor, majorem reliquis omnibus & sanctitatem & dignitatem.* libr. ejusdem cap. 5. accipit de his canonibus quod Act. 15. de Paulo dicitur. *Perambulabat Syriam & Ciliciam, confirmans Ecclesias, præcipiens custodire præcepta Apostolorum & Seniorū. Hæc,* inquit, *parum nostro proposito conducunt, quoniam Apostolorū canones reperimus, quos ipsi ad regimen tunc nascentis Ecclesiæ ediderunt. Hos, per quadraginta & octo capita digestos, Isidorus in principio Conciliorum collocavit. Quos à Clemente Papa & Martyre, ut dicitur, translatos Zepherinus & Leo summi Pontifices & sexta Synodus approbârunt. Damascenus tantum illis tribuit, ut in fine c. 18. l. 4. de fide Orthod. videatur eos in numerum Canonicorum librorum referre. Nam cùm de Canonicis libris differit, eorum catalogo recensito, nullâ prorsus distinctione factâ subnectit canones Apostolorum per Clementem.*

Idem lib. 11. adversus hæreses in verbo Ordo. *Apostolorum canones per Clementem traducti tantæ sunt autoritatis, ut Beatus Damascenus illos inserat catalogo librorum Canonicorum sacræ Scripturæ.*

Sixtus Senens. lib. 2. Biblioth. sanctæ p. 49. *Canonum Apostolicorum autoritas est recepta & indubitata. Athanasius enim inter hagiographa eos numerat, & Johannes Damascenus lib. 4. Orth. fidei eos in canone divinarum Scripturarum ponit &c. Tertullianus adversus Praxeam dicit, hos canones Apostolorum eße per manus traditos. Sed & Imper. Justinianus sæpißimè in Novellis mentionem horum introducit, & secundùm illos profitentur*

tur se leges condere & expreßis verbis Canones Apostolorum vocat.

Salmeron tom. 11. tract. 44. *Canones illos in Concilio Hierosolymitano Act. 15. ab Apostolis esse conditos,* somniat, *ac proinde immeritò pro Apocryphis à quibusdam censeri.*

Bellarminus canones illos passim citat. lib. de Cleric. cap. 3. & lib. 4. de not. Eccles. cap. 8. citat canonem primum, ut probet, *Episcopum non nisi à tribus Episcopis ordinandum esse.* lib 1. de Missa cap. 16. citat can. 3. & 4. pro ritu altarium, ut ex eo stabiliat, *Missam esse sacrificium propriè dictum;* libro de Clericis capit. 1. citat canonem 12. 13. & 15. pro *distinctione & nomine Clericorum* & Laicorum. lib. ejusd. cap. 19. citat can. 27. pro *cælibatu* eorum, qui sunt sacris ordinibus initiati. lib. de matrim. cap. 26. citat canonē 48. pro *insolubilitate matrimonii quoad vinculum.* lib. 2. de bonis operibus in partic. cap. 14. citat cān. 68. ut probet, *quadragesimale jejunium ab Apostolis Domini institutum atq; universæ Ecclesiæ fuisse traditum.* Stapleton. in relect. princ. controv. 2. q. 4. art 3. p. 238. citat can. 2. ut probet, *Presbyterum ab uno semper Episcopo ordinatum esse.* cont. 3. q. 7. concl. 1 p. 405. citat canon. 34 ut probet, *ad Rom. Pontificem licere ex toto orbe appellare.* Bailius in Catech. controv. tract. 2. q. 31 ex can. 3. & 4. probat *usum cereorum* in Eccles. Apostolica. tract. ejusd. q. 38. ex can. 4. confirmat *Ceremoniam incensorum.* Nostram sententiam cōfirmant autores Hist. Eccl. Magdæbur. Cent. 1. lib. 2. cap. 7. p. 544. seqq. argumentis 1. Reperiuntur inter eos aliquot canones, qui doctrinæ Apostolorum inscriptis eorum propositæ adversantur, quales sunt canon 17. (juxta veterē Dionysii Exigui distinctionem) qui secundas nuptias obliquè damnat, canon 27. qui tantùm Lectorib. & Cantoribus nuptias permittit, aliis verò non obscurè vetat, canon 68. qui alligat conscientias ad jejunia in quadragesima pasch̨ę & feriæ quartæ & parasceves. 2. reperiuntur inter eos canones pugnantia præcipiētes, quales sunt 6. 17. & 27. & 40. 50. quorum alii nuptias Sacerdotum damnāt, alii v. admittunt. Canon 65. vetat jejunare die Dominico aut Sabbathi. Contrà v. 68. mandat jejunare quadragesimam paschæ, & quartam feriam & parasceven sub pœna excōmunicationis. 3. ob res leves excommunicationem præcipiūt contra morem Apostolorum. Eos, qui inscientes susceperunt excommunicatos, excommunicare jubet canō 13. Laicos suffocato vescentes excommunicare præcipit canon 62. propter jejunia die Dominico observata, deponit Clericos, & excommunicat Laicos canō 65. Non jejunantes quadragesimam paschæ excommunicat canon 68. vasa sacra in profanos usus assumentes excommunicat canon 72. Deinde canon 24. triennium communione privari jubet Laicum, qui se castraverit. Sed Apostoli nusquā cuiquam pœnitentiā agenti tempus præscripserunt, quādo oporteat eum admitti ad communionem, ut patet 2. Cor. 2. Nec illud cum Apostolorum doctrina congruit, quòd canon 25. Episcopū, aut Presbyterum, aut Diaconū, in fornicatione aut perjurio aut furto captum, deponi ab officio præcipit, at communione privari vetat, cū Paulus 1. Cor. 5. fornicatores & fures inter excommunicādos numeret. 4. multa in

iis.

iis dicuntur, quæ Historiis refragantur. Nam quòd canon 8. de paschæ celebratione, ne fiat cum Judæis, vetat, non cōsonat veritati, quia Johannes, Philippus & alii, Pascha eodem die cū Judæis celebrārūt, nempè die decimâ quartâ mēsis primi, ut cōstat ex Epistolis Polycratis & Irenæi ad Victorem Episcopum Rom. apud Eusebium lib. 5. cap. 23. 24. 25. 26. juxta dist. Græcā. Canon 20. damnat fidejussiones Clericorum, Verùm hoc seculo Apostoli & alii legibus politici Magistratus usi sunt, scientes Evangeliū non abolere politica justa & honesta. Canon 36. prohibet, Episcopos ordinationes facere extra proprios terminos in civitatibus & villis, quæ illis nullo jure sunt subjectæ. Sed hoc seculo nondū fuére termini singulorū Episcoporum distributi, & solebant ex vicinia convenire plures ad ordinationem. Canon 38. bis in anno Cōcilia celebrare jubet. Sed in Historiis non reperiuntur ejus rei testimonia. 5. Plerique illorum canonum in Conciliis, quæ longè pòst habita sunt, nēpè in Antiocheno, Niceno, Chalcedonensi tum conditi dicuntur, tùm ut à Patribus constituti allegātur. 6. destituitur autorū probatorū, qui sive hoc, sive sequentib. aliquot seculis vixerūt, testimonio. Nā neq; à Justino, aut Irenæo, aut Clemēte Alexandrino, aut Origene, aut Eusebio, aut Hieronymo, aut Ambrosio, aut Athanasio, aut Augustino, aut etiam Gelasio inter authentica Apostolorū scripta referri videas. In tertio ab hoc seculo Zepherinus quidā Roman. Episc. solus in Epistola ad Episcopos per Siciliā dicit, Apostolos 60. sententias Episcopis præscripsisse, verū Epistola illa multis nominib. est suspecta &c. Et cōstat, in nulla Synodo eos canones pro authenticis & Apostolorum esse receptos, quā in sexta Synodo Cōstantinopolitana, quæ celebrata est demum circiter annum Domini 675. nec tamen postea defuerunt, qui negārunt esse Apostolorum. Hisce Centuriatorū Magdæb. argumentis addēdum 1. quòd in his canonibus Ministri Ecclesiæ vocentur *Clerici*, cùm tamen Apostoli vocē illam nunquā tribuāt solis Ecclesiæ Ministris, ac Petrus *Cleri* nomē toti populo Christianorū tribuat 1. Epist. 5, 3. 2. quòd multa arguūt, hos canones post Apostolorū tempora fuisse conscriptos, utpote de oblatione super altare, can. 3. de oblatione olei ad luminaria & thymiamatis sive incensi can 4. de cura bonorum Ecclesiasticorum can. 39. de cera vel oleo à sancta Ecclesia non auferendis canon 71. de distinctis gradibus & ordinationibus Episcoporum & Presbyterorum, de paschate celebrando ante æquinoctium vernum, de vasis aureis & argēteis sanctificatis, can. 72. de Episcopis παροικίας relinquētibus, (cujus vocis tempore Apostolorū nondū erat in Ecclesia usus) de iis qui seipsos castrant (cui canoni Origenes longè post Apostolorum tempora occasionē dedit) de Cantorib. & Lectoribus, (qui tunc nōdum erāt instituti) de Episcopis per favorē secularium potestatū Ecclesias obtinentib. can. 31. cùm tempore Apostolorum potestates seculares omnes Christianis fuerint infestæ) de Primatibus & Metropolitanis (quæ nomina tempore Apostolorum nondum erant nota) de quadragesimali jejunio can. 68. (quod

longe pôst à Telesphoro fuit institutum circa annum 130) 3. quòd in can. 46. Baptismus hæreticorum damnatur, & idem affirmatur per glossam can. 6. dist. 32. quòd canones Apostolorum vocent Baptismum hæreticorum *lavacrum Diaboli*, qui fuit error Cypriani, posteà condemnatus ab Ecclesia. 4. quòd in canone 84. duæ Epistolæ & Constitutiones Clementis numerantur inter Canonicas Scripturas, quod erroneum nec tempori congruum. Clemens enim cœpit esse Pastor Ecclesię Romanę An. Christi 94. hoc est 62. annis post Christi ascensionem, quo tempore omnes Apostoli solo Johanne excepto diē suū obierant. 5. quòd can. 62. (Græcis 63.) sit Judaicus & totam legem Mosis Ceremonialem reducat per illam rationem, *hoc enim lex prohibuit*; quòd can ult. in enumeratione librorum Canonicorum omittuntur libri *Esdræ & Nehemiæ*, Item *Acta Apostolorum* à Luca conscripta. (nisi quis ea denotari existimet per illa verba, καὶ αἱ πράξεις ἡμῶν τῶν Ἀποστόλων, quod tamen incertum, cùm non constet Clementem illum Apostolum fuisse, ut se quoq; Apostolorum cætui interserat) It. quòd omittitur *Apocalypsis*. Contra verò in canonem referuntur *tres Maccabæorum libri &c.* 6. quòd in eodem canone *Evangelium Johannis* numeratur inter N.T libros. Rectè id quidem, sed tempori non congruit. Nam Evangelium illud scriptum est longè pôst mortem reliquorum omniū aut plerorumq; Apostolorū. Quomodo igitur hi canones ab Apostolis simul congregatis possunt esse congesti? 7. quòd diversæ Cōstitutiones posteà factæ sint canonibus his contrariæ. Can. 65. decretum fuit, ne quis jejunaret die Saturni, quæ erat Judæorum Sabbatum. Cōtrarium decretum fuit per Innocētium, quòd hæc dies jejuniis addicta foret. Canone 50. dicitur, *Qui non ter in Baptismo immergit, depositus est*. Contrarium conclusum est in Concilio Toletano IV. can. 5. quòd *baptizantes non immergere debeant ter, quia heretici hoc faciunt*. Confer D. Meierum in Juris publici quæst. capit. contra Classicum Scoppii p. 92. & seqq. Nostræ sententiæ suffragatur.

1. quòd quidam Canones hosce inter Apocrypha referunt.

Gelasius cum 70. Episcopis c. Sancta dist. 15. *Liber Canonum Apostolorum apocryphus*. (Describit autem Apocryphos libros hoc modo, *quòd nullatenùs eos recipiat Catholica & Apostolica Ecclesia, sed à Catholicis potiùs vitandos esse censeat*) Isidorus c. Canones dist. 16.. *Canones, qui dicuntur Apostolorum, seu quia eosdem nec Sedes Apostolica recepit, nec sancti Patres illis assensum præbuerunt, pro eo quòd ab hæreticis sub nomine Apostolorū compositi dignoscuntur, quāvis in eis utilia inveniantur, tamen ab autoritate canonum atq; Apostolica eorum gesta constat esse remota, atq; inter Apocrypha deputata.*

(Anton. Possevin. in Apparatu in verbo Clemens excipit, *Gelasium & Isidorum canones Apostolorū rejecisse non omnes nec simpliciter, sed quatenus ab hæreticis corrupti fuēre, per admixtionem canonum quorundam adulterinorum post quinquaginta priores, quos nō rejecerint*. Sed ex Gratiano colligitur, etiam priores 50. canones ab ipsis habitos fuisse Apocryphos propter admixtionem quorundā adulterinorum. Postquā n. Gratianus dixisset, *canones Apostolorum*

rum esse 50. continuò addit, *ut est in antiquiorib. editionibus. Hos non recipiendos, sed inter Apocryphos deputatos Isidorus scribit, dicēs. Canones, qui dicuntur Apostolorum &c.* Baron: tom. 2 Annal. Ann. 102. sect. 11. autoritatem c. Canones dist. 16. oppositā editione aliā antiquā convellere conatur. Sed operā frustraneā. Superiora n. verba descripta sunt ex Codice MSto Ecclesiæ Toletanę Romam misso, ut testatur is, qui decretum emēdavit sub Gregorio XIII. *Caput hoc*, inquit, *est in præfatione Isidori ad collectionem Conciliorum, quæ in Bibliotheca Ecclesiæ Toletanæ descripta Romam missa est. Nam in illa, quæ vulgatæ Isidori collectioni, de qua initio dictum est, præponitur, contrarium potiùs videtur dici & refertur infra can. Placuit. hac eâdem distinctione, si modò idem est Isidorus.* (Cui verò potior fides de Hispani scripto habenda, exemplari ex publica Hispaniæ Bibliotheca transmisso, aut ei, quod in privati hominis Bibliothecā servatur?) Ibidē Baronius excipit, *canònes hos vocari Apocryphos, propterea quòd cùm Apostolorum nomine censerentur, non essent in canone librorū N. T. quia verò à sanctis Patrib. privatim & à sacris Synodis publicè sunt recepti, meritò authentici dici debent.* Sed hanc exceptionem tollit definitio Apocryphorum à Gelasio posita, tollunt eandem ipsa Isidori verba. *Sancti Patres illis non præbuerunt assensum, pro eo quòd ab hæreticis sub nomine Apostolorum compositi dignoscuntur.* Alii opponunt c. Placuit dist. eâdem, in quo idem Isidorus sic scribit. *Propter eorum autoritatē cæteris Conciliis præponimus Canones, qui dicuntur Apostolorum, licet à quibusdā Apocryphi dicantur, quoniam plures eos recipiunt & sancti Patres eorum sententias Synodali autoritate roboraverunt, & inter Canonicas posuerunt Cōstitutiones.* Sed Christophorus Justellus in præf. Codicis Canon. censet priorē canonem, qui incipit *Canones &c.* esse Isidori Hispalēsis, posteriorē canonem, qui incipit, *Placuit &c.* esse Isidori cujusdā recētioris, qui dictus fuit Mercator, quod confirmat evidēti ratione, quia Isidorus ille posterior, in ordine celebrandi Concilij, quē suæ collectioni præfixit, Concilii Toletani XI. meminit celebrati an 675. ipsaq; collectio à Canonibus Apostolorum protenditur usq; ad Concilium Toletanum XII. anno 682. cui etiam inserti sunt canones ab Hadriano 1. Pont. Rom. collecti, & Ingelramo Mediomatricæ urbis Episcopo traditi, anno 785. cùm tamen Isidorus Hispalensis mortuus sit anno 635. ut testantur Scriptores Hispanici. Jam verò secundus ille Isidorus Mercator, qui canones Apostolorum recepit, utpote recentior, non est tantæ autoritatis, quātæ prior ille, Isidorus Hispalensis, qui canones Apocryphos esse censuit.)

Et quid multis? vult quidem Baronius d. l. ut *hi canones certo modo sint authentici*. quia *Patres & Concilia*, ait, *eos publicè receperunt*, interim tamen ostendit, etiam *controversiam esse de numero*, vultque *distingui eos, qui recipi debent, à rejiciendis, prout Patres, Concilia, & Papæ, aut communis Ecclesiæ usus eos recipit.* Quę omnia incerti valoris esse eos evincūt, neq; enim hoc fulcro indigerent, si certò & indubitatò Apostolici essent.

Clichtovæus in comm. Damasc. l. 4. orth. fid. cap. 18 *Canones regulasq; Apostolorum ad Ecclesiæ institutiones traditas, in sui exordio habuit Ecclesia per Clementem collectas, ut meminit liber Decretorum dist. 16. capit.*

Apo-

Apostolorum &c. nunc tamen temporum injuria & malignitate illis caremus. (Si veris Apostolorum canonibus caremus, ergò illi, quos habemus, sunt suppositititii.)

2. Quòd quædam insint Canonibus, quæ nec ab ipsis Pontificiis approbantur vel observantur.

Si canones illi Apostolorũ (vel omnes 85. vel priores 50.) verè essent Apostolici, tùm autoritatem Apostolicam in Ecclesia obtinere deberẽt, æquè ac Epistolæ Apostolicæ, & vim haberent hominũ conscientias obligandi ad obœdientiam. Posterius ne ipsi quidem Põtificii admittũt. Sic n. scribit Baronius An. 102. n. 10. *Si in omnibus certum exploratumq; esset, ea ipsa omnia ab Apostolis fuisse statuta, planè inter hagiographa, interq; ipsos Canonicos divinæ Scripturæ libros recensenda fuissent, quod inconsultè nimis fecisse deprehenditur Damascenus lib. 4. orth. fid. cap. 18. dum recensendo libros Canonicos, post librum Apocalypsis mox subdit. Canones deniq; sanctorum Apostolorum per Clementem concinnati.*

Alphons. de Castr. lib. 1. adv. hæres. c. 2. fol. 5. *Apostolici canones pro divinis Scripturis habendi non sunt, quia novis succedentibus causis in multis sunt antiquati.*

Sixtus Sen. lib. 2. Bibl sanctæ tit. Clemens p. 49. *Sunt in his sanctionib. quædã, quæ cum præsentis Ecclesiæ dogmatibus non conveniant, veluti can. 62. quo jubentur comedentes carnes cum sanguinibus deponi, & can. 56. quo jejunium tàm Dominicæ quàm Sabbati prohibetur.*

Michael Medina de sacr. hominum continentia, lib. 5. c. 105. *Ex 84. Apostolicis canonibus, quos Clemens Romanus Pontifex & eorundem discipulus in unum coegit, vix sex aut octo Latina Ecclesia nunc observat.*

Martinus Peresius de tradit. part. 3. c. de autor. can. Apostol. f. 243. asserit, *in his canonibus contineri multa, quæ temporum corruptione non plenè observentur, alia pro temporis & materiæ qualitate aut obliteratis, aut totius Ecclesiæ magisterio meritò abrogatis.*

Canoni 6. Episcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum conjugium approbanti, repugnat decretum Concilij Tridentini de cœlibatu Sacerdotũ sess. 24. can. 9.

Canoni 7. Episcopis seculares curas prohibẽti, adversatur manifesta praxis.

Canoni 9. præcipienti, ut fideles omnes Sacramentaliter cõmunicent, qui intersunt sacris, repugnat decretum Synodi Tridentinæ sess. 22. can. 6. in quo approbantur Missæ privatæ. (Unde Binnius ad illum canonem sic annotat. *Totum hoc decretum contrariâ consuetudine jam est abrogatum.*) can. 53. *Si quis Clericus in caupona comedens deprehensus fuerit, segregetur.* Hoc in praxi Ecclesiæ Rom. non observatur. Sic *prohibitio concubinatus* in can. 17. *prohibitio fidejussionum Clericalium* in can. 20. *permissio conjugii facta Lectoribus & Cantoribus* in can. 27. *Depositio Episcopi pecuniæ interventu electi* in can. 30. Itemq; *ejus, qui populos non docet in pietate* in can. 57. in Papali Ecclesia non observantur.

In canone ultimo *tres libri Maccabæorum* numerantur inter Canonicas Scripturas. Hoc repugnat decreto Synodi Tridentinæ sess. 4. in quo duo tantùm Maccabæorum libri censentur Canonici.

3. Quòd de numero, autore & autoritate horum canonum non cõsentiũt.

Primò Gratian. in præf. dist. 16. *Apostolorum canones, qui per Clementem Pontificem*

Romanum, sicut quidam asserunt, dicuntur esse translati, sunt quinquaginta. Hos non recipiendos, sed inter Apocrypha deputatos Isidorus scribit.

c. Sexaginta dist. ead. ex Zepherini Epist. 1. ad Episcopos per Siciliam constitutos. *Sexaginta sententias Apostoli praescripserunt cum aliis quamplurimis Episcopis, quas servandas esse censuerunt.*

c. Clementis dist. ead. ex Leone Papa IX. contra Epistolam Nicet. *Clementis librum, id est, Petri Apostoli Itinerarium & Apostolorum canones numerant Patres inter Apocrypha, exceptis capitulis 50. quae decreverunt orthodoxae fidei tractatores adjungenda.*

c. Placuit dist. ead. ex 6. Synod. cap. 2. *Placuit huic sanctae Synodo, ut amodò confirmata & rata sint canonum Apostolorum 85. capitula.*

Ibid. *Cùm Hadrianus Papa sextam Synodum suscipiat cum omnibus canonibus suis, cùm etiam sancta octo Universalia Concilia professione Romani Pontificis sint roborata, in sexta autem Synodo sive in septimo Concilio Apostolorum canones sint recepti & approbati, patet, quòd non sint inter Apocrypha deputandi.*

(Ex his manifestum, in quibusdam canonibus librum Apostolicorum canonum acceptari, in quibusdam verò repudiari. Item in quibusdam 50. tantùm, in quibusdam 60. in quibusdam 85. canones numerari. Praeterea ex c. Placuit ex sexta Synodo &c. colligitur, ante istam Synodum ista 85. capitula canonum Apostolorum, aut non omnia, aut nulla rata fuisse. Habita autem est Synodus VI. Constantinopoli, sub Imperatore Constantino Pogonato, Ann. Christi 681. Quòd si canones illi jam olim fuerunt Apocryphi, quomodo ullâ Ecclesiae Constitutione potuerunt fieri Canonici & Apostolici?)

Inde tomo primo Conciliorum impress. Coloniae Ann. 1530. habentur canones Apostolorum numero 50. quorum ultimus ille est, in quo agitur *de trina in Baptismate mersione.* Sed in editione Petri Crabb. Ann. 1551. & Laurentii Surii Ann. 1567. & Severini Binii Ann. 606. habentur canones 84. qui olim divisi erant in 85. ut patet ex Concilio Constantinopolitano 6. in Trullo can. 2.

Baronius Ann. 51. v. 22. *Certè in Cresconiana collectione omnium antiquissimâ quinquaginta tantummodò annumerati habentur canones Apostolorum, quos Dionysius Romanus Abbas, cognomento Exiguus, in Latinum vertit, caeteri enim à Graecis putantur dolosè suppositi.*

Glossa in dicto c. Placuit, de hac diversitate sic disserit: *Ex his tribus capitulis surgit contrarietas, quam Gratianus non solvit nec ponit. Sexta Synodus dicit 85. capitula Canonum Apostolicorum esse servanda. Zepherinus 60. Leo IX. 50. Quidam ita solvunt, quòd sexta Synodus fuit ante Zepherinum & Leonem & observabantur 85. Canones, prout dicit sexta Synodus. Sed postea in desuetudinem abierunt 25. & remanserunt 60. ut dicit Zepherinus, procedente verò tempore 10. ex illis perierunt, & sic remanserunt tantùm 50. ut dicit Leo. Sed haec solutio stare non potest. Nam Zepherinus praecessit 6. Synodum. Nam sexta Synodus fuit celebrata tempore Agathonis, qui longo tempore fuit post Zepherinum, ut ex Chronicis apparet. Omissis aliis solutionibus dic, quòd non contradicunt sibi, quia dicebat sexta Synodus 85. fuisse capitula*

Ze-

Zepherinus non dicit de capitulis, sed de sententiis & potest esse, quòd in uno capitulo sint sententiæ plures.

(At hæc conciliatio ab ipsis recentioribus Pontificiis repudiatur, ac sibi ipsi contradicit. Si enim in uno capitulo possunt esse plures sententiæ, ergò Synodus sexta numerans 85. Canones non potest accipi de capitulis, nec Zepherinus numerans 60. Canones potest accipi de sententiis.)

Discrepantiam hanc circa numerum Canonum agnoscunt Sixtus Senensis lib. 2. Biblioth. in voce Clemens fol. 62. Bellarminus lib. 1. de Verbo Dei cap. 20. libr. 2. de Roman. Pontific. cap. 27. de Script. Eccles. pag. 60. Bisciola in Epit. fol. 72.

Secundò, quidam volunt Canones hos ab ipsis Apostolis esse congestos, antequam in totum terrarum orbem se dividerent, cùm in illis Apostoli introducantur in propria persona loqui, quidam verò volunt, Canones hos per Clementem ex Apostolorum doctrina esse collectos.

Francisc. Turrianus statuit, *ab Apostolis Hierosolymis conscriptos esse hos Canones, & Silæ Judæq; proficiscentibus Antiochiam commendatos.* Illi subscribit Lorinus in Act. 15. v. 29. ex lib. 6. Constitut. Clement. cap. 12. Sed Sixtus Senensis lib. 2. Biblioth. in verbo Clemens fol. 62. *à Clemente eos scriptos esse*, asserit.

Baronius tom. 2. Annal. Ann. 102. n. 10. *Quòd in Codice Constitutionum Apostolicarum, quæ à Clemente dicerentur conscriptæ, iidem Apostolici Canones essent appositi, ab eodem Autore illos esse editos nonnulli existimarunt, cum alioqui complures Codices absq; titulo Clementis illos habeant. Inde fortaßè accidit, ut absq; Clementis nomine Gelasii censurâ liber Canonum Apostolorum adnumeretur inter Apocrypha. At licet in Græcis Codicibus eo modo, quo diximus, titulus Clementis esset inscriptus, tamen quòd certa ratio ac perspicua demonstratio afferri non posset, eos ab ipsis Apostolis Statutos, Dionysius Exiguus summæ suorum temporum æstimationis vir, ut qui à doctißimo Caßiodoro mirificè prædicetur, cùm è Græcis eos in Latinum verteret, rogatus à Stephano Salonitano ejusdem operi præposuit inscriptionem. Incipiunt Ecclesiasticæ regulæ sanctorum Apostolorum prolatæ per Clementem Romanæ Ecclesiæ Pontificem, quæ ex Græcis exemplaribus in ordine primo ponuntur, quibus quamplurimi quidem consensum non præbuere facilem, & tamen postea quædam constituta Pontificum ex ipsis Canonibus assumta videntur. Hæc Dionysius apud Cresconianam collectionem. Habet eadem verba idem Autor in ipsa Epistola ad eundem Stephanum Episcopum Salonitanum scripta, quam editioni ipsorum Canonum Apostolicorum præfixit.*

n. 12. *Licet eâ parte, quâ diximus, iidem Canones censeantur Apocryphi, quòd sit incertum, ab ipsis Apostolis conscriptos, neq; enim qui pro illis fortißimam scripsit defensionem Franciscus Turrianus hoc contendit, quòd ab Apostolis scripti fuerint, sed sine scripto traditos, à Clemente scriptorum memoriæ consignatos; tamen quòd non nisi ex Traditione Apostolica eos manasse sanctißimi Patres exploratum haberent, eâ de causa inprimis factum est, ut, qui omnium disertißimi habentur Romani Pontifices Innocentius, Leo, Gelasius atq; Gregorius, sic ex illis videan-*

deantur petiisse autoritatem, ut tamen Apostolorum nomine speciatim citare Canones temperaverint.

Et postea: *Vetera sacra Concilia, sive Oecumenica, sive Provincialia, cùm eosdem Apostolicos Canones citare, recensere vel restituere, vel quoquo modo commemorare oportuit, potiùs ipsorum sententiam, quàm verba & generatim antiquitatis nomine, quàm speciali attestatione Canonum Apostolorum descripserunt. At quid hoc, nisi quòd nomen est incertum & ob id Apocryphum, veritas autem & firmitas rei esset in omnibus explorata?*

Bellarmin. lib. 1. de Verbo Dei cap. 20. §. Praeterea. *Clemens summus Pontifex erat & Canones Apostolorum, vel ipse condidit, vel quod verius est, ab Apostolis conditos literis commendavit.*

Severinus Binnius in annot. ad vitam Clementis, in verbo, Multos libros &c. *Canones Apostolorum non quidem Clemens condidit, sed traditos ab Apostolis Graecè conscripsit.*

Tertiò, de tempore, quo editi sunt hi Canones, dissentiunt. Lorinus in Act. 15. v. 29. pag. 485. *Turrianus in Concilio illo Apostolorum Canones Apostolicos editos statuit. Quanquam de tempore, quo editi sunt Apostolorum Canones alii dissentiunt, cùm Sophronius homil. de agone Petri & Pauli existimet, factum id fuisse per eos quindecim dies, quibus Paulus in Hierosolymitana civitate mansisse se apud Petrum scribit Gal. 1. v. 18. Pamphilus autem Martyr apud Turrianum lib. 1. contra Magdeb. cap. 25. non in Jerusalem, sed in Antiochia. Cui etiam opinioni quoquo modo favet Papa Innocentius I. Epist. 18. sed prima habet autoritatem, aut verisimilitudinem certiorem, mihiq; facilè persuadeo, in ea Synodo plura alia, quàm quae praesenti comprehenduntur Epistolâ, tractata esse.*

(Sophronii sententiam amplectitur Onuphrius Platinae praemissus, teste Gaulther. p. 12. Chronol. tabular.)

Quartò, quidam Canones illos omnes recipiendos censent, ad quorum classem pertinent Franc. Turrianus lib. 1. pro Canon. Apost. cap. 21. Lamb. Gruterus Praef. Clemēt. Colon. Ann. 1569. edit. Quinimò Bellarmin. lib. 4. de Rom. Pontif. cap. 16. §. Quod autem &c. opponit nobis Canonem 62. Apostolorum,

Quidam verò quinquaginta priores tantùm ex illis approbant, ad quorum classem pertinent Baronius Ann. 51. n. 22. Item Ann. 102. n. 14. Possevinus in Apparatu sacro in verbo Clemens. Bellarmin. lib. 2. de Rom. Pont. cap. 27. §. At Canon, ubi dicit, *solùm 50. Canones Apostolorum Ecclesiam recipere.*

Alanus de suffrag. pro defunctis cap. 3. f. 141. citat Canonē ultimum, ut evincat, *libros Maccabaeorum esse Canonicos*, Sed Canonem illum ultimum repudiant Baronius, Bellarminus & Binnius.

Bellarm. lib. 2. de Bon. Operib. in particul. cap. 14. citat Canonē 68. ut probet, *jejuniū quadragesimale ab Apostolis institutū.*

Idem tamen lib. 2. de R. P. cap. 27. docet, *Ecclesiā tātū 50. Canones Apostolorū recipere.*

Sixtus Senensis lib. 2. Biblioth. sanctae p. 49. autoritatem horum Canonū inter caetera probat ex eo, quòd *Damascenus eos in Canone divinarum Scripturarum ponat.* Sed Baronius Ann. 102. n. 10. *Damascenum id inconsultè fecisse* asserit.

Quintò, Autorem c. Canones dist. 16. Baronius d. l. n. 11. existimat fuisse, non *Isidorum Hispalensem* Episcopum, ut multi no-

nomine decepti sint opinati, sed *Isidorum cognomento dictum Mercatorem.*

Possevinus verò in Apparatu sacro in verbo, *Isidorus*, statuit, fuisse *Hispalensem*, idque probat aliquot argumentis. Primò, quòd *multa verba, quæ in Præfatione hujus collectionis leguntur, extant in libris Etymolog. Isidori Hispalensis.* Secundò, quòd *ipsi Concilio Hispalensi interfuit, ac primas partes tenuit Isidorus Hispalensis.* Tertiò, quòd *constans fermè fama per omnia tẽpora percrebuit, Autorem ejus collectionis fuisse Isidorum Hispalensem.* Quartò, quòd *expurgatores atq; emendatores Decreti ac Decretalium Gregorii XIII. Pontificis jussu editorum in hanc ipsam videntur sat liquidò propendere sententiam, sicut initiò ante corpus Decreti significarunt.*

Sextò, in omnibus editionibus Juris Canonici c. Canones, ex Isidoro citatur his verbis: *Canones, qui dicuntur Apostolorum, seu quia eosdem nec Sedes Apostolica recepit, nec sancti Patres illis assensum præbuerunt, pro eo, quòd ab hæreticis sub nomine Apostolorum compositi dignoscuntur, quamvis in eis utilia inveniantur, tamen ab autoritate Canonum atq; inter Apocrypha deputata.*

Sed Baronius d. l. evincere conatur, aliter legendum esse. *Isidorus*, inquit, *in Præfatione Collectionis suæ hæc habet. Deniq; propter eorum autoritatem cæteris Conciliis præposuimus Canones, qui dicuntur Apostolorum, licet à quibusdam Apocryphi dicantur, quoniam plures eos recipiunt, & sancti Patres eorum sententias Synodali autoritate roboraverunt, & inter Canonicas posuerunt Constitutiones. Hæc Isidorus, quæ descripsimus ex vetustissimo Codice, nulli quidem, audacter dico, antiquitate secundo, quem penes nos habemus in nostra Bibliotheca, quam esse veram germanamq; lectionem, atq; illi præstare, quæ in Hispano Codice habetur scripta, & à Gratiano descripta, quivis facilè poterit judicare. Nam, quid est, quòd habetur, nec sancti Patres illis assensum præbuere, pro eo, quòd ab hæreticis sub nomine Apostolorum compositi dignoscuntur? unde ista manifesta probatio, quòd ab hæreticis traditi fuerint? quis unquam reperitur talia dixisse? Et quæ conventio lucis ad tenebras? cùm nihil in illis quinquaginta, nisi quod Catholicam Apostolicamq; doctrinam & sanctißimam morum disciplinam redoleat, sit invenire? Et quomodo rursus non mendacißimè dictum est, sanctos Patres non esse illis assensos, cùm vix sit reperiri Catholicum Scriptorem Ecclesiasticum, vel sacrum Conventum Episcoporum, penes quem aliquis ex Canonibus illis non inveniatur pari consensione probatus? Explosâ igitur falsâ Isidori lectione, illa prorsus verior atq; probatior esse cognoscitur, quam idem Gratianus paulò inferiùs c. Placuit dist. ead. ex legitimo atq; germanico textu reddidit.* (Sed hisce Baronii rationibus nullum inest robur. Cur enim rejiceretur illa editio, quæ ex Toletanæ Bibliothecæ exemplari descripta est, ex qua Canonem illum desumtum esse superiùs monuimus? Num exemplar illud, quod Baronius Romæ in Italia asservabat, verisimile est genuinã lectionem rectiùs retinuisse, q̃ illa exẽplaria, quæ in Hispania, in qua Autor floruit & docuit, sunt asservata? Quòd nullus reperiatur idem cum Isidoro dixisse, est *argumentum negativum*, qualia argumenta *ipsis pueris ridicula* esse, scribit Bellarminus lib. 1. de Missa cap. 24. Quòd *in Canonibus illis Apostolicis nihil inveniatur, nisi quod Catholicam Apostolicamq;* do-

doctrinam & sanctißimam morum discipli-nam redoleat, gratis dicitur, contrarium superiùs fuit demonstratum. Quòd Canones hi omnibus Patribus, vel noti, vel probati fuerint, itidem sine probatione dicitur, cùm vel ex Gelasio contrarium sit manifestum.)

Septimò, Sophronius putat, *Canones hos fuisse scriptos Hierosolymis per quindecim dies, quibus Paulus se apud Petrum mansisse scribit*, Galat. 1. v. 18. teste Lorino in Act. 15. v. 29. Idem statuit Onuphrius præmissus Platinę, teste Gualter. p. 12. Chron. Sed Pamphilus Martyr putat *scriptos esse Antiochiæ*, teste Lorino ibid. cui Innocentius Papa Epist. [illegible] subscribit, & Genebrardus in Petro, teste Gualtero d. l.

4. Quòd agnoscunt, quosdam ex his Canonibus ab hæreticis esse corruptos.

Sixtus Senensis lib. 2. Biblioth. sanctæ p. 49. *Sunt, qui arbitrentur, hos Canones à Nicolaitis hæreticis contaminatos, & aliis multis Apocryphis respersos.*

Melchior Canus lib. 2. Locor. cap. 11. p. 45. *Si hæc responsio non placet*, (Clementem non omnes libros Canonicos collegisse) *detur alia, non omnes illos Canones à Clemente editos, sed nonnullos à Græcis additos esse.*

Jacobus Bonfrerius Præloquior. in Pentateuchum fol. 16. negat *illos 50. Canones Apostolicos esse planè sinceros aut à suspicione immunes.*

Baronius Ann. 102. n. 14. *Apostolicorum Canonum nomine tam præclaro, ut honestißimo velamento, error irrepsisse cognoscitur, ut perspicuè demonstrabimus.*

n. 15. *Magnam impostura faciunt suspicionem tum Canon ille sexagesimus quintus, qui apud Theodorum Balsamonem in Nomocan. est sexagesimus sextus, tum qui de libris Canonicis omnium postremus habetur. Priori enim cùm excommunicatione plectendus statuatur Laicus & depositione Clericus, qui Sabbato jejunaverint, quomodo quæso tot tamq; disertos antiquos Patres, qui de jejunio Sabbati instituerunt disputationem, Canon ille præteriit, ut à nemine citatus reperiatur? Vel quonam pacto obsecro Romana Ecclesia contra omnium Apostolorum Canonem Sabbati jejunium suscepisset, vel eorum Episcopus Clemens id fieri permisisset, qui quod statuissent Apostoli, & ipse scripsisset, perquam optimè sciret? Vel quomodo ex Traditione Petri & Pauli Apostolorum Principum ejusmodi diei Sabbati jejunii sibi vendicare est solita eadem Ecclesia observantiam, quam Apostolorum Canoni penitùs adversari nosset? Rursum verò quod ad novißimum illum Canonem spectat, quo libri Canonici recensentur, ecquis unquam antiquorum Latinorum atq; Græcorum adnumerare inter libros Canonicos præsumsisset Apocalypsin, quam scisset in Apostolorum Canone prætermissam, qui vel saltem causam aliquam ejusmodi silentii non adduxisset? &c. Vel quid est, quòd, cùm de his frequens inter Patres oborta sit controversia, nemo penitùs reperiatur, qui ejusmodi Apostolorum Canonis, vel saltem obiter, meminerit.*

n. 16. *Quod ad eundem spurium Canonem spectat taceo in præsentiarum dicere de sacris libris Vet. Testam. ut Esdræ, Judith, Tobiæ, Sapientiæ & Ecclesiastici, qui omnes in eo Canone omittuntur. Cæterum quis æquo animo ferat, ut eodem Canone inter Canonicos libros octo libri Constitutionum Clementis, & duæ ejus Epistolæ recensitæ habeantur? Quis unquam*

quam tàm Græcorum quàm Latinorum Scriptorum, aut quænam ex sacris Synodis, tàm in Oriente quàm in Occidente antiquitùs celebratis, quæ texuerunt Catalogum Canonicorum librorum, inter eos adnumeravit Constitutiones Clementis?

Possevinus in Apparatu in verbo Clemens. *Canon 65. est adulterinus.*

Ibid. *De Canone 67. fatetur, eum non fuisse Apostolicæ institutionis. Quòd Gelasius* (inquit) *Leo IX. & Isidorus hos Canones rejiciant, intelligendum erit de libro, in quo sunt 85. Canones, idq; propter admixtionem Canonum adulterinorum, quales sunt Canon 65. de jejunio Sabbati, & 67. de baptizatis ab hæreticis & alii fortassis nonnulli.*

Lindanus lib. 3. Panopliæ cap. 3. *Illum Scripturarum Canonem, qui vulgò in Canonibus, uti appellantur, Apostolicis cap. 85. circumfertur, ab Apostolis non fuisse præscriptum, hinc liqueat, quòd eo multa sunt comprehensa, quæ nondum ab Apostolis erant scripta, ut plurimæ S. Pauli Epistolæ, rursus D. Petri, & Johannis nec Evangelium, nec Apocalypsis.*

Bellarminus libr. 1. de Verbo Dei cap. 20. *Probabile videtur, Canonem 84.* (al. 85.) *non esse Clementis. Nam Zepherinus Papa 15. à Petro, in Epist. 1. tradit, solùm 70. fuisse Canones Apostolorum, vel ut alii Codices habent 60. Humbertus autem in libro contra Nicetam non agnoscit nisi 50. Et certè meliùs noverat Zepherinus, quot essent Apostolorum Canones, quàm ulli posteriorum. Quocirca non sine causa Gelasius distinct. 15. can. Sancta Romana, posuit inter Apocrypha Canones Apostolorum, quod propter aliquos, vel corruptos, vel ab hæreticis additos fecisse videtur. Deinde in isto Canone 84. numerantur libri Canonici, & omittuntur quidam, qui certissimè sunt Canonici, ut libri Esdræ, Tobiæ, Judith, Sapientiæ, Ecclesiasticus, Apocalypsis, quæ res non minimi momenti esse videtur &c. Præterea in eodem Canone numerantur inter sacros libros, non solùm tertius Maccabæorum, sed etiam Epistolæ duæ Clementis, & Constitutiones Apostolicæ ejusdem Clementis, quos tamen libros Ecclesia nunquam pro sacris agnovit.*

Lib. 2. de Rom. Pontif. cap. 27. §. At Canon. *Canon 65. Apostolorum, qui vetat Sabbatis jejunare, videtur supposititius.*

Severinus Binnius in not. ad Can. Apostol. tom. 1. Concil. p. 17. *Non existimo de jejunio Sabbati* (*can. 65.*) *fuisse Apostolicum Canonem.*

p. 18. *Canon ultimus Apocryphus & surreptitius est*, id quod probat iisdem argumentis, quibus Baronius & Bellarminus utuntur.

(At si licet Canonem 65. 67. & 84. repudiare, propterea quòd pugnent cum doctrina Apostolorum & Patrum, utiq; propter eandem causam etiam aliqui ex 50. prioribus, quos Bellarminus, Baronius & Binnius ut genuinos recipiunt, repudiari poterunt.)

Præterea in sexta Synodo can. 2. approbantur non tantum 50. sed 85. Canones Apostolorum. Ergò non solùm 50. sed etiam 85. Canonum autoritas asserenda erat & nulli ex his repudiandi. Excipit quidem Bellarminus libr. 1. de Verbo Dei cap. 20. §. Quòd ad priorem; *Illos Canones, qui sextæ Synodo tribuuntur, non esse veræ sextæ Synodi, sed cu-*

cujusdam alterius Concilii postea celebrati, quod summus Pontifex Sergius, qui tunc sedebat, non solùm non approbavit, sed etiam reprobavit. Sed hoc pugnat cum Gratiano. Is enim postquam in c. Placuit distinct.16. Canonem illum secundum sextæ Synodi in quo 85. can. Apostolici confirmantur, adduxisset, subjungit: *Cùm Hadrianus Papa sextam Synodum suscipiat cum omnibus Canonibus suis, cùm etiam sancta octo Universalia Concilia professione Romani Pontificis sint roborata, in sexta autem Synodo sive in septimo Concilio Apostolorum Canones sint recepti & approbati, patet, quòd non sunt inter Apocrypha deputandi.* Regerit quidem Bellarm. lib.2. de Rom. Pontif. cap.27. resp. ad 5. quod *de his Canonibus Synodi quinisextæ in Epistola Adriani habetur, recitari ex Epistola Tharasii, & quanquam eo loco id ab Adriano non refellatur, quia non erat opportunum tempus id faciendi, tamen non continuò approbari.* Sed Gratianus non sine ratione censuit, Adrianum eo ipso Canones sextæ Synodi approbasse, cùm Tharasium hoc nomine commendet, quòd Decreta sex generalium Synodorum custodiat, unde in c. Sextam dist.16. recitat tale Epistolæ Adriani ad Tharasium scriptæ fragmentum. *Sanctam Synodum sextam cum omnibus Canonibus suis recipio.* Opponimus etiam Bellarmino, quòd, ut Sixtus Senensis lib.2. Bibliothec. sanctæ p.49. monet, in fine actionis 4. septimæ Synodi confirmetur à Concilio & Legatis Adriani Papæ ipsa quarta actio, postquam approbantur Canones sextæ Synodi, in quorum secundo recipiuntur 85. Canones Apostolorum.

5. Quòd tales concedunt hypotheses, quibus Canonum Apostolicorum autoritas non mediocriter labefactatur.

Glossa in Præfat. dist.16. *Gratianus ponit quandam contrarietatem de Canonibus Apostolorum & eam non solvit. Probat enim autoritate Isidori, quòd Canones Apostolorum non sunt recipiendi, quia sunt Apocryphi, postea probat autoritate Zepherini & Leonis, quòd sunt recipiendi, & non sunt Apocryphi. Solutio brevis est, quia illi Canones sunt recipiendi, qui à veris Apostolis sunt editi, sed illi non qui à Pseudo Apostolis sunt editi.*

(At Canones à veris Apostolis editi nihil continere possunt, quod doctrinæ Apostolorum in indubitatis eorum scriptis propositæ adversetur, aliàs enim Apostoli docuissent contraria. Jam verò in his Canonibus quædam talia continentur. Ergò non sunt à veris Apostolis editi.)

Baronius Ann. 92. num. 15. agnoscit, *Canones hos innotuisse in Ecclesia vix ante finem seculi septimi, receptos à Concilio generali sexto.*

(At Concilium illud est reprobatum ab Ecclesia Romana, ut docet Baronius Ann. 656. num. 40. Anno 680. num. 40. seq. Anno 705. num. 5. Anno 718. num. 1. seq.)

Idem Ann. 102. num. 11. *Quòd Canones Apostolorum autoritate careant, ab Apostolis esse omninò sancitos, Apocryphi dici meruerunt.*

n. 13. *Sanè hæc & alia, quæ de autoritate Canonum Apostolorum à recentioribus nonnullis scripta habentur, non sunt hujusmodi, ut his, quæ à Gelasio vel aliis dicta supe-*

superiùs recitavimus, contraria videantur. Nam ne sic quidem ab aliquo Romanorum Pontificum, vel Concilio Oecumenico probantur iidem Canones, ut verè sint Apostolorum (nota exactissimè) *ac proinde in divinæ Scripturæ Canonem inferendi &c.*

(At si Canones illi autoritate carent, quòd sint ab Apostolis omninò sanciti, si à nullo Concilio sic probantur, ut verè sint Apostolorum, utique etiam non possunt, nec debent pro Apostolorum Canonibus indubitatò recipi.)

n.17. *Illi tantùm nobis ex Apostolicis fontibus Canones fluxisse jure videri possunt, qui vel à Patribus inter alios sacros Conciliorum Canones sunt recepti, vel Romanorum Pontificum autoritate firmati, aut in communem usum Ecclesiasticæ disciplinæ transiisse noscuntur. Quæ enim ab Apostolis tradita essent, & ad posteros temporum successione dilapsa, ea summorum Pontificum autoritate, Conciliorum Decretis & universalis Ecclesiæ consuetudine roborata ac penitùs stabilita esse, ut nefas sit his adversari, quis poterit dubitare? His includi quinquaginta illa capitula à Dionysio è Græco translata certissimum est. Alia superaddita duobus illis exceptis, sic aliis in locis posita esse noscuntur, ut in dubium æquè revocari possit, an inde accepta fuerint, vel in eam translata. Sed utrumque acciderit, quòd sancta Ecclesia ea probasse noscatur, sive quòd ab Apostolis fuerint instituta, sive quòd Conciliorum Decretis fuerint confirmata, meritò jureq; authentica habeantur.*

(Hac ratione nullam Canonibus his relinquit autoritatem, quàm quæ à Pontificibus vel Conciliis, vel Ecclesiæ consuetudine illis confertur.)

Idem tom.3. Annalium Ann. Christi 311. n.49. *Vides ex iis, Acta Sylvestri non in omnibus sibi constare, sed aliqua eis superaddita, quibus cætera licet vera sint, fide vacillent. Habebimus in illis recensendis delectum, explosoq; inprimis falso Eusebii Cæsariensis titulo, quo ea in plerisq; Codicibus inscripta invenimus, cætera quæ sint vera, quæ spuria, vel dubia, magno adhibito veritatis examine disquiremus.*

(Atqui de Canonibus Apostolorum idem dici potest, quòd propter aliqua illis superaddita etiam reliquorum fides vacillet.)

Tom. 8. Ann. 692. n. 47. scribit, *quòd Anastasius Bibliothecarius tradat tàm de Canonibus sextæ Synodi nominatis, quàm de illis, qui nomine feruntur Apostolorum, S. Rom. Ecclesiam eam consuevisse servare regulam, ut, quos sciret esse secundùm Decreta Romanæ Ecclesiæ atq; sanctorum Conciliorum sancita, non respueret, sed ut veritati consentientes amplecteretur, non quòd ex sexta Synodo haberent aliquid autoritatis, sed quòd veritas ubicunq; reperiatur & à quocunq; dicta sit, sui firmitate subsistit & robore suo permanet.*

(Hac conditione libenter recipimus illos Canones, ut quod in illis reperitur verum & Apostolicis scriptis conforme, sicque sui firmitate subsistit, amplectamur. At eo ipso Baronius concedit, Canones hos non esse Apostolicos. Si enim hi Canones *juxta Romanæ Ecclesiæ & Conciliorum Decreta sunt examinanda*, utique non sunt Apostolici, nisi Ecclesia Romana ipsos Apostolos velit examinare & corrigere.)

Et quid multis? tom.1. Ann. Christi 58. n.23. disertè scribit: *Non est, quòd de Canone Apostolorum 5.* (quo damnatur Presbyter

ter aut Diaconus, qui prætextu religionis suam abjicit uxorem) *quis moveat quæstionem. Nam Apocryphorum non est tanta autoritas, ut quæ sunt tam certa, rata ac firmata convellant.*

(Hac una lineola tollitur, quicquid vel Turrianus, vel etiam ipse Baronius pro Canonum istorum autoritate afferunt, quia canon ille quintus habetur inter quinquaginta, quos alioqui Bellarminus, Baronius & Binnius recipiunt.)

Gabriel Bisciola in Epit. ad Ann. 102. f. 72. *Apocryphi dicuntur Canones, quòd minimè certum sit, ab Apostolo conscriptos.*

(Si non est certum, *ab Apostolos hosce Canones esse conscriptos*, utique etiam pro Apostolicis venditari non debent.)

Possevinus in Apparatu sacro, in verbo Clemens. *Neq; verò hoc loco tanti facienda est Canonum Apostolicorum defensio, à nostro Francisco Turriano magni zeli & eruditionis viro suscepta, ut memoratas tantorum Patrum autoritates non opponamus. Is enim non probat, singulos Canones esse legitimos, sed in genere aliquos esse Canones Apostolorum.*

(Canones, qui indubitatò sunt Apostolorum, in indubitatis eorum scriptis rectissimè quæruntur, & certissimè inveniuntur, de reliquis variant & veterum & recentiorum sententiæ, ut ostendimus superius.)

Idem in voce Isidorus Mercator, autoritatem eorum, quæ citat Isidorus sub nomine Melchiadis Papæ, convellit tali argumento: *His quantumlibet veris, quòd prodantur falso titulo, non innitimur, sed antiquioribus & uberioribus testimoniis.*

(At eodem argumento etiam Canonum Apostolicorum autoritas convelli potest, quia fatente Baronio An. 102. n. 11. *carent autoritate, quòd sint ab Apostolis omninò sanciti.*)

CAPUT VII.
DE CONSTITUTIONIBUS *Apostolorum.*

De Constitutionibus Apostolorum idem sentimus, quod de Canonibus. Esto igitur

Thesis. *Constitutiones Apostolorum sunt Apocrypha.*

Exthesis. In tomo primo Conciliorum & inter opera Clementis extant octo libri Constitutionũ Apostolicarum, quas itidem ab Apostolis profectas, à Clemente verò Petri Successore congestas fuisse asserunt. Habentur etiam hæ Constitutiones seorsim editæ & impressæ Parisiis Anno 1564. & Coloniæ Anno 1569.

Antithesis. Franciscus Turrianus libros quinque pro defensione harum Constitutionum scripsit, graviter conquestus, *quosdam Catholicos absq; judicio eosdem Constit. Apostol. libros rejicere.*

Stapletonus defens. Eccles. autoritat. lib. 2. cap. 11. *librum ipsum Spiritu Apostolico plenissimum* dicit; ac Controv. 5. princip. fid. doctrinal. q. 2. art. 3. eum laudat, quin imò scribit: *Nullam rationem obstare, quin si præsens Ecclesia Constitutiones has Apostolicas à Clemente editas, in Canonem sacræ Scripturæ referret, nos eas pro Canonicis admittere debeamus, æquè atq; Epistolam Jacobi.*

Bristov. in duplicat. adversus Fulconem cap. ult. *esse indubitatum opus Clementis, cujus rei adeò perspicuæ habeantur probationes, ut nullo modo eludi possint.*

Johannes Carolus Bovius Episcopus Ostunensis, qui Constitutiones hasce in Latinum sermonem convertit, aliquot argumentis autoritatē earum in Præfat. munire laborat, quem hoc nomine commendat Sixtus Senensis lib. 2. Bibl. sanctæ tit. Clementis Præceptiones.

Copus Dial. 3. c. 5. dicit, *summo Dei beneficio contigisse, ut Clementis διατάξεις multis seculis recondita ad reprimendum Magdæburgensium & Apologeticorum nostrorum contra sanctos insolentiam in lucem prodierint.* Inde etiam ad dogmatum & rituum confirmationem eas passim adducunt.

AngloRemenses in cap. 4. Luc. v. 1. eas citant, ut probent, *jejunium quadragesimale esse Apostolicam Traditionem.*

Baronius eas allegat Ann. Christi 102. n. 20. pro asserendis *Canonibus Antiochiæ ab Apostolis editis.*

Bisciola in epit. Baronii tom. 1. p. 72. dicit, *Turrianum egregiam defensionem pro Constitutionibus Apostolorum à Clemente scriptis edidisse.*

Jodocus Coccius tom. 1. Thesauri lib. 5. art. 16. *venerationem Reliquiarum* probaturus, primo loco adducit Constitutiones illas Apostolicas.

Idem alibi passim eas tanquam genuinas allegat.

Bailius in Catech. controv. tractat. 2. q. 16. librum 8. Constitut. pro *celebratione festorum*, adducit. Tract. ejusd. q. 18. *consecrationem chrismatis* ex lib. 7. Constitution. Apostol. cap. 43. confirmat. Tract. ejusd. q. 42. ex lib. Constit. cap. 30. confirmat, *omni tempore loca sacrata ac benedicta fidelium sepulturæ fuisse destinata.*

Bellarminus lib. de Clericis cap. 12. citat eas pro *antiquitate Ordinum Ecclesiasticorum;* Lib. 2. de Monachis cap. 36. pro *voto continentiæ;* Lib. 1. de Purgat. cap. 10. pro *oratione pro mortuis;* Lib. 3. de cultu Sanctorum cap. 7. pro *aqua lustrali;* Lib. 4. de Eucharist. cap. 4. pro *reservatione Sacramenti;* Lib. ejusdem cap. 10. pro *mixtione vini & aquæ in Sacramento;* Lib. 2. de Missa cap. 15. pro *lotione manuum ante consecrationem;* Lib. 2. de Confirm. cap. 3. pro *Confirmationis Sacramento.*

Ribera in Comment. cap. 1. Apoc. n. 68. *Ipsi Apostoli diem Dominicam commendant Ecclesiæ apud S. Clementem lib. 2. Constitut. Apostolic. cap. 59. & lib. 5. cap. 9. & ult. lib. 7. cap. 31. & 37.* Æthiopes illis utuntur ut verè Apostolicis.

Nostram sententiam probamus

1. Ex contentorum consideratione. Proponuntur in his Constitutionibus quædam falsa, pugnantia tùm contra fidei analogiam, tùm contra Historicæ veritatis regulam. Prioris generis hæc sunt, lib. 2. cap. 30. *Filium Patri subjicit* Autor, *ut Diaconum Episcopo, à cujus voluntate pendet.* Lib. ejusd. cap. 34. *Sacerdotibus, quasi Regibus vectigalia offerre* jubet, atque ad id abutitur dicto 1. Sam. 8. v. 9. Lib. 3. cap. 2. Τριγαμίαν ἀκρασίας σημεῖον, πολυγαμίαν πορφανῆ πορνείαν vocat. Lib. ejusd. cap. 11. *Deum vocat Paracleti per Christum effectorem.* Lib. 6. cap. 15. *Baptismum ab impiis datum improbatum esse* docet. In eod. lib. *Quædam mysteria secretò & seorsim paucis quibusdam ab Apostolis tradita fuisse* asserit, quod Irenæus lib. 3. cap. 2. & Tertullianus lib. de præscript. hæreticum vocant. Lib. eod

Gnosticorum quoddam genus miris laudibus effert, cùm tamen illi ab Ecclesia sint damnati. Posterioris generis hęc sūt, lib.2.cap.59.&lib.6.cap.12.& 14. Jacobum fratrem Domini recenset q. extra numerum Apostolorum. Contrà Paulus Gal.1. v.19. *Alium Apostolorum vidi neminem, nisi Jacobum fratrem Domini.* Lib.2. mandant Apostoli, *ut Johannis Evangelium in Ecclesia prælegatur.* Scripsit autem Johannes novissimus omnium Historiam Evangelicam adversus Ebionem & Cerinthum, rogatu Episcoporum Asiæ, imperante Domitiano. Quomodo igitur Petrus & Paulus, à Nerone interfecti, quomodo Philippus & Jacobus major sub Claudio interfecti commendare potuerunt Ecclesiis Johannis Evangelium? lib.5. cap.15. dicitur, *illa verba, quæ Christus de Juda locutus est, qui tingit mecum in patina is est, qui me traditurus est, quinq; diebus ante Pascha à Christo esse pronunciata*, quod pugnat cum Matth.26. v.31. Lib.ejusdem cap.16. contra seriem Historiæ Luc.22. v.13. & unanimem omnium Patrum sententiam dicitur *Judam abfuisse, cùm sacra Cœna celebraretur.* Lib.6. cap.7. dicitur, *Philippum, qui baptizavit Simonem Magum, fuisse Philippum Apostolum*, quod pugnat cum Act.8.v.5.quin & cum lib.8. Constit. cap.52. ubi Autor Philippum facit tantummodò *Diaconum.* Ibidem *Basilidis* fit mentio, qui vixit temporibus Adriani Anno à nato Christo 118. quo tempore nullus Apostolorum ampliùs fuit superstes. Lib.ejusd.cap.14. introducitur *Jacobus frater Johannis*, scribens & loquens ad reliquos Apostolos multis annis post ejus mortem, ac Epistola quædam ab omnibus Apostolis etiam à Paulo, qui nondum in Collegium Apostolorum venerat, scripta fuisse dicitur. Jacobus enim Zebedæi filius mortuus est, antequam Paulus in Collegium Apostolorum ascisceretur. Continent eædem Constitutiones quædam inepta. Lib.8. cap.15. statuitur, *duos Diaconos ex utraq; parte Altaris debere tenere flagellum confectum ex tenuibus membranis, vel ex pavorum pennis, vel ex velo, quibus leviter abigant prætervolantes bestiolas, ne in pocula incidant.* Lib.eod.monetur, *cavendum esse Diaconis, ne sic reponatur corpus Domini, ut inter murium stercora fragmenta panis Dominici corporis appareant, aut ipsorum negligentia putrida evadant, atq; sic portioni corporis Domini gravis injuria inferatur.*

2. *Ex temporis ratione.* Quæ de Episcoporum Principatu & sessione, quæ de Diaconorum vestitu ac populi conventibus in lib.2.proponuntur, non congruunt cum Ecclesiæ Apostolicæ consuetudine, quia Justinus Martyr, Clemens Alexandrinus & Tertullianus aliam Ecclesiarum sui temporis ἀλετὸταξιν describunt. Quæ de Baptismi Ceremoniis extant lib.3.& 7. tempore Apostolorum in Ecclesia nondum fuêre nota. Quæ de jejuniorum & festorum observationibus habentur lib.5. non possunt Autores habere Apostolos, cùm ex Irenæo, Epiphanio, Augustino & Socrate constet, Apostolos non præscripsisse certas leges de jejuniis & festis.

3. *Ex veterum testificatione.* Athanasius in Synopsi Scripturæ hasce Constitutiones eodem numero habet, quo *Circuitum Petri, Circuitum Johannis, Circuitum Thomæ, Evangelium Thomæ*, de quibus omnibus affirmat *eos perversè scriptos*, ne-

nothos ac reprobos esse. Epiphanius hæres. 70. etsi commendet Apostolorum διάταξιν, quòd omnis regularis ordo in ea habeatur, & nihil à fide adulteratum, neque à confessione, neque ab Ecclesiastica gubernatione & regula, tamen non dissimulat eam τοῖς πολλοῖς ἐν ἀμφιλέκτῳ εἶναι, *à multis pro dubio haberi.* Ex quibus Epiphanii verbis etiam illud colligitur, eam Constitutionem, quam Pontificii ediderunt, non esse eandem cum ea, cujus meminit Epiphanius, cùm in illa habeantur non pauca à fide & confessione, atque ab Ecclesiastica gubernatione & regula aliena. Hieronymus in Catal. Illustr. & Eusebius lib. 3. Histor. cap. 35. duarum tantùm Epistolarum Clementis mentionem faciunt, de reliquis libris Clementi attributis dicunt, quòd *nunquam à majoribus sint recepti, nec contineant puram & Apostolicam doctrinam.* Verba Eusebii sic habent: *Præter duas Clementis Epistolas, etiam alios quosdam nuper multiloquos & prolixos commentarios, quasi illius sint, nonnulli protulerunt, ut qui Petri & Appionis Dialogos contineant, quorum apud veteres prorsus nulla sit mentio, neq; enim sincerum Apostolicæ doctrinæ characterem tenent.* Patres convenientes in Trullo post Synodum 6. can. 2. docent, *hisce Constitutionibus jam olim ab iis, qui à fide aliena sentiunt, adulterina quædam & à pietate aliena introducta esse, quæ divinorum nobis Decretorum elegantem ac venustam speciem obscurârunt, adeoq; profitentur, se illas utiliter rejecisse*, apud Theod. Balsam. in Nomocan. Photii, & Caranzam in summ. Conc. Honorius Augustodunensis Episcopus lib. de luminarib. Ecclesiæ: *Scripsit Clemens Epistolam ad Corinthiorum Ecclesiam valdè utilem, & Itinerarium Petri & Appionis, & multa alia, quæ inter Apocrypha numerantur.* Gennadius itidem nullam facit harum Constitutionum mentionem. Citârunt quidem veteres Constitutiones & Dispositiones Apostolicas, sed non scriptas, ut habet Basilius lib. de Spir. S. cap. 27. &c.

4. *Ex recentiore editione.* Libri illi nuper in Insula Creta à Carolo quodam Capellio Veneto Græcè scripti dicuntur reperti tom. 1. Concil. Anno 1551. At non possit quisquā injuriā mirari, cur scripta tàm sancta, tàm præclara de rebus tàm eximiis, nempe de Legibus & Institutis ab ipsis Christi Apostolis ad Ecclesiam gubernandam latis, tàm denique necessaria ab Episcopo Romano edita in Creta potius Insula tàm procul ab Italia remota quàm Romę custodita fuerint? cur item Græcis magis quàm Latinis literis ab homine Latino ac Latinæ Ecclesiæ Episcopo memoriæ mandata? cur liber ille per annos mille & quingentos delituerit? Itemque an non fuerit stupendæ negligentiæ, quod thesaurum hunc Apostolicum continuā annorum successione non custodierint?

Nostræ huic sententiæ suffragatur,

1. Quòd quidam Constitutiones has inter Apocrypha referunt.

Bessarion Cardinalis tract. de Sacram. Eucharistię de Constitutionum libris sic scribit: *Licet hæc Clementis verba inter Scripturas Apocryphas commemorari soleant, placet tamen, ut eis in præsentiarum tanquam veris assentiamur.*

Margarinus de la Bigne ad hæc verba ex Constitutionibus Apostolicis desumta. *Episcopus ignorantiā aut malā mente*

oppressus, non est amplius Episcopus, (apud Anastasium Nicenum quæst. in Script. col.44.) tale glossema in margine adjicit. *Caute lege ista ex Apocrypho libro accepta, nam Episcopus malus aut imperitus verus Episcopus est.*

Baronius tom.1. Annal.Ann.Christi 32. n.18. disputans, *an Maria, cujus Lucas meminit, sit illa ipsa, quæ soror Lazari & Marthæ fuit, de qua Johannes scribit*, investigans, quid hac de re veteres Scriptores senserint, & objiciens in contrarium Constitutiones Apostolicas à Clemente congestas, in quibus lib.3.cap.6. Maria Magdalena à Maria sorore Marthæ & Lazari distinguitur, subjicit: *Sed uno verbo his liberari possemus, si Apocryphum esse librum exciperemus. Sanè quidem, si hæc dicta sunt à Clemente, quomodo ea latere potuerunt tot antiquos Patres, qui de ea re scripserunt? cùm præsertim tanti Autoris præcipua fuerit autoritas in Ecclesia, adeò ut licet ejus Epistola ad Corinthios scripta penitùs exciderit, tamen quòd sæpiùs citata reperiatur, penè reviviscat integra in fragmentis. Certè cuilibet adjudicata causa fuisset, qui autoritate Clementis id demonstrare potuisset.*

n.19. *Sed prætermisso hoc, quantumvis honesto, de Apocryphi exceptione confugio, inprimis dicimus, attestatione Johannis Evangelistæ, imò Christi apertißimè constare, unam eandemq; personam fuisse Mariam Lazari & Marthæ sororem cum Maria Magdalena.* (Licebit igitur per Baronium dicere, librum hunc esse Apocryphum & *hoc honesto uti confugio*, si quid ex illis nobis objiciatur à Scripturis sacris alienum.)

Et paulò pòst: *Quod spectat ad refutandam Clementis nomine supposititiam autoritatem, dicimus ab aliquo alio ea verba etiam addita, longè pòst Clementis tempora.*

Idem Ann. Christi 102. n. 9. *A Clemente scriptæ traduntur Constitutiones Apostolorum, quas non ignoravit antiquitas. Nam S. Athanasius in Synopsi eas doctrinam Apostolorum Clementinam appellat &c. agnovit eas Epiphanius hæres.45. & 70. usi sunt iisdem, qui his antiquiores atq; recentiores in Ecclesia claruerunt celebres Scriptores Ecclesiastici &c. Sed ita tamen, ut à nemine inter libros Canonicos sint recepta, sed inter Apocrypha ab omnibus adnumerata. In illorum sanè classem allegantur ab Athanasio & aliis.*

(Si liber Constitutionum Apostolicarum est idem cum eo, quem Athanasius appellat *Clementinam*, ut Baronius h.l. asserit, certè inter Apocrypha & rejecta numerandus erit. Sic enim scribit Baronius tom.1. Ann.44. n.42. *Adducamus in medium, quæ de Apostolis Apocrypha vel omninò rejecta esse probantur. Inter hæc annumerandum est scriptum, quod Athanasius in Synopsi appellat Clementinam.*)

Bellarminus in libr. de Script. Eccles. p.59. *De Constitutionum libris idem ferè judicium fieri debet, ac de Recognitionum libris. Multa in illis sunt utilia & à Græcis veteribus magni fiunt. Sed in Ecclesia Latina nullum ferè nomen habent, & ipsi etiam Græci posteriores in Concilio Trullano can. 2. improbant has Constitutiones, ut ab hæreticis depravatas.*

(Si de libris Constitutionum idem judicandum, quod de libris Recognitionum, consequens erit, libros Constitutionum esse Apocryphos, quia de libris Recognitionum sic scribit lib.2. de Rom. Pont. cap.2. §. Adde huc. *Libri Recognitionum Apocryphi censentur.*)

Possevinus in Apparatu sacro in verbo *Clemens*, fatetur, *Franciscum Turrianum non omnino apud omnes effecisse, aut evicisse, Constitutiones illas esse Apostolicas & legitimas, & à Clemente ipso perscriptas.*

(Si apud suos hoc non evicit, apud quos plurimùm valet, multò minùs apud nos hoc ipsum evincere poterit.)

Bisciola in Epitom. Baronii p. 72. *Ab omnibus inter Apocrypha relatæ Constitutiones Clementis.*

2. Quòd quædam in his Constitutionum libris habentur, quæ nec ipsi Pontificii approbant.

Lib. 3. cap. 2. *Trigamiam*, dicit Autor, *esse argumentum incontinentiæ, id quòd supra trigamiam sit, manifestam fornicationem judicari, & non dubiam intemperantiam.*

(Contra Bellarmin. lib. 1. de matrim. cap. 9. *Catholici docent, tertias & quartas nuptias & alias deinceps esse licitas & vera matrimonia.*)

Lib. ejusd. cap. 6. Maria Magdalena à Maria sorore Lazari & Marthæ distinguitur.

(Contrà Baronius Ann. 32. n. 19. *Attestatione Johannis Evangelistæ imò Christi constat, unam eandemq; personam fuisse Mariam Lazari & Marthæ sororem cum Maria Magdalena.*)

Libri ejusd. cap. 10. prohibetur absolutè, *ne Laici baptizent, sed neq; Laicos* (inquiunt) *concedimus aliquod Sacerdotale munus exercere, veluti sacrificium, Baptismum, manuum impositionem.*

(Contrà Bellarminus libr. 1. de Bapt. cap. 7. *Nunquam in Ecclesia dubitatum fuisse* asserit, *à Laicis baptizatis in casu necessitatis Baptismum administrari posse.*)

Lib. ejusdem cap. 18. dicit, *Æquinoctium tunc temporis fuisse 22. die Tiri 1. Martii.*

(Contrà verò Carolus Bovius in Scholiis ad illum locum, *æquinoctium Apostolorum temporibus fuisse die 25. Martii* demonstrat.)

Lib. 6. cap. 7. *Philippus*, qui Simonem Magum baptizavit, vocatur *Apostolus.*

(Hoc tanquam *erroneum* annotat Bellarmin. in Catal. Script. Eccl. p. 59.)

Lib. ejusd. cap. 14. mentio fit *Jacobi Zebedæi*, q. viventis post Concilium Hierosolymitanum.

(Contrà verò Bovius in Scholiis ad h. locum agnoscit, *Jacobum, Zebedæi filium, ante Concilium illud ab Herode fuisse interfectum.* Baronius etiam Ann. 44. n. 1. & Ann. 51. n. 4. docet, *Jacobum Zebedæi filium ab Agrippa Rege Judæorum occisum, Ann. 44. Concilium Hierosolymitanum celebratum Anno 51.*)

Lib. ejusd. cap. 15. jubentur *rebaptizari, qui ab hæreticis baptizantur, quia hæretici non sint Sacerdotes.*

(At Romana Ecclesia communi suffragio contrarium statuit, unde Bellarminus d. l. etiam hoc inter *erronea* recenset.)

Lib. 7. cap. 24. jubet *servari diem Sabbati & Dominicæ.*

(At hoc Judaicum est, unde à Bellarmino in Catal. Script. tanquam *erroneum* reprobatur.)

Lib. 8. cap. 14. negatur *Jacobus frater Domini fuisse unus ex duodecim Apostolis.*

Lib. ejusd. cap. 26. 27. & 28. jubentur *manus imponi SubDiacono & Lectori, & ipsi etiam Diaconissæ, dum ordinantur.*

Lib. ejusd. cap. 32. *Exorcistæ non dicuntur ordinari.*

Lib.

Lib. ejusd. cap. 38. dicit, *Pellicem infidelem ancillam, qui cum Domino tantùm rem habuerit ad Baptismum posse recipi; si verò cum aliis impudica fuerit, repelli debere.*

(Hæc omnia Bellarmin. d.l. tanquam *erronea* repudiat, ac quod attinet ultimum de pellice, ex eo rectè colligit Possevinus in Apparatu sacro, in verbo Clemens, *Domini cum ancilla concubitum non videri huic Autori fornicationem*, quod absurdum.)

Lib. ejusd. cap. 39. dicit Autor, *Operentur servi quinq; dies; in Sabbatho, & Dominico die quiescant in Ecclesia propter doctrinam pietatis.*

(Contrà Bellarminus docet lib. 3. de cultu Sanctor. cap. 10. *in Concilio Laodiceno can. 29. anathema illis dici, qui Sabbatum colunt, & in eo ab operibus vacant.* Ergò hæc Constitutio non est Apostolica.) Hæc omnia expendens

Pererius Disp. 30. in Johannis cap. 13. sic scribit: *De istius operis autoritate magna est lis inter Theologos & doctos viros, eam plerisq; parvipendentibus, quòd multa sint in eo opere partim dubia, incerta & Apocrypha, partim falsa, quæ istius operis fidem elevant, autoritatemq; destruant.*

3. Quòd agnoscunt, Constitutiones illas esse corruptas & depravatas.

Baronius Ann. Christi 32. n. 19. *Quod spectat ad refellendam Clementis nomine suppositam autoritatem, dicimus, ab aliquo alio ea verba esse addita longè post Clementis tempora, idq; evidenti conjecturâ.*

Idem Anno Christi 102. n. 9. *Sicut aliqua, quæ in his Constitutionibus sunt, teste Epiphanio hæres. 70. hæretici perperam sunt interpretati, ita etiam ab iisdem multa fuisse corrupta canon 2. nomine sextæ Synodi testari videtur. Aliqua insuper in eas ex Græcorum fontibus effluxisse, mihi facilè persuadeo, ut quod de jejunio Sabbati penitùs interdicto in ipsis habetur lib. 5. cap. ult. & lib. 7. cap. 24.*

Joh. Carolus Bovius (vel ut Possevinus legit, Bosius Ostunensis Episcopus) in Scholiis ad lib. 5. Constit. cap. 18. *Tantum abest, ut ea, quæ in hoc capite* (de Paschate) *legimus, Apostoli statuerint, ut etiam contraria horum ab ipsis præcepta videatur.*

Et postea: *Sed quid opus est aliunde argumenta petere? certè ipsa Constitutio se prodit, & tantùm non vocem emittens clamat, se novam esse.*

(Quo argumento Bovius in hac Constitutione novitatem & corruptelam agnoscit, eodem etiam in aliis pluribus idem demonstrari potest.) Confer eundem lib. 3. cap. 18. & lib. 6. cap. 14.

Severinus Binnius in notis ad Constit. tom. 1. Concil. p. 42. Baronii locum allegat & probat, quòd *in his multa sint ab hæreticis corrupta, aliqua à Græcis fraudulenter supposita.*

Idem quamvis Constitutionum harum interpretationem Turrianam sequatur, tamen certo consilio *Turriani Præfationem, Scholia & observationes, quibus ex his Apostolicis Constitutionibus recentes hæreticos acerrimè confutat, sese prætermisisse* asserit.

(Quodnam fuerit hoc consilium, non explicat, procul dubio conscientia ipsi dictitavit illud, quod Possevinus in Apparatu sacro, ad quem paulò pòst Lectorem remittit, disertè fatetur, *Turrianum non omninò apud omnes effecisse aut evicisse, Constitutiones illas Apostolicas esse legitimas, & à Clemente ipso perscriptas.*)

Ca-

CAPUT VIII.

DE LITURGIIS APOSTOLORUM.

QUEMADMODUM omnibus Apostolis conjunctim sumtis Canones & Constitutiones affinxerunt: ita quibusdam seorsim acceptis Liturgias tribuerunt, quibus sacrificium Missæ cumprimis stabilire conantur. Esto igitur

Thesis. *Liturgiæ Apostolorum sunt Apocryphæ.*

ἔκθεσις. 1. In Bibliotheca Patrum tom.6. habetur liber sic inscriptus: *Sancti Jacobi Apostoli fratris Domini & Hierosolymorum primi Episcopi divina Missa.* Eadem *Liturgia Jacobi* separatim excusa est Antuerpiæ Anno 1560. Item Parisiis Græcè & Latinè.

2. *Liturgia seu Missa Petri* edita est Antuerpiæ apud Plantinum Anno 1588. cum Præfatione Guilielmi Lindani Ruremundensis Episcopi, sub hoc titulo: *Missa Apostolica seu divinum sacrificium S. Apostoli Petri.*

3. *Liturgia Marci* extat tom.6. Bibliothec. Patrum sub hoc titulo: *Liturgia seu Missa S. Apostoli & Evangelistæ Marci discipuli S. Petri.*

4. *Liturgia Matthæi*, quæ etiam dicta est *Missa Æthiopum*, extat itidem in Bibliotheca Patrum tomo 6.

5. *Liturgia Andreæ* non extat, sed mentio ejus fit in 10. *libris Abdiæ*, qui ab Apostolis Babylone institutus, & Christum in carne vidisse dicitur.

Item *in libro passionis S. Andreæ.*

Antithesis. Autoritatem harum Liturgiarum asserere laborant Claudius de Sainctes & Jacobus Pammelius.

1. De *Liturgia Jacobi* sic scribit Sixtus Senensis lib.6. Biblioth. sanctæ annot.III. p. 474. *Jacobus Apostolus in Liturgia sive Missa à se edita, ritum perficiendi Eucharistiam hoc ordine præscripsit. Dominus noster Jesus Christus accipiens panem in sanctas & immortales manus suas, in cœlum suspiciens, ac tibi Deo & Patri ostendens, gratias agens, sanctificans, frangens, dedit nobis discipulis suis, & Apostolis suis dicens. In remissionem peccatorum, & in vitam æternam, accipite & comedite, hoc est corpus meum, quod pro vobis frangitur & datur, in remissionem peccatorum, Amen. Similiter postquam cœnavit, accipiens calicem, & permiscens ex aqua & vino, & aspiciens in cœlum ac ostendens tibi Deo & Patri, gratias agens, sanctificans, benedicens, implens Spiritu sancto, dedit nobis discipulis suis, dicens: Bibite ex hoc omnes, hic est sanguis meus Novi Testam. qui pro vobis & multis effunditur, & datur in remissionem peccatorum, Hoc facite in mei commemorationem. Et post hæc. Memores igitur & nos peccatores passionum ejus vivificarum, offerimus tibi hoc verendum & incruentum sacrificium, orantes te, Domine, ut demittas Spiritum tuum sanctissimum in nos & hæc dona proposita, ut superveniens sanctâ & gloriosâ suâ præsentiâ sanctificet & efficiat hunc panem corpus sanctum Christi tui, Amen; & calicem hunc preciosum sanguinem Christi tui, Amen.*

De eadem Liturgia sic scribit Baronius tom.1. Annal. Anno 63. n.17. *Missam illam esse Jacobi, non ex Apocryphis testatum referimus, sed majorum autoritate, nempe Cyrilli Hierosolymitani, qui Catech. Mystag. 5. hæc verba habet, Sursum corda, Orate pro vivis, Osculamini invicem, Sancta sanctis &c. quæ omnia non aliunde, quàm ex Jacobi*

cobi Liturgia cognoscitur accepisse. (At argumentum hoc nimis infirmum, quàm ut probare possit Liturgiæ huic pondus Apostolicæ autoritatis inesse. Ut enim prætermittatur, Mystagogicas illas Catecheses esse itidem dubiæ fidei, ex eo, quòd in Jacobi Liturgia quædam reperiuntur, quæ habet Cyrillus Hierosolymitanus Catech. 5. non potest probari, quòd Cyrillus ea ex Jacobi Liturgia acceperit, cùm eâdem facilitate dici posset, Autorem hujus Liturgiæ ex Cyrilli Catech. ea desumsisse.)

Ad hanc Jacobi Liturgiam provocat Salmeron Disp. 25. in 1. Corinth. 15. §. Est ergò &c. ut probet *Orationes pro defunctis.*

Liturgiam hanc Jacobi etiam allegat Bellarminus lib. 4. de Euchar. cap. 10. pro *mixtione aquæ & vini in Sacramento;* Lib. 1. de Missa cap. 18. *pro Missæ sacrificio;* Lib. 2. de Missa cap. 2. ut probet, *Missam esse sacrificium propitiatorium;* Lib. ejusd. cap. 3. ut probet, *Missam esse sacrificium impetratorium;* Lib. ejusd. cap. 7. ut probet. *Missam pro defunctis in purgatorio ritè offerri;* Lib. ejusd cap. 15. pro *usu signi crucis, pro osculo & aliis Ceremoniis.*

2. *Liturgiam Petri* adducit Jod. Coccius tom. 2. Thesauri Cathol. lib. 7. de Pœnit. art. 5. p. 848. ut probet, *verè contritos & confessos, si ante præstitam satisfactionem decesserint, pœnis Purgatorii ad definitum tempus torqueri, & hujusmodi pœnas Ecclesiæ & amicorum suffragiis, orationibus, eleemosynis & jejuniis mitigari.* Eandem etiam citat tom. 2. lib. 6. de Euchar. art. 1. p. 609. pro *reali præsentia carnis & sanguinis Christi in Eucharistia.*

3. *Liturgiam Marci* citat idem Coccius tom. 2. lib. 6. de Euchar. art. 1. ut probet, *Malachiam de sacrificio Missæ prædixisse.*

Eandem adducit Gregorius de Valentia lib. 1. de Miss. sacrif. cap. 4. ut probet, *plerasq; Ceremonias verborum ac factorum, quibus hodie utitur Ecclesia in Missa, ab Apostolis institutas fuisse.*

4. *Liturgia Matthæi* ejusdem autoritatis in Bibliotheca Patrum censetur cum Liturgia Marci.

5. *Libros Abdiæ* 10. de Historia certaminis Apostolici, in quibus fit mentio Liturgiæ S. Andreæ Laurentius à Barra posuit initio Historiæ Christianæ veterum Patrum.

Hardingus art. 1. resp. ad provoc. Ivelli eos citat, ut probet *S. Matthæum Missam celebrasse in Æthiopia paulò ante Martyrium;* Ibid. de eo dicit, *eum fuisse primum Babyloniæ Episcopum, Apostolorum auditorem, Christumq; Servatorem in carne vidisse & D. Andreæ morti ac supplicio interfuisse.*

Wolffgangus Lazius Viennensis, qui eos primum edidit, in Præfat. scribit, *Materiam sacram, phrasin multò quàm ea, quæ est in Actis Apostolorum, aut ipsa etiam Evangeliorum Historia, ornatiorem esse, quinimò dubitat, num Abdias quædam desumserit ex Luca, vel Lucas potiùs ex Abdia.*

Johannes Faber in Epistola Abdiæ præfixa Paris. Ann. 1560. appellat *opus divinum & huic seculo pernecessarium, dignum quod legatur non solùm, sed ab omnibus dignoscatur.*

Osorius Abdiam vocat *gravissimum Scriptorem.*

Bellarm. lib. 2. de Monach. cap. 27. pro *asserendo voto continentiæ* eos adducit.

Gregorius de Valentia lib. 1. de Miss. cap. 4. eos citat, ut probet *Matthæum suasisse Iphigeniæ filiæ Regis Æthiopiæ, ut continentiam voveret.* Quo fine etiam citantur à Lindano lib. 4. Panopl. cap. 48.

Librum passionis S. Andreæ Achaiæ Presbyteri dicuntur scripsisse, qui passionis illius oculatos testes se fuisse asserunt. Pro Historiæ illius veritate & antiquitate pugnat Bellarmin. lib. de Scriptor. Ecclesiast. p. 69. *Non videtur,* inquit, *negari posse, quin hæc sit vera & antiqua Historia, quia Petrus Damiani, qui ante 600. annos floruit, serm. 2. de S. Andrea, hanc Historiam in singularem autoritatis arcem susceptam dicit; Bernhardus serm. de S. Andrea miris laudibus effert verba S. Andreæ ad crucem, quæ in hoc libro inveniuntur; ac in Breviario Romano recognito locum suum obtinuit.* Lib. 2. de Eucharist. cap. 1. iisdem ferè argumentis autoritatem hujus libri probat & addit, *nulli, quod sciam, ejus autoritatem in dubium vocârunt, reverâ nihil continet, quod novitatem redoleat; genus passionis S. Andreæ & illa ejus verba, Salve sancta crux, in tota Ecclesia celeberrima, ex hoc libro sine dubitatione sunt desumta &c.* Lib. 1. de Missa cap. 15. pro *Missæ sacrificio stabiliendo* eum adducit lib. 4. de Eucharist. cap. 21. ex eo probat, *totum Christum esse sub utraque specie Sacramenti.*

Baronius Ann. 69. n. 34. *Quæ de Andreæ Martyrio in Epistola Presbyterorum Achaiæ expressa habentur, digna existimata sunt, ut in Ecclesia recitentur.*

Possevinus in Apparatu sacro in verbo Andreas. *Liber passionis S. Andreæ Apostoli scriptus ab ejus discipulis, qui passioni interfuerunt, omninò est legitimus.*

Allegant librum Abdiæ Hardingus in resp. ad Ivellum art. 1. Gregorius de Valentia lib. 1. de Missa cap. 4. §. Abdias. Johannes à Lovanio in Censura de passionibus Sanctorum, quæ habetur in Martyrol. Molani, & Aloysius Lipomanus in Epitom. de vitis Sanct. part. 1. p. 369. eam approbant. Autor libelli Germanici, cui titulus, Morgenstern / cùm ne unum quidem aliis dictum Patrum in toto scripto citet, in cap. 4. *de Missa* provocat ad Andreæ Liturgiam.

Nostram sententiam probamus.

1. *Liturgiam Jacobi* Apocrypham esse patet. 1. quia in ea crebrò usurpatur vox ὁμοούσιος. At si hæc Liturgia Patribus in Synodo Nicena & Constantinopolitana fuisset nota, opposuissent eam Arianis & Macedonianis ὁμοούσιον negantibus. 2. Canitur in ea τρισάγιον, *sanctus Deus, sanctus fortis, sanctus immortalis miserere nobis,* quod tempore Jacobi nondum fuit in Ecclesia usitatum. 3. Oratur in ea pro his, *qui sunt in Monasterio,* cùm ætas Apostolorum, imò etiam Clemens, Irenæus, Justinus, Tertullianus, Cyprianus &c. Monasteria ignorent. 4. rogatur Deus, ut *invenire nos faciat gratiam cum Apostolis, Martyribus, Confessoribus.* At nomen Confessorum longo post Apostolos tempore in Officio sacro usurpari cœptum. 5. inducit *templa, altaria, thurificationes, thuribula.* At Ecclesia tempore Jacobi talia non habuit, sed in occulto divinum cultum perficere coacta fuit. Mentionem facit *Monachorum & Monasteriorum.* At ea tempore Jacobi Ecclesiæ fuêre ignota. 6. thus Deo offert iisdem verbis, quibus corpus Filii. *Accipe quæso,* inquit, *de manibus nostris, qui sumus peccatores, thus hoc, quod tibi adolemus in odorem suavitatis, nostrorumque*

pec-

peccatorum remissionem ac totius populi tui. Hoc non convenit cum doctrina Apostolorum. 7. Canitur in ea, *Gloria Patri, Gloria in excelsis*, quod aliquot pòst seculis in officio sacro introductum. 8. In ea fiunt preces pro defunctis, invocatur Maria virgo, quæ non congruunt doctrinæ Apostolicæ. 9. Universus hujus Liturgiæ contextus periodis ex Epistolis Pauli decerptis absolvitur, quarum pleræque mortem Jacobi sunt subsecutæ. 10. Theodorus Balsamon Patriarcha Antiochenus interrogatus à Marco Patriarcha Alexandrino, *an Liturgiæ, quæ dicuntur conscriptæ à sanctis Apostolis Jacobo fratre Domini & Marco, recipiendæ sint à Catholica Ecclesia necne?* respondet ad quęst. Marci Alexādrini: *Dicimus, nos neq; à sacra Scriptura, neq; à Canone Synodicè edito fuisse edoctos sacrum Ministerium à sancto Apostolo Marco traditum.* Addit, *Canonem Apostolorum 85. & Laodicenum 59. enumerantes veteris & novi Test. ipsosq; Apostolicos libros, qui in usu nobis esse debent, nullá sacrificii S. Marci vel S. Jacobi mentionem facere, neq; Constantinopolitanam Ecclesiam ullo modo illas Liturgias agnoscere*, unde pronunciat *non esse recipiendas.* 11. Idem in can. 32. sextæ Synodi testatur, *nunquam Liturgiæ Jacobi mentionem fieri, nisi semel in sexta illa Synodo* (verba ipsa paulò pòst adducentur.) At sexta illa Synodus 700. ferè annis post Christum celebrata, cur ergò apud priscos tàm altum de ea silentium, si ipsis Liturgia Jacobi fuit nota? 12. In Ephesina & Chalcedonensi Synodis Patres de veritate duarum Naturarum in Christo, ac personali earundem unione contra Eutychen ac Nestorium disceptantes vix unum aut alterum locum Origenis ac Eusebii proferunt, in quibus virginem Mariam θεοτόκον ab Antecessoribus vocatam probant. At si hæc Liturgia ipsis cognita, quantum ex ea in causa Nestorii adjumentum habuissent, cùm in ea quinquies vel etiam sexies hoc nomine B. Virgo insigniatur?

Nostræ huic sententiæ suffragatur,

1. Quòd Pontificii agnoscere coguntur, quòd quędam in hac Liturgia extant, quę tempore Apostolorum nondum fuêre in Ecclesia nota vel recepta.

Sixtus Senensis lib. 4. Biblioth. sanctæ in verbo Origênes p. 285. *Constat, nomen homousii & homousianorum longè post Origenis tempora enatum.*

Bellarminus & Gregorius de Valentia de antiquitate hujus vocabuli disserentes, ultra *Dionysium Alexandrinum & Theognostum* non progrediuntur.

(At in hac Liturgia ponitur nomen ὁμοούσιος.)

Felix III. Pontifex Rom. qui circa Ann. 480. sedit, in Epist. ad Petrum Antiochenum Episcopum, & ad Imp. Zenonem tom. 2. Concil. p. 10. originem τρισαγίου in Ecclesia decantandi ejusmodi commemorat. *Cùm terra motu Constantinopolis quateretur, populusq; in campo oraret & clamaret, Κύριε ἐλέησον infantulum toto populo cū Proclo Episcopo spectante per unā horam raptum esse, ibiq; hujusmodi didicisse Hymnum, rursusq; descendentem nunciasse, quæ in æthere audierat, quasi de multitudine psallentiū, dictumq; sibi, ut eam laudationem populo indicaret, quā ubi populi inceperant, civitatem recepisse, Deoq; per hujusmodi laudē propitio facto ab imminenti ira liberatos esse, unde factū, ut hic hymnus inter Ecclesiasticos receptus in Concil. Chalcedon. postmodùm probaretur.*

(At in hac Liturgia ponitur illud ipsum τρισάγιον)

Bellarminus lib. 2. de Missa cap. 20. *Certum est, Martyres cœpisse publicè coli ab Ecclesiæ initio; Confessores autem multò serius hunc honorem in Ecclesia meruisse.*

Idem confirmat Innocentius III. lib. 3. de myst. Missæ cap. 10. *Ecclesia post tempus B. Sylvestri cœpit sanctorum Confessorum memoriam celebrare.*

(At in hac Liturgia ponitur nomen Confessorum unà cum Martyribus.)

2. Quòd quædam huic Liturgiæ insunt, quæ ipsimet Pontificii probare non possunt.

Autor hujus Liturgiæ videtur statuere, animas fidelium non videre Deum ante diem judicii, sic enim precatur: *Memento Domine spirituum & universæ carnis &c. orthodoxorum ac rectè de fide sentientium ab Abel justo usq; ad hodiernum diem, fac eos requiescere in regione viventium, in regno tuo, in delitiis Paradisi, in sinu Abrahæ, ubi præsidet lumen vultus tui, & perpetuò refulget.*

(Contrà Bellarminus lib. 1. de beat. Sanct. cap. 2. *Animas Sanctorum jam nunc frui Dei visione probant duo Oecumenica Concilia, & duorum summorum Pontificum Decreta.* cap. 3. *idem Scripturarum testimoniis demonstratur.*)

Autor hujus Liturgiæ thus Deo offert in peccatorum remissionem: *Accipe quæso*, inquit, *de manibus nostris thus hoc, quod tibi adolemus, in odorem suavitatis nostrorumq; peccatorum remissionem ac totius populi tui.* (Contrà Genebrardus in Liturgia cap. 16. thuris oblationē *ad gratiarū actionem solummodò spectare*, dicit, *nō ad propitiationem aut expiationē peccati.*)

3. Quòd fatentur, Liturgiam hanc quibusdam additis mutatam.

Baronius Anno 63. num. 17. animadvertens, *esse quædam in Liturgia Jacobi, quæ novitatem arguunt*, subjicit, *Sed illud accidit, quod etiam apud Latinos factum esse constat, ut in sacratißima Missa aliis superadditis precibus, aliis verò breviori summâ contractis, ritibusq; auctis aut mutatis, re tamen integrâ permanente paulò diversior ab illa pristina habeatur.*

Bellarminus in Indice Scriptorum Ecclesiasticorum MSto, apud Robertum Cocum in Censura de Liturgia Jacobi. *De Liturgia Jacobi sic sentio, eam aut non esse ejus, aut multa à posterioribus eidem addita. Nam in ea jubet fieri mentionem Apostolorum, Martyrum, Confessorum, & alibi meminit Anachoretarum & Christianorum damnatorum ad metalla, cùm tamen constet, Anachoretas cœpisse à Paulo primo Eremita, & Christianos cœpisse damnari ad metalla, post tempora Apostolorum. Ibidem jubet recitari, Gloria Patri & Filio &c. quem Hymnum compositum fuisse in Concilio Niceno, communis opinio est. Jubet & dici, Sanctus DEUS, sanctus fortis, sanctus immortalis, miserere nobis, qui Hymnus diu post Apostolorum tempora inventus est. Multa sunt alia, quæ redolent novitatem.*

In excuso non dissentit. Sic enim habet p. 49. *Extat etiam Liturgia eidem sancto Jacobo attributa, quæ tamen à posterioribus ita locupletata est, ut non sit facile dijudicare, quæ pars ejus Liturgiæ S. Jacobum habeat Autorem.*

Idem lib. 4. de Eucharistia cap. 13. §. Neque obstat. *Non omnia, quæ in Liturgia*

(Ja-

(Jacobi) *habentur, depromta sunt à Domini exemplo aut præcepto. Constat enim multa addita esse ab aliis.*

Afferunt pro Liturgia Jacobi Synodum Constantinopolitanam VI. in Trullo habitam, & Proclum Patriarcham Constantinopolitanum. Claud. Sanctes. in Præfat. Liturg. p. 13.

Resp. 1. Possevinus lib. 1. Apparat. sacri p. 779. sic scribit: *Quæ ex Proclo & ex Synodo in Trullo habita profert Sixtus testimonia, quibus hoc ipsum affirmet, minùs fortassè, etsi vera sint, expedit afferre, quòd Synodus in Trullo habita, nec generalis, nec legitima fuerit, ut ille opinatus esse est visus & ante Proclum alii sinceriores Ecclesiæ Patres* (nullos tamen Possevinus adfert) *idipsum testati sunt.*

2. Bellarminus lib. 4. de Rom. Pontif. cap. 11. prolixè disputat, *VI. Synodum in Trullo esse corruptam*, & addit: *Quamvis generale Concilium legitimum non possit errare, ut neq; erravit hoc sextum* (sextum hoc Concilium vocat *legitimum* contra Possevinum) *in dogmatibus fidei definiendis, tamen errare potest in quæstionibus de facto. Itaq; tutò dicere possumus, hos Patres deceptos falsis rumoribus & non intellectis Honorii Epistolis immeritò cum hæreticis connumerasse Honorium.* (An non igitur etiam in hac Liturgia Jacobo tribuenda dici potuerunt errasse?)

3. Caspar Sanctius Jes. Centumputeolanus in Comment. Act. pag. 131. ex Melchiore Cano & Bellarmino aliquot argumentis probat, *Canones Trullanæ Synodi non esse receptos à Romana Ecclesia.*

2. *Liturgiam Petri* Apocrypham esse patet ex eo.

1. Quòd continetur in ea oratio, quâ petitur, *ut Petri & Pauli &c. intercessione & precibus concedatur, ut in omnibus divinâ protectione muniamur.* (At non est verisimile Petrum in precibus Deo sua ipsius merita commemorasse.)

2. Fit in ea mentio *Lini, Cleti, Clementis, Xisti, Cornelii, Cypriani, Laurentii, Chrysogoni, Johannis & Pauli, Cosmæ & Damiani, Ignatii, Alexandri, Marcellini, Felicitatis, Perpetuæ, Agathæ, Luciæ, Agnetis, Cæciliæ, Barbaræ & Julianæ*, quorum quidam ducentis ac pluribus annis post Petri mortem in vivis adhuc erant.

Nostræ huic sententiæ suffragatur,

1. Quòd quidam Pontificiorum eam prætermittunt.

Margarinus de la Bigne eam Bibliothecæ suæ inserere non fuit ausus, cùm tamen *Jacobi, Marci & Basilii* Missas tomo 6. inseruerit.

Bellarminus nullibi hanc Missam sub Petri nomine citare fuit ausus, cùm tamen Missas antiquas aliquoties citet.

Baronius, qui Apostolicam Historiam videri vult perfectè scripsisse, & eorum monumenta exactè enumerasse, *Liturgiæ Petri* nusquam meminit.

2. Quòd Platina in vita Xysti. 1. & plures alii suo loco in articulo de Missâ enumerandi referunt, *Petrum in celebranda Missa ipsius Institutionis Dominicæ verbis nihil præter Orationem Domini, Pater noster, addidisse.* (At in hac Liturgia multa adduntur.)

3. Quòd Turrianus dicit, *Liturgiam Petri non absimilem esse illi, cujus in-*

magna Græcia usus, & in ea Italiæ parte, cui Basilicata vulgò nomen.

(At si hæc Liturgia Petrum Autorem habet, cur eam ad pauculos quosdam sacrificulos inter Apuliæ montes amandârunt, cùm aliàs Petrum Apostolorum Principem & totius Ecclesiæ Monarcham statuant?)

4. Quòd Genebrardus in annot. ad hanc Liturgiam p. 44. fatetur, *initio quædam adjecta & medio addita, & fini quædam attexta.* Itemque in Apolog. pro Missa Petri cap. 23. pag. 105. *quædam Scribæ oscitantiâ aut negligentiâ aut malitiâ omissa.*

3. *Liturgiam Marci* esse Apocrypham, probatur iisdem ferè argumentis, quibus contra Jacobi Liturgiam utimur. Nam 1. extat in ea πενάγιον, ὁμολογητῶν, Confessores, preces pro Monachis & Monasteriis, thurificatio in remissionem peccatorum, quæ omnia tempore Apostolorum in Ecclesia nondum nota. 2. Oratur in ea pro Papa. 3. pro Christianis Regibus. 4. pro Subdiaconis, Lectoribus, Cantoribus. At horum omnium nulla in Apostolica Ecclesia occurrunt vestigia. Excipiunt, *Durandum lib. 4. Rational. div. offic. cap. 38. affirmare, Clementem Romanum eam supplicationem pro Papa addidisse.* At fieri non potuit, ut Clemens extra fines Patriarchatus Romani aliquid publico officio adjiceret, nec hoc factum esse perspicuo antiquitatis testimonio probari potest, nec quadringentis pòst annis in Gallicano officio habetur, ut ex can. 4. Concilii Vasensis secundi patet. 5. Habetur in ea Oratio in hanc formam: *Protege civitatem istam propter Martyrem tuum & Evangelistam Marcum, qui nobis viam salutis demonstravit.* Ex quo apparet, Marcum fuisse Martyrio coronatum, priusquàm hæc Oratio fuit composita. 6. Theodorus Balsamon Patriarcha Antiochenus in Comm can. 32. Synodi sextæ sic scribit: *Nota, quòd ex hoc solo præsente canone apparet, sacrum ac divinum mysterium etiam à Jacobo fratre Domini, qui Hierosolymitanorum Ecclesiæ primus fuit Episcopus, fuisse traditum, quæ quidem traditio nūc apud nos non invenitur, neq; cognoscitur, ut quæ exoleverit. Quomodo a. Palæstinæ Sacerdotes celebrant cum mysterii ritu, ut ipsi dicunt, à fratre Domini tradito, nescio; & Alexandrini quoq; Episcopi & Sacerdotes Sacrificia peragunt cū orationibus, ut ajunt, à sancto Marco traditis, nec ea, quæ ab iis, qui universo terrarum orbe sacrificant, fiunt, sequuntur, seu à S. Basilio & S. Joh. Chrysostomo traditos mysterii ritus non curant, nescio. Hoc autem etiam Synodicè, vel potiùs etiam in ipso tribunali Imperatoris à me dictum est, quando Patriarcha Alexandrinus in urbium Regina* (Constantinopoli) *ageret, & unà nobiscum celebraturus cum tradito, ut dicebat, à S. Marco mysterii ritu sacrificare vellet, etiamsi correctionē non habuerit, cùm omnes Patriarchæ assertione, eâq; solâ contenti essent, qui dixit, se non ampliùs facturum.*

(Ex his Balsamonis verbis patet, tempore Balsamonis Liturgiæ hujus præter illum Canonem 32. Synodi sextæ fundamentum fuisse nullum; eodem Balsamonis tempore traditionem illam de Jacobi & Marci Liturgiis fuisse abolitam; eundem Balsamonem Patriarcham Antiochenum Alexandrino eo more celebranti se opposuisse, quod procul dubio non fecisset, si Liturgiam hanc Apostolicam esse credidisset.)

Nostræ huic sententiæ suffragatur,

1. Quòd ὁμολογητῶν, τῶν ἁγίων, Confessorum in Officio sacro commemorationem, quę in hac Liturgia habentur, Apostolorum tempore in Ecclesia nondum nota fuisse agnoscunt, ut ostendimus superiùs.

2. Quòd Liturgiam Marci Baronius ac Bellarminus nuspiam adducunt.

Bellarmin. in Catal. Script. Eccl. ubi de Marco ait, Liturgiam hanc prætermittit.

Ant. Possevin. in Apparatu de Marco prolixè agens Liturgiam hanc præterit.

Sixtus Senensis lib. 2. Biblioth. sanctæ p.102. inquit, *Præter Evangelium & Barnabæ vitam, esse, qui Marcum alia literarum monumentis mandasse referant, quorum nec ipsi titulos recenseant, nec ipse alicubi annotatos invenerit.*

3. Quòd Ecclesia Romana hodierna improbat errorem eorum, qui docuerunt, *animas fidelium non frui visione Dei ante diem judicii*, ut ostendimus superiùs.

Jam verò Autor hujus Liturgiæ precatur pro Martyribus & Patriarchis, obtestans Deum, ut *horum omnium animabus det requiem.*

4. *Liturgiam Matthæi*, quæ etiam Æthiopum dicitur, Apocrypham esse, patet ex eo 1. quòd in ea mentio fit Epactæ & numeri aurei longè post Matthæi tempora inventi. 2. Quòd in ea oratur pro Papis, Patriarchis, Archiepiscopis, quæ nomina ætate Matthæi non fuêre nota. 3. Consecrantur in ea pixis, calix, cochlear sumendo vino. 4. Mentio fit *Synodi Nicenæ, Constantinopolitanæ & Ephesinæ*, Item *Basilii, Chrysostomi, Gregorii Magni*, quorum quidam quinto, imò sexto post Christum natum seculo in Ecclesia floruerunt. 5. Oratur pro Regibus Christianis, quorum nullus fuit tempore Apostolorum.

Nostræ huic sententiæ suffragatur,

1. Quòd agnoscere coguntur, in hac Liturgia mentionem fieri eorum, quæ non fuerunt tempore Matthæi in Ecclesia nota vel usitata, ut constare potest ex dictis.

2. Quòd Bellarminus & Baronius Liturgiam Matthæi nuspiam adducunt.

Præter hasce Jacobi, Petri, Marci & Matthæi Liturgias etiam Liturgiam Barnabæ citat Coccius tom.1. lib.5. art.4. sed nec vetus Patrum Bibliotheca, nec Senensis, nec Possevinus, nec Bellarminus, nec de la Bigne, nec quisquam alius sive Barnabæ sive Ambrosio eam adscribere ausus fuit, nec Georgius Cassander, dum Liturgias recenseret, ejus ullo verbo meminit.

5. *Historiam de S. Andrea* quotidie Missaticum sacrificium offerente esse Apocrypham demonstramus ex eo 1. quòd liber Abdiæ & 2. liber de passione S. Andreę sint supposititii.

Prius probamus ex eo

1. Quòd Abdias ille veteribus penè ignotus ante annos non adeò multos à Wolffgango Lazio in lucem editus.

2. Quòd ex Augustini locis compluribus intelligi potest, hunc librum Abdiæ esse illum ipsum, quem Manichæi pro vera Apostolorum Historia supposuerunt. Nam fictitius ille Abdias lib. 9. de Thoma dicit, *quòd homini maledixerit, qui ilicò à leone sit discerptus.* Lib. 3. de

Ma-

Maxillam memorat, quòd *cum Egete marito cubare detrectans Eucliam ancillam substituerit.* Hæc ex libris illis Augustinus profert & rejicit lib. 22. contra Faustum cap. 79. sic scribens: *Legunt Scripturas Apocryphas Manichæi, à nescio quibus sutoribus fabularum sub Apostolorum nominibus scriptas, quæ suorum Scriptorum temporibus in autoritatem sanctæ Ecclesiæ recipi mererentur, si sancti & docti homines, qui tunc in hac vita erant & examinare talia poterant, eos vera locutos esse cognoscerent. Ibi tamen legunt Apostolorum Thomam, cùm esset in quodam nuptiarum convivio peregrinus & prorsus incognitus, à quodam ministro palmâ percussum, imprecatum fuisse homini continuam sævamq; vindictam. Nam cùm egressus fuisset ad fontem, unde aquam conviventibus ministraret, eum leo irruens interemit, manumq; ejus, quâ caput Apostoli levi ictu percusserat, à corpore avulsam, secundùm verbum Apostoli id optantis atq; imprecantis canis intulit mensis, in quibus ipse discumbebat Apostolus.* Et postea: *Utrum vera illa aut conficta narratio sit, nihil interest. A Manichæis illæ Scripturæ, quas Canon Ecclesiasticus respuit, tanquam veræ atque sinceræ acceptantur.* Lib. 1. contra advers. Legis & Prophet. cap. 20. *Historias illas nunquam ab Ecclesia receptas fuisse*, dicit. Libr. contr. Adimant. cap. 17. *Manichæi legunt Scripturas Apocryphas, quas etiam incorruptissimas esse dicunt, ubi scriptum est, Apostolum Thomam maledixisse homini, à quo per imprudentiam palmâ percussus est.* Historiam de Maximilla commemorat libr. de fid. contra Manich. capit. 38.

3. Quòd plura hujusmodi Apostolico Spiritu & gravitate indigna ab Abdia in illo libro Apostolis tribuuntur, utpote, quòd libro 5. refert, *virgas ab Apostolis in aurum conversas, lapides ex littore lectos in gemmas*, libr. 8. de Bartholomæo memorat, quòd *vestitus fuerit colore albo, clavatus purpurâ, indutus pallio albo habente per singulos angulos singulas gemmas purpureas*, lib. 5. Johannes Evangelista introducitur narrans, quomodo CHRISTUS ter se studentem nuptiis ab iis revocaverit, tandemque ei dixerit: *Johannes, nisi meus esses, permitterem tibi, ut uxorem duceres.* Unde Vergerius de Idol. Lauret. tom. 1. operum fol. 321. non injuriâ scribit: *Quid tandem est in libris illius Abdiæ, quod vel umbram Apostolici pectoris ac majestatis referat? omnia illic frigent & ineptula sunt & superstitiosa.*

4. Quòd lib. 6. citat Historicum Egesippum, qui 160. annis post CHRISTUM vixit. Dicit, templum Ephesi Johanni Evangelistæ constructum & consecratum, cùm Celsus Origeni ducentis annis pòst exprobret, *Cur Christiani templa & aras non habeant.*

5. Quòd sibi ipsi contradicit. Nam affirmat, quòd *Paulus passus fuerit duobus annis post Petrum*, & postea dicit, quòd *Paulus, postquam Petrus crucifixus esset, remanserit in custodia Romæ, veluti in Actis Apostolorum fit mentio*, quod fuit tertio vel quarto Anno Imp. Neronis, qui regnare cœpit Anno CHRISTI 55. unde fuit Annus CHRISTI 58. vel 59. seu ab ascensione Christi

25. vel 26. Imperavit autem Nero annos 13. menses 7. & dies 28. Jam verò confitentur omnes Scriptores, Paulum passum esse 14. hoc est, ultimo Neronis anno, Anno Christi 69. unde oportet decem annos intercedere inter mortem Petri & Pauli, quamvis duos annos antè dixerit.

6. Quòd *Dominum in carne se vidisse* asserit, *& interfuisse gestis Apostolorum*, cùm tamen citet Chratonem Apostolorum discipulum, Julium Africanum Historiographum, Clementem & Egesippum.

7. Quòd 75. Ecclesias in una Provinvincia extructas asserit, de Gondafero Rege fabulosa narrat, & quæ sunt hujus generis alia.

Nostræ huic sententiæ suffragatur.

1. Quòd quidam agnoscunt, librum Abdiæ esse Apocryphum & fabulosum.

Gelasius c. Sancta Romana dist. 16. inter Apocrypha eum retulisse videtur sub titulo: *Actus nomine Thomæ Apostoli Apocryphus est.*

Salmeron Disp. 2. in 2. Tim. 2. p. 585. *Abdiæ libri sunt Apocryphi.*

Andradius lib. 2. defens. Trident. testatur, *hunc librum à Paulo IV. tanquam suppostitium fœtum fuisse repudiatum.*

Baronius Ann. 44. n. 44. *Præter rejectas illas Recognitiones Clementis, quæ hactenus extant, feruntur etiam Abdiæ Babylonii nomine Vitæ Apostolorum &c.*

n. 45. *Vides igitur, quanto cum periculo prodendæ veritatis, absq; delectu res gestæ Apostolorum legantur ac recitentur, & quàm difficile sit, è tot mendaciorum lacunis puram defæcatamq; haurire veritatem.*

n. 46. *Recensitis jam his, quæ de rebus gestis Apostolorum sunt falsò supposita, eas etiam enarremus, quæ Apostolorum nomine sunt editæ scriptiones.*

Ann. 51. num. 51. *Sed in his non immoremur, rejectum enim prorsus esse librum illum Abdiæ nomine prænotatum, in quo hæc Johannis Marci nomine de rebus gestis Barnabæ scriptis mandata sunt, superiùs dictum est.*

Possevinus in Apparatu sacro. *Abdias, quem Apostolorum discipulum & Babylonis Episcopum, atq; vitarum illorum Scriptorem faciunt Jacobus Archiepiscopus Genuensis, & Petrus Episcopus Esquilinus in lib. 9. Catalogi Sanctorum, incertum an legitimus extet. Sixtus autem Senensis lib. 2. Biblioth. sanct.* (tit. Apostolorum) *cùm ab iis scriptum sit, vitas Apostolorum ab Eutropio Abdiæ discipulo ex Hebræo in Græcum & à Julio Africano in Latinum fuisse conversas, prudenter opinatur, Julium non Latinè, sed Græcè scripsisse. Quin nuper ex Germania sub titulo hujus Abdiæ prodiêre libri decem de Historia certaminis Apostolici, Operini typis excusi, quos, ut fide indignos, Paulus IV. inter scripta à se damnata rejecit.*

Idem in verbo, Severus Sulpitius. *Abdias Babylonicus est Apocryphus & nullius fidei.*

Johannes Molanus lib. 1. de fide hæreticis servanda cap. 6. *librum Abdiæ spurium & mendacem* asserit.

Id. in Præf. Martyrol. cap. 20. Lovanii An. 1568. *In his Annotationib. non allego vitas Apostolorũ, quæ nomine Abdiæ prodierunt, secutus doctissimorum quorundam virorum judicia, qui eum non satis probatæ autoritatis Scriptorem judicant.*

Espensæus lib. 6. de continent. cap. 6. *Apocryphus est Abdias, apud quem Drusiana D. Johannis intenta sermonibus pro Dei scil. cultu mori mavult, quàm conjugii repetere consuetudinem marito contrà insistente, & quidem fideli.*

Lib. 5. cap. 5. *Qualiscunque Autor sit Abdias, Ann. 1559. à Romanis Inquisitoribus proscriptus est.*

Bellarminus libr. 2. de Monachis cap. 27. §. 3. *Votum continentiæ* autoritate hujus libri probare voluerat, sed in recognitione sua de eo sic pronunciavit, *Abdiæ liber de rebus gestis Apostolorum citatur à nobis tùm hîc, tùm etiam alibi, quoniam ab aliquibus recipitur, quamvis non ignoremus, eum librum non esse tantæ autoritatis, ut in eo dogmata fundari poßint.*

Lib. 2. de Bon. Operib. in partic. cap. 24. *Abdiæ librum suppositìtium esse viri docti etjam apud nos censent.*

Lib. de Script. Eccles. sect. 1. *eum exiguæ autoritatis esse* agnoscit. *Vitæ*, inquit, *Apostolorum, quæ sub Abdiæ nomine circumferuntur, fabulis similiores sunt, quàm veræ narrationi. Sed neque ejus Abdiæ, aut libri ejus ullam in veteribus mentionem invenio.*

Johannes Hesselius in Cens. c. 4. & 10. Sixtus Senensis lib. 2. Bibliothec. pag. 61. Gaulterius in seculo primo p. 18. idem statuunt.

2. Quòd quædam in his libris continentur, quæ non probantur Pontificiis.

Melchior Canus lib. 11. Loc. Comm. cap. 6. in fine, agnoscens, *Historicos non solùm falsò, sed imprudenter res quasdam memoriæ prodidisse*, alludens ad Historiam de pincerna Regis Indiæ, propter alapam Thomæ inflictam, à leone discerpto, in lib. Abdiæ annotatam, subjicit: *Quis vel mediocriter prudens ab Apostoli Thomæ persona illud non videat abhorrere, quod in rebus ab eo gestis refertur, ut ille injuriæ vindictam expetierit?*

Lib. 2. Abdiæ asseritur, *S. Paulum passum esse 3. Calend. Julii, duobus à Petri paßione elapsis annis*, sed Lypomanus in Histor. sacra part. 1. fol. 348. asserit, *à sacris teneri Doctoribus, quòd eodem prorsus anno & die Paulus occisus sit, quo Petrus.* Baronius Ann. 69. n. 4. *Eodem anno ambos unâ die Martyrii palmam adeptos esse Cajus, Zepherinus, & Dionysius Corinthiorum* Episcopus *sentiunt.*

Lib. 3. Abdiæ asseritur, *Proconsulem crucifigi præcepisse Andream septem ternionibus flagellorum cæsum, & mandasse nominatim Quæstionariis, ut ligatus manibus & pedibus, non clavis affixus, suspenderetur, quo diuturno cruciatu deficeret.* Sed Bellarminus lib. 2. de Imagin. cap. 27. scribit: *Modus crucifigendi communis non erat, ut multi putant, funibus alligando, sed clavis figendo &c. Pictores ferè solent solum Christum depingere clavis affixum, latrones autem & S. Petrum atque Andream funibus. Sed non ita est, omnes enim clavis figebantur.*

Lib. 6. dicitur, *Simonem & Judam passos esse Calendis Julii.* Sed hoc pugnat cum celebratione Ecclesiæ Romanæ.

Ibid. dicitur, *Africanum Historicum hæc gesta transtulisse in Latinum.* Sed Johannes Hesselius in Censura de quibusdam Sanctorum Historiis cap. 10. impress. Lovan. Ann. 1568. rectè observat, quòd *Africanus fuerit Græcus*, ut patet ex Hieronymo in lib. de Script. Eccles. & si ipse trans-

transtulisset, Hieronymus hujus operis meminisset.

Lib. 7. dicitur, *Eunuchum illum, quem Philippus baptizavit, vocatum Candacem.* Sed Hesselius in Censura cap. 9. rectè monet: *Reginam Æthiopum dictam fuisse Candacem* Act. 8. est enim Candace nomen Reginarum Æthiopiæ, sicut Pharao Regum Ægypti.

Lib. eod. dicitur, quòd *Christus terrestrẽ Paradisũ aperuerit latroni, & animab. Sãctis de corpore exeuntibus, in die autem novissimo resurgentibus regna cœlestia.* Sed Hesselius d. l. monet, *secundùm Paulum & fidem Catholicam animas Sanctorum, etiam ante resurrectionem, adire cœlos.*

Lib. eod. dicitur, *primum hominem potuisse loqui in Paradiso cum omnibus animalibus.* Sed Hesselius *hoc sibi non placere* asserit.

Lib. eod. dicitur, *Matthæum disputantem de Paradiso terreno, in quo Deus Adamum posuit, docuisse, Paradisum eminere omnibus montibus & vicinum esse cœlo.* At hoc Bellarminus lib. de grat. primi hominis cap. 12. & Pererius lib. 3. in Gen. q. 5. refellunt.

Lib. 8. dicitur, *Bartholomæum fuisse purpurâ vestitum & gemmis*, atque additur, *Viginti sex anni sunt, ex quo vestes & sandalia ejus nec veterascunt nec sordidantur. Centies flexis genibus per diem orat, & centies per noctem Angeli cum eo ambulant, qui nunquam eum fatigari nec esurire permittunt.* Hæc non probantur Molano lib. de picturis cap. 48.

Lib. eod. dicitur, *Bartholomæum docuisse, quòd sicut accipiter accipit avem, ita Diabolus rapuerit Christum, & posuerit inter feras in deserto.* Sed hæc non probantur Hesselio in Censura, quia Evangelistæ testantur, *Christum à proprio Spiritu ductum in desertum.*

Lib. eod. dicitur, *Dominum dixisse ad Diabolum in prima tentatione, Ego ejiciam te de dominatione, quam per dejectionem primi hominis usurpasti.* Nec hoc probatur Hesselio d. l. *Si enim Christus hæc dixisset*, inquit, *Diabolus scivisset, eum esse Filium Dei, nec secundò tentasset, dicens: Si Filius Dei es.*

Lib. eod. dicitur, *Diabolum alterum Angelum Apostaticum sibi sociasse, qui dictus fuerit Mammona.* Nec hoc probatur Hesselio: *Quasi Diabolus*, inquit, *non sit ipse Mammona, aut q. ipse solus non possit satis tentare?*

Lib. eod. *unicam* facit *tentationem Diaboli, quâ Christum tulerit in montem excelsum, & supra pinnam templi.* Nec hoc probatur Hesselio, cùm *Evangelistæ expressè distinguant tentationem factam in pinna templi, ab ea, quæ facta est in monte excelso.*

Posterius, videlicet librum de passione S. Andreæ esse Apocryphum, probamus ex eo,

1. Quòd *Spiritus sanctus* in eo dicitur *procedere ex Patre, in Filio verò permanere*, quod sapit hæresin Græcorum negantium Spir. sanctum à Filio procedere.

2. Quòd nulla ejus fiat mentio apud antiquos & probatos Scriptores, Eusebium, Hieronymum, Gennadium.

3. Quòd inter Apocrypha à veteribus rejiciũtur, quę de Actis Andreę & aliorũ Apostolorum circumferebantur. Eusebius lib. 3. Hist. Eccles. c. 25. *Andreæ & aliorum Apostolorũ Actus nusquã prorsus in scriptis veterum, qui Apostolis successerũt, aliqua*

 men-

mentio habetur, in quibus & ipse stylus multùm ab Ecclesiastica consuetudine deprehenditur esse diversus, sensus quoque ipse & omnia, quæ his inseruntur, longè ab Apostolica dissonant fide, ex quo figmenta esse pravitatis hæreticæ comprobantur, unde nec inter illa quidem scripta, de quibus dubitari diximus, collocanda sunt, sed, ut aliena penitùs & à regula pietatis discrepantia, propellenda.

Philastrius in Catal. hæres. cap. 87. *Habent Manichæi Apocrypha B. Andreæ Apostoli, hoc est, Actus, quos fecit veniens de Ponto in Græciam, quos conscripserunt tunc discipuli sequentes Apostolum.*

Nostræ sententiæ suffragatur,

1. Quòd quidam hunc librum inter Apocrypha referunt.

Gelasius in c. Sancta Romana dist. 15. *Actus nomine Andreæ Apostoli Apocryphus.*

Innocentius in Epistol. ad Exuperium Epistol. 3. *Quæ sub nomine Andreæ à Nexocharide & Leonide Philosophis scripta, non solùm repudianda, verùm etiam noveris damnanda.*

Sixtus Senensis lib. 2. Biblioth. in verbo *Andreas*, Gelasii & Innocentii dicta adducit & approbat.

Bellarminus in libr. de Scriptor. Ecclesi. p. 69. *Audivi aliquando magnum quendam virum eam Historiam in dubium revocantem.*

Baronius Ann. Christi 44. num. 42. *Cùm Apostolorum nomine tàm facta, quàm scripta reperiantur esse supposititia, nec, si quid de illis à veris sincerisq; Scriptoribus narratum sit, integrum & incorruptum omninò remanserit, in desperationem planè quandam animum dejiciant, posse unquam assequi, quod verum certumq; subsistat. Age verò, de his, pro viribus, orationem instituamus, & quæ de Apostolis Apocrypha, vel omninò rejecta, scripta esse probantur, in medium adducamus &c. Extabant Actus nomine Andreæ, Actus nomine Thomæ, Actus nomine Philippi, Actus nomine Teclæ & Pauli, quos omnes Gelasii censura proscripsit. Agens de his Philastrius, factitatum ab hæreticis tradit, ut falsa Acta Apostolorum nomine scripserint. Sed & Manichæi, qui ab Andreæ discipulis de rebus gestis à Ponto in Græciam scripta erant, alia addentes, alia verò detrahentes corruperunt.*

n. 43. *Tractans Innocentius Papa de his commentitiis Apostolorum Actibus, Autores, qui eos confinxerunt, prodit, dum ad Exuperium scribens, hæc ait. Cætera, quæ sub nomine Matthæi, sive Jacobi minoris, vel sub nomine Petri & Johannis, quæ à quodam Leucio scripta sunt, vel sub nomine Andreæ, quæ à Nexocharide & Leonide Philosophis, & sub nomine Thomæ, & si quæ sunt alia, non solùm repudianda, verum etiam noveris esse damnanda.*

Ann. 69. n. 34. *Postquam de Petri Martyrio atq; uxoris, nec non filiæ ad Deum transitu actum est, de germani ipsius, Andreæ scil. glorioso per crucem quoq; consummato Martyrio ut dicamus, instituti ratio à nobis videretur exigere, sed cunctabunda diu hæsit oratio, Apocryphorum præpedita timore, quò minùs liberè, ut assolet in rebus certâ fide exploratis ac veris, hactenus prosilierit.* (At si liber passionis Andreæ esset *fidei prorsus indubitatæ ac in singularem autoritatis arcem receptus*, ut loquitur Bellarminus, liberè de tota re Baronius pronuncia-

re

re non fuisset veritus. Sed vidit, nullum ex veteribus, ante Petrum Damiani, qui circa Annum 1060. floruit, & quo antiquiorem hujus libri testem Bellarminus producere non potuit, hujus libri mentionem facere. Pergit igitur) *Quòd enim inprimis ad tempus spectat, quo potissimùm Anno passus sit, apud antiquiores nulla prorsus mentio reperitur, quid autem aliquis ex recentioribus pro animi arbitrio dixerit, absq; ulla testificatione majorum, fides incerta sequatur Autorem, haud enim libenter illius vestigia assectamur, quem in obscuro atq; invio tramite dux certior ac tutior non praecedat. Illud tantùm de Andreae Martyrii tempore in passionibus Apostolorum, quas qualescunque sint, ante Gelasii Papae tempora lectitari consuevisse, certum est, licuit reperiisse, ipsum scil. post Petrum coronatum esse Martyrio, licet quoto Domini anno, vel sub quo Imperatore, inexploratum penitùs relinquatur, illic enim ipsi à Johanne Apostolo per visum dictum habetur post ascensum Petri, Andrea poculum Petri bibiturus es? haec ibi. De reliquis autem, quoniam passionis Andreae Acta à Manichaeis corrupta, ab eisdemq; citari solita fuerunt, remansit eorum, ut Augustinus lib. de fide contra Manich. cap. 38. declarat, exemplo, in Ecclesia dubia fides.* (Quod Baronius subjungit: *Quae verò de Andreae Martyrio in Epistola Presbyterorum Achaiae habentur expressa, digna existimata sunt, ut in Ecclesiis recitentur;* illud non satis congruit praecedentibus. Si enim reliqua Apostolorum Acta propterea, quòd testificatione veterum destituuntur, fidei sunt dubiae, utique etiam propter eandem causam de libro Passionis Andreae idem omninò statuendum.)

Whitus Scriptor Pontificius non ignobilis Diacosion Martyr fol. 3. (citante Roberto Coco in Censura Scriptorum quorundam veterum pag. 54.) atro carbone hunc librum notat, sic scribens:

Sed sit Apocryphum, (ut est absq; controversia,)

Quod Divus Andreas locutus ad Patres
Memoratur, ante turbidum Proconsulem.
Ego (inquit) Aegea Deo rerum optimo
Omni die sacrifico.

2. Quòd in hoc libro quaedam continentur, quae Pontificiis probari non possunt.

Dicit Autor: *Spiritum sanctum procedere ex Patre, in Filio verò permanere.* Atqui id sapit haeresin Graecorum processionem Spiritus sancti à Filio negantium, propter quam, Bellarmino lib. 2. de Christo cap. 30. judice, *in miserrima servitute degunt, gravissimumq; jugum captivitatis perferre coguntur.*

Dicit Autor: *Aegeam praecepisse, Andream cruci affigi, mandans hoc quaestionariis, ut ligatis pedibus & manibus q. in equuleo tenderetur, ne clavis affixus citò deficeret, sed cruciaretur potiùs longo cruciatu.* Sed Bellarminus lib. 2. de Imagin. cap. 27. contrarium statuit, videlicet *Andream clavis fuisse fixum.* Ergò Presbyteri & Diaconi Ecclesiarum Achaiae non possunt esse hujus libri Autores, cùm profiteantur, *se passionem Andreae scribere, quam oculis suis viderant.*

Coronidis loco notetur, quòd sententiae nostrae, quâ Liturgias Apostolorum Apocryphas esse statuimus, praeter specialia hactenus allata, tria in genere suffragentur.

1. Quòd Gregorius libr. 7. Registri cap. 63. & alii suo loco in artic. de Missa citandi statuant, *morem Apostolorum fuisse, ut ad ipsam solummodò orationem Dominicam oblationis hostiam consecrarent.* (Ac in his Liturgiis, quæ sub Apostolorum nominibus venditantur, longè major apparatus extat.)

2. Quòd Presbyteris soli Dei confitendum fuerit, non Sanctis vel Angelis; populo calix Eucharisticus distribuẽdus, ac sacra linguâ vernaculâ celebranda, si Liturgiis sua debet apud Pontificios constare autoritas.

3. Quòd Bellarminus lib. 4. de Eucharist. cap. 13. §. Neque obstat &c. tale quid afferat, quo ad omnia, quæ ex Liturgiis Apostolorum extra Scripturam Pontificii proferunt, responderi potest. *Neque obstat*, inquit, *quod Græci objiciunt, in Liturgia S. Jacobi & aliorum Patrum hæc verba haberi, Fiat hic panis corpus Christi tui. Nam non omnia, quæ in Liturgia habentur, depromta sunt ex Domini exemplo aut præcepto. Constat enim multa esse addita ab aliis. Itaq; probare debent Græci, illa verba ex Domini dictis aut factis manasse. At non possunt.*

(Eodem modo Bellarmini exemplo argumenta negativa ex Scripturis ducta Traditionibus illis Liturgicis opponere possumus, dicentes Pontificiis. Probare debetis, quæ contra nos defenditis, ex Domini dictis, aut factis manasse. At non potestis.)

CAPUT IX.

DE EPISTOLIS DECRETALIBUS *Pontificum.*

NON solùm sub Apostolorum, sed etiam Romanorum Episcoporum nominibus Apocrypha & supposititia quædam scripta sunt edita, quorum autoritate Primatum Romanæ Sedis, & alia dogmata Papalia Romano-Catholici probare conantur. Esto igitur

Thesis generalis. *Epistolæ Decretales Pontificum sunt Apocryphæ & supposititiæ.*

Ἔκθεσις. Anno 1592. prodiêre Romæ *Decretalium Epistolarum libri tres*, referente Possevino in Apparatu sacro in verbo *Decretalium.* Harum aliquot dicuntur scriptæ à Romanis Episcopis, qui primis trecentis paulóque ampliùs post Christum natum annis vixerunt, videlicet à *Clemente, Anacleto, Evaristo, Alexandro, Sixto, Telesphoro, Higino, Pio, Aniceto, Sotere, Eleutherio, Victore, Eusebio, Zepherino, Calixto, Urbano, Pontiano, Antero, Fabiano, Cornelio, Lucio, Stephano, Sixto II. Dionysio, Felice I. Gajo, Marcellino, Marcello, Eusebio, Melchiade & Sylvestro I.* quæ omnes habentur tom. 1. Conciliorum edit. Petri Crabb. Ann. 1551. & Severini Binnii Ann. 606.

Antithesis. Hæ Epistolæ creberrimè citantur à Pontificiis, tùm in aliis, quæ ipsis cum nostra Ecclesia intercedunt controversiis, tùm verò cumprimis in quæstione de Primatu Sedis Romanæ. c. Si Romanorum dist. 19. *Si Romanorũ Pontificum Decreto cæterorum opuscula tractatorum approbantur vel reprobantur, ut quod verè Sedes Apostolica probaverit, hodie*

se-

teneatur acceptum; quod reprobaverit, inefficax habeatur, quantò potiùs ea, quæ pro sanis dogmatibus & necessariis fidelium moribus diverso tempore scripsit, debent ab omnibus magnâ reventiâ assumi? Et postea: *Restat, quòd omnes Decretales Epistolæ Romanorum Pontificum sunt recipiendæ. Inter Canones ipsos Leonis Papæ capitulũ est permixtum, quo omnia Decretalia Constituta Sedis Apostolicæ ita custodiri mãdantur, ut si quis in illa commiserit, noverit sibi veniã denegari. Dicendo aut*[illegible]*nia nullum de Decretalibus prætermiserit, quod non mandaverit custodiendum. Et rursus; dicendo omnium Pontificum Romanorum, nullum ex Prædecessoribus excepit.* Joh. de Turrecremata Card. lib. 2. de Eccl. cap. 108. §. Secundò. *Inter alios articulos, ob quos Joh. Wicleffus in Synodo Constantiensi condemnatus erat, hic erat unus, Decretales Epistolæ sunt Apocryphæ & seducunt à fide, quas tamen Summi Pontifices Nicolaus, Leo, Gelasius, Agatho, Adrianus, jampridem Canonicas esse statuerunt.* Confer eundem lib. 4. part. 2. cap. 9. Franc. Turrianus pro earum autoritate ex professo scripsit, lib. 2. pro Epist. Pont. p. 152. in Præfat. inter cætera sic differens: *Has Epistolas dico antiquitate suâ & totius mundi reverentiâ consecratas, omni gravitate, doctrinâ & sanctitate refertas, & testimonio ac usu posteritatis omniũ seculorũ cõfirmatas.* Alb. Piggius Card. l. 4. Hierar. cap. 9. *Has Epistolas sancti Pontifices plurimi gloriosi Martyres Christi scripserunt.* Quinimò Gratianus in c. Canonicis dist. 19. autoritate quadam Augustini probare nititur, *Decretales Epistolas Pontificum inter Canonicas Scripturas connumerari.* (Ubi tamen glossa agnoscit, *Augustinum non loqui de Pontificum Epistolis, sed de Scripturis sacris.*) c. Decretales dist. 20. *Canonibus Conciliorum eas pari jure exæquari* asserit. Alphonsus de Castro lib. 6. advers. hæreses verbo Ecclesia hæresi 3. *Concilium Constantiense condemnans in sessione octava plures articulos Johannis Wiclephi, hunc inter alios locavit, sub his verbis: Decretales Epistolæ sunt Apocryphæ, & seducunt à Christi fide, & Clerici sunt stulti, qui student eis. Qui articulus simul cum aliis unâ super omnes latâ sententiâ damnatus est.* Idem lib. 1. advers. hæres. cap. 2. *Ut cæteras Decretalium Epistolarum laudes prætereamus, quæ decimâ nonâ distinctione leguntur, vel ista sufficit, quòd universalis Ecclesiæ consensu probantur, quoniam inter cæteros Johannis Wicleph errores condemnatos in Concilio Constantiensi sessione octavâ is unus est, quo sic ait. Decretales Epistolæ sunt Apocryphæ, & seducunt à Christi fide, & Clerici sunt stulti, qui student eis.* Baronius An. 102. n. 6. lectorem ad librum *Turriani* pro autoritate harum Epistolarum scriptum remittit, quod etiam facit Sev. Binnius in not. ad 1. Ep. Clementis. Alph. de Guerero in Thes. Christ. Relig. cap. 3. n. 5. scribit: *Et Decretales Epistolæ vim autoritatis habẽt & in Canonicis Scripturis Decretales Epistolæ cõnumerãtur.* Alph. Mendoza in controv. Theol. q. 4. p. 299. *Romanũ Episcopum in Principatu Petro succedere, docent Anacletus, Evaristus, Alexander I. Sixtus I. Eleutherius, Pius I. Victor, Zepherinus, Marcellinus & c. quorũ Pontificũ Decreta Gratianus diligenter collegit ac fideliter retulit.*

Nostram sententiam probamus ex eo 1. quòd Decretales hæ Epistolæ scateant barbarismis & solœcismis, ex quo manifestum, quòd non sint scriptæ ab illis, quorum nomina præ se ferunt. Nam illo seculo, quo Clemens & alii Episcopi Romani usq; ad Sylvestrum vixerunt, lingua Latina in flore fuit constituta, per-

quam

quam nec barbarè nec incongruè illius gnari sensa animi sui exprimebant, ut patet ex scriptis, non solùm Ethnicorum Plinii, Suetonii, Taciti, sed etiam Christianorum Ecclesiæ Doctorum, Justini Martyris, Tertulliani, Cypriani, Arnobii, Lactantii, Minutii Felicis & aliorum istis συγχρόνων. Barbarismos autem ac solœcismos complures illis Epistolis inesse, patet ex sequentibus flosculis: *De Sacramentis benè intuendis usq; delegavi; Episcopi sunt obœdiendi, non detrahēdi, non sunt respuendi, non insidiandi; non lacerandi, sed portandi & amandi; Boni à malis persequuntur; Cavete vos fratres, ne efficiamini participes malis eorum; Ab hac sede, à sanctis Apostolis tueri Episcopi jussi sunt; Perlatum est ad Sedem Apostolicam aliquos vestrûm nocere fratres velle; Constat non debere refutare escas communes, quas Deus ad cibum tribuit fidelibus; pulsatus super criminibus; judicium ordinabiliter habitum; ponderet unusquisq; sermones suos, & quod sibi loqui non vult, alteri ne loquatur; Anathematizorum vox nulli nocere potest; Potestatem habent ordinare, mutare & inthronizare; ne permittatis eos lacerari in hamo iræ; quod pertinet ad continentiam literarum vestrarum; Sacerdotaliter benedicere; regulariter examinare; agere indisciplinatè; paternas disciplinas injuriare, dependere obtemperantiam; jurgialiter stare; rigorosus tortor modernus; caritativè convenire; à malis se cavere; gaudeo de vestra sospitate; leges se nocentes non suscipere; præsentem fraternam syllabam exposuimus; modernis temporibus Christianitatem suscepistis; prætexatus modus &c.*

2. Quòd una sit omnium Epistolarum istarum phrasis, character unus, cùm tamen tribuantur diversis Episcopis, qui non uno, sed diversis seculis floruerunt. At fieri nequit, tot viros, licet ad similitudinem styli assuefactos, eandem per omnia dicendi formam obtinere. Ab uno igitur rectiùs censentur compositæ & primis illis Episcopis suppositæ.

3. Quòd hæ Epistolæ in citandis Scripturæ locis vulgatam translationem, quam Hieronymi esse volunt, sequantur, quam tamen Pontifices illi, quorum nomina præ se ferunt, videre non potuerunt.

4. Quòd nec Eusebius, nec Hieronymus, nec Damasus, nec Gennadius, nec quisquam eorum, qui ante octingentesimum annum vixerūt, earū uspiam mentionem faciat. (Sixtus Senensis quidem *Damasum harum Epistolarum mentionem facere* asserit, sed si *Manuscriptis potiùs, quàm impressis credatur exemplaribus, nulli Episcopo Romano eas, quæ nunc extant, attribuit Epistolas*, inquiunt Magdæb. Cent. 2. cap. 7. p. 151.)

5. Quòd hę Epistolę id unum sibi propositum & præfixum habeant, ut Primatum Romani Pontificis stabiliant, cùm tamen *ante Concilium Nicenum parvus respectus ad Ecclesiam Romanā fuerit habitus*, teste Ænea Sylvio Epist. 31. Si hæ Epistolæ scriptæ fuissent à priscis illis Romanis Episcopis, utique aliqua earum mentio fuisset facta, vel in Concilio Africano, vel Carthaginensi, in quib. inter Patres Africanos & quosdam ex Romanis Episcopis de appellatione ad Sedem Romanam fuit dimicatum.

6. Quòd illorum meminerunt, quæ temporibus istorum Episcoporum non fuêre in Ecclesia adhuc nota vel usitata.

c. Sa-

c. Sacerdotum de cõsecrat. dist. 2. ex Clemente. *Nulli Laicorum liceat in eo loco, ubi Sacerdotes & reliqui Clerici consistunt, quod Presbyterium nuncupatur, quando Missa celebratur, consistere.* Atqui primis Ecclesiæ temporibus Christiani nondum habuerunt templa. c. Sufficit dist. 1. de consecr. ex Alexandro. *Sufficit Sacerdoti unam Missam in die celebrare.* c. Sancta dist. eâd. ex Telesphoro. *Nocte sanctâ nativitatis Domini Salvatoris Missas celebrent Presbyteri, & Hymnum Angelicum in illis solenniter decantent, quoniam & eâdem nocte ab Angelo Pastoribus est nunciatus*, ubi glossa addit: *Nocte tres Missæ in die natalis celebrantur.* At quis credat licuisse tum temporis Christianis per graves istas persecutiones quotidie Eucharistiam celebrare? quin & vox Missæ Græcis pariter & Latinis Scriptoribus tunc fuit incognita. Præterea, si primis illis trecentis post Christum natum annis hæ Epistolę fuêre scriptæ, qui fit, quòd nuspiam meminerint persecutionum ac lanienarum, quæ tum temporis erant frequentes & quotidianæ? cur nulla in eis continetur exhortatio ad patientiam, ad constantiam, ad preces &c. Sed tantum loquūtur de illis, quæ pacatis Ecclesiæ temporibus congruunt, de Suprematu Ecclesię Romanę, de solenni Clericorum ordinatione, de appellatione ad Sedem Romanam, de Sacerdotibus non lędendis, aut accusandis &c. De vasis sacris, de habitu Clericorum, de templorum ornatu, & aliis rebus in his Epistolis fit sermo, de quib. illis Ecclesiæ temporibus nemo admodum solicitus fuit.

7. Quòd in his Epistolis sine certo scopo & judicio aliquoties integra Scripturæ capita, non solùm ex Canonicis libris, sed etiam ex *Ecclesiastico* Apocrypho libro citentur: Quem morem cùm in Epistolis compluribus observatum videamus, ex eo colligitur, ab uno Authore eas esse profectas.

Plura argumenta qui desiderat, consulat Magdæb. Cent. 2. cap. 7. p. 143.

Nostræ huic sententiæ suffragatur,

1. Quòd quidam agnoscunt, has Epistolas esse supposititias.

Marsilius Patavin. in Defensorio pacis part. 2. cap 28. *Suspecti sunt hi Canones, seu Epistolæ, quoniam in ea, quæ de Sacramentis, vestibus, & vasis ad Jacobum fratrem Domini, & in ea, quæ de cõmuni vita Apostolorũ intitulatur, scribitur, ac si Clemens Jacobo narret ea, quæ Christus cũ Apostolis egit. Hæc autẽ fuisset magna ignorantia, non modò dicã præsumtio Clementis, quòd ea, quæ tantũ audiverat, significare vellet, q. per modũ doctrinæ, illi qui præsens interfuerat & Christum cum Apostolis, quorum unus fuerat, ipse viderat. Quis enim discipulos, qui Hierosolymis erant, meliùs instituere poterat de vita Christi & Apostolorum? Quis de ritu Ecclesiastico plus nosse debuit? an Apostolus, an Successor Apostoli? nemo est, qui dubitet, propter quod ipsæ sunt cum Apocryphis computandæ.*

Nic. Cusanus Card. lib. 3. de Conc. Cathol. cap. 2. *Sunt fortassis etiam quædam alia longa & magna scripta, sanctis Clementi & Anacleto Papæ attributa, in quibus volentes Romanam Sedem, plusquam Ecclesiæ expedit & decet, exaltare, se penitùs & quasi fundant. Si quis omnes illas Scripturas illis sanctis attributas diligenter perlegeret, & eorum tempora ad illa scripta applicaret, ac deinde in opusculis omnium sanctorum Patrum, qui usq; ad Augustinum, Hieronymum & Ambrosium*

fuere, ac etiam de gestis Conciliorum, ubi authentica scripta allegantur, usum & memoriam haberet, hoc invenerit verum, quia nec in illis omnibus Scripturis de illis præfatis Epistolis mentio habetur, & etiam ipsæ Epistolæ applicatæ ad tempus eorum Sanctorum seipsas produnt. Scribitur in Clementis Epistolis, quomodo Papa fuerit & Petri Successor, & post Petri mortem ad sanctum Jacobum has fingitur scriptor misisse Epistolas, qui fuit frater Domini & Hierosolymorum Episcopus, qui tamen octo ante Petrum annos Martyrio vitam finierat. Scribitur quoque, ipsum Clementem Successorem fuisse Petri, & hoc idem in aliis, quæ sancto Anacleto attribuuntur. Quomodo sancti viri Hieronymus, Augustinus, Optatus Milevitanus & cæteri, qui omnium Romanorum Pontificum Catalogum posuerunt, hoc ignorassent, qui Clementem non interserunt, vel saltem non immediatè post Petrum ponunt, si istas Epistolas aut tunc vidissent, aut pro authenticis habuissent? Invenitur insuper in ipsis Epistolis de Episcoporum à Sacerdotibus differentia, quæ longo tempore post hoc, ut Hieronymo & Damaso placet, in Ecclesia orta est.

Autores Historiæ Ecclesiasticæ Magdæburg. Centur. 2. cap. 7. p. 151. adducunt suffragium cujusdam Monachi Kaltheisen appellati. *Quidam Monachus* (inquiunt) *cognomento Kaltheisen, qui ante 60. annos, aut ampliùs hæreticæ pravitatis Inquisitorem egit, in tractatu, An Imperium sit unquā à Romanis ad Græcos translatum? sic scribit: Nunc meo judicio illa de Constantini donatione Apocrypha sunt. Sed fortassis quædam alia longa & magna scripta S. Clementi & S. Anacleto attributa summis Pontificibus, in quibus volentes Romanam Sedem omni laude dignissimam, plusquàm expedit, exaltare, se penitùs fundant, cùm tamen omninò non videantur illorum sanctorum Epistolæ, consideratis contentis in iis. Scribitur enim in Epistolis Clementis, quomodo Papa fuerit & Petri Successor, & post Petri mortem ad S. Jacobum has fingit Scriptor misisse Epistolas, qui fuit frater Domini & Hierosolymorum Episcopus, & est tamen hoc omninò falsum, cùm sit manifestum, priùs Petro Jacobum octo annis finivisse Martyrio vitam. Scribit quoq;, ipsum Clementem Successorem fuisse Petri. Sed hoc idem in aliis, quæ S. Anacleto adscribuntur legitur. Sed si hoc esset verum quomodo sancti viri Hieronymus, Augustinus, Optatus Milevitanus, & cæteri, qui omnium Pontificum Romanorum Catalogum posuerunt, hoc ignorassent, qui Clementem non interserunt, vel saltem non immediatè post Petrum ponunt, si ipsas Epistolas aut tunc vidissent, aut pro authenticis habuisseut? Invenitur insuper in ipsis Epistolis de Episcoporum à Sacerdotibus differentia, quæ tamen longo tempore post hoc, ut Hieronymo placet & Damaso, in Ecclesia orta est. Hactenus Kaltheisen.*

Alphonsus de Castro lib. 6. adversus hæreses verbo Ecclesia hæres. 3. *Johannes Wicleph docuit, Decretales Epistolas esse Apocryphas & nullius momenti, & stultos vocavit eos, qui illis incumbunt.*

Antonius Contius publicus Professor Juris in Academ. Biturigum, in annotat. ad dist. 16. c. Septuaginta, scribit: *Multas supra in præfatione rationes adduxi, quibus omnes Pontificum, qui Sylvestrum præcesserunt, Decretales falsas esse, manifestè ostendi.*

Baronius Anno Christi 102. n. 7. *Mirati sumus, Ecclesiæ hostes* (Magdæburgenses Centuriatores) *omnem admovisse arietem,*

at

atq; adeò laborasse, ut primas illas Decretales Epistolas Romanorum Pontificum fide minuerent, atq; irritas prorsus redderent, perinde ac si his fundamentis tota Ecclesiæ ædificatio inniteretur, quibus convulsis esset protinus collapsura. Absit, ut Dei Ecclesia columna & firmamentum veritatis tantâ veritatis testandæ laboret inopiâ, ut si ex illis petitæ probationes deessent, causâ caderet, cùm tàm in his, quæ spectant ad sincera dogmata statuenda, quàm in iis, quæ pertinent ad rectam disciplinam Ecclesiasticam declarandam, referta habeat locupletißima promtuaria probatißimæ veritatis, cujus nulla prorsus poßit unquam de impostura esse suspicio. Quamobrem consultò quidem, cùm agendum est nobis cum iis de Ecclesiasticis controversiis, ab earundem Epistolarum citatione interdum abstinemus, ne unis his argumentis indigere credamur, quorum acies ipsorum objectionibus retusa videri poßit, cùm ad faciendam vindictam in nationibus & increpationibus in populis, quod habet Psalmus 149. ex sanctæ Ecclesiæ armamentario validiora arma suppetant ac fortiora. Ipsa namq; est turris David, quæ ædificata est cum propugnaculis, mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium, Cantic. 4. ubi inter alia arma gladius ille ejusdem David sententiâ 1. Reg. 21. æstimatur validior, quo aliquando usus esset etiam hostis. In margine annotatur: *Non innitendum Apocryphis.*

(Agnoscit ergò Baronius, aciem argumentorum, quæ ex his Epistolis, utpote Apocryphis, petuntur, videri retusam & validiora arma pro Pontificis Primatu esse afferenda. Confer similem locum apud Baronium Anno Christi 865. qui paulò pòst adducetur.)

Bellarminus in lib. de Scriptor. Eccles. pag. 56. *Epistolæ quinq; Clementis, quæ nunc extant, non carent scrupulo.*

Joh. Gabriel Bisciola in Epit. Baron. tom. 1. p. 72. *Quæ extant quatuor Clementis Epistolæ ab his diversæ, quas commemorat Hieronymus, lib. 1. contra Jovinian. & Epiphan. hæres. 30. non omninò sunt certæ fidei, vindicare tamen eas conatur Franciscus Turrianus Societ. Jesu à calumnia,* (hoc est, conatur tenebras in lucem cōvertere, & pro pipere muscerdam hominibus obtrudere.)

Gretserus lib. 1. de cruce cap. 55. *Ex Epistola Decretali ipsius Eusebii Papæ translatus est canon de crucis Inventione & festivitate, in Decretum Gratiani. Sed quis hæc & similia non videt esse spuria & suppositia?*

Lorinus in Comment. 2. Petr. 1. v. 14. *Difficilem Provinciam suscipit, qui Clementis, quæ modo extant, in omnibus defendere nititur Epistolas.*

In lib. de Eccles. & Polit. potest. edito Francof. Ann. 612. (cujus Autor est Pontificius) p. 21. sic legitur: *Hincmarus Archiepiscopus Rhemensis doctissimus, Hincmaro Laodunensi Episcopo, nepoti suo, respondet, Decretales Epistolas Pontificum, quas ante Synodum Nicenam editas perhibent, exiguæ esse fidei, propterea quòd sacris Canonibus minimè concordent. Videndus Flodoardus* (à Jesuita Sirmondo publicî juris factus) *lib. 3. cap. 22. f. 243. & 244.*

2. Quòd agnoscere coguntur, aliquos errores & corruptelas in has Epistolas irrepsisse.

Bellarminus in Prælectionibus Romæ habitis, ut retulit Rishtonus, has

 Epi-

Epistolas spurias esse docuit. Sic enim ille. *Pro his Epistolis scripsit Pater Turrianus vir doctissimus, at contrariam sententiam veriorem esse puto.* Vide Colloq. Rainoldi cum Harto cap. 8. sect. 3.

Quamvis verò in Prælectionibus jam excusis non tam plenè & luculenter hoc scriptum reperiatur, tamē quod ad summam rei attinet, id ipsum in illis habetur. Sic enim scribit lib. 2. de Rom. Pontif. cap. 14. *Aliquos errores in has Epistolas irrepsisse non negaverim, nec indubitatas esse affirmare audeam.*

Petrus Crabbe Coloniensis, qui Concilia edidit, iisque etiam has Epistolas inseruit, in admonitione ad Lectorem ante Decretalem Epist. Liberii scribit, *exemplarium intolerabilem, nimiamq; differentiam ac depravationem esse.* (Ex tāta exemplarium differentia ac depravatione manifestum est, quòd diu in Ecclesia contemtæ jacuerint, quodque multa in illis sint depravata & corrupta.)

Gratianus in Decreto suo multa Decreta adducit, quę in his Epistolis habentur, sed ea aliis Epistolis tribuit, non iis, quibus in his Epistolis tribuuntur, & quę his adscribit, ea non habentur in eorum Epistolis, ut multis exemplis confirmari potest. (Ex quo apparet, ipsum non habuisse has Decretales, quas hodie habemus, vel eas quę hodie extant ab iis, quas Gratianus habuit, plurimùm differre ac corruptas esse.

3. Quòd agnoscunt, quasdam Decretales à posterioribus in Sede Romana Successoribus esse refutatas. (Si enim indubitatum esset, à priscis illis Pontificibus eas prodiisse, non possent, nec deberent à Successoribus refutari, cùm Pontifices ex hypothesi Adversariorum in Decretis suis sint infallibiles.)

Alphonsus à Castro lib. 1. adv. hæres. cap. 2. *Gratianus in volumine Decretorum in exordio vicesimæ ita dicit: Decretales itaq; Epistolæ Canonibus Conciliorum pari jure exæquantur. Hoc autem vel ex eo convincitur esse falsum, quòd nulla recta ratio patitur, ut regula, quæ à rectitudine deviare potest, ullo pacto æquetur rectissimæ atq; certissimæ, infallibiliq; regulæ.* Et postea: *Decretales illæ Epistolæ per alios posteriores Pontifices, aut per eosdem à quibus missæ sunt, revocari possunt, sicut de multis factum esse constat, pro qua re commune est eorum proverbium: Par in parem non habet imperium. Quâ sententia significare volunt priorum Pontificum Decretis non teneri Pontifices posteriores, quin liberum sit eis, cùm viderint, ea revocare.* Et rursus: *Plurimæ Pontificum Epistolæ Decretales per contrariam consuetudinem abrogantur.*

Melchior Canus lib. 5. Locor. Theol. cap. 5. p. 176. *Neq; ejus generis privilegia novis Ordinibus data certa sunt Sedis Apostolicæ judicia, quibus scil. omnes fideles astringantur. Satis fuerit, si eam habeant autoritatem, quam Epistolæ Decretales, quarum nonnullas constat à posterioribus meliore consilio refutatas, quoniam non ex firmo decreto, sed ex Pontificum opinione prodierunt.*

Bellarminus lib. 4. de Pontif. cap. 14. *Multa in Decretalibus ponuntur, quæ non faciunt rem aliquam esse de fide, sed tantùm Pontificum ea de re opiniones declarant.* (At si ea non prodeunt ex firmo decreto, quæ inserta habentur Decretalibus, de reliquis omnibus pari ratione dicere, vel suspicari potero, quòd ex Pontificium opinione prodierint.)

4. Quòd

4. Quòd [illegible] concedere coguntur hypotheses, quæ novitatem Decretalium arguant.

Lucius III. longo post primos illos Episcopos Romanos tempore, etiam cùm barbaries jam invaluisset, definivit, *ob manifestum in constructione peccatum fidem non adhibendam literis Apostolicis*, unde Glossa elicit, *vitium Latinitatis vitiare rescriptum.* In Decretalibus de Rescriptis, Ad audientiam. (Jam verò in Decretalibus illis Epistolis stylus est spurius, sordidus & barbarus, ut superiùs ostendimus.)

Inter Africanos & Romanos Episcopos de appellatione ad Sedem Romanam olim magna fuit contentio. At si prisci illi Romani Episcopi has Decretales habuissent, vel authenticas judicassent, testimonio earum contra Africanos usi fuissent, cùm nihil prætermittant, quod pro illis videbatur aliquid facere posse.

Leo IV. Pontif. Rom. qui vixit Anno 847. enumerans dist. 20. apud Gratianum c. de libellis &c. Pontificum Decretales, quibus in omnibus Ecclesiasticis judiciis utebantur, meminit tantùm regularum *Sylvestri, Siricii, Innocentii, Zozimi &c. Isti*, inquit, *sunt & per quos judicant Episcopi, & per quos Episcopi simul judicantur & Clerici.* Ex eo colligitur, Epistolas nomine *Clemētis, Aniceti, Soteris, Telesfori, Alexandri &c.* inscriptas, aut Leoni ignotas fuisse, aut nullius apud ipsū & coætaneos fuisse ponderis. Codex ipse Romanus nullas ante Siricium agnovit.

Johannes Sichardus in sua editione habet multò pauciores, quàm sunt in tomis Conciliorum.

Baronius part. 3. tripl. Convers. Angl. cap. 4. n. 29. *Eleutherii Pontif. Rom. Epistolam ad Lucium Britanniæ Regem supposititiam esse, probat ex eo, quòd in illa sint multa Scripturæ loca partim ad rem facientia, ineptè applicata, indigna Eleutherio.* (Si huic argumento aliqua vis inest, labascit etiam harum Decretalium Epistolarum autoritas.)

Urgemus & hoc, quòd hæ Decretales Epistolæ scateant barbarismis & solœcismis. Jam verò *falsa Latinitas vitiat Decretum Papæ*, ut rescripsit Pontifex in Decretal. Gregorii lib. 1. tit. 3. cap. ad audientiam &c.

Argum. Advers. *Epistolas hasce Decretales esse antiquissimas, patet ex eo, quòd Isidorus Hispalensis eas in Collectione sua descripsit. Meminit earundem Concilium Vasense & Ruffinus.* Bellarminus lib. 2. de Rom. Pont. cap. 14.

Respon. Isidorus Hispalensis septimo post Christum natum seculo vixit, fortè igitur circa illius tempora hæ Epistolæ prodierunt, cùm vetustiores Hieronymus, Eusebius &c. nullam earum mentionem faciant.

2. Baronius tom. 9. Ann. 865. num. 5. & seqq. contendit, *Isidorum collectorem cognomento Mercatorem fuisse alium ab Hispalensi Episcopo & multò recentiorem, ac merces ejus*, (sic enim per contemtum aliquoties appellat Decreta ab eo collecta) *primùm in Gallias ex Hispania illatas fuisse operâ Riculfi Moguntini Episcopi, tempore Lotharii & Caroli*, id quod probat ex Hincmari Rhemensis ad Hincmarum Laudunensem Epistola. *Cùm igitur*, inquit, *ante Riculphum Isidori collectionem non noverint Galliæ Hispanis proximæ, mi-*

nius in Italia, conjectura est, Isidorum illum haud ita pridem vixisse atque scripsisse, nempe circa annum Domini 800. cujus collectionem ab antiquis nō adeò probatam, imò tanquam minùs sinceram notatam demonstrat sequentibus verbis. Sed & ab ipsa quidem, inquit, consultò visus est abstinuisse Nicolaus Papa, quippe cùm in his controversiis frequens esset, in quibus de appellatione ad Sedem Apostolicam ageretur, & de illis Epistolis Decretalibus (Clementis & aliorum, qui persecutionis tempore vixerunt) multiplicia suppeterent, eademque fortissima testimonia sanctissimorum Pontificum, eorundemque Martyrum, quorum summa autoritas in Ecclesia esse potest, abstinuit tamen ab illis penitùs, quas saltem dubias intellexisse, non dubium sit, illis tantùm usus, de quibus nunquam in Ecclesia Dei fuerat dubitatum, quòd illis adventitiis & recèns inventis non egeret Ecclesia, cùm eadem ex germanis, sinceris, omninò legitimis, securis, certisque Romanorum Pontificum Epistolis abundanter accipere licuisset. Sed & ipse Benedictus Levita, etsi (ut audisti ab Hincmaro, & ipsemet testatus est in suorum præfatione librorum) ex eadem Isidori collectione accepit multa, tamen benè conscius autoritatem illarum Epistolarum haud adeò constantem, sed nutare admodum, nunquam aliquem illarum citavit Autorem, ut fecit in reliquis, quarum fides constans esset, Romanorum Pontificum Epistolis Innocentii, Leonis, Gelasii, Symmachi atque Gregorii, citans ac nominans earum Autores; sed & magnâ cautelâ, quòd sciret ex eis accepta haud adeò haberi firma, curavit (ut ipse in fine testatur) eadem autoritate Apostolicâ confirmari. Qui autem primus excerpta ex eis Decreta cum titulo edidit Romanorum Pontificum, quorum nomine conferentur, fuit quem diximus: Hincmarus Laudunensis Episcopus, ut apparet ex Epistola seu libro contra ipsum scripto ex Hincmaro Rhemensi, qui eam Laudunensis lucubrationem accipiens, non sine stomachatione legit, quam & in pluribus arguit. Laudunensem verò secuti sunt alii, ut qui sequenti seculo scripsit Burchardus, & post ipsum alii, qui nomina ipsorum Romanorum Pontificum singulis capitibus præfixerunt, quod & omnium novissimus æquè præstitit Gratianus. At verò ex multis eas reddi suspectas Epistolas, quæ dicta sunt secundo Annalium tomo, dum de illis singulis mentio facta est, satis est demonstratum, simulque ostensum, iis non indigere S. Romanam Ecclesiam, ut, si falsitatis arguantur, suis ipsa destituatur juribus & privilegiis. Hæc omnia Baronius Decretalium harum Epistolarum antiquitatem & autoritatem non mediocriter labefactans.

3. Concilium Vasense & Ruffinus non nisi Epistolarum *Clementis* meminerunt, de quibus paulò pòst agetur. Ruffinus, qui eas vertit, etiam librum *Recognitionum* vertit, quem tamen Bellarminus ipse fatetur non esse Clementis in lib. de Script. Eccles. vel certè ab hæreticis corruptum, lib. 5. de lib. arb. cap. 33.

Thesis specialis prima. *Clementis Epistola prima est Apocrypha & supposititia.*

Exthesis. Scripsit *Clemens*, teste Hieronymo in Catalogo illustrium Scriptorum, ex persona Ecclesiæ Romanæ *ad Ecclesiam Corinthi* valde utilem Epistolam, quæ in locis nonnullis tum publicè legebatur. Eam laudant & quædam ejus fragmenta describunt Irenæus libr. 3. cap. 3. Clemens Alexandrinus lib. 4. 6.
&

&7. Stromat. Eusebius lib. 3. cap. 12. Autor quæstionum & responsionum Justino adscriptarum q 74. Ferebatur etiam *secunda* ejus nominis *Epistola*. Sed illa non fuit pari loco cum priore habita. Neutra harum Epistolarum hodie extat, sed in earum locum substitutæ sunt aliæ *quinq;*, duæ ad Jacobum fratrem Domini, reliquæ tres ad discipulos suos. Ex illis multa de verbo ad verbum in Decretis Pontificum sunt excerpta, cumprimis dist 2. 5. 23. 38. &c. Nos omnes illas Apocryphas & supposititias esse dicimus.

Antithesis. In Jure Canonico citantur quædam ex hac prima Clementis Epistola c. In illis dist. 80. c. Diaconi c. Sacerdotes dist. 93. c. Sacerdotes. c. Laici caus. 2. q. 7. c. Beatus Petrus caus. 7. q. 1. c. Te quidem c. Sicut enim caus. 11. q. 1. c. Quicunque c. Si autem caus. ead. q. 3. c. Quid in omnibus caus. 32. q. 7. c. Homicidiorum distinct. 1. de pœnit. Insuper etiam primam hanc Clementis Epistolam citant Hosius in Confess. Petricov. cap. 47. ut probet *auricularem Confessionem;* Bellarminus lib. 2. de Romano Pontif. cap. 14. ut probet *Romani Pontificis Suprematum;* Pamelius in annot. ad Tertullian. de corona militis n. 36. ut probet *exequias mortuorum;* AngloRemenses in annot. 2. Pet. 1. v. 15. ut probent, *Petrum promisisse Clementi Successori suo, se post obitum non desiturum pro illo & pro grege suo orare.* Binfeldus de condit. anim. post mortem §. 5. memb. 3. *Clemens Epist. 1. ad Jacobum fratrem Domini loquitur de purgatorio.*

Nostram sententiam probamus 1. *Petrus* in hac Epistola dicitur *ordinasse Clementem* Successorem suum. Sed veteres testantur, non *Clementem*, sed *Linum* successisse Petro. Augustin. Epist. 165. Hieronym. de Script. Eccles. in verbo Clemens. Optatus Milevitan. lib. 2. de schism. Donat. Irenæus lib. 3. c. 5. Eusebius lib. 3. Hist. c. 2. Epiphanius hæres. 27. Dorotheus in Synopsi, Beda in Martyrol.

2. Clemens in hac Epistola dicitur transmisisse Jacobo plurima descripta in eo libro, sub eo ipso titulo, quē Petrus ei pręcepit pręfigi, h. e. *Clementis Itinerarium.* Sed liber ille, qui Clementis Itinerarium dicitur, infamis est apud veteres.

3. Petrus in hac Epistola memoratur Clementem sic allocutus: *Deprecor te ô Clemens coram omnibus, qui præsentes sunt, ut posteaquam, (sicut Naturæ debitum est) vitæ præsentis finem fecero, Jacobo fratri Domini describas breviter, vel quæ ad initium fidei tuæ spectant, vel etiam quos ante fidem animos gesseris, sed & qualiter mihi ab initio usq; ad finem comes itinerum & actuum fueris.* At Jacobus mortuus est 7. annis ante Petrum, ut colligitur ex Josepho lib. 20. antiq. cap. 16. & Euseb. lib. 2. Hist. Eccl. c. 23. Baronius ipse docet, Jacobum occisum Ann. Christi 63. Neronis 7. Petrum verò Ann. Christi 69. Neronis 13. Ecquis verò credat, Petrum hortatum esse Clementem, ut scribat ad defunctum?

4. In hac Epistola mentio fit *Archiepiscoporum, Metropolitanorum & Primatum*, qui tum temporis in Ecclesia nondum extabant. Decernit, *q; nullus Episcopus ordinari debeat in parvis vicis vel oppidulis, ne in cōtemtū inciderent; quòd in gentiū urbes, ubi antea Archiflamines majores erāt, jubet collocare Patriarchas seu Primates; ubi v. minores, eò Archiepiscopos; in alia v. magna oppida Metropolitanos; in cætera v. Episcopos; quid*

quod in uno oppido non debeant esse duo vel tres Episcopi &c.

At hoc non convenit simplicitati ac statui illorū temporum.neq; enim verisimile est, quòd tùm affectàrint titulos in Ecclesia, cùm de vita propria non essent securi, ac posterius de Constitutione Patriarcharum in locum Archiflaminum, negat ipse Bellarminus lib.1. de Rom.Pont.cap.24.

5. Citantur in hac Epistola diversa loca ex 5. & 14.cap. Esaiæ, in quibus Autor sequitur Hieronymi translationem, qui longo tempore post Clementem vixit.

6. Petrus in hac Epistola vocatur *primitiæ electionis Domini, cui soli primùm Pater Filium revelaverit*. Sed ex Historia Evangelistarum constat, quòd Andreas prior ad Christum venerit, & postea Petrum adduxerit, quodque non solus Petrus, sed cum eo Andreas, & paulò pòst Johannes & Jacobus vocati fuerint.

7. In eadem Epistola dicit Petrus, *Clementem esse primitias eorum, qui per Petrum ex gentibus salvati sunt*. At hoc falsum esse docetur Act. 10.

8. Denique Clemens in suis Epistolis citat nonnulla *ex Evangelio & Epistolis Johannis*, quæ nondum extabant. Scripsit enim Johannes circa Annum 99. annis plus minùs 30. pòst mortuum Petrum.

Nostræ huic sententiæ præter ea, quæ in thesi præcedente generali adducta sunt, suffragatur,

1. Quòd quidam de autoritate hujus Epistolæ dubitant.

Petrus Comestor in Histor. Scholast. in Act Apost. cap.101. *Cum Beda dicat, Jacobum septimo anno Neronis mortuum, palam est, non esse authenticum, quod legitur in Epistola Clementis, qui juxta tenorem illius Epistolæ dicit sibi mandatum à Petro, cui successit in Apostolatu, ut post ejus mortem Jacobo Epistolas destinaret, ut ab eo instrueretur. Sed cùm Jacobus Episcopus mortuus sit septimo anno Neronis, & Petrus vixerit usque ad 14. constat, hoc nihil esse.*

Nicolaus Cusanus Cardin. lib. 3. de Concord. Cathol. cap. 2. *Scribitur in Clemētis Epistolis, quomodo Papa fuerit & Petri Successor, & post Petri mortem ad S. Jacobum has fingitur Scriptor misisse Epistolas, qui fuit frater Domini & Hierosolymorum Episcopus, qui tamen octo, ante Petrum, annos Martyrio vitam finierat.*

Eodem argumento Kaltheisen, Inquisitor hæreticæ pravitatis, autoritatem hujus Epistolæ labefactat, ut vidimus superiùs.

Johannes de Turrecremata in Summa de Ecclesia, lib. 2. cap. 101. *Ad illam objectionem, quæ dicitur esse B. Petri ad Clementem* (intelligit Epistolam primam Clementis ad Jacobum) *respondetur, quòd illa autoritas non militat contra conclusionem nostram, quoniam cùm B. Jacobus multò tempore fuerit mortuus ante B. Petrum, scilicet ad minus octo annos, ut colligitur ex Chronicis, non videtur verisimile, quòd B. Clemens scripserat illam Epistolam post mortem B. Petri B. Jacobo.*

Johannes Driedo de Eccles. Script. lib.1.cap.2. parte 3. *Petrus crucifixus est anno post passionem Christi 37. ex quo consequens videtur, Epistolam, quæ inscribitur* Cle-

Clementis Pontificis Romanæ Ecclesiæ, quæ se indicat scriptam post Petri mortem ad Jacobum fratrem Domini, non esse reverâ ipsius Clementis.

Baronius Anno 69. n. 43. *Epistola, quam in Latinum vertit Ruffinus, falsò inscripta est nomine Clementis ad Jacobum fratrem Domini, quam si Clementis esse germanam dixerimus, ad Simeonem potiùs tunc Hierosolymorum Episcopum, eundemq; fratrem Domini, quàm ad Jacobum, quem longè ante hæc tempora Martyrio functum vitâ cognovimus, scripta fuit.*

Idem Ann. 102. n. 6. *Cùm tàm Hieronymi, quàm etiam Epiphanii, qui Clementis Epistolas probè norant, testimonio, cujusnam argumenti eæ fuerint, satis superq; exploratum habeatur, diversi planè generis esse eas, quæ Clementis nomine habentur, nemo non videt, cùm in illis nulla sit de virginitate instituta narratio, quamobrem illas ab Epiphanio atq; Hieronymo citatas magno Ecclesiæ damno periisse dolendum est. Sed & mirandum, quomodo accidisse potuerit, ut Encyclicæ illæ per totius orbis Ecclesias circumlatæ ac circumlectæ Epistolæ, quarum complura exscripta essent exemplaria, omninò perierint, & quæ ad certas personas missæ essent, mansĕrint integræ & illibatæ, duæ nimirum illæ, quæ ad Jacobum datæ habentur, & quæ ad Julium & Julianum est scripta, ac demum quarta ad Hierosolymitanos missa, qua autem reliqua est ad omnes Episcopos inscripta, æquè Encyclica dici potest, non tamen ex illis, in quibus de virginitate intexta tractatio erat,* (quarum meminerunt Epiphanius hæresi 30. & Hieron. lib. 1. contr. Jovinianum.) *Cujus autem fidei sint ac firmitatis quinq; illæ, quæ ejusdem Clementis titulo notatæ habentur, in his non laboro, tu consule, tum quæ ab aliis, tum quæ à Francisco Turriano lib. 2. adv. Magdaburg. locupletiùs sunt disputata.* (Reipsâ autoritatem & antiquitatem harum Epistolarum Baronius convellit, & tamen ad Turrianum pro Epistolarum harum autoritate strenuè pugnantem Lectorem remittit, quod est ex uno ore calidum & frigidum efflare.)

Antonius Possevinus in Apparatu sacro in verbo Clemens: *Fertur Clemens scripsisse duas Epistolas ad Jacobum fratrem Domini. Sed prior non potest esse Clementis. Nam ejus Epistolæ initio dicitur, Petrum esse mortuum, cùm tamen Hieronymus de viris illustribus dicat, Jacobum obiisse anno septimo Neronis & D. Petrum anno 14. ejusdem.*

Lambertus Gruterus in Clementinis, *demtâ Ecclesiæ autoritate & traditione antiquâ,* dicit, *se velle vehementer ambigere de hac Epistola Clementina.*

Antonius Contius in annot. c. Beatus c. 6. q. 1. ex eo, quòd in hac Epistola sit mentio *Primatum,* colligit, *hanc Epistolam esse adulterinam & commentitiam.*

Severinus Binnius in notis ad 1. Epist. Clementis: *Cùm hæc Epistola scripta sit, ut in fronte & capite illius apparet, post obitum S. Petri, adeoq; post 13. annum Neronis, ad Jacobum fratrem Domini scripta esse nequit, utpote, qui, teste Hieronymo de viris illustribus, septimo anno Neronis Hierosolymis occisus est, adeoq; hac Epistola vel non sit Clementis, vel potiùs ad Simonem, qui etiam frater Domini fuit, scripta sit, & in titulum Epistolæ mendosè vox Jacobum irrepserit.*

Meritò igitur scribit Sixtus Senensis lib. 2. Bibliothec. sanct. verbo Clemens pag. 48. *De prima Epistola Clementis dubitatum est à multis, quia absurdum videre-*

tur, quod in ea scriptum est de Clemente, nimirum suscepisse illum à Petro Romani Episcopatus Sedem, ante quem constat Linum & Cletum Romanæ urbis fuisse Episcopos.

2. Quòd in hac Epistola quædam occurrunt, quæ non possunt probari Pontificiis.

Sixtus Senensis d. l. *Johannes Patriarcha Antiochenus in lib. de potestate generalis Concilii supra Papam conatur ostendere, quòd Romanus Pontifex, etiam extra causam schismatis & hæresis, ab universali Ecclesia possit deponi, allegans verba Clementis, qui in hac Epistola inducit Petrũ ad se ita loquentem. Si enim mundanis curis fueris occupatus, & teipsum decipies & eos qui te audiunt. Non enim poteris ea, quæ ad salutem pertinent, plenius quibuscunq; distinguere, & ex eo fit, ut tu, tanquam qui non docueris, quæ ad salutem hominum pertinent, deponaris. His verbis occurrens Johannes Turrecremensis Presbyter Cardinalis in secundo Ecclesiasticæ summæ volumine cap. 110. rejicit omnem prorsus Epistolæ hujus autoritatem, ut obscuram & dubiam, negans omninò fieri posse, ut Clemens Epistolam hanc post mortem Petri editam scripserit ad Jacobum fratrem Domini, quem Eusebius in Chronicis testatur, decem ferè annis ante obitum Petri occubuisse à Judæis lapidatum, addit quoque perperam haberi in hac Epistola verbum illud, deponaris, pro quo legendum sit, puniaris, ita tamen ut intelligas, Pontificem non ab hominibus, sed à solo Deo puniendum.*

Legitur etiam in hac Epistola, S. Petrum ordinasse Clementem Successorem suum. *Audite me fratres*, inquit Petrus, *Clementem hunc Episcopum vobis ordino, cui soli meæ prædicationis & doctrinæ cathedram trado; in quo adeò propositi tenax fuit Petrus, ut cùm Clemens se ad Petri pedes projecisset, excusans se & declinans honorem cathedræ, S. Petrus respondisse dicitur, pro hoc ne me rogaveris, hoc enim fieri statutum est mihi, & eò magis quòd excusas.* Sed Platina in lib. de vitis Pontificum, Onuphrius in Chronic. Genebrardus & alii statuunt, non Clementem, sed Linum Petro successisse.

Clementi in hac Epistola dicitur à Petro mandatum, *ut omnes vitæ hujus occupationes abjiciat, & ut in nulla alia occupatione inveniatur mundialis negotii occasione perplexus, neq; eum judicem, aut cognitorem secularium negotiorum à Christo ordinatum esse, ne, præfocatus præsentibus hominum curis, non possit verbo DEI vacare.*

(At Pontifex Romanus & ipsius Episcopi negotiis secularibus toti sunt immersi.)

Clemens in hac Epistola dicitur *Jacobo transmisisse plurima descripta in libro, sub eo ipso titulo quem Petrus præcepit ei affigi, id est, Clementis Itinerarium.* Sed liber ille, qui Clementis Itinerarium dicitur, infamis est apud ipsos Pontificios.

Sixtus Senensis lib. 2. Biblioth. sanctæ in verbo, *Clementis odeporicon. Itinerarium Clementis Athanasius in Synopsi, & Leo Papa in Epistola contra Nicetem scriptis Apocryphis annumerant, & Gelasius distinct. 15. inter libros recenset ab Ecclesia reprobatos &c. Hoc proximis annis S. Romanæ Inquisitionis Senatus in Indice damnatorum ab Ecclesia voluminum adscribi jussit.*

Seve-

Severinus Binnius in notis ad vitam Clementis: *Inter alia Clementis volumina recensentur Circuitus Petri decem libris descripti, qui ab aliis interdum Itinerarium Clementis, ab aliis Recognitiones Clementis sunt appellati. Hi cùm insulsis fabulis sint referti, eorumq; usu Patres sibi temperaverint, Gelasius verò eosdem in Concilio Romano inter Apocrypha rejecerit, omnes etiam prudentes consultò ab horum lectione abstinebunt.*

Exceptio Turriani libr. 2. pro Epist. Pontif. cap. 13. *Jacobus ante Petrum mortuus fuit & tamen jussus est Clemens à Petro, ut de morte sua ad Jacobum scriberet. Refert enim Nicephorus lib. 4. cap. 43. Theodosium scripsisse ad Johannem Chrysostomum jam mortuum, ut transferretur Constantinopolin.*

Resp. 1. Bellarmin. lib. de Script. Eccles. p. 383. *non pauci errores in rebus Historicis inveniuntur in Nicephoro, ut ex Annalibus Baronii constat* (ipse enim multis in locis eum, ut *fabulatorem aspernatur, rejicit, confutat*, ut observavit Casaubonus exerc. 1. ad Baron. cap. 12. p. 105.) Maldon. in Præfat. Luc. *Quantum Autor ille mereatur fidei, ab aliis æstimari malo, quàm à me dici, mihi semper audacior est visus.*

2. Si non est absurdum, quòd Clemens ad Jacobum jam mortuum scripserit, absurdum etiam non erit, quòd *Elias jam mortuus ad Regem Joramum scripserit* 2. Paral. 21. v. 12. ex quo aliis invocationem Sanctorum probant, (ostendemus autem suo loco hanc hypothesin esse falsam, ideò κατ' ἄνθρωπον tantùm hæc dicimus.)

Argumentum Turriani, Bellarmini, & aliorum. *Ruffinus Epistolam hanc interpretatus est, ac contradictionem illam, quòd Clemens Petro dicatur in ea succedere, cùm alii Linum Petri Successorem faciant, conciliavit.*

Resp. 1. Baronius Ann. 102. n. 6. *Quòd duæ ex Epistolis Clementis à Ruffino Aquileiensi translatæ dicantur, valde dubito. Nam Gennadius de vir. illustr. cap. 17. de Ruffino agens in cunctis à se è Græco editis versionibus præfationem præponere cõsuevisse testatur, adeò ut, quæ sine prologo reperiuntur esse trãslata, non Ruffini, sed alterius esse opus affirmet.*

2. Severinus Binnius in notis ad 1. Epist. Clement. *Quòd hæc prima & tertia sequens à Ruffino Aquileiensi translatæ dicantur, valde Baronius disputat. Nam Gennadius de Ruffino agens in cunctis à se è Græco editis versionibus præfationem præponere consuevisse testatur.*

Thesis specialis secunda. *Secunda Epistola Clementis est Apocrypha & supposititia.*

Antithesis. Sixtus Senensis lib. 2. Bibliothec. sanctæ tit. Clementis Epistolæ p. 48. *De Clementis Epistolis quatuor (præter primam, de qua hactenus) nihil est, quòd hîc Lectorem admoneam, nisi quòd ex ea, quæ est ad Jacobum secunda, & ea, quæ ad Coepiscopos directa est, & ex ultima, quæ ad Hierosolyma habitatores inscribitur, multa de verbo ad verbum in Decretis Pontificum excerpta sunt &c. quod sanè antiquitatis harum Epistolarum non parvum indicium est.* Citantur quędam ex hac Epistola c. Tribus gradib. de consecr. dist. 1. c. Altaris de consecrat. distinct. 1. c. Nemo per dist. ead. c. Si fortè caus. 17. q. 14. c. Tales dist. 23. c. Sacerdotes caus. 2. q. 7. c. Ecclesias caus. 10. q. 7. c. Ecclesias dist. 1. de consecrat. Insuper eandem citat Bellarminus lib. 4. de Eucharist. cap. 5. pro *asservatione Sacramenti;*

Hosius in Confess. Petricov. cap. 53. pro *unctione Sacerdotum in Ordinatione*; Peresius de Tradition. part 3. tit. de Cœlibatu, pro *cœlibatu Sacerdotum*; Alphonsus de Castro libr. 6. adversus hæreses verbo Exorcismus, pro *benedictionibus altaris & sacrarum vestium.*

Nostram sententiam demonstramus ex eo,

1. Quòd Clemens etiam in hac Epistola scribit ad Jacobum. Atqui ostendimus superiùs, Jacobum mortuum fuisse ante Petrum, ac per conseq. etiam antequam Clemens Romanæ Ecclesiæ præesset, cùm tamen in hac Epistola se *Romanæ Ecclesiæ Præsulem* appellet.

2. Quæ in hac Epistola continentur, non conveniunt statui Ecclesiæ illorum temporum. *Altaris*, inquit, *palla, cathedra, candelabrum & velum, si fuerint vetustate consumta, incendio dentur, quoniam non licet ea, quæ in sanctuario fuerint, malè tractari, sed incendio universa tradantur, cineres quoq; eorum in Baptisterio inferantur, ubi nullus transitum habeat, aut in pariete, aut in fossis pavimentorum jactentur, ne introeuntium pedibus inquinentur. Vestimenta altaris lavari jubet intra Ecclesiam, non extra eam, ne pulvisculus ex corpore Domini decidat.* Item, *De velis januarum cura sit, ne quis negligens aut ignarus ad velum januæ domus Domini manus inconditè tergat, murum stercora inter fragmenta Dominicæ portionis non appareant, neque putrida per negligentiam remaneant Clericorum &c.*

(Ecquis verò credat, Clementem de talibus rebus futilibus ad Apostolum scripsisse?)

3. In eadem Epistola Clemens sic loquitur: *Qualiter tenere debemus de Sacramentis, te ex ordine nos decet instruere*, (quæ omninò sunt ambigua, & intelligi possunt, quasi Clemens debeat Jacobum instruere, aut vice versâ Jacobus Clementem. At accipiuntur priore modo, quia Clementis dicitur Epistola, quâ vult Apostolum Jacobum docere. Absurdissimum verò est, Apostolum remittendum fuisse in Scholam Clementis, ut catechizaretur in doctrina de Sacramentis. Dicitur Clemens ille Pastorem Romanæ Ecclesiæ egisse circa Annum Christi 100. quo tempore Jacobus, si in vivis adhuc superstes fuisset, non minor 100. annis fuisset. Parùm igitur idoneus fuisset discipulus, tùm ob ætatem tantam, tùm quia ipse oculatus testis adfuerat Christo & aliis Apostolis, adeò ut non opus habuerit Clementis instructione.

4. Conclusio Epistolæ sic habet: *Hæc igitur, frater Jacobe, de ore S. Petri jubentis audivi, si quis præcepta hæc non integra custodierit, sit anathema usq; ad adventum Domini nostri Jesu Christi.* (Ecquis verò credat, Petrum tam gravem pœnam in rebus tam leviculis delinquentibus irrogari voluisse, vel tam jejunè de Coapostolo sensisse, ut de reb. tam minutis eum instruere necessarium judicaverit?)

Nostræ huic sententiæ suffragantur,

1. Quotquot Clementis Epistolas in genere pro Apocryphis habent, quorum testimonia adduximus in thesi generali.

Bellarminus de Scriptor. Eccles. p. 57. *Epistolæ quinq;* (Clementis) *quæ nunc extant, non carent scrupulo. Nam constat, S. Jacobum, ad quem scribuntur duæ Epistolæ, obiisse*

obiisse multò ante S. Petrum & tamen in iis significatur Jacobo mors S. Petri.

2. Qui agnoſcunt, non convenire Hiſtoriæ, quòd Clemens ad Jacobum poſt Petri mortem ſcripſiſſe dicitur, quorum teſtimonia adduximus in theſi ſpeciali prima.

Theſis ſpecialis tertia. *Clementis Epiſtola tertia eſt Apocrypha & ſuppoſititia.*

Antitheſis. Ex hac Epiſtola quædam in Jure Canonico citantur. c. Si autem vobis cauſ. 11. q. 3. c. Audire Epiſcopum diſt. 5. c. Nullus Epiſcopus diſt. 38. c. Cunctis fidelibus cauſ. 16. q. 1. c. Hic ergò diſtinct. 1. de conſecrat. Inſuper eandem allegat Catechiſmus Romanus tit. de Bapt. Sacram. *pro quibusdam ritibus*, quibus Pontificii in Baptiſmo utuntur; Pereſius de Tradition. part. 3. tit. de Sacrament. Ordinis, pro *unctione Epiſcoporum in ordinatione;* Stephanus Durantes de Ritibus Eccleſ. Cathol. lib. 2. cap. 6. ut probet, *Miſſas extra ſacratas ædes non eſſe celebrandas.*

Noſtram ſententiam demonſtramus ex eo,

1. Quòd talia etiam in hac Epiſtola continentur, quæ non congruunt Eccleſiæ illorum temporum, quibus Clemens vixit. Docet, *non licere Presbyteris in ſua Parochia Miſſas agere abſq; juſſu proprii Epiſcopi, nec baptizare, nec quicquam abſq; ejus permiſſu facere; prohibet, ne reliqui populi abſcedant à ſua Parochia abſq; ejus permiſſu vel in ea adventantes morari præſumant.* (At Parochiarum diviſio nondum fuit nota primo ſeculo.)

2. Quòd Autor ſcribit: *In aliis locis ſacrificare & Miſſas celebrare non licet, niſi in his, in quibus proprius Epiſcopus juſſerit, aut ab Epiſcopo regulariter ordinato, tenente videlicet civitatem, conſecratus fuerit. Aliter enim hæc non ſunt agenda, nec ritè celebranda, docente nos novo & vetere Teſtamento.* (At horum nihil in Vet. vel Nov. Teſtam. occurrit.)

3. Quòd *neminem pro eo, quod ignoravit, judicatum iri* aſſerat, cùm Chriſtus contrarium dicat, *ſervus ignorans voluntatem Domini vapulabit.*

4. Quòd ejectionem Dæmoniorum tribuat Apoſtolorum meritis, cùm Scriptura verbo Dei, fidei & nomini Chriſti eam vim adſcribat.

Noſtræ huic ſententiæ ſuffragatur,

1. Quòd quidam de omnibus Clementis Epiſtolis, adeóque etiam de hac tertia Epiſtola dubitant, ut ſuperiùs vidimus.

2. Quòd Parochiarum diviſionem, cujus Clemens in hac Epiſtola meminit, primo ſeculo ignotam fuiſſe agnoſcunt.

Polydorus Virgilius lib. 4. de rer. invent. cap. 9. *Dionyſius Papa, qui vixit circa annum 261. Parochias, quas dicunt, diviſit.* (At Clemens longè ante Dionyſium obiit, Anno Chriſti 102.)

3. Quòd pleraque, quæ in hac Epiſtola leguntur, occurrunt in *libris Recognitionum Clementis*, ad quos Autor disertè provocat, his verbis: *De quibus & B. Petrus inſtructor & ordinator noſter, & Princeps Apoſtolorum manifeſtè cunctos audientes inſtruebat, dicens. Videntur mihi, qui loquuntur verba veritatis, & qui illuminant animas hominum, ſimiles eſſe radiis Solis, qui ut proceſſerint & apparuerint mundo, celari ultrà aut occultari nullatenus poſſunt, dum*

non tàm videntur ab omnibus, quàm videre omnibus præstant; ad quem locum Binnius in margine annotat: *Hæc B. Petri Apostoli verba habentur in lib. Recognitionum.*

Johannes Sichardus in argum. hujus Epistolæ: *Quæ in hac Epistola leguntur, hæc eadem leguntur sparsim in Recognitionum libris.*

Lambertus Gruterus Præfat. in oper. Clementis: *Quòd vir doctus Johannes Sichardus sensit, eam collectam esse ex Recognitionibus, idem & ego factum existimo.*

Franciscus Turrianus lib. 5. pro Pontif. Epist. cap. 24. p. 651. *Tertia Epistola Clementis ex bona parte ex sermone B. Petri, qui est in libro quinto Recognit. composita est.* (At *liber Recognitionum* in Indicem damnatorum ab Ecclesia voluminum ab Inquisitoribus rejectus est, ut vidimus superiùs.)

4. Quòd Joh. Sichardus l. d. scribit, *verisimile sibi videri, hanc Epistolam à Studioso aliquo Clementis conscriptam potiùs, quàm ab ipso Clemente.*

Thesis specialis quarta. *Clementis Epistola quarta est Apocrypha & supposititia.*

Antithesis. Hæc Epistola citatur à Peresio de Traditionibus part. 3. tit. de sanct. Trad. f. 109. pro confirmanda *satisfactione;* ab Alphonso de Castro lib. 4. advers. hæreses verbo, Confirmatio & à Bellarmino lib. 2. de Confirm. cap. 3. pro astruenda *Confirmatione;* à Coloniensibus in Censur. Dial. 7. ubi vocant eam *Clementis, cujus à D. Paulo celebris fit mentio.*

Nostram sententiam confirmamus ex eo 1. quòd in hac Epistola legitur. *Bonum est & puritati conveniens, etiam corpus aquâ diluere &c. ubi ista, quæ de foris est purificatio carnis negligitur, certum est, neq; de puritate mentis ac mundiciâ cordis curam geri.* At hoc ad Pharisæorum superstitionem accedit, de qua Marc. 7. v. 3.

2. Quòd ex ipsis simulachris intelligentiæ viam accipi posse asserit. *Si voluissetis,* inquit, *ex his ipsis inutilibus simulachris profectò accepissetis intelligentiæ viam. Certum est, quia per ferrum facta sunt simulachra, ferrum verò per ignem confectum est, qui ignis aquâ extinguitur, aqua autem per Spiritum movetur, Spiritus autem à Deo initium habet. Sic enim dixit Moses Propheta; Et Spiritus Dei ferebatur super aquam.* (At Moses non de creato aliquo Spiritu, sed de tertia Deitatis persona loquitur.)

3. Quòd in hac Epistola occurrunt ἀσυνάρτητα. quale cumprimis illud sub finem: *Sed & illa species castimoniæ observanda est, uti ne passim & libidinis solius causâ cum fœminis coëat quis, sed posteritatis reparandæ gratiâ, quæ observantia, cùm etiam in nonnullis pecudibus inveniatur, pudoris est, si non ab hominibus rationalibus & Deum colentibus observetur. Ergò omnes peccatores sunt & egent auxilio Dei.* (At quomodo hoc posterius cohæret cum priore?)

Nostræ sententiæ, præter generalia superiùs enumerata, in specie hìc suffragatur, quòd quidam agnoscunt, hanc Epistolam esse supposititiam.

Carolus Bovius Præfat. in Constitut. Clement. in harum Epistolarum mentionem incidens scribit, *multa in iis translata ex Itinerario, quæ illarum autoritatem reddunt leviorem, in quibus unum de quotidiana lotione corporum, quasi ea ad mentis mun-*

mundiciem pertineat, est omninò non ferendum. Ebionitæ enim, cùm quotidianos Baptismos haberent, corruptis Clementis libris Petrum fecerunt Baptismorum illorum autorem.

Bellarminus lib. 2. de Confirmat. cap. 7. edit. prim. Ann. 1586. verba faciens de quarta Epistola Clementis, eam *apud nonnullos dubiam, vel etiam suppositítiam esse agnoscit, & quod ad se attinet, fatetur non esse certum, an sit illius, cujus nomen præ se fert.*

Thesis specialis quinta. *Clementis Epistola quinta est Apocrypha & supposititia.*

Antithesis. Citantur quædam ex hac Epistola cap. Dilectissimis caus. 12. q. 1. c. Relatum est dist. 37. Eandem allegant Smythus de Cœlibatu cap. 2. Peresius de Tradition. part. 2. assert. 5. Stapletonus relect. princ. controv. 6. q. 6. concl. 3. ut probent, *oportere ab eo intelligentiam disci Scripturarum, qui à majoribus sibi traditam servavit.* Quin & Peresius de Tradition. part. 3. tit. de sanct. Tradit. f. 88. asserere fuit ausus, neminem Catholicorum de quatuor postremis Epistolis Clementis dubitare. *Licet*, inquit, *nonnulli subdubitent de prima Clementis Epistola, de aliis tamen nemo unquam dubitavit.*

Nostram sententiam demonstramus ex eo,

1. Quòd in hac Epistola communio rerum & uxorum introducitur, *Communia*, inquit, *debent esse amicorum omnia; in omnibus autem sunt sine dubio & conjuges,* unde Christiani JCti ad libros Duareni de sacris Eccles. Minist. p. 66. sic annotant. *Si Epistolas Clementis esse putas, & doctrinam in illis Apostolicam tradi, jubeas ergò uxores esse communes, & hoc jus esse veteris Ecclesiæ doce. Nam id quoq; in iis scriptum est,* quâ de re etiam superiùs egimus lib. 1. p. 2. cap. 2. n. 2.

2. Quòd Autor se oculatum testem dicit Historiæ de Anania & Saphira, quæ in Actis legitur. *Omnes*, inquit, *qui domos vel agros possidebant, vendebant eos, & precia eorum, & reliquas res, quas habebant, offerebant, ponentes ante Apostolorum pedes, sicut nobiscum quidam vestrûm recognoverunt & viderunt: & dividebatur singulis, prout cuiq; opus erat. Ananias autem vir austerus & Saphira uxor ejus, qui mentiti sunt Apostolis de precio agrorum suorum, quos vendiderant, nobis præsentibus in conspectu omnium circumstantium à conspectu Apostolorum propter peccatum eorum, & mendacium, quod fecerunt, mortui delati sunt ambo.* At huic rei gestæ non potuit interesse Clemens. Refertur enim ad annum trigesimum quartum Christi, hoc est, primum post ejus mortem. Ac Clemens Petrum primùm vidisse dicitur in Recognitionibus annos plus minus septem ab eadem morte.

Nicephorus lib. 2. cap. 35. & alii testantur, Clementem à Petro sub Nerone demum conversum fuisse.

Huic nostræ sententiæ, præter ea, quæ in genere superiùs adducta, suffragantur,

Marsilius Patavinus in Defensorio pacis part. 2. cap. 28. *Epistola, quæ intitulatur ad Jacobum fratrem Domini, valde suspecta est propter contenta in ea &c.*

Christianus Massæus in Chronic. lib. 9. pag. 114. post multas rationes, quibus hanc Epistolam non esse Clementis

pro-

probat, sic concludit: *Est infelicis Nicolai aut alicujus Sectatorum ejus, quos inter primos hæreticos legimus.*

Bellarminus lib. 3. de Bonis Operibus in partic. cap. 11. *Initio Epistolæ fingitur Clemens Romanus Episcopus scribere fratribus habitantibus in Jerusalem cum Jacobo. At Jacobus obiit septem annis ante Petrum, & Clemens non fuit Romanus Episcopus nisi post Petrum, ut colligitur ex libro S. Hieronymi de viris illustribus, & ex omnibus Historicis, qui res Ecclesiæ conscripserunt. Deinde laudat fictitius iste Clemens communionem uxorum, quod Nicolai potiùs hæresiarchæ, quàm S. Clementis dogma fuisse, extra controversiam est. Deniq; totus hic locus, de communione rerum & uxorum, translatus est in hanc Epistolam ex 10. libro Recognitionum, ubi ista secundùm Philosophiam Platonis dicuntur à Faustiano Ethnico, & ab ipso S. Clemente refelluntur. Quis igitur credat, ea nunc à S. Clemente tradi Christianis, quæ ipse idem alibi ab Ethnicis disputata refutavit?* Concludit igitur, *Epistolam hanc vel non esse Clementis, vel ab aliquo valdè corruptam ac depravatam.*

Thesis specialis sexta. *Anacleti Epistola prima est Apocrypha & supposititia.*

Anthithesis. Citantur quædam ex hac Epistola c. Beatus caus. 3. q. 4. c. Scimus dist. 43. c. Nihil illo dist. 83. c. Episcopus distinct. 1. de consecrat. c. Ille procul dubio distinct. 93. c. Qui abstulerit caus. 12. q. 1. c. Qui Christi pecunias; ibidem. c. Qui rapit caus. 12. q. 4. c. Unaquæque caus. 3. q. 6. c. Omnis oppressus caus. 2. q. 6. Eandem citant Peresius de Tradit. part. 3. tit. de Tradit. Sacrament. fol. 89. & alii, ut probent, *Epistolam primam Clementis ad Jacobum fratrem Domini esse genuinam;* Albertus Piggius lib. 6. Hierarch. cap. 6. & Stapletonus relect. controv. 3. q. 7. conclus. 1. ut probent, *licere ex toto orbe appellare ad Sedem Romanam.* Bellarminus libr. 1. de Rom. Pontif. cap. 23. ut probet, *solum Petrum à Christo ordinatum fuisse Episcopum, reliquos verò Apostolos à Petro fuisse ordinatos.* Peresius d. l. scribit: *Neminem in Ecclesia de hac Epistola dubitasse, esse eam scriptam ab Anacleto, qui Petrum vidit, & ab eo est Presbyter ordinatus.* Piggius d. l. scribit: *Nihil esse, quòd nunc quisquam de illius fide dubitet, cùm eam agnoverit ut suam universa Ecclesia Dei per mille abhinc annos.* Severinus Binnius tom. 1. Concil. in notis ad hanc Epistolam: *Anacletum duas Decretales Epistolas omni sapientiâ plenas conscripsisse vetustum quoddam exemplar Manuscriptum libri Pontificalis testatur, quod ubi sit, & unde acceptum fuerit, vide Turrianum* lib. 5. cap. 20. contra Magdæb. Alphonsus de Castro, cùm lib. 6. advers. hæreses verbo Episcopus, testimonium quoddam ex Epistola Anacleti adduxisset, subjungit: *Hæc Anacletus Papa & Martyr, qui quartus à B. Petro Apostolo Ecclesiæ Catholicæ præsedit. Huic soli magis crediderim, quàm mille Wiclephitis, imò magis quàm Hieronymo & Augustino, aut cuivis alii recentiori, quantumlibet sancto, & docto. Nam præter vitæ sanctitatem, quam Martyrium maximè commendat B. Apostolos vidit, & à B. Petro Apostolo Presbyter fuit ordinatus.* Idem lib. 12. verbo Papa adducit Anacletum pro astruendo *Pontificis Primatu.*

Nostram

Nostram sententiam probamus. 1. Autor ejus Clementem antecessorem & prædecessorem suum nominat. Sed Anacletus potiùs fuit Clementis antecessor, teste Ignatio in Epist. ad Mariam Cassibolitam, Irenæo lib. 3. cap. 3. Tertulliano lib. 3. carm. adv. Marcion. Eusebio lib. 3. Hist. cap. 14 Epiphanio hæres. 27. 2. Multa in hac Epistola citantur ex Clementis Epist. 1. At illa Clemētis est suppositititia. 3. Fictitius iste Anacletus decernit, *si qua difficilis quæstio oriretur, eam referri debere ad Sedem Romanam.* Atqui Anacletus mortuus est sub Domitiano, quo tempore Johannes Apostolus adhuc erat in vivis. Ad Johannem igitur Apostolum potiùs difficilium quæstiōnum decisionem deferre debuisset. 4. allegans quædam ex cap. 4 prioris Epistol. Petri & ex aliis Scripturæ locis utitur vulgatâ translatione Latinâ, quæ tunc nondum extabat. 5. citatur in hac Epistola totum caput tertium primæ Epistolæ Johannis verbatim nullâ intentione, ex quo apparet, autorem illius Epistolæ fuisse virum judicii non magni. 6. Constitutio illa de Episcopi præsentibus Presbyteris sacrificio non congruit isti seculo. *Episcopus* inquit, *Deo sacrificans testes secum habeat & plures, quàm alius Sacerdos. Sicut enim majoris honoris gradu fruitur, sic majoris testimonii incremento indiget. In solennioribus quippe diebus aut septem, aut quinq; aut tres Diaconos, qui ejus oculi dicuntur, & Subdiaconos atq; reliquos ministros secum habeat: qui sacris induti vestimentis in fronte & à tergo, & Presbyteri è regione dextra, lævaq; contrito corde & humiliato Spiritu, ac pronostent vultu, custodientes eum à malevolis hominibus & consensum ejus præbeant sacrificio.* 7. Peregrina judicia ex Ecclesia submovenda esse, probat ex Gen. 19. *Leges*, inquit, *Ecclesiæ Apostolicâ firmamus autoritate & peregrina judicia submovemus. Unde & Dominus mentionem faciens Loth, per Mosen loquitur, dicens. Ingressus es quidem, inquiunt, ut advena, nunquid, ut judices?* At verba hæc sunt Sodomitarum, ex quibus thema istud probari nequit. 8. mentio fit in hac Epistola *Patriarcharum, Primatum, Metropolitanorum &c.* quæ nomina primo Ecclesiæ seculo nondum fuêre nota.

Nostræ sententiæ suffragatur,

1. Quòd Bellarminus lib. 4. de notis Eccles. cap 8. §. 1. scribit. *Epiphanium hæresi 27. quæ est Carpocratis, enumerare ordine Pontifices Romanos.* Is verò nullius Anacleti post Clementem meminit. Et tamen Anacletus in hac Epistola Clementem aliquoties suum antecessorem vocat.

2. Quòd agnoscunt, Clementis Epistolam primam esse suppositiam; quæ testimonia superiùs thesi primâ speciali sunt enumerata. Jam verò in hac Epistola Anacleti multa citantur ex 1. Epist. Clementis, cumprimis prolixa illa cōparatio Ecclesiæ cum navi.

3. Quòd statuunt, primam illam Epistolam Clementis, quam Anacletus toties adducit, esse è Græco cōversam per Ruffinum. Petrus Crabb. in notis ad init. Epist. Clem. tom. 1. Concil. Peresius de traditionibus part. 3. Stapletonus in relect. controv. 3. q. 2. artic. 2. concl. 3. Bellarminus lib. 2. de Rom. Pōtif. cap. 14. At quomodo fieri potuit, ut Anacletus in primo seculo adducens Epistolam Clementis, uteretur iisdem

omninò verbis, quibus postea in versione illius Epistolæ usus est Ruffinus in quarto seculo? Si quis velit dicere, *Ruffinum transscripsisse hanc particulam Anacleti in suam translationem*, respōdet Turrianus lib. 5. pro Epist. Pontif. cap. 24. p. 683. *hoc nec verisimile esse, neq; ab Interpretibus fieri solere.*

Thesis specialis septima. *Anacleti Epistola secunda est Apocrypha & supposititia.*

Antithesis. Citantur quædam ex hac Epistola c. Ordinationes dist. 64. c. Ordinationes Episcoporum dist. 75. c. Porro dist. 66. c. Reliqui Sacerdotes dist. 67. c. Accusatio caus. 2. q. 7. c. Ejectionē dist. 80. c. Si Sacerdos caus. 7. q. 1. c. Porrò dist. 84. c. In Novo Testamento dist. 21. c. Provinciæ dist. 90. c. Sanè percussor dist. 45. Eandem citat Bellarminus lib. 1. de Rom. Pont. c 23. ut probet, *Jacobum Apostolum fuisse ordinatum Episcopum Hierosolymitanorum ab Apostolis & non à Christo immediatè*; Gregorius de Valentia in Analysi lib. 2. cap. 9. ut probet *Petri primatum.*

Nostram sententiam probamus. 1. In hac Epistola autor itidem mentionem facit Clementis, ut sui prædecessoris, cū tamen Anacletus fuerit Clementis prędecessor, ut vidimus thesi præcedente. 2. Autor hujus Epistolæ dicit, ab *Apostolis electos esse LXX. discipulos, de quibus Luc. 10.* Sed ex illo ipso loco manifestè patet, Christum ipsum, non Apostolos illos LXXII. discipulos elegisse. 3. in fine Epistolæ autorem Ecclesiastici vocat Prophetam, cùm tamen liber ille non sit Propheticus, & in can. 84. Apostolorum ex numero Canonicorum librorum removeatur. 4. Autor huius Epistolæ dicit, quòd Jacobus cognominatus Justus, fuerit per Petrum, Jacobum & Johannem ordinatus Episcopus Hierosolymitanus. Atqui idem Jacobus, qui statuitur fuisse Episcopus Hierosolymæ, est ille ipse qui conjungitur Petro & Johanni Gal. 2. v. 9. 5. Autor Epistolæ dicit, *Hæc ab antiquis, ab Apostolis, à sanctis Patribus accepimus, sic Apostoli statuerunt & sancta Romana tenet Ecclesia.* Sed quos vocat sanctos Patres, cùm juxta Irenæum, Eusebium & alios antiquiores Anacletus sit à Petro secundus, juxta recentiores tertius? 6. Ritus ordinationis, qui in hac Epistola describitur, de imponēdis quatuor Evangeliis & adhibendo oleo chrismatis, nondum fuit isto seculo usitatus. 7. Quæ hæc συνέχεια, quâ autor Epistolæ concludit. *Christus ipse ejecit vendentes & ementes è templo. Ergò Episcopi non sunt ab hominibus, sed à Deo judicandi?* Item. *Tu quis es, qui judicas servum alienum? Item Dominus per Prophetam loquitur, Deus ultionum Dominus, Deus ultionum liberè egit. Ergò Episcopi ab omnibus portandi, nō lacerandi.* Item. *De talibus servorum suorum detractoribus & accusatoribus ipsa veritas ait. Vulpes foveas habent & volucres cæli nidos, filius autem hominis non habet, ubi caput suum reclinat, id est, in talibus non habitat Dominus, nec ipsi manent in eo.* Item. *Cùm nongentos & ampliùs annos ab Adam usq; ad Abraham vixisse homines legerimus, nullus alius priùs appellatus est Presbyter, id est, Senior nisi Abraham, qui multò paucioribus vixisse annis convincitur. Non ergò propter decrepitam senectutem, sed propter sapientiam Presbyteri nominantur.*

Nostræ sententiæ suffragantur

1. An-

1. Antonius Contius in [redacted]ot.c.Provinciæ dist. 99. *Hac Epistola*, inquit, *falsò affičta est Anacleto, ut monui in præfatione.*

2. Q[redacted]quot autoritatem Epistolarum Decretalium in genere & Anacleti in specie, in dubium vocant.

Thesis specialis octava. *Anacleti Epistola tertia est Apocrypha & supposititia.*

Antithesis. Citantur quædam ex ea c. Episcopi dist. 80. c. Sacrosancta dist. 22. c. Accusatores caus. 3. q. 5. c. Deteriores caus. 6. q. 1. c. Sententia caus. 2. q. 7. c. Tam Sacerdotes caus. 24. q. 3. c. Si inimicus. dist. 93. Eandem citat Bellarminus lib. 2. de Roman. Pontif. cap. 4. ut probet, *Petrum Romæ usque ad mortem Episcopum fuisse*; lib. ejusd. cap. 14. ut probet, *Romanum Pontificem Petro in Monarchia Ecclesiastica succedere*; Costerus in Apolog. part. 2. pag. 48. pro stabiliendis Romanæ Ecclesiæ prærogativis. *Sunt verba* (inquit) *antiqui Pontificis & Sanctissimi Martyris, quem certum est ab ipso Petro Orthodoxam fidem & Catholicam doctrinam accepisse.* Et postea. *Viden' quid Beati Petri discipulus de Romana Ecclesia ab hinc ferè mille quingentis annis scripserit? & tu hæretice ista rides & ridenda proponis? cur non sapis & superbum caput tuum tam antiquæ doctrinæ non submittis?* Severinus Binnius tom. 1. Concil. in not. ad hanc Epistol. pag. 105. *Hæc Epistola quòd trium Patriarchalium Sedium ordinem, ipsumque Patriarcharum nomen à Judæis & à gentibus usurpatum & ab iis cum multis aliis in Ecclesiam feliciter translatum contineat, novatoribus displicet.*

Alphonsus Mendoza in controvers. Theolog. q. 4. pag. 299 *Ab initio nascentis Ecclesiæ fuit omnium fidelium sensus, Romano Episcopo Petri principatum fuisse relictum, quod recentissimi hæretici nunc temporis negant. Sed decretum Anacleti adversus eos præ aliis militat*, dist. 22. c. *Sacrosancta. Fuit verò Anacletus tertius, aut quartus à B. Petro Roman. Episcopus, ut videas quàm sit antiquum & vetustum in Ecclesia, quòd Rom. Episcopus Petri referat dignitatem.*

Nostram sententiam probamus 1. Etiam in hac Epistola autor meminit Clementis, ut prædecessoris, qui tamen Anacleto fuit posterior. 2. multa sunt in ea, quæ in Epistola prima Clementis ad verbum extant. 3. Legitur in hac Epistola, *à Domino concessum esse Petro, ut reliquis omnibus præesset Apostolis & Cephas, id est, caput & principium teneret Apostolatus.* Atqui Cephas Syriacum nomen est, saxeum significans, non Græcum à κεφαλὴ descendens. 4. Dicitur in ea, *quòd Marco in sede Alexandrina successerit Abilius*, sed præcessit Anianus, quem demum secutus est Abilius. 5. dicitur, quòd *Petrus Ignatium creàrit Antiochiæ Episcopum.* Sed inter Petrum & Ignatium Zacheus & Euodius intercesserunt. 6. Affirmat, nec *Christum, nec Apostolos plures instituisse ordines quàm duos, Episcoporum scilicet & Presbyterorum.* Sed in canonibus Apostolorum etiam mentio fit *Lectorum & Cantorum*, ideò aut illi canones non sunt Apostolorum, aut hæc Epistola non est Anacleti. Confer Marc. Anton. de Dom. lib. 3. de Repub. Eccl. cap. 2. n. 2.

Nostræ sententiæ suffragatur,

1. Quòd quidam omnes Anacleti

Epistolas, ac proinde etiam hanc tertiam Apocrypham & supposititiam esse agnoscunt.

Nicol. Cusanus Cardin lib. 2. de Cōcord. Cathol. cap. 34. *Ego illas Anacleti Epistolas Apocryphas credo.*

Antonius Contius in annot. c. Beatus caus. 6. q. 1. *Multa sunt, quæ planè demonstrant, has Epistolas esse confictas.*

2. Quòd primam Clementis Epistolam quidam repudiant. Ex ea enim etiam in hac Epistola quædam citantur.

3. Quòd statuunt, primam illam Epistolam Clementis, quâ Anacletus adducit, esse ex Græco conversam, per Ruffinum, ut vidimus thesi speciali. 6. Atqui Anacletus primo seculo scribens non potuit in citatione Epistolæ Clementis uti illis verbis, quibus in versione illius Epistolæ postea usus est Ruffinus.

4. Quòd expositionem vocis Cephas per caput, quâ Anacletus utitur, repudiant.

Laurent. Valla in Declamat. de donat. Constant. *Cephas dicunt vocari Petrū, quia caput Apostolorum esset, tanquam hoc vocabulum sit Græcum ἀπὸ τῆς κεφαλῆς & non Hebraicum, seu potiùs Syriacum, quod Græci κηφᾶ scribunt, quod apud eos interpretatur Petrus, non caput.*

Johan. Ferus in cap. 1 Joh. *Ridiculum est, quòd quidam volunt Cephas idem esse quod caput, cùm Johannes ipse dicat Cephas Syriacè idem significare quod* Πέτρος.

Thesis specialis nona. *Euaristi Epistolæ duæ sunt Apocryphæ & supposititiæ.*

Antithesis. Euaristi Epistola prima citatur c. Diaconi dist. 93. c. Aliter caus. 3. q. 5. Secunda citatur c. Sicut vir caus. 7. q. 1. c. Audivimus caus. 3. q. 2. c. Non est caus. 2. q. 7. c. Si qui sunt caus. & quæst. iisd. c. Sunt nonnulli ibid. c. Deus omnipotens caus. 2. q. 1. c. Nullum caus. 30. q. 5.

Nostram sententiam probamus ex eo, 1. quòd pro ratione ac statu illorum temporum Episcopos Romanos sub specu subterraneo potiùs delituisse, quàm in sede Papali decreta fecisse certum est. 2. Mandat hic Euaristus, *quòd nulla altaria nisi ex lapidibus consecrari debeant*, cùm ad Augustini usq; tempora & longè pòst altaria ex ligno, non ex lapidibus fieri consueverint. 3. Dicit in Epist. 2. *Ægyptios suos Episcopos pepulisse* At eo loco res Christianorum tunc erant, ut ipsimet nusquam tutò versarentur ob immanem persecutorum crudelitatem. 4. Vult *suas literas per omnes Ecclesias Africanas legi*, ac dicit, *iis Præfectorum literas adjunctas esse.* Epistol. 1. Sed Præfectis sub Trajano Ecclesiam atrocissimè persequentibus cum Episcopis Christianis nullatenus conveniebat. 5. Disputat Epist. 1. contra eos, *qui solum Patrem secluso Filio lucem inaccessibilem habitare* dicebant, quod non convenit primo Ecclesiæ seculo. 6. Epist 2. barbarè sic loquitur, *Episcopi sunt obœdiendi & summopere venerandi, non detrahendi vel lacerandi, aut ejiciendi, sed portandi & amandi.* 7. In eadem Epist. Episcopos vocat *Ecclesiæ sponsos*, quod non congruit exemplo Johannis Baptistæ, qui se amico Sponsi comparat Joh. 3 v. 29. nec Pauli, qui se paranympho confert 2 Cor. 11. v. 2. Soli verò Christo uterque dignitatem Sponsi relinquit. Probat, *non debere ab Episcopo suam Ecclesiam deseri, aut ab Ecclesia Episcopum dimit-*

mitti, quia Christus dixit. Si quis viderit mulierem ad concupiscendam eam, jam mœchatus est eam in corde suo.

Nostræ sententiæ suffragatur

1. Antonius Contius in notis ad c. Aliter caus. 30. q. 5. *Omnia istius Euaristi decreta videri possunt supposititia, ut dixi in præfatione.*

2. Quòd agnoscunt, Euaristum anno 3. Traiani, qui est Christi 112. Pontificatum ingressum. Severinus Binnius in notis ad Vitam Euaristi ex Pontificali Damasi tom. 1. Conc. p. 106. (At Trajanus gravissimam persecutionem contra Christianos movit, ut non sit verisimile, Euaristum decreta de rebus ejusmodi leviculis in sede Papali fecisse.)

3. Quòd in Epist. 1. Euaristus cōsensum parentum in nuptiis liberorum judicat esse necessarium, id quod Pontificiis non probatur. Bellarm. lib. 1. de matrim. cap. 20. & ex eo Binnius d. l. p. 107. excipiunt, *ex honestate & pietate, non autē ex necessitate consensum illum ab Euaristo requiri.* Sed verba sunt manifesta. *Aliter præsumta, non conjugia, sed aut adulteria, aut contubernia, aut stupra vel fornicationes potius quàm legitima conjugia esse non dubitate, nisi voluntas propria suffragata fuerit & vota succurrerint legitima.* Unde Duarenus de nupt. cap. 2. Corasius lib. 1. Miscell. c. 17. Palæot. de spuriis cap. 8. Andr. Pulvæus lib. de nupt. sine parent. consens. non contrah. n. 43. agnoscunt, *in his verbis parentum consensum non solùm de honestate, sed etiam de necessitate requiri.* Confer tract. de Matrim. cap. 68.

4. Quòd Epistola 1. Clementis in his Epistolis citatur, quam supposititiam esse quidam agnoscunt, quorum suffragia adduximus superiùs th. 1.

Thesis specialis decima. *Alexandri I. Epistolæ tres sunt Apocryphæ & supposititiæ.*

Antithesis. 1. Citantur quædam ex Epist. 1. Alexandri c. Si quandoq; caus. 15. q. 6. c. Relatum est caus. 11. q. 1 c. Hi qui Episcopos c. 3. q. 1. c. Si quis caus. 2. q, 7. c. In Sacramentorum dist. 2. de consecrat. c. Nihil in sacrificiis dist. ead. c. Aquam sale dist. ead. Eandem citat Bellarminus lib. 2. de Rom. Pont. cap. 14. pro Monarchia Petri. l. 4. de Euch. cap. 10. pro mixtione aquæ & vini in Calice Eucharistico; lib. 3 de cult. sanctor. cap. 7. pro aqua lustrali.

2 Ex secunda Epistola Alexandri citantur quædam c. Nulli dubium caus. 3. q. 1. c. Ipsi Sacerdotes caus. 1. q. 1. c. Si quis autem dist. 94.

3. Ex tertia Epistola Alexandri citantur quædam c. Summa iniquitas caus. 6. q. 1. c. Nulli dubium caus. 3 q. 1.

Nostram sententiam (præter argumenta generalia, quòd loca V. T. citentur juxta translationē Hieronymi, quòd hæ Epistolæ non contineant consolationem vel doctrinam illi tempori cōvenientem &c.) probamus ex eo 1. quòd prima & secunda Epistolæ dicuntur datæ *Trajano & Æliano Consulibus.* Sed Trajanus & Ælianus nunquam fuére simul Consules; Sed Trajanus & Africanus; Item Ælianus & Verus.

2. In prima Epistol. locus Pauli Heb. 9. v. 19. ad aquam lustralem detorquetur ac loco verborum, *quantò magis sanguis Christi emundabit conscientiam ab operibus mortuis* substituuntur hæc peregrina, *multò magis aqua sale conspersa, divinisque*

precibus sacrata populum sanctificat atq; mandat. 3. In eadem Epistola fusè tractatur quæstio de Trinitate in unitate & unitate in Trinitate, & profitetur Author *se à Patribus accepisse*, quæ ibidem eâ de re tradit. Sed primis ducentis annis doctrina illa nondum tam distinctè tradebatur. Quin imò quæ in hac Epistola de *Deitatis unitate & Trinitate* alternatim disputantur, omnia ad verbum ex Idacii Clari libro contra Varimadum Arianum sunt desumta. 4. In secunda Epistola dictum Propheticum Os. 4. v. 8. *peccata populi mei comedunt*, in alienum detorquetur sensum, videlicet ad demonstrandam Sacerdotum dignitatem, quòd precibus & oblationibus suis peccata populi deleant atque consumant. 5. In tertia Epistola multa insunt barbara. *Cavete vos fratres, ne participes efficiamini malis eorum &c.* 6. Eadem data dicitur *Calend. Maij, Æliano & Vetere Consulibus*, sed Alexandri tēpore nulli tales fuere Consules. 7. In eadem multa ex Mich. 2. & Nahum 1. sine judicio citantur.

Nostræ huic sententiæ suffragatur,

1. Quòd quidam Epistolas has Apocryphas esse agnoscunt.

Azorius Instit. moral. t. 1. lib. 10. cap. 28. *Epistolas Alexandri I. non ita constantem & certam apud omnes autoritatem habere* asserit.

2. Quòd in Epistol. 1. citatur Epistola Clementis ad Jacobum, quam supposititiam esse quidam agnoscunt, ut vidimus thesi 1.

3. Quòd Caranza, qui in Summas Decreta reduxit, ex secunda & tertia Epistola Alexandri nihil collegerit, eo ipso significans, nihil notatu dignum in illis contineri.

4. Quòd agnoscere coguntur, *Trajanum & Ælianum* non fuisse simul Consules, quod tamen prima & secunda Epistola asserunt.

Inde Severinus Binnius pro Æliano substituit Julium Africanum tom. 1. Concil. p. 113.

Thesis specialis undecima. *Sixti I. Epistolæ duæ sunt Apocryphæ & supposititiæ.*

Antithesis. 1. Ex prima Epistola Sixti citantur quædam à Bellarmino lib. 1. de Verbo Dei cap. 8. ut probet, *librum Baruch esse Scripturam Canonicam.*

2. Ex secunda Epistola Sixti citantur quædam in c. In sancta Apostolica dist. 1. de consecrat. c. Si quis vestrûm caus. 2. quæst. 6. c. Quilibet fratrum caus. 8. q. 5. Eandem allegant Baronius anno 142. num. 4. & Bellarminus lib. 2. de Pontif. capit. 31. ut probent, *Sixtum universalis Ecclesiæ Episcopum appellari.*

Severinus Binnius tom. 1. Concilior. in notat. ad 1. Epistol. Sixti pag. 116. *Sixtus duas Epistolas scripsit, quarum postrema, quâ Universalis Ecclesiæ Episcopus inscribitur, novatoribus summopere displicet.*

Nostram sententiam probamus. 1. Datæ dicuntur hæ Epistolæ *Hadriano & Vero Consulibus*. Sed Marianus Scotus & Haloander testantur, Hadrianum & Verum nunquam fuisse in illo officio simul conjunctos, sed cum Vero in illo officio præfuisse Servianum.

2. In prima Epistola *Salomonem* vocat *autorem Ecclesiastici*, cùm tamen constet, *Jesum filium Sirach* ejus autorem esse.

3. In

3. In secunda Epistola Sixtus vocatur *Universalis Apostolicæ Ecclesiæ Episcopus.* Sed hic titulus usurpari cœpit demum post tempora Gregorii sub Bonifacio tertio An. Christi 607.

4. Statutum illud, quòd *vasa sacra non ab aliis quàm à sacratis Dominoque dicatis contrectanda sint hominibus, ne pro talibus præsumtionibus iratus Dominus plagam immittat hominibus,* non convenit illorum temporum statui.

5. Fictitius ille Sixtus sic loquitur. *Patrem igitur, ut superiùs comprehensum est, in divinis literis genitum propriè positum nec legere possunt penitùs, nec probare &c.* Diceres, longam eâ de re disputationem præcessisse, cùm tamen ne verbum quidem.

Nostræ sententiæ suffragatur, præter ea quæ in thesi generali adducta.

1. Quòd Baronius & Binnius agnoscere coguntur, *Hadrianum & Verum* non fuisse simul Consules.

2. Quòd in canone 84. Apostolor: tantùm tres recenseantur libri Salomonis, *Proverbia, Ecclesiastes & Canticum.* Sed in hac 1. Epist. Sixti Salomon etiam Ecclesiastici autor statuitur.

Thesis specialis duodecima. *Telesphori Epistola est Apocrypha & suppositia.*

Antithesis. Citantur quædam ex hac Epistola c. Statuimus dist. 4. c. Nocte sancta de consecrat. dist. 1. c. Sacerdotes caus. 6. q. 1. c. Accusatores caus. 3. q. 5. c. Accusatori caus. 3. q. 9. Eandem citant Pisanus lib. de Abstinentia capit. 7. pro astruendo *jejunio quadragesimali.* Durantes de rit. Eccles. Cathol. lib. 2. cap. 1. n. 6.

Nostram sententiam probamus. 1. Telesphorus ordinat, *ne Missa dicatur ante horam diei tertiam.* Sed certum est, Christianos tunc habuisse antelucanos suos conventus. 2. Occurrunt in hac Epistola quædam ἀσύστατα. *Reliquis temporibus Missarum celebrationes ante horam diei tertiam minimè sunt celebrandæ, quia & eâdem horâ Dominus crucifixus est & super Apostolos Spiritus sanctus descendisse legitur.* Item. *Ab Episcopis Angelicus hymnus pro tempore & loco Missarum solenniùs celebrandus est, atque solenniter recitandus. Ipsi enim, qui proprio ore corpus Domini conficiunt, ab omnibus sunt obœdiendi atque audiendi.* 3. Citantur multa ex Psalmis sine intentione & connexione. 4. Dicitur data *Antonino & Marco Consulibus.* At hi nunquam simul fuere Consules, sed Antoninus & Præseus.

Nostræ sententiæ suffragatur.

1. Quòd Azorius tom. 1. Instit. moral. lib. 10. cap. 18. agnoscit, *hanc Epistolam esse unam ex illis, quæ non ita constantem & certam apud omnes autoritatem habent.*

2. Quòd in canone 68. Apost. jejunii spacium circumscribitur *40. diebus.* Sed in hac Epistola jejunia dicuntur servanda per *integras septem hebdomadas ante pascha.*

3. Quòd agnoscunt, *Antonium & Marcum* non fuisse simul Consules. Vide not. ad hanc Epist. in edit. Conc. Petri Crabb.

Thesis specialis decima tertia. *Duæ Epistolæ Hygini sunt Apocryphæ & suppositiæ.*

Antithesis. 1. Citantur quædam ex prima

prima Epistola Hygini c. Salvo in omnibus caus. 9. q. 3 c. Criminationes caus. 2. q. 7. c. Peregrina caus. 3. q. 6. Eandem citat Baronius Ann. 99. n. 10. ut probet, *Johannis Epistolam primam titulo non caruisse, sed inscriptam ad Parthos, licet postea is titulus exciderit.*

2. Ex secunda Epistola Hygini quædam citantur c. Alieni caus. 3. q. 4.

Nostram sententiam probamus 1. In prima Epistola Hyginus asserit. *Johannis Epistolam scriptam esse ad Parthos*, cùm tamen per totam Ecclesiam inscribatur *Catholica*. 2. Sunt in hac Epistola ἀνακόλουθα. *Qui in Patre manens ubiq; potentiâ suâ consistit, ubi quò à Patre mitteretur, omnimodò non habuit, quoniam nulla pars cælorum ac terræ à conspectu Patris excipitur, ubi secundùm vos à Patre Filius mitteretur? Et Paulus, renovamini, inquit, Spiritu mentis vestræ, & induite novum hominem, qui secundùm Deum creatus est in justitia & sanctitate veritatis. Et ad Hebræos. In eo enim, in quo passus est ipse & tentatus est, potens est & eis, qui tentantur auxiliari.* Quid aliud hæc sunt quàm arena sine calce? 3. Titulus secundæ Epistolæ sic habet. *Hyginus Papa Atheniensibus salutem.* At nomen Papæ eo tempore nondum fuit Episcopis Romanis attributum, nec verisimile est, quòd Græcus Græcis scribens Latinâ linguâ uti voluerit. 4. In eadem Epist. sic scribit. *Apostolicæ sedis jussionibus inobædientem suscipere non possumus.* At nec tum, nec unquam postea Græca Ecclesia obœdiens fuit facta Sedi Romanæ. 5. Dicuntur hæ Epistolæ datæ *Magno & Camerino* Consulibus. At hi nunquam fuêre simul Consules, nec circa hæc tempora fit mentio Consulatus Magni.

Nostræ sententiæ suffragatur.

1. Quòd Hyginus dicitur omnium primus instituisse gradus ordinum. At in can. 25. Apostol. jamdum mentio fit *Cantorum, Lectorum &c.* Severinus Binnius in notis ad vitam Hygini respondet, *hoc non aliter intelligi posse, quàm quod Hyginus Hierarchiæ Ecclesiasticæ jam tempore Apostolorum à Christo Domino constitutæ & à sanctis Patribus ipso antiquioribus comprobatæ, quædam duntaxat injuriâ temporum & scriptorum deperdita addiderit, vel eadem, quæ divino jure instituta & à Patribus comprobata sunt, hac constitutione illustraverit.* Sed verba Pontificalis sunt manifesta. *Hic Clerum composuit & distribuit gradus.*

2. Idipsum, quòd Hyginus dicitur *gradus distribuisse*, pugnat cum Conc. Trident. sess. 23 c. 4. & can. 6. ubi jure divino Hierarchia Ecclesiastica ex Episcopis, Presbyteris & Diaconis constans, dicitur instituta.

3. Quòd agnoscunt, *Magnum & Camerinum* non fuisse simul Consules. Notæ in hanc Epist. in tom 1. Conc. ex edit. Petri Crabb.

Thesis specialis decima quarta. *Pii 1. Epistolæ quatuor sunt Apocryphæ & supposititiæ.*

Antithesis. 1. Ex prima Epistola Pii quædam citantur c. Nosse vos volumus de consecrat. dist. 3. c. Quid enim prodest dist. 82. c. Oves caus. 6. q. 1. c. Si quis verò caus. 3. q. 4. c. Nihil prodest de pœnit. dist 3. c. Nihil enim prodest de cõsecrat. dist. 5. Citat eandem Bellarminus lib. 2. de Rom. Pont. cap. 14. pro *Pontificis Romani Monarchia.*

2. Ex secunda Epistola Pii quædam citantur c. Prædia caus. 12. q. 2. c. Sicut

caus.

cauſ. 17. q. 4. c. Si quis Sacerdotum cauſ. 11. q. 1. Eandem citant Bellarminus d. l. pro *Pontificis Monarchia*; & Baronius An. 167. v. 3. ut probet, *Pium feciſſe ſtatutum, ne prædia divinis uſibus tradita, humanis inſerviant.*

Severinus Binnius tom. 1. Concil. p. 124. *Duas perbreves Epiſtolas Pii ad Juſtum Viennenſem Epiſcopum ſcriptas ex Viennenſi archivo proditas ex tom. 1. Biblioth. ſanctorum patrum Pariſienſ. edit. huc conſultò tranſtulimus. Haſce germanas eſſe ac legitimas cùm rerum argumentum & admirabilis quædam cum rebus geſtis hujus temporis convenientia, tùm ſimpliciſſimus ille antiquitatis candor, cuivis facilè perſuadet.*

Jodocus Coccius tom. 1. Theſauri lib. 5. art. 16. Epiſtolam ſecundam Pii adducit, ut probet *religioſum cultum reliquiarum.* Alphonſus de Caſtro lib. 6. adverſ. hæreſes, verbo Eccleſia hæreſ. 4. adducit Epiſtolam Pii ad Italicos directam, ut probet, *Eccleſiaſticos divitias poſſidere poſſe.* Et addit. *Hunc Pium non poſſunt, ut trecentenarium, (quemadmodum facere ſolet Lutherus) rejicere, quoniam decimus à Petro ſummus Pontifex fuit.*

Noſtram ſententiam probamus. 1. In prima Epiſtola ordinat Pius, *quòd populus non debeat accuſare Epiſcopos, ſed Epiſcopi ſint remittendi judicio Dei*, cùm tamen hoc tempore quilibet plebeius potuerit Epiſcopos Chriſtianos ad Ethnicos Magiſtratus pro lubitu pertrahere. 2. In ſecunda Epiſtola dicit, *quòd ille qui alienaret agros Eccleſiæ, reus fieret ſacrilegii.* At in hac graviſſimæ perſecutionis tempeſtate Eccleſia non abundabat agris vel aliis poſſeſſionibus. 3. In eadem *caput ſextum prioris ad Corinthios* allegatur integrum abſq; ullo judicio aut intẽtione. 4. Magna pars hujus Epiſtolæ à verbo ad verbum deſcripta eſt ex *ſecunda Epiſtola Anacleti*, ut veriſimile ſit, utramq; unum autorem habere. 5. Prima & ſecunda Epiſtola dicuntur datæ *Claro & Severo Conſulibus.* At illi nunquam ſimul fuêre Conſules.

Noſtræ ſententiæ ſuffragatur.

1. Quòd Bellaminus d. l. non audet affirmare, *eas eſſe indubitatas.*

2. Quòd agnoſcere coguntur, *Clarum & Severum* non fuiſſe ſimul Conſules.

3. Quòd *librum Hermæ*, ſive Paſtoris, quem prima Epiſtola Pii commendat inter Apocrypha referendum eſſe agnoſcunt.

Gelaſius c. Sancta Romana diſt. 15. *Liber, qui appellatur Paſtoris, Apocryphus*, Bellarm. de Script. Eccleſ. p. 51. *Hic liber nunquam fuit in canone ſanctorum & divinorum librorum; habet inſuper, aliqua noxia.*

Theſis ſpecialis decima quinta. *Aniceti Epiſtola eſt Apocrypha & ſuppoſititia.*

Antitheſis. Citantur quædam ex ea c. Archiepiſcopus diſt. 66. c. Archiepiſcopus cauſ. 9. q. 3. c. Nulli diſt. 99. c. Si autem cauſ. 4. q. 3. c. Prohibete diſt. 23.

Eandem citat Bellarminus lib. 2. de Rom. Pont. cap. 14. pro *Monarchia Rom. Pont.*

Noſtram ſententiam probamus. 1. Anicetus ex 2. Epiſtol. Anacleti repetit, quòd *Petrus, Jacobus & Johannes fecerint Jacobum cognomento Juſtum Epiſcopum Hieroſolymitanum*, quâ de re quid ſtatuendũ, vidimus ſuperiùs. 2. decernit, quòd *Clerici in vertice radi debeant inſtar coronæ rotundæ.* At inter illas perſecutiones & la-

nienas de rasura nemo cogitavit. 3. Decreta illa, quòd *Episcopus consecrari non debeat à paucioribus quàm à tribus, quòd Archiepiscopus ordinari debeat ab omnibus suis Suffraganeis &c.* non conveniunt statui illorum temporum. 4. Dicitur Epistola data, cùm *Gallicanus & Ruffinus* simul essent Consules. Sed Damasus conjungit Gallicanum & Verum simul, deinde Præseum & Ruffinum.

Nostræ sententiæ suffragatur.

1. Quòd Bellarminus lib. 2. de Monach. cap. 40. ex Clemente Alexandrino, Optato Milevitano, Hieronymo & aliis multis concludit, *Aniceti Epistolam in qua rasura Clericalis fit mentio, non esse prorsus indubitatam, cùm fortè falsum titulum præ se ferat.*

2. Quòd nec apud Baronium, nec apud alium reperiatur, *Gallicanum & Ruffinum* simul fuisse Consules.

Thesis specialis decima sexta. *Soteris Epistolæ duæ sunt Apocryphæ & supposititiæ.*

Antithesis. Ex Soteris Epistola secunda quædam citantur c. Sacratas dist. 23. Eandem citat Durantes de ritib. Eccles. Cathol. lib. 1. cap. 9. ut probet, *thurificationem ab ipsis Ecclesiæ primordiis institutam fuisse.*

Nostram sententiam probamus. 1. Conglomerantur in Epistola 1. aliquot Scripturæ dicta sine ulla connexione. 2. Secunda Epistola mentionem facit Monacharum, quæ istis temporibus nondum notæ. 3. Eadem dicitur data *Cethego & Claro* Consulibus. At hi non fuére simul Consules.

Nostræ sententiæ suffragatur, quòd ex Baronio An. 175. constat, *Cethegum & Clarũ* temporib. Soteris non fuisse simul Consules.

Thesis specialis decima septima. *Eleutherii Epistola est Apocrypha & supposititia.*

Antithesis. Citantur quædam ex ea c. Quamvis liceat caus. 3. q. 6. c. Judicantem caus. 30. q. 5. c. Induciæ caus. 3. q. 3. c. Nihil contra caus. 2. q. 1. c. Si quis Clericus caus. 3. q. 6. c. Caveant caus. 3. q. 9.

Nostram sententiam probamus. 1. Eleutherius, cùm plurima *de primatu Romanæ Ecclesiæ* dixisset, sub finem hæc adjicit. *Hujus rei gratiâ Universalis vobis* (Gallis) *à Christo Jesu commissa est Ecclesia, ut pro omnibus laboretis & cunctis opem ferre non negligatis.* At hæc posteriora destruunt priora. Nam si Gallis commissa est Universalis Christi Ecclesia, quomodo Romanæ Ecclesiæ primatus competit? Excipit Binnius, sensum esse, *quòd omnibus & singulis Ecclesiæ membris jure meritoq́; Universalis Ecclesiæ cura commissa, sicut quodlibet membrum corporis suo munere fungens pro toto corpore laborare dicitur.* At hac ratione tollitur fundamentum primatus, quod aliàs statuitur in illis veterum dictis, in quibus Universalem Ecclesiam Petro & successoribus ejus commissam asserunt. 2. Eleutherius dicit, *quòd terrestria & humana doceant, quæ sint Ecclesiastica atq; cœlestia.* At regnum Christi non est de hoc mundo.

Nostræ sententiæ suffragatur.

1. Quòd Anton. Contius in notis ad c. Judicantem caus. 30. q. 5. Eleutherii Epistolam adulterinam esse probat ex fragmento in d. c. Judicantem. *Hæc enim,* inquit, *sunt verba Constantini Imperatoris in l. 1. C. Theodosian. de judiciis, qui plusquam centum post Eleutherium annis sunt à Constantino*

stantino rescripta, quæ illius Epistolæ fabricator suppresso nomine compilavit.

2. Quòd in princ. Epistol. Eleutherius sic scribit. *Necessarium judicavimus vos instruere, ut escas, quas vitare vos audivimus, irrationabiliter non respuatis. Scitis fratres, legislatorem docuisse, omnia quæ creavit Deus, erant valde bona. Et ipsa per se veritas ait. Non quod intrat in os, coinquinat hominem, sed quod exit de ore. Unde constat, non debere refutari escas communes, quas Deus ad cibos tribuit fidelibus suis.* At hæc non congruunt doctrinæ Papali de discrimine ciborum. Severinus Binnius excipit, hæc *opposita esse Priscillianistis & Montanistis.* Sed rationes, quæ adducuntur, sunt generales.

3. Quòd Baronius Ann. 187. n. 1. & ex eo Severinus Binnius tom. 1. Conc. p. 130. agnoscant, hanc Epistolam esse corruptam. *Epistolam hanc*, inquiunt, *corruptam & adulteratam esse, ea suspicio indicat, quòd ea, quæ de judiciis in ipsa scribuntur, ex constitutione Constantini & interpretatione ad eam apposita, quæ in Cod. Theod. l. 2. de Judiciis extat, superaddita, exscripta & huc translata videntur.*

Thesis specialis decima octava. *Epistolæ duæ Victoris sunt Apocryphæ & supposititiæ.*

Antithesis. 1. Ex prima Epistola Victoris quædam citantur c. Celebritatem dist. 3. de consecrat. c. Accusatus caus. 3. q. 6. c. Si quis caus. 2. q. 6. Eandem citat Bellarminus lib. 2. de Rom. Pont. cap. 14. pro *Rom. Pontificis Monarchia* & lib. ejusd. cap. 31. ut probet, *Romanos Episcopos universalis Ecclesiæ Episcopos esse appellatos.*

2. Ex secunda Epistola Victoris quædam citantur c. Perlatum est dist. 90. Eandem citat Lindanus lib. 4. Panopl. c. 89. ut probet, *licere omnibus Episcopis ad Rom. Pontificem appellare.*

Nostram sententiam probamus. 1. Romanam Ecclesiam vocat *Universalem*, qui titulus usq; ad Bonifacii tertii tempora fuit ignotus. 2. mentionem facit *Primatum, Metropolitanorum & illorum Diœcesium*. Sed Dionysius, qui longè pòst secutus est, nempe Anno Christi 268. primùm introduxit distinctionem Diœcesium & Ecclesiarum. 3. In prima Epistola cap. 50. & 51. Esaiæ; in secunda caput 24. ejusdem Prophetæ, ferè integra citantur absq; ullo judicio & scopo. 4. Eadem data dicitur *Commodo & Gravione Consulibus.* At hi nunquam fuêre simul Consules. 5. Secunda Epistola præpostere incipit cum vocula *enim.*] *Semper enim* (inquit) *in æterno consilio Dei.* An non præclarè & oratoriè? 6. Autor dicit Grammaticâ perquam invitâ, *perlatum esse ad Sedem Apostolicam, aliquos nocere fratres velle.*

Nostræ sententiæ suffragatur,

1. Quòd per totum tempus Victoris *Commodum & Gravionem* simul fuisse Consules apud Baronium non reperimus.

2. Quòd Severinus Binnius corruptionem in prima Epistola agnoscit. Nam *Theophilus Alexandriæ Episcopus, ad quē prima Epistola scripta dicitur, non Victoris tempore, sed sub Arcadio vixit.*

Thesis specialis decima nona. *Duæ Epistolæ Zephyrini sunt Apocryphæ & supposititiæ.*

Antithesis. 1. Ex prima Epistola quædam citantur c. Sicut stellas dist. 28.

c. Primates cauſ. 2. q. 1. c. Detractores cauſ. 3. q. 4. c. Abſens verò cauſ. 3. q. 9. c. Duodecim cauſ. 5. q. 4. c. Ad Romanam cauſ. 2. q. 6. c. Sexaginta diſt. 16.

2. Ex ſecunda Epiſtola quædam citantur c. Præceptum eſt cauſ. 2. q. 2. c. Ordinationes diſt. 38.

Noſtram ſententiam probamus 1. Zephyrinus in prima Epiſtola ſic ſcribit. *Patriarchæ verò vel primates accuſatum diſcutientes Epiſcopum, non antè ſententiam proferant finitivam, quàm Apoſtolicâ fulti autoritate, aut reum ſeipſum confiteatur, aut per innocentes & regulariter examinatos convincatur teſtes, qui minori non ſint numero quàm illi diſcipuli fuerunt, quos Dominus ad adjumentum Apoſtolorum eligi præcepit, id eſt, ſeptuaginta duo.* Sed Paulus 1. Tim. 5. v. 19. *duos vel tres teſtes ſufficere* judicat, ac Evangeliſtæ teſtantur, Dominum non præcepiſſe Apoſtolis, ut eligerent 72. diſcipulos, ſed ipſummet eos *elegiſſe*. Luc. 10. v. 1.

2. In eadem ſic loquitur. *Ad ſedem Apoſtolicam ab omnibus, maximè tamen ab oppreſſis appellandum eſt & concurrendum quaſi ad matrem, ut ejus uberibus nutriantur, autoritate defendantur & à ſuis oppreſſoribus releventur.* Sed tales appellationes eo tempore nondum fuêre uſitatæ.

3. In ſecunda Epiſtola dicitur, quòd *præcepta Impp. ac conſtitutiones legum prohibeant Epiſcopos ab Eccleſiis & propriis ſedibus pelli.* At tempore Zephyrini Imperatores nondum erant Chriſtiani.

Noſtræ ſententiæ ſuffragatur. 1. quòd in prima Epiſtola Zephyrini non pauciores quàm 72. teſtes in cauſa Epiſcopi requiruntur, cùm tamen in can. 74. Apoſt. *duo vel tres teſtes* dicantur ſufficere. (At canones Apoſtolorum recipiuntur à Pontificiis.)

2. Quòd *ſeptuaginta*, vel ut alii Codices legunt, *ſexaginta* Apoſtolorum canones numerantur, cùm tamen Bellarminus tantùm 50. veros Apoſtolorum canones agnoſcat, ut vidimus ſuperiùs, cap. 6.

3. Quòd hæ Epiſtolæ dicuntur *datæ Saturnino & Gallicano* Cõſulibus, cùm tamen temporibus Zephyrini apud Baronium non legantur fuiſſe ſimul Cõſules, unde Binnius pro Gallicano ſubſtituit *Gallum*.

Theſis ſpecialis vigeſima. *Calixti Epiſtolæ duæ ſunt Apocryphæ & ſuppoſititiæ.*

Antitheſis. 1. Ex prima Epiſtola Calixti quædam citantur c. Jejunium diſt. 76. c. Non decet diſt. 12. c. Injuſtum cauſ. 11. q. 3. Eandem citat Bellarminus lib. 2. de bonis operib. in particul. cap. 19. pro jejunio quatuor temporum;

Severinus Binnius in notat. ad 1. Epiſt. *Romanam Eccleſiam matrem & caput eſſe omnium aliarum Eccleſiarum, evidens teſtimonium notatu digniſſimum hîc traditur.*

2. Ex ſecunda Epiſtola Calixti quædam citantur c. Juſtum eſt cauſ. 23. q. 3. c. Conſpiratores cauſ. 3. q. 4. c. Excommunicatos cauſ. 11 q. 3. c. Nullus alterius cauſ. 9. q. 2. c. Nullus primas cauſ. 9. q. 3. c. Sicut alterius cauſ. 7. q. 1. c. Conjunctiones cauſ. 35. q. 2. c. Conſanguineorum cauſ. 3. q. 4. c. Quærendum cauſ. 2. q. 7. c. Accuſatorum cauſ. 2. q. 8. c. Abſente cauſ. 3. q. 9. c. Teſtes per quãcunq; ibid. c. Conſanguinei cauſ. 3. q. 5. Eandem citat Bellarminus lib. 1. de verbo Dei cap. 11. pro aſſerenda *Canonica libri Tobiæ autoritate*; lib. 2. de Rom. Pont.

cap.

cap. 14. pro *Monarchia Romani Pontificis.* Alphonsus de Castro lib 6. adv. hæreses verbo Excommunicatio; ut probet, *excommunicationem esse timendam.*

Nostram sententiam probamus. 1. In prima Epistola Rom. Ecclesia vocatur *mater & caput omnium aliarum Ecclesiarum.* Sed ante Concilium Nicenum parvus respectus habebatur ad Ecclesiam Romanam, ac Hierosolymitana Ecclesia potiùs fuit reliquarum mater. Es. 2. v. 3. 2. In secunda Epistola refutatur, qui negat, *recipiendum esse iterum talem, qui lapsus erat.* At hic error Novati longè pòst Calixti tempora fuit ortus. 3. In eadem Epistola Calixtus sic loquitur. *Sicut alterius uxor nec adulterari ab aliquo, vel judicari, aut disponi, nisi à proprio viro eò vivente permittitur, sic nec uxor Episcopi, quæ ejus Ecclesia vel parochia indubitanter intelligitur, eo vivente absq; ejus judicio & voluntate alteri judicari, vel disponi, aut ejus concubitu frui; id est, ordinatione ullatenus conceditur.* At Scriptura solum Christum Ecclesiæ *Sponsum* vocat.

Nostræ sententiæ suffragatur,

1. Quòd Calixtus in prima Epistola ad tria jejunia, quæ antea erant usitata, quartum addit, ut Bellarminus lib. 4. de Verbo Dei cap. 3. ejus sententiam exponit; vel jejunium quatuor temporũ instituit, ut Polyd. Virgilius lib. 6. de Invent. cap. 3. & Platina in vita Calixti ejus sententiam accipiunt. Contrà verò Pontificii communiter statuunt, jejunium quatuor temporum ab ipsis Apostolis esse institutum. Severinus Binnius in not. ad 1. Epist. *Jejunium quatuor tẽporum non à Callisto Pontifice, sed ab Apostolis institutum esse, præter Leonis testimonium, ipse quoque Callistus hac Epistola indicat, verbis hisce, quod ter in anno apud nos celebrare didicisti, affirmans jam ante sua tempora trium temporum jejunia in Ecclesia servari esse solita, à se verò quarti duntaxat temporis jejunium superadditum esse.* (At si Calixtus jejunium quarti temporis superaddidit, quomodo jejunium quatuor temporum ab ipsis Apostolis institutum?

2. Quòd Bellarminus lib. 2. de Rom. Pontif. cap. 14. scribit, *se non audere affirmare, indubitatam esse secundam Calixti Epistolam.*

3. Quòd delecti viri, qui in Gratiano emendando Romæ operam navarunt, Calixti primi Epistolas rejecerũt, teste Antonio Augustino de emend. Gratiani lib. 2. Dial. 4.

4. Quòd Duarenus lib. 5. de sacr. Eccles. minist. cap. 3. agnoscit, *translationẽ Episcoporum olim non fuisse penes solam Romanam Ecclesiam,* quod tamen Calixtus in 2. Epistola asserit. *Hodie,* inquit *Duarenus, non autem priscis temporibus unius Romani Pontificis arbitrio hæc transferendi facultas omnino commissa est.*

Thesis specialis vigesima prima. *Urbani Epistola est Apocrypha & supposititia.*

Antithesis. Citantur quædam ex Epistola Urbani c. Scimus vos caus. 11. q 1. c. Videntes caus. 12. q 1. c. Res Ecclesiæ ibid. c. Attendendum est caus. 17. q. 4. c. Quibus Episcopi caus. 11. q. 3. c. Omnes fideles de consecrat. dist. 5. Eandem citant Alphonsus de Castro lib 4 adv. hæreses verbo, Confirmatio & Bellarminus lib. 2 de Confirm. cap. 3 ut probent, *Confirmationem esse Sacramentum.* Rursus eam allegat Alphonsus de Castro lib. 6. adv. hæres. verbo Episcopus, ut probet

Episcopum jure divino esse majorem Presbytero, ibid. in verbo Episcopus, ut probet, *Ecclesiam habere potestatem excommunicandi*. lib. 13. in verbo Scriptura hæresi 7. ut probet, *Jacobi Epistolam esse Canonicam*. lib. 14 in verbo Vota, pro astruendis *votis Monasticis*.

Nostram sententiam probamus. 1. Urbanus hic corrigit decretum Apostolorum Act. 4. *Videntes*, inquit, *Sacerdotes summi & alii, atque Levitæ & reliqui fideles plus utilitatis posse afferre, si hereditates & agros, quos vendebant, Ecclesiis, quibus præsidebant Episcopi, traderent, eò quòd ex sumtibus eorum tam præsentibus quàm futuris temporibus plurima & elegantiora possent ministrare fidelibus communem fidem ducentibus, quàm ex precio eorum, cœperunt prædia & agros, quos vendere solebant, matricibus Ecclesiis tradere & ex sumtibus eorum vivere; ipsæ verò res in ditione singularum parochiarum, Episcoporum, qui locum tenent Apostolorum, erant &c.* 2. Oblationes fidelium vocat *precia peccatorum*, cùm unicum peccatorum precium sit Christi λύτρον. 3. De Sedib. Epipiscoporum sic loquitur. *Quòd autem Sedes in Episcoporum Ecclesiis excelsè constitutæ & præparatæ inveniuntur, ut thronus, speculationem & potestatem judicandi & solvendi atque ligandi à Domino sibi datam materiam docent*. At in Concilio Antiocheno, in quo Samosatenus fuit damnatus, Patribus displicuit, *quòd tribunal sibi in excelsioribus collocari in Ecclesia jusserat* 4. Decretum Urbani, *quòd omnia vasa sacra argentea esse debeant*, non congruit statui istorum temporum, uti nec illud in eadem Epistola. *Quòd si quis fecerit*, id est, prædia Ecclesiæ averterit, *post debita ultionis acrimoniam, quæ erga sacrilegos jure promenda est, perpetuâ damnetur infamiâ & carceri tradatur, aut exilio perpetuæ deportationis utatur*. (Nam Urbanus sedem obtinuit Ann. 226. suffectus Callisto recèns Martyri. Itaq; sub Impp. Ethnicis & quidem vigente persecutione.) 5. In hac Epistola Urbani aliquot lineæ de Spiritu sancto totidem verbis extant in Epistola Melchiadis, ex quo constat, unum utriusque Epistolæ esse consarcinatorem. 6. tota Epistola constat ex malè consutis & consarcinatis Scripturæ centonibus, ut aliæ non paucæ. 7. Data dicitur Epistola Urbani Nonis Septembris *Antonino & Alexandro Consulibus* Hoc non congruit Chronologiæ. Nam Calixtus Urbani prædecessor, qui sex ferè annis ante Urbanum fuit Episcopus, secundam suam Epistolam dedit ipsis idibus Octobris iisdem Consulibus; primam verò 11. Calend. Decembris eodem Anno. Si qua fides Baronio, Antoninus & Alexander triennio Consules fuerunt, antequam Urbanus Sedem obtineret.

Nostræ sententiæ suffragatur.

1. Quòd Bellarminus lib. 2. de confirm. cap. 7. verba faciens de Epistolis Clementis, Melchiadis, Eusebii & hujus Urbani, agnoscit, *non esse certum, an sint illi harum Epistolarum autores, quorum nomina præ se ferunt*.

2. Quòd temporibus Urbani apud Baronium non inveniuntur simul Consules fuisse *Antoninus & Alexander*.

3. Quòd Urbanus Sacramentum Confirmationis instituit, quod tamen ab Apostolis administratum esse Pontificii communiter docent. *Omnes*, inquit, *fideles per manus impositionem Episcoporum* Spi-

Spiritum sanctum post Baptismum accipere debent, ut plenè Christiani inveniantur &c. 4. Quòd Baronius ne quidem meminit hujus Epistolæ in vita Urbani.

Thesis specialis vigesima secunda. *Duæ Epistolæ Pontiani sunt Apocrypha & supposititiæ.*

Antithesis. 1. Epistola prima Pontiani ad Felicem Succibronum citatur communiter à Pontificiis, ut probent, *Sacerdotes proprio ore corpus Domini conficere.*

2. Ex secunda Epistola Pontiani quędam citantur, c. Suspectos caus. 3. q. 5. c. Quærendum caus. 2. q. 7.

Nostram sententiam probamus. 1. Prima Epistola scatet barbarismis; laudantur in ea, *qui Sacerdotum causas portabant;* de Sacerdotibus dicitur, *quòd si fortè ceciderint, à fidelibus sint sublevandi & portandi.* 2. Epistola eadem sic finitur. *Christus Jesus Dominus noster æternam gloriam compenset & B. Petrus Apostolorum Princeps, in quorum vos causis impenditis, ipsius gloriæ januam aperiat.* Atqui anile figmentum est, solum Petrum esse janitorem cœlestem, cùm omnibus Ecclesiæ ministris datæ sint claves. Nec verisimile est, hunc sanctum Martyrem Christo adjunxisse Petrum, quasi vitæ æternæ patronum. 3. Idipsum adversatur stylo prædecessoris Clementis. Is in secunda sua Epistola non dicit, Deus & sanctus Petrus, *sed Deus te incolumem custodiat.* Et Anacletus in fine primæ Epistolæ dicit. *Soli Deo Salvatori per Dominum Jesum gloria.* 4. In secunda Epistola sequitur autor corruptam versionem Latinam. *Pax hominibus bonæ voluntatis;* ex quibus verbis colligit, *non mala voluntatis hominibus, sed bonæ pacem à Domino esse datam.* 5. In eadem Epistola 27. & 28. capita Ecclesiastici sine certa intentione citantur.

Nostræ sententiæ suffragantur, quæ in genere de Epistolis his decretalibus superiùs dicta.

Thesis specialis vigesima tertia. *Anteri Epistola est Apocrypha & supposititia.*

Antithesis. Citantur quædam ex hac Epistola c. Mutationes caus. 7. q. 1. c. Facta subditorum caus. 9. q. 3. c. Absit ut quicquam caus. 11. q. 3. Eandem citat Stapletonus contra Hornum Episcopum Winton. lib. 4. f. 468. pro astruendo *Romani Pontificis primatu;* Turrianus lib. 4. pro Epist. Pont. cap. 14. ut fidem astruat quibusdam spuriis sermonibus, qui circumferuntur nomine *Eusebii Alexandrini Episcopi.* Alphonsus de castro lib. 6. adv. hæreses verbo Excommunicatio, ut probet, *Episcopis competere jus excommunicandi.*

Nostram sententiam probamus. 1. Mentio fit in hac Epistola *Eusebii Alexandrini* Episcopi & Felicis Episcopi Ephesini. At circa tempora Antheri Papæ nullus fuit Episcopus Alexandrinus, cui nomen erat *Eusebius*, ut patet ex Nicephoro in Chronologia tom. 7. Biblioth. Patrum, ubi numerans Episcopos Alexandrinos usq; ad Petrum, qui numero fuit quinquagesimus secundus & præfuit Ecclesiæ Alexandrinæ ad ann. 640. nullius tamen Eusebii meminit. 2. multa habet Antherus de *inthronisatione Episcoporum,* quæ materia non congruit illorũ temporũ statui. 3. caput 1 & 2. libri Sapientiæ ac c. 5. Epist. ad Ephes. ferè integra citantur absq; judicio.

No-

Nostræ sententiæ suffragantur, quæ de Epistolis Decretalibus in genere adduximus superius.

Thesis specialis vigesima quarta. *Tres Epistolæ Fabiani sunt Apocryphæ & suppositiciæ.*

Antithesis. 1. Ex prima Epistola Fabiani quædam citantur c. Omnes caus. 3. q. 4. c. Omnes illi caus. 6. q. 1. c. Sicut Apostoli caus. 11. q. 3. c. Si inimicus distin. 63.

2. Ex secunda Epistola Fabiani quædam citantur c. Literis vestris de cons. dist. 3, c. Significastis caus. 1. q. 1. c. Suspectos caus. 3. q. 5. c Sicut Sacerdotes caus. 2. q. 7. c. Deus ergò caus. 3. q. 1. c. Illi qui caus. 6. q 1. c. Episcopi caus. 3. q. 1. c. Statuimus caus. 11. q. 1. c. Qui omnipotentem caus. 21. q. 3. Eandem Epistolam citat Bellarminus lib. 4. de verbo Dei cap. 6. ut probet, *esse aliquas veras traditiones*; Alphonsus de Castro lib. 4. adv. hæreses verbo Confirmatio. Bellarminus lib. de Confirmat. cap. 8. & Bailius in Catech. controv. tract. 3 q. 9. ut probent, *materiam Confirmationis esse oleum mixtum balsamo*; Anglo Remenses in annotat. Actor. 8. v. 10. ut probent *chrisma* in Confirmatione.

3. Ex tertia Epistola Fabiani quædam citantur c. Si quis Episcoporum caus. 3. q 6. c. Si quis judicem caus. 1. q. 6. c. Pulsatus c. 3. q. 6. c. Qui crimen ibid. Eandẽ citat Lindanus lib. 4. panopl. cap. 89. ut probet, *licere omnibus Episcopis ad Rom: Pontificem appellare*. Eodem fine & scopo eã citat Pamelius in annot. ad Cyprian. Epist 55. ad Cornel.

Nostram sententiam probamus. 1. Prima Epistola Fabiani barbarismis scatet. Invenitur ibi *Diaconibus* pro Diaconis; *se nocentes* pro sibi nocentes. *Septem Sub-Diaconos ordinavimus, qui septem Notariis imminerent.* 2. In eadem dicitur *Novatus ex Africa supervenisse & separasse de Christi Ecclesia Novatianum &c.* At hæc post Fabiani tempora cõtigisse, Cyprianus lib. 1. Epist. 3. asserit. 3 In Epistola secunda dicitur, quòd *Christus instituerit chrisma post ultimam cœnam.* De chrismatis consecratione præcipit, *vetus esse cremandum*. Idq; tam seriò præcipit, ut addat. *Si quis his obviare tentaverit, omnem sibi per nos & per omnes rectè intelligentes indulgentiæ aditum intelligat obseratum.* At in Evangelistarum Historia nullum hujus rei invenitur, vestigium. 4. In eadem sæpè repetitur quòd *Episcopi non sint lacerandi.* 5. In eadem Epistola dicitur, *Si à fide deviaverit Episcopus, erit corrigendus prius secretè à subditis &c.* Pro *aliis verò actibus suis magis est tolerandus ab ovibus & subditis suis, quàm accusandus aut publicè derogandus*: Atqui non solum ob pertinaciã erroris, sed etiam ob impietatem vitæ Episcopus ab officio removendus. 6. Quæ in tertia Epistola Fabiani extant à principio usq; ad finem, ea ferè omnia habentur in Epistola 3. Sixti 3. ad Orientales, exceptis paucis ab initio literis. A c describuntur in ea cap. 27. & cap. 28. Ecclesiastici 7. Data dicitur hæc Epistola *Aphricano & Decio Consulibus.* At illi nunquam simul fuére Consules Fabiani tẽporibus. 8. cap. 27. & 28. Ecclesiastici ferè integra sine judicio & scopo in ea citantur.

Nostræ huic sententiæ suffragatur.

1. Quòd Baronius Ann. 238. n. 9. & 10. fatetur, *hanc Epistolam spurium censeri*, nisi

in

in ea corrigantur, quæ de Novati ex Aphrica adventu in ea habentur, cùm ex Eusebio & aliis constet, hæc demum tempore Cornelii esse facta.

2. Quòd Severinus Binnius Baronium, uti solet, secutus in annot. ad 1. Epist. Fabiani tom. 1. Conc. p. 148. sic scribit. *Hæc Epistola aliis spuria, nisi à quibusdam mendis & erroribus expurgetur, aliis non à Fabiano, sed potius à Cornelio scripta esse videtur, cũ ea, quæ de adventu Novati ex Aphrica in ea habentur, non ante Cornelii Pontificis creationem contigisse, testimonio libri Pontificalis & Cypriani satis sit manifestum.* Et postea. *Tutius ac verius esse videtur, prædicta de Novato & Novatiano ab aliquo sciolo superaddita fuisse.* In margine notatur. *Hæc Epistola est corrupta.*

3. Quòd Bellarminus lib. 2. de Confirmat. cap. 8 scribit, *nonnulli volunt, hanc Epistolam esse corruptam.*

4. Quòd in secunda Epistola ovibus conceditur, *Pastorem in fide errantem reprehendere.* At Pontificii communiter negant, Pastorem, etiam in fide errantem, ab ovibus posse corrigi. Bellarmin. lib. 1. de Clericis cap. 28. *Absurdum est, ut ovis Pastorem suum quocunq; modo judicare præsumat.*

5. Quòd Possevinus iu Apparatu sacro in verbo *Fabianus*, Epistolam hanc secundam Fabiani *à quibusdam, velut apocrypham, rejici* asserit.

6. Quòd in eadem Epistola secunda dicitur, *Episcopum in fide errantem ab ovibus quidem reprehendi posse, sed pro aliis actibus suis magis tolerandum, quàm accusandum.* At hoc pugnat cum can. 42. Apostolorum, in quo tale extat decretum. *Si Presbyter additus sit ebriositati aut aleæ, deponendus & non propter solam hæresin.*

7. Quòd Petrus Crabb. tom. 1. Conc. in margine Epistolæ tertiæ Fabiani agnoscit, *ea, quæ à principio hujus Epistolæ usque ad finem habentur, omnia ferè haberi in Decretis Sixti 3.*

8. Quòd ex Baronio constat, temporibus Fabiani *Aphricanum & Decium* non fuisse simul Consules, cùm tamen tertia Epistola illis Consulibus dicatur data.

9. Quòd Fabianus decrevisse dicitur, *ut quilibet tribus vicibus in anno communicet.* Hoc enim pugnat cum can. 9. Apostol. *Communicare eos oportet toties, quoties in Ecclesiam intrant & audiunt Scripturam.*

Frustra igitur Alphonsus de Castro Luthero insultat d. l. sic scribens. *Hunc autorem* (Fabianum) *Lutherus nec velut recentem, aut trecentenarium, ut solet, rejicere potest, quoniam ante mille & fermè trecentos annos sub Decio Imperatore Martyrio coronatus est.*

Thesis specialis vigesima quinta. *Cornelii Epistolæ duæ sunt Apocryphæ & suppositiæ.*

Antithesis. 1. Cornelii Epistolam primam citat Bellarminus lib. 1. de beatit. sanct. cap. 19. pro *invocatione sanctorũ &c.* lib. 2. de Imaginibus cap. 3. pro *translatione reliquiarum.*

Eandem citat Jodocus Coccius tom. 1. Thesauri lib. 1. art. 16. pro *religioso cultu reliquiarum.* Eandem *immeritò de fide & autoritate taxari* scribit Binnius in not. ad 1. Epist. *cùm probatæ fidei testem, Hieronymum, sit adepta.*

2. Ex secunda Epistola Cornelii quædam citantur c. Sacramẽtum caus. 2. q. 4.

c. Nos sanctorum caus. & quæst. iisd. c. Nos Sacramentum ibid. c. Omnia quæ caus. 3. q. 6. c. Sapiens non est caus. 6. q. 1. Eandem citat Ivo lib. 4. decret. ut probet, *Sacerdotes debere appellare ad Sedem Apostolicam.*

Nostram sententiam probamus. 1. Si genuinæ Epistolæ Cornelii, quæ habentur apud Cyprianum Epistol. 46. & 48. & Eusebium lib. 6. Hist. Eccles. c. 42. cum hisce duabus conferantur, magna invenietur styli dissimilitudo, quę evincit, has esse spurias. 2. Stylus est rudis & barbarus nec convenit tanto viro, quem Hieronymus dicit fuisse *eloquentem.* 3. Cyprianus ad Cornelium scribens utitur aliâ translatione, quàm vulgatâ Latinâ. Sed Cornelius sequitur vulgatam translationem, quæ tunc nondum nota nec nata. 4. In prima Epistola sic legitur. *Rogo vos nobis congratulari, quia rogatu cujusdam devotæ fœminæ atq; nobilißimæ matronæ Lucinæ levata sunt corpora Apostolorum Petri & Pauli de Catatumbis. Et primò quidem B. Pauli corpus levatum silentio positum est in prædio prædictæ matronæ viâ Ostiensi ad latus, ubi decollatus est. Postea verò B. Apostolorum Principis Petri accepimus corpus & condecenter posuimus illud juxta locum, ubi crucifixus est, inter corpora sanctorum Episcoporum in templo Apollinis, in monte aureo, in Vaticano palatii Neroniani &c.* At hoc non congruit Historiæ, quæ testatur, Petri corpus ante Cornelii tempora in Vaticano sepultum fuisse. 5. In secunda Epistola sub finem scribitur. *Sacramenta*, (id est, juramenta) *fieri prohibeas.* Et in præcedētibus dicitur. *Hæc frater carißime, ipse Dominus probibet, id est, non debere jurare. Hæc Apostoli maximè omnes, hæc sancti viri prædecessores nostri, qui huic sanctæ Universali Ecclesiæ Apostolicæ præfuerūt ante nos, hæc Propheta & reliqui sancti doctores per universum mūdum dispersi ad prædicandum, juramenta fieri vetant.* At Cornelius tale quid non scripsisset, quippe cui notum, juramenta à Magistratu imposita non esse recusanda. 6. Decrevisse dicitur Cornelius, *ut appellatio fieret ad Sedem Romanam.* Sed Martyr iste nec desiderium nec occasionem habuit primatus affectandi. 7. Secunda Epistola dicitur data *Maximo & Decio Consulibus.* At tempora Cornelij non habuêre tales Consules.

Nostræ huic sententiæ suffragatur,

1. Quòd Gregorius Magnus lib. 3. Epist. 30. ad Cōstantiam Augustam memorat, *paulò post tempus Apostolorum corpora Petri & Pauli à fidelibus è Catecumbis sublata fuisse ac propriis locis restituta, in quibus usque ad suam ætatem fuerint reposita.* At hoc non congruit cum eo, quod in prima Epistola Cornelii dicitur, *corpora Apostolorum Petri & Pauli rogatu cujusdam fœminæ devotæ à Cornelio Papa è catatumbis sublata.* Nisi enim dixerimus, bis eadē corpora ad Catatumbas fuisse delata ac bis itidem locis propriis restituta, quod antiquorum neminem dixisse ipse Baronius ann. 221. n 5. agnoscit, non possunt ea, quæ in Cornelii Epistola leguntur, cum Gregorii assertione conciliari. In vita Anacleti, qui fuit Clementis successor, sic habetur. *Hic memoriam B. Petri construxit & composuit.* In vitis Euaristi, Sixti, Telesphori, Victoris & aliorum repetitur, *Sepultus est juxta corpus B. Petri in Vaticano.* Si ergò corpus Petri primò sepultum fuit in Vaticano, falsum

ſum eſt, quòd Cornelius demum illud aliunde eò deferri curaverit.

2. Quòd Severinus Binnius, tom. 1. Conc.p.161.agnoſcit, primam Cornelij Epiſtolam eſſe corruptam. *Quòd hac Epiſtola*, inquit, *corporum Petri & Pauli è Catatumbis translationem Cornelio tribuit, id ex libri Pontificalis erroribus in hanc Epiſtolam mendosè irrepſiſſe, probabile eſſe videtur.*

3. Quòd Baronius ann. 221. n. 6. *hanc Epiſtolam non perinde exploratæ fidei eſſe* dicit.

4. Quòd ex eodem Baronio an. 254. & 255. conſtat, temporibus Cornelii *Decium & Maximum* non fuiſſe ſimul Cõſules, cùm tamen utraq; Epiſtola *Decio & Maximo Conſulibus* dicatur data.

5. Quòd Epiſcopis in Epiſt. ſecunda prohibetur, *oblatum juramentum præſtare*, cùm tamen Covarruvias & alii Canoniſtæ in com̃. c.Sacramentum hactenus cauſ.2.q.4. agnoſcant, *juramentum ab Epiſcopis & aliis Clericis in certis caſibus licitè exigi & præſtari.*

Theſis ſpecialis vigeſima ſexta. *Lucii Epiſtola eſt Apocrypha & ſuppoſititia.*

Antitheſis. Citantur quædam ex Epiſtola Lucii c. Jubemus de conſecrat. diſt.1.c.Criminationis cauſ.2.q.7.c.Nullus autem cauſ. 3. q. 3. c. Sapiens non eſt cauſ.6.q.1.c. Qui abſtulerit cauſ.12.q.1.c. Qui rapit cauſ.17.q.4.c.Omnes raptores cauſ.17.q.4.c.A recta cauſ.24. q.1. Eandẽ citat Bellarminus lib.2.de Rom. Pontif. cap.14.ut probet, *Romanum Pontificem ſuccedere Petro in Monarchia Eccleſiaſtica*; lib.3. de verbo Dei cap.5. ut probet, *Romanum Pontificem ex cathedra docentem non poſſe errare*; lib.4.de Rom.Pont.cap.3.ut probet, *in ſede Petri nunquam inveniri poſſe, qui doceat contra fidem.*

Noſtram ſententiam probamus. 1. Dicitur in hac Epiſtola, *quòd Romana Eccleſia ſit mater omnium reliquarum.* At hoc Hieroſolymitanę meliùs cõgruit. 2. Magna pars illius Epiſtolæ ab eo loco, *Sed quicquid de comprovincialium Epiſcoporũ cauſis &c.* ad iſtam uſq; ſententiam, *glorificetur Trinitas in ſecula*, deſumta eſt à verbo ad verbum ex primo Decreto Calixti. Sed non eſt veriſimile, quòd doctus hic Epiſcopus, ad quem ſcribit Cyprianus, coactus fuerit emẽdicatis alterius ſententiis uti. 3. caput 10. & 11. Eccleſiaſtici ferè integra in hac Epiſtola citantur ſine ulla intentione. 4. Totus Pſalmus 89. in hanc Epiſtolam translatus, excepto tantùm verſu primo. Et quidem ita, ut aſſeratur ſcriptus adverſus eos, qui facultates Eccleſiæ rapiunt, fraudant vel auferunt. 4. Lucius de dotibus Eccleſiæ tã ſolicitus fingitur, quaſi jamdũ ampliſſimas opes Eccleſiæ nomine tùm temporis Epiſcopi poſſiderent, qui tamen præ hoſtium rabie ſeipſos vix poſſidebant. 5. dicitur data *Gallo & Voluſiano Conſulibus:* At illi temporibus Lucii non fuêre ſimul Conſules. 6. Gratianus c. Miniſtri diſt.81. tale decretum adſcribit Lucio. *Si miniſtros altaris poſt ordinationem ſuam contigerit propriæ uxoris invadere cubile, ſacrarii non intrent limina &c.* At decretum illud pugnat cum verbis Apoſtoli 1. Cor. 7. v. 2.

Noſtræ ſententiæ ſuffragatur.

1. Quòd Bellarminus lib.2. de Rom. Pont.cap.14.agnoſcit, *hanc eſſe unam illorum Epiſtolarum, quas non audet indubitatas eſſe affirmare.*

2. Quòd in hac Epistola sic legitur. *Væ nobis, qui ministerii hujus onus susceptum habemus, si veritatem Salvatoris nostri Jesu Christi, quam Apostoli prædicaverunt, prædicare neglexerimus. Væ erit nobis, si silentio veritatem oppresserimus, quam erogare nummulariis cogimur, id est, Christianos populos imbuere & docere. Quid in ipsius Christi futuro dicturi sumus examine si sermonum ejus veritatem confundimur prædicare?* At Papa & Episcopi ab officio prædicandi hodie sibi temperant.

3. Quòd ex Baronio ann. 256. num. 1. constat, temporibus Lucii *Gallum & Volusianum* non fuisse simul Consules.

Thesis specialis vigesima septima. *Stephani Epistolæ duæ Apocryphæ sunt, & suppositiiæ.*

Antithesis. 1. Ex prima Epistola Stephani quædam citatur c. Infames caus. 6. q. 1. c. Vestimenta de consecrat. dist. 1. 2. Ex secunda Epistola Stephani quædã citantur c. Nullus Episcoporum caus. 2. q. 2. c. Accusatores caus. 3. q 5. c. Nullus anathema caus. 3. q. 4. c. Per scripta caus. 2. q. 8. c. Urbes dist. 80. c. Ultra provinciæ caus. 3 q. 6. c. Neganda est caus. 3. q. 1. c. Clericus qui Episcopum caus. 3. q. 4. c. Quærendum est caus 2. q. 7. c. Accusatorum caus. 1. q 8.

Nostram sententiam probamus, 1. Mentionem facit *Primatum, Archiepiscoporum, Metropolitanorum*, qui tituli tempore gravissimarum istarum persecutionum fuére ignoti 2. Primates vult institui in illis locis, *ad quorum primates etiam gentiles pro majoribus negotiis appellabant*, ubi loquitur de politia Ethnicorũ tanquam iam abrogata, ad cujus formam jubet Ecclesiasticam gubernationem dirigere. Sed temporibus Stephani politia Ethnicorum nondum fuit abrogata. 3. In prima Epistola totum ferè caput 13. Ecclesiastici sine judicio adducitur. 4. In secunda Epistola ex Gen. 19. præposterè probatur, judicium non esse committendum extraneis. *Nullus alienigena*, inquit, *aut accusator Episcoporum fiat, aut judex. Unde & de Loth scriptum est. Ingressus es ut advena, nunquid ut judices?* 5. In eadem tale nectitur argumentum. *Episcopi sunt throni Dei, ideò non debent moveri, vel affligi, vel perturbari.* 6. In eadem sub finem dicitur. *Quæ res probibita fuit tam lege Ecclesiasticâ, quàm seculari*, videlicet, quòd *nulla accusatio debeat informari contra Episcopos, donec fuerint restituti.* Sed temporibus Stephani nullæ fuerunt leges seculares in favorem Christianorum Episcoporum factæ.

Nostræ sententiæ suffragatur, quòd in Epist 1. statuitur, *nullos admitti debere ad ordines, nisi sint corpore integri.* At in can. 76. Apost. contrarium statuitur. *Si alicui deficiat oculus, aut crus sit fractum, si aliàs dignus sit, propter ista Episcopus fieri poterit.*

Thesis specialis vigesima octava. *Sixti 2. Epistolæ duæ sunt Apocrypha & suppositiæ.*

Antithesis. 1. Ex prima Epistola Sixti quædam citantur c. Memor sum caus. 24. q. 1. c. Omnes Episcopi caus. 2. q. 6. c. Accusatus caus. 3. q. 6. c. Si quis putaverit caus. 2. q 6. Eandem citat Bellarminus lib. 1. de Verbo Dei cap. 14. ut probet, *librum Ecclesiastici esse in canone*; ut & Lindanus lib. 4. panopl. cap 89. ut probet, *licere omnibus Episcopis ad Romanum Pontificem appellare.*

2. Ex

2. Ex secunda Epistola Sixti quædam citantur c. Si quis contra Episcopum caus.2.q.7. c. Fratres caus.9 q.3. c. Accusatio caus.2.q.7.

Nostram sententiam probamus. 1. In prima Epistola dicitur, ab Apostolorum autoritate appellationes ad Sedem Romanam descendere. *Cujus depositioni,* inquit, *majores causas Ecclesiasticas antiqua Apostolorum, eorumq; successorum atq; canonum reservavit autoritas.* Sed in scriptis Apostolicis nullum hujus rei occurrit vestigium, ac Cyprianus Epist.3. contrarium docet. 2. In secunda Epistola mandat gubernatoribus gentilium *per autoritatem S. Petri,* ut restituant fratribus, quicquid per violentiam ab illis extorsissent. *Si non vultis,* inquit, *vos & Principes vestri à Collegio nostro separari,* ubi per separationem videtur intelligere excommunicationem. At quis credat, Sixtum tam vanas voces voluisse effundere cõtra gentiles, quibus ipse cum omnibus suis erat subjectus(Quid curarent Ethnici excommunicationem sub autoritate Petri?) 3. Utraq; Epistola dicitur data *Decio & Valeriano Consulibus.* At Decius & Valerianus nunquam simul fuére Consules, sed Valerianus & Gallienus, ut Stephani habet Epistola.

Nostræ sententiæ suffragatur, quòd ex Baronio patet, temporibus Sixti *Decium & Valerianum* non fuisse simul Consules.

Thesis specialis vigesima nona. *Dionysii Epistolæ duæ sunt Apocrypha & suppositilitiæ.*

Antithesis. Habentur & hæ inter Decretales Epistolas. Ex secunda Dionysii Epistola quædam citantur c. Ecclesias caus.13.q.1. c. Nemini caus.15.q.3. c. Alieni caus.3.q.4.

Nostram sententiam probamus. 1. In prima Epistola de timore Domini dicitur. *Cum fidelibus in vulva concreatus est.* 2. In eadem ex Proverb. & Eccles. quædam sine judicio citantur.

Nostræ sententiæ suffragatur, quòd distinctio parochiarum ante Dionysiũ facta. Decrevit enim Sixtus Dionysii prædecessor Epist. 1. *si quis injuriâ affectus esset à Metropolitano, debeat conqueri apud Diœceseos Primatem.* In canone 13. Apost. extat itidem decretum contra Presbyteros, qui *propriam relinquunt parochiam.* Quomodo ergò congruit, quòd Dionysius iste Epist. 2 scribit, *Ecclesias verò singulas singulis Presbyteris dedimus, Parochias & cœmiteria eis divisimus, & unicuique jus proprium habere statuimus? &c.* Severinus Binnius in not. ad 2. Epist. Dion. ex Baronio ann. 270. n. 17. monet, *Dionysium non primùm introduxisse parochiarum & Diœcesium distinctionem, sed parochias tẽpore persecutionis confusas iterum divisisse, ac pro ratione distribuisse.* Atqui Dionysius non loquitur de distributionis renovatione, sed de prima distributione, ut verba ipsa testantur.

Thesis specialis trigesima. *Felicis Epistolæ tres sunt Apocrypha & suppostitiæ.*

Antithesis. 1 Ex prima Epistola Feliсis quædam citãtur c. Detractores caus. 3. q.4. c. Majorum quispiam caus. 2. q.7. c. Si quis Cleri caus. 3. q. 6. c. Primates caus.2.q[illegible] Irritam caus.11. q.3.

2. Ex secunda Epistola Felicis quædam citantur. c. Si Episcopus caus.3. q.2. c. Si ægrotans caus.5 q.3. c. Si accusatorum caus. 3 q. 10. c. Infamis persona caus.

caus. 3. q. 7. c. Absente caus. 3. q. 9. c. Absens ibid. c. Peregrina caus. 3. q. 6. 3. Ex tertia Epistola quædam citantur c A recta caus. 24. q. 1. Eandem citat Bellarminus lib. 3. de verbo Dei cap. 5. ut probet, *Romanum Pontificem in cathedra docentem non posse errare.*

Nostram sententiam probamus. 1. In prima Epistola dicitur. *Si quis super quibuslibet criminibus Clericum pulsandum crediderit, in provincia, in qua consistit ille, qui pulsatur, suas exerceat actiones, nec æstimet eũ accusator alibi aut longiùs pertrahendum ad judicium. Illi verò, qui pulsatus fuerit, si judices suspectos habuerit, liceat appellare Primates. Primates quoque accusatum discutientes Episcopum non antè sententiam proferant damnationis, quàm Apostolicâ freti autoritate, aut reum se ipse confiteatur, aut per innocentes & Canonicè examinatos regulariter testes convincatur.* At talis processus judiciorum non competit statui istorum temporum. 2. In eadem Epistola caput 66. Esai. ferè integrum sine intentione citatur. 3 Eadem Epistola dicitur data Nonis Junii *Claudio & Aureliano Consulibus.* At illi temporibus Felicis non fuére simul Consules. 4. In secunda Epistola refutatur error eorum, qui affirmabant, *Filium esse minorem Patre.* At hæc fuit hæresis Arii, qui temporibus Sylvestri demum exortus. 5. In eadem Epistola mẽtio fit *Concilii legitimi & Canonici, in quo causa Episcoporum discutiendæ.* Sed in gravissimis illis persecutionibus Concilia ordinaria non potuerunt haberi. 6. In tertia Epistola magna pars desumta est ex decretis Lucii, ex quo apparet, Epistolas & decreta illa unius autoris esse.

Nostræ sententiæ suffragatur.

1. Quòd ex Baronio constat, temporibus Felicis *Claudium & Aurelianum* nõ fuisse simul Consules, cùm tamen prima Epistola istis Consulibus dicatur data; nec *Claudium & Paternum* temporibus Felicis fuisse simul Consules, cùm tamen secunda & tertia Epistolæ istis Consulibus dicantur datæ.

2. Quòd secunda Epistola data dicitur *quinto idus Augusti* Claudio & Paterno Consulibus, cùm tamen Dionysius Felicis prædecessor secundam suam Epistolam dedisse dicatur *quinto idus Septembris* iisdem Consulibus.

Thesis specialis trigesima prima. *Duæ Epistolæ Eutychiani sunt Apocryphæ & supposititiæ.*

Antithesis. Habentur & hæ Epistolæ inter Decretales. Ex secunda quædam citantur c. Non ita caus. 2. q. 6. c. Quisquis ille est caus. 1. q. 8. c. Nulli unquam caus. 3. q. 4.

Nostram sententiam probamus. 1. In prima Epistola caput 5. Ecclesiastici ferè totum sine judicio citatur, 2. In secunda Epistola caput 1. Epist. ad Ephesios, caput 17. Johannis, & caput 4. primæ Epist. Johannis cum Ps. 33. ferè integra sine judicio citantur. 3. In eadem Epistola extat talis constitutio. *Prohibemus, ut nulla causæ à Judicibus Ecclesiasticis audiantur, quæ legibus prohibitæ esse nõscuntur.* Atqui tempore Eutychiani nulla fuit adhuc distinctio secularium & Ecclesiasticarum causarum, sed Christiani propter religionem adducebantur ad judices temporales, ibidemque condemnabantur secularibus illorum legibus.

Nostræ

Nostræ sententiæ suffragatur.

1. Quòd in prima Epistola talis extat constitutio. *Faba tantùm & uva & cæteraque quæ Apostoli constituerunt, super altare offerantur.* At in can. 3. Apostolorum contrarium statuitur, videlicet *quòd Episcopus legumina super altare offerens deponendus sit.*

2. Quòd prima Epistola data dicitur *Aureliano & Marcello Consulibus.* At Aurelianus & Marcellus temporib. Eutychiani non fuêre simul Consules, unde Severinus Binnius pro Marcello substituit *Marcellinum.*

Thesis specialis trigesima secunda. *Gaij Epistola est Apocrypha & supposititia.*

Antithesis. Citantur quædam ex Epistola Gaij c. Pagani caus. 2. q. 7. c. Episcopus caus. 3. q. 1. Eandem citat Bellarminus lib. 1. de Clericis cap. 28. ut probet, *Clericos non posse à judice seculari puniri.*

Nostram sententiam probamus. 1. Cajus decernit, *nemo Episcopum apud seculares judices accusare præsumat.* At tempore illo persecutionum hoc fuit usitatissimum. 2. Mandat, *ut omnes difficiles quæstiones ex omnibus provinciis, quæcunque fuerint, ad Sedem Apostolicam referantur.* At centum annis post Gaium Ann. 420. in Concilio Carthaginensi sexto contrarium fuit decretum. 3. Pleraq; in hac Epistola extant verbatim in Epistola Leonis 1. ad Palæstinos quæ est 81. & in altera ad Leonem Augustum quæ est 95. At hæ Epistolæ longè post Gaii tempora scriptæ.

Nostræ sententiæ suffragatur.

1. Quòd Gaius docet, Christum secundùm humanam Naturam exaltatũ esse & dona verè divina accepisse. *Exaltationem (inquit) illam, quâ Deus Christum exaltavit & donavit illi nomen, quod est super omne nomen, ad eam intelligimus pertinere formam, quæ ditanda erat tantæ glorificationis augmento &c. Humana humilitas est in gloriam divinæ potestatis evecta.* Contrarium communiter docent Pontificii.

2. Quòd quædam in hac Epistola extant etiam in Epistola Agapeti ad Anthimum Constantinopolitanum Episcopum, quam spuriam esse censet Baronius Ann. 535.

3. Quòd Surius & Binnius agnoscunt, *multa in hac Epistola descripta esse ex Leonis Epistola 1.*

Thesis specialis trigesima tertia. *Marcellini Epistolæ duæ sunt Apocrypha & supposititia.*

Antithesis. Habentur & hæ inter Decretales. Ex Epistola secunda Marcellini quædam citantur c. Quæcunq; caus. 11. q. 1. c. Clericum ibid. c. Laico caus. 2. q. 7. c. Omne quod caus. 35. q. 1. Eandem citat Bellarminus lib. 1. de Clericis cap. 28. ut probet, *Clericos non posse à judice seculari puniri.*

Nostram sententiam probamus. 1. Mixta est Epistola secunda Marcellini magnâ ex parte cum Epistola Pauli ad Ephesios. 2. Disputat Epist. prima *de consubstantialitate* sive *ὁμοουσίᾳ personarum.* At hic loquendi modus ante Conciliũ Nicenum non fuit in Ecclesia usitatus. 3. Inter cætera sic scribit Epistol. 2. *Non licet Imperatori vel cuiquam pietatem custodienti præsumere quicquam contra divinas leges.* At illo tempore non fuit Imperator, qui pietatem profiteretur, cùm Diocletianus persecutor imperaret.

No-

Nostræ sententiæ suffragatur, quòd Baronius Ann.296.n.5.verba faciens de Marcellino, unius tantùm meminit ab eo scriptæ Epistolæ, quæ est *ad Salomonem Episcopum.* De secunda ne verbulum quidem habet.

Thesis specialis trigesima quarta. *Marcelli Epistolæ duæ sunt Apocryphæ & suppostitiæ.*

Antithesis. 1. Ex prima Epistola Marcelli quędam citantur c. Rogamus caus. 24. q. 1. Eandem citat Bellarminus lib. 2. de Rom. Pont. cap. 12. ut probet, *Pontificem Romanum succedere Petro in Monarchia Ecclesiastica;* lib. 1. de Concil. cap. 12. ut probet, *ad Romanum Pontificem pertinere congregationem generalium Conciliorũ;* Lindanus lib. 4. panopl. cap. 89. ut probet, *licere Episcopis appellare ad Romanum Pontificem.*

2. Ex secunda Epistola quædam citantur c. Boni principio dist. 96. c. Non oportet caus. 3. q. 9. c. Eorum qui caus. 11. q. 3. c. Synodum dist. 17.

Nostram sententiam probamus. 1. In prima Epistola dicit Marcellus, *quòd Petrus jubente Domino Sedem suam Antiochiâ Romam transtulerit.* Sed hujus rei nullũ in Scriptura extat testimoniũ. 2. In eadem cap. 3. Jacobi; cap. 1. & 2. prioris Epist. Petri, & quidam versiculi capitis 4. ad Eph. sine judicio conglomerantur. 3. Dicitur data *Maxentio & Maximo Consulibus.* At illi, temporibus Marcelli, non fuêre simul Consules. 4. In secunda Epistola scribit Marcellus ad Maxentium hoc modo. *Synodum absq; hujus sanctæ Sedis autoritate convocare nequitis, quamvis aliquot Episcopos congregare poteritis.* At Maxentius persecutus est Christianos, tantum abest, ut Episcoporum congregationẽ institui curaverit. Ac si tale quid facere in animo habuisset, absq; Marcelli consensu id effectum dare potuisset, quia Imperatores longè post Maxentii tempora potestatem habuerunt Synodos convocandi. 5. Decernit, *quòd nullus Episcopus produci debeat ad judicem secularem. Magistratus,* inquit, *qui hoc innuere ausus est, amissione rerum plectatur.* Atqui Episcopi ad mortem trahendi non fuissent ausi sic scribere. 6. In eadem Epistola ad Maxentium persecutorem sic loquitur. *Hæc vobis, à quibus nimis infestè persequimur, scienda mandamus, ut ab his vobis caveatis.* Sed mandandi verbum in literis Episcoporum Romanorum ad Imperatores eo tempore planè erat insolitum & præposterum. 7. Erat Maxentius Ethnicus, infensissimusq; Christianæ religionis hostis. Eum tamen Marcellus autoritate Episcopali increpat & de caritate Christiana apud eum concionatur, non aliter ac Paulus apud sanctos. 8. A Clemente constitutum esse dicit, ne Laici, aut suspecti Episcopos accusent. At hanc Clementis constitutionem Ethnico Imperatori frustrà inculcasset.

Nostræ sententiæ suffragatur,

1. Quòd Marcelli Epistolam primã Bellarminus lib. 2. de Rom. Pont. cap. 14. numerat inter eas, *quas non audet affirmare esse indubitatas.*

2. Quòd Baronius ann. 308 num. 24. eumque, uti solet, secutus Binnius in not. ad secundã Epistolã Marcelli tom. 1. Conc. p. 235. agnoscunt, *secundam hanc Epistolam esse corruptam. Hanc Epistolam,* inquiunt, *additamentum aliquod extrinsecus ac-*

accepisse, res scriptæ hic parùm sibi cohærentes indicant &c. Verba illa, Synodum ergò absque hujus sanctæ Sedis autoritate convocare nequitis, usq; ad hunc locum, Hæc vobis, à quibus nimis infestè persequimur, scienda mandamus, aliunde addita & subreptitia esse videntur, ideò quòd hac de re ad Maxentium scribendi nulla ratio aut occasio fuerit.

3. Quòd Consulatuum *Maxentii & Maximi*, quibus Consulibus utraq; Epistola dicitur data, circa illa tempora nullus meminit, præter Damnasum in Pontificali, quem Baronius & Binnius aliquoties falsitatis accusant.

Thesis specialis trigesima quinta. *Eusebii Epistolæ tres sunt Apocrypha & suppositititiæ.*

Antithesis. 1. Ex Epistola prima Eusebii quædam citantur c. De accusationibus caus. 3. q. 5. c. Laicos caus. 2. q. 7. c. Nos sequentes caus. 6. q. 1. c. Illi qui caus. 5. q. 5.

2. Ex Epistola secunda quædam citantur c. In Scripturis caus. 2. q. 2. c. Prius ergò caus. 5. q. 2. c. Nullus Episcoporum caus. 2. q 2. c. Redintegranda caus. 3. q. 1. c. In antiquis caus. 12. q. 7.

3. Ex tertia Epistola quædam citantur. c. Constituimus caus. 3. q. 5. c. In Sede Apostolica caus. 24. q. 1. c. Crucis Domini de consecrat. dist. 3. c. Manus quoque de consecrat. dist. 5. Eandem citant Lombardus lib. 4. sent. dist. 7. & Alphonsus de Castro lib. 4. adv. hæreses, verbo Confirmatio, ut probent, *nulli licere confirmare præterquam Episcopo*; Bellarminus lib. 2. de Rom. Pont. cap. 14. ut probet, *Romanum Pontificem succedere Petro in Monarchia Ecclesiastica*; & lib. 2. de Confirmat. cap. 3. ut probet, *Confirmationem esse Sacramentum.*

Nostram sententiam probamus. 1. In prima Epistola occurrunt barbarismi. *Non sunt credendi, qui aliorum crimina sponte confitentur. Replicanda solicitè eorum veritas, quam spontè prolata in illis vox habere non potest, hanc diversis cruciatibus è latebris suis rigorosus tortor exigere debet.* 2. In eadem caput 4. & 5. primæ Epist. Johannis sine necessitate ferè integra conglomerantur. In eadem dicit fictitius ille Eusebius, *ab initio ad sua usq; tempora observatum fuisse, ne à Laicis accusarentur Episcopi &* suadet, *accusationis veritatem diversis cruciatibus à rigoroso tortore exigi.* 3. In secunda Epistola post exordium ex 1. Epistol. ad Corinth. cap. 2. desumtum subnectitur pars quinti capitis ac totum caput sextum ejusdem Epistolæ, ac interjectis paucis lineis cap. 19. & 20. Ecclesiastici ferè integra nullo proposito recensentur, & rursus pars magna capitis 4. Epistol. ad Ephes. Autor ergò antiquum suum obtinet in Scripturis sine judicio congerendis. In eadem loquitur de *Synodis generalibus*, quæ tamen nullæ unquam tempore illius Eusebii coactæ fuerunt. In eadem habetur, *Synodalibus decretis, Regumq; edictis statutum fuisse, ut Episcopis spoliatis omnia redintegrarentur*, recitatis edicti verbis, quasi ad id usq; temporis aliqui fuissent Reges Christiani; imò verò *in legibus seculi cautum haberi, ut qui rem surripit alienam decuplum restituat*, quod tamen annotatio Compilatoris ad marginem negat esse in jure Romano, sed tantùm in Lombardico, Scotico & Gallico. 4. In tertia Epistola Eusebius asserit, *quòd crux suo tempore sit inventa.*

vent. 1. Crucis ergò Domini nostri Jesu Christi, quæ nuper nobis gubernacula sanctæ Romanæ Ecclesiæ tenentibus quinto Nonas Maij inventa est, in prædicto Calendarum die Inventionis festum vobis solenniter celebrare mandamus. At hoc non congruit Historiæ. Nam crux inventa est regnante Constantino, cùm bello vicisset idololatricos Tyrannos Maxentium & Licinium post annum Christi 324. Sed Eusebius incepit Sedi Romanæ præesse Anno Christi 309. & sedit annos sex, sicque quindecim annis post denatum Eusebium crux inventa, quamvis alii Eusebiũ planè omittant. 5. In eadem Epistola dicitur. *In Sede Apostolica extra maculam semper est Catholica servata religio.* Atqui Marcellinus Eusebii prædecessor idolis sacrificaverat. 6. In eadem caput 14. 15. & 16. Ecclesiastici; ut & cap. 5. Epist. ad Ephes. ferè integra sine judicio allegantur. 7. Tertia hæc Epistola dicitur data 8. Calend. Septemb. *Constantino Cõsule.* Secunda dicitur data 9. Calend. Octobris Constantino Consule. At Constantinus nunquam solus extitit Consul, & hac ratione tertia Epistola priùs data fuisset quàm prima.

Nostræ sententiæ suffragatur,

1. Quòd in secunda Epistola dicit Eusebius. *Oves, quæ pastori suo cõmissæ sunt, eum nec reprehendere, nisi à recta fide deviaverit, debent.* At Pontificii communiter docẽt, *oves pastorem, etiam in fide errantem, non debere reprehendere.*

2. Quòd de tertia Epistola Bellarm. lib. 2. de Confirm. cap. 7. scribit, *non est certum, hanc Epistolam esse Eusebii.*

3. Quòd ea, quæ in hac Epistola de crucis inventione habentur, Pontificiis non probantur.

Baronius ann. 326. n. 42. memorat, *ab antiquis omnibus Græcis autoribus anno 326. qui fuit à Concilio Niceno proximus, Crucis inventionem poni.* At Eusebius ante Nicenam Synodum Romanæ Sedi præfuit. Binnius in notis ad hanc Epistolã tom. 1. Conc. p. 253. in margine scribit. *Hoc est contra consensum omnium Historicorum, aliunde igitur huic loco assutum est.* Et postea in annot. *Crucem Domini tempore Eusebii Papæ non fuisse inventam, ideoq; ea, quæ hoc loco Epistolæ huic adduntur, ut ait Surius in notis marginalibus, surreptitia esse, & extrinsecus addita fuisse, certissimã conjecturã statuere licet. Nam teste Eusebio lib. 3. cap. 46. constat, Helenam post Constantinum Christianam religionem amplexatum esse. Si igitur hoc tempore Eusebii Papæ Constantinus necdum Christianus fuerit, quomodo Helena Deorum adhuc cultrix inveniẽdæ crucis Christi adeò studiosa fuisse potuit? Accedit quòd communis Patrum & Historicorum sententia affirmet, post Nicenum Concilium ab Helena octogenaria in somnis divinitùs admonita, à Judæis antiquissimis, Christianis adjutoribus, consultoribus & Indicibus instructa, magno gaudio quærentium 14. Sept. crucem Domini repertam miraculosè à latronum crucibus discretam esse &c.*

Gretserus lib. 1. de cruce cap. 55. *Ex Epistola decretali ipsius Eusebii Papæ translatus est canon de crucis inventione & festivitate in Decretum Gratiani. Sed quis hæc & similia non videt esse spuria ac supposititia?*

4. Quòd Antonius Augustinus Tarraconensis Archiepiscopus de emen-

emendat. Gratiani lib. 1. cap. 26. profitetur, *sibi non placere, quòd in Epistola eadem Calendarum appellatione dies etiam 5. Nonas Maij veniat.*

Thesis specialis trigesima sexta. *Melchiadis Epistola est Apocrypha & supposititia.*

Antithesis. Ex Melchiadis Epistola quædam citantur c. Spiritus sanctus de consecrat. dist. 5. Eandem citat Bellarminus libr. 2. de Roman. Pontifice, cap. 14 ut probet *Pontificis Romani Monarchiam;*

Alphonsus de Castro lib. 4. adv. hæres. verbo Cōfirmatio, Bellarminus lib. 2. de confirm cap. 3. Bailius in Catech. controv. tract. 3. q. 9. eam citant ut probent, *Confirmationem esse Sacramentum.*

Nostram sententiam probamus. 1. Præfertur in hac Epistola Sacramentum Confirmationis Baptismo. *De his,* inquit, *super quibus rogitastis vos informari, id est, utrum majus esset Sacramentum, manus impositio Episcoporum, aut Baptismus, scitote, utrumque magnum esse Sacramentum. Et sicut unum à majoribus fit, id est, à summis Pontificibus, quod à minoribus perfici non potest, ita & majori veneratione venerandum & tenendum est.* At verus Melchiades hoc non scripsisset. 2. Psalmus 36. caput 2. & 3. ad Colossenses sine judicio ferè integra citantur. 3. Data dicitur hæc Epistola *Volusiano & Ruffino Consulibus.* Sed Volusianus & Ruffinus unum tantùm fecêre Consulem, quia unus idemque Consul dictus fuit Volusianus Ruffinus, qui Collegam habuit Annianum, si Gregorio Haloandro, qui Romanos Consules exactissimè indagavit & descripsit, fidem habemus.

Nostræ sententiæ suffragatur,

1. Quòd Bellarminus lib. 2. de Roman. Pontif. cap. 14. fatetur, *hanc Epistolam esse ex numero earum, quas non audet affirmare esse indubitatas.*

2. Quòd ex Baronio constat ann. 311. num. 43. *Ruffinum & Volusianum* temporibus Melchiadis non fuisse simul Consules.

3. Quòd ea, quæ sub nomine Melchiadis à Gratiano citantur, à quibusdam Pontificiis repudiantur.

Baronius ann. 312. n. 80. *Non innitimur iis, quæ Isidorus Collector sub nomine Melchiadis Papæ perperam collocavit in ea Epistola, cujus, quod magis credimus, ipse autor extitit, cui præter mentionem habitam de Concilio attexuit canonem 3. Concilii Chalcedonensis & nonnulla ex Epistola Gregorii Papæ.* Ubi per Epistolam Baronius intelligit tractatum, cujus titulus. *De primitiva Ecclesia & Synodo Nicena*, qui à Gratiano c. Futuram caus. 12. q. 1. sub nomine Melchiadis citatur.

Censores Gregoriani. *Collectores Melchiadem citant authorem c. Futuram caus. 12. q. 1. quod constare non posse rectè animadvertit author glossæ. Fit enim in hoc capite mentio Nicenæ Synodi, quo tempore, ut ex ipsa Synodo, Eusebio & cæteris Historicis apparet, jam Melchiades obierat.*

CAPUT X.

DE CONCILIIS.

INter principia disputandi, quibus Pontificii in articulis controversis suam

suam stabilire, nostram verò evertere satagunt confessionem, locum non postremum obtinent *decreta Conciliorum*, si à Romano Pontifice sint confirmata. Esto igitur

Thesis. *Decreta Conciliorum, etiamsi à Romano Pontifice sint confirmata, non sunt absolutæ infallibilitatis & autoritatis, sed de illis judicandum est ex Scriptura sacra.*

Ἔκθεσις. 1. *Non vilipendimus autoritatem Conciliorum, nec Ecclesiastica judicia subterfugimus*, ut Bellarminus in præfat. libr. de Concil. nos accusat, sed Conciliorum in Ecclesia autoritatem non mediocrē esse statuimus. Concilia enim Christiana ac vera nihil aliud sunt, quàm legitimi ac liberi piorum, doctorumq; hominum conventus, in quibus judicio Scripturæ adhibito, collatisq; inter se & examinatis rationum momentis, aut de articulis fidei controversis, aut de Ceremoniis & ritibus, sive disciplina etiam Ecclesiastica unanimi omnium cōsensu certi aliquid concluditur ac decernitur, veritatis stabiliendæ & tranquillitatis Ecclesiasticæ firmandæ causâ, ac omnis ἑτεροδιδασκαλία damnatur & εὐταξία confirmatur. Jam verò de ejusmodi conventibus Ecclesiasticis extat promissio Christi Matth. 18. v. 20. *Ubi duo vel tres congregati in nomine meo, ibi in medio ipsorum sum.* 2. Quamvis igitur absolutam infallibilitatem Conciliis derogemus, nequaquam tamen omnem eorum autoritatem tollimus ac labefactamus, sed cum Augustino dicimus Epistol. 118. *Conciliorum in Ecclesia Dei saluberrimam autoritatem esse.* Interim illud Hieronymi addimus in comm. Epistol. ad Gal. *Spiritus sancti doctrina est, quæ Canonicis literis est prodita, contra quam si quid statuant Concilia, nefas ducimus.* Itemq; illud Athanasii in lib. de Synodis Arimin. & Seleuc. p. 673. *Scriptura est omnibus Synodis potentior.* 3. Cùm Concilia sint duplicia vel *legitima*, vel *illegitima*; Illa vel sint *Prophetica & Apostolica*, vel *Ecclesiastica*, ab aliis Ecclesiæ Doctoribus instituta, eademq; vel *oecumenica*, vel μερικά; de solis & omnibus Ecclesiasticis Conciliis, tum occumenicis sive generalibus, tum particularibus in thesi loquimur; Prophetica verò & Apostolica Concilia Canonica, adeoq; absolutæ infallibilitatis esse, non negamus. 4. Confirmationem Papæ absolutam infallibilitatem Conciliis posse conciliare, negamus, proinde à Conciliis, quæ errare possunt, non excipimus ea, quæ sunt à Pontifice confirmata.

Antithesis. 1. c. In Canonicis dist. 19. *Decretales Epistolæ inter Canonicas Scripturas numerantur* (ut habet ἐπιγραφὴ) in præfat. dist. 21. *Conciliorum canones ejusdem autoritatis cum Epistolis Decretalibus statuuntur.* Verba sic habent. *Decretis Romanorum Pontificum & sacris canonibus Conciliorum Ecclesiastica negotia terminantur.* (Conclusio sponte emergit. Ergò canones Conciliorum inter Canonicas Scripturas connumerantur.)

Alphonsus de Castro lib. 4. adversus hæreses verbo Concilium. *Omnibus hæreticis semper fuit & huc usq; proprium est, Conciliorum autoritati detrahere, eamque pro viribus imminuere &c. Postremus omnium* (hæreticorum) *Lutherus, cùm à principio prædicationis suorum errorum Concilium appellasset, timens postea, ne fortè Concilio congregato venenosa sua dogmata damnarentur, addi-*

addidit hoc aliud venenum, dicens, Concilium generale, quantumlibet probè, ut decet, congregatum, posse in fide & moribus errare, & Concilium Constantiense errasse in condemnatione Johannis Hußi. Adversus ergò horum omnium hæreticorum dementiam probandum est, Concilium generale rectè congregatum non posse errare in fide. lib. 1. adversus hæreses cap. 2. *Conciliorum omnium probè congregatorum decreta firmißimam habent autoritatem, quibus nemini licet repugnare.* Et postea. *Concilium, quod Papæ autoritate & consensu rectè congregatum est, non posse in fide errare, ab omnibus veris Christianis firmißimum huc usq; creditum est.*

Thomas Bozius lib. 5. de notis Ecclesf. cap. 7. *Concilia repræsentant ipsum Deum, qui infallibilis est, ac proinde Concilia errare non possunt.* Eccius in Enchirid. cap. 2. Hosius in Confess. Petricov. cap. 24. Tapperus art. 1. Lovaniensi p. 5. *Concilia repræsentant Ecclesiam Catholicam, quæ errare non potest. Ergò etiam ipsa errare non possunt.* Petrus à Soto in assert. Cathol. cap. de Conc. *Cōcilia Spiritus sancti Magisterium præsentißimum habent.* Melchior Canus lib. 5. Locorum cap. 4. *Concilium generale à Roman. Pontifice congregatum & confirmatum certam fidem facit dogmatum Catholicorum, & contrarium tenere est hæreticum.* ibid. *Concilia provincialia, quæ à Papa confirmantur, errare non possunt, reliqua autem possunt.* Bellarminus lib. 2. de Concil. cap. 2. §. 2. *Fide Catholicâ tenendum est, Concilia generalia à summo Pontifice confirmata errare non posse, nec in fide, nec in moribus.* lib. ejusd. cap. 5. §. 1. *Concilia particularia à summo Pontifice approbata & confirmata errare non possunt in fide & moribus.* Libri ejusd. cap. 12. sub fin. *Gregorius in c. sicut sancti dist. 15. comparat Evangelia cum Conciliis, non in omnibus, sed tantùm in ipsa certitudine eorum, quæ in Scripturis dicuntur, & in Conciliis definiuntur. Cùm enim utraq; sint infallibilis veritatis, æquè certa dici possunt.* Costerus in Enchir. p. 46. *Decreta Conciliorum generalium, si veritatē, si obsignationem Spiritus sancti, si præsentiam Christi spectes, idem habent pondus & momentum quod sancta Dei Evangelia.*

Stapletonus in relect. controv. 6. q 3. art. 4. p. 612. *Concilia Sedis Apostolicæ autoritate & facta & confirmata in judicio fidei nullo modo errare possunt.* p. 610. *Conciliorum decreta sunt Spiritus sancti oracula* Gregor. de Valent. lib. 8. Analys. cap. 7. *Accedente Romani Pontificis confirmatione Concilium quodvis est infallibile.* Gord. Huntlæus controv. 2. cap. 27. p. 313. *Asserimus, Synodum Oecumenicam approbatam â Romano Pontifice non posse errare in fide. Ratio est, quia necesse est, aliquod esse judicium supremum in Ecclesia Dei, cui omnes debent se submittere, fidemq; indubitatam in rebus controversis adhibere. Sed aliud judicium supremum ab isto esse non potest.*

Tannerus part. 2. Anat. Dem. 10. §. 222. *Concilia, utpote suprema judicia Ecclesiastica, non poßūt errare.* tom. 1. Theol. Schol. col. 217. n. 2. refert ea inter *regulas fidei* (at regulam fidei oportet esse infallibilem.)

Episcopus Bitontinus in oratione præliminari in Concilio Tridentino habitâ ad Præsules conversus dixit; *non aliud esse aperire januas Concilii, quàm aperire portas Paradisi, unde aqua viva descendat ad terram scientiâ Domini exaturandam. Patribus itaq; de emendatione solicitis cor aperiendum, velut terram aridam ad irrigationem eā accipiendam. Si id cordi non habeant, Spiritum sanctum nihilo minus aperturum illis os, sicut*

ſicut Caiphæ & Balaam, ut, errante licet Concilio, Ecclesia ſancta non erret, utcunque illorum mentibus ſeductore Spiritu plenis. Petrus Suavis in Hiſtor. Concil. Trident. lib. 2. p. 148.

Cum Ferdinando Martinez Maſcareno Luſitaniæ Regis Oratore venit in Concilii Tridentini Conſeſſum quidam Doctor, à quo habita oratio ſatis copioſa, in qua fructum commemoravit, quem ex Conciliis Eccleſia percipere ſolet. In ea Conciliorum autoritatem ita deprædicabat, *ut horum decreta pro oraculis divinis ab omnibus accipienda* putaret. Idem lib. 6. Hiſt. Conc. Trident. p. 556.

Bailius Jeſuita in Catech. Controv. tractat. 2. q. 6. ad quæſtionem, *Quid ais de ſanctis Conciliis?* reſpondet, *quòd nobis in difficultatibus ſint inſtar oraculorum.* Et poſtea. *Credebatur quatuor Conciliis* (Oecumenicis) *quemadmodum quatuor Evangeliſtis, teſte Gregorio magno libr. 1. Epiſtol. 24.*

De Concilio Tridentino in ſpecie Bellarminus pronunciat, *quòd omnes Pontificii ſua ingenia atq; judicia ſponte ei ſubmittant*, lib. 3 de Juſtif. cap. 3. quòd *omnes libenter ei obœdiant*, lib. 4. de amiſs. gratiæ cap. 15. *quòd illud, ut Magiſtram, in omnibus ſequantur*, lib. 1. de Juſtific. cap. 12. quòd, *ejus vocem Eccleſiæ Catholicæ vocem ſalutent*, lib. 5. de grat. & lib. arbitr. cap. 13. quòd *qui ei non obœdiunt, inter Catholicos non numerentur*, libr. 4. de amiſs. gratiæ capite 15.

Noſtram ſententiam probamus. 1. Qui extra Concilium errori ſunt obnoxii, in ipſo Concilio congregati tales manent. Sed Eccleſiæ doctores extra Concilium ſunt errori obnoxij ac errant, niſi Scripturam, velut ducem & lucem, unicè ſequantur. Eſa. 56. v. 10. Jerem. 4. v 9. cap. 6. v. 13. cap. 14. v. 14. Ezech. 7. v. 26. cap. 22. v. 25. Oſeæ 9. v. 8. Mich. 3. v. 6. Malach. 2. v. 8. Matth. 24. v. 21. Actor. 20. v. 29. 2. Theſſ. 2. v. 4. 2. Petr. 2. v. 1. 2. Exempla in Scripturis annotata teſtantur, Eccleſiæ Doctores in Conciliis congregatos erraſſe, ſi privatas & præconceptas ſuas opiniones cōtra verbum Dei fuére ſecuti. Exod. 32. 1. Reg. 22. v. 23. Jerem. 26. v. 8. Joh. 9 v. 27. cap. 11. v. 53. Huc pertinent Concilia Sacerdotum, Scribarum & Phariſæorū tempore paſſionis Chriſti congregata, quæ graviſſimè errarunt, Matth. 26. v. 3. & 66. cap. 27. v. 64. &c. 3. In Hiſtoria Eccleſiaſtica multa exempla eorum Cōciliorum annotata extant, quæ in rebus fidei graviſſimè errarunt, videl. Ariminenſe, Seleucienſe, Epheſinum ſecundum &c. Ariani intra ſpacium triginta annorū Concilia ad minimum decem habuerūt, Tyri, Hieroſolymis, Philippis, Syrmii, Arimini, Seleuciæ, Conſtantinopoli, Antiochiæ, Alexandriæ & Mediolani, in quibus omnibus error obtinuit. 4. In omni cætu multitudinis contingere poteſt, ut major pars vincat meliorem. Ergò etiam in Conciliis Eccleſiaſticis hoc poteſt fieri. 5. Verum & legitimum Cōcilium eſt Epiſcoporum orthodoxorū congregatio. Ergò ex Scriptura priùs conſtare debet, an Epiſcopi in Concilio congregati ſint orthodoxi, nullus enim Epiſcopus eſt orthodoxus & verè Catholicus, niſi qui doctrinam Catholicam in Prophetarum & Apoſtolorum ſcriptis comprehenſam invariatam amplectitur. 6. Si Concilia confirmata

auto-

autoritate Pontificis ita gubernantur à Spiritu sancto, ut in decretis fidei & morum errare non possint, consequens erit, omnia illorum decreta esse θεόπνευστα & Scripturæ Canonicæ paria. Posterius dici nequit 7. Episcoporum, etiam in Conciliis congregatorum, scientia & renovatio est imperfecta 1. Cor. 13. v. 9. 2. Cor. 4. v. 16. Ergò ut peccare, ita quoq; errare possunt, nisi scilicet peculiare habeant non errandi privilegium, sicut olim Prophetæ & Apostoli. At ejusmodi privilegio destituuntur. Judicium Episcoporum non est αὐτοκρατορικὸν & αὐτόπιστον, sed Scripturæ judicio subjectum; non magisteriale, sed ministeriale.

Nostræ huic sententiæ suffragatur.

1. Quòd quidam agnoscunt, unius, etiam privati hominis, sententiâ Scripturæ sacræ conformem præferendam esse decreto Concilii Scripturæ minùs conformi. c. Placuit caus. 36. q. 2. ex Concil. Meldensi. *Placuit, ut hi qui rapiunt fœminas vel furantur aut seducunt, eas nullatenus habeant uxores, quamvis eis postmodum conveniant, aut eas dotaverint, vel nuptialiter cum consensu suorum parentum acceperint.*

Subjicit Gratianus. *Hæc autoritas non præjudicat autoritati Hieronymi, maximè cùm illa testimonio divinæ legis nitatur.*

Glossa in d. c. Placuit. *Dicitur quidem § 1. dist. 20. quòd in causis decidendis præferuntur Concilia autoritatibus sanctorum Patrũ, huic præjudicat autoritas Hieronymi, sed hoc ideò, quia corroboratur autoritate Vet. T.* Panormitanus in c. Significasti extr. de elect. n. 3. *Dictum Hieronymi meliùs sentientis prælatum fuit statuto Concilii, ut probatur c. Tria, juncto c. Placuit caus. 36. q. 2. Nam in concernentibus fidem, etiam dictum unius privati esset præferendum dicto Papæ, si ille moveretur melioribus rationibus Vet. & N. T. quàm Papa.*

Gerson part. 1. de examinat. doctrin. consid. 4. fol. 104. *Staret prima veritas, quòd aliquis simplex non autorisatus esset tam excellenter in sacris literis eruditus, quòd plus esset credendum in casu doctrinali suæ assertioni, quàm Papæ declarationi. Constat enim plus esse credendum Evangelio, quàm Papæ. Si doceat igitur talis eruditus veritatem aliquam in Evangelio contineri, ubi & Papa nesciret, vel ultrò erraret, patet cujus præferendum sit judicium. Altera veritas. Talis eruditus deberet in casu, si & dum celebraretur generale Concilium, cui & ipse præsens esset, illi se opponere, si sentiret, majorem partem ad oppositum Evangelii malitiâ vel ignorantiâ declinare. Exemplum Beatiss. dedit Hilarius.*

2. Quòd agnoscunt, Concilia posse errare, & de facto quædam errasse. Bernhardus Epistol. 91. ad Abbates Suessione congregatos col. 848. *Non me loci, corporisve distantia privat prorsus à consilio justorum & congregatione. Illo præsertim Consilio, in quo non hominum traditiones obstinatiùs defensantur, aut superstitiosiùs observantur, sed diligenter humiliterque inquiritur, quæ sit voluntas Dei bona & beneplacens & perfecta. Illuc toto desiderio feror, devotione immoror, condelector amore, inhæreo consensu, æmulatione persisto.* (Agnoscit igitur, in quibusdam Conciliis traditiones hominum ob-

obstinatiùs defensari ac superstitiosius observari, quod est erroneum.)

Antoninus Archiepiscopus Florentinus part 3. Summæ tit. 22. cap. 2. de Conciliis generalib. §. 6. edit. Argentin. 1496. sic scribit. *Hinc est, quòd Concilium potest condemnare Papam & de hæresi judicare, ut dist. 11. Si Papa. Potest enim esse hæreticus Papa & de hæresi judicari. Et dicunt Doctores in c. Fidei favorem de hæresi lib. 6. quòd Concilium est judex, puta tamen, quòd si Papa moveretur melioribus rationibus & autoritatibus, quàm Concilium, standum tunc esset sententiæ Papæ. Nam & Concilium potest errare, sicut aliàs erravit in facto matrimonii, inter raptorem & raptam declarans non posse esse matrimonium. Et dictum Hieronymi meliùs sentientis fuit postea prælatum statuto Concilii 36. q. 2. c. Tria juncto c. placuit. Facit, quod notatur & legitur dist. 20. c. 1. Nam in concernentibus fidem dictum etiam unius privati esset præferendum sententiæ Papæ, si melioribus rationibus & autoritatibus Nov. & Vet. Test. moveretur quàm Papa. Nec obstat, si dicatur, quòd Cōcilium non potest errare, quia Christus oravit pro Ecclesia sua, ne deficeret, ut notatur in c. Majores extra de Baptismo & 24. q. 1. A recta & c. Pudenda. Nam licet Concilium generale totam Ecclesiam universalem concernat, tamen ibi verè non est Universalis Ecclesia, sed repræsentativè, quia Universalis Ecclesia constituitur ex collectione omnium fidelium. Unde omnes fideles terræ constituunt totam Universalem Ecclesiam saltem, cujus caput & Sponsus est ipse Christus. Papa autem est vicarius ipsius Christi & non verum caput Ecclesiæ, ut notat Glossa ne Romani de ele. in Cle. quæ etiam dicit, quòd mortuo Papa Ecclesia non est sine capite, quia non est sine Christo, qui est caput ejus, & ista Ecclesia est, quæ non potest errare, de consecr. dist 1. Ecclesia. Unde possibile est, quòd tota fides remaneret in uno solo, ità quod verū est dicere, quia fides non deficit in Ecclesia, sicut jus universitatis non potest residere in uno solo aliis peccantibus, hoc patuit post passionem Christi, ubi remāsit in sola virgine, quia omnes alii scandalizati sunt & tamen Christus oraverat pro Petro ante passionem, ut non deficeret fides sua. Ergò non dicitur Ecclesia deficere nec errare, si remaneat fides in uno solo.*

Panormitanus super part. 1. Decret. f. 142. *Concilium potest errare, sicut aliàs erravit super causâ matrimonii contrahendi inter raptorem & raptam, & dictū Hieronymi meliùs sentientis statuto Cōcilii fuit prælatum &c. Nec obstat, si dicatur, Concilium non potest errare, quia Christus oravit pro Ecclesia sua, ut non deficeret. Quia dico, quòd licet Concilium generale repræsentet totam Ecclesiam Universalem, tamen in veritate non est verè Universalis Ecclesia, sed repræsentativè. Quia Universalis Ecclesia constituitur ex collectione omnium fidelium, unde omnes fideles orbis constituunt istam Ecclesiam Universalem, cujus caput & sponsus est ipse Christus & ista est illa Ecclesia, quæ errare non potest.*

Pius 2. Æneas Sylvius priùs dictus, *si quando adversus Evangelicas traditiones in Conciliis aliquid astruatur, surgendum monuit populariter & ad commune incendium restinguendum aquam ab omnibus esse afferendam.*

Nicolaus de Clemangis in Disput super materia generalis Concilii pag. 64. *Non debent, qui Concilium agunt, pro fiducia ac libertate agendi quæcunq; libuerint, nimis illi inniti æstimationi, Generale Concilium sumus, fidenter agamus, errare non possumus* p. 72. *Solebant antiqui Patres Concilium celebraturi jejuniorū abstinentiâ, orandi instantiâ, La-*

chry-

chrymarum inundantiâ maximâ cordis contritione, atq; contribulati Spiritus humiliatione, in timore & tremore Spiritus sancti assistentiam suffragiumq; implorare, summâ solicitudine ac vigilantiâ cordium suorum latebras emundantes, ut nihil illic tanto hospite resideret indignum, quo offensus inde averteretur & propterea illis assistebat, illos dirigebat atq; exaudiebat, & in cordibus ac labiis eorum gratiam suam diffundebat, ut non tam illi, quàm Spiritus loqueretur in eis. Quid autem necessaria erat tanta diligentia, si exploratum haberent, se non posse falli aut deficere in his, propter quæ fuerant congregati? aut ex defectu præparationis, vel dispositionis à suo non posse fraudari desiderio?

Et postea. *Cùm ex unius voce, seu sententia tota sæpè congregata pendeat multitudo, an non, sicut ille in judicio falli potest, ita ipsam totam fallere multitudinem, maximè si ex humana præsumtione aut alia iniquitate falli digna sit? Nonne per omnia rectè agere & nunquam falli vel deficere solius Dei est? Sciant ergò gentes, quoniam homines sunt, non Dei, non Angeli, non sancti confirmati. Si autem homines fragiles sunt, peccabiles sunt, mendaces sunt &c. Quòd si dixeris, non ex humana infirmitate, sed ex virtute Spiritus sancti esse, quòd Concilium falli non potest, quis potest certam habere notitiam, quòd majori parti Concilii, quam præponderare oporte[illegible]iritus adsit? quis audeat judicare, se dign[illegible]sse, cui gratia Spiritus sancti assistat? &c.*

Johannes Franciscus Picus de fide & ordine credendi theor. 4. *De firmitate judicii tum Conciliorum, tum Pontificum, non extat hactenus ullum decretum, quod vel ex eo apparet, quòd Johannes de Turrecremata nullum profert, etsi magnus Pontificiæ autoritatis assertor. Itaque hæc propositio apud ipsum Concilium legitimè congregatum in causis fidei falsum judicare non potest, veritatem indubiam non continet.*

Idem lib. 1. de injusta excomm. Hieronym. Savanarolæ cap. 1. *Plerique, cùm Theologorum, tum Juris Interpretum, asseverantißimè voluerunt, Concilium in dirimendis controversiis hallucinari posse, pro vero falsum pronunciantes, præterque rationes afferunt exempla, quandoquidem & Ariminense & Ephesinum 2. & Aquisgranense, aliaq; nonnulla aberraverunt.*

Ludovicus Vives in comm. lib. 20. de Civ. Dei cap. 26. refert de Dominicanis fratribus in Monastico ordine olim habitis eruditissimis, quòd *Concilii Basileensis authoritate semper prorsus repudiatâ, illegitimè congregatum illud fuisse apertè docuerint.*

Albertus Piggius in Hierarch. de Basileensi & Constantiensi Conciliis scribit, quod *contra legem Naturæ, contra manifestas Scripturas, contra vetustatis autoritatem & contra Catholicam Ecclesiæ fidem decreverint.*

Jacobus Andradius Lusitanus lib. 1. defens. fid. Tridentin. enumerat quædam rerum capita, *in quibus etiam Concilia generalia errare poßint, usque adeò, ut ipsum Chalcedonense Concilium, unum ex illis quatuor primis Conciliis, quæ Gregorius professus est se recipere, ut quatuor libros Evangelii*, tamen Andradius *errasse* pronunciet *in eo, quòd temerè & nullâ ratione* (sic enim loquitur) *Constantinopolitanam Ecclesiam Alexandrinæ & Antiochenæ duxerit præferendam.* Neque verò tantùm errâsse pronunciat Concilium Chalcedonense & pugnâsse cum sanctionibus Concilii Niceni, sed rationem etiam

attexit, cur in rebus ejusmodi Concilia labi possint, nempe quòd *sequantur non afflatum Spiritus sancti, sed inanem rumoris auram & fallaces hominum opiniones.*

Wilhelmus Lindanus libr. 2. panopliæ cap. 6. *Si hujus mundi Principes quæris, Arianorum defensores plures fuerunt; si Episcopos velis, habes trecentos Arianos; si numerum Conciliorum, Ariani decem & ampliùs uni Nicenæ Synodo objecerunt.*

Matt. Bredenbachius in tract. de dissidiis Ecclesiæ componendis lit. B B. 8. *quædam Concilia fœdè errasse* asserit.

Bellarminus lib. de Laicis cap. 20. *In Concilio Chalcedonensi quædam erant bona, quædam mala; & quædam recipienda, quædam rejicienda.*

Baronius Ann. 897. *Iste Stephanus vi summâ collecto conventiculo Episcoporum simulque Presbyterorum, Cardinalium sibi similium, Sergio, Benedicto, atque Martino, Diaconis etiam, Johanne Paschali, alteroq; Johanne, hominibus perditißimis, violatoribus Pontificiæ sepulturæ, Formosi venerandum cadaver effossum & sepulchro extractum, tanquam vivum hominem ad judicium adductum judicari voluit.*

3. Quòd agnoscunt, Scripturam sacram esse normam, juxta quam Conciliorum decreta & formari & judicari debeant. (Ex eo enim colligi potest, Conciliorum autoritatem non esse absolutam & simpliciter authenticam.)

In Jure Canonico can. Quis nesciat &c. 8. dist. 9. statuitur, Scripturam Canonicam omnibus Episcoporum literis præponi. Verba sic habent. *Quis nesciat, sacram Scripturam Canonicam tam Veteris quam Nov. Testam. certis terminis suis contineri, eamque posterioribus omnibus Episcoporum literis ita præponi, ut de illa omninò dubitari & disceptari non posit, utrum verum, vel utrum rectum sit, quicquid in ea scriptum sit, vel constiterit esse? Episcoporum autem literas quæ post confirmatum canonem vel scriptæ sunt, vel scribuntur & per sermonem fortè Sapientiorem in ea re cujuslibet peritioris & per aliorum Episcoporum graviorem autoritatem doctiorumque prudentiam & per Concilia licere reprehendi, si quid in eis fortè à veritate deviatum est.* (Si Scriptura Canonica omnibus Episcoporum literis præfertur, utique etiam eorundem vocibus in Concilio congregatorum præfertur. At verum prius. Ergò & posterius, unde Hieronymus in comm. Epistol. ad Galat. scribit. *Spiritus sancti doctrina est, quæ Canonicis literis prodita est, contra quam si quid statuant Concilia, nefas duco.*)

Carolus Magnus lib. 1. de Imag. cap. 11. ad argumentum, quòd Nicena Synodus 2. & alia Concilia stabiliant religiosum imaginum cultum, respondet: *Illas Synodos sancta & Universalis recepit Ecclesia, quæ pro diversis fidei sive religionis causis, diversis locis seu temporibus à doctis & Catholicis viris celebratæ à sana sobriaque doctrina nullatenus deviare perhibentur.* (Illius sanæ sobriæque doctrinæ Magistra est Scriptura sacra. Ergò juxta Scripturæ normam decreta Conciliorum sunt examinanda.)

Nicolaus Cusanus libr. 2. de conc. Cathol. verit. cap. 6. de forma veterum Conciliorum sic scribit. *In loco congregationis in medio ponebatur sacra Evangelia & se-*

secundùm testimonia Scripturarum decrevit olim Synodus.

Johannes Wesselus Groningensis circa ann. 1455. in libro cui titulus, *Farrago*, inter alia sic scribit. *Quæsunque ejusmodi sunt, ut ea nemo dicere possit nisi in Spiritu Dei loquens, id est, ea loquens, quæ Spiritu Dei aliquando loquente autoritatis robur acceperunt, ea omnia per quemcunque dicantur, firmâ fide tenenda sunt, non quia ille dicit, sed quia in Spiritu Dei loquens dicit. Ex hoc jam planè satis patet, qualis habenda Doctoribus Ecclesiæ fides, qualis habenda summis Pontificibus, qualis item generalibus Conciliis. Semper enim habenda fides loquentibus in Spiritu Dei, h. e. ea quæcunque Spiritus Dei locutus est. In Deum enim credimus, non in Ecclesiam Catholicam, non in Concilium, non in Papam.*

Dietherus à Dalburgio Ordinis Equestris vir circa Ann. 1520. quoties illo præsente sermo fuit de calamitatibus Ecclesiæ & ejus reformatione & quòd eam ad rem opus esset Concilio generali, dicere solitus est, *sibi quoque videri consultum esse, ut Ecclesiæ afflictæ maturè succurratur Concilio generali Christiano & legitimo, cui necessariò præficiendi sint quatuor judices minimè corrupti, minimè partiales aut suspecti, Biblia Hebraica, Biblia Græca, Biblia Latina, Biblia Germanica.* In paralip. Ursperg.

Johannes Ferus in capite 26. Matth. pag. 216. *Verè nec Moses nec quisquam Prophetarum huic Concilio* (Sacerdotum) *interfuit, alioqui quid Moses consultus respondisset, nisi; Si mihi creditis credite & illi, de ipso enim scripsi. Idem respondisset David, sed neuter eorum admissus fuit.*

Salmeron tom. 8. tractat. 54. pag. 426. *Ad hoc Concilium Pontificum & Pharisæorum nec Propheta aliquis, nec Moses ingressus est. Si enim intrasset, utique pro Christo respondisset ac dixisset. Si tot signa facit, credite in eum. Hinc multa in nostris consultationibus absurda & inconvenientia facimus, quia in illis divinas Scripturas non admittimus, nec per vitæ & morum sanctitatem & honestatem disponimur, ut sanum consilium possimus accipere.*

(Si Concilium Pontificum ideò erravit, quia nec Moses, nec Prophetæ illi interfuit, sequitur, omne Concilium, cui nec Moses nec Prophetæ nec Apostoli intersunt, id est, quod non sequitur Scripturæ normam, errare posse.)

Bellarminus libr. 4. de verbo Dei cap. 11. §. Respondeo ad 5. agnoscit, *Augustinum à Conciliorum autoritate ad Scripturam provocare.*

Lib. 2. de Concil. cap. 12. §. sic etiam. *Cùm Nicenum Concilium definivit, Christum esse homousion Patri, deduxit conclusionem ex Scripturis &c. Similiter Concilium sextum, cùm definivit, in Christo esse duas voluntates divinam & humanam, deduxit conclusionem ex Scriptura.*

Ibidem §. 1. *Catholici Scripturam non subjiciunt sed anteponunt Conciliis, nec in hoc ulla controversia est.*

(At quod Scripturâ dignitate est inferius & totum ab illa pendet, illius autoritas non est infallibilis.)

Lib. &c. iisdem §. Dico secundò. *Quòd Gra-*

Gratianus senserit, Conciliorum decreta non esse æquanda divinis Scripturis propriè dictis, patet ex caus. 36 q. 2. can. Placuit, ubi Hieronymi sententiam, quia munita erat testimonio divinæ Scripturæ, anteponit Concilii decreto. (Si Gratiano licuit sententiam Hieronymi munitam Scripturæ autoritate anteponere Concilii decreto, utiq; etiam nobis idem licet.)

4. Quòd agnoscunt, Conciliorum veterum autoritatem posterioribus esse præferendam (utique ergò posteriora non sunt simpliciter authentica) ac priora à posterioribus emendari (utique ergò etiam priora non sunt simpliciter authentica.) c. Domino sancto dist. 50. ex Isidoro. *Quotiescunque in gestis Conciliorum discors sententia invenitur, illius Concilii sententia magis teneatur cujus antiquior & potior extat autoritas.*

(Bellarminus lib. 2. de Concil. cap. 7. excipit, *Isidorum loqui de illis Conciliis, quorum non est certa autoritas & quæ non sunt à Romano Pontifice confirmata.*

Resp. de confirmatione illa Pontificis paulò pòst videbimus. Hic monemus illud, quòd verba Isidori sint generalia prolata occasione Concilii Ancyrani, quod Bellarminus non refert inter ea, quæ vel omninò, vel ex parte reprobata. Glossa dicit, *tenere hanc regulam Isidori in illis Conciliis, quorum canones & justè instituti & instinctu Spiritus sancti promulgati.*)

Bellarminus loco proximè citato §. Aliud &c. agnoscit, Augustinũ statuere lib. 2. de Baptismo cap. 3. *Concilia plenaria priora á posterioribus emendari.*

(Variè quidem excipit Bellarminus, sed contra mentem Augustini. Dicit primò *Augustinum fortè loqui de Conciliis illegitimis, quòd ea per posteriora emendentur.* Sed manifestum est ex contextu, ipsum loqui de Conciliis legitimis. Instituit enim comparationem inter Scripturas sacras & inter Episcoporum sanctorum Scripta & Concilia, de his dubitari ac disceptari posse subjungit, de illis autem minimè; in his reprehendi posse, si quid à veritate devium occurrat, in illis autem minimè omnium tale quid occurrere.

Dicit secundò, *Augustinum loqui de quæstionibus facti, non juris.* Sed manifestum est ex principio libri, ipsum agere de quæstione, an baptizati ab hæreticis sint rebaptizandi.

Dicit tertiò, *Augustinum loqui de præceptis morum, non de dogmatibus fidei.* Sed quæstio illa de Baptismo eorum, qui ab hæreticis baptizati, ad fidem, non ad mores pertinet. Disertè asserit Augustinus, *Concilia priora à posterioribus emendari, non modò tunc, quando experimento aliquo aperitur, quod clausum erat,* quæ verba ad quæstiones facti & præcepta morum referri possunt, *sed etiam quando cognoscitur, quod latebat,* quæ verba de quæstionibus fidei agunt, quòd illæ diligentiori examine adhibito possint dilucidè cognosci.)

5. Quòd agnoscunt, *Concilium legitimum errare posse in iis, quæ non legitimè agit,* ut loquitur Bellarminus lib. 2. de Conciliis cap. 7 §. Profert.

(Subsumimus enim, in multis Conciliis, etiam à Papa congregatis & confirmatis, non agi legitimè, ex quo sequitur, ea errare posse.)

Julianus Cardinalis in Epistola ad Eugenium IV. Pontific. in Concil. Basilic. scribit, *omnia Concilia post Chalcedonense potissimùm instituta fuisse, non ut erueretur veritas, sed ut roboraretur, defenderetur atque augeretur semper Ecclesiæ Romanæ potestas & Ecclesiasticorum libertas*, teste Æneâ Sylvio lib. 2. de gest. Concil. Basil.

(Si finis & scopus non fuit legitimus, quomodo potuit legitimè in illis Conciliis agi?)

Nicolaus de Clemangis circa Annum 1416. in Epistol. quadam ad amicum sic scribit. *In Concilio Romæ à Johanne 23. celebrato quid acciderit, audisse te arbitor. Res enim ita pervulgata fuit, ut vix quenquam latere potuerit, quam illo tempore ex veridico comperi autore & qui me minimè fallere voluisset, quam paucis, si fortè non audîsti, referre volo. Convocaverat ante quatuor ferè annos Concilium Romæ is Papa maximâ quorundam impulsus instantiâ, cumquè ante primam Concilii congregationem pro invocatione Spiritus sancti solito fuit more Missa celebrata, ubi Concilium assedit, ipseque Johannes in parata sibi cathedra sublimior præsedit, ecce dirus ac feralis bubo, funeris aut alterius, ut ferunt, calamitatis semper nuncius è latebris suis erumpens cum sua illa horrifica voce continuò advolat, superque trabem templi mediam oculis in Papam directo intuitu conjectis astitit. Cæperunt universi mirari, quòd nocturna avis & lucifuga diurnâ luce in turbæ medium advenisset, malumque omen ex prodigio non immeritò suspicabantur. En, inquiebant suppressâ voce alter ad alterum, in specie bubonis Spiritus adest! Cumquè cæteri & se mutuò & Papam spectantes vix risum tenerent, Johannes ipse, in quem ille fixâ acie oculos intenderat, rubore suffusus sudare, angustiari, atque intra semetipsum æstuare cæpit, tandemque non inveniens, quâ aliâ posset ratione suæ tantæ confusioni consulere, soluto Concilio surgens abscessit. Secuta est deinde altera Sessio, in qua rursum more simili bubo adesse non omisit, verso semper in Pontificem contuitu, quem ille rediisse conspiciens majori quàm priùs verecundiâ meritò conturbatus est, nec illius ultrà ferre prævalens conspectum fustibus illum, terrificisque clamoribus abigi præcepit. Sed ille nec clamorum inquietudine, nec aliis tremefactus molestiis aufugere voluit. Hæc ex quodam fideli amico didici, qui illis diebus recto gradu Româ veniebat. Super quibus, cùm propter rei insuetudinem hæsitare cæpissem, per me vehementissimè adjuratus verissima se retulisse confirmavit. Addebat autem, omnes qui aderant in magnum contemtum atq; irrisionem Concilii ex hac re adductos, paulatimq; toto dilapso Concilio nihil illic prorsus actum esse.*

(Si in Concilio illo legitimè omnia fuissent acta, loco Spiritus sancti non apparuisset feralis ille bubo.)

Ludovicus Vives in comment. libr. 20. de civ. Dei cap. 26. *Illa demùm illis* (Monachis) *videntur edicta & Concilia, quæ in rem suam faciant, reliqua non pluris æstimanda, quàm conventum mulierculatum in textrina vel thermis.*

(Si ex rerum suarum commodo Concilia æstimant, legitimè in illis judicandis non procedunt.)

6. Quòd agnoscunt, ex Concilio Apostolorum Hierosolymitano Concilia alia formam suam debere sumere.

Alphonsus de Castro lib. 1. adv. hæreses cap. 6. *Ex regula Concilii celebrandi, (Actor. 15.) temporum successu, cùm Ecclesia jam liberata esset à persecutione Tyrannorum, reliqua generalia Concilia modum & formam suæ celebrationis sumserunt.* Similia occurrunt apud Bell. libr. 2. de Concil. cap. 2. §. Tertius locus.

(Subsumimus enim, Concilia Papalia multis modis ab illo Concilio Apostolico dissident, & inferimus, in illis non legitimè procedi, ac proinde etiam illa nō esse ab errandi periculo libera.)

Nam primò, in Concilio Apostolorum Petrus, quem summum Pontificem fuisse volunt, in propria persona aderat. Act. 15. v. 7.

Contrà de Conciliis Papalibus Bellarminus sic disserit lib. 1. de Concil. cap. 19. §. Adde. *Vigilius Papa erat Constantinopoli, cùm fieret in ea civitate Concilium V. generale & tamen noluit interesse, sed per libellum confirmavit acta Concilii, ut scribit Photius in lib. de septem Synodis &c. Quæ autem sit hujus rei ratio, incertum est, Johannes de Turrecremata lib. 3. cap. 11. ponit aliquot rationes, quæ mihi non multùm probantur. Ego suspicor, has duas fuisse causas inter alias; Unam, quòd non videbatur convenire, ut caput sequeretur membra, cùm potiùs membra sequi debeant caput, itaque propterea interfuit Papa Conciliis Romanis & quibusdam aliis, quæ ipse convocavit ad se, id est, ad locum, ubi ipse erat, non autem voluit, neque debuit ire ad Concilia alibi congregata. Altera ratio est, quia in Conciliis Orientalibus semper interfuit Imperator, aut aliquis ejus Legatus, & quamvis nec Imperator, nec Legatus ejus præsideret Concilio propriè, ut judex, tamen præsidebat saltem quoad locum materialem. Et etiamsi summus Pontifex ibi fuisset, adhuc voluissent illi eo modo præsidere, ut patet ex Concilio Florentino, in initio, ubi Græci omninò contendebant, ut in summo loco sederet eorum Imperator & summum Pontificem præcederet. At quamvis utrumque tolerabile sit, ut Principes seculares in Concilio sedeant ante alios Episcopos, tamen nullo modo convenit, ut ante ipsum summum Pontificem, ne ergò vel hoc tolerandum esset, vel tumultus excitandus, non ibat ad ea Concilia, sed Legatos tantùm mittebat.*

Secundò, in Concilio Apostolorum quæstio definitur ex Scripturis. Act. 15. v. 5. *Huic dicto Petri concordant verba Prophetarum, sicut scriptum est.*

Cajetanus Cardin. in h. l. *Petrus probat sententiam suam ex divino testimonio, eandem Jacobus confirmat ex variis Scripturæ locis. Propter quod inquit Jacobus, ego judico, id est, quia video hæc dicta consonare cum Prophetarum scriptis.*

Petrus, inquit; *testimonio divino monstrato in conversione Centurionis &c. rationem affert, quòd solâ fide purificantur corda gentilium.*

Paulò pòst. *S. Jacobus idem confirmat dictis Scripturæ. Propter quod, hoc est, quia dicta Petri consonant Prophetis, ego judico, hoc est, judicium meum est.*

Arias Montanus in h. l. *Priusquam Petrus loquebatur, magna erat disputatio ex variis Scripturæ locis deducta.*

Johannes Ferus in h. l. *Nihil equidem dubitaverim, Jacobum legis peritissimum rem ipsam plurimis Prophetarum testimoniis comprobasse, ex quibus Lucas hìc unicum tantùm, quod clarissimum videbatur, in Historia sacra monumentum retulit, sic enim*

verba

verba Historiæ sonant. Et huic concordant verba Prophetarum.

Melchior Canus lib. 5. Locor. Theolog. cap. ultim. *Jacobus sententiam Petri confirmabat, additis Scripturarum testimoniis.*

Contrà verò in Conciliis Papalibus non ex sola Scriptura, sed etiam ex traditionibus decreta formantur.

Bellarm. lib. 4 de verbo Dei capit. 3. *Asserimus, in Scripturis non contineri expressè totam doctrinam necessariam, sive de fide, sive de moribus & proinde præter verbum Dei scriptum requiri etiam verbum Dei non scriptum, id est, divinas & Apostolicas traditiones.* (Si doctrina necessaria de fide & moribus non continetur in Scriptura, utique etiam in Conciliis ex ea non potest erui.)

Idem lib. 4. de Pontif. cap. 7. §. Deinde. *Definitiones de fide* (in Conciliis) *pendent præcipuè ex traditione Apostolica & consensu Ecclesiarum.*

Tertiò, in Concilio Apostolorum non solùm Petrus, sed etiam Paulus, Jacobus, & Barnabas loquuntur, ac magna fit συζήτησις Act. 15. v. 7. 12. & 13. ergò non ex solius Petri arbitrio omnia geruntur.

Contrà verò in Conciliis Papalibus sententia Pontificis Romani est sola & unica norma, quam Patres in Conciliis sequuntur ac sequi jubentur.

Bellarminus lib. 2. de Roman. Pontif. cap. 17. §. Quare. *Decretum Concilii Chalcedonensis non est legitimè factum, proinde etiam nullius est roboris vel autoritatis. Nam ex ipsa actione 16. ejusdem Concilii constat, decretum illud absentibus Legatis Apostolicæ Sedis, qui Concilio præsidebant, esse factum.*

Lib. 2. de Concil. cap. 11. in ἐπιγρ. *Concilia generalia ante confirmationem summi Pontificis errare possunt, nisi Patres in definiendo sequuntur Pontificis instructionem.*

In Tridentino Concilio nullum decretum fuit promulgatum, de quo non censura & approbatio Pontificis ante publicationem fuerit requisita, quæ res proverbio locum dedit, ut vulgò diceretur, *Spiritum sanctum mantica inclusum subinde Româ Tridentum venire.*

Quartò, in Concilio Apostolorum Hierosolymitano non solùm Apostoli, sed etiam Presbyteri præsentes fuêre, ac tota Ecclesia unà cum Apostolis & Presbyteris decisivum habuit suffragium Act. 15. v. 6. 22. & 23. cap. 16 v. 4.

Cardinalis Arelatensis referente Ænea Sylvio de rebus gest. Concil. Basil. *Vox nobis* (Actor. 15. *Visum est Spiritui sancto & nobis*) *significat vocem decisivam & refertur ad illud, quod præcesserat, Apostoli & Seniores, ex quo constat, Presbyteros quoque vocem decisivam habuisse.*

Contrà verò in Conciliis Papalib. soli Episcopi, quos etiam solos Apostolorum successores esse volunt, habent vocem decisivam.

Bellarm. lib. 1. de Conc. cap. 15. §. 5. *Soli Presbyteri majores, iiq; omnes, h e. Episcopi in Conciliis generalibus & provincialibus habent jus suffragii decisivi ordinariè, ex privilegio autem & consuetudine etiam Cardinales, Abbates & Generales Ordinum, licet Episcopi non sint. Ex Presbyteris autem & aliis Clericis minoribus tantùm vocantur aliqui viri docti, qui juvent in disputando, vel aliis ministeriis &c. Ex privatis Laicis tantùm vocantur aliqui, qui videntur utiles, vel necessarii ad aliquod ministeriũ.* lib. ejusd. c. 16. *Episcopi autoritatẽ habẽ*

judi

judicandi, non quia docti sunt, sed quia sunt personæ publicæ, id est, Principes habentes Ecclesiasticam jurisdictionem.

Quintò, in Concilio Apostolorum omnia prudenter aguntur, pseudo Apostolorum doctrina de necessitate operum legalium ac circumcisionis ad salutem accuratè expenditur, ac de ea ex Scripturis judicatur Act. 15. v. 19.

Sed in Conciliis Papalibus non tam per *modum examinis* ex Scriptura, quàm *per modum imperii* ex arbitrio omnia peraguntur.

Johannes Ferus in cap. 15. Actor. *In Concilio Apostolorum omnia prudenter aguntur, non præcipitant sententiam, sed singula expendunt. At nos aliter convenimus, dicendo, ex plenitudine potestatis volumus & mandamus. Quomodo Spiritus sanctus hujusmodi conventus probare possit?*

Sextò, Petrus, postquam Patres Synodi ex Scripturis decretum fecerunt, patitur se ablegari Antiochiam, ut decretum Concilii ad Antiochenos Christianos referat. Act. 15. v. 25.

Contrà verò Pontifex Romanus non patitur se à Concilio ad alias Ecclesias ablegari, sed ipse potiùs ad Concilium suos mittit Legatos cum certa instructione, quam Patres Concilii in omnibus tenentur sequi.

Bellarminus libr. 1. de Concil. cap. 19. *non videtur convenire, ut caput* (Romanus Pontifex) *sequatur membra*, (Patres in Concilio congregatos) cùm potiùs membra sequi debeant caput. (Si Pontifex majestate suâ indignum judicat, in persona propria interesse Conciliis alibi, quàm Romæ congregatis, quantò magis majestate suâ indignum judicabit, à Conciliis ad alias Ecclesias se ablegari, quod tamen Petrus, cujus successorem sese gloriatur, Apostolico, quod gerebat, officio indignum haudquaquam censuit.)

7. Quòd statuunt, Concilia tam generalia, quàm provincialia errare posse, nisi à Pontifice confirmentur. (Ex eo enim concludimus, quòd Conciliis in se & per se, seclusâ Pontificis confirmatione, consideratis non tribuant infallibilitatem, sed eam in solo Pontifice statuant & à Pontifice in Concilia descendere existiment. Quorsum igitur tantis sumtibus cogenda Concilia, cùm Pontifex solus ante Concilium & sine Concilio infallibiliter judicare possit, ac quicquid infallibilitatis est in Conciliis, illud totum & omne à Pontifice descendat? Quorsum etiam glaucoma oculis imperitorum objiciunt, magno conatu disputantes, Concilia non posse errare? *Certitudine fidei certi sumus, Papam & Concilium regi à Spiritu sancto* inquit Bellarminus lib. 3. de verbo Dei cap. 10. cùm Concilia in se, ac per se considerata errandi periculo obnoxia esse agnoscant ac eatenus tantùm errare non posse statuant, *quatenus à Pontifice confirmantur*, id est, solum Pontificem errare non posse credant?

Bellarminus lib. 3. de Christo cap. 11. §. Si primo &c. *Non potest absolutè dici tale, id quod non est ipsum tale, sed est conjunctum cum alio tali, alioqui corpus posset dici Spiritus, quia est conjunctum cum anima, quæ est Spiritus; & oculus esset in calcaneis, quia est conjunctus cum animâ, quæ est in calcaneis.* (Si ergò Concilium per se & suâ

Na-

Naturâ est fallibile, non potest etiam conjunctum cum Papa dici infallibile, propter illam cum Papa conjunctionem, sed infallibilitas est & manet penes solum Pontificem.)

Præterea si de Conciliorum decretis licet judicare *juxta normam sententiæ Papalis* ac ea tantùm acceptare, quæ Roman. Pontifici probantur, atque ab eo confirmantur; repudiare, quæ ab eo repudiantur; quantò magis, imò incomparabiliter magis de Conciliorum decretis licebit judicare *juxta normam Scripturæ sacræ*, quippe in qua Spiritus sancti sententia nobis proponitur, & quæ cum hac norma congruunt acceptare, quæ ab ea dissident, repudiare? Denique quia nulla est in Conciliorum decretis infallibilitas, nisi quæ à Romano Pontifice descendit, & verò superiùs in capite 2. demonstratum sit, Pontificem non esse absolutè infallibilem, sed errare posse, consequens fuerit, Concilia etiam à Pontifice Romano confirmata errare posse.)

Melchior Canus lib. 5. Locor. Theolog. capite 4. *Concilium generale, quod nec congregatum, nec confirmatum est autoritate Pontificis, potest in fide errare. Concilium generale, etiam à Romano Pontifice congregatum, errare potest, nisi ab eo fuerit confirmatum. Concilia provincialia, quæ à Papa confirmantur, errare non possunt, reliqua autem possunt.*

Libr. 1. de Concil. cap. 4. §. Altera. *Quædam Concilia sunt ab Ecclesia approbata, atque ab universa Ecclesia recepta; quædam omninò reprobata; quædam partim approbata, partim reprobata; &c.* Quod potest reprobari, erroris periculo est obnoxium.)

Libr. 2. de Concil. capit. 10. in titul. *Concilia particularia non approbata à summo Pontifice non omninò certam fidem faciunt.*

Lib. ejusdem cap. 11. in titulo. *Concilia generalia ante confirmationem summi Pontificis errare possunt, nisi Patres in definiendo sequantur Pontificis instructionem.*

Libr. ejusdem capite 17. §. Probatur quintò. *Omnia Concilia revocantur tandem ad examen Romani Pontificis, & quæ ille probat, recipiuntur; quæ improbat, rejiciuntur.*

Lib. 4. de Rom. Pontif. cap. 3. §. Respondent. *Christus soli Petro dixit, Oravi pro te, ne deficiat fides tua. Pasce oves meas. Non dixit hæc Petro & Concilio. Item solum Petrum vocavit Petram & fundamentum, non Petrum cum Concilio, ex quo apparet, firmitatem legitimorum Conciliorum esse à Pontifice, non partim à Pontifice, partim à Concilio.*

Ibidem §. Contrà. *Constat generalia Concilia sæpè erràsse, quando caruerunt summi Pontificis suffragio, uti patet de Ephesino secundo, Ariminensi & aliis.*

Plura in hanc sententiam adduximus superiùs part. 2. cap. 1. n. 3.

Huc referri potest, quòd agnoscunt, *Episcopos singulos & sejunctos errare posse.* Bellarminus libr. 2. de Concil. capit. 2. §. ultimo (utique ergò etiam conjuncti errare possunt. Nec enim *mutant animum, qui cœlum mutant* & ad Concilium *trans mare currunt*, nec humanâ conditione superiores fiunt, quàm primùm in Concilium accesserunt, nec promissionem aliquam pro sua ab errandi peri-

periculo immunitate proferre possunt. Item quòd hypothesin formant, *Concilium posse constare Episcopis corde hæreticis & solâ externâ professione Catholicis.*

Bellarmin. lib. 2. de Concil. cap. 9. §. Ad alteram. (Addit quidem Bellarminus, *divinâ providentiâ futurum ut, illi nihilominus velint, nolint, veritatem proponant, sicut per asinam Bileami Deus veritatem locutus*, sed unde nobis constat de hac Dei voluntate? inde etiam ipse Bellarm. hypothesin illam deserit.)

8. Quòd concedunt, Concilia posse errare in quæstionibus facti.

(Ex illo enim inferimus, quòd etiam in quæstionibus fidei errare possunt. Excipiunt quidem, *esse disparem rationem, cùm Concilia tantùm in rebus fidei à Spiritu sancto ita regantur, ut non errent.* Sed meritò urgemus, quòd ad confirmandam infallibilem Conciliorum autoritatem accommodent dictum Christi. Joh. 16. v. 13. *Spiritus veritatis ducet vos in omnem veritatem.* Ergò etiam in quæstionibus facti veritatem infallibiliter docebit. Bellarminus semper urget *salutarem divinæ providentiæ dispositionem, quæ non admittat, ut Pontifex Romanus & Concilia errent.* Atqui eadem providentia divina requireret, ut etiam in quæstionibus facti nullus error committeretur, quia quando in facto erratur, itidem alteri parti fit injuria, & error facti facilè secum trahit errorem juris. Verbi causâ, si erratur in canonizatione sancti, facilè potest dari occasio idololatriæ. Certè si Concilium in suis definitionibus & decretis immediatè regitur à Spiritu sancto peculiariter assistente, nullum planè committet errorem, quia Spiritus sanctus occultissima quæque scrutatur.)

Antonius Delphinus lib. 2. de Conc. p. 166. *Concilium in facto errare potest, quia in rebus facti judicant Episcopi in Concilio congregati secundùm acta & probata.*

Bellarm. lib. 2. de Concil. cap. 7. §. Respondeo primò. *In quæstionibus facti non dubium est, Concilium errare posse.*

Lib. ejusd. cap. 8. §. Respondeo quidam &c. *In judiciis de quæstionibus facti Concilia errare posse, non est dubium.*

Lib. ejusd. cap. 12. §. Tertium *Concilia in judiciis particularibus errare possunt.*

9. Quòd in quæstione de infallibilitate Conciliorum invicem dissideant.

Primò, quidam volunt *Concilia esse supra Papam,* Cardin. Cameracensis, Gerson & alii plures suo loco enumerandi, quidam verò volunt, *Papam esse supra Concilia, ut Jesuitæ omnes.* (Hi infallibilitatem Conciliorum dependere statuunt ex infallibilitate Pontificis, imò reipsâ nullam in Conciliis, quâ talibus, infallibilitatem statuunt, sed in solo Pōtifice; illi verò infallibilitatem Papę dependere statuunt ex infallibilitate Conciliorum, imò reipsâ nullam in Pontifice, quâ tali, infallibilitatem statuunt, sed in solis Conciliis.)

Secundò, de Episcopis in Concilio congregatis apud ipsos quæstio est, an sint *Consiliarii duntaxat,* an verò *Judices,* h. e. an consultandi tantùm, an verò etiam decidendi potestatem habeant. Prius quidam affirmant, alii verò posterius; (utraque verò sententia apud ipsos urgetur difficultatibus. Si enim sunt tantùm Consiliarii & monitores, cur soli Episcopi ad Concilia admittuntur,

tur, cùm multi Theologi eruditione superent Episcopos? Si sunt judices, quæritur an errare possint, an non? Si prius, nulla in Conciliis, quâ talibus, est infallibilitas. Si posterius, non opus erit Pontificis confirmatione.)

Tertiò, Bellarminus lib. 2. de Conc. cap. 9. negat *meliorem partem in Conciliis vinci posse*.

Melchior Canus libr. 5. Locorum Theolog. capit. 4. idipsum concedit. Quin & Bellarminus ipse libr. 1. de R. P. cap. 9. §. Dices. *Etiam in generali Concilio major pars errare potest, si autoritas desit summi Pastoris.*

Quartò, circa quæstionem, *unde sciatur, hoc vel illud Concilium esse legitimum?* diversis, imò adversis sententiis invicem pugnant Andreas Vega & Bellarminus, ut videbimus inferiùs membro 12.

Quintò, ad exempla de erroribus Conciliorum à Sacerdotibus, Scribis, Pharisæis & Senioribus contra Christum coactorum non solùm diversas, sed etiam contrarias responsiones proferunt, ut videbimus membro sequente 10. §. Primo.

Sextò, pleriq; omnes Pontificii præcipuum ac primarium pro infallibilitate Conciliorum fundamentum quærũt in promissione Christi Matth. 18. v. 20. *Ubi duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum.* Sed Stapletonus in relect. princ. controv. 6. q. 3. art. 4. p. 613. negat, *firmitatem Conciliorum illis Christi verbis niti.*

Septimò, Alphonsus de castro libr. 4. advers. hæreses verbo Concilium, Concilia à Pontifice congregata errare posse negat. *Concilium*, inquit, *rectè, ut decet, congregatum non potest in fide aut moribus errare. Dicimus autem Concilium tunc esse generale & rectè congregatum, quando Pontificis summi autoritate convocantur omnes, quorum interest de re illa definire. Hinc non est mirum, si Ariminense Concilium erraverit, quia ab hæreticis Arianis favente Constantio Imperatore & ipso hæresi Arianâ infecto, congregatum est, contradicente tamen Liberio Papa. Eâdem ratione Concilium Constantinopolitanum sub Constantino & Gregorio tertio celebratum inane est & pestiferum, quia renitente Gregorio tertio congregatum fuit & contra illius mentem ibi lata fuit sententia.*

Lib. 1. adv. hæres. cap. 4. *Concilium Papæ autoritate & consensu congregatum non posse in fide errare, ab omnibus veris Christianis hactenus creditum.*

(Sic ergò juxta Alphonsum ad infallibilitatem Concilii & *necessarium* est & *sufficiens*, ut convocetur à Romano Pontifice.)

Sed Melchior Canus libr. 5. Locor. Theol. cap. 4. scribit. *Concilium generale, etiam à Roman. Pontifice congregatum, errare potest, nisi ab eo fuerit confirmatum.*

Age verò dissensiones illas Pontificiorum, de infallibilitate Concilii, propriis ipsorum verbis exponamus.

Bellarm. lib. 2. de Concil. cap. 2. §. 1. *De Conciliis particularibus videtur esse aliqua dissensio inter Catholicos. Cùm enim istorum Conciliorum autoritas tota ferè pendeat ex autoritate Pontificis, ij qui dicunt, Pontificem errare posse, consequenter dicere debent, etiam ejusmodi Concilia errare posse.*

(Atqui primò cur Bellarminus addit particulam *ferè?* cùm ex ipsius hypothesi tota Conciliorum particularium firmitas non ferè, sed verè à solo Pontifice dependeat, ut manifestè apparet ex loco paulò antè citato lib. 4. de Roman. Pont. cap. 3. *Firmitas Conciliorum est à Pontifice, non partim à Pontifice, partim à Concilio?*

Secundò, cur de *particularibus tantùm Conciliis* dicit, quòd illorum autoritas tota ferè dependeat ex autoritate Pontificis? cùm ex ipsius hypothesi etiam generalium Conciliorum autoritas tota ex autoritate Pontificis dependeat, ut manifestum ex loco paulò antè citato lib. 2. de Concil. cap. 17. *Omnia Concilia, ac proinde etiam generalia, revocantur tandem ad examen Romani Pontificis, & quæ ille probat, recipiuntur; quæ improbat, rejiciuntur.* Quòd si ergo illi, qui statuunt, *Pontificem errare posse*, consequenter dicere debent, *etiam Concilia particularia errare posse, cùm eorum autoritas tota ferè pendeat ex autoritate Pontificis*, ut totidem verbis Bellarminus asserit, utique etiam illi, qui statuunt, *Pontificem errare posse*, dicere debent, *etiam Concilia generalia errare posse, cùm eorum quoque autoritas tota ferè pendeat ex autoritate Pontificis.*

Concilium Chalcedonense fuit Cõcilium generale, & tamen Bellarminus lib. 2. de Roman. Pontific. cap. 17. rejicit decretum, quod in illo Concilio absentibus Legatis Apostolicæ Sedis factum, quodque à Leone Pontifice reprobatum, utiq; ergò etiam Conciliorum generalium autoritatem ab autoritate Pontificis pendere agnoscit, unde etiam Conciliorum generalium autoritatem asserturus disertè addit confirmationem summi Pontificis, lib. 2. de Concil. cap. 2. *Fide Catholicâ*, inquit, *tenendum est, Concilia generalia à summo Pontifice confirmata errare non posse nec in fide, nec in moribus*, cui assertioni conformis est propositio illa, quam format Canus lib. 5. Locor. Theol. cap. 4. *Concilium generale, etiam à Romano Pontifice congregatum, errare potest, nisi ab eo fuerit confirmatum.* Certum igitur est, ex hypothesi Pontificiorum etiam *generalium Conciliorum* autoritatem à Romani Pontificis confirmatione & autoritate dependere & per consequens, qui Pontificem errare posse docent, illi juxta Bellarmini collectionem etiam dicere debent, Concilia generalia quoque errare posse.)

Idem lib. 2. de Conc. cap. 5. §. 1. *Hæc propositio, quòd Concilia particularia, à summo Pontifice confirmata, in fide & moribus errare non possint, non est æquè recepta ac prior, quòd Concilia generalia, à summo Pontifice confirmata, in fide & moribus errare non possint. Illam enim priorem nemo Catholicorum negat, hanc verò non desunt, qui negent. Itaq; eâ solùm de causa non affirmamus hanc propositionem fide Catholicâ esse tenendam, quòd autores, qui contrarium sentiunt, nondum videamus ab Ecclesia damnatos pro hæreticis.* (Si absque hæresi statui potest, *Concilia particularia, etiam à summo Pontifice cõfirmata, errare posse*, utique etiam absque hæresi statui potest, Concilia generalia, etiam à Pontifice confirmata, errare posse, utrorumque enim autoritas ex hypothesi adversariorum pendet à Pontificis autoritate.)

10. Quòd exempla aliquot Concilio-

liorum docent, Episcopos & Præsules in Conciliis congregatos errare posse.

Primò, Concilium Judaicũ, cui præsedit summus Pontifex Caiphas, gravissimè erravit, excommunicando omnes, qui Jesum confitebantur esse Christum Johan. 9. v, 27. ac Christum blasphemiæ accusando, eundemq; ad mortem damnando, Matth 26. v. 3. & 66. cap. 27. v. 1. Marc. 14. v. 64. Joh. 11. v. 53. &c.

(Variis modis excipiunt Pontificii. Hosius Card. libr. 2. contra prolegom. Brentii disertè affirmat, *sententiam in hoc Concilio pronunciatam fuisse veram & Spiritum sanctum huic Concilio adfuisse & Levitico Sacerdotio non defuisse Spiritum veritatis, donec Christus cruentum sacrificium obtulerat.*

Roffensis in confut. assert. Lutheri art. 5. *Miror Luthere, quòd tam parum tribuis Pontificis Romani judicio, cùm apertissimum sit Caipham verum judicium protulisse.*

Anglo-Rhemens. in c. 11. Joh. *Hoc cùm dixit Caiphas Pontifex, Spiritus sancti assistentiam expertus est. Ergò Pontifices nostri errare non possunt.*

Idem statuũt Canus lib. 5. Locorum cap. ult. resp. ad argum. 2. Hardingus in resp. ad Apolog. Anglican. p. 6. cap. 6. sect. 3. Illi omnes concedunt, Concilium fuisse legitimum, sed negant illud errasse.

Verba Melchioris Cani d. l. p. 177. sic habent. *Sacerdotum veterum acta quidem Christo adversa fuerunt, at sententia hominum alioqui pessimorum non solùm verissima, sed Reip. etiam utilissima fuit, quin divinum oraculum fuisse Johannes Evangelista testatur. Cùm enim post longam variamq; Concilii deliberationem Caiphas, qui ut summus Pontifex Concilio præsidebat, sententiam illã, cui omnes ferè consenserunt, dixisset, expedit nobis, ut unus homo moriatur pro populo &c. mox Evangelista subjecit. Hoc autem à semetipso non dixit, sed cùm esset Pontifex anni illius prophetavit. Qua ex re fit, ut* [illegible] *ostrorũ Pontificum vita quidem & ope.* [illegible] *ntraria fortè sint Domino Jesu, sed eorum judicia, quæ videlicet à summo Pontifice comprobata sint, & ve*[illegible] *runt & Christianis utilia, ut quæ ad populi salutem sint divinitùs instituta. Imò adeò à S. S. erunt eã ob causam, quã ab Evangelista didicimus, quia scilicet Ecclesia Christi Pontifices sunt.* Immane hoc est pronunciatum, cùm Concilium illud cõfessores Christi excommunicaverit & Christũ blasphemiæ ac mortis reum peregerit. Inde alii agnoscunt, *Concilium illud errâsse, sed tantùm in quæstione facti, vel quantùm ad errorem propriæ mentis, vel quia non processit secundùm morem legitimi judicii.*

Bellarminus ex professo illas exceptiones refellit lib. 2. de Conc. cap. 8. resp. ad 2. sic disserens. *Quidam ajunt, quæstionem fuisse de facto, non de jure, quam Concilium illud judicavit, videl. num Jesus necandus esset? In ejusmodi autem judiciis Concilia errare posse non est dubium. At quæstio illa, etiamsi de facto esset, tamen involvebat quæstionem de fide gravissimam, nimirum an Jesus esset verus Messias & filius Dei, atque adeò verus Deus? Quocirca erravit in fide perniciosissimè Caiphas cum universo Concilio, cùm judicavit Jesum blasphemâsse, qui se Filium Dei appellaverat. Alii dicunt, Pontificem & Concilium errâsse, quantũ ad errorem propriæ mentis, nõ tamen errâsse in sententia, quam protulit. Verè enim Jesus reus erat mortis, quia peccata nostra in seipso purganda susceperat, & verè expediebat, eum mori pro populo. Quare*

Joh. cap. 11. *dicit, Caipham Prophetâsse. At licet verba Caiphæ bonum sensum recipiant, non tamen omnia. Cùm enim ait de Christo, blasphemavit, quid adhuc egemus testibus? Certè tunc non Prophetavit, sed blasphemavit. Alii dicunt, Concilium illud errâsse, quia non processit secundùm morem legitimi judicii, sed tumultuariâ conspiratione, subornatis falsis testibus Christum damnavit, id quod adeò notum erat omnibus, ut etiam Pilatus sciret, per invidiam eum fuisse traditum sibi à Pontificibus. Matth. 27. Atque hæc quidem responsio probabilis est. Sed quia non est inferiorum judicare, an superiores legitimè procedant, necne, nisi manifestissimè constet, intolerabilem errorem committi, & credibile est, Deum non permissurum, ut Concilia, quibus summus Pontifex præsidet, non legitimè procedant, ideò aliter respondendum.*

Hæc omnia Bellarminus aliorum fidei suæ sociorum exceptiones refellens. Quomodo verò ipse tandem respondet?

Respondemus, inquit, *Pontifices & Concilia Judaeorum non potuisse errare, antequam Christus veniret. sed eo præsente potuisse, cùm ipse fuerit summus Ecclesiæ Pontifex.* Sed Bellarminus in hac exceptione sibi ipsi contradicit. Nam lib. 3. de verbo Dei cap. 5. testim. 5. ex dicto Matth. 23. v. 2. *Super cathedram Mosis sedent Scribæ &c.* probare cupit, *Pontificem Romanum esse summum, infallibilem & authenticum controversiarum judicem;* & tamen illo tempore, quo Judæi jubebantur audire Scribas & Pharisæos in cathedra Mosis sedentes, Christus præsens erat & per se Ecclesiam administrabat, ergò Scribæ & Pharisæi cum Sacerdotibus in cathedra Mosis sedentibus tunc errare poterant, nec judicium eorum erat simpliciter infallibile. Præterea, Spiritus sanctus manifestè testatur, Caipham tum temporis adhuc fuisse summum Pontificem Joh 11. v. 51. ac Sacerdotium V.T. nondum fuit sublatũ, cùm Christus seipsum in ara crucis nondum obtulisset. Nihil ergò defuit, quod ad legitimum Concilium adversarii requirunt, & tamen gravissimè erravit. Ulteriùs, Ecclesia non est sine Sacerdotio. Pontificii addunt, nec sine sacrificio externo. Jam verò Christus nõdum obtulerat seipsum in ara crucis in sacrificium, necdum incruentũ illud sacrificium in institutione sacræ cœnæ obtulerat, de quo Põtificii multis disputant. Durabat igitur adhuc Aaronicum Sacerdotium, ac Præsules Hierosolymitani adhuc sedebant in cathedra Mosis. Lombard. libr. 3. sent. 3. *legalia demum in morte Christi terminata esse asserit.* Quid quòd ipsimet Pontificii ex Prophetia Caiphæ concludunt, *Pontificem non posse errare*, præsupponunt igitur, Caipham eo tempore adhuc fuisse Pontificem. Deniq; Stapletonus libr. 2. princip. fid. doctrin. cap. 11. disputat, *Christi Ecclesiam post ascensionem demum incepisse*, ergò visibilis Ecclesiæ locum adhuc habuerunt Pontifex & Sacerdotes. Confer dicta superiùs par. 2. cap. 2. sub finem.)

Secundò, Cyprianus multa instituit Concilia, in quibus omnibus definitum, *baptizatos ab hæreticis esse rebaptizandos.* Pamelius in annot. ad Epist. 73. Cypriani n. 6. ex Eusebio lib. 7. Hist. Eccl. cap. 3. & Augustino lib. 3. de Bapt. contra Donatistas capite 10. memorat, cer-

rò deprehendi posse, fuisse tria Concilia ab illo hac de re congregata.

Severinus Binnius tom. 1. Concil. p. 895. & seqq. *in tribus Conciliis Carthaginensibus dogma de baptizandis illis, qui ab haereticis baptizati sunt, confirmatam esse* agnoscit & singulorum Episcoporum in secundo Concilio Carthaginensi congregatorum sententias recenset. At hoc decretum fuit erroneum. Ergò Concilia errare possunt.

Alphonsus à castro lib. 1. adv. hæreses cap. 8. *Concilium Carthaginense, in quo cum sancto Martyre Cypriano octoginta Episcopi convenientes concordi animo definiêrunt, haereticos & ab haereticis baptizatos, fore cùm resipiscerent baptizandos, nullus est, qui dubitet errasse.*

(Excipiunt, *Concilia illa non fuisse à Romano Episcopo confirmata.* Resp. hoc ipsum ostendit, Cyprianum & Aphricanos Episcopos non fuisse in ea sententia, quòd Romani Episcopi congregatio vel confirmatio ad Concilium legitimũ sit absolutè necessaria, aliàs frustraneam operam in Conciliis suis sese sumere intellexissent. Præterea Concilium Episcoporum ab uno Episcopo, utpote singulari persona, est necessariò distinguendum, atq; illud pro Cõcilii decreto habendum, non quod uni tantùm placet vel quod unus tantùm dictitat, sed quod à pluribus simul congregatis communi suffragio decernitur. Ac nomen Ecclesiæ Episcoporum cœtui & Concilio tribui potest, Romano autem Pontifici soli, utpote personæ singulari, tribui non potest, nam docente Bellarmino lib. 3. de Ecclesia cap. 17. circa finem, *una persona non potest dici Ecclesia, cùm Ecclesia sit populus & regnum Dei.* Denique Honorius primus Pontifex Róman. ob hæresin Monotheletarum damnatus fuit à Concilio generali Cõstantinopolitano, quod Agatho Pontifex Romanus approbavit. Ergò possunt esse vera & legitima Concilia, etiamsi nõdum ad ea accesserit Pontificis confirmatio. Veritas decretorum Concilii non pendet à Pontificis confirmatione & autoritate, sed ab eorundem cum Scriptura sacra conformitate.)

Tertiò, Concilium Eliberinum celebratum Anno Christi 305. multa decrevit, quæ ne ipsis quidem Pontificiis probari possunt, utpote 1. quòd quibusdam in vitæ fine communionem denegat.

Can. 1. *Placuit inter eos, qui post fidem Baptismi salutaris adultâ ætate ad templum idololatraturus accesserit & fecerit, quod est crimen principale (quia est summum scelus) placuit nec in fine eum communionem accipere.* Can. 6. *Si quis vero maleficio interficiat alterum, eò quòd sine idololatria perficere scelus non potuit, nec in fine impertiendam esse illi communionem.* cap. 7. *Si quis forte fidelis post lapsum mœchiæ post tempora constituta acceptâ pœnitentiâ denuò fuerit fornicatus, placuit nec in fine habere eum communionem.* can. 8. *Item fœminæ, quæ nullâ præcedente causâ reliquerint viros suos & se copulârint alteris, nec in fine accipiant communionem.* can. 75. *Si quis Episcopum vel Presbyterum, aut Diaconum falsis criminibus appetierit & probare non poterit, nec in fine ei dandam communionem.* Confer canon. 2. 12. 17. 18. &c.

2. Quòd

2. Quòd picturas in templis simpliciter prohibet. can. 36. *Placuit picturas in Ecclesia esse non debere; ne quod colitur & adoratur, in parietibus depingatur.*

3. Quòd Magistratus anno regiminis sui templum ingredi minimè debere statuit. can. 56. *Magistratum verò uno anno, quo agit duûmviratum prohibendum placuit, ut se ab Ecclesia cohibeat.*

4. Quòd can. 34. prohibet *cereos per diem in cœmiterio incendi*, additâ ratione, *quia Spiritus sanctorum non sint inquietandi.* Subjunctâ etiam excommunicatione. *Qui hæc non observaverint, arceantur ab Ecclesiæ communione.* (inde Melchior Canus lib. 5. Locor. cap. 4. scribit, *Canon. 36. hujus Concilii erroneum esse.*)

Bellarm. lib. 2. de Imag. cap. 9. dicit, *hoc Concilium frequenter erràsse, ideò quòd lapsos, aliosq; peccatores graves, licet pœniteant, ne quidem in mortis articulo absolvi concedat.* Contra verò Baronius cùm de hoc Concilio, *quasi propè Novatiani fines attigisset* tom. 1. Annal. Eccles. ann. 57. n. 119. & seqq. liberiùs & acriùs scripsisset, ea deinceps tom. 2. ann. Christi 305. n. 42. mitigat, quando de Patribus istius Concilii & lapsorum reconciliatione sic scribit. *Cùm quæ ab illis de ea re statuta sunt, ab Innocentio Rom. Pont. excusentur, nemo sit, qui accusare præsumat.*

Existimat igitur, hanc Synodum legitimam fuisse atque ab omni erroris culpa liberam. Ostendere etiam conatur, Patres hujus Concilii à Novatianorum errore fuisse liberos. *Novatiani*, inquit, *lapsos simul à communione & pœnitentia excludebant; Patres hujus Concilii eosdem, quod frequentia lapsorum ac traditorum eo tempore exigebat, ad deterrendum alios, à communione duntaxat arcebant: à pœnitentia autem & peccatorum absolutione non prohibebant.*

Sed hæc apertis tibiis pugnant cum assertione Bellarmini, quòd *lapsis absolutionem denegaverint*, quæ denegatio pugnat non solùm cum verbo Dei, sed etiam cum aliorum Conciliorum canonibus. *Sincerè enim pœnitentibus non esse negandum vitæ viaticum etiam non actâ legitimâ pœnitentiâ, si mortis periculum supervenerit*, statuit Ancyrit. Synodus can. 6. & Nicena prima can. 12. & Aurelian. 2. can. 12.

Sed & canonem 36. de prohibitione picturarum variis modis excusare nituntur. 1. *quòd hoc Concilio rejectæ sint imagines pictæ, non sculptæ, ob idololatriæ metum.* 2. *ne imminente persecutione Christiani auferre secum, aut occultare non possent, & ita picturæ essent ludibrio Judæis & paganis.* 3. *ne picturæ facilè deformentur parietum crustis dejectis, & inde amissâ venerabili formâ potiùs contemtui sint quàm venerationi.* 4. *pro temporum varietate statuta variari humana.* Petr. Martinez in comm. Epist. Judæ loco 18 Turrianus libr. 1. de Hierarch. ordin. cap. 12. Nic. Sanderus lib. 2. de cult. imag. cap. 4. Bellarm. lib. 2. de Imag. cap. 9. Suarez tom. 1. Disp. Theol. Disput. 53. sect. 1. Garsias Loaisa & Binius in annotat. ad canon. hujus Concilij.

Canonem 34. exponunt *de neophytis, qui more gentilium lucernas publicè accendebant, non verò de iis, qui ad cultum & gloriam Dei lucernas & cereos publicè accendunt.*

Item Canonem hunc *de Spiritibus fidelium adhuc viventium intelligendum esse*, quo,

quorum Spiritus sive mentes hac Ceremonia eo tempore perturbabatur, & scandalum patiebantur, propter quendam surreptitium ritus superstitiosi & gentilis abusum. Baronius tamen Anno Christi 34. n. 312. per sanctorum Spiritus *mortuorum animas* intelligit, quæ *quidem non proprie, sed metaphorice duntaxat perturbari & inquietari dicantur, quod valde displiceant ipsis ritus superstitiosi, quos à quibusdam in sui honorem aut utilitatem vanam fieri & exerceri cognoscant, vel quod Carminibus Magicis, aliisve superstitionibus adhibitis animas suas ritu gentilitio advocari, solicitari & inquietari doleant.* Sed quilibet videt, hæc excogitata esse ad nebulas clarissimæ veritatis luci obducendas, unde alii liberaliter concedunt, *Concilium hoc errâsse.* Sed addunt, *fuisse Provinciale.* Id verò nostro argumento nihil derogat. Infallibilitatem enim Conciliorum cupiunt probare ex dicto Christi: *Ubi duo vel tres congregati &c.* quod æquè de Provincialibus ac Oecumenicis Conciliis agit. Nec major Episcoporum numerus infallibilitatis causa est, sed Decretorum cum verbo Dei *συμφωνία.*)

Quartò, Concilium Nicenum primum can. 12. damnat militiam. Canon sic habet: *Quicunque vocati per gratiam primum quidem impetum monstraverunt, deponentes militiæ cingulum, postmodùm verò ad proprium vomitum sunt relapsi, ita ut quidam & pecunias redimerent, & beneficiis militiam repeterent, hi decem annis post triennii tempus, quo inter audientes erunt, in afflictione permaneant.* In Jure Canonico verba Canonis sic habent: *Si qui per gratiam Dei vocati primò quidem ostenderunt fidem suam deposito militiæ cingulo, post hæc autem ad proprium vomitum sunt reversi, ut & pecunias darent & ambirent rursus ad militiam, isti decem annis sint inter pœnitentes post primum triennium, quo fuerint inter audientes.* At erroneum esse, si militia simpliciter damnetur, ipsimet Pontificii agnoscunt.

(Excipiunt, qui jussu Gregorii XIII. Jus Canonicum emendârunt & notis illustrârunt in annotat. ad c. Si qui verò caus. 33. q. 3. dist. 5. de Pœnitent. Bellarminus lib. 2. de Concil. cap. 8. Severinus Binnius in not. ad Conc. Nicen. p. 319. & alii, *Canonem hunc intelligendum de militibus, qui sub impio Licinio unà cum militia ad gentilismum redierunt.* Sed hanc expositionem refellit præcedens capitulum Juris Canonici ex Leonis Epistola 90. cujus hæc sunt verba: *Contrarium omninò est Ecclesiasticis regulis post pœnitentiæ actionem redire ad militiam secularem, cùm Apostolus dicat: Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus. Unde non est liber à laqueis Diaboli, qui se militiæ mundanæ voluerit implicare,* ubi agitur de militia seculari, non de idololatria gentili, ac per *regulas Ecclesiasticas* digitus intenditur ad hunc Canonem 12. Concilii Niceni. Confer Lutherum tom. 7. Jen. Germ. f. 240. in lib. de Concil. & Ecclesia.)

Quintò, Concilium Chalcedonense can. 28. Constantinopolitanum Episcopum Romano æquavit. *Sanctorum Patrum*, inquiunt, *Decreta ubique sequentes & Canonem, qui nuper lectus est, centum & quinquaginta Dei amantissimorum Episcoporum agnoscentes, eadem quoque & nos decernimus ac statuimus de privilegiis sanctissimæ Ecclesiæ Constantinopolis novæ Romæ. Etenim antiquæ Romæ throno, quòd urbs illa imperaret,*

ret, jure Patres privilegia tribuêre. Et eâdem consideratione moti centum quinquaginta Dei amantissimi Episcopi sanctissimo novæ Romæ throno æqualia privilegia tribuêre, rectè judicantes, urbem, quæ & Imperio & Senatu honorata sit, & æqualibus cum antiquissima Regina Roma privilegiis fruatur, & in rebus Ecclesiasticis non secus ac illam extolli ac magnifieri secundam post illam existentem &c. Hoc verò Pontificiis judicatur erroneum.

(Excipit Bellarminus lib. 2. de Rom. Pont. cap. 17. *Decretum illud absentibus Legatis Apostolicæ Sedis, qui Concilio præsidebant, esse factum ac à Leone Pontif. reprobatum.* Atqui si Patres Concilii Chalcedonensis judicassent, præsentiam Legatorum Romanorum in Concilio esse absolutè necessariam, ipsis absentibus non fecissent aliquod Decretum. Quamvis verò Leo illud reprobaverit, tamen, cùm *nemo in propria causa judex esse possit*, major habenda est Concilii Sedem Constantinopolitanam Romanæ exæquantis, quàm Pontificis Romani Decretum illud reprobantis autoritas.)

Huc referri potest, quòd Concilium Constantinopolitanum II. quod fuit *generale*, & appellatur *quintum Oecumenicum Concilium*, damnavit tria capita Concilii Chalcedonensis de Theodoro, Theodoreto & Iba. Act. 4. Bellarminus ipse lib. de Laicis cap. 20. §. Ad hoc ultimum, de Chalcedonensi Concilio sic judicat, quòd *in eo quædam fuerint bona, quædam mala; & quædam recipienda, quædam rejicienda.*

Sextò, Concilium NeoCæsariense can. 7. decernit, *Presbyterum non debere interesse secundarum nuptiarum convivio, utpote quibus pœnitentiam debeat tribuere.* Fuit quidem hoc Concilium particulare, interim tamen confirmatum est à Leone IV. c. de libellis dist. 20. & ab ipsa Synodo Nicena, ut habetur in Concilio Florentino sess. 7. tom. 4. Concil. p. 392. At Spiritus sanctus approbat secundas nuptias Rom. 7. v. 3. & 1. Corinth. 7. v. 39. ac Pontificii videri nolunt secundas nuptias damnare, c. Qui Episcopus dist. 23. gloss. in c. Hac ratione caus. 31. q. 1. c. Deus caus. & quæst. iisdem. Ergò Concilium hoc erravit.

(Excipit Bellarminus lib. 2. de Concil. cap. 8. dupliciter. Primò *Concilium loqui de eo, qui duas simul habet uxores, ut exponit Glossa c. de his, qui frequenter caus. 31. q. 1.* Atqui canon ille ne verbulo quidem mentionem facit ejus, qui *vivente adhuc uxore* aliam superinducit. Et quomodo Bellarminus hanc exceptionem conciliabit cum eo, quod lib. 1. de Clericis cap. 24. scribit? *Quo tempore Paulus scripsit, non erat in usu nec apud Judæos, nec apud gentiles, nec apud Christianos, ut unus vir duas haberet uxores.* Si tempore Pauli illud non ampliùs fuit in usu, multò minùs tempore Concilii NeoCæsariensis. Sic ergò Concilium prohibuisset aliquid, quod nulli populo in usu vel consuetudine. Quin potiùs per διγάμους quorum nuptiis Presbyterum interesse Concilium NeoCæsariense prohibet, intelligi eos, qui defunctà uxore secundas nuptias contrahunt, patet ex Concilio Niceno can. 8. & Concilio Laodiceno can. 1. Secundò igitur Bellarminus excipit, *Concilium non prohibere simpliciter secundas nuptias, sed tantummodò solennitatem secundarum nuptiarum.* Resp. hæc exceptio pugnat cum prio-

priore. Si enim Concilium loquitur de digamia simultanea, non potest ejus Decretū accipi de solēnitate tātùm nuptiarum, quia digamia simultanea in verbo Dei simpliciter est prohibita. Nec congruit hęc exceptio verbis Concilii, indicit enim pœnitentiam secundas nuptias contrahentibus, id quod labem aliquam illis aspergit. Ac si Presbyter non debet illis interesse, magno id argumento est, eas non esse modis omnibus legitimas ac honestas. Caret insuper ratione, quòd solennitas n[redacted]arum semel tantùm celebrari debe[redacted]ando scil. virgines conjunguntur. Si enim secundæ nuptiæ sunt honestæ ac legitimæ, sine ratione solennitas nuptiarum illis denegatur.)

Septimò, idem Concilium NeoCæsariense can. 11. statuit, *Presbyterū non esse ordinandū ante annū ætatis 30.* argumento eo, *quòd Christus illo ætatis anno baptizatus primùm prædicare cœperit.* can. ultimo præcipit, *ut in quaq; civitate tùm maxima, tùm minima, sint septē Diaconi,* argumēto eo, ꝙ *autoritas regulæ Act. 6. illud postulat.* At neutrū Decretū Scripturis est cōforme, quia nec Christus, nec Apostoli hisce exēplis certā regulā, vel ętatis in ordinatione, vel numeri in Diaconorū constitutione pręscribere voluerūt, unde ipsi quoq; Pontificii hęc Decreta nō ampliùs observant.

Octavò, Concilium Laodicenū can. 1. statuit, *ut secundùm indulgentiam reddatur communio illis, qui secūdis nuptiis juncti sunt.* At nō est iudulgentia quædā Episcoporū secundis nuptiis necessaria, quas cōstat à Spir. S. in Scripturis esse approbatas.

(Excipit Bellarminus d. l. *Concilium fortaßè loqui de illis, qui in secundo matrimonio adhibent solennitatem.* At Concilii verba manifestè ostendunt, de ipsis nuptiis secundis, non de nuptiarū solennitate sermonem esse, unde Bellarmin. responsioni suæ diffidens particulā dubitandi *fortaßè* adjecit. Aliter igitur excipit, *illud secundū indulgentiā petitum esse ex Apostolo 1. Cor. 7. v. 6. ubi dicit, se indulgere usum conjugii κατὰ συγγνώμην, h. e. se cōcedere minus bonū, quàvis optaret, majus bonum ab illis teneri.* Resp. ut illis, qui in secundis nuptiis vivunt communio reddatur, nullā opus est Episcoporum indulgentiā, sed Episcopi ex mandato Dei tenentur omnibus verè pœnitentibus sive sint conjugati, sive cœlibes, sive in primo, sive in secundo matrimonio vivant, communionem reddere.)

Nonò, Concilium Carthaginense III. can. 26. statuit, *neminem debere vocari Principem Sacerdotum.* Decretum hoc fuit æquissimum, sed non congruit placitis Romani Pontificis.

(Excipit Bellarminus d. l. *Concilium Carthaginense fuit nationale, nec ferebat leges universæ Ecclesiæ, sed tantùm Episcopis Africæ, itaq; non prohibuit nec prohibere potuit, ne Romanus Pontifex diceretur Princeps Sacerdotum, vel summus Sacerdos, sed tantùm ne ita appellaretur ullus Metropolitanus Africæ.* At hæc limitatio sive exceptio non additur in Concilii illius canone, sed absolutè ac simpliciter dicitur, nullum omninò debere vocari Principem Sacerdotum vel summum Sacerdotum. Quinimò disertè additur, *Universalis autem nec etiam Romanus Pontifex appelletur,* utique ergò etiam Romano Pontifici universalis Episcopi titulum derogare voluit. Confirmatum autem est hoc Conciliū autoritate Leonis IV. in c. de libellis dist. 20. & Synodi sextæ generalis,

Decimò, in eodem Concilio Carthaginensi can.23. statuitur. *semper ad Patrem dirigendam orationem, cùm altari assistitur.* Si non excluduntur Filius & Spiritus sanctus, quorsum ad solum Patrem oratio dirigi jubetur? Sin excluduntur, error est, & Pontificii ipsi hoc Decretum non observant, quia in Missa dicunt: *Agnus Dei qui tollis peccata mundi, suscipe deprecationem nostram.* Ac Missam celebrans accedit ad medium altaris alternatim cum Ministris dicens: *Christe eleison, Jesu Christe suscipe deprecationem nostram.*

Undecimò, in Concilio Toletano I. can. 17. statuitur, *posse admitti ad communionem eum, qui concubinam habeat, modò non sit uxoratus,* quod Concilium celebratum est jussu Leonis I. At concubinatus in verbo DEI est prohibitus, nec videri volunt Pontificii Concubinatum approbare.

(Excipit Bellarminus, *concubinam intelligi uxorem ductam sine dote & externa solennitate.* Demus hoc, sed quæ potest dari ratio, quòd Concilium illud concedit in concubina, quod negat in uxore?)

Duodecimò, Concilium Constantinopolitanum III. quod fuit generale sextum, multos habet errores, can.2. recipitur Decretum Concilii Carthaginensis sub Cypriano habiti, *de rebaptizandis illis, qui ab hæreticis baptizati,* can.72. judicantur *irrita & dissolvenda conjugia Catholicorum cum hæreticis*, ac plura alia erronea in hoc Concilio statuuntur.

(Excipit Bellarminus, *Canones, qui sextæ Synodo tribuuntur, non esse editos ab ullo legitimo & probato Concilio.* Atqui non solùm Pontifices Nicolaus I. in Epist. ad Michaëlem Imperatorem, & Innocentius III. c. à multis extr. de ætat. & ordinand. canones hos sub nomine sextæ Synodi allegant, sed etiam Adrianus I. in Epistola ad Tharasium in secunda actione septimæ Synodi eos confirmat. Regerit Bellarminus, *Pontifices sub nomine sextæ Synodi Canones hosce allegâsse, vel quia sic communiter vocantur, vel quia à Gratiano accepti sunt, qui in hac parte sæpe errat.* Atqui sic errâssent etiam Pontifices errantium sententiam sequen[illegible] Quòd si verò in præmissis errare potu[illegible]t Pontifices, in Decretis scil. Conciliorum, ex quibus sententiam suam deducunt, utiq; etiam in conclusione, quæ ex præmissis deducitur & Naturam præmissarum sequitur, errare poterunt. Ad testimonium Adriani regerit, *eum solùm citare sententiam Tharasii nec refellere, quia canon 82. de picturis utilis erat eo tempore ad quæstionem de qua agebatur.* Atqui verba Adriani sic habent: *In sextæ Synodi divinè & legaliter prædicatis canonibus.* Item: *Sextam Synodum recipio cum omnibus canonibus suis.*)

Decimò tertiò, Concilium Nicenum II. Angelis & animabus humanis corpora tribuit, quæ circumscribantur ac proinde pingi possint. Nam cùm Demetrius Notarius Concilii legisset ex sermone Johannis Episcopi Thessalonicensis colloquium gentilis & sancti, in quo sanctus dicit, *Angelos & animas humanas tenui corpore aëreo sive igneo constare.* Item, *neminem vel Angelos, vel Dæmones, vel animas dicturum incorporeas, & sic ipsam Catholicam Ecclesiam sentire,* Tharasio Patriarchæ inde conclusionem facienti, quòd & *Angelos pingere oporteat, quando*

cur-

circumscribi possunt, & ut homines apparuerunt, sacra Synodus dixit, *Etiam Domine.* Tom.3.Conc.Nicen.II.act.5.

Decimò quartò, in Concilio Wormaciensi can.3. jubentur *fures occulti explorari per Eucharistiæ perceptionem.* At hoc pugnat cum fine Cœnę Dominicæ.

(Excipit Bellarminus, *Concilium hoc fuisse Provinciale, non confirmatum à Romano Pontifice.* Resp. Decreta hujus Concilii Wormaciensis inserta sunt juri Canonico. c. Sæpè caus.2.q.3. *Sæpè contingit, ut in Monasteriis Monachorum furta perpetrentur, idcircò statuimus, ut, quando ipsi fratres de talibus se debent purgare, Missa ab Abbate celebretur, vel ab aliquo ex præsentibus fratribus, & sic expletâ Missâ omnes communicentur in hæc verba. Corpus Domini sit tibi hodie ad probationem.* c. Si Episcopo caus. & quæst.iisd. *Si Episcopo aut Presbytero aliquod maleficium imputatum fuerit, pro singulis Missam celebrare debet & communicare, & de singulis sibi imputatis innocentem se ostendere. Quòd si non fecerit, quinquennio à liminibus Ecclesiæ extraneus habeatur.*)

Decimò quintò. In Concilio Mantuano sub Alexandro II. in præsentia Henrici IV. Imp. statutum, *quòd omnes, qui per Simoniam ad sacra pervenerunt officia, deponi debeant.* At in Ecclesia Romana hoc non observatur.

Decimò sextò, in Concilio Lateranensi sub Innocentio can.13. prohibetur, *ne postea nova religio, hoc est, novus aliquis Ordo Religiosorum institueretur.* (Juxta hunc canonem Jesuitæ priùs fuissent damnati, quàm nati.)

Decimò septimò, Concilium Romanum sub Nicolao II. definit contra Berengarium, ipsum *verum Christi corpus tractari & frangi manibus Sacerdotum & fidelium dentibus atteri.* At glorificatum Christi corpus nec manibus frangitur nec dentibus atteritur.

(Excipit Bellarminus, *sensum esse eum, non nudum signum, sed signum habens realiter conjunctum Christi corpus manibus frangi ac dentibus atteri, vel quod idem est, verum Christi corpus ibi præsens existens frangi & teri, non tamen in se, sed in signo.* Resp. Concilium non dicit signum, cum quo verum Christi corpus conjunctum, manibus frangi ac dentibus teri, sed ipsum Christi corpus; aliud est symbolum externum, cui corpus Christi Sacramentaliter est unitum, aliud ipsum corpus Christi, quod Symbolo externo Sacramentaliter est unitum, quinimò notanter dicit, *corpus Christi non modò in Sacramento, sed sensualiter in veritate manibus frangi ac dentibus atteri*, unde glossa in c. Ego Berengarius de consecrat. dist. 2. dicit, *nisi sane intelligas verba Berengarii, in majorem incides hæresin, quàm ipse habuit, ideò omnia referas ad species ipsas, nam de Christi corpore partes non facias.* Roffensis lib.2.contra Oecolampad.cap.12. inquit, *quia Berengarius in alterum latus nimiùm exorbitasset, ideò Concilium plus æquo in alterum nunc trahi.*)

Decimò octavò, Concilium Constantiense & Basileense decreverunt, *Concilia esse supra Papam.* At hoc Decretum non probatur Jesuitis, quâ de re suo loco plura.

Decimò nonò, Lateranense Concilium sub Leone X. habitum probavit *montes pietatis à Pio II. institutos.* Contra eos Cardinalis Cajetanus in peculiari

tractatu, & Dominicus Sotus lib. 6. de just. & jure cap. 1. q. 6. ex professo disputârunt, docentes, hujusmodi mutuationem esse usurariam.

II. Quòd Decreta aliquot Conciliorum secum invicem pugnant.

Gratianus quidem, in conciliandis, tùm Conciliorum, tùm Patrum contradictionibus, sedulò laborat, sed res ipsa ostendit, ipsum non satisfacere posse instituto.

Primò, Concilium Arelatense II. canon. 2. sic decernit: *Assumi aliquem ad Sacerdotium in vinculo conjugii constitutum, nisi fuerit premissa conversio non oportet.* Pugnat hic canon cum can. 4. Concilii Gangrensis, in quo excommunicantur, qui *nolunt interesse sacrificio, quod offertur à Presbytero conjugato.* Item cum Concilio Niceno I. in quo sententia Paphnutii approbata est, quòd sit *castitas cum propria uxore consuetudo.*

(Excipit Bellarminus, *Concilium Gangrense loqui de Presbytero, qui aliquando uxorem habuit.* Glossa hæc est Gratiani, sed non ex textu eruta, verùm textui intrusa, Verba enim canonis sic habent: *Si quis discernit Presbyterum conjugatum tanquam occasione nuptiarum offerre non debeat, & ab ejus oblatione ideò abstinet, anathema sit.* Nec fuisset ulla ratio subtrahendi se à consortio ejus, qui à malo jam egisset pœnitẽtiam, ut Decreto aliquo Concilii propterea opus fuisset. Regerit Bellarminus, *conversionem non esse solùm à statu malo ad bonum, sed etiam à statu bono ad meliorem.* At quilibet videt, hanc locutionem esse planè catachresticam. Scriptura non novit nisi unam conversionem à malo ad bonum, à *tenebris ad lucem, à potestate Satanæ ad Deum,* Act. 26. v. 18.

Secundò, Concilium generale secundum statuit can. 5. quòd *post Romanum Episcopum immediatè debeat esse Episcopus Constantinopolitanus.* At hoc Decretũ pugnat cum can. 6. Concilii Niceni, in quo *secundus locus Episcopo Alexandrino, tertius Antiocheno tribuitur.* Quinimò quoad Pontificis Romani Primatum quatuor contradictiones in Conciliorum Decretis occurrunt. 1. Vetera Concilia, ut Nicenum can. 6. 7. & Chalcedonense act. 17. per Primatum nihil ampliùs intellexerũt, quàm *honoris & ordinis prærogativam.* Sed nova Concilia, ut Lateranense & Florentinum non ordinis prioritatem, sed *dominationis potestatem* propugnarunt. 2. Canon 7. Nicenus prærogativam ordinis & honoris tribuit *Episcopo Hierosolymitano.* Constantinopolitanum & Chalcedonense Concilia illi eandem adimunt, tribuendo eã *Episcopo Romano.* 3. Nicenus & Constantinopolitanus canon ordinis dignitatem *soli consuetudini Ecclesiasticæ* acceptam ferunt, sed posteriora Concilia pro Primatu Rom. Pontificis pugnantia contendunt, Papam *jure divino* esse Ecclesiæ principem. 4. Sextus canon Nicenus tribuit *primũ locum* & Sedem *Romano* Episcopo, *secundũ Alexandrino,* prætérito interim Constantinopolitano. Contrà, Concilium Constantinop. & Chalcedonense *Episcopo Constantinopolitano* parem dignitatem cum *Romano* adsignant.

(Excipit Bellarminus, *Decretum illud Concilii generalis secundi non fuisse approbatum à Damaso & Leone.* Atqui hoc Pontificis Romani, non autem Decreti hujus infirmitatẽ ostendit, quia, etiamsi Romanus Põt. cõsentire nollet, nihilominus tamẽ factum est, & obtinuit illud Decretum.)

Tertiò, Concilium Carthaginense III.

can.47.numerat in canone *librum Sapientiæ, Ecclesiastici, Tobiæ & alios V.T. Apocryphos*; quos Concil. Laodicenum can.ult. rectiùs à numero Canonicorum librorum excludit. (Excipit Bellarmin. *Concilium Carthaginense esse majoris autoritatis tùm quia posterius, tùm quia nationale & approbatum à Pontifice Romano.* Atqui etiam Laodicen. Concilium cõfirmatũ à Leone Episc.Rom.c.de libellis dist.20. Præterea Concil. Laodicenũ antiquius est Carthaginensi. E. etiã majoris autoritatis juxta regulam Isidori c. Sãcto Domino dist.50. cumprimis quia quæstio de canone pertinet ad doctrinã fidei. Jam v. *in quæstionibus fidei*, docente Bellarm.lib.2.de Concil. cap.7. *antiquioris & prioris Concilii major est autoritas.* Aliter igitur excipit, videl. *Concilia hæc propterea nõ pugnare, quia Laodicenũ in canone posuit eos libros, de quib. Concilii illius Episcopi erant certi, alios v. omisit, non quidem negãs eos esse canonicos, sed nolens rẽ dubiã definire, Concilium a. Carthag. III. re magis discussâ definivit id, quod Laodicenum prius in dubio reliquerat.* Atqui hac ratione canoni à Cõc. Carthaginẽsi edito possent adhuc aliquot libri adjici, nec dum certi aliquid de canonis perfectione cõstaret. Certè qui libri non sunt additi canoni Scripturæ à Conc. Laodiceno, illi eo ipso per Concilii Decretũ à canone sunt exclusi. Prohibet n. Cõciliũ can.59. ne βίβλια ἀκανόνιστα *legantur in Ecclesia*, mox subjicit libros Canonicos, reliquos autẽ prætermittit. Bellarm. ipse ita colligit lib.1.de V.D.c.20. *Psalmus 151. cujus mentionem facit Athanasius in Synopsi, non est canonicus, quia Concil. Laodicenum cum Romano sub Gelasio & Tridentino Psalmos centũ & quinquaginta nominatim in canone ponũt.* Agnoscat ergò eodẽ modo colligi posse. Liber Sapientiæ, Ecclesiasticus, Tobiæ &c. nõ sũt canonici, quia Conc. Laodicen. tãtũ illos libros, quos Israëlitica Ecclesia pro canonicis habuit, nominatim in canone ponit. Feliciùs Concilii Laodiceni & Carthaginensis Decreta Bellarm. cõciliasset, si Cajetani sui distinctionem ahhibuisset inter libros canonicos, h.e. regulares *ad dogmatũ confirmationẽ*, & inter libros canonicos, i.e. regulares *ad morũ ædificationẽ.*)

Quartò, Concilium Nicenum statuit, *Imagines esse colẽdas.* Hoc Decretũ pugnat cum Decreto Conc. Constantinopolitani II. ut fatentur Patres Niceni 2.act.6.

(Excipit Bellarm. *Concilium illud Constantinopolitanũ sub Constantino Copronymo nõ fuisse generale, nec legitimũ, cùm nõ adfuerit Pont. Rom. nec per se, nec per Legatos.* Resp. fuit hoc Conciliũ verũ & legitimũ generale Concilium VII. cui interfuerunt 330. Episcopi, ut refert Sigebert. in Chron. Põtifex Roman. adesse noluit, quia noverat imaginum cultum in eo damnandum. Si Põtificis absentia efficit, quò minùs Concilium aliquod pro generali ac legitimo haberi debeat, tum Constantinopolitanum I. q. fuit generale secundum, nõ erit legitimum, quia nec illi interfuit Pontifex. Adde, q. Conciliũ Nicenum II. ab Irene fœmina crudelissima & superstitiosissima congregatũ, non solùm cum præcedente Constantinopolitano, sed etiã cum sequentib. Conciliis pugnet. Frãcofurti n. congregatũ est Concilium annis quinq; post Nicenum II. cui interfuerunt Legati Romani Pontificis, & ipse Carolus Magnus Imperator August. in quo septimũ generale Concilium, h.e. Cõstantinopolitanũ fuit confirmatum & Nicenũ damnatum. Regerit quidẽ Bellarmin. *in Concilio Francofurtensi errorem facti fuisse cõmissum.*

Ac

At res ipsa ostendit, definitum fuisse aliquod dogma fidei de cultu imaginum.)

Quintò, in Concilio Romano sub Stephano VI. damnatus est *Formosus* Pontifex, & omnia illius acta abrogata. Postea sub Johanne IX. Ravennæ aliud Concilium fuit habitum, in quo Formosus fuit restitutus & *Stephanus* damnatus, omniaque Concilii illius, quod sub Stephano habitum fuit, acta abrogata. Alterutrum ergò horum Conciliorum erravit.

Melchior Canus libr. 5. Locor. cap. 5. p. 165. *Synodus Provincialis sub Stephano hujus nominis Septimo per errorem omnes ordinationes factas à Formoso irritas esse decrevit, quod in Synodo Romana sub Johanne IX. jure reprobatum est.*

Baronius ad Annum 897. de Stephano hæc memorat: *Iste siquidem vi summâ collectò conventiculo Episcoporum, simulq; Presbyterorum Cardinalium sibi similium, Sergio, Benedicto atq; Martino, Diaconis etiam Johanne, Paschali, alteroq; Johanne, hominibus perditissimis, violatoribus Pontificiæ sepulturæ, Formosi venerandum cadaver effossum & sepulchro extractum, tanquam vivam hominem ad judicium adductum judicari voluit.* (Ergò etiam Concilium, cui Pontifex præest, errare potest.)

(Excipit Bellarminus, Canum secutus, *quæstionem fuisse de facto, an Formosus fuerit verus & legitimus Pontifex, & quia Stephanus malè informatus censuit, eum non fuisse Papam, acta ejus irritavit. Quia verò Johannes postea re meliùs investigatâ invenit contrarium, prioris Concilii errorem correxit.* Resp. Infallibilitas Conciliorum pendet juxta Bellarmin. hypothesin à confirmatione Pontificis; confirmatio Pontificis tum demum firma & rata censenda est, si sit verus & legitimus Pontifex, qui Conciliorum Decreta confirmat, quia *dubius Papa habetur pro non Papa*, inquit Bellarminus lib. 2. de Concil. cap. 19. resp. ad 3. Quòd si ergò in illo primo & præcipuo capite errare potest Pontifex, ut damnet aliquem, qui est verus Pontifex, utique etiam in aliis minoris momenti capitibus errare potest. Si Pontifex errare potest in decisione illius quæstionis, quis sit verus Pontifex, consequens est, omnia Papalis fidei dogmata esse incerta. *Omnium enim dogmatum firmitas pendet ab autoritate præsentis Ecclesiæ*, ut scribit Bellarminus lib. 2. de Sacrament. cap. 25. §. Ultima. Ecclesia illa *est Pontifex cum Concilio*, scribit idem lib. 3. de verbo Dei cap. 3. §. Tota igitur. Summus *Pontifex absolutè est supra Concilium*, scribit idem lib. 2. de Concil. cap. 17. §. 1. Omnium ergò dogmatum firmitas pendet à Romano Pontifice. Id verò necessariò intelligendum de vero ac legitimo Pontifice, quia *dubius Papa habetur pro non Papa*. Omnium igitur dogmatum firmitas pendebit ex hoc principio quis sit verus Papa. Atqui in Decisione hujus quæstionis Pontifex errare potest, & Stephanus ipso facto in ea erravit, ut hoc loco Bellarminus concedit. Quæ igitur erit certitudo dogmatum Papalium? Deinde, invenerit sanè Johannes IX. re meliùs investigatâ, quòd Formosus fuerit verus Pontifex; consequens igitur erit, Decretum Johannis IX. fuisse verum, legitimum & ab immediata Spiritus sancti assistentiâ profectum Decretum. Atqui illud ipsum postea abrogatum fuit à Sergio III. qui non

non modò Formosum iterum damnavit, ejusque acta abrogavit, sed etiam Formosi corpus è sepulchro extraxit, caput ei amputavit, corpus in Tiberim projecit, quod ibi à piscatoribus inventum, & postea in Basilica S. Petri Romæ sepultum, ab imaginibus adoratum fuisse narratur. Alterutrum ergò errasse oportuit aut Johannem IX. cùm suo Concilio, aut Sergium III.)

12. Quòd agnoscere coguntur, non nisi ex Historia Ecclesiastica sciri posse, hoc vel illud Concilium esse à Pontifice confirmatum, & per conseq. hoc vel illud Concilium non potuisse errare. At, quod tantùm ex Ecclesiastica Historia scimus, illud non nisi humanâ fide scimus.

Melchior Canus lib. 6. Locor. Theol. cap. 8. p. 211. *Concilium Nicenum in fide non errasse, aut Chalcedonense, aut Ephesinum, nec in sacris libris, nec in Apostolorum Traditionibus explicatum est. Sed id solùm, Concilia in Spiritu sancto legitimè congregata errare non posse. At, quòd Concilium Nicenum, Chalcedonense, Ephesinum, legitimè fuerint coacta ex divina revelatione non creditur. Creditur tamen ex humana fide & traditione Historiæ fide dignæ, per quam habemus, eas Synodos, indicentibus & confirmantibus veris Ecclesiæ Pastoribus, ex universo orbe convenisse.*

Bellarminus libr. 2. de Concil. cap. 9. §. Alii. *Concilium esse legitimum iis, qui tunc adsunt præsentes, evidens esse potest sine aliqua probatione. Vident enim convenisse in unum Episcopos, qui habentur ab omnibus veri Episcopi, & convenisse ex variis Provinciis, & vocatos ab eo, qui habet autoritatem, & si quid aliud requiratur ad legitimum Concilium, id etiam, videre possunt. Posteris autem vel absentibus idipsum est notum ex humana fide, sed certissimâ & quæ evidentiæ naturali aliquo modo comparari possit &c. Quare quemadmodum fuisse quondam Consulem Ciceronem, Julium Cæsarem Dictatorem, Octavianum cum Antonio prælio navali decertâsse, & alia id genus, etsi ex fide humana pendeant, tamen adeò certa sunt, ut evidentiam quandam habere videantur: sic etiam Concilia Ecclesiæ, quæ nos legitima fuisse dicimus, tot habent testimonia omnium ætatum, ut nihil dubitationis in animis nostris relinquant, quò minùs credamus talia fuisse, qualia dicuntur. Quare cùm ex fide Catholica habeamus, Concilia legitima à summo Pontifice confirmata non posse errare, & ex naturali evidentia, aut ex fide humana certissima sciamus, Concilium Nicenum, Constantinopolitanum, Ephesinum I. & alia hujusmodi legitima, & à summo Pontifice approbata fuisse, id certè sequitur, ut hujusmodi Conciliorum Decreta certâ fide credamus.*

(Concedit igitur Bellarminus, *non nisi ex Historia Ecclesiastica, ac proinde non nisi fide humanâ credi, hæc vel illa Concilia fuisse legitima.* Atqui non solùm fide humanâ, sed etiam fide divinâ & Catholicâ credendum esset, hoc vel illud Concilium fuisse legitimum, si ejus Decreta fide divinâ & Catholicâ essent credenda. Quia verò fide divinâ & Catholicâ credere non possumus, hoc vel illud Concilium fuisse legitimum, hæc vel illa in Conciliis esse Decreta, cùm Historicorum Ecclesiasticorum testimonium non pariat fidem divinam & Catholicam, ideò Decreta Conciliorũ non possumus fide divinâ & Catholicâ amplecti, nisi priùs ex Scripturis sacris, quæ solæ sunt θεόπνευστοι

& fidem divinam & Catholicam pariunt, eadem probentur. Fides humana non est fides Catholica, quippe, quæ nititur non humanis, sed divinis tantùm testimoniis. Præterea, quamvis quidam ex Scholasticis statuant, *ex uno principio de fide; & altero naturaliter, vel moraliter cognito sequi conclusionem de fide*, tamen Alphonsus Mendoza contrarium statuit. Sic enim scribit in controv. Theolog. q. 4. Scholast. §. 14. p. 352. *Non satis certum est, conclusionem ex una præmissarum de fide & altera evidenter cognita esse de fide. Imò æstimo non esse de fide. Verbi gratiâ. Omnis homo est risibilis. Christus est homo. Ergò CHRISTUS est risibilis. Hæc conclusio de rigore non est de fide.* Stante hac hypothesi non poterit probari, quòd infallibilitas hujus vel illius Concilii sit de fide.

Vidit hoc Andreas Vega, ideò lib. 3. Concil. Trident. cap. 39. aliter respondet, *Concilium esse legitimum teneri à fidelibus, non quia id Historici testantur, sed quia ipsum Concilium hoc definivit, solent enim Concilia initio actorum definire, suum conventum esse legitimum, & in Spiritu sancto congregatum.*

Sed hanc Vegæ responsionem refellit Bellarminus d. l. *Non videtur*, inquit, *hæc solida responsio. Nam primò vetera Concilia non solebant initiò testari, suum conventum esse legitimè, & in Spiritu sancto congregatum; Concilia verò quædam posteriora, ut Constantiense, Basileense, Lateranense, Tridentinum, & alia id quidem testantur, sed non tanquam Decretum aliquod formant de fide. Nusquam enim invenitur inter Canones propriè dictos alicujus Concilii aliquis canon, quo definiatur, illud ipsum Concilium esse legitimum, à quo canones illi conditi sunt. Secundò, aut constat nobis aliunde Concilium aliquod fuisse legitimum, dum definire vellet, se esse legitimum, aut non constat. Si constat, frustra conditur tale Decretum; si non constat, jam de ipso Decreto dubitare incipiemus. Si enim ambigo, an fuerit legitimum Concilium, antequam definiret se esse legitimum, ambigo etiam, an non erraverit in eo ipso Decreto, quo se legitimum esse pronunciavit. Addi potest tertiò, quòd ne ipsis quidem sacris literis Bellarminus fidem adhibendam esse censet, si vel maximè testentur, se esse divinas, nisi illud aliunde probetur.*

Sic enim disserit lib. 4. de Verbo Dei cap. 4. *Necesse est*, inquit, *nosse, extare libros aliquos verè divinos, quod certè nullo modo ex Scripturis haberi potest. Nam etiamsi Scriptura dicat, libros Prophetarum & Apostolorum esse divinos, tamen non certò id credam, nisi prius credidero, Scripturam, quæ hoc dicit, esse divinam. Nam etiam in Alcorano Mahumeti passim legimus, ipsum Alcoranum de cœlo à Deo missum, & tamen ei non credimus.* Non approbamus hoc Bellarmini pronunciatum, interim contra Vegam rectè illud urgemus.)

13. Quòd agnoscere coguntur, Concilia vet. Testam. errare potuisse. (Atqui si vet. Testam. Sacerdotes in Concilio congregati errare potuerunt, cùm tamen fuerint Aaronicæ Sedis divinitùs institutæ Successores, utique etiam nov. Testam. Episcopi errare possunt, cùm promissiones ipsis datæ æquè sint conditionales ac V. T. promissiones. Joh. 8. v. 31. Hebr. 3. v. 6. 1. Joh. 2. v. 24.)

Quòd errare potuerit Concilium Sacerdotum præsente jam Christo, disertis

ver

verbis concedit Bellarmin.lib.2.de Concil.cap.8.resp.ad 2. Quamvis verò ibidem addat, *Pontifices & Concilia Judæorum non potuisse errare, antequam Christus veniret,* quod etiam repetit lib.3.de Eccles.cap.17. resp. ad 3. arg. tamen in ea sententia sibi non constat. Nam

Primò, infallibilem Conciliorum autoritatem demonstraturus, ne unicum quidem ex V.T.adducit dictum, sed tantummodò N.T.dicta, lib.2.de Conc.cap.2. tacitè igitur concedit, infallibilitatem illam non competere Conciliis V.T.

Secundò, responsurus ad loca V.Test. in quibus Pastores, Sacerdotes ac Prophetæ V.Test. non solùm improbitatis, sed etiam ignorantiæ & erroris accusantur, lib.ejusd.cap.6.sic scribit: *Etiamsi nihil horum haberemus, tamen non continuò liceret, omnia quæ in Scripturis adversus Prophetas & Sacerdotes T.V.dicuntur, transferre ad Sacerdotes N.T. præsertim in Concilio congregatos. Certiores enim & majores promissiones Dei habet Ecclesia, quàm Synagoga. Nec enim de Synagoga usquam legimus, quòd Christus dicit Matth.16. Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferorum non prævalebunt adversus eam. Nec id, quod Apostolus ait, 1.Tim.3.eam esse columnam & firmamentum veritatis. Neq; de Caipha scriptum est, sed de Petro, Rogavi pro te, ne deficiat fides tua, Luc.22.*

(At si Ecclesia N.Test.certiores & majores habet promissiones, quàm Synagoga V. T. utiq; ratione infallibilitatis non erit par utriusque ratio. Si illa dicta, ex quibus infallibilitas Ecclesiæ probatur, non pertinent ad Synagogam V.Test.utique etiam Synagogæ non competit infallibilitatis privilegium. Ulteriùs, si Ecclesia V.Test. errare potuit, utique etiam Sacerdotes & Concilia V.Test.errare potuerunt, cùm Concilia sint Ecclesia repræsentativa, ut loquuntur.)

Tertiò, probaturus, *Ecclesiam non posse errare*, lib.3.de Eccles.cap.14.nullum ex V.T.sed tantùm ex N.T.dicta adducit.

(Confer, quæ de infallibilitate Ecclesiæ dicentur inferiùs cap.11.n.5.)

Quartò, negari nullâ veritatis specie potest, Sacerdotes, Scribas & Pharisæos etiam ante Christi in terras adventum gravissimos errores publicè sparsisse, quos enim foverunt & propagârunt errores, illos non demum post Christi adventum cœperunt, sed per annos complures etiam ante Christi adventum foverunt & propagârunt, Matth.5.v.21.27. & 33. Ab illis igitur in Concilio cōgregatis Spir.S.contra mentem & voluntatem eorum non expressisset veritatem.

Quintò, Christophorus à Castro in Comment. cap.26. Jerem.v.8. super verba: *Apprehenderunt Jeremiam Sacerdotes & Prophetæ & omnis populus dicens, morte moriatur*, p.223. sic scribit: *Ut Jeremiam accusabant Sacerdotes & Scribæ cum populo universo de blasphemia, quòd dixisset templum Dei cùm urbe destruenda, ita accusarunt Christum, quòd affirmasset se templum eversurum, & in tribus diebus reædificaturum, Matth.26.v.61.*

(Quemadmodum igitur in accusatione Christi gravissimè errârunt, ita quoque in accusatione Jeremiæ idem ipsis contigit.)

Sextò, Sainctius in Comm. 4. Reg.16. v.26. agnoscit, summum Sacerdotem V.T. gravissimè errasse. *Rex Achaz cùm vidisset altare, quod pro Deorū suorū cultu Damasceni*

construxerant, statuit illius novam formam, contra quàm lex & consuetudo patiebantur, in templum Salomonis inducere. Quare illius formam accuratè descriptam ad Uriam misit, qui tunc Hierosolymis summi Sacerdotis munere fungebatur. jussitq; ut ad illius similitudinem altare aliud faciendum curaret. Præstitit Urias, quod ipsi fuerat imperatum à Rege, ac super novum illud altare omnia sacrificia obtulit. v. 15. & 16.

(At si summus Sacerdos V. Test. errare potuit, & ipso actu gravissimè erravit, utique etiam Concilia, quæ infallibilitatem suam à summo Sacerdote mutuantur, errare potuerunt, unde etiam reliqui Sacerdotes in hunc Uriæ errorem consensisse intelliguntur.)

14. Quòd negant, Conciliorum Decreta esse Scripturis sacris exæquanda.

Alphonsus à Castro lib. 1. adv. hæres. p. 9. *Decreta Conciliorum non sunt habenda pro Scripturis divinis, cùm mutabilia sint & antiquari possint.*

Melchior Canus lib. 5. Locor. Theol. cap. 5. pag. 165. *Libros, qui Decretales Pontificum Epistolas, Synodorumq; judicia continent, in sacris & Canonicis habere absurdum est. Duplex enim discrimen inter sacros Autores & summum Pontificem, Patresq; Concilii reperitur. Unum, quòd Autores sacri ex proxima Dei, vel revelatione, vel inspiratione scribunt Catholica dogmata. At Concilium & Pontifex humanâ viâ incedunt, rationemq; sequuntur, atq; argumentando verum à falso discernunt &c. Alterum discrimen est, quòd Scriptoribus sacris Dei Spiritus adest in singulis, etiam minimis rebus. At Patribus Synodi Spiritus veritatis non est præsens in omnibus, sed in rebus solùm ad salutem necessariis.*

Bellarminus lib. 2. de Concil. cap. 12. *§. 2. Multiplex est discrimen inter Scripturam sacram & Conciliorum Decreta. Primum est, quòd Scriptura est verbum Dei immediatè revelatum, & scriptum quodammodo Deo dictante &c. At Concilia non habent neque scribunt immediatas revelationes, aut verba Dei, sed tantùm declarant, quodnam sit verbum Dei scriptum, vel traditum, & quomodo intelligi debeat, & præterea ex eo per ratiocinationem deducunt conclusiones. Alterum discrimen est, quòd Scriptores sacri non debuerunt multùm laborare in libris suis edendis &c. At Patres in Conciliis debent rem ipsam quærere, hoc est, conclusiones investigare disputando, legendo, cogitando. Tertium est, quòd in Scriptura nullus potest esse error, sive agatur de fide, sive de moribus, & sive affirmetur aliquid generale & toti Ecclesiæ commune, sive aliquid particulare & ad unum hominem pertinens. At Concilia in judiciis particularibus errare possunt. Quartum est, quòd in Scriptura non solùm sententiæ, sed etiam verba omnia & singula ad fidem pertinent. At in Conciliis maxima pars actorum ad fidem non pertinet. Non enim sunt de fide disputationes, quæ præmittuntur, neq; rationes, quæ adduntur, neq; ea, quæ ad explicandum & illustrandum afferuntur, sed tantùm ipsa nuda Decreta, & ea non omnia, sed tantùm quæ proponuntur tanquam de fide. Deniq; in ipsis Decretis de fide non verba, sed sensus tantùm ad fidem pertinet. Quintum est, quòd Scriptura non eget approbatione Pontificis, ut sit authentica, sed tantùm ut innotescat ejus autoritas. At Concilia etiam legitima & generalia non sunt rata, nisi à Pontifice confirmentur.*

(Ex illis omnibus sic inferimus. Aut Conciliorum Decreta sunt θεόπνευστα, & Scripturis sacris exæquanda, aut non sunt

sunt αὐτόπιστα, sed ex Scripturis judicanda & non nisi quatenus cum Scripturis consentiunt, acceptanda. Differentię inter Scripturam sacram & Conciliorum Decreta à Melchiore Cano & Bellarmino allatæ nondum tollunt vim argumenti. Utut enim in multis aliis distinguantur, in eo tamen, juxta Pontificiorum hypothesin conveniunt, quòd ut Script. sacra est αὐτόπιστος, quia θεόπνευστος, ita quoque Conciliorum Decreta sint αὐτόπιστα & sine ulteriore disquisitione acceptanda, cùm per particularem Spiritus sancti assistentiam sint edita, hactenus igitur & in hoc respectu Scripturis sacris erunt exæquanda. Si enim eodem modo reguntur Episcopi in Conciliis congregati, quo Apostoli, videlicet per particularem & infallibilem Spiritus sancti assistentiam, ut in quæstionibus fidei definiendis errare non possint, utiq; etiam Decreta Conciliorum & oracula Apostolorum, hactenus & hoc respectu erunt in pari autoritatis gradu habenda. Quòd Apostoli in libris edendis non multùm laborârunt, Patres in Conciliis disputando, legendo, cogitando conclusiones investigârunt, illud in dogmatum autoritate nullum facit discrimen, sufficit, quòd utrique particularem & infallibilem Spiritus sancti assistentiam habuerint, ac fidei quæstiones infallibiliter definierint. Quæro enim, an in illa via disquisitionis, quâ Pontifex & Episcopi in Cõciliis utũtur, errare possint, necne? Si possunt, errare etiã possũt in Decretis, si in mediis, utique etiam in fine; si in præmissis, utique etiam in conclusione, quia conclusio ex præmissis deducitur; si in via, utique etiam in termino, qui enim in via aberrat, terminum ac finem legitimum obtinere nequit. Si non possunt in via illa disquisitionis errare, ergò quoad autoritatem αὐτόπιστον nullum relinquitur discrimen inter Decreta Conciliorum & pronunciata Apostolorum, quia utrique infallibiliter per particularem aliquam Spiritus sancti assistentiam definiunt. Quicquid ergò discriminis inter Scripturam sacram & Conciliorum Decreta statuatur, tamen ex Pontificiorum hypothesi in eo semper manet æqualitas, quòd utraque sint infallibilia & αὐτόπιστα. Vident hoc quidam ex ipsis Pontificiis, ideò sine scrupulo concedunt, *Decreta Conciliorum esse Scripturis sacris in gradu autoritatis exæquanda.* Gratianus c. In Canonicis dist. 19. affirmat, *Epistolas Pontificum Decretales numerari debere inter Scripturas Canonicas*, & can. Decretales dist. 20. dicit, *Conciliorum Canones esse ejusdem autoritatis cum Epistolis Decretalibus.* Ergò etiam Canones Conciliorum numerandos statuit inter Scripturas Canonicas. Bellarminus d. l. excipit, primò, *Gratianum deceptum esse ex depravato Codice, quem ipse habuit, Augustini, tribuit enim illum Canonem Augustino lib. 2. de doct. Christ. cap. 8. Codices autem veri & emendati B. Augustini non habent, ut Gratianus refert, sed longè aliter.* Resp. quicquid sit, si vel maximè deceptus fuerit Gratianus ex depravato Codice, tamen reverâ ita sensit, & cur errorem illum in Jure Canonico adhuc tolerant? cur Gratianum deceptum alios adhuc decipere permittunt? Aliter igitur excipit, *Gratianum non voluisse dicere, Decreta Pontificum esse propriè Scripturas sacras & Canonicas, ut sunt Evangelia & Psalmi, sed esse*

Scripturas sacras, ut distinguantur à prophanis; & Canonicas, ut distinguantur à scriptis sacris Patrum, quæ non sunt regulæ, nec habent autoritatem obligandi. Licet enim Canones Pontificum & Conciliorum distinguantur & postponantur Scripturæ divinæ, tamen suo modo sunt & dici possunt scripta sacra & Canonica, quomodo septima Synodus act. 3. vocat Decreta Conciliorum divinitùs inspiratas Constitutiones. Imò Innocentius cap. Cùm Marthæ extr. de celebrat. Missarum vocat Scripturam sacram, sententiam illam Augustini. Injuriam facit Martyri, qui orat pro Martyre serm. 17. de verb. Apost. Et postea: *Gregorius, quando dicit lib. 1. Epist. 24. se venerari quatuor prima Concilia, ut quatuor libros Evangeliorum, non comparat Concilia cum Evangeliis in omnibus, sed tantùm in ipsa certitudine eorum, quæ in Scripturis dicuntur & in Conciliis definiuntur. Cùm enim utraque sint infallibilis veritatis, æquè certa dici possunt.* Resp. ex Augustin. lib. 11. contra Faust. cap. 5. *Etsi in Conciliorum Decretis & Episcoporum scriptis invenitur eadem veritas, quæ in Scriptura sacra, longè tamen impar est autoritas, nec ullo modo Canonicæ sacrarum Scripturarum excellentiæ coæquantur.* Quod enim in Conciliis ac Patribus invenitur, illud juxta Scripturæ regulam examinandum, & quatenus cum illa congruit, acceptandum, quam regulam tùm dicto loco, tùm alibi passim Augustinus tradit. Sed hanc autoritatis inæqualitatem non possunt concedere Pontificii, quia Conciliorum à Pontifice confirmatorum Decreta sine ulteriori disquisitione, an cum Scripturis cōveniant, necne, simpliciter acceptanda statuunt, unde Bellarminus dicit, *eadem esse regulas & habere autoritatem obligandi*, æquè ac ipsam sacram Scripturam, Item *eadem dici posse & esse suo modo scripta sacra & Canonica*, nimirum, quia sunt Constitutiones divinitùs inspiratæ. Utiq; ergò non solùm in veritate, sed etiam in autoritate & infallibilitate ex ipsorum hypothesi cum Scripturis conveniunt. Certè Concilium Tridentinum sess. 4. *Traditiones non scriptas pari pietatis affectu cum Scriptura sacra recipiendas esse* decrevit. Jam verò non minoris precii ac ponderis apud Pontificios habentur Decreta Pontificum quàm Traditiones. E. & illa pari pietatis affectu cum Scripturis suscipienda esse agnoscant. Hinc Melchior Canus d. l. p. 164. memorat, *virum apprimè doctum, & qui tantos habebat in Theologia progressus, ut cum excellentibus Theologis compararetur, non fuisse veritum ipso præsente concedere totum hoc argumentum. Si Concilium summi Pontificis autoritate firmatum, Spiritu sancto regitur in causis fidei judicandis, ejus ergò definitiones ad sacram Scripturam pertinebunt. Nam Scriptura sacra vocatur, quæ Spiritu sancto afflante scripta est.* Joh. Maria Verratus Carmelitanus in scripto suo Ann. 1561. edito. *Determinatio Ecclesiæ appellatur Evangelium.* Res igitur eò redit. Aut agnoscant Conciliorum Decreta esse θεόπνευστα & ratione immediatæ atque infallibilis assistentiæ Spiritus sancti cum Scripturæ sacræ autoritate exæquanda, aut concedant, Conciliorum Decreta non esse αὐτόπιστα, sed ex Scripturis judicanda & non nisi quatenus cum illis consentiunt, acceptanda.)

15. Quòd Bellarmin. lib. 1. de Conc. c. 2. fatetur, *libros Conciliorum negligenter conservatos esse & multis vitiis scatere, quæ ex veterum lectione corrigi oporteat.* (Atqui ex libris

libris, qui multis scatent vitiis, non possunt certæ & solidæ probationes peti.)

Georgius Cassander in Consult. cap. de Missis solitariis adducit Canones *Concilii Nannatensis & Papiensis*, contra Missas solitarias. Sed canon Concilii Nannetensis in tomis Conciliorum Venetianis tom. 4. est omissus, canon Concilii Papiensis, nec in Venetianis, nec Coloniensibus tomis Conciliorum habetur.

Huc referri debet, quòd ipsimet Pontificii agnoscunt, quosdam Conciliorum Canones esse corruptos & suppositítios.

Concilium Eliberinum (al. Elibertinum) cap. 36. statuit, *Picturas in Ecclesia esse non debere*. Sed Baronius Ann. 57. num. 121. scribit: *Suspicor in illo Canone esse imposturam. In eam suspicionem adducor, ut aliquis Claudii discipulus ejusdem Canonis autor fuerit, & talis imposturæ egregius concinnator.*

Synodus Francofordensis rejecit PseudoSynodum Græcorum, quam pro adorandis Imaginibus fecerant, teste Reginone lib. 2. Ann. 794. Sed Alanus Copus Dial. 5. cap. 13. pag. 648. scribit: *Quemadmodum ex Jovis cerebro natam Minervam fingunt Poëtæ, ita hæc Synodus Apologeticorum in Anglia proles & commentum est.*

Concilium Constantinopolitanum II. c. 5. statuit, *Episcopum Constantinopolitanæ civitatis habere primatus honorem debere post Episcopum Romanum.* Sed Baronius Ann. 381. num. 35. de eo scribit: *Hic canon planè addititius est atque suppositítius.*

In sexto & septimo Concilio generali *Honorius Papa* in numerum hæreticorum refertur, eique anathema dicitur. Sed Piggius de act. 6. & 7. Synod. scribit: *Act. 6. & 7. Synodorum parengrapha sunt & minimè germana. Nihil dubitamus, Acta illa, quæ circumferuntur sextæ Synodi nomine, nunquã verè acta in ulla legitima Synodo, sed maximâ sui parte commentitia & mendacia, nec minus ea quoq;, quæ hoc ipso penè anno prodierunt Synodi septimæ, in plerisq; certæ falsitatis notis conspersa fermentataq; sunt. Fortè Epistolæ illæ Honorii ad Sergium in 6. Synodo sunt confictæ & insertæ Concilio generali ab hæreticis*, scribit Bellarminus lib. 4. de Rom. Pontif. cap. 10. §. Ad secundum.

Synodus sub Gregorii nomine continens Canones 16. quæ habetur in edit. oper. Gregor. Paris. Ann. 1533. post Privilegium Gregorii Monasterio Medardi datum, ac citatur à Coccio tom. 2. Thes. lib. 1. art. 4. de matrimonio pag. 1027. ut probet, *in Baptismo contrahi spiritualem cognationem matrimonium impedientem*, est suppositítia. Nam eadem Synodus habetur sub nomine Gregorii minoris tom. 1. Concil. per Merlinum edit. Colon. Anno 1530. & tomo 2. Concil. edit. Colon. Ann. 1551. per Crabb sub nomine Gregorii III. vel junioris, sub cujus nomine etiam citatur à Smytho Oxoniensi de Cœlib. Sacerd. prope finem.

Tomo 1. Concil. edit. Binnianæ p. 18. habetur *Synodus Antiochena*, cujus Canonem 8. citant Turrianus libr. 1. pro can. Apostol. cap. 25. Baronius Ann. 57. num. 111. Gretserus lib. 2. de Cruce cap. 1. pro Imaginibus. Sed Synodus hæc ante Binnianam editionem non extabat in Codicib. Conciliorum à Merlino aut

Crabb

Crabb aut Surio, aut Dominico Nicolino editis; nec Eusebius, nec Socrates, nec Theodoretus, nec Ruffinus, nec quisquam ex veteribus ejus mentionem facit. Turrianus primùm hanc Synodum in lucem produxit, quem postea secutus est Baronius, Baronium Possevinus & Binnius. Sed quicquid Turrianus ad fidem hujus Synodi canonibus faciendam profert, id omne ex anonymo quodam Græco Codice se accepisse fatetur. Confer Robertum Cocum in Censura p. 223.

Concilium Sinuessanum, quod habetur tom. 1. Conc. edit. Binnianæ p. 225. ac convocatum dicitur Ann. 303. citatur à Bellarmino lib. 2. de Conciliis cap. 17. ut probet, *Pontificem esse absolutè supra Concilium*; & lib. 2. de Rom. Pont. cap. 26. ut probet, *Summum Pontificem à nemine in terris judicari posse*. Sed non potuit Bellarminus antiquiorem hujus Concilii testem producere, quàm Nicolaum I. qui vixit circa Annum 860. cùm nec Eusebius, nec Ruffinus, nec Hieronymus, nec Socrates, nec Theodoretus, nec Sozomenus, nec Eutropius, nec Damasus, nec Beda, nec alius quispiam seculo tertio, quarto, quinto, sexto aut septimo ejus mentionem faciant. Nec potuerunt Baronius Ann. 303. n. 107. & Binnius in not. tom. 1. Conc. p. 232. aliter tueri, quod contra fidem Historiæ in hoc Concilio dicitur, *Diocletianum, cùm in bello Persarum esset, Marcellini damnationem audisse*, quàm, ut faterentur, *textum esse corruptum, ac legendum esse, cùm reversus esset è bello Persarum*. Confer Rainoldum in Apol. thesium n. 34. p. 407.

Concilium Romanum, quod sub Sylvestro I. Anno 324. dicitur celebratum & habetur tom. 1. Concil. citatur à Bellarmino lib. 1. de Clericis cap. 13. ut probet, *Exorcistarum ordinem fuisse reverà ordinem Ecclesiasticum*; lib. ejusd. cap. 11. ut probet, *Ordines Ecclesiasticos fuisse antiquitùs septem*; lib. 2. de Confirmatione cap. 8. ut probet, *Chrisma, quod est materia Sacramenti Confirmationis, debere consecrari*; lib. 1. de Clericis cap. 16. ut probet, *antiquitatē Cardinalium*; lib. ejusd. cap. 19. ut probet, *Cœlibatum annexū esse debere Ordinib. sacris*; lib. 2. de Conc. cap. 17. ut probet, *Pontificem Romanum esse absolutè supra Concilium*; lib. 2. de Rom. Pont. cap. 26. ut probet, *Pontificem à nemine in terris judicari debere*. Sed hujus Concilii itidem non potest proferri antiquior testis, quàm Nicolaus I. Dicitur hoc Concilium celebratum, *cùm ob Constantinum mundatum à lepra per Sylvestrum gauderent multi nobiles*. Sed fabulam illam de lepra Constantini repudiat Vives lib. 5. de caus. corr. artium, & alii plures.

Canones Concilii Niceni 80. ex Arabico in Latinum conversi, editi sunt à Turriano & Alfonso Pisano Jesuitis. Illorum canonum 22. & 23. citantur à Durant. de ritib. Ecclesiæ lib. 1. cap. 19. n. 17. ut probet, *non posse esse conjugium inter susceptores & filios spirituales*; canon 30. citatur à Bellarmino lib. 1. de Bapt. cap. 26. ut probet, *nomina Christianorum baptizatis imponenda*. Canon 69. citatur à Bellarmino lib. 1. de extr. Unct. cap. 4. ut probet, *extremam unctionem esse Sacramentum*; & lib. 2. de Confirm. cap. 8. ut probet, *Chrisma, quod est materia Sacramenti Confirmationis, priùs consecrari ac benedici debere*. Canon 65. citatur à Coccio tom. 2. Thes.

Lib.

lib.7.de Pœnit.art.5.p.850. in quæstione de *oratione pro defunctis*. Sed Baronius ipse agnoscit Ann.325. n.156. *Theodoretum viginti tantùm canones in magna Synodo statutos affirmare.* Nec plures agnoscit Augustinus cum 200. Episcopis in Concilio Carthaginensi VI.& Africano. Cœcilianus Episcopus Carthaginensis, qui Concilio Niceno interfuit, plures quàm 20. Canones non retulit. In Concil.Carthaginensi VI.can.9. Cyrillus Alexandrinus Episcopus & Atticus Episcopus Constantinopolitanus non plures quam 20. Canones agnovêre.

Acta Concilii Niceni, quæ habentur tom.1.Concil. ex editione Dominici Nicolini & Severini Binnii, citantur à Coccio tom.1.lib.2. de Christo Salvatore art.4. ut probet, *Christi animam ad liberandas Sanctorum animas in limbum descendisse*; lib.6.de Scriptor. Eccles.art.11. ut probet, *librum Baruch esse Canonicum*; tom. 2. lib. 5. de Baptismo art.5.ut probet, *Baptismum Johannis non habuisse eandem vim cum Baptismo Christi.* Citant eadem Bellarminus lib.1. de Cleric. cap.20. & Gregorius de Valentia lib. de Cœlibatu cap. 6. pag. 869.ut probent, *Historiam de Paphnutio legi cœlibatus in Concil. Niceno resistente esse confictam*; Lindanus lib.2. Panopl.cap.6.fol.54.ut probet, *homousion in Concilio Niceno fuisse magis Traditione defensum, quàm Scripturâ sacrâ.* Sed Baronius Ann.325. n.62. & 63. Acta illa rejicit: *Fuisse quidem*, inquit, *Acta Nicena accuratissimè scripta S. Athanasius autor est in lib. de Synodis. Verùm injuriâ temporis & Arianorum conatibus passa esse naufragium certum est. Scimus nonnullos, qui longè post Concilium Nicenum vixêre, profiteri Nicena Acta reperiri. Dominus Franciscus Turrianus asseverare non dubitat, eadem hodie reperiri Alexandriæ apud illius Sedis, qui illic moratur Episcopum, credidit ipse aliis isthæc referentibus. Alios audivi affirmantes, eadem Acta apud Arabes asservari. Sed ut liberè dicam, somnia puto hæc omnia. Nam illud scimus, omne seculum, quod ab eo tempore ad nostram usq; ætatem interlapsum est, cupidissimum fuisse tam egregiæ atq; omnium nobilissimæ antiquitatis, nec tamen hominum quenquam potitum esse.* Gregorius de Valentia tomo 8.col.267.scribit: *Hæreticos Acta Concilii Niceni corrupisse.*

Concilii Sardicensis canones 21. extant tom.1.Concil. ex quibus canon 4. & 7. citantur à Bellarmino libr. 2. de Rom. Pontif. cap. 21. ut probet, *ex quavis parte orbis Christiani ad Rom. Pontificem legitimè appellari posse.* Sed Cusanus lib.2.de concord.cap.25. *satis dubitari posse*, ait, *an Sardicensis Concilii constitutio existat.* Patres Africani cùm à Pontificibus Romanis Sozimo, Bonifacio & Cœlestino ejusmodi canonibus q. à Concilio Niceno editis premerentur, significârunt Cœlestino per literas, *se tale quid non potuisse in verioribus Concilii Niceni exemplaribus reperire, nec in aliqua Patrum Synodo.* Concil. African.c.105.

Ex Appendice Epistolæ Synodalis Concilii Sardicensis ad omnes Episcopos, quæ extat apud Theodoretum lib. 2. Hist.cap.8. & tom.1.Concil. adducit Bellarminus lib. 1. de Verbo Dei cap. 13. locum, quo probare conatur, *librum Sapientiæ esse Scripturam Canonicam*, sed partem illam Epistolæ continentem regulam fidei à Synodo definitam, ex qua Bellarmini probatio petitur, supposititiam esse

docet Baronius Ann.347. n.38. & eum secutus Binnius tom 1. Concil. p.446.

Concilium Sinuessanum congregatum fingitur *Marcellino* sedente, id est, urgente immani persecutione Diocletiani, & tamen non infrequens conventus *trecentorum Episcoporum*. Hæc non congruunt illorum temporum statui. Diocletianus fingitur Romę fuisse, cùm Marcellinus thurificaret, atque suis ipsum verbis impulisse, quod falsum; cùm constet tum temporis Diocletianum Nicomediæ fuisse. Fingitur iterum Diocletianus *audisse Marcellini damnationem in expeditione adversus Persas*: quod Severinus Binnius pronunciat *falsum esse, nisi corrigatur & restituatur, cùm reversus esset è bello Persarum*, novo quodam Critices genere.

Alphons. de Castro lib.4. adv. hæreses verbo Character, postquam pro astruendo charactere adduxisset Decreta Concilii Carthaginensis & Tarraconensis, subjungit: *Hæc verba adducit Gratianus in Volum. Decretorum, tamen, ut ingenuè fatear, cùm recurrissem ad volumen Conciliorum, ut ibi ex fonte haurirem, nihil tale ibidem reperi, quale Gratianus citat sub illis titulis. Quò fit, ut meâ sententiâ dicere oporteat, vel titulum illum, qui est in Gratiano, incuriâ Scriptorum fuisse corruptum, aut illorum Conciliorum Decreta, quæ nunc apud nos sunt, esse mutila & manca, nec adeò integra, ut Gratiani tempore existebant.*

Idem lib. 6. adv. hæres. verbo Eucharistia hæres. 4. cùm contra Berengarium adduxisset Concilium Turonense sub Victore II. & Concilium Romanum sub Nicolao II. celebratum, subjungit: *Horum Conciliorum acta incuriâ Scriptorum non habemus. Nam in eo volumine Conciliorum, quod Parisiis impressum est, à quinta Synodo Constantinopolitana usque ad Concilium Constantiense nullum aliud Concilium interponitur, in quo interjecto spacio constat multa Concilia celebrata fuisse, eaque non parvi momenti.*

Idem lib. 13. contra hæreses verbo Sacerdotium hæresi 4. *Multa Concilii illius* (Niceni I.) *Decreta, teste Isidoro, per incuriam, aut fortè Arianorum malitiâ deperdita sunt.*

Concilii Romani sub Sixto III. canonem, (*Non licet in Pontificem sententiam dicere*, ad quæ Sixtus respondit: *Etsi in meo arbitrio sit, judicer, an non judicer, tamen non abscondatur veritas,*) adducit Bellarminus lib. 2. de Pontif. cap.26. ut probet, *Pontificem Romanum esse Oecumenicum, cùm à nemine in terris judicari possit.* Sed Baronius ad Annum quadringentesimum tertium n. 38. non veretur acta hujus Concilii appellare spuria.

Provocant ad canones Nicenos, ut probēt *benedictionē olei*. At de benedictione olei nihil quidquā habetur in viginti Canonibus Concilii Niceni. Intelligunt ergò *Canones Arabicos* à Turriano in Latinum conversos. Sed Baronius ad Ann. 375. num. 180. de illis tale fert judicium: *Quòd demum Turrianus profiteatur, 80. Nicenos Canones Arabicâ linguâ scriptos inventos se Latinitate donasse, secundùm Epistolam illam nomine Athanasii ad Marcum editam, de 80. pariter capitulis in eadem, ut ibi dicitur, Synodo constitutis & in 70. reductis: quoniam hæc ignorasse majores visi sunt, quando obortâ controversiâ in Ecclesia Africana de iis mentio necessaria incubuisset:*

ſet: hæc libentiùs aliis differenda relinquimus, cùm tamen nullo pacto inficias ierimus, ex iis, quæ dicta ſunt, Canones Nicenos numerum vicenarium exceßiſſe.

In Concilio Romano ſub Sylveſtro I. ridiculè reliquis annumerantur quinquaginta ſeptem Epiſcopi *de Partibus Rinocoruricis*, quaſi magna eſſet aliqua Provincia, quod erat tantùm oppidum, nec magni nominis in Ægypto. Cui autem fiat veriſimile, prætermiſſis tot intermediis nominatiſſimis Provinciis collectum fuiſſe Concilium ex Italicis & Rinocoruricis Epiſcopis? Sed & novo ac omnibus Conciliis inuſitato more Sylveſter fingitur Decreta tantùm pronunciaſſe nullis rogatis ſuffragiis, & quidem, *Reſponderunt omnes Epiſcopi & dixerunt, clamantes cum univerſis Presbyteris, Clericisq; : In te juſtitia, & pietas à te non diſcedat, quoniam à nobis nihil judicabitur in opinione dictorum tuorum.* At hoc non fuiſſet Concilium Epiſcoporum, ſed ſervilium mancipiorum. Sed & Victorino anathema dicitur, eò quòd negaret *Paſcha venire die ſuo*, hoc eſt, computum Paſchalem non eſſe certum. Et tamen tum Paſcha computabatur per octaeterida, cujus non erat certa ratio, ob quam cauſam Hippolytus excogitavit ἑκκαιδεκαετηρίδα. Denique quod adſcriptum eſt Domino Conſtantino Auguſto III. & Priſco Conſule III. non quadrat. Nam tertius Conſulatus Conſtantini incidit in annum, antequam Sylveſter fieret Epiſcopus. Nec Priſcus tum Collega fuit Conſtantini. Itaque Baronius mavult Conſtantino Conſule & Criſpo III. ſed ex meris conjecturis.

16. Quòd ipſimet Pontificii varia quærunt effugia, quando Concilii alicujus Decretum ipſis objicitur. Reſpondent enim, vel cum Ambroſio Catharino contra Dominicum à Soto Tridentini Concilii definitionem objicientem, *Concilium poſuiſſe illa verba contra hæreticos.*

Vel cum Johanne de' Rada in controv. Theolog. inter Thomam & Scotum part. 1. controv. 4. p. 67. *Concilium Lateranenſe non procedere ibi definiendo, ſed diſputando; in diſputationibus autem Concilium ſemper communiones opiniones accipere, ut ad veritatis inquiſitionem procedat.*

Vel cum Bellarmino lib. 4. de Pontifice Romano cap. 7. *Stephanum Papam non definiſſe aliquid tanquam de fide.*

Vel cum eodem lib. ejusd. cap. 11. *Epiſtolas Honorii confictas & inſertas eſſe Concilio generali, Concilium erràſſe in quæſtione facti.*

Vel cum eodem lib. 2. de Rom. Pontif. cap. 17. §. Quare & cap. 22. §. 2. *Illud in Concilio non eſſe approbatum à Pontifice.*

Vel cum eodem ibidem, *Concilia non dare autoritatem Pontifici.*

Vel cum eodem lib. 2. de Concil. capit. 19. §. 2. *Concilium non fuiſſe Oecumenicum &c.*

Argument. Adverſar. 1. Matth. 18. v. 20. *Ubi duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ego ſum in medio eorum. Si duo vel tres congregati in CHRISTI nomine obtinent ſemper, quod petunt à DEO, nimirum ſapientiam & lumen, quod ſufficit eis ad cognoſcenda ea, quæ ſunt ipſis neceſſaria, quantò magis Epiſcopi omnes congregati in nomine CHRISTI ſemper*

obtinebunt sapientiam & lumen ad judicandum ea, quæ ad totam Ecclesiam pertinent. Bellarminus libr. 2. de Concil. cap. 2. ex Alphonso de Castro lib. 4. adv. hæreses, verbo Concilium.

Resp. 1. nulla in hoc dicto fit mentio confirmationis Conciliorum à Papa expetendæ & expectandæ. Consequens ergò fuerit, si ex hoc dicto probari potest, duos vel tres Episcopos in nomine Christi congregatos infallibiliter judicare, ex eodem probari posse, Episcopos in Conciliis congregatos, etiam sine Pontificis confirmatione, infallibiliter judicare, quod tamen Bellarminus non concedit. Regerit Bellarminus, *in nomine Christi congregari est autoritate Pontificis congregari, quia Pontifex est Christi in terris Vicarius.* Resp. sit ita, (quamvis enim certum sit, phrasin hanc *in nomine Christi* in Scripturis usitatissimam nusquam in ea significatione usurpari, ut sit idem quod autoritate Pontificis Romani, demus tamen ex hypothesi adversariis, hunc esse genuinum phraseos hujus sensum) interim Concilia, etiam à Pontifice congregata, errare possunt, nisi accedat Pontificis confirmatio. Melchior Canus lib. 5. Locorum cap. 4. *Concilium generale, etiam à Romano Pontifice congregatum, errare potest, nisi ab eo fuerit confirmatum.* Aut ergò concedendum, ex hoc dicto non posse probari absolutam Conciliorum infallibilitatem, aut concedendum, Concilia *in nomine Christi*, hoc est, juxta Adversariorum explicationem, *autoritate Pontificis congregata*, non posse errare.

2. Non agitur in hoc dicto specialiter de Conciliis generalibus & Oecumenicis, sed in genere Christus dicit: *Ubi duo, vel tres congregati sunt &c.* Aut ergò concedendum erit, etiam *particularia Concilia* in nomine Christi congregata non posse errare, cùm in illis non tantùm duo vel tres, sed etiam viginti, triginta, centum &c. Episcopi congregentur, aut concedendum, ex hoc loco absolutam Conciliorum infallibilitatem non posse probari. Prius admittere renuunt Pontificii. Alphonsus de Castro lib. 4. adv. hæres. verbo Concilium. *Concilia particularia errare possunt, & aliqua eorum errâsse compertum est*, lib. 1. cap. 8. *Provincialia Concilia possunt in fide errare, sicut de multis talibus Conciliis errâsse compertum est.* Bellarmin. lib. 2. de Conc. cap. 10. *Concilia particularia, non probata à summo Pontifice, non omninò certam fidem faciunt.* Agnoscant ergò posterius.

3. Non agitur in hoc dicto specialiter de rebus fidei, sed Christus in genere dicit: *Si duo vel tres consenserint &c.* Aut ergò statuendum, Concilia etiam in *quæstionibus facti* non posse errare, aut concedendum ex hoc loco absolutam Conciliorum infallibilitatem non posse deduci. Prius statuere renuunt Pontificii. Bellarminus lib. 2. de Concil. cap. 7. §. 7. *In quæstionibus facti non est dubium, Concilium errare posse.*

4. In verbis Christi habetur promissio de exauditione precum, & de gratiosa Christi præsentia. Si ex hac promissione inferri posset privilegium non errandi, consequens foret, commune hoc esse omnibus & singulis fidelibus, quia omnibus & singulis fidelibus facta est promissio, tùm de exauditione precum Joh. 16. v. 23. tùm de gratiosa Christi præsen-

ſentia Joh.14. v.23. Conſequens Pontificii non admittunt.

Nicolaus de Clemangis in Diſput. uberiore ſuper materia generalis Concilii pag.67. edit. Lugdun.613. *Illud quod* (pro abſoluta Conciliorum infallibilitate) *ex Evangelio commemorâſti, non multùm convincere videtur. Ubi duo vel tres congregati ſunt in nomine meo, ibi ſum in medio eorum. Et primò quidem non neceſſe eſt, ut falli non poſſint, in quorum medio verſatur CHRISTUS. De ipſo namq; Chriſto ad quosdam Phariſæorum Johannes Baptiſta dicit. Medius veſtrûm ſtetit; nec proinde oportebat, ut falli non poſſent? nonne in medio inſuper erat perfidiſſimorum Judæorum, dum crucifigeretur & conſpueretur & blaſphemaretur? Et quis illos inſanus dixerit falli non potuiſſe? Præterea dic, ſi placet, de qua credis aſſiſtentia illud verbum Chriſti debere intelligi? Si de aſſiſtentia per præſentiam divinitatis, quâ ubiq; eſt, nihil ad rem pertinet. Sic quippe & nunquam falli & nusquam poſſet, ſi ubicunq; eſſet, errare aut falli non liceret. Si de aſſiſtentia per gratiam, vide quemadmodum conſequens eſſe oporteat, quotiens duo vel tres pro conferendo ad invicem de pace Eccleſiæ, vel aliquo alio fructu conveniunt, divinam illis gratiam protinus infundi, cùm fortè multa antè peccaverint, de quibus nec compuncti ſunt nec confeſſi &c. Sed demus, ut ſingulis taliter congregatis, cæleſtis confeſtim adſit gratia, nunquid illos collata gratia impeccabiles facit, ut à recto non poſſit tramite deflecti, à gratiaq; excidere, vel ignorantiâ aliquâ vel excæcante judicium paſſione præpediri? Movet gratia ad benè agendum & excitat, non autem cogit, aut neceſſitatem aliquam immittit, ut aliter fieri non poſſit. Si verò de aſſiſtentia per directionem, vel internam in agendis inſtructionem illa cenſes verba Chriſti intelligenda, illa ſanctis viris adeſſe ſolet, qui Spir. S. gratiâ repleti abundeq; perfuſi. Talibus nempe à Deo promittitur illud Pſalmi. Intellectum tibi dabo & inſtruam te in hac via, quam gradieris. Talibus præterea, qui religiosè vivendo, pieq; operando meruerunt Spir. S. habitatorem habere de ipſo Spiritu dicit. Ille vos docebit omnem veritatem. Et rurſum: Ille vos docebit omnia. Soli autem tales cenſendi ſunt ſpirituales, dicente Apoſtolo. Vos autem non eſtis in carne, ſed in Spiritu, ſi tamen Spiritus Dei habitat in vobis. Deinde ad veram illius ſententiæ Chriſti intelligentiam conſiderandum videretur, qui exiſtimandi ſunt in nomine Chriſti congregati &c. Nomen Chriſti Jeſus eſt. Chriſtus namq; à chriſmate, i.e. ab unctione velut Rex dictus eſt &c. Jeſus autem Salvator dicitur. Vide igitur, ne rectius ſit atq; ad Sanctorum dicta conſonantius, illos in verò Chriſti nomine dicere congregatos, qui pro vera atq; æterna ſalute vel ſui vel aliquorum proximorum ſuorum, vel totius Eccleſiæ Catholicæ congregati ſunt &c. Sic enim fideliſſimi divinorum eloquiorum tractatores illos exponunt in nomine Jeſu petere, qui ad ſalutem veram pertinentia petunt.* (Promiſſio igitur illa Chriſti non confirmat abſolutam Conciliorum infallibilitatem, ſed multas requirit limitationes.)

Ibid. ſic ſcribit: *Non omnes, qui congregantur* (in Conciliis) *in Chriſti nomine congregantur. Non eſt putandum, carnales filios Eccleſiæ, qui temporalia quærunt, ſpiritualia non curant, Concilia agitant, ut ipſi in otio vivant, hos in Chriſti nomine congregari.* Poſtea addit, *Eccleſiam ſuo tempore fuiſſe plenam talibus & nullos ferè niſi tales inveniri.*

 6. Jo-

6. Johannes de la Haye in triumph. verit. cap. 92. adducit & probat dictum Basilii in regul. breviorib. interrogat. 225. *Qui in alicujus nomine congregati sunt, prorsus ii animi illius propositũ scire debent, à quo congregati sunt, atq; ad ipsũ sese accõmodare, quò videl. gratiã ab illo inveniant ac non malitiæ aut negligentiæ judicium incurrãt &c. Apertiùs a. totum hoc nobis Dominus ostendit per eam, quã uni facit promißionẽ, his verbis. Si quis diligit me, sermonẽ meum servabit, & Pater meus diliget eum, & ad eũ veniemus, & mansionẽ apud eũ faciemus. Quemadmodum igitur ex mandatorum observatione mansio apud eum fit, eodem modo etiã in medio duorum vel trium est, si se illi ad voluntatẽ ipsius conformaverint. Qui verò contra non ex dignitate vocationis, neq; ut voluntati Domini pareant, congregati sunt, ii licet in unum in nomine Domini convenisse videantur, illud tamen nihilominus audiunt. Quid me vocatis Domine, Domine, & non facitis, quæ dico?* (cũ hoc Basilii dicto conjungendũ illud Cypriani tract. 3. de simpl. Prælat. *Nec se quidẽ vanâ interpretatione decipiant, quòd dixerit Dominus, ubicunq; fuerint duo aut tres collecti in nomine meo, ego in illis sum, corruptores Evangelii atq; Interpretes falsi extrema ponunt & superiora prætereunt, partim memores & partim subdolè corrũpentes. Quomodo possunt duo aut tres in nomine Christi colligi, quos constat à Christo & ejus Evangelio separari? propter quos clamat Esaias Propheta. Væ vobis filii desertores, habuistis cõsilium & non per me; fecistis cõventionẽ & non per Spiritũ meum*, q; Cypriani dictum citatur & approbatur in Jure Canonico c. Alienus caus. 24. q. 1. Ergò illi tantùm in Christi nomine congregantur, qui sunt veri Christi discipuli, qui ipsum in verbo loquentem audiunt, qui veritatem in Scripturis quærunt &c.)

7. Stapletonus in relect. princ. fidei controv. 6. q. 3. art. 4. p. 613. *Firmitas Conciliorum illis Christi verbis Matth. 18. non innititur, quia nec Christus ibi de Conciliis Episcoporum loquitur, sed de quavis fidelium unanimi congregatione. Nec etsi Christus adsit in medio talium, ad omnem effectum adest aut ad hunc, qui est de judicare de fide, sed potiùs exemplo primi Concilii Apostolici eorũ firmitas nititur, vel aliis Christi in Evangelio promißionib. Apostolis suis propriè factis.* (Quòd addit, *à Patribus in 6. Synodo per argumenta à minore ad majus hæc verba ad Conciliorum firmitatem meritò fuisse applicata*, id certâ ratione factum nobis non adversatur.)

8. Salmeron tom. 4. tract. 10. p. 462. *Locus hic Matth. 18. Ubi duo vel tres congregati &c. frequenter ab hæreticis nostri seculi adversus Conciliorum celebrationem detorquetur, cùm tamen nihil de Conciliis celebrandis hîc Christus præscripserit, sed pium Christianæ unitatis consensum, & communẽ fidelium orationis efficaciã nobis cõmendet, ut ex præmißis verbis constat.* Et postea: *Si ejusmodi verba, ubi duo vel tres cõgregati &c. ad Conciliorum celebrationẽ necessariò essent applicanda, ita, ut Concilium fit, ubi duo vel tres congregantur in nomine Christi, jam profectò summũ absurdum sequeretur, nempe quamlibet congregationem hæreticam uno consensu aliquid credentẽ & in suis templis deprecantẽ, Christum sectæ suæ præsidem, & Spir. S. ad rectè postulandum habere &c. Quod cùm falsũ sit atq; adeò summè absurdum, dicendum est, verũ hujus loci intellectũ non esse, quicquã de Conciliis celebrandis tractare, sed tantùm de potestate ligandi & solvendi contumacem infidelem in foro externo sive de consensu in-*

oratione ad dona Dei efficaciter obtinenda sermonem esse. Nam ad hæc dignè præstanda satis esse docet Dominus duorum consensum vel trium &c. (Si de celebrandis Conciliis Christus nihil hîc præscribit, si verus hujus loci intellectus non est quicquam de Conciliis celebrandis tractare, utiq; infallibilis Conciliorum autoritas ex eo nō poterit probari.) Plurib. de hoc dicto agetur inferiùs art. 4. de Concil. c. 1. arg. 1.

2. Joh. 14. v. 16. *Spiritus S. manet cum Apostolis in æternum, i. e. cum eis & cum eorū Successorib. perpetuò. Cap. 16. v. 13. docet eos omnē veritatem. At Episcopos seorsim existentes non docet Spir. S. omnem veritatem, ergò saltem Episcopos omnes in unum congregatos, docebit omnem veritatem.* Alphonsus de Castro d. l. Bellarmin. d. l.

Resp. 1. promissio illa Christi locum habuit in Apostolis non solùm conjunctis, sed etiam segregatis, quia quæ Apostolorū quilibet seorsim docuit vel scripsit, omnia sunt vera & à Spiritu S. profecta, imò αὐτόπιστα, θεόπνευστα ac infallibilia. Quòd si ergò hanc promissionem *absolutè* & sine ulla conditione ad Apostolorū Successores, i. e. Episcopos referre velint, concedendum erit, Episcopos etiam segregatos non posse errare. At hoc consequens Pontificii non admittunt. *Singuli Episcopi seorsim errare possunt*, inquit Bellarm. in hoc ipso capite §. Ex his.

2. Promissio illa non soli Petro, sed omnibus Apostolis est facta. Cùm ergò ex hypothesi Pontificiorum Rom. Pontifex sit Successor Petri, Episcopi Apostolorum Successores, consequens fuerit, non uni & soli Pontifici infallibilitatis privilegium competere, sed omnib. omninò Episcopis. At consequens non admittunt Pontificii: Sic enim disserit Bellarminus lib. 4. de Rom. Pontif. cap. 3. §. Respondent posse &c. *Christus soli Petro dixit, Oravi pro te, ne deficiat fides tua, Pasce oves meas, non dixit hæc Petro & Concilio. Item solum Petrum vocavit petram & fundamentum, non Petrum cum Concilio, ex quo apparet, totam firmitatem Conciliorum legitimorum esse à Pontifice, non partim à Pontifice, partim à Concilio.*

3. Nicolaus de Clemangis in Disput. uberiore super materia generalis Concilii pag. 74. col. 3. edit. Lugdun. Ann. 613. ad similem objectionem ex Matth. 28. v. 20. petitam sic respondet: *Sed, dices, falli non posse promissa Domini, quibus cum Ecclesia sua usq; ad consummationem seculi futurum se spopondit. Fateor sanè, certum esse, illa falli non posse, sed ubi & cum quibus per gratiam in Ecclesia sua sit, non nostrum, sed illius est nosse. Novit Dominus, qui sunt ejus, inquit Apostolus, nos autem quomodo nosse possumus? in sola potest muliercula per gratiam manere Ecclesia, sicut in sola virgine tempore passionis mansisse fertur.*

4. Pererius Disp. 20. in cap. 14. Johan. verba illa ad solos Apostolos refert: *Quidam*, inquit, *putant, illud vobiscum significare non illos tantùm Christi discipulos, sed universum cœtum fidelium & ipsam sanctam Ecclesiam &c. At præstat illa verba, ut maneat vobiscum in æternum, non in commune de universo fidelium cœtu & Ecclesia interpretari; sed propriè de ipsis Apostolis, quibus cum tunc sermocinabatur Dominus. Id enim & Christi proposito & sententiæ verborum ejus & iis quæ antecesserunt, & quæ deinceps proximè sequuntur, magis consentaneum videtur.* (Stante hac hypothesi concidit Bellarmini argumentum.)

5. Mal-

5. Maldonatus hunc locum sic explicat, *ut maneat vobiscum in æternum, hoc est, quamdiu vivitis in his terris, nam de futura vita non agitur.* (Stante hac explicatione ad solos Apostolos dictum Christi refertur.)

6. Joh. Ferus in Comm. cap. 14. Joh. p. 359. *Ut maneat vobiscum in æternum. Hoc addit, ne putarent Apostoli etiam Spiritũ sanctum ad tempus cum ipsis mãsurum, quemadmodũ Christus tantùm ad præscriptum tempus in terra apparuit visibilis. Signanter autem dicit vobiscum. Apud solos enim Christi discipulos est Spiritus sanctus, qui & semper est apud Ecclesiam, in verbo scil. & Sacramentis, in hujusmodi enim nunquam deest Ecclesiæ, quin semper possit conferre remissionem peccatorum.* (Ergò Spir. S non est in Ecclesia per Pontificem, sed per verbum & Sacramenta; ac Spiritus sanctus non ampliùs per immediatam assistentiam & inspirationem docet Ecclesiam & Apostolorum Successores, sicut Apostolos olim docuit, sed per verbum. Esa. 59. v. 21. Joh. 8. v. 31. cap. 15. v. 7. cap. 17. v. 17. Eph. 2. v. 20.)

7. Thomas 1. 2. q. 106. art. 4. ad 2. dictum Christi Johan. 16. v. 13. accipit, *de illa tantùm veritate, quæ est necessaria ad salutem.* (Jam verò erroribus non pugnantibus cum fundamento electi absque salutis jactura involui possunt. Ergò in his verbis non continetur absoluta infallibilitatis promissio, quatenus ea ad totam Ecclesiam accommodantur.)

8. Salmero tom. 9. tract. 69. *Non incongruam,* dicit *expositionem, si quis per veritatem Christum ipsum intelligat.* (At ex hac expositione privilegium non errandi haud quaquam poterit exculpi, cùm multi ad CHRISTUM convertantur, qui tamen in errores damnabiles postmodùm incidunt.)

9. Toletus in cap. 16. Joh. annot. 20. super verba: *Spiritus S. docebit vos omnem veritatem. Verũ quidem est, hanc promissionem non solis Apostolis, sed etiã Ecclesiæ esse factam, adest enim semper Spir. S. docens necessaria, tamen in dogmatibus stabiliendis non contraria, sed inter se convenientia semper docet.* (Atqui in quibusdam Conciliis, etiam à Pontifice confirmatis, facta sunt Decreta cum Scripturis pugnantia, ut Transsubstantiatio in Concilio Lateranensi, Communio sub una specie, in Concilio Constantiensi, Traditionum cum verbo Dei scripto exæquatio, justificatio per opera & alii errores in Conc. Tridentino. E. illa Conciliorum Decreta non proficiscuntur à Spiritu S.) Confer p. 3. Harm. p. 110.

3. *Joh. 14. v. 26. Spiritus sanctus suggeret vobis omnia, quæ dixero vobis. Ergò Episcopi in Conciliis congregati nõ possunt errare.* Alph. de Castro d. l. Canis. in lib. de præc. Eccl. cap. 10. Salmeron tom. 9. tract. 54.

Resp. 1. Maldonatus in h. l. *Obscurè & ambiguè dictum est, quæcunque dixero vobis,* (prout vulgata versio reddidit) *Poterat enim futurum videri, cùm sit præteritum εἶπον dixi vobis.*

2. Jansenius in h. l. *εἶπον non est futurum, sed præteritum.* (Ergò posterius membrum ἐξηγητικὸν prioris. Spiritus sanctus eo modo docebit vos omnia, ut in memoriam vobis revocet omnia, quæcunque jam antè dixi vobis, nõ autem nova quædam dogmata, novos fidei articulos tradet.)

3. Johannes Ferus in h. l. *Sicut Spiritus sanctus non cessat consolari & sanctificare, sic nec cessat docere credentes &c. Sicut Spiritus sanctus Apostolos suo tempore docuit, quæ*

ne-

necessaria erant, sic & postea docuit & adhuc docere potest, quos vult, & revelare, quæ vult. (Ergò hæc promissio non pertinet ad solos Episcopos in Conciliis congregatos, sed ad omnes verè credentes, quos Spiritus sanctus ut sanctificat & consolatur, ita quoque docet, non autem immediatè, sed per verbum.)

4. Idem Ferus in h. l. *Quidnam verò docebit Spiritus sanctus? Nunquid novum aliquid & à Christo alienum? Nequaquam. Sicut enim Christus post Mosen veniens, ipsum Mosen declaravit, sic Spiritus S. Christum manifestat &c.* Et postea: *Omnia vos docebit, nõ simpliciter omnia intelligas, sed omnia scil. ad salutem necessaria, vel omnia, quæ scil. Christus verbo docuit, ut sit sensus. Quæ ego hactenus locutus sum de regno, libertate, gaudio, justitia &c. ea vos carnaliter adhuc pro captu hujus mundi intelligitis, Spiritus verò adveniens docebit vos divinam in verbo meo sententiam.* (Ergò Spiritus S. non docet novum quid, sed Christi doctrinam suggerit, & in cordibus credentium obsignat.)

In Comm. cap. 16. Joh. v. 13. dicit Ferus: *Spiritum sanctum docere non externo strepitu, sed internâ inspiratione,* (quod opponit gloriationibus de Conciliorum & Pontificis infallibilitate, non autem verbo Dei externo.)

5. Maldonatus in h. l. *Dubium, an quod dicit, docebit omnia, ad illud verbum, quæcunq; dixero vobis, referendum sit, quasi non aliud docturum Spiritum sanctum dicat, quàm quod ipse antè docuisset, quemadmodum & verbum, suggerit, eò utiq; refertur. Non repugnabo, si quis velit ita interpretari, quin Autores illi, quibus suam sententiam tueantur Augustinum, Bedam & Rupertum indicabo, qui ita quoq; videntur intellexisse.* (Ergò nostra expositio contextui & Patrum sententiæ conformis.)

6. Bellarminus lib. 2. de verbo Dei cap. 14. §. Secundus locus. *Chemnicius vult locum Johan. 14. Spiritus S. suggeret omnia, quæcunq; dixero vobis, esse depravatum ad probandum, quæcunq; in Conciliis definiuntur, accipienda esse pro oraculis Spiritus sancti, nam in Græco non est dixero, sed dixi* εἶπον ὑμῖν. *Respondeo, sanctum Augustinum & alios veteres sic legere, ut nos legimus & sensum suum esse eundem cum Græco. Non enim intelligimus Dominum dixisse, Spiritus sanctus suggeret vobis omnia, quæ tunc dixero vobis, sed quæ nunc dixero, id est, ea, quæ nunc à me auditis & non intelligitis, tunc Spiritus sanctus in memoriam vobis revocabit & explicabit. Neq; in hoc verbo ponunt Catholici fundamentum autoritatis Conciliorum, sed alia præsidia habemus.* Confer p. 3. Harm. p. 622.

Arg. 4. Act. 15. v. 22. *Visum est Spiritui sancto & nobis. Si illud Concilium, ex quo formã acceperunt Concilia alia omnia, asserit Decreta sua esse Decreta Spiritus sancti, certè idem asserere possunt cætera legitima Concilia. Illi enim Concilio adfuit Spiritus sanctus, quia id necesse erat pro Ecclesiæ conservatione, at non minùs aliis temporibus novis hæresibus exorientibus id necessarium.* Alphonsus de Castro d. l. Bellarminus lib. 2. de Concil. cap. 2. §. Tertius locus.

Resp. 1. ostendimus superiùs, magnam inter hoc Apostolicũ & reliqua, præsertim Papalia, Concilia esse diversitatem, de qua Joh. Ferus in eund. locum sic scribit: *In Concilio Apostolorum omnia prudenter aguntur. At nos aliter convenimus*

dicendo, ex plenitudine potestatis volumus & mandamus. Quomodo Spiritus sanctus hujusmodi conventus probare possit?

2. Illud verbum *nobis* non tantùm ad Apostolos, sed etiam ad Presbyteros & fratres pertinet, ut patet ex v. 23. Consequens ergò erit, etiã Presbyteros & Laicos, quos ita vocant, in Conciliis congregatos non posse errare. At hoc consequens non admittunt Pontificii, quia solos Episcopos in Conciliis volunt esse *judices*. (Si Episcopi, Presbyteri & Laici sequantur Apostolorum sententiam in scriptis eorum propositam, sicut Presbyteri & fratres in Concilio illo secuti sunt Apostolorum sententiam vivâ voce expositam, hactenus non errant nec errare possunt.)

5. *Si Concilia generalia possent errare, nullum in Ecclesia esset firmum judicium, quo controversiæ componi, & unitas in Ecclesia servari posset*, Alphons. à Castro d. l. Bellarmin. lib. 2. de Concil. cap. 4. §. 1.

Resp. 1. Innocentius in Epist. ad Clericos Constantinopolitanos apud Sozomenum lib. 8. Hist. Eccl. cap. 26. inter cætera sic scribit: *Quodnam verò remedium hisce rebus in præsenti adferemus? necessaria erit Synodalis cognitio, quam etiam multò jam antè congregandam diximus. Ea quippe sola est, quæ hujusmodi procellarum impetus retundere potest. Quam quidem donec consequamur, expedit medelam calamitatis hujus committere voluntati magni DEI, ac Christi ejus Domini nostri. Illa universis, quæ nunc per invidiam Diaboli ad examen fidelium perturbata sunt, trãquillitatem dabit. Nihil autem desperare debemus freti nostrâ in Deum fide. Ac nos quidẽ multùm deliberamus, quonam modo Synodus Oecumenica congregari possit, per quam divinâ voluntate turbulenti isti motus consopiri possint. Expectemus itaq; tantisper ac vallo patientiæ communiti, speremus auxilio Dei cuncta nobis esse restituenda.* (Ergò si Concilia quædam errant, cogitandum de alio Concilio, in quo error corrigatur, sicut orthodoxi errorem Ariminensis & Seleuciensis Concilii in alio correxerunt, vel si Concilium legitimum & orthodoxum haberi nequit, confidendum Domino, quòd per Ecclesiæ confessionem publicam, vel certè per publicum Scripturarum usum veritati testimonium sit daturus.)

2. Bellarminus lib. 1. de Rom. Pontifice cap. 9. §. Dices: *Non semper cogi possunt Concilia generalia. Primis enim annis 300. nullum fieri potuit generale Concilium, & tamen plurimæ tunc hæreses extiterunt.* (debuisset addere, & sopitæ sunt.) lib. 4. de Pontif. cap. 3. argum. 3. *Sæpè non potest cogi generale Concilium, sicut non potuit primis 300. annis propter Ethnicorum persecutiones, & sine dubio poterat status ille Ecclesiæ usq; ad finem mundi perseverare.* (Si omnimoda Conciliorum carentia non protinùs labefactat Ecclesiæ statum, multò minùs error Conciliorum eundem labefactabit.)

3. Idem lib. 2. de Concil. cap. 19. ad argum. *Si Pontifex est supra Concilium, ergò sola Ecclesia sine remedio manet, si habet malum Pontificem, & poterit Pontifex impunè omnes vexare & perdere*, respondet hoc modo: *Non mirum, si manet Ecclesia sine remedio humano efficaci, quandoquidem non nititur salus ejus præcipuè humanâ industriâ, sed divinâ protectione, cùm ejus Rex Deus sit. Itaq; etiamsi Ecclesia non possit deponere Pontificem, tamen potest ac debet Domino,*

mino supplicare, ut ipse remedium adhibeat, & certum est DEO fore curæ ejus salutem, qui talem Pontificem vel convertet, vel de medio tollet, antequàm Ecclesiam destruat. (Idem nos dicimus faciendum, quando errores in Conciliis stabiliuntur.)

4. Ex hypothesi Bellarmini, etiam generalia Concilia Pontifex potest facere irrita. Ergò *si vel maximè erret Concilium generale, tamen ex ipsius hypothesi adhuc majus aliquod judicium est in Ecclesia, videlicet judicium Romani Pontificis.* Si dicat, *se intelligere tale Concilium generale, cui Papa præsit*, quærimus, an Concilii autoritas aliquid addat Papæ judicio? Negabit hoc Bellarminus, si suis velit stare hypothesibus, quòd *firmitas Conciliorum legitimorum non sit partim à Pontifice, partim à Concilio, sed à solo Pontifice,* lib. 4. de Rom. Pontif. cap. 3. consequens igitur erit, non Concilio, in quo Papa præsidet, sed soli Pontifici supremum judicium deferendum, ac proinde si vel maximè Concilia errent, tamen adhuc dari majus & infallibile judicium. (Quod verò de Pontificis sui judicio Pontificii falsò asserunt, videl. illud majus esse Conciliorum judicio, illud nos verè affirmamus de Spiritus sancti judicio in Scripturis proposito, videlic. illud majus esse & Pontificis & Conciliorum judicio, ac proinde ad illud recurri posse & recurrendum esse, si Pontifices & Concilia errent.)

CAPUT XI.

DE ECCLESIÆ INFALLIBILITATE.

QUEMADMODUM Pontificem Romanum & Episcopos in Conciliis congregatos ab errandi periculo Pontificii absolvunt, ita quoque Ecclesiam errare posse negant, atque ex hoc principio itidem cōtra nostram Confessionem disputant. Possemus quidem duas ob causas ἐργασία hujus quæstionis supersedere. Nam primò quando Pontificii disputant, *Ecclesiam non posse errare*, nomine Ecclesiæ intelligunt *Episcopos in Conciliis congregatos*, quos eatenùs errare posse negant, quatenùs instructionem Pontificis sequuntur, ac quatenùs eorum Decreta à Pontifice confirmantur, ut ostendimus superiùs part. 2. cap. 1. Quia ergò demonstratum fuit, *Pontificem, quem Ecclesiæ caput statuunt, errare posse* cap. 2. ac *Concilia*, quæ Ecclesiam *repræsentativam* vocant, *errare posse*, cap. 10. utique etiam demonstratum est, *Ecclesiam errare posse.* Deinde, quando Pontificii disputant, *Ecclesiam non posse errare*, de *Romana Ecclesia* illud vel solùm vel præcipuè intelligunt. Quia verò superiùs part. 1. cap. 4. multorum querelas de doctrinæ in Ecclesia Romana corruptione adduximus, ideò dubitari nequit, Ecclesiam Romanam, cùm actu ipso erraverit, errare posse. Ob has, inquam, causas duas ἐργασία hujus quæstionis supersedere possemus, interim quia ipsimet Pontificii de *Pontificis, Conciliorum, & Ecclesiæ infallibilitate* distinctè agunt, ideò vestigiis ipsorum

insistentes de Ecclesiæ infallibilitate peculiariter in hoc capite agemus. Quanti enim momenti ac ponderis sit hæc quæstio, patet ex verbis Becani Jes. in Manuali sic differentis p.1. *Si semel constet, Ecclesiam errare non posse in fide, nec alibi eam reperiri, quàm apud Catholicos seu Pontificios, evidenter sequitur, etiam omnes articulos fidei ac religionis, quos Ecclesia Catholica seu Pontificia profitetur, veros esse; quos rejicit, falsos & erroneos.* Esto igitur

Thesis. *Ecclesia potest errare.*

Ἔκθεσις. Ecclesiæ nomen accipitur, vel de *Catholica*, vel de *particulari* Ecclesia. Catholica Ecclesia, vel *electorum*, vel *vocatorum omnium* respectu sic dicitur. Catholica Ecclesia electorum complectitur non solùm credentes & sanctos in terris adhuc militantes, sed etiam Sanctos in cœlo cum Christo triumphantes. Dicimus ergo

1. Ecclesiam electorum cum Christo in cœlis triumphantem nulli, ne minimo quidem, errori esse obnoxiam, quia cum clara & beatifica Dei visione ne minimus quidem error consistit.

2. De Ecclesia electorum in terris adhuc militante distinctè respondendum, cùm errores sint duplices, quidam *fundamentales*, qui ipsum fidei fundamentum evertunt, quidam verò *non fundamentales*, qui cum fidei fundamento consistunt; ac duplici modo error obtingere possit, vel *ad tempus*, vel *finaliter*. Electi, ad tempus involvi possunt, (quidam etiam actu involvuntur,) erroribus non solùm levioribus, sed etiam fundamentalibus, interim tamen ante finem vitæ ex illis iterum eluctantur, aliàs enim non essent electi propriè sic dicti, de quibus ex hypothesi hoc loco nobis sermo est, proinde in erroribus fundamentalibus finaliter non perseverant, quippe qui cum hereditate salutis minimè consistunt; levioribus verò erroribus, quos Apostolus vocat *fœnum & stipulas* 1. Cor. 3. v.12. non solùm ad tempus, sed etiam *finaliter* involvi possunt, qui tamen igne crucis & tentationis in illis absumuntur, ne salutem eorum impediant.

3. Catholica Ecclesia vocatorum complectitur omnes omnium temporum & locorum fideles sive confessores. De ea si quæratur, an errare possit, respondemus, quòd *tota* non erret, id quod & *temporum* & *locorum* respectu sic explicamus. Quamvis incidere possint, quandoque etiam actu incidant, tempora ejusmodi, ut corruptelæ publicum Ecclesiæ Ministerium ac religionis exercitium occupent, tamen tota omnium temporum Ecclesia non errat, quia Deus subinde excitat Prophetas & alios fideles Ministros, qui corruptelas illas doctrinæ arguant, divinum cultum reforment & Ecclesiam pristino nitori restituant. Quamvis etiam interdum corruptelæ totam visibilem Ecclesiam & publicum ejus Ministerium in omnibus omnium locorũ particularib. Ecclesiis occupent, ita ut nullibi supersit purum & incorruptum ministerium, nunquam tamen tota Ecclesia sic errat, ut non sint, qui simplicem verbi ductum sequentes Spir. sancti directione & efficaci operatione in veritate & fide, eo modo sanctificentur, ut fundamentũ salutis retineat, à fundamẽtalib. erroribus immunes perseverent, ac virtute Dei per fidem ad salutem

lutem cõserventur, licet illi nonnunquã pauci sint ac persecutionib. & corruptelis publicè grassantib. ita lateant, ut publicè coram mundo non agnoscantur.

4. *Particularem Ecclesiam* quamcunq; non solùm erroribus levioribus, sed etiam fundamentalibus involvi posse asserimus, à quo errandi periculo nec ipsam *Romanam* Ecclesiam excipimus, quippe, quam præ reliquis Ecclesiis particularibus omnibus aliquod peculiare *non errandi privilegium* accepisse, ex Scripturis probari nequit.

5. Potest Ecclesia considerari, vel *limitatè*, quatenus sequitur ductum Spiritus sancti in Scriptura loquentis, vel *illimitatè*, & sine ulla restrictione. Ecclesia, quatenus sequitur vocem Spiritus sancti in Scripturis loquentis, eatenus non errat, contradictio enim foret, cum ista reduplicatione asserere, Ecclesiam, quatenus est vera Ecclesia, & ductum Spiritus sancti sequitur, errare, imò hac ratione ipsi Spiritui sancto error tribueretur. Sed Ecclesia illum ductum non semper sequitur, & hac ratione errat.

6. Potest Ecclesia considerari, tùm *ratione sui*, tum *ratione divinarum promissionum*. Ecclesia Universalis ratione sui considerata, quatenus est cœtus hominum infirmitatibus adhuc subjectorum, tota quidem errare possit, non solùm in minùs principalibus, sed etiam in fundamentalibus articulis. Eadem tamen in fundamentalibus non errat, nec errare potest tota, ratione divinarum promissionum & assistentię Spiritus sancti, qui semper aliquam sibi in his terris colligit & conservat Ecclesiam, fundamentum fidei immotum retinentem.

Antithesis. Summa Angelica in voce Ecclesia. *Ecclesia universalis, quæ est collectio fidelium, non potest errare in fide seu ejus articulo, neq; in his, quæ ad bonos mores necessarios ad salutem pertinent.*

Alph. de Castro lib. 10. adv. hæreses, verbo Maria virgo. *Ecclesiæ autoritas non minoris est ponderis, quàm sacra Scriptura, quoniam sicut sacra Scriptura, eò, quod à Spiritu sancto est condita, errare non potest: ita Ecclesia, quoniam à Spiritu S. regitur & docetur, nec fallere nec falli potest.*

Id. lib. 1. adv. hæres. cap. 5. *Si credis Scripturæ divinæ per manus Evangelistarum & Apostolorum scriptæ, cur non credis voci divinæ per os Ecclesiæ prolatæ?* Et postea: *Sine ulla hæsitatione tenendum, universalis Ecclesiæ definitionibus, etiamsi nullis Scripturæ sacræ testimoniis comprobentur, tantam fidem esse adhibendam, quanta ipsismet sacris Scripturis debetur, tùm illius linguam æquè nunc moveat Spir. S. in locutione earũ rerũ, in quib. nostra salus pendet, sicut olim movit manus Scriptorum ad Scripturas sacras scribendas.*

Id. lib. 13. adv. hæres. verbo Sacramenta. *Christus suæ Ecclesiæ usq; ad consummationem seculi assistens, non solùm hoc agit, ut Ecclesia hoc aut illo modo non erret, sed ne erret ullo.*

Melch. Canus lib. 4. Loc. Theol. cap. 4. p. 123. *Ecclesia in credendo errare non potest.* Id p. 124. sic declarat: *Ecclesiam in fide errare non posse, sic à fidelibus accipiendum est, ut quicquid Ecclesia tanquam fidei dogma tenet, verum sit, nec quicquam falsum, quod illa aut credit, aut docet esse credendum.* p. 126. *Non solùm Ecclesia antiqua in fide errare non potuit, sed ne Ecclesia quidem quæ nunc est, queve futura est usq; ad consummationem seculi errare in fide aut potest aut poterit.*

Stapletonus in relect. princ. fid. doctrin. controv. 4. q. 1. art. 1. *Ecclesiam verbo Dei annexam, h.e. non aliâ conditione audiendam illam esse, nisi verbum Dei proferat, aut nisi consentanea doceat Scripturæ, hæc conditio apposita verè est hæretica.* q. 3. art. 2. p. 41. *Errorem nullum vel minimum pertinaciter defensum tolerat vel admittit Ecclesia.*

Idem lib. 8. de princ. cap. 12. *Facit hæc infallibilitas judicandi de fide Ecclesiæ data, ut omnium de fide controversiarum judex legitima meritò censeatur.*

Bellarmin. lib. 3. de Eccles. cap. 14. *Nostra sententia est, Ecclesiam absolutè non posse errare, non in rebus absolutè necessariis, nec in aliis, quæ credenda vel facienda nobis proponit, sive habeantur expressè in Scripturis, sive non, & cùm dicimus, Ecclesiam non posse errare, id intelligimus tàm de universitate fidelium, quàm de universitate Episcoporum, ita ut sensus sit ejus propositionis. Ecclesia non potest errare, id est, quod tenent omnes fideles tanquam de fide, necessariò est verum & de fide; & similiter id, quod docent omnes Episcopi tanquam ad fidem pertinens, necessariò est verum & de fide.*

Costerus in Enchirid. cap. 2. p. 71. *Primum privilegium Ecclesiæ est, in ea sola verã Dei essenotitiam, divinarumq; rerũ nullo permistam errore intelligentiam, eamq; ita constantem Christi Spiritu directore in vera religione persistere, ut error in fide apud illam locum habere nequeat.*

Gregor. de Valentia in Analysi lib. 6. cap. 4. p. 40. *Illa quoq; præclara est Ecclesiæ prærogativa, quòd sic à Spiritu sancto sibi assistente veritatem omnem fidei docetur, ut aberrare ab ea minimè possit.*

Idem lib. 8. cap. 9. *In definitionibus fidei etiam habenda est ratio, quoad ejus fieri potest, consensus fidelium, quoniam & ii sanè, quatenùs ex ipsis constat Ecclesia, sic Spiritu sancto assistente divinas revelationes integrè ac purè conservant, ut omnes illi quidem aberrare non possint.*

Nostram sententiam probamus.

1. Quòd nulla Ecclesia particularis gaudeat absoluto non errandi privilegio, patet, Primò ex *divinis præmonitionib.* Qui seriò ac graviter monentur, ne errent, ac jubentur cavere falsos Doctores, ne seducantur, illi non sunt ab errandi periculo immunes. Fideles omnes & quandoq; integræ Ecclesiæ particulares seriò & graviter monentur, ne errent, & jubentur cavere falsos Doctores, ne seducantur. Matth. 7. v. 15. cap. 16. v. 6. cap. 24. v. 23. Act. 20. v. 28. Ro. 11. v. 20. 21. cap. 16. v. 17. 18. 2. Cor. 11. v. 3. Phil. 3. v. 2. 1. Joh. 4. v. 1. &c. Secundò *à divinis prædictionibus.* Si divinitùs prædictum, temporibus novissimis multos Christianos, imò integros cœtus à fide defecturos, consequens est, Ecclesias particulares errare posse. Sed verum prius. Matth. 24. v. 11. Luc. 18. v. 7. 2. Thess. 2. v. 3. 1. Tim. 4. v. 1. 2. 3. 2. Tim. 3. v. 1. 2. cap. 4. v. 3. 4. 2. Petr. 2. v. 1. 2. cap. 3. v. 3. Jud. v. 18. Apocal. 9. v. 2. cap. 12. v. 6. cap. 13. v. 3. 7. 8. 16. 17. cap. 17. v. 2. cap. 18. v. 3. Tertiò *ab exemplo Ecclesiæ Vet. Testam.* Si Ecclesia V.T. errare potuit, utique etiam particulares Ecclesiæ N.T. errare possunt. Ratio est, quia illa non minores habuit promissiones de præsentia & conservatione divina Lev. 26. v. 11. 2. Paral. 15. v. 2. Psal. 132. v. 13. &c. *conditionales* tamen omnes, nempè si ductum verbi cœlestis sequerentur, ac Paulus ipse ab Ecclesia Israëlitica argumentum ducit ad Ecclesiam Christianam Rom. 11. v. 20. & seqq. Sed verum prius, ut docet status

illius

illius Ecclesiæ temporibus Cainitarum, antediluviano, majorum Abrahæ, μοσχολατρείας in deserto, Judicum, Regum, præsertim Jeroboami & Achabi, captivitatis Babylonicę, dominantis Pharisaismi &c. Quartò ab *exemplis multarum Ecclesiarum* N. T. Erravit Ecclesia primorum fidelium *ante Christi resurrectionem*, statuendo, Eliam Thesbyten in propria persona rediturum Matth. 17. v. 10. Marc. 9. v. 11. ac regnum Messię fore terrenum, in quo errore etiam ipsimet Apostoli hæserunt, unde factum, ut prædictiones de passione non intelligerent, ac post resurrectionem de regni Israëlitici restitutione adhuc quærerent. Act. 1. v. 6. Erravit Ecclesia primorum fidelium *post Christi ascensionem*, opinando, Ceremonias legales adhuc observandas esse, in quo errore etiam Petrus hæsit, Act. 10. v. 20. Galat. 2. v. 14. ac gentes absque earum observatione non esse in comunionem Ecclesiæ recipiendas. Act. 10. v. 20. cap. 11. v. 2. 3. 19. Erravit Ecclesia *Corinthiaca*, in qua erāt schismata 1. Cor. 1. v. 10. 12. cap. 3. v. 4. in qua etiam multi errabant circa doctrinā de judiciis & litibus forensib. cap. 6. v. 1. de divortio cap. 7. v. 12. de idolothytis & libertate Christiana cap. 8. v. 1. & seqq. cap. 10. v. 18. & seqq. de Cœna Domini cap. 11. v. 16. de sacris in lingua peregrina cap. 14. v. 2. & seqq. de resurrectione cap. 15. v. 12. Erravit Ecclesia *Galatarum*, de quibus dicit Apostolus, quòd *citò trāslati fuerint à Christo in aliud Evangelium*, cap. 1. v. 6. *non obœdientes veritati, Christum iterùm crucifigentes*, cap. 3. v. 1. *convertentes se rursum ad infirma & egena Elementa*, cap. 4. v. 9. *implicantes seipsos jugo servitutis*, cap. 5. v. 1. &c. Erravit Ecclesia *Colossensium*, quæ doctrinam de libertate Christiana non retinuit illibatam, Col. 2. v. 20. 21. Errārunt Eclesiæ *Asiaticæ*, utpote *Ephesina*, Apoc. 2. v. 4. *Pergamēsis*, v. 14. & 15. *Thyatirensis*, v. 20. *Sardensis*, cap. 3. v. 1. *Laodicensis*, v. 15. Errārunt Ecclesiæ *Orientales & Græcæ*, quę primùm purę fuerunt, nunc in multis articulis errant. Quintò *à Natura promissionum*. Si promissiones datæ fidelibus & fidelium cœtib. sunt cōditionales, cōsequens est, illos nō habere absolutum non errandi privilegium. Sed verū prius. Joh. 8. v. 31. cap. 15. v. 4. & 14. Heb. 3. v. 6. & 14. 1. Joh. 2. v. 24. &c. Sextò, *à conditione & statu fideliū*. Quorūvis fideliū nō solùm auditorū, sed & doctorū cognitio ac renovatio in hac vita est adhuc imperfecta 1. Cor. 13. v. 9. 2. Cor. 4. v. 16. E. Ecclesiæ particulares, q̄ nihil aliud sūt, q̄ cœt⁹ fideliū, in cognitione & renovatione, durante hujus vitæ tēpore, sunt adhuc imperfecti, & per consequ. ut peccare, ita etiam errare possunt.

2. Quòd *Ecclesia Universalis* absolutè & sine limitatione sumta in articulis minùs principalibus & quæstionibus secundariis tota errare possit & actu ipso erraverit, præsertim si publicum visibilis Ecclesiæ ministerium respiciatur, probamus, primò exemplo *Israëliticæ Ecclesiæ* tempore Pharisaismi dominantis. Secundò exemplo *primitivæ Ecclesiæ Christianæ*, in qua opiniones de necessaria legalium Ceremoniarum observatione & gentium ad eas obligatione publicè obtinuerunt, tertiò exemplo *Ecclesiæ tempore dominantis Arianismi*, quartò exemplo *Ecclesiæ tempore dominantis Antichristi*. Quintò *prædictionib. divinis* de magna quadam & penè universali defectione à fide in N. T. futura, quæ paulò antè sunt adductæ.

Nostræ sententiæ suffragatur,

1. Quòd quidam agnoscunt, *Pontificem Romanum errare posse*, ut ostendenr-

ostendimus superius cap. 2. Ecclesię enim nomine ultimatè intelligunt Romanum Pontificẽm, ut ostẽdimus superius cap. 1. Si ergò Pontifex Romanus errare potest, etiam Ecclesia errare potest.

Bellarmin. lib. 4. de Rom. Pontif cap. 3. §. Tertiò probatur &c. *Si Pontifex errat, seu supremum Ecclesiæ caput, oportet & totam Ecclesiam errare.*

§. Secundum &c. *Nec potest intelligi, quomodo fundamentum* (Papa) *destruatur, & domus* (Ecclesia) *non cadat.*

2. Quòd quidam agnoscunt, *Ecclesiam posse errare.*

Cap. A nobis extr. de sentent. excom. in Decret. Gregorii lib. 5. tit. 39. ex Innocentio III. *Judicium Dei veritati, quæ non fallit, nec fallitur, semper innititur, judicium autem Ecclesiæ nonnunquam opinionem sequitur, quam & fallere sæpe contingit & falli, propter quod contingit interdum, ut qui ligatus est apud Deum, apud Ecclesiam sit solutus, qui liber est apud Deum, Ecclesiasticâ sit sententiâ innodatus.*

(Quamvis verba posteriora in specie loquantur de disciplina Ecclesiastica & judiciis particularibus, priora tamen sunt generalia & judicium Ecclesiæ à judicio Dei. quod solum est absolutè infallibile, distingunt. Ac probè notandum, quòd Pontificii demonstraturi, *Ecclesiam non posse errare*, subinde provocent ad dictum Christi Matth. 18. *Dic Ecclesiæ.* Atqui dictum illud propriè & principaliter agit de disciplina Ecclesiastica.)

Lombardus lib. 4. sent. dist. 18. lit. F. *Non semper sequitur Deus Ecclesiæ judicium. Ecclesia enim per subreptionem & ignorantiam interdum judicat. Deus autem semper judicat secundùm veritatem.*

Gualterus Brutus. (qui ante duo secula in Anglia vixit) referente Foxo in Martyrolog. pag. 477. *Visibilis Ecclesiæ Pastores ac Doctores errare omnes possunt, imò Petrus erravit, ideoq́ à Paulo reprehensus fuit. Solæ Scripturæ non errandi privilegium habent.*

Nicolaus de Clemangis in Disp. super materia generali Concilii pag. 63. edit. Lugdun. *Non tanquam fidei articuli sunt amplectenda, quæcunq́ Ecclesia determinat, utpote quæ aliquotiens contraria determinavit, quod in fidei materia non esset conveniens.*

Autor oneris Ecclesiæ cap. 44. §. 8. *Ruina Ecclesiæ Latinæ in aliis Ecclesiis, utpote Hebræâ & Græcâ dudum præcessit, ubi fides Catholica laudabiliter olim viguit, posteà miserabiliter evanuit, & adhuc illic jacet supina, loco cujus multiplices sectæ Saracenorum, Mahumetistarum, Wiclefistarum, aliæq́ hæreses infinitæ pullulant, & quasi totam Asiam, Africamq́ occupant.*

Andreas Alciatus JCtus in Disput. de quinque pedum præscriptione: *Judicium Ecclesiæ nonnunquam opinionem sequitur, quam & fallere sæpe contingit & falli.*

3. Quòd agnoscunt, *Ecclesiam esse astrictam verbo Dei*, ac eatenus audiendam, quatenus ipsa Deum in verbo audit & ductum verbi sequitur. (Utriq; ergò non est absolutè infallibilis.)

Thomas p. 3. q. 59. art. 4. *Spiritualis homo omnia judicat, in quantum mens ejus verbo Dei inhæret.*

(Ergò eatenus non errat homo spiritualis, quatenus inhæret verbo. Idem dicen-

dicendum de Ecclesia, quæ est cœtus multorum fidelium.)

Idem 2.2.q.33. art.7. *Prælato non est obediendum contra præceptum Domini, secundùm illud Act. 5. Oportet Deo magis obedire, quàm hominibus. Unde si Prælatus expressè præciperet contra hunc ordinem à Domino institutum, & ipse peccaret præcipiens, & ei obediens, q. contra præceptum Domini agens, unde non esset ei obediendum.*

(Quòd si ergò Episcopis non est obediendum contra preceptum Domini, sed eatenus duntaxat, quatenus ipsorum sententia verbo Dei conformis, utique etiam Ecclesiæ eatenus duntaxat obediendum, quia docente Bellarmino lib. 2. de Concil. cap. 2. *Idem est, Ecclesiam non posse errare in definiendis rebus fidei, & Episcopos non posse errare.*)

Biel 4. sentent. dist. 1. q. 4. art. 3. *Non licet spernere consilium Prælati, quod verum est, nisi contra legem dixerit, quia sic præcipiendo non sedet super cathedram Mosis, non enim hæc procedunt de cathedra, id est, doctrinâ Mosis, sed de cathedra pestilentiæ.*

Wesselus Gröningensis in lib. cui titulus Farrago. *Quia Deo debitores sumus ad parendum mandatis Prælatorum, duntaxat illis parendum, quoad nihil contra Deum præcipiunt. Nihil enim propter Deum fieri debet cōtra Deum. Prælatus enim, nisi quantùm sapientiam docet, audiendus non est, quia qui Prælatos post Apostolos audit, Christum audit. Ubi ergò secundùm Christum docent vel præcipiunt, illic sicut sapientia ipsa, si loqueretur, audiendi sunt, aliàs non audiendi sunt &c.*

Johannes de Turrecremata libr. 2. Summæ de Eccles. cap. 91. & Stapleton. relect. princ. fidei p. 468. addunt hanc limitationem, *Ecclesiam esse infallibilem, quatenus verbum Dei sequitur.*

Huc omninò referendum, quòd verba Christi Matth. 23. *Quæcunque dixerint vobis, facite*, plurimi ex ipsis Pontificiis cum hac limitatione accipienda esse agnoscunt, quatenus ea legi divinæ fuere conformia, Lyranus, Johannes Ferus, Erasmus, Arias Montanus, Cornelius Jansenius, Maldonatus, Lucas Brugensis in illum locum, Didacus Stella in cap. 12. Luc. Georg. Cassander in Consult. art. 7. quorum dicta adduximus superiùs cap. 3. in resp. ad arg. 3. ex N. Test.

(Si excipere velint, *Sacerdotes, Scribas & Pharisæos errare potuisse, Christo jam præsente, non autem ante Christi adventum, quamdiu fuerunt Ecclesia*, opponimus illis, quòd multi ex citatis Autoribus agnoscant, parem esse hac in parte Doctorum Ecclesiæ Christianæ cùm Doctoribus Ecclesiæ Israëliticæ rationem, quòd utrique eatenus duntaxat audiendi, quatenus hi *doctrinæ Mosis*, illi doctrinæ Christi conformia proponant.)

Johannes Ferus in cap. 23. Matth. p. 181. *Non voluit Christus, ut omnia Pharisæorum dogmata susciperent, sed quatenus legi consonarent, unde & supra, cùm docuisset, eos legi contraria in aliquibus docere, post aliqua interposita subintulit. Cavete à fermento Pharisæorum. Eodem modo & Apostolis eorumq; Successoribus dixit: Qui vos audit, me audit; & qui vos spernit, me spernit. Verùm præmisit Matthæus, quòd Christus elegit duodecim, quos & vocavit Apostolos, quibus & præcepit prædicare Evangelium in universo mundo. E quibus patet, audiendos esse Apostolos, sed quatenus Apostoli sunt, hoc est, CHRISTI negotium agunt, ac*

 qua

quæ Christus jussit, prædicant & docent. Quòd si alia docent & Christo contraria, jam Apostoli non sunt, sed seductores, ideò nec audiendi.

Melchior Canus lib. 4. Locor. Theolog. cap. 4. *Ecclesia falli & errare potest in quibusdam rebus, in iis nempe, quæ sunt à Deo revelatæ.* (Ergò judicium Ecclesiæ pendet à divina revelatione, hoc est, à verbo revelato, ac quando ductum & normam divinæ revelationis non sequitur, errare potest.)

Bellarminus lib. de Clericis cap. 14. §. Esse autem &c. sic disserit: *Certè si jure divino Presbyteri ex ipsa sua ordinatione, hoc est, ex charactere suo Sacerdotali haberent, ut ordinare possent, non esset irritum, quod facerent, tametsi prohibente Ecclesiâ facerent.* (Utique ergò Ecclesia in suis præceptionibus & prohibitionibus est adstricta verbo DEI, neque quidquam potest tollere, quod alicui jure divino competit.)

4. Quòd agnoscunt, *non esse credendum in Ecclesiam.* (At si Ecclesia absolutum haberet non errandi privilegium, decisiones ejus verbo Dei revelato essent pares.)

c. Prima igitur de consecrat. dist. 4. ex Augustino. *Quod interrogavimus, Credis in sanctam Ecclesiam, remissionem peccatorum, carnis resurrectionem, non eo modo interrogavimus, ut quomodo in Deum creditur, sic & in Ecclesiam sanctam Catholicam, quæ propterea sancta & Catholica est, quia rectè credit in Deum. Non ergò diximus, ut in Ecclesiam q. in Deum crederetis, sed intellige nos dicere, & dixisse, ut in Ecclesia sancta Catholica conversantes in Deum crederetis.*

Huic conforme est illud Augustini tract. 3. in Epist. Joh. *Sciendum, quòd Ecclesiã credere, non in Ecclesiam credere debemus.*

Itemque illud Ruffini in exposit. Symboli. *Non dicitur in sanctam Ecclesiam Catholicam, sed sanctam Ecclesiam credendam esse, hac propositionis syllabâ creator à creaturis secernitur, & divina ab humanis separantur.*

Autor sermonis de tempore 131. in operib. Augustini, *Sciendum est, quòd Ecclesiam credere debeamus, quia Ecclesia non est Deus, sed domus Dei est.*

(Vident Remenses Ecclesiæ absolutæ infallibilitati hoc rectè opponi posse, ideò per insignem absurditatem eò abeunt, ut in annot. cap. 10. Rom. sect. 41. & 1. Timoth. 3. sect. 9. contendant, *in Ecclesiam esse credendum.*)

5. Quòd agnoscunt, *Ecclesiam Israëliticam V.T. errare potuisse.* (Atqui illa æquè magnas & illustres promissiones divinitùs accepit, quàm N.T. Ecclesia, ut paulò antè demonstravimus. Quòd si ergò illa errare poterit, etiam hæc non erit absolutè ab omni errandi periculo immunis. Nimirum, quia promissiones & illi, & huic datæ non sunt absolutæ, sed *conditionales.*)

Quod Ecclesia Israëlitica *post Christi adventum* errare potuit, concedit Bellarminus lib. 2. de Concil. cap. 8. lib. 3. de Ecclesia cap. 17.

Quòd autem etiam *ante Christi adventum* eam errare potuisse concedere coguntur, variis modis demonstrari potest.

Primò statuunt, esse disparem rationem promissionum Ecclesiæ Israëliticæ olim datarum & Ecclesiæ Christianæ in N.T. concessarum. (Atqui si in hoc ipso tere-

tertio, videl. in privilegio infallibilitatis, est discrimē inter Ecclesiā V. & N. T. utiq; Ecclesia V. T. non fuit simpliciter infallibilis, i. e. ab errandi periculo immunis.)

Bellarmin. lib. 2. de Concil. cap. 6. *Certiores & majores promissiones Dei habet Ecclesia quàm Synagoga. Nec enim de Synagoga usquam legimus, quod de Ecclesia Christus dixit Matth. 16. Portæ inferorum non prævalebunt adversus eam, nec id, quod Apostolus ait 1. Tim. 3. eam esse columnam & firmamentum veritatis.*

Pistorius in Hodeg. p. 97. contendit, *disparem esse rationem Ecclesiæ Christianæ ac Synagogæ in infallibitatis privilegio.* (Si excipere velint, *hæc duntaxat ex hypothesi ab ipsis dici*, hoc sensu. *Si vel maximè probari posset, Ecclesiam Israëliticam V. T. errâsse, ex eo tamen inferri nondum potest, quòd Ecclesia Christiana N. Test. itidem errare possit,* urgemus ulteriùs.)

Secūdò, quòd statuant, *Ecclesiam Israëliticam libros quosdam ex hypothesi Pontificiorum verè Canonicos in canonem minimè recepisse,* videl. librum Tobiæ, Judith, Sapientiæ, Ecclesiastici, primum & secundum Maccabæorum &c.

Bellarmin. lib. 1. de V. D. cap. 10. *Hi libri* (Tobiæ, Judith, Sapientiæ, Ecclesiastici & Maccabæorum) *simul omnes rejiciuntur ab Hebræis, ut testatur B. Hieron. in Prologo Galeato. Hebræorum sententiam sequuntur hæretici hujus temporis ferè omnes.*

Costerus in Enchir. cap. de lib. Canon. *Alius est canon Hebræorum, alius Christianorum.* (Ex illo sic concludimus. Quæcunque Ecclesia libros Canonicos è canone rejicit, illa gravissimè errat. Ecclesia Israëlitica libros ex hypothesi Pontificiorū Canonicos è canone rejecit. Ergò gravissimè erravit. Frivolum est, quòd Melch. Canus lib. 2. Locor. cap. 11. excipit, *Ecclesiam Israëliticam libros illos controversos non quidem recepisse, interim tamen nequaquam rejecisse.* Ostendemus n. inferiùs lib. 2. art. 1. cap. 1. sect. 1. except. 3. *non recipere & rejicere* in hac quæstione esse ἰσοδυναμοῦντα etiā ex ipsorū Pontificiorū confessione.)

Tertiò, Pererius Disp. 6. in cap. 13. Joh. p. 184. sic concludit: *Si Judæi diem Paschatis in feriam sextam incidentem transtulissent in feriam septimam, tunc tota Synagoga magno & manifesto errori consensisset, atq; ei per sexcentos annos adhæsisset.*

Subsumo ex Jansenio in Concord. Evang. cap. 128. Salmerone tom. 9. tract. 4. Maldonato in cap. 26. Matth. *Judæi, qui post Babylonicam captivitatem usque ad tempora Christi vixerunt, diem Paschatis in feriam sextam incidentem transtulerunt in feriam septimam.* Conclusio sponte emergit. Ergò Synagoga magno & manifesto errori consensit, eique per sexcentos annos adhæsit.

Adde & hoc. Salmeron d. l. p. 27. sic scribit: *Nemini mirum videri debet, quòd Judæi festum Pascha in diem Sabbathi transtulerint. Nam non dissimili ratione Ecclesia Catholica festa duplicia incidentia in Dominicas Adventus vel Quadragesimæ, etiamsi festum Conceptionis existant, transfert in diem sequentem.*

At juxta Pererii hypothesin translatio illa Judaica non fuisset sine magno errore. Conclusio emergit talis. Ergò etiam illa translatio Romana non est sine errore.

6. Quòd agnoscunt, *Ecclesiam particularem quamcunq;, solâ Romanâ exceptâ, errare posse.*

Panormitanus super 1. part. primi cap. Una fol. 16. illud, quòd *Ecclesia non possit errare*, accipit *de Ecclesia universali, non particulari.*

Cornel. à Lapid. in Comment. 1. Tim. 3. v. 14. *Quælibet Ecclesia particularis in fide errare potest.*

Liberaliter idipsum concedunt, Petrus à Soto contra Confess. Wirtenberg. cap. de Conciliis, Alphonsus à Castro lib. 1. advers. hæres. cap. 8. Hosius in Confess. Petricov. cap. 24. & libr. 2. contra Brent. Verratus Disp. advers. Lutheranos tom. 6. de autorit. & potest. Univers. Ecclesiæ cap. 5. Gregorius de Valentia in Analysi lib. 6. cap. 4. p. 41. Paihing. in manual. pag. 203.

(Atqui negari nullâ veritatis specie potest, *Romanam Ecclesiam*, sive sumatur pro cœtu Romanorum civium, sive pro cœtu omnium eorum, qui Pontificem pro capite Ecclesiæ agnoscunt, *esse Ecclesiam particularem*, quod ipsum in procemio cap. 2. probatum dedimus. Nec possunt Pontificii evidens ac perspicuum Scripturæ dictum afferre, in quo Romana Ecclesia à communi particularium Ecclesiarum sorte eximatur, & pro Catholica vel absolutè infallibili Ecclesia proponatur.)

7. Quòd *de corruptelis doctrinæ & vitæ* in Romana Ecclesia publicè grassantibus multæ extent querelæ, quarum quasdam recensuimus superiùs part. 1. cap. 4.

(Jam verò quæ operosè à Pontificiis de infallibilitate Ecclesiæ disputantur, hunc unicum sibi habent præfixum scopum, & eò tandem omnia redeunt, ut obtineant, *Ecclesiam Romanam non posse errare*. Cùm igitur probari possit, eam actu ipso errâsse, frustrà quæritur, an errare possit, cùm actus secundus præsupponat primum, & quod res ipsa testatur esse factum, de eo frustra disputatur, an fieri possit.)

8. Quòd Alexander Alensis p. 3. q. ult. art. 2. & Johannes de Turrecremata lib. 1. de Ecclesia cap. 30. & lib. 3. cap. 61. asserunt, *tempore passionis Christi totam visibilem Ecclesiam errâsse, ut vera fides in nullo homine, præterquam in sola Maria, remanserit.*

(Bellarminus quidem hanc opinionem improbat lib. 3. de Eccles. cap. ult. circa finem, sed ex falsa hypothesi, existimat enim *discipulos Christum deserentes & Petrum Magistrum suum negantem non amisisse fidem.* Dominic. Bannes in 2. 2. Thom. q. 1. art. 10. p. 177. monet, *multas huic opinioni calculum addere*, inter quos est Marsilius lib. 2. sentent. q. 20. art. 3. & ex recentioribus Costerus in Enchir. de tertia nota Ecclesiæ p. 100. Quinimò Joh. de Turrecremata d. l. disertè asserit, *esse contra fidem Universalis Ecclesiæ asserere, non in sola B. Virgine mansisse fidem in die passionis Domini.* Viderit ergò Bellarminus, ne pertinaciter hoc asserens contra fidem Universalis Ecclesiæ pugnet, & nullam fidem etiam apud suos mereatur.)

9. Quòd in hac quæstione de infallibilitate Ecclesiæ circulum committunt. Quæritur, quare Ecclesia non erret, respondet Bellarminus, quia Episcopi sive Prælati Ecclesiastici non errant. Lib. 2. de Concil. cap. 2. *Tota autoritas Ecclesiæ formaliter non est, nisi in Prælatis, sicut visus totius corporis formaliter est tantùm in capite.*

Con-

Gregorius de Valentia in Anal. lib. 6. cap. 4. p. 41. *Idcirco fideles omnes errare non possunt, quia Pastores omnes & Doctores omninò errare nequeunt.*

Quæritur ulterius, quare Episcopi non errent, respondet Bellarminus, quia Pontifex Romanus non errat. Lib. 4. de Rom. Pontif. cap. 2. *Ipsa infallibilitas non est in cœtu Consiliariorum, vel in Concilio Episcoporum, sed in solo Pontifice.* Sed lib. 3. de Ecclesia cap. 10. procedit modo contrario, videl. Episcopos non errare, quia Ecclesia non errat. *In Episcopis* (inquit) *possunt duo considerari. Primò, quòd locum Christi teneant, & quòd propterea debeamus illis obœdientiam, & quòd ipsi non possint nos decipere in iis, quæ necessaria sunt ad salutem. Secundò, quòd habeant potestatem ordinis & jurisdictionis. Si primo modo considerentur, certi sumus certitudine infallibili, quòd isti, quos videmus, sint veri Episcopi & Pastores nostri. Nam ad hoc non requiritur nec fides, nec character ordinis, nec legitima electio, sed solùm, ut habeantur pro talib. ab Ecclesia. Cùm enim sint Episcopi propter Ecclesiam, non contrà, Deus assistit eis, qui pro talibus habentur, ne errent in Ecclesia docenda. Itaq; sunt illi veri Episcopi & Pastores non absolutè, sed quoad illa tria, quæ diximus, quod est idem ac si diceremus, eos non quidem in se esse veros Episcopos, sed tamen, donec pro talibus habentur ab Ecclesia, deberi illis obœdientiam, cùm conscientia etiam erronea obliget. Item tenere eos locum Christi de facto, non de jure, cùm reipsâ populum Christi nomine regant, deniq; non posse ab illis Ecclesiam decipi, cùm Ecclesia non possit errare.* (Vides circulum. *Ecclesia non potest errare, quia Episcopi non possunt errare. Vicissim Episcopi non possunt errare, quia Ecclesia non potest errare.* Infallibilitas Ecclesiæ probatur per infallibilitatem Episcoporum tanquā per causam formalem & adęquatam. Vicissim infallibilitas Episcoporum, probatur per infallibilitatem Ecclesiæ, itidem tanquam per causam formalem & adæquatam. Vis clarius? attende.)

Bellarminus libr. 2. de Concil. cap. 2. *Idem est, Ecclesiam non posse errare in definiendis rebus fidei, & Episcopos non posse errare.* (Atqui Bellarminus probat Ecclesiam non posse errare ex eo, quòd Episcopi non possint errare. Vicissim, Episcopos non posse errare, quia Ecclesia non potest errare. Ergò idem probat per idem & circulum committit.)

10. Quòd in probanda Romanæ Ecclesiæ infallibilitate topicê tantùm, non apodicticê disputant.

Bellarminus lib. 4. de Rom. Pontif. cap. 4. format ejusmodi propositionem. *Non solùm Pontifex Romanus non potest errare in fide, sed neq; Romana particularis Ecclesia.* Circa illam propositionem primò observandum esse monet, *in alio sensu accipi debere firmitatem Ecclesiæ Romanæ in fide, & in alio firmitatem Pontificis. Nam Pontifex non potest errare errore judiciali, hoc est, dum judicat & definit quæstionem fidei. At Ecclesia Romana, id est, populus & Clerus Romanus non potest errare errore personali, ita ut omnes omninò errent, & nulli sint in Romana Ecclesia fideles & Pontifici adhærentes. Tametsi n. unusquisq; seorsim errare potest, tamen id fieri non potest, ut omnes errent simul, & tota Romana Ecclesia apostatica efficiatur.*

(At juxta hanc explicationem parum privilegii præ reliquis particularibus Ecclesiis Romanæ Ecclesiæ relinquetur.

tur. Nam de quavis particulari Ecclesia dici potest, quòd illâ totâ errante, unus itemque alter fidelis remaneat. Errante enim majori Ecclesiæ parte aliqui manere solent ab erroribus immunes, propterea tamen dici nequit, particularem Ecclesiam errare non posse. Concedimus haud inviti, adhuc hodie in media Roma superesse quosdam verè fideles & pios, nihilominus asserimus, Ecclesiam Romanam totam gravissimè errare, nimirum quia in hac assertione Rom. Ecclesia non consideratur ratione paucorum in ea latentium, sed ratione publici ministerii, ratione doctrinæ, quæ publicè in ea sonat, ratione maximæ partis ei adhærentis, ac pauci illi verè fideles latentes sunt quidem *in* Ecclesia Romana, non tamen *de* Ecclesia Romana.)

Secundò, *Ecclesiam Romanam non posse errare, adhuc dupliciter intelligi posse*, monet. *Uno modo, ut non poßit errare persistente Romæ Apostolicâ Sede, secus autem si Sedes auferretur; altero modo, ut simpliciter non poßit errare, vel deficere, quia nec Sedes Apostolica poßit unquam Româ aliò transferri. Secundùm priorem sensum propositionem illam esse verißimam. At secundùm posteriorem sensum Ecclesiam Romanam non posse deficere, est quidem pia & probabilißima sententia, non tamen adeò certa, ut contraria poßit dici hæretica, vel manifestè, erronea. Quòd enim non sit omninò de fide à Romana Ecclesia non posse separari Sedem Apostolicam, patet, quia neque Scriptura neq; Traditio habet, Sedem Apostolicam ita fixam esse Romæ, ut inde auferri non poßit. Et omnia testimonia Pontificum & Patrum, quæ docent, Ecclesiam Romanam non posse errare, poßent exponi de Romana Ecclesia, donec in ea Apostolica Sedes permanet, non autem absolutè & simpliciter.*

(Si hæc sententia de infallibilitate Ecclesiæ Romanæ non est adeò certa, ut contraria dici possit hæretica, vel manifestè erronea, utique infallibilitas Romanæ Ecclesiæ non est, de fide, nec quisquam cogitur, ut eam statuat. Item si nec Scriptura nec Traditio habet, ac proinde non est de fide Sedem Apostolicam ita fixam esse Romæ, ut inde auferri non possit, utique etiam infallibilitas Ecclesiæ Romanæ, quæ ex hoc principio deducitur, non nititur certo & immoto fundamento.)

Tertiò, *Ecclesiam Romanam non posse errare in sensu priore, hoc est, persistente Romæ Sede Apostolicâ, probat, non ex Scriptura, sed duntaxat ex quorundam Pontificum & Patrum testimoniis.*

(At testimonia illa probabiliter tantùm, non apodicticè illud probant, nec possunt fidei divinæ & infallibilis statui fundamentum. Ex Scripturis sacris evidens promissio afferenda. Patres, quia viderunt Ecclesiam Romanam usque ad sua tempora in fide constantem fuisse, piâ quâdam credulitate existimârunt, eam perpetuò talem futuram. At hæc summa rei Christianæ & primum fidei Papalis principium ex immoto DEI verbo apodicticè demonstrandum erat.)

Quartò, *Petri cathedram non posse separari à Roma, & proinde Romanam Ecclesiam absolutè non posse errare, nec deficere*, probat ex eo, quòd *tamdiu mansit Romæ Sedes Apostolica non obstantibus infinitis* per-

persecutionibus & occasionibus recedendi, quodq; Marcellus Papa testetur, Petrum jubente Domino Sedem suam ex Antiochia Romam transtulisse.

(At fatetur ipse Bellarmin.h.l. Romanos Pontifices per 70. annos mansisse in Galliis. Utique ergò Sedes Apostolica sive Petri Cathedra tunc fuit aliò translata, videlic. Avinionem in Gallia, aliàs Pontifices ibidem commorantes non habuissent secum Apostolicam Sedem sive Petri Cathedram. Fatetur Bellarminus & cum ipso AngloRemenses in cap. 17. Apoc. Viega in eundem locum Comment. 2. sect. 2. *Romam ante finem mundi futuram esse Sedem Antichristi.* Quomodo ergò tunc Petri Cathedra non erit à Roma separata? Frivolum est, quòd Bellarminus regerit, *Pontificem Romanum nihilominus tunc dictum iri Romanum Pontificem, etiamsi Romæ non habitet, sicut factum temporib. Totilæ Gothorũ Regis, quibus Papa itidem Romam deseruit.* At hoc ipsum fortissimè confirmat, Sedem Apostolicam non ita esse Romæ affixam, ut ab ea separari nequeat, aliàs enim Antichristus Romæ sessurus eam haberet, Pontifex Romà exulans eâ careret. Quocunque ergò se Bellarminus vertit, misérè impingit. Præterea, in hac assertione, *quòd Petri Cathedra Româ transferri nequeat*, Bellarmino non omnes assurgunt, sed contrarium multi ex ipsis Pontificiis statuunt. Alphonsus Mendoza in controv. Theol. q. 4. p. 332. talem format conclusionem: *Si Pontifex totam vellet plenitudinem potestatis exercere, posset Apostolicam Sedem ab Ecclesia Romana removere.* Eandem postea p. 342. dicit probari, Soto in 4. sent. dist. 24. q. 2. art. 5. Antonio Cordubensi lib. 4. quæstionarii q. 1. propos. 8. dub. 2. Caspari Casalio lib. 2. axiomat. Christ. art. 3. cap. 8. Cajetano de Primatu Rom. Eccles. cap. 13. Waldensi Carmelitano lib. 2. doctrinalis cap. 41. Petro de Palude tract. de caus. Eccles. potest. artic. 4. concl. 3.)

11. Quòd agnoscunt, *tempore Antichristi* (quem adhuc venturum credunt) *secuturam esse penè Universalem quandam apostasiam*, ut videbimus lib. 2. art. 5. in quæstione, An Ecclesia possit deficere.

12. Quòd agnoscunt, *Episcopos in Conciliis congregatos errare posse*, ut ostendimus cap. præced. proximo. (Illi enim ex ipsorum hypothesi constituunt *Ecclesiam repræsentativam.* Ergò si illi errant, etiam Ecclesia errat. Excipiunt, *Episcopos in Conciliis non posse errare, quatenus sequantur instructionem Pontificis.* Atqui ostendimus superiùs cap. 2. etiam Pontifices errare posse.)

Argumenta Adversariorum. 1. Esai. 59. v. 21. *Hoc pactum meum cum eis, dicit Jehovah, Spiritus meus, qui est in te, & verba mea, quæ posui in ore tuo, non recedent de ore tuo, & de ore seminis tui. Ergò Ecclesia non potest errare.* Cornel. à Lapide & Hector Pintus in Comm. h. l. Gregor. de Valent. lib. 6. Analys. cap. 4. p. 41. Huntlæus controv. 2. cap. 7. n. 5. Rayhing. cum adhuc Pontificius esset, in Manuali Cathol.

Resp. 1. per inversionem; conjunguntur hoc loco *verbum & promissio Spiritus*, quod etiam fit Joh. 8. v. 31. cap. 14. v. 26. cap. 15. v. 13. & 14. cap. 17. v. 17. Ergò Ecclesia eatenus & tamdiu Spiritum directorem habet, quatenus & quãdiu verbum, quod est ministerium Spiritus, audit, retinet,

conservat ac sequitur, Spiritus sanctus non immediatè, sed mediatè, videl. per verbum, Ecclesiam regit ac ducit, proinde quatenus Ecclesia verbum sequitur, eatenus etiam à Spiritu sancto ducitur ac regitur & eatenus non errat.

2. Inde Glossa ordin. in h. l. sic commentatur. *Hoc fœdus meum cum eis, ut scilicet eos sanguine Filii redimam, & ipsi præcepta mea faciant & memoriter teneant. Non recedent verba mea de ore seminis tui, id est, sequentium Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, qui eodem Spiritu repleti sunt. Spiritus enim sanctus, qui docuit Esaiam, ad alios quoq; q. per successionem transit.* (Ergò ad illos tantùm pertinet promissio Spiritus, qui Prophetico sermoni insistunt.)

3. Glossa interlinearis sensu eo accipit, quòd post Evangelii prædicationem non sit secuturum aliud doctrinæ genus. *Verba mea posui in ore tuo, hoc est, Evangelium meum, cui non succedat alia lex, unde Johannes dicit Evangelium æternum.*

4. Sainctius in Comment. h. l. n. 96. *præceptivè* potiùs quàm *promissivè* (ut sic loquar) hæc verba accipienda esse docet: *Illud nō recedent*, inquit, *licet in futuro positum sit, tamen pro imperativo positum est, quod in Scriptura sacra obvium. Ita, ut non tàm dicantur verba ab ore non recessura, quàm præcipiantur, ne ullo recedant tempore à posterorum ore.* n. 94. ostendit, *per Spiritum* μετωνυμικῶς *intelligi verba, quæ divinus Spiritus dictavit Prophetæ.*

5. Cornelius à Lapide in Comment. h. l. agnoscit, quosdam ex veteribus hunc locum magis ad Christum & Apostolos, quàm ad Ecclesiam referre. *Hieronymus* (inquit) *putat hoc à Deo dici Esaiæ, q. d. Spiritus meus Propheticus, qui in te est ô Esaia, nunquam deficiet, nec verba, hoc est, oracula mea recedent de ore tuo & seminis tui, hoc est, posterorum tuorum, scilicet, Prophetarum & Apostolorum usq; in æternum. Procopius & Cyrillus censent, hæc esse verba Patris ad Filium Christum Dominum, super hunc enim fixè & jugiter requiescit Spiritus Domini.*

6. Quamvis verò Cornelius ibidem præferat explicationem eorum, qui hæc ad Ecclesiam referunt (quod nobis minimè improbatur) disertè tamen addit: *Promitti hunc Spiritum singulis veris & vivis Ecclesiæ membris, h. e. justis, hi enim omnes vitali hoc Spiritu animantur & vegetantur, unde quod ait in te, potest de quolibet justo accipi, ut accipit Adamus.* (Ex eo sic concludimus. Si ex verbis Esaiæ absoluta infallibilitas Ecclesiæ evinci posset, consequens foret, quodlibet verum & vivum Ecclesiæ mēbrum, i. e. quemlibet justum habere absolutum infallibilitatis privilegium. Posterius Pontificii non admittunt. E. nec prius asserere debent. Distinguit quidem inter *Spiritum veritatis & sanctitatis*, illum toti Ecclesiæ & ejus capiti Rom. Pontifici, hunc singulis veris & vivis Ecclesię mēbris promitti asserit, sed ut unus est *veritatis & sanctitatis* Spiritus Joh. 14. v. 17. cap. 16. v. 13. ita quoque uno & eodem modo promissio veritatis & sanctitatis respectu ad Ecclesiam ejusque membra habito accipiēda est, videl. non *absolutè*, sed *cum conditione*, si verbi ductū sequantur. E. ut fideles peccare possunt, nisi sequantur ductum verbi, q; est *regula sanctitatis*; ita quoq; errare possūt nisi sequātur ductū verbi, q; est *regula veritatis*)

Ar-

Argum. 2. Matth. 16. v. 18. *Portæ inferorum non prævalebunt adversus Ecclesiam. Prævalerent autem si Ecclesia errare posset.*

Resp. de hoc dicto egimus superiùs lib. 1. part. 2. cap. 2. arg. 2. hoc loco monemus.

1. Cajetanum & Ferum intelligere nomine Ecclesiæ non communiter acceptam congregationem eorum, qui Christiani dicuntur, sive boni sint, sive mali, sed *Ecclesiam secundùm Spiritum*, nempe *electorum*, qui eâdem fide, spe, caritate præditi sunt.

2. Ante illos Abulensis in locum illum Matthæi sic commentatur. *Non est verum, quòd supra Petrum ædificata est Ecclesia, quia solus Christus est fundamentum Ecclesiæ. Et patet, quia necesse est, ut fundamentum Ecclesiæ sit immortale. At de successoribus Petri patet, quòd multi eorum etiam Canonicè intrantes prolapsi sunt in hæresin & alii in cultum idolorum &c. atq; ita Papâ deficiente tota interiret Ecclesia. Et Ecclesia hoc loco non sicut communiter accipitur, sed solos electos complectitur.* Reliqua occurrent dicto loco.

Argum. 3. Matth. 18. v. 17. *Dic Ecclesiæ. Si Ecclesiam non audierit, sit tibi velut Ethnicus & publicanus. Obligamur sub anathematis pœna Ecclesiæ credere in omnibus. Ergò Ecclesia non errat.*

Bellarminus lib. 3. de Eccles. cap. 14.

Resp. 1. agitur in hòc dicto de Ecclesia particulari, non autem de Ecclesia Catholica per totum orbem diffusa, quæ est omnium locorum & temporum, eam enim nemo potest adire & de specialibus casibus ejus judicium rogare.

Albertus Pighius lib. 5. Hierarch. Eccles. cap. 4. *Illa Christi verba, si peccaverit in te frater, ad Universalem Ecclesiam nihil pertinere, sed de particulari loqui Ecclesia, idque tam rei ipsius, de qua agitur, Naturam, quàm ipsius Universalis Ecclesiæ ab initio docere observationem, asserit.*

Bellarminus lib. 3. de verbò Dei cap. 5. *Non potest fieri, ut peccantes deferantur ad congregationem omnium fidelium, igitur nomine Ecclesiæ debet intelligi Prælatus, ut Chrysostomus exponit, vel, ut alii malunt, Prælatorum congregatio.*

Lib. 1. de Rom. Pontif. cap. 6. improbat eorum sententiam, qui ex hoc dicto colligere volunt, *summum tribunal Ecclesiæ penes fidelium universitatem esse constitutum* & *Ecclesiæ nomine* dicit *intelligendum esse Præsulem.*

(Quòd si ergò ex hoc Christi dicto absoluta Ecclesiæ infallibilitas evinci posset, consequens foret, nullam particularem Ecclesiam erroris periculo esse obnoxiam, quod Pontificii minimè concedunt.)

2. Agitur ibi in specie de officio clavium ac censuris Ecclesiasticis, ut apparet ex v. 18.

Bellarm. lib. 3. de Verb. Dei c. 5. §. 2. *Loquitur Dominus de injuriis, quas unus ab aliquo patitur.*

Quòd si ergò absoluta Ecclesiæ infallibilitas ex his verbis probari posset, consequens foret, Ecclesiam in officio clavium & censuris Ecclesiasticis non errare. At posterius hoc Pontificii non admittunt, ut superiùs ex c. à nobis ext. de sentent. excommunic. & Lombardo lib 4. sentent. dist. 18. lit. F. ostendimus. Lombardus d. l. lit. H. disertè sic scribit. *Quos secundùm merita sententia Ecclesiæ percellit, lædit, & illi foris sunt apud Deum.*

Qui autem non meruit, sententiâ Ecclesiæ non læditur, nisi contemnat, unde Origenes homil. 14. in Levit. Exiit quis à veritate, à fide, à caritate? per hoc exit de castris Ecclesiæ, etiamsi Episcopi voce non abjiciatur, sicut contrà aliquis non recto judicio foràs mittitur, sed si non egit, ut mereretur exire, nihil læditur. Interdum enim qui foràs mittitur, intus est; & qui foràs est, intus videtur retineri.

Bellarm. lib. 4. de Pont. Rom. cap. 2. §. 3. *Conveniunt omnes Catholici, posse Pontificem, etiam ut Pontificem, & cum suo cœtu Consiliariorum, vel cum generali Concilio errare in controversiis facti particularibus, quæ ex informatione, testimoniisque hominum præcipuè pendent.*

3. Ecclesiam non solùm in censuris Ecclesiasticis, sed etiam in doctrina fidei audiendam esse, libenter concedimus, sed quatenus illa Christum & verbum ejus audit, quam limitationem hîc subintelligendam esse ex ipsis Pontificiis superiùs ostendimus.

4. Multis igitur modis dictum Christi Pontificii pervertunt, quippe quod non agit de *sola Ecclesia Romana*, ut ipsi volunt, sed de quavis particulari Ecclesia; quodq; non loquitur de *Ecclesia in doctrina Magisterio*, ut ipsi volunt, sed de *Ecclesiæ* respectu disciplinæ & ὑπηρεσίας *ministerio.*

Argum. 4. Joh. 14. v. 16. *Spiritus sanctus manet cum Apostolis & eorum successoribus in æternum. cap. 16. v. 13. docebit vos omnem veritatem. Si ergò Ecclesia in dogmatibus fidei vel morum erraret, ipsi Spiritui sancto error tribueretur.* Bellarm. libr. 3. de Eccl. cap. 14. Huntlæus tom. 1. controv. 2. cap. 7. §. 8. Resp. de his dictis egimus in cap. proximè præcedente arg. 2. adv.

Argum. 5. Eph. 1. v. 22. cap. 4. v. 4. cap. 5. v. 23. *Ecclesia est Christi corpus & sponsa, ac gubernatur à Christo tanquam à capite & sponso. Si ergò Ecclesia erraret, ipsi Christo error tribueretur.* Bellarm. Huntl. d. l.

Resp. 1. quælibet particularis Ecclesia est Christi corpus & sponsa, imò quivis verè fidelium est corporis mystici membrum & Christi sponsa, ac gubernatur à Christo tanquam à capite & sponso suo. Quòd si ergò ex hoc principio absoluta infallibilitas Ecclesiæ probari posset, consequens foret, nullam particularẽ Ecclesiam, imò nullum fidelium errare posse. Posterius Pontificii non concedunt. Ergò nec prius asserere debent.

2. Si ex regimine Christi capitis & sponsi absolutum non errandi privilegium Ecclesię datum esse inferri posset, consequens foret, ex eodem Christi capitis & Sponsi regimine inferri posse, absolutum non peccandi privilegiũ Ecclesiæ esse datum. Ut n. error, ita quoq; peccatum est regimini Christi adversum. Consequens Pontificii non admittunt. Ergò nec antecedẽs ponere debẽt.

3. Si ex comparatione Christi & Ecclesiæ cũ Sponso & Sponsa absoluta Ecclesiæ infallibilitas inferri posset, cõsequens foret, sponsam & uxorẽ habere absolutã aliquã quidvis agendi libertatẽ. Quòd si n. cõparatio Apostoli recto debet stare talo, cõsistet in eo, quòd Ecclesia sese habeat & habere debeat ad Christum, sicut sponsa ad spõsum, uxor ad maritum. Finge, Ecclesiam habere liberã & absolutã potestatẽ in rebus fidei statuendi quicquid velit & absolutum nõ errandi privilegium, consequẽs erit, talem

talem potestatem ac tale privilegium in re œconomica etiam competere uxoribus, liberum igitur illis erit, præter, imò contra mariti volũtatem proprio arbitrio in ædibus omnia instituere, mãdata mariti abrogare, atq; omnia pro libitu agere. Consequens hoc Pontificii nõ admittunt, nec admittere possunt, si Apostolum audire velint. Is n. disertè addit. *Sicut Ecclesia subjecta est Christo, ita quoque uxores virũ sint subditæ.* Eph. 5. v. 25. Ut ergò uxor fidem frangens marito, & adulterium cõmittens, à marito repudiatur, sic Deus Ecclesiæ idololatriã & errores pertinaciter sectanti dat libellum repudii. Es. 1. v. 21. Jer. 3. v. 8. Os. 2. v. 5. &c.

4. Infideles occulti & hypocritæ juxta Bellarmin. lib. 3. de Eccles. c 4. & 10. sunt vera Ecclesiæ mẽbra. At si Ecclesiæ defectus & errores reducendi in Christũ & S.S. sequeretur, infidelitatẽ & heresin Christo & Spiritui S. tribuendã esse.

Arg. 6. 1. Tim. 3. v. 13. *Ecclesia est columna & firmamentum veritatis. Ergò veritas fidei, quoad nos, nititur Ecclesiæ autoritate, & quicquid Ecclesia approbat, verum est, quicquid improbat, falsum est, & per consf. Ecclesia non potest errare* Bellar. d. l Greg. de Valent. d. l. Huntl. d. l. Hesselius, Corn. à Lapide, Estius in h. l.

Resp. 1. Thomas in comm. h. l. statuit, Apostolum loqui *de Ecclesia Catholica, quæ est cœtus electorum Dei filiorum. Sæpè enim Scriptura per figuram intellectionis tribuit aliquid toti, videlicet Ecclesiæ visibili, quod solùm competit parti, videlicet invisibili Ecclesiæ electorum,* quam regulam approbat Bellar. lib. 3. de Eccl. c. 7. §. 10. ac lib. ejusd. cap 16 §. Ad quartum. Cornel. à Lapide in cõm. h. l. itidem agnoscit, *Apostolum loqui de Ecclesia Universali.* (At libenter cõcedimus, Ecclesiam electorum non posse finaliter involvi errorib. contra fundamentũ pugnantibus, h. e. concedimus, Catholicam Ecclesiam nunquam eo modo errare, ut in ea non supersint aliqui fundamentum fidei retinentes integrum & illibatum. Ex eo autẽ inferri nequit, particularem aliquam Ecclesiam non errare, vel Catholicam electorũ Ecclesiã in errores leviores incidere non posse. Ut enim per peccata infirmitatis sive venialia, ita quoq; per leviores errores non desinunt esse electi.)

2. Jacob. Faber Stapulensis in h. l. sic commentatur p. 206. *Ecclesiam Apostolus columnæ comparat, sed columnæ spirituali à terra ad summum usq; cœlorum protensæ, in cujus culmine sedet veritas, qui est Christus.* Ibid. *Fundamentum aliud nullus potest ponere, præter id quod positũ est, qui est Jesus Christus. Nam hoc Christo convenit, non Ecclesiæ, quæ est fundata & superædificata, non fundamentum. Christus autem est Ecclesiæ fundamentum. Spiritualium enim fundamenta sursùm sunt, non terrenorum more deorsùm.* (Ergò Ecclesia non est fundamentum veritatis, sed veritas est fundamẽtum Ecclesiæ Eph. 2. v. 20. Ecclesia autẽ est ἑδραίωμα, repositorium sive sedes veritatis, non *absolutè*, q. quicquid Ecclesia statuit, sit verum; sed *conditionatè*, quatenus sequitur vocẽ Christi in Scripturis sonantẽ. Nimirũ *firmamenti* nomen nõ debet sumi *activè*, sed *passivè*, ut firmamentum veritatis sit, quod à veritate firmatur, ut *fundamentũ Dei*, 2. Tim. 2, 19. quod à Deo positũ est, nõ super quod Deus fundatur & πλήρωμα τοῦ θεοῦ Eph. 3. v. 19. nõ quod Deũ complet, sed quod à Deo completur.

 Sic

Sic Ecclesia est columna & ἑδραίωμα veritatis, id est, sustentata à veritate, non primò & absolutè sustentans veritatem. Chrysost. in h. l. *Veritas est Ecclesiæ columna & firmamentum.* Cornel. à Lapide in h. l. *Ecclesia passivè formatur in fide & veritate per assistentiam Spiritus sancti.* Nec tamen negamus, quin sensu eo, quem postea explicabimus, Ecclesia possit dici stabilire & sustentare veritatem.)

3. Adduximus superiùs part. 1. cap. 4. plurimorum querelas de corruptelis fidei & morum in Romana Ecclesia. Ergò de eâ absolutè & sine conditione dici nequit, quòd sit columna & firmamentum veritatis.

4. Est & hæc Thomæ observatio in h. l. *Ecclesiam vocari* στῦλον καὶ ἑδραίωμα *veritatis non absolutè, sed relatione ad nos* (quia sc. velut pulcherrima & firmissima quædã columna extructa est supra fundamentum Christum Jesum in Scripturis nobis monstratum, & doctrinam illam de Christo hominibus ostendit, exponit, ab interitu vindicat, à mendaciis & erroribus discernit, ad posteritatem propagat, atque ita ministerio suo fulcit, conservat. Ex eo verò non potest inferri, *quòd veritas fidei absolutè & simpliciter loquendo nitatur Ecclesiæ autoritate, quòdque verum sit, quicquid Ecclesia probat; falsum, quicquid improbat*, quia ut columna fundamento nititur, sic Ecclesiæ fundamẽtum est Christus, sive, quod idem est, doctrina de Christo in Propheticis & Apostolicis scriptis comprehensa.) *Veritatem stabiliri* dupliciter accipitur. Primò pro producere veritatem, ipsi vim & efficaciam tribuere, sic solus Deus eam stabilit. Secundò pro ipsam confiteri, ipsi tum verbis, tum facto testimonium reddere. Posteriori loco Ecclesia stabilit veritatem. Anshelmus in h. l. *Ecclesia est firmamentum veritatis, quia verbis & exemplis firmat in cordibus infirmiorum veritatem fidei & mandatorum Dei.*

5. Cornelius à Lapide in comm. 1. Tim. 3. concedit, *Ephesinam Ecclesiam in fide errare potuisse*, (quod congruit manifestis Scripturæ dictis Act. 20. v. 29. Apoc. 2. v. 4. Jam verò manifestum est, Apostolum *in specie* hîc loqui de Ephesina Ecclesia. Alloquitur enim Timotheum Ephesinæ Ecclesiæ Episcopum, eumq; instruit, quomodo in Ecclesia illa inter reliquos pastores & auditores conversari debeat. Quòd si ergò absoluta Ecclesiæ infallibilitas ex hoc dicto probari posset, consequens foret, Ephesinam Ecclesiam errare non potuisse, quod Cornelius non admittit.)

6. Idem Cornelius à Lapide adducit & probat dictum ex commentario Hieronymo adscripto in h. l. *Ecclesia est columna & firmamentum veritatis, quia in ea sola stat veritas firmata, quæ sola sustinet ædificium Ecclesiæ.*

(Agnoscat igitur, veritatem sustinere ædificium Ecclesiæ, non autem Ecclesiam instar fundamenti sustinere veritatem; agnoscat, Ecclesiam ideò dici columnam & firmamentum veritatis, quia in ea sola stat veritas firmata, id est, quia *superstructa super fundamentum Prophetarum & Apostolorum existente summo lapide angulari Christo*, divinam veritatem Propheticis & Apostolicis Scripturis comprehensam columnæ instar ministerio suo suffulcit, inter homines sustentat, interpretatur, custodit, ab interitu

ritu vindicat, ad posteros fideliter trãsmittit & omnibus commendat, quæ expositio ex ipsis Scripturis, cumprimis ex Joh. 17. v. 17. & Ephes. 2. v. 20. est petita.)

7. Bailius Jesuita in Catech. controv. tract. 2. q. 3. sic argutatur. *Ecclesia est firmamentum & columna veritatis. Error autem repugnat veritati. Si errat, non est vera Ecclesia & consequenter falsa.*

Resp. Bellarm. lib. 4. de Eccles. cap. 2. sic disserit. *Ecclesia Corinthiaca & Galatica, ad quas scribebat Apostolus, vera Ecclesiæ erant, & tamen non erat ibi aliquando sincera prædicatio verbi, ut ex Apostolo cognosci potest.* Et postea. *Quomodo erant veræ Ecclesiæ, cùm hæresin docerent?* Respondet, *aliud esse errare & paratum esse ad discendum & cùm didiceris ad obœdiendum, aliud nolle discere & cùm audieris veritatem, nolle acquiescere.*

(Eodem modo & nos de Ecclesiis dicimus, quòd possint errare & manere Ecclesiæ, non tamen si pertinaciter in errore fundamentum evertente persistant. Nimirum æquivocatio est in voce *verus*, quæ tum pro dictorum, factorumque, tum prò Naturæ veritate accipitur. Non sequitur, si quis primo modo non sit verus, ipsum ideò etiam secundo non verum esse.)

Argum. 7. Idem Bailius d. l. *Ecclesia errans non sanctæ, imò ne Ecclesiæ quidem nomen meretur.*

Resp. 1. Catech. Concil. Tridentini in expos. Symb. art. 9. *Sancti vocantur fideles, qui populus Dei effecti sunt, quive se fide Baptismate suscepto Christo consecrârunt, quanquam in multis offendunt & quod polliciti sunt non præstant, quemadmodum etiam qui artem profitentur, etsi artis præcepta non servant, nomen tamen artificum retinent.* (Omnes ergò fideles appellantur *sancti*, quos tamen errare posse Pontificii concedunt.)

2. Pontificii concedunt, *Ecclesiam posse peccare.* At peccatum & morum defectus, utpote in voluntate existentes, magis repugnant sanctitati, quàm error, qui est in intellectu.

3. Pontificii concedunt, *Ecclesiam Israëliticam potuisse errare.* At populus Israël sæpè vocatur *populus sanctus.*

Argum. 8. Urgent etiam pro infallibilitate *Ecclesiæ Romanæ* locum Apostolicum Rom. 1. v 8. *Fides vestra annunciatur in toto mundo.*

Resp. 1. Toletus Cardin. in comm. ejusd. loci Rom. 1. p. 38. observat, *Apostolum de Thessalonicensibus idem elogium tulisse* 1. Thessal. 1. v. 8. *In omni loco fides vestra, quæ est in Deum, profecta est. Perpende*, inquit, *Evangelii indifferentiam. Quamvis enim Romani inter cæteras gentes eminerent & primatum* (politicum) *haberent, tamen in prædicatione Evangelii & salutis negotio pares eos facit. In vobis, inquit, sicut in cæteris gentibus.* Roman. 1. v. 13. *non enim apud Deum est distinctio Judæi, Græci, Romani, nationum, aut conditionum hominum.*

2. Cornelius à Lapide in h. l. talem texit periphrasin. *Gratias ago Deo, cujus gratia est fides vestra; quòd enim Christo credideritis, non per vos, sed per gratiam Dei effectum est. Rursum gratias ago Deo, quia ejus gratiâ factum est, ut fides vestra, id est, fama, excellentia & constantia fidei vestræ, quòd scilicet vos, qui Romani estis rerum domini, credideritis Evangelio, in eoq; generosè persistatis & proficiatis, vulgetur toto orbe Romanis subjecto, sive ubicunq; nomen Romanorum est cele-*

celebre, *ait Chrysostomus & Theodoretus.* (Subjungit quidem Cornelius, *Cyprianum Epist. 57. ad Cornelium, statuere, quòd hæc Prophetìcè dicta sint à Paulo prævidente Romanorum futuris seculis in fide constantiã.* Sed ex textu Apostolico hoc non potest colligi. Nec de omnibus temporibus, sed suis tantùm Cyprianus loquitur. Quinimò constat, Cyprianum ab Ecclesia Romana in quæstione de Baptismo hæreticorũ diversum sensisse, quod utiq; non fecisset, si absolutam infallibilitatem Ecclesiæ Romanæ tribuendam esse judicasset.)

3. Estius in h.l. sic commentatur. *In universo mundo, hyperbole est, tam vulgo, quã sacra Scripturæ frequentata. Nam sensus est, fama fidei vestræ multùm lateq; per varias mũdi partes diffunditur. Etenim Romani jam antè fidem Christi susceperant, idque Petro Apostolo prædicante &c. Cæterùm n n am propter annunciationem fidei, quàm propter ipsam fidem annunciatam Deo se gratias agere significat Apostolus &c. tametsi ipsa quoque annunciatio & celebratio fidei beneficium Dei erat gratiarum actione dignum. Itaque sensus est. Gratias ago Deo pro fide vestra, quæ tanta est, ut fama ejus universum mundum pervagetur. Hinc quoq; disce, fidem esse donum Dei per Christum.*

(De infallibilitate Rom. Eccl. verbũ nullum. Quinimò contrarium potiùs ex eadem Pauli Epistola ad Romanos scripta colligi potest, videlicet ex cap. 11. v. 20. & seqq.)

4. Pererius Disp. 4. in 1. cap. Rom. n. 19. *Quòd Romani haberent talem fidem, qualis prædicabatur in universo mundo, id profectò communiter in omnes Ecclesias Catholicas dici potuit.* (Addit quidem, *Apostolum velle his verbis propriam quandam Romanorum laudem ostendere.* Sed unde id probat? ac si vel maximè Paulo hoc propositum, nondum tamen sequeretur, absolutam infallibilitatem esse illud propriũ Romanæ Ecclesiæ privilegium. Toletus ex 1. Thess. 1. v. 8. contrarium potiùs colligit, videlicet quòd *Paulus, quoad Evangelii prædicationem, Romanos cæteris gentibus pares faciat.*)

CAPUT XII.

DE ECCLESIÆ CONSUETUDINE.

EX hypothesi, *quòd Ecclesia non possit errare*, Pontificii porrò inferunt, quòd *consuetudo Ecclesiæ non possit fallere*, ex quo Principio itidem nostram confessionẽ oppugnare, suam verò confirmare satagunt. Esto igitur

Thesis, *Ecclesiæ consuetudo Scripturæ suffragio destituta potest fallere.*

ἔκθεσις. 1. Non simpliciter repudiamus Ecclesiæ consuetudinem, ad quam etiam Apostolus provocat 1. Cor. 11. v. 16. *Si quis videtur contentiosus esse, nos talem cõsuetudinem non habemus, neq; Ecclesiæ Dei*, sed tùm demùm si contra Scripturæ regulam pugnet, vel absq; Scripturæ suffragio pro necessaria divini cultus parte obtrudatur, vel pro regula interpretandi Scripturam introducatur.

2. Neq; quæstio est de *ritibus* liberis & adiaphoris ab Ecclesia introductis, sed de *fidei dogmatibus*. Illos, etiamsi solâ Ecclesiæ consuetudine nitantur, libenter admittimus, modò utilem commonefactionem contineant & ad τάξιν καὶ εὐσχημοσύνην faciant, hæc verò ex Scriptura probanda esse dicimus.

An-

Antithesis. Nicol. Cusanus Epist. 2. ad Bohem. de comm. sub una specie. *Non te moveat, Scripturas esse ad tempus adaptatas & variè intellectas, ita ut uno tempore secundùm currentem ritum Universalem exponerentur, mutato ritu iterùm sententia mutaretur &c. Nec mirum, si praxis Ecclesiæ uno tempore Scripturam interpretatur uno modo & alio tempore alio modo, nam intellectus currit cum praxi, intellectus enim, qui cum praxi currit, est Spiritus vivificans.*

Concilium Constantiense sess. 13. *Consuetudo* (communicandi sub una specie) *ad evitanda pericula & scandala est rationabiliter introducta, quòd, licet in primitiva Ecclesia hujusmodi Sacramentum reciperetur sub utraque specie, posteà tamen à conficientibus sub utraq; & à Laicis sub specie panis tantùm suscipiatur &c.*

Et postea. *Unde cùm hujusmodi consuetudo ab Ecclesia & sanctis Patribus rationabiliter introducta & diutissimè observata sit, habenda est pro lege, quam non licet reprobare, aut sine Ecclesiæ autoritate pro libitu mutare.*

Concilium Basileense sess. 30. *Laudabilis quoq; consuetudo communicandi Laicum populum sub una specie ab Ecclesia & sanctis Patribus introducta, & hactenus diutissimè observata, & à doctoribus divina legi, sacrarum literarum atque canonum multam peritiam habentibus, jam à longævo tempore commendata, pro lege habenda est.*

Bellarm. lib. 4. de Pont. Rom. cap. 9. §. Secundò omnia. *Cùm Ecclesia Catholica à mille jam annis hunc Felicem colat ut Papam & Martyrem, non debet is excludi à numero Pontificum, etiamsi nullam aliam rationem proferre possemus.* lib. 1. de Concil. cap. 16. *Consuetudo Ecclesiæ est optima Scripturarum interpres.* lib. 1. de Sacram. in genere cap. 26. §. Ex quo. *Lutherus propter unum Scripturæ testimonium perperam intellectum, contemnit æternam consuetudinem, ut ipsemet loquitur in libro de abroganda Missa & in libro de instituendis ministris ad Pragenses. At vetus Ecclesia ex consuetudine ducentorum vel trecentorum annorum explicabat omnia testimonia, quæ Cyprianus cum suis afferebant, & meritò. Nam cùm certum sit, consuetudinem universæ Ecclesiæ perpetuam non posse cum verbo Dei pugnare, & clarior sit consuetudo, quàm ipsum verbum, rectè judicabant illi, ex consuetudine verbum Dei esse interpretandum, non ob verbum Dei obscurum & ambiguum consuetudinem abolendam, ut Lutherani hoc tempore faciendum esse contendunt.* lib. 1. de pœnitentia cap. 10. §. Accedat. *Annis quingentis proximis in tota Ecclesia Sacramentum pœnitentiæ inter Sacramenta verè & propriè dicta numeratum esse nullo modo negari potest. Aut ergò totis quingentis annis Ecclesia universa in gravissimo errore est versata, quod certè fieri non potest, cùm sit columna & firmamentum veritatis 1. Tim. 3. aut verum est, quod nos ab eadem Ecclesia de Sacramento pœnitentiæ didicimus.*

Gregorius de Valent. lib. de Confess. necess. cap. 2. *Romanæ Ecclesiæ usus est interpres Scripturæ certissimus.*

Nostram sententiam probamus 1. Ecclesia potest errare, ut in cap. præcedẽte demonstravimus. Ergò Ecclesiæ consuetudo potest fallere.

2. Nullibi in Scriptura remittimur ad consuetudinem, tanquam infallibilẽ dogmatum fidei regulam, sed unicè ad verbum. Es. 8. v. 28. 2. Petr. 1. v. 19. &c.

3. Quinimò revocamur à consuetudine ad verbũ Dei. Ezech 20. v. 18. *Instatutis Patrũ vestrorũ nolite ambulare & judicia*

illorum ne observetis v. 19. *Ego sum Jehovah Deus vester, in praeceptis meis ambulate & judicia mea observate ac facite ea.* Matth. 5. v. 21. *Audistis quòd dictum sit antiquis &c.* v. 22. *Ego autem dico vobis,* quæ oppositio repetitur v. 27. 28. 31. 32. 33. 34. 38. 39. 43. & 44. Matth. 19. v. 4. *Non legistis, quia qui fecit hominem ab initio, masculum & fœminam fecit eos.* v. 8. *ab initio non fuit sic.*

4. Errores sub venerabili antiquæ consuetudinis pallio sæpiùs latitant. Matth. 5. v. 21. 27. 31. 33. 38. & 43. contrà verò sana & orthodoxa doctrina novitatis crimine præter meritum gravatur Marc. 1. v. 27. Act. 17. v. 19. ex Scriptura igitur de utroq; judicium faciendum Act. 17. v. 11.

5. Consuetudo vel ætas Ecclesiæ nõ potest introducere novos articulos fidei. Pulchrè Vincentius Lyrinensis adv. profanas novit. *Dicet aliquis, Nullusne ergò in Ecclesia Christi profectus habebitur religionis? Crescat oportet & multùm vehementerque proficiat tam singulorum quàm omnium, tam unius hominis quàm totius Ecclesiæ ætatum ac seculorum gradibus intelligentia, scientia, sapientia. Sed in suo duntaxat genere, in eodem scilicet dogmate, eodem sensu, eademque sententia. Imitetur animarum religio rationem corporum, quæ licet annorum processu numeros suos evolvant, & explicent, eadem tamen, quæ erant, permanent.*

Nostræ sententiæ suffragatur.

1. Quòd quidam ex adversariis agnoscunt, *Ecclesiam astrictam esse ad Dei verbum, ac eatenus solùm audiendam, quatenus tradit verbo conformia,* (ut ostendimus in cap. præced. n. 3) Ergò etiam de cõsuetudine Ecclesiæ judicandum ex verbo, nec eam sequi debemus, nisi quatenus verbo est conformis.

2. Quòd quidam agnoscunt, *verum & genuinum Scripturæ sensum ex ipsis Scripturæ verbis eruendum esse,* ut ostendemus lib. 2. art. 1. cap. 3. th. 2. utique ergò non ex consuetudine Ecclesiæ Scriptura ordine præpostero est interpretanda, sed ex revelato verbo de Ecclesiæ consuetudine judicandum.

3. Quòd *consuetudinem Scripturæ ac veritatis suffragio destitutam nihil quicquam in rebus fidei & cultu divino valere* agnoscunt.

c. Si consuetudinem dist. 8. ex Gregorio. *Si consuetudinem opponas, advertendum est, quod Dominus dicit. Ego sum via, veritas & vita; non dixit, ego sum consuetudo, sed veritas.*

c. Si solus dist. ead. ex Cypriano. *Si solus Christus audiendus est, non debemus attendere, quid aliquis ante nos faciendum putaverit, sed quid priùs, qui ante omnes est, Christus fecerit, neq; enim hominis consuetudinem sequi oportet, sed Dei veritatem, cùm per Esaiam Prophetam loquatur Deus & dicat. Sine causa colunt me, mandata & doctrinas hominum docentes.*

4. Quòd agnoscunt, *consuetudinem veritati in verbo revelatæ ac novitatem veræ antiquitati cedere oportere.* (Ergò de consuetudine judicandum ex Dei verbo.)

c. Quæ contra dist. 8. ex Augustino. *Cùm Deus aliquid contra morem vel contra pactum quorumlibet jubet fieri, etsi ibi nunquam factum est, tamen faciendum est; & si omissum est, restaurandum est; & si statutum non erat, instituendum. Si enim Regi licet in civitate, cui regnat, jubere aliquid, quod nec ante ipsum quisquam, nec ipse unquam jusserat, & si non est contra societatem civitatis ejus,*

ejus, obtemperatur, imò contra societatem fit, si non obtemperetur ei, quantò magis Deo regnatori universæ creaturæ suæ ad ea, quæ jusserat, sine dubitatione serviendum est?

c. Mala dist. eadem ex Nicolao Papa. *Mala consuetudo non minùs quàm perniciosa corruptela abjicienda & vitanda est, quæ nisi citiùs radicitùs evellatur, in privilegiorum jus ab impiis assumitur, & incipiunt prævaricationes & variæ præsumtiones celerrimè non compressæ pro legibus venerari, & privilegiorum more perpetuo celebrari.*

c. Veritate dist. ead. ex Augustino. *Veritate manifestatâ cedat consuetudo veritati. Planè quis dubitet veritati manifestè consuetudinem cedere. Nemo consuetudinem rationi & veritati præponat, quia consuetudinem ratio & veritas semper excludit.*

c. Si consuetudinem dist. ead. ex eodem. *Certè, ut B. Cypriani utamur sententiâ, qualibet consuetudo quantumvis vetusta, quantumvis vulgata, veritati omninò est postponenda, & usus, qui veritati est contrarius, est abolendus.*

c. Qui contemtâ dist. ead. ex eodem. *Qui contemtâ veritate præsumit consuetudinem sequi, aut circa fratres invidus est & malignus, quibus veritas revelatur, aut circa Deum ingratus est, inspiratione cujus Ecclesia ejus instruitur. Nam Dominus in Evangelio, Ego sum, inquit, veritas, non dixit. Ego sum consuetudo. Itaque veritate manifestatâ consuetudo cedat veritati. Revelatione igitur factâ veritatis, veritati cedat consuetudo, quia & Petrus, qui circumcidebat, cessit Paulo veritatem prædicanti. Igitur cùm Christus veritas sit, magis veritatem quàm consuetudinem sequi debemus, quia consuetudinem ratio & veritas semper excludit.*

c. Frustrà dist. ead. ex eodem. *Frustrà quidam, qui ratione convincuntur, consuetudinem nobis objiciunt, quasi consuetudo major sit veritate, aut non sit in spiritualibus sequendum, quod melius à Spiritu sancto revelatum est. Hoc planè verum est, quia ratio & veritas consuetudini præponenda sunt, sed si consuetudini veritas suffragatur, nihil oportet firmiùs retineri.*

c. Consuetudo dist. ead. ex Cypriano. *Consuetudo, quæ apud quosdam irrepserat, impedire non debet, quò minus prævaleat veritas & vincat. Nam consuetudo sine veritate vetustas erroris est, propter quod relicto errore sequamur veritatem, scientes, quia apud Esdram veritas vincit, ut scriptum est. Veritas valet & invalescit & vivit in æternum & obtinet in secula seculorum.* Idem. *Ignosci potest simpliciter erranti, sicut de seipso Paulus Apostolus dicit. Qui priùs fui blasphemus & persecutor & injuriosus, sed misericordiam merui, quia ignorans feci. Post inspirationem verò & revelationem veritatis factam, qui in eo quod erraverat, perseverat prudens & sciens, jam non in venia ignorantiæ peccat, præsumtione enim atq; obstinatione quâdam nititur, cùm ratione superetur.*

Excipiunt, *hæc esse intelligenda de consuetudine privata & irrationali, non autem de publica Ecclesiæ consuetudine.*

Resp. de illa consuetudine loquitur Cyprianus, quam ipsi opponebant Orthodoxi in quæstione de rebaptizandis ab hæreticis baptizatis. Atqui docente Bellarmino lib. 1. de Sacram in genere cap. 26. *Illa fuit consuetudo Ecclesiastica.* Ergò Cyprianus loquitur de Ecclesiastica consuetudine. Non est quòd regeras, *Cyprianum in hac quæstione errasse.* Distinguendum enim inter principium ipsum & vitiosam principii applicatio-

nem. Principium ipsum, *quòd consuetudo Ecclesiastica cedere debeat veritati in verbo revelatæ*, est certissimum, unde in hoc principio Cyprianus non erravit, aliàs Gratianus illius dicta tanto numero non retulisset in Jus Canonicum, erravit autem in vitiosa hujus principii applicatione, quando statuit, esse veritatẽ in verbo revelatam, quòd baptizati ab hæreticis sint rebaptizandi.)

c. Usus dist. 11. ex Isidoro. *Usus autoritati cedat, pravum usum & lex & ratio vincat.*

c. Consequens dist. ead. *Quod ab hujus sedis rectoribus plenâ autoritate sancitur, nullius consuetudinis præpediente occasione proprias tantùm sequendo voluntates, removeatur, sed firmiter atq; inconcußè retineatur.* (Ergò multò magis, quod in verbo Dei sancitum, nullius consuetudinis præpediente occasione removeatur.)

c. Consuetudinis dist. ead. ex lib. 8. C. tit. Quæ sit longa consuetudo. *Consuetudinis usûsq; longævi non levis autoritas est, verùm non usque adeò valitura momento, ut aut rationem vincat aut legem scriptam. Cùm verò nec sacris canonibus, nec humanis legibus consuetudo obviare monstratur, inconcussa consuetudo servanda est.* (Si consuetudo non debet vincere legem humanam scriptam, quantò minùs verbum divinum scriptum debet vincere.)

c. Consuetudinem dist. ead. ex Augustino (vel potiùs ex Gregorio) *Consuetudinem laudamus, quæ tamen contra fidem Catholicam nihil usurpare dignoscitur.*

c. Cùm venerabilis extr. de Consuetudine. *Non consuetudo, sed corruptela meritò est censenda, quæ sacris canonibus est inimica.* (Ergò multò magis, quæ verbo divino est adversa.) Glossa in c. Mala autem dist. 8. *Id quod aliàs est illicitum, ratione consuetudinis non fit licitum.*

Durandus in libr. de modo celebr. Concil. tit. 2. *Omnes usus seu veriùs abusus, consuetudines, quæ censendæ sunt corruptelæ, dispensationes, privilegia, libertates & exemtiones, contrarietates & contrariantia supradictis divinis & humanis legibus approbatis & generalibus tollantur. Quòd autem Papa & Reges debeant servare in præmissa lege & Evangelio Conciliis & Juribus approbatis contenta de facili potest ostendi.*

In præf. partis secundæ firmiter probat, *veritatem sacrarum literarum potiùs, quàm ullas consuetudines, quantumvis longas, sequendas esse.*

Autor oneris Ecclesiæ cap. 14. §. 7. *In Evangelicis doctrinis & regulis quilibet potest investigare viam salutis & consolationis. Sed his neglectis hodie observant hominum adinventiones consuetudinesq; inveteratas, quibus etiam magis ad Dei irreverentiam, quã laudem, magis ad animarum perniciem, quàm salutem abutimur.*

Rochus Curtius in comment. de cõsuetudinis vi & potest. n. 81. 98. docet, *quòd nulla unquam præscriptio, consuetudo nulla, nulla quantumvis inveterata & vel myriadibus seculorum approbata valere ullâ ratione adversus expressum Dei verbum & præcepta divina posit, nec si vel omnes totius mundi homines eâ consuetudine uterentur.*

Alphonsus à castro libr. 1. adv. hæres. cap. 2. *Plurimæ Pontificum Epistolæ decretales per contrariam consuetudinem abrogantur, quod nullo pacto Canonicis divinæ Scripturæ libris convenire potest, cùm illis nulla, quantumlibet inveterata, consuetudo obesse posit.*

Martinus Alphonsus Vivaldus in Can-

Candelab. aureo p. 275. scribit, *quòd quotiescunque agimus de consuetudinibus bellantibus contra leges, semper excipimus duas illas primas, scilicet divinitatis & æternam, contra quas nec universæ aliquid possunt nec valent creaturæ.*

Andreas Fricius libr. 4. de Eccles. cap. 7. *In his, quæ divinis sunt contraria oraculis, nullius vetustatis autoritatem valere, consuetudinemq; quantumvis inveteratam, quæ bonis moribus aut religioni aut Scripturis divinis adversa sit, pro errore habendam esse, certum & indubitatum est.*

Pamelius ad verba Tertulliani libr. de præscriptionibus cap. 31. (*Principalitatem veritati & posteritatem mendacitati deputandam. Id esse Dominicum & verum, quod sit priùs traditum: id autem extraneum & falsum, quod sit posteriùs immissum.*) sic annotat. *Tertulliani sententiam diligenter observa, primæ duntaxat institutioni tribuentis veritatem, mendacem verò dicentis eam, quæcunq; sequitur. Hoc est Evangelicæ doctrinæ proprium, soliq; Dei mandatis ac legibus ad animarum salutem convenit, ut cùm dantur, vera sint; veriora, sanctiora, meliora, dari non possint, quibus adjicere vel adimere quippiam, corrigere, supplere nefas & impium semper judicandum.*

Justus Calvinus (qui maluit post apostasiam vocari Justus Baronius) in eundem locum. *Quam auream sententiam, quia monet Tertullianus etiam adversus posteriores quasq; hæreses mansuram, non mirabuntur Novatores, toties eam Catholicis contra rudes ipsorum nanias in ore esse.*

Cornelius Jansenius in Concord. Evangel. cap. 96. *Postquam Pharisæi præposuissent constitutionem Mosis, cui nitebatur divortii consuetudo, Dominus vicissim illis proponit antiquiorem Dei circa propositam quæstionem constitutionem, cui tam ob antiquitatem, tum quòd Dei esset, non Mosis, Mosaica constitutio meritò cedere deberet.*

5. Quòd ipsimet ab antiqua consuetudine in quibusdam discedunt.

Claudius Espensæus lib. 2. de adorat. cap. 8. *Non obstat, quòd circumgestatio Eucharistiæ videatur esse res nova &c. Sed non sunt audiendi, qui circa Dei & Sacramentorum cultum omnia reduci volunt ad vetustum morem, non enim semper melius, quod antiquius.*

Beatus Rhenanus ad librum Tertulliani de corona milit. sic annotat. *Baptizandi ritum ostendit, qui in usu veterum fuit, de quo consuetudo quædam nunc mutavit.*

Pamelius apud Cyprianum legit, *Eucharistiam in manus olim sumtam fuisse à Laicis*, ut *eum veterem Ecclesiæ morem esse* diceret in annot. in Epist. 56. & librum de Lapsis. (At is mos in Ecclesia Romana non ampliùs obtinet.)

Ex Canonibus Apostolorum & aliis multis indiciis constat, *omnes Episcopos, Presbyteros & Diaconos, atque adeò omnes Clericos præsentes accessisse ad communionem.* (Atqui illud hodie non observatur.)

Alphonsus de castro lib. 1. adv. hæres. cap. 13. & Sixtus Senensis lib. 6 Biblioth. annot. 152. respondentes ad argumentum nostrum, *quòd olim Scripturæ in linguas vulgares translatæ fuerint*, scribunt, *multa instituta fuisse in communem Reipubl. utilitatem, quæ cùm postea incommodum & periculum afferrẽt, abrogata fuerint*; afferũtque exempla vigiliarũ in cœmiteriis & porrectæ in fideliũ manus Eucharistiæ.

 Olim

Olim *certa tempora* fuerunt Baptismo solenni assignata, videlicet, *Paschatis & Pentecostes Sabbata*, ut constat ex Epist. 84. Leonis, ex Cyrilli catechesibus, ex Hieronymo ad Pammachium de erroribus Johannis, ex Augustino de cura pro mortuis cap. 12. Sed hoc jampridem obsolevit. Duravit hæc consuetudo usque ad Caroli Magni tempora, autoribus B. Rhenano & Pamelio in libr. Tertulliani de Baptismo. Rationem mutationis afferunt ex Ruperto lib. 4. de div. offic. *Postquam Christianitas crevit, & sagena illa verbi Dei de piscibus impleta est, quia periculosum erat, tantam multitudinem differre propter occasiones mortis, quæ in multitudine hominem multa sunt, maximè propter turbam infantium ex Christianis parentibus succrescentium, quorum tenera vita persæpè levi occasione succiditur, visum est sanctæ Ecclesiæ, passim indulgentiâ Baptismi cōcessâ, imò oblatâ cuncta antevenire pericula: Baptismi tamen solennitatem vel in paucis cum Dominica resurrectione cui similis est, celebrare.*

Bellarminus lib. 1. de Clericis cap. 7. §. Respondeo, eam &c. *Ratio eligendi Clericos per suffragia populi paulatim in Ecclesiam irrepsit, proinde etiam paulatim, suaviterque de medio tolli debuit. Initio enim, hoc est, Apostolicis temporibus insciente populo Pastores eligebantur, deinde cœpit populus adhiberi ad testimonium dandum de vita & moribus eligendi, tùm ut populi magis diligerent suos Episcopos, cœpti sunt ij tantùm ordinari, quos populus postulasset. Tandem obtinuit in quibusdam locis consuetudo, ut etiam jus suffragii sibi populus usurparet. Sed posteaquam hoc aliquandiu toleratum est & apparuit ejus rei confusio & indignitas, tùm etiam paulatim sublata est populo electio & postulatio.*

Idem lib. ejusd. cap. 16. *Fateor, olim Episcopos quoscunque prælatos fuisse Cardinalibus non-Episcopis: imò etiam Cardinalatum gradum fuisse ad Episcopatum, ut apertissimè colligitur ex lib. 1. cap. 7. vitæ S. Gregorii. Postea tamen mutatus est ordo & cœpti sunt Cardinales Episcopis anteponi.* (Clemanges libr. de corrupto Eccles. statu cap. 10. docet, *id Cardinalibus olim negotii fuisse, ut efferendis mortuis, sepulturæque mandandis inservirent*, quibus similia occurrunt apud Polydorum Virgilium lib. 4. de rer. inventorib. cap. 9. Sic ergò ex vespillonibus progressu temporis Ecclesiæ Domini sunt facti.)

Idem lib. 4. de Eucharist. cap. 24. §. Alterum exemplum. *Tempore Leonis Romæ fuit libera communio sub utraque specie.*

Lib. ejusd. cap. 25. in resp. ad 3. argum. *Ecclesia Corinthiorum utebatur utraque specie.*

Lib. ejusd. cap. 26. resp. ad Ignatii dictum. *Tempore Ignatii fuisse usum, cùm pauci erant Christiani, ut omnibus daretur calix.*

Resp. ad Origenis dictum. *Tempore Origenis populus in usu habuit sanguinem bibere, non in præcepto.*

Resp. ad Cypriani dictum. *Si tempore Cypriani habuissent Laici jus petendi calicem, certè habuissent ex consuetudine illius temporis. Ergò cùm hoc tempore sit contraria* (nota) *consuetudo introducta & lex præterea in Conciliis generalibus promulgata, non habent ampliùs jus illud Laici.*

Resp. ad Ambrosii dictum. *Fatemur, datam aliquando utramque speciem Laicis.*

Resp. ad Chrysostomi dictum. *Chrysostomi ætate & in ipsa Chrysostomi Ecclesia liberum fuit communicare sub una specie.* (At hodie non ampliùs id liberum, sed ne-

cess-

cessarium. Discesserunt ergò à primitivæ Ecclesiæ consuetudine.)

Maldonatus in cap. 6. Joh. n. 116. *Missam ego faciam Augustini & Innocentii primi sententiam, Eucharistiam etiam infantibus necessariam, quæ circiter sexcentos annos viguit in Ecclesia, multorum seculorum usu tanquam non necessariam, sed ne decentem quidem omissam.*

6. Quòd consuetudinem subjiciunt Ecclesiæ Romanæ, sive quod apud ipsos idem est, Pontificis Romani judicio. (Atqui si consuetudo subjecta est Romani Pontificis judicio, quantò magis subjecta esse debet judicio Spiritus sancti in Scripturis proposito?)

c. Consequens dist. 11. ex Nicolao Papa. *Consequens est, ut quod ab hujus sedis rectoribus plenâ autoritate sancitur, nullius consuetudinis præpediente occasione proprias tantummodò sequendo voluntates removeatur; sed firmiùs atq; inconcußè teneatur.*

c. Quis nesciat dist. ead. ex Innocentio Papa. *Oportet hoc sequi, quod Ecclesia Romana custodit.* Ibidem. *Non alterius quàm Romana Ecclesiæ consuetudo est servanda.*

Baronius, postquam tom. 2. Annal. Anno Christi 118 n. 5. ex Eusebio Historiam de Papia Episcopo Hieropolitano recitasset, subjungit. *Ex quibus facilè intelligas, in traditionibus habendum esse delectum, ut non mox, ut quis se aliquid ex majorum traditione accepisse tradit, ut de Papia accidit, fidem illi omnes adhibeant, sed illam esse traditionem tenendam & amplectendam, quæ ab Ecclesia Catholica sibi autoritatem vendicat.* (Per Catholicam verò Ecclesiam intelligunt Romanam.)

7. Quòd agnoscunt, *antiquitatem non esse certam & infallibilem veritatis notam, ut* inferiùs libr. 2. artic. 5. cap. 6. thes. 2. ostendemus.)

CAPUT XIII.
DE PATRIBUS.

QVia Pontificii nomine Ecclesiæ, quam errare non posse contendunt, intelligunt cumprimis Episcopos, Ecclesiæ doctores, ut ostendimus superiùs part. 2. cap. 1. inde est, quòd inter disputandi principia, ex quibus nostram confirmare, suam verò stabilire conantur Confessionem, Patrum dicta loco non postremo numerant.

Verba Campiani, Durei, Canisii, Costeri & Kelleri, in quibus ad Patres provocant, eorumq; se solos esse veros & genuinos filios gloriantur, adduximus dicto loco. Ut ergò constet, quo loco Patrum scripta sint in Ecclesia habenda, esto

Thesis. *Patrum scripta non sunt fidei regula, sed de illis ex Scriptura judicandum, & quicquid cum illa congruit, acceptandum; quod verò ab ea dissidet, salvâ, quæ Patribus debetur, reverentiâ, repudiari potest ac debet.*

Antith. 1. Nequaquam vel rejicimus vel parvi æstimamus Patrum scripta, sed gratâ mente agnoscimus, ipsos fuisse salutaria organa, per quæ Deus Ecclesiæ suæ, quam non tantùm vivâ voce olim docuerunt, sed adhuc scriptis docent, salutaria commoda præstitit. Lutherus in assert. vernacula articulorum in Bulla Pontificis damnatorum tom. 1. Jenens. Germ. f. 402. *Hoc ipso responsum esto & iis, qui me accusant, quasi omnes Patres & Doctores Ecclesiæ rejiciam. Non eos rejicio, sed quia nemini obscurum est, quòd nunquam erraverint, homines enim fuerunt; ideò*

ideò non priùs ipsis fidem habebo, quàm cùm sententiarum suarum rationem mihi ex Scriptura reddiderint, quæ hactenus nondum erravit. Et hoc docuit me Paulus 1. Theß. 5. v. 21. Omnia probate.

2. Reverentiam omnino atq; obœdientiam deberi illis, qui in publico docendi officio cõstituti sunt, docet Christus Matth. 23. v. 2. Luc. 10. v. 13. & Apostolus Gal. 3. v. 14. 15. 1. Thess. 2. v. 13. cap. 5. v. 12. 13. 1. Tim. 5. v. 17. Heb. 13. v. 17. id quod etiam ad fideles Ecclesiæ doctores vitâ functos certâ ratione pertinere, patet ex Hebr. 13. v. 7. ac *prophetias* sive interpretationes Scripturæ tum à Doctoribus Ecclesię vivâ voce prolatas, tum in scriptis eorum relictas *nõ esse spernendas*, docemur 1. Thess. 5. v. 21. unde ipsosmet Patres majorum suorum vestigiis libenter insistere animadvertimus. Cyprianus tanti fecit Tertullianum, ut nullum diē absq; ejus lectione vacuum dimitteret. Augustinus superiorum seculorum doctores Pelagianis, Donatistis & aliis hæreticis opponit. Damascenus in libris de orthodoxa fide, Nazianzeni, Chrysostomi, Athanasii, Cyrilli & aliorum testimonia adducit.

3. Nec destituitur studiũ illud, quod lectioni Patrum impenditur, suo commodo. Testantur enim Patres de origine & autoritate Scripturæ Canonicæ, utiles librorum sacrorum commentarios scripserunt, hæreses suorum temporum strenuè profligarunt, Historiam de Ecclesia Dei aliquot seculorum ab ascensu Christi usq; ad sua tempora laudabili diligentiâ consignarũt, nervosis sententiis studium pietatis inflammant &c. Proinde ex Patrũ scriptis peti potest Christianæ religionis tanto consensu firmata certitudo, interpretationum erudita collatio, hæreseon exploratio & confutatio, rerum ac sententiarum delectus utilissimus &c.

4. Interim tamen dicta Patrum oraculis Spiritus S. in Propheticis & Apostolicis scriptis Ecclesiæ propositis nõ sunt exæquanda. Testes atq; *indices* sunt veritatis cœlestis, non autem absoluti summi & authentici *judices; lumina* sunt, non *Numina;* Scripturæ interpretes sunt & *ministri*, non autem vel Scripturæ vel fidei Domini ac *Magistri*. Aliter *igitur habere debemus Apostolos, aliter verò reliquos Scriptura tractatores* (Ecclesiasticos,) *illos sciamus semper vera dicere. istos ut homines in quibusdam errare*, docente Hieronymo in Epist. 62. ad Theophil. circa med. cujus in Epistol. ad Minerium etiam hæc est regula. *Meum propositum est, antiquos legere, probare singula, retinere quæ bona sunt & à fide Catholicæ Ecclesiæ non recedere.* Multis in locis hoc ipsum inculcat Augustinus, cujus dicta quædã in Jus Canonicũ sunt relata, ut postea videbim⁹. Cumprimis diligenter expendenda Epist. 19. Aug. ad Hieronymum, in qua *pro omnibus Patribus, imò supra omnes Patres Apostolum Paulum sibi occurrere dicit*.

5. Patrum testimonium, sive *distributivè*, sive *collectivè* sumtum in fidei mysteriis est quidem *magnum*, sed tamen *humanum*. Magnum esse dicimus, quia agnoscimus in iis eminentiam, tum officii & dignitatis, quòd fuerint in Ecclesia Pastores & Doctores: tum temporis, quòd Apostolis viciniores; tum scientiæ, quòd fortasse doctiores, tum conscientiæ, ob majorem vitæ sanctimoniam

moniam, quæ seculorum decursu magis magisq; expiravit. Tametsi verò hoc nomine *magnum* sit, *humanum* tamen esse non desinit, humano enim Spiritu locuti sunt singuli, fatentibus Pontificiis sanioribus. Singulorum autem testimonia *collectivè* sumta non possunt esse alterius generis, quàm cujus singula sunt *distributivè* & per se. Etsi enim multitudine testium autoritatis crescat gradus, non tamen mutatur autoritatis species.

Antithesis. Glossa in c. Noli dist. 9. *Loquitur hic secundum illa tempora, cùm adhuc scripta Augustini & aliorum Patrum non erant authentica, sed hodie jubentur omnia teneri usq; ad ultimum jota*, ubi in margine annotatur. *Scripta S. S. Patrum sunt ad unguem observanda.*

Eccius in Enchirid. art. de Concil. *Tollatur Patrum & Conciliorum autoritas & omnia in Ecclesia erunt ambigua, dubia, pendentia, incerta.*

Sixtus Senensis in præfat. lib. 5. Biblioth. sanctæ. *Ex scriptis sacrorum Patrum, velut ex oraculis Theologorum, Academiæ assertionum suarum constantiam accipiunt, summiq; Pontifices decreta sumunt, quibus regitur Christianus orbis.*

Melchior Canus lib. 7. Locor. Theol. cap. 3. n. 10. *In expositione sacrarum literarum communis omnium sanctorum veterum intelligentia certißimum argumentum Theologo præstat ad Theologicas assertiones corroborandas, quippe cùm sanctorum omnium sensus Spiritus sancti sensus ipse sit.* n. 12. *Quanquam à Philosophis quidem rationem Philosophicæ conclusionis jure forsitan postularis, in sacrarum autem literarum intelligentia majoribus nostris debes nullâ etiam ratione habitâ credere, & quas sententias de lege, de fide, deq; religione ab illis accepisti, defendere. Ego verò eas defendam, semperq; defendi, nec me ex eo sensu, quem à Patribus accepi, ullius unquam ratio aut docti aut indocti movebit.* n. 13. *Defendamus concordem antiquorum Patrum consensum, si volumus esse Catholici. Equidem cùm Clementem, Dionysium, Irenæum, Epiphanium, Nazianzenum, Basilium, Ambrosium, Hieronymum, Augustinum, Caßiodorum, Bernhardum audio unum idemq; proferentes, non existimo totidem hominum doctißimorum quidem & sanctißimorum, attamẽ hominum, me audire sententiam, sed Catholicæ Ecclesiæ, cujus illi fuerant columnæ præcipuæ. Quod major pars Patrum senserint, id esse Catholicæ fidei profitemur. At Lutherus vult neminem cogendum esse autoritate Patrum, sed Dei verbum liberum esse debere.* (Qui Patrum scripta, quando concordant, examinanda esse negat, ille utiq; ea statuit fidei regulam.)

Stapletonus in relect. princ. fidei in præfat. *Majores nostri uno Ecclesiasticæ autoritatis, traditionis ac regulæ principio, præjudicio ac fundamento suorum temporum hæreticos depulsasse, fugasse & expugnasse leguntur.* (Si autoritate Ecclesiasticâ in Patrum scriptis propositâ hæreses expugnari possunt ac debent, utiq; illa erunt fidei regula.)

Salmeron lib. 1. in Epist. Pauli part. 3. Disp. 6. in fine. *Illud dogma à Doctoribus expressum Catholicam fidem in Ecclesia Catholica facit, quod universali consensu vel ab omnibus, vel ferè ab omnib. magnâ constantiâ traditũ est.* Id. in 1. Joh. 3. disp. 25. §. tertio. *Nõ sunt probãda* (examinanda) *veterum Patrũ dicta & testimonia, quando omnes, vel ferè omnes in unã sententiã conveniunt, vel in uno aliquo*

Scri-

Scriptura loco interpretando concordant, quia tum Patres certissimum & inevitabile argumentum reddunt Catholica veritatis ac certa & legitima interpretationis.

Gerhardus Lorichius Hadamarius in Instit. Cathol. fid. orthod. art. 11. f. 50. *Sensus verus Scripturæ ex Patrum monumentis petendus, ex sensu eo, quo Patres Scripturam intellexerunt & sententiis Patrum, omnium controversiarum finis est faciendus &c.*

Bellarminus lib. 4. de verbo Dei cap. 12. disputat. *Scripturam esse tantùm partialem fidei regulam, at traditiones pari pietatis affectu cum Scriptura recipiendas esse juxta decretum Concilii Tridentini sess. 4.* (utique ergò Patrum scripta unà cum Scriptura sacra regulam fidei constituit, cùm traditiones illę non nisi in Patrum scriptis habeantur.)

Idem lib. 2. de Christo cap. 2. & lib. 1. de purgat. cap. 10. *Patres nunquam omnes simul errant, etiamsi aliquis eorum interdum erret, nam simul omnes in uno errore convenire non possunt.*

Costerus in Enchirid. in præfat. de moribus hæretic. antith. 9. *Hæretici omnes non Patrum, non Conciliorum, non totius Ecclesiæ, sed solius Scripturæ autoritatē admittūt.* ibid. *Nostri temporis hæretici ad solas Scripturas, tanquam ad saxum, adhærescunt, ut se non Catholicos, sed ab Evangelio Evangelicos vocari velint.* (Qui statuit hæreticū esse, in controversiis fidei soli Scripturæ adhærere, contrà verò asserit, hac in parte Scripturæ adjungenda esse scripta Patrum, ille Patres ex parte statuit judices & ipsorum scripta normam ac regulam fidei.) cap. 1. de Script. p. 45. *Catholici magno in honore habent antiquas majorum traditiones, Conciliorum decreta, sanctorum Patrum concordem & consentientem doctrinam, à quorum placitis transversum digitum discedere nefas arbitrantur, hos Magistros in omnibus audiunt, horum mente divinas literas interpretantur.* p. 59. *Conferenda est nova interpretatio cum interpretatione antiqua majorum, cum qua si pugnat rejicienda est & juxta D. Pauli admonitionem anathemate percutienda.* p. 63. *Verum est, singulos homines tàm doctos quàm indoctos posse errare, universos tamen simul errare nunquam permittit ille, qui se suæ Ecclesiæ prestò futurum promisit usq; ad consummationem seculi.* p. 64. *Patres, quia multò ante nostra secula vixerunt; incorrupti sunt judices controversiarum quæ à posteris moventur. Nec enim credibile est, viros hujusmodi, præsertim in rebus, quæ fidem attingunt, à Deo sic destitutos, ut ipsi erraverint & concionibus, doctrinaq; suâ in errorem alios induxerint.* (Si Patres velut Magistri in omnibus audiendi ac juxta eorum mentem divinæ literæ exponēdæ, si non est credibile, Patres in rebus quæ fidem attingunt, errasse, utiq; ipsorum scripta erunt & fidei & interpretationis Scripturæ regula.)

Gregor. de Valent. in Analys. lib. 8. cap. 8. *In definiendis controversiis fidei concordis etiam sententiæ Patrum sive Doctorum omnium idcircò ratio haberi debet, quia quod illi unanimi consensu circa religionem tradūt, infallibiliter verum est.*

Pazmannus lib. 9. hodegi cap. 4. *Eutychis errorem* nominat *Scripturæ sententiam anteferre expositionibus Patrum.* Gord. Huntlæus controv. 2. cap. 28. p. 317. *Constanter asserimus, Patres antiquos ab Ecclesia receptos nihil unquam communi & unanimi consensu scripsisse, quod adversetur sacris literis aut ulli dogmati fidei, & hinc concordem*

lliorum sententiam pro infallibili norma fidei ab omnibus habendam esse.

Jacobus Hack Jesuita in quatuor qq. decis. contra Tossanum q. 1. cap. 3. p. 37. *Absq; Patrum adminiculo ne de unico quidem fidei articulo ex Scripturis quempiam certum fieri posse* asserit.

Nostram sententiam probamus. Primò, quòd *Patres non sint regula fidei*, patet ex seqq. fundamentis. 1. quia hæc dignitas solis Canonicis *Prophetarum & Apostolorum* scriptis debetur. Scriptura nuspiam remittit nos ad Patrum scripta tanquam ad infallibilem fidei regulam, nec uspiam absolutè jubemur andire Patres, sed Christum Patrem omnium Patrum. Matth. 23. v. 9. 10. de eo vox è cœlo sonuit, *Hunc audite* Matth. 17. v. 5. Ecclesia non dicitur *extructa* super scripta Patrum, sed *super fundamentum Prophetarum & Apostolorum, existente summo lapide angulari Christo*, Eph. 2. v. 20. inde cùm Justinus in qq. & resp. q. 119. p. 365. ad argumentum, *quòd quidam ex Patribus docuerint, nec arborum frugibus nec carnibus homines antediluvianos in escis usos fuisse*, respondere vellet, opponit hoc, quòd Apostolus, quem vocat τῶν πατέρων πατέρα καὶ εὐσεβείας διδάσκαλον dixerit. *Quis pascit gregem & de lacte gregis non edit?* 2. Patres ipsimet negant, scripta sua esse Scripturę sacræ in fidei regula exæquanda, sed se & sua Scripturæ judicio submittunt. 3. Regulam fidei oportet esse invariabilem, sibiq; constantem, at Patres ab aliis & à seipsis sæpiùs dissident. 4. Regulam fidei oportet esse publicâ autoritate receptam & à summa autoritate confirmatam. At Patrum scripta non sunt publicâ autoritate Ecclesiæ pro fidei regula commendata, sed hoc soli Scripturæ sacræ competit. 5. Regulam fidei semper in Ecclesia extare oportet, At Patrum scripta non semper in Ecclesia extiterunt, ac multa Patrum scripta interierunt. Regulam fidei ac normam veritatis in Ecclesia oportet certis ac finitis, vel potiùs paucis quibusdam scriptis esse comprehensam & certis sigillis confirmatam, ut omnes juxta eam de doctrina possint judicare. Sed Patrum scripta in magnam excrevêre multitudinem, nec possunt ab unoquoq; Christiano omnia evolvi. 6. Regulam fidei oportet esse perfectam & sufficientem ad omnes fidei controversias definiendas. At Patrum scripta perfectione illâ destituuntur. Patres tractant tantùm de suorum temporum causis ac controversiis, Scriptura generalem, ac proinde sufficientem normam proponit. Nimirum Deus hoc consilio & fine Scripturas sacras Ecclesiæ proposuit, ut essent norma judicii in controversiis fidei, sed Patres eo fine non scripserunt, sed ut potissimùm sui temporis hominibus & controversiis inservirent, unde suam doctrinam ex sacris literis, tanquam ex unico & summo principio, cõfirmare nituntur. 7. Sub venerabili Patrum pallio multa supposititia scripta proponuntur, ac multa etiam genuina Patrum scripta ab hæreticis sunt corrupta & depravata. 8. Patres ardore disputationis abrepti quandoq; incommodè loquuntur, in exhortationibus vehementiùs rethoricantur, nondum motis certaminibus securiùs sunt locuti, indulserunt aliquid suis temporibus, quandoq; loquuntur recitativè & Histori-

ſtoricè, non aſſertivè & dogmaticè, unde poſteriores Patres priorũ dicta explicant ſecundùm fidei analogiã, vel, ſi cũ ea cõciliari nequeant, planè repudiant.

Secundò, quòd *Patrum ſcripta non ſint Scripturæ interpretãdæ infallibilis regula*, patet ex ſeqq. argumentis. 1. Patres in Scripturis interpretandis ſibi invicem contradicunt: Sic de loco 1. Tim. 3. v 2. *Oportet Epiſcopum unius uxoris eſſe maritum*, cõtrariæ fuerunt Hieronymi & Auguſtini ſententiæ. Sexcentis idipſum cõprobari poſſet ſimilibus exemplis. 2. Patres non ſolũ ab aliis, ſed etiã à ſeipſis in Scripturæ interpretatione quãdoq; diſſidẽt, ac diverſis temporibus aliter Scripturam expoſuerunt. 3. Patrum ſcripta non ſemper extiterũt in Eccleſia, nec tamen Eccleſia unquã deſtituta fuit interpretationis regulã. 4. Patres de ſuis expoſitionibus volunt judiciũ fieri ex Scriptura, & quod ei congruit, duntaxat acceptari, quod ab ea diſſidet, repudiari. Ergò ſcriptura potiùs eſt regula, juxta quã de Patrũ Scriptis judicãdũ. 5. Pleriq; ex Patribus linguarũ cognitione fuére deſtituti, in Scholis ad Rethoricas declamationes aſſuefacti, & ad populũ homilias habuerunt, quę copioſum dicẽdi genus magis ſectantur, quàm accuratas textus conſiderationes & Grammaticã vocum ac phraſiũ expoſitionẽ. 6. Multi, relicto literali ſenſu, ſtatim delabuntur ad allegorias. Inde Hieron. in præf. ad Hoſeam Prophetã, poſtquã dixiſſet, *ſibi lectas fuiſſe expoſitiones in eundẽ Prophetam Apollinarii Laodiceni, Origenis, Pierii, Euſebii Cæſarienſis, Didymi Alexandrini*, ſubjicit. *Hæc dico, ut noveris, quos in ejus Prophetæ cãpo habuerim præcurſores, quos tamen, ut ſimpliciter & non ſuperbè (ſicut quidam meorum amicorum ſemper inſibilat) tuæ prudentiæ fatear, non in omnibus ſum ſecutus, ut judex potiùs eorum operis, quã Interpres exiſterem, diceremq́, quid mihi videretur in ſingulis.*

Tertiò, quòd *Pontificii fruſtra unanimẽ Patrum conſenſum urgeant, eumq; pro fidei & interpretationis Scripturæ regula nobis obtrudere ſatagant*, patet ex ſequentibus argumentis. 1. Conſenſus ille Patrum in dogmatibus fidei tradendis & Scripturis exponendis, verbis potiùs jactatur, quã reipsâ oſtenditur, cùm cõſtet, nec in dogmatibus, nec in Scripturæ expoſitione eos invicem omnes conſentire. 2. Quod ita comparatum eſt, ut non ſemper fuerit fidei confirmandæ & Scripturæ interpretandæ regula, quodq; nõ ſemper habuit autoritatem authẽtici judicii, illud ne nunc quidem abſolutæ & infallibilis regulæ vim habere poteſt. Requiritur enim, ut regula ſemper ſit una, eademq; certa, firma ac invariabilis. Atqui unanimis ille Patrũ conſenſus nõ ſemper fuit fidei & interpretationis Scripturæ regula, quia aliquando nulla fuerũt Patrum ſcripta, pauci primis Eccleſiæ ſeculis ſcripſerunt, & qui ſcripſerũt, non in omnes Scripturæ libros cõmentarios ſcripſerunt. 3. Ad unanimem cõſenſum Patrũ requiritur, ut cũ temporũ ſuorum Epiſcopis omnibus conſenſerint. At unde hoc ſcire poſſumus? multi alii illorũ temporũ Epiſcopi fuére, qui nihil quicquã ſcripsére, & eorũ, qui ſcripſerunt, monumenta omnia nõ amplius extant, & quorũ monumenta extant non de omnibus fidei articulis ſcripſere, multò minùs in u[illegible] Scripturæ commentarios rel[illegible] 4. Non m-

nus omnes, quàm singuli, vel aliqui errare possunt, quia nullus eorum habuit immediatam Spiritus S. assistentiā, nullus eorum fuit Propheta, vel Apostolus, immediatè à Spiritu S. illuminatus. Solis autem Prophetis & Apostolis hoc competit, quòd post acceptum Spiritū S. nec omnes, nec singuli errēt, vel errare potuerint. 5. Patres vel omnes simul sumti, vel singuli seorsim considerati nō errant, quatenus Scripturam ducem & lucem sequuntur, quæ sola non errandi privilegium habet. 6. Quanti laboris foret, universa omnium Patrum scripta percurrere, ut de eorum unanimi consensu tùm in fidei dogmatibus, tùm in Scripturæ expositione constare possit? aliorum fidem hîc sequi periculosum foret, nec conscientiæ satisfaceret. At normam judicii ac veritatis in Ecclesia oportet esse ita comparatam, ut quivis Christianus ad eam quovis tēpore possit recurrere. 7. Apostoli, *ante Spiritum sanctum* in die Pentecostes acceptum, omnes hæserunt in errore de *regno Messiæ corporali*, omnes laborabant ignorantiâ veri sensus prædictionum *de resurrectione Christi* ante Christi resurrectionem; omnes statuebant, *Eliam in propria persona rediturum*. At si Apostoli omnes errare potuerunt, antequam infallibilis Spiritus sancti assistentia ipsis obtingeret, utique etiam reliqui Ecclesiæ Doctores, quibus immediata illa Spiritus sancti assistentia non competit, omnes errare possunt.

Nostræ huic sententiæ suffragatur.

1. Quòd agnoscunt, *discrimen esse inter Scripturam sacram θεόπνευστον, & inter Patrum scripta*, illamq; esse normam & regulam, cui Patrum scripta subjicienda & ad eam exigenda. (De quo enim judicandum ex fidei regula, illud nō potest esse fidei regula propriè sic dicta.)

c. Noli meis dist. 9. ex Augustino. *Noli meis literis, quasi Canonicis Scripturis, deservire, sed in illis & quæ non credebas inveneris, incunctanter crede, in istis autem quod certum non habebas, nisi certum intellexeris, noli firmum tenere.*

c. Negare dist. ead. ex eodem. *Negare non possum nec debeo, sicut in ipsis majoribus, ita multa esse in tam multis opusculis meis, quæ possunt justo judicio & nullâ temeritate culpari.*

c. Ego Solis dist. ead. ex eodem. *Ego solis eis Scriptorum, qui jam Canonici appellantur, didici hunc timorem honoremq; deferre, ut nullum eorum scribendo errâsse audeam credere, aut si aliquid in eis offendero, quod videatur contrarium veritati, nihil aliud existimem, quàm mendosum esse Codicem, vel non esse assecutum Interpretem quod dictum est, vel me minimè intellexisse, non ambigam. Alios autem ita lego, ut quantalibet sanctitate, quantâve doctrinâ polleant, non ideò verum putem, quia ipsi ita senserunt, sed quia mihi per alios autores vel Canonicas, vel probabiles rationes, quod à vero non abhorret, persuadere potuerūt*, ad quem canonem notat Glossa: *argumentum hoc esse, quòd non sit considerandum quis dicat, sed quid dicatur.* Item: *non esse credendum magis honorabiliori personæ, quàm alii, quia veritas, â quocunq; prolata, semper præferenda est.*

Idem Augustini dictum citant & approbant, Alphonsus de castro lib. 1. adversus hæreses cap. 7. & Jodocus Coccius tom. 1. Thesauri lib. 6. articulo 30. p. 754.

c. Quis nesciat dist. ead. ex eodem. *Quis nesciat, sacram Scripturam tùm V. quàm N. T. certis terminis suis contineri, eamq; posterioribus omnibus Episcoporum literis ita præponi, ut de illa omninò dubitari & disceptari non possit, utrum verum, vel utrum rectum sit, quicquid in ea scriptum sit, vel constiterit esse: Episcoporum autem literas, quæ post confirmatum canonem vel scriptæ sunt, vel scribuntur, & per sermonem fortè sapientiorem in ea re cujuslibet peritioris & per aliorum Episcoporum graviorem autoritatem, doctiorumque prudentiam & per Concilia licere deprehendi, si quid in eis fortè à veritate deviatum est?* (Idem Augustini dictum citat & approbat Jodocus Coccius d. l.)

c. Noli frater dist. ead. ex eodem. *Noli frater contra divina tam multa, tam præclara, tam indubitata testimonia colligere velle calumnias ex Episcoporum scriptis sive nostrorum sicut Hilarii, sive Cypriani & Agrippini, antequam pars Donati separetur, primòque hoc genus literarum ab autoritate canonum distinguendum est. Non enim sic leguntur, tanquam ita ex eis testimonium proferatur, ut contrà sentire non liceat, sicubi fortè aliter sapuerint, quàm veritas postulat. In eo quippe numero sumus, ut non dedignemur etiam nobis dictum ab Apostolo accipere. Et si quid aliter sapitis, hoc quoq; Deus vobis revelabit.*

c. Neq; quorumlibet dist. ead. ex eodem. *Neq; quorumlibet disputationes, quamvis Catholicorum & laudatorum hominum, velati Scripturas Canonicas habere debemus, ut nobis non liceat salvâ honorificentiâ, quæ illis debetur hominibus, aliquid in eorum Scripturis improbare atque respuere, si fortè invenerimus, quòd aliter senserint, quàm veritas habet divino adjutorio vel ab aliis intellecta, vel à nobis. Talis ego sum in scriptis aliorum, quales volo esse intellectores meorum.* Hùc referri potest illud Glossæ in c. Si quis præpostera dist. 50. *Non statim tenetur quis credere etiam bono viro.* & c. Si is qui præest caus. 11. q. 3. *Non semper est credendum viro sancto.*

Thomas part. 1. q. 1. art. 8. *Sacra doctrina autoritatibus Canonicæ Scripturæ utitur propriè ex necessitate argumentando, autoritatibus autem aliorum Doctorum Ecclesiæ q. arguendo ex propriis, sed probabiliter. Innititur enim fides nostra revelationi Apostolis & Prophetis factæ, qui Canonicos libros scripserunt, non autem revelationi, si qua fuit aliis Doctoribus facta, unde dicit Augustinus ad Hieronymum. Solis enim Scripturarum libris, qui Canonici appellantur, didici hunc honorem deferre, ut nullum authorum eorum in scribendo errâsse aliquid firmissimè credam, alios autem ita lego, ut quantâlibet sanctitate doctrinâque præpolleant, non ideò verum putem, quòd ipsi ita senserunt vel scripserunt.*

Biel lect. 41. in Can. Miss. *Sanctorum Patrum autoritas ad assentiendum ipsorum dictis neminem compellit, nisi in divinis fundata fuerit Scripturis, aut divinæ innitatur revelationi.* Ibid. *Autoritates Patrum sine Scripturis non obligant ad fidem.*

Tractatus de conceptione Mariæ Virginis editus à Fratre Petro Aureoli Ordinis Minorum his verbis finitus, *Ista scripsit & compilavit F. Petrus de Verberya Anno 1338.* sic habet. *Primò quidem esto, quòd dicta sanctorum confirmata sint per Concilia, nihilominus omnia dicta sanctorum non sunt tenenda pro fide aut prædicatione Ecclesiæ orthodoxæ, tum quia contradictoria oporteret teneri pro fide, cùm Augustinus dicat, quòd Petrus verè erat reprehensibilis observando legalia, & Paulus ipsum justè & rationabiliter*

aliter reprehendit ad Galat. 1. Hieronymus verò dicit, Petrum non fuisse reprehensibilem, sed Paulum peccâsse & præsumtuosè egisse, Principem Apostolorum reprehendendo. Hieronymus etiam dicit, quòd per matrimonia contracta ante Baptismum non contrahatur bigamia & Augustinus determinavit totum oppositum, ut patet 26. dist. c. 1. & c. Acutiùs. Et in pluribus aliis S. Doctores ad invicem contradicunt. Tum etiam quòd multa absurda Ecclesia confirmâsset, quæ hodie non docent Doctores, ut quòd Angeli sint corporei & animalia aërea, prout frequenter dicit Augustinus. Tum quia 9. dist. in Decretis per totum probatur autoritatibus multis, quòd dicta sanctorum possint impugnari & improbari, si veritas videatur aliter se habere. Et evidentor hoc determinavit Augustinus in c. Ego solis dist. 9. quòd utiq; non esset verum, si omnia dicta Sanctorum essent determinationes Ecclesiæ & prædicationes fidei orthodoxæ. Ad hoc ergò in sacris Conciliis dicta Sanctorum per Ecclesiam sunt recepta, ut ad differentiam Apocryphorum & hæreticorum librorum securè legantur. Et hic est intellectus dist. 15. in Decretis.

Petrus de Aquila 3. sent. dist. 23. q. 2. *Nuda Patrum expositio, quæ literâ destituitur, non parit consequentiam fidei.*

Johannes Picus Mirandula in Apolog. tom. 1. p. 144. multis probat, quòd *in Patrum dictis extra Biblia non sit infallibilis veritas.*

Verba ejus sic habent. *Ego hoc dico & firmiter assero, non valere istam consequentiã, Hæc opinio est contra dicta Augustini vel Hieronymi, vel Gregorii & sic de cæteris Doctoribus Ecclesiæ. Ergò est hæretica. Et hujus dicti veritas sicut est à bonis omnibus & subtilibus Theologis credita, ita à me etiam evidenter probabitur. Quamvis enim Sanctorum Doctorum Scriptura extra Canonem Bibliæ posita sit tradenda & legenda & cum debita reverentia suscipienda, non tamen sunt eorum dicta ita firmæ autoritatis & immobilitatis, ut eis contradicere non liceat & circa ea dubitare, nisi vel per Scripturam sacram aliter probentur evidenter & expreßè, vel firmiter per Ecclesiam ipsa autorisantem determinatum fuerit, illam firmam veritatem & indubiam continere. Ideò per dicta sanctorum extra Canonem Bibliæ præcisè non potest convinci opinio hæretica manifestè. Nam ubi non est infallibilis veritas, ibi nec fides certa & indubia, cùm fides certa veritati infallibili nitatur, imò circa talia non est assensus infallibilis, nec adhæsio firma. Ex quo enim ibi certa veritas & indubia fides non est ei semper assentitur cum dubio & cum formidine falsi, quia ut dicit August. in Epistola ad Hieronymum & undecimo contra Faustum cap. 8. & 16. contra eundem Faustum, si Scriptura non continet infallibilẽ veritatem sed in aliqua parte sui falsa invenitur, non remanet in ea certa fides, quâ ei firmiter credatur, & propter falsitatem repertã in una sui parte tota suspectã habetur & sic fides titubaret. Quia ut dicit Augustinus de fide Christiana cap. 7. titubat fides, si sacrarum Scripturarum vacillat autoritas. Quòd autem in dictis sanctorum extra Canonem Biblia non sit veritas infallibilis, quantùm ad præsens attinet, tres mihi succurrunt probationes. Prima est, quia ipsimet Doctores de dictis suis dubitant, an in eis erraverint, an non. Unde August. 1. de Trinit. cap 1. inquit. Nec pigebit me, sicubi hæsito, quærere, nec pudebit me, sicubi erro, me corrigere. Et cap. 2. Proinde quisquis hoc legit, ubi pariter hæsitat, quærat; ubi errorem suum cognoscit, redeat ad me; ubi meum, revocet me; hinc liber retractationum Augustini, in quo multa ex dictis ab eo antea damnat*

damnat & retractat. Unde & 2. de Trinitat. Magis optabo à quolibet reprehendi, quàm sive ab errante, sive ab adulante laudari. Laudatur enim & errans confirmat errorem, adulator verò allicit in errorem. Emendabit autem me justus in misericordia, & arguet me, oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Et sicut dicit Guido Carmelita in libro de hæresibus, licet Augustinus in his dictis loquatur humiliter, nihilominus loquitur veraciter. Unde ipse ad Vincentium dicit. *Negare non possum, nec debeo, sicut in ipsis majoribus, ita in meis tam multis opusculis multa esse, quæ possunt justo judicio & nullâ temeritate reprehendi.* Et in libro de vera religione inquit. *Quicquid in libris meis erroris invenietur, hoc solum mihi attribuendum; quicquid aut verum, aut bene expositũ, illud uni omniũ remuneratori & largitori Deo tribuatur.* Possunt ergò dicta Augustini egregii & divini Doctoris non semper in omnibus cõtinere indubiã veritatem, cùm ipse circa ea dubitet, erraverit nec ne; & quod dictum est de Augustino, dictum intelligatur similiter de aliis doctoribus.

Secunda probatio sumitur à discordia, quæ est inter ipsos autores. Discordia enim in Scriptoribus testimonium est falsitatis, cùm sit necesse, quòd saltem unus discordantium falsum dicat, quia necessariò altera pars contradictionis est falsa &c. Quanta autem sit discordia in dictis Sanctorum extra Canonicas Scripturas nemo non novit, nisi qui illorum libros non legit. Discordat Augustinus à cæteris sanctis Doctoribus circa intelligentiam operum sex dierum, quia alii ponunt, quòd Deus fecit illa sex dierum opera secundùm successionem temporis dierum, à quibus discordat Augustinus, qui ponit omnia simul facta, juxta illud, *Qui vivit in æternũ, creavit omnia simul.* Unde motus Augustinus numerat illos dies non secundùm successionem temporum, sed secundùm distinctionem cognitionis Angelicæ rerum in proprio genere & verbo, & tamen non dicuntur illi, vel isti hæretici. Et constat, quòd una opinionum est falsa, & per consequens dicta eorum non innituntur infallibili veritati. Similiter discordant Hieronymus & Augustinus, quia Augustinus omnium Psalmorum autorem facit David, quod negat Hieronymus. Discordant similiter super reprehensione Petri à Paulo. An fuerit de peccato mortali, aut veniali ipsius Petri. Item etiam discordant in cessatione legalium, sic quod sibi contradicendo unus necessariò falsum dicit, & tamen ex hoc neuter eorum hæreticus reputatur. Similiter Beda super 1. Reg. dicit, quòd Samuel fuit verus Sacerdos, quod expressè negat Augustin. in lib. de qq. Nov. & Vet. Test. dicens, Samuel non fuisse Sacerdotem, cùm non fuerit de filiis Aaron, & Hieronymus lib. 1. contra Jovinianum dicit, Simulq; cognoscendum est, quòd Samuel Levita non Sacerdos, nec Pontifex fuit, ideoq; non nominatur inter Sacerdotes, sed inter eos, qui invocant nomen Domini. Dicta ergò istorum non innituntur infallibili veritati, cùm sibi contradicant, quorum una pars necessariò est falsa, ut patet per Philosophum. 4. Metaph. Quin ipse Augustinus in hac sententia sibimet videtur adversari. Nam in libro de qq. V. & N. T. q. 46. dicit, ut diximus, Samuel non fuisse Sacerdotem; & tamen 12. contra Faustum cap. 35. sic dicit commutatum Sacerdotium in Samuelem reprobato Heli, ut commutatum est regnum in David Saule reprobato; ubi clarè Augustinus dicit, translatum Sacerdotium in Samuelem, sic quòd Samuel verè fuerit Sacerdos, sicut David verè fuit Rex. De eodem etiam Samuele, an fuerit resuscitatus, videtur à seipso dissentire Augustinus. Nam in quæstionibus N. & V. T. q. 27. tenet, quòd Samuel non

vel nō fuit per pythonissam verè resuscitatus, sed Dæmon in similitudine Saulis apparuit Sauli. Et in lib. de cura pro mort. agend. ponit, quòd anima Samuelis à Dæmone fuerit excitata per artem Magicam & locuta fuerit Sauli. Hieronymus etiam in illa quæstione, an Salem fuerit Jerusalem, videtur in quadam sua Epistola, de cujus titulo non memini, sibi contrarius, qui etiam de LXX Interpretibus contrarium sentit Augustino. Item Gregorius & Dionysius discordant circa ordines Angelorum. Et solus Hieronymus cæteris circa promotionē bigami adversatur, ipse enim tenet & scribit in Epistola ad Occanum, quòd bigamus ante Baptismum, post Baptismum potest promoveri, si modò post Baptismum plures non cognoverit uxores. Cui contradicunt cæteri, dicentes, quòd bigamus sive ante Baptismum, sive post Baptismum non potest promoveri. Et in hoc existimatur illos meliùs dixisse, ut scribit Augustinus de bono conjugali & Ambrosius de officiis. Item Hieronymus ad Marcellam de quinq; quæstionibus scribens, dicit, sanctos, qui in fine mundi invenientur, non morituros, sed vivos assumendos. Augustinus autem in lib. de Civ. Dei omnes tunc morituros affirmat. Item Hieronymus super Matth. dicit, hoc dictum Psalmi, in omnem terram exivit sonus eorum &c. & illud Christi, prædicabitur Evangelium hoc in universo mundo, esse completum per Apostolos. Augustinus autem in Epistola ad Exitium, cui cōsentit Origines super Matthæum, tenet hoc nondum esse impletum. Item Hieron. super Epist. ad Titum tenet, Angelos per multa secula ante visibilem mundum extitisse & Deo serviisse, quod & Ambrosius tenet in Hexaemeron. Augustinus autem super Genesin tenet, quòd simul cum cœlo empyræo sint creati. Item Hieronymus in Prologo libri Sapientiæ tenet, quòd ille liber sit Philonis & non sit computandus inter sacras Scripturas. Augustinus a. in tertio Retractationū ostendit, se quandoq; tenuisse, quòd fuerit editus à Jesu-Sirach, quod ibi retractat, & licet non exprimat, à quo sit editus, tamen in libro de doctrina Christiana ipsum enumerat inter libros sacros. Item Hieronymus in libro qq. Hebraic. dicit, quòd Deus, antequam cœlum & terrā faceret, Paradisum antè condiderat, propter illud quod dicitur, Plantaverat Deus Paradisum à principio. Augustinus a. super Genesin ad literā exponit, à principio, i. e. tertiā die. Item Aug. in libr. de concord. Evang. asserit, totam negationem Petri factam fuisse in atrio Hannæ & quæ dicta sunt inde post missum Jesum ad Caipham, recapitulando dicta esse. Hieronymus autē super Matth. videtur velle, quòd Petrus in atrio Caiphæ negaverit, cui Beda in Lucam cōsentire videtur. Item Hieronymus super illud Habacuc, mundi sunt oculi tui, negat singulos Angelos præpositos singulis corporalibus creaturis, & Augustinus in 83. quæstionibus tenet, quòd sic, cui consentit Origenes & Damascenus. Item Hieronymus super illud Jonæ, Tollite me & mittite in mare, dicit, quòd licet propriâ perire manu, ubi castitas periclitatur. Augustinus v. in libris de civ. Dei contrariū affirmat. Multa deniq; reperiuntur talia, quib. sancti Doctores inter se salvâ fide cōtraria scripserunt. Sed nec omnia succurrunt properanti maximè, neq; enim elaborari hoc à me potuit opus exactiore diligētiâ, quòd volui venienti statim injustæ infamiæ morbo occurrere, scripturus aliàs super hac re, ut majore otio & curâ, ita & plura fortaßè meliora, addam tamen & illud, quod nunc occurrit, Hieronymi in Epist. ad August. sic dicentis. Ne mireris, si in tuis libris, & maximè in Scripturarum expositione, quæ vel obscurißimæ sunt, quædam à recta linea discrepare videantur. Et hoc dico, nō quòd in operib. tuis quædā reprehendenda jā censeā,

peccatorum

neq; enim lectioni horum operam unquam dedi, nec horum exemplarium apud nos copia est præter Soliloquorum tuorum libros & quosdam commentarios in Psalmis, quos si vellem discutere, non dicam à me, qui nihil sum, sed à veterum Græcorum docerem interpretationibus discrepare. Hæc ille. Sicut ergò ipsi à se invicem, ita & nos ab eis in multis salvâ fide & veritate Scripturæ & sanctæ Ecclesiæ determinatione dissentire possumus.

Tertia ratio sumitur ex speciali prærogativa sacræ Scripturæ & sanctionum Universalis Ecclesiæ, quibus solis concedimus infallibilis veritatis excellentiam, unde Augustinus contra Hieronymum in Epist. ad eum sic dicit. Ego enim fateor caritati tuæ, solis Scripturæ libris, qui jam Canonici appellantur, didici hunc timorem, honoremq; deferre, ut nullum horum autorum scribendo errâsse firmissimè credam, aut si aliquid in eis offendo literis, quod videatur contrarium veritati, nihil aliud quàm mendosum esse Codicem, vel Interpretem non assecutum esse, vel me minimè intellexisse, non ambigam. Aliorum autem Scripturas ita lego, ut quantâlibet sanctitate polleant & doctrinâ, non ideò verum putem, quia ipsi senserint, sed quia vel per alios locos sacræ Scripturæ, vel probabili, id est, evidenti ratione, quod à vero non abhorreat, persuadere potuerunt, nec te, frater mi, arbitror sic libros tuos legi velle tanquam Prophetarum & Apostolorum, de quorum scriptis, quòd omni errore careant, dubitare nefandum est. Absit hoc à pia humilitate & veraci de temetipso cognitione. Et ipse August. 3. de Trinit. Sanè cum in omnibus literis meis non solùm pium lectorem, sed etiam liberum correctorem desiderem. Veruntamen velut lectorem meum volo mihi esse deditum, ita correctorem volo sibi, & sicut illis dico nullis meis literis quasi Canonicis Scripturis inservire; sed in illis & quod non credebas cùm inveneris, incunctanter crede, in istis autem literis quod certum non habebas, nisi certum intellexeris, noli firmiter tenere. Ita illi dico, noli meas literas ex tua opinione vel contentione, sed ex divina lectione, vel inconcussa ratione corrigere. Et Augustinus in Epistola sive libro ad Vincentium. Noli ergò frater contra divina tam multa, tam clara, tam indubitata testimonia colligere, vel calumniari Episcoporum scripta minorum, sicut Hilarii, Cypriani vel Agrippini. Nam hoc genus literarum ab autoritate Canonum distinguendum est. Non enim sic leguntur, tanquam ex eis ita testimonium proferatur, ut contrà sentire non liceat. Et in Epistola ad Fortunatum idem Augustinus. Nec quorumlibet disputationes, quamvis Catholicorum, laudatorum hominum, velut Scripturas Canonicas habere debemus, ut nobis non liceat salvâ honorificentiâ, quæ illis debetur hominibus, aliquid in eorum scriptis improbare atq; respuere. Et in lib. de unico Bapt. Quis nescit Canonicam sanctam Scripturam V. & N. Testam. certis suis terminis contineri, eamq; posterioribus omnibus Episcoporum literis ita præponi, ut de illo omninò dubitari non possit, utrum verum, aut ratum sit, quicquid in ea scriptum constiterit esse, Episcoporum autem literas, quæ post confirmatum canonem scriptæ sunt, vel scribuntur, & per sermonem fortè sapientioris cujuslibet & per aliorum Episcoporum graviorem autoritatem doctioremq; prudentiam, & per Concilia licere reprehendi, si quid in eis fortè est, à veritate deviatum. Possent infinita hujusmodi adduci. Ex quibus pateret, dicta sanctorum infallibili veritati, ut præcisè sanctorum sunt, non inniti. Unde & sæpe invenies Doctores modernos discedere à dictis Sanctorum. Dicit enim Robertus Holcot, quòd Sanctus vir Anshelmus in mul-

multis deceptus propter ignorantiam Logicæ; & Occam de actibus Hierarchicis non sentit cum Dionysio, & Scotus in 3. sentent. quasi destruit totum processum Anshelmi in libro Cur Deus homo; & ita sæpe alibi invenies de aliis Doctoribus.

Jodoc. Coccius tom. 1. Thesauri lib. 6. art. 30. p. 757. citat & approbat illud Ivonis Carnotensis Epist. 223. *In has ambiguitate finem ponit autoritas Evangelica, contra quam nec personalis, nec Epistolaris valere debet sententia. B. Augustinus Scripturas suas & sibi similium inter Canonicas Scripturas testatur non esse computandas.*

Alphonsus de Castro lib. 1. adv. hæref. cap. 7. *Beatus Augustinus optat suorum operũ lectorem non esse dictis ejus prorsus deditũ. Sic enim ait 3. de Trinit. cap. 1. Sane cùm in omnib. literis meis non solùm pium lectorem, sed etiam liberum correctorem desiderem.*

Et postea. *Sanctorum Ecclesiæ Doctorum scripta nõ sic sunt suscipienda, ut nobis liberum non sit aliter sentire, quàm ipsi senserunt, præcipuè cùm inter eos de re eadem non cõvenit, aut aliunde illorum assertio nõ comprobatur.* (quâ in parte à Scripturis sacris longissimè distant, quippe quas sine ullo examine recipere, eisq; simpliciter credere tenemur.)

Et iterum. *Non est ergò scriptis cujuscunque hominis quantalibet sanctitate & doctrina pollentis adeò tenaciter adhærendum, ut, etsi ratio adsit, non liceat discedere.*

Johannes Driedo lib. 1. de catal. div. Script. cap. 4. *Duplicia sunt hagiographa sive Scripta sancta, quædam, quorum autoritas idonea est ad corroborandum ea quæ sunt fidei, cujus generis sunt ea, quæ habentur in canone Bibliorum. Alia verò sunt hagiographa, id est, scripta sancta, quorum autoritas ad assertiones fidei corroborandas non est sic idonea, quamvis habeantur vera & Sancta, sicut post canonem N. T. editum habentur Hieronymi & Augustini scripta.*

Augustinus Torniellus in Annalib. mundi pag. 365. *Non quæcunque sanctus aliquis protulerit, ilicò recipienda sunt, sed cum aliis sanctorum dictis conferri & expendi debent, quandoquidem certum est, Deum non omnia singulis sanctis aperuisse.*

Melchior Canus lib. 7. Locorum cap. 3. n. 1. *Unius, aut duorum sanctorum autoritas etiam in his, quæ ad sacras literas & doctrinam fidei pertinent, probabile quidem argumentum subministrare potest. Ita despicere & pro nihilo habere, impudentis erit, suscipere & habere pro certo, erit omninò imprudentis. Atq; hanc conclusionem demonstrat ratio illa manifesta, cui nullâ prorsus viâ occurri potest, quòd cùm sanctorum quisq;, his duntaxat exceptis, qui libros Canonicos ediderunt, Spiritu fuerit humano locutus, & aliquando vel in eo errarit, quod ad fidem spectare postea demõstratum est, apertè cõstat, ex hujusmodi autoritate exploratam fieri fidem non posse. Quo in loco admonendi sunt hi, qui præceptis Theologiæ nullis acceptis, post bonas, quas vocant, literas, statim ad sanctorum veterum lectionem appellunt animum. Non enim quæcunq; ibi legerint, ea sunt probanda omnia. Nec quenquam hoc errore duci oportet, ut si Ambrosius, aut Hieronymus contra morem, doctrinamq; hujus temporis fecerint, locutive fuerint, id sibi arbitretur licere.*

Idem lib. & cap. iisdem num. 7. pag. 221. *Non magnoperè conandum est eorum stultitiam refellere, qui libris Canonicis Hieronymi, aut Augustini opuscula exæquârunt &c. Ut alia claritas Solis, alia Lunæ, alia aliarum stellarum: Sic alia claritas Matthæi, alia*

alia Hieronymi, alia Esaiæ, alia Ambrosii. Autores Canonici ut superni, cælestes, divini, perpetuam stabilemque constantiam servant. Reliqui verò scriptores sancti inferiores & humani sunt, deficiuntque interdum ac monstrum quandoq; pariunt præter convenientem Naturæ ordinem.

Salmeron tom. 15. Disp. 4. in comm. 2. Timoth. 3. *Sanctus Paulus vocat omnem Scripturam sacram* θεόπνευστον *divinitùs inspiratam, hoc est, non humano sensu scriptam, sed per Prophetas traditam & immediatè per Dei revelationem acceptam. Ut enim tradit Petrus Apostolorum Princeps, voluntate humanâ non est allata aliquando Prophetia, sed Spiritu sancto Dei inspirati locuti sunt sancti Dei homines, quod non convenit sacrorum doctorum libris. Etsi enim hi multa præclara & omni fide dignissima scripserint, quæ meritò sunt tribuenda Spiritui sancto, sunt tamen interdum nonnulla in iis minùs certæ & constantis veritatis, quædam verò probabilia & interdum graviores lapsus de rebus, quæ suo tempore in Ecclesia definitæ non erant, & ideò ad autoritatis pondus & fastigium, quale Scripturæ obtinent, non pertingunt, ita ut Biblia sacra sola digna sint, ut absolutè dicantur Scriptura.*

Ambrosius Catharinus in Clavi Scripturæ pag. 7. *Sola Scriptura est certissimæ veritatis & mirificæ utilitatis & potestatis.*

Baronius tom. 4. Annal. Ann. 369. *Divinæ tantùm Scripturæ est, nihil habere erroris, quod corrigatur. Nec ipse Hilarius nævis caruit.*

Bellarminus libro 2. de Concil capit. 12. §. Dico secundo &c. *Patrum scripta non sunt regula, nec habent autoritatem obligandi.*

Costerus in Enchirid. cap. 1. pag. 65. *Pro fidei regula accipiendum non est, quod singuli majores nostri & Ecclesiæ Doctores vel dixerunt vel scripserunt.*

Tannerus Disputatione de judice controv. thes. 83. *An fortasse S. Patres jam demortui Patrumque monumenta judices erunt? Neque hoc, tùm quia non minùs aliquando de Patrum, quàm de Scripturæ sententia propter ambiguitatem & obscuritatem dubitari potest, tùm quia singuli Patres fallere possunt, omnia monumenta, vel non extant, vel dubiæ fidei esse possunt: tùm quia novæ semper oriri possunt controversiæ in antiquorum monumentis vix aut ne vix quidem agitata.*

2. Quòd ipsimet Pontificii Patrum scripta judicio *Ecclesiæ*, id est, Pontificis Romani submittunt. (Eo ipso igitur agnoscunt, Patrum scripta non esse fidei regulam, sed ex alia fidei regula de illis esse judicandum. Si autem Pontificiis licet, Patrum scripta judicio Romani Pontificis subjicere, multò magis nobis licet, judicio Spiritus sancti in Scripturis proposito ea subjicere.)

c. Si Romanorum dist. 19. *Romanorum Pontificum decreto cæterorum opuscula tractatorum approbantur vel reprobantur, ità ut quòd verè Sedes Apostolica probavit, hodiè teneatur acceptum, & quod illa repulit, hactenus inefficax habeatur.*

Stapletonus libr. 10. princip. fid. capite 11. *recipiendam esse*, dicit, *Episcoporum & Doctorum Ecclesiæ interpretationem, si modò in unitate Catholica permanserint* (i. e. Si autoritati Pontificis quietè ac placidè se submiserint.)

Baronius ann. 34. num. 219. *Solius Ecclesiæ*

clesiæ munus est, non tantùm divinarum Scripturarum veram intelligentiam assequi, sed & cuncta, quæ ad illas pertinent, cognoscere simulque vera probare, quæ sunt falsa rejicere.

Duræus in confut. Witakeri rat. 5. p. 140. *Patres non censentur Patres, cùm suum aliquid, quod ab Ecclesia non acceperunt, vel scribunt, vel docent.*

Bellarminus lib. 3. de Verbo Dei capit. 10. resp. ad 16. *Augustinus & cæteri Patres in commentariis fungebantur officio Doctorum, at Concilia & Pontifices funguntur officio judicis à Deo sibi commisso.* (Ut ergò Conciliorum decreta nihil valent, nisi confirmentur à Romano Pontifice, quod adversarios statuere superiùs cap. 10. ostendimus, ità quoq; Patrum dicta nihil valent, nisi Pontificis judicio sint conformia.)

Lib. 2. de Roman. Pont. cap. 27. §. ultimo. *Pontifex non habet ullos in Ecclesia Patres, sed omnes filios. Quid, verò mirum est, si non pater filiis, sed filii patri suo subjiciantur? Papa nec Patribus, nec eorum canonibus cogi potest.*

Lib. 2. de Concil. cap. 12. *Decreta Pontificum dicuntur Scripturæ sacræ, ut distinguantur à Prophanis & Canonicæ, ut distinguantur à scriptis sacris Patrum, quæ non sunt regulæ, nec habent autoritatem obligandi* (nisi quatenùs cum decretis Pontificum consentiunt.)

Gregor. de Valent. in Apol. de idololatr. lib. 2. cap. 7. p. 719. *Si maximè exploratum sit factum Epiphanii de velo abscisso, tamen apud nos Ecclesiæ autoritas plus ponderis habet.*

Idem in Anal. lib. 8. cap. 8. pag. 119. *Quòd si per sententiam doctorum aliqua fidei controversia non satis commodè componi posset, eò quòd de illorum consensu non apertè constaret, sua tunc constat autoritas Pontifici ut consultis aliis ad definiendum regulis Ecclesiæ proponat, quid sit sentiendum.*

Pistorius in hodeg. cap. 3. p. 51. *Patrum interpretationes tùm demùm valent, cùm eas approbaverit Ecclesia,* (id est, Romanus Pontifex, ut ultima analysis docet.)

Cornelius Mussus in concione Romæ habita ex cap. 14. Epist. ad Roman. *Quem ergò pro Deo habemus, in his quæ Dei sunt, quicquid ipse dixerit, tanquam Deum audire debemus. Ego ut ingenuè fatear, plus uni summo Pontifici crederem in his, quæ fidei mysteria tangunt, quàm mille Augustinis, Hieronymis, Gregoriis* (inter quos tamen primus etiam fuit Pontifex) *ne dicam Richardis, Scotis, Wilhelmo.*

Bailius Jesuita in Catech. Controvers. tract. 1. q. 11. ad quæstionem, *debetne admitti Doctorum* (Patrum) *autoritas,* respondet. *Debet, quatenùs ab Ecclesia approbatur.*

3. Quòd agnoscunt, Patres sæpiùs errâsse. (Bellarminus libr. 1. de verbo Dei cap. 6. §. 19. sic concludit. *Si unum aliquod erratum in Scripturis sanctis sive imperitiâ, sive oblivione, sive aliâ quacunque humanâ imbecillitate ab autore committi potuit, quicunque locus proferatur, de eo quæstio meritò esse poterit, an in eo scribendo autor non dormitaverit.*

Idem de scriptis Patrũm dicere possumus. Si Patres errare possunt, quia homines sunt, non Prophetæ vel Apostoli immediatè à Spiritu S. illuminati, quicunq; ex ipsorũ scriptis proferatur locus, statim erit quæstio, nũ in illo non erra-

erraverint, adeoque normâ & regula fidei esse non possunt, quæ non debet esse lubrica & fallax, sed constans & omnis erroris expers.)

Alphonsus à Castro lib. 1. adv. hæres. cap. 7. pag. 17. ex professo refellit illud Glossatoris Decreti dist. 9. superiùs citatum, quòd *scripta Patrum tenenda sint usque ad extremum jota. Quis*, inquit, *ferat, ut hominem tam apertè mendacem non insectetur? Ubinam 15. dist. c. ultim. jubetur, sanctorum Patrum scripta ad ultimum jota teneri? aut qualiter præcipi potest, cùm sanctorum Patrum sententiæ sæpè invicem repugnet? Non potest certè Deus contradictoria præcipere.*

Johannes Fischerus Episcopus Roffensis, Acad. Cantabrig. Cancellarius in confutat. procem. Lutheri §. Et nos pag. 42. *Et nos, aliquoties errâsse Patres, non diffitemur, homines enim erant, sicut nos.*

Erasmus in annot. ad cap. 2. Matth. pag. 13. *Solus Christus dictus est veritas, unus ille errore caruit. Adfuit Spiritus divinus & Cypriano, ut est probabile, & tamen quædam illius rejiciuntur ab Orthodoxis. Adfuit & Hieronymo, rejiciuntur & hujus nonnulla. Adfuit Augustino, atque ipse quædam sua recantavit.*

In annotat. Luc. 22. pag. 157. *Sunt qui, protinus contumeliam interpretentur, si quis à receptis autoribus discrepat, cùm hoc honoris nec ipsi postulent, imò contumeliosum fuerit opinor, si quis illos hominum more lapsos alicubi conetur contra veritatem tueri.*

In præfat. Hilarii operibus præfixa pag. 2. *An hoc agitur, ne quis putet, in veterum libris esse quicquam erroris? Atqui laterem, ut ajunt, laverit, quisquis istuc conetur. Hanc felicitatem Deus solis divinis voluminibus peculiarem esse voluit, alioqui nemo, quantumvis eruditus & oculatus, non labitur, non cæcutit alicubi, videlicet ut omnes meminerint, homines esse & à nobis cum delectu, cum judicio, simulque cum venia legantur ut homines.*

Ambros. Catharinus in libr. contra Cajetan. *Quocirca ille certè B. Augustino non placet, cui tam immoderatè placet Augustinus, ut nolit eum unquam à vero aberrâsse &c. Nolunt quidam ex nostris, ullum penitùs in B. Thomæ scriptis contineri errorem, admittere, sed lege latâ obligant seipsos ad defendendum indiscretè omnem illius doctrinam, in quo ipso vehementer B. Thomæ displicent, qui de se id existimari & hunc honorem sibi falsò tribui, quem sacris duntaxat debemus Prophetis, qui inspirante Spiritu DEI locuti sunt, nunquam voluit, & nunc tantò magis ab hoc immoderato zelo abhorret, quantò magis conjunctus est veritati.*

Melchior Canus libr. 7. Locorum cap. 3. num. 4. *An hoc agere Gelasius voluit, in veterum libris non esse quicquam erroris? Atqui laterem, ut ajunt, laverit quisquis isthuc conetur. Hanc siquidem felicitatem Deus in solis divinis voluminibus inesse voluit, quemadmodum Augustinus gravissimè ac verissimè tradidit. Cæteroqui nemo, quantumvis eruditus & sanctus, non interdum hallucinatur, non alicubi cæcutit, non quandoque labitur. Sanctus verò is fuit, qui credidit ab hæreticis baptizatos esse rebaptizandos. Sanctus fuit, qui in Christi corpore & sensum pœnæ & dolorem fuisse negavit. Sanctus fuit, qui in Chiliastarum dogma descendit. Sanctus fuit, qui viro, ob adulterii culpam uxorem repudianti, alterum matrimonium concessit. Sanctus fuit, qui animam hominis ex traduce esse putavit. Sanctus fuit, qui animam Ade*

ante corpus conditam fuisse opinatus est Sancti fuêre, qui Angelos multis ante corporeum mundum æternitatibus creatos esse existimarunt. Atque horum opuscula à Gelasio comprobata sunt. Hos ego tamen reverentiæ causâ propriis nominibus non appello. Malo enim antiquitati sanctitatique parcere, quàm otioso lectori facere satis. Legentur itaque à nobis Patres veteres, cum reverentia quidem, sed ut homines, cum delectu atque judicio. Quòd si quis aliter sapit, nec sanis consiliis acquiescit, hic jam non sanctorum religione, sed sui ipsius amore capitur, & sub veterum nomine novas opiniones invehere conatur.

Idem lib. 11. Locorum cap. 6. *Non omnia, quæ magni autores scripserunt, sunt undiq; perfecta. Nam & labuntur aliquando, ut ille ait, & oneri cedunt, & indulgent ingeniorum suorum voluptati, vulgoq; etiam interdum indulgent.*

Sixtus Senensis in præfatione lib. 5. Bibl. sanctæ pag. 328. quinque occasiones recenset, ex quibus factum, ut prisci Ecclesiarum Magistri nonnihil interdum à proposito veritatis scopo aberrârint. *Prima, quòd absque ullo prævio doctore intentatum antea iter aggressi sunt. Secunda, quòd innumera penè pro temporum, locorum ac personarum oportunitate dixerint, dictârint & scripserint. Tertia, quòd tanto veritatis ardore arserint, ut, dum unum errorem omni virium conatu destruere annituntur, sæpè in alterum oppositum errorem vel deciderint, vel decidisse quodammodo videantur. Quarta, quòd Ecclesia temporibus illis de his, quæ nunc damnata sunt, nondum quicquam aut in quæstionem vocâsset, aut statutâ determinatione definisset, & divinæ Scripturæ autoritas in utramque partem videretur ambigua. Quinta, quòd plurima Patrum scripta ab hæreticis fuerint olim pessimè tractata.*

Ibidem. *Nemo tam oculatus, qui non sæpè allucinari possit, quiq; aliquando non cæcutiat. Nam & quandoque bonus dormitat Homerus. Sunt & in pulcerrimis corporibus nævi quidam, nihilque est in rebus humanis omni ex parte beatum.*

Ibidem. *Lapsus aliquot, quod dissimulari nequeunt, in veterum libris extant.*

Ibidem adducit dictum Anshelmi in comm. 1. Epistol. ad Corinth. cap. 3. *In libris sanctorum Doctorum, quos authenticè legit Ecclesia, nonnunquam inveniuntur quædam prava, vel hæretica, non tamen pro his vel libri, vel eorum autores damnantur.*

Claudius Espensæus in Appendice Comm. ad Tit. in capite de libris suspectis. *Origenem propter eruditionem sic interdum legendum arbitror, inquit Hieronymus, ut Tertullianum, Arnobium, Apollinarium, & nonnullos Ecclesiasticos Scriptores Græcos, pariter & Latinos, ut eorum bona eligamus, contraria vitemus, quid trapezitis comparati sunt sacrarum literarum Studiosi, scientes quod bonum est retinere & à malo abstinere.*

Gregorius de Valentia tom. 3. Comment. in Thom. Disput. 1. q. 1. punct. 7. f. 294. 356. 359. concedit, *Patres potuisse errare, atque errâsse aliquando singulos.*

part. 8. Analys. pag. 319. *Patres scripserunt, ut homines, qui non ita fuerint Spiritu Dei præditi, sicut fuerunt scriptores Canonici, quiq; proinde in illis rebus, quæ suo tempore non adeò expressè erant de fide, errare interdum potuerunt.*

Villavincentius de ratione studii Theologici libr. 4. cap. 6. observat: *Pa-*

Palam est, Patres omnes quantumlibet insignes vitæ innocentiâ atq; eruditione, subinde verbo scriptoq; offendere.

Ibid. observ. 2. *Non propterea damnandos esse Patres, quòd erràrint aliquando, quia Deus fabris in domo sua operantibus libenter indulget, etiamsi non semper aurum vel gemmas, sed interdum quoq; fœnum & stipulas superstruant.*

Salmeron lib. 1. parte 3 Disp. 6. in Epist. Rom. *In Patribus legendis servanda videtur sententia Quintiliani, qui sic scribit lib. 10. Institut. cap. 1. Neque id statim legenti persuasum sit, omnia quæ magni autores dixerint, utique esse perfecta, Nam labuntur interdum & oneri cedunt & indulgent ingeniorum suorum voluptati. Summi sunt, homines tamen, acciditque lectoribus, dum quicquid apud ipsos reperiunt, dicendi legem putant, ut deteriora imitentur, id enim est facilius, ac se abundè similes putent, si vitia magnorum consequantur. Hæc ille (* Quintilianus *) prudenter & acutè.*

Disput. 51. in Epistolam ad Roman. *Quanquam sancti fuerint (Patres) tamen dum viverent, ut non excusamus eos à levibus culpis, ità nec à quibusdam erroribus vel nescientiis, præsertim cùm scriptum sit, diminuta sunt veritates à filiis hominum. Ut enim vitæ sanctitas neminem à peccato purgat, ità nullum ab erroris periculo vendicat. Quare Thomas quodl. 12. sanctos non fuisse semper à Spiritu directos docet.*

Disputatio 4. in Epistol. 2. Tim. *Nonnulla in Scriptis Patrum sunt minùs certa & constantis veritatis, quædam verò probabilia & interdum graviores lapsus de rebus, quæ suo tempore in Ecclesia nondum definitæ erant.*

Stapletonus in Relect. princip. fidei controv. 6. q. 4. art. 2. catalogum *errorum* ex Patribus recenset.

Baronius tom. 1. Annal. anno 34. n. 213. *Non omnes, qui loco Apostolorum successerunt, Episcopi, assecuti sunt sensum & intelligentiam Scripturarum &c. Nam sanctissimos Patres, quos Ecclesiæ Doctores ob illorum sublimem eruditionem meritò nominamus, quantumlibet eâ Spiritus sancti gratiâ præ cæteris imbutos esse liquat, in interpretatione Scripturarum non semper ac in omnibus Catholica Ecclesia sequitur.* (errant igitur alicubi, aliàs Ecclesia eos sequi teneretur.)

Idem Ann. 369. n. 24. tom. 4. Annal. post citata verba Hieronymi in Epist. ad Lætam. (*Athanasii Epistolas & Hilarii libros inoffenso decurrat pede, illorum delectetur ingeniis, in quorum libris pietas fidei nunquam vacillat, cæteros sic legat, ut magis judicet, quã sequatur*) subjicit. *Hæc sanctus Hieronymus, quoad sanam de Trinitate doctrinam, de qua vigebant inter Arianos & Catholicos controversiæ. Cæterùm cùm divinæ tantùm Scripturæ sit, nihil habere errorum, nec ipse Hilarius nævis caruit, ut illis, quos annotavit Claudianus Mamertus Episcopus Viennẽsis* (lib. 2. de statu animæ ad Sidon. Apollin.) *& alii discusserunt, atq; perperam alii secuti sunt. Duo n. hæc* (ait Claudinus) *veris adversa disserunt, unum quòd nihil incorporeum creatum dixit; aliud quòd nihil doloris Christum in passione sensisse. Cujus si vera passio non fuit, redemtio quoq; vera esse non potuit.*

Bellarminus lib. 3. de verbo Dei capite 3. §. De ipso. *Cùm literalis Scripturæ sensus modò sit simplex, modò figuratus, dubium in multis locis, an sensus verus sit simplex vel figuratus &c. Et ex hac causa in gravissimos errores aliquando nonnulli inciderunt.*

runt. Exemplo sit Origenes, qui propterea erravit, quòd, quæ accipienda erant simpliciter, accepit figuratè, ut Hieronymus docet in Epist. ad Pammachium de erroribus Johannis Hierosolymitani, ubi dicit, Origenem sic Paradisum terrestrem allegorizare, ut Historiæ auferat veritatem, dùm pro arboribus, Angelos; pro fluminibus, virtutes cœlestes intelligit; & tunicas pelliceas Adæ & Evæ corpora humana interpretatur, quasi antè peccatum sine corpore vixerint. Alii è contrario lapsi sunt, quòd simpliciter & propriè acceperint, quæ erant accipienda figuratè, ut Papias & qui eum secuti sunt, Justinus, Irenæus, Tertullianus, Lactantius, aliique nonnulli, qui quæ dicuntur Apocal. 20. de nova Hierusalem & mille annis, quibus regnaturi sunt sancti cum Christo, hîc in terris implenda existimaverunt.

Lib. ejusdem cap. 10. resp. ad 9. Quis neget, multos veterum Patrum habuisse excellenter donum interpretandi & fuisse spirituales? & tamen constat quosdam ex præcipuis eorum non leviter in quibusdam lapsos.

Lib. 4. de verbo Dei cap. 7. §. Ad hunc. Erraverunt aliqui Patrum in quibusdam dogmatibus.

Lib. de Laicis cap. 20. §. ad primam. Patrum errata non sunt hæreses, sed humani errores. Item. errores Patrum sunt errores extincti & mortui, qui nocere non possunt, nam error nocet, quamdiu defenditur pertinaciter. Patrum autem errores non fuerunt detecti, dùm Patres ipsi viverent, alioqui enim vel ipsi eos emendâssent, vel ab Ecclesia ejecti fuissent, sed post mortem eorum detecti notatique sunt & ab omnibus improbati, sicut etiam ab ipsis improbarentur si viverent.

Pererius in Genesin lib. 3. cap. 2. q. 5. Irenæus affirmat, se, quod de Paradiso tradit, à Presbyteris Asiæ, discipulis Apostolorum, accepisse, sed quid tùm postea? an ideò quodcunque ab istis Presbyteris proditum tanquam certum & indubitatum doctrinæ dogma haberi debet? nonne constat, istos ipsos Presbyteros, eodem Irenæo referente, quædam & falsa & divinis literis contraria docuisse?

Tannerus de judice controvers. hypoth. de Patribus 17. thes. 83. An fortàsse Sacrosancti Patres jam demortui, Patrumque monumenta judices erunt? Neque hoc, tùm quia non minùs aliquando de Patrum, quàm de Scripturæ sententia propter ambiguitatem & obscuritatem dubitari potest, tùm quia singuli Patres fallere possunt. Omnia monumenta vel non extant, vel dubiæ fidei esse possunt.

Pazmannus lib. 8. Hodegi cap. 5. fatetur, privatos Ecclesiæ Doctores, Origenem, Cyprianum &c. errare posse, ac proinde fidem nostram non ita ipsis alligatam esse, ut nobis in nullo ab ipsis discedere liceat, universalem autem Doctorum Ecclesiæ sententiam semper esse honorabilem.

Maphæus Vegius de perfect. relig. f. 93. Nullus est in hac carne, qui velut homo falli non possit, ut ille interdum, qui acrioris ingenii, scientiæq; majoris est, falsum aliquid mente concipiat.

Maldonatus in comm. Johan. 13. v. 10. differens de Chrysostomi & Theophylacti sententia, quòd ante effusionem sanguinis Christi non potuerint remitti peccata, subjungit. In magnis etiam autoribus magni sæpè latent scopuli, quos vitare lector debet.

4. Quòd ipsimet Pontificii multis, etiã præclarissimis Ecclesiæ veteris doctoribus & Historicis in specie errores quos-

quosdam tribuunt, vel certè autoritatem ac fidem eorum elevant.

Primò, de *Justino Martyre* scribit Bellarm. lib. 3. de verbo Dei cap. 3. quòd in *errorem lapsus fuerit, statuendo ea, quæ de nova Hierosolyma & mille annis, quibus regnaturi sunt Sancti cum Christo, prædicta sunt, hîc in terris implenda esse.*

Lib. 1. de beat. sanct. cap. 6. §. S. Antonius. *Justini sententiam*, (quòd Dæmones igni sempiterno tradendi, nondum tamen traditi) *non video, quo pacto ab errore possimus defendere.*

Secundò, *Irenæum* utrobique cum *Justino* conjungit ac eidem errori ipsum implicitum fuisse agnoscit.

Tertiò, de *Tertulliano* sic scribit.

Libr. 1. de Christo cap. 9. *Tertulliani in dogmatibus parva est autoritas, cùm sit manifestus hæreticus.*

Lib. 4. de Pontifice Rom. cap. 8. resp. ad 6. *Non est omninò fides habenda Tertulliano, quandoquidem ipse Montanista erat.*

Lib. 1. de beat. sanct. cap. 1. §. 2. *Primus ex hæreticis, qui asseruit, animas omnes, quantumvis sanctorum hominum, usque ad ultimum diem judicii servari in quibusdam abditis receptaculis, ubi nec Deum videant, nec beatæ dici possint, nisi in spe, fuit Tertullianus.*

Lib. ejusd. cap. 5. §. ultimo. *Tertullianus fuit hæresiarcha.*

Lib. de Confirmatione cap. 1. §. At nullus. *Tertullianus in ultima ætate fuit Montanista.*

Lib. 3. de Eucharist. cap. 6. §. Ac de Tertulliano. *Tertulliani autoritas non est magnifacienda, cùm constet eum, ut Hieronymus loquitur, hominem Ecclesiæ non fuisse:*

Lib. 1. de Indulgent. capite 3. §. Illud quoque. *Tertullianus hoc scripsit* (si peccator es, quomodo oleum faculæ tuæ sufficere & tibi & mihi poterit?) *postquam hæreticus esse cœpit, nec ejus ratio est solida.*

Lib. de matrimonio cap. 9. §. Sed hæc. *Fuit antiquus error Tertulliani, secundas nuptias non esse licitas.*

Lib. 5. de grat. & lib. arbitrio cap. 26. §. At non meretur. *Si solus hæc diceret Tertullianus, nullam ei fidem haberemus, ut qui propriam sectam instituerit.*

Lib. 1. de bonis operibus cap. 5. §. 1. *Tertulliano, ut ait Hilarius can. 5. in Matth. consequens error abstulit autoritatem.*

Lib. 2. de bonis operibus cap. 9. §. 8. *Mirum est, cur Chemnitius malit doctrinam Ecclesiæ Catholicæ colligere ex Tertulliano hoste Catholicorum, quàm ex Epiphanio, aliisque Patribus verè Catholicis.*

Ibidem §. 9. *mendacia sunt ac calumniæ, quòd Tertullianus dicit à Catholicis prohiberi leges jejuniorum, prohiberi aridos cibos tempore jejunii &c.* Idem repetit cap. 13.

Lib. de Script. Eccles. in cap. de Tertulliano. *Tertulliani libri cum judicio legendi sunt, non illi tantùm, quos, Hieronymo teste, contra Ecclesiam scripsit, sed etiam liber adversus Praxeam, liber de anima, liber adversus Hermogenem, liber de carne Christi & liber de pœnitentia. In his enim propositiones non paucæ vel erroneæ, vel certè suspectæ occurrunt.*

Alphonsus de Castro lib. 2. adv. hæreses verbo Anima hæresi 6. *Tertullianus sensit, animas hominum pessimas post mortem converti in Dæmonas.*

Baronius Ann. 201. n. 11. de eo scribit, quòd *Proclus ipsum de calice aureo Babylo-*

bylonis sitientem potaverit, quo mox redditus ebrius furere cœperit, inque Catholicos invehi postea nunquam destiterit.

Num. 13. *Quòd in credendo magnâ animi facilitate præditus fuerit, adeò ut quæcunq; muliercula se aliquid secundùm visum accepisse diceret, mox tantam illi præstaret fidem, ut, cùm alioqui eruditissimus esset, omnem illi postbaberet doctrinarum veritatem.*

Hardingus detect. 238. Tertullianum vocat *hæreticum.*

Azorius tom. 1. moral. lib. 8. cap. 16. vocat eum *autorem hæreticum.*

Maldonatus in Matth. 8. v. 9. *Tertullianum & alios, quos hæreticos fuisse scimus, quandoq; citamus.*

In Matth. 10. v. 23. *Tertulliani sententia, qui nunquam fugere licere ulli Christiano existimavit, meritò damnata est.* In Matth. 16. v. 19. dicit eum *Calvinistarum similem.*

Quartò, de *Clemente Alexandrino.*

Bellarminus lib. 1. de verbo Dei capite ult. scribit, *eum deceptum fuisse in eo, quòd lib. 1. Stromat. Christum trigesimo ætatis anno passum docuerit.*

Lib. 4. de Christo cap. ult. *opinionem ejus, quòd Christus descenderit ad inferos, ut prædicaret captivis conversionem, improbabilem esse* dicit *& rejiciendam.*

Lib. de Scriptor. Ecclesiasticis p. 79. *Non desunt in hoc autore sententiæ aliquæ, quæ errorem sapiunt, utrum autem illæ ab hæreticis insertæ sint, ut aliqui piè credunt, an autori more humano exciderint, ignoramus.*

Quintò, *de Origene.*

Thomas p. 1. q. 34. art. 1. *Origenes fons est Arianorum.*

c. Sanè caus. 24. q. 2. *Origenes, etiam post mortem, à Vigilio, Episc. Rom. excommunicatus fuit.*

Trithemius in catal. script. Eccles. tit. Theophilus. *Theophilus Episcopus Alexandrinus cùm argueretur, quòd Origenem legerit, respondit, se eum legere, ut bonum quod esset exciperet, & quod malum esset respueret.*

Alphonsus à Castro libr. 2. advers. hæres. tit. Adam err. 2. *Johannes Picus Mirandulanus, vir non minùs pius quàm doctus & eloquens, inter multas conclusiones, quas disputandas ac defendendas Romæ suscepit tempore Innocentii Papæ hujus nominis octavi, hanc unam miscuit. Magis pium est credere, Origenem fuisse salvum, quàm damnatum. Quam conclusionem, cùm aliqui, velut hæreticam, cum aliis duodecim explodere vellent, pro hujus & aliarum duodecim defensione luculentam composuit Apologiam.* (Romæ igitur à quibusdam hæreticum fuit judicatum, Origenem non habere pro hæretico.)

Sixtus Senensis libr. 5. Biblioth. annot. 159. pag. 385. *Origenes comment. in Psal. 15. asseruit, sanctos viros, cùm ad virtutum veniant summitatem, ne in nocte quidem ea pati, quæ hominum sunt, nec cogitatione vitiorum aliquâ titillari. Hieronymus dicit, hunc unum esse ex fontibus, unde Pelagiani errorem suum hauserunt, docentes, hominem fieri posse* ἀναμάρτητον *impeccabilem, seu absq; peccato.*

Claudius Espensæus in appendic. comment. Epist. ad Titum, in cap. de lect. libr. suspect. *De Origenis libris non minores, quàm de dogmatibus turbas excitavit antiquitas, multa sanè non sana, adeoq; manifestè insana effutivit.*

Melchior Canus libr. 7. Locorum

Theol. cap. 3. n. 11. citat & approbat judicium Vincentii Lirinensis de Origine in libr. adv. profan. vocum novitates cap. 23. p. 48. quod sic habet. *Hic Origenes tantus ac talis cùm gratiâ Dei insolentiùs abutitur, dum ingenio suo nimiùm indulget, sibiq; satis credit, cùm parvi pendit antiquam Christianæ religionis simplicitatem, dum se plus cunctis sapere præsumit, dum Ecclesiasticas traditiones & veterum Magisteria contemnens, quædam Scripturarum capitula novo more interpretatur, meruit, ut de se quoq; Ecclesia diceret. Si surrexerit in medio tui Propheta, non audies verba illius Prophetæ, quia tentat vos Dominus.*

Toletus in comm. Rom. 1. v. 4. *Origenes vult Paulum propter prævisa merita electū fuisse Apostolum, doctrina non probanda, quam ipse Paulus rejicit.*

Salmeron tom. 3. tractat. 43. ad argumentum, *quòd Origenes homil. 17. in Luc. Mariæ Virgini peccatum dubitationis tribuat,* excipit. *Non est mirandum, id dixisse Origenem, cùm sciamus in multis aliis Sacerdotibus* (dogmatibus) *turpiter hallucinatum fuisse, ut quòd Christus passus est pro Angelis & sideribus, animamq; ejus in cœlo priùs beatam fuisse & adhuc peccata nostra lugere & Spiritus sancti ab ipso facti factorem esse.*

Idem tom. 13. lib. 1. prooem. in Epist. Pauli p. 1. Disp. 19. adducit dictum Hieronymi in Epist. ad Minerium & Alexandrum, ubi de Origine sic scribit. *Ego & in adolescentia & in extrema ætate profiteor, Origenem & Eusebium Cæsariensem viros esse doctissimos, sed errâsse in dogmatum veritate.* Item ejusdem Hieronymi dictum in Epistol. ad Pammachium & Oceanum. *Laudavi Origenem interpretem, non dogmatistam; ingenium, non fidem; Philosophum, non Apostolum &c. Credite experto, quasi Christianus loquor. Venenata sunt illius dogmata, aliena à Scripturis sanctis, vim Scripturis facientia. Est ergò Origenes, ut ubi bene, nemo meliùs; & ubi malè, nemo peiùs scripsisse videatur.* Adducit etiam canonem 11. quintæ Synodi Universalis. *Si quis non anathematizat Arium, Eunomium, Macedonium, Apollinarem, Nestorium, Eutychen & Origenem cum impiis eorum scriptis & omnes alios hæreticos, qui condemnati sunt & anathematizati à sancta Dei Catholica & Apostolica Ecclesia, vel prædictis sanctis quatuor Conciliis, sed & eos, qui similiter cum prædictis hæreticis sapuerunt, aut sapere noscuntur, usq; in finem permanserunt in propria impietate, anathema sit.*

Baronius Ann. 256. n. 40. *Miratus sum vehementer, post damnationem Origenis ab Anastasio Pontificiâ autoritate inflictam, post ejusdem reprobationem in 6. Synodo pronunciatam, post tot antiquorum Patrum in idipsum conspirantes sententias adhuc recentiores quosdam ausos esse pro eodem novas edere Apologias & autoritate totius Ecclesiæ Catholicæ judicatas controversias denuò temerè excitare, quod visus fecisse haud pridem Sixtus Senensis &c.*

Petrus à Soto Defens. Cathol. p. 202. scribit, *Origenem ab Ecclesia esse damnatum.*

Bellarminus lib. 3. de Roman. Pontific. capite 12. §. Hanc sententiam. *Origenes possibilem esse credidit hanc sententiam (Antichristum quidem futurum verum hominem, sed simul etiam Diabolum per incarnationem Diaboli)* quippe qui *tomo 5. in Job. asseruit, aliquot Angelos verè esse incarnatos. Sed sine dubio erronea est.*

Lib.

Lib. 4. de Eccleſ. cap. 9. hæreſi 3. *Origenis hæreſis fuit, perdidiſſe Adamum imaginem Dei, ad quam creatus fuerat.* Item *Origenis fuit error, infernum nihil eſſe, niſi conſcientiæ horrorem.*

Lib. 1. de purgat. cap. 5. §. Reſpondent Græci. *Origenis hæreſis docet, pœnas gehennæ non eſſe æternas.*

Libr. 1. de purgat. cap. 1. §. Secundus error. *Origenis error fuit, omnes malos tam Dæmones quàm homines tandem inferno penitus evacuato ſalvandos & proinde omnes pœnas poſt hanc vitam eſſe purgatorias.*

Ibidem. *Origenes ſine ulla excuſatione aut commoda explicatione tenuit, purgari debere tam bonos quàm malos, uno Chriſto excepto, poſt hanc vitam.*

Lib. ejuſd. cap. 6. §. Quarta. *Origenes falsò ſtatuit, infernum & purgatorium animæ nihil aliud eſſe præter conſcientiam accuſantem & punientem peccata.*

Lib ejuſd. cap. 8. §. Septimum eſt. *In Prato ſpirituali, quod citatur à VII. Synodo & à Johanne Diacono lib. 2. cap. 45. vita Gregorii narratur alia revelatio, quâ Origenes viſus eſt in gehenna ignis cum Ario & Neſtorio. Et quinta Synodus cap. 11. dicit anathema Origeni, ſicut Ario & Neſtorio.*

Libr. de matrim. cap. 5. §. Alterum. *Origenes tantæ autoritatis non eſt in Eccleſia, ut ejus ſententia neceſſariò approbanda ſit.*

Lib. de gratia primi hominis cap. 10. §. Accedant. *Sententia Origenis, de Paradiſo ſpirituali & allegorico, eſt planè erronea, pugnans cum orthodoxa fide.*

Cap. 11. §. Platonicum. *Origenes tuetur Platonicum errorem, quòd animæ omnes ſimul unà cum Angelis creatæ.*

Ribera in prooem. ſuper Malach. *Origenes, homo, ut ex ejus ſcriptis perſpicitur, audax & temerarius, adeoq; ſuorum errorum pertinax amator, ut quicquid in mentem venerit, aptumq; judicet, cótinuò ſpretâ Eccleſiæ totius autoritate & religioſarum aurium offenſione quaſi magnum aliquod & à Spiritu ſancto traditum myſterium monumentis mandet literarum, neq; aliam regulam adhibeat, niſi judicium ſuum.*

Ibid. *De Origine meritò dictum eſt, quod refert Caſſiodorus in Inſtit. div. lection. ubi bene, nemo meliùs; ubi male, nemo peiùs. Feliciter excogitat, acutè comprobat, apertiſſimè eloquitur, & paucis verbis theſauros aperit Scripturarum, lectorem tamen requirit prudentem & ſobrium, ut ſciat, quemadmodum Hieronymus ſcribit ad Avitum, in eo deteſtanda eſſe quàmplurima & juxta ſermonem Domini inter ſcorpiones & colubros incedendũ. Nam, cùm ille plenus fuerit erroribus quàmplurimis, quos Eccleſia Catholica ſemper deteſtata eſt, quomodo potuit non eos paſſim in ſcriptis ſuis effutire?*

Ibid. *Arii patrem & aliarum hæreſium radicem* ex Epiphanio eum vocat, & adducit decretum Martini I. in Concilio 105. Epiſcoporum can. 18. *Si quis ſecundùm ſanctos Patres conſonanter nobiſcum eadem credens non reſpuit & anathematizat animo & ore nefandiſſimos hæreticos cũ omnib. impiis eorum ſcriptis, uſq; ad unum apicem &c. Dicimus autem Sabellium, Arium, Eunomium, Marcedonium, Apollinarem, Origenem, Didymum &c. hujusmodi ſit condemnatus.*

Concludit tandem. *Hæc ego multis in eorum gratiam dixi, qui pio quidem ſenſu, ſed non ſecundùm ſcientiam Origenem defendunt & inter orthodoxos numerant, ægrèque ferunt, ſi hæreticum dici audiant.*

Benedictus Justinianus in capite 8. Roman. v. 2. scribit, *Origenem extra rem philosophari.*

Gretserus lib. 2. de jure & more prohib. libros noxios cap. 10. *Fuit Origenes olim in veteribus Synodis damnatus, & Gelasius Pontifex Tertullianum & Origenem, etsi Patres valde antiquos, lege latâ manibus Orthodoxorum excussit.*

Maldonatus in Johan. 1. v. 3. *Origenes quasi Arianorum & Eunomianorum pater fuit.*

Sextò, *de Cypriano.*

Bellarminus lib 4. de verbo Dei cap. 11. §. profert, cùm urgetur dicto Cypriani contra necessitatem traditionum, respondet hoc modo. *Cyprianus hoc dixit, cùm suum errorem defendere vellet.*

Lib. 4. de Rom. Pont. cap. 7. §. Et per hoc &c. cùm urgetur dicto Cypriani contra cathedram Romanam prolato, respondet. *Omninò peccavit Cyprianus non obediendo Romano Pontifici &c. ex ignorantia lapsus putabat Pontificem perniciosè errare.*

Salmeron Disp. 51. in Epistol. Rom. tom. 13. pag. 474. *Cyprianus cum tribus Conciliis Carthaginensibus tradit, baptizatos ab hæreticis rebaptizandos. Et quanquam Cyprianus, Augustinus, Damascenus &c. sancti fuerint, tamen dum viverent, non excusamus eos à quibusdam erroribus vel nescientiis.*

Harding. in defens. Apol. pag. 172. *Cyprianus eâ locutione,* (quòd, si veritas deficiat in quodam puncto, debeamus redire ad originale nostri Domini & traditionem Evangelii) *utitur in malâ causâ & ideò ipse defendens falsitatem ad eadem diverticula coactus est, ad quæ hæretici coguntur.*

Septimò, de *Dorotheo Tyri Episcopo.*

Baronius Ann. 45. num. 44. *Dorotheus in sua Synopsi multa consarcinavit mendacia.*

Ann. 58 n. 56. *Dorothei fides improbatur in multis.*

Gualterius in Chronol. sect. 3. p. 224. *In Synopsi Dorothei sunt quædam castigatione digna.*

Bellarminus libr. de Script. Eccles. *Synopsis Dorothei plena est fabulis, ut patet ex illis, quæ scribit de vita Abdiæ, Jonæ, Esaiæ, Jeremiæ & Elisæi.* Item *in vita Jacobi Alphæi & Clementis. Numerantur ab eo inter 72. Christi discipulos omnes, qui à Paulo Apostolo nominantur, etiamsi Ethnici fuerint vel fœminæ, & illos omnes non solùm discipulos Domini sed etiam Episcopos facit.* Idem tamen lib. 2. de Rom. Pont. cap. 4. ex hac Synopsi argumentum ducit pro stabiliendo *Petri primatu.)*

Octavò, *de Lactantio.*

Bellarminus libr. 1. de beat. sanctor. cap. 5. §. ultimo. *Lactantius in plurimos errores lapsus est, præsertim circa futurum seculum, cùm esset magis librorum Ciceronis, quàm Scripturarum sanctarum peritus.*

Lib. 2. de reliq. sanctor. cap. 5. §. Nomen. *Lactantius statuit, omnem veram imaginem dici posse simulachrum. Verius tamen est, quod alii dicunt &c.*

Antonius Raud. in Indice errorum Lactantii propositionem illam Lactantii lib. 6. Instit. cap. 66. *Mentis suæ compos putandus non est, qui autori ac datori luminis, candelarum ac cereorum lumen offert munere,* inter errores ejus numerat, causamque gentilium, quos Lactantius ibidem

dem perstringit, contra Christianum Doctorem defendit.

Nonò, de *Eusebio Cæsariensi.*

Johannes Picus Mirandul. in Apol. q. 6. adducit & approbat dictum Hieronymi lib. 1. adv. Ruffin. *Eusebius Cæsariensis Episcopus, Arianæ quondam signifer factionis sex libros pro Origene scripsit &c.*

Melchior Canus lib. 11. Locorum p. 338. *In Historia Eusebii refellenda Gelasius, ut mihi videtur, singulari prudentiâ usus est.*

Lib. 7. Locor. cap. 3. n. 7. vocat eum *Arii fautorem certissimum.*

Bellarminus lib. 1. de Christo cap. 9. §. Ad Irenæum. *Tertulliani & Eusebii in dogmatibus parva est autoritas, sunt enim manifesti hæretici.*

Lib. de Laicis cap. 20. §. At contra. *Ecclesia tolerat libros veterum hæreticorum, ut Origenis, Tertulliani, Eusebii, Pelagii.*

Ibidem §. Ad illud. *Origenis, Tertulliani, Eusebii, Pelagii libri permittuntur, quia hæreses illæ sunt extinctæ & libri prosunt propter antiquitatem.*

Lib. de Scriptor. Ecclesf. p. 105. *Mirum est, cur aliqui moderni Eusebium hunc tanto ardore defendere velint.*

Costerius contra Grevinck. cap. 8. m. 9. vocat eum *hæreticum Arianum.*

Baronius in præfat. Annal. ad Lectorem. *Eusebius Arianismo semel male imbutus, tametsi fidelis in cæteris habeatur, cum in his, quæ spectant ad dogmata Arianorum, tum etiam in rebus gestis Constantini Augusti, cujus vitam in gratiam Constantii Augusti Arianorum patroni conscripsit, multa mentitus est.*

Ann. 324. num. 47. de loco & tempore Baptismi Constantini agens, asserit, *Eusebium esse mentitum.*

Idem tom. 3. Ann. 340. §. 40. *Arianæ factionis signiferum, propugnatorem apertissimum & inter Arianos facilè principem, eum vocat, cujus etiam memoriam adeò execrata sit Nicena Synodus 2. ut planè eum jam defendere velle, nihil aliud existimandum sit, quàm Ecclesiam Catholicam impugnare.*

Decimò, de *Basilio.*

Bellarminus lib. 2. de verbo Dei capite 2. §. 2. *Basilius sentire videtur, Scripturam sacram universam periisse tempore Babylonicæ captivitatis ac deinde ab Esdra rursum reparatam. Hæc opinio improbabilis nobis videtur.*

Undecimò, de *Epiphanio.*

Bellarminus lib. 2. de verbo Dei capite 6. §. Præterea. *Non est æquum, unum Epiphanium omnibus aliis anteponere, vel non legit Aristæum, sed aliis referentibus credidit, vel cùm hæc scriberet, memoriâ lapsus est.*

Idem lib. 1. de sanct. beatitud. cap. 6. §. Antonius. *Epiphanii sententiam, (quòd Dæmones non modò damnationem suam ignoraverint, sed etiam salutem per Christi adventum speraverint, sed cùm viderent, nihil à Christo pro Dæmonibus fieri, tum demum de salute desperaverint & per hæreticos Deum blasphemare cœperint,) non video quo pacto ab errore possimus defendere?*

Quando objicitur factum Epiphanii auferentis velum, in quo erat imago Christi in loco sacro, respondet

Sixtus Senensis lib. 5. Biblioth. annotat. 247. *Una hirundo non facit ver.*

Salmeron in comm. 1. Joh. 5. Disp. 32. circa fin. *Potest quis sanctus zelo Dei percitus errare in aliquo facto.*

Gregorius de Valentia Apolog. de idololatr. lib. 2. cap. 7. in resp. ad Epiphan-

phan. p. 719. *Si vel maximè exploratum sit factum Epiphanii de velo abscisso, tamen apud nos Ecclesiæ autoritas plus ponderis habet.*

Duodecimò, de *Ambrosio.*

Erasmus in annot. Gal. 2. pag 399. *Si rejiciendi sunt, in quorum libris inveniuntur hæretica, fortaßis rejicientur & Cyprianus & Ambrosius.*

Decimotertiò, de *Philastrio.*

Alphonsus de Castro lib. 2. adv. hæres. verbo Anima, hær. 2. & ex eo Bellarm. de script. Eccles. p. 147. monent, *multa ab eo inter hæreses numerari, quæ verè hæreses non sunt.*

Idem Bellarmin. lib. 4. de amiss. grat. cap. 11. *Philastrius parùm consideratè locutus est in eo, quòd catalogo hæreticorum annumeravit eos, qui censent, spiraculum vitæ esse animam rationalem & non potiùs gratiam Spiritus sancti.*

Estius in præfat. Comm. Epistol. ad Hebr. p. 384. *Frequens est Philastrio, ut inter hæses numeret errores qualescunque, atque interdum, pace tanti viri dictum sit, non errores, sed veritates.* (Desumta hæc sunt ex August. in prologo libri ad QuodvultDeum de hæresibus.)

Decimò quartò, de *Amphilochio.*

Salmeron tom. 3. tract. 43. pag. 394. quando ipsi opponitur dictum Amphilochii homil. de occursu Domini, quòd per *gladium transeuntem animam Mariæ intelligatur gladius dubitationis*, respondet. *Amphilochius amplectitur hanc interpretationem. Sed Simeon Metaphrastes libr. de ortu & educat. Deiparæ dicit, eam non esse consentaneam veritati & Mariâ indignam esse fatetur.*

Decimò quintò, de *Hieronymo.*

Erasmus in annot. Matth. 26. pag. 80. *Hieronymum, ut fateor fuisse virum summâ doctrinâ, pari eloquentiâ, incomparabili sanctimoniâ, ita hominem fuisse non possum diffiteri.*

Idem in annot. ad Tit. 2. p. 487. *Quicquid potest ad virginitatem torquet, non sine suspicione, nec sine calumnia.*

In lib. adv. Piggium. *Hieronymus fervido quodam affectu ita interdum rapiebatur in admirationem virginitatis, ut piis viris videatur lædere matrimonium. Sit hoc vanum, nisi in Hieronymi scriptis inveniantur ea verba, quæ sunt apud Tertullianum eo nomine damnata.*

Alphonsus de Castro lib. 6. adv. hæres. tit. Episcopus. *Non vereor fateri, Hieronymum hac in parte erràsse &c. Ego certè doctrinam Hieronymi summè extollo, ejus sanctitatem maximè veneror, sic tamen, ut putem, eum hominem fuisse, qui cùm hic ageret, falli potuit. Nec mirari quisquam debet, quòd Hieronymus, vir alioqui doctißimus, sic deceptus fuerit, quoniam quandoque bonus dormitat Homerus.*

Eccius in Enchirid. capite de venerat. sanctorum respons. ad 7. *Cùm Canon de sacris libris editus sit in Concilio Milevitano, fortè non pervenit ad Hieronymum.* (At hæc fuisset crassa ignorantia, nescire, quid in Concilio publico definitum.)

Ludovicus Vives in comm. lib. 16. de civitate Dei, capite 34. *Hieronymus non modò secundas nuptias abominatur, sed primas etiam parùm probat contra Jovinianum disputans, homo celebs & conjugio parùm æquus.*

Sixtus

Sixtus Senensis lib. 5. Bibl. annotat. 155. *Hieronymum quæstioni non satisfecisse* dicit.

Lib. 6. Bibl. annot. 324. *errâsse Hieronymum*, quando *Presbyterum Episcopo parem facit.*

Lib. 8. Bibl. hæres. 11. *Hieronymi verba* (quòd Esther & Tobias non sint libri Canonici) *non sunt prorsus vera.*

Gilb. Genebrardus in comm. Ps. singulis ferè versibus Hieronymum perstringit, quam ob causam *severitatis* arguitur à Lorino in Ps. 126. v. 4.

Melchior Canus lib. 2. Locor. cap. 11. *Nec enim verum est, Ecclesiæ regulam esse Hieronymum.*

Laurent. Arturus lib. 3. Apolog. cap. 25. *Hieronymus erravit, cùm scripsit, Episcoporum ordinem in schismatis remedium non divino, sed humano jure institutum esse.*

Bellarminus lib. 1. de Rom. Pont. cap. 8. §. Respondeo. *Videtur Hieronymus reverâ in ea opinione fuisse, quòd iidem sint Presbyteri & Episcopi, quæ falsa est, & refelletur suo loco.*

Lib. 3. de Ecclesia cap. 16. *Hieronymus deceptus est.*

Lib. 1. de Clericis cap. 15. *Hieronymus sibi non constat.*

Lib. 2. de Monach. cap. 9. *memoria lapsum*;

Lib. 2. de purgat. cap. 1. *errorem* ipsi tribuit.

Baronius tom. 1. annal. ann. 69. de *tempore Martyrii Petrini & Paulini eum in manifestum errorem lapsum esse* dicit.

Ann. 51. n. 8. de *tempore Concilii Hierosolymitani errâsse*;

Ann. 62. n. 52. *de receptione Epistolæ ad Hebræos à Latinis recusatâ errâsse.*

Mich. Medina referente Gregorio de Valent. libr. de Episcop. & Presbyt. differ. cap. 3. & Sixto Senensi lib. 6. Biblioth. annot. 324.

Hieronymus hac in re, (quòd iidem sint Presbyteri cum Episcopis) cum Aërianis hæreticis sensit.

Decimò sextò, de *Gregorio Nysseno.*

Possevinus in Apparatu sacro in verbo, Gregorius Nyssenus. *Quòd Nyssenus in cap. 1. Gen. putaverit unà cum Augustino in idē caput, Chrysostomo & Procopio in Gen. cap. 4. Euthymio in Psalm. 50. Damasceno lib. 2. de fide cap. 11. Si Adam non peccâsset, non fuisse futurum coitum, S. Thomas p. 1. q. 98. art. 2. refutat, quod & Sixtus Senensis facit.*

Lorinus Jesuita in cap. 13. Act. v. 30. *Mirum est, potuisse venire in mentem tanto viro Gregorio Nysseno, ut ad exactè assignandum spacium trium dierum, quibus Christus fuit in sepulchro, affirmaret libr. 1. de resurr. Christi, Christum mortuum esse feriâ 5. in Cœna, quando exhibuit carnem & sanguinem discipulis, sub panis vinique speciebus, ita ut tunc separata sit anima à corpore & prævenerit ipse mortem, quam illaturus erat inimicus, licet non apparuerit tunc mortuus. Nam Christus post cœnam passus est tristitiam usque ad mortem & agoniam, pertulit tormenta, Spiritum Patri commendavit. Taceo, quòd ibidem computat pro duplici nocte dieq; parasceven ob tenebras, quæ diei lucem bipartitò secuerant.* (quo tamen Nysseni loco Bellarminus libr. 1. de Missa capite 12. utitur.)

Decimò septimò, de *Ruffino.*

Bellarminus lib. de script. Eccles. capite 4. in Ruffino. *Meritò erroris accusatur à Gelasio.*

Bailius

Bailius Jesuita in Catech. Controvers. tract. 1. q. 13. in Appendice. *Abstineant Reformati à Symbolo Ruffini (in quo cum eis de canone consentit) cùm fuerit Origenista & in multis offenderit, quod ei exprobrat Hieronymus.* Quando objicitur Pontificiis, *Ruffinum idem nobiscum sentire de canone*, respondet Melchior Canus lib. 2. Locorum cap. 10. *ipsum traditionem Patrum ignoràsse.*

Quando ipsis objicitur, quòd Ruffinus canonem sextum Concilii Niceni sic exponat, ut *primatus Pontificis* labefactetur, audire cogitur à Bellarmin. libr. 2. de Roman. Pontific. capit. 13. §. Observandum &c. *Hæc expositio est falsa.*

Decimò octavò, de *Prudentio.*

Victor Giselinus (cujus laborem in editione operum Prudentii cæteris omnibus præferendum statuit Possevinus in Apparatu sacro in verbo Prudentius) in illa verba Prudentii. *Saltem mirificos incendia lenta vapores Exhalent*, quibus fingitur de beatitudine incertus infernum non deprecari, sed tantùm infernalium pœnarum mitigationem quærere, sic commentatur. *Itane ô Prudenti tam abjecto quempiam esse animo? aliud certè nobis spondent suaves illæ Evangelii voces, siquidem propositis divinæ gratiæ obtinendæ instrumentis strictè imperant, vocationem nostram certam faciamus, certòque & indubitatò æternæ vitæ gloriam expectemus, docentque è contra infernum, ignem aut gravius supplicium deprecari, servorum esse semper metuentium ac penè desperantium, cùm Christus onus suum dixerit esse leve & jugum suave, nullaque nunc condemnatio sit his, qui in Christo Jesu ambulant, utpote qui factus sit nobis justitia, sapientia, sanctificatio & redemtio.*

Decinò nonò, de *Chrysostomo.*

Salmeron Disput. 51. in Epist. ad Roman. *Si verba illa, quòd Christus Naturam humanam de peccatrice habeat, verè sunt Chrysostomi, cum bonâ pace & gratiâ tanti viri respuenda sunt.*

Sixtus Senensis libr. 6. Bibl. ann. 51. *Chrysostomus homil. 37. in Matth. videtur opinari, quòd gentilibus & Judæis, ante Christi adventum bene viventibus, nulla in Christum fides, nulla Christi cognitio, necessaria fuerit ad salutem. Rursus in concione prima de Lazaro indicat, justos, qui Evangelicæ prædicationis tempus præcesserunt, nullam habuisse fidem futuræ resurrectionis &c.* (Sixtus eum excusat, quòd *locutus fuerit de fide explicita*, sed ne sic quidem verba Chrysostomi scrupulo carent.)

Maldonatus in cap. 6. Joh. *Caveat lector, si Chrysostomum in hunc locum legat, ne in Pelagianorum hæresin incidat.*

Bellarminus libro 2. de Missa capite 10. §. Ad illud &c. *Ad illud, quòd Chrysostomus dicit, melius esse non interesse sacrificio quàm interesse & non communicare, dico, Chrysostomum, ut quædam alia, per excessum ita esse locutum.*

Suarez in Thom. part. 3. q. 27. artic. 3. Disput. 4. §. 4. *Respondendum est, Chrysostomum & qui eum secuti sunt, modum excessisse, & est eorum sententia erronea.*

Pererius in comment. super Genesin Disp. 6. num. 33. *Chrysostomus in Psal. 13. Non est qui faciat bonum &c. Christo crucifixo, inquit, discipuli fugerunt, Petrus negavit, Mariæ animam gladius dubitationis pervasit. Similis est Origenis sententia homil. 40*

in Gen. nec probabilis. Chrysostomus pietatis & veritatis terminos excessit.

Vigesimò, de *Autore imperfecti operis.*

Baronius ann. 407. n. 11. dicit, *eum esse certum hæreticum, hæreticorumque deterrimum.*

Possevinus in Apparatu sacro tom. 1. p. 855. *eum scatere hæresibus Arianorum, Manichæorum, Montanistarum, Armenorum, Donatistarum.*

Sixtus Senensis lib. 4. Biblioth. p. 261. *Hæretica dogmata toti passim operi inspersa, palam arguunt eundem fuisse hæreticum, non uni tantùm sectæ addictum, sed variis Montani, Manichæi, Arii, Donati ac Pelagii hæresibus implicitũ, & propter eas hæreses meritò ab Ecclesia damnatum & à Paulo IV. Papa in catalogo Scriptorum suspectæ fidei annumeratum.* (Hæc ex aliorum Pontificiorum sententia recenset, ex sua sententia subjicit p. 263. *opus esse disertum, doctum & dignum, quod assiduè legatur, si tamen priùs diligentissimè expurgatum fuerit ab erroribus.*)

Maldonatus Matth. 8. v. 9. *Autor imperfecti operis est homo, ut ex multis locis commentariorum ipsius manifestum, Arianus. Nec omninò citaremus eum, nisi & antiquitas & eruditio & subtilitas interpretandi eam autoritatem ipsi tribuissent, ut etiam hæreticus à Catholicis citari possit.*

Gualterius in Chronolog. sec. 5. pag. 356. *Opus illud multis Arianorum erroribus conspersum.*

Vigesimò primò, de *Augustino.*

Facultas Parisiensis contra Lutherum artic. 2. Augustini autoritatem rejicit. *Determinatio Facultatis* (inquiunt) *est supra opinionem unius Doctoris,* (Augustini) *juxta illud, plus vident oculi quàm oculus.* Et postea. *Solutio est, Augustinum nescivisse, quid Magistri nostri super hoc resolutivè dicturi essent.*

Possevinus in Apparatu sacro tom. 2. in verbo Prosper Aquitanicus. *Sanè verò Concilium Tridentinum meritò damnavit eam sententiam, omnia peccatorum aut etiam infidelium opera esse peccata, quamvis maximum habeat autorem D. Augustinum lib. 4. contra Julian. cap. 3. & lib. 3. contra duas Epistol. Pelag. cap. 5. & Prosperum sententia 106. habuisse videatur & ex Catholicis aliquando Theologis suos habuerit defensores &c.*

Quinimò Bonifacius 2. in Epistola ad Eulalium, Augustinum excommunicavit. *Aurelius,* inquit, *Papa, olim Episcopus Carthaginensis cum Collegis* (scilicet Augustino, qui intererat, ut patet ex actis Concilii Carthaginensis) *instigante Diabolo superbire contra Rom. Ecclesiam cœpit, sed modò se videns peccatis Aurelii ab Ecclesiæ Romanæ communione segregatum &c.* (Baronius & ex eo Binius tom. 2. Concilior. pag 397. dicunt, *hanc Epistolam esse supposititiam*, sed inserta est Corpori Juris Canonici c. Ad hoc dist. 89. ad eandem provocat Hardingus apud Ivellum tom. 1. p. 189.)

Sixtus Senensis libr. 6. Biblioth. annot. 252. *Ambrosius Compsa Episcopus licet profitetur, se Augustinum venerari, ejus tamen sententiam de massa perditionis viginti quatuor objectionibus oppugnavit.*

In Præfat. lib. 5. Bibl. *Augustinus dum toto Spiritus & verborum ardore pro defensione divinæ gratiæ pugnat adversus Pelagianos, liberum arbitrium cum injuria divinæ gratiæ extollentes, in alteram quasi foveam delabi videtur,*

videtur, minusq; interdum quàm par sit tribuere liberæ hominis voluntati. Vix unquam ausus est asserere liberum arbitrium.

Erasmus in præf. Hilarii. *Divus Augustinus adversus Pelagium toto studio dimicans, alicubi minùs tribuit libero arbitrio, quā tribuendum putant, qui nunc in scholis regnant Theologicis.*

Idem in cap. 1. Johan. p. 163. *Augustinus non illibenter* πλατωνίζει.

Salmeron Disp. 51. in Epist. Rom. p. 474. *Dubitavit aliquando Augustinus, an anima esset ex traduce. Quanquam sanctus fuerit, tamen dum viveret, non excusamus eum à quibusdam erroribus vel nescientiis.*

Idem Disput. 48. in eand. Epist. pag. 456. contra Augustinum negat *sententiam de medio loco in cœlum & infernum esse hæresin Pelagianam.* Augustinum dicit à *Soto & Bonaventura taxari, tanquam qui excesserit.*

Albertus Pighius in tract. de lib. arbitrio & Sanctesius improbant Augustini sententiam *de prædestinatione reproborum,* dicunt, *eum contradicere præcedentibus, novamq; inducere opinionem, Gallos ei restitisse, ut appareat ex Epistolis Prosperi & Hilarii, ipsumq; sententiam suam mutâsse.*

Idem Piggius controv. 1. de peccat. origin. *Non solùm incertam, sed & falsam esse Augustini sententiam de peccato originali se demonstraturum* asserit.

Dominicus à Soto de Natura & gratia libr. 1. cap. 14. *Augustinus plus justo videtur torquere parvulos (non baptizatos) unde qui ejus sententiæ subscribunt, perpauci sunt & tortores parvulorum nuncupantur.*

Stapletonus lib. 2. de Justif. cap. ult. de Augustino scribit, *quòd modum disputationis adversus Pelagianos excesserit & minùs meritis, quàm reliqui Patres tribuerit.*

Bellarminus *ab expositionibus Augustini* non solùm sæpiùs discedit, sed etiam interdum eas refellit, ut patet ex lib. 4. de Christo cap. 13. libr. 1. de purgator. cap. 4. lib. 1. de Eucharist. cap. 4. & alibi passim.

Lib. 1. de Rom. Pontifice cap. 10. §. Addo &c. *ex ignorantia linguæ Hebrææ eum deceptum* asserit.

Lib. de matrimon. capite 14. §. Cur autem &c. *Augustini sententia, quæ dicit, dimißionem uxoris etiam propter alias causas fieri, quàm propter fornicationem posse, falsa est.*

Lib. 2. de effect. Sacram cap. 17. §. Est autem &c. *Augustini interpretatio in 1. Cor. 10. v. 1. repugnat verbis Apostoli, verior igitur est Chrysostomi & Cyrilli expositio. Nec mirum esse debet, si anteponimus in hujus loci explicatione Chrysostomum Augustino.*

Lib. 1. de Christo cap. 6. §. ad locum &c. eundem *Augustinum* refutat & *Chrysostomo* in interpretatione dicti Joh. 17. postponit.

Lib. 2. de grat. & lib. arb. cap. 7. §. Propositio &c. *Propositio hujus argumenti videtur esse contraria sententiæ Augustini, sed tamen probatur.*

Lib. 5. de grat. cap. 2. §. Duæ sunt &c. *Origenes, Ambrosius, Augustinus & Fulgentius dictum Apostoli Rom. 2. Gentes Naturâ, quæ legis sunt, faciunt, de gentilibus conversis exponunt, sed altera explicatio ut est communior, ita quoq; verior.*

Baronius Ann. 490. n. 36. fatetur, *multos ex Pontificiis doctrinam Augustini de libero arbitrio improbare.*

An-

Anglo-Rhemenses in annot. Matth. 16. vers. 8. Hebr. 11. vers. 21. & alibi passim ab Augustini sententia discedunt.

Maldonatus in Johan. 10. v. 3. *Non possum hîc Augustini & Bedæ opinionem admittere* (ubi tamen nullum ex Patribus sequitur.)

Barradius tom. 2. Concord. libr. 10. cap. 23. *Quod Augustinus pro altera sententia affert* (per Petram Matth. 16. intelligi Christum) *parvi est momenti.*

Toletus annot. 6. in Joh. 20. *Argumentum Augustini inefficax est.*

Annot. 51. 52. in Joh. 1. & in Johan. 18. vers. 1. & annot. 24. Augustinum refutat.

Melchior Canus lib. 4. Locor. cap. 2. pag. 188. *Augustinus testimonio Cypriani abutitur: non intelligo, quid ipsi causæ fuerit, ut verba Cypriani in eum sensum acceperit, qui mihi sanè tàm apparet à Cypriani mente alienus, quàm cœlum à terra alienum est.*

Tannerus tom. 2. Theolog. Schol. Disput. 4. q. 7. dub. 4. num. 127. *Fatendum est, Augustinum de tota originalis peccati ratione valdè hæsitasse, nec omninò sibi satisfecisse.*

Vigesimò secundò, de *Severo Sulpitio.*

Bellarm. de Script. Eccles. p. 207. *Libri ejus de sacra Historia & Dialogi de conversione Orientalium cautè legendi sunt. In lib. de Sacra Hist. dicit, filios Dei, qui filias hominum adamaverunt, fuisse Angelos, templum fundatum fuisse anno 588. ab egressu filiorum Israël de Ægypto. At Scriptura 3. Reg. 6. notat annos 480. In Dialogo dicit, Ecclesiam auro non strui sed destrui. Reprehendit Episcopos, qui libros Origenis damnaverunt. Scribit, conjugium ad veniam pertinere, virginitatem ad gloriam, fornicationem ad pœnam. Dicit ex sententia S. Martini, Neronem simul cum Antichristo venturum & Antichristum ex malo Spiritu concipiendum, novam Hierosolymam auream & gemmatam expectat.*

Vigesimò tertiò, de *Theodoreto.*

Bellarminus lib. 3. de Christo cap. 7. §. 4. *Theodoretus aliquando Nestorii partes secutus est.*

Lib. ejusdem cap. 5. §. Hanc fuisse. *Theodoretus initio pro Nestorio scripsit contra Cyrillum, sed postea resipuit.*

Salmeron Disp. 51. in Epist. ad Rom. p. 474. *Theodoretus tradit, Spiritum S. procedere ex solo Patre.*

Præfatores editionis Romanæ Ann. 1547. Theodoretum *erroris* accusant ob negatam transsubstantiationem.

Baronius, cùm non posset effugere splendorem dicti in comm. Coloss. 2. ubi Theodoretus negat *Angelos esse invocandos*, tom. 1. ann. 60. n. 20. sic contra eum insurgit. *Quinam hi fuerint hæretici, qui Angelos colendos esse jactarent, dicat ipse, qui omnium hæreticorum fabulas egregiè perpetuæ memoriæ commendavit. Sic ergò errore semel lapsus in alium graviorem impegit, ut diceret, canonem 35. Laodiceni Concilii de his hæreticis esse intelligẽdum, qui Angelos colendos esse docerent, quique in eadem regione Asiæ oratoria erexissent S. Michaeli Archangelo, incautè nimis, quæ à Catholicis essent antiquitùs instituta, hæreticis, quorum nulla esset memoria, tribuens.* (At hac ratione Baronius non solùm contradicit Theodoreto, sed etiã Collegæ suo Bellarmino,

qui lib. 1. de beat. sanct. capit. 20. asserit ac testimoniis Irenæi, Tertulliani & Hieronymi probat, *tempore Apostolorum fuisse hæreticos, qui Angelos adorabant, Simonem nempè & Simonianos.)*

Gregorius de Valent. libr. de Transsubstant. cap. 7. pag. 390. *Theodoretus de aliis quibusdam erroribus in Concilio Ephesino notatus erat, etiamsi resipuerat.* Similia occurrunt in præfatione Dialogorum Theodoreti Græcorum editionis Romanæ.

c. Sicut dist. 15. ex Gregorio. *Quintum Concilium veneror &c. in quo scripta Theodoreti, per quæ B. Cyrilli fides reprehenditur, ausu dementiæ prolata, refutantur*

Vigesimò quartò de *Eusebio Emisseno.*

Spondanus in Epit. Baronii Anno 441. *Quapropter vindicentur egregiæ conciones ab injusto & impio possessore.*

Vigesimò quintò de *Johanne Cassiano.*

Gelasius in Concilio LXX. Episcoporum *Cassiani & Fausti Rhegiensis* libros damnavit; ille enim contra Prosperum, hic contra Fulgentium scripsit.

Gualterius in Chronol. *Pelagianorum aut certè SemiPelagianorum autor inventus est, cùm liberum arbitrium supra modum extulerit, divinamq; gratiam nimis depresserit, unde redarguendi ipsum aut corrigendi occasionem hausère S. Prosper Aquitanicus, Eucherius Lugdunensis, Victor Africanus & Cassiodorus, quanquam Gennadius Massiliensis in Catalog. illustr. virorum ipsum purgare nititur, eodem utique errore coinquinatus.*

Baronius Ann. 466. §. 15. *Dicat, quænam ista est Ecclesia Dei, quæ opuscula Cassiani ut Catholica probat? certè non dicenda Catholica, sed Pelagianorum.*

Bellarminus lib. 2. de bonis operib. in part. cap. 14. refellit sententiam Cassiani, Collat. 21. cap. 30. ubi docet, *in primitiva Ecclesia per totum annum æquale fuisse jejunium, deinde frigescente devotione, cùm inciperent apud multos negligi jejunia, placuisse omnibus Sacerdotibus, ut quadragesimæ jejunium indiceretur ac fixâ lege stabiliretur.*

Lib. ejusdem cap. 11. refellit aliam Cassiani sententiam collat. 21. cap. 29. ubi dicit, *viros perfectos, qui per totum annum jejunant, non teneri legibus jejuniorum, quibus cæteri tenentur, cùm ipsi plus offerant Deo, quàm legibus præcipiatur.*

Alphonsus de Castro lib. 10. advers. hæreses verbo Mendacium. *De hac re unam solùm reperi hæresin, quæ docet, licitum esse mentiri pro vita hominis salvanda, aut pro magno beneficio homini impendendo. Nec solùm hoc, sed etiam humilitatis causâ, ut videlicet virtutes suas mendacio contegat. Hunc errorem docet Johannes Cassianus sub nomine Abbatis Joseph. Nam collatione 17. à capite 25. usque ad caput 20. primam hujus erroris partem pertractat & aliquibus Scriptura sacræ testimoniis perperam intellectis illam persuadere nititur. A capite verò 21. usque ad 25. ejusdem collationis secundam hujus erroris partem pertinacissimè tuetur. Hunc errorem apertissimè damnat Scriptura sacra.*

Et postea. *Fortè hac & aliâ occasione hujus Cassiani opera inter Apocrypha recensentur à Gelasio Papa c. Sancta Romana 15. distinct.*

Vigesimò sexto, de *Socrate & Sozomeno.*

Gre-

Gregorius lib. 6. Registr. Epistol. 31. tom. 2. col. 829. Sozomenum dicit *multa mentiri*.

Baronius in præfat. Annal. *Claudicat veritas in Socrate secta Novatianorum addicto & Sozomeno eâdem tincto fuligine*.

Idem Baronius Ann. 383. num. 28. & 29. inter mendacia numerat, quæ apud Sozomenum libr. 7. cap. 12. & Socratem lib. 5. cap. 10. de consilio Sisinnii Nectario & Agellio Episcopis dato, memorantur. *Dubium*, inquit, *imò mendacium est totum hoc, quod de Nectario ajunt Socrates & Sozomenus, in causa tanti momenti Novatianum Episcopum consuluisse, atque perinde ac in Israel Deus non esset, Deum Accaronis adiisse*. Addit. *Quis persuadere sibi potuerit, his omnibus posthabitis* (Gregorio nempè Nysseno, Amphilochio Iconiensi, Diodoro Tarsensi & aliis, quorum meminerat) *Nectarium consuluisse Agellium decrepitum senem & Sisinnium juvenem Novatianos hæreticos & eorum præscripto duntaxat rem tantam administrasse?*

Bellarminus lib. 1. de Conciliis cap. 18. §. At objiciunt. *Socratis & Sozomeni narratio de Paphnutio in Concilio Niceno legi cælibatus resistente est incerta*.

Lib. 1. de Clericis cap. 18. §. At neq; *In testimonio Socratis & Sozomeni de Paphnutio legi cælibatus in Niceno Concilio resistente non est magnum præsidium. Nam vel totum est falsum, quod illi tradunt, vel certè quòd magis credo tale aliquid tunc accidit, sed non benè ab illis narratum est. Fortassè voluerunt Patres Concilii graviores pœnas constituere in Clericos incontinentes, & Paphnutius suasit non esse faciendum*.

Ibidem §. At quòd. *Socrates, ut omittam cætera, libr. 5. Histor. capite 21. tria clara mendacia dicit. Primò, licuisse unicuique suo tempore celebrare Pascha quando vellet. Secundò, in Ecclesia Romana non jejunari ante Pascha nisi tres hebdomadas & tamen vocari quadragesimam. Tertiò, Romæ non jejunari in Sabbathis*.

§. Præterea. *Magis credendum est Epiphanio & Hieronymo viris sanctis & qui vicini fuerunt temporibus Niceni Concilii, quàm Socrati & Sozomeno hæreticis & multò recentioribus*.

Lib. 3. de cultu sanct. cap. 10. *Socrates fuit hæreticus Novatianus, ergò ejus judicium in dogmatibus fidei stabiliendis nullius est momenti*.

Lib. 3. de pœnit. cap. 14. §. 2. *Non ignoramus, Sozomenum in Historia multa esse mentitum*.

Lib. 2. de bonis operibus cap. 15. §. Ad locum Socratis &c. *Dico Socratem non multum fidei mereri, cùm & Novatianus & Aërianus fuerit*.

Gregor. de Valent. libr. 1 de cœlibatu cap. 6. pag. 869. *Respondemus, Socratem & Sozomenum in hac narratione non esse fide dignos, quia Sozomenus multa alioqui mentitur & Socrates etiam quædam manifestè falsò narrare solet*.

Tom. 4. Disput. q. 5. *Sunt utriq; Socrates & Sozomenus, in hac narratione indigni fide, ut notârunt Alanus Copus & Turrianus*.

Laurentius Fórerus in tract. Nichts ist zum Augen gut / p. 55. Es ist zu wissen / daß Socrates mit der Novatianischen Ketzerey behafftet / zu schmälerung des geistlichen Gewalts wol

wol andere Sachen geschrieben habe/ darauff gar nichts zubawen.

Vigesimò septimò, de *Procopio*

Bellarminus lib. 1. de Christo cap. 6. sic judicat. *Melior fuit Rhetor quàm Theologus.*

Vigesimò octavò, de *Liberato.*

Bellarminus lib. 4. de Pontif. Rom. cap. 10. §. Posset etiam &c. *Posset dici, Epistolam illam Vigilii, cujus meminit Liberatus,* (quâ Pontifex ille Monothletarum hæresin confirmabat) *fuisse confictam ab hæreticis; Liberatum autem credidisse falso rumori, quem hæretici sparserant.*

Idem de script. Ecclesiast. tit. Liberatus, monet *cautè legendum esse Liberati Breviarium, sive enim,* inquit, *ab alio depravatum fuerit, sive ipse autor non benè assecutus sit Historiæ veritatem, non pauca in eo videntur esse perperam scripta.*

(Quando Liberatus aliquid affert, quod Papæ Monarchicam potestatem stabilit, illud Bellarmino merum mulsum, ut apparet ex tract. de officio Princip. Christ. p. 35. Sed si quid narrat, quo Papæ Vigilio hæreseos nota inuritur, ut testis levis & nimis credulus rejicitur.)

Vigesimò nonò, de *Gregorio.*

Durandus sent. dist. 7. q. 9. *Gregorius magnus sanctus fuit, sed cùm non fuerit Deus, errare potuit ut homo.*

Melchior Canus lib. 11. Locor. cap. 6. p. 337. *Lector admonendus est, ne illi statim persuasum sit, omnia, quæ magni autores scripserunt, undique esse perfecta. Nam labuntur interdum & oneri cedunt, vulgoq; interdum indulgent, quæ ego de Gregorio & Beda jure fortaßè dicere possum, quorum ille in Dialogis, hic in Historia Anglorum vulgò jactata & credita miracula scribunt. Equidem Historias istas probarem magis, si earum autores juxta præfinitam normam severitati judicii curam in eligendo majorem adjunxissent.*

Trigesimò, de *Damasceno.*

Salmeron Disp. 51. in Epist. Roman. *Damascenus tradit, Spiritum sanctum procedere ex solo Patre.*

Baronius de orationibus Damasceni, quas de Imaginibus scripsit, sic judicat Ann. 31. n. 75. *fidem illius scripti in multis vacillare & compluribus scatere mendaciis.* Historiam *de Falconilla, precibus Teclæ & Traiani anima precibus Gregorii Papæ ab inferni suppliciis liberata,* quam Damascenus in orat. de his qui in fide obdormierũt, recenset, repudiant Melchior Canus lib. 11. Locor. cap. 2. p 455. Dominicus à Soto 4. sent. dist. 45. q. 2. art. 2. Possevinus in Apparatu tom. 1. p. 865.

Bellarmin. de script. Eccles. respondet, *fieri potuisse, ut Damascenus, vir aliquì doctus & prudens, fidem illis narrationibus nimis facilem habuerit, neq; de veritate investiganda fuerit solicitus.*

Lib. de gratia primi hominis cap. 15. §. 1. *Damascenus negat, animantia in Paradiso locum habitura fuisse, si homo non peccâsset. Eum sequitur Thomas & alii ex Scholasticis. Sed gravior nobis autoritas esse videtur Basilii & Augustini.*

Lib. 2. de purgat. capit. 8. §. Prima, quia &c. *erroneum est, quòd in illo libro asseritur, Trajanum & Falconillam ab inferno ad regnum cœlorum transiisse.*

Trigesimò primò, de *Jona Aurelianensi.*

Bellarminus de script. Eccles. dicit *autorem hunc cautè legendum, quoniam labo-*

vet eodem errore, quo Abogardus & reliqui ejus ætatis Galli, qui negabant, sacris imaginibus ullum deberi cultum religiosum.

Trigesimò secundò, de *Haymone.*

Erasmus in cap 16. ad Roman. *Haymo non uno aut altero loco deliravit.*

Trigesimò tertiò, de *Photio.*

Baronius tom. 10. Annal. scribit, quòd *ex ambitione corruperit Epistolas Pontificum & finxerit Synodos.*

Bellarm. lib. de script. Eccles. *ipsum fuisse hominem magnæ eruditionis, sed majoris nequitiæ.*

Trigesimò quartò, de *Mose Barcepha.*

Bellarm. de script. Eccles. *Liber ejus de Paradiso, qui extat tom. 1. Biblioth. Patrum cautè legendus, quia non pauca affirmat contra veram Theologiam.*

Trigesimò quintò, de *Petro Damiano.*

Bellarmin. de script. Eccles. illum reprehendit, quòd in Epistola ad Dominicum cap. 5. narret, *animas defunctorum die Dominico refrigerium pœnarum videri habere & in figura avicularum de lacu inferni exire cerni;* quòd in Epistola ad Hincmarum Ravennæ Episcopum cap. 16. scribat, *Liberium Papam fuisse hæreticum & seditiosum;* quòd in Epistola ad Firminum Episcopum *liberiùs quàm par est videatur reprehendere Pontificem Leonem 9. propter bellum contra Nortomannos.*

Trigesimò sextò, de *Theophylacto.*

Bellarm. lib. 2. de Christo cap. 27. resp. ad 6. *vixit tempore schismatis, ideoq; non recipitur ejus autoritas.*

Lib. 1. de Pontif. cap. 12. §. Alia. *Sententia Theophylacti, quòd per solutionem Matth. 18. intelligatur remissio injuriarum, non est usq; adeò vera.*

Lib. de Script. Eccl. *Schismaticus est, quia in cap. 3. Joh. reprehendit Latinos, quòd credant Spir. S. etiam à Filio procedere.*

Trigesimò septimò, de *Oecumenio.*

Bellarm. lib. 1. de sanct. beat. cap. 6. §. Antonius &c. *Occumenii sententiam,* quòd Dæmones nondum sint igni traditi, *non video, quo pacto ab errore possimus defendere.*

Trigesimò octavò, de *Mariano Scoto.*

Bellarm. lib. 2. de Rom. Pont. cap. 5. §. Quocirca. *Fasciculum temporum meritò cōtemnimus, præsertim cùm Marianum Scotum sequitur, qui secum ipse & cum veritate pugnat.*

Trigesimò nonò, de *Sigeberto.*

Bellarm. lib. 4. de Rom. Pont. cap. 13. §. Habemus. *Sigebertus fuit unus ex sectatoribus Henrici Imperatoris, ergò indignus fide.*

Lib. de Script. Eccles. p 314. *non pauca mentitus est contra Gregorium septimum.*

Quadragesimò, de *Euthymio.*

Bellarm. lib. 1. de sanct. beatit. cap. 4. §. Habemus. *Non magni faciendus est Euthymius, nam est omnium recentissimus. Scripsit enim circa annum 1180. quo tempore Græci schismatici & hæretici manifestè esse caperant.*

Quadragesimò primò, de *Ruperto Tuitiensi.*

Bellarm. de script. Eccles. *In libro Ruperti de divinis officiis errores continentur, unde à Wiclefo sæpiùs citatur.*

Ibid. *Existimavit Rupertus, non converti panem in corpus Christi, dum conficitur Eucharistia, sed assumi à Verbo divino, quemadmodum assumta est humanitas.*

Gregor. de Valent. lib. de Transsubstant. cap. 8. p. 390. §. Quod verò. *Errorem suum quendam etiam Rupertus tenuit.*

Quadragesimò secūdò, de *Bernhardo.*

Salmer. in comm. cap. 5. quando ipsi ob-

objicitur dictum Bernhardi contra prærogativam Mariæ in immaculata conceptione, autoritatem ejus elevat, dicens, *totam devotionem erga Dei genitricem non consistere in Bernhardo, Bonaventura & aliis Patribus.*

Sixtus Senensis lib. 6. Biblioth. annot. 345. *Bernhardus videtur devolvi in errorem Armenorum & Anabaptistarum docentium, animas sanctorum, ante resurrectionem corporis, divinæ visionis gloriâ frui non posse, in serm. 4. festiv. omnium sanctorum. Alphonsus Castrensis lib. 3. adv. hæres. admonet, hanc Bernhardi sententiam esse damnatam, quod & ipse non inficior, sed autorem tamen grato ac benigno affectu excusandum arbitror.*

Gislerius in Comment. Cant. 5. v. 2. exposit. 2. *Bernhardus quædam habet, quæ videntur sapere errorem, quòd animæ ante diem judicii non fruantur visione Dei.*

Negabat Bernhardus, *mulierem absolvi posse ab Ecclesia, quæ nubit intra annum luctus.* Illud verò non placet Gregorio XIII. Pontif. Roman. inde in margine Glossæ Decreti responsum hoc inprimi curavit Decret. Juris Canon. tit. 21. de secundis nuptiis cap. 5. *Imò*, inquit, *Ecclesia potest, quicquid hîc Bernhardus dicat.* Atque Inquisitores ipsi satis pro imperio dicunt. *Deleantur hæc verba Bernhardi.* Ind. Expurgat. Belgic. p. 350. in expurgatione Glossarum.

Quadragesimò tertiò, de *Guidone Carmelita.*

Lorinus in cap. 15. Actor. v. 20. *Guido Carmelita de Græcis refert, illis videri licitam simplicem fornicationem. Hoc idem Prateolus, Castro, & alii hæreseologi referunt Guidone autore. Id ego de illis non credo.*

(Ex his liquidò constat, præcipuorum Patrum & Historicorum autoritatem à Pontificiis elevari, quando testimonia sententiæ eorum adversa ex illis producimus. Eosdem tamen tanquam probatæ fidei autores, imò eadem istorum scripta contra nos producunt, quando sententiæ ipsorum videntur favere.)

5. Quòd agnoscere coguntur, non solùm *privatos & peculiares* quosdam errores in singulis ferè Patribus occurrere, sed etiam multos in uno eodemq; puncto *simul & conjunctim* errare. (*Perpetuò ingeminant Pontificii, se non negare, quòd Patres suos quosdam privatos errores habeant singuli, sed quòd omnes simul & conjunctim sumti errent, hoc demum esse, quòd negent,* unde ad *unanimem Patrum consensum* provocare non verentur.

Gregorius de Valent. Anal. Cathol. lib. 8. cap. 8. *Quòd addunt hæretici, Patres interdum erravisse, ac inter se pugnare, id nihil nobis obstat, non enim singulorum autoritatem ut infallibilem asserimus, sed omnium.*

Et paulò antè dixerat, *ex definitione Concilii Tridentini concordem Patrum sententiam verissimam & infallibilem semper esse habitam, cùm jure vetat Scripturam exponere contra unanimem consensum Patrum, ut qui prorsus sit infallibilis.*

Bellarminus lib. 2. de Christo cap. 2. §. Ad secundam &c. *Patres nunquam omnes simul errant, etiamsi aliquis eorum interdum erret, nos verò sequimur eos, quando simul aliquid docent, non quando proprias ac singulares sententias aliis contradicentibus defendunt.*

Confer eundem libr. 4. de verbo Dei cap. 9. §. Quarta regula.

Si

Sed si per unanimem Patrum consensum hoc intelligunt, quòd ne uno quidem repugnante omnes in dogmate aliquo asserendo conveniant, nunquam poterit unanimis ille Patrum consensus demonstrari.

Gregorius de Valentia lib. 8. Analys. cap. 8. p. 119. scribit: *Fatendum est, rarò accidere posse, ut, quæ sit Doctorum omnium uno tempore viventium de religione sententia, satis cognoscatur. Sunt enim Catholici Doctores in Ecclesia ubiq; diffusâ plurimi, qui proinde omnes nec facilè congregari, nec interrogari possunt, quid sentiant.* (At si Doctorum nostro tempore viventium, quos adire & audire possumus, concors sententia rarò potest cognosci, multò minus antiquorum omnium, qui non omnes scripsêre, quorum mens ampliùs indagari nequit, cognosci potest.)

Si verò hoc intelligunt, quòd plures in uno aliquo dogmate asserendo consentientes pro unanimi Patrum consensu haberi debeant, dicimus, quandoque *pauciorum* sententiam, utpote Scripturis sacris conformem, *plurium* sententiæ esse præferendam.

Inde Melchior Canus lib. 7. Locorum Theologic. cap. 3. ejusmodi format conclusionem: *Plurium Sanctorum autoritas reliquis, licet paucioribus reclamantibus, firma argumenta Theologo sufficere & præstare non valet.* Probamus autem Pontificios fateri, quòd Patres multi conjunctim & simul errent.

Primò, in quæstione *de libris Canonicis & Apocryphis* fatentur, plerosque ex veteribus controversos illos libros Tobiam, Judith, Ecclesiasticum, Sapiētiam, Maccabæorum &c. è canone excludere.

Concilii Laodiceni suffragium nobis largitur Ederus lib. 1. Oeconom. Bibl. p. 36.

Melitonis, Epiphanii, Hilarii, Hieronymi & Ruffini suffragium nobis largitur Bellarmin. lib. 1. de Verbo Dei cap. 10.

Origenis, Eusebii ac Damasceni suffragium largitur nobis Melchior Canus lib. 2. Loc. Theol. cap. 10.

Gregorii Nazianzeni ac Isidori suffragium nobis largitur Sixtus Senensis lib. 1. Biblioth. partit. 3. & partit. 4. (quâ de re inferiùs lib. 2. art. 1. sect. 1. uberiùs agetur, & tamen errorem esse judicant, controversos hosce libros ex canone excludere.)

Secundò, in quæstione *de immaculata virginis conceptione.*

Melchior Canus lib. 7. Locor. Theol. cap. 1. n. 3. *Sancti omnes, qui in ejus rei mentionem inciderunt, uno ore asseverarunt, B. Virginem in peccato originali fuisse conceptam, Chrysostomus, Eusebius, Remigius, Ambrosius, Augustinus, Maximus, Bernhardus, Beda, Anshelmus, Erardus Martyr, S. Antonius Paduanus, Bonaventura, Thomas, Bernhardinus, Vincentius, Damascenus &c. Et cùm nullus sanctorum Patrum contrdixerit, infirmum tamen ex omnium autoritate argumentum ducitur, quin potiùs contraria sententia & probabiliter & piè in Ecclesia defenditur.* (Quamvis verò per *modum objectionis* hæc recitet, tamen non negat, Patrum istorum hanc fuisse sententiam, ut patet ex cap. 3. n. 9.)

Salmeron Disp. 51. in Epist. Rom. cap. 5. §. 2. *Quidam illorum computant ducentos Patres, alii, ut Bandellus, ferè 300. Cajetanus verò quindecim & illos quidem, ut ait, irrefragabiles,* (cui argumento ex numero Patrum du-

ducto inter cætera loco ultimo fortissimam illam responsionem opponit Salmeron. *Contra hanc, quam objectant, multitudinem respondemus verbo Dei Exod. 23. In judicio plurimorum non acquiesces sententiæ, ut à vero devies. Nam, cùm Donatistæ in Autorum multitudine gloriarentur, respondit Augustinus, signum esse causæ à veritatis nervo destitutæ, quæ soli multorum autoritati, qui errare possunt, innititur.*

Sed operæ precium erit, etiam reliqua responsionis capita annectere. Primò, inquit, *agunt Dd. multitudine, sed respondemus, ex Augustini libr. 1. de moribus Eccles. cap. 2. tum ex B. Thomæ doctrina, locum ab autoritate esse infirmum, quia ordo docendi est, ut ibi tradit Augustinus, ut, cùm aliquid discimus, rationem præcedat autoritas. Nam infirma ratio videri potest, quæ cùm reddita fuerit, autoritatem postea, per quam formetur, assumit, è converso enim est, ut infirmitatem autoritatis confirmet ratio &c. Deinde illi multitudini Doctorum opponimus aliam multitudinem, ut clavus clavo trudatur. Tertiò, rationum efficaciam, quæ omni autoritati præstare dignoscitur, in contrarium objicimus. Quartò, universæ penè Ecclesiæ (recentioris) consensum.* Et postea: *Accidit interdum, ut ab uno quopiam Doctore, præsertim si illustris sit, opinantium multitudo procedat, & quidam pio & humili timore correpti malint aliena contra stomachum probare, quàm quicquam novi ex proprio ingenio depromere, ne quid insolens in Ecclesiam invehere videantur, quorum ut laudanda est humilitas, ita aliorum non est vituperanda fiducia, qui veritatis amore non verentur etiam meliora inducere.* Postea subjungit illa verba, quæ jam antè adducta, quòd *plurimorum sententiæ non semper sit acquiescendum.* Ad secundum argumentum, quòd *non sit verisimile, devotos amicos & familiari religione B. Virginem complectentes hanc prærogativam ejus ignorâsse,* respondet, *totam devotionem erga Dei genetricem non consistere in Bernhardo, Bonaventura & aliis Patribus; Bernhardum magis opinando, quàm definiendo locutum; Deum ab Elisæo, Elia & Apostolis ipsis quædam abscondisse, Nathanem, licet Prophetam, de Spiritu loquentem Davidi non vera vaticinatum esse de fabricando templo, Petrum errare permissum, ut non ambularet ad veritatem Evangelii, Cyprianum ab hæreticis baptizatos rebaptizandos censuisse,* & addit: *Non omnibus dedit omnia DEUS, ut qualibet ætas gaudeat suis veritatibus, quas prior ætas ignoravit.* Ad argumentum à Doctorum antiquitate respondet, *quò juniores, eò perspicaciores esse Doctores, ita ut Aristoteles dixerit, per incrementa temporum esse perfectiores artes & disciplinas.* Item, *nullum antiquorum ex professo hanc controversiam discussisse &c.* Hæc omnia Salmeron, quæ Pontificiis, unanimem Patrum consensum frustrà jactantibus, efficacissimè opponi possunt.)

Suarez in Thomam part. 3. q. 27. art. 1. *Antiqui Patres pauca de hoc privilegio B. Virginis locuti sunt.* Idem fatentur Pesantius in Thomam fol. 399. Tannerus tom. 2. Theol. Schol. Disp. 4. q. 7. dub. 2. num. 45.

(Nihilo tamen minus sententiam, de immaculata Virginis conceptione, communi suffragio Jesuitæ hodiè defendunt.)

Ter-

Tertiò, in quæstione *de infantibus danda Eucharistia.*

Bellarminus lib. 4. de Euchar. cap.24. §.Tertius ritus. *Communicabant veteres aliquando infantes, instillando in os eorum aliquid sanguinis Dominici &c.*

Maldonatus in Johan.6.v.53. col. 640. *Sexcentos circiter annos viguit in Ecclesia hæc sententia, quòd infantibus etiam Eucharistia sit necessaria. Res jam ab Ecclesia & multorum seculorum usu & Decreto Concilii Tridentini explicata est, non solùm necessariam illis non esse, sed ne decere quidem dari.*

Quartò, in quæstione *de lapsu Diabolorum* per cohabitationem cum fœminis.

Pererius lib.8. Comment. in Genes. cap.6. Disp. 2. *Fuit multorum antiquitatis, doctrinæ, ac sanctitatis laude præstantium virorum Justini, Clementis Alexandrini, Tertulliani, Lactantii, Ambrosii &c. sententia, filios Dei, quos Moses narrat mixtos esse cum filiabus hominum, fuisse bonos Angelos, qui fœminarum pulchritudine capti ad obscœnum earum amorem & concubitum delapsi sint, atq; hoc fuisse primum eorum peccatum, quo cœlestem Angelici status dignitatem perdiderint.*

Disp. 1. num. 29. vocat *insigne magnorum Doctorum paradoxum, vel pravidoxum potiùs.*

(Eadem est opinio Irenæi, Athenagoræ, Sulpitii Severi, Eusebii. Fuit ergò primis Ecclesiæ Christianæ temporibus unanimi Patrum consensu hæc opinio recepta, quam tamen falsam esse ipsimet Pontificii agnoscunt.)

Bouldoucus lib. 1. de Ecclesia ante Legem cap.5. *Quidam tenent, filios Dei, de quibus Genes.6.v.4. agitur, fuisse Angelos & Angelos esse corporeos, qui tunc primum suum cum filiabus hominum luxuriæ peccatum admiserunt, propter quod cœlo dejecti fuerunt. Ista est sententia &c. Justini Apol.1. Clementis Alexandrini lib.3. Strom. & Tertulliani lib. de habit. mulier. qui docent, Dæmones tunc primùm docuisse mulieres conficere stibium, brachialia, aliosq; fucos. Item Lactantius lib. 2. cap.15. Sed & Cajetanus probabile censet, Angelos sua habere corpora.* (Hanc tamen expositionem Bouldoucus ibidem vocat *horribilem & absurdissimam.*

Alphonsus Mendoza Th. D. in Acad. Salmanticensi Scoti cathedræ præfectus in controv. Theolog. q.9. de Comœdiis. *Quòd mulieres, visæ ab Angelis, fuerint illis causa ruinæ, statuunt Tertull. lib. de veland. virgin. Ambros. lib.1. de Noe & arca cap.4. lib.1. de Virginib. Chrysostom. homil. in festo decollat. Bapt. Lactant. lib.2. cap.15. Justin. Martyr. in Apolog. ad Senatum Rom. & in Apolog. ad Antoninum Pium, Clemens Alex. lib.3. & 5. Stromat. Euseb. lib.5. de præparatione, Basilius lib. de vera virginit. Methodius Olympi Episcopus, Cyprianus, Severus Sulpitius, Josephus, Suidas &c.* Sed postea addit, *Quamlibet multi* (prius dixerat *innumeri*) *hoc teneant, non debent virum doctum in eam sententiam trahere, nam est falsissima.*

Quintò, in quæstione *de regno Chiliastico.*

Bellarminus lib.3. de Verbo Dei cap.3. *Papias, Justinus, Irenæus, Tertullianus, Lactantius, aliiq; nonnulli, ea, quæ dicuntur Apocal. 20. de nova Hierusalem & mille annis, quibus Sancti regnaturi sunt cum Christo, hìc in terris implenda existimaverunt, quorũ errorẽ reprehenderunt Hieronymus & Au-*

Augustinus. (Ergò ante Hieronymum & Augustinum fuit hæc communis multorum opinio.)

Baronius tom. 2. Annal. Ann. 118. n. 2. *Doctrinam de regno Christi Chiliastico in Apollinari Laodiceno, tanquam hæreticam, damnavit Damasus Papa.* (*At Apollinaristæ conspirabant in hac doctrina cum Papia Episcopo Hieropolitano, Justino Martyre, Irenæo, Tertulliano & plerisq; Ecclesiasticis viris, qui Papiæ antiquitatem pro suarum partium defensione citabant*, ut ex Eusebii Historia Ecclesiastica refert idem Baronius tom. 2. Annal. Ann. 118. n. 5.)

Sixtus Senensis lib. 5. Biblioth. sanctæ annot. 233. *Hieronymus lib. 4. in Jerem. ita explicat hunc locum* (*Jerem. 19. Conteram populum istum*) *ut asserere videatur* χιλιαςῶν, *id est, Millenariorum errorem non esse damnandum, quem tamen plures sanctissimi Patres in Cerintho hæresiarcha, ut hæreticum dogma, damnarunt &c. hæc enim apud eum legimus. Judæi sibi auream atq; gemmatam Hierusalem restituendam putant, rursumq; victimas & sacrificia & conjugia Sanctorum & regnum in terris Domini Salvatoris, quæ licet non sequamur, damnare tamen non possumus, quia multi Ecclesiasticorum virorum & Martyres ista dixerunt, & unusquisq; in suo sensu abundet, & Domini cuncta judicio reserventur. In libro de viris illustribus Autores hujus opinionis recenset Papiam Hieropolitanum Episcopum Johannis auditorem, Irenæum, Apollinarium, Tertullianum, Victorinum Pitabionensem, Lactantium, Severum.* Neq; *ab hac Hieronymi sententia abhorruisse videtur Augustinus, qui non ausus eam appellare nec hæresin, nec errorem, sic de ipsa in lib. 20. de Civ. Dei cap. 7. scripsit. Hæc opinio esset utcunq; tolerabilis, si aliquæ deliciæ spiritales in illo Sabbato scil. mille annorum affuturæ sanctis per Domini præsentiam crederentur, nam etiam nos hoc opinati fuimus aliquando. Scito igitur* (subjicit Sixtus) *nec Hieronymum, nec Augustinum hunc in modum sermonem suum temperâsse, ut ostenderent, hanc sententiam non esse damnabilem, quam utiq; multis in locis incessunt & irrident, sed ut modestiæ & benignitatis suæ exemplo indicarent nobis, etiam ab erroribus veterum Ecclesiæ Patrum, summâ cum reverentia dissentiendum & ne complures Catholicos, qui tum eâ ducebantur opinione, insectari viderentur.* Postea ex Hieronymo Præfat. 18. Comment. in Esai. adducit locum, quòd *Apollinarium in hac quæstione non solùm suæ sectæ homines, sed etiam Orthodoxorum plurima secuta fuerit multitudo.*

Gregorius de Valentia in Analys. lib. 8. cap. 8. *Patres millenarii fuére Papias, Apollinarius, Irenæus, Tertullianus, Victorinus, Lactantius, Sulpitius Severus, & magnus Catholicorum numerus, Justinus Martyr, omnes ex cap. 20. Apocal. perperam intellecto decepti.* Confer Alphonsum de Castro lib. 3. adv. hæres. 2. de beatitudine. Blasium de Viegas in Apoc. cap. 20. Comment. 1. §. 1. n. 4. Riberam in Apoc. 20. n. 24.

Sextò, in quæstione, *an fidelium animæ ante diem judicii Deum visuræ?*

Alfonsus de Castro lib. 3. adv. hæreses verbo Beatitudo hæresi 6. *Armeni & Græci tuentur hanc hæresin, nullam animam ante diem judicii esse beatam. Post istos surrexit Johannes XXII. hujus nominis Pontifex &c. Præter hos sunt adhuc alii hujus erroris Patroni, viri quidam illustres, sanctitate perinde ac scientiâ clari, Irenæus videl. beatissimus pro Christo Martyr, Theophylactus Bulgariæ*

Epi-

Episcopus, Beatus Bernhardus. Nec mirari quisquam debet, si tanti viri in tam pestiferum errorem sunt lapsi, quoniam (ut B. Jacobus Apostolus ait) qui non offendit in verbo, hic perfectus est vir.

Sixtus Senensis lib. 6. Biblioth. annot. 345. *Bernhardus enarrans locum Apoc. 6. Vidi animas sub altari, videtur devolvi in errorem Armenorum & Anabaptistarum docentium, animas Sanctorum, ante resurrectionem corporis, divinæ visionis gloriâ frui non posse &c. Alphonsus Castrensis lib. 3. adv. hæres. admonet, hanc Bernhardi sententiam esse damnatam, quod & ipse non inficior, sed Autorem tamen grato ac benigno affectu excusandam arbitror ob ingentem numerum illustrium Ecclesiæ Patrum, qui ante ipsum huic dogmati autoritatem suo testimonio visi sunt præbuisse. Horum sententias, juxta seriem temporum, in quibus floruerunt, collectas huc apponere libet, ut in unius paginæ transcursu lector absq; longa mora breviter agnoscat, qui sibi Autores hac in parte prudenter legendi sint ac benevolè, quando id fieri queat, interpretandi.* Postea subjicit dicta Jacobi Apostoli in Liturgia, Irenæi lib. 5. adv. hæres. Justini in lib. qq. & resp. q. 76. Tertulliani lib. 4. adv. Marcion. lib. de anima cap. antepenult. & ult. Clementis Romani lib 2. ὑποτυπ. Origenis homil. 7. in Levit. lib. 2. & 4. περὶ ἀρχῶν. Lactantii lib. 7. Instit. cap. 21. Victorini Martyris in Comment. Apocal. Prudentii in Hymn. pro exequiis defunct. ac 18. Martyr. Ambrosii lib. 2. de Cain & Abel cap. 2. lib. de bono mortis cap. 10. Chrysostomi homil. 39. in 1. Corinth. Autoris imperf. oper. hom. 34. in Matth. Augustini in enarr. Psalm. 36. lib. 12. de Genes. ad lit. cap. 9. Theodoreti in cap. 11. Hebr. Aretæ in Comment. Apocal. Oecumenii in cap. 11. Hebr. Theophylacti ibid. & in cap. 23. Luc. Euthymii in cap. 23. Luc. Johannis XXII. Pont. Rom. Quamvis verò quædam ex his dictis ad bonum sensum reducere conetur, tamen concludit: *Si qua sunt sanctorum Autorum dicta, quæ nequeant hujusmodi interpretationem pati, memineris saltem, hunc errorem nihil officere eruditioni & pietati tam illustrium Patrum, cùm Ecclesia illorum temporibus nondum aliquid certi in hoc articulo statuisset credendum.*

De *Chrysostomo* idem idipsum confirmat lib. 6. Biblioth. annot. 264. De *Augustino* lib. 5. annot. 169. De *Tertulliano* Pamelius in Tertull. parad 9.

Stapletonus in defensione Eccles. autorit. contra Witak. lib. 1. cap. 2. sect. 5. *Tot illi & tam celebres antiqui Patres, Tertullianus, Irenæus, Origenes, Chrysostomus, Theodoretus, Oecumenius, Theophylactus, Ambrosius, Clemens Romanus, D. Bernhardus, omnes huic sententiæ, (quæ nunc in Concilio Florentino magnâ demum conquisitione factâ, ut dogma definita est,) quòd justorum animæ ante diem judicii Dei visione fruuntur, non sunt assensi, sed sententiam contrariam tradiderunt.*

Maldonatus in Matth. 27. *Alii, meo quidem judicio, etiam absurdiùs illud hodie ad extremum judicium extendunt: tanquam dixerit Christus, Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso, id est, post resurrectionem & ultimum judicium: in qua tamen sententia nonnulli, minimè mali Autores, fuisse videntur, ex his qui Sanctorum animas ante supremum judicium beatas fore non crediderunt, quorum magnus numerus fuit.*

Vasquez. tom. 1. in Thomam Disp. 19. cap. 1. n. 1. *Non pauci, nec infimi nominis Autores,*

tores in ea fuerunt sententia, ut assererent sanctorum defunctorum animas, quæ ex hac vita discesserunt, non statim in beatitudinem recipi, sed usque ad diem judicii in quibusdam locis reservari, ut interim nec Deum videant, nec beatæ sint, Euthymius, Tertullianus, Lactantius, Victorinus, qui manifestè hanc sententiam docuerunt, & priscis temporibus hæc res satis anceps ac dubia fuit.

Septimò, in quæstione *de Natura cœli.*

Sixtus Senensis lib. 6. Biblioth. annot. 245. *Ambrosii sententiæ omnes ferè Græci Patres consentiunt, affirmantes cœlum suapte Naturâ corruptibile & caducum esse, non corrumpendum tamen providentiâ & gratiâ Dei conservantis. Sed huic sententiæ,* ut paulò antè scribit, *omnis recentium Theologorum Schola adversatur, statuens, corpora cœlestia ideò esse perpetua & incorruptibilia, quoniam substantiam habeant à quatuor Elementorum substantia diversam.*

Octavò, in quæstione *de causa prædestinationis.*

Pererius Disp. 22. in cap. 8. Rom. n. 106. *Græci Patres, nec pauci etiam Latinorum Doctorum, arbitrati sunt, idque in scriptis suis prodiderunt, causam prædestinationis hominum ad vitam æternam esse præscientiam, vel operum, vel fidei.* (Utramque tamen sententiam repudiat.)

Ibid. Disp. 23. n. 111. *Multi veterum, & admodùm clari Scriptores, Chrysostomus, Theodoretus, Theophylactus, Oecumenius, Origenes, Hieronymus, Sedulius, videntur sensisse, causam prædestinationis hominum non esse gratuitam & meram & solam Dei voluntatem, sed esse divinam præscientiam bonorum operum, quæ facturi sunt homines, vel bonum usum liberi arbitrii, quo sunt ejus gratiæ cooperaturi. Sed hoc videtur contrarium divinæ Scripturæ, præcipuè à doctrinæ B. Pauli.*

Bennius de auxilio gratiæ cap. 26. *Patres ferè omnes putant, causam prædestinationis esse præscientiam, vel bonorum operum, vel fidei,* (quam tamen sententiam ibid. rejicit.)

Nonò, in quæstione *an Episcopis Presbyteri pares?*

Michaël Medina lib. 1. de sacror. homin. orig. & contin. cap. 5. referente Bellarm. lib. de Cleric. c. 15. *non solùm Hieronymum in hac sententia fuisse asserit, sed etiam Ambrosium, Augustinum, Chrysostomum, Theodoretum, Theophylactum & Oecumenium.*

Cassander in Consult. artic. 14. *Convenit inter omnes, Apostolorum ætate inter Episcopos & Presbyteros nullum discrimen fuisse.*

Bellarm. de Clericis cap. 15. *Anshelmus & Sedulius opinionem suam ad Hieronymi sententiam accommodârunt.* (Epiphanius propterea Aërium hæreseos accusat.)

Decimò, in quæstione *de matrimonii & virginitatis comparatione.*

Beatus Rhenanus in argum. libr. Tertullian. Exhortat. ad castit. *Veteres omnes, atque adeò Hieronymus ipse, matrimonio parùm æqui fuerunt.*

Erasm. adv. Albert. Pigg. de virgin. *Hieronymus fervido quodam affectu, ita interdum rapiebatur in admirationem virginitatis, ut piis etiam viris videretur lædere matrimonium. Sit hoc vanum, nisi in Hieronymi scriptis inveniantur ea verba, quæ sunt apud Tertullianum eo nomine damnata.*

Acosta lib. 2. de Christo revelato cap. 20. *Hieronymus videtur aliquantò matrimonio iniquior.*

Unde-

Undecimò, in quæstione *de Antichristi adventu.*

Bellarmin. lib. 3. de Rom. Pontif. cap. 3. *Omnes veteres animadvertentes temporum suorum malitiam suspicati sunt tempora Antichristi imminere*, (quam tamen sententiam ibidem refellit.)

Duodecimò, in quæstione *de pœna Dæmonum.*

Bellarm. lib. 1. de beat. Sanctor. cap. 6. *Justinus, Irenæus, Epiphanius, Oecumenius dicunt, Dæmones non puniri pœnâ gehennæ ante diem judicii*, (quam opinionem ibidem refellit.)

Decimò tertiò, in quæstione *de Samuelis apparitione.*

Bellarmin. lib. 2. de Purgat. cap 6. §. Respōdebunt. *Tertullianus, Autor quæstionum apud Justinum, Autor qq. V.T. apud Augustinum, Autor librorum de mirabilib. Scripturæ, Procopius, Eucherius, Isidorus statuunt, non fuisse verum Samuelem, qui Sauli apparuit, sed Diabolum in ejus forma &c. At his non obstantibus tenendum est verè Samuelis animam fuisse eam, quæ apparuit.*

Decimò quartò, in quæstione *de Natura & essentia Angelorum.*

Azorius lib. 1. Instit. moral. cap. 17. art. 2. proponit quæstionem, *An quando Scholasticorum Theologorū communis opinio pugnat cum communi veterum Patrum sententia, Patres sint Scholasticis præferendi?* Respōdet autem hoc modo: *Quòd ego sciam, nulla est communis omnium Scholasticorum Theologorum opinio, quæ communi omnium Patrum sententia repugnet, non diffiteor tamen aliquorum Patrum sententias cum communi Scholasticorū opinione pugnare. Exempli gratiâ. Ex Patribus non pauci in ea fuêre sententia, ut dixerint, Angelos esse corporeos,* (Origenes, Tertullianus, Macarius, Cassianus) *& tamē cōmunis Scholasticorū opinio tradit, eos corporis esse & materiæ expertes.*

Decimò quintò, in quæstione *de Pœnitentiæ effectu.*

Azorius d. l. *Videntur sentire nonnulli Patres, Augustinus, Ambrosius, Chrysostomus, Hilarius, Theophylactus, Euthymius & alii, peccata semel à Deo dimissa ob sequēs peccatum redire. Sed una est omnium Scholasticorum sentētia, peccata semel per pœnitentiam dimissa, non reverti ob sequens peccatum.*

Decimò sextò, in quæstione *de viribus liberi arbitrii naturalibus.*

Azorius d. l. *Patres, Augustinus, Hieronymus, Prosper, Fulgentius, Gregorius, Beda, videntur docere, nihil boni, etiam quod ad mores spectat, posse Naturæ suæ viribus liberum arbitrium sine speciali & gratuito Dei munere. At communis Scholasticorum sententia tradit, posse quidem præstare multa opera bona honesta, sed non ardua & difficilia, vel ad longum tempus.*

Toletus in cap. 6. Joh. *Chrysostomi doctrina hæc est, hominē per liberū arbitrium se dignum facere gratiâ. Eadem est doctrina Cyrilli, nec istorum tantùm, sed aliorum Dd. maximè Græcorum.*

Maldonatus in cap. 6. Joh. *Etiam Theophylactus, Euthymius, Arnobius, ita loquuntur, ac si homo, antequam per gratiam ad gratiam trahatur, possit gratiam mereri.*

Pererius in Comment. Rom. 9. num. 33. *Similiter Theodoretus, Oecumenius. Eadem fuit Hieronymi sententia.* (Et tamen, hæc *doctrina eorū nimis affinis est Pelagianorū errori*, inquit Maldonat. d. l. *Augustin⁹ multò aliter docet, quā isti*, inquit Toletus d. l. *profectò doctrina illa contraria videtur illis, quæ disputat hoc loco Apostol⁹*, inquit Perer. d. l.)

De-

Decimò septimò, in quæstione *de Christi cognatione.*

Azorius ibid. *Pleriq; Patres senserunt, Josephum B. Virginis Deiparæ Sponsum ex alia uxore filios genuisse, qui in Evangelio fratres Domini vocantur, sed communi est Scholasticorum consensu receptum, eum non nisi B. Virginem Sponsam & conjugem habuisse.*

Decimò octavò, in quæstione de *genealogia Christi.*

Azorius d. l. *Omnes ferè Patres voluerunt, Lucam, in recensenda Christi generatione, cum Matthæo convenire, quòd hic commemoravit genitores Josephi naturales, ille verò legales, at verò quidam Scholasticorum Lucam cum Matthæo conciliare contendunt, dicentes, Lucam Christi primogenitores per B. Virginem perduxisse usq; ad Christum, Matthæum verò per Josephum Sponsum Virginis.*

Decimò nonò, in quæstione *de satisfactione.*

Bellarminus lib. 4. de Pœnitent. cap. 1. §. Jam igitur. *Satisfactio non offertur pro culpa, sed pro pœna. Quòd si veteres Patres interdum actionibus humanis tribuere id videntur, ut pro expianda culpa satisfaciant, interpretandi sunt de satisfactione ex congruo, non ex condigno.* (At hæc distinctio veteribus est incognita.)

Vigesimò, in quæstione *de genere Antichristi.*

Pererius in Daniel. lib. 14. p. 681. Gen. 49. *Dan coluber in via. Ex hoc loco docent Irenæus, Hippolytus, Cyrillus, Hieronymus, Augustinus, Prosper, Gregorius Papa, Ruffinus, Ambrosius, Beda, Rupertus,* (quibus addi possunt Theodoretus & Aretas) *Antichristum ex tribu Dan nasciturum, quibus ego assentior.* Idem repetit in cap. 49. Genes.

Sed Bellarminus lib. 3. de Rom. Pontif. cap. 12. §. Hæc sententia &c. contrà statuit. *Loco Gen. 49. videtur Jacob ad literam loqui de Samsone, cùm ait. Fiat coluber in via. Samson enim fuit de tribu Dan, & fuit verè Philistæis tanquam coluber in via. Ita exponit Hieronymus. Et videtur sanè Jacob benè precari filio suo, cùm hæc dicit, ac proinde non malum* (ergò nec Antichristum) *sed bonum prædicere.* Ubi tamen paulò ante nominaverat contra sentientes *Irenæum,* Hippolytum, *Ambrosium, Augustinum, Prosperum, Theodoretum, Gregorium, Bedam, Rupertum, Aretam, Richardum, Anshelmum.*

Suarez in Thomam tom. 2. part. 3. q. 59. art. 6. Disp. 54. §. 2. p. 763. *Locus ille Geneseos ad literam de Samsone explicatur, quia reverà ibi Jacob non videtur mala, sed bona prædicere.*

Vigesimò primò, in quæstione *de matrimonio post votum.*

Maldonatus in Summa q. 12. artic. 5. *Quicquid senserint multi antiqui Autores, an sit verum matrimonium post votum, contrarium nunc est verum.*

Vigesimò secundò, in quæstione *de pœna infantum non baptizatorum.*

Azorius lib. 2. Instit. moral. cap. 17. *Aliquando aliquorum Patrum opinio cum communi Theologorum* (Scholasticorum) *sententia pugnat, ut cùm docent Patres, infantes absq; Baptismo morientes igne perpetuo cruciari. Communis autem Scholasticorum opinio est, & verior, eos pœnâ sensus non puniri.*

Vigesimò tertiò, in quæstione *de rebaptizandis ab hæreticis baptizatis.*

Six-

Sixtus Senensis in Præfat.lib.5.Bibliothec.Salmeron Disp.51.in Epist.Rom.Bellarminus lib.1.de Sacram.cap.26. & lib. 2. cap.22. & 30. Costerus in Enchirid. cap.1. p.68. *Cyprianus cùm multis aliis tùm Africæ tùm Asiæ Episcopis, imò cum tribus Conciliis Carthaginensibus omnes baptizatos ab hæreticis rebaptizandos docuit ac defendit. Novatiani, Ariani, Aëtiani & Donatistæ rebaptizabant ab hæreticis baptizatos, in quo conspirabant cum Agrippino Carthaginensi Episcopo, cum Cypriano & magno numero Episcoporum hoc dogma asserentium.* (Nihilo tamen minùs hæc sententia fuit erronea.)

Vigesimò quartò, in quæstione *de interitu mundi.*

Sententia *de interitu mundi* tantùm secundùm qualitates, nititur communi Patrum suffragio, ut ostendimus in tract. de consumm. seculi §. 37. nihilo tamen minùs Cornelius à Lapide in Comment. Esai.34.v.4.concedit, *sententiam de interitu mundi secundùm substantiam, esse Scripturæ sacræ magis conformem*, in quo sibi consentire dicit Hieron. Magium lib. 2. de exustione mundi cap.6. & 7. Vallesium de sacra Philosophia cap. 89. Molinam tract.de opere sex dierum Disp.3.

Vigesimò quintò, in quæstione *de fructu circumcisionis.*

Suarez tom.1. de Sacramentis q.61.art. 9.Disp.5.sect.1. testatur, *veteres, Justinum, Irenæum, Chrysostomum, Cyrillum, Eusebium, Epiphanium, Origenem, Theodoretum, Damascenum, Athanasium, Oecumenium, Theophylactum, Cyprianum, Ambrosium, Hieronymum, Tertullianum, Anshelmum, Isidorum, Autorem Altercationis Ecclesiæ & Synagogæ; hos, inquam, omnes docuisse, Circumcisionis vim nullam fuisse, nisi distinguendi Israëlitas à gentibus; primum verò Augustinum docuisse, etiam adversus peccatum originis valuisse, ut Baptismum, & assensisse Gregorium, Bedam, Bernhardum, Rupertum, Hugonem & omnes Scholasticos.* (Ergò Augustino & Scholasticis non fuit consensus veterum certissima regula aut interpretandæ Scripturæ, aut dijudicandarum controversiarum.)

6. Quòd *in expositione Scripturæ* à majori Patrum parte quandoque discedunt & pauciores sequuntur, interdum etiam Patrum expositioni suã præferunt. (Utiq; ergò Patres non agnoscunt pro expositionis regula perpetua & infallibili.)

Thomas de Vio Card. Cajet Præfat.in Gen.sic scribit: *Etsi quando occurrerit novus sensus textui consonus, nec à S.Scriptura, nec ab Ecclesiæ doctrina dissonus, (quamvis à torrente Doctorum alienus) æquos se præbeant censores, meminerint jus suum cuiq; tribuere. Solis sacræ Scripturæ Autoribus reservata est autoritas hæc, ut ideò credamus, sic esse, quia ipsi ita scripserunt; alios autem, inquit Augustinus, ita lego, ut quantâlibet sanctitate doctrinaq; præpolleant, non ideò credam sic esse, quia ipsi ita scripserunt. Nullus itaq; detestetur novum S, Scripturæ sensum ex hoc, quòd dissonat à priscis Doctoribus, sed scrutetur perspicaciter textum ac contextum Scripturæ, si quadrare invenerit, laudet Deum, qui non alligavit Scripturæ S. expositionem priscorum Doctorum sensibus, sed Scripturæ ipsi integræ sub Catholicæ Ecclesiæ consensu, alioquin spes nobis & posteris tolleretur exponendi Scripturam, nisi transferendo (ut ajunt) de libro in quinternum.*

(Cajetanum propterea reprehendit Melch. Canus lib.7. Loc.Comm.c.3.n.10.

Sed Cardinalis meritò præfertur Episcopo, quin & Andradius lib. 2. defens. Concil. Trident. Cajetani defensionem suscipit, & rationes quasdam adducit: *Primò, Patres allegoricis expositionibus plus æquo fuêre dediti, ac proinde cùm unus tantùm sit Scripturæ sensus, non debet reprehendi Cajetanus, si allegorias Patrum minoris faciat. Secundò, Patres utcunq; de mysteriis religionis consentientes sententias habuerint, diversos tamen & dissimiles sensus reddunt, cùm ad Scripturam interpretandam accedunt. Tertiò, Spiritus sanctus est unicus Scripturæ fidus Interpres.*

De eodem Cajetano sic scribit Pererius lib. 4. in Genes. num. 207. 208. *Mira eademq; falsa sententia Cajetani, qui posthabitâ omnium Patrum omniumq; Interpr. sententiâ nova quædam & inaudita & omnibus contraria scripsit, procreationem Evæ ex Adamo non Historicè, sed parabolicè accipiendam esse.*

De eodem scribit idem Pererius lib. 5. in Genes. n. 8. *Sine causa profectò Cajetanus contrà Patrum atq; omnium Interpretum sententiam censuit, non reverâ animalia adducta ad Adamum, sed intellectuali tantùm modo intellectui ipsius præsentata.*

Erasmus in cap. 11. Matth. p. 41. *Scio Hieronymum & Augustinum, cumq; his plerosq; aliter interpretari. Verùm liceat & à probatissimis Autoribus alicubi dissentire, quandoq; illi non solùm homines fuerunt, verùm promisêre sibi in tropologia nonnunquam abuti Scripturæ testimoniis.*

In cap. 22. Luc. p. 157. *Sunt, qui protinùs contumeliam interpretentur, si quis à receptis Autoribus discrepat, cùm hoc honoris nec ipsi postulent, imò contumeliosum fuerit, opinor, si quis illos hominum more lapsos alicubi conetur adversùs veritatem tueri.*

Baronius Ann. 34. n. 213. *Sanctissimos Patres, quos Ecclesiæ Doctores ob illorum sublimem eruditionem meritò nominamus &c. in interpretatione Scripturæ non semper ac in omnibus Catholica Ecclesia sequitur.*

Joh. de La Haya in Admonit. de Triumpho veritatis §. 28. *Perspicimus ex his notationibus, dari quandoq; à Patribus quorundam locorum divinæ Scripturæ sensus non proprios, imò etiam non probandos.*

Ludovicus Alcasar in cap. 13. Apocal. post recitationem variarum sententiarum *de bestia*, in illo cap. introducta, subjungit: *Ut expositio aliqua pro certa & indubitata reputetur, non satis est, multos* (Patres) *illi subscribere.*

Vasquez in Thom. p. 3. q. 146. cap. 3. cùm notâsset ex loco Hebr. 6. probari, *non iterandum Baptisma* ab Ambrosio, Hieronymo, Chrysostomo, Theophylacto, Theodoreto, Augustino, Philastrio, Epiphanio, subjicit: *Nos tamen ostendimus, per pœnitentiam eo loci non intelligi Baptismum secundum, sed pœnitentiam, quæ baptizatis peccantibus conceditur.*

Idem Vasquez d. l. *Nonnulli Patres eam rationem* (Baptismi non iterandi) *assignant, quòd, cùm hoc Sacramentum significet mortem & sepulturam Christi, & Christus tantùm semel mortuus fuerit & sepultus, nos etiam semel tantùm Baptismum suscipere possimus. Hac ratione utuntur Ambrosius, Basilius, Damascenus, Thomas & Scholastici plerique.* Et tamen Bellarminus lib. 2. de Sacramentis cap. 22. *Hæc ratio non valet. Nam Eucharistia etiam significat Christi mortem & tamen repeti potest.*

Estius in 2. Thessal. 2. v. 6. *Veteres plerique*

commentatores tàm Græci quàm Latini, quibus & Hieronymus assentitur in Epistola ad Algasiam, Romanū Imperium (per τὸ κατέχον) existimant significari, mentemq́ Apostoli esse, quòd non priùs quàm illud deletum fuerit, revelandus sit Antichristus, ut qui non sit habiturus facultatem agendi, quæ velit, adversus Ecclesiam, nisi Romano Imperio priùs dissoluto: Id verò Paulum apertè dicere noluisse, ne calumniam pateretur, q. Rom. Imperio, quod æternum fore sperabatur, malè optaret. Ita quidem illi, qui stante Imperio Romano scripserunt. Sed hanc opinionem ipsâ jamdudum experientiâ redargui monstravimus eodem loco.

Toletus in cap. 1. Johan. annot. 71. *Doctores sacri cautè legendi sunt, dum unctionem illam, de qua David Psal. 44 loquitur, dicens, propterea unxit te Deus, Deus tuus, oleo lætitiæ, quod de CHRISTO Domino dictum est, docent factam in Baptismo, quando Spiritus sanctus super eum descendit. Ita sentiunt Athanasius, Hilarius, Hieronymus; & postea præfert eos, qui factam dixerunt in incarnatione, Damascenum & Augustinum.* (Sic ergò pauciores in expositione hujus loci præfert pluribus.)

Azorius lib. 4. Instit. moral. cap. 25. f. 282. *Oecumenium, Photinum, Theophylactum* errâsse, ait, quando dictum Rom. 5. v. 12. *de exemplo solùm & imitatione* exposuerunt.

Benedictus Justinianus Disput. 1. de Apostol. cap. 4. fol. 12. col. 1. *Græcos Patres plerosq́, ut humanâ imbecillitate lapsos, castigat, quòd putaverint, juvenem illum, cujus mentio fit Matth. 19. fuisse mentitum, quando dixit, se omnia legis præcepta servâsse.*

Didacus Stella in Luc. 10. v. 21. *Communiter quos ego potuerim Expositores vidisse, vel ex sanctis Doctoribus antiquis, vel ex modernis, hi omnes & glossæ declarant verbum Confiteor non hìc accipi pro confessione peccatorum, sed pro eo, quod dicimus gratias agere, laudare ac benedicere. Nunquam tamen sensus hic nec quadrare nec intellectui satisfacere potuit. Quantum verò ego conjectari possum, verbum Confiteor hìc significat, quod idem sentire, vel concordare.*

Ibid. *Benè scimus pygmæos Gigantum humeris impositos plus quàm gigantes ipsos videre,* (recentiores in suis Commentariis esse oculatiores veteribus.)

Gregorius de Valentia lib. de Purgat. cap. 5. p. 902. *Patres multi voluerunt, etiam aurum & argentum per ignem transire. Sed satis est, quòd veram sententiam ab illis accepimus, esse Purgatorium.*

Bellarminus lib. 1. de Verbo Dei cap. 3. *Origenis, Chrysostomi, Theodoreti, Theophylacti, Oecumenii, Ambrosii & aliorum sententiam de litera occidente rejicit, & unius Augustini sententiam illis omnibus opponit.*

Lib. 2. de Verbo Dei cap. 6. §. Scio, *Epiphanius, Hieronymus & Augustinus scriptum reliquêre, LXX. Interpp. de industria quædam omisisse, quædam addidisse, quædam aliter vertisse. Sed non ita est &c.*

Lib. 1. de Purgat. cap. 5. *quinq́ expositiones Patrum* recenset de loco 1. Cor. 3. quibus omnibus *sextam*, h. e. suam præfert, cujus nullum Autorem ex veteribus laudat.

Maldonatus in cap. 6. Matth. *Augustinus & Gregorius, & alii ferè omnes regnum cœlorum hoc loco Ecclesiam vocari dicunt. Meliùs, ut mihi quidem videtur, Chrysostomus & Theophylactus regnum cœlorum resurrectionis, & ultimi judicii tempus vocari putant.*

Idem in cap. 8. Matth. *Cur ante tempus se torqueri dicant Dæmones, major quæstio est. Mirum, quanto consensu pleriq; veteres Autores docuerint, antè diem judicii non torqueri!* Et postea: *Sed tenenda opinio, quæ in Ecclesia jam invaluit, etiam nunc torqueri.* (Sic ergò consensum veterum in Scriptura interpretanda postponit Ecclesiæ & quidem recentissimæ, nam illud, *jam invaluit,* hunc habet sensum, non quidem posse eam sententiam repeti ab ipso Ecclesię initio, q.tum statim creditam ab omnibus Christianis, sed tantûm postremis temporibus receptam.)

Idem in Matth. 11. v. 3. *Justinus, aut quisquis fuit Autor quæstionum q. 38. ad* Orthod. *& Tertullianus lib. 4. adv. Marc. dicere non dubitant, verè de Christo Johannem dubitâsse. Pejus etiam quiddam Tertullianus adjungit, propterea dubitâsse, quòd Spiritus Prophetiæ ab eo in Christum recessisset. Illâ nimirum ætate nondum satis culta Theologia hujusmodi aliquando spinas proferebat. Alii, quia id absurdum esse animadverterũt, aliam quæsiverunt interpretationem, non dubitâsse Johannem, an Christus agnus Dei, verusq; Messias esset, qualem idem antea testatus fuerat, sed an moriturus esset, & ad inferos descensurus, in quam sententiam, meliore nondum inventâ, maxima pars veterum Autorum concesserunt, Ambrosius libro in Luc. 7. Eusebius Emissenus in homilia, Julianus Pomerius lib. 3. contra Jud. Venantius in expos. Symbol. Apostol. Gregorius homil. 1. in Ezech.* (quinimò hanc expositionem plerique ex Pontificiis adhuc hodie sequuntur, & tamen Maldonatus eam rejicit, propter hanc rationem: *Quomodo mortem Christi & descensum ad inferos Johannes ignorare potuit, quæ nemo tunc Propheta, nemo doctus, qui antiquorum Prophetarum vaticinia legisset, ignorabat?*)

Ibid. v. 11. *In verbis, Qui autem minor est in regno cœlorum, major est illo, Augustinus lib. 2. contra advers. Legis cap. 5. per eos, qui in regno cœlorum sunt, Angelos intelligit. Hieronymus & Beda homines jam in cœlo beatos. Multi de Christo ipso hoc dictum existimant, sed non omnes eodem modo. Quidam sic, qui minor est in regno cœlorum, i. e. in Ecclesia, i. e. ego, qui omnium humilimus sum, major sum illo, ut Rupertus. Alii, ego, qui & ætate minor sum & hominũ opinione, Johanne minor habeor, major illo sum. Sic Hilarius, Chrysostomus, Autor imperf. op. Euthymius & Theophylactus, quam etiam interpretationem approbat Augustin. tr. 13. in Joh. & lib. 2. contra adv. legis c. 5. Habet ex multis opinionib. quam eligat Lector, sed si meam quoq; sententiam avet audire, liberè fatebor in nulla prorsus earum meum qualecunq; judicium acquiescere.*

Ibid. v. 11. *in verbis, Regnum cœlorum vim patitur. Quidam Christum ipsum regnum cœlorum vocari putant, ut Ambros. serm. 15. de natali Dom. alii vitam æternam, aut cœlum, ut Gregorius & Beda; alii fidem, ut Chrysostomus, Euthymius & Theophylactus; alii Ecclesiã, aut Evangelium, ut multis aliis locis. His solis assentior,* (& tamen pro hac expositione nullum ex veteribus adducit.)

Ibid. *Pleriq; sic exponunt, vim patitur, id est, mortificatione, pœnitentiâ, ignominiâ obtinetur; Basilius, Hieronymus, Chrysostomus, Augustinus, Theophylactus, Euthymius, Beda, Bernhardus. Ego Hilarii & Ambrosii sententiam sequor, propterea dici vim pati regnum cœlorum, & rapi à violentis, quia non intra unum populum, ut in veteri lege conclusum est, & q. certis finibus custoditum, sed omnibus apertum, omnibus expositum &c.* (Duorum ex-

expositionem reliquis omnibus præfert, quia textui magis congrua, Matt. 8. v. 11.)

In cap. 16. Matth. v. 19. *Nec enim eodem sensu, quo Petro atq; aliis Apostolis dictum, interpretor, quodcunq; solveris super terram, erit solutum & in cœlis, etsi video omnes Autores præter Origenē in eadem fuisse sententia, sed eo sensu, quo super solum Petrū Ecclesia ædificata est, quo soli datæ sunt claves &c.*

Cap. ejusd. v. 18. præced. *Horum verborum, Portæ inferorū nō prævalebunt &c. sensus non videtur mihi esse, quem omnes præter Hilarium, quos legisse memini, Autores putāt.*

In cap. 19. Matth. v. 11. *Quod dicit, Non omnes capiunt verbum hoc, ita ferè omnes exponunt, tanquam si sensus esset, non omnes, quod dicitis, præstare possunt, h. e. uxore carere, quia non omnes castitatis donum habent, sed quibus datum est. Hunc sensum Origenes, Nazianzenus & Ambrosius secuti sunt, quam interpretationē adduci nō possum, ut sequar,*

In cap. 20. Matt. v. 22. *Multi Autores existimant, quemadmodum Jacobus & Johannes temere & ambitiosè honorem petiverant, ita quoq; temerè ambitioseq; respondisse, se posse calicem bibere, ut Chrysostomus, Theophylactus & Euthymius &c. alii, quòd non intelligebant promisisse, ut Autor imperf. op. Malo ego credere, nec temerè, nec inscienter, sed amanter & verè respondisse, se paratos esse, ut pro Christo morerentur.*

In cap. 26. Matth. v. 19. *in quæstione, Cur Christus nomen illius patrisfamiliâs non expresserit, ad quem Apostolos ad parandam Cœnā Paschalem ablegabat,* refellit Hieronymum, *Bedam, Origenem, Hilarium, Ambrosium, Euthymium,* ac subjicit, *Magis mihi Chrysostomi conjectura placet, propterea non nominâsse, quòd ignotus esset,* mox tamen addit, *tamen hæc ipsa omninò non placent.*

Cap. ejusd. v. 29. *Origenes, Cyprianus, Chrysostomus, Epiphanius, Hieronymus, Augustinus, Beda, Euthymius & Theophylactus ad sanguinem Christi referunt &c. Sed persuadere mihi non possum, hæc verba ad sanguinem Christi esse referenda.*

In cap. 1. Luc. ad illud, *Qui ministri fuerunt sermonis,* cùm per *sermonem Christum intelligi* dixisset, *ab Origene, Hieronymo, Ambrosio & Euthymio,* subjicit: *Magis assentior iis, minoribus licet Autoribus, qui existimant, nomen* λόγου *sermonis, aut verbi, pro re accipi ex Hebræorum idiomate.*

Idem in cap. 10. Lucæ, cùm quæsivisset, *quemnam Christus dixerit, esse proximum nostrum & à nonnullis poni eum, qui nobis benefacit; à Theophylacto & nonnullis aliis, eum, qui nostrâ ope indiget; ab Augustino eum, cui exhibendum est officium misericordiæ, si indiget:* tùm verò hos omnes sensus explodit, *& omnes homines nostros proximos esse* mavult, subjungens. *Nescio, an, qui aliorum non probo sententias, meam sim aliis probaturus.*

Idem in cap. 2. Johan. *Inter veteres Autores paucos admodùm invenio, qui non aut apertè dicant, aut obscurè significent, aliquam culpam, aut errorem certè fuisse, quòd Filium ad faciendum miraculum incitaverit, si non ob aliud, certè quia intempestivè & ante tempus id fecit. Ego hoc mihi non persuadeo, ullam unquam in Maria fuisse culpam, multò verò minùs in hoc facto.*

In cap. 3 Johan. v. 8. *in verbis, Spiritus, ubi vult, spirat. Maxima pars* SPIRITUM SANCTUM *interpretatur, ut Origenes, Ammonius, Apollinarius, Gregorius Nazianzenus, Ambrosius, Augustinus, Autor de mirabilibus Scripturæ,*

Gregorius Magnus, Bernhardus, Elias Cretensis, Beda, Strabus, Rupertus, Alcuinus & Haymo. Alii Autores ventum hoc loco significari statuunt, ut Chrysostomus, Cyrillus, Theophylactus, Euthymius, Autor qq. V. & N. Test. &c. Movent me rationes posterioris expositionis, quò minùs priorem illam interpretationem sequar, libenter tot Autorum reverentiâ secuturum. Sed nihilominus me ex altera parte, quò minùs hanc sequar, movent illæ, quas pro altera adduximus sententia. Itaq; etsi novarum interpretationum laudem minimè ipse quærere, minimè in aliis laudare soleo, tamen cogor hic paribus utrinq; impulsus rationibus novam interpretationem, si non sequi, tamen indicare omnibus & doctioribus relinquere judicandam. Videant ergò, qui meliùs quàm ego judicare de hisce rebus possunt, an non meliùs nomen Spiritus h. l. pro anima sumatur, (quam expositionem à communi veterum sententia discedentem, laudat Pererius Disput. 9. in Joh. 3. num 37.)

Ibid. v. 11. in verbis: *Quod scimus, loquimur. Chrysostomus, Cyrillus, Euthymius, Rupertus & Haymo existimant, Christum significare voluisse, se solum non esse, sed unà cum Patre testimonium perhibere. Mihi aliquanto durior videtur hæc ratio. Durior etiam illa, quam in Catena D. Thomæ Alcuinus affert, quòd Christus suâ aliorumq;, qui ex Spiritu sancto regenerati essent, personâ loqueretur. Nihilo magis probo, quod alii dicunt, Christum se cum cæteris à Deo missis Prophetis connumerare. Alii de se solo pluraliter autoritatis causâ loqui putant. Sic Theophylactus sentit, cujus ego sententiam magis probo. Tamen quia insolitum est Christo, pluraliter de se loqui, hanc ipsam interpretationem, quam omnium probabilissimam judico, probare omninò non possum. Sic igitur interpretor, ut Christus nec de se, nec de una aliqua re, quam ipse sciat aut viderit, sed de omnibus bonis testib⁹, & de omni similiter testimoniorum materia generaliter loquatur* (cujus expositionis nullum alium nominat Autorem, quàm seipsum.)

Ibid. v. 12. *Si terrena vobis dixero. Augustinus, Beda & Strabus terrenum vocari putant, quod Christus cap. 2. v. 19. dixerat, Solvite templum hoc. Origenes, Ammonius, Chrysostomus, Theophylactus, Euthymius, & ut videtur, etiã Cyrillus per rem terrenã intelligũt Baptismum. Alii ventum rem terrenam existimant. Vellem & ego aliquam ex his unam, quæ bonos habeat Autores, sequi possem, sed fateor, me præter voluntatem meam in novam interpretationem rationibus majoribus impelli. Puto Christum ad modum loquendi respexisse.*

In cap. 6. Johan. v. 62. *Si ergò videritis filium hominis ascendentem. Prædixit fore, qui propter suum in cælum reditum minùs etiamnum crederent. Non nego me hujus interpretationis Autorem neminem habere, sed hanc eo magis probo, quàm illam alteram Augustini, cæterarum alioqui probabilissimam, quòd hæc cum Calvinistarum sensu magis pugnet, quod mihi magnum est probabilitis argumentum.*

Ibid. *Illud mihi difficilè persuadere possum, intelligendum esse, tunc scandalizari desinetis, aut tunc intelligetis, tunc credetis, quemadmodum omnes, quos memini legere, Autores interpretantur.* (Refellit Maldonatum Vasquez in p. 3. Thom. Disput. 179. cap. 5. *Ego verò valde miror, viros doctos & ingeniosos nõ animadvertisse, discipulos tempore ascensionis non solùm fuisse multò magis*

in

in fide mysteriorum confirmatos, ac proinde de hoc Sacramento non potuisse magis dubitare, ac scandalizari, quàm tunc scandalizati sunt ac dubitârunt: verum etiam ita fuisse, in eo mysterio & in aliis in Cœna & post Passionem à Christo instructos, ut nihil prorsus de illo, aut de ullo alio dubitaverint, aut scandalizati fuerint.)

In cap. 8. Johan. v. 56. *Abraham exultavit, ut videret diem meum. Omnes Autores, quos legere memini, etiam, qui diem Christi tempus incarnationis ejus vocari putant, existimant aut solâ fide, aut fide & figurâ, aut propheticâ revelatione vidisse. De fide conveniunt omnes, nec enim dubium est, quin fide Christum futurum apprehenderit. Figuras alii alias afferunt. Pleriq; illam Isaac, quem Abraham ipse sacrificavit, qui cùm expressa morituri pro nobis Christi figura fuerit, non dubium, quin in ea, tanquam in speculo, diem Christi conspexerit. Ita Chrysostomus, Ammonius, Leontius, Theophylactus & Euthymius, alii cùm tres vidit & unum adoravit Gen. 18. ut Augustinus, Beda & Rupertus. Alii ad juramentum illud referunt, quòd servum suum obstrinxit positâ manu super femore, quâ re Christum de femore suo nasciturum significaverit Genes. 24. ut Augustinus & Bernhardus. Alii referunt ad Historiam Genes. 15. v. 17. Alii peculiari revelatione & Prophetico spiritu vidisse, ut putat Eucherius in qq. in Johan. Alii non alio modo quàm fide, ut Apolinarius in Catena Græca. Vereor, ne arrogantis Interpretis esse videatur, à tot, tamq; gravibus Autoribus dissentire, sed minimè arrogans videri debet in quærenda veritate moderatè dicere, quid sentias, hoc enim ipsum illi cùm scriberent, facere solebant. Mihi non videtur, quod Christus dicit, Vidit & gavisus est, de solâ fide aut figura, vel Prophetica revelatione intelligi posse &c. Vidit ergò diem Christi reipsâ.*

Ribera in Apoc. 1. v. 4. p. 27. *Septem Spiritus multi interpretantur Spiritum sanctum septiformem, ut Primasius, Ambrosius, Beda, Ambrosius Ansbertus, Rupertus, Haymo, Thomas. Alii, quod idem est, septem Spiritus dicunt vocari septem dona Spiritus sancti, ut Victorinus Martyr, & Joachimus Abbas. Anshelmus utroq; modo. At non video, quomodo de Spiritu sancto dici possit, qui in conspectu throni ejus sunt. Multò meliùs sine dubio explicavit Aretas, qui dicit, hos septem Spiritus esse Angelos.* (Sic ergò unius expositionem, & quidem falsam plurium rectè sentientium expositioni præfert.)

In cap. 20. Apoc. v. 1. p. 534. *Hunc Angelum pleriq; Christum esse censent, quod mihi non placet. Nam nec Dominus Angelus sine addito appellari solet &c. Meliùs Augustinus &c.* (unius Augustini expositionem plerorumque expositioni præfert.)

In expositione loci Apostolici 1. Corinth. 15. v. 29. *Quid faciunt, qui baptizantur pro mortuis? &c.* discedunt à Tertulliano, Ambrosio, Anshelmo, Haymone, Sedulio, Chrysostomo, Oecumenio, Theophylacto, Theodoreto, Epiphanio, imò ipso Thoma, qui omnes locum illum aliter intellexerunt, cumque accipiunt *de Baptismo Pœnitentiæ pro mortuis*, ut Purgatorium succendant. Unius Ephremi suffragio nituntur, cùm tamen constet, pleraque hujus Autoris scripta esse supposititia. Hieronymus suo tempore nihil aliud viderat illius Autoris præter tractatum de Spiritu sancto, Græcè versum, qui hodiè non ampliùs extat.

Huc referendum est, quòd recentiorum

rum sententiam & expositionem quandoq; antiquioribus Dd. præferunt.

Johan. Roffensis art. 18. contra Luth. *Nec cuiquam obscurum est, quin posterioribus ingeniis multa sint tàm ex Evangeliis quàm ex Scripturis cæteris nunc excussa luculentiùs & intellecta perspicaciùs, quàm fuerant olim, quia veteribus adhuc non erat perfracta glacies, neq; sufficiebat illorum ætas totum illud Scripturarum pelagus ad amussim expendere &c.*

Tumultuaria Apolog. pro dispensat. de matrim. Regis Henrici VIII. & uxoris sui fratris defuncti fol. 37. §. Hieronymus, & fol. 38. §. Igitur. *Maneat sanè Patribus suus honor, sua majestas, sint, ut merentur, in summa veneratione ac precio, attamen audeo dicere, recentiores Doctores multis in locis Patribus vigilantiores ac perspicaciores esse.*

Costerus in Enchirid. cap. 1. p. 69. *Quædam fiunt nonnunquam explicatiora temporis progressu, quàm fuerint in principio. Sicut enim numero crevit Ecclesia, ita facta est auctior eruditione & perspicacior in illis cognoscendis, quæ ex primis articulis fidei manifestè notis tanquam ex principiis necessariò colliguntur.*

Nec injuriâ quis hûc retulerit liberam confessionem Baronii Ann. 109. n. 51. *Jura veritatis ampliora sunt omni antiquitate, quippe quæ nullâ plurimorum seculorum valeant præscriptione lædi, nec innumerâ testium multitudine obrui & labefactari.*

Hujusmodi longè plura facili negotio adduci possent, ex quibus omnibus sic concludimus. Si pauciorum, vel etiam unius Patris expositio meritò præfertur expositioni plurium, propterea quòd illa Scripturæ verbis, contextui & scopo, ac fidei analogiæ magis congruit, utique de Patrum expositionibus judicandum erit ex Scriptura. Parati omninò sumus nostrarum expositionum Autores aliquos ex antiquitate nominare, nec ullum proponimus dogma, cujus non possimus evidentia & perspicua quædam testimonia ex Patribus afferre, interim soli Scripturę hunc honorem cum ipsis Patribus deferimus, quòd ipsa sola & dogmatum & expositionum regula in Ecclesia sit habenda.

7. Quòd agnoscunt, Patres in multis capitibus non solùm à se invicem, sed etiam à semetipsis dissentire. (Quod ergò de consuetudinibus contrariis Bellarminus dicit lib. 4. de verbo Dei cap. 11. *ex illis nihil certi statui posse*, idem etiam de Patrum sententiis inter se haudquaquam convenientibus dici potest & debet. Agnoscit hoc Bellarminus ipse lib. 4. de Eucharistia cap. 10. §. Cæterum &c. sic scribens: *Non obstat, quòd aliqui Patres verba illa Christi Matth. 26. Non bibam de genimine vitis &c. de calice Eucharistiæ exposuerint. Nam alii, qui magis ex professo rem tractârunt, contrarium docuerunt. Non possumus autem ex Patrum sententiis aliquid certi colligere, quando inter se non conveniunt.* Proferatur verò unum aliquod dogma Papale à nostra Ecclesia falsitatis accusatum, quod unanimi omnium Patrum consensu nitatur, ita ut nullus ex veteribus unquam illi contradixerit. Nos contrà parati sumus pro nostra sententia in quovis dogmate controverso evidentia unius, duorum, vel etiam plurium Patrum testimonia, quò procul dubio respexit Gregorius de Valentia,

quan-

quando in Anal. de Ecclesia p.18. fatetur, *quòd Patrum scripta suo quodam modo sint arma utriq; parti communia.* Nimirum, ut Pontificii quædam pro sua sententia ex Patribus producunt, ita quoque pro nostra sententia quædam ex illis producimus, ad Scripturam igitur, ut nos rectè censemus, vel ad Pontificem, ut Adversarii falsò contendunt, tandem recurrendum, ut cognosci possit, quæ tandem Patrum sententiæ acceptandæ, quæ verò repudiandæ.)

Glossa in c. Unius dist. 26. *Malè sentit hîc Hieronymus, unde Augustinus eum corrigit.*

Alphonsus à Castro lib. 1. adv. hæres. cap. 7. refellit Glossam Juris Canonici dist. 9. asserentem, *quòd omnia Patrum scripta sint authentica & tenenda ad ultimum usq; jota. Quis ferat,* inquit, *ut hominem tam apertè mendacem non insectetur? ubinam jubentur sanctorum Patrum scripta teneri usq; ad ultimum jota? aut qualiter hoc præcipi potest, cùm sanctorum Patrum sententiæ sæpè invicem repugnent? non potest certè Deus contradictoria præcipere, tantùm abest, ut Papa præcipiat &c.*

Et paulò antè Alphonsus sic disserit: *Hieronymus ait, Paulum simulatione tantùm & non verè reprehendisse Petrum, Augustinus ait, Petrum verè justeq; à Paulo reprehensum. Hieronymus ait, eum, qui ante Baptismum duas habuerit uxores, suscepto postmodum Baptismo posse ad Sacerdotium promoveri, cui assertioni refragantur Ambrosius, Augustinus, cæteriq; omnes. Augustinus universi mundi fabricam ait fuisse à Deo, etiam quoad varietates formarum, uno eodemq; temporis momento extructam, nullamq; prorsus admittit in ea re temporis successionem, sed illa dierum volumina interpretatur Angelicæ cognitionis alternationes. Cui interpretationi adeò contradicitur, ut nullum unquam ex sacris Scriptoribus viderim, qui illi hac in parte assentiat. Sunt & id genus multa.*

Idem lib. 6. adv. hæres. tit. Episcopus. *Hieronymus in hac quæstione, an idem Presbyter, qui Episcopus, sibi non constat, quoniam si hoc est in Ecclesia Episcopus, quod in lege veteri Aaron, & hoc Presbyter, quod filii Aaron, convincitur etiam inde, ut ex ipsa institutione divina Episcopus sit quovis alio Presbytero major, quoniam Aaronis Sacerdotium ex ipsius Dei institutione majus erat, quàm Sacerdotium filiorum Aaron.*

Ludovicus Vives in Comment. lib. 18. de Civ. Dei cap. 43. *Laudandus vehementer candor, quo vir sanctus* (Augustinus) *de Hieronymo loquitur, à quo dissentiebat in re tanta* (de LXX. Interpp. versione) *utinam eum hoc tempore imitaremur!*

Lib. ejusd. cap. 42. *Hieronymus interdum LXX. Interpp. plurimùm defert & Spiritu sancto plenos fuisse dicit, sed idem sæpè malè atq; imperitè eos vertisse affirmat, ut erat in quod intenderat, vehemens.*

Erasmus in cap. 22. Luc. de bello gerendo *Augustinum sibi ipsi constare* negat. Salmero tom. 1. f. 13. agnoscit, *Patrum circa sensum Scripturæ dissonantiam,* & ex ea *Scripturæ obscuritatem* probat.

Bellarminus lib. 1. de Verbo Dei cap. 5. *Hieronymus statuit, Salomonem egisse pœnitentiam, Augustinus verò eum à Deo fuisse reprobatum,* asserit.

Idem libr. ejusdem cap. 7. §. 1. *Melito, Athanasius & Nazianzenus librum Estheris statuunt esse extra canonem. Alii verò contradicunt.*

Ibid. *Septem postrema capita Esther Hieronymus libri illius vera membra esse negat, & tanquam adulterina atq; aliena à reliquo corpore resecanda putat. Origenes, Cyrillus, Damascenus, Hilarius, Ruffinus & Augustinus contrarium statuunt.*

Lib. ejusd. cap. 19. §. Nec defuerunt. *Hieronymus in Epistola ad Dardanum testatur, ita Græcos de Apocalypsi dubitâsse, contra communem consensum Latinorum, quemadmodum Latini de Epistola ad Hebræos, contra communem Græcorum sententiam dubitabant.*

Lib. 2. de Verbo Dei cap. 1. *Sacram Scripturam periisse tempore captivitatis Babylonicæ, & ab Esdra, dictante Spiritu sancto, esse reparatam, statuit Basilius. Addunt quidam in eandem sententiam Irenæum, Tertullianum & Clementem Alexandrinum, sed illi non apertè hoc docent. Contrarium statuunt Chrysostomus, Hilarius, Theodoretus &c.*

Lib. ejusd. cap. 6. §. 2. *Irenæus & Clemens Alexandrinus scribunt, regnante Ptolemæo Lagi filio versionem LXX. Interpp. adornatam; Tertullianus, Athanasius, Epiphanius & alii Ptolemæum Philadelphum nominant.*

Ibid. §. Secunda quæstio. *Hieronymus statuit, LXX. tantùm vertisse Pentateuchum, quod probat ex Josepho & Philone. Sed eos omnia vertisse, scribit Justinus, Irenæus, Clemens Alexandrinus, Epiphanius & Eusebius.*

Ibid. §. Jam in tertia. *Epiphanius scribit, hos Interpretes binos & binos in cellulis inclusos fuisse, & divino miraculo singula paria ipsorum totidem verbis totam Scripturam transtulisse. Justinus dicit, singulos in singulis cellulis inclusos, & majore adhuc miraculo à singulis seorsim totam Scripturam iisdem verbis redditam, & se apud Alexandriam vestigia cellularum vidisse. Justinum sequuti sunt multi ex posterioribus, Irenæus, Cyrillus Hierosolymitanus, Clemens Alexandrinus & Augustinus. At Hieronymus apertè ridet hanc Historiam! Nescio, inquit, quis primus Autor Septuaginta cellulas Alexandriæ mendacio suo extruxerit. Itaq; existimat B. Hieronymus LXXII. Interpretes in eadem basilica sedentes & inter se conferentes Scripturas transtulisse.*

Ibid. §. Sequitur quarta. *Hieronymus passim reprehendit versionem LXX. Sed illos optimè transtulisse & peculiari modo Spiritum sanctum assistentem habuisse, asserunt Justinus, Irenæus, Eusebius, Clemens Alexandrinus, Epiphanius, Chrysostomus, Cyrillus, Tertullianus, Augustinus, Hilarius & alii omnes,* (ubi nota, Hieronymum contra unanimem Antecessorum & συγχρόνων consensum hoc statuisse.)

Lib. 4. de Christo cap. 16. §. Tertium dubium. *Augustinus videtur sentire, animas in limbo etiam anteà fuisse beatas, & nihil eis contulisse Christi descensum. Communis Catholicorum sententia habet, duo magna eis contulisse Christum, beatitudinem essentialem, & deductionem ex eo carcere in cœlum, de secundo beneficio habemus consensum Patrum.*

Ibid. §. Quare. *Inter fabulas numeranda est illa narratio de liberatione Platonis ex inferno, quam in Historiis Patrum circumferri dicit Nicetas.*

Lib. 1. de Pontif. Rom. cap. 28. §. Jam hoc &c. *Græci Patres factum Petri Galat. 2. omni peccato carere volunt, quibus subscripsit Hieronymus, pleriq; autem Latinorum peccatum aliquod in hoc Petri facto agnoscunt; ut Tertullianus, Cyprianus, Ambrosius, Augustinus, Gregorius & alii.*

Lib. 2.

Lib. 2. de Rom. Pontif. cap. 5. §. 4. *Tertullianus, Clemens Alexandrinus & Lactantius docent, Christum mortuum anno 15. Tiberii, ætatis anno 30. Ignatius, Eusebius & alii dicunt, eum anno ætatis 33. & Tiberii 18. crucifixum. Irenæus contendit, Christum ferè ad annum 50. pervenisse, proinde non sub Tiberio, sed sub Claudio passum esse.*

Lib. de Baptismo cap. 3. §. Præter &c. *Ambrosius, Beda & Bernhardus statuunt, sufficere ad Baptismum, invocationem unius tantùm personæ divinæ ac præsertim Christi.*

§. Denique. *Contrà verò disertè tres personas exprimendas esse, docent Dionysius, Justinus, Origenes, Athanasius, Basilius, Didymus, Nyssenus, Chrysostomus, Nazianzenus, Damascenus, Theophylactus, Tertullianus, Cyprianus, Ambrosius, Hieronymus, Augustinus & Fulgentius.*

Lib. ejusd. cap. 6. §. Secunda propositio. *De Martyrio nullus veterum, quod sciam, negavit, eo suppleri Baptismum aquæ, at de conversione & pœnitentia non desunt, qui id negaverint.*

Lib. 4. de Eucharistia cap. 24. art. 13. 14. unum eundemque Augustinum *duarum diversarum sententiarum* patronum facit.

Lib. de gratia primi hominis cap. 12. §. Tertia est &c. *Basilius, Damascenus & Rupertus statuunt, Paradisum ob situs sublimitatem nullas tenebras admittere, esse terrâ nostrâ sublimiorem & locum cœlo proximum,* (quas sententias ita exponit, quòd *ex altudine hyperbolica Paradisi excellentiam demonstrare voluerint*, cùm tamen reverâ id statuant, quod ex aliis Patribus refellit, *Paradisum esse locum quendam sublimem usq; ad globum Lunæ pertingentem.*)

Lib. ejusd. cap. 18. *De ligno vitæ duæ sunt Patrum sententiæ. Una Augustini, quòd institutum fuerit ad arcendam mortem, quæ contingere solet ex senio. Altera multorum veterum, quòd hanc vim habuerit, ut vel semel gustatum perfectam afferret immortalitatem.*

Lib. 3. de amiss. gratiæ cap. 4. diversas Patrum sententias recenset, *de primo hominis peccato.*

Lib. ejusd. cap. 9. *Chrysostomus disertis verbis docet, gravius fuisse peccatum mulieris, quàm viri, quam sententiam plerique Scholasticorum sequuntur. Contrà Ambrosius multis argumentis contendit, virum graviùs peccasse quàm fœminam. Augustinus semper ita loquitur, ac si æquale putaverit fuisse peccatum mulieris peccato viri.*

(Plura hujusmodi passim occurrunt, non solùm apud Bellarminum, sed etiam apud alios Scriptores Pontificios. Duræus cont. Witak. f. 131. & Campianus rat. 3. clamant, *neminè acriùs liberũ arbitriũ negantes oppugnâsse, quàm Augustinum.* Contrà verò Sixtus Senensis in Præfat. lib. 5. Bibliothec. pronunciat, *Augustinum in alteram foveam delapsum, minusq; interdum tribuere, quàm par sit, liberæ hominis voluntati.*

Ut autem in dogmatibus & quæstionibus, ita quoque in Scripturæ expositione Patres non convenire idem Bellarm. agnoscit.)

Lib. 4. de Christo cap. 5. *De loco Marc. 13. variè sentiunt Patres. Gregorius statuit, quòd Christus dicatur nescire diem illum, non in sua persona, sed in persona Ecclesiæ. Idem Gregorius, Ambrosius, Nazianzenus, Cyrillus statuunt, quòd dicatur eum nescire, quia non sciebat, ut homo, h. e. humanâ scientiâ, sed divinâ revelatione. Epiphanius, Chrysostomus*

& Bernhardus, quia non sciebat practicè. Gregorius, Ambrosius, Hieronymus, Chrysostomus, Basilius, Theophylactus & Augustinus, quia non sciebat ad dicendum aliis. (Barradius & alii adhuc plures expositiones afferunt.)

Lib. 1. de Rom. Pont. cap. 12. §. De priore. *Locum Matth. 18. Quæ alligaveritis, aliter exponunt Origenes, aliter Theophylactus, aliter Hilarius, Hieronymus, Anshelmus &c.*

Lib. ejusd. cap. 16. §. Objectio quinta. *Scio Clementem Alexandrinum non Petrum, sed quendam alium à Paulo reprehensum dicere. Gal. 2. Scio Hieronymum & alios multos velle, non verè, sed simulatoriè Petrum reprehensum. Sed probabilior est Augustini sententia, quòd seriò fuerit Petrus reprehensus.*

Lib. 2. de Rom. Pontif. cap. 29. §. ad locum. Johan. 19. *Non haberes potestatem adversus me ullam &c. Cyrillus & Chrysostomus statuunt, loqui Dominum non de potestate jurisdictionis, sed de permißione divina, sine qua ne peccata quidem fieri possunt. Augustinus & Bernhardus docent, loqui Dominum de vera potestate jurisdictionis.*

Lib. 3. de Rom. Pont. cap. 6. §. Ad verba. *Hieronymus, etsi in Commentario Malachiæ non putavit, Malachiam loqui de vero Helia, tamen in Commentario Matth. 11. & 17. contrarium sentit ac docet.*

Lib. 3. de Eccles. cap. 4. §. Respondeo, aliqui &c. *Cyprianus per zizania Matth. 13. non intelligit hæreticos, sed homines malos, qui sunt in Ecclesia, quam per agrum significari putat. Augustinus q. 11. super Matth. statuit, per agrum non significari Ecclesiam, sed mundum universum.*

Ibid. resp. ad 2. *Variæ sunt veterum expositiones de loco 2. Tim. 2. In magna domo. Una est Græcorum, Chrysostomi & Theophylacti, qui nomine domus non intelligunt Ecclesiam, sed mundum. Altera Latinorum, Cypriani, Ambrosii, Augustini, qui nomine domus intelligunt Ecclesiam.*

Lib. de Clericis cap. 28. §. Prior. *Hilarius docet Matth. 17. agi de tributo, quod imposuerat Deus omnibus filiis Israël in usum templi. Hieronymus exponit verba de tributo, quod Cæsari solvebatur.*

Lib. de Monachis cap. 9. §. Prima est. *Hieronymus & Beda docent, juvenem istum Matth. 19. non voto discentis, sed animo tentantis ad Dominum accessisse. Hanc sententiam refellit Chrysostomus.*

Lib. 1. de Purgat. cap. 5. §. Prima difficultas. *In loco 1. Cor. 3. Augustinus architectos censet dici omnes Christianos. Idem docere videntur Chrysostomus, Theodoretus, Theophylactus & Oecumenius in h. l. Alii permulti docent, architectos hîc ab Apostolo nō vocari, nisi Doctores & Prædicatores Evangelii. Ita Ambrosius & Sedulius. Idem insinuat Hieronymus, idem recipiunt Anshelmus & Thomas.*

Ibid. §. Altera difficultas. *Chrysostomus & Theophylactus nomine fundamenti intelligunt fidem veram, sed informem, nomine auri, argenti, lapidum pretiosorū, opera bona, nomine ligni, fœni, stipulæ, peccata mortalia. At hoc defendi non potest. Ambrosius & Hieronymus nomine fundamēti intelligunt Christum, sive prædicationem, nomine auri, argenti & lapidum pretiosorū Catholicas expositiones, nomine ligni, fœni & stipulæ hæretica dogmata. Hæc sententia minus defendi potest quam præcedens. Augustinus nomine fundamenti intelligit fidem vivā, nomine auri, argenti & lapidum pretiosorū opera supererogationis, nomine ligni, fœni & stipulæ omißionem consiliorum, & affectum quendam carnalem ad bona hujus mundi. Hæc sententia vera quidem est,*

sed non conveniens huic loco. Gregorius per aurum, argentum &c. intelligit opera bona, per stipulam, fœnum, peccata venialia, quæ bona est, sed alia est melior. Theodoretus & Oecumenius per aurum & argentum intelligunt bonos auditores, per stipulas malos auditores. Hæc sententia refellitur à Chrysostomo.

Ibid. §. Tertia difficultas. *Augustinus & Gregorius nomine diei intelligunt præsentem vitam. Hæc sententia non videtur ad mentem B. Pauli, quia omnes Doctores intelligunt hanc diem esse diem judicii.*

§. Quarta difficultas. *Per ignem, qui in die Domini judicium cujusq; probabit Augustinus & Gregorius intelligunt tribulationes hujus vitæ. Alii ignem æternum, alii ignem conflagrationis mundi, qui diem judicii præcedet, alii de pœnis Purgatorii, sed neq; id rectè dici potest. Superest igitur, ut dicamus, Apostolum hîc loqui de igne severi & justi judicii Dei.*

§. Quinta difficultas. *In verbis, ipse salvus erit q. per ignem, Augustinus & Gregorius intelligunt tribulationes hujus vitæ. Chrysost. & Theophylact. ignem æternum. Alii ignem conflagrationis mundi. Communis sententia est, intelligi pœnam aliquam purgatoriam & temporalem.*

Lib. ejusd. cap. 6. §. 2. *Locum Apostolicum, quid faciunt qui baptizantur super mortuis? Tertullianus, Ambrosius, Anshelmus & Haymo sic exponunt, quòd Apostolus probet futuram resurrectionem ex errore quorundam, qui Baptismum suscipiebant nomine alicujus amici sui defuncti sine Baptismo. Sedulius & Thomas nomine mortuorum intelligunt peccata, pro quibus diluendis suscipitur Baptismus. Chrysostomus, Oecumenius, Theophylactus dicunt, baptizari super mortuos dici, qui, antequam baptizentur, recitant Symbolum, Credo resurrectionē mortuorum. Theodoretus, quia, dum baptizamur, agimus & repræsentamus personam mortui. Epiphanius putat, Apostolum loqui de Baptismo eorum, qui baptizabantur in lecto, cùm essent in extremis. Ephrem, Cluniacensis, Dionysius &c. exponunt de Baptismo pœnitentiæ & lachrymarum.*

Lib. ejusd. cap. 7. *Per adversarium in loco Matth. 5. Esto consentiens adversario, Origenes, Ambrosius, Euthymius, Theophylactus & Hieronymus intelligunt Diabolum. Ambrosius peccatum, Hilarius, Anshelmus & Hieronymus alterum hominem, qui nos læsit, aut nos illum. Ambrosius, Beda, Anshelmus, Gregorius Legem Dei, sive DEUM ipsum, quatenus præcepit carni contraria, sive conscientiam, quæ Dei Legem semper objicit peccanti.*

Lib. de Bapt. cap. 4. §. Porrò tres. *Loci Apostolici 1. Cor. 7. filii vestri sancti, tres sunt expositiones apud Patres. Ambrosius & Anshelmus intelligunt de sanctitate civili, quòd sint legitimi non spurii. Tertullianus, Hieronymus, Augustinus, dici sanctos, quia consecrantur Deo ab altero conjuge fideli, & per Baptismum Christiani fiunt, & in Dei timore educantur. Tertia aliorum, ut referunt Augustinus & Anshelmus, qui dicebant, sanctificari conjugem infidelem per fidelem, quia discebat servare leges conjugii & non abutuntur matrimonio.*

Lib. 3. de amiss. gratiæ cap. 7. varias Patrum expositiones affert super locū Apostolicum 1. Tim. 2. *Vir non est seductus.*

Lib. 5. de grat. & lib. arbitr. cap. 2. varias Patrum expositiones recenset super locum Rom. 2. v. 14.

Conc. Trident. (cujus vocē Bellarm. dicit esse *sententiā toti⁹ Ecclesiæ* lib. 1. de Justif. c. 12.) de Comm. sub utraq; specie c. 1.

Neq; ex sermone illo Johan. 6. rectè colligitur, utriusq; speciei Comunionem esse à Domino præceptam, utcunq; juxta varias sanctorum Patrum & Doctorum interpretationes intelligatur.

(Plura hujusmodi exempla diversarum, imò adversarum expositionum in Patrum scriptis occurrentium ex Christophoro à Castro, Cornelio à Lapide, Blasio de Viegas, Lorino & aliis Commentatoribus facili negotio colligi possunt.)

8. Quòd agnoscunt, interpretationem à consensu veterum diversam, non esse statim adulterinam. (Atqui si consensus veterum esset interpretandę Scripturæ ratio certissima, non tantùm *adversa* illis planeque contraria interpretatio esset adulterina ac notha, sed etiam *diversa*. Scripturę enim sensus literalis est unicus, quem si consensus Doctorum exhiberet indubitatē, reliqui sensus non essent veri istius loci sensus.)

Stapletonus lib. 11. de princip. cap. 5. *Consentientem & receptam, vel omnium, vel plurimorum sanctorum Patrum atq; Doctorum interpretationem, ita vel certam atque authenticam, vel admodum profectò probabilem esse non dubitemus, ut adversam planeq; contrariam ac notham indubitatè habeamus; diversam autem & aliam, non autem contrariam non ita.* Repetatur dictum Cani superiùs §. 6. citatum.

9. Quòd statuunt, Patribus nondum omnia pietatis mysteria fuisse cognita, (utique ergò ipsorum consensus non est infallibilis, vel Scripturæ interpretandæ, vel controversiarum dijudicandarum regula.)

Roffensis contra Lutherum art. 18. qui est de Indulgentiis: *Neq; cuiquam obscurum est, quin posterioribus ingeniis multa sint tàm ex Evangeliis, quàm ex Scripturis cæteris, nunc excussa luculentiùs, & intellecta perspicaciùs, quæ olim nimirum aut quia veteribus adhuc non erat perfracta glacies, neq; sufficiebat illorum ætas totum illud Scripturarum pelagus ad amussim expendere, aut quia semper in amplissimo Scripturarum campo post messores quantumvis exquisitissimos, spicas adhuc intactas licebit colligere. Sunt enim adhuc in Evangeliis loca pleraq; satis obscura, quæ non dubito posteritati multò fient apertiora. Cur enim istud desperabimus, cùm ideò traditum sit Evangelium, ut à nobis penitùs & ad unguem intelligatur? Quoniam igitur in Ecclesiam suam amor Christi non minùs nunc, quàm antea fortis perseverat, cujus etiam potestas nihil hactenus est immutata, cumq; sacer ille Spiritus perpetuus ejusdem Ecclesiæ custos fuerit, sicut ab initio: quis ambigere potest, quin ad eorum, quæ in Evangelio supersunt incognita, claram notitiam ingenia posteriorum illustrabuntur? cæterùm, ut dicere cœpimus, multa sunt, de quibus in prima Ecclesia nulla quæstio facta fuerat, quæ tamen posteriorum diligentiâ subortis dubitationibus jam evaserunt perspicua.*

Melchior Canus lib. 7. Locor. cap. 3. *Nec quenquam hoc errore duci oportet, ut si quid Ambrosius aut Hieronym. contra morem doctrinamq; hujus temporis fecerint locutiq; fuerint, idem sibi arbitretur licere. Primùm, quoniam res nonnullæ non erant tunc adeò in Ecclesia definitæ, ut nunc esse videmus.*

Salmeron Disp. 51. in Epist. ad Rom. *Per incrementa temporum nota facta sunt divina mysteria, quæ tamen anteà multos latuerunt,*

runt, ita ut hoc nosse beneficium sit temporis, non quòd nos meliores simus, quàm Patres nostri.

10. Quòd agnoscunt, consensum veterum in Scripturis interpretandis quandoque reprehensum fuisse. (Ergò consensus veterum non est certissima interpretandæ Scripturæ regula.)

Franciscus Lucas Brugensis in cap. 5. Matt. *Audistis, quod dictum est antiquis, hoc est, priscis Patribus, qui Legem ipsam à Deo per Mosen acceperant.*

Et postea: *Non Mosi aut Legi se opponit, multò minùs Legis Autori, sed Legis explanatoribus Scribis. Non enim solùm dixerat, dictum est antiquis. Sed audistis, quia dictum est. In quam sententiam D. Thomas primâ secundæ quæst. 107. art. 2. dicit, quòd præcepta ista; Non occides & Non mœchaberis, aliaq; Salvator impleverit, exprimendo verum Legis intellectum, quem Scribæ & Pharisæi non fuerint assecuti.*

Et paulò pôst: *Pergit Christus in Legis declaratione, & proximum præceptum suo sensui restituit.*

Idem in cap. 15. Matth. *Exemplo uno in medium declarat, ipsos, dum traditioni pertinaciùs adhærent, Dei transgredi mandatum.*

11. Quòd agnoscunt, multa veterum scripta hodiè non ampliùs extare. (Ergò ad unanimem Patrum consensum frustrà provocant, cùm non constet, an illi, quorum scripta hodiè non ampliùs extant, consenserint cum illis, quorum scripta adhuc habentur.)

Alphonsus de Castro lib. 3. adv. hæres. verbo Baptismus hæres. 3. *Contra Marcionem plures gravissimi Autores scripserunt, Dionysius Corinthiorum Episcopus, Philippus Cretensis, Hippolytus Episcopus Africanus, Rhodon Asianus, Irenæus Lugdunensis Episcopus, Tertullianus. E quibus duo ultimi, quod sciam, solùm extant.*

Tannerus de judice controversiarum hypoth. de Patribus 17. thesi 83. *An fortassè sancti Patres jam demortui Patrumq; monumenta judices erunt? Neq; hoc, tùm quia non minùs aliquando de Patrum, quàm de Scripturæ sententia propter ambiguitatem & obscuritatem dubitari potest, tùm quia singuli Patres fallere possunt, omnia monumenta, vel non extant, vel dubiæ fidei esse possunt: tùm quia novæ semper oriri possunt controversiæ in antiquorum Patrum monumentis vix aut ne vix quidem agitatæ.*

12. Quòd agnoscunt, in scriptis Patrum & Historicorum multa esse supposititia & adulterina.

(Acriter quidem hoc nomine alios perstringunt Pontificii, quòd in responsione ad dicta ex Patribus sibi objecta ad hanc assertionem confugiant.)

AngloRemenses annot. Act. 17. v. 34. scribunt, *pervulgatam hanc esse technam hæreticorum, inprimis verò hæreticorum horum temporum, qui cùm antiquitatem sibi omnem observent adversariam, alios omnes coguntur audaciâ, vel impudentiâ potiùs superare.*

Hardingus ad Ivelli provocat. art. 1. *Hæc evasio est, sed omnium miserrima & à ratione & consuetudine Doctorum alienissima.*

Hartus in Colloq. cum Johanne Raimoldo cap. 8. divis. 8. *Viam scil. tenetis facilem & expeditam, modò strenuè pergatis, respuite omnes Autores, qui contra vos faciunt, & supposititios esse dicite, ita nempè par est patronos impudentes pudendam*

dam causam pudendis viis modisq; defendere.

Rosweydus de fide hæret. serv. cap. 17. p. 191. *Commune hoc hæreticis omnibus perfugium, cùm evidenti alicujus Patris testimonio revincuntur, clamare librum suppositi-tium, vel apices certè corruptos.*

Gretserus in lib. 2. de jure & more prohibendi libros noxios cap. 2. *Id in Patrum scriptis Lutheranis & Calvinistis Nasonibus extraneum videtur, quod illis gratum odorem nō spirat, & quoties urgentur aliquo veterum Patrum testimonio, quod tàm certum est, hoc ab iis profectum, quàm hoc ab illis negatum, statim partum suppositititum esse ingeminant.*

Idem ejusd. cap. 6. §. Simili necessitate. *Quicquid in Patrum scriptis iis non arridet, id aut supposititium esse clamitant, aut naevos esse mentiuntur.*

Atqui, primò negare ipsimet nequeunt, multa sub augusto Patrum nomine in ipsorum scriptis legi, quæ sunt aliena & supposititia.

Carolus Magnus lib. 4, de Imag. cap. 5. Jam olim conquestus est, *supposititia scripta nominibus Patrum prætitulari.*

Erasmus Declarat. 91. ad Censur. Theolog. Parisiens. de temporibus, in quibus celebrata fuit Synodus VI. generalis scribit, *Libris falso celebriorum virorum titulo commendatis, undiq; scatere omnia,* (id de sequentibus, præsertim verò nostris temporibus longè rectiùs dici potest.)

Idem in respons. ad notat. Eduardi Lei tom. 9. oper. p. 113. *Quicquid ferè apud Græcos habetur Commentariorum in Scripturam sacram, Chrysostomo tribuitur, adeò videtur hujus nomen apud illos fuisse plausibile. Feruntur autem hujus Commentarii in Matthæum adeò diversi, ut aliquoties ex diametro inter se pugnent.*

Idem in Epist. ad lect. præfixa tom. 4. operum Hieron. Paris. 1533. impress. *Quidam, quò nugas suas, vel pestifera dogmata lectori commendent, gratiosa prætexunt nomina, sive quò magis alienâ fruantur insaniâ, sive quò dogmatum virus sub magni nominis umbra celeriùs latiusq; serpat in vulgus.*

Sixtus Senensis lib. 4. Biblioth. p. 324. tractatum proponit, cujus hæc ἐπιγραφὴ: *De falsa librorum inscriptione brevis admonitio, ostendens, quibus de causis contigerit, multorum Ecclesiasticorum voluminum inscriptiones, vel fuisse cōfictas, vel depravatas, & quibus conjecturis inscriptionum fictionem falsitatémve deprehendere liceat.*

Inter cætera p. 326. sic scribit: *Inscriptiones veras à falsis, germanas à fictitiis tria præ cæteris distinguunt, tempus, dogmata, stylus. Primùm, si temporis ratio rebus descriptis non conveniat, perspicuum fit, opus non esse illius, cujus titulum præfert. Commentaria, quæ nunc circumferuntur Ambrosii in Apocalypsin, Hieronymi in parabolas Salomonis & Jeremiæ lamentationes, Eucherii in primum librum Mosis, & in quatuor Regum volumina, & Junilii Afri in Hexaëmeron, nemo talium Autorum esse dicit, cùm in iis legerit centones, fragmenta ac integras paginas ex moralibus Gregorii excerptas, nec arbitror aliquem fore usq; adeò hebetem, vel protervum, qui neget hujusmodi rapsodias ex Commentariis Gregorii haustas, sed contrà potiùs affirmet, eas à Gregorio ex illorum Doctorum fontibus in sua Commentaria derivatas. Nam præterquam, quòd Gregorii nomen crebrò in prædictis voluminibus citatum, id apertè demonstrat, tanta est etiam in Gre-*

Gregorianis scriptis ubiq; dictionis æqualitas, tanta semper styli similitudo, ac tàm apertè continuata orationis seriès, ut nihil in illis appareat, vel quod aliunde mutuatum, vel quod ab alio Authore profectum videri queat. Secundò, si dogma non solùm cum Autoris mente non congruit, sed ex diametro pugnat, protinùs consequitur, aut opus non esse verum & germanum fœtum illius, cujus esse creditur, aut esse adulteratum & à corruptoribus pessimè depravatum. Quis enim ausit affirmare, sexdecim Origenis tractatus in Leviticum, Cyrilli nomine ab Hervagio excusos, esse Cyrilli? cũ in eis passim occurrãt animæ ante mundum creatæ, & ob sua flagitia detrusæ in corpora tanquam in vincula; infernorum supplicia aliquando finem habitura; Dæmones post certa tempora ad admissam felicitatem restituendi, atq; alia permulta Origenica asserta, quæ Cyrillus ubiq; toto pectore, totis viribus oppugnat & expugnat. Tertia atque omnium fortassè evidentior ac certior conjectura est styli diversitas, quæ veluti Lydius lapis falsas inscriptiones à veris discernit &c. Sicut enim suus cuiq; homini corporis habitus est, suus cuiq; vultus, suus cuiq; nativus color, sua cuiq; vox, aliæq; singulares notæ, quibus à cæteris hominibus distinguatur: ita singulis Ecclesiæ Scriptoribus peculiares quædam proprietates insunt, quæ aut n[illegible]quam aut rarò alteri conveniant &c. Commentarios illos rudes & inconditos, solœcismis & barbarismis scatentes, qui nunc Arnobii titulo veneunt, etiam mediocriter exercitatus ex sermonis gustu, sentiet non esse Arnobii illius præstantissimi oratoris, qui septem adversus gentes eloquentissima scripsit volumina. Commentaria similiter in Job & in Marcum Hieronymianis tomis inserta nullus unquam suspicabitur esse Hieronymi, nisi qui eum putet linguam Latinam dedidicisse, & Græcam & Hebraam prorsus ignorâsse.

Salmeron in 2. Thess. 2. Disp. 2. §. Tertia species. *Tertia impostura species est Epistola supposititia, id est, scriptum aliquod falsâ inscriptione decoratum. Similes plures legimus in c. Sancta Romana dist. 15. qui pseudepigraphi & Apocryphi sunt, & non eorum Autorum, quorum nomine circumferuntur. Multæ Epistolæ adscriptæ sunt sanctis Apostolis & aliis Sanctis, qui fuerunt in primitiva Ecclesia, quæ eorum non sunt. Multi quoq; libri affinguntur, vel Clementi, vel Tertulliano, vel Cypriano, vel Hieronymo, vel Augustino, vel Ambrosio, qui eorum non esse solidè convincuntur.*

Idem Salmeron tom. 3. tract. 43. in cap. 2. Lucæ super verba: *Pertransibit gladius animam &c. ad argumentum, quòd Origenes homil. 17. in Lucam illa exponat de gladio infidelitatis, quam interpretationem sequatur Autor quæstion. V. & N. qui creditur Augustinus; Chrysostomus in expositione Psal. 13. Theophylactus in cap. 2. Lucæ, Amphilochius in homil. de occursu Domini*, respondet. p. 394. *Possemus etiam dicere, non esse usquequaq; certum & compertum, an ejusmodi libri eorum sint Autorum, quibus inscribuntur, ut homilia illa in Lucam Origeni inscripta:* Deinde, *liber Expositionis Psalmorum, qui nuper prodiit Chrysostomi nomine, non omnibus viris doctis, ut à Chrysostomo editus, probatur &c. Liber item ille quæstionum Vet. & Nov. Testam. aliquid, imò plura continet, propter quæ meritò dubitari queat, an sit Augustini.*

Baronius Ann. Christi 32. n. 18. *esse hoc honestum confugium dicit, si quis librum aliquem Apocryphum esse respondeat.*

Idem Ann. 420. n. 44. *Diversi pro diversitate*

tate ingenii diversa excogitârunt figmenta, (de Hieronymi vita) *dum vel Eusebii, vel Augustini, vel Cyrilli Hierosolymitani Episcopi nomine conscripserunt Epistolas, quibus Hieronymi res gestas ex animi cujusq; sententia adinventas & commentas conscriberent.*

Bellarminus in lib. de Script. Eccles. in verbo *Isidorus Hispalensis,* cùm texuisset Catalogum librorum Isidori ex Hildephonso, subjungit: *In editione Parisiensi Anno 1601. adduntur isti libri, de contemtu mundi, Norma vivendi, Exhortatio ad pœnitentiam. Lamentum Pœnitentiæ alphabeticè editum. Oratio prolixa ad peccata deflenda. Oratio brevior contra insidias Diaboli. Epistola Massonum de lapsu & reparatione Sacerdotis. Chronicum ab initio mundi usq; ad annum quintum Sunthiliani Regis Gothorum. Chronicum Gothorum. Historia Vandalorum. Historia Suevorum. De Antiocho Rege & Martyr. Maccab. De Scriptoribus Ecclesiasticis. De Domini nativitate, passione, resurrectione, regno & judicio ad Florentinam sororem. De vocatione gentium ad eandem. Epistola ad Ludifridum de Episcopi & aliorum Clericorum in Ecclesia officio. Sententiarum sive de summo bono libri tres. Regula Monachorum. De conflictu vitiorum & virtutum. Expositio in Canticum Canticorum. Liber de viris illustribus. Glossarum ex diversis, quæ nomine Isidori circumferuntur, collectum. Sed horum posteriorum Scriptorum non meminit Hildephonsus, qui eâdem ætate vixit, quâ Isidorus, ideò hæc non sunt ab ipso Isidoro scripta, sed ab alio superaddita.*

(Sic ergò in solo Isidoro viginti duos libros supposititios Bellarminus agnoscit.)

Idem in verbo Bernhardus. *Multa tribuuntur Bernhardo, quæ ipsum non habent Autorem. Germana sunt, quæ numerantur à Gofrido ejus discipulo lib. 3. vitæ ipsius cap. ult.*

(Sed in illa enumeratione plurima scripta omittuntur, quæ in Bernhardi operibus continentur.)

Jacobus Billius in Ecclesiasten Nazianz. p. 535. ed. Ant. *Frequens est in scriptis Ecclesiasticis, ut idem liber duobus atque etiam pluribus attribuatur, sed diversâ de causâ. Multi autem ex neotericis, etiam ipsi partus suos, parum alioqui felices, classicis Autoribus supposuerunt, in eorumq; nomen & familiam invaserunt, in aliorum videlicet nomine apparere præoptantes, quam in suo conculcari, & in tenebris jacere; vel horum ignorantiâ & stupore clarissimis viris indignissimè attributi sunt.*

Guilielmus Estius in 2. Thessal. 2. v. 2. *Fuerunt nonnulli, qui etiam Epistolam proferrent, velut jussu aut nomine Pauli scriptam, ex qua probaret commentum suum de instante die Domini. Atq; hinc discimus quàm vetus sit impudentia libris aut Epistolis supposititiis adscribendi magnorum Autorum nomina, ut proinde plusquam necessarium sit in Ecclesia judicium, quo discernantur libri sacri ab Apocryphis, ac genuini ab adulterinis.*

Petrus Nannius Professor Lovan. in Epist. nuncup. Athanasii operibus præfixa. *Ut fertilissimis agris multa zizania unà cum optimis frugibus nascuntur: ita optimo cuiq; authori plurimi falsi & nothi libri adscribuntur.*

Posse-

Possevinus in Apparatu sacro in verbo Gregorius Nyssenus. *Quisquis Epistolam Gregorii Nysseni ad Eustathiam &c. legerit, cautè, attentè & prudenter legat, metuendum enim est, ne sub honesto titulo aliena divulgentur.*

Vasquez lib. 2. de adorat. Disp. 5. cap. 3. illam respondendi rationem esse interdum *præsentaneum & verissimum remedium*, asserit.

Secundò, idem patet ex praxi, quam Robertus Cocus in Censura Scriptorum Præfat. ad Lectorem ex scriptis Pontificiorum magnâ diligentiâ collegit, cujus operâ hac in re majori ex parte utemur.

Eleutherius in Epistola ad Lucium Britanniæ Regem dicit, *Regem esse DEI Vicarium in suo regno.* Quid ad hoc Pontificii? *Multa sunt in illa Epistola, quæ probabiliter suadent confictam esse*, inquit Parsonius Tripl. convers. Angl. part. 1. cap. 8. inter cætera illud probat part. 3. cap. 4. num. 29. ex eo, quòd *in illa sint multa Scripturæ loca parum ad rem facientia, ineptè applicata, Eleutherio indigna. Illa Epistola ad Lucium magis refert ministrum Anglicanum, quàm Episcopum Romanum*, inquit Apol. caus. Cathol. cap. 5.

Dorotheus in Synopsi quædam habet contra ementitum *Petri Primatum Monarchicum.* Quid ad hoc Pontificii? *Synopsis illa Dorotheo Tyrensi falsò adscribitur, nec potest Autor ille defendi*, inquit Bellarminus lib. 2. de Pontif. Rom. cap. 2. §. 27. *Dorotheus in sua Synopsi multa consarcinavit mendacia*, inquit Baronius Anno 45. num. 44. *Dorothei fides improbatur in multis*, scribit idem Anno 58. num. 56.

Athanasius in Synopsi rejicit libros *Tobiæ, Judith, Ecclesiastici, Sapientiæ & Maccabæorum* è Canone Scripturæ. Quid ad hoc Pontificii? *Ejusne sit, à quibusdam dubitatur*, inquit Serarius Comment. in Judith prolog. 4. *Demonstret Prædicans, Athanasium esse Autorem ejus libelli, qui Synopsis inscribitur*, inquit Gretserus lib. 1. defens. Bellarminus cap. 10. tom. 1.

In principio libri de Aleatoribus apud *Cyprianum* significat Autor, *se universali Ecclesiæ præsidere & Apostolatum gerere, super quem Christus fundavit Ecclesiam, & Christi Vicariam Sedem obtinere, & sibi traditas esse claves ligandi & solvendi.* Quid ad hoc Pontificii? *Liber ille non videtur Cypriani, sed alicujus Romani Pontificis*, inquit Bellarminus de Script. Eccles. ad Ann. 250.

In Epistola *Liberii Papæ*, quæ habetur in libro sub titulo S. Hilarii de rebus gestis in Concilio Ariminensi significat Autor, *se habere pacem cum omnibus Orientalibus, nempè Arianis, Athanasium verò pronunciâsse ab omni communicatione alienum.* Quid ad hoc Pontificii? *Quòd Epistola illa sit Liberii, nihil est quòd affirmare cogat & plurima sunt, quæ negare compellunt*, inquit Baronius Anno 352. num. 15.

In *Basilii* quæstionibus compendio explicatis q. 1. & 95. videtur Autor repudiare *Traditiones.* Item q. 4. & 293. videtur tollere *discrimen peccati & venialis.* Quid ad hoc Pontificii? *Basilii quæstiones compendio explicatæ non sunt indubitatæ*, inquit Bellarminus de Scriptor.

Eccles. ad Ann. 370. *Valde probabile est, eas quæstiones editas esse ab homine parùm probatæ fidei*, inquit lib. 1. de amiss. gratiæ cap. 13. cùm tamen Baronius tom. 3. Annal. Ann. 361. sect. 51. *has in dubium revocâsse summæ dementiæ* esse pronunciet.

Hilarii Epistola ad Apram filiam testatur, *Hilarium* Episcopum Pictaviensem *fuisse maritum*. Quid ad hoc Pontificii? *Nisi magnâ laborâsses penuriâ classicorum Autorum & admodùm impudens in mala causa propugnanda fuisses, nunquam mentionem fecisses tàm putidæ & fictæ scriptionis*, inquit Hardingus in respons. ad Ivelli Replicam contra Sacrific. Missæ sect. 11. p. 173.

Inter Epistolas *Damasi* habetur una, quæ est numero 79. sub nomine Damasi Pont. Rom. in qua dicit, *sibi non posse competere formam judicandi, quandoquidem hujusmodi fuerit Concilii Capuensis judicium, ut finitimi Bonoso ejusq; accusatoribus judices tribuerentur*. Quid ad hoc Pontificii? *Illa Epistola non est Damasi*, inquit Bellarm. lib. 2. de Rom. Pontif. cap. 24.

Tom. 1. oper. *Chrysostomi* habetur sermo in Psal. 14. qui incipit, *Pulcher est Psalmus*, in quo legimus, *una sola virtus justificat, fides, quæ est virtutum fastigium*. Quid ad hoc Pontificii? *Hanc homiliam neq; apud Græcos puto haberi, neq; in ea Chrysostomum agnosco*, inquit Nobilius Flaminius in annot. B. Chrysostom. ad finem tom. 5. interim Benedict. Justinianus in cap. 4. Galat. hoc ipsum dictum Chrysostomo tribuit.

In homil. 16. in Johan. dicit Chrysostomus de Eucharistia. *Etiam panis remansit*. Quid ad hoc Pontificii? *Respondeo, Turrianus ostendit, hunc alium fuisse Chrysostomum, non Johannem*, inquit Gregorius de Valentia lib. 2. de vera Christi præsent. in Euchar. cap. 7. p. 390.

In Comment. Psal. 22. dicit Chrysostomus, *panem & vinum in Eucharistia exhiberi*. Quid ad hoc Pontificii? *Nec est Chrysostomi, neq; adeò Græci Autoris*, inquit Bellarm. lib. 2. de Euchar. cap. 22.

Tom. 2 oper. *Chrysostomi* habetur *opus*, quod dicitur, *imperfectum in Matthæum*, in cujus homilia 49. legitur, *Ecclesiam non cognosci, nisi tantummodò per Scripturas*. Quid ad hoc Pontificii? *Non videtur esse Chrysostomi*, inquit Bellarminus de Scriptor. Eccles. ad Ann. 398. *Autor illius homiliæ non fuit Chrysostomus, sed homo Arianus*, scribit idem lib. 4. de Verbo Dei cap. 11. *Haud æquo animo pati possumus, adscriptas fuisse sanctissimo viro ejus titulo hactenus consignatas quinquaginta quatuor homilias, quas opus imperfectum in Matthæum nominant. Quis enim non jure commoveatur, cùm videt adscribi sanctissimo viro ab incerto Autore, sed certo hæretico, hæreticorumq; deterrimo compositas homilias illas purulentas, hæresium scatentes vermibus, quæ nè pilum quidem Chrysostomi, vel in dictione, vel in sententiis, vel in dogmatibus habent, sed sparsas hæreses Manichæorum, Montanistarum, Arianorum ac Donatistarum continent, atq; planè in omnibus se prodat Autor, longè longiùs ab Ecclesia Catholica alienum*, inquit Baronius Ann. 407. n. 11. (Confer dicta superiùs in hoc ipso cap. n. 4. §. 17.)

Extitit in Bibliotheca Florentina temporibus Petri Martyris, (ut refert in Locis Commun.) Epistola *Chrysostomi* ad Cæsarium Monachum, in qua Chrysostomus instituit collationem inter *unionem Sacramentalem* in Eucharistia, *&*

unionem personalem in Christo, quod elidit Transsubstantiationem. Quid ad hoc Pontificii? *Qui ab hæreticis quibusdam tributus est Chrysostomo liber sive Epistola ad Cæsarium Monachum, nullus est*, inquit Possevinus in Apparatu sacro. *Non est Chrysostomi, sed cujusdam Johannis Constantinopolitani*, inquit Stephanus Gardinerus ad object. 201. *Nihil hujusmodi scripsit Chrysostomus, neq; enim in toto Chrysostomi opere ullus est liber vel Epistola ad Cæsarium Monachum*, inquit Bellarminus lib. 2. de Eucharist. cap. 22.

Extat Libellus seu Epistola sub nomine *Gregorii Nysseni*, in qua improbantur *peregrinationes ad loca Sanctorum*. Quid ad hoc Pontificii? Bellarminus lib. 3. de cultu Sanctorum cap. 8. *forte non esse Nysseni*, ait; Possevinus, sine adjecta particula *forte, hæreticos hunc librum sub nomine Gregorii Nysseni supposuisse*, scribit in Præfat. tom. 1. Apparat. Ab utroq; discedens Baronius, *legitimum eum Gregorii partum esse* agnoscit Ann. 386. n. 39. quod ipsum multis confirmat Petrus Molineus, qui hanc Epistolam Græce & Latine edidit, ac omnibus Bellarmini & Richeomi objectionibus respondit. Confer Magdeb. Cent. 4. cap. 10.

Epiphanius in Epist. 60. inter opera Hieronymi dicit, *se scidisse velum pendens in foribus Ecclesiæ tinctum atq; depictum, habens imaginem q. Christi vel Sancti cujusdam*. Quid ad hoc Pontificii? *Illa Epistola non est Epiphanii*, inquit Dareus contra Witaker. p. 389. *Verba illa non sunt Epiphanii, sed supposititia*, inquit Nicolaus Sanderus lib. 2. de Imagin. *Sunt potius alicujus Iconoclastarum figmentum, quam Epiphanii germanum scriptum*, inquit Baronius Ann. 392. n. 59. *Epiphanius egit contra Anthropomorphitarum errorem. Verior solutio est, verba esse supposititia*, scribit Bellarminus lib. 2. de Imagin. cap. 9.

Augustinus ad Orosium q. 49. dicit, *universam Ecclesiam accepto Christi sanguine dicere, Amen*. Quid ad hoc Pontificii? *Respondeo*, inquit Bellarmin. lib. 2. de Missa, cap. 12. §. Ad locum, *librum illum non esse Augustini, ut eruditi fatentur*.

Cyrillus homil. 5. in Levit. habet quædam *contra Traditiones*. Quid ad hoc Pontificii? *Homiliæ illæ non sunt Cyrilli, sed Origenis, vel nescio cujus alterius, qui passim literam destruit, ut mysticos sensus ex suo capite statuat, proinde homiliæ illæ nō magnæ sunt autoritatis*, scribit Bellarmin. lib. 4. de verbo Dei cap. 11.

Ambrosius in cap. 3. Rom. *Justificati sunt gratis, quia nihil operantes, neq; vicem reddentes, sola fide justificati sunt dono Dei*. Quid ad hoc Pontificii? Sonnius demonstrat. lib. 1. tract. 2. cap. 10. *Sunt, qui rationabiliter sentiunt, vocem exclusivam in Commentariis Ambrosii à falsariis adjectam esse*. Bellarmin. lib. 1. de Justif. cap. 25. *Si tamen Ambrosius Autor est Commentariorum in Paulum*. Hagerus Jesuita in Collat. August. Conf. & Conc. Trident. art. 6. *Verba illa non sunt Ambrosii*.

Valentinianus Imp. contulit Ecclesiæ Ravennati *ab decorem Apostolicæ dignitatis honorem pallii & omnis decoris Pontificalis usum, sicut cæteri fruuntur Metropolitani, ut habetur in Rescriptis Valentiniani ad Johannem Ravennatem*. Quid ad hoc Pontificii, qui dicunt, *pallium non nisi à Romanis Pontificibus Archiepiscopis solitum fuisse impartiri, ab Imperatoribus nunquam*? Hoc

Rescriptum vafrum commentum est & spurium, inquit Baronius Anno 432. num. 96.

Inter Epistolas *Leonis* habetur una, cujus titulus est, *Dominis fratribus meritò beatissimis &c. Leo, Victorius, Eustathius, Episcopi*, cujus subscriptio est, *Leo Episcopus scribit, Victorius Episcopus scribit, Eustathius Episcopus scribit*. Quid ad hoc Pontificii, quibus Romanus Pontifex est τὸ πᾶν? *Hanc Epistolam non esse Leonis Papæ, titulus & subscriptio indicant*, inquit Severinus Binnius in notis tom. 1. Concil. pag. 999.

Leo in Epist. 2. ad Constantinum dicit, *Honorium Episcopum Romanum fuisse hæreticum in sexto Concilio generali condemnatum*. Quid ad hoc Pontificii? *Literas Leonis confictas & supposititias esse, multis argumentis coargui ab Autore Annalium*, scribit Bisciola in Epitom. Ann. Baron. ad Annum 683.

Fulgentius de fide ad Petrum citatur à Bertramo contra *Transsubstantiationem*. Quid ad hoc Pontificii? *Ratio convincit non esse Fulgentii, neq; aliquid autoritatis habet, quòd Bertramus ex eo verba quædam citat Fulgentii nomine*, inquit Possevinus in Apparatu in verbo Petrus Diaconus.

Gelasius contra Eutychen dicit, *Non desinit esse substantia panis & vini in Sacramento*. Quid ad hoc Pontificii? *Liber ille non est Romani Pontificis*, inquit Bellarminus lib. 2. de Eucharist. cap. 27. *non est Gelasii Papæ, quidam volunt esse Gelasii Cæsariensis, quidam Gennadii &c.* inquit idem de Script. Eccles. p. 233. *Orthodoxi unâ ferè sententiâ opus illud Gelasii esse negârunt*, Autor est Gelasius Cyzicenus, scribit Baronius Ann. 496. n. 1.

Theodorus Studita in Epist. 38. vocat Concilium Nicenum II. *non Oecumenicum*, sed *Locale*. Quid ad hoc Pontificii, qui cultum Imaginum ex eo probant? *Certè quidem, cùm eam Epistolam legi, in eam existimationem adductus sum, ut existimarem, non esse ipsius Theodori, utpote indignam, quæ vel cuilibet homini Catholico adscribatur, in qua tot aperta mendacia proferuntur*, inquit Baronius Ann. 787.

Tarasius in Epistola ad Hadrianum Papam accusat illum *Simoniæ*. Quid ad hoc Pontificii? *Certè quidem, qui eam primus edidit Theodorus Balsamo, Romanæ Ecclesiæ acerbissimus hostis, in suspicionem adducitur imposturæ, utpote schismate scissus homo nihil magis scribendo laborat, quàm ut Ecclesiæ Romanæ notam inurat, eandemq; contemtibilem reddat*; inquit Baronius d. l.

Extant quatuor libri sub nomine *Caroli Magni* contra imaginum cultum. Quid ad hoc Pontificii? *Fictitius est Carolus, PseudoCarolus, & adulterinus liber*, inquit Alanus Copus Dial. 4. cap. ult. *Carolostadius commentum suum adversus cultores Imaginum sub nomine Caroli Magni de cultu Imaginum emisit*, inquit Possevinus Præfat. ad Lectorem tom. 1. Apparat. & Sixtus Senensis Præfat. in Biblioth. sanctam. *Dico eos libros non esse Caroli, neq; ejusmodi, quibus fides aliqua adhiberi potest*, inquit Bellarminus lib. 2. de Imaginib. cap. 15.

Extat inter Orthodoxographa Epistola ad Nicolaum Papam sub nomine *Udalrici Episcopi Augustani*, in qua multa habentur contra *cœlibatum Sacerdotum*. Quid ad hoc Pontificii? *Dico, eam Epistolam videri confictam & confictam ab aliquo*

im-

imperito defensore conjugii Ecclesiasticorum, inquit Bellarmin.lib.1.de Clericis cap.22. *Magis redolet Udalrichum Huttenum novum Evangelicum, quàm S. Udalrichum Augustanum Episcopum,* inquit Pisanus lib.de continent. cap.14. *Non est fœtus Udalrici, sed illius nomine à corruptore aliquo suppositus,* inquit Florimundus de fab. Johannæ cap.17.

Extat liber de corpore & sanguine Christi sub nomine *Bertrami Monachi* Corbeiensis Cœnobii, in quo multa dicuntur cōtra *Transsubstantiationem.* Quid ad hoc Pontificii? *Supposititius est,* inquit Gretserus lib.2. de jure & more prohibendi libros malos cap.10. *Aliquis Berengarianæ hæresis fautor libellum hunc confinxit post mortem Bertrami & nomine illius supposuerunt,* inquit Parsonius Tripl.convers.part.2.cap.10. *Oecolampadius contra divinam Eucharistiam sub nomine Bertrami Presbyteri librum scripsit ad Carolum Magnum,* inquit Possevinus Præf. ad Lector. tom.1.Apparat. & Sixtus Senens. Præfat. in Bibl. (cùm tamen Bellarminus in lib. de Scriptor.Eccles. in verbo Augustinus agnoscat, *Bertramum libri de corpore & sanguine Christi Autorem circa Annum Domini 1050.extitisse,* ac Duacenæ Academiæ Theologi in Indice expurg.à Plant.edito cap. de lib. Bertrami ad lit. B. agnoscant, *Bertramum istius libri Autorem, fuisse Presbyterum Catholicum & Monachum Cœnobii Corbeiensis, Carolo non tàm Magno, quàm Calvo charum ac venerabilem circa Annum Domini 870.)*

Gildas Albanius è regia Britannorum stirpe, scripsit *de victoria Aurelii atq; Ambrosii, & Britannos recepisse Evangelium tempore Tiberii Imperatoris* asserit. Quid ad hoc Pontificii? *Liber est supposititius,* inquit Parsonius Tripl. convers. part.1. cap.4.

Luitprandus Ticinensis scripsit libros 6. de rebus gestis in Europa suo tempore, in quorum postremo refert *Johannem XII. ordinâsse Sacerdotes in stabulo inter equos, ivisse in Patris concubinas, cyathum Diabolo propinâsse &c.* Quid ad hoc Pontificii? *Scimus, illa capita censeri Luitprandi, cujus superiores libri censentur, nec eam rem in controversiam hactenus deductam esse. Veruntamen existimo, capita illa potiùs Appendicem esse ad Luitprandum ab Autore adhuc incerto elabaratam, quàm Luitprandi continuatùm opus,* inquit Baronius Ann.963.n.3. *Et Baronius non sine causa suspicatur à capite 6. sexti libri Historiam non esse Luitprandi, sed alicujus anonymi Autoris,* inquit Bellarm.de Script.Ecclesiast. ad Annum 946.

Benno Cardinalis descripsit vitam & gesta Hildebrandi, Gregorii VII. dicti Pont.Rom. in quo *enormia Paparum scelera* recenset. Quid ad hoc Pontificii? *Fictus ille Benno Cardinalis Lutheranorum arte & industriâ in lucem prodiit,* inquit Florimundus in lib. de fabula Johannæ cap.10. *Si inimico credendum,* inquit Baronius tom.11. Annal. Ann.1071. num.13. *sic scripserit Caiphas vitam Christi. Aliquis Lutheranus est hujus libri Autor, & sub titulo Bennonis edidit,* inquit Bellarm.lib.4.de Rom. Pont. cap.13.

Concessio facta *à Leone* Ottoni Imperatori apud Gratianum cap.23. dist.63. sic habet: *Concedimus atq; largimur Domino Ottoni I. ejusq; Successoribus in perpetuum facultatem eligendi Successorem*

atq;

atq; Summæ Sedis Apostolicæ Pontificem ordinandi. Quid ad hoc Pontificii? *Ascititia est concessio, impostura est, & commentitium Decretum. Deo gratias, quòd impostor insulsus, ineptus, stolidus talis extiterit, qui adeò affectata mendacia vestire nesciverit, sed opprobrio sempiterno nudata, deridenda reliquit,* inquit Baronius Ann. 774.

Gratianus dicit, c. 9. distinct. 19. *Anastasium II. Romanum Pontificem fuisse divino nutu percussum eò, quòd communicâsset Photino hæretico.* Quid ad hoc Pontificii? *Illud caput est omninò confictum,* inquiunt Censores Gregoriani ibid.

Bernhardus lib. 5. ad sororem dicit, *In turpi voto muta Decretum.* Quid ad hoc Pontificii? *Ille liber ab alio quodam Monacho conscriptus est,* inquit Duræus contra Witak. fol. 96.

Bonifacius VIII. scribit ad Philippum Regem Francorum: *Scire te hoc volumus, te nobis tùm in rebus spiritualibus, tùm in temporalibus subjectum esse.* Philippus Rex Francorum ipsi rescribit: *Sciat tua maxima fatuitas, nos alicui in temporalibus non subesse.* Quid ad hoc Pontificii? *Paulus Æmilius est in ea opinione, ut Epistolas istas inter Regem & Pontificem suppositi tias esse putet,* inquit Stapletonus contra Hornum Episcopum Wintoniens. libr. 3. cap. 28.

Tertiò, quandoque ex illis Patrum & Historicorum libris Pontificii contra nostram sententiam quædam proferunt, quos quidam ex ipsorum numero suppositi tios esse agnoscunt.

De *Canonibus & Constitutionibus Apostolorum,* diximus superiùs cap. 6. & 7. de *Abdiæ libris* ac de *libro passionis S. Andreæ* cap. 8. *de Epistolis Decretalibus Pontificum* cap. 9. ex quibus quædam ad hunc locum referenda.

Inter Orthodoxographa tom. 1. & in Bibliotheca Patrum habentur libri tres inscripti *D. Hermæ,* qui S. Pauli discipulus fuisse dicitur, qui à Patribus *Pastoris* nomine inscribitur. Illos libros citat Pius Papa c. Nosse dist. 3. de consecrat. ut probet, *Pascha esse die Dominico celebrandum;* Jodocus Coccius, ut probet, *quemlibet hominem & quamlibet orbis terræ regionem proprium habere Angelum in custodiam,* tom. 1. lib. 4. de Angel. art. 3. p. 352. *castitatem esse consilium Evangelicum,* tom. 2. lib. 4. de vita Monast. art. 4. p. 391. *facto inter conjuges divortio nulli licere, vivente uno, alteri copulari,* tom. 2. lib. 9. artic. 3. p. 1009. *dari purgatorium,* tom. 2. lib. 7. art. 5. p. 849. Stapletonus de eo sic scribit: *Si præsens Ecclesia in canonem sacræ Scripturæ eum referret, nulla ratio obstat, quin eum pro Canonico admittere debeamus æquè ac Epistolam Jacobi.*

Sed Gelasius c. Sancta Rom. dist. 19. inter Apocrypha eum refert. *Liber, qui appellatur Pastoris, Apocryphus.* Hic, *qui modò extat, liber Hermæ seu Pastoris, habetur suppositi tius à viris doctißimis,* inquit Possevinus in Apparatu tom. 2. tit. Pastor. *Hermæ Pauli discipuli libri tres, qui alio nomine liber Pastoris nuncupatur, propter ejus antiquitatem permittitur, verùm tanquam Apocryphus, cujus non liceat dictis & autoritati fidere,* inquiunt Inquisitores Hispanici in Ind. Expurg. Hispan. fol. 149. *Dubitandum nullo modo est libellum hunc Pastoris, ut modò scriptus habetur, ab Herma Pauli discipulo non esse conscriptum, cùm & hæresibus & fabulis sit oppletus, cùm S. Gelasius in Romano Concilio inter Apocrypha scripta abjiciat,*

ac S. Prosper Aquitanicus nullius autoritatis esse pronunciet, inquit Johannes Maria Magister sacri Palatii in Ind. Expurg. Rom. tom. 1. p. 171. cujus Censura his libris est præfixa, tom. 5. Biblioth. Patrum. *Hic liber nunquam fuit in canone sanctorum & divinorum librorum, imò habet aliqua noxia, ut de unica pœnitentia secundùm errores Novatianorum, quibus hic liber favere videtur: ut etiam illud de duobus geniis sive duobus Angelis, uno bono & altero malo singulis hominibus à Deo tributis*, inquit Bellarminus de Script. Eccles. p. 51. *Planè apparet, haud integram solidamq; fidem eum apud omnes meruisse; Latinis hic liber sic innotuit, ut tamen eum ipsi inter eorum Apocryphorum genera adnumerarint, quæ legi in Ecclesia poßint, non tamen citari debere ad fidem Catholicam astruendam.* Baronius Ann. 159. n. 4. & 5.

Inter Orthodoxographa tom. 1. & in Bibliotheca Patrum tom. 7. habetur *Historia Prochori*, Christi discipuli, *de vita, miraculis & assumtione B. Johannis Apostoli.* Illam citat Coccius, ut probet, *Christi crucis signum, vel solâ fidelium manu expressum Dæmonibus esse terrori, hominibus saluti.* tom. 2. lib. 2. art. 9. p. 233.

Contrà verò, *Hæc Historia de vita Johannis Apostoli, falsò adscribitur Prochoro Diacono de septem primis, & Christi discipulo, est enim Apocrypha, fabulosa, & prorsus indigna, quæ legatur*, inquit Johannes Maria Magister sacri Palatii in Ind. Rom. lib. expurg. tom. 1. p. 241. cujus Censura præfixa est huic Historiæ tom. 7. Bibl. Patrum & approbatur à Possevino in Apparatu tit. Prochorus. Sed & Baronius hanc Historiam attingens *Pseudo-Prochorum* vocat Ann. 99. n. 4. & *multa in ea scripta esse, quæ sunt prorsus commentitia ac fabulosa, indigna planè, quæ chartis suis inserantur*, scribit, Ann. 44. n. 30. *Hic Autor in multis mendacißimus fuisse convincitur, nec si quæ vera dicit, ea tutò possunt affirmari*, inquit Ann. 92. n. 1. *Hanc qui scripsit, illustri sibi autoritatem nomine facere voluisse videtur, ut nō verus, sed pseudo Prochorus sit*, inquit Lorinus Act. 6. *Fortasse hæc Prochori narratio de rebus gestis sancti Johannis est liber ille, qui sub nomine Circuitus Johannis inter Apocrypha recensetur ab Athanasio in Synopsi*, scribit Bellarminus de Script. Eccles. p. 55. ubi etiam tribus argumentis probat, *narrationem hanc de rebus gestis Johannis esse confictam.*

In Bibliotheca Patrum tom. 7. habentur duo libri, quorum prior hunc habet titulum, *B. Lini* Romanorum Pontificis *de paßione B. Petri & Pauli* ad Orientales Ecclesias liber primus; alter hunc, *de paßione B. Pauli ad Orientales Ecclesias*, liber secundus. Citantur hi libri in Legenda aurea in vita Petri, ut probetur, *Petrum magnum instituisse certamen cum Simone Mago.* Eosdem citant Sixtus Senensis lib. 2. Biblioth. in verbo *Paulus* & Salmeron in Comment. cap. ult. Philipp. ut fidem concilient *Epistolis Pauli ad Senecam & Senecæ ad Paulum*; Coccius tom. 1. lib. 5. art. 9. p. 512. ut probet, *animas sanctorum viventibus aliquando apparere & ignota quædam revelare.*

Contrà verò. *Duo isti libri de paßione Petri & Pauli sub nomine Lini Romani Pontificis & Martyris sunt Pseudepigraphi, multos errores continent, nec ullius censentur autoritatis, ut jam eruditorum*

consensu nimis exploratum habetur, inquit Johannes Maria Magister sacri Palatii in Censura his libris præfixa tom.7. Biblioth. *Miror adeò placere Jacobo Fabro, nō indocto certè viro, nec nullius alioqui nasi, Lini nomine de passione Petri scriptum, matronas Romanas à virorum thoris pudicitiæ prætextu abducentis*, scribit Claudius Espensæus lib. 6. de continent. cap. 2. *Acta passionis Petri feruntur à Lino conscripta, quæ quidem fuêre aliquando fortassè sincera, quæ autem modò extant, Manichæorum fuligine reperiuntur tincta, sicut & de Actis Andreæ queritur Augustinus. Nam sicut in illis Andream, ita in istis Petrum habes, non tantùm castitatem rectè suadentem & concubinas ab hominibus divellentem, sed malè docentem, etiam ne viris suis uxores debitum redderēt, quæ quidem à sincera Apostolica prædicatione procul abhorrent*, inquit Baronius Ann.69.n.6. *Acta passionis Petri & Pauli, quæ Lini nomine inscripta habentur, multis esse referta erroribus superiùs est demonstratum*, scribit idem Ann.80.n.4. *Dubitandum non est, quin hæc Historia de passionibus sive agone SS. Petri & Pauli conficta fuerit*, inquit Possevinus in Apparatu in verbo Linus. *Lini Historia verè conficta est, & quia conficta est, nullius est autoritatis*, scribit Bellarm. lib.2. de Rom. Pont. cap.9. §.4. *Narratio, quæ sub nomine Lini extat, similis est narrationi Prochori*, inquit idem lib. de Scriptor. Eccles. p. 55. *Acta Lini sunt Manichæorum fuligine tincta*, ait Bi[illegible] tom.1. §.Paulus p.58.

In operibus *Clementis Romani* extant decem libri *Recognitionum*, quorum tertius citatur à Bellarmino lib. 5. de gratia & lib. arbitr. cap.25. pro *libero arbitrio*; septimus à Peresio de Tradition. part.3. tit. de cibor. delect. pro asserendo *jejunio in ciborum delectu consistente*; decimus ab Hardingo Confut. Apol. part.1. fol.34. pro *Traditionibus*. Piggius lib.1. Hierarch. cap.4. dicit, *illos libros Autorem habere sanctum gloriosumq; Martyrem & Pontificem Clementem*. Johannes Sichardus in Epistol. ad Episcopum Tridentinum hunc librum ita commendat, ut non vereatur insurgere in Censuram Gelasii c. Sancta dist.15. *Nondum*, inquit, *satis mecum constitui, quid illa veterum Autorum Censura sibi velit, quæ distinct. 15. habetur, ut omittam, quòd quædam isthic ex diametro inter se pugnant*.

Contrà verò Sixtus Senensis lib.2. Biblioth. in verbo *Clemens*, & Baron. An.44. n.42. & An.102. n.21. fatentur, *hos libros esse eosdem cum illis, qui à quibusdam Circuitus Petri, ab aliis Itinerarium Clementis appellantur, & cum iis, qui citantur à Beda nomine Historiarum Clementis*. Cùm ergò *Itinerarium Clementis* non solùm à Gelasio in Concilio 70. Episcoporū, sed etiā proximis annis à Senatu Romanę Inquisitionis *in Indice damnatorū ab Ecclesia voluminum*, teste Sixto Senensi d.l. *sit adscriptum*, ex eo facilè colligitur, quo loco Clementis Recognitiones sint habendæ. *Recognitionum volumina, ut liberè pronūciem, quid sentiam, suspicor non esse Clementis. Nam præterquam, quòd multa in ipsis sub persona Petri Apostoli ex intima Platonis & Aristotelis Philosophia referuntur, duo quoq; integra folia recitātur ex persona Petri in nono libro hujus operis, ad verbum transcripta ex libro de fato adversus Abydam Astronomum Bardesanis Syri, qui teste Epiphanio claruit sub Marco Imperatore Annis 70. post mortem Clementis, quam etiam Bardesanis Scripturam Eusebius iisdem planè*

verbis recitat, ne unâ quidem immutatâ dictione, scribit Sixtus d.l. *Pleraq; in illis sunt incerta, multa fabulosa, nonnulla insuper Catholicis dogmatib. adversantia*, scribit idem d. l. *Inprimis inter omninò rejecta annumerandum est Itinerariũ nomine Petri Apostoli, quod appellatur Clementis, sive quod Recognitionũ titulo inscribi solet, aut quod Athanasius in Synopsi Clemẽtis vocat*, inquit Baron. An. 44. n. 42. *Ex his libris tanquam ex cœnoso gurgite ejusmodi portentosa mendacia & insana deliria deducta sunt, quæ nõ tantũ ab eruditis viris improbanda, sed ab omnibus, qui vel levißimè Ecclesiasticarum rerum peritiâ tincti sunt, esse procul rejicienda non dubitamus*, scribit idem Ann. 51. num. 53. *Meritò jureq; Gelasius in Romano Concilio recensuit hunc Commentarium inter Apocrypha &c. Consultiùs nobis visum est, ab usu illorum librarum in Annalibus abstinere, quia insulsis fabulis eosdem esse refertos prudentes omnes, qui eos accuratè perlegerint, puto cognoscẽt*, inquit idem Ann. 102 n. 22. *Liber Recognitionum est Apocryphus, eò, quòd in illo quædam sunt ex persona Petri dicta, quibus assentitur Eunomii dogmati*, inquit Johannes Driedo de Eccles. dogm. & Script. part. 5. lib. 4. c. 5. p. 602. *Libri Recognitionum censentur Apocryphi*, scribit Bellarm. lib. 2. de Rom. Pont. c. 2. *Si tamen Clemens Autor libri Recognitionum fuerit*, scribit idem lib. 3. de lib. arb. c. 3. *Probabile est, non esse opus Clementis, vel esse idem cum eo, quod Itinerarium Petri vel Circuitus aliqui vocant, quod est Apocryphum. Recognitionum quidem sunt libri decem, Itinerarii octo, sed facilè fuit corruptoribus addere, vel minuere, vel mutare*, inquit idem de Scriptor. Eccles. tit. Clemens. *Quod in illis libris traditur, non est magni faciendum, propter dubiam aut nullam potiùs apud viros doctos ejus operis fidem & authoritatem*, scribit Pererius Comment. in Genes. lib. 2. q. 1. Johannes Lorinus in 1. Petr. 3. v. 15. cùm adducere vellet locum ex lib. 1. Recognitionum, sic præfatur: *Clemens Romanus, si tamen non alius potiùs, Petrum inducit loquentem &c.*

Josephi Ben Gorionis librum *de bello Judaico*, citat Bellarminus lib. 1. de Purgat. cap. 11. §. Tertia ratio, ut probet, *fuisse Judæis in more positum, ut pro defunctis orarẽt*; Parsonius part. 3. cõvers. Ang. p. 7. ut probet, *Judæis in more fuisse positum, ut sanctos defunctos invocarent.* Serarius in Trihæres. pro illo Josepho Ben Gorionis tanquam pro aris & focis pugnat.

Sed *Autor ille, cùm in multis reperiatur erràsse, nec illum esse putemus Autorem, qui habetur inscriptus, libentiùs* (ab eo citando) *abstinuimus*, scribit Baronius Ann. 72. n. 27. *Josephus ille Gorionis suppositìtius est, & in multis erràsse, non à me solùm, verùm & ab aliis & adeò à Baronio Cardinali existimatur*, inquit Possevinus in Apparatu sacro in verbo Hegesippus. *Quod quidam ex Josepho Ben Gorionis afferunt, ut probent, Jeremiam esse venturum, Apocryphum est, sicut totus ille Autor est fabulosißimus*, inquit Maldonatus in Matth. 16. v. 14. *Cur toties alterius Josephi Hieronymus meminit, & inter Scriptores Ecclesiæ numerat, istum autem ne nominat quidem unquam? cui ex veteribus hic notus?* scribit Ribera in Comment. Obad. n. 110.

Dionysii Areopagitæ libros passim citant Pontificii. Libri de cœlesti Hierarchia capùt 1. citatur ab AngloRemensibus pro *sacrificio Missæ*, in Luc. 22. v. 19. Libri ejusdem caput 3. citatur ab Alph. de

Castro lib. 3. adv. hæreses verbo Baptismus hæresi 7. pro *chrismatis in Baptismo antiquitate*. Libri ejusdem caput 3. citatur à Bellarmino lib. 1. de beat. Sanct. cap. 19. pro *invocatione Sanctorum;* ac lib. 1. de Purgat. cap. 6. pro astruendo *Purgatorio*. Libri de divin. nom. caput 4. citatur ab eodem lib. 1. de verbo Dei cap. 13. ut probet, *librum Sapientiæ esse Canonicum*. Epistola ad Theophilum citatur ab eodem pro *forma Monasticæ professionis* lib. 2. de Monach. cap. 5. ubi etiam acriter defendit, *hunc esse genuinum Dionysii fœtum*. Et quis posset recensere omnes, qui ex Dionysii libris contra nos testimonia producunt? Commendant hunc Autorem AngloRemenses in annot. Act. 17. Campianus rat. 5. p. 32. Alanus de Suffrag. pro mort. cap. 11. Martinus Delrio in Vindiciis Areopagiticis, Jacobus Gaultherius in prima veritate primi seculi, Sixtus Senensis lib. 2. Biblioth. in verbo Dionysius, ubi inter cætera scribit, pro *autoritate horum librorum pugnâsse Anastasium Bibliothecarium, Johannem Scotum, Johannem Saracenum, Dionysium Carthusianum, Ambrosium Camaldulensem, Marsilium Ficinum & alios*. Baronius Ann. 109. n. 51. & seqq. ex professo Dionysio Areopagitæ libros hosce vendicat atque argumentis in contrarium adductis respondere conatur. Campianus rat. 5. p. 32. *Dionysii Areopagitæ Hierarchia, quas classes, quæ sacra, quos ritus edocet? tàm valdè pupugit Lutherum, ut hujus opera similia somniis nec non perniciosissima judicaret*. Salmeron tom. 12. tract. 47. pag. 319. cùm adduxisset Lutheri de Dionysio judicium, quòd *Platonizet magis quàm Christianizet*, in margine annotat. *Martini Lutheri de Dionysio ejusq; libris, tanto dignum nebulone judicium*. Et in Libri textu subjungit: *Autorem suum satis tuentur ejus inclyta & Apostolica scripta, & inprimis Theologia tàm alta & excellens, stylus quoq; tàm sublimis, & Apostolicus*. Jodocus Clichtovæus Anti-Lutheri libro primo capitibus quinque prolixis hanc caussam disputans *octo* enumerat *argumenta*, quibus Dionysii hujus autoritatem tuetur. Bailius Jes. in Catech. controv. tract. 2. q. 26. *Ministri* (Ecclesiarum Evangelicarum) *omnem antiquitatem negantes, dicere non erubescunt, Dionysii opera esse supposititia. Mitto eos ad Fevardentium virum doctum & religiosum, qui in Theomachia sua Suidæ, Metrodori, S. Damasceni, Photii, plurimorumq; insignium, imò nostri temporis Græcorum Scriptorum testimonio demonstrat, S. Dionysium Areopagitam à S. Paulo conversum horum librorum Autorem esse. Anastasius Romanus Bibliothecarius Carolum Magnum laudat, quòd tantâ curâ ac solicitudine tam illustris ac antiqui Autoris scripta quæsiverit. Sed Reformati nostri eum rejiciunt, quia suorū somniorum novitati repugnat.*

Sed multis, iisque evidentibus argumentis convinci potest, libros illos esse supposititios, unde quidam ex ipsis Pontificiis dubitant, quidam etiam negant, hos libros esse Dionysii. *An iste Areopagita sit ille Dionysius, qui scripsit libros de divinis nominibus, certum non est*, inquit Cajetanus in cap. 17. Act. *tùm quia Hieronymus de vir. illustr. hujus non meminit, tùm quia Gregorius Pontif. non est ausus asserere, hunc eum Areopagitam fuisse. Opera, quæ asserere,*

hunc sub Dionysii Areopagitæ nomine extant, sunt conficta, inquit Laurentius Valla in cap. 17. Act. *quia in libr. de div. nomin. citatur Clemens Alexandrin. qui 200. annos post ætatem Dionysii vixit. Dionysius, qui in Hierarchia priscos Ecclesiæ ritus satis copiosè describit, eruditis recentior quispiam fuisse videtur, quàm fuit ille Areopagites*, scribit Erasmus in Epist. præfixa paraphrasi in 1. Cor. *Guilielmus Grocinus Anglus, vir dum viveret, severißimæ, castißimæq; vitæ, Ecclesiasticarum Constitutionum observantißimus penè usq; ad superstitionem, Scholasticæ Theologiæ ad unguem doctus, ac Naturâ etiam acerrimi judicii, demum in omni disciplinarum genere versatus; Is ante 30. annos in æde D. Paulo sacra magnâ celebritate cœpit profiteri Hierarchiam Ecclesiasticam, atque in præfatione stomachatus est in eos, qui negârunt illum esse Areopagitam, notans opinor Laurentium Vallam. Verùm ubi jam aliquot hebdomadas esset professus, atq; , ut fit, propiùs ac familiariùs introspexisset Authoris ingenium, non dubitavit apud eosdem Auditores* παλινῳδῶν *priorem sententiam profitens, sibi nequaquam videri Dionysii Areopagitæ*, ut memorat idem Erasmus in annot. Act. 17. p. 225. in Schol. super Hieronym. de Eccles. Script. & in Declarat. ad Censur. Theol. Paris. tit. 31. n. 91. *Opera Dionysii, ut pseudepigrapha, videntur à Photio notari*, inquit Possevinus in Apparatu sacro in verbo Photius. *Libri Dionysii Areopagitæ apud nonnullos sunt dubiæ Scripturæ, vel etiam supposititiæ*, scribit Bellarm. lib. 2. de Confirm. cap. 7. §. Jam verò &c. Inde ipse Sixtus Senensis, (qui lib. 2. Biblioth. asseruerat, libros hos esse Dionysii) lib. 6. Biblioth. annot. 229. p. 523. sic scribit: *Dionysii Areopagitæ putantur esse libri, qui nunc de Hierarchiis & divinis nominibus habentur, de quibus Thomas Cajetanus ac pleriq; alii dubitant, an ejus sint, cujus titulo inscribuntur, eò quod Hieronymus in lib. de viris illustr. nullam Dionysii hujus fecerit mentionem.* Ribera in cap. 1. Epist. ad Hebr. de hoc Autore sic disserit: *Multi eam sententiam, de Hierarchia & Ordinibus Angelorum, unius autoritate Dionysii sequuntur. Verùm gravißimi Patres Græci & Latini eum sequi noluerunt. Gregorius Papa Dionysii autoritati noluit acquiescere, ne fortè Scripturæ divinæ verbis adversari videretur &c. Nec Dionysius à Paulo hæc se unquam accepisse dixit, nec quisquam probare poßit.* Eccius homil. 4. de festo Michaêlis, *Libros Dionysii de cœlesti Hierarchia Patres Græci & Latini sequi noluerunt in doctrina de Ordinibus Angelorum.* (Atqui si judicassent libros esse Dionysii genuinos, doctrinam illorum sequi non dubitassent.) Theodorus Gaza in Præfatione ad problemata Aphrodisæi monet, *Opera Dionysii Areopagitæ esse* ψευδεπίγραφα. Bellarminus de Scriptor. Eccles. pag. 65. *Citantur hæc opera nomine Dionysii Areopagitæ in sexta, septima & octava Synodo generali. Item à Gregorio I. in homil. de centum ovibus, à Martino I. in Concilio Romano, & ab Agathone in Epist. ad sextam Synodum. Ex quo, inquit, cognitur fateri hæretici, hunc Autorem ante annos mille scripsisse, proinde non esse contemnendum.* (Sic ergò Bellarminus nullo alio medio scriptis Dionysii autoritatem conciliare nititur, quàm testimoniis Gregorii Magni & quorundam subsecutorum Pontificum & Doctorum, nec non Concilii 6. generalis, q. Baronius Ann. 656. n. 40. An. 680. n. 40. seqq. An. 705. n. 5. An. 718. n. 1. seqq. *ab Eccle-*

sia Romana reprobatũ fuisse ostendit. Itemque generalis 7. *itidem reprobi*, Baronius Anno 754. n. 29. 35. seq. quibus certè omnibus post decursum tot seculorum de scriptis hujus Dionysii nihil certi constare potuit. Rem autem universam suspectam reddit Bellarminus, censens *opera Dionysii alicubi latitâsse usq; ad tempora Gregorii, & quæ Chrysostomus ac Cyrillus Alexandrinus ex iis citant, negat in illis reperiri, quæ hodie extant*, quod evidens est testimonium, alia extitisse Areopagitæ scripta temporib. istorum Patrum, quàm quæ hodiè habentur. Atqui ante mille sexcentos annos hunc Autorem notum fuisse oportuit, si fuit Areopagita. Cujusmodi ergò hæc opera sunt, quorum antiquitatem non potuit altiùs repetere aut probare, quàm à sexcẽtis annis post mortuum Dionysium? Notior est impostura illius Autoris, quàm ut excusari possit, quia is, quicunq; tandem sit, voluit se inferre ætati Apostolorum, nam & scribit ad Timotheum, ad Titum, ad Johannem Evangelistam, & se *virginis corpus vidisse* dixit *cum Apostolis*, quæ in homine recentiori quis non jure damnet? Verus Dionysius Areopagita nimis propinquꝰ erat Apostolorum temporibus, quàm ut cum hoc supposititio dixisset: *Sancti Præceptores nostri ex prima traditione edocti ad nos derivârunt*, in fine Hierarchiæ, Anastasius Bibliothecarius, quẽ pro asserenda Dionysii autoritate adducunt, fatetur, *ante Gregorium I. nullum Autorem hujus Dionysii meminisse*; quod ipsum satis reddit eum suspectum.)

In Bibliotheca Patrum tom. 3 extant *duæ Epistolæ* sub nomine *Martialis* Episcopi Lemovicensis, una ad Burdegalenses, altera ad Tolosanos. Prior citatur à Garetio in Assert. sacrif. Missę, Hardingo art. 1. cõt. Ivell. Anglo Remens. in annot. Heb. 10. v. 11. Salmerone tom. 9. tract. 27. p. 198. & tract. 30. p. 231. Christophoro à Castro in Comm. Mal. 1. Busæo in Collectan. Patrũ ad Catech. Canis. p. 231. pro *Missa sacrificio*; à Lindano lib. 3. Panopl. cap. 35. pro *invocatione Sanctorum*; posterior citatur à Bellarm. lib. 2. de Monach. cap. 27. ut probet, *Martialem persuasisse virgini, ut virginitatẽ Deo voveret*. Ut majorem hisce Epistolis cõcilient autoritatem, dicunt, eum fuisse *Apostolum, Martyrem, Episcopum Lemovicensem*. Margarin. de la Bigne tom. 1. Bibl. Patrum p. 49. *unum ex septuaginta discipulis*. Sixtus Senens. lib. 2. Biblioth. sanctæ p. 68. *sanctum & divum*. Martin. Peres. part. 3. de Tradition. tit. de sacr. altarib. Dicuntur hæ Epistolę *Domino revelante nuper repertæ in sacrario Basilicæ S. Petri, in urbe Lemovica, ubi hactenus latuerant, defossæ in arca saxea sub terra, quæ præ nimia vetustate vix legi potuerint, venerandæ antiquitatis pietatem redolentes*. Sixtus Senensis d. l. Margarinus d. l. p. 62.

Sed Epistolæ illæ *nuper demum inventæ*, ut fatetur Baronius in not. ad Martyrolog. Rom. 30. Jun. unde autoritatem earum in medio relinquit, in Annal. Ann. 74. n. 15. Bellarminus verò in lib. de Scriptor. Eccles. p. 67. *supposititias esse*, aliquot argumentis probat. *Multa sunt*, inquit, *quæ his Epistolis fidem detrahere videntur, alioqui autem piæ sunt, & ex iis non pauca dogmata Ecclesiastica confirmari possent adversus hæreticos nostri temporis, si de tempore, quo conscriptæ sunt, constaret*. Idem lib. 1. de Christo cap. 10. *Epistolam ad Burdegalenses multis de causis suspicor non esse Mar-*

Martialis illius, qui dicitur fuisse discipulus Christi. In recognit. oper. p.513. lib.2. de Monach. cap.7. *Epistola Martialis Apostoli citantur à nobis, quoniam ab aliquibus recipiuntur, quamvis non ignoremus, eas non esse tantæ autoritatis, ut in iis fidei dogmata fundari poßint.* Possevinus tom. 2. Apparat. sacri pag. 73. itidem eas reddit suspectas.

Ad finem Abdiæ Parisiis Ann. 1566. impress. habetur *vita Martialis* ab Aureliano Lemoviensi Episcopo beneficio Martialis à mortuis suscitato descripta. Hæc citatur à Garetio lib. de Invoc. Sanctor. pro astruenda *sanctorum invocatione;* & à Baronio Ann. 74. n. 15. ut probet, *Martialem suscitâsse mortuum admoto ei baculo S. Petri, quem ab eo sibi datum Romæ acceperat.* Sed Johannes Hesselius in Censura de quibusdam Sanctorū Historiis cap. 6. eam, ut suppositititiam, rejicit. *Martialis vita*, inquit, *non placet propter multa &c.*

Ignatii nomine prodierunt primùm undecim *Epistolæ*, in edit. Argent. An. 1502. quæ paulò pòst creverunt ad duodecim, in edit. Paris. Ann. 1562. tandem ad quindecim in Bibl. Patrum tom. 3. An. 610. Illæ commendantur & passim citātur à Pontificiis. Bellarminus lib. 2. de Euch. cap. 2. *de illis dubitari non posse* asserit, *cùm citentur ab Eusebio, Athanasio, Hieronymo, Theodoreto & aliis veteribus frequentißimè.* Baronius, *Ignatii Epistolas nullo prorsus dissentiente Catholicam semper suscepisse Ecclesiam*, asserit, Ann. 44. n. 77. *earum firmißimam semper in Ecclesia fuisse fidem, nec ab aliquo unquam in dubitationem vel levem adductam.* Prima Epistola citatur à Coccio, ut probet, *Mariam à peccato immunem fuisse.* Secunda à Margarino de la Bigne in tract. de Ignatio Epistol. ejus tom. 3. Bibl. præfixo censetur *mirè confirmare, in Mariam Christi matrem quàm optimè affectū esse unumquemq; qui nostræ religionis & fidei sit amicus.* Tertia citatur à Canisio lib. 5. de Deipara virgine cap. 1. ut probet, *ipsam virginem de aliorum bono valde solicitam.* Quarta à Bellarmino lib. 2. de Rom. Pontif. cap. 31. ut probet, *Rom. Pontif. antiquitus Papam fuisse dictum.*

Sed quidam ex ipsis Pontificiis quasdam harum Epistolarū supposititias vel certè corruptas, ac proinde dubiæ fidei agnoscunt, de reliquis idem confirmari potest. *Quod attinet ad duas priores Epistolas Ignatii ad B. Johannem Evangelistam, aliasq; duas sequētes, alteram Ignatii ad Mariam Deiparam, & alteram Mariæ ad Ignatium, tametsi eas ut germanas vindicari sciamus à plurib. recentioribus &c. cùm tamen Græcè nunquam conscriptæ repertæ fuerint, nec illarum ullus veterum Patrum ad Bernhardum usq; meminerit, tutius meo judicio fuerit, easdem vel in Apocrypharum ordinem redigere, aut saltem ut non omninò certas ac genuinas habere*, scribit Martialis Mœstræus Doctor Parisiensis in not. ad Epist. Ignatii impress. Paris. Ann. 608. *Fertur Epistola Dei genitricis ad Ignatium reddita, ejusdem Ignatii una ad ipsam scripta, duæ verò ad Johannem Evangelistam, de eadem ipsa loquentes. Sed Hieronymus & alii antiquiores, qui ejusdem Ignatii recensuerūt Epistolas, eas non noverunt. Traduntur & aliæ ab ipso ad alias scriptæ civitates, quas cunctas, cùm careant Ecclesiæ autoritate, non nisi in Apocrypharum classem rejiciendas esse, omnes facilè judicabūt*, scribit Baron. An. 48. n. 25. *Quæ nunc extant Epistolæ ad B. Virginem & S. Johannē, nō videntur redolere Ignatii gra-*

vitatem, adde, quòd non habentur in Græcis Codicibus, inquit Bellarm. in Indice Script. Eccles. cum Censura M.S. *Quòd attinet ad duas priores Epistolas S. Ignatii ad Johannem, & ad duas alias sequentes, alteram Ignatii ad Mariam Deiparam, alteram Mariæ ad Ignatium &c. cùm illarum neq; Eusebius, neq; Hieronymus, nec Nicephorus, nec ullus veterum ad D. usq; Bernhardum meminerit, qui alioqui accuratè scripta Ignatii memoraverint, tutius fuerit easdem, vel in Apocryphorum ordinem redigere, aut saltem ut non omninò certas ac genuinas habere*, inquit Joh. Maria Magister sancti Palatii in Indic. Rom. lib. expurg. tom. 1. cujus censura Ignatianis Epistolis tom. 3. Bibl. præfixa. Suarez in Thomā p. 3. q. 37. art. 4. Disp. 20. §. 1. *An B. Virgo aliquid scripserit, non constat. Nam Epistola quædam ad Ignatiū, quæ nomine ejus circumfertur, incertæ autoritatis est. Si constaret, eam à B. Virgine scriptam, nemo, ut existimo, dubitaret, quin inter Canonicas Scripturas esset annumerāda.* Quod attinet reliquas, manifestum est, de quinque illarum, videl. de Epistola *ad Mariam Cassoboliten*, vel, ut alii eam vocant, *Zarbensem*, de Epistola *ad Tarsenses*, de altera *ad Philippenses*, de una *ad Antiochenses*, & altera *ad Hieronem*, ęquè apud veteres nullam fieri mentionem, quàm de tribus primis, quas Apocryphas, vel dubias esse fatetur, cùm Euseb. lib. 3. Hist. cap. 30. & Hieron. in Catal. *septem tātùm Epistolarum* Ignatii mentionem faciant, *ad Ephesios, Magnesianos, Trallianos, Romanos, Philadelphenses, Smyrnenses & Polycarpum.* E. de reliquis quinq; ab Eusebio & Hieronymo prætermissis idem judicium, quod de Epistolis ad Johannem & Mariam. Baronius An. 109. n. 33. scribit, *consuevisse Ignatium in singulis suis Epistolis ad calcem apponere tanquam speciale quoddam signū Epistolarum, Amen, Gratia.* At hęc verba nō nisi in Epistola ad Ephesios post salutationem habentur. Bellarmin. lib. 2. de Euchar. cap. 2. secutus Theodoretum Dial. 3. quædam citat ex Epistola Ignatii *ad Smyrnenses*. Sed ea hodie non habentur in illa Epistola, quæ sub Ignatii nomine ad Smyrnenses legitur. In Epist. ad Philadelph. dicit Ignatius: *Si quis Dominicum diem aut Sabbatum, uno excepto, jejunaverit, Christi interfector est.* Hoc ipsi Pontificii non recipiunt. In Epistola ad Smyrnenses mentio fit *Laicorum*, quę vox non est seculi Ignatiani. In Epistola ad Polycarpum voces Latinæ Græcis substitutæ τὰ δεϰέϰιτα, τὰ ἄϰϰεπτα satis arguunt corruptorum inscitiam.

Inter *Justini* opera habetur liber sub hoc titulo. *D. Justini Philosophi & Martyris Responsiones ad Orthodoxos*, de quibusdam necessariis quæstionibus. Hic liber citatur à Bellarm. lib. de Bapt. cap. 21. ut probet, *Baptismum Johannis nō habuisse eandem vim & efficaciam, quam habuit Baptismus Christi*; lib. ejusd. cap. 25. ut probet, *Catechumenos debere ungi ante Baptismum*; lib. de Confirm. cap. 5. ut probet, *Confirmationem esse Sacramentum.*

Sed Pamelius in annot. ad lib. Tertull. de anima cap. 57. n. 638. observat, *Justinum in Dialogo cum Tryphone de Samuele à pythonissa excitato contrarium docere illis, quæ in q. 52. occurrunt*, ex qua opinionum differentia confirmari dicit eorū sententiam, qui librum quæst. & resp. *Justini esse negant*. Sixtus Senensis lib. 4. Bibl. sanctæ in verbo Justinus. *Cùm in quæstionibus 82. 86. & 115. citentur Irenæus & Origenes longè eo posteriores, alterius Authoris oportet esse opus.*

Posse-

Possevinus in Apparatu sacro in verbo Justinus eodem argumento utitur: *Opus centum quadraginta sex quæstionum non videtur esse Justini. Nam q. 82. & 86. citat Origenem, & q. 115. citat Irenæum, & eum Martyrem appellat, cùm tamen Justinus utroq; prior fuerit.* Bellarminus ipse lib. 1. de beat. Sanct. cap. 4. *Istæ quæstiones non videntur Justini, sed alicujus recentioris.* Azorius tom. 1. moral. lib. 4. cap. 25. *Autor illius opusculi non est Justinus Martyr,* quod aliquot argumentis confirmat. Delrio lib. 2. Disquis. Magic. q. 26. sect. 3. miratur, Petrum Leloyerium libr. de spectris dicere, *Autorem libri Græc. quæst. ad Orthodoxos ejusdem esse autoritatis cum Justino Martyre.*

In Bibliotheca Patrum tom. 5. habetur liber, qui de *XII. Patriarcharum Testamentis* inscribitur, Illum citat Coccius tom. 1. Thesaur. lib. 4. art. 4. ut probet, *Angelos rectè ab hominibus invocari.* Sed Joh. Maria Magister sacri Palatii tom. 1. Ind. Rom. lib. expurg. Romę 607. impress. p. 185. hunc librum agnoscit esse supposititium. *Liber hic,* inquit, *Apocryphus est, pseudoepigraphus, fabulosus & indignus planè, qui legatur, multa enim continet partim erronea, partim vana, & mendacia, nullo Autore aut fundamento subnixa;* quæ censura præfixa est huic libro in Bibl. Patrum tom. 5. Cornel. à Lapide in Comm. Gen. c. 49. fatetur *hunc librum esse incerti & suspecti Autoris, multa habere mira & nova, fabulis Judaicis similia.*

Hippolyti Orationem de Consummatione mundi & Antichristo citant AngloRemenses in annotat. Matth. 24. v. 15. & in annot. Apoc. 11. v. 3. ut & Bellarminus lib. 3. de Rom. Pont. cap. 6. & 7. lib. 1. de Missa c. 9. ut probent, *Antichristum aboliturum Missam & Eliam venturum in propria persona ante diem judicii, ad prædicandum Judæis & gentibus.* Eandem citat Bellarm. lib. 3. de Rom. Pont. cap. 8. ut probet, *Antichristum non regnaturum nisi tres annos cum dimidio;* lib. ejusd. cap. 12. ut probet, *Antichristum à Judæis tanquam Messiam recipiendum.* Campianus rat. 5. de eo sic gloriatur: *Hippolytus Portuensis Episcopus quàm bellè quàm clarè Antichristi nervum Lutherana tempora præmonstravit?* At Bellarm. ipse lib. 3. de Ecclesia cap. 16. §. Ad quintum disputat, *Hippolytum sine dubio deceptum esse in expositione loci Dan. 9. de sacrificio & hostia, circa tempora Antichristi desitura.* Idem lib. 3. de Rom. Pontif. cap. 12. uti etiam Pererius lib. 14. in Daniel. p 694. repudiant, quod supposititius Hippolytus contra Paulum 2. Thess. 2. v. 3. asserit, *Antichristum non alium fore quàm ipsum Diabolum sub specie simulata humani corporis.* Verba Pererii sic habent: *Hic maximè cavendum est lectori, ne fortassè permotus autoritate Hippolyti in errorem ejus à Patrib. damnatum impingat. Putavit ille, Antichristum nō alium futurū, quàm ipsummet Diabolum sub specie simulata humani corporis, quam opinionem tacito ejus nomine damnat Hieronymus ad h. l. & Damascenus 4. de orth. fid. cap. 28.* Idem Pererius lib. 15. in Daniel. p. 75. carpit *Hippolytum,* ejusque hac in re asseclam *Ambrosium Catharinum,* quòd *duobus ad Antichristum debellandum redituris Enocho & Eliæ adjungat Johannem, quem nondum mortuum, sed in Paradisum terrestrem translatum somniant.* Johannes Picus, qui orationem illam Parisiis Ann. 1557. primùm edidit, in Epistola dedicat. ad Cardinal. Lotharing. monet, *alienum esse ab*

ab Ecclesiastica doctrina ac proinde cavendum, quod hic Autor asserat B. Johannem cum Enocho & Elia rediturum ad debellandum Antichristum; cui sententiæ non acquiescendum esse etiam Possevinus asserit. Verba Possevini sic habent tom. 1. Apparatus sacri, p. 762. *Nec verò Hippolyti sententiæ acquiescendum, quâ Johannem Evangelistam facit adhuc superstitem atque cum Enocho & Elia venturum ad verbum Dei prædicandum. Minùs item alteri sententiæ ipsius, quâ putavit, Antichristum non futurum verum hominem, sed corpus phantasticum solùm ostentaturum.* Sixtus Senensis non meminit libelli de Antichristo ab Hippolyto scripti, ait tamen *Basileæ superioribus annis repertos fuisse Commentarios quosdam in Apocalypsin Hippolyto inscriptos,* (qui sunt fortassis libellus de Antichristo) *de quibus ob eruditionis & styli inopiam ambigatur,* lib. 4. Bibl. p. 273.

Theophili Antiocheni Commentaria in quatuor Evangelia citantur à Jodoco Coccio, Compositione Pacis Dillinganæ & aliis pro nominis *Catholici* antiquitate.

Sed Sixtus Senensis lib. 4. Bibliothec. Baronius Anno 170. sect. 12. ex Hieronymo monent, *illos Commentariorum in quatuor Evangelia libros non congruere cum aliorum ejusdem Scriptorum elegantia & phrasi.*

Tertulliani librum de Pœnitentia citat Bellarminus lib. 3. de Pœnitent. cap. 6. pro *auricularis Confessionis necessitate;* lib. 1. de Pœnitent. cap. 10. ut probet, *Pœnitentiam esse Sacramentum;* lib. 4. de Pœnit. cap. 9. ut probet, *Deo satisfieri posse pro pœna temporali culpâ dimissâ;* & alibi passim tum ipse, tum alii Pontificii librum istum allegant.

Sed Beatus Rhenanus in argum. hujus libri de eo sic scribit: *Sciat Lector, librum hunc visum Erasmo nostro Roterodamo bonæ memoriæ non esse Tertulliani propter phrasin diversam, cujus judicio subscribimus tandem, utut verbis & figuris iisdem utatur Autor ille, quisquis fuit, ejus indubiè seculi & Tertulliani studiosissimus.*

Liber de Trinitate citatur à Peresio de Traditionib. part. 3. f. 173. *pro Purgatorio.*

Sed Jacobus Pamelius in annot. dicit, eum esse Novatiani, idque probat triplici ratione, tum quòd Autor cap. 6. *in Deo neget corporea lineamenta, quem Tertullianus non semel corporeum agnoscere videtur, tum quòd cap. 12. Sabellianorum meminit, cùm multò post Tertullianum exortus sit Sabellius, tum quòd in eo quædam sint, quæ hæresin sapiant, ut omnem Spiritum esse creaturam, paracletum esse Christo minorem.* Renatus Laurentius in annot. scribit: *Characterem & genus dicendi in eo paulò nitidius esse &c.* Bellarmin. lib. 1. de Christo cap. 6. *Hic liber de Trinitate, qui Tertulliano tribuitur, non est ipsius, sed potiùs Novatiani, ut Hieronymus asserit lib. 2. in Ruffinum. & in lib. de Script. Eccles.* In Novatiano. *Librum non esse Tertulliani patet, quia nominatim refelluntur in hoc libro Sabelliani, qui nondum orti erant tempore Tertulliani.* Gregorius de Valentia tom. 1. Disput. in Thomam Disp. 1. q. 12. punct. 8. pag. 264. *Liber de Trinitate falsò adscribitur Tertulliano, cùm sit Novatiani.*

Liber de definitionibus Ecclesiasticorum dogmatum citatur à Bunderio in Compendio rerum Theolog. tit. 34. art. 4. pro *voluntaria paupertate;* ab eodem tit. 7. art. 2. pro *libe-*

libero arbitrio; à Polydoro Vergilio lib.8. de rer.invent.cap.1. pro *Reliquiis*.

Sed Lovanienses statuunt, *non esse Catholici Scriptoris librum*. Pamelius in annot. ad Tertullian. pag.1117. *Falsò eum adscribi Tertulliano, cùm sit idem, qui inter opera Augustini de dogmatibus Ecclesiasticis inscribitur*.

Inter *Origenis* opera tom.1.habentur *homiliæ 16.in Leviticum*, quarum primam citat Bellarminus lib. 1. de Verbo Dei cap. 9. ut probet, *Historiam Susannæ esse Scripturam Canonicam*; secundam & tertiam citat lib.3.de Pœnit. cap. 7. pro *Confeßione auriculari*; quintam citat lib. 3. de Verbo Dei cap. 1. pro *Scripturæ obscuritate*; octavam & nonam citat lib. de Confirm.cap.5.ut probet *Sacramentum Confirmationis*; decimam citat lib.4. de Verbo Dei cap.9. pro *Quadragesima*; decimam quartam citat lib. 1. de Purgat.cap.4. pro astruendo *Purgatorio*; decimam sextam citat lib. 4. de Pœnit. cap. 9. pro *Satisfactionibus*.

Sed Sixtus Senensis lib.4.Bibl.de falsa lib.inscript.monet, *easdem homilias sub nomine Cyrilli Alexandrini esse excusas*. Anglo-Remenses itidem sub Cyrilli nomine has homilias citant annot.in Joh.20.v.23. pro *auriculari confeßione*; in annot.Gal.4. v.1.pro *extrema unctione*; Salmeron Disp. 6.in 1.Cor.3. eas citat pro *Purgatorio*; Ac Bellarminus ipse libr. 4. de Verbo Dei cap.11.in medio relinquit, cujus sint, *Origenis, an Cyrilli, an neutrius? Respondeo*, inquit, *homilias illas in Leviticum non esse B. Cyrilli, sed Origenis, vel nescio cujus alterius, qui paßim literam destruit, & mysticos sensus ex capite suo statuit, proinde homilias illas non esse magnæ autoritatis*, quod *rectè ab ipso dictum esse*, scribit Gretserus tom.1. defens.Bellarm.lib.4.cap.11.Idem tamen Bellarminus lib. de Scriptor. Eccles.ad Annum 226. *eas verè Origenis esse asserit, quia phrasin Origenis servent, & ejus erroribus scateant*. Nec prætermittendum illud, quòd Origenis homilias in Leviticum non habemus nisi ex Ruffini versione. Solebat autem Ruffinus ad suam sententiam satis licenter accommodare eos Autores, quos in Latinum sermonem transferebat, quâ de re sic scribit Erasmus in Censur. ad libros Origen. *Libertas vel licentia potiùs addendi, adimendi, mutandi, Ruffinum clamant Interpretem. Hanc licentiam fatetur se usurpâsse in Leviticum, in Epistolam ad Roman. in Historiam Ecclesiasticam. Quod porrò opus ille tractavit unquam, quod non ad illum modum contaminarit?*

Eodem tomo habentur *libri tres Commentariorum in Jobum*. Horum secundus citatur à Lindano lib.3. Panopl. cap. 26. Genebrardo libr. 3. Chronol. Copo Dial.3.cap.3.Coloniensibus in Censura Dial. 6. & aliis pro *invocatione Sanctorum*; tertius citatur à Pisano Jesuita lib. de abstinent. cap. 9. pro *abstinentia à carnibus in Quadragesima*; & ab Alano in lib.de suffrag.pro defunct.cap. 5. pro *eleemosynis faciendis in diebus funerum ad salutem animarum*.

Sed Baron.in annot.ad Martyrol.Rom. Jan. 7. fatetur, *Originem non esse Autorem horum Commentariorum*, idq; probat hac ratione: *Autor iste mentionem facit Luciani Martyris, sed Origenes longè ante tempora Luciani obiit, nempe sub Gallo & Volusiano, cùm Lucianus in ultima persecutione sub Maximino fuerit Martyrio coronatus*.

Erasmus tom. 8. oper. *non Origenis, sed Ariani cujusdam* scriptum esse agnoscit, quod probat ex his verbis Autoris: *Tria cornua facit Diabolus in typum atq; figuram trionymæ illius sectæ, triumq; Deorum hæresis, quæ universum terrarum orbem in modum tenebrarum replevit.* Sixtus Senensis lib. 4. Biblioth. in verbo Origenes & Possevinus in Apparatu in verbo Origenes, itidem negant esse Origenis, ac probant ex eo, quòd *phrasis & docendi methodus longè distat ab Origenica dictione, quòd Luciani Martyris agonem celebret ac Homousianorum sententiam commemoret, cùm Homousii & Homousianorum nomen longè post Origenis tempora fuerit enatum.* Idem Sixtus Senensis in Præfat. Biblioth. sanct. *Typographi inter multos partus spurios supposuerunt nobis Commentarios Origenis in Jobum.* Bellarm. de Script. Eccles. Genebrardus in Collect. de vita Origen. cap. 6. n. 1. itidem negant esse *Origenis partum genuinum.*

Eodem tomo habentur *homiliæ 9. in Psal. 36. 37. & 38.* Earum secundam citant Lindanus lib. 4. Panopl. cap. 68. Canisius in Catech. de Confession. Bellarmin. lib. 3. de Pœnit. cap. 7. pro *auriculari Confessione;* tertiam citant pro *Purgatorio.* Sed Erasmus tom. 8. operum de illis sic scribit: *De Commentariis in Psalmos sum ancipitis sententiæ, vix referunt Origenis ingenium ac phrasin. Suspicor, qui scripsit, fuisse Latinum. Fateamur operis genium non referre Origenicam felicitatem.*

Eodem tomo habetur *Commentarius in Cantica Canticorum,* divisus in quatuor homilias, quarum tertia citatur à Copo Dial. 3. lib. 3. pro *invocatione Sanctorum;* & à Coccio tom. 1. Thesauri libr. 6. de Scriptura art. 18. pag. 688. ut probet, *libros Maccabæorum esse Canonicos.* Sed Erasmus in Censura monet, *Commentarium hunc nec Origenis esse, nec Hieronymi, nec alicujus Græci, cùm in Prologo citet Græcos velut alienos.* Sixtus Senensis lib. 4. Biblioth. verbo Origenes dicit: *Magistrum Sententiarum & Thomam citâsse ex hoc opere testimonia sub nomine Ambrosii.* Ideò de eo tanquam incerto loquitur. *Fertur opus sub nomine Origenis.*

Eodem tomo habetur *Lamentum Origenis,* quod citatur à Theologis Lovaniensibus in Censura Dial. 6. Cardinali Hosio in Confess. Petricov. cap. 58. Parsonio in Tr. 3l. convers. Angl. part. 3. p. 9. pro *invocatione sanctorum.* Sed Erasmus in Censura de eo sic judicat: *Lamentum hoc nec ab Origine scriptum est, nec ab Hieronymo versum, sed figmentum est alicujus indocti, qui studuerit hujusmodi colore Origenem infamare.* Baronius Anno 253. num. 118. agnoscit, *hunc librum à Gelasio Papa inter Apocrypha numeratum. Librum,* inquit, *Lamentorum sive de Pœnitentia Gelasius statuit esse pseudoepigraphum.* (In tanto luctu, in tam seria Pœnitentia nusquam nominatur Christus Intercessor, nusquam Christi preces, nusquam Christi merita, sed à sanctis fit initium, in sanctos finis.)

Tomo secundo habentur *homiliæ 10. in diversos Evangelii locos,* Illarum primam citat Salmeron Disp. 52. in Epist. ad Rom. p. 475. pro astruenda *immaculata conceptione B. Virginis;* secundam citat Duræus contra Witakerum pag. 109. ut libris *Dionysii Areopagitæ* autoritatem conciliet; octavam citat Canisius in

Ca-

Catech. de adoration. Euchariſt. quæſt. 6. ut oſtendat, *uſum & fructum ſigni crucis manibus formati.* Sed Eraſmus in Cenſura, Sixtus Senenſis lib. 4. Bibliothec. in verbo Origenes, Baronius Ann. 109. Poſſevinus in Apparatu in verbo Dionyſius Areopagita, Gretſerus tom. 1. de fenſ. Bellarmin. libr. 4. cap. 7. col. 1653. agnoſcunt, *eas non eſſe Origenis, cùm Manichæorum & Arianorum, qui poſt Origenem exorti, mentionem faciant. Sine dubio non ſunt omnes illæ homiliæ Origenis*, inquit Bellarminus lib. de Script. Eccleſ. in verbo Origenes.

Ex Epiſtola 1. *Cornelii Epiſcopi Romani*, quæ fertur *de translatione corporum Petri & Pauli* recitat Bellarminus libr. 1. de beat. Sanct. 19. quædam pro ſtabilienda *Sanctorum Invocatione.* Sed quæ in hac Epiſtola de translatione corporum Petri & Pauli continentur, non reperuerunt locum in Annalibus Baronii. (Anaſtaſius teſtatur, *Petrum ſepultum juxta locum ubi paſſus erat, quò eum iſte Cornelius vult translatum, cùm priùs ſepultus eſſet unà cum Paulo.* Sepultos fuiſſe ſtatim poſt Martyrium, alterum in Vaticano, alteram ad Viam Hoſtienſem veteres teſtantur, & ita docet Baronius Anno 69. Certè apud Euſebium libr. 2. cap. 24. id diſertè teſtatur Cajus autor in vivis ſub Zepherino, qui Cornelium præceſſit annis plus quinquaginta. Epiſtola ipſa dicitur ſcripta *Decio & Maximo Conſulibus*, qui nulli fuerunt ſedente Cornelio. Nam, ſi Baronio credimus, hic electus Anno 254. *Decio & Grato Conſulibus*, ſequente paſſus eſt ſub *Gallo & Voluſiano.* Stylus Epiſtolæ omninò diverſus eſt à ſtylo literarum Cornelii, quæ extant inter Epiſtolas Cypriani.)

Cypriani librum ad Fortunatum de Exhortatione Martyrii citat Bellarminus lib. 1. de Verbo Dei cap. 15. ut probet, *libros Maccabæorum eſſe Canonicos*; lib. 1. de Baptiſmo cap. 6. *Martyrium habere eandem vim cum Baptiſmo*; libr. de Laicis cap. 21. ut probet, *hæreticos eſſe interficiendos.* At librum illum non eſſe Cypriani, ſed Hilarii tùm *ex ſtylo*, tùm *ex Hieronymi authoritate* probat Marianus Victorius in annot. ad Hieronymi Apolog. ad Pamm. tom. 2.

Liber de diſciplina & bono pudicitiæ citatur à Caniſio in Catechiſm. cap. de Conſil. Evangel. num. 4. pro *excellentia virginitatis.* Pammelius in annot. num. 22. in eo ſtatuit haberi locum pro *matrimonii indiſſolubilitate.* Sed Eraſmus in Cenſura de eo ſcribit: *Stylus palàm arguit non eſſe Cypriani, nam fluit ille & lectorem ducit, hic argutè & breviter ſententiis & enthymematis pungit.* Claudius Eſpenſæus lib. 3. de continent. cap. 13. *Autor eſt incertus.* Bellarminus de Scriptor. Eccleſ. numerat hunc librum inter *ſuppoſititios.*

Liber de laude Martyrii Pamelio videtur habere teſtimonium pro *Purgatorio* in annot. num. 31. ac pro *invocatione Sanctorum* num. 68. Sed Eraſmus in Cenſura ſcribit: *Opinor neminem fore tàm obeſæ naris, quin ilico ſenſurus ſit, ſtylum hujus operis longè latéq; diſcrepare à dictione Cyprianica, quia eſt elaboratus & inæqualis, identidem intumeſcens, ſed parùm feliciter, affectat argutiam, nec id quidem ubiq; feliciter, & omninò plus eſt curæ* quàm

quàm ingenii, plus affectationis quàm facultatis. Apparet opus fuisse meditantis & calamum exercentis. Bellarminus de Scriptor. Ecclesiast. inter *spuria* eum recenset.

Liber de cardinalibus operibus Christi ad Cornelium Papam continens duodecim tractatus, 1. de nativitate, 2. de circumcisione, 3. de Epiphania, 4. de Baptismo, 5. de Jejunio, 6. de Cœna, 7. de ablutione pedum, 8. de Chrismate, 9. de Passione, 10. de Resurrectione, 11. de Ascensione & 12. de Spir. S. missione, sæpiùs à Pontificiis citatur. In primo tractatu Pamelius dicit haberi locum pro *immunitate Virginis à peccato originali;* Itemque alium pro *libero arbitrio.* Tertium citat Genebrardus lib. 3. Chron. & Joh. Caspar Rutlandus in Locis Comm. pro *invocatione Sanctorum;* Greg. de Valent. de Bapt. parvul. cap. 14. ut probet, *parvulos salvari per Martyrium vice Baptismi.* Quartum tractatum citat Bellarminus lib. 2. de Sacrament. cap. 7. ut probet, *Sacramenta ex opere operato conferre gratiam;* Lindanus lib. 4. Panopl. cap. 8. *exorcismos & exufflationes ab ipsis Apostolis adhibitos;* Durantes lib. 2. de ritib. Eccles. cap. 45. pro *virtute signi crucis in Sacramentis.* Quintum tractatum citant Canisius in Catech. cap. de Jejunio q. 4. & Peresius de Tradition. p. 3. de Jejun. fol. 250. ut probent, *jejunium esse cultum religiosum.* Sextum tractatum citant Eccius in Enchir. cap. 36. Anglo-Remenses in annot. Hebr. 10. v. 11. Catech. Roman. tract. de Sacram. Copus Dial. 6. cap. 8. Bellarminus lib. 3. de Eucharistia cap. 20. Gregorius de Valentia lib. 2. de Transsubst. cap. 3. pro astruenda *Transsubstantiatione;* Copus d. l. pro *sacrificio Missæ;* Bellarm. lib. 2. de Sacram. cap. 7. ut probet, *Sacramenta ex opere operato conferre gratiam.* Septimum tractatum citat Lindan. lib. 4. Panopl. cap. 6. ut probet, *plura esse Sacramenta quàm duo.* Eundem citant Cardinalis Hosius, Melchior Canus & Jesuitæ in Colloquio Ratisbon. ut stabiliant *Traditiones.* Octavum tractatum citat Canisius in Catech. cap. de Sacr. Confirm. pro *Confirmatione;* Hardingus in Replic. pro Missa sect. 15. pro *externo Sacerdotio;* Bellarm. lib. 2. de Sacram. cap. 7. Lindanus lib. 4. Panopl. cap. 29. & Bailius in Catech. controv. tract. 2. q. 18. pro *Chrismatis antiquitate.* Nonum tractatum citat Costerus in Enchirid. cap. 13. ut probet, *Paulum Eph. 3. v. 18. mysterium signi crucis explicuisse.*

Sed Erasmus in Censura de eo scribit: *Hoc opus non esse Cypriani stylus arguit, nec habebatur in exemplaribus manu descriptis, quibus usus sum.* Sixtus Senensis lib. 4. Biblioth. *Sunt hi tractatus incerti Autoris. Nescio, quis Cypriano illud opus adscripsit & illius scriptis inseruit, eâ fortaßè conjecturâ permotus, quòd Cyprianus ad eundem Pontificem scripserit.* Possevinus in Præfat. Apparatus. *Liber de cardinalibus Christi operibus falsò tribuitur Cypriano.* Johannes Hesselius Lovaniensis lib. de Commun. sub una specie fol. 62. *Libellus de cardinalibus Christi operibus inter opera Cypriani impressus quidem est, sed Cypriani non est.* Bellarminus de Scriptor. Eccles. inter *opera supposititia* refert, & lib. 6. de amiss. gratiæ cap. 2. scribit: *Sermones de operibus cardinalibus Christi sunt Authoris antiqui & docti, sed Cypriano, imò & Augustino sine dubio posterioris.* De tractatu sexto in specie, sic scribit Bellarminus lib. 2. de

Ec-

Euchar. cap. 9. *Extat inter opera Cypriani Sermo de Cœna Domini, qui Cypriani Episcopi Carthaginensis esse non videtur.* Lib. 4. de Euchar. cap. 26. *Autor sermonis de Cœna Domini non est Cyprianus, sed aliquis posterior.* Idem Bellarm. de Script. Eccles. *Liber de Cœna dispositione non solùm Cypriani non est, verùm neque alicujus docti hominis est. Nam neq; verba, neq; sententias habet homine docto dignas, sed ineptas & ridiculas narrationes & fabellas.* (Styli barbaries hunc de Cœna sermonem à Cypriani elegantia satis repudiat, quæ nunquam Priscianum tam indignè tractâsset. Distributus non dimembratur, incorporatus non injuriatur.) Pamelius itidem dubitat, *an sit Cypriani.* Gislerius in Comment. Cant. Cantic. cap. 5. v. 1. exposit. 2. cùm sub nomine Cypriani sermonem illum citâsset, mox subjungit, *si tamen is est Cypriani.*

Librum de Aleatoribus citat Durantes lib. 2. de ritibus Eccles. cap. 45. num. 2. ut probet, *crucis signum infractum esse, & contra spiritualium hostium potentiam munitissimum.*

Sed Bellarmin. de Scriptor. Eccles. recenset inter *supposititia.* Pamelius in Præf. tom. 3. oper. Cypr. dicit, *hunc librum esse unum ex illis, quorum stylus nonnihil hæsitationis affert, num Cypriani sit.* Possevinus in Apparatu sacro, verbo Cyprianus vocat *opus attributum Cypriano.* Erasmo hic liber fuit incognitus, editus primùm à Morellio.

Librum de singularitate Clericorum citant AngloRemenses in annot. 1. Timoth. 3. v. 2. & Peresius de Tradition. de vot. continent. fol. 298. ut probent, *Sacerdotes debere esse cœlibes;* Pamelius dicit, *in eo haberi locum insignem pro veneratione Sanctorum, & pro voto continentiæ,* in annotat. ad hunc librum num. 91. & 98.

Sed Franciscus Turrianus lib. 4. Confess. Augustinian. cap. 7. eum sub nomine *Augustini* citat, ut probet, *Clericos Augustini seculo fuisse cœlibes.* Erasmus in annot. ad Augustinum tom. 4. oper. pag. 737. nec *Cypriani*, nec *Augustini* esse censet. *Sequebatur,* inquit, *hoc loco, videlicet ad finem libri Augustin. de bono viduitatis libellus de singularitate Clericorum, qui toties & Hieronymi & Cypriani nomine excusus est, cùm phrasis nec Hieronymum, nec Cyprianum, nec Augustinum referat, proinde non est visum eo præsens volumen onerare.* Idem in annot. ad 3. cap. Philipp. p. 438. *Cypriani de vita Clericorum liber non videtur esse ipsius.* Pamelius in annot. ad Tertullian. de corona militis n. 43. sub *Origenis* nomine eum citat, cui etiam nonnulli recentiores eum adscribunt, licet falsò, ut est apud Baronium Ann. 253. num. 43. Bellarminus lib. de Clericis cap. 19. dubitat, cui adscribendus sit, ut apparet ex citationis verbis. *Cyprianus* (inquit) *sive quicunq; est Autor in libro de singularitate Clericorum affirmat &c.* lib. de Script. Eccles. inter *supposititia opera* eum refert, cùm *stylus sit diversus à stylo Cypriani, & multa verba parùm Latina admisceat, quæ in Cypriano non inveniuntur, qualia sunt, inordinabiliter, contubernalitas, mulcedo, conjugalitas, passibilitas, absentare &c.* Pamelius in annot. ad hunc lib. *Rectè censuit Erasmus, librum de singularitate Clericorum Cypriani non esse.*

Librum de duplici Martyrio ad Fortunatum citat Bellarminus lib. de Baptismo cap. 25. ut probet, *ritum abrenunciationis*

in Baptismo; Gregor. de Valentia lib. de peccat. orig. cap. 8. ut probet, *Johannem cap. 1. v. 29. loqui de peccato originali.* Sed Pamelius in argum. præfixo huic libro de eo sic judicat: *Hunc librum non esse Cypriani patet, quòd in eo Diocletiani Imperatoris, & belli Cæsarei contra Turcas fiat mentio. Neoterici cujusdam esse censeo.* Idem statuunt Bellarm. lib. de Script. Eccl. Durantes lib. 1. de ritib. Eccles. cap. 1. n. 12. & Gretserus tom. 1. defens. Bellarmin. lib. 1. cap. 17. col. 312.

Librum de duodecim Abusibus seculi eo nomine commendat Pamelius, quòd pulchrè explicet locum Apostolicum 1. Tim. 3. v. 2. *unius uxoris virum* in annot. ad hunc lib. n. 31. Gratianns, Ivo, Codices Colonienses *Cypriano* eum adscribunt. Sed Lovanienses in Censur. tom. 9. oper. August. *eum incerti Authoris esse* fatentur. Erasmus in Censur. tom. 9. oper. Aug. suspicatur *esse boni cujusdam Laici.* Pamelius in arg. libri *perperam Cypriano adscriptum* dicit, atque ex stylo, ut & citatione Scripturæ juxta Hieronym. versionem probatur, nec Cypriani, nec Augustini esse. Bellarmin. de Script. Eccles. inter opera supposititia eum refert.

Methodii de Revelationibus librum Pontificii passim adducunt, ut sua *de Antichristo* somnia probent. Bouldoucus lib. 1. de Ecclesia ante Legem cap. 8. adducturus Methodii testimonium, præmittit. *Placet Methodii verba referre, qui fuit Episcopus, Martyr & Scriptor egregius, de quo meminit Hieronymus lib. de Script. Ecclesiasticis.* Sed Bellarminus lib. de Script. Eccles. sect. 3. de eo sic judicat: *Circumfertur libellus Revelationum sub nomine Methodii, sed supposititius censetur.* Bouldoucus post adductum Methodii de Nimrodo testimonium, quod *in multis fuerit eruditus à Deo* subjungit. *Quamvis autem Salianus post Pererium hæc non tàm Methodii scripta, quàm commenta Rabinorum existimet, placet tamen Tornielli mediocritas, qui ex illo Autore à se commemorata adeò dubia & incerta putat, ut pariter neq; prorsus probari, nec improbari posse videantur.*

Tomo 2. Biblioth. Patrum extant *sermones Zenonis*, sub hoc titulo. *Sancti Zenonis Veronensis Episcopi & Martyris, Doctoris eximii sermones &c.* quem volunt Ann. 260. vixisse. Ex illis sermonem de resurrectione citat Coccius tom. 2. Thesaur. lib. 7. art. 5. de Pœnitentia, pro *Purgatorio*; & tom. 1. lib. 5. art. 10. ut probet, *Samuelis animam verè apparuisse Sauli.* Sermonem primum de nativitate citat idem tom. 1. lib. 6. art. 11. ut probet, *librum Baruch esse Canonicam Scripturam*; sermonem quintum de Daniele & tribus pueris; & sermonem octavum citat ibidem art. 4. ut probet, *Canticum trium puerorum esse Canonicum*; sermonem nonum citat ibidem art. 15. ut probet, *Historiam Susannæ esse Canonicam Scripturam*; sermonem pro fidei puritate citat ibidem art. 16. ut probet, *Historiam Belis & Draconis esse Canonicam*; sermonem quintum de S. Arcadio, & sermonem de Resurrectione citat ibidem art. 18. ut probet, *libros Maccabæorum esse Canonicos.* Sed illos suppositios esse agnoscunt multi ex ipsis Pontificiis. Baronius in annot. ad Martyrol. April. 12. *Negandum non est, nonnullos sermones inter opuscula S. Zenonis impressos, Martyri, qui sub Galieno coronatus est, convenire non posse, in quibus arbitramur eos esse, qui Arii hæresin confutant manifestè.* Sixtus

Se

Senensis lib.4. Bibliothec. sanct. in verbo Zeno. *Pro sermonibus Zenonis Veronensis Guarinus Veronensis Orator, centum ab hinc annis, volumen sermonum diversi generis emisit in lucem, quos constat majori ex parte collectos esse ex diversis Autoribus, qui ducentis penè annis fuére Zenone posteriores.* Possevinus in Apparatu sacro in verbo Zeno. *Constat hos sermones majori ex parte collectos esse ex diversis Autoribus, qui ducentis penè annis fuerunt Zenone posteriores.* Bellarminus de Script. Eccles. in verbo Zeno. *Quidam ex his sermonibus falsò tribuuntur Zenoni, quidam sunt brevissimi, ut non mereantur dici sermones, quidam sunt repetitiones aliorum, quidam ita obscuri, ut intelligi nequeant. Nulla hujus Zenonis fit mentio apud Eusebium nec Hieronymum. Gregorius est primus, qui Zenonem Veronæ Episcopum Martyrem nominat lib.3. Dial.cap.19. Sed de operibus ejus nullam facit mentionem.*

Dorothei Synopsin citat Bellarminus libr. 2. de Rom. Pontif. cap. .ut probet, *Petrum Romæ usque ad mortem Episcopum fuisse.* Copus Dial.3.cap.21.pro *cultu Sanctorum & honore Reliquiarum*, alii aliis de causis eam citant. Ac Sixtus Senensis lib. 4. Bibliothec. tit. Dorotheus, hunc librum tanquam *genuinum fœtum Dorotheo* adscribit. Sed idem Bellarminus lib.2.de Rom.Pontif. cap. 2. statuit, *Dorotheo Synopsin istam falsò adscribi.* Ac in lib. de Script.Ecclesiast. eam *plenam esse fabulis* asserit. Baronius in annotat. ad Martyrol. Roman. Junii 5. *Increbuit error, ut putârint nonnulli, hunc ipsum Dorotheum Tyrensem Episcopum Autorem esse illius libri, qui Dorothei Synopsis inscribitur.* Possevinus in Apparatu sacro in verbo Dorotheus. *Dorotheo Tyrensi falsò adscribitur Synopsis, quæ plena est narrationibus confictis ac mendacibus.* Idem est judicium Margarini de la Bigne in notis præfixis huic Synopsi tom. 7. Biblioth. Patrum & Molani in lib. de picturis cap. 39.

Arnobii Commentarios in Psalmos citat Garetins lib. de invocat. Sanctor. pro astruenda *Sanctorum invocatione;* Fevardentius in not. ad Iren. ut probet, *Christum descendisse in limbum Patrum;* Smithius in lib.de ext.sacrif.fol.29. pro *sacrificio Missæ;* Stapletonus princ. doctrin. lib.6.cap.15. pro *asserenda Romanæ Ecclesiæ præeminentia;* Dormann. Disput.pag.67. pro *Petri Primatu.*

Sed Sixtus Senensis lib. 4. Bibliothec. verb. Arnobius de illis sic judicat: *Stylus inconditus ac sermo innumeris solœcismis & barbarismis scatens, palàm arguit, Autorem magis, quàm cœlum à terra distare ab Arnobio illo, cujus nunc habemus septem facundissimos contra gentes libros.* Idem in Præfat. Biblioth. *Typographi inter multos partus spurios, supposuerunt nobis Arnobii Rhetoris in Psalmos Commentaria.* Bellarminus lib.4.de amiss. gratiæ cap. 9. §. 7. *Hi Commentarii sunt Autoris multò recentioris, cùm Pelagianæ hæreseos mentionem faciant.* Idem repetit lib.5. de libero arbit.cap.26. Maldonatus in Lucam cap. 2. v. 8. *Commentarii in Psamos falsò tribuuntur Arnobio.*

Victorini Commentarium in Apocalypsin, qui habetur in Biblioth. Patrum tom. 5. & cum Comment. Theophylacti in majores Prophetas Parisiis Anno 1542. excusus, citat Serarius in Comm. Maccab. Præloq.3.ut probet, *libros Maccabæorũ esse*

Canonicos. Sed Censura in Bibl. Patrum monet esse *supposititium. Non desunt*, inquit, *rationes, quæ hoc opus S. Victorino abstrahant. Nam Hieronymus inter Chiliastas eum numerat, sed Autor hujus Commentarii longè abest ab eo errore, quem postremis libri verbis refellit*. Eodem argumento utitur Bellarminus in lib. de Scriptor. Eccles. ut evincat, *non esse Victorini*. Videtur etiam de eo accipiendum illud Gelasii c. Sancta dist. 15. *Opuscula Victoris Pictaviensis Apocrypha*.

Lactantii Carmen de Resurrectione citat Lensæus lib. de limbo Patrum cap. 12. pro astruendo *Limbo*; Smithæus lib. de ext. Christi Sacerdot. fol. 29. pro *sacrificio Missæ*; Ejusdem Carmen de Passione Domini citant Bellarminus libr. 2. de Imagin. cap. 28. Baronius Anno 57. n. 116. Copus Dial. 4. cap. 11. Costerus Apolog. 1. pro part. 1. Enchirid. cap. 7. pro *adoratione imaginis Crucifixi*. Sed Mich. Thomasius in Schol. super Lactant. fatetur, *Carmina illa se in nullis antiquis Codicibus invenisse, cùm tamen quinque Vaticanos ac duos Bononienses Codices inter alios contulerit cum impressis*. Item, *illius tertii poëmatis de Passione Domini nullum vestigium unquam se potuisse reperire*, quæ Thomasii verba citant Possevinus in Apparatu, in verbo Lactantius; & Margarinus de la Bigne in Biblioth. Patrum tom. 9. *Sub Fortunati nomine* Carmina illa adducit Fevardentius ac perperam *Lactantio* adscribi, dicit in not. ad Iren. Bellarminus de Scriptor. Eccles. dicit, *non haberi certum argumentum, quo probetur, Carmen de Passione non esse Lactantii*; *interim agnoscit, nonnullos negare illius esse*. Ac argumenti loco meritò censetur, quod in hoc Carmine de Pass. habetur: *Flecte genu, lignumque crucis venerabile adora*, cùm tamen Lactantius in genuinis suis scriptis imaginum cultum insectetur; Item, quòd nulla hujus Carminis fiat mentio in Catalogo operum Lactantii apud Hieronymum, licet aliorum mentionem faciat, quæ hodie non extant.

Athanasii librum de salutari adventu Christi citat Coccius tom. 1. lib. 2. de Christo art. 4. pro *descensu animæ Christi ad inferos*. Sed Petrus Nannius Profess. Lovaniensis in Epist. nuncup. hunc librum *supposititiis* accenset.

Liber contra omnes hæreses citatur à Jodoc. Coccio tom. 1. Thesaur. lib. 6. de sacr. Script. Eccles. art. 14. p. 663. ut probet, *Orationem Azariæ & Hymnum trium puerorum esse Scripturam Canonicam*; & tom. 2. lib. 7. de Pœnit. art. 2. p. 782. ut probet, *Pœnitentiam esse Sacramentum*. Sed hic liber à Nannio d. l. itidem rejicitur inter supposititios. Erasmus tom. 8. oper. edit. Basil. Anno 1540. p. 361. censet, *esse librum hominis deliri*.

Sermo in illud, profecti in pagum, qui ex adverso est &c. citatur à Bellarmino lib. 1. de Pœnit. cap. 8. pro *auriculari Confessione*; & à Lensæo lib. de Limbo p. 379. pro astruendo *limbo Patrum*. Sed Nannius d. l. etiam hunc sermonem supposititiis accenset. Erasmus d. l. p. 328. ad initium hujus sermonis præfixit talem annotatiunculam. *Apparet, esse fragmentum ex opere quopiam decerptum. Torquet Scripturas q. ludens*.

Epistola de interpretatione Psalmorum ad Marcellinum citatur à Coccio tom. 2. lib. 8. de Ordine art. 9. p. 971. ut confirmet *Horas Clericorum Canonicas*. Sed Petrus

Nan-

Nannius Lovan. Professor eandem relegavit in numerum istorum librorum, de quibus scribit: *In tertiam classem relegavi omnes suppositios libros, quos Athanasii esse non puto.*

Liber de Virginitate sive de Meditatione citatur à Bellarmino lib. 2. de bonis operibus in particul. cap. 11. ut probet, *jejunium esse opus meritorium*; à Peresio lib. de Tradition. part. 3. tit. de delectu cib. f. 270. pro *astruendo ciborum delectu*; à Bellarmino lib. 2. de Monach. cap. 27. in *laudem virginitatis*; libr. 2. de Monach. cap. 40. pro *tonsuræ antiquitate*; lib. 1. de beat. Sanct. cap. 13. pro *cultu Sanctorum*, & ab aliis passim. Sed & hunc librum Nannius inter suppositios refert. Ecquis enim credat, virum tantum in hæc verba prorupisse, *omnia pura sunt, quæcunque inanimata sunt; conjugatam non esse corpore & animâ sanctam?* Erasmus scribit, *si sit Athanasii, eum mirè dejecisse stylum ad captum virginis, tractat enim inanes & frivolas constitutiunculas, de cucullo, de colore fusco, & tamen nativo, de genis utraque manu non lavandis &c.*

Liber de communi essentia Patris, & Filii & Spiritus sancti citatur à Coccio tom. 1. lib. 4. de Angelis art. 2. p. 342. ut probet, *cælestes Spiritus in certos ordines seu choros esse distinctos*; tom. eod. lib. 6. de sacr. Scriptur. art. 15. ut probet, *Susannæ Historiam esse Canonicam Scripturam*; tom. 2. lib. 7. de Pœnit. art. 1. p. 782. ut probet, *Pœnitentiam esse Sacramentum*; à Duacensibus Anglis annot. in Tob. 12. v. 12. ut probent, *Angelos hominum preces Deo offerre.* Sed & hunc librum Nannius inter suppositios numerat.

Sermo de sanctissima nostra Deipara citatur à Bellarmino lib. 1 de beat. Sanctor. cap. 19. §. Athanasius, pro *invocatione Sanctorum*; ab eodem lib. 2. de Monach. cap. 22. pro *voto virginitatis Mariæ*; à Bailio in Catech. controv. tract. 2. q. 16. pro *festorum celebratione*; ab AngloRhemensibus in annotat. Act. 1. v. 14. pro *assumtione Virginis*. Sed & hunc sermonem suppositiis accenset Nannius. Baronius Ann. 48. num. 19. de eo sic judicat: *Sermonem, qui Athanasii nomine de sanctissima Deipara inscribitur, alicui alteri potiùs adscribendum existimamus, quàm Athanasio. Nam cùm ibi Autor multus sit in confutando Nestorii dogmate, de quo tunc esset controversia, & urgere Monotheletas conetur, planè alius ab Athanasio esse convincitur.* Franciscus Suarez part. 3. Summ. tom. 2. q. 37. art. 4. Disp. 21. sect. 1. *Plerique viri eruditi dubitant, an sit Athanasii, quia videtur post tempora Concilii Ephesini editus, cùm in eo refellatur error Nestorii, & Cyrillus ac alii Patres Concilii Ephesini nunquam illius operis meminerint, cùm tamen autoritate Athanasii sæpiùs utantur.* Idem statuunt Antonius Agellius, referente Baronio d. l. num. 23. Antonius Possevinus in Apparatu sacro, in verbo Athanasius. *Sermo de sanctissima Deipara non videtur esse Athanasii, sed alicujus posterioris, qui post Concilium 3. & 4. imò etiam 6. floruerit,* scribit Bellarminus in lib. de Scriptor. Eccles. in verbo Athanasius p. 113. idque quatuor argumentis confirmat, quæ etiam occurrunt apud Baronium d. l. num. 19. (οὐσίαι deducit ἀπὸ τοῦ ἴσου, ὑπόστασις, inquit, ἐστιν ὁ υἱὸς ὡς ὑπὸ τὸν πατέρα στάσιν ἔχων, quod quis credat Athanasio in mentem venisse? Ita accuratè disputat de

unione divinæ & humanæ Naturæ in una hypostasi, nec non de appellatione Deiparæ, quod virgini ea appellatio jure conveniat, & deniq; de duabus voluntatibus & operationibus unius volentis & operantis Christi, ut dubitari non possit, quin iste Autor viderit Decreta Conciliorum contra Nestorium, Eutychetem & Monotheletas &c. At si hic sermo esset Athanasii, sine dubio citatus fuisset à S. Cyrillo & à Patribus tertiæ, quartæ & sextæ Synodi ad convincendos hæreticos. Videmus autem, non citari unquam hunc sermonem, sed libros de incarnatione, ubi non tàm apertè Athanasius loquitur. Adde, quòd in hoc sermone Autor dicit, *attributa Dei non esse ipsam substantiam Dei, sed circa substantiam versari*, quod valdè impropriè dictum est & alienum à consuetudine Athanasii.)

Sermo in Passionem & crucem Domini citatur à Lensæo lib. de Limbo pag.373. pro *limbo Patrum*; à Bellarmin.lib.4.de grat. & lib. arbitr. cap. 9. pro *libero arbitrio*; à Coccio tom. 2.lib.4. de vit. Monast. art. 6.p.426. ut probet, *eos, qui voverunt vitam Monasticam, non posse redire ad seculum*.

Sed & hunc sermonem Nannius pro supposititio habet. Erasmus d.l.p.311.de eo sic judicat: *Sequentis operis phrasis non sapit Athanasium, ludit enim quodammodo in sacris literis, quod ille non solet.* Dicitur inter cætera in hoc sermone, *quòd Christus in cruce pendens, voces imbecillitatis simulaverit, metuens, ne Diabolus, quem videbat fugam adornare, elaberetur, & his verbis inductum Diabolum accessisse, & Dominum adorientem confractum esse.*

Sermo in illud Evangelii, Quicunq; dixerit verbum &c. citatur à Coccio tom.1.lib.6. de sacr.Script.Eccles.art.16.p.675. ut probet, *Belis, Draconis, Danielis & Habacuc Historiam, esse Scripturam Canonicam.*

Sed & hunc sermonem Nannius inter supposititios refert.

Homilia de Semente citatur à Coccio tom.1.lib.2.de Christo Salvat. art.4. p.163. ut probet, *Christi animam in suo ad inferos descensu Patres è limbo liberâsse.*

Sed Nannius eam inter supposititia opera recenset. Reperta fuit in solo Codice Anglicano.

Liber de Incarnatione, qui incipit, *Mos pii hominis &c.* citatur à Bellarmino lib.4. de Christo cap.14. pro *limbo Patrum*.

Sed Nannius & hunc supposititiis accenset.

Libellus de diversis quæstionibus sacræ Scripturæ ad Antiochum Principem sæpius à Pontificiis citatur. Alphonsus de Castro lib.13. adv.hæreses, titulo Suffragia defunctorum, citat has quæstiones sub nomine Athanasii, ad comprobanda *suffragia defunctorum*. Bailius in Catech. controv. tract.2.q.34. citat quæst.39. pro stabiliendo *cultu Imaginum*; Quæst.4. citatur à Coccio tom.1.lib.4.de Angelis art.2.p.342. pro *diversis Ordinibus Angelorum*; octava citatur à Duacensibus annot. in Job. p. 1061. pro *modo apparitionum Dæmonum*; trigesima quarta citatur à Bellarmino lib.1.de Purgat.cap.6. pro *Purgatorio*; trigesima nona citatur ab Hardingo art.14. adv. Ivellum, pro *cultu Imaginum*.

Sed ipsimet saniores Pontificii agnoscunt, hunc librum esse supposititium. Martinus Delrius in Vindic. Areopag. cap. 14. *Librũ quæstionum ad Antiochum non esse magni illius Athanasii, colligitur ex eo,*

quòd

quòd in iis Sancti Epiphanius & Gregorius Nyssenus citantur, illo magno Athanasio juniores. Sixtus Senensis lib.4.Biblioth.in verbo Athanasius. *Non videtur esse Athanasii, suspicor hunc ex variis Patrum scriptis collectum à studioso quopiam, qui in q.4.Theologiam mysticam Dionysii allegat, Athanasii seculo, ut arbitror, ignotam, & quæst.33.citat Athanasium ipsum, & ab eo etiam diversam sententiã profert.* (Potuisset Sixtus addere quòd q.3.citet *Epiphanium Cyri*, Athanasio multò recentiorem.) Salmeron Disp.25. in 1.Joh.4.cùm ex quæstionibus illis, sub nomine Athanasii, locum adduxisset, subjungit correctionis loco, *aut quisquis Autor ejus libri fuit.* Bailius d.l. eodem modo, *Athanasius, vel Autor quæstionum.* Possevinus in Apparatu sacro tom. 1. in verbo Athanasius, præter argumenta adducta, etiam hoc urget, quòd *Chrysostomus, Scala Johannis, Maximus, Nicephorus & alii Athanasio longè inferiores in illo citantur.* Bellarminus lib.de Script.Eccles. in verbo Athanasius. *Quæstiones ad Antiochum Athanasii esse non possunt. Q.23. citat Autor magnum Athanasium, & ab eo dissentit. Q.108. dicit, Romanos esse Francorum genus, ex quo apparet, Autorem esse recentem &c.* In recognit.libror.de Eccles. & Purgator. bis repetit, *hunc librum non esse Athanasii Alexandrini Episcopi.* Cornelius à Lapide in cap. 4. Genes. itidem agnoscit, hunc librum falsò Athanasio tribui. Maldonatus in cap. 4. Johan. v. 23. *Quòd Autor ille Quæstionum ad Antiochum eos solos, qui in solitudine habitant, veros adoratores esse dicit, non dixisset Athanasius, cui vulgò hæ quæstiones tribuuntur.*

Observandum verò, quòd Sixtus Senensis & Possevinus inter argumenta cætera etiã eo utuntur, ut probent, hunc librum esse suppositititium, quòd Autor alleget *mysticam Theologiam Dionysii* seculo Athanasii adhuc ignotam. Sed Baronius ex eo ipso Dionysii libris autoritatem conciliare conatur, quòd eorum mentio fiat ab Athanasio in hisce ad Antiochum quæstionibus. Ann.109. num.51. Concilia.

Liber de passione Imaginis Christi citatur à Bellarmino lib.2.de Imagin.cap.10.& 12. pro *cultu Imaginum.* Eodem fine citatur in Catech.Rom.in explic.primi præcepti p. 418. & aliis passim. Colon.Dial.3.p.59. *Hæc scripsit nobilissimus ille Græcus Autor, & acerrimus fidei Catholicæ propugnator.*

Sed Baronius in annot. ad Martyrol. Rom.Novemb.9. de eo sic judicat: *Planè constat, Autorem illius Historiæ non esse Athanasium Alexandrinum Episcopum, ut habet recens inscriptio, nec in Synodo (Nicena II.) tanquam Athanasii illius cognitam.* Nannius Lovaniensis & hoc scriptum inter suppostititia rejicit. Bellarmin.lib. 2. de Imagin.cap.10.fatetur, *dubium esse posse, num sit opus magni Athanasii*, lib.de Script.Eccles. in verbo Athanasius. *Non videtur esse Athanasii, sed alterius multò recentioris, quia Sigebertus in Chronico dicit, accidisse hoc miraculum Anno Domini 766. ac ultima illa verba, cap.7. Hæc est vera & vehementer credula ratio, de cruore lateris Dn.nostri Salvatoris &c. non habentur in Codice Græco Concilii Niceni II. nec in versione Anastasii Bibliothecarii, sed sunt ab aliquo addita.*

Epistola Athanasii & Ægyptiorum Episcoporum ad Marcum Papam citatur à Lindano lib. 4. Panopl. cap. 89. & aliis, ut probent, *Pontificis Romani Primatum;*

à Bailio Jesuita in Catechef. controv. tractat.2.q.32. ut probet *usum peculiarium vestium in Missa*. Sed Baronius An.336.n.59. agnoscit, eam esse suppositititiam. *Mirum certè*, inquit, *cùm diu multumq; inter Ecclesiam Africanam & Romanos Pontifices Sozimum ac Bonifacium agitata sit controversia de numero Nicenorum Canonum, ipsos ejusmodi Epistolas* (Athanasii ad Marcum & Marci ad Athanasium) *præteriisse*. Eodem modo de hac Epistola judicant Bellarminus lib. 2. de Rom. Pont. cap. 25. in lib. de Ecclesiast. Scriptoribus in verbo Athanasius, (ubi notat, *Actorum Nicenorum combustionem ab Arianis accidisse post ejus Marci mortem*. *Nam Constantii tempore substituebatur Athanasio Gregorius Alexandriæ Episcopus*. Hieronymus autem in Chronico suo testatur, *eum antea fuisse mortuum*. Quomodo itaque hanc Epistolam accipere, eique respondere potuit?) ac Possevinus in Apparatu sacro in verbo Athanasius.

Epistola Athanasii & aliorum Episcoporum in Synodo Alexandrina congregatorum ad Felicem II. Papam Romanum citatur à Bellarmino lib. 1. de Rom. Pontif. cap. 10. & lib. 2. cap. 15. Campiano rat. 5. Hardingo art. 4. ad Ivelli provocat, pro *asserendo Pontificis Romani Primatu*. Et quidem Hardingus omnium autoritatum eò spectantium hanc *maximè* vocat *observandam*. Sed Baronius Ann.357.num.66. hanc Epistolam ejusdem commatis esse judicat cum præcedente. *Quæ fertur*, inquit, *Athanasii nomine ad Felicem Romanum Pontificem ex Synodo Alexandrina scripta, ab Episcopis Ægypti, Thebaidis, Lybiæ, haud æquè probatur, quippe quòd talis fuerit status Ecclesiæ Alexandrinæ ab eo tempore, quo exulante Liberio Felix sedere cœpit, ut nullus planè locus vel tempus cogendæ Synodi potuerit esse Athanasio fugâ elapso, & in eremo latitanto, atq; aliis Episcopis pariter exturbatis*. Baronium, ut solet, sequitur Binnius in not. ad tom. 1. Concil. p. 492. *Hæc Epistola sub nomine Athanasii de fide suspecta est*. (Dicitur in illa Epistola, quòd *Romana Ecclesia sit sacer vertex, in quo omnia vertuntur*. At hæc allusio non est, nec esse potest in Græco. Ergò Latinè scripta est ab alio quàm ab Athanasio. De Roma in eadem Epist. dicitur, *inde sensère Ecclesiæ prædicationis exordium*. At hoc falsum esse patet ex Esai. 2. v. 3. Dicitur in ea, quòd *Athanasius Romæ factus sit Episcopus, & quidem Felicis precibus*, cùm tamen Athanasius priùs fuerit Episcopus, quàm Romam vidisset. Stylus minimè cohærens est, sed dissolutus, phrasis barbara &c.)

Commentarii sub nomine Athanasii in omnes Epistolas Pauli editi citantur à Smith. de Cœlib. Sacerd. cap. 3. & aliis pro *Cœlibatus Sacerdotalis necessitate*. Sed Sixtus Senensis libr. 4. Bibliothec. de falsi. libr. inscript. Salmeron Disput. 19. in Epist. Pauli, Possevinus in Apparatu sacro, in verbo Athanasius, Bellarminus de Scriptor. Eccles. &c. non *Athanasii*, sed *Theophylacti* illos esse statuunt.

Vita Antonii Abbatis, quæ ab Athanasio Episcopo Alexandrino dicitur conscripta, citatur à Bellarmino lib. 2. de Imagin. cap. 29. lib. 3. de cultu Sanctorum cap. 4. lib. 2. de Monachis cap. 5. lib. 2. de Reliquiis cap. 3. Coloniensibus in Censura Dialog. 3. Copo Dial. 3. cap. 11. & Dial.

Dial. 4. cap. 6. & aliis passim. Bellarminus de Scriptor. Eccles. pag. 119. dicit, *esse verè Athanasii, esse reverâ insigne volumen*, quod repetit libr. 2. de Monachis cap. 5. Sed Baronius Ann. 343. num. 6. ex Hieronymo memorat, *Athanasium res gestas Antonii ipso adhuc vivente scriptis commendâsse, unde etiam factum sit, ut in vita Antonii ab Athanasio conscripta de congressu Pauli cum eo nulla penitùs mentio habeatur.* Jam verò in vita Antonii, quæ sub nomine Athanasii extat, Autor sic loquitur, ac si post mortem Antonii hæc Historia sit scripta. In Præfatione dicit: *Quoniam exegistis à me, ut vobis scriberem de conversatione Antonii &c. qualem etiam habuerit terminum vitæ.* In conclusione dicit: *Quis finis ejus vitæ fuerit, dignum est & me commemorare, & vos cum desiderio audire.*

(Liber ille adeò totâ tractatione dissimilis est reliquis Athanasii operibus, ut persuaderi nequeat sanioribus, non esse supposititium? Non negant *scriptam ab Anthanasio Antonii vitam*; non negant *in vita Antonii fuisse nonnulla hic descripta*, quę duo argumenta Bellarminus urget, sed non admittunt, eam *ita scriptam* esse ab Athanasio. Athanasii opus appellavit Hieronymus *insigne volumen*. Id verò sive molem Codicis intelligas, sive momenta rerum, non potest dici de hac vita Antonii. Sed & Blacii interitum aliter verus narrat Athanasius in Epist. ad solitariam vitam agentes, aliter iste Autor vitæ Antonii, ut mutua collatio ostendit. Dicitur in hac vita Antonii, quòd *Antonius literas non didicerit ac Philosophis hoc nomine sibi illudentibus responderit, cui sensus incolumis est, eum literas non requirere*, quod responsum est irrationale. Autor hujus libri luctam fidelium cum nequitiis spiritualibus vix nisi corpoream, aut certè magis corpoream repræsentat, quàm spiritualem. Confer Centur. Magdæb. 4. cap. 10.)

Marci Papæ Epistola ad Athanasium & omnes Ægyptii Episcopos citatur à Bellarmino lib. 3. de Verbo Dei cap. 5. ut probet, *Roman. Pontif. ex cathedra docentem non posse errare*; libr. 2. de Rom. Pontif. cap. 14. ut probet, *Pontificem Romanum succedere Petro in Monarchia Ecclesiastica*; à Melchiore Cano lib. 6. Locorum Commun. cap. 4. ut probet, *Septuaginta esse Niceni Concilii capitula.* Costerus in Enchirid. cap. 3. vocat eam *præclarissimam Epistolam.* Sed Nannius d. l. inter supposititia eam refert. Baronius Ann. 336. num. 59. probat hoc aliquot evidentibus argumentis. *Cùm diu multumq́; inter Ecclesiam Africanam, & Romanos Pontifices Zosimum ac Bonifacium agitata sit controversia de numero Nicenorum Canonum, hæc Epistola minimè illis fuit cognita. In hac Epistola Marcus Papa dicitur misisse in Ægyptum ad Athanasium Septuaginta Niceni Concilii capitula, quæ Athanasius à Romana Ecclesia datu ad Marcum Papam literis postulabat impartiri, cũ Athanasius hoc Anno non Ægypto, sed in Galliis exul egerit. Dicitur hæc Epistola data 10. Calend. Novembr. Nepotiano atque Facundo Consulibus. At eo ipso Anno nonis Octobris Marcus Papa reperitur esse defunctus.* Bellarminus lib. de Scriptoribus Ecclesiast. Anno 340. agnoscit hanc Epistolam esse supposititiam, idque lib. 2. de Rom. Pontif. cap. 25. probat hoc argumento: *Si Marcus Papa exemplum Niceni Concilii misisset ad Athanasium*

nasium & Alexandrinos ex Romano scrinio, quod in ista sub Marci nomine scripta Epistola affirmatur, convenissent deinceps inter se exemplaria Romanum & Alexandrinum. Atqui id falsum. Nam in exemplari à S. Cyrillo ex Alexandria ad Africanos misso deerant Canones tres, qui inveniebantur in Romano, ut patet ex Concilio Carthaginensi sexto.

Julii I. Epistola ad Orientales Episcopos citatur à Bellarmino lib. 1. de Rom. Pontif. cap. 23. ut probet, *omnes Episcopos habuisse consecrationem & dignitatem à Romana Ecclesia*; à Gregorio de Valentia in Anal. fid. lib. 7. cap. 11. ut probet, *Romanum Pontificem esse Petri Successorem*; ab Hardingo art. 4. ad provocat. Ivelli, ut probet, *non debere præter sententiam Romani Pontificis Concilia celebrari.*

Sed hæc Epistola data est *Feliciano & Maximiano Cons.* cùm tamen ex Baronio Anno 337. constet, in Pontificatu Julii nullum Maximianum extitisse Consulem.

Ejusdem *Julii I. Epistola secunda contra Orientales pro Athanasio* citatur à Melchiore Cano lib. 6. Locor. cap. 4. & Bellarmino lib. 3. de Verbo Dei cap. 7. ut probent, *graviores causas pertinere ad judicium Sedis Romanæ.*

Sed Baronius Ann. 341. n. 59. agnoscit, *hanc Epistolam laborare suspicione.* (Neque id immeritò, quia ipsa quoq; data dicitur *Feliciano & Maximiano Cons.* quia meminit multorum Canonum Nicenorum, quorum nullus reperitur in probato Autore, qui Canones Nicenos recensuit, quia in controversia de numero Canonum Nicenorum inter Africanos & Pontifices Romanos non magis fuit cognita hæc Epistola, quàm altera Marci. Autor harum Epistolarum Canones affingit pro arbitrio: *Non audiendum Episcopum accusatum, nisi in Synodo, legitimâ autoritate Apostolicâ, h.e. Romanâ convocatâ; Accusatores & accusationes, quas seculi leges non admittunt, à Sacerdotali funditùs averti nocumento. Non debere præter sententiam Romani Pontificis ullo modo Concilia celebrari.* Sed & *Orientales*, dicit, *à Romana Ecclesia consecrationem honoris accipere.*) Binnius secundam Epistolam censet *supposititiam*, quam qui primæ comparârit, inveniet tàm similem, ut vix ovum ovo magis.

Felicis II. Epistola prima ad Episcopos Ægypti citatur à Melchiore Cano lib. 6. Locor. cap. 4. ut probet, *hæreticos quædam capita ex Concilio Niceno expunxisse*; à Stapletono relect. controvers. controv. 5. q. 7. ut probet, *licere ex toto orbe ad Romanum Pontificem appellare.*

Sed Petrus Crabb. in annot. ad hanc Epist. tom. 1. Concil. p. 362. monet, *non convenire Historiæ illorum temporum, quòd hæc Epistola dicitur data Agario & Juliano Cons. cùm Agarii nemo eorum, qui Romanos Consules recensent, mentionem faciat.*

Epistola Damasi ad Aurelium Episcopum Carthaginensem posita in 1. tom. Concil. quam præcedit *Epistola* ejusdem *Aurelii ad Damasum*, quâ petit ab Apostolica Sede ad se mitti Decreta Rom. Pontificum, citatur à Gratiano, c. Violatores caus. 25. q. 1. ut probet, *in Spiritum sanctum blasphemare, qui Canones Pontificios violat.* Hæc Epistola data est *Gratiano & Siricio Coss.* At apparet, *nec post annos quindecim Aureliũ creatũ esse Episcopũ Carthaginensem,*

sed

ad perseverâsse Diaconum, inquit Baronius. Ann. 374. n. 14. *Non fuêre ejus literæ, quæ Damasi nomine leguntur scriptæ ad Aurelium Episcopum Carthaginensem, positæ ab Isidoro Mercatore in suæ collectionis exordio*, inquit Possevinus in Apparatu sacro, in verbo Damasus.

Damasi Epistola de ChorEpiscopis ad Numidiæ Episcopos citatur à Bellarmino lib. 2. de Rom. Pontif. cap. 14. ut probet, *Romanum Episcopum succedere Petro in Monarchia Ecclesiastica.* Hæc Epistola data est *Libio & Theodosio Coss.* At Petrus Crabb in annot. ad hanc Epist. tom. 1. Conc. monet, *istorum Consulum annum non memorari à Cassiodoro aut Gregorio aut Haloandro, aut Mariano Scoto, sed tempore Damasi Papæ.* Sed nec à Baronio in Annalibus memoratur.

Damasi Epistola ad Stephanum citatur à Bellarmino lib. 3. de verbo Dei cap. 7. ut probet, *causas graviores ad judicium Sedis Apostolicæ pertinere.* Hæc Epistola data est 8. Cal. Novembr. *Flavio & Stilicone Coss.* At horum Coss. annum non recensent sub tempore Damasi Papæ *nec Marianus Scotus, nec Cassiodorus, nec Gregorius Haloander*, inquit Petrus Crabb in not. ad hanc Epist. tom. 1. Concil. nec Baronius in Annalibus.

Damasi Epistola ad Episcopos Italiæ citatur à Bellarmino lib. 1. de verbo Dei capite 7. ut probet, *librum Ecclesiastici esse Canonicum.* Hæc Epistola data est *Syricio & Ardubure Coss.* At Syricium & Arduburem simul *nec Cassiodorus, nec Gregorius Haloander, nec Marianus Scotus Consules ponunt*, inquit Petrus Crabb in not. ad hanc Epist. tom. 1. Concil. Sed nec Baronius in Annalibus.

Epistola Stephani Archiepiscopi Mauritaniæ ad Damasum citatur à Bellarmino lib. 2. de Rom. Pont. cap. 31. ut probet, *Romanum Pontificem dici patrem Patrum & summum Pontificem.* Sed Epistola Damasi, quâ huic respondet, supposititia est, ut vidimus. Ergò & hæc ejusdem commatis. Loquitur de Damaso in plurali, *Conservet vos Deus Pastorem bonum.* Atqui *tempore Hieronymi & Augustini illud nondum fuit usitatum*, scribit Æneas Sylvius Epistol. 405.

Anastasii Epistola prima citatur à Bellarmino lib. 2. de Missa. cap. 16. ut probet, *homines debere audire Evangelium stantes ob reverentiam Domini loquentis.* Sed Baronius Ann. 402. n. 48. de ea sic judicat. *Duæ Anastasii nomine habentur scriptæ Epistolæ Decretales, sed quarum prior cùm data reperiatur Coss. Arcadio & Bautone ante annos ab ejusdem Anastasii ingressu quatuordecim, planè apparet, si legitimam & non supposititiam eam velimus, aliis Pontificibus, quàm Anastasio adscribendas. Illud etiam non ignoramus, maximam partem ejusdem prioris Epistolæ, ubi agitur de Manichæis, reperiri apud Leonem Magnum Rom. Pontificem, in Epist. 2. data ad universos Ecclesiæ Episcopos, quod quidem de impostura suspicionem auget.* Petrus Crabb in not. ad hanc Epist. tom. 1. Conc. *Prima Epistola Anastasii legitur data Arcadio & Bautone Coss. quorum tamen Consulatus secundùm Cassiodorum, Prosperum & Gregorium Haloandrum fuit circa Annum Domini 387. circa initium Papatus Siricii, qui quindecim annis sedisse scribitur, unde difficile est intelligere, quomodo Consules isti attigisse inveniantur tempora Anastasii.*

Innocentii 1. Epistola ad Decentium citatur à Bellarmino lib. 3. de Confir. cap. 4. ut

ut probet *Sacramentum Confirmationis*; lib. 2. de bon. oper. cap. 18. ut probet *die Sabbathi jejunandum*; lib. 3. de pœnit. cap. 9. ut probet *auricularem Confessionem*; lib. 4. de pœnit. cap. 9. *pro satisfactione*. Sed in hac Epistola legitur, *nusquam inveniri, alium Apostolorum in Italia, Galliis, Hispaniis, Aphrica & Sicilia, Insulisq; interiacensibus docuisse quàm* Petrum, cùm tamen Gregorius lib. 31. moral. cap. 22. Baronius Ann. 61. n. 3. Ann. 44. n. 1. doceant, Paulum & Jacobum in Hispania docuisse. Gaspar Sanctius integrum scripsit tractatum, in quo ex variis autoribus *Jacobi Apostoli prædicationem in Hispania* probat, qui subjunctus est commentario ipsius in Acta Apostolorum.

Innocentii I. Epistola ad Victritium citatur à Bellarmino lib. de Clericis cap. 19. pro *cœlibatu Sacerdotum*; ac lib. de matrim. cap. 21. ut probet, *matrimonium post votum solenne nullum esse*. At hæc Epistola fere ad verbum eadem est cum Epistola Siricii ad Episcopos Africæ, ideo non videtur Innocentii.

Innocentii Epistola ad Exuperium citatur à Bellarmino lib. 1. de verbo Dei cap. 10. ut probet, *libros Tobiæ, Judith &c. esse Scripturam Canonicam*; ac lib. de Matrimon. cap. 16. ut probet, *matrimonium insolubile esse quoad vinculum*. Sed in hac Epistola sunt Scripturæ loca parùm ad rem facientia & præposterè applicata, ex quo principio Parsonius part. 3. tripl. convers. Angl. cap. 4. num. 29. probat, *Epistolam, quæ fertur nomine Eleutherii Papæ ad Lucium Britanniæ Regem, esse suppositiam*.

Innocentii Epistola ad Concilium Carthaginense, quæ est 25. inter Innocentii Decretales citatur à Bellarmino lib. 3. de lib. arbitr. cap. 25. ut probet, *liberum arbitrium*; à Melchiore Cano lib. 6. Locor. cap. 4. ut probet, *Apostolicam sedem esse consulendam*; lib. ejusd. cap. 8. ut probet, *Romanum Episcopum esse Petri successorem*. Sed Erasmus in Censura in Epist. 91. August. de ea sic judicat. *In hac Epistola & dictionem & ingenium tali dignum Præsule desiderare cogimur*.

Innocentii Epistola ad Concilium Milevitanum, quæ est 26. inter Innocentii Decretales & 93. inter Epistolas Augustini, citatur à Bellarmino lib. 5. de grat. & libr. arbitr. cap. 26. ut probet *liberum arbitrium*; lib. 6. de amiss. grat. cap. 2. ut probet, *parvulos absq; Baptismo decedentes mortis æternæ pœnâ damnandos*; eamq; *sine controversia esse Innocentii Epistolam* scribit Bellarm. lib. 5. de lib. arb. cap. 26. Sed Erasmus in Censura in Epist. 93. Aug. ejusdem genii cū præcedente eam esse statuit. Neque immeritò. Dicitur enim data 6. Calend. Febr. Honorio & Constantio Coss. cùm teste Mariano Scoto, Onuphrio & aliis Innocentius Anno præcedente, Theodosio & Pallad. Coss. fuerit defunctus.

Cælestini primi Epistola I. citatur à Bellarmino lib. de Bapt. cap. 25. pro *exorcismis in Baptismo*; lib. 5. de grat. & lib. arb. c. 26. pro *libero arbitrio*; lib. 5. de Justif. cap. 4. pro *meritis operum*. Sed Petrus Crabb in not. marg. ad hanc Epist. de ea sic judicat. *Undecim postrema capitula hujus Epistolæ videri potiùs ab alio quopiam interposita, quàm esse ipsius Cœlestini Papæ*, in iis autē reperiuntur testimonia à Bellarmino citata.

Bonifacii secundi Epistola ad Eulalium Alexandrinum Episcopum citatur ab Hardingo

go ad provocat. Ivelli art. 4. segment 23. Lindano lib. 4 de Panopl. cap. 89. Piggio lib. 6. Hierarch. cap. 7. Turrecremata Summ. de Eccl. lib 3. c. 49. Turriano lib. 63. pro Epist. Decret. cap. 2. Stapletono in releᶜt. controv. 3. q. 7. ad arg. 2. ut probent, *Aphricanas Ecclesias se submisisse Rom. Pontifici*. Lindan. d. l. scribit, *eos nihil salvũ relinquere ex omni antiquitatis Historia, qui eam repudiant*. Sed Baronius in annot. ad Martyrolog. Rom. Octob. 16. & in Annalib. Anno 336. n. 60. Ann. 419. n. 92. & seqq. eam repudiat. *Falsa*, inquit, *& adulterina est illa Epistola, quæ fertur nomine Bonifacii 2. Rom. Pont. ad Eulalium Episcopum Alexandrinum. Nam non tantùm prædicti Bonifacii Papæ temporibus nullus ejus nominis in Alexandrina Ecclesia sedisse reperitur, sedit namq; eo tempore Timotheus hæreticus ejus nominis tertius, sed nec prioribus vel posterioribus temporibus aliquis ejus Sedis Episcopus nominatus reperitur Eulalius, ab his, qui scripserunt Catalogum Episcoporum Alexandrinorum*. Possevinus in Apparatu sacro in verbo Bonifacius. *Bonifacii 2. nomine conficta fuit ab impostore Epistola ad Eulalium*. Bellarm. lib. 2. de Rom. Pont. cap. 25. *Valde mihi suspecta est Epistola, quod ipsum tribus argumentis* ibidem confirmat.

Johannis 3. Epistola ad universos Episcopos Germaniæ & Galliæ citatur à Turriano lib. 2. pro Epist. Decret. cap. 10. ut probet, *Linum & Cletum non fuisse Rom. Episcopos, sed tantùm Petri coadjutores*; à Bellarmino lib. 1. de Clericis cap. 17. ut probet, *Chorepiscopos multa præstare posse quæ Episcopi præstant*, ab aliis citatur pro stabiliendo *Confirmationis Sacramento*. Sed Baronius an. 572. n. 3. & ex eo Binnius in not. ad hanc Epist. tom. 2. Concil. p. 637. statuunt, *hanc Epistolam ab aliquo impostore sub nomine Johannis Papæ 3. post obitum illius suppositam fuisse*, idque aliquot argumentis confirmát. *Hanc Epistolam*, inquit Binnius, *ab aliquo impostore sub nomine Johannis Papæ tertii post obitum illius suppositam fuisse, multis argumentis ostendi potest*.

Hilarii Epistola ad Apram filiam. Possevinus & Bellarm. de script. Eccles. hanc Epistolam statuunt esse genuinam & pro *cælibatu* asserendo urgent, quòd Hilarius animum filiæ à nuptiis avertere voluerit. Sed Hardingo contra Ivellum ea displicuit *tanquam peniculamentum miserum, scriptumque* ἀπόκρυφον, *abjectum & suppositititum*. Erasmus ante Hardingum eam inter *spuria* retulit. (Et sanè nihil habet hæc Epistola dignum Hilario, imò nihil habet non indignum Hilario, adeò ut Baronius cogatur divinare, *demisisse se tantum virum ad captum mulierculæ*.)

Titi Bostrensis Commentarius in Lucam editus à Theodoro Peltano Ann. 1580. qui habetur etiam in Bibliotheca Patrum tom. 1. citatur à Jod. Coccio tom. 2. lib. 5. de Baptism. art. 5. ut probet, *Baptismum Johannis non habuisse eandem efficaciam cum Baptismo Christi*; tom. 2. libr. 3. de pœnit. articul. 3. ut probet *auricularem Confessionem*. Sed Bellarminus in lib. de script. Eccles. p. 130. docet, *hos commentarios non posse esse Titi, qui temporibus Juliani claruisse dicitur, cùm autor eorum passim citet Chrysostomum, Cyrillum Alexandrinum & Pelusiotam, qui pueri erant, cùm Titus moreretur*. Eodem argumento idipsum probant Johannes Maria sacri Palatii Magister tom. 1. Indic. Roman.

lib. expurg p.180. & Margarinus de la Bigne in not. præfixis huic Comment. tom.1. Bibl. Patrum p.901.

Eusebii Emisseni homiliæ 52. passim à Pontificiis citantur. Tertiam in Epiphania citat Bellarminus libr 1. de purgat. cap. 10. pro *purgatorio*; homiliam de S. Blandina citat lib. 2. de reliq. cap. 3. pro *veneratione reliquiarum*; homiliam quintam de paschate citat lib. 1. de Euchar. cap. 5. ut probet, in *cap. 6. Johannis agi de Eucharistia*; homiliam de Stephano citant Anglo-Rhemenses annot. Act. 7. v. 60. pro *intercessione Sanctorum*; homiliam quintam de paschate iidem annot. Hebr. 7. v. 17. pro *Missæ sacrificio*; eandem citat Gregorius de Valent. libr. 2. de Transubst. cap. 4. p. 387. pro *transubstantiatione*; Alanus in defens. purgat. cap. 2. f. 35. citat homiliam de Paschate, ut probet *Christum ad liberandas fidelium è limbo animas ad inferos descendisse*; homiliam tertiam de Epiphania & homiliam de pœnitentia Ninivitarum citat idem d. l. cap. 12. f. 106. pro *purgatorio*; homiliam quartam de paschate citat Lindanus libro 4. Panopl. cap. 44. pro *adoratione Eucharistiæ*; homiliam primam ad Monachos citat Canisius in Catech. de extrema unctione q. 3. pro *extrema unctione*; homilia de S. Genesio & de Epipodio & Alexandro citat Copus Dial. 3. cap. 4. pro *invocatione Sanctorum*. Sed ipsimet Pontificii saniores has homilias suppositiias esse agnoscunt. Baronius ann. 341. n. 11. *Maximâ autoris inscitiâ, qui Eusebii Emisseni nomine edidit quasdam homilias, invenimus nominatum beatum & ab aliis recensitum perperam inter sanctos.* Ann. 441. n. 5. & seqq. nominat eum *hominem Arianum & impium*. Bellarminus in lib. de script. Eccles. p. 217. & in recognit. p. 64. *Revera Eusebius Emissenus non potuit esse autor illarum homiliarum, tum quia ille Græcus fuit & Arianus, ut scribit Hieronymus in Chronico, homiliæ autem illæ Latinum & Catholicum autorem sine dubio habuerunt, tum quia autor homiliarum illarum variis in locis se Monachum fuisse significat in Monasterio Lirinensi, quod erat in Gallia, Eusebius autem Episcopus fuit Emissenus in Græcia.* ibid. asserit *se vidisse unam ex his homiliis, prænotatam nomine Fausti Episcopi Regiensis*, neque improbabile esse putat, *omnes ejusdem Fausti esse, qui fuit Abbas Monasterii Lirinensis & ex Abbate Episcopus creatus* (Jam verò Gelasius in decreto de libris Apocryphis libros illius Fausti rejecit, ac Isidorus de viris illustribus in Fulgentio memorat, à Fulgentio scriptos fuisse libros 7. contra Faustum, *qui mirâ calliditate Catholicus videri volebat, cùm Pelagianus esset*) Idem lib. 2. de Eucharist. cap. 30. *Alii autorem istarum homiliarum esse volunt Faustum Regiensem, alii Cæsarium Arelatensem, alii Eucherium Lugdunensem.* Sixtus Senensis lib. 4. Biblioth. tit. Eusebius, *suppositias* esse asserit. Possevinus in Apparatu sacro in verbo Eusebius Emissenus, multis argumentis confirmat, *homilias has non esse Eusebii Emisseni.*

Ejusdem *Eusebii Emisseni homiliæ in Evangelia*, quæ cunctis diebus Dominicis totius Anni ac feriis quadragesimalibus legi solent cum annexis homiliis de præcipuis Anni festivitatibus editæ sunt Antuerpiæ Ann. 1555. apud Johannem Stelsium & Parisiis Ann. 1575. apud Hieronymum de Marnes. Ex illis Bellarminus lib. 2. de effect. Sacram. cap. 15.

citat

citat unam sub nomine Eusebii Emisseni, ut probet, *Sacramenta legis Naturæ vel scriptæ non justificasse eo modo, quo justificant Sacramenta novæ legis*. Sed Sixtus Senensis lib. 4. Bibl. eas supposititias esse agnoscit. *Obtruserunt*, inquit, *nobis anonymi & recentioris rapsodi lacinias in annuas Evangeliorum lectiones pro Eusebii Emisseni homiliis*. Bellarm. de script. Eccles. in verbo Eusebius Emissenus. *De Homiliis istis brevib. in omnia Evangelia dubium est, an sint ejusdem autoris, cujus sunt 50. homiliæ de variis argumentis, cùm stylus in utroq; valde diversus sit.*

Baronius tom. 1. Annal. ad annum 31. *Eucherio* eas tribuit. Bellarminus lib. 1. de amiss. grat. cap. 9. *Cæsario Arelatensi*. Coccius ubique eas citat sub nomine *Eucherii*.

Cyrilli Hierosolymitani Epistola ad Augustinum de miraculis Hieronymi, quæ extat tom. 9. operum Hieron. & ad finem Epistolarum Augustini citatur à Lensæo lib. 1. de purgat. cap. 27. Binsfeldio de condit. anim. post mortem §. 3. Eccio homil. 2. Domin. 3. Advent. & aliis pro *purgatorio*; à Peresio de tradition. f. 201. pro *cultu sanctorum & reliquiarum*. Sed Erasmus in vita Hieronymi, Baronius Ann. 420. n. 44. & in not. ad Martyrol. Roman. Septemb. 30. Possevinus in Apparatu sacro in verbo Hieronymus, Marianus Victorius & Schultingius in Censura oper. Hieron. Molanus lib. de picturis cap. 68. multis argumentis probant, *Epistolam illam falsò adscribi Cyrillo*. Cyrillus ante Hieronymum obiit, quomodo igitur Hieronymi miracula describere potuit? Autor illius Epistolæ dicit, *hæreticũ esse, qui putat, Christum duas habuisse voluntates & Hieronymum credidisse, Christum non habere nisi unam voluntatem &c.*

Ad finem Catecheseon 18. *Cyrilli Hierosolymitani* habentur *Quinq; Catecheses*, quæ dicuntur, *Mystagogicæ*. Earum primam citat Bellarminus lib. 1. de Baptismo, cap. 25. ut probet, *abstinendum esse à vino & carnibus & re uxoria ante Baptismũ*; secundam citat ibidem *pro unctione* in Baptismo; tertiam citat lib. de Confirm. cap. 5. pro *Sacramento Cõfirmationis*; quartam lib. 3. de Eucharist. cap. 20. pro *transsubstantiatione*; quintam lib. 2. de Missa cap. 8. pro *invocatione Sanctorum in Missa*. Sed in Indice librorum Græcorum, quos Resp. Augustana emit ab Antonio Eparcha Corcyræo Mystagogicæ Catecheses quinq; attribuuntur Johanni Episcopo Hierosolymitano, non Cyrillo, quâ de re videatur Jos. Simlerus in Biblioth. Rainold. de lib. Apocr. tom. 1. p. 328. Mornæus lib. 3. de Miss. sacrif. capit. 16. p. 1268. De Catechesib. illis quinque M. Velserus in Catalogo MStorum Græcorum Reipubl. August. quem Apparatui suo Possevinus adjecit, nihil certi pronunciare ausus est. *Catechetica*, inquit, *Institutiones Episcopi Hierosolymitani, quem Cyrillum esse puto. Ejusdem autem autoris & has, & quæ sequuntur existimo Mystagogicæ Catecheses quinq;*. Qui Catecheses nomine Cyrilli editas citant, eas nõ distinguunt, sed simpliciter aut Cyrillum Catecheses scripsisse dicunt, ut Hieronymus; aut si aliquid ex illis afferat, ex prioribus illis semper est decerptũ, ut videre est in Theodoreto, qui quatuor; in Damasceno, qui duodecim, in

in Cyparissioto, qui decem Catecheseon meminerunt, & semper absolutè *Catecheses Cyrilli* sine distinctione citarunt, quod non fecissent, si alius generis Catecheses Cyrilli nomine illis fuissent notæ.

Testamentum Ephrem citat Bellar. lib. 2. de Missa cap. 7. ut probet, *sacrificium Missæ pro defunctis in purgatorio degentibus ritè offerri;* lib. 1. de purgat. cap. 6. pro *purgatorio*. Sed Gerardus Vossius, qui opera Ephrem Ann. 1589. & Ann. 1593. edidit, in marg. annotat. *Sequentia non ab Ephrem in suo Testamento relata, sed à discipulis post ejus obitum verbis Testamenti attexta sunt.* Autor in Testamento illo dicit. *Nullo modo in tota vita mea adversus Dominum contumeliosus extiti, neminem in tota vita mea maledictis oneravi &c.* Sed Ephrem in narratione ad Monachos de sua conversione tom. 2. oper. pag. 261. fatetur, *se occidisse juvencam pauperis ferentem uterum & pauperem illum per summam injuriam contumeliis onerasse.* in Confess. & sui ipsius reprehensione tom. 3. pag. 599. fatetur, *se primis annis fuisse contumeliosum, seditiosum & cum vicinis contentiosum.*

Nazianzeni Tragædia, Christus patiens, citatur à Bellarmino lib. 5. de grat. & libr. arbitr. cap. 25. pro *libero arbitrio;* ab Anglo Rhemensibus in annot. Act. 1. v. 14. pro *invocatione sanctorum*. Sed Baronius Ann. 34. n. 133. *ab eruditis eam potiùs Apollinaris Laodiceni, quàm Gregorii Nazianzeni opus meritò existimari* asserit. Possevinus in Apparatu. *Tragædia Christi sub nomine Gregorii Nazianzeni illius non est.* Guilielmus Fulco referente Perkinso. *Non sapit stylū Gregorii, nec versum jambicum more Gregorii accuratè observat.* Bellarminus de scriptur. Eccles. in verbo Nazianzen. *Non videtur habere gravitatem solitam Nazianzeni, præsertim cùm describitur ejulatus matris Christi; quæ prudentissima & constantissima erat.*

Basilii liber de Spiritu sancto ad Amphilochium Iconii Episcopum passim citatur à Pontificiis. Cap. 18. citatur à Copo Dial. 5. cap. 9. ut probet distinctionem *inter latriam & duliam*. Cap. 24. citatur à Bishopo contra Perkinsum de meritis cap. 5. p. 104. pro *justitia operum*. Cap. 27. citatur à Bellarmino lib. 4. de verbo Dei cap. 3. de cultu sanctor. cap. 7. pro *aquæ benedicta;* lib. 2. de Missa cap. 15. pro *ostensione Sacramenti;* lib. 2. de Imagin. cap. 29. pro *signo crucis;* lib. 1. de Bapt. cap. 25. pro *usu signi crucis in Baptismo;* lib. ejusd. cap. 26. pro *trina mersione;* lib. 2. de Confirmat. cap. 8. pro *consecratione chrismatis in Sacramento Confirmationis;* caput 29. citatur ab eodem lib. 4 de Eccles. cap. 14. & lib. 4. de verbo Dei cap. 7. pro *traditionibus;* quo fine etiam illum citant Anglo-Rhemēses in annot. 2. Thess. 2. v. 15. Lindanus libro 4. panopl. cap. 13. Costerus Apol. 2. pro parte 2. Enchiridii cap. 5. p. 275. & alii plures. Sed Erasmus ad finem capitis 14. in margine notat, *ea, quæ sequuntur à capite 15 usq; ad finem, esse alterius potiùs hominis otiosi, quàm Basilii Magni,* quod in Epistola dedicatoria ad Joh. Dantiscum Episcopum Culmensem pleniùs confirmat. Traditiones, quas in cap. 27. recenset, easq; nimiopere extollit, nec ipsi Pontificii acceptant, quales sunt *primâ Sabbathi & toto tempore usq; ad Pentecosten stantes absolvere preces.* Rhenan. in annot. ad l. Tertull. de corona militis, Bel-

lar-

larminus libr. 3. de cult. sanct. cap. 11. *spectare ad Orientem inter precandum*, quod liberum relinquunt Durantes de rit. Eccles. libr. 1. cap. 3. Bellarmin. lib. 3. de cult. sanct. cap. 3. Adde, quòd Costerus dicat loco citato, *quicquid hic à Basilio in exemplum Apostolicarum traditionum allatū est, ante ipsum alios retulisse*. Sed Autor capitis 29. affirmat, *Patres suos ista in silentio servasse, non scripto publicasse*. Verus Basilius tom. 2. p. 194. expressè scribit, *Manifestus est fidei lapsus & liquidum superbiæ vitium, vel respuere aliquid eorū, quæ Scriptura habet, vel inducere quicquam quod scriptum non est*, cui assertioni è diametro adversatur doctrina fictitii istius Basilii in cap. 27. & 29.

Ascetica Basilii proposita primùm per quæstionē, deinde per Scripturā explicata, quorum titulus est, *Basilii quæstiones fusè explicatæ, vel Basilii definitiones latiores* sæpe citantur à Pontificiis. Quæstionē 12. citat Bellarm. lib. 2. de Monachis cap. 37. ut probet, *licere conjugatis ex consensu vovere perpetuam continentiam*; quæstionē 14. citat lib. ejusd. cap. 27. pro *votis solennibus Monachorum*; quæstionem 15. citat lib. ejusd. cap. 35. ut probet, *juniores vovere posse*; quæstionem 22 citat lib. ejud. cap. 40. pro *singulari habitu Monachorum*; quæstionem 26. citat Greg. de Valent. de Cōfession. cap. 2. pro *auriculari Confeßione*; quæstionem 37. citat Bellarm. lib. 1. de bonis operib. in particul. cap. 13. pro *horis Canonicis*. Feuardentius Dialog. lib. 1. §. in istis. *In his libris Basilii Melanchthonus præpostero judicio fictas notat fabulas & opiniones de cælibatu falsas & alias ludicras nugas*. Negare tamen non possunt, Nicephorum lib. 9. cap 16. lib. 13. cap. 29. Sozomenum libr. 3. cap. 13. Nicetam in orat. 30. Nazianzen. num. 60. testari, *hunc librum à quibusdam Eustathio Sebastieno Episcopo tribui, cujus errores Concilium Gangrense damnavit*. In Monodia Nazianzeni Ascetica in catalogo monumentorum Basilii non habentur.

Regulæ contractiores, sive quæstiones compendio explicatæ citantur à Bellarmin. lib. 3. de pœnit. cap. 8. pro *Confeßione auriculari*. Sed idem Bellarminus libr 1. de amiss. gratiæ cap. 13. de illis sic judicat. *Nō certò constat, an hæ quæstiones sint Magni Basilii, an potiùs Eustathii Sebastieni, cujus multi & graves errores damnantur in Concilio Gangrensi*. Et posteà. *Cùm valde probabile sit, eas quæstiones editas esse ab homine parùm probatæ fidei, non est, cur earum testimonium magni faciamus*.

Idem repetit libro de scriptor. Ecclesiastic. & argumenti loco addit, quòd quæst. 4. & 293. videatur tollere discrimen *peccati mortalis & venialis*. Frōto Ducæus in annotationibus in regulas fusiùs disputatas docet, *hoc opus olim adscriptum Basilio: tum autem illas Eustathii regulas longè dißimiles fuisse*. Johannes Garetius lib. de verit. corpor & sanguin. Christi in Eucharist. Centen. 4. citat quæstionem 172. in hoc libro sub nomine *Eusebii Episcopi Sebastiæ*, cujus superstitiones damnatæ sunt in Concilio Gangrensi.

Basilii homilias de jejunio, præsertim secundam, in qua dicit, *legem quadragesimæ per totum mundum esse prædicatam*, pro quadragesimali jejunio plerique omnes adducunt. Sed Erasmus in Epist. ad Joh. Cholerū eā habet pro *supposititia*

gem

studiosi cujuspiam sese ad prioris æmulationem exercentis.

Basilii comment. in cap. 9. Esaiæ citatur à Turriano lib. 1. pro canon. Apostol. cap. 1. p. 7. pro *cælibatu Sacerdotum*; & à Bellarmino lib. 1. de purgatorio cap. 6. pro *purgatorio*. Sed Erasmus tom. 8. operum f. 413. de commentario illo in cap. 16. priora Esaiæ sic judicat. *Hunc aggressus Latinum facere institui, sed quò altiùs descendo in operis penetralia, hoc minùs mihi visum est divinam illam Basilii phrasin sapere, tametsi mox in ipso libri vestibulo titulus nonnullam animo suspicionem injecerat, ita testans ab ipso quidē Basilio descriptum opus, cæterum ab illius obitu ab alio quodam Presbytero evulgatum. Auxit suspicionem, quòd ne apud scriptores quidem, qui Basilii recensent lucubrationes, hujus voluminis ulla sit mentio.* Intelligit autem Erasmus Hieronymum & Suidā, quorum neuter hujus commentarii meminit. Quod in comment. cap. 8. Esai. Autor asserit, *Spiritus illos, quos Saul consuluit, fuisse Dæmones* repugnat tum Basilii sententiæ Epistol. 80. ad Eustathium, tum Bellarmino lib. 2. de purgat. cap. 6. quod *pythonissa Samuelis animam ab inferis revocaverit.*

Liturgia Basilii citatur à Bellarmino lib. 1. de purgat. cap. 6. pro astruenda *oratione pro mortuis*; lib. 4. de Eucharistia cap. 10. pro *temperando vino cum aqua in calice Eucharistico*; lib. 1. de Missa cap. 18. pro *sacrificio Missæ*; lib 2. de Missa cap. 8. pro *invocatione sanctorum* & alibi passim; à Gregorio de Valentia lib. de præsent. Christi in Eucharist. cap. 6. p. 372. pro *adoratione Eucharistiæ*; à Peresio libr. de tradit. part. 3. tit. de sacra commun. f. 159. pro *Transsubstantiatione*. Sed Liturgia, quâ Syri sub Basilii nomine utuntur, nec cum veteri nec cum nova versione illius Liturgiæ, quam sub Basilii nomine habemus, convenit, quod ex parte verum esse Bellarminus ipse agnoscere cogitur. Negat enim lib. 3. de Eucharist. cap. 14. in Basilii Liturgia dici, *Fac panem istum corpus Christi*, sed *ostende panem istum corpus Christi*, cùm tamen Peresius Guidixiensium Episcopus d. l. & Bessarion Rom. Ecclesiæ Cardinalis de Sacram. Eucharist. p. 173. statuant, *in Liturgia Basilii dici, Fac panem istum corpus Christi.* Habetur in ea τρισάγιον quod centum plus minus annis à Proclo Archiepiscopo Constantinopoli demum receptum. Nominantur in ea Confessores post Martyres, cùm adversarii ultrò fateantur, eorum nomen longo pòst tempore Officio insertum. Andreas Masius, qui Liturgiam Basilii à Mose quodam Meridineo Syro præceptore suo acceptam Anno 1569. apud Plantinum edidit, rationem affert, quare non pauca legantur in Liturgia Græca, quæ in Syriaca non sunt expressa. *Fateor equidem*, inquit, *prolixiorem esse Græcam, quippe is fuit perpetuò hominum in religione sensus, ut intra præscriptas à Patribus Ceremonias, quantumvis sanctissimas, sese continere pauci potuerint, unde pro temporis tractu ad illas pro vario Antistitum pietatis affectu alia atq; alia addita, multa etiam mutata videre est, & quod est longe majus malum, non paucas etiam superstitiones esse enatas. Quâ in re mihi videntur fuisse Syri tantò Græcis Latinisq; temperantiores, quantò minùs in tranquillo, ne dicam luxurioso apud illos Christiana res statu est versata.* Hæc ille, minimè dissimulans Græcam & Latinam Liturgiam plurimùm à prima

na illa simplicitate recedere & in illa, quam Græcè Basilii nomine habemus, addita & mutata esse non pauca; quod Masii judicium eò magis notandum, quod à Possevino, qui ejus meminit, non est improbatum.

Basilii Epistola ad Julianum Imperatorem à Legatis Apostolicæ Sedis in Concilio Niceno 2. producta, citatur à Bellarmino in Appendice ad librum de cultu Imaginum cap. 4. & ab Hardingo contra Ivellum art. 14. pro *adoratione imaginum*; ab AngloRemensibus annot. in 1. Tim. 2. pro *invocatione sanctorum*. Sed hæc verba in libris Basilii in lucem editis nuspiam reperiuntur, quæ Hadrianus Papa in Epistola sua Synodica tanquam Basilii citavit.

Ambrosii liber ad Virginem lapsam citatur ab Alano defens. purg. cap. 1. AngloRemensibus annot. 1. Cor. 7. v. 9. Bellarmino lib. 2. de Monach. cap. 30. ut probent, *non licere illis uxores ducere, qui continentiam sunt professi*; ab aliis citatur pro stabiliendis *satisfactionibus*. Sed hic liber, paucissimis exceptis, idem est cum Epistola 22. tom. 9. operum Hieronymi, quæ hunc habet titulum. *In Susannam lapsam exhortatio*, quæ licet ab aliquibus Augustini esse putetur, tamen Marianus Censura in 9. volumen oper. Hieronymi, *quia expeditiores habet anfractus, nec ita longis se implicat periodis*, Augustini esse negat. Cujuscunq; verò sit, Ambrosii non esse evincitur ex eo, quòd continet quędam pugnantia cum illis, quæ in genuinis Ambrosii scriptis occurrunt. Inde Bellarminus in lib. de script. Eccles. ad ann. 374. de hoc libro sic judicat. *Liber ad Virginem lapsam non est Hieronymi, sic enim loquitur Autor cap. 8 Inhære pœnitentiæ usque ad extremum vitæ, nec tibi præsumas ab humana die posse veniam dari, quia decipit te, qui hoc tibi polliceri voluerit.* At hæc fuit sententia Novatianorum, contra quam disputat Ambrosius libris duobus de pœnitentia, quos libros indicat ipse à se compositos lib. 2. cap. 8. dum describit, quomodo à forensi negotio ad Sacerdotium repente vocatus fuerit. Idē argumentum, ut & stylum ac dictionē urget Possevinus in Apparatu sacro, atq; ex eo concludit, *dubitari, an hic liber sit Ambrosii*.

Ambrosii libri de vocatione gentium citantur ab Hardingo resp. ad Ivelli provocat. art. 14. pro *prærogativa Romanæ Ecclesiæ*; ab aliis pro *libero arbitrio*, Itē ut probent, *infantes sine Baptismo decedentes damnari*, Sed Erasmus in Censura tom. 2. oper. Ambros. judicat, eos falsò tribui Ambrosio. *Libellos de vocatione gentium*, inquit, *arbitror alterius esse, cujus rei si nullū aliud esset argumentum, tanta tamen est totius phrasis dissimilitudo, ut prima statim gustu lector deprehendat, alium loqui quàm Ambrosium*. Andradius lib. 4. orthod. explic. *Libros de vocatione gentium falsò adscribi Ambrosio, apertè indicat disputatio contra Pelagium de industria suscepta, quem Ambrosii ætatem non vidisse autor est Augustinus contra Julianum agens.* Bellarm. in lib. de script. Eccles. *Libri de vocatione gentium falsò tribuuntur Ambrosio, cùm manifestè sint Prosperi. lib. 1. cap. 7. & lib. 2. cap. 8. disputat Autor contra Pelagianos, qui post mortem Ambrosii demum sunt exorti.* Idem in judicio de Formul. Concord. mend. 8. *Libros de vocatione gentium Philippus imperitè tribuit Ambrosio, cùm in iis libris nominatim refellatur*

tur Pelagiani, qui post Ambrosium orti sunt. Salmeron in comm. Epist. ad Rom. Disput. 19. *Ambrosius non est autor duorum librorum de vocatione gentium, sed Prosper Aquitanicus.* Gillotus testatur, *se nullum antiquum exemplar reperisse.* Johannes Costerius libros hosce nō esse Ambrosii probat ex eo, quòd *in Epistola Augustini ad Fortunatianum, quæ est CXI. quædam citantur ex illo libro non Ambrosii, sed Gregorii Nazianzeni nomine, unde colligi potest*, inquit, *ab Ambrosio Latinum factum, & sic inter Ambrosianas lucubrationes receptum.*

Epistola 82. Ambrosii inter 85. in tertio tomo operum contenta, citatur à Bellarmino lib. 1. de Clericis cap. 16. ut probet, *votum continentiæ annexum esse ordinibus sacris*; ab eodem lib. 2. de bonis operibus cap. 11. & ab AngloRhemensibus annot. 1. Cor. 15. v. 32. ut probent, *jejunium esse meritorium*, à Bailio Jesuita in Catech. controv. tract. 2. q. 24. ut probet, *Sacerdotes uxoratos tempore Apostolorum ab usu conjugii postmodùm abstinuisse, cùm Apostolus dicat, habentem filios, non facientem.* Sed Possevinus in Apparatu sacro, in verbo Ambrosius de ea sic scribit. *Epistola 82. non potest esse Ambrosii, in ea namq; fit mentio Venetiarum, quæ civitas post Ambrosii mortem ædificari cœpta est, nimirum Anno Domini 420.* ac Baronius Ann. 388. numer. 7. agnoscit, *in Epistolis ac sermonibus Ambrosii tomo 3. inclusis, multa esse supposititia.*

Epistola 84. ad Demetriadem citatur ab Espensæo comment. in 2. Timoth. pag. 269. pro *libero arbitrio.* Sed Bellarm. in libr. de script. Eccles. Epistolam hanc annumerat illis, quæ non sunt Ambrosii, cùm in ea mentio fiat *Pelagianorum*, qui Ambrosio ignoti fuére. Baronius Ann. 397. num. 39. *Epistolam ad Demetriadem scriptam, Ambrosii nomine hactenus lectam, Pelagii fuisse constat.* Possevinus d. l. *Aliqui hanc Epistolam, ut alienißimam ab Ambrosio, rejiciunt.* Costerius in Censura tom. 2. oper. Ambrosii, *Hæc Epistola, multorum sententiâ est ejus, qui libros de vocatione gentium conscripsit, nimirum Prosperi Aquitanici.* Idem de hac Epistola judicat Suarez.

Epistola 85. de Inventione corporum Sanctorum Gervasii & Protasii citatur à Bellarmino libr. 2. de cultu sanctor. cap. 3. à Copo Dial. 3. capit. 13. & Campiano rat. 5. pro *cultu reliquiarum*; à Bellarmino lib. 3. de cultu sanctor. cap. 5. *pro dedicatione Ecclesiarum.* Sed hanc Epistolam non esse Ambrosii, patet ex eo, quòd idem omnino hujus Epistolæ autor & sermonis 91. de inventione corporum sanctorum Gervasii & Protasii, quemadmodum apparet ex postremis verbis Epistolæ collatis cum primis verbis illius sermonis. Jam verò sermonem illum 91. non esse Ambrosii Erasmus & Costerius in Censuris tomo 3. præfixis consentiunt. Baronius Ann. 385. n. 7. & Bellarm. de script. Eccles. cap. de Ambrosio & lib. 2. de bon. operibus in partic. cap. 15. fatentur, *in Epistolis Ambrosii quæ tomo 3. habentur, multas esse supposititias.*

Sermones 92. Ambrosii in tom. 3. oper. sæpiùs à Pontificiis citantur. Sermonem sextum citat Bellarminus lib. 1. de beatitud. sanct. cap. 13. ut probet, *cultum aliquem sacris rebus, sanctis Angelis & hominibus deberi*; undecimum citat lib. 1. de Roman. Pontif. cap. 20. & cap. 25. ut probet

bet *Petri primatum*; vigesimum tertium, lib. 2. de bon. operib. cap. 14. ut probet, *quadragesimam continere 42. dies*; vigesimum quintum lib. ejusd. cap. 7. ut probet, *fideles in conscientia obligari ad jejunia*, & lib. ejusd. cap 14. ut probet, *quadragesimam ab ipso Domino indictam fuisse*; vigesimum sextum, trigesimum quartum & trigesimum septimum citat lib. ejusdem cap. 16. ut probet, *quadragesimam institutam fuisse, ut Christum, qui caput nostrum est, eo modo, quo possumus, imitemur*; vigesimum septimum & trigesimum octavum citat ibid. ut probet, *quadragesimam institutam esse, ut Christiani non solùm pro se, sed etiam pro Catechumenis in paschate regenerandis jejunent & orent*; quadragesimum tertium & nonagesimum primũ citat lib. 2. de Imag. cap. 29. ut probet, *signum crucis esse sacrum & venerabile*; quadragesimum septimum citat lib. 1. de Rom. Pont. cap. 10. & 11. ut probet, *Petrũ esse petram Ecclesiæ*; sexagesimum nonum citat lib. ejusd. cap. 22. ut probet, *Petrum esse fundamentum Ecclesiæ*; septuagesimum sextum, septuagesimum septimum & septuagesimum octavum citat lib. 3. de cultu sanctor. cap. 16. ut probet, *pium & bonum esse colere festos dies*; nonagesimum primum citat libr. 1. de sanct. beat. cap. 19. ut probet, *sanctos esse invocandos*; nonagesimum secundum citat libr. 2. de reliq. cap. 3. ut probet *adorationem reliquiarum*. Sermonem ultimum de Baptismo Augustini citant Torrensis in Confess. Augustin. lib. 4. cap. 8. §. 6. & Gregor. de Valent. de statu & voto religios. cap. 2. ut probent, *Augustinum indutũ fuisse nigro cucullo & cinctum cingulo coriaceo per manus Ambrosii*. Alii aliis de causis passim hos sermones citant. Sed Erasm. in cens. tom. 3. operum Ambrosii de illis sic judicat. *Tertius hic tomus exhibet conciones ad populum breves, quas supposititias esse nihil addubito, nihil enim in his Ambrosianæ venæ. Videntur ejusdem, cujus multos habemus sermones, Augustini titulo ad fratres Eremitas de tẽpore.* Credit igitur, *esse opus cujusdam Monachi*. Baron. An. 397. n. 39. *Complures S. Maximi Episcopi Taurinensis sermones Ambrosii nomine habentur. Sunt & alia aliorum nonnulla, ut S. Prosperi & aliorum, utinam & non Pelagii etiam, cujus Epistolam ad Demetriadem scriptam, Ambrosii nomine hactenus lectam fuisse constat, ut prætermittam alia nonnulla alienißima ab eo, quæ ejus tamen titulo cusa leguntur.* Possevinus in Apparatu sacro in verbo Ambrosius. *Quod ad sermones attinet, veteribus editionibus haud dubium, quin sermo 9. 37. 72. non erant Ambrosii. Extabant autem inter sermones quoq; Augustini. Sermo item de Eusebio Vercellensi, qui erat 69. & serm. 73. de Cypriano habentur inter sermones D. Maximi. Sermo porrò 3. 14. 31. 32. 44. 47. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 56. 57. 58. 60. 61. 62. 66. 77. 78. & 82. ad verbum sunt in sermonibus Maximi, & verò Maximi potiùs, quàm Ambrosii esse videntur.* Costerius in Censur. tom. 3. oper. Ambros. *Quòd multi horum sermonum Ambrosii non sint, cùm ipsa dictio evidenter docet, tùm quòd in Manuscriptis & excusis libris Maximi Taurinensis, vel ut alii volunt, Mediolanensis Episcopi titulum præ se ferunt. Cujuscunque certè sunt, ejusdem omnes Autoris videntur.* Bellarminus libr. de scriptor. Ecclesiast. *multos ex his sermonibus inter Maximi & Augustini sermones haberi* docet.

De sermone 34. in specie sic judicat Bel-

Bellarmin. lib. 2. de bon. oper. in partic. cap. 15. *Sermo 34. in quo agitur de Jejunio quadragesimæ, vix putatur esse Ambrosii. Ambrosii enim ætate Mediolani servabatur mos Græcorum de non jejunando in die Sabbathi. At in eo sermone reprehenditur Quinquagesima, quam loco Quadragesimæ introduxerant aliqui, nempè addentes unam hebdomadem Quadragesimæ, ut detractis Sabbathis & Dominicis, quibus non jejunabatur, idem dierum numerus rediret.* Similia occurrunt apud Possevinum in Apparatu sacro.

De Sermone 69. & 70. sic scribit Baronius ann. 355. *Apud S. Ambrosium extant de S. Eusebio sermones duo. At nihil est quo sancto Ambrosio tribui possunt, ut ex ipsis apparet.* Molanus in annot. ad Usuardi Martyrol. Augusti 3. prioris sermonis Autorem vocat *Pseudo Ambrosium*. Possevinus sermonem illum 69. Maximo tribuit, sed Baronius d. l. probat, quòd *non posit esse Maximi.* Nec eos, inquit, *videlicet 69. & 70. serm. esse Maximi dici posse, certum colligitur argumentum, quòd citatus sermo scriptus esse invenitur ab autore, qui vixit temporibus Exuperantii Episcopi, discipuli S. Eusebii, cujus illic honorifica mentio est, qui subscriptus habetur unà cum S. Ambrosio Concilio Aquileiensi celebrato Anno Domini 381. Maximus autem longè post hæc vixit tempora, qui subscriptus reperitur Concilio Romano sub Hilario Pont. anno 465. Quamobrem quinam illorum duorum sermonum verè sit author, adhuc quærendum restat.*

De sermone 90. qui est de passione B. Agnetis virginis (quemque allegant Pontificii pro confirmandis *sanctorum* miraculis, ex quibus eorundem *invocationem* probant,) Erasmus in Censura tom. 3. oper. sic judicat. *Sermo de Agnete, cujus sit, nescio. Appendix in fine indicat artificem. Hæc ego Ambrosius servus Christi, dum in divinis voluminibus invenissem scripta &c. Quis enim unquam appellavit divina volumina præter Scripturas sacras?* Erasmo hac in parte suffragatur Bellarminus libr. de Scriptor. Eccles. sic judicans. *Sermo de passione Agnetis dubius est, quia Ambrosius libro 1. de virginit. significat, B. Agneti cervicem gladio amputatam. Sed autor illius sermonis scribit, B. Agneti ad palum alligatæ, ut combureretur, cùm flamma divinitùs extincta esset, jussu Aspasii judicis gladio guttur fuisse perfossum.*

De sermone ultimo, qui est de Baptismo Augustini, sic scribit Baronius An. 388. sect. 77. *Hic sermo ne apicem quidem habet Ambrosii, multa sanè admiscuit imperitus fictor. Nam ut de dissimilitudine styli dicere prætermittamus, quisquis ille fuit, impostura facilè arguitur, cùm ait, Augustinum Carthaginensem fuisse, atque ex gentilium cultu factum Christianum, ipsum namq; patriâ Tagastensem fuisse, nec coluisse aliquando idola, licet sectator fuerit Manichæorum, tùm ipsius testificatione, tùm Posidii, luce clariùs demonstratur. Impostura quoq; ex ea parte autor arguitur, dum habet, ipsum Augustinum cum Ambrosio de pluribus quæstionibus sæpè disseruisse, cùm tamen ipse Augustinus de se testetur, nunquam toto illo tempore, quo fuit Mediolani, invenisse Ambrosium negotiis vacuum & frequentiâ accedentium solitarium, quo cũ de animi sui angoribus potuisset miscere sermonem, adeò ut non dicam disputandi, sed nec, ut ait, daretur copia sciscitandi. Et unde illud figmentorum concinnatori, cùm agit de ejus Baptisma, novum Christianum novis vestimentis cucullâ nigrâ induimus, cùm moris esset inviolabilis, baptizatum quemlibet albis induere vesti-*

vestimentis? Bellarmini in libr. de script. Eccles. idem est de hoc sermone judicium. *Sermo 92. de Baptismo S. Augustini longissimè distat à stylo & gravitate Ambrosii, nec ullo modo credibile est, quòd in eo sermone dicitur, Ambrosium Deum sæpiùs orâsse, ut eũ à captionibus Augustini liberaret, quia Augustinus non disputando cum Ambrosio, sed eum concionantem audiendo conversus est*, ut ipse testatur lib.5. Confession.cap.13.& lib.6. cap.1. Similia occurrunt apud Erasmũ in Censura tom.3. oper. Ambrosii, Paulum Langium in Chronico ad annum 1259. Costerium in Censura tom 3.oper. Ambros. Molanum in annotat. ad Martyrol. Usuardi 3. Martii. Ex Ambrosii oratione in obitum Theodosii habitâ Bellarminus lib. 2. de purgat. cap. 19. §. Tertiò reprehendunt & §. Octavò &c. *Septendialia sacrificia pro defunctis* probare conatur. Baronius Anno 392.n.13. *suffragia viventium pro defunctis* ex eadem stabilire laborat. Sed idem Bellarminus lib. de script Eccles.pag.139.141.censet, *scriptum illud non esse certæ fidei.*)

Orationes duæ Ambrosii præparantes ad Missam extant tom. 4. operum, illarum prior citatur ab Alano lib. de precibus pro defunctis. cap. 11. f. 226. ut probet *orationes* pro *mortuis*; posterior citatur ab eodem lib. de purgator. cap. 12.f.107. ut probet, *Ambrosium timuisse purgatorium*. Sed Erasmus judicat, *eas non esse Ambrosii*. Erasmi judicio quodammodo astipulatur Johannes Gillotius in præfat. ad lectorem edit. Paris. Ann. 1579. *Horum omnium*, inquit, *exemplaria habuimus miræ vetustatis, excepto uno libello de Salomone & duabus illis precationibus de præparatione Sacerdotis ad Missæ munus. Videat lector diligẽs, an stylus dissonans à phrasi Ambrosiana possit coarguere, non esse* Ambrosii. Bellarminus neutram harum orationum uspiam citat, non prætermissurus eas, nisi Erasmi censuræ suum addidisset calculum.

Exhortatio ad pœnitentiam citatur à Bailio tract.3. Catech. controv. q. 11.& aliis pro astruenda *Confessione auriculari.* Sed Possevinus in Recensione operum Ambrosii monet; quòd *Exhortatio ad pœnitentiam agendam extet tom.5. edit. Rom. & rejiciatur inter opuscula Ambrosio adscripta, quæ non sunt ejus.*

Liber de Tobia citatur à Bellarmino lib. 1. de verbo Dei cap.11. ut probet, *librum Tobiæ esse Canonicum*. Sed Erasmus censet eum esse *supposititium*, quod ipsum *quidam ex Scholasticis Theologicis* statuunt referente Antonio Cõtio in notis c. Quid dicam caus.14. q 4.

Commentarios in Epistolas Pauli passim Ambrosii nomine citant Pontificii. Sixtus Senensis lib. 4. Biblioth. *Ambrosio* hos commentarios tribuit, ac eos *breves quidem in verbis, sed sententiarum pondere graves esse* pronunciat. Bellarm. lib.5. de amiss. gratiæ cap.5. & lib.4. de Justif. cap.8. *autorem horum commentariorum fuisse Ambrosio & Damaso σύγχρονον*, colligit ex comm. 1. Tim.3. ac sub S. Ambrosii nomine sæpiùs eos allegat. Commentariũ in cap.10. Roman. & cap.4. Ephes. citat idem Bellarminus lib. 4. de Christ. cap. 14. pro *Christi descensu in limbum*; Comm. in 2. Cor.12. & in cap. 1. Gal. citat lib. 1. de Pont. Rom. cap.25. pro *Primatu Petri*. Comment. in 1. Tim. 1. citat libr.1. de Clericis cap. 19. pro *continentia Clericorum*; comment. in 1.Tim.3. citat lib.2. de Rom. Pont. cap. 16. pro *suprema potestate*

Papa; Comment. in 2. Thess. 2. citat lib. 3. de Rom. Pont. cap. 5. ut probet, *Antichristum nondum venisse*. Comment. in 1. Cor. 3. citant Anglo-Rhemenses in annot. 1. Cor. 3. v. 15. & Alanus in defens. purg. cap. 7. f. 72. pro *purgatorio*; Comment. 1. Tim. 3. citant Rhemenses in annot. ibid. pro *autoritate Romana Ecclesiæ*; Comment. in cap. 10. Hebr. citant Anglo-Rhemenses in annot. Hebr. 10. v. 11. ut probent, *sacrificium Missæ esse idem cum sacrificio crucis*.

Sed Salmeron Disp. 19. in Epist. Pauli p. 63. de illis sic scribit. *Viri perdocti asserunt, ejusmodi commentarios in omnes Epistolas Pauli non esse Ambrosio adscribendos, nec ejus esse proprium fœtum, sed spurium & nothum, illiq; falsò inscriptum, in quam sententiam plerosq; Catholicos viros acri judicio & doctrinâ præstantes, pedibus ivisse animadverti*. Baronius Ann. 397. n. 38. *Expositio Ambrosii in omnes Pauli Epistolas Cassiodori tempore desiderari cœpta erat, sed planè deperdita, in ejus locum alterius authoris opus apparet fuisse suppositum*. Possevinus in Apparatu tom. 1. p. 57. titulo Ambrosius. *Commentarii hi alicubi sapere videntur Pelagianismum, nec sunt Ambrosii*. Lovanienses in Censura oper. August. *Credendum est, eundem esse commentarij illius autorem, qui librum scripsit de quæstionibus veteris & novi Testamenti*. Bellarminus libr. 2. de Eucharistia cap. 14. *Eruditi omnes norunt, hoc non esse opus Ambrosii, neq; cujusquam Catholici*. lib. 1. de Clericis cap. 15. *Commentarios in Paulum falsò tribui S. Ambrosio viri docti non sine causa judicant*. lib. 2. de grat. & lib. arb. cap. 14. *Autorem eorum commentariorum non esse Ambrosium, quod eruditi non ignorant, sed nec aliquem ex celebratis Patrib. respondeo*. lib. 4. de amiss. gratiæ cap. 9. §. 4. Commentarios hos Ambrosii esse itidem negat. lib. de script. Eccles. in verbo Ambrosius, tribuit eos *cuidam hæretico Luciferi sectatori Hilario dicto*, ac multis argumentis confirmat, *eos falsò tribui Ambrosio*. Staplet. promtuar. Cathol. part. 2. p. 140. *Commentaria illa non sunt Ambrosii*. Franciscus Lucas Brugensis aliquoties eum nominat *Ambrosiastrum* in annot. ad Gal. 3. v. 1. 1. Tim. 2. v. 6. 2. Tim. 2. v. 25. Tit. 1. v. 8. &c. ac in annot. 1. Tim. 2 v. 6. disertè scribit, *mentitur liber Ambrosii nomen*; in annot. Rom. 2. v. 15. statuit, *Hilarium Diaconum existimari autorem Commentariorum Ambrosium mentientium*. Maldonatus in Matth. 19. v. 9. & in Joh. 3. v. 5. *Remigium Lugdunensem eorum autorem esse asserit*. in Joh. 12. *Ambrosius non est autor commentariorum in Epistolas*. Pererius libr. 3. comment. in Gen. p. 370. *Viri docti multis nec levibus conjecturis persuasum habent, commentarios in Epistolas Pauli non prodiisse ex officina Ambrosii*. Idem in Epist. ad Rom. Disp. 5. cap. 6 ac Lorinus in cap. 15. Act. *Ambrosii* esse negant, sed certum eorum autorem non nominant. Et quod mireris Bellarminus in uno eodemq; cap. 15. libri de Clericis sub nomine Ambrosii hos commentarios allegat, initio capitis, & cùm objicerentur, *rejicit eosdem* in resp. ad 3. object.

Commentarii in Apocalypsin sub nomine Ambrosii citantur à Ribera in cap. 11. Apocal. ut probet, *Eliam ante diem judicii venturum*; ab aliis citantur pro *purgatorio*. Blasius de Viegas in Apoc. c. 7. p. 331. *Commentarios Ambrosii in Apocalypsin dicitur reperisse in antiquis Bibliothecis Cutbertus Tonstallus Episcopus Dunelmensis*.

Sed

Sed quidam ex ipsis Pontificiis agnoscunt, hos commentarios non esse Ambrosiii Sixtus Senens. lib. 4. Biblioth. de falsa libr. inscript. *Feruntur sub Ambrosii nomine in Apocalypsin Commentaria nuper Lutetia impressa. Sed praterquam quòd styli diversitas manifestè reclamat, multæ sunt etiam toto opere inspersa Gregorii sententia, qua apus ostendunt non esse Ambrosii & autor ipse in explanatione cap. 17 apertè fatetur, se scripsisse post Rom. Imperium à Longobardis occupatum, quod plusquam 200. annis post Ambrosium contigit.* Salmeron in comm. Epist. Pauli Disp. 19. p. 83. *Novi quidam commentarii in Apocalypsin nostrâ ætate prodierunt operâ & diligentiâ Cutberti Tonstalli Dunelmensis, qui Ambrosio Episcopo inscripti erant, sed ejusmodi libri charactere dicendi & stylo longè differunt ab Ambrosiano, & Autor ipse in explanatione cap. 17. citat Gregorium duobus seculis Ambrosio Mediolanensi posteriorē.* Possevinus in Apparatu sacro in verbo Ambrosius. *Commentarius hic non potest esse Ambrosii.* Bellarm. de script. Eccles. in verbo, Ambrosius. *Commentarius in Apocalypsin, qui in editione Romana Ann. 1585. operibus Ambrosii additur, non est Ambrosii, quia autor mentionem facit Longobardorum Italiam invadentium, qua invasio diu post mortem Ambrosii contigit.*

Damasi Pontificale sive de gestis summorum Pontificum, citat Bellarm. lib. 2. de Rom. Pont. cap. 4. ut probet, *Petrum Apostolum Romæ fuisse Episcopum usq; ad mortem*; lib. 1. de Clericis cap. 8. ut probet, *electionem Episcoporum pertinere ad summū Pōtificem*; l. 2. de imag. cap. 9. ut probet, *imagines in templis rectè collocari*; lib. 1. de Bapt. cap. 27. ut probet, *baptizatum debere ungi chrismate in vertice*; lib. 2. de Missa capite 14. ut probet, *vestes sacras requiri à Sacerdote Missificaturo*; libr. ejusdem capite 15. *thurificationem in Missa esse antiquissimam Ceremoniam.* Sed Johannes Albinus in præfat. ad lector. præfixa Anastas. Hist. de vit. Pontific. aliquot argumentis evincit, *non esse Damasi* scriptum. *Hieronymus in catalogo illustrium virorum hujus scripti non meminit. Deinde reclamat stylus, totaq; forma & series orationis. In Epistolis enim, qua extant B. Damasi, aliisque ejus monumentis phrasis culta est & nitida, in hoc verò de Pontificibus opusculo inculta, rudis & impolita. Adhac multa in hac Historia asseruntur à veritate aliena, qua nullius gravis & prisci autoris testimonio confirmari possunt, multi in eadem chronographici lapsus, nonnulla pugnantia & assystata.* Iisdem argumentis contra hunc librum pugnat Massonius de urbis Episcop. lib. 1. in Damaso. Baronius Anno 69. num. 35. *Liber vulgatus nomine Damasi de Romanis Pontificibus à diversis autoribus, ut verius puto, collectus est, nam demonstrabimus pluribus locis continere pugnantia inter se ferè in unoquoque Pontifice in annis cujusque consignandis &c.* Idem Anno 384. num. 15. Quæ *fertur nomine Damasi, breviter texta series Romanorum Pontificum, alterius potius quàm ipsius est opus.* Binnius in notat. tom. 1. Concil. 19. *Hujus libri Pontificalis Damasus autor non est.* Possevinus in Apparatu sacro in verbo, Damasus. *Alterius fuit, non hujus Damasi.* Bellarminus de scriptor. Eccles. pag. 136. *Liber de vitis Pontificum non est Damasi, sed Anastasii Bibliothecarii.* libro 2. de Roman. Pontific. cap. 5. *Non multum me movet Pontificale Damasi, quia ejus nec Sophronius, nec Simon Metaphrastes mentionem faciunt.*

ibid.

Ibid. *Pontificalis liber, qui Damaso tribuitur, dubia est autoritatis.* Conciliorum editio Veneta tom. 1. p. 617. & 684. tom. 2. pag. 463. annotat, *Pontificale istud pugnare cum probatis & receptis Historiis.*

Amphilochii narratio de vita S. Basilii citatur à Bellarmino lib. 4. de Eucharist. cap. 24. ut probet, *apud veteres consuevisse deferri Eucharistiam ad ægrotos sub sola specie panis;* lib. de Confirm. cap. 5. ut probet, *Confirmationem esse Sacramentum;* ab Hardingo resp. ad Ivelli provoc. art. 1. pro Missis privatis &c. Sed Baronius ad annum 369. §. 43. fidem ejus elevat. *Qui nomen Amphilochii accepit, Basilium vult esse antè defunctum, quàm creatum Episcopum.* Ann. 378. n. 10. de ea sic judicat. *Quæ Amphilochii falso nomine fertur vita Basilii, haud digna satis habetur, quæ eruditorum auribus ingeratur.* Idem Ann. 363 n. 55. *Commentarius de rebus gestis Basilii, qui extat nomine Amphilochii, scatet mendaciis.* n. 74. vocat *commentum, quod sub falso Amphilochii nomine narratur in vita Basilii Magni, quo fertur, Libanium persimilem de interitu Juliani visionem noctu per somnium conspexisse, cùm esset in castris, quem tamen ex literis Juliani constat Antiochiæ fuisse relictum.* In notis ad Martyrolog. Roman. Januar. 1. *Extat Amphilochii nomine scripta vita S. Basilii, quæ tamen prudentiorum omnium sententiâ alterius cujuspiam potiùs quàm Amphilochii, Basilio æqualis, esse putatur, cùm aliqua illìc habeantur, quæ illi minùs convenire videntur.* Possevinus in Apparatu sacro in verbo Amphilochii. *Non potest esse Amphilochii, sub cujus nomine circumfertur.* Bellar. de script. Ecclesiast. p. 154. *Vita Basilii sub nomine Amphilochii haud dubiè falsa est vel supposititia. Primò, narrat ille Autor Basilium factum Episcopum ante mortem Juliani, quod repugnat Historiis & ipsi Gregorio Nazianzeno in Orat. de S. Basilio. Deinde, narrat Autor, S. Basilium ostensum fuisse per revelationem Eusebio Cæsariensi, cùm antè eum non nosset, quod etiam falsum esse certum est ex eo, quod* Nazianzenus *scribit, Eusebium cum Basilio de Episcopatu contendisse & eâ de causâ inimicum Basilio factum. Tertiò, constat, S. Basilium obiisse anno ultimo Valentis Imperatoris & octo annis Episcopatum administrasse, ex Gregorio Nazianzeno & aliis, proinde Episcopum factũ anno 6. Valentis. At juxta supposititium Amphilochium Basilius vel sedisset annis 15. vel ante mortuus esset, quàm Episcopus fieret, si vivente Juliano jam Episcopus erat. Quartò, multa alia perperam narrantur in illa vita, tùm de Libanio, tùm de aliis.* Gretserus lib. 2. de jure prohib. libros cap. 4. itidem ejus fidem elevat. Idem judicium est Gaulterii secul. 4. p. 288.

Hieronymi Tractatus de Actis Apostolorum citatur à Baronio ann 34. n. 232. ut probet, *Christum cùm in cœlum ascenderet, reliquisse suorum sacrorum pedum impressa terræ vestigia.* Sed Erasmus in Indice eorum, quæ dubio sunt titulo, tom. 1. oper. Hieron. de eo dubitat. Sixtus Senensis lib. 4. Biblioth. sanctæ in verbo Hieronymus ac Victorius in arg. præfixo huic Tractatui negant esse *Hieronymi*, argumento eo, quòd *circa finem ipsum Hieronymum allegat.*

Commentarius in Lamentationes Jeremiæ citatur à Coccio tom. 2. lib. 4. p. 359. ut probet, *Monasticam vitam esse antiquissimã.* Sed Sixtus Senensis lib. 4. Biblioth. in verbo Hieronymus, *in hoc commentario præter paucula nihil haberi, quod Hieronymianum spiret ingenium,* ostendit. Marianus

Victor

Victor. in Indice operum D. Hieronymi, *commentarios hosce Rabano Mauro à quibusdam tribui*, monet. Erasmus censuit, esse eos *vel Rabani vel Bedæ*. Bellarm. de script. Eccles. in verbo Hieronymus. *Videtur potiùs Rabani commentarius, quàm Hieronymi, habetur enim inter opera Rabani & inveniuntur in eo aliqua sententiæ ex Gregorio decerptæ.*

Commentaria in Marcum Hieronymi nomen præ se ferentia citantur à Coloniensibus Dial. 10. pro *purgatorio*. Dormannus contra Novvellum cap. 28. p. 185. ex illis probat, *Petrum extitisse caput Ecclesiæ*. Sed Sixtus Sen. lib. 4. Biblioth. in cap. de falsa librorum inscriptione de illis sic judicat. *Commentaria in Marcum Hieronymianis tomis inserta, nullus unquam suspicabitur esse Hieronymi, nisi qui eum putet Latinam linguam dedidicisse, & Hebræam & Græcam penitùs ignoràsse.* Cornelius à Lapide in cap. 16. Levit. v. 9. *Hieronymus vel quisquis est autor comment. in Marcum, videtur enim ipse Græcè & Hebraicè fuisse imperitus ac consequenter non esse Hieronymus.* Idē statuunt Marianus Victorius in not. ad initium comment. in Marcum, Schultingus in Censura, Baronius Ann. 34. n. 111. Bellarmin. de scriptor. Eccles. Maldonatus in caput 1. Marci.

Commentarii in Psalmos sub nomine Hieronymi citantur à Lensæo in lib. de limbo pro *limbo Patrum*; à Bellarmino libr. 4. de amiss. grat. cap. 15. *pro immaculata Virginis conceptione*; à Tallepied. collat. 4. doctorum art. 11. pro *sacrificio Missæ*. Sed Sixtus Senensis lib. 4. Biblioth. in verbo Hieronymus, aliquot argumentis confirmat, commentarios hos non esse Hieronymi. *Primùm quòd Autor hic posthabito Historiæ sensu in solis allegoriis ac tropologicis expositionibus versatur, nullâ usus editionum varietate, Græcam deinde & Hebraicam eruditionem, quam in omnibus exegematicis afferre solet Hieronymus, nullam habet. Multa quoque scripsit cum Hieronymianis placitis ex diametro pugnantia &c. His accedit, quòd ineptiâ sermonis, battologiis & solœcismis ab Hieronymiana tàm phrasi, quàm scribendi genere abhorret.* Idem statuunt Erasmus tom. 1. oper. in Cens. Bruno Amerbachius tom. 8. oper. Hieron. Melchior Canus lib. 2. Locorum cap. 14. Lindanus in Epistola ad Schultingum teste Schultingo in Confessione Hieronymiana. Episcopus Amerinus Marianus Victorius. Nec sine ratione ita statuunt. In explicatione Psal. 16. citatur *Eucherius*, qui multis annis Hieronymo fuit posterior, nec illius fit mentio in catalogo Hieronymi; Hieronymus in Apol. 1. contra Ruffinum dicit, *se commentariolos in Psalmos conscripsisse*. Autor autem horum commentariorum in quorundam Psalmorum explicatione, longissimas disputationes vel cohortationes adjungit, ut patet ex cōmēt. Ps. 81. 86. 132. 133. qui sunt Psalmi brevissimi & habent cōmentaria fusissima.

Commentarii in omnes Epistolas Pauli (exceptâ ad Hebræos) citantur ab Anglo-Rhemensibus in annot. Rom 3 v. 20. ut probent, *per opera legis, sine quibus dicimur justificari, intelligi opera Ceremonialia*; ab Eccio parte poster. homiliarum in die animarum hom. 3. ut probet *purgatorium*; à Tallepied. coll. 4. doctorum, ut probet *vota Monastica*. Gratianus in Decreto sæpissimè eos sub Hieronymi nomine allegat. Sed illorum autorem non esse

Hieronymum, sed Pelagium hæreticū, vel Pelagianum agnoscunt Sixtus Sen. lib 4. Bibl. in verbo Hieronymus; Marianus Victorius in Censur.tom.8.oper. Hieron.Bellarm.lib.4.de verb. Dei cap. 5.lib.4.de amiss.gratiæ cap.2. §. Deinde lib.de script. Eccles. in verbo Hieronymus: Salmeron in Epist. Pauli Disp. 16. Schultingus in Censura Confess.Hieronym. Pererius in Genesin cap.14.n.8. in Epist.ad Rom.in cap.1.Disp.4. & in cap. 7. Disp.11.n.69. Nec sine ratione, quia sententiæ manifestè Pelagianæ in his commentariis inveniuntur in cap.5.6.7. 8. & 11.ad Romanos; 1.Cor.4. Philipp. 1. & 3. 1.Tim.6. &c.

Commentarii in Jobum citantur à Sandero lib.de Cœn.Dom. pro *transubstantiatione*. Sed Mar. Victorius in Cens.tom. 8.de illis sic scribit. *Hos commentarios minimè Hieronymi esse ab eruditis ante nos jam receptum fuit.* Sixtus Sen.lib. 4. Biblioth. in verb.Hieronymus. *Hic commentarius suppositititius existimatur.* Consentit Bellar. lib.de script.Eccles.ad ann. 390. ubi Bedæ illum tribuit, argumento permotus eo, quòd Autor in extremo volumine dicit, *se scripsisse in gratiam Vecterii, qui fuit Episcopus in Anglia tempore Bedæ*, ut ex Historia ejusdē colligitur. Blasius de Viega in cap.10.Apoc. p. 421. dubitanter de eo loquitur. *Si ejus, Hieronymi scil. sunt commentarii in Jobum.*

Commentarii in Proverbia citantur à Coloniensibus in Censura Dial.10. Alano cap.9.l.de orat.pro animab.mort. p.201. Suarez.in p.3.Thom.Disp.41.sect.1.n.30. Bailio in Catech.controv.tract.2. q.44. pro *oratione pro mortuis & purgatorio*. Iterū à Bailio d.tract.3. q.21. pro *nomine Missæ*. Sed Hieronymi illos non esse, Sixt.Sen. lib.4.Bibl.sanctæ in verb.Hieron.p.390. duplici argumento probat, tùm ex *sententiarum & eloquii dissimilitudine*, tū quòd *in iis citantur non semel Gregorius & Augustinus*. Idē cum Sixto Senensi statuunt Melchior Canus lib.2.Loc.cap.15 Marianus Victorius in Cens.tom.8. oper. Hieron. Anton.Possevin.in Apparatu ad nomen Hieronymi. Dominicus Bannes in 2. 2. q.1.art.10.Scultingus in Cens.oper.Hieron. in Conf. Hieronymiana, Bruno Amerbachius tom.7.oper.Hieron.Bellar. de script.Eccl.&c.In Cō. cap. 30. *ipsius Hieronymi sententia* ex comment. in Jeremiam allegatur, quomodo ergò potest esse Hieronymi? Trithemius eum tribuit *Bedæ*, cujus etiam titulo in antiquissimis exemplaribus prænotatur.

Epistola ad Demetriadem virginem de Virginitate citatur à Tallepiedo Collat. 4. doctorum super 30. art. pro *libero arbitrio*. Sed eam non Hieronymi, verùm Pelagiani cujusdam, vel etiam ipsius Pelagii esse, statuūt Marianus Victorius in Cens.tom.9.Hieron.Baron. Ann. 413. n. 17.Bellarm. de script. Eccl. & ante illos Greg.Arimin.lib.2.sent.dist 26.q.1 art.3. argumēto eo, *quòd Augustinus eam Pelagio tribuat* & in lib. de gratia Christi c.22.27. 37.38. & 40. ac *in Epistola ad Julianum Demetriadis matrem* eandem refellat.

Sermo de Assumtione Virginis Mariæ ad Paulam & Eustochium citatur à Jacobo de Voragine in Legend.aurea lect.1.de Assumpt.Virg. & Eccio homil.part.poster. homil.5. in festo assumpt. pro *astruenda Deiparæ assumtione*, à Bellarmino lib.3. de cultu sanctor.cap.16. ut probet, *festum Assumtionis esse valde antiquum*, è Durante

de

de ritib. Eccl. Cathol. libr. 2. cap. 35. n. 9. ut probet, *B. Virginem Martyrem extitisse, quanquam in pace vitam finierit*, à Salmerone tom. 13. Disp. 52. in Epist. ad Rom. ut probet *immaculatam B. Virginis conceptionem*. Sed Erasmus in Censura tom. 4. Hieron. Suarez part. 3. Thom. tom. 2. q. 97. art. 4. Disp. 21. sect. 1. Marianus Victorius in Censura tom. 9. Hieron. Baron. An. 48. n. 13. & in notis ad Martyrol. Roman. Augusti 16. Margarinus de la Bigne annot. margin. in B. Hildefonsi serm. 5. de Assumt. Beat. Mariæ tom. 8. Biblioth. Patrum, negant esse Hieronymi, *cùm sermo totus respiciat gracitatem quandam & balbutiem hominis in aliena lingua versantis, cumq; in eo mentio fiat Nestorii & Eutychetis hæresium post Hieronymi tempora exortarum*, quod argumentum posterius etiam probat, eum *Sophronio* Hieronymi æquali minùs rectè à Bellarmino, Possevino & Mariano Victorio tribui.

Alter sermo de Assumtione B. Mariæ Virginis, qui incipit, Scientes fratres &c. citatur ab Andradio Defens. fid. Trident. libr. 5. p. 490. & 495. & Ludovico de ponte lib. 7. comm. in Cant. Cant. exhort. 20. §. 3. ut probent, *B. Virginem liberam fuisse ab actuali & originali peccato*. Sed Marianus Victorius in Censura rejicit eum inter Epistolas, quas constat Hieronymi non esse & ab illius phrasi styloque dissidere.

Epistola de 7. gradibus Ecclesiæ ad Rusticum Narbonensem Episcopum citatur à Gregorio de Valentia lib. de legit. usu Eucharist. cap. 8. p. 495. ut probet, *peregrinam, quam ita vocat, communionem*, ex qua *communionem sub una specie* deducere conatur; à Durante de ritibus Ecclesiæ libr. 1. cap. 16. num. 10. pro *asservatione Sacramenti*; à Roffensi artic. 25. contra Lutherum. Sed Marianus Victorius eam rejicit inter illas Epistolas, quæ nō sunt Hieronymi. Schultingus in Cens. oper. Hieron. in Confessione Hieronymiana & in Antidot. ad Chemnicium ibid. de ea sic scribit. *Quanquam B. Thomas in Summa Theologica, Gratianus in Decretis, Magister sententiarum in sententiis, adeoque ipsi doctissimi postremi juris Canonici emendatores Hieronymi nomine eam passim allegant, ipsius tamen non esse, ex duobus indiciis colligi potest &c. In nonnullis ad Damasum inscripta est, in aliis ad Rusticum, in quibusdam nullius habet adscriptum nomen. Deinde in aliis Codicibus integra, & in aliis mutila habetur.*

Epistola ad Damasum de explanatione Symboli, quod incipit, *Credimus in Deum Patrem*, citatur à Gratiano c. Hæc est fides caus. 24 q. 1. pro *primatu Pontificis in sede Petri*; à Duræo contra Witakerum f. 297. Jansenio in Conc. Evangel. capite 81. Roffensi advers. Luther. articul. 31. & Canisio in Catech. Append. cap. 15. de observat. mand. Bailio in Catech. controvers. tract. 4. q. 5. ut probent, *legem perfectè impleri posse*; à Turrecremata Summ. de Eccles. libr. 2. cap. 107. & aliis pro *primatu Pontificis*. Sed Marianus Victorius in Censur. hanc Epistolam rejicit inter eas, quas constat non esse Hieronymi. Schultingus in Censura in Conf. Hieronymiana, Pelagii, nō Hieronymi eam esse statuit. Bellarminus de scriptor. Eccles. in verbo Hieronymus de ea sic judicat. *Symbolum ad Damasum non est Hieronymi ad Damasum, sed*

sed Pelagii ad Innocentium, ut ostendit Augustinus de gratia Christi cap. 30. 31. 32. & 33. ubi dicit, Pelagium misisse ad Innocentium Papam libellum fidei suæ & ibidem refert verba ejus libelli, quæ sunt illa ipsa, quæ in hoc Symbolo continentur. Antonius Possevinus in Apparatu ad nomen Hieronymi itidem statuit, non esse Hieronymi.

Epistola de celebratione Paschæ sub Hieronymi nomine citatur à Francisco de Victoria in summ. Sacrament. Eccles. de matrimonio n. 308. ut probet, *cælibatum & jejunium ex Apostolorum traditione descendere.* Sed Marianus Victorius Episcopus Amerinus in Cens. rejicit hanc Epistolam inter eas, quas constat non esse Hieronymi. Neq; id immeritò, quia Autor suam in Hebrea & Græca lingua ignorantiam profitetur, sic scribens. *Vocabulum, quod pascha dicitur, non Græcum sicut vulgò videri solet, sed Hebræum esse dicunt, qui linguam utramq; noverunt.*

Epistola de vera circumcisione ad Therasiam citatur à Turriano lib. 2. pro Epist. Pontif. cap. 14. *pro Petri primatu.* Sed Marianus in Cens. rejicit eam inter illas, quas constat non esse Hieronymi, ac suspicatur eam esse Maximi.

Sermo de Nativitate Domini citatur à Lindano lib. 4. panopl. cap. 97. ut probet, *Diabolũ horribiliter metuere signũ crucis.* Sed Marianus eũ rejicit inter opera, quę constat non esse Hieronymi, cùm sit idẽ prorsus cũ homilia 8. in diversos, quæ sub Origenis nomine circumfertur.

Sermo de Quadragesima citatur à Peresio de Tradition. part. 3 tit. de præscript. temp jejun. & cibar. f. 266. ut probet *jejunium Quadragesimale.* Sed Marianus eum rejicit inter opera Hieronymo falsò adscripta.

Sermo in Vigilia Paschæ de esu agni citatur à Lombardo lib 4. sent. dist. 32. ut probet, *eũ qui uxori debitum reddit, vacare non posse orationi.* Sed & hunc Marianus recenset inter opera, quæ constat non esse Hieronymi.

Epistola de vinculis B. Petri ad Eustochium citatur à Peresio de tradit. part. 3. tit. de cultu sanct. pro *invocatione sanctorum*; ab Aloysio Lipomano in Hist. sanct. part. 2. & Coccio tom. 1. Thes. libr. 7. art. 9. ut probent, *Constantinum à Sylvestro Papa baptizatum.* Sed Erasmus in Censura tom. 4. oper. Hieron. de ea sic judicat *Nisi modestius esse ducerem in hanc peccare partem, sermonem hunc in extremã hujus tomi seriem rejecissem*, in quã reposuit, quæ cẽsuit lectu prorsus indigna &c. Polydor. Virgil. lib. 6. de rer. invent. cap. 8. *Parum verè adscribitur Hieronymo.* Baronius in annot. ad Martyrol. Romanum August. 1. *Fertur Apocrypha Scriptura & meritò in angulum rejecta nomine S. Hieronymi, quâ mendax Autor testatur, ejusmodi vinculorum solennitatem à Sylvestro Papa ex Constantini decreto statutam, quæ quidem scriptio cùm nullius priscorum autorum testimonio fulciatur & firmæ autoritates contrarium persuadeant, ab omnibus improbatur.*

Epistola de diversis gradibus leprarum citatur à Bunderio in Compend. Theolog. tit 15. art. 5. pro *auriculari Confessione.* Sed Marianus eam rejicit inter opera, quæ constat non esse Hieronymi.

Homilia de corpore & sanguine Domini citatur à Tallepiedo Collat. 4. doctor. sup. artic. 30. pro *transsubstantiatione.* Sed Marianus eam non esse Hieronymi significat, quando in tomum 9. eam rejicit.

Epi-

Epistola ad Oceanum de vita Clericorum citatur ab Hugone Cardinali teste Salmerone in 2. Cor. 12. ut probet, *Angelum Satanæ, de quo Paulus conqueritur, fuisse Teclã venustam fœminã, quam secum circumduxit;* à Baronio An. 47. n. 10. ut probet, *Historiã de passione Teclæ esse probatam.* Sed Marianus eam rejicit inter opera, quæ constat non esse Hieronymi. Et quis credat Hieronymum sic fuisse locutum, *secretaliter ingredi, famam meliorare?* &c.

Epistola ad Damasum priori immediatè subjecta citatur à Ledesma de divin. Script. quâvis linguâ non legenda cap. 24. ut probet, *ex mandato Papæ Damasi in fine Psalmorum decantari solitum, Gloria Patri & Filio & Spiritui sancto.* Durantes lib. 3. de rit. Eccles. Cathol. cap. 15. n. 2. memorat. *Alcuinum & Amularium censuisse, hanc Epistolam verè esse Hieronymi.* Sed Eras. in Cens. tom 4. op. Hieron. dicit, *palàm esse, hanc Epistolam alieno titulo esse à nebulone confictam.* Marianus in tom. 9. suppositiorum eam rejecit. Schulting. in Cens. in Confess. Hieronym. eodem loco cũ priore ad Oceanum eam habet. *Autor,* inquit, *est incertus, sed interim unius artificis utraq; est, phrasis tantùm distat à stylo Hieronymiano, quantùm cœlum distat à terra.* Idem statuunt Baronius ann. 325. & Binnius in notat. ad hanc Epist. tom. 1. Concil. p. 498.

Epistola altera ad Damasum de oblationibus altaris citatur à Gratiano c. Quia Sacerdotes caus. 10. q. 1. ut probet, *Laicis non licere accipere oblationes Ecclesiæ;* à Turriano defens. pro Canon. Apost. lib 1. cap. 21. f. 87. ut probet, *canones Apostolorum fide dignos esse.* Sed Erasmus in Censura tom. 4. oper. Hieronym. de ea sic judicat. *Autor quisquis fuit conatus est suas nugas Hieronymiani nominis umbrâ prætexere. Quàm aptè congerit authorum nomina, è quibus tamen nihil adducit, quia nihil illorum legerat* &c. Marianus Victorius eam rejicit inter opera, quæ constat nõ esse Hieronymi. Bellarm. de script. Ecclesiast. in Gratiano p. 339. tribus argumentis hoc probat. 1. *quia autor ejus inter organa Spiritus sancti numerat Eusebium Chronographum, quem Hieronymus passim vocat hæreticum.* 2. *citat Chrysostomi commentarium in Matthæum. At eo tempore, quo Chrysostomus scripsit in Matthæum, Damasus jam ante multos annos obierat. Obiit enim Damasus anno 7. Theodosii senioris, Chrysostomus autem anno sequente ordinatur Presbyter & incipit concionari ad populum, inter quas homilias sunt etiam illæ, quibus explicatur Evangelium Matthæi.* 3. *Stylus illius Epistolæ est impolitus & barbarus.*

Tractatus de regula Monachorum citatur à Peresio de tradit. part. 3. consid. 3. pro *auriculari confessione,* pro *communione sub una specie,* pro *voto continentiæ* &c. Lorinus in comm. 1. Petr. 5. v. 2. *Exemplum ejus, qui mortuus respondit, se, si fuisset de numero Episcoporum, futurum fuisse de numero damnatorum, recitatur in regula Monachorum apud Hieronymum.* Sed Erasmus in Censura tom. 4. op. Hieron. de ea sic judicat. *Quid opus est in hoc argumentis uti, regulam hanc non esse Hieronymi, cùm id totus sermonis insulsissimi character adeò palàm præ se ferat, ut vel ab indoctissimis sentiri queat?* &c. Marianus Victorius inter ea, quæ constat non esse Hieronymi, tractatum hunc rejicit.

Epistola de nativitate Mariæ ad Chromatium & Heliodorum citatur ab Eccio in

homil. de S. Anna in post. part. hom. de sanctis ac tota ferè legitur in Legenda aurea in die nativitatis B. Virginis & in festo S. Annæ à Ludolpho Carthusiano conscripta. Christophorus de castro autoritatem ejus defendere fuit ausus. Sed supposititiam eam esse, agnoscunt quidam ex ipsis Pontificiis. Baronius in Apparatu ad Annal. n. 39. & 44. *Scriptio illa, quæ hactenus Hieronymi nomine ad Chromatium & Heliodorum scripta, vulgata est, non tantùm non est Hieronymi, sed autoris planè ut ignoti, sic imperiti, qui in ea condenda & conscribenda non novit aperta vitare mendacia.* Melchior Canus libr. 11. Locor. cap. 6. *Liber de nativitate Mariæ est fabula insulsa æquè ac barbara.* Molanus de picturis cap. 22. *Docti sciunt, fabulosum esse hunc tractatum & Hieronymo indignum.* Eadem est sententia Erasmi & Sixti Senensis. Verum autorem hujus scripti esse *Seleucum Manichæorum Apostolum*, hæreticum notissimum, eruditi judicant. Confer Casaub. Exerc. 1. ad Apparat. Annal. n. 39. p. 99.

Liber de vitis Patrum citatur à Lombardo lib. 4. sent. dist. 27. lit. G. ut probet, *licere sponsis sine consensu sponsarum continentiam profiteri.* Sed non est Hieronymi. Possevinus in Apparatu sacro in verbo Hieronymus & verbo Vitæ Patrum. *Sciant Lectores, Vitas Patrum, quæ falsò erant adscripta Hieronymo, fuisse olim Lugduni in Gallia editas Ann. 1515. Euagrii autem & diversorum eas esse proprios fœtus plerique judicant.* Melchior Canus lib. 11. Locor. cap. 6. *Gelasii testimonio eorum impudentiam retundimus, qui harum rerum Autorem Hieronymum promulgârunt, quas nemo nisi rudis atque elinguis ederet.* Espensæus in comm. 2. Tim. 4. *Non carent narrationibus parum verisimilibus Vitæ Patrum, Hieronymo cui falsò adscribuntur, minùs dignæ.* Bellarmin. libr. de script. Eccles. ad ann. 390. *Non est unius autoris. Nam in prima parte ponuntur Vitæ Monachorum, quos scripsit Euagrius Ponticus, de quo scribit Hieronymus in Epistol. ad Ctesiphontem, ex illis Vitis solam primam esse veram, quæ est Johannis Abbatis. Eidem Evagrio tribuit Vitas Patrum Gennadius in suo catalogo scriptorum. Vitis illis ab Euagrio scriptis adjuncta sunt Vitæ Pauli primi Eremitæ, Hilarionis, & Malchi ab Hieronymo scriptæ. Item Vita Antonii scripta ab Athanasio. Vita Mariæ Ægyptiacæ à Zozimo edita. Item multa ex Collationibus Cassiani. Denique vita S. Hieronymi parùm fideliter conscripta.*

Prologus in libros Maccabæorum, qui incipit, *Maccabæorum libri duo licet &c.* & habetur in Bibliis Antuerp. Ann. 1570. impressis, citatur à Roffensi art. 37. contra Luther. Alphonso de castro lib. 13. adv. hæres. in verbo Scriptura, Bunderio in Compend. Theolog. tit. 18. art. 11. ut probent, *libros Maccabæorum* esse *Canonicos.* Sed Erasmus in Censura ad tom. 1. Hieron. & Schultingus in Cens. oper. Hieron. in Confess. Hieronym. negant, illũ Hieronymi esse. Marianus Victorius in novissima editione eum silentio præteriit, neq; cum aliis præfationibus tertio tomo inseruit.

Prologus in Evang. secundùm Johannem, qui incipit. *Hic est Johannes Evangelista*, & habetur in Bibliis Antuerp. An. 1571. impressis, citatur à Bunderio in Compend. Theol. tit. 12. art. 4. & Greg. de Valentia lib. de insol. matrim. vinc. cap. 2. ut probent, *Christum D. Johannem à nuptiis ad perpetuam*

petuæ castitatis professionem vocâsse. Sed Erasmus in Censf.Præf.tom.4.Hier.eum repudiat. Schultingus in Cens.d.l. *Præfationes, quæ in Lucam & Johannem Hieronymi titulo circumferebantur, quia reverâ judicio omnium doctorum communi ejus non sunt, rectissimè à Mariano Reatino in postrema editione prætermissæ fuerunt.*

Epistola Eusebii de morte Hieronymi ad Damasum citatur à Peresio de tradit.part. 3. de comm.sub utraq; specie p. 167. pro *transsubstantiatione*; Durante de ritib.Eccles.lib.2.cap.40.n.5.pro *Sacramenti adoratione*; à Coloniensibus in Cens.Dial.9. pro *communione sub una specie*. Sed Erasm. in schol. ad Catal.script.Eccles.Hieron. in verbo Damasus de ea sic judicat. *Damasus mortuus est vivo Hieronymo, quod aut nesciens aut non recordans impostor ille, qui falsis titulis multa miscuit operibus Hieronymi, ad Damasum scribit de morte Hieronymi, ratus opinor librum in cœlum perferendum.* Baronius ann.420.n.45. Quæ *feruntur de vita & gestis Hieronymi sub nomine Eusebii, sunt impudenter & mendaciter conficta. Quod ex ipsa inscriptione temporibus minimè congruente, cuncta quæ in opere essent, arguerentur erroris, qui postea mēdaciorum pollinctor accessit atque deliniens foris casurum parietem ad temporum suffulciendum mendacium satis putavit fore consultum, si titulum sic mutaret, ut loco Damasi Papæ poneret Damasum Episcopum Portuensem & pro Theodosio Imperatore redderet Theodosium Senatorem. Quis nō videat adeò inconcinnè compositam fraudem?* Bell.de script.Eccl.p. 167. *Epistola Eusebii ad Damasum de morte Hieronymi, ut & Epistola Augustini ad Cyrillum Hierosolymitanū Episcopum de obitu Hieronymi novitatem, imperitiam & imposturas manifestè produnt.*

Ruffinus in præfatione Recognit. Clementis citatur à Bellarmino lib. 2. de Roman. Pontif. cap.14.ut probet, *Epistolam primā Clementis esse antiquissimam*; ac libr. ejusd. cap. 5. ut componat discordiam scriptorum *de successione quatuor primorum Pōtificum.* Sed Sixtus Senensis lib.2.Bibl.in verbo Clemens, subdubitare videtur, an hæc sit Ruffini præfatio. *Itinerarium Petri* (inquit) *nisi me mea fallit opinio, idipsū est supra memoratum Recognitionis posterioris opus, tali titulo à librariis exornatum, & Ruffini præfatione aut conficta, aut aliunde petita transformatum, ut hoc fuco volumen sub Itinerarii nomine damnatum commēdabile redderetur apud emtores tàm ex Recognitionum gratiori inscriptione, quàm ex Interpretis Ruffini authoritate.* Bellarm.de script.Eccles. ad Ann.390.p.170. *Sicut ipsæ Recognitiones falsò fortaßè tribuuntur Clementi, ita etiam non est incredibile, falsò adjunctam illis fuisse præfationem Ruffini quasi Interpretis.*

Commentarius Ruffini in 75. Davidis Psalmos editus Lugd. Ann. 1570. citatur à Coccio tom.2.Thes. libr. 7. de pœnit. art.5.pro *purgatorio*; & lib.ejusd.art.3.pro *auriculari Confeßione.* Sed nec Gennadius, nec Trithemius, nec Gesnerus, nec quisquam eorum, qui ante annum 1570. vixerunt, hujus commentarii meminit & integræ sententiæ ex Augustino in eo citantur.

Gregorii Nysseni libri 8. de Philosophia, Basil. Ann. 1562. editi, citantur à Bellarmino libr. 4. de lib. arbitr. capit. 2. ut probet, *lumine rationis absque speciali auxilio gratiæ cognosci posse, Deum esse & esse unum*; libr. ejusd. cap. 14. ut probet, *hominem habere suarum actionum dominium*; lib.15. de lib.arb.c.25.ut probet, *liberū arbitrium*

in

in moralibus. Sed Possevinus in Apparatu sacro in verbo Gregorius Nyssenus de illis sic pronunciat. *Qui Nysseno tribuunt libros octo de Philosophia, quod quidem præter alios facit Sixtus Senensis, ij falsi sunt.* Bellarminus de script. Ecclesi. ad ann. 380. *Libri de Philosophia non videntur esse Nysseni, 1. quia in lib. 2. docet, animam ante corpus fuisse creatam, qui est error Origenis. 2. Totum opus est Philosophicum & sapit Pelagianismum. 3. in Bibliotheca Patrum tomo 9. sub nomine cujusdam Nemesii Philosophi Christiani idem opus extat, eo solùm excepto, quòd apud Nyssenum dividitur in 8. libros; apud Nemesium est unus liber divisus in 45. capita & inscribitur de homine sive de anima &c.* Nicadius Ellebodius Nemesii Interpres multis ostendit, libros hos non esse Nysseni, unde etiam in postrema editione operum Nysseni sunt omissi.

Epistola Nysseni ad Latoynum Mitylenes Episcopum de Canonicis peccatorum remediis cum commentario Balsamonis ex interpretatione Gentiani Herveti edita citatur à Bellarmino libr. 3. de pœnit. cap. 8. pto *auriculari Confessione.* Sed styli diversitas, pœnitentiæ forma, quâ nō plectitur duriùs Sodomita, quàm adulter, silentium eorum, qui Nysseni opera recensuerunt & multa falsa, quæ teste Balsamone in comm. can. 8, in hac Epistola habentur, eam supposititiam esse arguunt.

Joh. Chrysostomi sermo de Adam & Eva, qui incipit, *Deus institutor mundi &c.* citatur à Coccio tom. 2. Thes. lib. 5. de Bapt. art. 5 & Peresio de Tradition. part. 3. de Exorc. ut probent, *Exorcismos Energumenorum & Catechumenorum;* & à Bunderio Compend. Theol. tit. 7. art 3, pro *libero arbitrio.* Sed supposititium esse insinuat Sixtus Senensis, quando lib. 4. Biblioth. in verb. Chrys. eam inter pseudepigrapha rejicit. Azorius in Inst. moral. part. 1. lib 4. c. 25. *Videtur totus hic sermo compilatus ex operibus Augustini, præsertim verò ex quibusdam capitibus libri de Ecclesiasticis dogmatibus, qui tribuitur Augustino.* Bellar. lib. 4. de amiss. gratiæ cap. 9. & lib. de Eccles. script. ad Ann 398 sect. 4. p. 176. *Homilia de Adam & Eva non censetur Chrysostomi, tùm quòd Græcè nusquam inveniatur & autor non Græcus sed Latinus existimetur, tùm quòd in ea duo integra capita reperiantur ex libro de Ecclesiasticis dogmatibus, videlicet 31. & 32.*

Sermo de interdictione arboris ad Adam, qui incipit, *Jubetur Adam*, citatur à Coccio tom. 1. lib. 3. de Deipar. Virg. art. 5. p. 305. ut probet, *B. Virginem Deiparam omni laude à Christianis celebrandam esse.* Sed Sixtus Senensis d. l. etiam hunc sermonem rejicit inter ea, quæ Chrysostomo sub falsæ inscriptionis titulo tribuuntur, nec ob hoc reprehenditur à Possevino in Apparatu sacro in verbo Chrysostomus, qui tamen nonnulla in Sixto Senensi præsertim lib. 4. emendanda censuit.

Sermo in Psalmum 14 qui incipit, *Pulcher est Psalmus*, citatur à Coccio tom. 2. lib. 5. de Bapt. art. 6. ut probet, *infantes propriâ carere fide & sine Baptismo non salvari.* Sed Flamin. Nobilius in annot. in B. Chrysostomi sentent. ad finem tom. 5. Chrysost. Paris. Ann. 1588. de eo scribit. *Hanc homiliam neq; apud Græcos puto haberi, neq; in ea Chrysostomum agnosco.*

Sermo in Ps. 22. citatur à Coccio tom. 2, lib. 5.

lib.5.de Baptism.art.5.ut probet, *aquæ Baptismalis Papisticam consecrationem & aquæ benedictæ usum.* Sed Sixtus Senensis lib. 4.Biblioth.in verbo Joh. Chrysostomus & l.5.Bibl.annot. 164. Flamminius Nobilius d.l.Possevinus in Apparatu sacro in verbo Joh.Chrysostomus;Bellarmin. lib.2.de Eucharist.cap.22. negant,eũ esse Chrysostomi,*cùm phrasis & character contrarium testentur, nec solùm verba,sed & res longißimè absint à scriptis Chrysostomi.*

Sermo in Psal.95. citatur à Bellarmino lib.1.de Missa cap.8.ut probet,*sacrificia V. T. fuisse figuras sacrificii Missæ;* & lib. ejusd. cap.10.ut probet, *verba Malach. 1. v. 11. intelligenda esse de sacrificio Missæ.* Sed Sixtus Senensis lib.4.Bibl.inter *pseudepigrapha* eum recenset, nec dissentit Possevinus d.l.Henricus Savilius,qui Chrysostomũ Græcè edidit,in notis ad finem tom.8. col.124.sic scribit. *Homiliam in Ps.95.planè νόθην, & ineptis allegoriis & anagogis scatentem in classem νοθευομένων rejecimus, jure merito,nisi fallor.* De Expositione Chrysostomi in Psalmos sic judicat Salmeron tom.3.tract.43.p.394. *Liber Expositionis Psalmorum, qui nuper prodiit Chrysostomi nomine, non omnibus viris doctis probatur, ut à Chrysostomo editus.*

*Sermo super illud Esa.1.Si volueritis &c.*citatur àCoccio tom.2.Thes.lib.1.de Nat. hom. art.5.ut probet,*hominem post lapsum in spiritualibus libero arbitrio præditum.* Sed Sixtus Senensis d.l. eum recenset inter *opera perperam Chrysostomo attributa.* Nec dissentit Possevinus.

*Sermo in Beatos Job & Abraham,*qui incipit,*Athleta in certamen impellit*, citatur à Feuardentio lib. 12. de purgator.cap.28. pro *purgatorio.* Sed Sixtus Senensis d.l. *pseudepigraphis* eum accenset, nec reclamat Possevinus.

Sermo de tribus pueris, qui incipit, *Trium puerorum &c.* citatur à Coccio tom.1.lib. 6. de Script. sacr.art.14. & Bellarmino lib.1. de verbo Dei cap.9. ut probent, *Orationem Ananiæ esse Canonicam Scripturam.* Sed Sixtus Senensis eum recenset inter opera falsò Chrysostomo attributa, nec dissentit Possevinus d l. Henricus Savilius in catal.5.ponit eum inter *scripta dubiæ fidei.*

*Sermo de Susanna,*qui incipit, *Divina lectionis &c.*citatur à Coccio d.l.artic. 5. & Bellarmino d.l. ut probent,*Historiam Susannæ esse Scripturam Canonicam.*Sed Sixtus Senensis,Possevinus , Savilius idem judicant de eo , quod de sermone proximè citato.

Ex sermonibus de variis locis apud Matthæum decimus,qui incipit,*Sicut in superioribus &c.*citatur à Coccio tom.1. lib.6. art. 22.& Serario comment. in Judith prol. 4.ut probent,*librum Judith esse Canonicum.* Sed Sixtus Senensis eum *pseudepigraphis* accenset,nec repugnat Possevinus.

Ex Homiliis 14.in Marcum prima citatur à Bellarmino lib.2.de Monach.cap.6. & ab Anglo-Rhemensibus in annot.Matt. 3.v.1.ut probent, *Johannem Baptistam Monachorum & Eremitarum Principem fuisse;* quarta citatur à Coccio tom.1.libr.2 de Christo Salvatore art.4.ut probet, *Christi animam in limbum ad liberandas sanctorũ animas descendisse;* undecima citatur ab eodem tom.2.lib.3.de Justificat artic. 3. pro *meritis operum;*duodecima citatur ab eodem tom. 2. lib.5. de Bapt. art. 14. pro *exorcismis.* Sed Sixtus Sen.d.l.Possevinus d.l.Bellarm.de script.Eccl.p.176.ad ann.

398 Maldonatus in Marc. 8. v. 23. negant, illas esse Chrysostomi, quippe *cujus genium, stylum, sublimitatem & judicium non habeant; esse verò simplicis alicujus Monachi sub potestate Episcopi constituti, qui fratibus suis Evangelium explicabat*, ut constat ex homilia 3. 4. 8. 9. & aliis, *habere intermistas allegorias violentas &c.*

Homilia de Nativitate Domini, quæ incipit, *Et reclinavit eũ mater &c. citatur* à Ferreolo Locrio lib. 5. de Maria cap. 45. ut probet, *Dominicum præsepe, in quo recèns natus Salvator recubuit, Romam Constantinopoli translatam.* Sed Sixtus Senensis d. l. inter opera *falsò Chrysostomo attributa* eam rejecit.

Ex homiliis aliquot in Johannem quæ extant tomo 3. una quæ incipit, *De Johanne dicitur &c.* citatur ab Anglo-Rhemensibus in annot. Matth. 3. v. 1. ut probent, *Johannem Eremiticæ professionis autorem extitisse.* Sed Sixtus Senensis d. l. eam *Chrysostomo perperam tribui* docet. Bellarm. de script. Eccl. eam *dubiæ fidei esse* agnoscit.

Homilia de cruce & latrone, quæ incipit, *Hodierno die &c.* citatur à Gretsero tom. 1. de cruce lib. 1. cap. 54. ut probet, *crucem Domini colendam esse.* Sed Possevinus d. l. fatetur, *non satis constare, an sit legitimus Chrysostomi fœtus.*

Sermo de fide, spe & caritate citatur à Bellarmino lib. 1. de Justif. cap. 13. ut probet, *timorem, spem & dilectionem justificare.* Sed Sixtus Senensis d. l. recenset eum inter *Pseudepigrapha.*

Duæ expositiones in Symbolum Apostolorum citantur à Bellarmino libr. 1. de Justific. cap. 9. *contra fidem specialem.* Sed eodem argumento, quo Sixtus Senensis probat, homiliam in Psal. 118. non fuisse Græcè scriptam, nec esse Chrysostomi, cùm contineat *orationis figuram, quæ aptari non possit ad Græcum sermonem, quando dicit, Veritas tres sunt Syllabæ & septem literæ;* probari etiam potest, has expositiones non esse Chrysostomi. Sic enim in illis habetur. *Dixisti Credo, quàm breve est, quàm modicum est? Si ad latitudinem literarum veo digitis, quinq; sunt literæ: si ad Syllabarum numerum, duæ sunt syllabæ.*

Homilia ad baptizandos citatur à Coccio tom. 2. lib. 5. de bapt. art. 14. pro *exorcismis Catechumenorum.* Sed Flaminius Nobilius d. l. statuit, *eam esse homiliam hominis Latini.*

Liturgia Chrysostomi ab *Erasmo*, ut volunt, in Latinum sermonem translata, Antuerp. juxta versionem Leonis Tusci Ann. 1560. excusa, sæpiùs citatur à Pontificiis. Bellarm. lib. 2. de Imag. cap. 9. ex Liturgia Chrysostomi, quam Erasmus Latinam fecit, probare conatur, *imagines in templis rectè collocari ad cultum;* ex Liturgia Chrysostomi à Leone Tusco Latinè reddita idem lib. 2. de Missa cap. 21. probat, *Græcos posterioribus temporibus addidisse nomen Papæ Romani.* Ex Missa Chrysostomi in genere lib. 4. de Euchar. cap. 10. probat, *necessarium esse, aquam vino in Eucharistia misceri*; lib. 1. de Missa cap. 8. *sanctos in Missa invocandos*, libr. 2. de Miss. cap. 2. *sacrificium Missæ esse propitiatorium.* lib. ejusd. cap. 7. *orandum esse pro defunctis*, lib. ejusd cap. 14. *cereos accendendos in celebratione Missæ*; lib. ejusd. cap. 15. *thus adolendum esse in Missæ celebratione.* Sed Erasmus tom. 7. oper. ad initium paraphr. in 1. Corinth. 1. in Epistola ad Erardum de Marca Præsulem Leodiensem & Cardinalem de ea sic scribit: *Legi Græcorum*

Li-

Liturgiam, quam illi Chrysostomo tribuunt, cui nihil ferè non tribuunt, mihi non fit verisimile. Henricus Savilius tom. 6. oper. Chrysost. à se edit. col. 828. integram relinquit Theologis disceptationem de hac Liturgia, hæc tantùm admonuisse contentus, *miram esse in scriptis Codicibus inconstantiam, nihil ferè simile habere versionē Erasmi & editionem Morelianam, multa passim in operibus Chrysostomi ex Liturgia, quâ tum utebatur Ecclesia Orientalis, recitari, quæ hîc non reperiantur, multa hîc reperiri, quæ vix illorum temporum esse videantur.* Melchior Canus lib. 7. Locor. cap. 1. dicit, *Chrysostomum esse ex eorum numero, qui Virginem Mariam in originali peccato conceptam esse volunt,* quod ipsum de Chrysostomo concedunt Salmeron in Epistol. Pauli Disp. 19. & Canisius lib. 4. de Maria virgine, quando agnoscunt, *Chrysostomum ambitionem & cupiditatem vanæ gloriæ sanctæ Virgini* tribuisse. At in hac Liturgia Virgo Maria prædicatur *penitùs incontaminata, honoratior Cherubin & gloriosior incomparabiliter Seraphin.* In Missa Chrysostomi Venetiis excusa An. 1528. Grecè & Latinè fit commemoratio multorum, qui post Chrysostomum vixerunt, quin & ipsi⁹ Chrysostomi ut mortui; In Missa Chrysostomi à Leone Tusco Latinè reddita, non quidem fit mentio Chrysostomi ut mortui, tamen fit mētio Imperatoris *Alexii*, Papæ *Nicolai tertii*, qui Patriarchatum Constantinopolitanū sub ejus Imperio gessit circa annum 1080. teste Zonara & Onuphrio. Uterque igitur septingentis post Chrysostomum annis vixit. In precibus thurificationi additis Liturgia illa sic habet. ἀντὶ τούτων *pro istis mitte* [illegible] *nos divites tuas misericordias & miserationes, easque nobis concede.* Item, pro *istis mitte ad nos divinam gratiam sanctissimi tui Spiritus.* Quis verò hæc autorem Chrysostomum habere credat? Sacerdos in ea imaginem Christi crucifixi & B. Virginis adorat, quod Chrysostomi tempore Ecclesiæ Græcæ ignotum. Unde *additamentis quibusdam corruptam* Liturgiam illam agnoscunt, qui Chrysostomo eam tribuunt. Claudius Espensæus de Miss. privat. pag. 220. *Qui Scholion de solo Sacerdote communicante adscripsit, siquidem Leo Thuscus fuit, ad sua magis quàm ad Chrysostomi tempora respexit,* hoc est, ad annum Domini circiter 1170. quo Emanueli Græcorum Principi ab Epistolis & interpres Trithemio fuit. Et posteà. *Quod equidem non admonuerim, quasi vel Chrysostomo Græcâque Ecclesiâ indignam aut aliàs suspectam habeam, sed ut à sanctissimo viro captam & compositam, ita multis pro temporum varietate insitis ampliatam.*

Oratio encomiastica in Principes Apostolorum Petrum & Paulum, quæ habetur tomo 5. oper. Paris. Ann. 1588. impressorum citatur à Coccio tom. 1. Thes. libr. 5. de Eccles. artic. 6. & Parsonio tripl. convers. Angl. part. 3. pag. 14. pro *invocatione sanctorum.* Sed Henricus Savilius in catal. tom. 5. oper. eam numerat inter *dubiæ fidei scripta.* Neque id immeritò. Quis enim Chrysostomo tribuat, quæ in ea habentur? *Petre & Paule orate pro nobis sine intermissione, promisistis enim. Tu Paule, quando dixisti. Venite mecum & bonis ne deficiamur. Tu Petre, quando dixisti, dabo operam, ut post obitum meum horum omnium memoriam faciatis.*

Sermo in adorationem venerabilium catenarum & gladii Sancti & Apostolorum Principis Petri, qui habetur apud Suriũ tom. 4 de vitis sanctorum, citatur à Canisio in Catechesi de vener. sanct. q. 8. & Coccio tom. 1. lib 5. art. 6. pro *invocatione sanctorum*. Sed Baronius Ann. 439. n. 5. & in notis ad Martyrol. Roman. August. 1. fatetur, *hanc orationem non esse Chrysostomi, eò quòd nondum Petri catenæ innotuissent, nec Constantinopolin delatæ essent.*

Ex 80. Homiliis ad populum Antiochenum, quæ habetur tom. 8. oper. quadragesima citatur à Bellarmino lib. 4. de pœnitent. cap. 9. pro *satisfactionibus*; sexagesima sexta citatur lib. 1. de beat. sanct. cap. 19. pro *invocatione sanctorum*; sexagesima nona citatur lib. 1. de purgat. cap. 6. pro *oratione pro defunctis*. Sed idem Bellarminus lib. de script. Eccles. sect. 4. p. 178. monet, *ex 80. illis homiliis viginti & unam tantùm reperiri manuscriptas in antiquis Bibliothecis, & apertè ex contextu earum colligi, multas ex ipsis esse fragmenta homiliarum Chrysostomi in Matthæum, vel in Johannem, vel in Acta, vel in Epistolas Pauli.* Possevinus in Apparatu sacro tom. 1. in verbo Chrysostomus, idipsum latiùs explicat, sic scribẽs. *Ad populum Antiochenum conciones habuisse Chrysostomum, quibus eos consolatus est, profecto ad Imperatorem placandum Episcopo Flaviano, testatur Nicephorus lib. 12. cap. 43. Multæ sunt, inquit, ejus, quas hoc argumento composuit orationes, quas ἀνδριάντας, h. e. statuas inscripsit. Reperiuntur etiamnum in veteribus Græcis Manuscriptis Codicibus ejus concionum tomi. quorum alii Μαργαρῖται, alii ἀνδριάντες inscribuntur. Sed in his 21. tantùm ex illis primis, quas habet tom. 5. Latinæ editionis, offenduntur in Bibliotheca Regia Medicæa, sic ut non immeritò conjiciamus, reliquas fere omnes usque ad 80. ex aliis hujus autoris commentariis & homiliis esse consarcinatas & ex diversis quasi laciniis consutas, selectis moralibus singularum conclusionibus & in unum concionis corpus aggregatis.* Cui Bellarmini & Possevini judicio addendum, quòd rhapsodis istis, qui centones hosce confecerunt, facile fuerit nonnulla assuere, quæ à Chrysostomi doctrina sunt aliena, quodq; fragmenta illa non omnia ex Chrysostomo, sed quædam ex aliis autoribus sint petita. Sic illud homiliæ 66. *Qui purpuram indutus est, stat sanctis supplicaturus*, totidem fere verbis legitur inter sermones Augustino inscriptos de S. Paulo.

Opus imperfectum in Matthæum homiliis 54. constans, *Chrysostomi* nomine in Jure Canonico, in Glossa ordinaria, in Summis Theologicis, in Catenis Evangelicarum expositionum sæpiùs citatur. Romana Ecclesia in Officio Ecclesiastico homilias illas legit. Ederus in Oeconom. Bibl. pag. 76. sub Chrysostomi nomine illud allegat & approbat. Josephus Acosta lib. 2. de noviss. temp. capit. 12. p. 493. scribit, *hunc autorem eruditione cum Irenæo, Hippolyto Martyre, Nazianzeno, Hilario, Ambrosio & Hieronymo esse comparandum*. Salmeron in comment. Epist. Pauli lib. 1. part. 3. Disp. 3. de falsis & incertis Ecclesiæ notis tom. 13. p. 194. cùm ex hoc autore allegâsset dictum de Ecclesia ex Scripturis cognoscenda homil. 49. oper. subjungit. *Hæc ille eleganter sanè.* Sed Bellarminus libr. 4. de Verbo Dei cap. 11. §. 18. non solùm negat, Chrysostomum esse operis istius imperfecti autorem, sed etiam illius ipsius homi-

liæ 49. autorem dicit *fuisse Arianū*, quod ipsum libr. de script. Eccles. ad ann. 398. latiùs deducit. *Non erat*, inquit, *ulla ratio, cur bis de eodem argumento tàm multa idem autor scriberet.* Postea addit, *cujuscunq; sit opus, aut ab hæretico aliquo compositum fuit, aut ab hæretico aliquo corruptum, quamvis alioqui sit liber doctus & minimè spernendus.* Homil. 4. dicit, *Spiritum S. esse ministrum Filii.* Homil. 48. *Homousianos* numerat inter hæreticos, quæ duæ sunt Arianorū sententiæ. Contrà tamen homil. 28. & 44. dicit, *hæreticos esse, qui affirmant, Filium Patre minorem esse*, quæ superioribus dictis sunt contraria. Concludit tandem, *autorem fuisse Catholicum, sed opus illius ab Arianis esse depravatum.* Stapletonus in relect. princ. fid. doctrinal. controv. 5. art. 3. ad arg. 4. itidem hujus libri autoritatem repudiat. Maldonatus in cap. 8. Luc. *Autor operis imperfecti secundum Matthæum, quod Chrysostomo falsò tribuitur, ut ex multis patet, hæreticus erat Arianus, quem non omninò citaremus, nisi & autoritas & eruditio & subtilitas interpretandi illi autoritatem tribuisset.* Baronius Ann. 407. pag. 255. autorem hunc dicit esse *certum hæreticum, hæreticorumque deterrimum, cujus homilia ne pilum quidem Chrysostomi habeant vel in dictione, vel in sententiis, vel in dogmatibus.* Possevinus in Apparatu sacro tom. 1. p. 855. scribit, *opus hoc scatere hæresibus Arianorum, Manichæorum, Montanistarum, Armenorum, Donatistarum.* Rayhingius in excub. contra D. Meisn p. 10. *Non hæc Chrysostomi Catholici, sed Maximini hæretici Ariani verba sunt, illâ enim ipsâ 49. & præcedente homiliâ perstringuntur acerbiùs homousiani, quod non Catholici, sed Ariani hominis officium esse consuevit.* Gaulterius in Chronolog. secul. 5. pag. 356. repetit judicium Baronii, *opus illud multis erroribus Arianorum esse conspersum.* Cumprimis verò diversa illa de hoc opere judicia recenset & expendit Sixtus Senensis lib. 4. Bibl. sanctæ pag. 266. *Sunt*, inquit, *qui ipsum negent esse Chrysostomi, cùm ob vulgatam Latinæ Ecclesiæ translationem, quâ in eo dissentitur, tùm ob frequentes allegorias & allegationes Apocryphorum scriptorum, quibus Autor utitur, citans Scripturam Seth, Apocryphum Ezechiæ, Itinerarium Clementis & alia his similia à Chrysostomi usu remotissima. Adhæc addunt commentariorum phrasin, expositiones & dogmata Chrysostomianæ linguæ & menti magis contraria quàm ignem & aquam. Nam & dictionis character & schemata quædam ad Græcam orationem minimè respondentia indicant, Scriptorem fuisse Latinum, hæretica verò dogmata toti passim operi inspersa palàm arguunt, eundem fuisse hæreticum non uni tantum sectæ addictum, sed variis Montani, Manichæi, Arii, Donati ac Pelagii hæresibus implicitum, & propter eas hæreses meritò ab Ecclesia damnatum, & à Paulo Papa IV. in catalogo scriptorum suspectæ fidei annumeratum. Sunt ex opposito, qui hoc ipsum opus contēdunt esse Chrysostomi, adducti, non solùm autoritate Ecclesiæ Apostolicæ, quæ publicè inter divinas laudes legit homilias ex his commentariis sub nomine Chrysostomi, sed etiam permoti pondere & gravitate sententiar[um] & propositionum hujus operis, quæ o[b c]onfirmationem Christianorum dogmatum sub titulo, testimonio & autoritate Chrysostomi inducuntur in glossis authenticis, quas vocant ordinarias, in catenis Evangelicarum explanationum, in Decretis summorum Pontificum & in Summis Theologicis magni nominis Theologorum, in* quibus

quibus multa ex his sententiæ diligentissimè expensæ ab omni erroris suspicione vindicantur. Deinde ostendit feces & sordes, quibus inquinatum fuit opus, non autoris culpâ, sed hæreticorum fraude in hos commentarios irrepsisse, idque triplici argumento. 1. quòd *exemplaria quædam vetustissima nihil contineant hujusmodi errorum, sed alia omnia manu habeant scripta in marginibus. 2. quòd quicquid hæreticum est, ita per illationem germanæ lectioni sit assutum, ut si resecetur, ne latum quidem unguem mutetur sententia, quod sanè fieri non posset, si ab ipso autore ingenuè fuisset intextum. 3. quòd credibile non sit, autorem, qui nec amens, nec obliviosus fuerit, eodem in libro sibi ita apertè contradixisse, multis enim in locis orthodoxam de Christi Deitate sententiam contra Arianorum perfidiam tuetur.* Concludit tandem suam subjungens ἐπίκρισιν. *Ego quid addam nihil habeo, nisi hoc ipsum opus disertum & doctum esse, & dignum quod assiduè legatur, si tamen priùs diligentissimè expurgatum fuerit ab erroribus.*

Augustini Epistola 38. ad Lætum citatur à Bellarmino lib. 2. de Monach. cap. 36. ut probet, *licere filiis religionem ingredi invitis parentibus.* Sed Erasmus in censura dicit, *hanc Epistolam esse quidem eruditam; interim plurimùm dissonare à phrasi Augustini.*

Epistola 6. in Appendice, quæ est *Epistola 87. ad Bonifacium Comitem* citatur à Baronio Ann. 412. num. 11. & in paræn. ad Remp. Venet. ut probet, *Augustinum excommunicâsse Bonifacium Comitem, propterea, quòd hominem scelestissimum confugientem ad Ecclesiam è liminibus raptum trusisset in carcerem.*

Epistola 189. ad eundem Bonifacium citatur à Peresio de tradit. part. 3. pro *invocatione sanctorum.* Sed Erasmus in Censur. tom. 2. oper. August. de illis sic judicat. *Nonnullæ, quæ circumferuntur Augustini nomine, Epistolæ simpliciter sunt confictæ, quod genus sunt illæ Bonifacii ad Augustinum, & Augustini ad Bonifacium.* in Censura præfixa Epistolis illis 16. *Quid precemur istis otiosis, qui talibus næniis ac nugis onerant Lectorem? nec oratio, nec sensus quicquam habet Augustini.* Lovanienses rejecerunt has Epistolas in Appendicem tom. 2. & *eas multùm discrepare à vena & stylo Augustini* affirmant, usque *adeò ut docti plerique censeant, eas exercendi styli gratiâ confictas esse sub nomine Augustini & Bonifacii.* Bellarm. de script. Eccles. p. 182. *Epistolæ 16. Augustini ad Bonifacium, & Bonifacii ad Augustinum, quæ interseruntur inter Epistolam ad Honoratum de fuga in persecutione & Epistolam ad Ediciam de voto continentiæ, non videntur esse Augustini.* Baronius ipse ann. 427. n. 7. *Quòd si quis contentiosè Augustinum esse neget Epistolarum istarum autorem, haud, si prudens est, inficias iverit, easdem Epistolas esse germanas ab omni prorsus fictione remotas, ab aliquo alio Africanorum Episcoporum conscriptas, nempè Aurelio aut Alypio.*

Epistola ad Cyrillum de vita & gestis B. Hieronymi citatur à Bunderio in Compend. Theol. tit. 23. art. 5. pro *invocatione sanctorum*; & à Peresio de tradit. part. 3. pro *delectu ciborum.* Sed pleriq; censent, esse suppositítiam. Possevinus in Apparatu sacro in verbo, Augustinus. *Non potest esse Augustini.* Bellarminus libr. de scriptor. Ecclesiast. ad ann. 390. observat. in 9. tom. Hieronym. *Sine dubio falsa & supposititia est.* Baronius ann. 420. num.

num. 46. *Quid verò dicendum de Epistola Augustini nomine ad eundem Cyrillum Hierosolymorum Episcopum scripta? Quoties autor cogit ipsum loqui mendacia? ut cùm præter Latinam linguam quinque alias Hieronymum calluisse dicitur, nempè Hebræorum, Græcorum, Chaldæorum, Persarum atque Medorum, cùm id penitùs contrarium sit his, quæ de se ipse Hieronymus & de eodem Augustinus verè testantur, nimirum non nisi trium linguarum ipsum habuisse peritiam, videlicet Latinæ, Græcæ & Hebraicæ &c. Quid est etiam, quod idem pius effictor tribuit Hieronymo inter alia insignia etiam virginitatis coronam, cùm ipsemet S. Hieronymus ingenuè fateatur, se minimè virginem, ad Pammachium enim Epistol. 50. scribens, hæc habet. Virginitatem autem in cœlum fero, non quia habeam, sed quia magis miror, quod non habeo &c. Quid alia plura ibidem asserta opus est confutare mendacia?* Lovanienses in Censura tomo 2. *Impostor indoctus fuit, quisquis Epistolas de obitu Hieronymi confinxit sub nominibus Augustini ad Cyrillum, & Cyrilli ad Augustinum.* Schultingus in Censura in Conf. Hieronym. *Augustini scriptum ad Cyrillum de magnificentiis Hieronymi non esse Augustini observavit ante omnes recentiores Antoninus insignis Canonista.*

Libri de mirabilibus scripturæ citantur ab Hosio in Confess. Petricov. cap. 80. ut probet, *Esdram restituisse libros legis*; à Torrensi lib. 4. Confess. Augustan. cap. 10. sect. 6. ut probet, *Enochum adhuc in vivis esse.* Sed Erasmus in Censura; Lensæus libr. 1. de purgat. cap. 11. Possevinus in Apparat. Mendoza in controv. Theolog. quæst. 5. hos libros rejiciunt. Lovanienses eos in Appendicem tomi 3. redegerunt, ut *nec stylo, nec ingenio Augustinum referentes.* Benedictus Pererius libr. 1. comment. in Daniel. *Et si hoc opus ponitur inter libros D. Augustini & sub ejus nomine citatur à multis, non esse tamen Augustini apud doctos viros & minimè dubiis constat argumentis.* Bellarminus de scriptor. Ecclesiast. ad ann. 420. *Liber hic non sine causâ non invenitur in Retractationibus, neque in Indiculo Possidii, quoniam liber est indignus ingenio & gravitate S. Augustini, quem etiam non magnifecit & S. Augustini esse negavit Thomas part. 3. q. 45. artic. 3. ad 2.* Differit *autor de computo annorum per cyclos lib. 2. cap. 4. ex quo constat, autorem vixisse post ann. à Christo nato 600.* quod est argumentũ Lovaniẽsium (& Perkinsi.)

Liber de Spiritu & anima citatur à Torrensi lib. 4. Confess. August. cap. 2. sect. 2. ut probet, *sanctos in cœlo audire preces viventium*; à Coloniensibus in Cens. Dial. 6. pro *invocatione sanctorum.* Sed plerique ex ipsis Pontificiis eum repudiant. Lovanienses in Cens. tom. 3. *Non est Augustini, sed cujusdam multò recentioris, nam cap. 37 citat Boëtium & cap. 48. habet ex Gennadio de Ecclesiasticis dogmatibus permulta cautè legẽda.* Iisdem argumentis evincunt Augustini eum nõ esse, Trithemius de script. Eccl. Bell. de script. Eccl. ad ann. 420. & alii, quibus addendum, quòd cõtra Augustini morem sæpiùs citet *Aristotelem.* De vero autore variant. Thomas de spirit. creat. q. 11. ad 2. dicit, *esse cujusdã Cisterciensis.* Martinus Delrius Disquisit. Magic. libr. 5. section. 26. in genere dicit, *non esse Augustini, sed alterius, nec tàm docti, nec tàm antiqui.* Posteà subjicit. *Vincentius Bellovacensis ac Trithemius Hugoni Victorino, nonnulli Etheriano eum adscribunt.*

lib.

lib. 2. q. 16. *Liber ille non est Augustini, nec etiam Gregorii, cui tribuit Johannes Beetsius Carmelita, sed Hugonis Victorini, vel Hugonis Etheriani.*

Liber de benedictionibus Patriarcharum citatur à Torrensi lib. 4. Conf. Augustini cap. 10. sect. 1. ut probet, *Antichristum unum aliquem hominem particularem futurum.* Sed Erasmus, Lovanienses, Bellarminus d. l. agnoscunt, *non esse genuinũ Augustini fœtum*, argumento eo, quòd *excerptus videatur ex libro quæstionum Hieronymi in Genesin.* Lovanienses rejecerunt hunc librum in Appendicem tom. 3.

Liber de Ecclesiasticis dogmatibus citatur à Coloniensibus in Antididagm. fol. 53. pro *exufflationibus & exorcismis*; ab Alano de confess. cap. 1. & Anglo-Rhemensibus in annot. 1. Cor. 11. v. 28. pro *auriculari Confessione*; à Pisano de abstin. capite 9. *pro delectu ciborum*; ab Alphonso de castro libr. 3. adv. hæreses tit. Cibus hæres. 2. & Bellarmino lib. 4. de pœnit. cap. 6. pro *merito jejunii.* Sed Censores Gregoriani dubiæ fidei eum esse agnoscunt, quando sic scribunt, in notis ad c. 1. dist. 33. *De autore hujus operis dubitârunt multi superioribus seculis & adhuc sub judice lis est. A Trithemio adscribitur Alcuino, ab aliis Isidoro. Sed plures & majoris autoritatis Gennadio tribuunt, ut Walafridus Strabo de rebus Ecclesiast. cap. 20. Petrus Lombardus 2. sent. dist. 8. Thomas quodlib. 12. artic. 10. Platina in Symmacho & alii.* (videlicet Adrianus Papa in Epistol. ad Carolum Magnum tom. 3. Epist. summorum Pontificum, Algerus libr. 1. de corpor. & sanguin. Sacrament. capite 22.) Alphonsus de Castro advers. hæreses in verbo Baptismus hæres. 10. *Nego illud opus esse Augustini, prout multi ante me Doti negaverunt.* Sixtus Senensis libr. 4. Bibl. sanctæ. *Perperam Augustino adscribitur.* Madridius de freq. comm. p. 170. *Multorum doctissimorum virorum judicio ex Augustini officina non prodiit.* Bellarm. de script. Eccles. ad ann. 420. p. 183. *Non videtur esse Augustini, cùm præcipuè constet ex sententiis Concilii Arausicani & summorum Pontificum, Innocentii, Zosimi, Cælestini & maxima ex parte ex operibus Augustini.* Constat autem Concilium Arausicanum & Epistolam Cœlestini scriptam esse post obitum Augustini. Huic argumento addi potest, quòd per regulam in hoc libro traditam Augustinus non potuisset constitui Episcopus, quia autor hujus libri excludit eos ab ordinibus, qui vel *plures uxores quàm unam, vel concubinam* habuissent. Baronius ann. 490. n. 46. *certum esse* dicit, *quòd sit opus Gennadii*, quod etiam statuunt Nicol. Sanderus & Bellarminus in verbo Gennadius. Sed Lovanienses in annot. ad cap. 21. illius libri observant, *ea quæ sequuntur à medio capitis usq; ad 52. non esse Gennadii, sed ab erudito quodam recentiore scriptore hoc loco esse interjecta, unde factum sit, ut in MStis Codd. non inveniantur*, proinde etiam in Appendicem tom. 3. eum retulerunt cũ hac infamiæ nota, *non est Catholici scriptoris.* Pererius libr. 4. in Genes. p. 486. *Licet non videatur Augustini, tamen cujuscunque sit, magnæ tamen est apud Theologos autoritatis. Ferebatur olim inter opera Tertulliani, sed non est illius, utpote qui cap. 4. refertur inter hæreticos.*

Liber de fide ad Petrum citatur à Durando de ritibus Eccles. lib. 2. cap. 41. n. 14. pro *sacrificio Missæ*; & ab Anglo-Rhemen-

mensibus in annot. 1. Cor. 7. v. 9. ut probent, *damnatos esse, qui uxores duxerint post votum continentiæ.* Sed Erasmus in Cens. de eo sic judicat. *Hunc librum non esse Augustini, inprimis arguit ipsa phrasis, primùm abjectior quàm est illius, adhæc impurior.* Idē statuunt Salmero Disput. 48. in Epistol. Pauli, (*Negari*, inquit, *potest, hunc librum esse Augustini ob styli dissonantiam, & quia de eo in libr. Rettactationum mentionem non fecit, & non desint viri docti, qui illum tribuant B. Fulgentio Episcopo Ruspensi.*) Azorius tomo 1. Instit. moral. lib. 4. cap. 33. Bellarm. de script. Eccles. ad annum 420. Baronius Ann. 517. n. 66. Lovanienses in Censur. ubi argumento à styli dissonantia sumto, addūt illud, quòd *nec in Retractationibus nec in Indiculo ejus mentio* fiat. Molanus, Bellarminus & alii Fulgentio eū tribuunt. 1. *quia Petrus quidam Diaconus ejus fuit amicissimus & hic liber scribitur ad Petrum Diaconum. 2. quia stylus conformis est stylo Fulgentii. 3. quia Bertramus lib. de corp. & sang. Christi sub nomine Fulgentii eum allegat. 4. Chronicum Honorii Fulgentium dicit scripsisse regulas veræ fidei. 5. Petrus Diaconus in libello Fulgentii de incarnatione & gratia Christi dicitur eum consuluisse, quocirca credibile est, Fulgentium ei hoc libro satis fecisse. 6. Fulgentius in lib. de incarnat. & grat. loquitur conformiter huic libro de fide ad Petrum, præsertim in illa sententia de tormentis parvulorum, qui sine Baptismate morerentur.*

Liber de bono viduitatis citatur ab Hosio Confess. Petric. cap. 56. ut probet, *eos mœchari, qui post votum continentiæ uxores ducunt.* (Bellarminus de script. Eccles. contendit eum *Augustini esse*. Marc. Anton. de Dominis libr. 2. cap. 11. de Rep. Eccl. n. 29. *Liber de bono viduitatis Erasmo suspectus, sed per Hispanum Indicem expurgatorium genuinus.*) Sed cùm hæc assertio sententiæ Augustini etiam in jure Canonico citatæ c. Nuptiarum. c. Quidam caus. 27. q. 1. è diametro adversetur, inde multi censent, hunc librum non esse Augustini. Erasmus in Cens. *Mira dictionis facilitas & candor clamitat non esse Augustini.* Lindanus lib. 4. cap. 98. *Liber, qui inscribitur Bonum viduæ, non videtur Augustinianus.* Pamelius in annot. ad Tertull. adv. Hermog. cap. 1. eum citat sub hac forma. *Autor opusculi de bono viduitatis inter lucubrationes D. Augustini. Juliani* potiùs videtur, quàm Augustini, cùm filum orationis congruat Epistolæ Juliani ad Demetriadem de Virginitate. Titulus, quo se vocat *servum Christi servorumque Christi*, alienus est ab Augustini consuetudine. Bellarminus urget, quòd *extet in Indiculo Possidii, ac quòd Beda in comment. Epist. Paul. sæpiùs sub Augustini nomine eum citet.* Sed neutri argumento magnum inest robur. In exemplaribus Augustini ab Erasmo correctis extabat Vita Augustini à Possidio descripta sine illo Indiculo, quod posteà Lovanienses è tenebris erutum luce donārunt, incertum an eâ fide, ut ex hujus Indiculi fide liber alioqui dubius inter genuinos tutò reponi possit. Beda in illa interpretatione, quam ex Augustini variis centonibus consarcivavit, nonnullarum homiliarum sententias comportat, quæ Augustini non sunt, sed Prosperi.

[illegible] *iber quæstionum 65.* citatur à Torren- [illegible] 3. Augustan. Confess. cap. 4. sect. 3. pro *signo crucis in Baptismo*. Sed Erasmus, Lovanienses, Bellarminus d. l. & lib. 2. de Missa cap. 12. agnoscunt, *hunc librum non*

non esse Augustini, quia non habetur in Retractationibus, nec in Indiculo; quia nihil habet grave & dignum Augustino; quia ineptè loquitur; quia ipsum citat Augustinum.

Liber viginti & unius sententiarum citatur à Torrensi lib. 4. Conf. August. capit. 9. sect. 5. pro *signo crucis in fronte.* Sed Erasmus, Lovanienses, Bellarminus idē de eo judicant, quod de præcedente. Lovanienses dicunt, *constare, à studioso quopiam ex variis autoribus nullo ordine congestum.*

Liber de quæstionibus V. & N. T. citatur à Torrensi libr. 4. Conf. Augustin. cap. 9. sect. 11. pro *vestitu Sacerdotali*; à Copo Dial. 1. cap. 13. AngloRhemensibus in annot. Matth. 17. v. 27. & aliis pro *primatu Petri*; à Copo Dial. 1. cap. 14. Eccio in Enchirid. cap. 19. & aliis pro *cœlibatu Sacerdotum.* Bellarminus *Autorem harum quæstionum numerat inter 24. Patres, quos comparat 24. Senioribus in Apocalypsi*, quando pro Pontificis potestate pugnat lib. 1. de Pont. Rom. c. 25. Pazmannus libr. 10. hodegi cap. 2. Augustino illum tribuit. Rhemenses ad ejus autoritatem provocant in annot. 1. Corint. sect. 5. Sed idem Bellarminus lib. de gratia primi hominis cap. 3. lib. 2. de Sacrament. cap. 10. §. 4. lib. 1. de Missa cap. 6 lib. de script. Eccles. ad ann. 420. asserit, *non solùm non esse Augustini, sed nec hominis Catholici*, quod ipsū aliquot argumentis confirmat. Nam q. 2. dicit Autor, *mundum factum fuisse propter Diaboli præsumtionem.* q. 21. ne[illegible] *mulierem esse creatam ad Dei imagin*[illegible] 43. negat *Jephtam habere testimonium justitiæ.* q. 109. asserit, *Melchisedech esse Spiritum sanctum, & esse Sacerdotem, sed non summum, ut in oblatione præsumunt Antistites:* quam opinionem Augustinus in Melchisedecianis hæreseos damnat. q. 123. refellit eos, qui dicunt, *Adamum accepisse Spir. S. & filium Dei fuisse per adoptionem & eam adoptionem per ipsius Adami inobedientiam perditam, nos per Christi obedientiam ac merita recuperare &c.* Erasmus in præfat. illius libri itidem multis probat, *eum non esse Augustini.* Blasius de Viegas in cap. 2. Apoc. p. 126. *Autor quæstionum V. & N. T. falsò creditur fuisse Augustinus.* Becanus part. 1. Theol. Schol. tract. 4. cap. 3. q. 1. n. 3. *Autor quæstionum V. ac N. T. non est Augustinus, imò nec Catholicus, quamvis Thomas p. 1. q. 95. art. 1. ad 2. conetur eum piè interpretari. Quòd non sit Catholicus, patet ex contentis &c.* Idem de hoc libro judicant Alphonsus de castro adv. hæres. lib. 10. in verbo Melchisedec; (ubi inter cætera sic scribit. *Præter alia argumenta, quibus doctissimus Erasmus Roterodamus probat, librum de quæstionibus V. & N. T. non esse Augustini, hoc est efficacissimum, quòd quæstione 109. multis argumētis iisq; valdè ineptis nititur probare, Melchisedec non fuisse hominem purum, sed quandam Dei virtutem, videlicet S. S. Neq; hoc in libris retractationum unquam recantavit, imò nec illius libri in toto illo decursu suarum retractationum usquā meminit. Cùm ergò in libro de hæresibus hanc assertionem censeat hæreticam, non erat tam stupidus Augustinus, ut oppositas secùmque pugnantes assertiones doceret.)* Claudius Espensæus in comm. 2. Timot. cap. 2. tract. de Christo Mediatore, Lovanienses in Censura tom. 4. oper. August. Angelus Roccha Epit. Bibl. Theol. & Script. p. 32. Azorius instit. moral. tom. 1. lib. 4. capit. 30. Lensæus de purgatorio libr. 1. cap. 11. Velosillus in Advertent. ad tomū

4. Au-

4. August. ad quæsitum 16. Pererius in comm. Rom. 3. Disp. 6. Hardingus de sacrif. Missæ sect. 13. fol. 210. Salmeron in comm. Epist. Paul. Disp. 19. & in comm. Luc. 2. super verba, *Gladius pertransibit animam tuam.* tom. 3. tract. 43. p. 394. (ubi sic scribit. *Liber ille quæstionum V. & N. T. aliquid, imò plura continet, propter quæ meritò dubitari queat, an Augustini sit.*) Felicianus Capitonus Narniensis Archiepiscopus Avinionensis in explicat. 18. p. 34. Maldonatus in com̃. Joh. 8. v. 44. & alii plures. Eruditi censent, hunc librum esse ejusdem autoris fœtum, à quo prodierũt commentaria in Epistolas Pauli, quæ Ambrosii nomine circumferuntur, ut mutua collatio manifestum facit. Johannes à Lovanio statuit, esse opus *Hilarii Diaconi* urbis Romæ, cujus meminit Hieronymus in Dialogo contra Luciferianos, contra quem Hilarium decretum scripsit Siricius Damasi successor. Huic opinioni probabilitas conciliari potest non solùm ex eo, quòd Augustinus lib. 4. contra duas Epist. Pelagii cap. 4. citat verba quædam tanquam Hilarii interpretantis illud, *in quo omnes peccaverunt*, quæ verba in cap. 5. Rom. in hoc commentario inveniuntur, sed etiam ex q. 115. hujus libri, ubi Autor dicit, *hic in Roma*, utiq; ergò Romæ scripsit. Quin & q. 44. dicit autor, *ab excidio Hierusalem usq; ad sua tempora fluxisse annos 300.* ex quo colligitur, hunc autorem esse Augustino antiquiorem, ut proinde Augustinus sub nomine Hilarii eum citare potuerit.

Liber de verâ & falsa pœnitentia citatur à Catech. Trident. f. 320. Bailio in Catech. tract. 3. q. 11. pro *auriculari Confessione*; ab Alano Defens. purgat. cap. 12. (ubi dicit, *se hunc librum citare, ut mundus intelligat, quàm iniquè se gerant adversarii, qui non erubescunt asserere, Augustinum quandoq; negâsse purgatorium, quandoq; de eo dubitâsse.*) Suarez. tom. 4. Disp. 45. §. 1. num. 30. & aliis pro *purgatorio*. Totus ferè hic liber transscriptus est in decreta & sententias, uti rectè Erasmus monet, ut vel hinc liqueat, quantò plus fuerit in colligendo studii, quàm judicii. Martinus Navarrus tom. 1. comment. in dist. 5. de Pœnitentia. *Liber de vera & falsa pœnitentia nonnullũ malè videtur non esse Augustini. Prudentiùs & moderatiùs est putare, illam partem, quâ citatur Augustinus, fuisse notatiunculam alicujus viri docti priùs in margine adscriptam & deinde contextui à librariis insertam, quàm ob eam negare Augustini esse librum optimum tot seculis ei tributum.* Sed hæc Navarri Censura non solùm ferit Trithemium & Erasmum, qui ex hoc argumento probant, librum non esse Augustini, quia in cap. 17. citat ipsum Augustinum; sed etiam alios Põtificios. Lovanienses in Censur. in Append. tomi 4. *Hic liber non est Augustini, ut constat tùm ex aliis, tùm ex eo, quòd autor cap. 17. referat Augustini sententiam ex homilia 41. homiliarum 50. & ab ea dissentit.* Similia occurrunt apud Possevinum in Apparatu in verbo, Augustinus, Bellarminum libr. de scriptoribus Ecclesiast. ad ann. 420. ubi addit, quòd *nec in Retractationibus nec in Indiculo habeatur*; libro 3. de pœnitent. cap. 9. §. Habetur, ubi scribit, *licet non videatur esse Augustini, tamen est alicujus antiqui scriptoris*; Angelum Roccham dict. loc. pag. 51. Lopez in prolog. Epitom. sanct. Patr. tom. 1.

Gislerius in Cant. Cant. cap. 4. v. 7. in Append. Exposit. cùm sub nomine Augustini hunc librum citâsset, in parenthesi addit. *Si Augustini est liber iste.*

Liber de salutaribus documentis citatur à Tallepiedo in collat. 4. doctor. pro *auriculari Confessione.* Sed Erasmus in Censf. statuit, *summæ impudentiæ esse, hunc librum Augustino velle tribuere, cùm sermo nec purus sit, nec alicubi cohæreat.* Idem statuunt Lovanienses, Possevinus, Angelus Roccha, Bellarminus d. l. ubi addunt, *nec in Retractationibus nec in Indiculo ejus fieri mentionem, stylum esse humiliorem & orationem magis jejunam, quàm soleat esse Augustini.* Lensæus de purgat. cap. 12. *Liber, qui inscribitur de salutaribus documentis, neque est Augustini, neque eo dignus.*

Liber de continentia citatur ab Anglo-Remensibus in annot. 1. Cor. 7. & Maldonato in cap. 19. Matth. vers. 11. ut probent, *continentiam dari à Deo omnibus petentibus*; à Bellarmino libr. 5. de amiss. gratiæ cap. 8. ut probet, *concupiscentiam pravam non esse propriè peccatum.* Idem de script. Eccles. probat, Augustini eum esse, *quòd inveniatur in Indiculo Posidii & citetur à Beda in comment. Epistol. Pauli.* Sed Erasmus in Censf. *Hugoni Victorino* eum tribuit, *cùm phrasis arguat eum non esse Augustini.* Angelus Roccha d. l. p. 41. *A nonnullis creditur Hugonis Victorini* (qui 700. annis Augustino posterior fuit.)

Liber de patientia citatur à Parsonio tripl. conv. Angl. part. 3. pag. 13. ut probet, *Martyrium prodesse hæretico ad tolerabiliorem damnationem*; & à Coloniensibus in Censf. Dial. 2. ut probent, *opera infidelium non esse peccata.* Sed & hunc Augustini non esse, Erasmus ex phrasi probat. Angelus Roccha d. l. scribit, *quosdam ex ignorantia eum Cypriano tribuere, cùm stylus plurimùm distet.*

Concio ad Catechumenos citatur à Torrensi lib. 1. Confess. August. cap. 6. sect. 12. ut probet, *Ecclesiam non posse errare.* Sed Johannes à Lovanio memorante Possevino in Apparat. statuit, *eam non videri Augustini.*

Liber de altercatione Ecclesiæ & Synagogæ citatur à Torrensi lib. 4. Conf. Aug. cap. 9. pro *virtute crucis.* Sed Erasmus in Censur. monet, *eum nihil habere phraseos Augustinianæ, autorem videri aulicum aut Jurisconsultum.* Lovan. in Censf. tom. 9. *Non sapit Augustini phrasin, nec ab aliquo bono autore testimonium habet.* Bellarm. d. l. *Non est Augustini, quia non est in Retractationibus, nec in Indiculo, nec ab ullo bono autore testimonium habet, neque phrasin S. Augustini sapit.*

Liber contra Felicianum Arianum citatur à Bristoo in Replica ad Fulconem part. 2. cap. 9. pro *limbo Patrum.* Bellarminus eum Augustini esse censet, quia *citatur in Indiculo & à Beda*, quibus argumentis quid roboris insit, vidimus superiùs. Erasmus de eo sic judicat. *Non est probabile, hunc Dialogum esse Augustini, eruditus aliquis exercendi ingenii gratiâ finxit. Non meminit ejus August. in Retractationibus.*

Liber de Epicureis & Stoicis citatur à Canisio in Catech. de fructu Justif. cap. 20. pro *meritis operum.* Bellarminus Augustini eum judicat. Sed Erasm. in Censf. *eum nihil aut quàm minimum Augustini habere* asserit.

Libri Hypognosticon citantur à Stapletono in Triplic. p. 296 pro *libero arbitrio*; à Bellarmino lib. 1. de Bapt. cap. 25. pro *exuffla-*

afflatione in Baptismo; à Bishopo contra Perkinsum f. 68 pro *meritis operum*. Sed Lovanienses eos retulerunt in Appendicem tom. 7. quia judicárunt esse incerti autoris. Erasmus in Censf. judicat eos non esse Augustini. *Cùm enim sit justi voluminis opus, tamen non enumeratur in Retractationibus & titulus est insolens* ὑπογνωστικῶν *q. d. subnotationum, non enim solet ille titulos Græcos indere suis* libris. Angelus Roccha dicto libr. addit, quòd *nec stylus per omnia congruat*. Bellarm. de scriptor. Ecclesf. *Libri hi non habent phrasin Augustini, neq; à Possidio, vel Beda, vel alio vetere citantur sub nomine Augustini*. Andreas du Valy Doctor Sorbonicus in notis ad lib. Ecclesf. Lugdunensis, quæ habentur tom. 2. Auctuarii ad edit. 3. Biblioth. Patrum p. 1150. 1194. 1297. *Non est Augustini, sed alterius, ejusdemq; Pelagiani.*

Liber contra Fulgentium Donatistam citatur à Fritzimone cōtra Riderum p. 205. Sed Lovanienses de eo sic judicant. *Hic liber incerti autoris est.* Bellarm. de script. Ecclesf. ad ann. 420. argumenti loco affert, quòd *ejus mentio non habeatur in Retractationibus neq; in Indiculo.*

Liber de prædestinatione & gratia citatur à Torrensi lib. 2. Confess. August. cap. 3. pro *libero arbitrio*. Sed Lovanienses illum æquè ac præcedentem hypognosticon rejecerunt in Appendicem tom. 7. quia judicárunt, *incerti esse autoris*. Bellarmin. lib. 2. de grat. & libero arbitr. cap. 14. §. 23. & lib. de script. Ecclesf. *Non est Augustini liber, quia nec à Possidio, nec Beda, nec alio ex veteribus habet testimonium, discrepat à phrasi & doctrina Augustini, dicit enim Autor cap. 16. hominem potuisse justè damnari, etiamsi nō peccâsset. Contrarium habet Augustinus lib. 2. de peccat. merit. cap. 16. nec ulla ratio erat, cur hunc librum scriberet, qui tam copiosè de prædestinatione scripserat.* Idem statuit Possevinus in Apparatu. Videtur potiùs autoris Pelagiani, vel SemiPelagiani. Nam cap. 9. tribuit *libero arbitrio soli, eligere bonum præcedente vocatione;* cap. 11. tribuit *Deo velle, quia vocat & illuminat, at homini conatum.* Dicit quòd *primò Deus vocat, secundò homo aperit & dilatat os, tertiò Deus illud implet.* Cap. 12. objicit argumētum Pelagii & non solvit, nisi sicut solvisset Cassianus. cap. 15. ad difficilimam quæstionem ita respondet, ut in *Nabuchodonosore pœnitente ponat initium bonæ voluntatis & Deo tribuat perfectionem.*

Liber Meditationum citatur à Salmerone Disp. 7. in 1. Tim. 2. pro *invocatione sanctorum*; à Sacrificulis Anglis in petit. ad Regem p. 26. pro *invocatione B. Virginis*; à Jodoco Coccio tom. 1. Thesf. lib. 5. de Sanctis art. 8. ut probet, *sanctos absentia cognoscere & vota nostra percipere*. Sed Erasm. Lovanienses & Bellarminus d. l. in medio relinquunt, an sit Augustini, necne. Lovanienses dicunt, *autorem hujus libri vel fuisse Augustinum, vel qui ejus libros non indiligenter legit*. Hymnus rythmicus de gaudiis Paradisi, & speciales istæ formulæ invocationis Angelorū & ArchAngelorum, B. Mariæ Virginis, Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Evangelistarum, Martyrum, Confessorum, Sacerdotum, Levitarum, Monachorum, Virginum, omniumq; Sanctorum, à quodam posterioris ætatis Huno librum scriptum esse arguunt.

Manuale Augustini citatur ab Hardingo in Replica pro Missa p. 121. pro *sacrificio Missæ*; à Gretsero lib. 1. de cruce, cap. 33.

ut probet, *militem illum qui latus Christi lanceâ aperuit, fuisse Longinum.* Sed Erasm. in Censf. de eo sic judicat. *Hic liber consarcinatus est ex libris Meditationum & Soliloquiorum per quempiam nec eruditione, nec eloquentiâ præditum,* cap. 26. ponit *in potestate hominis, ut promereatur regnum cœlorum,* quam sententiam ubiq; detestatur Augustinus. Lovanienses eum rejecerunt in Appendicem tom. 9. in qua continētur ea, quæ constat, non esse Augustini. Bellarmin. de script. Eccles. *se nihil certi de eo habere,* asserit.

Liber Soliloquiorum citatur ab Anglo-Duacensibus in Gen. 48. v. 15. pro *invocatione sanctorū.* Sed Lovanienses & Bellarm. idem de eo judicant, quod de precedente.

Explicatio Apocalypseos citatur à Torrensi lib. 4. Conf. August. cap. 10. ut probet, *Eliam temporibus Antichristi rediturum;* ab AngloDuacensibus in annot. V. T. p. 762 ut probent, *Eliam in Paradiso terreno adhuc degere.* Sixtus Senensis lib. 4. Bibl. putat, *expositiones illas esse Augustini, etsi ab alio, nescio quo, in homilias dissectas.* Alphonsus de castro lib. 13. adversus hæreses, verbo, *Scriptura,* hæresi 8. *Augustinus interpretatus est Apocalypsin, quam dicit esse Johannis Apostoli.* Sed Erasmus & Lovanienses Augustini eum esse negant. Bellarm. d. l. *Manifestè suppostitius est, quoniam exponit cap. 21. de statu præsentis Ecclesiæ, quod impudentiæ nimiæ esse dicit Augustinus lib. 20. de civ. Dei cap. 17.* Similia habet lib. 3. de cult. sanct. cap. 4. Lovanienses dicunt, *ab alio quodam illæ annotationes fuêre scriptæ, sive is Ticonius fuit, sive alius quispiam.* Ribera in comm. cap. 4. Zach. n. 9. tribuit eas *Tyconio Donatistæ.* Sed si Ticonii fuissent, utique viri eruditi fuissent, cùm Ticonium magni faciat Augustinus, ut videre est lib. 3. de doctr. Christian. cap. 30. & lib. 2. retractat. cap. 18. ubi expositionem quandam Ticonii præfert expositioni D. Cypriani.

Liber de triplici habitaculo citatur à Kelisono libr. 3. novæ relig. cap. 12. ut probet, *sanctos cognoscere cogitationes nostras.* Sed Erasmus, Lovanienses, Bellarminus d. l. *incerti autoris eum esse,* statuunt. A nonnullis *Bernhardo* eum adscribi memorat Angelus Roccha d. l.

Scala Paradisi citatur à Torrensi lib. 2. Conf. August. cap. 3. pro *libero arbitrio.* Sed Erasmus & Lovanienses de eo sic judicant. *Hoc opusculum fertur inter scripta Bernhardi, quanquam nec illius videtur esse, tantùm abest, ut sit Augustini. Neq; enim unquam Augustinus laboravit manibus, quod Monachorum est, qui tum fuerant Laici.* Bellarminus refert inter ea, *de quibus se nihil certi habere,* asserit.

Liber de cataclysmo citatur à Turriano. Sed Bellarminus *de eo se nihil certi habere,* asserit. Garetius de verit. corpor. Christi inter *autores ignotos* eum refert.

Liber de vita Christiana citatur à Torrensi lib. 3. Conf. August. c. 4. ut probet, *fideles in Baptismo chrismate esse ungendos.* Sed Erasmus in Censf. scribit, *velle admonere, hunc librum non esse Augustini, non minùs supervacaneum est, quàm si quis admoneat, bubalum non esse equum.* Lovanienses eum rejiciunt in Appendicem tom. 9. Bellarminus eum numerat inter eos, de quibus *nihil certi* habetur.

Liber de cognitione veræ vitæ citatur à Coloniensibus Dial. 6. Cens. pro *invocatione sanctorum,* Sed Erasmus de eo sic ju-

judicat. *Non est opus, ut admoneam, hoc opus non esse Augustini, stylus magis refert Jovinianum quempiam, vel febricitantem potius. Nam cap.6. dicit, Angelos omnia scire & prascire.* Lovanienses & Bellarminus idem de eo judicant, quod de prioribus. *Non esse Augustini, & stylum & alia manifestar* ; dicunt Lovanienses.

Tractatus de Assumtione B. Mariæ citatur à Stapletono part.2. promt. Cathol. pro *assumtione B. Virginis*, ubi eum vocat *brevem & elegantem Tractatum*; à Ludovico de ponte libr. 7. Comment. in Cant. Cant. Exhortat. 20. §.3. pag. 227. ut probet, *Mariam à peccato originali & actuali immunem fuisse.* Sed Erasmi censura hæc est, quòd *ne pilum quidem habeat Augustini.* Lovanienses in Cens. tom. 9. & Johannes Hessellus in notis ad Usuardi Martyrol. cap.8. itidem negant, esse Augustini. Baronius Ann. 48.n.17. *Liber de Assumtione B. Mariæ & omnes sermones de assumtione, Augustino attributi &c. ei sunt falsò adscripti, quos meritò Lovaniensis schola rejicit in angulum & quæ id genus sunt alias Apocryphorum quisquilias, quæ potiùs detrahunt, quàm probent veritatem & manifesta arguantur falsitatis.* Bellarminus *nihil certi de eo haberi*, scribit.

Tractatus de obædientia & humilitate citatur à Sedulio lib. 2. Apolog. pro libr. Conformit. cap. 5. pro *voto obædientiæ.* Sed Lovanienses Augustini eum esse negant. Erasmus *ne pilum quidem docti hominis, nedum Augustini eum habere*, censet. Bellarminus inter *incertos* refert.

Tractatus de Deo diligendo citatur à Torrensi libr.4. Conf. August. cap.2. ut probet, *Angelos offerre Deo preces nostras.* Sed Erasmus & Lovaniēses eum Aug[illegible]ni. esse negant propter phrasin ab Augustiniana differenté. Bellarminus dubitat.

Tractatus de laudibus caritatis citatur sub Augustini nomine à Lombardo libr. 3. sent. dist. 23. ut probet, *caritatē esse causam fidei.* Sed Erasmus Augustini eū esse negat; Bellarminus de eo nihil certi habet.

De visitatione infirmorum Libri citantur à Turriano lib.4. Aug. Conf. cap. 9. pro *virtute crucis*; ab Alfonso de castro lib. 2. adv. hæres. verbo, *Adoratio*, hæres. 2. pro *adoratione crucis.* lib. 14. verbo, *Unctio extrema*, pro asserendo *Sacramento extr. Unctionis*; ab Alano de Confess. cap. ult. pro *auriculari Confessione.* Sed Erasmus in Césur. tom.9. oper. Aug. f.957. asserit, *autorem fuisse locutuleium nec doctum nec disertum, ac illos nihil vel mentis vel frontis habuisse* dicit, *qui talia scripta Augustini nomine nobis obtruserunt.* Lovanienses Augustini eos esse negant. Bellarminus de scriptor. Eccles. numerat inter eos, de quibus *nihil certi* habetur, sed lib. de extrema unct. cap.4. fatetur, *videri falsò Augustino tribui.* Ghislerius in Cantic. cap. 2. v.10. in Append. exposit. cùm locum aliquem ex his libris adduxisset, subjungit: *Si tamen Augustini est hic liber.*

De rectitudine Catholicæ cōversationis tractatus citatur à Coloniensib. in Censur. Dial.6. pro *invocatione sanctorum*; ab Anglo-Remensibus & aliis pro *Sacramento extremæ unctionis.* Sed Erasmus & Lovanienses Augustini eum esse negant. Bellarmin. *nihil certi* de eo se habere scribit.

Liber de Antichristo citatur à Coccio tom.2. lib.10. de quatuor novissimis art. 3. ut probet, *Antichristum nasciturum ex tribu* Dan; à Torrensi lib.4. Aug. Conf. c.10. ut probet, *Antichristum futurū unū aliquem*

par-

particularem ham nem. Sed Lovanienses in Cens. monent, eum à Ruperto Tuitiensi tribui *Rabano Moguntinensi Archiepiscopo*, qui quadringentis annis Augustino posterior fuit. Bellarm. libr. 3. de Rom. Pont. cap. 12. *Probabile est, esse Rabani, certè Augustini esse non potest.* lib. de scriptor. Eccl. *Non est Augustini, nam mentionem facit Imperii translati à Græcis ad Francos, quod contigit 400. annis post Augustini tempora.*

De utilitate pænitentiæ citatur à Torrensi lib. 3. Aug. Conf. cap. 9. pro *satisfactione.* Sed Erasmi censurâ plurimùm discrepat ab Augustino. Bellarminus de eo *nihil certi* habet. (Est idem cum serm. 27. homil. 50.)

Præfatio in Johannem citatur à Gregorio de Valentia lib. de indiss. matrimon. vinc. cap. 2. ut probet, *Christum vocâsse Johannem Evangelistam ad perpetuam professionem castitatis.* Sed Erasmus eam Augustini esse negat, Lovanienses *incerti autoris* eam asserunt. In castigationib. & variis lectionibus ad tom. 9. *Præfatio* (inquiunt) *quæ huic expositioni* (in Johannem) *in prioribus editionibus præmittebatur, nec Augustini est, nec in ullo erat manuscripto Codice.*

Sermo 28. de verbis Domini citatur à Bellarmino lib. 3. de Euch. cap. 20. & aliis pro *Transsubstantiatione.* Sed est in numero eorum, de quibus Possevinus in Apparatu sic judicat. *Ex homiliis de verbis Domini subsequentes non numerantur in Indiculo Possidii. de quibus nihil certi habeo.* Ac inter eos, quos Lovanienses rejiciunt in Appendicem tom. 10. quos Augustini non esse judicanr. Bellarmin. de script. Eccl. dubitanter pronunciat. *Homiliæ de verbis Domini aut omnes, aut fere omnes sunt Augustini, multæ enim habentur in Indiculo Possidii &c.* (In hoc sermone verba Christi, *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie*, exponuntur tantùm de Sacramento corporis Christi, cùm in illis operibus, quæ certò statuuntur Augustini, exponantur etiam de hujus vitæ sufficientia, ut in Epist. 121. cap. 11. lib. 1. locut. in Gen. cap. 39. &c.),

Sermo 15. de verbis Apostoli citatur à Gregorio Martino detect. hæret. transl. cap. 10. sect. 7. ut probet, *Deum non posse justificare hominem sine seipso;*

Sermo 17. de verbis Apostoli citatur à Bell. lib. 1. de purg. cap. 6. pro *purgatorio;* &

Sermo 32. de verbis Apostoli citatur ab aliis pro *purgatorio.* Sed sermo 15. & 32. nõ habentur in Indiculo Possidii, ex quo Possevinus colligit, *nihil certi de illis haberi.* Sermones 15. & 32. Erasmus non habet pro legitimo Augustini fœtu.

Ex libro 50. homiliarum homilia 12. citatur à Bellarmino lib. 3. de pœnit. cap. 9. pro *auriculari Confessione;* Homilia 16. citatur ab eodem lib. 1. de purgat. cap. 6. pro *purgatorio.* Hom. 49 citatur ab Alphonso de castro lib. 4. adv. hæres. verbo Confessio, pro auriculari cõfessione. Sed Erasmus censet, *multa inesse homiliis istis, quæ parum referunt phrasin & eruditionem Augustini,* ac utraq; hom. 12. & 16. est ex numero earũ, quibus nõ præfixit in capite A majusculum, quod signum legitimi fætus Augustiniani, ac quæ in editione Lovaniensi non habent Augustini nomen præfixũ. Possevinus in Apparatu dicit, in *Indiculo Possidii solùm reperiri homilias sequentes, 1. 10. 11. 28. 34. 35. & 50. de reliquis esse ambiguum.*

Ex

Ex sermonibus 256. de tempore sermo 55. citatur à Bellarmino lib.1. de bonis operibus in part. cap. 13. pro *horis Canonicis*; sermo 60. & 62. citatur ab eodem lib. 2. de bon. oper. cap. 11. ut probet, *jejunium esse utile ad satisfaciendum Deo*; sermo 124. & 142. citantur ab eodem lib. 1. de Rom. Pont. cap. 25. & in Apol. ad Regem Britann. pro *primatu Petri*; serm. 226. citatur ab AngloDuacensibus, in annot. ad lib. Tob. ut probent, *librum Tobiæ esse Canonicam Scripturam*; serm. 228. & 229. citantur à Nicol. Serario prolegom. 4. in Judith, ut probet, *librum* Judith *esse Canonicam Scripturam*; sermo 244. citatur à Sonnio art. 3. ut probet *invocationem sanctorum*. Sed sermones isti sunt in numero eorum, quos Erasmus & Martinus Lypsius non habent pro genuino Augustini fœtu. Juxta Lovaniensium censuram *in illis sunt 145. sermones dubiæ authoritatis, & 48. planè supposititii.* Bellarminus de script. Eccl. dubitanter incedit. *De homiliis de tempore non potest esse certitudo, credibile tamen est, magnâ ex parte Augustini esse.*

Ex sermonibus 51. de sanctis sermo 1. citatur ab Anglo-Rhemensibus in annot. Act. 7. v. 60. Aloysio Lipomano Epit. de vit. sanct. part. 1. & aliis pro *invocatione sanctorum*; sermo 13. qui est secundus de reliquiis citatur à Bellarmino lib. de reliq. cap. 3. pro *cultu reliquiarum*; sermo 15. qui est primus de cathedra Petri, legitur in Breviario Romanæ Ecclesiæ Febr. die 22. & citatur ab AngloRhemensib. in c. 16. Matth. & aliis, ut probent, *Petrum esse fundamentum Ecclesiæ*; Baronius in notis ad Martyrolog. Rom. Junii 18. dicit, *hunc sermonem nihil habere, quod Augustini esse impediat, sed multa, quæ persuadeant.* sermo 16. qui est secundus de cathedra Petri, citatur à Torrensi lib. 1. Conf. Aug. cap. 9. ut probet, *Petrum esse Ecclesiæ fundamentum*; sermo 18. qui est secundus in festo Annunciationis, citatur ab AngloRhemensib. in annot. Act. 1. v. 14. Johanne à Daventria in Exeg. Aug. Conf. f. 223. & aliis pro *invocatione sanctorum*; sermo 19. qui est tertius in festo Annunciationis, citatur ab Andradio in defens. fid. Trid. pro *invocatione sanctorum*; & à Costero in Enchir. c. 13. pro *usu crucis*; sermo 25. qui est primus de Petro & Paulo, citatur à Bellarm. lib. 1. de beat. sanct. cap. 13. pro *religioso cultu sanctorum*; sermo 26. qui est secundus de Petro & Paulo, citatur ab Anglo-Rhemensibus annot. in cap. 16. Matth. ut probent, *Petrum esse Ecclesiæ fundamentum*; sermo 27. qui est tertius in festo Apostolorum Petri & Pauli, citatur à Torrensi lib. 1. Conf. Aug. cap. 9. ut probet, *Petrum Romæ Episcopalem cathedram tenuisse*; sermo 28. qui est quartus de Petro & Paulo, citatur à Piggio cont. 13. pro *invocatione sanctorum*; à Coccio tomo 1. lib. 6. de sacr. Script. art. 13 ut probet, *librum Tobiæ esse Canonicum*; *Hic sermo sine controversia est Augustini*, inquit Johannes à Daventria in Exeg. p. 222. sermo 29. qui est quintus de Petro & Paulo, citatur à Bellarmino in Apol. ad Regem Britan. c. 8. ut probet, *Petrum esse religiosè colendũ*; sermo 30. qui est primus de S. Laurentio, citatur à Lindano lib. 3. panopl. cap. 27. pro *invocatione sanctorum*; sermo 35. qui est secundus de Assumtione, citatur à Coloniensibus in Cens. Dial. 6. pro *invocatione sanctorum*; sermo 41. qui est sermo quartus de commemoratione animarũ

citatur à Roffensi art. 37. adv. Lutherum & Alano lib. de purgat. cap. 8. pro *purgatorio*. Sermo 47. citatur à Canisio in Catech. de reliq. sanct. q. 8. pro *cultu sanctorum*. Sed, inter hos sermones multos esse dubiæ fidei, ne ipsi quidem Pontificii diffitentur, cùm quidam eorum inter sermones *Ambrosii*, quidam inter sermones *Maximi* inveniantur. Bellarminus dubitanter de illis pronunciat. *De homiliis de sanctis non potest haberi certitudo.* Neve quis existimet, illos, quos nominatim à Pontificiis adduci diximus, esse indubitatò Augustini, notandum, quòd Sermo primus ab Erasmo & Lovaniensibus inter eos, qui non sunt Augustini, recenseatur. Ad sermonem 13. in edit. Lovan. Ann. 1577. in margine notatur *D. Augustino falsò adscriptus sermo*. Sermonem 15. Erasmus & Lovanienses Augustini esse negant. Sermo 16. idem est cũ serm. 47. in Ambrosio & cum serm. 35. in Maximo. Sermo 18. monente Erasmo & Lovaniensibus in Censura, ac Baronio in notis ad Martyrol. Rom. Martii 25. à quibusdam tribuitur Fulgentio, cũ tamẽ nec *Augustini*, nec *Fulgentii* sit, quippe quorum temporibus festum annunciationis nondum fuit celebratum. Sermonem 19. Erasmus & Lovanienses rejiciunt. Sermo 25. eorundem judicio spurius est vel certè dubius. Sermonem 26. Lovanienses in Appendicem rejiciunt. Molanus de picturis cap. 38. *De autore hujus sermonis non satis constat, secundùm verisimiliorem sententiam nec Ambrosii est, nec Augustini, quamvis in utrisq; operibus habeatur.* (Cujus Censuræ æquitas ex eo apparet, quòd in hoc sermone dicitur, *Petrum & Paulum nobis salutem effusione sui sanguinis peperisse & sacratam hostiam pro nostra propitiatione Domino se obtulisse.*) Sermo 27. est inter Ambrosianos sermo 66. Sermonem 28. 29. & 30. Erasmus & Lovanienses rejiciunt. *Vincula Petri*, quorum meminit sermo 29. nondum reperta fuére vivo Augustino. Innotuerunt enim mundo circiter annum 439. ut testatur Baronius Ann. 439. num. 5. Sermo 35. juxta Molanum in not. ad Usuardi Martyrol. Augusti 15. non est Augustini, cùm in eo citetur Isidorus, sed fortassè Fulberti Carnotensis Episcopi. Baronius ann. 48. num. 17. *Sermo 34. & 35. de sanctis falsò hactenus nomine Augustini latuit*, quod ipsum dicit *Scholæ Lovaniensis etiam autoritate esse sancitum.* Sermo 41. & 47. ab Erasmo & Lovaniensibus Augustini esse negantur. Eruditi censent, esse hanc indiscretam farraginem sermonum transvasatam ex Alcuino, Fulberto, Petro Ravennensi & aliis. Augustini temporibus festum fuisse aliquod cathedræ Petri, aut fuisse Universale, nullo indicio deprehendi potest.

Ex homiliis 76. ad fratres in eremo quædam citantur à Bunderio in Comp. Theol. tit. 15. artic. 4. pro *auriculari Confessione*; à Torrensi lib. 4. Conf. August. cap. 7. pro *cælibatu Sacerdotum*; à Roffensi artic. 37. adv. Luth. Suarez tom. 4. Disput. 45. §. 1. num. 30. & aliis pro *purgatorio*; à Bellarm. lib. de Monachis cap. 20. pro astruenda *paupertate Monastica*. Sed Baronius ann. 382. num. 26. & ann. 385. n. 12. *sermones hos sub Augustini nomine falsò suppositos* dicit, *eorumque autorem impostorem & frigidum fictorem appellat, qui in his sermonibus multa delira, vana & fabulosa*

impudenter effutierit, imò portentosa mendacia blateraverit. Bellarmin. de script. Eccles. *Sermones hi sunt magna ex parte conficti.* Dicit enim Autor, *Augustinum degisse cum Monachis in solitudine, ac sermones ibi ad eos habuisse. Sed Posidius in vita Augustini dicit, Augustinum habuisse Monasterium intra ipsam Ecclesiam. Serm. 24. dicitur, Hieronymum fuisse Cardinalem in Ecclesia S. Laurentii & veste muliebri indutum irrisum fuisse à Romanis, quæ sunt omnia falsa & conficta. Adde, quòd phrasis horum sermonum, exceptis duobus de communi vita Clericorum, qui verè sunt Augustini, est inepta, impropria, lutulenta, ut mirum sit, potuisse ejusmodi sermones S. Augustino ab aliquo viro prudente tribui.* Idem de his sermonibus statuunt Paulus Langius in Chronico ad an. Christi 1259. Erasmus in Epistol. ad Archiepiscopum Toletanum Parisiis 1531. & Lovanienses in Censura ad Appendic. tom. 10. Possevinus in Apparatu &c. Lovanienses dicunt, *Satis constare, sub D. Augustini nomine à quodam semi Latino exercitii gratiâ conscriptos esse & à conservatore Apostolico Rhegii anno 1414. damnatos & reprobatos.* Martinus Lypsicus suspicatur, *autorem fuisse Gallo-Flandrum.*

Philonis Carpathii commentarium in Canticum Canticorum, qui habetur tom. 3. Biblioth. Patrum, citat Coccius tom. 1. libro 2. de Christo articul. 4. ut probet, *Christi animam ad liberandas sanctorum animas in limbum descendisse*; libr. 5. de sanct. articul. 6. pro *invocatione sanctorum*; tom. 2. lib. 7. de pœnit. artic. 4. ut probet, *dimissâ culpâ restare luendam pœnam temporalem.* Sed Bellarmin. lib. de scriptor. Eccles. pag. 138. ad ann. 374. Possevinus in Apparatu in verbo, *Philo Carpathius* & Martinus Delrio Isagog. Comm. in Cant. cap. 5. rectè monent, *multa ex commentariis Gregorii esse illis inserta*, quæ cum reliqua explicatione non benè cohærent, ex quo colligit Margarinus de la Bigne in not. ad initium Philonis Carpathii tom. 1. Bibl. Patr. esse autoris multò recentioris. *Cùm multa* (inquit) *occurrant in hoc Philonis opere, quæ totidem ferè verbis posita inveniuntur in commentariis in Cantica S. Gregorii magni, suspicantur viri eruditi ab aliquibus operi Philonis inserta. At multò meliùs conjecissent, ut sæpè aliàs solent, hâc ipsa de causâ, non fuisse Philonem Carpathium, sed alium multò recentiorem.*

Marci Eremitæ opuscula Theologica extant tom. 5. Biblioth. Patrum, quorum unum de Paradiso & lege spirituali citatur à Coccio tom. 2. libr. 1. de Natur. hom. artic. 5. pro *libero arbitrio*; alterum de Baptismo citatur à Bellarmino libro 5. de amiss. grat. & stat. peccati cap. 25. itidem pro asserendo *libero arbitrio.* Sed idem Bellarminus libro de script. Ecclesiast. ad ann. 906. de illis sic judicat. *Opera ejus scatent tot erroribus contra fidem, ut suspicari cogar, vel ab hæreticis nostri temporis conficta, aut valde depravata fuisse. Neq; aliâ de causa hujus autoris memini, nisi ut admonerem cautissimè esse legendum.* Margarinus de la Bigne in notat. præfixis hisce Opusculis suspicatur, *duos fuisse Marcos Eremitas, quorum unus circa annum 400. alter circa annum 900. vixerit, & in ambiguo esse* dicit, *utri tribuenda sint*, & addit. *Si opus non sit ab hæreticis depravatum, indignum planè est, quod vel illi,*

vel huic Marco adscribatur, cùm uterq; fuerit sanctissimus & opus ipsum contineat multas sententias à recta fidei regula exorbitantes.

Sermo Maximi de Martyribus Tauricis citatur à Bellarmino lib. 1. de sanct. beat. cap. 13. ut probet, *cultum aliquem religiosum deberi creaturis;* libr. ejusd. cap. 18. ut probet, *sanctos, qui regnant cum Christo, pro nobis orare non solùm in genere, sed etiam in particulari;* lib. 2. de reliq. cap. 3. ut probet, *sanctorum reliquias esse venerandas.* Sed inter Ambrosianos sermones est 77. Idem de aliis sermonibus Maximi dicendum, quorum quidam inter *Augustinianos*, quidam inter *Ambrosianos* locum habe[illegible] collatio.

Cyrilli Alexandrini in Johannem liber 5. citatur ab AngloRhemensib. in annot. Hebr. 10. v. 26. ut probent, *peccata non æquè facile deleri posse per pœnitentiam, ac per Baptismum;* liber septimus citatur ab iisdem annot. Joh. 11. v. 44. ut probent, *verba illa Christi, solvite illum, antiquitus intellecta fuisse de autoritate, quam habent Sacerdotes Dei in remittendis peccatis;* & à Pamelio in annot. Exposit. Symb. apud Cyprianum, ut probet, *librum Judith esse Canonicum.* Sed AngloRhemensibus & Pamelio idem objici potest, quod Bellarminus lib. 2. de Euchar. cap. 25. Petro Martyri librum sextum sub nomine Cyrilli Alexandrini in Johannem citanti respondet. *Sextus ille liber non est Cyrilli, sed Jodoci Clictovæi, ut etiam inscriptio librorum indicat, perierunt enim ex 12. libris Cyrilli in Johannem quatuor intermedii, quos supplevit Clictovæus. Hic ergò Pseudo-Martyr prodit ignorantiam suam.*

Inter opera *Theodoreti* extat *Historia sanctorum Patrum*, quam vocant Religiosam. Illa citatur à Bellarmino libr. 1. de sanct. beatit. cap. 19. pro *invocatione sanctorum;* & lib. 2. de Imaginib. cap. 29. pro *cruce.* Ex eadem Historia Thyræus part. 3. de loc. infest. cap. 67. adducit exemplum, quo probet, *ad præsentiam reliquiarum spectra Cacodæmonum fugata fuisse.* Sed Historia illa Patrum narrat etiam mortem Simeonis & multa miracula, quæ post mortem operatus est cap. 26. At Theodoretus ante Simeonem mortuus est. Nam Theodoretus obiit Anno 453. Simeon verò anno 460. ut annotavit Baronius Anno Domini 424. quomodo ergò Theodoretus autor hujus Historiæ esse potuit? Confer Gentianum Hervetum in notis ad Theodoretum tom. 2. col. 468.

Theodoreti libri 8. Græcarum affectionum citantur à Bellarmino lib. 1. de beat. sanctor. cap. 19. à Copo Dial. 3. cap. 9. & aliis pro *invocatione sanctorum;* à Bailio in Catech. tr. 2. q. 53. pro votis, quæ fiunt sanctis. Sed hi libri vel sunt dubiæ fidei vel corrupti. Nam Sixtus Senensis lib. 6. Biblioth. annot. 345. recenset Theodoretum inter eos, qui statuerunt, *sanctos non videre Dei faciem ante diem judicii*, de quo errore Giffortus in Calvino Turcismo lib. 4. cap. 8 dicit, quòd *pugnet cũ sanctorũ cultu*, quem libri illi Græcarũ affectionum Pontificiis videntur asserere. Adde, quòd nec Photius in Bibliotheca etiamsi plurib. in locis Theodoreti opera recenseat, nec Nicephorus libr. 4. Hist. cap. 44. omnia Theodoreti scripta sibi nota enumerans, horum librorum ullã faciat mentionem; quodq; Theodoretus in genuinis libris in comm. Col. 2. neget, Angelos invocari debere.

Ex

Ex Epistolis Theodoreti autor est Baronius ann. 430. n. 48. Vaticanum Codicem continere 150. Græcè scriptas, quas vertit in Latinum Fr. Metius. Illas tom. 5. & 6. annalium Baronius ferè omnes inseruit. Sed delituerunt illæ hactenus in adversariorum thecis luce & latinitate ab illis donatæ, nullam igitur vim habent, nisi quatenus Scripturæ sacræ, temporum illorum Historiæ & genuinis Theodoreti scriptis congruunt, cùm Baronius ipse fateatur ann. 553. n. 46. *Leontium lib. de sectis tradere, quòd inter alia ab hæreticis Theodoreti nomine confictæ fuerint Epistolæ.*

Philippi Presbyteri opus in Jobum excusum Basileæ Ann. 1527. citatur à Driedone tom. 1. lib. 4. de variis dogm. & libr. Apocr. cap. 5. part. 5. pro *purgatorio*; & à Garetio in lib. de Eucharist. pro *transsubstantiatione.* Sed Johannes Hervagius teste Sixto Senensi lib. 4. Biblioth. illos commentarios sub titulo *Bedæ* inter opera ejus edidit; cui à quibusdam eos tribui testatur etiam Marianus Victorius in Cens. tom. 8. oper. Hieron.

Eucherii Episcopi Lugdunensis commentarii in Genesin & libros Regum citantur à Bellarmino libr. 5. de grat. & lib. arbit. cap. 22. pro *libero arbitrio*; lib. 1. de Missa cap. 6. pro *sacrificio Missæ*; & à Garetio de invocat. f. 68. pro *invocatione sanctorum.* Sed Sixtus Senensis lib. 4. Biblioth. in verbo Eucherius, eos *supposititios* esse docet, & in præfat. Bibliothec. ac in tract. de falsa librorum inscriptione sub fine lib. 4. sic scribit. *Sunt, qui inscriptiones librorum depravent & immutent, utilitatis, quæstus ac turpis lucri causâ, qui vulgarium & interdum quoque obscurorum hominum partus nobiliorum autorum titulis coronant &c. hoc joco nobis obtruserunt Angli cujusdam Collectoris Centones in Genes. & Reg. volumina pro Eucherii Episcopi Lugdunensis commentariis.* Possevinus in præfat. Apparatus sacri idem repetit. Bellarminus de scriptor. Ecclesiast. ad ann. 440. *Hi libri non possunt esse Eucherii, cùm Autor sæpè citet Gregorium, & ad finem expositionis lib. 1. Regum lectorem invitet ad moralia S. Gregorii perlegenda. Sanctus autem Gregorius plus centum annis Eucherio posterior. Autor hujus operis videtur fuisse Anglus. Nam in 3. libr. comm. in libros Regum cap. 22. sic loquitur. Nostris nuper temporibus S. Gregorius Papa Evangelicis roboratus eloquiis Romanam rexit Ecclesiam & Reverendissimi Patres Augustinus, Paulus & alii socii eorum jubente illo venerunt in Britanniam &c.*

Sixti 3. Papæ libri tres extant in Biblioth. Patrum tom. 5. & excusi sunt Romæ Ann. 1572. & Antuerpiæ Ann. 1575. illorum primus, qui est *de divitiis*, citatur à Coccio tom. 2. lib. 4. de vita Monast. artic. 3. ut probet, *consilii Evangelici esse, facultates propter Christum relinquere.* Secundus, qui est de *malis doctoribus*, citatur ab eodem d. l. art. 6. pro votis; lib. 7. de pœnit. art. 4. ut probet, *dimissâ culpâ restare exolvendam pœnam temporalem* ac pro *purgatorio.* Tertius, qui est *de castitate*, citatur ab eodem lib. 4. de vita Monast. art. 4. ut probet, *castitatem esse consilii Evangelici.* Turrianus lib. 3 pro Epistol. Pontif. cap. 16. & lib. 5. cap. 12. itidem sub Sixti nomine eos citat. Sed Baronius ann. 440. num. 6. & 7. Bellarminus ad ann. 442. Possevinus in Apparatu in verbo Sixtus 3. Margarinus de la Bigne in annot. præfixis his libris tom. 5. Bibl.

Johannes Maria sacri Palatii Magister in Indic. Rom. libr. expurg. tom. 1. pag. 190. negant hos libros esse Sixti, *cùm Pelagianis erroribus scateant, quos Sixtus, cùm adhuc Presbyter esset, damnavit*, ut patet ex Epistola 105. Augustini ad Sixtum.

Sixti 3. Epistola ad omnes Orientales, quæ extat tom. 1. Conc. citatur à Bellarmino lib. 1. de Conciliis cap. 12. ut probet, *Concilia debere convocari à Romano Pontifice*. Sed data esse dicitur *Valentiniano & Florentino Coss.* cùm tamen tempore Sixti, teste Baronio, nulli tales simul fuerint Consules.

Acta Sixti 3. quæ habentur tom. 1. Concil. citantur à Bellarmino lib. 2. de Roman. Pontif. cap. 18. ut probet, *Episcopum Romanum deposuisse Polychronium Episcopum Hierosolymitanum.* Sed Baronius ann. 433. num. 36. & seqq. Binnius in notis tom. 1. Concil. p. 932. probant, hæc Acta esse *spuria & illegitima.*

Vita Ambrosii descripta à Paulino Episcopo Nolano citatur ab AngloRhemensibus in annot. Johan. 20. vers. 23. pro *auriculari confessione.* Sed Erasmus in Censur. tom. 1. Ambros. Baronius ann. 397. num. 36. Possevinus in Apparatu in verbo Paulinus, Bellarminus lib. de script. Eccles. ad ann. 420. Gretserus libr. 2. de jure & more prohibendi libros malos cap. 4. statuunt, *esse eam alterius Paulini quàm illius Episcopi Nolani.* Pistorius in lib. de una specie p. 315. scribit, *propriè sciri non posse, quis ille Paulinus fuerit.*

Prosperi libri tres de promissionibus & prædictionibus Dei citantur à Bellarmino libro 2. de Missa cap. 9. pro *multiplicatione Missarum uno eodemq; die & loco*; à Coccio tom. 1. Thes. libr. 6. artic. 18. & à Serario prolog. 3. comm. in libr. Macc. ut probent, *libros Maccabæorum esse Canonicos.* Sed Johannes Olivarius præfat. in Prosp. opera ad Lectorem de illis sic scribit. *Ut libri de promissionibus & prædictionibus Dei Prosperi non videantur, non tantùm sit probabile, quòd Gennadius & Trithemius recensentes, quæ ab illo scripta sunt, hujus operis non meminêre, sed etiam ex phrasis ac styli dissimilitudine.* Idem fuit judicium Bellarmini in Indice Manuscripto cum Censura, quod tamen in Indicis editione fuit prætermissum. *Sunt hi libri multis in locis mutili ac mendosi.*

Faustus Regiensis Episcopus, qui scripsit *de gratia & libero arbitrio* numeratur à Bellarmino inter *Catholicos* autores, qui pro *defensione liberi arbitrii* scripserunt. libr. 3. de grat. & lib. arbitr. cap. 1. §. Ex Latinis. Sed idem Bellarminus lib. de scriptor. Ecclesiast. pag. 155. varios hujus Fausti *errores* recenset ac subjungit. *Hæc admonere volui propter aliquos, qui nostro tempore Faustum Catholicum fuisse* contendunt. Idem lib. 6. grat. & lib. arbitr. cap. 4. §. 1. Faustum numerat inter eos, qui *Pelagianis occultè & sub nomine Catholico in Galliis favere studuerunt.*

Libri quinque Vigilii Episcopi Tridentini & Martyris contra Eutychen, qui habentur tom 5. Biblioth. Patr. & in Hæreseol. autorum 18. citantur à Coccio tom. 2. libr. 5. artic. 9. pro *usu olei & chrismatis in Baptismo.* Sed autores notarum huic libro præfixarum p. 594. de eo sic judicant. *Nimiùm planè & perspicuè videtur ostensum, autorem horum librorum contra Eutychen esse non posse S. illum Vigilium Tridentinum Episcopum & Martyrem, cùm Gennadius, Honorius & alii, cùm percensent scri-*

pta

pta Vigilii Tridentini, hujus adversus Eutychen commentarii nullam mentionem faciant. Bellarminus de script. Eccles. pag. 237. *Quis fuerit iste Vigilius, non satis liquet. Non enim potest esse Vigilius Episcopus Tridentinus & Martyr. Ille enim vixit tempore Ambrosii, ad quem etiam est Epistola ejusdem Ambrosii. Et ex vita ejus, quæ extat apud Lipomanum & Surium, constat, eum Martyrio coronatum sub Stilicone Honorii Imperatoris Duce.*

Homilias 48. Cæsarii Arelatensis, quæ habentur in Biblioth. Patrum, Baronius ann. 34. num. 323. & in not. ad Martyrol. Rom. Aug. 27. prædicat ut *verè aureas*, in quibus *antiqua Ecclesiæ Gallicana pia doctrina cum sacris traditionibus ac ritibus, quàm fidelißimè referatur*, easque *verè germanas* asserit. Octava, quæ est 1. de *eleemosyna* citatur à Bellarmino libr. 4. de pœnit. cap. 9. & Baronio Ann. 506. n. 6. pro *pœnis purgatoriis & liberatione ex eis per suffragia.* Sed ea est apud Augustinum, sermo 4. de sanctis. Homilia 1. de Quadragesima citatur à Coccio tom. 2. lib. 7. de pœnit. art. 4. pro *satisfactionibus*. Sed ea ex parte est Eusebii Emisseni. 10. ad Monachos. Homilia 2. de Quadragesima citatur à Baronio An. 506. num. 7. pro *jejunio quadragesimali*. Sed ea ex parte est Augustini sermo 62. de tempore. Homilia 7. citatur à Coccio tom. 2. libr. 7. de pœnitent. art. 3. & Bellarmin. lib. 3. de pœnit. cap. 10. pro *auriculari confeßione*. Sed ea apud Augustinum est sermo 58. de tempore. Homilia 3. de paschate citatur à Coccio tom. 1. lib. 2 de Christo artic. 4. ut probet, *Christi animam ad liberandas sanctorum animas in limbum descendisse*. Sed eadem est Eusebii homil. 3. de pasch. Homilia 38. citatur à Coccio d. l. sed Margarinus in not. præfixis monet, *alterius potiùs esse, quàm Cæsarii, cùm in ea mentio fiat Isidori & Gregorii.* Homiliæ 6. 7. 8. 9. & 10. citantur à Bellarmino libro 3. de pœnit. cap. 10. pro *auriculari confeßione*, aliæ ab aliis passim citantur. Sed non sunt magnæ autoritatis, cùm non constet, quem verum autorem agnoscant. Homilia 5. de pasch. quæ incipit, *Magnitudo cœlestium &c.* eadem est cũ homilia 5. de pasch. apud Eusebium Emissenũ & cum sermone de corpore & sanguine Domini apud Hieronym. tom. 10. Homilia 4. de diligendis inimicis, quæ incipit, *In divinis voluminibus &c.* eadem est cum sermone 168. de tempore apud Augustinum. Homilia 21. quæ incipit, *Frequenter diximus &c.* eadem est cũ sermone 60. ad fratres in eremo apud Augustinum. Homilia 23. quæ incipit, *Sicut à nobis &c.* eadem est cum 4. ad Monachos apud Euseb. Emissenũ. Homilia 25. quæ incipit, *Scimus quidem &c.* eadem est cũ homilia 5. ad Monachos apud eundem Emissenũ. Homilia 26. quæ incipit, *Fratres sanctißimi &c.* eadem est cum homilia 6. ad Monachos apud Emissenũ. Quid a. de Eusebii Emisseni homiliis ipsimet adversarii statuant, vidimus superiùs in Eusebio Emisseno.

Fulgentii sermo de laudib. Mariæ, cujus exordium, *Nativitatis Domini &c.* citatur à Bellarm. lib. 1. de beat. sanct. c. 19. & aliis pro *invocatione sanctorum*. Sed Lovanienſ. in Cens. tom. 10. oper. Aug. in libris quibusdã descriptis Severiano eũ tribui asserũt. Cùm n. de serm. 15. de tẽpore Augustini illud asserãt, ideo de hoc Fulgẽtii sermone, qui cum Augustiniano illo prorsus cõgruit, idẽ meritò affirmatur.

Sed

Sed nec Augustini, nec Severiani, nec Fulgentii esse ostendit, quod in eo dicitur, *virginem Mariam nescio quos Naturæ cursus in Domino nostro Jesu Christo suscepisse, ut omnibus ad se confugientibus fœminis subveniret & sic restauraret omne genus fœminarum ad se venientium nova Eva servando virginitatem, sicut omne genus virorum Adam novus recuperat Dominus Jesus Christus.*

Justiniani Epistola ad Johannem 2. Papam citatur à Bellarmino lib. 4. de Ecclesia capite 5. ut probet, *Romanam Ecclesiam esse caput omnium Ecclesiarum.* Sed de illa Alciatus in parerg. juris lib. 4. cap. 23. sic scribit. *Sunt, qui dicant, in antiquis Codd. hanc Epistolam non inveniri. In recentioribus aliquot Manuscriptis Codd. hæc verba in margine notantur. Hæc Epistola in aliquibus non habetur, & propterea non glossatur*, inquit Gregorius Haloander. Confer Hottomannum lib. 1. amicabil. respons. cap. 1.

Primasii commentarius in Epistolam ad Hebræos citatur à Bellarmino lib. 1. de Missa cap. 6. pro *sacrificio Missæ*; ab Anglo-Rhemensibus in annot. Hebr. 13. v. 16. pro *stabiliendis operum meritis* ex verbis Apostoli. *Talibus hostiis promeretur Deus.* Sed Salmeron Disp. 20. in Epist. Pauli de eo sic loquitur. *Primasius & Haymo (qui trecentis, vel, ut alii volunt, quadringentis annis Primasio posterior fuit) tam sibi similia & consona scribunt, ut ab uno eodemque autore dicta videantur.* Id de commentariis in Epistolam ad Hebræos vel maximè probat mutua collatio.

Anastasii Niceni Episcopi Responsio ad interrogationes orthodoxorum aliquorum de diversis capitibus Ecclesiasticis, quæ habetur tom. 1. Biblioth. Patrum, citatur à Baronio Ann. 56. n. 38. pro *auriculari Confessione*. Sed eadem in eadem causâ citatur ab Andradio lib. 8. orthod. explic. sub nomine *Anastasii Patriarchæ Antiocheni*, cùm tamen nec Niceni nec Antiocheni Anastasii esse possit. Nam Anastasius Antiochenus mortuus est ann. 599. teste Baronio ad annum 599. n. 8. cùm Autor hujus responsionis citet Maximum Monachum, qui mortuus est anno 657. & canonem 85. Synodi sextæ, quæ habita est ad annum 692. & Nicephorum Archiepiscopum Constantinopolitanum, qui obiit anno 828. Anastasius ultimus ejus nominis Niceæ Episcopus, de quo legimus, subscripsit Synodo quintæ sub Menna, quæ celebrata fuit circa annum 535.

Gregorii Turonensis libri citantur à Bellarmino & aliis pro confirmandis miraculis, ex quibus *invocationem sanctorũ* stabilire conantur. Sed Baronius Ann. 109. illum *nimiæ simplicitatis* arguit, *utpote multa facilè admittentem.*

Gregorii Magni libri sex Commentariorũ in libros Regum citantur à Bellarmin. lib. 1. de ordine cap. 3. ut probet, *ordinationem esse Sacramentum*; lib. 2. de pœnit. cap. 12. ut probet, *contritionem esse causam remissionis peccatorum*; lib. 4. de pœnit. cap. 9. ut probet, *Deo satisfieri posse pro pœna temporali culpâ jam remissâ*; lib. 1. de Clericis cap. 19. ut probet, *errare eos, qui propter verba Pauli, unusquisq; uxorem suam habeat, putant, Ecclesiasticis personis cõjugium esse permissum.* Sed Claudius Chevallonius, qui Gregorii opera Parisiis Ann. 1533. edidit, non habet commentarios illos in libros Regum, quin & ex Trithemio docet, quos Gregorius in libros Regum scripsit commentarios, periisse.

Gre-

Gregorii Expositio in Canticum Canticorum citatur à Bellarmino lib. de Confirm.cap.3.ut probet, *Confirmationem esse Sacramentum*; lib.ejusd.cap.7.ut probet, *balsamum cum oleo misceri solitum in Sacramento Confirmationis*; lib.ejusd.cap.8.ut probet, *Chrisma, quod est materia Sacramenti Confirmationis, priùs consecratum & benedictum esse debere.*

Sed Possevinus in Apparatu in verbo Gregorius Magnus, de eo sic judicat: *Sciendum est, hunc Commentarium non esse Gregorii Magni, quippe cujus tùm expositio in Canticum Canticorum, tùm in alia quædam, post obitum Gregorii Magni fuére, ut Johannes Diaconus scribit, ab invidis priùs concremati quàm editi.* Pamelius in Præfat. ad Lectorem in Append. Gregor. tom.2. op. Gregor.Ant.Anno 1572.fol.357. *Commentarius in Canticum, qui extat sub Gregorii titulo, nusquam illi, sed ubiq; in MSis Codd. Isidoro adscriptus reperitur.*

Epistola Gregorii ad Johannem Syracusanum, quæ extat in Registro lib.7.citatur à Bellarmino lib. 2. de Roman. Pontif. cap.14. & aliis pro *Primatu Pontificis Romani.* Sed hæc Epistola est in numero earum, de quibus Huldricus Coccius Præfat. in opera Gregorii Basileæ edita scribit: *Epistolarum librum, magnum sanè, & qui multa, eaq; varia continet, requirere lectorem circumspectum & prudentem, & qui non careat judicio.* Dicitur in ea Epistola: *Quis neget Constantinopolitanam Ecclesiam Sedi Apostolicæ subjectam? quod & Dominus piissimus Imperator & frater noster Eusebius ejusdem civitatis Episcopus assiduè profitentur.* Sed tempore Gregorii contrarium professus est Mauritius Imperator, ac tempore Gregorii, imò multis sive ante sive post eum annis, nullus Episcopus Constantinopolitanus fuit dictus Eusebius.

Privilegium, quod Gregorius concessisse dicitur Monasterio S. Medardi, quod habetur ad finem lib.12.Epistolarum, citatur à Bellarmino lib.2.de Rom.Pont. cap.19. ac in libro contra Barclaium cap.40. Baronio tom.6.Anno 593.n.79.& Costero in Apol. contra Gomarum part. 1. p. 65.ut probent, *Pontifici licere Principes deponere.*

Sed Baronius Ann. 593. n.85. de eo sic scribit: *Advertendum est, subscriptionem Episcoporum & Regis Francorum Theodorici haud congruere istis temporibus, siquidem complures Episcopi, qui subscripsisse reperiuntur, post aliquot abhinc annos creati noscuntur, velut inter alios Augustinus Episcopus Cantuariensis & Mellitus Londinensis, quos constat neq; hoc tempore profectos esse in Angliam, quo etiam neq; Theodoricus regnabat in Galliis.* Postrema illa Baronii verba suppeditant argumentum, quo non solùm subscriptio, sed ipsum etiam privilegium suppositionis convincitur, quia dicitur in privilegio, quòd *ad petitionem Theodorici Regis sit concessum.* (Possunt addi argumenta alia. Nam neque tùm solebat adscribi Annus Christi, cùm ibi notetur *quingentesimus nonagesimus tertius*: neque aut poterat aut solebat Gregorius Regibus & Antistibus & Judicibus minari *honoris privationem*, cùm constet tùm temporis, ac ne postea quidem, in Reges ullum habuisse imperium Episcopos Romanos. Adhæc Medardus jam defunctus in sanctis habitus, *Dominus* subinde appellatur, quod recentiorem olet superstitionem, sed & ea privilegia

legia huic Monasterio conceduntur, quę temporum rationi non satis congruere videntur, *ut nullius dominio locus subesset, ut quicunq; eum locum adiret, privaretur dominio alterius, hoc est, in libertatem plenam vindicaretur.* Thomas Jamesius Proto-Bibliothecarius Oxoniensis, *hanc Epistolam de Monasterio S. Medardi in septem Manuscriptis Gregorii operibus minimè haberi,* observavit, referente Mortono in Dissert. contra Bellarmin. de offic. Principis cap. 6. sect. 16. p. 257.)

Additamentum ad finem Dialogorum Gregorii, sub nomine *Petri & Johannis*, Gregorii Diaconorum ex Vaticana Bibliotheca prolatum, citatur ab Alphonso Ciacone in Apol. pro Hist. Trajani, ut probet, *precibus Gregorii Trajani animam ab inferis fuisse liberatam.*

Sed Commentum illud Bellarminus & Baronius repudiant. Sic enim Bellarminus lib. 2. de Purgat. cap. 8. scribit: *Hoc testimonium mihi valdè est suspectum. Nam si illud esset verè Petri Diaconi, non diceret Johannes Diaconus, Historiam hanc non extare in Romana Ecclesia, sed solùm apud Anglos. Præterea iste Petrus dicit, Gregorium à Deo petivisse, ut quotquot sepelirentur in Ecclesia S. Andreæ in clivo Scauri, non possent damnari, dummodo fidem tenuerint Christianam, & impetravisse. At certè Gregorius vir prudentissimus nunquam ita orâsset &c. Adde, quòd totum illud fragmentum redolet novitatem, & proinde supposititium videtur.* Baronius Anno 604. n. 50. *Non ista Petrus atq; Johannes S. Gregorii Papæ Diaconi dixêre, vel scripsêre, neq; istius temporis scriptio illa esse probatur, sed longè posterioris seculi.* Et quia prædictus Alphonsus urgebat, *additamentum illud ex Vaticana Bibliotheca esse prolatum*, subjicit: *Execratione insectanda sunt, quæ nomine Petri & Johannis Diaconorum S. Gregorii in medium afferuntur ex Codice Vaticano scripta, quæ ob id recipienda simplices putant, tanquam divinum oraculum, quasi non omnis Bibliotheca referat similitudinem sagenæ missæ in mare ex omni genere piscium congregantis, bonos & malos continens libros, probatos & improbatos, utiles & inanes simul amplexans.* Quæ postrema verba probè notanda propter alia, quæ ex Vaticanis Codicibus nostro seculo sunt prolata.

Isidori Hispalensis Episcopi liber de vita & morte Sanctorum citatur à Bellarmino lib. 2. de Romano Pontif. cap. 4. & 5. ut probet, *Petrum Romæ usq; ad mortem Episcopum fuisse;* à Coccio tom. 1. lib. 7. de Hierarch. Eccles. art. 4. p. 809. ut probet, *Petrum universæ Ecclesiæ Principem & Pastorem ab ipso Christo constitutum fuisse;* ab aliis alia de causa.

Sed Baronius Anno 816. num. 50. vocat eum *PseudoIsidorum*, & in not. ad Martyrol. Roman. Maii 1. *alterius cujuspiam potiùs opus, quàm Isidori esse* affirmat. ibid. Julii 25. *complura in eo indigna Isidoro reperiri coagmentata mendacia*, scribit.

Præfatio de origine Conciliorum, quæ habetur ad initium tom. 1. Concil. sub nomine *Isidori Hispalensis* citatur à Coccio tom. 1. lib. 7. de Hierarch. Eccles. art. 6. ut probet, *Romanum Pontificem esse verum Successorem Petri;* à Piggio lib. 6. Hierarch. Eccles. cap. 6. ut probet, *Anacleti Papæ Epistolam illius genuinam esse;* à Bellarmino lib. 2. de Rom. Pontif. cap. 14. ut probet, *Epistolas Decretales Clementis, Anacleti, Evaristi &c. esse antiquissimas;* à Tur-

riano lib.5.pro Epist. Pont.cap.23. ut probet, *Epistolas Decretales esse eorum, quorum nomina præ se ferunt.*

Sed Baronius in notis ad Martyrol. Romanum Aprilis 4. ex eo, quòd longè ante Synodi Toletanæ 11. ac Papæ Agathonis tempora, quorum duorum in hac præfatione fit mentio, Isidorus Hispalensis obierit, colligit, *errâsse & Hincmarum Rhemensem Episcopum & Trithemium & alios, qui Præfationem illam Isidoro Hispalensi tribuunt.*

* *Sophronii Patriarchæ Hierosolymitani Pratum spirituale*, quod habetur tom.2. Bibliothec. Patrum edit.3. sed in tomo 7. edit. 2. & Colon. Ann.1583. seorsim excusum est, aliquoties citatur à Copo, qui Dial.3.cap.26. de eo sic scribit: *Fuit certè Sophronius pietate ac doctrinâ singulari. Is insignem quendam summâ & singulari quâdam fide librum contexuit,* (Pratum spirituale) *in quo multa sunt, quæ penitùs evertant novam omnem Theologiam, maximè verò eam, quæ vel vitam Monasticam, Sanctorum honorem, ac miracula impugnat vel ferre non potest, quòd homines sacrilegi per sanctos defunctos castigantur.* Ambrosius Camaldulensis dicitur hunc librum ex Græco in Latinum transtulisse tom.2. Biblioth. col. 535.

Sed Costerus in tabula Doctorum præfixa Enchiridio, non Sophronium, sed *Johannem Eviratum* ejus Autorem facit, quod patet etiam ex cap.77. ubi Autor ejus libri vocatur *Abbas Johannes*, qui eum inscripsit non Sophronio Hierosolymorum Episcopo, sed *Sophistæ*, quem filium suum aliquoties appellat. Coccius sub titulo *Johannis Moschi* eum passim citat. Bellarmin. lib.2. de Imag.cap.12. ἀνωνύμως eum allegat. Possevinus in Apparatu sacro tom. 2. p. 426. in verbo Sophronius, de eo sic scribit: *Quisquis fuerit Autor, nonnunquam inserit ea, quæ parùm tutam fidem faciunt, quæ & vel relata à non fide dignis atq; interdum aspersa mendacio cum delectu secernenda sunt ab aliis.* Baronius Ann.407.n.35. cùm unum atque alterum mendacium in unica narratione ex eo observâsset, subjungit. *Cùm hæc compingat eâ narratione mendacia, quæ fides in reliquis?* quod Possevini & Baronii de hoc libro judicium opponendum est Aloysio Lipomano, qui in Præfat. hunc librum maximoperè commendat, & Bellarmino, qui in lib. de Script. Eccl. p.253. dicit, *esse librum magnâ ex parte utilem.*

In tomis Epistolarum Pontif. Rom. inter *Epistolas Leonis II.* habetur *Epistola*, quæ dicitur missa *ad Constantinum Imperatorem.* Illa citatur à Coccio tom. 1. lib.7. art. 21. de Hierarch.Eccles. pag.659. ut probet, *Concilia Episcoporum à Pontifice Romano confirmata esse summæ autoritatis;* ibidem habetur altera Epistola sub nomine Leonis II. ad Præsules in Hispania constitutos, quæ citatur ab eodem tom.1.lib.7.art.7. ut probet, *Romanos Episcopos inde usq; ab initio Primatum in alias Ecclesias exercuisse.*

Sed Baronius Ann.683.num.13.14.& 17. utramque supposititiam esse docet. *Quæ ad Constantinum reddita habetur Epistola Leonis II. arguitur in multis impostura esse. Nec esse eas Leonis Epistolas, sed potiùs Leonis nomine suppositas quilibet poterit facilè existimare.* Idem statuunt Possevinus in Apparatu sacro in verbo Leo II. Binnius in not. tom.3. Concil. p. 113.

Damasceni liber, de iis, qui in fide migrârunt, citatur ab Alano lib. de defunctis cap.14. Peresio lib. de Tradit. Bellarmino lib. de Purgator. cap. 10. §. 5. Salmerone Disp. 27. in 1. Cor. 15. & aliis passim pro *Purgatorio*.

Sed suppositium esse, agnoscunt quidam ex ipsis Adversariis. Joh. Lensæus de Limbo lib. 3. cap. 12. *Librum istum non esse Damasceni, non injuriâ videri potest*. Suarez part. 3. Thom. q. 52. art. 8. Disp. 53. sect. 3. *Opus illud, quod Damasceno tribuitur, meritò creditur non esse illius, quia in ea oratione habetur error contrarius doctrinæ Damasceni*, lib. 2. de fide cap. 4. *& quia incredibile est, Gregorium orâsse pro Trajano Imperatore, cùm ipse lib. 34. Moralium cap. 13. doceat, non esse orandum pro damnatis*. Lorinus Jesuit. in cap. 10. Act. v. 20. *Ego Abulensis sententiam non probo, in eo, quod ait de Trajani suscitatione, quæ nullo certo Autore affirmatur, & Pseudo Damascenus eo loco, ubi de liberata ejus anima scribit &c.* Bellarminus ipse, qui d. l. hanc Orationem sub nomine Damasceni citaverat, lib. 2. de Purgat. cap. 8. art. 5. negat esse *Damasceni*, idque facilè probari posse asserit. Historiam de Trajano & Falconilla, quæ in hoc libro habetur, repudiant Melchior Canus lib. 11. Locor. cap. 2. p. 455. Dominicus à Soto lib. 4. Sent. dist. 45. q. 2. art. 2. Possevinus in Apparatu tom. 1. p. 865. Bellarminus in lib. de Script. Eccles. in verbo Damascenus respondet, *fieri potuisse, ut Damascenus, vir alioqui prudens & doctus, fidem illis narrationibus nimis facilè habuerit, neq; de veritate investiganda solicitus fuerit*, quâ ratione Damascenum insipientiæ maluit accusare, quàm scriptum illud suppositiium esse fateri.

Historia de Barlaam & Josaphat sub nomine Damasceni citatur ab Alano lib. de defunct. cap. 14. pro *exequiis mortuorum*.

Sed Possevinus d. l. fatetur, *non defuisse, qui de illa Historia ambigebant, an esset Damasceni?* Ac Bellarminus dubium illud, quòd in hac Historia *Spiritus sanctus à Patre & Filio procedere* dicitur, cùm Damascenus lib. 1. Orth. fidei cap. 11. *Spiritum à Patre per Filium procedere* doceat, non potuit aliâ ratione solvere, quàm ut diceret, *particulam, ex Filio, à quodam videri additam, cùm in editione per Billium castigata non habeatur*. Sed eâdem facilitate dici potest, fuisse eam à Billio abrasam.

Ex Oratione 3. de Imaginibus Coccius citat dictum Anastasii Sinaitæ tom. 1. Thes. lib. 5. art. 15. pro *cultu Imaginum*.

Sed Baronius Ann. 31. n. 75. de Orationibus illis tale profert judicium, quòd *fides illius scripti in multis vacillet & compluribus mendaciis scateat*.

Turpini Historia de rebus gestis Caroli Magni citatur à Jacobo de Voragine in Legenda in commemorat. animar. pro *Purgatorio*.

Sed Baronius Ann. 812. n. 18. & Ann. 816. de eo sic judicat: *Est mentitus Autor fabulosus, somniorum ac fabularum vanus contextor sub nomine Turpini*. Possevinus in Apparatu sacro in verbo Turpinus. *Libellum, qui Turpino affingitur, ab homine imperito ac mendaci scriptum multa arguunt*.

Simeonis Metaphrastæ Vitas Sanctorum adducit Bellarminus libr. de cultu Sanctorum cap. 8. §. Secundò probatur, & §.

So-

Socrates &c. ut probet, *peregrinationes ad loca Sanctorum.*

Sed idem Bellarminus in lib. de Scriptor. Eccles. & Baronius tom. 10. Ann. 859. fatentur, *à posterioribus quasdam Historias huic Metaphrastæ additas*, & disertè addunt, *Metaphrasten ex proprio ingenio multa addidisse, ac vitas Sanctorum scripsisse, non ut res gestæ fuerunt, sed ut geri potuerunt;* h.e. officiosè aliquid admentitum fuisse. (Quæ ex Metaphraste afferuntur, suspectæ sunt fidei. Solet enim ille nuperus Græculus vanissimas fabulas consectari. Discas gravitatem Autoris ex nuptiis illis in Cana Galilææ, in quibus Johannem Evangelistam Sponsum fuisse asserit, quod refutant Croquetius Catech. 215. & Baronius Ann. 31. §. 30.)

Anshelmi Commentarii in Epist. Paulinas sæpiùs citantur à Pontificiis. Comment. in 1. Corinth. 3. citat Bellarminus lib. 1. de Purgat. cap. 10. pro *Purgatorio;* Comm. in 2. Cor. 5. citat idem lib. 4. de amiss. gratiæ & statu peccati cap. 15. pro *immaculata conceptione Virginis Mariæ;* Comment. in 2. Tim. 2. citat idem lib. 5. de grat. & lib. arbit. cap. 26. pro *libero arbitrio.*

Sed suppositios eos esse agnoscunt quidam ex ipsis Pontificiis. Simeon Codurus vir doctus autoritate cujusdam Simeonis Fontani docuit, *Commentarios in Epistolas Pauli falsò tribui Anshelmo & esse Hervei cujusdam, seculis tribus Anshelmo recentioris.* Sixtus Senensis lib. 4. Biblioth. in verbo Anshelmus. *In Paulum Apostolum Commentarios in vetustis exemplaribus Hervæo Monacho inscriptos invenimus.* Possevinus in Apparatu in verbo Hervæus. *Hervæus Natalis scripsit hos Commentarios in Epistolas Pauli, qui falsò inscribuntur Anshelmo.* Idem in verbo Anshelmus Cantuariensis. *Non Anshelmo, sed Hervæo, qui putatur ante 250. annos vixisse, vetusta exemplaria & docti viri, inter quos fuit Simon Fontanus vir acris judicii, adscribunt Commentarios in Epistolas Pauli.* Idem probat Bellarminus lib. de Script. Eccles. ad Ann. 1081. tribus argumentis, *1. Edinerus hos Comm. non numerat inter Anshelmi opera. 2. vetus inscriptio habet, quòd sint Hervæi. 3. contexti sunt ex aliorum explanationibus & leviores, quàm esse solent Anshelmi scripta.* Potuisset 4. addere, quòd quædam in his Commentariis occurrant, quę cum genuinis Anshelmi scriptis pugnāt, quale est illud de immaculata Virginis conceptione, cujus contrarium habet Anshelmus lib. 2. cur DEUS homo cap. 16. lib. de concept. Virginis cap. 14. 15. & 20.

Commentarius in Matthæum citatur à Bellarmino lib. 1. de matrim. cap. 16. ut probet, *matrimonium esse insolubile quoad vinculum.*

Sed idem Bellarminus lib. de Script. Eccles. dubitat, an sit Anshelmi? *cùm non sit credibile, ab Edinero potuisse omitti, qui tàm minutè opuscula numeravit, præterea non invenitur*, inquit, *in editione Parisiensi Anno 1544. in qua dicuntur esse omnia opera Anshelmi.*

Opusculum de excellentia B. Virginis Mariæ citatur à Bellarmino lib. 1. de sanct. beat. cap. 19. pro *invocatione Sanctorum.*

Sed idem Bellarminus de Script. Eccl. judicat, non esse Anshelmi, quia *non habet stylum nec gravitatem Anshelmi, ac Edinerus ejus non meminit.*

Epistola Anshelmi ad Coëpiscopos Angliæ citatur à Bernhardino de Bustis in Mariali

riali in Offic. de concept. Virgin. lect. 3. §. 55. ut probet, *Mariam fuisse à peccato originali immunem.*

Sed Gabriel Barelet in serm. de Sanct. impress. Paris. 1507. affirmat, *hæc non esse Anshelmi, sed conficta ab aliquo, qui stolidum vulgus decipere voluit.* Neque id immeritò, quia in genuinis Anshelmi scriptis habetur contrarium.

Oecumenii Commentarius in 1. Cor. 3. citatur à Bellarmino lib. 1. de Purgatorio cap. 5. pro *Purgatorio.* Comm. in 1. Tim. 3. citatur ab eodem lib. 1. de Clericis cap. 19. pro *cælibatu Sacerdotum.* Sed Possevinus in Apparatu in verbo Oecumenius, de eo sic scribit: *Quamvis in Sixto Senensi & ab aliis hactenus Oecumenius habitus sit Scholiorum ad Epistolas Pauli Autor, rectè tamen mihi scripsit Fronto Ducæus, ea non esse Oecumenii, nisi ex parte, nec Autorem illius catenæ tam antiquum fuisse &c.*

Bernhardi sermo de Cœna Domini citatur à Gregorio de Valentia lib. 2. de Transsubant. cap. 3. p. 387. pro *Transsubstantiatione.* Sed qui Bernhardi opera Parisiis Ann. 1517. edidit, sermonibus quibusdam, inter quos etiam est hic de *Cœna Domini*, talem præfixit annotationem p. 397. *Quamvis hi, qui sequuntur, sermones boni & utiles reperiantur, quia tamen procul dubio non à nostro Bernhardo editi fuerunt, idcircò cum suis nitidis operibus, sicuti antehac fuerant, interseri noluimus, sed seorsim imprimendos utilius duximus.* Bellarm. de Script. Eccles. ad Ann. 1130. *sermonem hunc longè à stylo Bernhardi distare* agnoscit.

Cùm ergò tot ac tam varii libri sub augustis sanctorum Patrum nominibus expositi, sint quorundam ex ipsis Pontificiis suffragio suppositití, ex quibus tamen Adversarii sua confirmare, nostra verò infirmare nituntur dogmata, manifestum ex eo est, quid de hoc probationis genere statuendum sit, ac quàm omninò præposterum sit, Patrum scripta statuere infallibilem fidei regulam.

Posset huic Scriptorum suppositítiorum Catalogo, quibus tamen quidam ex Pontificiis in confirmatione dogmatum utuntur, addi triplex observatio.

Primò, quòd quidam Pontificii in controversiis fidei utantur ejusmodi Scriptorum testimonio, quæ vel sunt suppositítia, vel dubiæ fidei, quamvis de iis non possint proferri quorundam ex ipsis Pontificiis suffragia, quòd sint suppositítia, vel dubiæ fidei. Exempli gratiâ. *Libros quatuor Dialogorum Gregorii Magni* omnes Pontificii habent pro genuinis, ac crebrò illorum testimoniis utuntur in quæstionibus, de *Purgatorio & invocatione Sanctorum*, ut constat ex Bellarm. lib. 1. de Purgat. cap. 10. & lib. 1. de beat. Sanct. cap. 19. Sed argumentis non contemnendis probari potest, libros illos falsò tribui Gregorio Magno. In scriptis enim Gregorianis genuinis magna semper est dictionis æqualitas, magna semper styli similitudo ac aptè continuata orationis series, ut docet Sixtus Senensis lib. 4. Biblioth. de falsa lib. inscript. ac Baronius in notat. ad Martyrol. Roman. Martii 12. ex Ildephonso scribit, quòd *Gregorius ipsum Cyprianum eloquentiâ vincat.* At in his Dialogis loquentiæ multùm, eloquentiæ parùm, phraseos & dictionis barbaries multa, styli æqualitas & apta orationis continuatio nulla, adeoque magna dissimilitudo cum genuinis Gregorii scriptis. Materia horum Dialogorum

rum falsa est & ridicula, ac doctrina, quę in illis traditur, doctrinę, quam in genuinis scriptis Gregorii invenimus, contraria, ut ostendit Robertus Cocus in Censura p. 209. ex quo, uti etiam ex Autoribus Historiæ Ecclesiasticæ Magdæburgensibus, Andrea Riveto in Critico sacro, Ivello contra Hardingum, Rainoldo in Colloquio cum Harto, & in Apologia thesium &c. plura hujus generis exempla colligi possunt.

Secundò, quòd de quibusdam veterum scriptis ipsimet nondum consentiant, an sint genuina vel supposititia, quamvis illorum testimoniis ad confirmationem dogmatum fortè nondum fuerint usi. Exempli gratiâ.

Epistolam, quæ sub nomine *Salvatoris ad Abagarum Edessæ Principem,* extat apud Eusebium lib. 1. Histor. cap. 13. Baronius in Annal. suos redegit Ann. 31. n. 59. ac Petrus de Natalibus in Catal. Sanct. lib. 4. cap. 43. de ea sic scribit: *In civitate Edessæ nullus hæreticus Judæus vel idolorum cultor vivere potest, sed nec barbari eam aliquando invadere poterũt, ex quo Agabarus Rex ipsius urbis Epistolam manu Salvatoris scriptam accipere meruit. Si quando gens aliquando contra eandem civitatẽ venit, die quâ lecta fuerit Epistola per puerum super murum, eâdem die hostes aut territi fugiunt, aut pacati recedunt.* Sed Erasm. in Epist. ad Lect. pręfixa tom. 4. op. Hieron. Paris. An. 1533. eam supposititiam esse rectè statuit. *Impudentissime sunt illæ inscriptiones. Epistolæ Jesu ad Abagarum, & Abagari ad Jesum.* Melchior Canus lib. 11. Loc. c. 6. *Gelasius Epistolam illam ad Abagarũ explosit.* Coster. in Enchir. cõtrov. c. 1. de Script. *Eusebius refert, Christum dedisse literas ad Abagarũ Regẽ, sed neq; illæ propriâ Christi manu extant, neq; unquam ab Ecclesia pro ejusmodi acceptæ sunt.*

Epistolæ Pauli ad Senecam, & Senecæ ad Paulum recensentur à Sixto Senensi lib. 2. Bibl. sanct. in verbo *Paulus Apostolus.* Jac. Faber Viennẽsis Episcopus breves Commentariolos in eas scripsit. Salmeron in Cõm. Phil. 4. v. 22. eas adducit, ùt probet, *Senecam fuisse unum ex iis in familia Cæsaris, qui salutârunt fideles Philippi,* quinimò Disp. 3. in Epist. Pauli asserit, *materiam illarum Epistolarum nõ multùm certè distare ab illis Johannis Evangelistæ ad electã Dominam & ad Cajum aut Apostoli Pauli ad Philemonem.* Margarinus de la Bigne tom. 7. Bibl. Patr. in not. ad lib. Lini de passione Pauli, fidem harũ Epistolarũ tuetur. Sed spurias & supposititias illas esse quidam ex Pontificiis agnoscũt. Erasm. Schol. in Hieron. de Eccl. Script. in verbo Seneca. *Hæ Epistolæ falsò inscribuntur Paulo & Senecæ. Nihil in illis est neq; Paulo dignũ neq; Seneca.* Ludovicus Vives in Comm. lib. 6. Augustin. de Civ. Dei c. 10. *Epistolæ, quæ circumferuntur Pauli ad Senecam & hujus vicissim ad illum, non credo ab illis esse scriptas.* Baron. An. 66. n. 11. *Epistolæ illæ tùm ad Paulum conscriptæ, tùm à Paulo ad eum redditæ, æquè nobis suspectæ redduntur, quamvis sciamus eas non recens esse excogitatas, sed antiquitùs scriptas, & à S. Hieronymo cognitas atq; probatas.* Possevinus in Apparatu in verbo Seneca. *Sixtus Senensis non solùm propendet in eam sententiam, ut Epistolæ illæ mutuæ Pauli & Senecæ eorũdem fuerint, verùm etiã testimoniis Hieronymi, Augustini, Lini Pont. Max. ad id astruẽdũ utitur. Atqui neq; Linus is fuit & Acta Pauli ei scripta reprobata fuerunt, ut Apocrypha, nec ipsæ Epistolæ ita cohærent, ut eorũ asseri possint, quib. tribuũtur,* id q ibidẽ ali-

aliquot argumentis confirmat. Ubi probè notandum, Epistolas illas ab Hieronymo in Catal. Script. & Augustino Epistol. 14. citari, ac nihilominus à Baronio & Possevino inter supposititia scripta numerari.

Commentaria in Epistolas Pauli, quæ in *Bedæ* operibus extant tom. 6. Baronius tom. 7. Annal. ad Annum 562. censet, non esse Bedæ, sed *Petri Tripolitani Abbatis*. Contrà verò Bellarminus lib. de Script. Eccles. p. 266. tribus argumentis evincere conatur, *illa omninò esse Bedæ*.

Tertiò, quòd sub ipsorum Apostolorum nominibus plurima Apocrypha & supposititia in Ecclesia olim extiterint, ut constat non solùm ex Irenæo lib. 1. c. 35. lib. 3. cap. 11. Eusebio lib. 3. Hist. cap. 3. & 22. sed etiam ex Gelasio in c. Sancta Romana dist. 15. ubi sic legitur: *Itinerarium nomine Petri Apostoli, quod appellatur sancti Clementis lib. 8. Apocryphum. Actus nomine Andreæ Apostoli Apocryphus. Actus nomine Philippi Apocryphus. Actus nomine Petri Apostoli Apocryphus. Actus nomine Thomæ Apostoli Apocryphus. Evangelia Thaddæi nomine Apocrypha. Evangelia nomine Thomæ Apostoli, quibus Manichæi utuntur, Apocrypha. Evangelia nomine Barnabæ Apostoli Apocrypha. Evangelia nomine Bartholomæi Apostoli Apocrypha. Evangelia nomine Andreæ Apostoli Apocrypha. Evangelia, quæ falsavit Lucianus, Apocrypha. Evangelia, quæ falsavit Hyritius, Apocrypha. Liber de infantia Salvatoris Apocryphus. Liber de nativitate Salvatoris & de S. Maria & de obstetrice Salvatoris Apocryphus &c. Liber, qui appellatur Actus Teclæ & Pauli, Apocryphus. Revelatio, quæ appellatur Pauli, Apocrypha. Revelatio, quæ appellatur Thomæ, Apocrypha. Revelatio, quæ appellatur Stephani, Apocrypha. Liber, qui appellatur Transitus S. Mariæ, Apocryphus. Liber, qui appellatur Sors Apostolorum, Apocryphus. Liber Canonum Apostolorum Apocryphus.* (Quòd si hæretica pravitas non fuit verita sub ipsorum Apostolorum nominibus supposititia scripta Ecclesiæ obtrudere, quantò magis eandem sub Patrum nominibus illud ausam fuisse verisimile est, ac proinde non quævis, quæ sub augusto Patrum nomine, nostro præsertim seculo, ex Monachorum claustris proferuntur, sine delectu & judicio acceptanda, sed cum genuinis Patrum scriptis, cumprimis verò cum regula in Canonicis Scripturis Ecclesiæ proposita conferenda sunt, juxta Apostolicum præceptum 1. Thess. 5. v. 20.)

Cæterùm, quando Pontificiis opponimus, tot libros supposititios sub augusto Patrum nomine extare, parata illis hæc exceptio, *si vel maximè non sint eorum libri, quorum nomina præ se ferunt, esse tamen antiquorum & Catholicorum Doctorum scripta, parùm igitur referre, à quibus verè & indubitatò prodierint*.

Torrensis in Præfat. ad Confess. Augustin. ad argumentum, quòd *multa sub Augustini nomine falsò circumferantur*, respondet: *Esto, non sint eorum libri omnes, quorum nomen præ se ferunt, at certè quidem æqualium eorum pleraq; sunt, doctorum juxtà ac piorum hominum planè omnia.*

Bellarminus de Script. Eccles. in verbo *Maximus. Multi sermones tribuuntur simul & Ambrosio & Maximo* (potuisset addere, *Ambrosio & Augustino*, Item *Augustino & Maximo*) sed *credibilius est, sancti Maximi esse illos, etiam qui tribuuntur Ambrosio.*

Gen-

Gennadius enim enumerat ferè omnes sermones Maximi, & inter illos sunt aliqui, qui tribuuntur Ambrosio, quamvis non multum intersit, cùm uterq; Autor sit satis & doctus & antiquus.

Sed ex dictis hactenus manifestum est, quosdam librorum Autores esse *hæreticos*, qui tamen nomine Catholicorum & Orthodoxorum Doctorum venditantur; quosdam esse *recentiores*, qui tamen antiquiorum nomen præ se ferunt.

De libro *Hermæ sive Pastoris*, qui à Pauli discipulo à quibusdam scriptus creditur, Johannes Maria Magister sacri Palatii in Ind. Exp. Rom. t. 1. p. 171. dicit, quod *sit hæresibus & fabulis oppletus.*

De *libris Recognitionum*, qui sub nomine *Clementis Romani* extant, scribit Sixtus Senensis lib. 2. Biblioth. in verbo *Clemens*, quòd *quædam habeant incerta, multa fabulosa, nonnulla insuper Catholicis dogmatibus adversantia.*

De *Commentariis in Jobum*, qui nomine *Origenis* circumferuntur Erasmus judicat, quòd *sint Ariani cujusdam opus*, cùm doctrinam de Trinitate appellet *trium Deorum hæresin*, & ὁμουσίου assertores *sectam trionymam.*

De *Athanasii libro*, qui inscribitur de *Passione imaginis Christi*, scribit Bellarminus lib. 2. de Imagin. cap. 10. *Licet dubium esse possit, num sit opus magni Athanasii, tamen certum esse, quòd sit antiquissimi Autoris, quandoquidem citetur tanquam antiquissima Historia in Synodo VII. act. 4.* Bellarmino hac in parte assurgunt Possevinus in Apparatu sacro, in verbo Athanasius, & Gretserus lib. 1. de Cruce cap. 98. Sed hoc ex professo refellit Baronius Anno 787. num. 29. & in annot. ad Martyrol. Romanum Novembr. 9. *Planè constat*, inquit, *Autorem illius Historiæ non esse Athanasium Alexandrinum Episcopum, ut habet recens inscriptio, nec in Synodo tanquam Athanasii illius cognitam &c. alicujus alterius potiùs Athanasii in Syria Episcopi, quàm Alexandrini tractatus ille esse conspicitur &c. cùm qui aderant in Synodo* (Nicena II.) *Patres, ut in re hactenus inaudita in fletum prorupisse, Concilii illius Acta testentur, sanè quidem rem recèns gestam esse demonstrant.* Jacobus de Voragine in Historia Lombardica Legend. 130. fol. 276. scribit, hanc Historiam contigisse Anno 750. cùm Athanasius mortuus fuerit Anno 378. Et quod probè notandum, Bellarminus ipse lib. de Script. Eccles. in verbo *Athanasius*, statuit, *hunc librum in Synodo Nicena II. citatum, non esse Athanasii, sed alterius multò recentioris*, idque inter cætera probat ex eo, quòd Sigebertus in Chronico dicat, *hoc miraculum contigisse Anno 766.*

De *Synopsi*, quæ *Dorotheo Martyri & Episcopo Tyrensi* adscribitur, Bellarminus lib. 2. de Rom. Pontif. cap. 2. judicat, quòd *sit plena narrationibus confictis ac mendacibus*, quod repetit Possevinus in Apparatu in verbo Dorotheus, & addit: *Validis rationibus evincitur, ne præstantis quidem alicujus viri esse potuisse illam Synopsin, in qua tàm multa sunt putida.*

De *Epistolis Cyrilli ad Augustinum, & Augustini ad Cyrillum* de miraculis Hieronymi sic scribit Molanus de picturis p. 68. *Barbarus impostor de laudibus Hieronymi literas confinxit Augustini ad Cyrillum, & Cyrilli ad Augustinum, in quib. non solùm multa manifestissimè de Hieronymo mentitur, sed etiam hæresiarcham vocat Sabinianum quen-*

quendam, quia in Christo duas asserebat voluntates, & Hieronymum dicit Epistolam super hujus erroris destructione paulò ante suum obitum edidisse, quo quid ineptius? quidq́; à Catholico Doctore magis alienum?

De *Commentariis in Epist. Pauli Ambrosio inscriptis*, Bellarmin. lib. 2. de Eucharist. cap. 14. *Eruditi omnes norunt, hoc non esse opus Ambrosii, neq; cujusquam Catholici.* Possevinus in Apparatu verbo Ambrosius. *Alicubi sapere videntur Pelagianismum.*

De *Epistola Hieronymi ad Demetriadem* sic censet Marianus Victorius in Cens. tom. 9. Hieron. *Pelagiani alicujus hominis esse* creditur. Bellarmin. de Script. Eccles. ad Ann. 360. *Pelagiana est hac Epistola, & ab Augustino tribuitur Pelagio.*

De *Commentariis Hieronymi in Epistolas Pauli* sic scribit Bellarmin. lib. 4. de amiss. gratiæ & statu peccati cap. 2. §. Deinde, &c. *Autorem Commentariorum brevium in omnes Epistolas Pauli, qui falsò tribuuntur S. Hieronymo, fuisse Pelagium, aut Pelagianum aliquem, extra controversiam est. Pelagium enim scripsisse Commentaria brevia in omnes Epistolas Pauli, testis est Augustinus lib. 3. de peccat. merit. & remiss. cap. 1. 5. & 12. Et quamvis non extet nunc in illis Commentariis argumentatio quædam, quam in illis se legisse Augustinus dicit, non propterea certum est, ea Commentaria non esse Pelagii: siquidem fieri potest, ut argumentatio illa sublata fuerit ab iis, qui eum librum S. Hieronymi nomine venditare voluerunt.*

De libro, qui, *Augustini* nomine, *de Spiritu & anima* in operibus ejus circumfertur, sic judicat Bellarminus de Script. ad Ann. 420. *non est Augustini, sed alicujus multò recentioris.*

Librum de *Ecclesiasticis dogmatibus Augustino* inscriptum, Lovanienses rejiciunt in Appendicem tomi 3. cum hac infamiæ nota. *Non est Catholici Scriptoris.*

Liber de *quæstionibus Vet. & Nov. Test.* qui inter opera *Augustini* circumfertur, ejusmodi censurâ notatur à Bellarmino de gratia primi hominis cap. 3. *Non est Augustini nec hominis Catholici*; lib. 2. de effect. Sacram. cap. 10. ac in lib. de Script. Eccles. *Non est Augustini, sed alicujus heretici, qui multa docet & contra fidem, & contra Augustinum.* Idem statuit Salmeron Disp. 19. in Epist. Rom.

De libris tribus *Sixto Pontifici* ejus nominis *Tertio* adscriptis, sic conqueritur Baronius Ann. 440. n. 6. *Dolui vehementer, haud ita pridem eadem opuscula absq; diligentiore consideratione nomine Sixti Romani Pontificis esse cusa &c.* n. 7. *Doluit mecum vehementer atq; ex alto ingemuit pectore Lindanus Episcopus Andegavensis &c. haud æquo animo ferre valens, sub falso nomine tanti Pontificis Pelagianorum fœtus esse suppositos.*

Præterea, si vel maximè sint alicujus Catholici & antiqui Scriptoris, tamen sunt ψευδεπίγραφοι ac titulum mentiuntur. Proinde, quod Bellarminus lib. 2. de Roman. Pontif. cap. 9. de uno ejusmodi supposititio scripto dicit, illud de omnibus usurpari potest. *Si Historia Lini conficta est, non est ullius autoritatis*, quodque Baronius Anno 48. n. 23. dicit, *Catholicam veritatem falsis, hoc est, Autorum supposititiorum allegationibus labefactari potiùs quàm adjuvari.* Ann. 312. n. 80. *His, quantumlibet*

veris, quòd prodantur falsò titulo, non innitimur, sed antiquioribus ac verioribus testimoniis. Sicut unus tantùm debet esse parens filii genuini, ita quoque fœtus genuini unicus tantùm Autor. Si duobus Autoribus tribuitur, pro notho ac spurio meritò censetur.

13. Quòd agnoscunt, non solùm multos haberi libros suppositios sub augusto veterum Ecclesię Doctorum nomine falsò venditatos, sed etiam *in genuinis Patrum scriptis multa esse corrupta & depravata*, quâ de re jam olim conquestus est Ruffinus in expos. Symb. *Perversi homines*, inquit, *ad assertionem suorum dogmatum sub virorum sanctorum nomine interseruerunt ea, quæ illi nunquam scripserunt & nonnulli Hiberas nænias libris authenticis præferunt.*

Sanè Pontificii iniquo animo ferunt, si quis in responsione ad objectum ex Patribus testimonium eò confugiat.

Gretserus lib. 2. de jure & more prohibendi libros malos cap. 6. *Hæ sunt partes hæreticorum, si quo loco alicujus Autoris se premi vident, dicere, locum illum esse assutum, ex margine libri in contextum irrepsisse.*

Rosweydus de fid. hæret. servanda cap. 17. p. 191. *Commune hoc hæreticis omnibus perfugium, cùm evidenti alicujus Patris testimonio revincuntur, clamare, librum suppositium, vel apices certè corruptos.*

Sed ipsimet corruptelas in Patrum scriptis agnoscunt, & illo respondendi genere ipsimet sæpiùs utuntur.

Johannes Picus Mirand. in Apolog. q. 7. *Secundum, quod ad possibilitatem hujus affertur, quòd Origenis libri sint corrupti, hoc est, quod similiter videmus accidisse multis aliis libris Catholicorum Doctorum. Nam Clemens Apostolorum discipulus &c. libros edidit, qui appellantur Recognitionum, in quibus cùm ex persona Petri doctrina q. verè Apostolica exponatur, in aliquibus ita Eunomii dogma inseritur, ut nullus alius, quàm ipse Eunomius disputare credatur, Filium Dei de nihilo creatum dicens. Item in libro Clementis Alexandrinæ Ecclesiæ Presbyteri viri Catholici invenitur scriptum, Dei Filium esse creatũ, & in Dionysii Alexandrinæ urbis Episcopi quatuor libris, ubi contra Sabellium disputat, est Ariani dogmatis comprobatio. Et quid oportet Apostolicos proferre viros? cùm sciamus ipsa Evangelia, & ipsorum Apostolorum dicta ab hæreticis sæpè fuisse depravata, ut maximè ex libro Tertulliani contra Marcionem cuilibet constare potest.*

Maximilianus I. Imp. in Rescripto ad Leonem X. Pontif. Rom. misso ex Conventu Augustano Anno 1518. (quod extat apud Melchiorem Goldastum Haimensfeldium tom. 2. Constit. Imperial. p. 140.) conqueritur, quòd *non solùm hactenus Doctores ab Ecclesia recepti solidiores non lecti, sed pleriq; depravati sint atq; mutili redditi.*

Sixtus Senensis lib. 5. Biblioth. sanctæ in Præfat. p. 329. *Neq; illud prætereundum est, quòd Pamphilus Martyr, Eusebius Cæsariensis, Didymus & Ruffinus conquesti sunt, videl. Clementis, Dionysii, Origenis, Athanasii & aliorum nobilium doctorum scripta plurima fuisse olim pessimè tractata ab hæreticis, qui ut hæresibus suis fidem & autoritatem sub nomine clarissimorum Patrum conciliarent, multa in eorum libris vitiârunt, permutârunt, detraxerunt, multa quoq; de suis dogmatibus inseruerunt pugnantia cum his, quæ sen-*

senserant ac docuerant celebres illi viri, quos credibile non est, in iisdem voluminibus in re eadem, & eodem tempore contraria aut sensisse aut scripsisse, præsertim cùm nec essent amentes, nec prorsus obliviosi.

Erasmus in Epist. ad Johannem Dantiscum Episcopum Culmensem de libro Basilii de Spiritu sancto ejusmodi fert judicium: *Non silebo, quid mihi inter vertendum acciderit. Visus sum mihi in hoc opere deprehendisse factum, quod in celeberrimis quibusq; laudatissimis Scriptoribus, velut in Athanasio, Chrysostomo & Hieronymo factum, & videmus & indignamur. Quid isthuc inquis? Postquam dimidium operis absolveram citra tædium, visa est mihi phrasis alium referre parentem, aliumq; referre genium &c. Ex his rebus animũ meum subiit suspicio, studiosum quempiam, quò volumen redderet auctius, multa intertexuisse, vel ex aliis Autoribus decerpta emblemata, vel ex se reperta. Sunt enim in his quædam erudita, sed à charactere Basilii discrepantia, quædam rursus ejusmodi, ut indole referant parentem suum, videlicet eum, qui doctissimis Athanasii libellis de Spiritu sancto suas loquaces & elumbes attexuit nænias.*

Idem in Indice Scholior. in Hieron. *Monachi corruperunt Patrum scripta.*

Idem in Præfat. Hilarii in princip. *Quantoperè sudandum sit ei, qui vetustos Autores temporum ac librariorum culpâ, sed multò maximè sciolorum & audaculorum temeritate non uno modo depravatos, emendare conatur, ut nemo sentit, ita nemo credit, nisi qui periculum ipse fecerit.*

Et posteà: *Vix in alium Autorem plus sibi permisit erudituloram temeritas* (quàm in Hilarium) *idq; potissimùm in libris de Trinitate & Synodis, in quibus quoniam tractantur periculosæ de rebus divinis difficultates, oportebat summam adhibere diligentiam, nec apicem ullum immutare. Siquidem ex collatis variis exemplaribus deprehendimus, alicubi librorum initiis additas præfatiunculas, rursus in fine coronides, in medio pannos assutos, alicubi, quod Hilarius suo more fuerat prolocutus, sciolum aliquem absolutiùs & evidentiùs conatum explicare. Nonnullis paginis viginti aut triginta versus erant assuti. Jam verò quoties incidebant loca, quæ videbantur ab opinionibus inter Orthodoxos receptis dissidere, plusquam viginti locis pharmacum admiscuerant, maximè quoties disputat de doloribus aut cruciatibus, quib. affectum fuit corpus & anima* D.N.J.C. *&c.* lib. 10. de Trin. *ad comparationẽ de telo aquã vel ignem penetrãte, admiscuit parenthesin quispiam. Si tamen id aptè cõparabitur.* Hujus additionis & mutationis plura ibidem exẽpla recitat, & subjicit. *Hoc genus appendices plusquam triginta locis comperimus additas in Hilario, tametsi nos exempli causâ unum atq; alterum locum duntaxat in medium attulimus, ne molesti simus lectori.* Item: *Quænam est ista temeritas in libris alienis, præsertim veterũ, quorum memoria nobis, ut esse debet, sacrosancta est, cùm ipsi absint à periculo, quemvis, utcunq; visum fuerit, radere, expungere, addere, demere, mutare, supponere?*

Et posteà: *Non fert Epigrammaticus ille Poëta eum, qui velit ingeniosus videri in libro alieno. Quis autem ferat istos, qui tantum sibi sumunt, ut ubiubi libitum fuerit, pro germana Scriptura suos assuunt pannos? Civilitatis est, commodè, quod scriptum est, interpretari. Cæterùm mutare suo quemq; arbitratu quod scriptum est in veterum libris, temeritas est, ne dicam, impietas. Et tamen*

hoc

hoc factum deprehendimus in Ambrosianis libris non uno in loco.

De libris *Recognitionum Clementis Romani* scribit Bellarm. lib. 5. de grat.& lib. arbit.cap.25.§.6.*Fatemur librum illum esse corruptum ac depravatum ab hæreticis.* De iisdem Sixtus Senensis lib.2.Bibl.sanctæ in verbo Clemens.*Clementis libros,qui appellantur Recognitiones, ab hæreticis contaminatos fuisse,autor est Ruffinus. Et sanè ita in aliquibus inscribitur Eunomii dogma, ut ipse Eunomius disputare credatur.*

Quando ex *Epistola Ignatii ad Philadelphenses* Pontificiis objiciuntur illa verba, quòd *Petrus & Paulus & alii Apostoli nuptiis operam dederint*, respondet Pisanus lib.de continent.cap.7. *Hic Ignatii Codices ab aliquibus philogamis esse depravatos.* Baronius Ann.57.n.64. *Nomen Pauli ab antiquioribus Codicibus Vaticanis & Sfortianis non haberi additum.* Margarinus de la Bigne in notis ad Epist. Ignat. ad Philad.*Verba illa, & alii Apostoli,videntur ex textu abradenda.*

Quando ex eadem Epistola *Ignatii* Pontificiis objiciuntur illa verba, quibus asserit *unum panem,qui omnibus fractus est,& unum calicem, qui omnibus distributus est*, respondet Bellarminus lib.4. de Eucharist. cap. 26. *Non multùm fidendum est Græcis Codicibus, multi enim sunt in eis errores.* (At si in fonte sunt tot errores,quomodo rivus ex eo deductus, h.e. Latina versio erit pura?) Baronius An.109.n.25. sic legit: *Unus calix,qui pro omnibus distributus est*, cùm tamen in fonte sic legatur: καὶ ἓν ποτήριον τοῖς ὅλοις διενεμήθη, *unus calix universis distributus est.*

De libro *Tertulliani*, cujus titulus *de Trinitate*, Renatus Laurentius in Censur. sic scribit: *In hoc libro Sabellianæ hæreseos mentio fit, cujus parens & artifex Noëtus Ephesius Tertulliano 106. annis posterior fuit, ex quo videri poterat, eum non esse Tertulliani, sed scrupulum istum jamdudum excussit Ruffinus in Apologetico, cùm testatur Pneumatomachos hæreticos, qui Spiritum sanctum blasphemabant, libellum hunc Tertulliani de fide Trinitatis interpolâsse & circumtulisse Cypriani nomine, multisq; propagatum exemplaribus vendidisse parvo precio, ut eum emtores & viri amplitudine & pretii exiguitate illecti libentiùs emerent, latentesq; errores amplecterentur, seu dogmata sacra autoritate tanti Martyris comprobata.*

Pœnitentes olim *genua flexisse coram altaribus*, probare cupiunt ex Tertulliano lib.de Pœnit.ubi eos dicit, *aris Dei adgeniculari.* Sed Pamelius in annotat. ad cap. 9. lib. de Pœnitent. num.58. hanc lectionis falsitatem probat tùm Manuscriptorum testimonio, tùm consuetudine pœnitentium, qui ne quidem ad locum, ubi viri & mulieres conveniebant, admittebantur,multò minùs, ut ad altare accederent,eis permissum fuit.

Origenis scripta non habemus eâ linguâ, in qua ab Autore annotata sunt, in publicum edita, pleraque ex Ruffini versione hodiè extant, de quo Erasmus sic scribit: *Quod porrò opus ille* (Ruffinus) *tractavit unquam, quod non ad istum modum contaminârit? Gennadius testatur, quicquid Origenis versum est, à Ruffino versum esse,exceptis iis, quæ vertit Hieronymus. At is in Catalogo nominatim recensens, quæ vertit ex Origene, homiliarum in Genesin nullam facit mentionem, & Ruffinus in peroratione, quam adjecit Commentariis* in

in Epist. ad Romanos profitetur, se vertisse Origenis in Genesin, Exodum, Leviticum, Item in Jesum Nave & in lib. Judicum. Homilias in Leviticum fatetur se vertisse liberiùs, hoc est, multa de suo attexuisse, & qui legit hoc opus & enarrationem Epistolæ ad Romanos, incertum est, utrum legat Origenem aut Ruffinum. Hac arte vir gloriæ cupidus putavit se reperisse viam, quâ vel invitis omnibus tereretur manibus hominum.

Sixtus Senensis lib. 4. Biblioth. in verbo Origenes. *Conqueritur Origenes de corruptione scriptorum suorum per hæreticos.*

Id. Sixt. Senensis lib. 6. annot. 66. adducens locum quendam Origenis ex Comment. in Matth. de Eucharistia, subjungit: *Ego ut liberè pronunciem meam sententiam, suspicor locum fuisse ab hæreticis depravatum.*

De eodem Origene sic scribit Bellarminus libr. 1. de Christo cap. 10. §. Tertiæ ætatis. *Origenes, Clementis discipulus, habet quidem in suis scriptis apertissimas blasphemias contra Filium Dei & Spiritum sanctum, ut patet ex Epiphanio in Epist. ad Joh. Hierosolymitanum & ex Hieronymo in Epistola ad Avitum de erroribus Origenis, tamen valdè credibile est, eos insertos ab Arianis postea, ut Ruffinus docet in Apologia pro Origene.*

Cypriani liber de unitate Ecclesiæ, vulgò inscriptus de *simplicitate Prælatorum*, in variis exemplaribus Manuscriptis non habet illa adjecta; *Et illi pascendas mandavit oves suas;* Rursus, *unam constituit Cathedram.* Item, *Primatus Petro datur, ut una Christi Ecclesia monstretur;* Et, qui *Cathedram Petri, super quam fundata est Ecclesia, deserit*, ut ex Jamesii Catalogo constat. Neve Jamesii testimonium ab Adversariis repudietur, notandum, quòd Possevinus in Apparatu suo in verbo *Cyprianus*, inseruit Elenchum eorum, quæ in opusculo Cypriani de unitate Ecclesiæ sunt vel addita, vel detracta, vel lapsu Typographi, vel alio prorsus modo supposita, diligenti quatuor Manuscriptorum exemplarium, quæ in antiquis Catholicorum Bibliothecis extabant, in Anglia collatione cum duabus & ultimis editionibus excusis à Catholicis. In hoc Elencho notat, in exiguo illo quatuor duntaxat foliorum tractatu, vel mutationes vel additiones, vel detractiones, vel variationes 288. Jamesio in tribus prioribus assentitur, quartæ non meminit, quam tamen ex Gratiani fide à Pamelio assutam esse nemo dubitabit, qui priora exemplaria alibi edita contulerit. Ac probè notandum, quòd verba illa, *Primatus Petro datur, ut Ecclesia una monstretur*, ex marginalibus annotationibus Manuscriptis sint textui infarcta, quia Gratianus in c. Legimus caus. 24. q. 1. citans locum Cypriani ea prætermittit, non omissurus utique, si in suis Codicibus ea legisset, quin imò nec in Gregoriana Juris Canonici editione verba illa addita leguntur.

Quando opponitur Pontificiis locus *Eusebii lib. 2. Histor. Eccles. cap. 1.* ubi ex Clementis lib. 6. dispositionum sic loquitur: *Petrus, Jacobus & Johannes post assumtionem Salvatoris, quamvis ab ipso fuerint omnibus penè Prælati, tamen non sibi vendicabant Primatus gloriam, sed Jacobum, qui dicebatur Justus, Apostolorum Episcopum statuunt*, respondet Bellarminus lib. 1. de Pontif. Rom. cap. 26. §. 12. *locum Eusebii sine*

dubio esse corruptum. Nam etsi in Basileensi Codice versionis Ruffini habeantur ista verba, tamen in Codice Coloniensi ab homine Catholico verso edito, non habetur nomen Primatus, & pro illis verbis Apostolorum Episcopum, habetur Hierosolymorum Episcopum.

Quando opponitur Pontificiis locus ex *Ambrosio*, in quo facultatem divortii in casu adulterii parti innocenti permittit, respondet Sixtus Senensis lib. 6. Biblioth. annot. 81. pag. 465. *Ambrosius est inter eos, qui certâ & indubitatâ assertione utriusq; repudii licentiam probârunt, sed Magister Sententiarum lib. 4. dist. 35. existimat, Ambrosii Commentaria eo loco à falsariis corrupta.* Gregorius de Valentia lib. de indissolub. matrimon. vinculo cap. 5. p. 682. *Alii dubitant, an sit opus Ambrosii, alii eam sententiam falsam esse dicunt, & à falsariis insertam.*

De *Victorini Commentariis in Apocalypsin* sic scribit Sixtus Senensis lib. 5. Biblioth. annot. 347. *Aut opus illud non est Victorini, & ementita est Præfatio sub Hieronymi titulo volumini præfixa, aut inde vel ab Hieronymo, vel ab amico lectore sublata est absurda Victorini explanatio, & in locum ipsius ea, quæ nunc habetur, reposita.*

De *Hieronymi* libris sic scribit Erasmus in annot. cap. 4. Coloss. p. 450. *Si quid mihi naris est, ejusdem opificis est Epistola ad Laodicenses, qui næniis suis omnium Theologorum veterum scripta omnia contaminavit, conspurcavit, perdidit, ac præcipuè ejus, qui præ cæteris indignus erat eâ injuriâ, nempè D. Hieronymi. Nihil enim ferè habemus hujus præter Commentarios in Prophetas & Epistolas aliquot, quod non sit studiosè ab hoc furcifero, vel mutilatum, vel adulteratum, vel confusum, turpissimeq; contaminatum, ut ne quid dicam de tot insulsissimis voluminibus, quæ idem artifex Hieronymi titulo evulgavit.*

De *Commentariis Hieronymi in Psalmos* sic judicat Bellarminus lib. de Script. Eccles. ad Ann. 390. *Ego, si mihi liceat sententiam meam exponere, existimo, Commentaria in Psalmos verè esse Hieronymi, sed non pura. Videtur enim aliquis longè posterior scriptor adjunxisse multa de suo.*

De *Oratione Catechetica Gregorii Nysseni*, quæ dicitur magna, Autor Parisiensis editionis sic judicat: *Huic dogmata nonnulla, præcipuè verò Origenis heretici injecerunt.*

De ejusdem Nysseni operibus Possevinus in Apparatu, in verbo Gregorius Nyssenus sic scribit: *Porrò vix crediderim, ejusdem Nysseni fuisse sententiam, quâ assereret, Dæmones habere inter se individui vel speciei multiplicationem.*

De *Prudentii Hymno*, cui titulus est, *ad incensum Cerei Paschalis*, in libro Cathemerinon Victor Geselinus censet, quòd integra periodus ei sit inserta, cùm post hunc versum:

Monstras saxigeno semine quærere,

aliquis addiderit sequentes versus:

Hos signas opere conditor inclute,
In Christo Domino quærere jugiter
Lumen veridicum mentibus omnium
Quem Petram loquitur Doctor egregius.

Quam periodum *notham & ascititiam* esse statuit, non solùm testimonio veterum Codicum adductus, sed eo etiam, quòd Rupertus totam Prudentianæ orationis seriem operi de divinis officiis intexens, ne minimum quidem de ea mentionem faciat.

Hymni

Hymni, cui titulus est *in exequiis defunctorum*, resecuit Victor Giselinus tertiam & quartam Stropham, quas certò sibi persuasit à sciolo quodam adjectas & insutas.

Quæ ideò magis notanda sunt, quòd Antonius Possevinus in Apparatu sacro in recensione operum Prudentii, Giselini laborem cæteris omnibus præferendum esse existimat.

Quando ex *Autore Imperfecti Operis* hom. 49. affertur dictum, quo probatur, *ex sola Scriptura agnosci posse & debere, quæ sit vera Ecclesia*, respondent, *opus hoc ab hæreticis multis in locis esse corruptum ac depravatum.* Sixtus Senensis lib. 4. Biblioth. p. 267. *Opus hoc dignum quod assiduè legatur, si tamen priùs diligentissimè repurgatum fuerit ab erroribus, quos in sexto libro annotavimus.* De hisce errorum fecibus ac sordibus pag. proximè præcedente dicit, quòd *non Autoris culpâ, sed hæreticorum fraude in hos Commentarios irrepserint.* Bellarmin. de Script. Eccles. in verbo Chrysostomus. *Cujuscunque sit opus, aut ab hæretico aliquo compositum fuit, aut ab hæretico aliquo corruptum, quamvis alioqui sit liber doctus & minimè spernendus.*

Ex verborum Christi Matth. 12. v. 32. *Non remittetur eis neque in hoc neque in futuro seculo &c.* expositione, quæ apud Augustinum lib. 21. de Civ. Dei cap. 24. extat, ac per decem aut duodecim versus extenditur, Bellarminus lib. de Purgat. cap. 4. ac Gregorius de Valentia lib. de Purgat. cap. 3. probant Purgatorium. Sic enim habet Augustini expositio: *Non veraciter diceretur, non remittetur eis, neque in hoc seculo, neque in futuro, nisi essent, quibus etsi non in isto, tamen remitteretur in futuro.* Sed Ludovicus Vives in Scholiis ad illum locum annotat, *istos decem aut duodecim versus in antiquis libris Brugensibus & Coloniensibus non haberi, sed neque in exemplaribus Friburgi excusis.*

Idem Ludovicus Vives ad lib. 22. de Civ. Dei cap. 8. in quo miracula multa narrantur, quæ non sapiunt exactam judicii limam, quam in aliis Augustini operibus sagaces lectores observant, sic annotat. *In hoc capite non dubium, quin multa sint addita, velut declarandi gratiâ ab iis, qui omnia magnorum Autorum scripta spurcis suis manibus contaminabant.* Huic notæ non refragantur Censores Belgici in Indice expurgatorio, neque Hispani Inquisitores in suo.

Ad *Historiam Simeonis Stylitæ* in libro Theodoreti, qui inscribitur, *Historia sanctorũ Patrum*, Gentianus Hervetus tom. 2. oper. Theod. col. 468. sic annotat. *Hæc non sunt Theodoreti, sed ab aliquo addita post mortem Simeonis. Cùm enim vitam scriberet Theodoretus, adhuc vivebat Simeon.* (Ecquis verò crediderit Autorem illius additionis in aliis Historiis religiosiorem fuisse? & tamen citatur illa Historia Sanctorum à Bellarmino libr. 1. de beat. Sanct. cap. 19. pro *invocatione Sanctorum*; & lib. 2. de imag. cap. 29. pro *Cruce.*)

Ex *Theodoreti Commentario* in 1. Cor. 3. Thomas Aquinas in opusc. adversus errores Græcorum citat, pro *igne Purgatorio*, testimonium his verbis: *Dicit Apostolus, quòd salvabitur sic, tanquam per conflatorium ignem purgantem, quicquid intervenit per incautelam præteritæ vitæ ex pulvere saltem pedum terreni sensus, in quo tamdiu manet, quamdiu quicquid corpulentiæ & terreni affectus inhæsit, purgetur, pro quo*

ma-

mater Ecclesia hostias & dona pacifica devotè offert, & sic per hoc mundus inde priùs exiens Domini Sabaoth purißimis oculis immaculatus existit. Ex eodem loco Bellarminus lib. 1. de Purgat. cap. 5. & 10. testimonium profert, sed verbis quibusdam additis, aliis detractis. *Hunc credimus ignem Purgatorium, quo purgantur animæ, ut aurũ in conflatorio,* quæ verba Gagnęus Græcè reddidit hoc modò: *τοῦτο τὸ πῦρ πιστεύομεν καθαρτήριον, ἐν ᾧ καθαρίζονται αἱ ψυχαὶ, καθάπερ χρυσίον ἐν τῷ χωνευτηρίῳ*, sumtis postremis verbis ex cap. 3. v. 5. Ecclesiastici. Sed in Theodoreto nihil quicquam huic interpretationi simile reperitur, ac fatetur Possevinus in Apparatu sacro, in verbo Theodoretus, *se illa verba in exemplaribus Græcis & Latinis quæsita non potuisse invenire*, suspicatur igitur à Græculis fuisse detracta, vel ex alio quodam opere à Thoma desumta.

Quando Pontificiis objicitur dictum Socratis lib. 5. Hist. Eccles. cap. 21. quòd *Romani jejunare soliti fuerint tres tantùm hebdomadas ante Pascha Dominicis & Sabbatis non supputatis; Græci, Illyrici & Alexandrini sex hebdomadas; alii quidam septem hebdomadas, sed intervallo posito post quintum decimum quemq; diem,* ex quo magnam jejunii diversitatem apud veteres fuisse colligitur, respondet Bellarminus lib. 2. de bonis operibus in particul. cap. 15. §. Ad locum. *At Socrates manifestè falsa scribit, aut locum ejus corruptum habemus.*

De *Leonis Papæ Epistolis* sic scribit Sixt. Senensis lib. 4. Bibl. in verbo Leo. *Leo Papa doluit, suas Epistolas hæreticorum manibus illotis depravatas fuisse.*

In *Paulini Episcopi Nolani Epist. 11.* de ligno crucis legitur, quòd *habeat eam virtutem incorruptibilem, quà non sustineat diminutionem, sed continuet, velut si nihil inde sumeretur, licet quotidiè inde portio sumatur.* Sed Censores librorum constituti ad præscriptum Concilii Tridentini in Indice Expurg. mandant *hæc deleri.*

De *vita Ambrosii*, quæ Paulino tribuitur, Erasmus in Cens. tom. 1. Ambrosii sic judicat: *Si quis me roget, quid de hoc Historico sentiam, dicam paucis: Idem est artifex, qui tàm multa contaminavit in scriptis Hieronymianis & Augustinianis natus ad hunc ludum. Habebat Historiam Ambrosianæ vitæ, ei attexuit Præfationem lepidam, intertexuit interlocutiones, addidit coronidem & aliquot prodigia affinxit. Conferat qui volet, Paulini stylum cum hujus assutis pannis.*

De *Marco Eremita*, cujus opuscula extant in Bibliotheca Patrum tom. 5. edit. 2. Bellarminus in lib. de Script. Eccles. in verbo Marcus Eremita, sic judicat. *Opuscula ejus tot scatent erroribus contra fidem, ut suspicio sit, vel ab hæreticis conficta, aut valdè depravata esse.*

Cùm ergò ipsorum Adversariorum confessione, genuina Patrum scripta in multis corruptelam fuerint passa, ideò non possunt esse infallibilis regula fidei & interpretationis Scripturæ, quam divina providentia à corruptelis omnibus tot seculis conservavit, sed quicquid ex Patrum scriptis adfertur, de eo ex Scriptura judicandum, cui si adversetur, vel etiam Historiæ temporum & genuinis cujusq; Autoris scriptis minùs congruat, pro corruptela meritò censetur.

Baronius Ann. 44. num. 42. ſic diſſerit: *Quod attinet res ab Apoſtolis geſtas, poſtquam ab invicem ſemel ſeparati ſunt, res quidem æquè obſcura eſt. Cùm enim Apoſtolorum nomine tàm facta, quàm ſcripta reperiantur eſſe ſuppoſititia, nec ſi quid de illis à veris ſincerisq; Scriptoribus narratum ſit, integrum & incorruptum omninò remanſerit, in deſperationem quandam animum planè dejiciunt, poſſe unquam aſſequi, quod certum verumq; ſubſiſtat.* Cogitet quilibet, an non idem de ſuppoſititiis & corruptis Patrum ſcriptis dici poſſit?

14. Quòd agnoſcunt, multos ex Patribus neceſſariis Scripturæ interpretandæ mediis fuiſſe deſtitutos, quomodo igitur ipſorum ſcripta poterunt haberi pro infallibili interpretationis regula?

De *Victorino Pictabionenſi*, qui teſte Hieronym. in Catal. illuſtr. & Trithemio in Catal. Ann. 270. multa ſcripſit, Bellarminus lib. 1. de beat. Sanctor. cap. 5. ſic judicat: *Victorinus Martyr quidem fuit, ſed teſte Hieronymo in Epiſtola ad Magnum eruditio ei defuit, licet eruditionis voluntas non defuerit.*

De *Lactantio* Bellarm. d. l. ſcribit, quòd *fuerit magis librorum Ciceronis, quàm Scripturarum ſanctarum peritus.*

De *Victorino Afro* idem Bellarmin. lib. de Script. Eccleſ. p. 124. aſſerit, quòd *magis arti Rhetoricæ, quàm Theologiæ & ſacris literis operam dederit.*

De *Hilario Pictavienſi* Eraſmus in annot. Matth. 21. p. 67. ſic ſcribit: *In expoſitione Pſalmi ſecundi non probat ullam interpretationem veteris inſtrumenti præter eam, quæ fertur eſſe LXX. Interpretum, propterea quòd Bereſchith apud Hebræos tria ſignificet in principio, in filio & in capite. Nimirum ſic eſt humanum ingenium, tantum probat quisque, quantum confidit ſe poſſe aſſequi. Græcè utcunq; noverat Hilarius, nam prodidit Hieronymus, huic aurulam modò Græcanicæ literaturæ fuiſſe guſtatam, & idcircò Græcorum floſculis libenter ornat ſua Commentaria. Verùm cùm literas Hebraicas prorſus ignoraret, interpretationi LXX. nihil volebat accedere.*

De *Auguſtino* idem d. l. ſic ſcribit: *Auguſtinus, quoniam Græcè non ſciebat niſi perpuſillum, non probat Hieronymi ſtudium, qui Nov. Teſtam. ex Græcorum fontibus, vel verterit, vel emendârit. Græcas literas Auguſtinus puer utcunq; deguſtârat, ad quas ſenex redire coactus eſt, Hebræi ſermonis erat prorſus ignarus.* Idem in cap. 21. Johan. p. 197. *Auguſtinus non erat perinde munitus præſidio linguarum, etiamſi non omninò rudis fuit Græcanicæ literaturæ, at non eò usq; doctus, ut Græcos Interpretes expeditè poſſet evolvere.* Bellarminus lib. 1. de Pontif. Rom. cap. 10. §. Addo. *Auguſtinus ex ignorantia linguæ Hebrææ fuit deceptus.* Andreas Maſius Antuerpianus in Præfat. Comment. in Joſuam ad Philippum Hiſpaniarum Regem conqueritur, *Patres Hebraicas plerumq; ignorâſſe literas.*

(At quibus eruditio, Scripturarum exacta notitia & linguarum iſtarum, in quibus Vet. & N. Teſt. libri originaliter ſcripti ſunt, peritia deeſt, illi non poſſunt ſemper & in omnibus ad genuinam Scripturæ expoſitionem aſpirare, proinde etiam non ſunt infallibilis regula interpretationis.)

15. Quòd agnoſcunt, quoſdam Patres legitimæ interpretationis regulas non ſemper ac perpetuò obſervâſſe, quandoque etiam fervore diſputationis, vel ſtudio

dio rhetoricandi in partem alteram nimium propendisse. Quomodo igitur poterunt esse infallibilis, tùm fidei, tùm Scripturæ interpretandæ regula?

De *Origene* sic scribit Bellarminus lib. de gratia primi hominis cap. 10. §. 2. *Origenes totam illam Historiam de Paradiso, de fluminibus & arboribus destruere, & in meras allegorias transmutare voluit.* Lib. 3. de amiss. gratiæ cap. 3. §. 3. *Origenes more suo ad allegoriam omnia, quæ absurda illi videbantur, transferens, per serpentem delectationem intelligi voluit.* Sixtus Senensis lib. 5. Biblioth. annot. 236. adducit & probat dictum Hieronymi in Prolog. lib. 5. Comm. in Esaiam de Origine sic judicantis. *Delirat hoc loco allegoricus semper interpres & vim cupiens Historicæ facere veritati.* Acosta in Præfat. lib. de noviss. temp. *Illud vitium allegorizandi in Origene Origenisq; similibus, quo Historia destruitur, vix dici poßit, quàm valdè me offendat.* Ruizius in regulis intellig. Script. regul. 61. pag. 46. *Epiphanius Salamina Episcopus Origenem carpit, quòd allegoricè tantùm interpretetur, ut autor est Hieronymus. Quo etiam nomine Origenes attactus est & à divo Hieronymo, ut in Præfatione decem visionum Esaiæ ad Amabilem Episcopum. Origenes, inquit, liberis allegoriæ spaciis evagatur, & ingenium suum facit Ecclesiæ Sacramenta.* Ribera in Procem. Comment. Malach. *Rectè dixit Hieronymus in Jerem. 27. Origènes allegoricus semper Interpres & Historiæ fugiens veritatem, ita enim amat allegorias, ut earum causâ sæpe tollat Historiam, ut liberiùs dicat, quicquid in buccam venerit.*

De *Hilario* Erasmus in Præfat. oper. Hilar. sic judicat: *Talis est sermonis character, ut etiamsi res per se dilucidas tractaret, tamen esset & intellectu difficilis & depravatu facilis. Nunc quid censes fuisse negotii, cùm res non modò difficilimas, verùm etiam inexplicabiles illâ suâ phrasi differit veriùs, quàm explicat.*

De *Gregorii Nazianzeni Invectiva in Julianum* sic scribit Billius in argument. illius invectivæ. *Erat adhuc juvenis, necdum ad Episcopatum provectus è Schola prodibat, externaq; disciplinæ copiam non illibenter demonstrabat.*

De *Hieronymo* sic scribit Ludovicus Vives in Comm. lib. 18. de C. Dei cap. 42. *Hieronymus interdum LXX. Interpp. plurimùm defert & Spiritu sancto plenos fuisse dicit, sed idem sæpe malè atq; imperitè eos vertisse affirmat, ut erat, in quod intenderat, vehemens.* Josephus Acosta lib. 2. de Christo revelato cap. 20. *Quòd si dum istud agit & importunos canes mordacesq; à se depellit vir sanctus, tantisper in LXX. tunc vulgatam editionem invectus est, donandum est egregio Christi militi, qui in medio certamine positus ardore feriendi adversarios, premit etiam interdum socios. Sic virginitatis oppugnatores infestans videtur matrimonio iniquior. Sic Episcoporum quorundam fastum carpens, putatur Presbyteros gradu æquare. Denique, quo instituto quidq; dixerit, considerandum.* Salmeron in Comment. 1. Cor. 7. Disput. 14. §. Ad dubiam. *Hieronymus etsi veritatem apertè profiteatur, ubi tamen occurrit dehortando à matrimonio, acrior est atque ferventior.* (Congruit hoc cum ipsius Hieronymi confessione, qui in Epist. ad Nepotianū se excusat, quòd talia de conculcanda matre & patre ad Heliodorum

scripserit, *cùm adolescens esset, imò penè puer.* Tunc *pro ætate lusimus*, inquit, *& calentibus adhuc Rhetorum studiis atque doctrinis quædam Scholastico flore depinximus.)*

De *Prudentio* Bellarminus lib. 2. de Purgator. cap. 18. §. Ad quintum, sic scribit: *Sic cecinit Prudentius; aliud nihil respondeo, quàm more Poëtico lusisse Prudentium.*

De *Chrysostomo* Sixtus Senensis libr. 5. Biblioth. in Præfat. *Chrysostomus impetu dicendi contra Manichæos, qui fati necessitatem defendebant, Naturæ vires plus æquo attollit.* Idem lib. 6. Bibliothec. annot. 152. p. 174. sic disserit: *Concionatorum verba non semper eo rigore accipienda sunt, quo primùm ad aures auditorum perveniunt, multa enim per hyperbolen enunciant & inculcant, vel occasione locorum, personarum, temporum, adducti, vel affectionum impetu, vel orationis cursu rapti, idq; Chrysostomo interdum contingere videmus.* Bellarminus lib. 2. de Missa cap. 10. §. 17. *Chrysostomum quædam per excessum* (sive ὑπερβολικῶς) *proferre asserit.* Congruit hoc Thomæ Aquinatis judicio, qui ad dictum Chrysostomi, in quo Mariæ Virgini Deiparæ studium vanæ gloriæ tribuit part. 3. quæst. 27. art. 4. respondet: *Dicendum est, quòd in illis verbis Chrysostomus excessit.* Idem statuunt Suarez & Pererius, quorum dicta superiùs membro 3. §. de Chrysostomo sunt adducta. Barradius tom. 1. Comm. lib. 8. Concord. Evang. cap. 6. *Chrysostomus quærit, cur Angelus quemadmodum Josepho, ita etiam B. Virgini, Christi conceptionem post eam peractam non aperuerit? respondet autem, ne stupentis ac verecundantis animum tristitiâ consumeret, valdè enim fieri potuit, ut tanti ignara secreti aliquid de se crudele decerneret, & quantùm honestatis amans, tantùm famæ turpis intolerans, vel ad laqueum subitò, vel ad gladium convolaret. Sed Chrysostomus in hac causa reddenda excessit.*

De *Augustino* Sixtus Senensis lib. 4. Biblioth. p. 212. in verbo Augustinus, §. in Psalterium, sic judicat: *Augustinus in tractatib. in Psalmos genus tenet allegoricum, literalis expositionis parùm, quod Hieronymus in eo taxat. Nam cùm Augustinus Hebraici sermonis ignarus esset, & in Græcis literis parùm instructus, necesse illi fuit à propria literæ sensu ad extortas allegorias discedere.* Idem lib. 5. Biblioth. in Præfat. *Augustinus, dum toto Spiritus & verborum ardore pro defensione divinæ gratiæ pugnat adversus Pelagianos, liberum arbitrium cum injuria divinæ gratiæ extollentes, in alteram quasi foveam delabi videtur, minusq; interdum, quàm par sit, tribuere liberæ hominis voluntati.* Cornelius Mussus Episcopus Bitontinus in Epist. Rom. cap. 5. p. 270. *Augustino illud est peculiare, ut cùm aliquem expugnat errorem, tantâ vehementiâ illum exaggeret, ut alteri errori opposito ansam præbere videatur. Ita cùm Arium insectatur, videtur favere Sabellio; cùm Sabellium, Ario; cùm Pelagium, Manichæis; cùm Manichæos, Pelagio.*

De *Patribus Græcis* Bellarminus lib. 1. de Purgat. cap. 5. §. 12. sic scribit: *Respondent Græci. Dictum Apostolicum 1. Cor. 3. sic accipiendum. Salvus erit, h. e. nunquam penitùs consumetur, sed quasi per ignem, quia semper ardebit. Hæc solutio inprimis est dura & coacta, deinde est contra omnem usum loquendi Scripturarum.*

De pluribus Patribus simul Bellarm.

de

de grat. primi hominis cap. 12. §. Tertia &c. scribit: *Fortaßè Autor illius sententiæ,* (quòd Paradisus sit locus sublimis usq; ad globum Lunæ pertingens) *hyperbole uti voluit, ut ex altitudine hyperbolica Paradisi excellentiam demonstraret &c. quemadmodum intelligimus verba S. Basilii lib. de Parad. Paradisum ob situs sublimitatem nullas tenebras admittere, & Joh. Damasceni lib. 2. de fide cap. 11. Paradisum esse terrâ nostrâ sublimiorem, & Ruperti lib. 1. in Gen. cap. 37. Paradisum esse locum cœlo proximum, & Alcimi Aviti lib. 1. Carm. de initio mundi cap. 9.*

Quo perhibent terram confinia jungere cœlo &c.

quò allusit Claudius Marius Victor cùm lib. 1. Carm. in Gen. ait:

Eoos aperit felix quâ terra recessus,
Editiore globo nemoris Paradisus amœni
Panditur, & teretis distinguitur ordine sylvæ.

De *Patribus in universum* Erasm. in annot. Matth. 11. p. 41. *Liceat etiam à probatissimis Autoribus alicubi dissentire, quandoquidem illi non solùm fuerunt homines, verùm permisêre sibi in tropologia nonnunquam abuti Scripturæ testimoniis.*

Sixtus Senensis in Præfat. lib. 5. Bibliothec. *Ardebant præterea veteres illi tanto sinceræ pietatis & Catholicæ defensionis ardore, ut dum unum errorem omnium virium conatu destruere annituntur, sæpè in alterum oppositum errorem, vel deciderint, vel decidisse quodammodo videantur, agricolarum more, qui incurvum teneræ arboris stipitem corrigere volentes, immodicâ nonnunquam attractione modum excedunt, plantamq; ipsam in contrariam diversamq; deducunt formam.*

Ibid. dicit: *Patres innumera penè pro tempore, locorum ac personarum oportunitate dixisse, dictâsse, scripsisse, & ut Augustinus seipsum Salomonis dicto excusans, inquit, in multiloquio non deesse peccatum, præsertim cùm nemo sit tàm oculatus, qui non sæpè hallucinari poßit, quiq; aliquando non cæcutiat; nam & quandoq; bonus dormitat Homerus.*

Ibid. *Discernendum, quâ de causâ, ea quæ leguntur, scripta sunt, quibus affectibus, quibus occasionibus, locis, temporibus ac personis accommodata: num disputandi, num opponendi, aut increpandi gratiâ dicta sint, vel sub certæ asseverationis definitione firmata: quæ dum inconsiderati lectores non animadvertunt, necesse est, eos plerunq; labi in aliquot errores, quos in Expositorum lucubrationibus, vel ipsi Autores tàm per occasionem, quàm incuriam reliquerunt.*

Melchior Canus nos admonet lib. 11. Locor. Theol. cap. 6. quòd *Patres ingeniorum suorum voluptati, vulgoq; etiam interdum indulgeant.*

Res ipsa profectò testatur, Patres quandoque dictum aliquod Scripturæ suo proposito per allegoriam, anagogen, vel catachresin etiam accommodare.

Epiphanius hæres. 78. fol. 504. ex verbis salutationis Angelicæ, *Dominus tecum,* colligit: *igitur non potuit Maria post Christum natum esse cum viro.*

Chrysostomus homil. 63. in Matth. ex loco Apostoli Galat. 5. *Utinam abscindantur, qui vos inquietan*[illegible]*fert: igitur qui seipsos castrant, genita*[illegible]*scindendo, sunt maledicti.*

Cyprianus serm. 6. in Orat. Domin. Hieronymus in cap. 2. ad Titum. Augustinus lib. 2. de verb. Domini cap. 7. Cyrillus

Catech. myſtag. 5. Ambroſius lib. 5. de Sacram. cap. 4. ex quarta petitione Dominica cōcludūt: *Indignum eſſe ut Chriſtiani, qui prohibentur ſoliciti eſſe in craſtinum, orent pro illo pane, qui poſt paululum concoquendus & in ſeceſſum abjiciendus eſt, ideò per panem* ἐπιούσιον intelligi *panem ſuperſubſtantialem & peti ſalutarem uſum Cœnæ Dominicæ.*

Leo Magnus ſerm. 8. de Jejunio ex verbis Chriſti Luc. 21. *Videte, ne corda veſtra graventur crapulâ & curis hujus vitæ &c.* colligit, *Miniſtros Eccleſiæ debere à conjugio abſtinere.*

Bernhardus ſerm. 33. in Cant. ex verbis Hiskiæ Regis Eſai. 38. v. 17. *In pace amaritudo mea amariſſima &c.* colligit, *tempore pacis ſentire Eccleſiam majus damnum ex ſecuritate & vitiis Paſtorum.*

Hûc referendum, quòd, ut ſuperiùs monuimus membr. 6. Pontificii Interpretes ſæpiùs non ſolùm ab *unius*, ſed etiam à *multorum Patrum* ſententia in Scripturæ expoſitione diſcedant. Reipsâ igitur fatentur, Patres nō ſemper nec in omnibus legitimæ interpretationis regulas obſervâſſe, aliâs ab illorum expoſitione divortium non facerent.

Sic ergo oſtendimus hactenus

1. Ipſoſmet Adverſarios agnoſcere, quòd ſit diſcrimen inter Scripturam ſacram θεόπνευστον & inter Patrum ſcripta, quodque ad illam velut normam & regulam hæc ſint exigenda.

2. Ipſos Patrum ſcripta judicio *Eccleſiæ*, hoc eſt, Pont[illegible]s Romani ſubmittere.

3. Ipſos agnoſcere, quòd Patres ſæpiùs erraverint.

4. Ipſos multis, etiam præclariſſimis Eccleſiæ veteris Doctoribus & Hiſtoricis in ſpecie errores quoſdam tribuere, vel certè autoritatem & fidem eorum elevare.

5. Ipſos cogi, ut fateantur, non ſolùm privatos & peculiares quoſdam errores in ſingulis ferè Patribus occurrere, ſed etiam multos in uno eodemque puncto ſimul & conjunctim errare.

6. Ipſos in expoſitione Scripturæ à majori Patrum parte quandoque diſcedere & pauciores ſequi, interdum etiam Patrum expoſitioni ſuam præferre.

7. Ipſos fateri, quòd Patres in multis capitibus non ſolùm à ſe invicem, ſed etiam à ſemetipſis diſſentiant.

8. Ipſos agnoſcere, quòd interpretatio à conſenſu veterum diverſa, non ſtatim ſit adulterina.

9. Ipſos ſtatuere, quòd Patribus *nondum omnia pietatis myſteria fuerint cognita.*

10. Ipſos agnoſcere, conſenſum veterum in Scripturis interpretandis quandoque reprehenſum fuiſſe.

11. Ipſos agnoſcere, quòd multa veterum ſcripta hodiè non ampliùs extent.

12. Ipſos agnoſcere, quòd in Patrum & Hiſtoricorum ſcriptis multa ſint adulterina ac ſuppoſititia.

13. Ipſos teſtari, quòd in genuinis etiam Patrum ſcriptis multa ſint corrupta & depravata.

14. Ipſos agnoſcere, quòd multi ex Patribus neceſſariis Scripturæ interpretandæ mediis fuerint deſtituti.

15. Ipſos non diffiteri, quòd quidam Patres legitimæ interpretationis regulas non ſemper ac perpetuò obſervârint, quan-

quandoque etiam fervore disputationis, vel studio rhetoricandi in partem alteram nimium propenderint.

Ex quibus omnibus simul sumtis emergit evidens theseos nostræ confirmatio, quòd Patrum scripta non sint infallibilis fidei & Scripturæ interpretandæ regula.

Coronidis loco notandum, quàm varia ipsimet Adversarii parata habeant effugia, quando ex Patribus dictum aliquod affertur, quod ipsorum sententiæ minus congruit.

Dicere enim solent 1. *Librum, ex quo illud desumtum, esse suppositivium.* membr. 12.

2. *Locum illum esse corruptum ac depravatum.* membr. 13.

3. *Privatam hanc fuisse Patris illius opinionem, Ecclesiæ, hoc est, Pontificis judicio subjiciendam.* membr. 2.

4. *Ipsum in eo errâsse.* membr. 3.

5. *Ipsum alibi mentem suam rectiùs explicâsse.* membr. 7.

6. *Ipsum ex ignorantia linguæ Hebrææ vel Græcæ fuisse deceptum.* membr. 14.

7. *Ipsum studio rhetoricandi excessisse.* membr. 15.

8. *Ipsum fervore disputationis raptum in partem alteram nimis inclinâsse.* membro 15.

Addi possunt etiam aliæ exceptiones, utpote 9. quòd *non loquatur assertivè, sed dubitativè.*

Otto Frisingensis lib. 4. cap. 18. *Considerandum est, secundum quid loquantur Autores, quid opinando, quid asserendo.*

10. Quòd *non loquatur ex sua, sed ex aliorum sententia.*

Ludovicus Vives in Comment. lib. 12. de Civ. Dei cap. 16. *Lombardus Hieronymi sententiam de Angelis ante mundi originem conditis contra se adducens sic repellit, ut dicat, Hieronymum id scripsisse, non quòd sic sentiat, sed aliorum opinionem recitantem. Idem in multis quoq; Augustini dictis respondet, quod facilè dictu est, quoties aliquid ex magnis Autoribus contra nostra placita affertur.*

Bellarminus lib. de gratia primi hominis cap. 11. §. Quarta objectio &c. ad locum Hieronymi in quæstionibus Hebraicis, *Paradisum ante cœlum & terram fuisse creatum*, respondet; *aut Hieronymus eo loco ex aliorum sententia locutus est, ut sæpè fecit in Commentariis Epistolæ ad Ephesios & in aliis locis, aut significat, Paradisum conditum fuisse, antequam cœli & terra fabrica omninò perficeretur.*

Pererius Disp. 6. in cap. 19. Genes. Ribera in Procem. Comment. in Zachar. n. 11. & 12. & alibi passim admonent, *solere Hieronymum in Proœmiis aliorum librorum, sed maximè eorum, quos scripsit in Paulum, enumerare Autores, quos secutus sit, quorum sententiam sine nominibus proponit, nihil definiens, sed integrum lectori judicium relinquens, & quidem non rarò, etiamsi expositiones illæ absurdæ sint, & à regula Catholicæ fidei discrepantes. Inde Ruffinus in invectiva illum accusat, quasi eadem cum Origene sentientem in Commen. Epist. ad Ephes. cui ita respondit Hieronymus in prima Apologia. Ego in Commentariis ad Ephesios sic Origenem, Didymum & Apollinarium secutus sum, qui certè contraria inter se habent dogmata, ut fidei meæ non amitterem veritatem. Commentarii quid operis habent? alterius dicta edisserunt, quæ obscurè scripta sunt, plano sermone manifestãt, multorũ sententias replicãt*

& dicunt, hunc locum quidam sic edisserunt, alii sic interpretantur, illi sensum suum & intelligentiam his testimoniis, & hac nituntur ratione firmare, ut prudens lector cùm diversas explanationes legerit, & multorum vel improbanda didicerit, judicet, quid verius sit & q. bonus trapezita adulterinæ monetæ pecuniam reprobet &c. Videat igitur, qui Hieronymum *legit, quos sequatur Autores, quod ex Procæmio cognoscet, & cùm invenerit aliquid, quod* Origenis *errores aut* Apollinarii, *aut* Didymi *sapiat, etiamsi ille non rejiciat, sciat non esse* Hieronymi, *in quo multi errantes ea illi tribuunt interdum, quæ ipse execratur.*

11. Quòd *obiter tantùm, non ex professo de proposita quæstione disserat.*

Bellarminus lib. 2. de effect. Sacram. cap. 17. §. Unum &c. in explicatione dicti 1. Cor. 10. *de esca spirituali, non mirum esse,* ait, *quòd Chrysostomi explicationem Augustino anteponat, cùm ille in hunc locum ex professo Commentaria scripserit, iste obiter saltem eum explicuerit.*

Idem lib. 4. de Eucharist. cap. 10. §. Cæterùm. *Non obstat, quòd aliqui Patres verba illa,* Non bibam de genimine vitis *&c. de calice Eucharistiæ exposuerint, nam alii, qui magis ex professo rem tractârunt, contrarium docuerunt.*

Lib. 3. de amiss. gratiæ & statu peccati cap 4. §. Cæterùm. *Sancti isti Patres* (Ambrosius & Chrysostomus) *non videntur accuratè de peccato primæ parentis disserere voluisse, sed obiter ex eo, quod acciderat, occasionem accipere admonendi populum, ut fideliter & religiosè verba* DEI *recitarent &c.*

Stapletonus in relect. princ. fid. doctrin. controv. 6. q. 4. in explic. art. dicit, *distinguenda esse, quæ Patres obiter interdum scribunt & aliud agentes ab illis, quæ ex proposito seu principaliter tractant, hæc enim magnam fidem faciunt, illa verò perexiguam. Rursum quæ semel, ab illis quæ constanter & sæpè affirmant ac repetunt. Sed maximè distinguenda esse ea, quæ dogmaticè & assertivè in tractatu positivo docent ab illis, quæ contentiosè & in certamine contra adversarium disputãdo, etiam in materia fidei, pronunciant. Ab hoc enim posteriore genere dictorum nulla testimonia sumenda esse, quia facilè contingat in talibus modum excedere & veritatis lineam transgredi.*

12. Quòd nondum motis certaminibus securiùs locutus fuerit.

Toletus in cap. 6. Johan. annot. 20. *Non tantùm Chrysostomus & Cyrillus, sed etiam alii Doctores, maximè Græci, libero arbitrio humano nimiùm tribuebant, nondum Pelagianâ hæresi tunc grassante, maximè Chrysostomi temporibus.* (Eodem modo respondet Augustinus Juliano Pelagiano dicta quædam veterum objicienti lib. 1. contra Julian. cap. 2.)

Claudius de Sainctes Ebroicensis Episcopus Repetit. 10. de reb. Eucharist. controversis cap. 2. fol. 373. *Patres ante natas hæreses liberiùs, simpliciùs & incogitantiùs scripsisse,* asserit.

Hisce exceptionibus utuntur Pontificii, quando Patrum dicta sententiæ ipsorum minùs conformia ipsis objiciuntur. Concedere igitur & nobis debent, ut iisdem utamur, si quid contra nostram sententiam ex Patribus nobis objiciatur. *Quod enim juris quisq; in alios statuit, illud in se admittat necesse,* & quo armorum genere in certamine utitur, ejus usum aliis denegare nequit. Cumprimis verò

verò *unanimem Patrum consensum*, quem tamen in hoc argumenti genere ipsimet requirunt, nunquam in cōtroversis quæstionibus probare poterunt, cùm pro nostra sententia non unum atque alterum, nec unius atque alterius tantùm Patris, sed multorū Patrum dicta proferre possimus, ut ex nostrorum scriptis constat. Sic ergò disputatio hæc nullum habebit finem vel exitum, cùm juxta Gregorii de Valentia confessionem in Analys. p. 18. *Patrum scripta sint arma utriq; parti suo modo communia*. Inde utraque pars controvertentium, Patrum scripta superiori alicui regulæ subjicit. Pontificii ea subjiciunt *sententiæ Ecclesiæ*, hoc est, ut ultima analysis docet, *Pontificis Romani*, ut vidimus membro 2. Nos verò ea subjicimus *sententiæ Scripturæ*, hoc est, ipsius *Spiritus sancti* in Scripturis publicè proposito, id quod facimus, Patribus ipsis non solùm non invitis, sed etiam jubentibus, ut ex multis Patrum dictis probari potest.

Aug. Ep. 19. *Ab iis omnibus, qui aliud sentiunt literarū tractatorib. provoco ad ipsum Apostolum. Dent veniam quilibet aliud opinantes, ego magis credo tanto Apostolo.*

Lib. 2. cōt. Crescon. Gram̄. c. 32. *Utamur illâ libertate, ad quam nos vocavit Dominus, & eorum virorum, quorum laudes consequi non valemus, quorum multis literis scripta nostra non comparamus, quorum ore delectamur, quorum caritatem miramur, quorum Martyria veneramur, hoc, quod aliter sapuerunt, quàm Canonicè, non accipiamus. Neq; ullam facimus eis injuriam, cùm eorum quaslibet literas à Canonica divinarum Scripturarum autoritate distinguimus. Neq; enim sine causa tam salubri vigilantiâ Canon Ecclesiasticus constitutus est, ad quem certi Prophetarum & Apostolorum libri pertineant, quos omninò judicare non audeamus, & secundùm quos de cæteris literis, vel fidelium, vel infidelium liberè judicemus.*

Plura hujus generis occurrūt Ep. 7. ad Marcell. dictâ Ep. 19. ad Hieron. Epist. 48. ad Vincentium. Ep. 111. ad Fortunat. Epist. 112. ad Paulin. in Proœm. lib. 3. de Trinitat. lib. 11. contra Faust. cap. 5. lib. 2. contra Donatist. cap. 3. lib. de unit. Eccles. cap. 3. lib. 4. de anim. & ejus orig. cap. 1. lib. 2. de bono persev. cap. 21. apud Hieronymum Epist. 153. ad Miner. & Alex. in expos. Psal. 86. in cap. 19. Es. in cap. 36. Ezech. in cap. 2. Mich. apud Origenem in cap. 3. ad Rom. hom. 1. in Jerem. Basilium lib. de Spiritu sancto cap. 7. & alios passim, ut meritò hæc sententia, quòd *de Patrum dictis ex Scriptura regula judicandum sit*, pro *unanimi Patrum consensu* habeatur & Pontificiis Patrum dicta in aliis controversiis adversus nos urgentibus opponatur.

13. Superest verò aliud medium ac remedium, quo Adversarii utuntur, quando in Patribus aliquid occurrit, q ipsis minùs probatur, in quo tamen ipsorum exemplum imitari, eodemque remedio uti nec debemus nec volumus, nimirum, quòd Patrum scripta & dicta fide non bonâ tractant.

Primò alienum sensum ipsis affingendo.

Cajetanus in Summ. Thom. p. 3. q. 27. tit. 4. *Hic Autor frequenter sicut in Philosophia Aristotelem ut Philosophum exponit, quicquid ipse Aristoteles senserit: ita in Theologia Doctores, ut Theologos, quicquid illi Autores senserint, exponere conatur, ut in sano salventur eorum verba sensu.*

Duacensis Academiæ Theologi in Censura Bertrami, quam Indici Expurgatorio inseruerunt, pag. 12. fatentur, *se in Catholicis veteribus aliis, præter Bertramum, plurimos ferre errores, eosq; extenuare, excusare, excogitato commento persæpe negare & commodum iis sensum affingere, dum in disputationibus opponuntur.* (Gretserus lib. 1. de jure & more prohibendi libros cap. 1. p. 8. verba illa sic defendere conatur, quòd *per commentum nihil aliud, quàm glossa & explicatio intelligatur.* At num *sensum affingere* est explicare & interpretari? num *commentum excogitatum* est idem, quod genuina interpretatio? totus contextus ostendit, Duacenses hoc voluisse, quòd si Patrum dicta contrarientur religioni Pontificiæ, licitum sit, alium sensum illis affingere.)

Secundò dicta ipsorum mutilatè ac falsò citando.

Bellarm. lib. 3. de verbo Dei cap. 8. §. 1. sic scribit: *Irenæus lib. 3. adv. hæres. cap. 2. docet, controversias non posse finiri ex solis Scripturis, quia variè ab hæreticis exponuntur.* Sed Irenæus planè contrarium d. l. statuit ac hæreticis illam sententiam tribuit. *Cùm ex Scripturis* (inquit) *arguuntur* (hæretici scilic. ut patet ex verbis præcedentibus) *in accusationem convertuntur Scripturarum, quasi non possit ex illis sciri veritas ab his, qui nesciunt traditionem.*

Idem lib. 3. de Eccles. cap. 8. *Cedant*, inquit, *Tertullianus hæretici origines suarum Ecclesiarum, evolvant ordinem Episcoporum, & per successionem ab initio decurrentem, an primus ille Episcopus aliquam ab Apostolis, vel Apostolicis viris autoritatem habeat.* Sed Tertullianus in libro illo de præscript. p. 107. statim addit: *Ipsa doctrina hæreticorum cum Apostolica comparata ex diversitate & contrarietate sua pronunciabit, neq; Apostoli alicujus Autoris esse neque Apostolici: quia sicut Apostoli non diversa inter se docuissent, ita & Apostolici non contraria Apostolis edidissent, nisi illi, qui ab Apostolis desciverint & aliter prædicaverunt. Ad hanc itaq; formam provocabuntur ab illis Ecclesiis, quæ licet nullum ex Apostolis vel Apostolicis Autorem suũ proferant, ut multò posteriores, quæ deniq; quotidie instituuntur, tamẽ in eadẽ fide cõspirãtes, nõ minùs Apostolica deputãtur pro consanguinitate doctrinæ.*

Idem lib. 4. de Pont. cap. 3. adducit dictum Origenis in cap. 16. Matth. *Manifestum est, etsi non exprimatur, quod nec adversus Petrum, nec adversus Ecclesiam portæ prævalere poterunt inferorum. Nam si prævalerent adversus petram, in qua Ecclesia fundata erat, contra Ecclesiam etiam prævalerent.* Sed hæc verba, ut etiam Franciscus Junius observavit, non extant in editis Origenis operibus. Hæc tantùm apud eum leguntur: *Neq; enim adversus petrã, super quã Christus ædificat Ecclesiam, neq; advers⁹ Ecclesiã portæ inferi prævalebũt.*

Idem Bellarminus lib. 4. de Verbo Dei cap. 6. ex Theodoreto lib. 1. Hist. cap. 8. probare conatur, *Concilium antiquissimum & celeberrimum* Nicenum I. *ex doctrina non scripta hæresin Arii damnâsse.* Sed sequitur corruptam Christophorsoni versionem. Recitat ibi Theodoretus partem Epistolæ Athanasii ad Afros, in qua hæc verba: Ἀλλὰ τῦτο ἐξ ἐγγράφων μὲν εὐσεβείας ἐγκειμένων λέξεων κατεκρίθησαν, quomodo etiam legitur apud Eusebium. Christophorsonius ea sic reddidit:

Qua-

Quapropter ex non scriptis vocibus, piè tamen excogitatis condemnati sunt. Duplex in hac versione occurrit falsitas. Nam & ἐννοουμένων non significat excogitatas, sed *intellectas*, & ἐγγράφων satis audacter mutavit in ἀγράφων scriptas, in *non scriptas*. Sanè in editis operibus Athanasii habetur vox ἀγράφων. Sed totus etiam locus aliter legitur. Debuit autem Christophorsonus, si voluit sincerè emendare, non unam duntaxat voculam arripere, reliquis omnibus neglectis. Sic ergo legitur: καὶ ὁ γογγυσμὸς αὐτῶν, ὅτι ἄγραφοι εἰσὶν αἱ λέξεις, ἐλέγχεται παρ' αὐτῶν μάταιος. ἐξ ἀγράφων ἀσεβήσαντες (ἄγραφα δὲ τὸ ἐξ οὐκ ὄντων, καὶ τὸ ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν) αἰτιῶνται, ὅτι ἐξ ἀγράφων μετ' εὐσεβείας νοουμένων λέξεων κατεκρίθησαν. *Eorum autem obmurmuratio, quòd eæ voces non sint scriptæ, ab ipsis etiam arguitur esse vana. Cùm enim ex non scriptis impietatem suam instruant (sunt enim non scripta, & illud ex non existentibus, & hoc, erat tempus, quando non erat) tamen conqueruntur, se ex non scriptis vocibus piè intellectis damnari.* Sic ergò Athanasius *voces* tantum vocat ἀγράφους, non ipsum *dogma*. Tota enim Epistola contrarium clamat, videl. ex Scripturis Arium fuisse damnatum.

Idem Bellarmin. lib. 1. de beat. Sanctorum cap. 19. adducit dictum Eusebii lib. 13. de præparat. Evang. cap. 7. *Hæc nos quotidie factitamus, qui veræ pietatis milites, ut Dei amicos, honorantes, ad monumenta quoq; illorum accedimus, votaq; ipsis facimus tanquam viris sanctis, quorum intercessione ad Deum non parùm juvari profitemur.* Sed Græca longè aliter habent, quæ Georgius Trapezuntius ad præsentem Ecclesiæ Romanæ statum in sua versione inflexit. Postquam enim Eusebius ex Platone docuisset, *viros virtute insignes, & in bello fortes, esse post mortem honorandos*, subjungit, καὶ ταῦτα δὲ ἁρμόζει ἐπὶ τῇ τῶν θεοφιλῶν τελευτῇ, οὓς στρατιώτας τῆς ἀληθοῦς εὐσεβείας, οὐκ ἂν ἁμάρτοις εἰπὼν παραλαμβάνεσθαι, ὅθεν καὶ ἐπὶ τὰς θήκας αὐτῶν ἔθος ἡμῖν παριέναι καὶ τὰς εὐχὰς παρὰ ταύταις ποιεῖσθαι, τιμᾶν τε τὰς μακαρίας αὐτῶν ψυχὰς ὡς εὐλόγως καὶ τούτων ὑφ' ἡμῶν γινομένων. *Et hæc quidem* (scil. quæ ex Platone recitata erant) *ad obitum piorum accommodari possunt, quos veræ pietatis milites si dicas, non aberres. Itaq; ad eorum monumenta accedere solemus, ad eaq; preces facere, honorareq; eorum beatas animas, certi id à nobis rectè fieri.* (Trapezuntius reddidit. *Illis* scil. pietatis militibus *vota facimus*: At Eusebius. *Ad eorum monumenta preces facimus.* Solebant enim Christiani ad Martyrum thecas Deum precari, ipsos autem Martyres precari non solebant. Trapezuntius etiam de suo addidit, *quorum intercessione apud Deum non parùm juvari profitemur*, in Græco enim hæc nuspiam occurrunt.)

Idem Bellarmin. lib. 3. de Pont. cap. 6. inter illos, qui per *duos testes* Apocal. 11. *Enochum & Eliam* intelligunt, refert *Primasium*. Sed ille de Enocho & Elia nec γρῦ nec μῦ. Interpretatur illos duos testes Apocalypticos, vel *utrumq; Testamentum, vel duo Martyrii genera, unum in habitu, alterum in actu.*

Idem in lib. de Clericis cap. 19. §. Probatur secundò &c. sic scribit: *Concilium Nicenum I. can. 3. interdicit Episcopo, Presbytero & Diacono, ne domi mulierem ullam habeat, præter matrem, sororem, amitam.* At Concilium loquitur tantùm περὶ τῆς συνεισάκτου, non in universum de muliere. Uxor autem legitima non potest censeri συνείσακτος.

Idem Bellarminus in Recognitione lib. 2. de Rom. Pontif. cap. 31. *Monarchicum Pontificis Primatum* probat ex eo, quòd Tertullianus initio libri de pudicitia eum vocet *Episcopum Episcoporum.* (Sed inspectio textus ostendit εἰρωνικῶς eum sic appellari. Pontifex sc. maximus, Episcopus Episcoporum.)

Ibid. Primatum Pontificis probat ex eo, quòd Hieronymus Epistola 1. ad Damasum de nomine *hypostasis*, Damasum Episcopũ Rom. vocaverit *Ecclesiæ petram.* (Atqui nõ *Damasum*, sed *Christum* vocat *Ecclesiæ petram.* Verba sic habet: *Ego nullum primum, nisi Christum sequens, beatitudini tuæ, h. e. cathedræ Petri communione consocior; super illam Petram ædificatam Ecclesiam scio.* Illam, h. e. Christum, nam aliàs hanc dictam oportuit, quomodo etiam Bellarm. ausus est reponere.)

Idem Bellarmin. lib. 1. de beat. Sanct. cap. 13. pro religioso Sanctorum cultu adducit locum Justini in Apolog. 2. *Sed & illum* (Deum Patrem) *& ejus Filium, qui venit, nosq; hæc docuit, & aliorum sequentium, similiumq; bonorum Angelorum exercitum, & Spiritum Propheticum colimus, atq; adoramus, verboq; & re, seu veritate veneramur, idq; omnibus qui discere volunt, ut docti, institutiq; sumus, copiosè tradimus.* (Ubi in adoratione earum rerum, quæ adorantur, postremus locus datur *Spiritui sancto*, eique præponuntur *Angeli*; cui conjunctioni meritò opponitur illud Bellarmini lib. 1. de Christo cap. 13. *Dominus non copularet cum Patre, & Filio Spiritum sanctum, si creatura esset. Sed benè habet*: in Græco Justini textu nulla fit mentio religiosi Angelorum cultus. Ἀλλ' ἐκεῖνόν τε καὶ τὸν παρ' αὐτοῦ υἱὸν ἐλθόντα καὶ διδάξαντα ἡμᾶς ταῦτα, καὶ τὸν τῶν ἄλλων ἑπομένων καὶ ἐξομοιουμένων ἀγαθῶν Ἀγγέλων στρατόν, πνεῦμά τε τὸ προφητικὸν σεβόμεθα καὶ προσκυνοῦμεν, λόγῳ καὶ ἀληθείᾳ τιμῶντες καὶ παντὶ βουλομένῳ μαθεῖν, ὡς ἐδιδάχθημεν, ἀφθόνως παραδιδόντες. *Verùm hunc ipsum & qui ab eo venit, atq; ista nos & aliorum obsequentium exequatorumq; bonorum Angelorum exercitum docuit, Filium & Spiritum Propheticum colimus & adoramus, cum ratione & veritate venerantes, atq; unicuiq; discere atq; nosse volenti, pro eo atque edocti sumus, candidè hæc tradentes*: quo modo etiam Joh. Langus vertit in edit. Friderici Sylburgii.)

Ibid. adducit Athanasii dictum ex lib. de Virginitate: *Si vir justus ædes tuas ingreditur, cum timore & tremore occurrens illi,* καὶ προσκυνήσεις, *& adorabis ad pedes illius.* Sed quilibet videt, loqui Autorem illum, quisquis tandem sit, de viro justo vivo. Nunquam verò apud Christianos auditum, *etiam viventes nobiscum homines esse religiosè colendos.*

Ibid. adducit Chrysost. homil. de sanctis Juventino & Maximo. *Tumulos adoremus.* Sed in Græco textu habetur, ἵνα καὶ ἀπὸ τῆς ὄψεως τῶν ἁγίων τούτων

μνημάτων καὶ ἀπὸ τῆς ἐννοίας τῶν ἄθλων καὶ πανταχόθεν πολλοὺς καὶ μεγάλους λαβόντες θησαυρούς. *Quò & visis Sanctorum monumentis & consideratis eorum præmiis inde varios thesauros undiquaq; colligamus.* It. τῆς λάρνακος ἁπτώμεθα, *capsulam attingamus.*

Ibid. adducit dictum Cyrilli Alexandrini lib. 6. contra Julian. *Nos non Deos factos dicimus sanctos Martyres, sed omni honore dignari consuevimus.* Sed locus Cyrilli sic habet: *Sanctos Martyres neque Deos esse dicimus, neq; adorare consuevimus, laudamus autem eos potiùs summis honoribus.*

Ibid. adducit dictum Augustini in Psal. 96. ubi monente Bellarmino: *Augustinus Ethnicis objicientibus, quòd Christiani colerent Angelos, respondet similiter*, & addit: *Utinam & vos illos colere velletis! facilè enim ab ipsis disceretis, non illos colere, id est, non colere, ut Deos, sed ut Sanctos.* At multiplex dolus in hujus dicti allegatione commissus. 1. falsum est, *refutari ab Augustino Ethnicos objicientes à Christianis coli Angelos.* Nam instat potiùs contra ipsorum responsionem, factam Christianis increpantibus, quòd Dæmonia colerent. *Respondent* (inquit) *non colimus mala Dæmonia. Angelos, quos dicitis, ipsos & nos colimus, virtutes Dei magni & ministeria Dei magni.* Sic ergò Ethnicos confitentes se adorare Angelos mutat Bellarminus in accusantes Christianorum factum. 2. Per τὸ *similiter respondet*, Bellarminus innuit, Augustinum respondere ad Ethnicorum accusationem per distinctionem inter *duliam & latriam.* Sed eo in loco ne γρῦ quidem extat de illa distinctione. 3. verba illa, *i. e. non colere ut Deos, sed ut Sanctos*, nō sunt Augustini, sed Bellarmini & tamen continuantur Augustini verbis in editione Sartoriana & Lugdunensi, unde Richeomus de Sanctis cap. 7. à Bellarmino deceptus eodem modo hunc locum citat. 4. Augustinus non simpliciter optat, *Ethnicos fieri Angelorum cultores*, ut Bellarm. statuit, sed exceptionem Ethnicorum, quòd non colant Angelos malos, sed bonos, voto Rhetorico eludit. *Utinam vestris Dæmoniis recedentes velletis colere Angelos bonos! sic facilè ab iis disceretis, non illos colere*, i. e. si coleretis Angelos bonos, ii doceret vos, nō colere se, sed solùm verū Deum. Id q statim declarat subjecto exemplo ex Apocalypsi.

Id. Bellarm. disputās de Cœlib. Sacerd. lib. de Clericis c. 19. §. Chrysostomus &c. adducit dictū Oecumenii in 1. Tim. 3. *Non statuit, ut ab uxore pendeat Episcopus, aut uxorem necessariò habeat, sed si fiat*, inquit, *è mundanis, non sit saltem bigamus: ita tamen, ut vocatus ad Episcopi munus illud compleat, quòd qui habent uxores, sint tanquam non habentes.* (Omittit illa Oecumenii verba, quæ permittunt non uxorem tantùm, sed & uxoris usum. *Sive ut unam cognoscat ad coitum mulierem legitimam.*)

Salmeron Disp. 52. in Ep. Ro. p. 475. pro immaculata B. Virg. cōceptione adducit dictū Origen. hom. 1. in divers. *Audite, quòd Virgo in utero accipiet, nō ex desiderio partū concipiens, quæ neq; persuasione serpentis decepta est, neq; ejus afflatib. venenosis infecta.* Sed omittit ea, quæ statim sequuntur, ex quib. intelligitur, non de cōceptione ea, quā Maria in utero matris suæ concepta est, sed de ea, quā Filium Dei in utero suo cōcepit, sermone esse. *Sed Virgo*, inquit Origenes, *in utero accipiet, prædicationē Angeli suscipiēs, Prophetarū testimonia assumēs.*

Baronius Anno 34. §. 290. *Jacobus Alphaeus cognomento Justus, idemq; frater Domini dictus, à Petro Apostolorũ Principe ordinatur Hierosolymorum Episcopus.* Probat hoc ex Chrysostomi homilia in Johannem 87. (in Cod. Græco est 88.) *Si quis à me percontaretur, quomodo Jacobus Sedem Hierosolymitanam acceperit, responderem, hunc totius orbis Magistratum præposuisse Petrum.* (Atqui ementitum est hoc Chrysostomi testimonium. Sic enim habent ipsius verba: εἰ δὲ λέγοι τις, πῶς ἂν ὁ Ἰάκωβος τὸν θρόνον ἔλαβε τῶν ἱεροσολύμων; ἐκεῖνο ἂν εἴποιμι, ὅτι τοῦτον οὐ θρόνου, ἀλλὰ τῆς οἰκουμένης ἐχειροτόνησε διδάσκαλον. Quod si quis percontaretur, *Quomodo igitur Jacobus thronum accepit Hierosolymitanum? id dixerim, hunc non throni, sed orbis Doctorem constituisse.* Sensus est, non à Petro Jacobum, sed à Christo Petrum fuisse ordinatum, nempe *orbis Magistrum*, id quod paulò pòst omnibus Apostolis tribuit.)

Idem Baronius tom. 3. Anno 313. cupit probare ex Epistola Imperatoris Constantini ad Melchiadem, *Imperatorem in fide tum temporis adhuc rudem, cùm in causa Donati ac Cæciliani judices daret, elegisse Maternum ex Agrippina civitate, Rheticium ex Augustoduno, Marinum Arelatensem, omisso Melchiade Episcopo Romano; verùm postea sentientem, ex divinæ Legis præscripto absq; primariæ Sedis Antistite nefas esse cognosci, causam detulisse ad Melchiadem, qui præsentibus illis tribus aliisq; comprovincialibus causam cognosceret.* Sed verba Epistolæ sic habent, apud Eusebium lib. 10. Hist. cap. 5. ἵνα ἐκεῖσε ὑμῶν παρόντων, ἀλλὰ μὴν καὶ Ῥετικίου, καὶ Ματέρνου, καὶ Μαρίνου, τῶν κολλήγων ἡμῶν, οὓς τούτου ἕνεκα εἰς τὴν Ῥώμην προσέταξα ἐπισπεῦσαι, δυνηθῇ ἀκουσθῆναι, ὡς ἂν καταμάθοι τε τῷ σεβασμιωτάτῳ νόμῳ ἁρμόττειν. *Ut illic, vobis præsentibus, sed & Rheticio, & Materno, & Marino Collegis vestris, quos propterea Romam jussi properare, possit audiri, prout comperietis venerandissimæ legi congruere.* Hic quilibet videt, nihil agi de primæ Sedis Antistite, nisi quomodo de aliis: deinde illud de lege, referri non ad id, quod statuit Imperator apud se de legendis judicibus, sed ad id officium, quo lecti judices perfuncturi erant, nimirum ut non temere, sed secundùm legem divinam judicarent.

Richeomus de Sanctis cap. 4. asserit, *hæresin eorum, qui negarent colendos esse Sanctos, ab Eustathio primùm inventam, eam ipsam ob causam damnato in Concilio Gangrensi,* & autorem laudat Socratem lib. 2. cap. 33. At de cultu Sanctorum apud Socratem d. l. nihil quicquam extat.

Idem lib. ejusd. cap. 6. asserit, *ab Augustino lib. 2. contra Faustum cap. 21. adorari à populo memoriam Martyrum religiosâ solennitate.* Sed Augustinus non dixit adorari, sed *celebrari.*

Alphonsus de Castro advers. hæres. tit. de Sacerdotio hæres. 4. *Hæc consuetudo, juxta quam matrimonio alligatus promovebatur ad Sacerdotium, invaluit usq; ad tempora Niceni Concilii, in quo (ut fertur) generali Decreto statutum est, ne aliquis uxorem habens crearetur Sacerdos.* Sed falsum hoc est, nec potuit Alphonsus ullum hujus rei testem adducere.

Cottonus in lib. de Missa tract. 7. §. 14. adducit tertium Canonem Concilii Niceni,

ceni, quod sic habeat. *Decorum est propter repetita mysteria ac necessitates, ut Presbyter, & Diaconus, & Episcopus Deo dedicatus sit. Si enim populo præcipit, ut ad tempus vacet orationi, quantò magis Sacerdoti idem præcipit.* Sed nulla editio Nicænorum Canonum hunc habet.

Idem Cottonus lib.3. Instit. cap. 40. pro charactere confirmando, adducit locum Clementis Alexandrini ex Eusebii lib.3. Hist. Eccles. cap. 17. quem Christophorsonus sic reddidit: *Ubi sigillo Domini, hoc est, Sacramento confirmationis, tanquam perfectâ tutâq; ejus animi custodiâ obsignâsset, nonnihil de cura & observatione in eo instituendo remisit.* (Sed in textu Græco Eusebii nihil de Confirmatione extat, sed de Baptismo duntaxat: ὁ δὲ πρεσβύτερος ἀναλαβὼν οἴκαδε τὸν παραδοθέντα νεανίσκον ἔτρεφε, συνεῖχεν, ἔθαλπε, τὸ τελευταῖον, ἐφώτισε, (*baptizavit*, quia Baptismus veteribus dicebatur φωτισμὸς) καὶ μετὰ τοῦτο ὑφῆκε τῆς πλείονος ἐπιμελείας καὶ φυλακῆς, ὡς τὸ τέλειον αὐτῷ φυλακτήριον ἐπιστήσας τὴν σφραγίδα τοῦ Κυρίου, *impositâ ei perfectâ custodiâ sigillo Domini.*

Fronto Ducæus in Catalogo errorum Plessæi cap.3. ex Epiphanio de Collyridianis citat de Maria dictum, τὴν γνώμην καὶ τὴν αἴσθησιν ἐν τιμῇ τετιμημένη, ὥσπερ τὰ σώματα τῶν ἁγίων; καὶ εἴ τι περισσότερον πρὸς δοξολογίαν εἴποιμι. Et interpretatur. *Veneranda est & mente & sensibus exterioribus, tanquam corpora Sanctorum, imò amplius dicere possum, ad laudem majorem.* Sed locum Epiphanii truncavit & pervertit. Apud Epiphanium verba sic habent: ἐξαίρετον μὲν γὰρ ἐστι τὸ σκεῦος, ἀλλὰ γυνή, καὶ οὐδὲν τὴν φύσιν παρηλλαγμένη, τὴν δὲ γνώμην καὶ τὴν αἴσθησιν ἐν τιμῇ τετιμημένη, ὥσπερ τὰ σώματα τῶν ἁγίων, καὶ εἴ τι περισσότερον πρὸς δοξολογίαν εἴποιμι, ὡς Ἠλίας ἐκ μητρὰς (al. ἐκ μητρὸς) παρθένος, καὶ οὕτω μένων εἰς τὸ διηνεκὲς καὶ ἀναλαμβανόμενος, θάνατον δὲ οὐχ ἑωρακώς. Hoc est. *Est quidem vas electum, verùm mulier, neq; Naturâ quicquam differens* (ab aliis) *at verò sententiâ sensuq; honore honorata, ut corpora Sanctorum: & si quid excellentius dicam in ejus honorem, ut Helias ab utero virgo & sic in æternum permanens, assumtusq;, ita ut mortem non videret.*

Guilielmus Bailius in Catech. controv. tract.1. q.6. demonstraturus *Scripturæ sacræ obscuritatem* in prioribus editionibus adduxerat locum Gregorii Magni, qui in Præfat. moralium in Jobum sic loquatur: *Scriptura est profundus Oceanus, in quo Elephantes submerguntur.* Sed verba Gregorii longè aliter habent. *Divinus,* inquit, *sermo sicut mysteriis prudentes exercet, sic plerunq; superficie simplices refovet. Habet in publico, unde parvulos nutriat, servat in secreto, unde mentes sublimium in admiratione suspendat. Quasi quidam quippe fluvius (ut ita dixerim) plenus & altus, in quo & agnus ambulet & Elephas natet.* Inde etiam admonitus hac de re Bailius ab Adversario doctissimo Andrea Riveto in tertia editione testimonium illud falsum clanculum subduxit, cujus ut locum impleret, aliud substituit ex Ambrosio Epist. lib.7. Epist. 44. *Mare est Scriptura divina, habens in se sensus profundos, altitudinem Propheticorum ænigmatum, in quod*

quod mare plurima introierunt flumina. Sed eâdem fide agit, quâ antea, quia, quæ sequuntur, studio omittit, in quib. Ambrosius seipsum satis perspicuè explicat. *Sunt ergò,* inquit, *& fluvii dulces atq; perspicui, sunt & fontes nivei, qui saliant in vitam æternam, sunt & sermones boni, sicut favi mellis & gratæ sententiæ, quæ animos audientium spirituali quodam potu irrigent & præceptorum moralium suavitate mulceant. Diversa igitur Scripturarum fluenta. Habes, quod primùm bibas, habes, quod secundùm, habes, quod postremùm. Collige aquam Christi, illam quæ laudat Dominum. Collige aquam de pluribus locis, quam effundunt nubes Propheticæ. Quicunq; colligit de montib. aquam ad se trahit, vel haurit è fontibus & ipse rigat sicut nubes. Imple ergò gremium mentis tuæ, terra tua humescat & domesticis irrigetur fontibus.*

Id. Bailius d. l. tract. 2. q. 43. pro astruendo Purgatorio adducit locũ Augustini in enarr. Psal. 37. *Omnes Græci Patres,* inquit, *hunc ignem appellant Purgatorium, S. Aug. in Ps. 37. emendatorium.* Sed locus Augustini sic habet: *Deum roga, ut ita te purget in hac vita & talem te reddat, cui jam emendato igne* (scil. æterno, quia post hanc vitam nullus erit pœnitentiæ locus) *non sit opus.* Horum verborum loco falsò scribit Bailius fidem Bellarmini secutus, *cui jam emendatorio igne non sit opus.*

Id. d. tract. q. 53. pro astruendis *votis, quæ fiunt Sanctis,* secutus fidem Bellarmini adducit dictum Theodoreti lib. 6. de curandis Græcorum affectibus. *Piè verò fideliterq; precatos ea maximè consequi, quæ desiderant, testantur illa, quæ votorum rei dona persolvunt, manifesta nimirũ adeptæ sanitatis indicia. Nam alii quidem oculorũ, alii verò pedum, alii v. manuũ simulachra suspendunt ex auro argentoq; confecta.* Sed textus originalis, ne verbũ quidem de votis Sanctis factis, vel redditis habet. Tantùm Zenobius Acciaiolus in versione sua hæc verba, *votorum rei,* in Autore non occurrentia adjecit. Et quamvis occurrerent, sequentia tamen satis indicant, dona ista à sanatis, non *Martyribus,* sed *Deo* fuisse oblata. Addit enim, quod falsarii in citatione omiserunt. *Gratissimè accipit Dominus, qualiacunq; sint dona, nec exigua, nec vilia dedignatur, quippe qui ea pro ferentis facultate metitur.*

Canisius in oper. Catech. cap. de præcept. Ecclesi. art. 9. proferens Augustini testimonium pro continua successione Episcoporum Romanorũ ab ipso Petro, allegat tãtùm priorem partem ejus sententiæ, hoc modo: *Cathedra quid tibi fecit Ecclesiæ Romanæ, in qua Petrus sedit, & in qua hodiè Anastasius sedet?* sed omittit reliqua, quæ sic habent: *Vel Ecclesiæ Hierosolymitanæ, in qua Jacobus sedit, & in qua hodiè Johannes sedet.*

Stapleton. in princ. doctr. lib. 6. cap. 14. *hanc prærogativam tribuendam esse Petro præ Paulo, quòd Paulus solarum gentium Doctor, Petrus verò & gentium & Judæorum Doctor fuerit,* probat ex Ambrosio Comment. Epist. ad Gal. c. 2. cùm tamen disertè contrarium eo in loco D. Ambrosius habeat, si totus audiatur & non mutiletur. *Petrum,* inquit, *solum nominat & sibi comparat, quia Primatum ipse accepit ad fundandam Ecclesiam, se quoq; modo pari electum, ut Primatum habeat in fundandis gentium Ecclesiis, ita tamen, ut & Petrus gentib. prædicaret, si causa fuisset, & Paulus Judæis.* (Hæc ultima verba fraudulenter omittit Stapletonus,

pletonus probaturus verbis Ambrosii, quòd Paulus solis gentibus, non Judæis prædicare debuerit, Petro & Judæis & gentibus prædicante.)

Idem Stapletonus lib. 6. de princ. c.7. adducit dictum Gregorii lib. 4. Epist.38. *Paulus, Andreas, Jacobus, Johannes singularum plebium capita, & sub uno capite Petro omnes membra Ecclesiæ.* Atqui Petri nomen in Gregorio nō habetur, ne quidem in editione Vaticana Ann. 1591. Ac refragatur scopo Gregorii, Petrum vocare caput Apostolorum. Disertè eum vocat primum membrum, Christum autem caput. lib. ejusd. Epist. 36. *Omnia, quæ soli uni capiti adhærent, videl. Christo, per elationem pompatici sermonis, ejusdem Christi studeat sibi membra subjugare.*

Idem Staplet. in Relect. controv. 3. q. 1. art. 1. concl. 3. *Hoc est, quod Chrysost. scripsit homil. 55. in Matth. quoddam hic esse donum Filii proprium Petro datum, sicut Patris quoddam donum erat eidem concessum. Pater enim revelavit Petro, Christum esse Filium Dei vivi, Filius tribuit Petro, ut sit Ecclesiæ petra.* (At Chrysostomus donum Filii exponit *claves regni cælorum*, non *petram Ecclesiæ.*)

Ibid. in solut. argument. ejus conclusionis ex eadem Chrysostomi homiliâ recitat: *Tu ex his omnibus, quanta sit Petri potestas, intellige.* (At Chrysostom. non *Petri* dixit, sed *ejus*, & Christū significavit.)

Thomas (vel quisquis alius Thomam corrupit) in lib. contra errores Græcorum pro astruendo *Pontificis Romani Primatu* Cyrillum adducit, sic loquentem: *Sicut Christus accepit à Patre super omnem principatum & potestatem, ut ei cuncta curventur, plenissimam potestatem, sic & Petro & ejus Successoribus plenissime commisit: & nulli alii quàm Petro Christus, quod suum est, plenum, sed ipsi soli dedit. Et Apostoli in Evangeliis & Epistolis affirmârunt, in omni doctrina Petrum esse loco Dei & ejus Ecclesiam; & illi, scil. Petro, omnes jure divino caput inclinant & primates mundi tanquam ipsi Domino Jesu obædiunt, & nos, ut membra, manere debemus in capite nostro Pontifice Romano & Apostolico throno, à quo nostrum est quærere, quid credere & quid tenere debemus, quoniam solius Pontificis est arguere, corrigere, increpare, ratum facere, disponere, solvere, ligare.* (At hæc verba nuspiam inveniuntur in Cyrilli operibus, & tàm aliena sunt à Cyrilli doctrina, quàm assentationibus admiratorum Papalis omnipotentiæ affinia.)

Pamelius in annot. ad lib. Tertulliani de præscript. cap. 23. argumentum ejus ita proposuit: *Persequitur hoc capite dictæ Scripturæ Pauli interpretationem, & docet, cavendum semper fuisse, ne religionis mysteria propalarentur.* (Atqui hoc directè est contra mentem Tertulliani, qui docet potiùs, omnia Christianæ religionis mysteria esse propalanda. Cap. 25. dementiam hæreticorū traducit, confitentium, *Apostolos nihil ignorâsse, nec diversa inter se prædicâsse, sed non omnia omnibus revelâsse.* Et ad id probandum abutentium his verbis 2. ad Tim. 1. *Depositum custodi.* Hoc argumentum ut refutet, idem id depositum esse docet, quod *Timotheus audiverat coram multis testibus, & committere jubebatur fidelibus hominibus* cap. 2. itaque non *esse aliquid tacitum.* Excipiebant hæretici, *multis quidem, sed non omnibus fuisse communicatum.* Hanc exceptionem proponit & refellit cap. 26. *Dominus*, inquit, *palàm edixit*

edixit sine ulla significatione alicujus taciti Sacramēti. Ipse praeceperat, si quid in tenebris & in abscondito audivissent, in luce & in tenebris praedicarent. Ipse per similitudinem praefiguraverat, ne unā mnam, id est, unū verbum ejus sine fructu in abdito reservarent. Ipse docebat, lucernā nō sub modio abstrui licere, sed in candelabrū cōstitui, ut luceat omnibus, qui in domo sunt. Hæc Apostoli aut neglexerunt, aut minimè intellexerunt, si nō adimplerūt, abscondentes aliquid de lumine, id est, de Dei verbo & Christi Sacramento. Neminem, quod scio, verebantur, non Judaeorum vim, non Ethnicorum. Quò magis utiq; in Ecclesia liberè prædicabant, qui in Synagogis & in locis publicis non tacebant. Imò neq; Judæos convertere, neq; Ethnicos inducere potuissent, nisi, quod credi ab iis volebant, ordine exponerent. Multò magis jam credentibus Ecclesiis nihil subtraxissent, quod aliis paucis seorsim demandârent. Hæc omnia Tertullianus disertè docens, Apostolos nihil quicquam occultâsse. Nec tamen veritus fuit Pamelius, sententiam planè contrariam illi tribuere.

Vega pugnans pro Transsubstantiatione th.176.f.49.citat locū ex Augustino lib.3. de Trin. c.1.qui non invenitur. Imaginatur enim sibi, Augustinū sic scribere: *Non nivis Natura, erat enim māna simile rori aut nivibus, Soleq; solvebatur, sed per verbum & virtutem Dei facto pane & carnibus sub accidentibus nivis alebantur.*

Idem in thesi 122. de Missa allegat ex 34. quæstione Athanasii ad Antiochum, quod ibi non potest reperiri, tanquam Athanasius ita scriberet: *Intelligimus, peccatorum animas participare beneficia ab incruenta immolatione pro ipsis facta.*

Tertiò, in Patrum editionib. quædam mutando, (unde Taubmannus à corruptis illis editionibus cavendum esse monens, sic scribit:

Biblia sit princeps cura, secunda Patres,
Sed Patres ipsi, nam quos tu Romule castras,
Jure intestatos credimus esse Patres.)

Graviter de hac mutilatione conqueritur Joh. Marsilius Venetus in controv. Venet. contra Bellarm. p.331. edit. Venet. Ann.606. *Notum*, inquit, *est omnibus è Conciliorum, Canonum, aliorúmve Doctorum libris, ex ipsis etiam Breviariis & Missalib. ablata esse & adhuc auferri ea, quæ Principibus Laicis favēt, ut periculum fiat, num sensim & progressu temporis stabiliri possit opinio de illimitata potestate Pontificis in temporalibus. Ideò, ut qui libros Ann.1530. vel 1550. editos cū hodiernis confert, sive Concilia, sive alia describant, vindemiam manifestè deprehendat. Unde mirum non est, nos post vindemiā paucos aliquot racemos in Serenissimi nostri Principis defensionem invenisse. Hæc est ratio, quâ successu temporis fides Scripturis omnib. derogabitur & Ecclesia Dei evertetur. Quod per occasionem mihi à Domino Cardinali oblatam dictum sit & caritatis gratiâ, tùm quòd inprimis optem, ne ampliùs hoc modo Scripturæ depraventur, quod itidem omni cum humilitate & reverentiâ dictum sit.*

D. Johannes Pappus in Præfat. Indicis Expurgatorii Belgici Ann. 1571. concinnati, Argentorati Ann. 1599. recusi. *Etsi in hoc quidem Indice eò audaciæ Censores Belgici nondum proruperunt, ut ipsa veterum Ecclesiasticorum Scriptorum verba immutari aut tolli, ac deleri jubeant, tamen quod in ipso Patrum contextu facere nolunt videri, id in Indicibus majore ne dicam fraudau*

de, an temeritate designant. Quid enim? in Indice Frobeniano in D. Augustini opera delendum est illud, Fides sola justificat tom. 2. col. 815. D. Hoc autem si delendum est, ut Index Expurgatorius vult atq; jubet, quem tandem locum ipsa D. Augustini verba, ad quæ Index Frobenianus nos remittit, habebunt? aut quæ causa est, cur ea quoq; non deleantur, aut saltem de hæresi non sint suspecta? Non solùm illa, inquit Augustinus Epist. 1. opera legis, quæ sunt in veteribus Sacramentis & nunc revelato Testamento novo non observantur, sicut est circumcisio præputii & Sabbati carnalis vacatio & à quibusdam escis abstinentia & pecorum in sacrificiis immolatio, & neomenia, & azymum & cætera hujusmodi, verùm etiam illud, quod in lege dictum est: Non concupisces, quod utiq; ex Christianis nullus ambigit esse dicendum, non justificat hominem nisi per fidem Jesu Christi & gratiam Dei per Jesum Christum Dominum nostrum. Est enim idem omninò, non justificat nisi per fidem JESU CHRISTI cum isthoc, sola fides justificat. Verùm D. Augustino aliquis modò honor fuit habendus paululùm, dum ipsa tamen ejus sententia per latus Indicis Frobeniani confoderetur.

Franciscus Junius in Præfat. ejusdem Indicis Expurgat. editioni Anno 86. præmissa: *Ante annos viginti septem, cùm Lugduni agerem, (egi autem Anno 1559. & sequente) Correctore quodam Typographico usus sum familiariter, cui Ludovico Saurio fuit nomen. Habitabat ille non procul à Mercuriali vico, in ædibus conjunctis trium columbarum signo. Cùm ad salutandum hominem venissem, casu, vel potiùs singulari DEI providentiâ accidit, ut versantem eum offenderem in recognoscendis D. Ambrosii operibus, quæ tùm Frelonius excudebat. Variis autem sermonibus ultrò citroq; habitis, cùm, me avocamento esse ab opere nolle, ostenderem, ille redorsus lectionem unius paginæ. Videsne, inquit, hanc formam Ambrosianæ editionis nostræ? quàm sit elegans, accurata & in speciem omnibus anteponenda aliis, quæ adhuc in lucem prodiverunt? Postea contuenti opus & probanti ejus elegantiam dixit, Ego verò, si quod exemplum Ambrosiani operis mihi emendum esset, quodvis exemplum aliud potiùs quàm hoc, quod vides, compararem. Sciscitatus sum hujus dicti causam. Tùm ille de forulis sub mensa sua latentibus aliquot paginas promens (erant autem paginæ, ut loquuntur Græci, κεχιασμέναι sive cancellatæ, aliæ ex parte & aliæ universè.) Hæc est, inquit, prima forma paginarum, quas his paucis diebus ad exemplum veteris & certi exemplaris optimâ fide impreßimus. Franciscani autem duo pro autoritate has omnes paginas dispunxerunt, ut vides, & illas substitui in locum priorem curaverunt præter omnem nostrorum librorum fidem, quæ res sumtum & molestiam Frelonio creavit gravißimam, nam precium chartæ operarumq; amisit universum, temporis jacturam passus est & Typographicas illas priores plagulas commutari novis ad libidinem istorum oportuit magno malo nostro & admiratione mea.* Postea tria illius corruptelæ in Patrum editionibus factæ indicia subjungit, (quorum primum est, lima judicii à viris doctis & idoneis adhibita; alterum, aliorum exemplarium & quidem veterum comparatio; tertium, folia Typographica, quæ intersecta & divisa prostant in eodem exemplari venalia) & addit.

Duas subesse video causas, cur à Patribus in hoc Indice expurgatorio recensendis abstineant plurimùm (quamvis Bertramum Censores expurgent, qui in veterum numero ab ipsis reponitur.) Unam, quòd jamdiu à suis Facultatibus Lutetiæ, Lovanii, alibi & à Tridentino ipso Concilio, ut alia omittam, fuerint exacti; alteram, quòd si quid reprehensione dignum putaverunt, id maluerunt recentioribus acceptum ferre, quàm suo facto committere, ut in sanctos Patres fuisse dicantur injurii. Quamobrem quod in hos non audent, in nostros cudunt, & marginum, annotationum, Indicumq; dicta furcillis suis extrudunt, quamvis cum Patrum mente consonantia. Verbi gratiâ, in Chrysostomi Indice Basileensi jubetur deleri istud, Ecclesia non super hominem, sed super fidem ædificata &c. tom. 3. Illa autem ipsa sunt verba Chrysostomi in sermone de Pentecoste, & sæpiùs inculcata. Itemq; illud, Meritum nullum esse, nisi quod à Christo confertur, quod deleri jubent, iisdem planè verbis expreßit Chrysostomus homil. 1. in dictum Johannis. Vos amici mei.

Kimedoncius lib. 2. de autorit. Script. cap. 6. *Appello paßim tot Monasteriorum per Papatum Bibliothecas, in quarum quibusdam ipsemet vidi Monachos audacter admodùm falsarias manus intulisse Scriptoribus Ecclesiasticis integras sententias & paginas totas obliterando, imò integris ternionibus & libris excisis Autores indignè castrando. Quando etiam pro lubitu ea, quæ sibi adversa videbantur, immutârunt.*

Si evolvatur Index Expurgatorius Hispanicus à fol. 123. usque ad 135. & aliàs passim. Item f. 107. palàm erit, quòd sententias illas, quæ in Patrum scriptis instar stellularum coruscant, exautoraverint, quales sunt: *Natura nostra ex se malos tantùm profert fructus. Voluntas nostra mala & malorum radix. In bonis operibus nostris concurrit semper aliquid mali. Nullum opus nostrum dignum justitiâ Dei. Sola Christi justitia Deo Patri acceptà. Fidei promittitur vita æterna. Qui non habet Christum per fidem, non implet Legem, non satisfacit Legi. Superinduamus oportet peccatis nostris justitiam Christi.* Et fol. 149. *Credo, me in morte & paßione Christi salvari, non ex propriis meritis.* Quemadmodum etiam in Indicibus Patrum eradunt istas propositiones. *Fides salvat. Justus bonis operibus non fidat*, ut videre est in Indic. Expurg. Hispan. fol. 138. & 139. (Quamvis verò continuerint sese Indices, quos habemus è Belgio & Hispania intra marginales annotationes & indices ad opera veterum, tamen exempla ostendunt, majus aliquid illos Expurgatores moliri, quod clanculùm perficiunt.)

Index Expurgatorius Madriti. p. 27. ad Justinum Martyrem, *Ubicunq; hæc verba in Patribus reperiuntur, Scripturæ sunt omnibus necessaria*, deleantur.

Idem Index ad Johan. Cornarium ex textu Epiphanii hæresi 69. deleri jubet, *Creaturam non adorari.*

Idem Index lit. C. Cyrillus ex textu Cyrilli in cap. 1. Esai. deleri jubet, *Fidei autem gratiam.*

Ex Comment. in cap. 47. §. *Tu verò &c.*

Ex Comm. in cap. 52. §. *Sed ubi &c.*

Idem Index tit. Joh. Chrysostomus ex Chrysostomo deleri jubet, quod habetur serm. de Pentecoste tom. 3. *Non super hominem, sed super fidem ædificavit Ecclesiam.*

Idem Index tit. Anton. Abbas, ex Gregorio Nysseno apud Antonium Abbatem Melissâ l. 1. serm. 1. §. 7. in verbis, *Eam verò*

solum

solummodò Naturam, quæ increata est, colere & venerari didicimus, illud *solummodò* deleri jusserunt.

Idem Index tit. Bibliotheca sanctorum Patrum Margarini de la Bigne ex Antonii istius Melissis *26. sententias* eradi jubet.

Ibid. ex Patribus aliis in Bibliotheca Margarini cōtentis Marco Eremita, Hermete, Melitone, Cabasila, Walafrido, Marco Archiep. Ephesino, Anastasio & aliis *integros tractatus, sententias, paginas deleri aut mutari* jubent.

De hac autorum expurgatione, vel potiùs conspurcatione graviter conqueritur Widringthonus Scriptor Pontificius Disp. de juram. fidelit. c. 3. p. 67. 68.

Apud Augustin. lib. 22. de C. Dei cap. 8 legitur, *ut aliquantò diutiùs homo vivat*, cùm legendum sit, *ut aliquantò quietiùs homo vivat*, quod vitium Lud. Vives in h. l. ait, *irrepsisse ab iis, qui omnia magnorum autorum scripta spurcis suis manibus contaminabant*, i. e. *Monachis*, ut Erasmus *interpretatur*. In Ind. Scholior. in Hieronymum.

Quinimò istorum hominum audacia eò progressa est, ut si quādo à suis domesticis admoneātur, quòd Patrum scriptis abutantur, etiam *hoc expurgandū jubeant, & legendum; non quòd abutantur, sed quòd utantur*, quomodo ingenuę Martini Martinez admonitioni contigit, ut Index edit. Madrit. p. 146. al. pag. 413. tit. Martin⁹ Martinez Cantapretensis, jusserit legi, *utantur*, cùm dixisset autor, *abutantur*.

Apud Cyprianū extabat apertissimus locus pro pari omnium Apostolorū potestate, lib. de unit. Eccles. ubi olim sic inquiebat: *Quamvis enim Christus omnibus Apostolis post resurrectionem suam parem potestatem tribuat & dicat: Sicut misit me Pater, & ego mitto vos, accipite Spiritum sanctum, si cui remiseritis peccata, remittuntur illi, si cui retinueritis, retinebuntur: tamen ut unitatem manifestaret, unitatis ejusdem originem ab uno incipientem suâ autoritate disposuit. Hoc erant utiq; & cæteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio præditi & honoris & potestatis. Sed exordium ab unitate proficiscitur, ut una Christi Ecclesia monstretur*. At ut nunc in Romana & Antuerpiana editione legitur, specie quadā magis Petri Primatum, adeoq; quendam potestatis suprematum, qui Pontificis arrogantiæ finitimus sit, fulcire videtur, queādmodum aliās sic inde colligendum docet Staplet. princ. doctr. lib. 6. c. 7. Cùm enim in Cypriano hęc verba diserta sint: *Erant cæteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio præditi, & honoris, & potestatis, sed exordium ab unitate proficiscitur*. Hic Romanus inserit, *& Primatus Petro datur*. Cùm Cyprianus dicat, *unitatis ejusdem originem ab uno incipientem Christus suâ autoritate disposuit*; Romanus Cyprianus invexit, *unam cathedram constituit*. Et rursum, cùm Cyprianus, *ut una Christi Ecclesia monstretur*, inserit Romanus Cyprianus, *& cathedra una*. Sic ergò in hoc mutato Cypriano bellè videntur jacta Primatus fundamenta, *Petro Primatum dari, Christum unam cathedram constituisse, & ut Ecclesiam unam esse oportet, ita quoq; unam cathedram esse oportere*. Quoniā tamē *una cathedra* Cypriani phrasi non magis pro Romani Pontificis, quàm pro Episcopi Carthaginensis cathedrâ facit, Antuerpiensis Cyprianus, ut rem provehat magis, *Petri cathedram* inducit. Et cùm Cyprianus etiam Romanus ille eodem in loco

loco sic loquatur, *qui Ecclesiæ resistit, in Ecclesia se esse confidit?* Antuerpiensis, *qui cathedram Petri, super quam fundata est Ecclesia, deserit, in Ecclesia se esse confidit?* Igitur cùm olim demonstraret Cyprianus unitatem Ecclesiæ ex cõmuni æqualiq; Petri cum cæteris Apostolis potestate, nunc tàm bellè interpolatus Petri Primatum denotat, qui juxta Põtificiorum interpretationem est suprematus Papæ. Nec enim divinandum ampliùs relictum per *Petri cathedram*, Papæ cathedram, juxta Pontificiorum hypothesin designari, quam cathedram ille deserit, qui obœdientiam summo Pontifici non præstat, secundùm Gratianum c. Obœdientiam dist. 93.

Baronius, postquàm adduxisset locum ex Hincmaro Rhemensi opusc. 55. capp. ad Hincmarum Laudunensem Episcopum cap. 20. f. 93. acta Nicenæ secundæ Synodi à Papa Adriano ad Carolum Magnum in Franciam missa, eâque occasione generalem Synodum convocante præfato Imperatore celebratam Francofordiæ, & secundùm Scripturarũ tramitẽ traditionemq; majorum ipsam Græcorum Pseudo Synodum destructam & penitùs abdicatam fuisse, statim ex eodem Hincmaro subjungit: *Autoritate itaq; hujus Synodi, Francofordensis scilicet, nonnihil repressa est Imaginum veneratio, sed tamen Hadrianus & alii Pontifices in sua opinione perseverârunt, & mortuo Carolo suarum pupparum cultus vehementiùs promoverunt, adeò, ut Ludovicus Caroli filius libro longè acriori insectatus sit Imaginum cultum, quàm Carolus.* Hæc ex Hincmaro adducit Baronius, sed omnia illa, quæ subnexa dicit ab Hincmaro, in Parisiensi Hincmari editione Anno 1615. penitùs sunt omissa, nec ullum eorum jam apparet vestigium.

Aimonius lib. 5. cap. 28. de Synodo Romana, in qua præsentibus Adriani Legatis, schisma de Ignatii depositione sedatum est, sic scribit: *In qua Synodo de Imaginibus adorandis aliter, quàm orthodoxi Doctores antea definierant, statuerunt: & quædam pro favore Romani Pontificis, qui eorum votis de Imaginibus adorandis annuit, & quædam contra antiquos Canones, & contra ipsam suam Synodum constituerunt, sicut, qui eandem Synodum legerit, patenter inveniet.* Nimirum in ea Synodo erat sancitum can. 3. in sessione 10. *Imaginem CHRISTI eâdem veneratione colendam, cum quatuor Evangeliorum libro: venerandas item & adorandas imagines Virginis, Angelorum & Sanctorum.* Eum igitur Canonem Aimonius improbat iis verbis, quæ recitantur à Baronio Anno 869. §. 66. Et sic legebatur in omnibus editionibus, donec prodiit novissima Parisiensis, procurata à Jacobo de Breul Monacho, qui horrendâ fraude locum interpolavit in contrarium sensum, sic enim expressit: *In qua Synodo de imaginibus adorandis, secundùm quod orthodoxi Doctores antea definierant, statuerunt.*

Apud Platinam in Cleto de Luca dicitur: *Vixit annos octoginta tres, uxorem habuit in Bithynia.* Sic enim habent priores editiones, Lugdunensis anni duodecimi supra mille quingentos apud Gilbertum de Villicis Borbonium; & anni quadragesimi apud Eucharium Cervicornum; Contra Coloniensem anni septuagesimi quarti apud Matthæum

thæum Cholinum cum annotationibus Onuphrii. Hæc enim legit: *Vixit annos octoginta quatuor, uxorem non habens in Bithynia.* (Priorum editionum lectioni consentit Volaterranus Anthropolog. lib. 16. extrem. *Vixit annos octoginta quatuor cum conjugio.* Bulengerus adv. Plessæum Platinæ opponit Hieronymum, qui in viris illustrib. neget, Lucam uxorem habuisse. Sic enim habet in Luca: *Vixit octoginta & quatuor annos, uxorem non habens.* Inde etiā Onuphrio audacia mutandi textum in Platina. Sed suspectum in Hieronymo locum faciunt, tùm Erasmus, tùm Marianus Victorius. Ille: *Hæc verba videntur adjecta, quandoquidem non adduntur apud Sophronium, nec in exemplaribus emendatioribus.* Iste: *Hæc verba, neq; in antiquis manuscriptis exemplaribus, neque apud Sophronium invenimus; reliquimus tamen, ut antea erant.*)

Nicephorus lib. 14. Hist. cap. 39. probaturus, *licitam esse Episcoporū translationem,* exemplo Petri confirmat, quem *ab urbe Roma ad Alexandriam translatum esse,* asserit, eumq; *cùm in iis Ecclesiis Linū & Marcū Episcopos creâsset, alias rursus urbes adiisse.* Atque hoc ipsum testimonio Anteri Episcopi Romani probat, cujus verba ad verbum ita se referre, ait. *Translationem Episcoporum communis utilitatis, aut necessitatis gratiâ scitote fieri licere, non autem cujuslibet cupiditate, aut dominationis affectione, siquidem Petrus Doctor & Dux noster, Ecclesiasticæ utilitatis causâ ex Antiochia Romam translatus est, & inde postea Alexandriam transiit, ut qui isthic prodesse magis Ecclesiæ posset.* Quæ verba posteriora, falsarii Romanenses, quia ęquis aurib. audire nequeunt, *Sedem Petri Româ translatam esse Alexandriam,* abraserunt, tàm in Epistola *Anteri* Decretali, quàm apud Gratianum c. Mutationes caus. 7. q. 1.

Mahusius Franciscanus opus imperfectum in Matthæū Chrysostomo attributum, *Antuerpiæ* primùm Ann. 1545. deinde *Lutetiæ* edendum curavit & repurgandi prætextu à fecibus Arianorum, quæ de Scripturarum autoritate piè vereque dixerat, erasit. D. Rivet. in Crit. lib. 4. cap. 1. p. 375. inde Jesuitæ in Colloquio Ratisbonensi fatebantur, in recentiori editione operum Chrysostomi *totum illum locum*, qui ex homil. 49. operis imperf. pro astruenda Scripturæ perfectione adducitur, esse *erasum & omissum.*

Christophorsonus lib. 6. Hist. Eccles. Euseb. cap. 43. dum transfert Eusebii Historiam in Latinum, ubi Novatus producitur, ita adjurans populum venientem ad Eucharistiam, tenensque illorum manus suis manibus: *Adjuro te per corpus & sanguinem D. N. J. C. quòd non relinquas me & Cornelio accedas, & ipse noluit distribuere illis, antequā jurâssent & in loco Amen adreceptionem panis respondissent, Non redibo ad Cornelium.* Hìc, inquā, Christophorsonus omisit nomen *panis*, quia autor ita vocat Eucharistiam etiā post consecrationem.

Apud Eusebium lib. 4. Histor. cap. 14. Christiani ostendunt sibi injuriam fieri ab Ethnicis, quòd putarēt, ipsos adoraturos Polycarpum defunctum: ἀγνοοῦντες, inquiunt, ὅτι οὔτε τὸν Χριστὸν ποτὲ καταλιπεῖν δυνησόμεθα, τὸν ὑπὲρ τῆς τοῦ παντὸς κόσμου τῶν σωζομένων σωτηρίας παθόντα, οὔτε ἕτερόν τινα σέβειν. *Ignorantes, nos neq; unquam CHRISTUM relicturos, neq; alium posse quenquam adorare.* Christophorsonus in versione de suo addidit, *ut Deum*, ne hoc testimonium religiosæ Sanctorum adorationi opponi posset.

Cum

Cùm Sozomen. indignum quid Pontificiâ autoritate & infallibilitate scripsisse videretur, *Imperatorem scil. coegisse Liberium Episcopum Romanum, ut subscriberet Arianis, & quosdam Arianos Episcopos effecisse, ut cõsentiret*, injuriam hanc, aut, si mavis, contumeliam, abstersit Sozomeni Interpres. Verbum ἐβιάζετο *compulit, ut subscriberet*; emendavit suâ interpretatione, reddens, *tentavit compellere*, & verbum πειρασθῆναι συναινεῖν *effecerunt, ut consentiret*, explicans, *conati sunt efficere, ut consentiret*, lib. 4. Hist. Eccles. cap. 15.

In Præfatione Hieronymi super librum Tobiæ & Judith loco vocabuli *Apocrypha* substituerunt *Hagiographa*. Sic enim legunt, *Librum Tobiæ, quem Hebræi de Catalogo divinarum Scripturarum secantes, his, quæ Hagiographa memorant, mancipârunt*. Item. *Apud Hebræos liber Judith inter Hagiographa legitur, cujus autoritas ad roboranda ea, quæ in contentionem veniunt, minùs idonea videtur*. Sed utroq; in loco Hieronymum scripsisse *Apocrypha*, non *Hagiographa*, ex contextu manifestum: atq; sic legendum esse, docet Ambr. Catharinus lib. 8. in annot. ad dogm. Cajet. Ludovicus item Carvasius compẽd. de restit. Theol. lib. 7. c. 13. Ita quoq; legunt Abulensis prolog. dub. 2. Sixt. Senensis lib. 8. hæres. 11.

In libro *Fulgentii de incarnatione verbi & gratiâ Domini nostri Jesu Christi* cap. 11. parenthesis illa, *quæ mundi cacumen est*, de Romana agens Ecclesia, est suspecta.

Possevinus in Apparatu sententiam illam totam describens & commendans cacumen mutavit in *caput*. Fulgentius librum illum nomine Africanorum Episcoporum scripsit, qui non tantum tribuerunt Romanæ Ecclesiæ.

Michaël Thomasius in Epistola ad Antonium Perenottum Cardinalem Lactantii editioni præfixâ gloriatur, *se à multis erroribus, qui dolo ac fraude hæreticorum veterum Lactantii libris additi fuerant, eos liberâsse*.

Sixtus Senensis in Epist. nuncup. Biblioth. ad Pium V. Pont. *Beatissime Pater, expurgari curâsti omnia Catholicorum Scriptorum & præcipuè veterum Patrum scripta &c.*

Gretserus lib. 1. de jure prohibendi libros malos cap. 9. §. Crimen. *Si quid in aliorum libris dispungitur, id Ecclesia illius jussu fit, quæ non modò in libros autorum, sed etiam in autores ipsos jus & autoritatem habet*. (Hæc ratio generalis est non tantùm recentiores Scriptores, sed etiam antiquos Patres complectens, cùm horum æquè ac illorum scripta judicio Romanæ Ecclesiæ velint esse subjecta.)

CAPUT XIV.

DE JURE CANONICO.

In *jure Canonico* Conciliorum Decreta, Patrum dicta, Pontificum rescripta continentur, ex quo, utpote à Pontifice confirmato, in judiciis Ecclesiasticis firma argumenta & certas decisiones peti, Pontificiorum est opinio.

Thesis. *Canones ac capitula juris Canonici non sunt infallibilis fidei, veritatis & justitiæ regula, sed ex Scriptura de illis faciendum est judicium.*

Ἔκθεσις. 1. *Gratianus* patriâ Clusinus, professione Monachus Benedictinus, qui claruit tempore Eugenii III. Pontificis & Conradi III. Imp. Ann. Domini 1145. (vel Ann. 1150. ut vult Glossa in c.

post

post appellationem 2.q.6.vel Ann.1141.ut volunt Annotationes novæ ad d.c.à Gregorio XIII. approbatæ.) scripsit *Decretum* sive Concordiam discordantium canonum, cui progressu temporis *Decretales* Gregorii, Bonifacii, Clementis & aliorum Pontificum sunt additæ. Quamvis verò multi alii in hoc genere scriptionis laboraverint, ut *Dionysius Exiguus, Isidorus, Cresconius, Burchardus, Ivo, Ansbelmus, Deusdedit Card. Gregorius Presbyter &c.* ipse tamen solus obtinuit, ut in Scholis publicè prælegeretur & multorum Commentariis illustraretur.

2. Hoc Decretorum & Decretalium volumen vocatur *Jus Pontificium*, ratione omnium causarum, quia autoritate Pontificis confirmatum, de rebus Pontificiis more Pontificio sive Papali & autoritativo disserit, & ad stabiliendam Pontificis majestatem & autoritatem vel maximè est directum, sicut Lutherus tom.2. Lat.f.319. & tom.1.Germ. Jen.f.406.dicit: *Summa Summarum totius Juris Canonici hæc est. Papa est Deus in terris, superior omnibus, cœlestibus, terrenis, spiritualibus & secularibus. Et omnia Papæ sunt propria, cui nemo audet dicere. Quid facis?* Jus *Canonicum* vocatur ratione materiæ, quia Constitutiones Ecclesiasticas, quas κανόνας seu *Regulas* vocant, continet, ac ratione finis, quia fine eo congestum & confirmatum, ut regulam Ecclesiasticæ gubernationis præscribat. c.Canon dist.3. ex Isidoro. *Canon Græcè, regula Latinè nuncupatur.* c.Regula dist.ead.ex eodem. *Regula dicta est eò, quòd rectè ducit, nec aliquem aliorsum trahit. Alii verò dixerunt, regulam dictam, vel quòd regat, vel quòd normam rectè & benè vivendi præbeat, vel quòd distortum pravumq; corrigat. Porrò Canonum alii sunt Decreta Pontificum, alii sunt Statuta Conciliorum.*

3. Continet igitur Jus Canonicum *Decretum Gratiani* ex Patrum Sententiis & Conciliorum Decretis maximâ ex parte collectum, *Decretales Gregorii IX. Sextum Decretalium, Bonifacii VIII. Clementinas & Extravagantes* ex Pontificum Epistolis & rescriptis collectas. Compilatæ sunt Decretales per quendam *Barchinonensem de penna forti Raymundum* natione Catalanum, Generalem Prædicatorum Magistrum, Capellanum & Pœnitentiarium Gregorii Papæ IX. circa Annum 1230. Sextus Decretalium congestus est Anno 1298. per *Guilielmum Archiepiscopum Ebrudunensem, Berengarium Episcopum Biterensem & Richardum de Senis Romanæ Ecclesiæ ViceCancellarium*, jussu & autoritate Bonifacii VIII. Clementinas *Clemens V.* in quinque libellos digestas Anno 1311. concepit, sed morte præventus edere non potuit, postea igitur Anno 1329. unà cum Constitutionibus viginti *Johannis XXII.* quas vocant *Extravagantes*, ab eodem Johanne, Clementis Successore, sunt publicatæ. Extravagantes communes, in quibus recensentur Constitutiones à diversis Pontificibus editæ, & in libros quinque (è quibus tamen quartus vacat) distributæ, quo tempore, quóve collectore compilatæ fuerint, non satis constat.

4. Non est autem h. l. quæstio, an in jure Canonico quædam sint utilia, propter quæ in Academiis explicari & in judiciis Ecclesiasticis quandoq; utiliter adhiberi possit, quod nō negamus, modò ad normam Scripturæ omnes ejus decisiones

sionès exigantur & quod illi adversum est, repudietur, sed hoc in quæstione est, an Decisiones ejus ob Pontificis autoritatem sint absolutè & simpliciter infallibiles. JCti Christiani in resp. ad Comment. Duareni de sacr. Eccles. minist. Argentin. Ann. 56. edit. p. 23. *Si quæ fortè in iis, sunt reliquiæ veterum Canonum, ut esse agnoscimus, si qua vestigia Antiquitatis & disciplinæ Ecclesiasticæ, ut sunt fortaßè multa, si quæ sunt præclaræ Patrum sententiæ &c. ut sunt complures intertextæ, minimè profectò vellemus eas contemni aut negligi, sed confusum illud chaos, tanquam sacrasanctum tabularium Legum Divinarum atq; Ecclesiasticarum obtrudi nobis non patimur.*

Antithesis. Decretum Gratiani *Eugenius III.* Pontifex approbavit, autoritate publicâ confirmavit, atque ut in Scholis publicè prælegeretur & juxta illud in Consistoriis jus diceretur mandavit. Decretalium librum *Gregorius IX.* Anno 1230. confirmavit & Scholaribus universis Bononiæ commorantibus singulariter commendavit his verbis operi præfixis: *Volentes, ut hâc tantùm compilatione universi utantur in judiciis & in Scholis, districtiùs prohibemus, ne quis præsumat aliam facere absq; autoritate Sedis Apostolicæ speciali:* Sextum Decretalium confirmavit *Bonifacius VIII.* in Epistola illi præfixa, sic scribens: *Quem librum quinq; libris aliis dicti voluminis Decretalium annectendum sextum censuimus nuncupari, ut idem volumen senarium, qui numerus est perfectus, librorum illo adjuncto numerum comprehendens perfectam in rebus agendis formam tribuat & in moribus disciplinam.* Clementinas & Extravagantes confirmavit *Johannes XXII.* Et quia multis mendis ac peregrinis additionibus progressu temporis scatere cœpit, *Gregorius XIII.* Anno 1580. Decretum cum Decretalibus illud revideri, corrigi, expurgari & Romæ inprimi curavit, quod exēplar solùm pro authentico haberi voluit, in bulla editioni Ann. 82. præfixa sic scribens: *Emendationem Decretorum, locorumq; à Gratiano collectorum, erat enim is liber mendis & testimoniorum depravationibus plenißimus, à nonnullis Romanis Pontificibus Prædecessoribus nostris optimo consilio susceptam, selectisq; ad id negotium sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus & aliis eruditißimis viris adhibitis commissam, multis autem variisq; impedimentis hactenus retardatam, nunc tandem vetustißimis Codicibus undiq; conquisitis, auctoribusq; ipsis, quorum testimoniis usus erat Gratianus, perlectis, quæq; perperam posita erant, suis locis restitutis, magnâ cum diligentia absolutam atq; perfectam edi mandavimus &c.*

Alphonsus Alvarez de jure Pontif. Imper. & Regum cap. 7. num. 10. dicit: *Canonistas in eo consentire, quòd liber Decretorum ab Ecclesia sit receptus quoad authoritates, quas Gratianus inducit, licet non quoad solutiones Gratiani.*

Nostram sententiam confirmat, quod in Jure Canonico præter etymologias absurdas & barbarismos longè plurimos, (de quibus haud immeritò usurpatur illud, quod habetur in rubrica c. ad audientiam extr. de rescriptis lib. 1. Decret. Gregor. tit. 3. *Falsa Latinitas vitiat rescriptum Papæ*) occurrunt insuper. 1. probationes quæstionū peregrinæ, præpostera ac invalidæ. 2. expositiones dictorum Scripturæ ineptæ, stolidæ ac falsæ, (quorum utrumq; multis exemplis confirmat

D. Meis.

D. Meisnerus in Orat. de Ro. Pont. Theol. Causidica An. 1617. Witeb. habita; ac superiùs part. 2. cap. 3. (quædam exempla adduximus.) 3. allegationes ex supposititiis ac corruptis Patrum libris. 4. errores sacris literis adversantes. 5. dicta & Decreta contradictoria, ut suo loco pleniùs probatur. confer Flac. de dissens. p. 71. & 113. Empsychov. contra Braunium p. 370. Sleidan. de quatuor summis Imper. lib. 3.

Nostræ sententiæ suffragatur.

1. Quòd agnoscunt, Pontifices in Decretalibus suæ potentiæ & avaritiæ velificari.

Franciscus Zabarella JCtus, qui floruit circa Annum 1400. apud Flac. de dissens. p. 115. sic scribit: *quæ jura* (Canonistarum) *sunt nefanda, quia malè considerata sunt per multos assentatores, qui voluerunt placere Pontificibus per multa retrò tempora, & usq; ad hodiernum diem suaserunt eis, quòd omnia possent, & sic quòd facerent quicquid liberè, etiam illicita & sint plusquam Deus, ex hoc enim infiniti secuti sunt errores &c.*

Albericus in l. Benè à Zenone num. 8. cap. de quadr. præscript. *Præsidentes Ecclesiæ Romanæ eorum astutâ & sagaci prudentiâ secundùm temporum varietatem sua variaverunt Statuta, modò Imperium sublimando, modò paulatim deprimendo de tempore in tempus. Sed ad quid? nisi ut sensim omnia, & cœlestia, & terrena, & spiritualia, & temporalia, ut vocant, pedibus suis, ut palàm gloriantur, subjicerent.*

Budæus lib. 5. de asse testatur, *Decretales & Extravagantes nihil aliud esse nisi fraudulentos quosdam laqueos & insidiosa retia, quibus Papæ eorumq; Prælati omnes fortunas ac dignitates Laicorum cùm publicas, tùm privatas ad se rapiunt ac pertrahunt; nec tàm justitiæ administrandæ, quàm argumenti quærendi gratia compositas & editas.*

Duarenus in Præfat. libror. de benef. & minist. Eccl. (quos probavit judicium Parisiensis Curiæ & Rex Galliarū privilegio munivit.) scribit: *Plerisq; persuasum est, Jus Canonicū nihil aliud esse, quàm incōditam quandam farraginem Decretorum & Constitutionum à semidoctis Pontificibus ad quæstum magis quàm Reipublicæ Christianæ commodum editarum.*

Cornelius Agrippa in libr. de vanit. scient. *A jure civili demanavit Canonicum sive Pontificium, quod plerisq; sacrosanctissimum videri posset, tam ingeniosè avaritiæ suæ præcepta ac rapiendi formulas specie pietatis adumbrat, cùm tamen in eo paucissima statuantur ad pietatem, religionem ac Dei cultum, Sacramentorumq; ritus spectantia: Taceo, quod nonnulla verbo Dei contraria aut repugnantia. Cætera omnia non nisi jurgia, lites, fastus, pompæ, tùm quæstus ac lucri negotia, Pontificumq; Romanorum placita, quibus neq; satis sunt, qui olim à sanctis Patribus conditi sunt, omnes Canones, nisi hic continuò accumulent nova Decreta, paleas, extravagantes, declaratorias, Cancellariæ regulas, ut nullus sit condendorum Canonum finis, neq; mensura, quæ una omnium Romanorum Pontificum ambitio atq; libido est condendorum scilic. novorum Canonum, quorum eò usq; excrevit arrogantia, ut Angelis cœlorum præciperent & ex inferno sublatâ prædâ rapinā facere præsumerent, & in mortuorū manes manus mitterent, etiam in divinam legem interpretando, declarando, dispensando, nonnunquam Tyrannidem exercerent, ne quid plenitudinis aut potestatis suæ posset deesse aut derogari &c.*

Ex horum præterea Canonibus & Decretis didicimus, Christi patrimonium esse regna, castra, donationes, fundationes, allodia, opes ac possessiones; ac Sacerdotium Christi Ecclesiæq; Primatum esse imperium, regnum; & gladium Christi esse jurisdictionem ac potestatem temporalem; & petram ac Ecclesiæ fundamentum esse personam Pontificis; Episcopos esse Ecclesiæ non ministros modò, sed & capita, & bona Ecclesiæ esse non modò doctrinam Evangelicam, ardorem fidei, contemtum mundi, sed vectigalia, decimas, oblationes, collectas, purpuram, mitras, aurum, argentum, gemmas, prædia, pecunias, potestatem; Summi Pontificis esse gerere bella, dissolvere fœdera, solvere juramenta, absolvere ab obœdientia, & domum orationis facere speluncam latronum, ita quòd potest Papa Episcopum deponere sine causa, quòd potest dare rem alienam, quòd non potest committere Simoniam, quòd potest dispensare contra votum, contra juramentum, contra jus naturale & nemo habet illi dicere, cur ita facis? &c.

2. Quòd agnoscunt, quædam eorum, quæ in Jure Canonico habentur, non esse verbo Dei, vel veritati ac æquitati conformia, ac quædam à posteris refutata.

Abbas Joachim de Decretalibus sic judicavit: *Quid dicam de Summo Pontifice Aarone, qui modernos Præsules repræsentans ad instantiam populi, qui egressus fuerat de Ægypto, vitulum conflavit & sculptile, quod totum ad librum Decretalium sive legum referendum est, in quo omnis dolus & calumnia perseverat, ac per hoc Curia Sedis Petri nullum Pontificat, qui hujus Sedis simulachra non adorat.* Wolffius tom. 1. memorab. p. 541.

Theodoricus à Niem Episcopus Werdensis scribit: *Jura Canonica esse nefanda, quia malè congesta sunt per multos assentatores Paparum, qui illis placere voluerunt, dicendo, quòd omnia possint & sint plus quàm Deus.*

Georgius Haymburgensis in Confut. Primatus Papæ part. 2. circa Ann. 1434. *Cautelosè sub Lotario & Conrado Decretum compositum est, in quo quamvis sint cum sanctorum autoritatibus Paparum fœnum & paleæ multæ mixtæ, tanta tamen à quibusdam ei datur reverentia, ut Evangelium putetur esse contentum in eo. Exq; tunc carnales Papæ ex eo Decreto, quasi libro authentico plenitudinem potestatis, non tamen ex Evangelio assumere præsumserunt &c.*

Demùm Innocentius III. composuit Decretales pro majori defensione plenitudinis potestatis, undè mortuo Friderico, Innocentius IV. & sui Successores disposuerunt cum Electoribus Imperii, quòd semper in discordia eligerentur duo vel tres Imperatores, in eum finem, ut is, cujus partem Papa foveret, sustineret Papales usurpationes &c. Et hoc totum, quod ab hujusmodi partialibus, imò schismaticis Regibus extorquere poterant, in libr. 6. Decretalium & Clementinis pro juribus à Christo collatis conscribi fecerunt &c.

Melchior Canus lib. 5. Loc. Theolog. cap. 5. *Nonnullas Decretales* (Pontificum) *constat à posterioribus meliore consilio refutatas, quoniam non ex firmo Decreto, sed ex Pontificum opinione prodierant.*

3. Quòd agnoscunt, Decretales à doctrina & disciplina in Decreto contenta degenerare.

Duarenus d. l. *In quinq; libris Decretalium, quos edidit Gregorius IX. sunt multa, quæ*

quæ multùm degenerant ab illa prisca disciplina, quam liber continet Decretorum, ex quo natum est tritum apud Gallos & vulgò jactatum quasi proverbium, malè actum esse cum rebus humanis, ex quo Decretis alæ accesserunt, hoc est, ex quo Decretis successere Decretales, quæ vocantur Epistolæ, siquidem antiquam simplicitatem ab Ecclesiasticis caussis avolâsse constat, cùm illæ Decretorum alæ nascerentur, ut solent res humanæ labi in deterius. Sic omnia fatis in pejus ruere & retrò sublapsa referri.

Ibidem *Decretalium sextum, quem adjecit Bonifacius VIII.* ait Duarenus, *nunquam fuisse receptum in Francia, quòd ejus pleræq; Constitutiones in odium Philippi Francorum Regis editæ, & ad Romanæ aulæ quæstum excogitatæ creduntur. Ne Clementinas quidem & Extravagantes, quæ postremum occupant locum Decretalium, similibus vacare vitiis & nævis, imò posteriores Pontificum sanctiones esse plerunq; prioribus pejores.* (Quamvis verò Decretales Decretis sint pejores, tamen Lancellottus lib. 3. Comment. Instit. Juris Canon. in Ecclesiæ gubernatione *Decreta minus habere autoritatis, Decretales verò magis firmas & authenticas esse asserit.*)

4. Quòd agnoscunt, Jus Canonicum esse confusam & indigestam variarum sententiarum & sanctionum ἀκρίτως & sine judicio congestarum farraginem.

Aventinus lib. 6. Annal. p. 383. *Sub idem tempus Gratianus ille jus Pontificale dilaniavit atq; confudit. Etenim, uti est in nostris Bibliothecis sincerum, duas continet partes. Prima, acta sunt universorum Conciliorum, quæ quidem recepta esse constat. Altera Constitutiones, Epistolas, Rescripta maximorum Pontificum complectitur, ut quæq; gesta fuere, causæ, adsessores, testes, adductis locorum temporumq; momentis commemorantur.*

5. Quòd agnoscunt, Canones juri divino & naturali contrarios esse repudiandos.

c. Sana quippe dist. 9. *Constitutiones Ecclesiasticæ* (proinde etiam Juris Canonici Decreta) *si naturali juri contraria probantur, penitus sunt excludendæ.*

Innocentius III. Ann. 1200. peculiari Statuto cavit, *ne secundùm Decreta Pontificis judicetur, nisi juri communi deprehendantur consona.*

c. Pastoralis extr. de fide Instrumentorum. *Autoritate præsentium duximus statuendum, ut cùm Decretalis aliqua, de qua judex meritò dubitet, allegatur, si eadem juri communi sit consona, secundùm eam non metuat judicare, cùm non tàm ipsius, quàm juris communis autoritate procedere videatur. Verùm si juri communi sit dissona, secundùm ipsam non judicet, sed superiorem consulat super ea.*

6. Quòd agnoscunt, quosdam Canones sibi invicem adversari.

Panormitanus in c. Non habent extr. de eo, qui duxit in matrimonium, quam polluit per adult. dicit, *de Jure Canonico incidi pannos antè & retrò.*

Cujacius in Recit. ad tit. Decretalium de Judic. c. Etsi Cleri. *Inter leviora*, inquit, *vel minora crimina hoc capitulum ponit adulteria, illo loco, de adulterio verò & aliis criminibus, quæ sunt minora, quod tamen crimen Ulpianus numerat inter graviora, lib. singul. regal. tit. de dotibus §. 9. Et Impp. inter seviora l. 7. C. Th. de Indulg. crim. Et Clemens quoq; in c. Quid 32. q. 7. In omnibus peccatis adulterio quid gravius? Nec sine calumnia excusari hic lapsus Pontificis potest.* (Non

urgemus Cujacii autoritatem, sed rem ipsam Canonum de adulterii criminis dissidium.)

Ann.1553. Bononiæ hoc consilium Pontifici fuit suggestum, *ut Decreti, quos vocant, libros tolleret*, (Decretales & alios sufficeret) *ut in quibus nimis frequentes sint contradictiones.*

7. Quòd agnoscunt, (agnoscere certè coguntur) errores & falsitates in jure Canonico contineri.

Franciscus Villierius JCtus Parisiensis contra Ruffum: *Nos totum illud tam ingens volumen Gratiani falsitatibus atq; corruptionibus refertum esse testamur, idq; nos planum facturos esse profitemur.*

Covarruvias tom. 2. variar. resolut. lib. 4. cap. 13. *In his, quæ ad Historiæ fidem pertinent, non est omninò Gratiano credendum, imò alii Autores legendi sunt, quorum scil. fides apud viros doctos probata est & recepta.*

Cynus Pistoriensis, referente Duareno in Præfat. lib. de min. Eccles. olim disputavit, *totum illum Pontificiarum Constitutionum librum erroribus scatere.*

Ad c. Anastasius dist. 19. Glossa in edit. Gregoriana sic annotat: *Caput hoc habetur quidem tomo secundo Conciliorum in vita Anastasii, sed esse omninò confictum multis argumentis ostenditur.*

Ad c. Proposuisti 17. caus. 32. q. 7. eadem sic annotat: *Illud Ambrosii, viro licet ducere aliam, à falsatoribus dicitur insertum.*

Jacobus à Saa de primog. num. 30. p. 75. & seqq. asserit: *ita supinè Decretalium Compilatores errare, ut aliquando Affirmativam pro negativa posuerint*, ex Hostiensi & Johan. Andrea, qui in c. ult. de precar. ad ejus errores excusationem citat illud Horatii: *Quandoq; bonus dormitat Homerus.*

Molinæus in notis ad Jus Canonicum de cap. *Constantinus Imperator coronam* 13. & cap. *Constantinus Imperator quartâ die* 14. dist. 96. quæ *Paleæ* appellantur, ait *Hæ Paleæ sunt mera mendacia jam ab omnibus explosa.*

Gregorius de Valentia lib. de necess. Confessionis cap. 3. ad objectionem, quòd *de Confessione auriculari contrarias sententias Gratianus afferat, & rem omnem in suspenso relinquat, subjiciens. Cui harum* (sententiarum) *potiùs sit adhærendum lectoris judicio relinquitur?* respondet hoc modò: *Respondemus, privatum planè Gratiani errorem atq; hallucinationem fuisse, quòd plures religiosos & sapientes viros esse putârit, qui Confessionem Sacerdoti necessariò faciendam non esse arbitrati sunt, ac multò etiam magis, quod existimârit, talium virorum sententias aliquas cõtra necessitatem Confessionis se adduxisse, sicut & aliàs non rarò hic Gratianus deceptus est in aliquibus, ut à multis est animadversum.* Inde etiam Bellarminus Gratiani interpretationes rejicit lib. 2. de Conc. cap. 12. ad 5. Recognit. lib. 1. cap. 13. de translat. Imperii.

Glossa in c. Euphemium 2. q. 3. verb. Infamem; notabilem errorem Gratiani in interpretatione SCti Turpiliani perstringit hoc versiculo: *Hìc fateor planè te mentitum Gratiane.* (Similes errores etiam alibi in Gratiano occurrunt.)

Dist. 21. in princ. v. Porrò. *Salomon quendam modum exorcizandi invenit, quo Dæmones adjurati ex obsessis corporibus pellebantur.* (De eo altum in Historia ipsius silentium.)

c. Omnes dist. 22. Jus *Patriarchatus à*

Re-

Romana Ecclesia originem trahere dicitur. (Sed ab Impp. & Conciliis illud esse jus Civile, docet Nov. 11. Nov. 131. c. 2. 3. 4.)

c. Renovantes dist. ead. tantùm *quinq; Sedes Patriarchales* numerantur. (Sed Justinianus octo numerat Nov. 11. Nov. 37. Nov. 123. cap. 3. Nov. 131. c. 4. &c.)

c. Sacerdotes dist. 37. c. Nonne dist. ead. c. Omnem dist. ead. c. Legimus dist. ead. *Secularium literarum & artium liberalium cognitio Ecclesiæ ministro utilis negatur.*

c. Si Papa dist. 40. *Papam reprehendi posse* negatur, *nisi sit à fide devius.* (Sed Rubrica contrarium habet. *Damnatur Apostolicus, qui suæ & fraternæ salutis est negligens.*)

c. Eos, qui ad Ecclesiam dist. 87. *Confugientes ob delicta ad templa inde extrahi non debere* statuitur. (Contrarium extat Exod. 21. v. 14. & apud Justinianum Nov. 17. c. 7. Nov. 117. c. ult.)

c. Cùm Scriptura caus. 1. q. 1. *Scriptura testatur, quòd ad preces Jeroboam ignis de cœlo descenderit.* (At hoc nuspiam in Scripturis legitur.)

c. Sæpè contingit 2. q. 5. approbatur ratio *se purgandi per Eucharistiæ perceptionē.*

c. Quibus Episcopi 11. q. 3. *excommunicatio injusta* dicitur *pertimescenda.*

c. Sunt qui caus. 33. q. 3. *Nemo in peccatis sibi arrogare debet autoritatem aut usurpationem Sacramentorum, quia scriptum est. Peccâsti? quiesce.* (At hoc nuspiam in Scripturis occurrit.)

c. Episcopus. c. Cùm secundùm 16. ext. de præbend. & dign. *Ordinationem sine titulo non esse irritam,* decernitur. (Contrarium rectiùs statuitur c. Neminem c. Sanctorum dist. 70.)

c. Quidam 2. de *celeb. Missarū sacra linguâ Latinâ peragenda* statuuntur. (Cōtrarium rectiùs statuit Justinianus Nov. 137. c. 6.

Plura hujus generis adducūtur à JCtis Christianis in resp. ad lib. Duareni de sacr. Eccl. minist. Alberico Gentil. in Disput. de Cens. Juris Canon. & aliis.

8. Quòd agnoscunt, Gratianū ex suppositìtiis & corruptis Patrū libris multa citare. (Unde JCti Christiani in resp. ad lib. 11. Duaren. de sacr. Eccl. min. p. 23. de eo sic scribunt: *Vix ulla pagina est, quæ non injuriam faciat vel sacris literis, quas aut corrumpit, aut impiè contorquet, vel antiquis Ecclesiæ Doctoribus, quorum impudenter nominibus abutitur.* Petrus Asilus de Tyrann. Antich. cap. 3. p. 60. *Plurima in Decretis à Gratiano Monacho ex adulterio nato ex adulterinis autoribus aut ab ipso sunt obtrusa.*)

Bellarminus lib. 2. de Roman. Pontif. cap. 22. §. 3. *Respondent aliqui* (ad Canonem scilicet 22. Concilii Milevitani, in quo simpliciter prohibentur *Appellationes extra Africam ad Concilia transmarina*) *cum Gratiano, qui c. Placuit 2. q. 6. addidit ad hunc Canonem exceptionem, nisi fortè ad Apostolicam Sedem appelletur. Sed hæc exceptio non videtur quadrare. Nam præcipuè propter Romanam Ecclesiam Africani statuerunt, ut non liceret appellare ultra maria.* (Laudanda est ingenuitas Bellarmini, quia exceptio illa, quam Gratianus Canoni Milevitano in d. c. addidit, regulam totam subvertit, inde novissima editio Decreti facta jussu Gregorii XIII. notat, *verba illa, in antiquis Codd. scribi tanquam Gratiani verba.*)

Lib. 2. de Concil. cap. 12. *Objiciunt quidam, Gratianus distinct. 19. c. In Canonicis, affirmat Epistolas Pontificum Decretales numerari debere inter Scripturas Canonicas?*

Ro-

Respondeo, ipsum esse deceptum ex depravato Codice, quem habuit Augustini. Tribuit enim illum Canonem Augustino libr. 2. de doctr. Christian. cap. 8. Codices autem veri & emendati B. Augustini non habent, ut Gratianus refert, sed longè aliter.

(Eundem Gratiani errorem agnoscunt Alphonsus de Castro lib. 1. adv. hæres. cap. 2. Melchior Canus lib. 5. Locor. cap. 5. & Andradius lib. 3. defens. fid. Trident.)

Verba Alphonsi de Castro d. l. sic habent: *Manifestus est error Gratiani, qui in volumine Decretorum in exordio distinctionis vicesimæ ita dicit: Decretales itaq; Epistolæ Canonibus Conciliorum exæquantur. Hoc autem vel ex eo convincitur esse falsum, quòd nulla recta ratio patitur, ut regula, quæ à rectitudine deviare potest, ullo pacto æquetur rectißimæ atq; certißimæ, infallibiliq; regulæ. Quòd si fortè in Gratiani excusationem quis dixerit, dictum illius ad solas causarum definitiones esse referendum, in quibus decernendis, exceptâ semper fidei causâ, non minor est Papæ potestas, quàm totius Concilii, hæc interpretatio, etsi verum habeat sensum, nescio tamen, an verè Scriptoris mentem exprimat, quoniam idem autor distinctione decimâ nonâ ejusdem libri capite in Canonicis Scripturis, dicit, Decretales Epistolas esse Scripturis divinis annumerandas, & in earum ordinem referendas, motus autoritate Augustini malè intellectâ, corrupteq; citatâ. Sic enim eam citat Gratianus. In Canonicis Scripturis Ecclesiarum Catholicarum, quàm plurimùm divinarum Scripturarum solertißimus indagator autoritatem sequatur, inter quas sanè illæ sint, quas Apostolica Sedes, & ab ea alii meruerunt accipere Epistolas: Hæc ibi. Quam literam, si Augustinus legeret, validißimè oppugnaret, tantùm abest ut sit Augustini. Ex ea enim plurima Christianæ fidei incommoda obvenirent. Primò, ut litera illa habet, oportet divinis Scripturis annumerare non solùm Epistolas, quas Pontifices aliis dedere, sed quas ab aliis recepêre. Hæc autem adeò manifesta est ineptia, ut non sit opus eam oppugnare. Quòd autem ex ea litera hoc habeatur, quis non videt? Sic enim ait, inter quas, scil. Scripturas divinas, sanè illæ sint, quas Apostolica Sedes & ab ea alii meruerunt accipere Epistolas. Præterea, Decretales illæ Epistolæ per alios posteriores Pontifices, aut per eosdem, à quibus missæ sunt, revocari possunt, sicut de multis factum esse cōstat, pro qua re commune est eorum proverbium. Par in parem non habet imperium. Quâ sententiâ significare volunt, priorū Pontificum Decretis non teneri posteriores Pontifices, quin liberum sit eis, cùm viderint, ea revocare. Quo solo argumento satis edocent, eorum Decretales Epistolas non esse Scripturas divinas, cùm has toti Ecclesiæ, nedùm Pontifici, non liceat ullo pacto infringere. Rursus plurimæ Pontificum Epistolæ Decretales per contrariam consuetudinem abrogantur; quod nullo pacto Canonicis divinæ Scripturæ libris convenire potest, cùm illis nulla, quantumlibet inveterata, consuetudo obesse poßit. Accedit huic, quòd magna ruditas est, eas Epistolas, quæ sæpè ob res temporales, easq; parvi momenti editæ sunt, divinis Scripturis, vel de longinquo conferre, tantùm abest, ut in earum ordinem referantur. Quòd si forte Gratianus Decretales illas Epistolas commendare volebat, per vera testimonia, quæ nō desunt, eaq; efficacißima, id faciendum erat, non per falsa, quoniā falsa & conficta testimonia plus autoritati derogant, quàm arrogent &c. Verùm, ut dictis nostris pleniorem quisq; fidem adhibeat, cognoscatq;*

Au-

Augustinum perperā à Gratiano intellectum corruptèq; citatum, operæ precium est, veram Augustini literam in medium afferre, ejusq; veram intelligentiam edocere. Is enim beatissimus Pater in 2. lib. de doctrina Christ. cap. 8. (nam ex eo libro sumtum est id fragmentum, quod Gratianus citat) sic ait. In Canonicis autem Scripturis Ecclesiarum Catholicarum quamplurium autoritatem sequatur, inter quas sanè illæ sunt, quæ Apostolicas Sedes habere & Epistolas accipere meruerunt. Hæc Augustinus. Quæ longissimè distant ab his, quæ Gratianus adducit. Nam eo loco B. Pater Augustinus de libris Canonicis Scripturæ differens hāc regulā nobis assignat, ut illi libri pro Canonicis habeātur, qui à pluribus Catholicis Ecclesiis recipiuntur, inter quas Ecclesias Augustinus firmiter credit eas esse computandas, quæ Apostolicas Sedes habuerunt, de eis scil. Ecclesiis intelligens, quas Apostoli velut earum Episcopi rexerunt. Illas enim Augustinus præcipuas esse Catholicas Ecclesias credit, quæ Epistolas Apostolicas accipere meruerunt, id est, quibus Apostoli suas dederunt Epistolas, ut Romanæ Ecclesiæ, Corinthiorum, Thessalonicensium, Colossensium, Ephesinæ, Hierosolymitanæ, Antiochenæ, aut Alexandrinæ, quas omnes Apostoli aut verbis docuerunt, aut scripto. Quare Augustinus putabat, eas copiosius in fide illustratas esse oportere, quod firmiorē ac pleniorem Apostolicū habuissent sermonem. Nec immeritò tunc id credebat beatissimus Pater, quoniam nondum ab hostibus Christianæ religionis provinciæ illæ captæ, populatæq; fuerunt. Putavit autem Gratianus illud Pronomen relativum, videl. quas, ubi dicitur, Inter quas sanè illæ sunt, quæ &c. ad Scripturas referri debere, quod non ita se habet, sed ad Ecclesias referendum est, quod ex sequentibus maximè patet, quibus illā minimè cohærere possunt, nam Scripturæ divinæ non habuerunt Sedes Apostolicas, nec recipere possunt Epistolas Apostolicas. Verùm ut litera suo sensui cohærere posset literā Gratianus mutare decrevit, & loco alterius relativi ab Augustino nominativo casu positi scil. quæ, ille posuit accusandi casum, & dixit, quas. Ubi Augustinus dixerat Apostolicas Sedes in nominativo. Sed quoniā his permutatis literæ sensus adhuc minimè constabat, aliquid addere, aliquidq; minuere ei visum est. Nam ex litera Augustini abstulit, hoc verbum habere, addiditq; ex suo cerebro hæc tria verba, scil. ab ea alii. Atq; ut semel dicamus, ubi litera Augustini sic habet. Inter quas sanè illæ sunt, quæ Apostolicas Sedes habere, & Epistolas accipere meruerunt. Gratiani litera ad Scripturas divinas relata sic habet. Inter quas sanè illæ sint, quas Apostolica Sedes & ab ea alii, accipere meruerunt Epistolas. Quarum literarum differentiā facilè quisq; agnoscet. Ex quo loco quisq; facilè colliget, quantum intersit, utrùm ex ipsis purissimis font[illegible] quā haurias, an ex turbulentis rivis aut putridis lacubus. Nam si Gratianus illum locum in Augustino legisset, vir alioqui (ut puto) doctus, clarè errorem deprehendisset, etiamsi litera vitiata fuisset in eo Codice, quo utebatur; præcipuè si considerâsset B. Augustinum, qui libros de doctrina Christianā se componere ob sacrarum literarū intelligentiam profitetur, nullo pacto de summorum Pontificum Decret. alib. Epistolis fuisse locutum, nec ullam ante illa verba aut postmodùm de illis fecisse mentionē &c. Cùm ergò B. Augustinus in toto illo tractatu de doctrina Christiana semper versetur circa doctrinæ divinitùs revelatæ intelligentiam, vel inde colligere potuisset, literā illam nullo pacto ad Decretales Epistolas esse referendam &c. Nec mirari quicquā debet, quod pro hoc Gratianus erro-

errore convincendo tantùm sudaverimus, quoniam sermo erat de capite & non de umbra, ut dicitur, asini. Non est quidem res parvi momenti, an talis Scriptura pro divina sit recipienda, an pro humana. Oportebat igitur hunc errorem omnibus palàm fatere, ne aliis deinceps errandi occasionē Gratianus præberet, prout hactenus multis magni nominis viris præbuit, qui solâ Gratiani autoritate freti, verba illa Augustini in suis scriptis citârunt corrupta & lacerata, quemadmodum in Gratiani Decreto legerant. Nam Johannes de Turrecremata (ut alios multos prætercam) hunc Augustini locum, prout Gratianus illum corruperat, citat libro 4. de summa Ecclesiæ parte secunda capite nono. Thomas de Vio Cardinalis Cajetanus in libro de Primatu Romanæ Ecclesiæ capite 14. hæc Augustini verba, prout à Gratiano corruptè citantur, adfert ad probandum Romanæ Ecclesiæ Primatum. Si autem literam illam in ipso Augustino Cajetanus legisset, vir certè longè doctissimus & ingenii [illegible]mine præditus, facilè agnovisset, ne verbum ullum illic Augustinum dixisse, quod Primatui Romani Pontificis utcunq; favere posset.

Quinimò Gratianus ipse sibi contradicit. Nam dist. 20. in Proœmio scribit: *quòd Epistolæ Decretales Canonibus Conciliorum exæquentur.* (At Canones Conciliorum non habentur pro Scripturis Canonicis ac θεοπνεύστοις. Inde Glossa illius c. In Canonicis rectè monet, *hanc Augustini sententiam non ad Decretales Romanorum Pontificum, sed ad Canonicas Scripturas referendam esse.*)

Bellarm. lib. de Script. Eccl. p. 337. *Gratianus id unum habet, quod in eo reprehendi posse videtur, quod non habuit delectum Autorum, ex quibus Decreta collegit.* p. 340. *Citat Chrysostomum pro Autore imperfecti operis, & Hieronymum pro Origene.*

Salmeron in 1. Cor. 11. Disp. 18. §. Gregorius. *In Concilio Carthaginensi 4. cautum est, Clericus ne comam nutriat, nec barbā radat, licet in libro Decretalium illud, radat, erasum est, quâ autoritate sit factum, prorsus ignoro.* (In vetustioribus exemplaribus Conciliorum verbum *radat* adhuc extare, patet ex tom. 1. Concil. edit. Colon. p. 439. Venet. p. 760. cúmque Johannes Pierius Valerianus hanc Canonis corruptelam *in Apologia pro barbis Sacerdotum* Romæ Ann. 1529. demonstraret, obtinuit, ut quidam Papæ & Cardinales barbam nutrirent. Georg. Nigrin. in Inquis. pag. 42.)

Erasmus notat, *Gratianum multa citare ex opere, quod sub Augustini nomine legitur de vera & falsa pœnitentia, cùm in eodem libro Augustini & referatur & refellatur sententia.*

Alphonsus de Castro lib. 6. adv. hæreses verbo Excommunicatio, postquam adduxisset dictum Origenis homil. 2. in lib. Judic. *Non solùm per Apostolos suos Deus tradidit delinquentes in manus inimicorum, sed & per eos, qui Ecclesiæ præsident & potestatem habent non solùm solvendi, sed & ligandi, traduntur peccatores in interitum carnis, cùm pro delictis suis à corpore Christi separantur,* subjungit: *Hæc Origenes, quæ verba in volumine Decretorum causâ undecimâ quæstione tertiâ in capitulo Audi, sub nomine Hieronymi vitiosè citantur, quoniam præter id, quod Hieronymus super librum Judicum non scripsit illa verba juxta eundem literæ ordinem, prout ibi sub inscriptione Hieronymi ponuntur, habentur in homilia 2. Origenis super librum Judicum.*

Idipsum etiam aliis confirmari potest exemplis.

c.Septuaginta dist.16.citatur *Epistola Athanasii de Canonibus Nicenis incendio consumtis ad Marcum Papam*.

(Sed Baronius An.336.n.59.demonstrat, *Epistolã illã esse supposititiam, Athanasium eo tempore fuisse exulem in Galliis & incensionem illam Canonum diu post obitum Marci Papæ contigisse, & ipsum Marcum defunctum jam fuisse, quando scribitur respondisse ad Epistolam Athanasii.*

c. Renovantes dist. 22. Gratianus Canonem Oecumenici Concilii Constantinopolitani II. hisce verbis allegat: *Renovantes sancti Constantinopolitani Decreta Concilii petimus, ut Constantinopolitana Sedes similia privilegia, quæ inferior Roma habet, accipiat: non tamen in Ecclesiasticis rebus magnificetur, ut illa: sed hæc secunda post illam existens prius quàm Alexandrina Sedes numeretur, deinde Antiochena, & post eam Hierosolymitana.* (Sed verus Canon 36. Concilii illius sic habet: *Renovantes, quæ à centum quinquaginta sanctis Patribus, qui in hac à Deo servata & regia urbe convenerunt & sexcentis triginta, qui Chalcedone congregati fuerunt, sancita sunt,* ὁρίζομεν *definimus, ut Constantinopolis Sedes pari fruatur honoris Primatu atq; Sedes antiquioris Romæ, καὶ & in Ecclesiasticis negotiis æquè atq; illa magnificetur, cùm sit post illam secunda, postquam Alexandrinorum Megalopolis & post hanc Hierosolymorum urbs.* Significat autem Canonem 3. Concilii Constantinopolitani I. & Canonem 28. Concilii Chalcedonensis.)

c. Presbyteris dist.27. sub nomine Calixti (qui sedit Ann.Christi 216. Imp.Severo) citatur talis canon. *Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis &c. matrimonia contrahere penitùs interdicimus, contracta quoq; matrimonia ab hujusmodi personis disjungi & personas ad pœnitentiam redigi debere juxta sacrorum Canonum definitionem judicamus.*

(Sed hic Canon est supposititius. Neq; enim extat in Decretis Calixti per Isidorum congestis, nec Platina in Calixto hujus instituti meminit, qui tamen recens à quovis Pontifice instituta non solet prætermittere. Mentio fit in illis verbis aliorum Canonum, qui eâdem de re antè præceperant, quales ante illam ætatem divulgati non leguntur. Autor Canonis mentionem facit *de Monachis*, quorum Calixti temporibus mira adhuc erat raritas, qui innotescere mundo cœperunt, imperante Constantino & præcipuè in locis desertis Ægypti, Lybiæ, Palæstinæ &c. Tripart.lib.1.cap.11.)

c. Adrianus & c. In Synodo dist. 63. ponuntur duo Canones ex Sigeberto, quibus *Investituræ Episcoporum* ab Adriano I. & Leone VIII. *Imperatoribus dicuntur concessæ*, ad quos Canones etiam Petrus Cursemius in Saxonia Catholica provocat.

(*At*, inquit Bellarminus de Script. Eccles. *Baronius tom. 9. Annalium ad annum tertium Adriani Canones illos à Sigeberto confictos esse, docet.*)

c. Ecclesiis dist. 68. ex Concilio Niceno allegatur ejusmodi Decretum. *Ecclesiis semel consecratis Deo non iterum debet consecratio adhiberi, nisi aut ab igne exustæ, aut sanguinis effusione, aut cujuscunq; semine fuerint pollutæ, quia sicut infans à qualicunq; Sacerdote in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti semel baptizatus, non debet ite-*

iterum baptizari: ita nec locus Deo dicatus est iterum consecrandus &c. (Sed in Actis Concilii Niceni de hac Constitutione altum est silentium. In isto enim Concilio sunt tantum *viginti capita*, ut patet ex c. Viginti dist. 16. inter quæ istud non habetur.)

c. Quia Sacerdotes caus. 10. q. 1. desumitur ex *Epistola Hieronymi ad Damasum* de oblationibus altaris. (Sed Epistola illa indigna est, quæ Hieronymo tribuatur, nam inter organa Spiritus sancti numerat *Eusebium*, quem Hieronymus passim vocat *hæreticum*. Bell. lib. de Script. Eccl.)

c. Futuram 12. q. 1. citatur *Epistola Melchiadis Papæ*. (Sed Baronius Ann. 312. n. 80. de ea sic scribit: *Non innitimur iis, quæ Isidorus Collector seu potius Compilator sub nomine Melchiadis Papæ perperam collocavit in ea Epistola, cujus, quod magis credimus, ipse autor extitit.*

c. Nec artificioso caus. 22. q. 2. citatur liber *Augustini de conflictu virtutum & vitiorum*. (At is liber non potest esse Augustini, cùm in fine ejus commendetur *Regula S. Benedicti*, qui plus centum annis fuit Augustino posterior.)

c. Hæc est fides caus. 24. q. 1. tribuitur *Hieronymo in Symbolo ad Damasum*, (cùm sit desumtus ex *libello fidei Pelagii hæresiarchæ ad Innocentium I.* ut constat ex Augustino lib. de gratia Christi cap. 30. 31. 32. & 33. ubi ipsa verba hujus Symboli ponit, & dicit, *esse verba libelli, quem de fide Pelagius ad Innocentium misit*. Bellarm. d. l.)

c. Nubendi caus. 27. q. 1. iterum citatur liber Augustini *de conflictu virtutum & vitiorum*, qui tamen non est Augustini.

c. Cùm societas caus. ead. q. 2. citatur canon ex Leone Papa. *Cùm societas nuptiarum ita à principio sit instituta, ut præter commixtionem sexuum non habeant in se nuptiæ conjunctionis Christi & Ecclesiæ Sacramentum, non dubium est, illam mulierem non pertinere ad Matrimonium, cum qua docetur non fuisse nuptiale ministerium.*

(Sed in editione Gregoriana subjungitur: *In Codicibus Epistolarum Leonis impressis & Manuscriptis, Itemq; apud Burchardum & Ivonem longè aliter habet hic locus. Cùm societas*, inquit, *nuptiarum ita ab initio constituta sit, ut præter sexuum conjunctionem haberet in se Christi & Ecclesiæ Sacramentum, dubium non est, eam mulierem non pertinere ad matrimonium, in qua non docetur nuptiale fuisse mysterium. Verùm, ut respondeat verbis Gratiani, qui manifestè utitur hoc loco depravato, Itemq; Magistri & Glossæ, & posteriorum Doctorum, nihil est in textu mutatum.* Hisce verbis disertè fatentur depravationem, nec tamen eam emendant.)

c. Potest fieri dist. 1. de Pœnit. citatur ex Ambrosio. *Non habent Petri hereditatem, qui sedem Petri non habent.*

(Sed apud Ambrosium lib. 1. de Pœnit. cap. 6. tom. 1. p. 156. sic legitur: *Non habent Petri hereditatē, qui fidem Petri non habēt.*)

c. In Christo semel dist. 2. de consecrat. præfigitur nomen *Ambrosii in Epistol. ad Hebræos.*

(Sed Ambrosius in illam Epistolam non scripsit Commentarios. Decerptus autem est iste canon ex homil. 17. Chrysostomi in Epistol. ad Hebr. quamvis ne hæ quidem homiliæ ab ipso Chrysostomo sint editæ, sed *Constantinus Presbyter Antiochenus* eas in morte Chrysostomi illius ex notis collectas in lucem edidit.

Multa ex hisce corruptelarum exem-

plis adducit ipse Bellarm. de Script. Eccl. sed possent longè plura recenseri, ut colligi potest ex præced. cap. membr. 8. & ex cap. 9. ubi ostendimus, Epistolas Decretales Pontificum, quas Bellarminus passim citat, esse supposititias.

CAPUT XV.

DE SCHOLASTICIS.

SICUT Jus Canonicum in judiciorum Ecclesiasticorum subselliis, ita Scholasticorum doctrina in Templorum & Scholarum cathedris olim dominatum obtinuit. Sicut Theologia Practica sive causidica *in corpore Juris Canonici & glossis Canonistarum*, ita Theologia Theoretica sive Scholastica *in scriptis Lombardi, Thomæ, Scoti & aliorum Scholasticorum* proponitur; Gratianus enim Pontificum Decreta περὶ τῶν πρακτῶν, Lombardus Patrum sententias περὶ τῶν θεωρητικῶν collegit, quæ duæ sorores gemellarum instar uno fere eodemque tempore sunt prognatæ, ac uno eodemque fine in sinu Papali suaviter educatæ, videl. ut illis velut duobus cruribus regnum Papale inniteretur. Esto igitur.

Thesis. Scholastica Theologia multis laborat defectibus, proinde etiam non est infallibilis fidei ac veritatis regula, sed ex Scriptura sacra de illa faciendum est judicium.

Ἔκθεσις. 1. *Eodem fere tempore, quo Gratianus, floruit Petrus Lombardus Episcopus Parisiensis, videl. circa Annum 1145. ac sicut ille collegit Canones, & fuit Magister Canonistarum, ita hic collegit sententias Theologorum & Magister Sententiarum ac Scholasticorum dici meruit*, quæ sunt verba Bellarmini lib. de Script. Eccl. p. 340. Antoninus part. 3. Hist. tit. 18. cap. 6. scribit: *A quibusdam prædicari Petrum Comestorem Autorem Historiæ Scholasticæ, Petrum Gratianum Decretorum compilatorem & Petrum Lombardum Sententiarum sive dictorum ex Patribus collectorem fuisse fratres germanos, ex adulterio natos, quorum mater cùm in extremis admoneretur, ut in criminum, quæ perpetrâsset, confessione hoc fateretur respondisse dicitur, tres suos filios tàm magna esse lumina in Ecclesia, ut de eo pœnitere non possit.* Bellarminus d. l. hanc opinionem refellit ex eo, quòd *Gratianus patriâ fuerit Hetruscus ex civitate Clusio, Lombardus ex Novaria, Petrus Comestor Gallus ex Trephis*, cui refutationi quantum insit pondus, in medio relinquimus.

2. Studium illud Lombardi in colligendis & conciliandis Patrum sententiis per se non fuit malum, unde Lutherus in lib. de Conciliis tom. 7. f. 232. de eo sic scribit: *Nemo ipsum in hoc genere, in conciliatione Patrum, superabit, nullis in Conciliis, nullo in Patre tantū reperies, quantum in libro Sententiarum. Nam Patres & Concilia quosdam tantùm articulos tractant; Lombardus autem omnes, quo respectu ipsi Gratiano* ibidem *eum præfert*. Sed addit, *quòd in præcipuis illis articulis de fide & justificatione sit nimis jejunus, quanquā Dei gratiam magnopere prædicat*. Progressu verò temporis Commentatores ejus relicto fere Scripturæ fonte adhæserunt tantùm rivulis, id est, Patrum dictis ac Philosophiæ principia cum Theologiæ principio magno cum Ecclesiæ detrimento commiscuerunt, inque varias sectas divisi quæstionum ἀνωφελῶν examina in Scholas introduxerant. Erasmus in annot. Matth. 1. p. 6. *Utinam Lombardi liber*

tam feliciter cessisset orbi Christiano, quàm ab illo susceptus est pio studio, siquidem apparet, illum hoc egisse, ut semel collectis, quæ ad rem pertinebant, quæstiones omnes excluderet, sed ea res in diversum exiit, videmus enim ex eo opere nunquam finiendarum quæstionum non examina, sed maria prorupisse.

3. Constituuntur à quibusdã tres ætates Scholasticorum, cùm non omnes sint ejusdem ætatis, autoritatis & sinceritatis. Prima ætas Scholasticorum cœpit circa Annũ millesimum, ac centesimũ, & duravit usq; ad An. 1220. Illi *Patrum Sententiis* quandoq; malè detortis quæstiones Theologicas probare nituntur. Secunda ætas cœpit circa Ann. 1220. & duravit usq; ad Ann. 1330. Illi *ex principiis Philosophicis* de articulis fidei disputant. Ultima ætas cœpit An. Christi 1330. ac duravit usq; ad Annum 1517. Illi errores auxerunt & ex *Pontificum Decretis* conclusiones suas probarunt.

4. Distinguuntur etiam in *Sententionarios, Summistas & Quodlibetarios*. Sententionarii acutissimi habiti quæstionum, distinctionum, problematum in utramq; partem more Academicorum disputatores & autores in multis ob dissentientes scribentium opiniones nihil certi definivêre, sed opinandi libertatem permisêre. Summistæ epitomas ac summas doctrinæ Christianæ cum distributione in locos cõmunes, uti etiam primi studuerunt, composuerũt, sed multa obscura & spinosa neglexerunt & magis planam secuti sunt docendi rationem, ne lectorem spinis & dumetis quæstionũ obscurarum absterrerent. Spectârunt hi duo aut tria fora, nam voluerunt ex parte inservire Scholis, partim judiciis Ecclesiasticis, partim etiam Civilibus. Quodlibetarii alterutram quæstionis partem adversario liberè reliquerũt, vel oppugnandam, vel propugnandam, modò arbitrariis conjecturis, modò rationibus ex hac rerum Naturâ petitis, modò humanâ autoritate freti, quicquid eis in mentem venit, definiverunt. Christoph. Binderus in lib. de Theol. Schol. cap. 1. p. 18.

5. Non est in quæstione, an quædam utilia in scriptis Scholasticorum contineãtur, nec de eo quæritur, an certis conditionibus ac legib. ad eorum lectionem accedere quis possit, quorum utrumq; libenter concedimus, proinde calumniis nos gravat Possevin. quando lib. 1. Bibl. p. 126. *ad obtegendam inscitiam nos præcipuè Theologiam Scholasticã aversari*, scribit, ac Lorinus quando in 1. Petr. 3. scribit: *nos Theol. Scholasticã & positivã odisse.* Sed hoc quæritur, an illa docendi ac disputandi forma, quæ in Scholasticorũ scriptis occurrit, sit approbanda? & an ipsorum doctrina sit infallibilis fidei ac veritatis regula? quorum utrumque negamus.

Antithesis. Staphylus Apostata in 8. Top. scribit: *Scholasticam Theologiam esse custodẽ Ecclesiæ, sicut canes ovium*, referente Vergerio Dial. 1. cont. Hosium tom. 1. oper. p. 139. F. Ricardus de Mans Ordinis Franciscanorum in Concil. Trid. dixit: *Fidei dogmata operâ Scholasticorum in præsens sic esse enucleata, ut inposterum ex Scripturâ ea addiscere nihil opus esset.*

Vega lib. 9. de Justif. c. 14. *Deus, qui promisit, se suam Ecclesiam nunquã deserere, per aliquot centurias hos Scholasticos potissimùm ei Doctores prospexit.*

Melch. Canus lib. 1. Loc. Theol. cap. 3. inter domicilia argumentorum, ex quibus

bus Theologi suas argumentationes sive ad confirmandum sive ad refellendum inveniunt, septimo loco numerat *autoritatem Theologorum Scholasticorum.*

Idem lib. 8. Locor. Theol. cap. 4. p. 241. de Scholasticorum autoritate sic scribit: *Cùm dixit Dominus: Qui vos audit, me audit, hæc verba non solùm ad primos Theologos, hoc est, ad Apostolos referebantur, sed ad alios Doctores in Ecclesia, quamdiu pascendæ sunt illæ oves in scientia & doctrina.*

Jesuitæ in omnibus fere controversiis ad Scholasticos provocant, quos absolutè *Theologos* vocant, ac quia *Ecclesiam & Doctores consentientes non posse errare*, statuunt, inde Scholasticos, qui docendi munere in Scholis functi fuêre, ab errore absolvere itidem coguntur.

Nostram sententiam probamus ex eo, quòd Scholastici erraverint

1. *Circa disputandi principium.* Johannes Duns Scotus libr. 3. Sentent. dist. 24. q. 1. disertis verbis asserit, *Doctores Theologicos tandem Philosophiam cum Theologia maximo cum fructu miscuisse.* Fatemur, talem mixturam vel potiùs confusionem ab illis esse factam, sed quòd magno cum fructu ea facta sit, ipso eventu falsum esse convincitur, cùm veræ fidei simplicitas per hanc mixturam fuerit labefactata, quin potiùs ita miscuerunt, ut ex duobus per se bonis fecerint unum pessimum. Huc pertinet, quòd in summis fidei mysteriis ex principiis Logicis, Physicis, Metaphysicis &c. prætermissis vel leviter duntaxat attactis Scripturæ dictis, conclusiones suas arcessant, ut sæpiùs Aristotelem, quàm Apostolum in illorum scriptis audias, cùm ipsa sanior Philosophia μετάβασιν εἰς ἄλλο γένος improbet, contrà verò ὁμολογίαν τῶν ἀρχῶν requirat. Si quando dicis causâ Scripturam adducunt, sequuntur versionem Latinam corruptissimam prætermissis Hebraicis & Græcis fontibus. Violenter ac planè extra scopum Scripturas torquent & peregrinum sensum eis affingunt. Ex Patrum dictis tanquā ex proprio Theologiæ principio disputant, eorumque autoritatem Scripturæ autoritati fermè exæquant, cùm tamen ipsimet Patres in sublime illud Canonicæ autoritatis fastigium evehi recusent, ac ipsemet Thomas doceat p. 1. q. 1. art. 8. quòd *sacra doctrina utatur aliorum Ecclesiæ Doctorum autoritatibus, non q. arguendo ex propriis, sed ex probabilibus.* Dicta veterum interdum allegant truncata & corrupta ex libris adulterinis & supposititiis.

2. *Circa disputandi objectum.* Proponunt enim quæstiones otiosas, quæ nihil quicquam faciunt ad ἐπίγνωσιν ἀληθείας τῆς κατ' εὐσέβειαν, Tit. 1. v. 1. curiosas, spinosas, inutiles, absurdas, superstitiosas, & impias; Plurimæ singulorū horum septem generum quæstiones ex Scholasticorum Commentariis adduci possent.

3. *Circa disputandi modum.* Primò n. immanis quædā contradicendi libido ubiq; apud ipsos obvia, ut vix inter duos, vel tres in quæstione aliqua inveniatur consensus. Secundò, quæ in Scripturis sacris definita sunt, de illis topicè ac scepticè disputant; variis argumentis velut fluctibus modò in hanc, modò in illam partem jactati nesciunt tandem, quò se recipiant. Tertiò, quæstiones abstrusas in Scripturis non definitas, quandoq; etiam supra captum humanæ rationis

po-

positas temerè definiunt. Quartò terminis utuntur obscuris, verbis ac phrasibus barbaris ac modis omnibus hoc agunt, ut, quæ sunt difficilia, reddant spinosis suis quæstionibus difficiliora, quæ verò perspicua, obscuris quæstionum involucris & horrisonis verborum ambagibus magis involvant. Confer Methodum studii Theol. part. 3. sect. 5. cap. 4. p. 298. Wilhelmum Holderum in Dubietatibus, Mure exenterato, Petitorio &c. Christoph. Binderum in lib. de Theol. Schol. cap. 2. D. Meisnerum in Orat. Tubingæ An. 611. habita, de antiqua vitiosa Theologicè disputandi ratione.

Nostræ huic sententiæ suffragatur,

1. Quòd quidam illam κακοφιλοσοφοθεολογίαν improbant.

Arnoldus de Villa nova Hispanus circa Ann. 1290. docuit, *malè fecisse Theologos, quòd miscuerint Philosophiam Theologiæ.*

Abbas Trithemius in Chron. scribit: *Ab eo tempore, quo Theologia Scholastica in Ecclesiam viguit*, ab Anno sc. 1140. *Philosophiam secularem sacram Theologiam suâ curiositate fœdare cœpisse.*

Onus Ecclesiæ cap. 18. §. 8. *Stellæ casus de cœlo in terram, habentis clavem putei abyssi, ipsamq́ abyssum aperientis est Doctorum quorundam affectus in terrenas cupiditates, in scientiam inflantem, in peregrinas opiniones, & in diversas schismata in Ecclesia excitantes, qui acceperunt clavem, hoc est, ingenii subtilitatem, quâ aperiunt, hoc est, extollunt doctrinam Aristotelis, Averrois ac aliorum gentilium Scribarum, ad excogitandum profunda & voraginosa dogmata obscurantia solem sapientiæ Christianæ & Evangelicæ vitæ ac purum aerem religiosi status suis fastuosis verbis acutisq́ disputationibus ac sophisticis garrulitatibus maculantia.*

§. 9. *Modernis temporibus in Academiis publicis scientia duntaxat mundana invaluit, scientia Dei non est in terra. Sacrarum literarum doctrina ubiq́ prorsus periit, Doctores scientiâ inflati docent suum chere, circumferuntur omni vento doctrinæ.*

§. 11. *Diabolus velut insidiosissimus hostis literas sacras nobis illudit atq́ perdit, Scripturam sacram pervertit vel ad minus corrumpit &c. paganica dogmata publicè in Scholis legi, ac in Ecclesiis prædicari facit. Nam hodie doctrina Scholastica docet linguam suam loqui mendacium, quod execratur Dominus in Propheta dicens, Aufer à me tumultum carminum tuorum & cantica lyræ tuæ non audiam. Sed moderni Scholastici doctrinam Aristotelis aliorumq́ gentilium inconvenientiùs per religiosos manifestè tradendam in culmine cathedrarum proponunt. Pagani autem normam Evangelicam destruere quærunt, ideò Diabolus instigat & involvit doctrinam Christianorum paganicis autoritatibus fulciri ac principiis fidei dogmata gentilium commisceri, ut tandem veritas Evangelica per Sophisticos dolos è medio suffletur. Quamvis Sophistæ jactent se Evangelium defendere, tamen eorum dogmata tendunt ad ejus destructionem. Sicut enim olim Pontifices, Scribæ & Pharisæi jactaverunt se Legem defendere, qui crucifigi curârunt ipsum Legis impletorem, sic hodie mundo sapientes asserunt, se suis argumentationibus fidei veritatem defendere, medullam verò Evangelii & perfectionem Legis Christianæ perversis doctrinis & Sophisticis Syllogismis cruci affigunt.*

§. 13. *Totus verè studiorum decursus in superstitiosis Scholasticorum dubiis consumi-*

mitur, quo fit, ut pauci textui Biblia seu doctrinâ certa & fundamento stabili & veritati inconcussa incumbant, sed plures in sabulo dogmata construunt mox ruinosa, nec non fructu neglecto folia carpunt, & cortice disputationis contentiosa contenti medullam divina sapientia in sacra & authentica Scriptura ultrò se offerentem pertransiunt.

§. 14. *Prædictam corrumpenda Scripturæ libidinem à doctoribus Scholasticis usitatam, jam fermè trecentis vel pluribus annis, quibus hactenus quintus status duravit, patitur Ecclesia suo damno incomparabili.*

Parisienses Magistri in catalogo errorum Lombardi ad calcem libri sentent. addito confusionem Philosophiæ cum Theologia in Thoma Aquinate hisce improbant verbis. *Dicunt, quòd in pluribus locis doctrina sua ipse erravit per hoc, quòd principia Philosophiæ, seu potiùs quædam Philosophorum verba ad conclusiones Theologiæ nimis applicavit. Non enim loqui taliter debent Theologi, qualiter loquuntur Philosophi, sicut docet Augustinus lib. 10. de civ. Dei cap. 23. dicens: Liberis verbis loquuntur Philosophi, nec in rebus ad intelligendum difficilimis offensionem religiosarum aurium pertimescunt, nobis autem ad certam regulam loqui fas est, ne verborum licentia etiam de rebus, quæ his significantur, impiam gignat opinionem.*

Paulus Langius Monachus in Chronico Citicensi Ann. 1510. edito, in Historia Anni 1365. *Quid facit Philosophia in Theologia? nempè quòd canis in balneo. Ego adjicio & dico, quòd secularis Philosophia in Theologia facit id, quod absynthium in melle, venenum in lacte, fel in vino, acetum in balsamo, zizania in agro, in veste tinea, mus in pera, serpens in gremio.*

Albertus Archiepiscopus Moguntinus in Epistola, quæ libro Erasmi *de ratione perveniendi ad veram Theologiam est præfixa*, itidem hanc commixtionem in Scholasticis improbat.

Erasmus in Enc. moriæ. *Scholastica Theologia à Parisiensium Sorbona mixtione quadam ex divinis eloquiis & Philosophicis rationibus tanquam ex Centaurorum genere biformis disciplina conflata est.*

Ibid. *Sunt inter ipsos Theologos melioribus instituti literis, qui velut sacrilegii genus execrentur, summamq; impietatem ducant, de rebus tam arcanis & adorandis magis, quàm explicandis tam illoto ore loqui, tam prophanis Ethnicorum argutiis disputare, tam arroganter definire, ac divinæ Theologiæ majestatem tam frigidis, imò sordidis verbis simul & sententiis conspurcare.*

Henricus Cornelius Agrippa in præfat. libr. de vanit. scient. præfixa. *Videmus alios* (præter Scripturæ contemtores) *licet sibi magis pii videantur, qui Christi leges probare & confirmare nitantur decretis Philosophorum, illis plus tribuentes, quàm sanctis Dei Prophetis, Evangelistis & Apostolis, cùm tamen hi ab illis plus dis dia pason absint.*

Idem in lib. de vanit. scient. cap. 97. p. 481. *Theologia Scholastica à Parisiensium Sorbona mixtione quadam ex divinis eloquiis & Philosophicis rationibus tanquam ex Centaurorum genere biformis disciplina conflata est. Insuper & novo quodam ac ab antiquorum usu alieno tradendi genere per quæstiunculas & argutos Syllogismos absq; omni sermonis elegantiâ conscripta. Ejus autores, & qui in ea excelluerunt, fuerunt Magister sententiarum, Thomas Aquinas, Albertus cognomento Magnus & multi alii excellentes viri. Porrò Johannes Scotus Doctor intellectu subtili, sed in-*

contentione proclivieri. Hinc tandem Scholastica Theologia in Sophismata paulatim delapsa est, dum recentiores isti Theosophistæ ac verbi Dei cauponatores, qui non nisi empto titulo Theologi sunt, ex tam sublimi facultate quandam logomachiam fecerunt, circumeuntes Scholas, moventes quæstiunculas, fabricantes opiniones & Scripturis vim inferentes, intricatis verbis alienum sensum illis obducentes, atq; ipsam fidem nostram sacrosanctam apud Sapientes hujus seculi risui ac diffidentiæ exponunt, dum relictis post terga Canonicis Spiritus sancti Scripturis multas admodùm aptas jurgiis de divinis quæstiones sibi delegerunt, in quibus ingenium suum exercentes & ætatem consumentes totius Theologiæ doctrinam in illis solis collocarunt, quibus si quis sacrarum literarum autoritate resistere velit, mox auditurus est. Litera occidit, perniciosa est, inutilis est.

Et postea p. 485. *Aliqui eorum, quibus sublime ingenium est, quique peritiores Prophetis & Apostolis videri volunt, ea, quæ solâ fide creduntur, etiam suis Syllogismis invenire & demonstrare posse præsumunt, atq; de divinis philosophantur deploratis quæstionibus, contenduntq; prodigiosâ confidentiâ, variis, nonnunquam etiam absurdis, opinionibus.*

Cornelius Mussus Episcopus Bitontinus in Epist. ad Rom. cap. 6. p. 279. *Divina Scriptura olim, proh dolor! quanto omniũ damno negligebantur! Vigebat spinosa & molesta, nescio quæ, Theologia de instantibus, relationibus, de quidditatibus, de formalitatibus, itemq; hæc omnia Syllogismis arte contortis & humanis duntaxat argutiis, quæ procul dubio, quâ autoritate recipiuntur, eâ & refelli possunt, pertractabantur.*

Et postea. *Juraverant universi divini verbi Duces in Magistrorum verba. Hinc sexcentæ sectæ. Thomistæ, Scotistæ, Occanistæ, Bacconistæ, Albertistæ, Ægidiani, Alexandrei. O scelus! Posthabebantur Evangelia, Epistolæ. Christiana Philosophia delitescebat, à paucissimis tractabatur, sed frigidè, non enim dicãm insincerè.*

Ambrosius Catharinus Episcopus Compsanus Concilii Tridentini Assessor in scripto contra Dominicum Sotum asserit, *Scholasticos Scripturam suæ rationi ac Philosophiæ postposuisse; ac proinde à recta via sæpiùs aberrâsse.*

Idem. *Quamobrem Dionysius Carthusianus, qui non ignorabat etiam Scholasticorum quorundam doctrinam, qui ad Philosophiam nonnunquam detorquent importunè Scripturas, cùm hunc locum tractaret, sanctorum Patrum sensum ut veriorem probavit & secutus est.*

Ludovicus Vives libr. 11. de civitat. Dei cap. 34. *Thomas nimis est Aristotelicus & res omnem Naturæ vim captumque excedentes cogit naturalibus parere legibus.*

Idem lib. 20. cap. 16. *Ex Philosophis fiunt Theologi & hanc philosophandi rationem etiam in scholas sanctiores transferunt.*

Idem in libr. 21. de civitat. Dei cap. 7. *Cùm hic totus locus de resurrectione, judicio, suppliciis impiorum & beatitudine piorum terminos captumque hujus Naturæ excedat, miror Scholasticos Theologos Thomam, Scotum, Occanum, Henricum Gandavensem, Durandum, Paludanum, de iis omnibus ex dogmatibus Aristotelicis disserere & definire, & ita inter se pertinaciter contendere Naturæ tantum argumentis armatos, ut cùm quærunt, an corpora resurrectura sint, an in fine*

mun-

mundi, an materia, quæ aliquando humanâ formâ decorata est, appetat semper illam eandem formam, an pati possint animæ felicium, an motus cælorum quieturus & quâ positione cælorum quieturus, an illustrabuntur Elementa, sitne felicitas in actu voluntatis, an intellectus, an ignis possit agere in animas, quemadmodum ignis ille sit sempiternus futurus & quibus fomentis sustentabitur, ubi inferi & alia sexcenta, quæ omnia tam Philosophicè disputant, ut putes eos Athenis esse Ethnicos, non Parisiis Christianos.

Melchior Canus libro 8. Locorum Theologicorum cap. 1. pag. 237. (in al. edit. pag. 379.) *In omni oratione memento Lector, eam me defendere Scholæ doctrinam, quæ sacrarum literarum fundamentis constituta sit. Ex quo id efficitur, quod ego magno cum assensu omnium dicere me video, miseram esse Scholæ doctrinam, quæ se titulis magisterii defendas, miseram etiam atque haud scio, an multò magis, quæ detractâ Scripturæ autoritate Syllogismis contortis de rebus divinis philosophatur, imò ne de rebus divinis quidem, sed nec de humanis, verùm de his, quæ nihil ad nos attinent. Intelliga autem fuisse in Schola quosdam Theologos adscriptitios, qui universas quæstiones Theologicas frivolis argumentis absolverint & vanis invalidisque ratiunculis magnum pondus rebus gravissimis detrahentes ediderint in Theologiam commentaria vix digna lucubratione aniculарum. Et cùm in his Sacrorum Bibliorum testimonia rarissima sint, Conciliorum mentio nulla, nihil ex antiquis sanctis oleant, nihil ne ex gravi Philosophia quidem, sed ferè puerilibus disciplinis, Scholastici tamen, si superis placet, Theologi vocantur, nec Scholastici sunt, nedum Theologi, qui sophismatum feces in Scholas inferentes, & ad risum viros doctos incitant & delicatiores ad contemtum.*

Idem libro 9. Locorum capit. 1. pag. 410. *Hoc verò seculo fuisse etiam in Academiis multos, qui omnem fermè Theologiæ Disputationem Sophisticis ineptisque rationibus transegerint, utinam ipsi non fuissemus experti! Egit autem Diabolus, quod sine lacrymis nequeo dicere, ut quo tempore adversum ingruentes ex Germania hæreses oportebat Scholæ Theologos optimis esse armis instructos, eo nulla prorsus haberent, nisi arundines longas, arma videlicet levia puerorum. Ita irrisi sunt à plerisque ac meritò irrisi, quoniam veræ Theologiæ solidam effigiem nullam tenebant, umbris utebantur, easque ipsas utinam sequerentur! Feruntur enim è Scripturæ sacræ principiis, cujus isti vel umbras non sunt assecuti. Quocirca homines verbotenus in Theologia magistri pugnavêre illi quidem adversum Ecclesiæ inimicos, sed valde tamen infeliciter.*

2. Quòd agnoscunt, Scholasticos doctrinæ Christianæ simplicitatem corrupisse, à Scripturæ regula & Patrum dictis discessisse atque hac ratione magnum Ecclesiæ nocumentum dedisse.

Johannes Gochius circa Annum 1490. docuit, *Thomæ, Alberti, Capreoli & aliorum Sophistarum scripta magis obscurare, quàm illustrare veritatem, imò Pelagianam hæresin redolere* (Gochius ille familiaris fuit Wesselo Gröningensi. Scripsit de votis & obligationibus.)

Aventinus lib. 6. annal. *Lombardus libros quatuor sententiarum scripsit, sed sacrosanctæ Philosophiæ veritatem fontemq́; purissimum, sicut plus millies à Jacobo Fabro Stapulensi & Jodoco Clitovæo meis præceptoribus accepi, cæno quæstionum rivulisq́; opinionum conturbavit.*

Jacobus Spigelius Commentator super Guntheri versus circa ann. 1507. *Sequitur Guntherus commentitiam Scholasticorum Theologorum sententiam, qui Christi verba de duobus gladiis, ut pleraq́; alia, quæ propriè ad Philosophiam cœlestem pertinebant, subverterunt, reclamantibus omnibus Christi præceptis, reclamante totâ ipsius vitâ, reclamante doctrinâ Apostolicâ, refragrantibus tot Martyrum millibus, repugnantibus vetustis Interpretibus.*

Georg. Wicelius in Compend. de semit. antiquis non longè à princ. *Accesserunt longo pòst tempore Scholastici, quorum varii greges extiterunt. Tales non contenti solidâ vereq́; venerandâ structurâ manus illotas suas admoverunt & cùm domum illam divinam conati sunt facere meliorem, quàm hanc fecere priores, insignes nimirum illi architecti, supra modum atq́; præter opinionem etiam suam incommodarunt, hoc agentes, ut altiùs evectâ structurâ & tecto non ita benè adversus imbres munito, fracturis ruinisq́; viam aperirent. Quo animadverso schismaticorum populi temerè ingruentes, dum initiò commodare ruinoso ædificio satagunt, totum penè convellunt, adeò ut parùm absit, quin domum electam à fundamentis eruant, non habitâ ratione quid, quo tempore, per quos artifices & quâ vel necessitate vel utilitate ædificatum sit. Proinde conveniebat, ut quorum hæc domus velut commune hospitium est, invocato Dei opt. brachio rebus fessis succurrerent, & consopitis eversoribus schismaticis, præterea ineptiis Scholasticorum additionibus antiquitatis domum assererent, qualem ædificarunt Apostoli, qualem absolverunt Apostolici, qualem exornârunt sanctissimi vetustissimiq́; Patres, contenti eo Theologiæ genere, quod ædificantes primi tradiderunt, sive per scriptam literam, sive per vivum sermonem, cujusmodi sancti Martyres ac Omologetæ quasi per manus acceperunt, usq́; ad eam ætatem Christianismi, quâ vetus Theologia, ceu res nihili, explosa est, Lombardicâ videlicet succedente, cui debemus magnam calamitatum partem in Ecclesia.*

Et postea. *Cultum alium in terris nescimus præter eum, quem soli Deo debemus, & neque dulias, neq́; hyperdulias Christiani scimus, eo saltem sensu, quo tradiderunt non Ecclesiastici, sed Scholastici, qui erant non contenti primâ illâ atq́; originali, puraq́; Theologiâ, nec sat habuerunt Latino sermone uti, quemadmodum antiquissimi & eruditissimi Ecclesiæ Patres, nisi novum loquendi & scribendi genus excogitâssent, malentes barbarè, quàm Latinè sua disputare placita, & Ecclesiæ dogmata intricare magis, quàm extricare, magisq́; obscurare, quàm elucidare. Quò fit, ut parùm absit, quin istiusmodi Matæologiæ omnem calamitatem, quæ hodiè Ecclesiam obruit, uti debeamus, si rem apud animum tuum seriò pertractes ac fateri fas sit. Eò enim rem adduxerunt, ut vulgò crederetur, Ecclesiam sanxisse, quicquid isti somniârant, magis innitendo Metaphysicis commentis, quàm Evangelicis aut Apostolicis literis, unde nunc vix magno negotio dediscitur, quod semel imbiberat persuasa juventus & jam pudeat consensuisse inter ista spineta, quæ roseta probabantur.*

Ibid. in seqq. *Nihil sanè nobis cùm illis vocibus & loquendi scholæ formulis, motus operis operati boni vel malè utentis, applicationis pro-*

proprii meriti & id genus nescio qualium rerum. Defendant, qui excogitarunt; excusent, qui ejusmodi modicus tenent. Nos respicimus ad originem, ad archetypon, ad vetustas Ecclesiæ praxes, &c. Largiri oportet te, Liturgiam, Synaxin, Cœnam Domini &c. in recto Ecclesia usu extitisse in orbe terrarum longè etiam antequam oborta magis quàm esset, adoleschia Scholastica. Quòd si recto veroq; usu ab initio extitit & Christianitati universali placuit, atque satisfecit ex doctrina primitiva, adeoq; comprobata consensu, quorsum opus erat tuis, excæcate Sorbonista, inventiunculis ac appositiunculis, videlicet sicut necesse est currum quintam habere rotam & hominem sex esse oportere sensibus? nisi quod ita visum fuit, Theologiam veterem mutare nová, ac in Ecclesia Patrum Apostolicorum peregrini nescio quid condere.

Idem. Nostra referre minime arbitramur, quid novi vel Thomas, vel Albertus, vel Scotus, vel alius quispiam recentiorum doctorum Ecclesiæ jam occidua per inane & plusquam sterile acumen suum ante annos 300. aut 400. invenerit, cùm in aliis doctrinæ partibus, tùm in Missa negotio. Nec præstare quimus, quòd illiusmodi cogitationes veluti dogmata definita Roma recentior receperit & quibus adducti rationibus superiores nostri novitatem istam sequi maluerint, quàm in eo perstare, quod ab antiquo ad istud suum seculum promanârat, tanquam ad Christianæ professionis hæredes.

Ibidem. Monachi veram pietatem labefactarunt, maximè recentem Theologiam, quam dicunt Scholasticam (si tamen sanctum Theologiæ vocabulum hæc meretur) in Ecclesiam introducentes & hanc omnibus ingenii viribus provehentes. Hinc sævi isti clamores adversus antiquam illam ac sinceram Theologiam, cum linguis primariis Theologiæ necessariò ancillantibus, quæ nostro seculo resuscitari cæpit, quam diffamant hæresin esse, nec quiescunt, dum contemnunt ceu certum Ecclesiæ virus.

Henricus Cornelius Agrippa lib. de vanit. scient. cap. 97. p. 485. Hinc effectum est, ut Scholasticæ Theologiæ sublimis Gymnasiorum facultas ab errore malitiaq; non sit immunis, tot sectas, tot hæreses introduxerunt pravi hypocritæ, temerariiq; Sophistæ.

Thomas Hardingus in assertione contra Ivellum Angliæ Sarisburiensem Episcopum art. 22. asserit, Doctores Pontificios, ingeniorum concertatione fortè nimis curiosos vel nimis etiam confidentes in hoc fuisse & modum transivisse, aut quod probare instituerunt, nimis cumulatè instituisse & effecisse, vel etiam ignorantiâ & partium studio à ratione & opinione ea, quam Romana tenet Ecclesia, aberravisse.

Erasmus in Comp. veræ Theol. p. 43. Si quis veteres illos Theologos, Origenem, Basilium, Chrysostomum, Hieronymum, cùm hisce recentioribus (Scholasticis) componat, conferatque, videbit illic aureum quoddam ire flumẽ, hîc tenues quosdam rivulos, eosq; nec puros admodùm, nec suo fonti respondentes. Illic tonant oracula veritatis æternæ, hîc audis hominum commentula, quæ, quò propriùs inspicias, hoc magis similia insomniis evanescunt. Illic solidis Scripturarum fundamentis innixum ædificium surgit in altum, hîc futilibus hominũ argutiis, aut etiam adulationibus non minùs inanis, quàm immanis superstructa machina tollitur in immensum. Illic velut in felicissimis hortis affatim tum oblectaberis, tum expleberis, dum hîc inter spineta sterilia dilaceraris ac torqueris. Illic majestatis plena omnia, hîc adeò nihil splendidum, ut pleraq; sordida, parum & digna dignitate Theologicâ.

Idem in Indic. Schol. in Hieron. *Portentosa commentaria & argumenta frigidissima Scholasticorum, quorum Theologiam B. Paulus & Hieronymus ignorarunt.*

Idem in Moria. *Paulus fidem præstare potuit. At idem cùm ait. Fides est substantia rerum sperandarum &c. parùm Magistraliter definivit. Idem, ut caritatem optimè præstitit, ita parùm Dialecticè vel dividit vel finit 1. Corinth. 13. &c. Noverant Apostoli Jesu matrem, sed quis eorum tam Philosophicè demonstravit, quomodo fuerit ab Adæ macula præservata, quàm nostri Theologi? Petrus accepit claves & tamen nusquam attigit subtilitatem, quomodo scientiæ clavem habeat is quoque, qui scientiam non habet. Baptizabant illi, sed characteris indelebilis nulla apud eos mentio. Adorabant illi in spiritu & veritate. Verùm haud apparet, eis tum revelatum fuisse, unâ eademque adoratione adorandam imagunculam & Christum ipsum. Identidem inculcant gratiam, sed nusquam distinguunt, quid intersit inter gratiam gratis datam & gratiam justificantem. Hortantur ad bona opera, nec discernunt opus operans & opus operatum. Passim inculcant caritatem, sed non secernunt infusam ab acquisita, nec explicant, accidens nè sit, an substantia, creata res, an increata.*

Becelinus, inter Pontificii regni propugnatores haud postremus, referente Johann. Rivio libro de abusibus Eccles. p. 131. fatetur, *Theologos Scholasticos novum docendi genus invexisse & nova quadam docuisse, quæ nesciverit antiquitas. Adhæc multa eos majore damno, quàm utilitate Ecclesiæ Dei, divinis literis & orthodoxorum Patrum scriptis addidisse, sic ut additamenta illa plus dominarentur in Ecclesiastico populo, quàm ipsum verbum Dei & doctrina Patrum hujus rivulus.* Item *Prophetas, Apostolos, Martyres, Eremitas, Episcopos, Pastores, Doctores à primordio sanctissimos & eruditissimos ignorâsse Sorbonicam Theologiam.*

Idem. *Si res à solis Sophistis, id est, Scholasticis Theologis pendebit, periimus, & actum est de Sponsa Christi.* O prohibe *Christe Rex, ne istis Areopagitis præsidentibus Synodus transigatur, nam student sibi, non* CHRISTO.

Bellarminus libr. de Sacram. Ordin. cap. 5. *Etsi à quibusdam veteribus Scholasticis negetur, Ordinationem Episcopalem esse Sacramentum propriè sic dictum, tamen asseritur ab omnibus antiquis Patribus.* (Ergò quidam ex Scholasticis veteribus aliquid negant, quod omnes antiqui Patres affirmant.)

Lib. 2. de Sacram. cap. 11. §. Secundò posset &c. *Sacramenta esse causas justificationis morales, non Physicas, sensisse videntur antiqui Scholastici multi, ut Bonaventura, Scotus, Durandus, Richardus, Occam, Marsilius, Gabriel in 4. distinct. 1. vel 2. qui docent, Sacramenta verè justificare, & tamen volunt, solum Deum producere gratiam & præsentiam Sacramentorum, ita ut non sint Sacramenta causæ physicæ, nisi sine quibus non fieret effectus: tamen puto longè probabiliorem & tutiorem sententiam, quæ dat Sacramentis veram efficientiam, quia Patres passim docent, Sacramenta non agere, nisi prius à Deo virtutem, seu benedictionem, seu sanctificationem accipiant &c.*

Azorius lib. 2. Institut. moral. cap. 17. art. 2. *Non diffitear, aliquorum Patrum sententias cum communi Scholasticorum opinione pugnare* (id quod aliquot exemplis ibidem confirmat.)

3. Quòd agnoscunt, illorum autoritatem non esse infallibilem & authenticam,

ticam, sed ab eorum sententia licere discedere.

Alphonsus de castro libr. 1. adv. hæres. cap. 7. *Aliqui humana scripta recipiunt, ut Divorum oracula & illum honorem illis exhibent, qui solis sacris literis debetur, quales sunt ij, qui Thomæ, Scoti, Occæ dictis subjiciuntur, ut ex eorum placitis, in quæ juráſſe videntur, nomina quoque sortiantur; Alii Thomistæ, alii Scotistæ, alii Occanistæ appellati. Paulus quidem jussit captivare intellectum nostrum, sed in obsequium Christi, non autem in obsequium hominis. Quosdam ego vidi, qui non sunt veriti in publica concione dicere. Quisquis à Thoma sententia dissentit, suspectus de hæresi censendus est &c. Miserrima est servitus, jurare in verba Magistri, cujus est tantùm humana autoritas, per hanc velle humanas Scripturas in divinarum ordinem connumerare, hoc veriùs ego hæresin dixerim.*

Vega libro de just. & gratia q. 1. propos. 2. *Quæstio est, utrum agat Paulus de fide habituali, an actuali? Dico, non necessarium esse intelligi de fide viva & actuali. Hæc propositio est contra multos doctores Catholicos* (Scholasticos) *eosque non postremæ classis. Sed contra eos omnes quantalibet gravitate, probatur nostra propositio.*

Stapletonus de principijs doctrin. cont. 6. libr. 10. capite 11. *In hoc differt Theologus ab Episcopo, Doctor Scholasticus ab Ecclesiastico, denique doctrina Theologica à fide Catholica, quemadmodum humana doctrina à divina, quia Scholasticorum, cùm non sint ad Pastorale munus vocati, scientia humana est, quatenus talium, nimirum humano studio atque industriâ acquisita, nec est igitur eorum autoritas certa.*

Ibidem. *Consultiùs faciunt, qui in causa fidei Episcopum, etsi non perinde doctum in quæstione fidei, consulunt, quàm qui doctorem Theologum, quamvis in re Theologica plurimùm versatum, nisi hunc ita consulant, ut hujus judicium Episcopi judicio subjiciant.*

Melchior Canus libro 8. locorum cap. 5. pag. 245. *Hic ego, si Thomistæ omnes cum Scotistis existant, si cum antiquis juniores volent contra me pugnare, tamen superior sim necesse est. Non enim quemadmodum nonnulli putant, omnia sunt in Theologorum autoritate. Est quædam ita perspicua veritas, ut eam infirmare nulla res possit.*

Gregorius de Valentia præfat. in tomo 1. fatetur, *se nonnunquam à sententia D. Thomæ ejusque Interpretum discessisse, petitq; ne hoc illi ægrè ferant, quando inter se dissentiant salvâ fide & caritate.*

4. Quòd agnoscant, errores in Scholasticorum scriptis contineri.

Quamvis Lombardus *Magister* appelletur, tamen discipuli ejus non omnia probant, quæ ipse docuit, notatur enim ad calcem libri *à Parisiensibus* 26. articuli, in quibus velut erroneis rejicitur.

Parisienses in Thoma multa damnant, & addunt. *Præsumtuosum videtur, ejus doctrinam super alios doctores sic extollere, quòd non liceat credere aut asserere ipsum in fide erráſſe, nec obstat ejus canonizatio, quam aliqui pro magno colore prætendunt.*

Nec defuerunt, qui eũ ad Alexandrũ 3. Pont. detulerint nomine hæreseos, q docuisset, *Christũ, ut hominẽ, nõ esse aliquid,*

quam

quam ejus sententiam in Concilio quodam Parisiensi fuisse damnatam testatur Matthæus Paris in Hist. Anglicana in Henrico 2. p. 132. quæ damnatio annis 19. post Lombardi mortem contigit. Bellarmin. de script. Eccl. in verbo Lombardus.

Chronico Henrici de Erphordia inserta est Bulla *Stephani Episcopi Parisiensis*, in qua Episcopus ille testatur, *complures Episcopos doctrinam Thomæ condemnâsse.*

Extitit quidam Monachus nomine *Ægidius de Roma*, qui cùm aliter Thomã tueri nequeat, scribit, *ejus libros à sciolis & malevolis corruptos esse*, unde non pauca in ejus libris mutat, emendat aut emollit, quod opus *Correctorium Thomæ* vocatur.

Thomas Branduardinus, aliàs Bravardinus Anglus in volumine *de peccato originis & libero arbitrio* acerrimè accusat plerosque omnes sententionarios Pelagianismi, & contra eos gratiam Christi asserit.

Ambrosius Catharinus in scripto contra Dominic. Sotum asserit, *sententiarios Scripturam sacram suæ rationi & Philosophiæ postposuisse, ideoq; etiam illos à recta via aberrâsse. Patres*, inquit, *Scripturis magis incumbebant & illis innitebantur, Scholastici verò magis Philosophiæ, ut non sit mirum, Patres non aberrâsse à vero circa hoc, illos autem, hoc est, Scholasticos impegisse.*

Paulus Bennius libr. de effic. gratiæ cap. 14. refellit distinctionem Scholasticorum inter *gratiam sufficientem & efficacem.* libr. ejusd. cap. 5. refellit distinctionem apud Scholasticos usitatissimam *inter meritum congrui & condigni. Non ex ullo*, inquit, *merito prima gratia profluit, ne de congruo quidem, quia impar est & infinitis partibus impar peccatoris conatus & labor, ac largitas gratiæ.*

Toletus in Instruct. Sacerd. tractat. de peccat. mortal. contra communem Scholasticorum sententiam docet, *plura esse peccata mortalia quàm septem.*

Albertus Piggius lib. 1. de grat. & lib. arbitr. cap. 13. *Quæ de gratia Dei justificante Scholastici scribunt, commentitia universa existimo, ideò gratiæ acceptionem variam non à Scholis, sed à Divinis Scripturis petemus.*

Idem in controversiarum Ratisbonensium luculenta explicatione controv. 2. de fide & justificat. fol. 49. *Dissimulare non possum, hanc vel primam doctrinæ Christianæ partem*, (videlicet de mysterio nostræ redemtionis & salutis) *obscuratam quàm illustratam magis à Scholasticis, spinosis plerisq; quæstionibus, secundùm quas nonnulli magno supercilio primam in omnibus autoritatem sibi arrogantes & de omnibus facilè pronunciantes fortaßis etiam nostram hanc damnarent sententiam, quâ propriam, & quæ ex suis operibus esset coram Deo, justitiam, derogamus omnibus Adæ filiis.*

5. Quòd agnoscunt, Scholasticos non solùm à Scriptura sacra & Patribus sed etiam à seipsis invicem sæpiùs dissidere, ac Andabatarum more pugnare.

Lombardus 2. sent. dist. 30. lit. E. *Quid sit peccatum originis, de eo Scholastici doctores variè senserunt.*

Wesselus Prof. Paris. dixit, *Sententiarios adeò invicem esse discordes, ac dissentientes, ut eorum vix unus atq; alter reperiatur, qui in una & eadem sententia constanter consentirent.*

Dionys. Carthus. 1. sent. dist. 2. q. 2. *Quæstio de distinctione attributorum divinorum*

rum est una de præcipuis difficultatibus Theologicæ Facultatis, de qua inter Doctores famosos invenitur dissensio, inquisitio & concertatio grandis, Thomamq; valdè lancinat Ægidius, aliiq; in utrosq; feruntur.

Autor oneris Eccles. cap. 18. §. 12. His temporibus fastuosi concionatores in cætu simplicium altas quæstiones movent, dividunt, definiunt, pro & contra argumentantur, ut difficile sit, auditores à sinceritate fidei in ambiguitates non induci. Quidnam fidei aut informationi fidelium conferunt certamina Thomistarum & Scotistarum modernorum & antiquorum innumeris quæstionibus inter se fervidè digladiantium?

Aventinus lib. 6. Annal. p. 383. Hisce temporibus fuisse reperio Rucelinum Britannum, Magistrum Petri Abelardi, novi Lycæi conditorem, qui primus scientiam vocum sive dictionum instituit, novam Philosophandi viam invenit. Eo namque autore duo Aristotelicorum Peripateticorum genera esse cœperunt, unum illud vetus, locuples in rebus procreandis, quod scientiam rerum sibi vendicat, quamobrem Reales vocantur: alterum novum, quod eam distrahit, Nominales ideò nuncupati, quòd avari rerum, prodigi nominum atque notationum verborum videntur esse assertores. In hisce duobus generibus dissidium & bellum civile est, illius Thomas Aquinas Italus & Johannes Duns Scotus, hujus Wilhelmus Occamensis Anglus, Marsilius Heidelbergensis Academiæ, Johannes Buridanus Viennensis Gymnasii institutor, Gregorius Ariminensis antesignani sunt &c. Aliis subinde aliæ opiniones, alia placita sunt, ita fit, ut nulli duo concinant. Acutissimus censetur, qui maximè ab aliis discrepârit. Eruditionem discordiâ metiuntur, se invicem jugulant, seipsos invicem conficiunt atque consumunt. Nunquam concordes, nisi cùm conspirarint: sunt qui armati adversus omnes omnium reprehensiones inter se collegant, eamque pestem Grammaticæ Theologiæque invexere, nimirum Scholasticæ atq; umbraticæ. Nihil potest sine suo interitu sibi esse contrarium, illa interiit, hæc nunc in se victas convertit manus.

Erasmus contra Latomum. Scholastici Dd. non omnes idem sentiunt, nec omnes sunt liberi ab errore. Nam qui Thomam sequuntur & à Scoto & à Gersone dissentiunt, eos penè pro hæreticis habent.

Idem in Moria. Jam has subtilissimas subtilitates subtiliores etiam reddunt tot Scholasticorum viæ, ut citiùs è Labyrinthis temet explices, quàm ex involucris Realium, Nominalium, Thomistarum, Albertistarum, Occanistarum, Scotistarum. Et nondum omnes dixi sectas, sed præcipuas duntaxat.

Idem in Supputat. error. in Censur. Bedæ pag. 7. Certè à sublimibus illis & contentiosis dogmatibus non secus atque à Maleæ scopulis deflectere soleo.

Et paulò pòst. Fateor, illud esse verum, quòd locis aliquot taxavi Theologos, qui neglectis linguis ac politioribus literis, omnique cognitione rerum antiquarum, imò ipsis etiam Scripturarum fontibus, unà cum priscis Ecclesiæ Doctoribus, in spinetis quæstiuncularum consenescerent.

Idem in Enchir. mil. Christ. Sed quid futurum arbitramur, si Turcis, ut Christum amplectantur, Occamos, aut Durandos, aut Scotos, aut Gabrieles, aut Alvaros proposuerimus? quid cogitabunt, aut quid sentient (sunt enim & illi, ut nihil aliud, certè homines) ubi audierint illas spinosas & inextricabiles argutias de instantibus, de formalitatibus,

bus, de quidditatibus, de relationibus? &c. præsertim ubi viderint, de iis adeo non convenire inter magnos illos religionis professores, ut frequenter usq; ad pallorem, usque ad convitia, usque ad sputa, nonnunquam & usque ad pugnos invicem digladientur, ubi Prædicatores pro suo Thoma cominùs atque eminùs dimicantes, Minoritas contra subtilissimos ac Seraphicos Doctores junctis umbonibus tuentes, alios ut Nominales, alios ut Reales loqui.

Idem in Methodo Theolog. pag. 210. *Ipse aliquot novi, qui se fatebantur ex argutiis Scoti, quibus tractat argumentum Eucharistiæ, eò perductos esse, ut prorsus animo vacillarent, vixq; eam hæsitationem potuisse excutere.*

Roffensis contra Lutherum. *Hoc dixi propter Patres, quorum sententiam sequi malui, quàm Scholasticorum, cùm in hac re mutuò sibi pugnent. Patres enim asserunt, neminem posse quicquam boni velle sine speciali Dei auxilio, nec sufficere generalem illum influxum. Nonnulli contrà Scholastici sic contendunt, hunc sufficere, ut quis absque auxilio illo bene moraliter agere & bonum facere possit, non solùm ex genere, verùm etiam quod debitis undique circumstantiis ornatum sit. At si Scholasticorum argutias adversus Patres admittemus, sequetur etiam, ut absque hoc auxilio Pharao, quantumvis indurati cordis fuisset, & ii, qui traditi fuerunt in reprobum sensum, potuissent bene moraliter agere, quod mihi sanè credibile non est.*

(Si nonnulli Scholastici ita sentiunt, ergò non omnes, sed reliqui illis contradicunt.)

Ludovicus Vives in libr. 18. de civitate Dei cap. 18. *Theologi magno consensu docent, soli Deo competere aliquid ex nihilo creare, disputant tamen, an potentia hac creandi possit communicari creaturæ, de quo multa Thomas, cujus argumenta nititur infirmare Scotus, ut sua confirmet, quæ labefactare conatur Occamus, ut sua figat, at ista quoque Petrus Aliacensis luxat, usque adeò vel ludunt in re seria, vel affectibus & factionibus suis cogunt rem cœlestem subservire. Qui mores possunt emendari, qui sedari & tolli pravi affectus, qui fieri divini ex doctrina dissidiis agitata & tracta versaque sursum & deorsum pro libitu affectuum humanorum concussa machinis tam pertinaciter litigantium?*

Melchior Canus libr. 8. Locorum cap. 1. pag. 236. *Intelligo etiam in Schola fuisse nonnullos, quasi ad discordiam natos, qui tum optimè disseruisse se putant, cùm contra doctores dixerint, ut non tam verum invenisse velle videantur, quàm adversarios convincere, concertationibusque & rixis totas chartas implere. Atque hos, sunt in Ecclesia multi, tanquam milites autoritate vel tuentur, vel impugnant & tota eorum de re Theologica disputatio partium studium est contentio atque dissidium. Quos ego probare nec possum, nec debeo. Nam quamvis dissentientium inter se reprehensiones non vituperandæ, concertationes tamen in disputando pertinaces indignæ Philosophiâ profanâ, nedum sacrâ doctrinâ, mihi videri solent.*

Libri ejusdem cap. 5. pag. 245. *Lege Magistrum, Thomam, Scotum, Bonaventuram, Richardum, Paludanum, cæterosque Scholæ Theologos, & nisi statim eorum pendentes ac vacillantes animos deprehenderis, tum verò me aut stultum aut temerarium judicato.*

n. Nam & cùm quærunt, an matrimonium conferat gratiam, id, quod eo loco maximè finiendum erat, non definiunt tamen, sed in his referunt, quæ in opinione hominum sunt posita. In materia item & forma hujus Sacramenti statuenda adeò sunt inconstantes & varii, adeò incerti & ambigui, ut ineptus futurus sit, qui in tanta illorum varietate ac discrepantia rem aliquam certam, constantem, exploratam conetur efficere.

Johannes à Rada Aragonius Episcopus Pactensis olim in Salmanticensi Academia S. S. Theolog. Professor prologo in controversias inter Thomistas & Scotistas vigentes sic scribit. *Pythagoræorum superstitionem inter Christianos Theologos locum habere & miror & doleo, apud quos tanti erat præceptoris sui autoritas, ut si hoc vel illud Pythagoram dixisse audirent, id sibi statim verum esse persuaderent &c. Ita nonnullos nostris hisce temporibus doctrinæ, quam à suis præceptoribus tanquam certam & indubitatam acceperunt, tantâ cum pertinacia adhærere video, ut ab ea vel latum unguem discedere nefas esse putent & Scoti opiniones veluti Sophismata quædam irrideant & malle se cum cæteris quandoque errare, quàm rectè cum Scoto sentire ineptissimè dictitent.*

Et paulò pòst. *Si Aristoteli contra Platonem, Carneadi contra Zenonem, Labeoni contra Capitonem, Scoto contra D. Bonaventuram & Alexandrum Halensem eximiæ eruditionis & ejusdem instituti viros scripta relinquere licuit, & nullus est, qui hoc vitio vertat, cur & eidem Scoto ingeniorum acumini & meritissimo æstimatori contra Thomam in his, quæ rationis & ingenii humani captui subsunt, sua placita scitu & omni gloriâ dignissima, sanctisq; Patribus, præsertim D. Augustino maximè consona, absque culpa proferre minimè licebit?*

Et mox. *Cùm hi Doctores & Thomas & Scotus sibi invicem sint contrarii, mutuò sese ad propriam adjuvant intelligentiam. Quis enim D. Thomæ sententiam ad amussim percipiet, si oppositam Scoti sententiam, ejusque rationes & argumenta, quæ sententiam D. Thomæ labefactare videntur, ignoravit?* (At ex hisce partium studiis non possunt non perpetuæ dissensiones & contradictiones oriri.)

6. Quòd agnoscunt, illos quæstiones otiosas, curiosas, superstitiosas, absurdas & impias in disputationis campum adducere, (de quibus meritò usurpatur illud Cyrilli adversus Anthropomorphitas, cap. 13. δεῖ τὰς εὐήθεις ταύτας τῶν ἐρωτήσεων καὶ πολὺ τὸ ἄτοπον ἐχούσας μηδὲ προσίεσθαι τὴν ἀρχήν, *Stolidas istas interrogationes & in quibus est absurditas multa, oportet omninò non admitti.*)

Robertus Gallus in libro visionum circa ann. 1290. sic scribit. *Fui videns in Spiritu. Et ecce vir ejusdem habitus circuibat, panem delicatum portans in humeris cum vino optimo, dependebantque panis & vinum per latera ejus, ipse verò tenebat manibus lapidem oblongum durissimum, dentibus rodens illum, ut famescens circa panem agere solet, nihil autem agebat. Et de lapide egrediebantur duo capita serpentum, & instruebat me Spiritus Domini dicens. Lapis hic quæstiones inutiles & curiosæ sunt, in quibus famescẽtes laborant, animarum substantialia relinquẽtes. Et dixi. Quid ergò capita illa dicunt? & dixit.*

Nomen uni vana gloria, alteri religionis dissipatio.

Nicolaus de Clemangis Magister Parisiensis scribit, *Sophistarum* (Scholasticorum) *doctrinam eandem habere Naturam cum fructibus circa stagnum Asphaltitis aut Sodomiticum crescentibus, qui etsi externè speciem quandam jucundam aspectui præbeant, tamen internè tantùm cinis & pulvis sunt.*

Ortuinus Gratius in Fasciculo rerum expetendarum fol. 203. *Theologia Scholastica ingeniosa tum ad nugas in conscientia aggravandas, tum rursus ad inveniendas excusationes in peccatis multò solertissima.*

Onus Ecclesiæ cap. 18. §. 13. *Infinita & superstitiosa dubia in scholis & cathedris moventur, An eadem materia sit omnium corruptibilium & incorruptibilium; An formalis non realis habeatur distinctio in divinis, aut in aliquibus creatis; An caritas cæterique habitus in sui intensione habeant latitudinis partes; An caritas realiter distinguatur à gratia; An in beatis lumen gloriæ sit ponendum; An partes imaginis distinguantur realiter in anima & ab ipsa sint diversæ & sic de aliis innumerabilibus superfluitatibus, ubi nodus quæritur in scirpo.*

Thomas Morus in Epistol. ad M. Dorpium tit. Apol. pro moria Erasmi pag. 401. *Qui in scholis inter primos leguntur, quæstiones de Deo tam ridiculas excogitarunt, ut putes eos ridere; propositiones tam blasphemas, ut censeas irridere. Certè contra fidem tam graviter objiciunt, tam segniter ad objecta respondent, ut prævaricatores agere videantur.*

Erasmus in meth. Theol. p. 34. dicit, *Scholasticos in curiosis spinosisque argutiis & jejunis quæstionum anxietatibus occupari.*

In annot. Matth. 11. pag. 43. *Postea quam sacra Theologiæ professio scenica quædam ac theatrica res esse cœpit, tota hominum ætas non sufficit quæstiunculis & inutilium argutiarum labyrinthis.*

In annotat. 1. Timoth. 1. pag. 464. *Quot quæstionum examina suscitamus circa Baptismum, circa Synaxin, circa pœnitentiæ Sacramentum, quorum pleraque sunt ejusmodi, ut nec scire magnopere referat, & ut asseverari possunt, ita nec refelli, nec probari &c. Quid autem nunc loquar de quæstiunculis non solùm supervacaneis, sed penè dixerim impiis, quas movemus de potestate Dei, de potestate Romani Pontificis? An Deus posit quodvis malum, etiam odium sui, præcipere & omne bonum prohibere, etiam amorem & cultum sui. An posit actu infinitum secundùm omnem dimensionem producere. An potuerit hunc mundum etiam ab æterno meliorem facere, quã fecit. An posit producere hominem, qui peccare nullo modo queat. An revelare posit alicui suum futurum peccatum aut damnationem. Num posit aliqua distinctè intelligere, si ad illa non habeat distinctas relationes rationis. An posit respectum producere sine fundamento & termino. An posit Naturam universalem producere & conservare sine singularibus. An posit aliquo prædicamento contineri. An potestatem creandi posit communicare creaturæ. An posit ex facto facere infectum, ac per hoc ex meretrice facere virginem. An quælibet persona divina posit quamlibet Naturam assumere, quomodo Verbum humanam assumsit. An tres personæ possint simul eandem Naturam assumere. An unum suppositum creatum posit alteram Naturam creatam assumere. An hæc propositio,*

Deus

Deus est scarabeus aut cucurbita, tam possibilis sit, quàm hæc, Deus est homo. An Deus assumserit individuum humanum, an speciem. An potiùs conveniat, Deo non posse facere impossibile, an impossibile non posse fieri à Deo. Utrùm prius conveniat Deo posse producere, an creaturæ posse produci. An in mente divina sint omnium rerum ideæ, & illæ practicæ ne sint, an speculativæ. An doctrinæ Aristotelicæ & naturali rationi sit consentaneum; denique an ipsa res cogat fateri, aliquem esse respectum ab omnibus rebus absolutè distinctum. An Deus aliquo ab ipso distincto sit unus. An personæ divinæ vero numero dicantur tres. An per relationes & distinguantur & constituantur. An Pater producat Filium & Spiritum sanctum ratione intellectus, an ratione voluntatis. Item *an ratione essentiæ, an attributi; naturaliter, an liberè. An hæc propositio sit possibilis, Pater Deus odit Filium Deum. An anima Christi potuit falli, an fallere, an mentiri. Jam verò de Romani Pontificis potestate penè negotiosiùs disputatur quàm de potestate Dei, dum quærimus de duplici illius potestate, & num sit Universale caput totius Ecclesiæ, & num sit superior generali Concilio, & an possit abrogare, quod scriptis Apostolicis decretum est. An possit aliquid statuere, quod pugnet cum doctrina Evangelii, An possit novum articulum condere in fidei Symbolo. Utrum majorem habeat potestatem, quàm Petrus, an parem. An possit præcipere Angelis. An possit universum purgatorium, quod vocant, tollere. An possit arbitratu suo cœlo excludere etiam immerentes. Utrum simplex homo sit, an quasi Deus, an participet utramque Naturam cum Christo. An clementior sit, quàm fuerit Christus, cùm is non legatur quenquam à purgatoriis pœnis revocâsse. Sexcenta id genus disputantur magnis editis voluminibus, idque à magnis Theologis, præsertim professione religionis insignibus. His seriò occupantur Theologorum scholæ. His ætas rerum omnium fugacissima consumitur, cùm pleraque sint ejus generis, ut doctiùs nesciantur, quàm sciantur, ut ridiculè quærantur, temerè definiantur.*

Ibidem pag. 463. ἀπεράντοις, *id est, quæ finem non habent, cujusmodi nunc sunt vulgarium Theologorum quodlibeta. Nam quò plus est ejusmodi quæstiuncularum, hoc plus etiam subscatet è casibus nunquam finiendis, quorum etiamsi millies mille millia produxeris, plura tamen supererunt.*

Idem in Moria. *Apostoli piè consecrabant sacram Synaxin, & tamen rogati de termino à quo, termino ad quem, de transsubstantiatione, de modo, quo corpus idem sit in diversis locis, de differentia, quâ corpus Christi est in cœlo, quâ fuit in cruce, quâ in Sacramento Synaxeos, quo puncto fiat transsubstantiatio, cùm oratio, per quam ea fit, ut quantitas discreta, sit in fluxu, non pari, sicut opinor, respondissent acumine, quo Scotistæ disserunt hæc ac definiunt &c. Nec adduci possum, ut credam, Paulum toties damnaturum fuisse quæstiones, disceptationes, genealogias, & ut ipse vocat* λογομαχίας, *si eas percalluisset argutias, præsertim cùm omnes illius temporis contentiones, pugnæque rusticanæ fuerint & crassæ, si cum Magistrorum nostrorum plusquam Chrysippæis subtilitatibus conferantur.*

Ludovicus Vives argum. in Schol. libr. Augustin. de civitate Dei. *Theologi in scholis magnis animis eas agitant quæstiones, quibus primâ ætate fuimus imbuti, quæ ab instituto Augustini plurimùm dissident, qui aspernatus fuisset illas operi suo veluti tritico lolium admistas fuisse.*

Idem in libr. 11. August. de civitate Dei cap. 11. *Hic statim, ne mutæ videantur Scholæ instantibus & tricis horrentes, adsunt, magnisque clamoribus velut æs suum efflagitant responderi sibi, potuerint ne Angeli bene de Deo mereri in primo illo momento, quo sunt ab opifice rerum omnium progeniti, an potuerunt, ut ipsi dicunt, demereri? Nam nisi impropriè dicatur, non constabit Theologica proprietas, quod instans fuerit creationis, quod in quo manserunt, quod in quo ceciderunt alii, alii steterunt. Et hîc multa, ceu in consilio fuerint Naturæ principi, cùm mundum hunc conderet, magno supercilio definiunt, tantò, tam asseveranter, ut jures illos seriò dicere, & aliquid omninò dicere, nec nugas esse meras. Vix humana ipsa plenè uti cognosceremus, ingratis mortalibus permisit Deus. Nescimus, quid illud erat, quod habebat ante principem noxam homo ille hominum parens. Nescimus, quando peccârit, ubi, qua ratione totam illam humanæ gentis tragædiam invexerit; initium & seminarium malorum omnium celatum est, quia scire non meremur. Et jam isti quasi humanis omnibus exploratis, negotiis sese Angelorum ardeliones immiscent, non quibuslibet, nec quæ vulgari sapientiæ magister jussit, sed quæ verisimile est, ne Angelos quidem ipsos nosse &c. Accedit his, quòd cùm de instantibus magna sit inter homunculos controversia, utrâque factione rem totam pertumultuosè ad se suosque vindicante, isti per hoc tanquam rem apertam jam & certam de incertissimis & altissimâ caligine mersis inquirunt.*

Gregorius de Valentia tomo 1. col. 20. *Vitia quorundam Theologorum* (Scholasticorum) *non defendimus &c. Deinde dicimus, ex his etiam Theologis, qui quasdam quæstiones curiosè aut etiam ineptè tractant, neminem esse, qui non alia multa graviter & utiliter doceat, propter quæ laudari debet potiùs institutum eorum, quàm vituperari propter nonnulla vitia.*

Idem tom. 4. comm. col. 757. *Non malè Sotus in 4. sentent. distinct. 6. q. 3. appellavit asininas & ineptas illas quæstiones, quibus aliqui disputârunt, An asinus possit bibere Baptismum?*

Idem libro 4. de Idololatria capit. 15. & lib. 5. cap. 15. pag. 111. ait, *Ultrò concessi, nonnullos ex iis, qui Scholasticam Theologiam tractaverunt, fecisse aliquando curiosiùs, longiùsque in quibusdam progressos fuisse, quàm attinebat, aut horridiùs etiam & incommodiùs fuisse interdum locutos.*

Idem tom. 3. cap. 57. refellit Gabrielem, Aliacum, Hybernicum &c. asserentes, *Deum de absoluta potentia posse per se, aut per alterum docere falsum.*

Tannerus tom. 3. Theolog. Schol. Disput. 1. q. 1. dub. 5. n. 133. refellit erroneam sententiam Gabrielis, Aliaci, Holcoti asserentium, *Deum posse falsum dicere per se vel per alium.*

Pererius in Genesin fol. 1070. refellit Innocentium 3. Bielem, Aliacum &c. qui statuerunt, *Deum suadere mendacium*, ac ibidem miratur, *affirmativam hujus quæstionis potuisse Catholicis quibusdam placere.*

Suarez lib. 1. cap. 12. de Trinit. num. 20. refellit Durandum, Gersonem, Henricum &c. affirmantes, per *vires ingenii humani suppositâ revelatione posse inveniri rationes demonstrativas S. Trinitatis*, ac docet, *posse declarari quidem quadantenus hoc mysterium, non demonstrari.*

Idem

Idem lib. 4. cap. 12. de vera unitate num. 1. refellit Marsilium & Petrum de Aliaco, qui dixerunt, *licet propter Ecclesiæ usum & propter vitandas hæreses ita loquendum sit, ut tres personæ dicantur unus Deus, nihilominus, reipsâ spectatâ, non esse illam omnino propriam unitatem.*

7. Quòd agnoscunt, illos Scripturas in alienum sensum detorquere.

Erasmus in Methodo veræ Theol. pag. 191. *Quidam impudenter Scripturam divinam trahunt ad sensum alienißimum, veluti is, qui quod dictum est de tentoriis hostium apud Habacuc; Turbabuntur pelles terræ Madian, detorsit ad Bartholomæum excoriatum, quod habet Historia, licet ea fide careat. Aut is, qui quod habetur in libro Judith; Gyrantes vallem venerunt ad portam, stultißimè deflexit ad argumenta quatuor librorum Petri Lombardi, qui scripsit sententias Theologicas, quodque in hoc etiam est subtilius, vult in iisdem verbis allusum esse ad ipsius nomen & adnomen.*

Idem in Moria. *Arcanas literas, quasi cereæ sint, pro libidine formant ac reformant.*

Thomas de Argentina in prolog. super 2. sent. dictum ex libro Judicum cap. 1. v. 15. *dedit ei irriguum superius & inferius,* transfert ad articulum creationis. *In eo dicit intelligi posse largientis Dei pulcerrimam venustatem, mundi recipientis miserrimam mutabilitatem, seu instabilitatem & doni procedentis uberrimam satietatem. Largientis venustatem, intelligimus hoc nomine Caleb & interpretatur omne cor viride & signat ipsam creatricem Dei essentiam, in qua omnis creatura virens est & vivens. Suscipientis autem instabilitatem intelligere possumus in [illegible] quòd refert hoc pronomen ei, puta nomen Axa filia Caleb. Axa enim interpretatur furor vel furibunda & significat mundi machinam, quæ sic est furiosa, quòd sibi derelicta nunquam in eodem statu permanet. Sed procedentis doni copiositatem intelligimus nomine irrigui superioris & inferioris, quo pulchrè comprehenditur omnis creatura spiritualis & corporalis, puta spiritualis per irriguum superius, corporalis verò per irriguum inferius, quorum irriguorum primum tangit Psalmus, cùm ait, rigans montes de superioribus suis; secundum tangit Gen. 2. cùm dicitur, fons ascendebat de terra irrigans universam superficiem terræ.*

8. Quòd agnoscunt, quæstiones in sacris literis non revelatas ab ipsis temerè definiri.

Ludov. Vives lib. 13. de civitate Dei cap. 1. *Recentiores, qui commentarios in sententias scripserunt, modò arbitrariis conjecturis, modò rationibus ex hac Natura rerum petitis, quicquid eis in mentem venit, confidentißimè definiunt. Audio illorum rationes, sed planè video in tenebras eos ingredi, nec pedetentim aut palpantes velle procedere, sed cursu se, quò intendunt, proripere nulla veritus præcipitia. Equidem quid factum sit magno nostro malo, nemo ignorat.*

Et postea. *Quid prodest uti conjecturis in re, quæ omnes conjecturas superat humanas?*

Idem lib. 20. de civit. Dei cap. 16. ad verba Augustini, *quòd nemo sciat, cujusmodi & in qua mundi parte sit ignis infernalis,* sic annotat: *Neminem verò! non interfuisti digladiationibus Scholasticis, ibi nullus est vel Batalarius, vel Magistellus, qui ignoret, ignem fore Elementarem illũ, cujus domicilium est inter aërem & Lunæ globum, descensurum cũ sc. & incendio suo reliqua tria purgaturum Elementa.*

menta. Quòd si hoc parùm probas, non deerunt, qui persanctè dejurent, futurum ignem ex incendio radiorum Solis in media plaga aëris excitato, coeuntibus eò densissimis & acutissimis radiis velut in speculum cavum & chalybeum. Sed non est mirum, tuo tempore non tantus erat ignis usus, quantus nunc, cùm, ut Theologos omittam, Philosophi sive Decembri medio, sive medio Julio nihil aliud ore, manibus, pedibusque tractant & versant, quàm ignem. Ex Philosophis fiunt Theologi & hanc philosophandi rationem etiam in scholas sanctiores transferunt, propterea istis longè facilius est, de igne definire, quàm tibi & tui aequalibus vel majoribus.

Erasmus in Moria. *Conclusiones suas, quibus jam aliquot Scholastici subscripserunt, plusquam Solonis leges videri postulant & vel Pontificiis decretis anteponendas, dumque veluti censores orbis ad palinodiam trahunt, si quid usquam cum explicitis & implicitis illorum conclusionibus non ad amussim quadrarit, ac non secus atque ex oraculo pronunciant. Haec propositio scandalosa est, haec parùm reverentialis, haec haeresin olet, haec malè tinnit.*

In praef. Hilarii. *Nobis quâ fronte veniam poscemus, qui de rebus longè semotissimis à nostra Natura tot curiosas, ne dicam impias, movemus quaestiones, tam multa definimus, quae citra salutis dispendium vel ignorari poterant, vel in ambiguo relinqui? An non habiturus est consortium cum Patre & Filio & Spiritu sancto, qui nesciat ad Philosophiae rationem expedire, quid discernat Patrem à Filio, quid ab utroque Spiritum sanctum, quid intersit inter Filii nativitatem à Patre & Spiritus processionem? &c.*

Et postea. *Ea, quae nos scrutamur, quae definimus, interdum nec sacris literis prodita sunt, ut si comprehendi non possint, credi debeant, nec ullis rationibus idoneis probari, nec cogitatione concipi, nec similibus adhibitis adumbrari, ut sunt, possunt.*

9. Quòd agnoscunt, illos obscuritatibus omnia involvere.

Hieronymus Floravantius lib. 2. de Trinit. p. 73. *Difficultates hujus mysterii de Trinitate exactissime, ut solent omnia, tractarunt Scholastici veteres & recentiores. Caeterùm in tam multas partes interdum conscindunt quaestiunculas & articulos, tam longas instituunt de rebus minutissimis disputationes, easq; plerunq; de nomine, ut hoc ipsum tenebras afferat.*

10. Quòd agnoscunt, illos notitiâ linguarum destitui, atq; inde in Scripturae sacrae Hebraico & Graeco idiomate exaratae expositione hallucinari; in Latina autem lingua barbarismis uti.

Ludovicus Vives in libr. 2. August. de civitate Dei cap. 13. *Mihi nunquam potuit illud declarari, quo pacto librum quis intelligat, quacunq; de re sit ille compositus, qui linguam, quâ scriptus est, ignoret. Sapè hac de re cum hominibus meo judicio non imperitis, suo peritissimis, disputavi, me non intelligere dicebam, quemadmodum Scotus, Occam & similes sacros Scriptores intelligere atque enarrare potuerint, cùm Latinè nescirerint, quo sermone illi traditi essent.*

Erasmus in Moria. *Illud ipsum quoque nonnunquam ridere soleo, cùm ita demùm maximè sibi videntur Theologi, si quàm maximè barbarè spurcèque loquantur, cumque adeo balbutiunt, ut à nemine, nisi balbo possint intelligi, acumen appellant, quod vulgus non assequatur. Negant enim è dignitate sacrarum literarum esse, si Grammaticorum legi-*

legibus parere cogatur. Mira vero majestas Theologorum, si solis illis fas est mendosè loqui, quanquam hoc ipsum habent cum multis cerdonibus commune.

CAPUT XVI.

DE LEGENDIS SANCTORUM.

INter principia disputandi, quibus Pontificii suam confirmare, nostram verò refutare conantur sententiam, meritò etiam referuntur *Legendæ sanctorum*, ex quibus tum alia dogmata, tum cumprimis invocationem sanctorum probare satagunt. Esto igitur

Thesis. Legendæ sanctorum nō sunt infallibilis fidei, cultus ac vitæ regula, sed ad Scripturæ normam illæ sunt exigendæ.

Ἔκθεσις. Non est quæstio de probatis Historiis sanctorum, quæ vel in Scripturis sacris, vel ab Ecclesiasticis scriptoribus antiquioribus sunt annotatæ, sed de Legendis sanctorum ab Isnardo Monacho, Cæsario Ordinis Cistercienis Monacho, Vincentio Beluacensi Autore Speculi Historiarum, Jacobo de Voragine, Discipulo de tempore, Surio & aliis hujus farinæ vel potiùs furfuris scriptoribus recentioribus annotatæ extant.

Antithesis. Index Expurgat. general. jussu Inquis. Hispan. editus p. 6. *Ex Indicibus Frobenianis (Sanctorum Legendas esse Apocryphas) deleatur.* Bellarminus libr. 3. de Eucharist. cap. 8. §. Quintum. *Insigne est miraculum Antonii de Padua, quod describitur in ejus vita apud Surium tomo 3. & à S. Antonino in Summa Historiali part. 3. tit. 24. cap. 3. §. 2. Disputante S. Antonio de veritate corporis Domini in Eucharistia cum hæretico quodam in partibus Tolosanis petiit hæreticus ab Antonio, quem noverat dono miraculorum præditum esse, ejusmodi signum. Habeo,* inquit, *jumentum, cui per integrum triduum cibum non dabo. Exacto triduo adsis tu cum Sacramento, ego adero cum jumento, atq; ante illum hordeum effundam. Si jumentum hordeo derelicto ad Sacramenti venerationem accesserit, credam. Factum est ut ille voluit, & triduo exacto S. Antonius turbis fidelium comitatus & venerabile Sacramentum manu tenens, sic ad jumentum locutus est. In virtute & nomine creatoris tui, quem in manibus, licet indignus, veraciter teneo, tibi dico animal & præcipio, ut confestim venias humiliter modo tuo & ei reverentiam exhibeas, ut ex hoc cognoscat hæretica pravitas, quòd omnis creatura suo subditur creatori, quem Sacerdotalis dignitas jugiter tractat in altari. His verbis prolatis jumentum hordei ante se effusi & famis oblitum ad sanctum accurrit, & capite inclinato ac genibus incurvatis eo modo, quo potuit, Dominum adoravit & hæreticum confutavit.* Costerus in Apolog. contra Gomarum cap. 10. §. primum exemplum, cùm adduxisset Legendam Francisci, (*qui cū infirmitatis ratione carnes edisset, jusserit à socio se fune collo injecto trahi & in platea clamaverit. Non est hic ut sanctus habendus, sed ut gulo, qui carnes vorat*) subjungit, *Protestantes hujusmodi detestantur & irrident, longè nimis à notitia Christianarum virtutum remoti.* Ibidem dicit, *se lectione harum Legendarum satiari non posse*; atq; inde probat, *quàm diverso ab hæreticis Spiritu gaudeat*. Baronius ann. 805. n. 3. *Quæ acciderint Imper. Carolo venationi operam danti, habentur in rebus mirificè gestis S. Gudilæ apud Surium die 8. Jan. tom. 1. Imperator Carolus*

venationi pro more deditus locis vicinis venationi aptis exturbabat rabidas feras à suis saltibus, inter quas miræ magnitudinis ursum insequitur, qui jam multo spacio victus, cùm nullum esset effugium undiq; campis latè patentibus ac mortem imminentem jam jamque capiendus crebris differret flexibus, properè recto cursu tendit Morsellam & in S. Salvatoris irrumpit Ecclesiam, ubi tùm res contigit, quàm facilius sit admirari, quàm eloqui. Nam Deus, qui, ut scriptum est, homines salvat & jumenta, bestialem quodammodo ursi sensum permutavit, rationemque quandam intelligendi in eo formavit. Erat namque cernere propè lipsana sacræ virginis, eum se inferre & sub tanta protectione à strepitu insequentium eum securum procumbere, deinde oblitum feritatis suæ flexâ cervice, submissoq; humiliter capite, Sanctimonialium advenientium vestigia lambere, ac more lascivientium catulorum omnibus blandiri & hoc ipso satis indicare, se fuisse defensum patrocinio famulæ Dei, ejusque deinceps paratum esse servire obsequiis. Quod ubi nunciatum est Regi cum suis, rem, quæ in bestia divinitùs agebatur, intellexit, Deiq; magnalia in virgine venerans recessit, sine ejusdem quidem ursi læsione, sed non sine rei, quam viderat, admiratione. Jam verò ursus è sylvestri cœpit esse domesticus & in reliquum apud ejusdem loci Sanctimoniales non aliter vixit, quàm ab illis jussus esset.

Nostram sententiam probamus ex eo. 1. quòd sola Scriptura sit infallibilis fidei, cultus & vitæ regula, ut superiùs demonstramus. 2. quòd Legendæ illæ manifestis scateant mendaciis. 3. quòd confirment falsas doctrinas, superstitiones, & cultus idololatricos.

Nostræ huic sententiæ suffragatur.

1. Quòd quidam agnoscunt, Legendas illas mendaciis contaminatas esse. Henricus de Hassia vel Langenstein Gymnasii Viennensis plantator dictus (qui vixit circa annum 1371.) in lectura super Genesin scribit, *esse timendum errorem & formidandam superstitionem in eo, quòd narratur, aliquos sanctos suam memoriam colentibus aliqua bona aut corporalia, aut etiam spiritualia impetrâsse.* Pro exemplo affert, quòd *sancta Barbara remissionem peccatorum omnium suis cultoribus in extrema eorum hora impetraverit.* Posteà etiam prolixiùs Sanctorum Legendas insectatur & affirmat, *multa ibi pueriliter & ineptè, multa etiam fabulosè & falsò scripta esse.*

Dantes Florentinus cant. 29. conqueritur, *ubiq; sonare è pulpitis fabulas & populum vento* pasci.

Laurent. Valla in orat. de donat. Constant. *Nostri fabulatores passim inducunt idola loquentia.*

In Gravaminibus Germanicæ nationis Ann. 1522. Cæsar. Majestat. oblatis grav. 28. *Conductitii illi Pastores, an prædones rectiùs quis eos dixerit, dubium est, simplici Christi plebeculæ pro Evangelii limpidissimo fonte turbidas, protritas ac ruderibus oppletas propinant lacunas, dum Legendas, quas vocant, Sanctorum, nec ab Ecclesia receptas & gentilibus fabulis, quàm Christianæ & Evangelicæ doctrinæ similiores ad populum Christi publicè in concione docent.*

Erasmus in Ecclesiaste pag. 338. *In his, quæ à veteribus prodita sunt, nonnulla leguntur, quæ non usquequaq; quadrant sanæ doctrinæ. Testantur hoc Dialogi B. Gregorii & Vita Martini à Sulpitio descripta, quæq; re-*

feruntur in actis B. Francisci, Vita Catharinæ Senensis & aliorum complurium.

Idem in argum. libr. Conf. Augustini. *Quid eos commemorem qui fabulis vanis & miraculis confictis memoriam eorum, quibus favent, student vulgo commendare, nonnunquam ea laudantes, quæ laudatus nec fecit unquam & probavit? Et arbitror fuisse, qui pium existimarunt, animum hujusmodi fucis ad religionis studium accendere. Ego semper execratus sum hoc rabularum genus, qui nō norunt veram pietatis imaginem depingere, sed mēdaciis fallunt discipulos ejus, qui est veritas.*

Idem in Epistola ad Albert. Archiepiscop. Mogunt. præfixa Methodo Theol. p. 9. *Nunc Siculis gerris vaniora, nunc cujuslibet deliri senis aut etiam aniculæ somnia hûc irrepserunt & indies magis ac magis irrepunt.*

Ludovicus Vives de caus. corrupt. art. lib. 2. in fin. de farragine mendaciorum in Legenda aurea talem texit querelam. *Sed mentio hæc rerum à magnis viris actarum in mētem revocat mihi eum dolorem, quem sæpenumero cæpi animo maximum, dum ipse mecum reputo, quàm diligenter, quantâ curâ Alexandri, Annibalis, Scipionis, Pompeii, Cæsaris & aliorum Ducum; Socratis, Platonis, Aristotelis & aliorum Philosophorū Acta perscripta sunt & memoriæ sempiternæ infixa, ut periculum non sit, ne unquam excidant. Acta v. Apostolorum, Martyrum, deniq; Divorū nostræ religionis & ipsius, sive crescentis Ecclesiæ, sive jam adultæ operta maximis tenebris ferè ignorari, tantò sive ad cognoscendum, sive ad imitandum, quàm Ducum & Philosophorum fructuosiora. Nam quæ de iis sunt scripta, præter pauca quædam, multis sunt cōmentis fœdata, dū qui scribit, affectui suo indulget & non quæ egit Divus, sed quæ ille egisse eū vellet, exponit, ut vitam dictet animus scribentis, non veritas. Fuêre qui magnæ pietatis loco ducerent, mendaciola pro religione confingere, quod & periculosum est, ne veris adimatur fides propter falsa & minimè necessarium, quoniam pro pietate nostra tàm multa sunt vera, ut falsa tanquam ignavi milites & inutiles oneri sint magis, quàm usui.*

Idem. *Sed fortassis hæc quamvis gravia, ad tolerabilia fuerint. Quale est, in res sacras hanc quoq; mentiendi licentiam irrepsisse, seu potiùs apertè esse invectam, ut quæ tradūtur de lepra Constantini, & balneo sanguinis puerilis, de lepra Vespasiani, de Gamaliele, de Beronice, de actis Christi & Divæ Virginis! Clamamus & latramus ad minora, connivemus ad hæc, quæ si in manus impiorum hominum veniāt, sanctissimam & gravissimam nostram pietatem ridiculam illis & exibilandā reddiderint &c. Nec in actis sanctorum scribendis major est veritatis custodia,* (quàm in civilibus) *in quibus omnia oportebat esse exacta & absoluta. Unusquisq; eorū acta scribebat, ut in queq; erat affectus, ita ut animus Historiā dictaret, nō veritas. Quàm indigna est Divis & hominib. Christianis illa Sanctorum Historia, quæ Legenda aurea nominatur! quā nescio, cur auream appellent, cùm scripta sit ab homine ferrei oris, plumbei cordis. Quid fœdius dici potest illo libro! O quā pudendum est nobis Christianis, non esse præstantissimos Divorum nostrorum actus veriùs & accuratiùs memoriæ mandatos! &c.*

Georg. Cassander in consult. art. 21. p. 142. *multa figmenta Historias sanctorum conspurcâsse asserit.*

Cornel. Agrippa de vanit. scient. cap. 97. *Cæteri Divorum construunt Historias pie nonnihil admētientes, supponūt reliquias, fabricant miracula, confinguntq; terribiles fabulas.*

Claudius Espensæus com. in 1. Tim.

digress. lib. 1. cap. 11. p. 214. *Quàm indigna est Divis Historia ea, quam nescio cur Legendam auream appellant? Quid fœdius dici potest illo libro? Autor affectui suo indulsit, cùm non quid Divi fecerunt, sed quid eos fecisse is vellet, exposuit, fuerunt enim qui magnæ pietatis loco ducerent, mendaciola pro religione confingere.* Hæc Ludovicus Vives à paucis forsan lectus, legi tamen scriptor dignissimus.

Idem Espensæus tract. 1. super verba. *Vos estis Sal terræ* fol. 34. edit. Paris. Ann. 1566. *Sed hodierni canes aut muti sunt, non valentes latrare, aut è cathedra non jam Mosis, sed Domini nostri Jesu Christi, impudenter juxtà ac imperitè recitant pro Historia fabulā, pro veritate mendacium, pro Canonicis Apocrypha, pro Ecclesiasticis hæretica, pro seriis joca, pro virtute Dei fictitia miracula, ne dicam Dæmoniorum portenta, quibus illud convenit: Erratis nescientes Scripturas.*

Melchior Canus Episcopus Canariensis, postquam lib. 11. Locor. comm. cap. 6. p. 533. tragicè fuisset conquestus, quantis fabulis Historia sanctorum cōspurcata sit, ita ut vel Ethnici ipsi meliùs suorum res gestas perscripserint, tandem subjicit p. 534. *At in Historia Christiana, quæ tota, ut diximus, non voluptate, sed veritate perpenditur, quorsum attinet Historiæ nomen commentis fabulisq; prætendere? Quasi verò sancti Dei homines nostris mendaciis egeant, qui tam multa vera pro Christo gesserunt, ut falsa, quantumvis licet erudita simulationis artificio composita, ut noxia non sint, quoniam inutilia sunt tamen, tanquam ignavi milites oneri sint magis, quam auxilio. Heroum porro nostrorum res verè gestæ, sicut ego existimo, nō solùm amplæ magnificæq; fuerunt: verùm etiā multò majores, quàm famâ feruntur. Neque eorum, qui fecêre, virtus habenda tanta est, quantum eam verbis extollere potuerunt nostri; sed tanta potius ut & præclara ingenia rebus ipsis & ingeniis præclaris verba quoque defuerint. Sed dum quidam affectui suo nimiùm indulgent & ea scribunt, quæ animus scribentis dictat, non veritas, tales divos nobis quãdoq; exhibent, quales Divi ipsi, et si possent, esse tamen noluissent. Ecquis enim credat D. Franciscum pediculos semel excussos in seipsum solitum esse immittere? Quod ad sanctitatem viri scriptor pertinere putavit, equidem non puto, qui paupertatem sanctissimo viro suam semper placuisse scio, sordes nunquam. Illud item quàm ridiculum! Diabolum Dominico Patri nostro semper obstrepentem, à Divo esse coactum, ut lucernam haberet in manibus, quoad illa absumta non molestiam solum, sed incredibilem etiam dolorem afferret. Non possunt hujusmodi exempla numero comprehendi, sed in his paucis pleraq; alia intelligentur, quæ Divorum clarissimorum Historias obscurárunt. Non autem decebat veras sanctorum res gestas falsis & cōmentitiis fabulis contaminari. Quæ causa Gelasio fuit, ut hujus generis Historias multas in Concilio septuaginta Episcoporum reprobaret.*

Ibidem §. Lex verò. *Nec ego autorem illius libri excuso, qui Speculum Exemplorum inscribitur, nec Historiæ etiam ejus, quæ Legenda aurea nominatur. In illo enim miraculorū sæpiùs monstra, quàm vera miracula leges: hanc verò homo scripsit ferrei oris, plumbei cordis, animi certè parum severi & prudentis.*

Georgius Wicelius in Epistol. nuncupatoria de sanctis p. 10. de Historia Lombardica sic judicat. *Petrus Lombardus mythologiæ impensiùs indulget, quam ob rem in tantum contemtum abiit apud omnes cordatos. Hæc profectò Lombardica hactenus nimi-*

nimium usæ, seu potius abusæ sunt cathedra, contemtis interim, aut certè neglectis sanctorum actis.

Ibidem Jacobum de Voragine perstringit, quòd *malè scripserit Sanctorum Historias.*

Royardus præfat. ante homil. de fest. sanct. *Commenta illa, quæ aurea vocari solent, Dei sanctos plurimùm illustrant, sed quantum stellas nocturnæ faculæ. At verò sancti Dei viri nostro non indigent mendacio.*

Possevinus in Apparatu tit. Apocryphi. *Historiæ multæ Apocryphæ sunt de vitis sanctorum, ut hæreticis subsannandi, cordatis dubitandi, piis lachrymandi occasionem præbeant.*

2. Quòd agnoscunt, Legendas illas non esse certæ & infallibilis veritatis.

De miraculis, quæ Sylvestro tribuuntur, Johannes Baptista Mantuanus sic canit.

Magna quidem memorant alij miracula ab ipso
Edita Sylvestro, sed nullus idoneus autor,
Nec testis productus adhuc, ideoq; relinquã
Talia, quæ possunt quædam figmenta videri.
Nostra etenim nugas, deliramentaque damnat
Relligio, nec dat linguis mendacibus aures.

Johan. Gerson in Declarat. quæ veritates sunt credendæ & de necess. salutis p. 1. *In sextu gradu collocantur veritates, quæ tantummodò faciunt ad nutriendam vel fovendam devotionis religiosam pietatem, quæ si magis inducuntur ad inflammandum affectũ, quàm ad instruendum intellectum, ubi pietas devota magis aspicitur, quàm veritas certa. Ubi hoc unum reprobatur, si adesset assertionis temeritas, priusquam elucidaretur alio modo per Ecclesiam, vel rationem certam, ipsa veritas: aut si superstitionem, h. e. religionem superfluam & vanam induceret. Unde, sicut dicit Aristoteles, nihil refert, quædam falsa probabiliora esse quibusdam veris: ita nihil refert, quædam falsa piè credi, non quòd eâ ratione, quâ falsa sunt, vel sciuntur esse falsa, credi possint, procul hoc à pietate fidelium, sed cadit existimatio vel pia credulitas non super veritate vel falsitate, sed tantummodò super apparentia vel probabilitate, dum veritas vel falsitas ignota est. Respicit autem iste gradus Legendas & miracula sanctorum, Vitas Patrum, visiones devotarum personarum, recitationes & opiniones sacrorum doctorum, quæ omnia suscipit Ecclesia & legi permittit, non quòd determinet talia de necessitate salutis esse credenda, sed quia proficiunt ad commovendos affectus pios fidelium & in ædificationem ipsorum, dum in talibus nihil de certitudine scitur esse falsum, quamvis etiam nesciatur illud certitudinaliter esse verum, quod oportet, nec ut tale credendum proponitur: ita quòd magis attenditur ad id, quod piâ recogitatione fieri potuit, quàm illud, quod factum est. Et hoc apud Oratores creberrimum reperitur, qui ex aliorum personis dicunt ea, non quæ personæ dixere, sed quæ dicere potuerunt, sicut in Legenda B. Agnetis & S. Sebastiani & similiũ continetur.*

3. Quòd agnoscunt, quasdam Sanctorum Historias esse suppositititas & confictas.

Gelasius in c. Sancta Romana dist. 15. *Gesta sanctorum Martyrum &c. ideo secundum autoritatem antiquam vel consuetudinem singulari cautelâ in sancta Romana Ecclesia non leguntur, quia eorum, qui scripsere, nomina penitus ignorantur & ab infidelibus aut idiotis superflua, aut minus apta, quæ rei ordo fuerit, scripta esse putantur, sicut cujusdam Quirici & Julitæ Martyris ejus: sicut* Gre-

Gregorii aliorumq; paßiones hujusmodi, quæ ab hæreticis probãtur conscriptæ, propter quod, ut dictum est, ne vel leviùs subsannandi oriretur occasio, in sancta Romana Ecclesia non leguntur.

Lindanus lib. 3. de opt. script. interpr. genere cap. 3. p. 103. fatetur, quòd *Breviaria & inter ea etiam novum Romanum*, de quo dicit, quòd *alioqui doctorum & pioru͂ non fugiat reprehensionem plurimis de causis justißimis, quædam festa sanctorum præscribat*, de quibus ipse dubitat, *an eorum nomina sint satis vindicata, quam in classem referenda* etiam dicit, *illa Legenda, quantumvis aureæ, emblemata.*

Melchior Canus lib. 11. Loc. comm. cap. 6. *Gelasius Pontifex hujus generis Historias multoties in Concilio reprobavit, quæ, ut ipse loquitur, ab infidelibus scripta esse putantur;* sicut *Georgii aliorumq; paßiones, quæ ab hæreticis probantur conscriptæ.*

Georgius Cassander in consult. art. 21. p. 971. scribit, *in sanctorum Historiis commemorari illos, qui an unquam fuerint, meritò dubitetur.*

Joh. Driedo lib. 4. de libr. Apocryph. cap. 1. *Quædam de sanctis Historiæ sunt fictitiæ, tanquam sancti narrentur in mortis agone monuisse, ut ex hoc mundo translati colerentur.*

Bellarminus lib. 1. de beatit. sanct. cap. 20. resp. ad 8. concedit, *quorundam sanctorum Historias esse Apocryphas & incertas.*

Ibid. *Historiæ, quæ feruntur vel ex Abdia, vel ex aliis, ut plurimum non sunt prorsus indubitatæ.*

Idem in libr. de script. Eccl. in verbo Beda. *In vitis sanctorum quædam habentur, quæ non sunt scripta à Beda.*

In specie primò *de Christophoro* (quem ut sanctum passim invocant, ut constat ex Missali Salisburgens. & Ordin. Hildesheimensi, ex Hortulo animæ Parisiensi pagin. 99. Lugdunensi pag. 118.

Bouldoucus lib. 1. de Ecclesia ante legem c. 8. *Christiano cuilibet quærenti, cur in templis nostris S. Christophorus Martyr sub tam procera ac gigantea magnitudinis imagine describatur, respondemus, hoc factum ob ejus eximiam virtutem insignemq; animi fortitudinem, quæ sub tali Symbolo graphicè repræsentatur.*

Villavincent. lib. 3 de rat. stud. Theol. c. 7. p. 384. *Dubium nemini est, picturam hanc à S. Patribus in hunc usum propriè excogitatã, ut Evangelii præconem adumbret, qui du͂ Christum extollit & circumfert visendum cognoscendumq; omnibus, periclitatur in procellis & fluctibus hujus mundi, sustentatus tamen spe jucundißimorum fructuum inposterum & vel post hanc vitam recipiendorum, quos baculus supernè virens & florens promittit.*

Hieronymus Vida in hymno *de D. Christophoro* allegoricâ suâ interpretatione innuit, picturã *Christophori* symbolicis picturis esse annumerandam.

Baronius in Martyrolog. 25. Julii: *Nihil habeo, quod de gigantea Christophori statura dicam.* Dicit etiam, *se arbitrari, picturam illius, quâ fingitur Christum in humeros suos sublatum per periculosi fluminis aquas traduxisse, esse aliquod symbolum de iis, qui hujus mundi mare transeunt.*

Becanus lic. de Invoc. sanct. p. 113. *incertum esse* scribit, *an reipsâ Christophorus fuerit.*

Secundò de *Georgio*, (quem ut sanctum his compellant verbis. *Hic nos salvet*

vet à peccatis, ut in cœlo cum beatis possimus quiescere.)

Legenda Georgii inter Scripturas Apocryphas in Niceno Concilio connumeratur ex eo, quòd *ejus Martyrium certã relationem non habet.* Nam in Calendario Bedæ dicitur, quòd *sit passus in Perside civitate Dyaspoli, quæ priùs Lidda vocabatur & est juxta Joppen.* Alibi dicitur, quòd *sit passus sub Diocletiano Imp. Persarum præsentibus LXX. Regib. Imperii sui.* In Historia Lõbardica dicitur, *quòd sub Daciano Præside Imperantibus Diocletiano & Maximiano passus sit.* Jacobus de Voragine Legendam aliter recenset & addit, quòd *ad Regis filiam à Dracone devorandam dixerit. In Christi nomine te juvabo.*

Balæus in Marcello 2. Vergerius in Conc. Trident. *Legendas Christophori & Georgii veras esse* negant.

Baronius in Martyrol. 23. Aprilis. *Picturam illã S. Georgii, quâ effingitur eques armatus, qui hastæ cuspide Draconem interficit, juxta quem etiam virgo posita manus supplices tendens imploret auxilium, symboli potiùs, quàm alicujus Historiæ opinor esse expressam imaginem, in nullis enim, quæ recensuimus, Georgii actis antiquis quidquam ejusmodi legitur, sed à Jacobo de Voragine absq; aliqua majorum autoritate ea ad Historiam referuntur, quæ potiùs typum exprimunt.*

(Eâdem exceptione Pontificii etiam alias aliorum Sanctorum Legendas excusant, videlicet quòd *sint potius quædam emblemata & Hieroglyphica, quàm Historiæ narrationes.* Sed constat pro veris Historiis eas olim habitas & adhuc hodie à vulgo haberi: quin & reliquias quasdam illorum sanctorum alicubi ostendi. Meritò igitur illis opponimus id, quod olim Tatianus in orat. ad gentes Ethnicis eodem modo Deos suos defendentibus opposuit. Πείθητε μοι νῦν ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, μηδὲ τοὺς μύθους, μηδὲ τοὺς θεοὺς ὑμῶν ἀλληγορίσητε, κἂν γὰρ τοῦτο πράττειν ἐπιχειρήσετε, θεότης ἡ καθ' ὑμᾶς ἀνῄρηται καὶ ὑφ' ὑμῶν. *Credite mihi,* inquit, *ô Græci, nec vestras fabulas vestrosque Deos in allegorias transformate. Nam si id facitis, tum quæ apud vos est Deitas, funditùs tollitur etiam à vobis.)*

Bellarminus lib. 1. de beat. sanct. cap. 20. *Gelasius c. Sancta Romana dist. 15. Historiam sancti Georgii inter Apocryphas numerat.*

Tertiò *de Catharina* (quam ut sanctam invocari testatur Breviarium Missal. Rom. in festo S. Catharinæ, Hortulus animæ in Suffrag. Virg.) cujus Legendam prolixè describunt Jacobus de voragine, Legendæ aureæ cap. 157. Dionysius Carthusiensis sermon. 3. in ejus festo.

Cassander in Scholiis ad hymnum de Catharina pag. 278. oper. testatur, *quosdam ex ipsis Pontificiis Legendam Catharinæ in dubium vocare, cùm nec Eusebius, nec alii probatæ fidei Historici miraculi illius mentionem faciant, quod in ea ac per eam editum memoratur.*

(Pro asserenda S. Catharinæ Legenda provocant cumprimis ad *Bedam & Uzuardum.* At) Gobelinus Persona, qui vixit decimo quinto seculo, vir doctus & Ecclesiasticarum rerum non imperitus, utpote Decanus Bilfeldensis & Officialis Paderbornensis disertè negat, *nõ tantùm Hieronymum & Eusebium,*

sed

sed etiam Bedam hujus sanctæ in Martyrologiis mentionem fecisse, imò verò etiam libros antiquos id nomen, aut in Calendariis, aut in Missalibus habuisse.

Johannes Molanus, *Martyrologium Bedæ & Uzuardi ad nos pervenisse integrum*, negat, *multa enim esse addita*, quæ ille in Uzuardo edendo charactere discrevit, atq; inter alia hoc ipsum de Catharina. (Nihil ut dicamus de eo, quòd autores hi sint recentiores, ac proinde certam fidem facere nequeant. Beda enim paulò ante Caroli Magni tempora, annis plus minus 400. post Maxentium, qui filio suo Catharinam illam in uxorem postulasse narratur, vixit; Uzuardus ipso Caroli tempore, cujus mandato Martyrologium scripsit.)

Quartò de *S. Anna*.

Trithemius in dedicat. Tractat. de S. Anna. *De Historia, quæ satis vulgata est, nihil aut parum assumsimus, quod nobis & minùs probata visa est & in plerisq; locis Apocrypha. Neq; tamen redarguere illam voluimus, ne simplicibus occasionem præberemus murmurandi, si, ut ipsi æstimant, probatam novâ præsumtione carperemus. It. Miracula quoque S. Annæ ab hoc volumine rejiciemus, ne viris eruditis, qui his non facilè adhibent fidem, tractatum nostrum suspectum reddamus.*

Quintò de *S. Margareta*.

Historia Lombardica quiddam de ea scriptum rejicit *tanquam Apocryphum & frivolum*.

Sextò de *tribus Regibus*.

Jacobus de Voragine, Petrus de Natalibus, Antoninus Archiep. Florentinus, Guilielmus Durandus libr. 6. cap. 16. asserunt, *Magos Christum invisentes, eidemq; munera offerentes fuisse Reges.*

Dies Epiphaniæ vulgò vocatur *festum trium Regum*, & omnes eorum picturæ *coronam & sceptrum* illis tribuunt.

Gobelinus Persona Cosmodromij ætate sextâ cap. 60. scribit, *revelata fuisse novo Archiepiscopo Coloniensi corpora sanctorum trium Regum, eaq; cùm obtinuisset ab Imperatore, perduxisse Coloniam Anno Domini 1065.*

Salmeron hanc sententiam de tribus Regibus, ut *probabiliorem*, amplectitur tom. 3. tract. 38. ac inter alia probat *ex picturis*.

Feuardentius libr. 9. Theomachiæ *hæresibus* annumerat contrariam sententiam.

Baronius ad annum 1. n. 24. quamvis *certum esse asserat illos errâsse, qui dixerunt, Magos illos fuisse Reges*, nihilo tamen minus addit, *haberi ex pia fidelium traditione, quòd fuerint Reges*, quam traditionem sic explicat, ut Reges intelligantur *singulorum oppidorum domini*. Contrà verò Cornelius Jansenius Conc. Evang. cap. 9. fol. 56. negat constare, *quòd fuerint Reges*, ibidemq; ostendit, *dictum Ps. 72. Reges de Saba veniunt, non esse de Magis intelligendum*.

Melchior Canus libr. 11. Locorum cap. 3. relinquit in medio, fuerintne Reges, an non fuerint; interim negat, eos, qui asserunt Reges fuisse, *niti Historiæ autoritate, quam nullam probatam habuerint, sed probabilibus tantùm nonnullis conjecturis*.

Bellarminus tom. 6. conc. 14. col. 152. dubius est. *Magi*, inquit, *illi fortaßis Reges fuerunt*.

Septimò, *de Longino*.

Mi-

Militem illum, qui lanceâ Christi latus vulneravit, dicunt fuisse *Longinum*; *ex vulnere illo laterali sanguinem Christi per illam lanceam in Longini oculos pervenisse, atque ita sanatos, cùm priùs morbo vel senio caligâssent. Hoc miraculo factum Christianum, renunciâsse militiæ, vitamq; Monasticam excoluisse annos viginti octo, deniq; capto ab Octaviano Præside dentes excussos, linguam abscissam, nec minùs tamen prædicâsse, imò acceptâ securi idola omnia confregisse, è quibus Dæmones egressos ululantes intrâsse in Præsidem, eiq; adstantes, qui insanientes Longino se ad pedes prostraverint, liberatiq; sint. Sed postmodùm Octavianus excæcatus est. Persuasit autem ei Longinus, liberari non posse, nisi se occiso, ita enim Martyrem factum oraturum pro ipso. Itaq; jussit Præses amputari caput, deinde ad corpus accessit, prostratus cum lachrymis pœnitentiam egit, & sic usum oculorum recepit.* Hæc de Longino Jacobus de Voragine & Petrus de Natalibus.

At Metaphrastes longè aliter, *unde redarguuntur*, inquit Baronius anni 34. §. 101. *qui ex Apocryphis quibusdam scriptis tradiderunt, Longinum nomine, eundemq; cæcum, fuisse militum illum, qui lanceâ Domini latus aperuit.* Et tamen militem fuisse illum ipsum jam olim publicè traditum in Martyrologio Romano, & Adonis & Usuardi & Rhabani & Notkeri.

Octavò de *Petronilla* tradunt, eam fuisse *Petri filiam, quæ cùm admirandæ pulchritudinis esset, ex voluntate patris febribus laboravit. Titus quispiam interrogavit Petrum, cùm omnes alios sanaret, cur hanc prætermitteret. Respondit Petrus, sic expedire. Verùm ne defectum potentiæ quis suspicaretur, jussit surgere, sanam ministrare, statimq; redire in lectū ægram ut priùs. Tandem sanitati restitutam amavit Flaccus Comes, voluitq; uxorem. Illa finxit velle, postulavit virgines, quæ se in domum Flacci deducerent, trium dierum induciis impetratis. Interea jejuniis vacans & orationibus intra triduum expiravit.* Ita memorant Jacobus de Voragine, Petrus de Natalibus, Rhabanus, Notkerus, Martyrologium Romanum &c.

Sed Baronius Anno Christi 69. n. 33. fraudem suboluit. *Cùm Petri*, inquit, *filia ante Apostolatum nata jam provectioris esset ætatis, haud putandum, tàm excellentis formæ fuisse, ut eam homines deperirent. Nam si obitus Petronillæ tunc contigit, quando Nicomedes Presbyter, qui à Flacco teneri jussus est, statim ut corpus Feliculæ sepulturæ mandavit, Martyrium consummavit, (quod Usuardus in Nicomede accidisse tradit sub Domitiano Imperatore) planè dicendum esset, eam tunc fuisse sexagenariam: Sin verò eam sequenti anno à Petri Martyrio esse defunctam dixerimus, (quod nemo tradit) fuisse eam quadragenariam, affirmandum esset, cui ætati si jugem morbum addas, quo eam afflictatam esse Acta tradunt, planè haud ejusmodi potuit esse præstantis formæ, ut Flaccus eam tàm vehementer amaret. Quamobrem ea, quæ Marcelli nomine scripta habetur Epistola, nonnihil fide minuitur. Sed & de fide illius Epistolæ nos ambiguos pariter reddit S. Augustinus, dum agens contra Adimantum Manichæum cap. 17. Historiam de Petri filia paralytica precibus Patris sanata cum apocryphis recenset.* (Plura falsitatis argumenta atq; indicia recenset Chamierus tom. 2. panstrat. libr. 16. cap. 11. n. 7.)

Nonò de *septem dormientibus* Historiam ejusmodi narrant. *Christianos Decius crudeliter infestabat, tùm septem fratres Ephesini fugiunt in montem Celion, abdunt se*

in speluncam. Hanc Decius jubet claudi objecto muro, qui, cùm ædificaretur, duo Christiani lapidibus subtiliter inserunt acta hujus Martyrii. Fratres obdormiscunt. Annis dehinc paulò minùs ducentis, regnante Theodosio juniore, excitatur hæresis quorundam negantium resurrectionem. Accidit, ut civis quidam Ephesinus, destinans caulam ex ea spelunca facere, murum dirueret. Fratres excitantur, putantes unam tantùm noctem dormisse, mittunt servum in urbem ad emendos panes. Is Episcopo præsentatur, qui eo audito pergit ad speluncam, acta reperit fortè fortunâ inter lapides, fratres veneratur. Accersitur Imperator; citus accurrit, audivit ab eis fidem resurrectionis, quâ expositâ obdormiunt iterum. Antrum adhuc hodiè ostentatur, teste autopta Henrico de Beauvan in Itinerario. Sed Baronius anno 853. n. 61. refert hanc Historiam inter fabulas orbi Christiano persuasas. *De septem dormientibus,* (inquit) *somno tentis annos propè ducentos, quid dicam, tâm à Græcis in Oriente, quàm à Latinis in Occidente Historiam lectam utque receptam?*

Decimò, Et quid multis? negari certè non nisi ab ipsa impudentia potest, Legendas sanctorum Pontificias continere quasdam Historias in ipsos sanctos contumeliosas, absurdas & palpabiliter falsas.

Legenda, quæ vocatur aurea, in cap. 71. de S. Pancratio sic nugatur. *Cùm ad altare S. Petri flagitiosus quidam adductus esset, ut juramento se purgaret, ac perjurium S. Petrus, quanquam multùm exoratus, non vindicâsset, judicem ejus malitiæ conscium, zelo accensum justitiæ exclamâsse. Senior ille Petrus aut nimis misericors est, aut minori deferens, eamus ad Pancratium juvenem & ab eo requiramus. Cùm ergò venissent & super tumulum jurare reus falsum præsumsisset, manum inde trahere non potuit & ibidem postmodùm expiravit. Unde usque hodiè à plerisque observatur, ut super reliquias Patricii pro arduis juramentum fiat.*

In cap. 49. de S. Patritio. *S. Patricius, cùm in Hybernia prædicaret & prædicationis suæ signum à Deo peteret, tacto pede circulo puteum effecit, in quo purgatorium repertum fuit. Quò cùm Nicolaus quidam Nobilis migrâsset, Oratorium quoddam invenit, in quo erant Monachi albis induti, descendentem de itinere præmonentes. Ipse verò expertus candentia metalla, circumactus ardenti rotâ, periclitatus angustissimum pontem, tandem in viridissimum quoddam pratum devenit, in quo ipsum duo lectissimi juvenes præstolabantur &c.*

In cap. 26. refertur de Petro quodam Telonario: *quòd ejus anima, quia totâ vitâ nihil benè egisset, à Dæmonibus abripienda erat, liberata tamen sit ex inferno, quòd factâ meritorum & demeritorum ponderatione, panis, quo morosum mendicum petiisset, eò quòd lapidem præ iracundia non statim inveniret, lancem meritorum deprimeret,* (quam Historiam *in animis impiorum multùm posse,* scribit Granatensis tom. 3. Conc. in Append. ad Domin. Rogat.)

cap. 112. de Henrico Imperatore refertur, *quòd ob jactam suspicionem in uxorem innocentem legio Dæmonum ipsum auferre conata quidem fuerit, verùm cùm peccata ejus ad bilancem exigerentur, & præponderarent, sanctus Laurentius ollam in lancem alteram projecerit, adeoque hanc demerserit. Tunc ego iratus, ajebat Zabulus, unam aurem ollæ prærupi.*

Speculum Exemplorum distinct. 9. cap. 65. narrat, *Monachum quendam in choro canentem versum illum Psal. 90. Mille anni ante oculos tuos tanquam dies hesterna, quæ præteriit, mirantem, quomodo id verum esset, meditabundum egressum in nemus, ibi audivisse aviculam suavissimè canentem, quæ eum demulsit & detinuit per trecentos annos sine cibo, potu, somno; avolavit illa deinde, ac ipse rediens ad se reversus ad Monasterium & chorum, quasi tertiam ejusdem diei cantaturus, (putabat enim adhuc eundem diem, quo è choro exierat, perdurare) vidit alios Monachos, alium chorum, omniaq; alia. Abbas sciscitatus nomen Monachi, reperit in Chronicis Monasterii eum ante trecentos annos vixisse & choro exiisse, nec ampliùs comparuisse, sumsit deinde Monachus S. Synaxin & ilicò expiravit & ad gloriam cœlestem, cujus melodiam & gaudia prælibârat, evolavit.* De hac Historia sic scribit Cornelius à Lapide in comm. 2. Epistol. Petri c. 3. ad v. 8. R. P. *Franciscus Costerus Historiam hanc diligenter investigavit, comperitq;, reverà accidisse in Monasterio Afligimensi Ordinis S. Benedicti, quod in Belgio situm est inter Bruxellas & Alostum, uti ipse mihi olim in Belgio affirmavit.* (Sed enim quibus argumentis Baronius permotus fuit, ut Historiam de septem dormientibus inter fabulas orbi Christiano persuasas referret, iisdem etiam fides hujus Historiæ elevari potest.)

4. Quòd agnoscunt, autores, qui Historias sanctorum conscripserunt, vulgi rumoribus ac suis affectibus nimiùm indulsisse.

Melchior Canus lib. 11. Locor. commun. cap. 6. *Negare non possumus, viros alioqui gravissimos in Divorum præsertim prodigiis describendis sparsos rumores & excepisse & scriptis etiam ad posteros retulisse, quâ in re, ut mihi quidem videtur, aut nimiùm illi sibi, aut certè fidelium vulgo indulserunt, quòd vulgus sentiebant non tantùm ea facilè miracula credere, sed impensè etiam flagitare & autoribus nobilissimis placuisse, veram Historiæ legem esse, ea scribere, quæ vulgò vera haberentur.*

Ibidem pag. 337. *Magni autores labuntur interdum & oneri cedunt, vulgoq; interdum indulgent, quæ ego de Gregorio & Beda jure fortassis dicere possum, quorum ille in Dialogis; hic in Historia Anglorum vulgo jactata & credita miracula scribunt. Equidem Historias istas probarem magis, si eorum autores juxta præfinitam normam severitati judicii curam in eligendo majorem adjunxissent.*

Ibid. *D. Antoninus non tàm dedit operam, ut vera scriberet, quàm ne quid prætermitteret, quod in alienis schedulis reperiebat.*

Baronius anno 109. n. 49. ex Hilduino pro Gregorio Turonensi visionum & miraculorum architecto ejusmodi affert expositionem. *Hæc, sicut alia plura, autoris simplicitati multa tàm facilè admittenti, donanda sunt, prout etiam Hilduinus excusat, sic dicens. Cæterùm parcendum est simplicitati viri religiosi Gregorii Turonensis Episcopi, qui multa aliter, quàm veritas se habet, æstimans, non calliditatis astu, sed benignitatis & simplicitatis voto literis commendavit.*

Possevinus in Apparatu sacro tom. 2. pag. 426. fatetur, *autorem Prati spiritualis nonnunquam inserere ea, quæ parùm tutam fidem habent, quin & vel relata*

à non fide dignis atq; interdum aspersa mendacio. (Idem censet Baronius tom. 5. Annal. ann. 407. p. 261.)

Bellarminus lib. de script. Eccles. in verbo Simeon Metaphrastes. *Observandum est, à Metaphraste scriptas fuisse Historias de vitis Sanctorum, multis additis ex proprio ingenio, non ut res gestæ fuerunt, sed ut geri potuerunt. Addit enim multa colloquia sive Dialogos Martyrum cum persecutoribus, aliquas etiam conversiones astantium paganorum in tanto numero, ut incredibiles videantur. Deniq; miracula plurima & maxima in eversione templorum & idolorum & in occasione persecutorum, quorum nulla est mentio apud veteres Historicos. Item videri quasdam Historias sanctorum additas à posterioribus & non omnes esse ejusdem autoris, quia inveniuntur vitæ aliquæ sanctorum, qui post obitum Metaphrastæ vixerunt.* (Similia occurrunt apud Baronium tom. 10. Annal. ad ann. 859.)

5. Quòd agnoscunt, Legendas sanctorum esse corruptas.

Melchior Canus libr. 6. Locor. cap. 11. *Dolenter hoc dico potiùs, quàm contumeliosè, multò à Laërtio severiùs vitas Philosophorum scriptas, quàm à Christianis vitas Sanctorum, longeq; incorruptiùs & integriùs Suetonium res Cæsarum exposuisse, quàm exposuerint Catholici, non res dico Imperatorum, sed Martyrum, Virginum & Confessorum.*

Georg. Cassand. in consult. artic. 21. p. 971. *Figmenta etiam compertorum Sanctorum Historias consparcârunt, quos quisq; pro suo affectu commentus est.*

Bellarminus lib. 4. de Eccles. cap. 14. *vitam Dominici negligentiùs esse descriptam* asserit.

CAPUT XVII.

DE REVELATIONIBUS ET APPARITIONIBUS.

AD sanctorum Legendas etiam pertinent *revelationes ac visiones* sanctis factæ. Itemq; *apparitiones Angelorum ac animarum*, ex quibus itidem Pontificii pro sua opinione confirmanda argumenta contra nos quandoq; deducunt. Esto igitur

Thesis. Revelationes & visiones: Itemq; apparitiones extra Scripturam non præbent certum & infallibile in fidei articulis argumentum.

Ἐκθεσις. 1. Non est quæstio de revelationibus, quæ Patriarchis ac Prophetis in Vet. Apostolis in Nov. Test. factæ & in Scripturis sacris annotatæ extant, sed de revelationibus post editum Nov. T. canonem aliis hominibus factis. 2. Nec est quæstio de revelationibus futuram Ecclesiæ sortem in genere, vel piorum quorundam sortem in specie concernentibus, sed de ejusmodi revelationibus, quæ articulos fidei concernunt. 3. Nec est quæstio, an credendum sit, esse apparitiones & revelationes quasdam, sed an illis necessariò sit credendum & an novi fidei articuli extra Scripturam ac novi cultus illarum testimonio confirmari possint.

Antithesis. 1. de Revelationibus. c. Si Dominum &c. lib. 3. Clementin. tit. 16. citatur Decretum Urbani Papę de festo corporis Christi, in quo inter alia sic legitur. *Intelleximus olim, dum in minori essemus officio constituti, quòd fuerat quibusdam Catholicis divinitùs revelatum, festum hujusmodi generaliter in Ecclesia celebrandū.*

(Sic

(Sic ergò *festum corporis Christi* ex revelatione est institutum) Urbanus II. Papa *legem privatam* dicit, quæ instinctu sancti Spiritus in corde describitur, juxta quā vult agere eum, qui ad Monasterium se confert, vel ab eo recedit. Verba sic habent c. Duæ sunt caus. 19. q. 2. *Si quis &c. seculariter vivit, si afflatus Spiritu sancto in aliquo Monasterio vel regulari Canonia salvare se voluerit, quia lege privatâ ducitur, nulla ratio exigit, ut lege publicâ constringatur (dignior est enim lex privata, quàm publica. Spiritus quidem Dei lex est & qui Spiritu Dei aguntur, lege Dei ducuntur, & quis est, qui Spiritu sancto possit dignè resistere?) Quisquis igitur hoc Spiritu ducitur, etiam Episcopo suo contradicente eat liber nostrâ autoritate. Justo enim non est lex posita, sed ubi Spiritus Dei, ibi libertas, & si Spiritu Dei ducimini, non estis sub lege.* Missam pro defunctis commendat Monialis in ecstasin rapta, apud Wolff. Cent. 8. p. 197. Salmeron tom. 9. tract. 29. p. 219. scribit, *divinam instituendi sacrificii revelationem non solùm esse Scripturæ, sed fundari etiam traditione Apostolicâ vel Revelatione sancto alicui factâ vel approbatione Ecclesiæ expressâ, aut tacitâ; vel peculiari significatione factâ, ipsi Ecclesiæ Vicario, vel Concilio, vel Doctoribus cœlitùs impressâ. His enim omnibus rationibus præter Scripturam sciri voluntatem Dei.* In Legatione Regum Hispan. ad Pontif. descripta à Waddingo p. 54. Paulus V. Pont. Rom. sic loquitur. *Pontifices omnibus Regum & Principum votis adesse non possunt, præsertim in iis, quæ non humanâ, sed divinâ terminantur sententiâ, nec hominum judicium, sed Spiritus sancti inspirationem & internum exposcunt impulsum &c.* Anglo Rhemenses in annot. 1. Cor. 12. *Ea est Protestantium incredulitas, ut Revelationes prorsus omnes damnent.* (Si de illis Revelationibus loquuntur, ex quibus novi articuli fidei & novi cultus confirmantur, vera de nobis referunt; sin de quibusvis simpliciter, injuriâ nos afficiunt.) Bellarminus lib. 3. de Roman. Pontifice cap. 18. §. Tertiò peccat &c. *In Occidente S. Benedicti, S. Romoaldi, S. Brunonis, S. Dominici & S. Francisci Ordines à Papa quidem approbati, sed ab illis sanctis viris Spiritu sancto docente excogitati & instituti sunt.* (Statuit igitur, ex inspiratione divina Ordines Monasticos esse institutos.) lib. 2. de Eccles. triumph. cap. 3 §. 6. *Cultus reliquiarum ex Revelatione divinitùs factâ probatur.* lib. de Scriptor. Eccles. in verbo Brigitta. *Johannes de Turrecremata Cardinalis, aliique docti viri ante annos ducentos publicâ autoritate diligenti examine præmisso approbârunt ac divulgârunt Revelationes Brigittæ.* Costerus part. 3. Apol. *Videte, quàm diverso gustatu sapimus nos & hæretici! Illi has Revelationes Brigittæ ac Gertrudis & aliorum respuunt; ego eas legendo satiari vix possum.* Bzovius ann. 1263. n. 27. *Per id temporis in Scotia referunt Monachum quendam à Melros, uti dicebat, ab Angelo in somno edoctum crucem reperisse &c.* Ann. 1295. n. 29. *cæcus quidam locum sibi per visum in Basilica S. Justinæ ostensum demonstravit, in quo S. Martyris Danielis Patavinorum Apostoli corpus conditum fuit, apud quod ille lumen recepit &c.* Jacobus Gretserus Defens. 1. lib. 1. cap. 7. p. 103. *Canonicam quorundam librorum Biblicorum autoritatem Ecclesiæ à Deo revelari.* p. 107. *cœlitus manifestari.* Tannerus tom. 2. Disp. 6. q. 4. dub. 3. num. 56. dub. 5. n. 104. disputat, *neminem sine revelatione scire aut credere posse, sibi remissa esse peccata.*

Idem in Dioptra libr. 2. q. 1. cap. 2. p. 216. Christus spricht Joh. 14. v. 26. nicht allein *docebit*, sondern auch *suggeret vobis omnia*. Das ist / der heilige Geist werde die Aposteln vnnd also jhre Nachkömlinge in der wahren Kirchen nicht allein alles lehren / sondern auch jhnen alles einsprechen. Daß einsprechen gehöret nicht der Schrifft oder dem beschriebenen Wort zu / sondern dem lebhafften vnd mündlichen / ja innerlichen des heiligen Geistes / können derhalben diese Sprüche vnd Verheissungen Christi nicht limitiret oder restringiret werden mit der Schrifft.

2. De apparitionibus Angelorum & animarum. c. Nosse dist. 3. de consecrat. ex Pio Papa. *Nosse vos volumus, quòd Pascha Domini die Dominico annuis temporibus sit celebrandum. Istis enim temporibus Hermes doctor fidei & Scripturarum effulsit inter nos. Et licet nos idem Pascha prædicto die celebremus; quia tamen quidam inde dubitabant, ad corroborandas animas eorum eidem Hermæ Angelus Domini apparuit in habitu Pastoris & præcepit ei, ut Pascha Domini die Dominico ab omnibus celebretur, unde & vos Apostolicâ autoritate instruimus omnes, eâdem servare debere.* (Sic ergò tempus celebrandi Paschatos fundatur in apparitione Angelica) Gabriel Biel lect. 51. in can. *transsubstantiationem* confirmat ex *variis apparitionibus in hostia consecrata*. Bellarminus ex *apparitionibus* confirmat *sanctorum intercessionem* libr. de beat. sanct. cap. 18. eorundem *invocationem* lib. ejusdem cap. 19. *reliquiarum venerationem*, lib. de reliq. cap. 3. *crucis venerationem* libr. de Imagin. sanct. cap. 28. *præsentiam Christi in Eucharistia* lib. 3. de Euchar. cap. 8. *Confessionem auricularem*. lib. 3. de pœnit. c. 12. *purgatorium* libr. 1. de Purgat. capit. 7. §. Quarta ratio &c. *Quarta, inquit, ratio, quâ Purgatorium probamus, sumitur ex apparitionibus animarum, quæ se in Purgatorio esse renunciarunt & opem à vivis implorârunt.* Bzovius Ann. 1220. n. 19. *Johannes Baptista apparuit Anastasio Alexandriæ Episcopo, ac jussit in certo templi loco suas reliquias elevatas ad Papam mittere, qui eas in summo honore habeat & aliquo in loco devotioni populorum exhibeat.* Jodocus Coccius tom. 1. Thesauri libr. 5. art. 9. *Sanctorum animæ permittente Deo aliquando hominibus apparent & ignota quædam revelant.* Delrius p. 1. Disquis. Magic. libr. 2. q. 26. sect. 3. *Inest animabus ad sua corpora insitus amor, ad quæ sponte redeunt vi abstractæ. In alieno corpore si apparent, non exiguam habent voluptatem ex negotiorum nostrorum utili gestione. Interim suam quoque causam agunt, partim, ut opis indigæ à vivis eleemosynas, suffragia, jejunia, Missarum solennia petant, quibus divinæ justitiæ satisfaciant, & pœnarum diminutionem obtineant, partim, ut corporibus ipsorum debitos exhibeamus honores.*

Nostram sententiam probamus seqq. fundamentis. 1. Scriptura in fidei articulis nusquam remittit nos ad novas revelationes & apparitiones. 2. Quinimò à mortuorum apparitionibus revocat nos ad verbum Deut. 18. v. 11. Esa. 8. v. 19. Luc. 16. v. 29. 3. Revelationes & apparitiones ejusmodi sunt suspectæ, quia Diabolus *transfigurat se in Angelum lucis* 2. Corinth. 11. vers. 14. 4. Post editum Nov. Testament. canonem *si vel Angelus è cœlo præter id, quod ab Apostolis prædicatum, aliud Evangelium*, ac novam doctrinam *revelaverit, anathema sit.* Gal. 1.

Gal. 1. v. 8. & 9. 5. Animæ piorum sunt in manu Dei, ac fruuntur cœlesti felicitate & gloriâ, non igitur ad nos in terras redeunt.

Nostræ sententiæ suffragatur.

1. Quòd quidam agnoscunt, ejusmodi revelationibus, visionibus & apparitionibus non esse statim fidem habendam, sed juxta verbi regulam eas esse examinandas.

c. Nisi cumpridem 10. lib. 1. Decretal. Gregor. tit. 9. ex Innocentio tertio. *Si dicas, quòd forsan alia est causa latens, propter quam cedendi* (ab officio Ecclesiastico) *voluntas tibi cœlitus inspiratur: & nos siquidem respondemus, tu quomodo scis, quòd talis inspiratio sit cœlestis? Nonne recolis, quid ille gloriosus Pontifex* (Ambrosius) *dixit, cùm cæpisset viribus corporis repentè destitui, Domine, si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem, fiat voluntas tua, illius exemplum secutus, qui dixit. Cupio dissolvi & esse cum Christo, manere autem in carne necessarium propter vos.* Et paulò antè. *Quomodo Spiritu Dei agitur, qui contra Spiritum Dei agit? Si enim sunt vera, quæ præmisimus* (ex Scripturis) *imò quia indubitanter vera sunt, procul dubio contra Spiritum Dei agit, qui aliquid contra veritatem attentat, quia ipse est Spiritus veritatis.* (Docet ergò Pontifex, ex Scripturis de inspirationibus ac revelationibus judicium esse faciendum, an sint divinæ ac cœlestes.)

Thomas p. 1. q. 1. artic. ad 2. *Innititur fides nostra revelationi Prophetis & Apostolis factæ, qui Canonicos libros scripserunt, non autem revelationibus, si quæ fuerunt aliis doctoribus factæ.*

Bonaventura libro 3. sent. distinct. 9. quæst. 6. *Non debet homo omni Spiritui credere, sed probare, qui ex Deo sint. Qui enim citò credit in talibus, levis est corde, dum ad tales visiones & apparitiones idoneum se æstimat, unde tales visiones sunt potiùs formidandæ, quàm desiderandæ. De pluribus enim narratur, qui se ad visiones idoneos reputaverunt & desideraverunt, quòd ad multas insanias & errores præcipitati sunt.*

Arnoldus de villa nova in respons. ad Fridericum Siciliæ Regem. *Christus transfigurabatur præsentibus Mose & Elia, ex quo datur regula cunctis fidelibus, quòd ubi aliquid videtur præter communem cursum humanæ conditionis, duo sunt attendenda, scilicet res expressa, & modus expressionis. Nam si res expressa contineat purè Evangelicam veritatem & in minimo non discordet à testimoniis veræ Scripturæ divinæ, sicut lege & Prophetis, quæ significantur per Mosen & Eliam, certum est, quod est visio vel judicium cœlestis impressionis. Si verò quod exprimit, non continet purè Evangelicam veritatem, vel si modus tamen discordat testimoniis sacris, tunc de illusione debet cuique esse suspecta.*

Gerson part. 1. oper. in tract. de probatione Spirituum, (quem scripsit occasione eâ, quòd Concilio Constantiensi visiones Brigittæ ab eo confirmandæ offerebantur) pag. 103. talem proponit regulam, juxta quam visiones & revelationes examinandæ. *Tu quis, quid, quare, cui, qualiter, unde, require. Quis est cui fiat revelatio; Quid ipsa continet & loquitur; quare fieri dicitur; Cui pro consilio detegitur; Qualiter venies & unde venire reperitur.*

Cis-

Circa secundum membrum sic disserit. *Probatio Spirituum respicit nedum personam, quæ visiones patitur, sed visionum qualitatem, si vera sunt omnia, etiam usq; ad minimam propositionem; quoniam in Spiritu veritatis falsitas non est, in Spiritu autem mendacii mille quandoq; sunt veritates apertæ, ut in unica latenti falsitate decipiat. Hâc ratione prohibuerunt à testimonio veritatis, quam fatebantur, Christus Dæmoniacos & Paulus Pithonissas. Si præterea sit in visionibus sapientia, quæ desursum est cum suis titulis, quos Jacobus enumerat &c. Si rursus excedant hæ visiones communem intelligendi modum, vel in Scriptura sacra positum, vel in ratione naturali vel morali collocatum; quod si non, videretur illud adscribi frustrà revelationi. Quod in Scriptura semel locutus est Deus (sicut Job loquitur) id ipsum non repetit. Onerosum quippe esset, ne dicamus vanum, visiones super visiones in immensum multiplicatas debere recipere, tanquam ab ore Dei prolatas, ac deinde certissimâ fide credendas; sicq; demum nostra fides, nostraq; religio, quam Deus, teste Augustino, voluit sub paucissimis contineri articulis, redderetur plus absq; ulla comparatione, quàm lex vetus, onerosa &c. Hinc alia ratio sumitur, quòd omisso divinarum Scripturarum studio magna pars Christianorum ad has visiones, ideò placentiores, quia recentiores, converterent oculos & aures prurientes, sicq; necessaria nescirent, quia juxta Senecæ verbum supervacua didicissent. Sint oportet in omni revelatione Moses & Elias (nota) hoc est, secundùm venerabilem Richardum, testimonia legis & Prophetarum, per totum alioquin suspecta est.*

Circa tertium membrum sic disserit. *Admone personam, cui visiones oblatæ, non sublime sapere, sed sapere ad sobrietatem &c. Enarrentur exempla sanctorum Patrum, qui curiositatem hujusmodi visionum vel miraculorum perniciosissimam, fallacissimamq; refugerunt, à qua se Augustinus liberatum in suis Confessionibus gloriatur in Domino, quam præterea Dominus Bonaventura abhorrendam nimis esse determinat, totoq; conatu repellendam, nunc orationibus, nunc increpationibus &c. Quidam sanctorum Patrum dum sibi Dæmon transfiguratus in Christum diceret; Ego sum Christus personaliter te visitans, quia dignus es, confestim clausit oculos utraq; manu, vociferans. Nolo hic Christum videre, satis est ipsum in gloria si videro, moxq; disparuit. Alter sub aliis verbis similem in hujusmodi illusione servavit humilitatem. Vide, inquit, ad quem missus sis, ego certè talis non sum, qui dignus sim hîc videre Christum &c. Dici non potest, quemadmodum hæc curiositas vel cognoscendi futura & occulta, vel miracula videndi vel faciendi fefellit plurimos & à vera religione frequenter averterit. Hinc superstitiones in populis, quæ religionem inficiunt Christianam, dum, sicut olim Judæi, sola signa quærunt, dum imaginibus exhibent latriæ cultum, dum insuper hominibus nedum Canonizatis, Scripturis quoque non authenticis plusquàm sanctis in Evangelio præstant fidem.*

Circa quartum membrum sic disserit. *Tradimus pro cautela, quòd hujusmodi visionibus nedum suspensum teneatur judicium exemplo B. Ambrosii & Luciani Presbyteri, sed dicatur reverenter cum Petro. Exi à me Domine, quia peccator sum, quia vilis sum, quia visionibus tuis indignus sum, quas hîc neque quæro, nec accepto, sed repello. Sit in cœlo, non in hoc seculo visio tua tota merces mea Domine Deus & sufficit. Quid ad me de visionibus tuis in hac vita &c.*

Idem in tract. de exam. doctrin. part. 2. consid. 3. p. 105. *Gregorius XI. positus in extre-*

extremis habens in manibus sacrum Christi corpus protestatus est coram omnibus, ut caverent ab hominibus sive viris sive mulieribus sub specie religionis loquentibus visiones capitis sui, quòd per tales ipse seductus dimisso suorum rationabili consilio se traxerat & Ecclesiam ad discrimen schismatis imminentis, nisi misericors provideret sponsus Jesus, quod horrendus huc usq; nimis patefecit eventus. Hic Papa cùm esset in Avinione per Catharinam de Senis inductus est, qualiter se Romam transferret Cardinalibus & cæteris dissuadentibus, quò cum veniret, circa dimidium annum obiit. Ex tunc cæpit schisma, quod circa annos 40. duravit, Urbano 6. & suis successoribus in Roma, videlicet Bonifacio 9. Innocentio 7. Gregorio 12. Alexandro 5. Johanne 23. Martino 5. usque ad Concilium Constantiense. In Avinione verò Clemente 7. & Bonifacio 13. qui & Petrus de Luna, electis. (Idem de Gregorio memorat Naucleras.)

Autor Oneris Ecclesiæ cap. 1. §. 9. Vet. & Nov. Test. Prophetiæ in Codice Bibliæ contentæ &c. tanquam Canonicæ sunt certæ & approbatâ autoritate fulcitæ, ut negari nequeant, &c. Revelationes autem quorundam sanctorum seu devotorum hominum noviter repertæ non omnimodam certitudinem afferũt, quinimò hujuscemodi revelationes inversis vel falsificatis literis quandoq; corrumpi, vel nomine alterius confingi, seu peregrino titulo adscribi possent. Quandoq; etiam Satan se transfigurat in Angelum lucis, ut hominibus etiam justis immissiones sub fuco revelationum faciat, quò eos falsis opinionibus extollat ad gloriam revelationum. Quandoq; secundùm glossam in principio Ezechielis Prophetæ justi ob crebrum prophetandi usum ex proprio suo Spiritu falsa proferunt, dum existimant, hoc ipsis ex Spiritu sancto provenire.

§. 10. Propterea Christus præcipit attendere à falsis Prophetis; siquidem nonnulli olim Prophetæ prophetaverunt in Baal & idola secuti sunt, prophetârũtq; mendacium, ac decipiebant populum, ut is periret [illegible] cum suis Prophetis, qui vaticinabantur &c. Quamobrem diligenter est attendendum, an Spiritus ex Deo sit, an ex seipso.

cap. 2. §. initiali. Novorum Prophetarum revelationes operæ precium est priùs attentè perspici, an veteres prophetias sequantur vel declarent, an sint necessariæ, bonæ ac utiles seu ædificatoriæ, & an ipsi novi Prophetæ fuerint sanctæ probatæq; conversationis & qualem finem fecerint.

Salmeron tom. 1. prol. 1. fol. 1. Meritò nobis unica Scriptura commendata est, ad quã ab Ecclesia Catholica atq; Orthodoxa intellectam tanquam ad lapidem Lydium probandi sunt Spiritus. (Ergò etiam revelationes & apparitiones Spirituum.)

Idem tom. 1. prol. 7. fol. 70. Revelationes quælibet, nisi scripto verbo Dei consonent, pro suspectis Diaboli suggestionibus & consiliis habendæ sunt, cùm dilectus Domini dixerit, probate Spiritus.

Idem Disp. 26. in 1. Cor. 15. Dionysius Carthusianus in libro de quatuor novissimis cap. 27. exempla quædam ex sanctorum quorundam revelationibus producit, quæ docent, interdum animos ipsorum fidelium ita cruciari, ut nesciant salvandi ne sint, an damnandi in perpetuum &c. Sed ejusmodi Revelationes non sunt confestim aut passim ut veræ recipiendæ, sed cum judicio diligenter expendendæ & quatenus fidei vel traditioni Ecclesiæ aut doctoribus congruant, examinandæ.

Idem Disp. 25. in 1. Joh. 4. §. Cavendum. Cavendum in primis à novis revelationibus & somniis, ab inspirationibus, à visioni-

bus & apparitionibus, ac demum à superstitionibus omnibus, quæ per unum aliquem privatum hominem invehuntur &c. Attendenda est sententia Tertulliani de præscript. dicentis. Ex personis probamus fidem, an ex fide personas? Probandi etiam sunt fontes, unde illam hausit doctrinam. Nam si Dæmon transformatur in Angelum lucis, detegendus est & ex fructibus arbor dignoscenda. Si autem apertus sit pater mendacii, dicendum est illi. Obmutesce.

Et postea. *Videndum etiam, si persona sit sancta, vel contaminata; si cum signis, vel sine signis, quia non est verisimile, Deum nos docere veritatem voluisse contra tot & tantos doctrinâ & sanctitate vitæ illustres & prophetiæ spiritu præditos, qui oppositum docuerunt &c. Augustinus libr. 10. Confess. misericorditer se liberatum asserit à curiositate visionum & signorum & B. Bonaventura scribit toto conatu repellendam visionem vel revelationem orationibus & corporis macerationibus & increpatione sui ipsius acri ac vehementi. Videndum etiam, an quid falsi contineat talis revelatio contra Ecclesiam & ejus praxin, an aliquid non excedens communem modum intelligendi, an aliquid inutile vel curiosum, quia ex his facilè discerni potest.*

Ibidem. *Proponam in verbis Tertulliani exemplum Priscillæ conjugis Montani delusæ & alios revelationibus suis illudentis, ita enim ille lib de anima cap. 9. Est hodie soror apud nos revelationum charismata sortita, quas in Ecclesia inter Dominica solennia per extasin in Spiritu patitur, conversatur cum Angelis, aliquando etiam cum Domino & videt & audit Sacramenta, & quorundam corda dignoscit & medicinas desiderantibus submittit. Jam verò prout Scripturæ leguntur, aut Psalmi cantantur, aut ad locutiones proferuntur, aut petitiones delegantur, ita inde materiæ visionibus subministrantur. Fortè nescio quid de anima disserueramus, cùm ea soror in Spiritu esset post transacta solennia dimissâ plebe, quo usus solet nobis renunciare, quæ viderit, (nam & diligentissimè digeruntur, ut etiam probentur) inter cætera, inquit, ostensa est mihi anima corporaliter, & Spiritus videbatur non inanis & vacuæ qualitatis, imò quæ etiam teneri repromitteret, tenera & lucida & aërei coloris & forma per omnia humana. Hæc visio est Deus testis & Apostolus charismatum in Ecclesia futurorum idoneus sponsor.* (Subjungit Salmeron hisce Tertulliani verbis.) *Hæc ille, ex cujus revelatione probare volebat animam esse corpoream. Porrò ex hoc exemplo prudens lector alias mulierculas, quæ nostro seculo extasin patiuntur, & mirabilia, quæ viderunt, annunciant, agnoscere poteris.*

Et postea. *Cavendi sunt fanatici, qui negligentes Scripturas vehementer apparitiones & revelationes expetunt, cùm rarum sit & perpaucorum hominum donum discernendi vel dijudicandi Spiritus, quo B. Martinus & B. Antonius præcelluêre. Hinc venit, ut multi illo carentes hallucinati sint & in pudendos errores prolapsi, ut Vincentius, qui cùm juvenis esset & eloquens, apparitione cujusdam viri sancti, ut sibi videbatur revera tamen hæretici, eo impellente, in fidem calamum strinxit. Talis & Theodotus quidam Montanista mirabiles visiones jactabat & mundum brevi collapsurum vaticinatus est, teste Eusebio lib. 5. Hist. cap. 15.*

Idem tom. 14. Disp. 26. p. 231. *Ejusmodi revelationes, quales e.g. commemorat Dionys. Carthus. non sunt confestim aut passim, ut vera recipienda, sed cum judicio expendenda*

tenda & quatenus fidei vel traditioni Ecclesiæ aut Doctorum congruant examinandæ.

Bellarminus lib. 1. de Roman. Pont. cap. 11. §. Altero &c. *Apostoli & Prophetæ dicuntur fundamenta Ecclesiæ ratione doctrinæ à Deo revelatæ, siquidem fides Ecclesiæ nititur revelatione, quam habuerunt à Deo Apostoli & Prophetæ. Nec enim semper revelantur Ecclesiæ novi articuli, sed in ea doctrina Ecclesia acquiescit* (nota, acquiescit, Utinam illud in Papatu fieret!) *quam Apostoli & Prophetæ à Domino didicerunt & prædicatione vel literis ad posteros mandarunt. Atque hac ratione superædificamur, ut Apostolus ait Eph. 2. supra fundamentum Prophetarum & Apostolorum.*

Ludovicus ab Alcasar Jes. Procem. in Apocalyps. notat. 22. num. 2. *Revelationibus non innitendum, sunt enim quandoque fictio vel vana persuasio,* quòd ipsum exemplo confirmat.

Idem cap 2. id Procem. *Revelationes quorundam sanctorum seu devotorum hominum noviter repertorum non omnimodam certitudinem afferunt &c. Quandoque enim Satan se transfigurat in Angelum lucis & hominibus etiam justis immissiones sub fuco revelationum facit, quò eos falsis opinionibus extollat ad gloriam revelationum.*

Malderus de virtutib. & vitiis tract. 10. capite 8. fol. 772. *Dæmonem rectè putes, si aliquid proferat contra sanam doctrinam, hoc enim anathema habet manifestum Galat. 1. Sed licet Angelus de cœlo &c.*

Stapletonus Relect. controv. 1. q. 4. art. 2. pag. 91. negat, *doctrinam fidei addisci Revelationibus.*

Estius in 3. sentent. distinct. 3. *Discere licet, quo loco habendæ sint revelationes, quæ ad hanc quæstionem afferri solent, de quibus generaliter hujusmodi responsionem reddit Bernhardus. Ipse mihi facilè persuadeo, inquiens, scriptis talibus non moveri, quibus nec ratio suppeditare, nec certa invenitur favere autoritas. Sic ille, & quidem rectißimè. Si enim Petrus Apostolus revelatione sibi factâ ita allegabat, ut tamen remitteret fideles ad sermonem Propheticum, tanquam firmiorem, quantò magis ab obscuris & suspectis revelationibus ad autoritatem Scripturæ & normam antiquæ traditionis remitti nos convenit.*

Schreinerus contra Doct. Kesletum pag. 461. *In ejusmodi apparitionibus probè observandum, ne cuilibet visioni citò ac facilè fides habeatur &c. quia Diabolus, qui est pater mendacii, ac se transfigurat in Angelum lucis, posset facilè aliquem decipere.*

2. Quòd agnoscunt, veteres hæreticos ad Revelationes provocâsse, ac per fictas revelationes deceptos fuisse.

Sixtus Senensis libr. 2. Bibliothecæ Virg. Mariæ interrogationes ex c. Epiphanio de Gnosticis sic scribit. *In volumine magnarum interrogationum Mariæ habent, Dominum Jesum Christum revelâsse Mariæ Virgini ritum synaxeos & Dominicæ communicationis à Gnosticis postea observatum.*

(Is verò tam pudendus est & obscœnus, ut eum recensere coram castis auribus religio prohibeat.)

Gregorius de Valentia tom. 3. col. 95. in Thomam ex August. tractat. 3. in

Joh. & lib. de unit. Eccles. cap. 16. de Donatistis refert, quòd *mirabiles quasdam visiones jactitaverint.*

Petrus Thyræus de apparit. Spirituum cap. 16. §. 4. *Refert Eusebius, Theodotum quendam mirabiles visiones jactâsse, seque ex ipsis accepisse, mundum brevi collapsurum. Vincentius Donatista teste B. Augustino hæreticum pro sancto habuit apparentem, eoq; dictante contra fidem orthodoxam calamum stringere non dubitavit. Mahomet potuit persuadere mundo, se in cœlum raptum accepisse per Gabrielem Arch Angelum, quam in Alcorano tradidit perniciosam doctrinam. Nostris temporibus sæpißime mortalibus esse illusum atque identidem illudi quot probant exempla?*

Baronius Ann. 97. num. 13. *Hæreticos,* ait, *quò minùs veritate agere posse considerent, eò magis ad imposturas esse conversos & inter alia complures falsas revelationes quasi sibi divinitùs allatas excogitâsse, easdemq; interdum Apostolorum vel aliorum insignium virorum titulo nobilitâsse, ut Revelationes Pauli, Petri, S. Thomæ, Stephani & aliorum, quorum superiùs facta est mentio: Ejusmodi generis commentum excogitâsse Cerinthum veternosum hæresiarcham, Cajus antiquus Theologus tradit his verbis: Cerinthus, qui per adumbratas Revelationum, tanquàm à magno quodam Apostolo conscriptarum species absurda portenta, præstigiasq; quasi per Angelos sibi ostentatas nobis falsò comminiscebatur, hæc asseveranter introducit, post resurrectionem carnis humanæ regnum Christi terrestre futurum.*

Elxai hæreticum imaginaria quædam velut ex revelatione introduxisse, ex Epiphanio idem Baronius refert Anno 105. n. 3.

Montanus jactavit, se visionibus illuminari. Baron. Ann. 262. n. 14.

Sic & Valens Arianus, referente eodem Anno 353. n. 8.

De *Enthusiastis* scribit Prateolus in Elench. hæretic. libr. 5. hæres. 12. quòd *somno semetipsos tradiderint & somnorum suorum phantasias prophetias appellârint.*

Salmeron Disp. 24. in 1. Joh. 3. *Dæmon per Priscillam & Maximillam decepit Montanum & Novatianos. Ex Priscillæ revelatione deceptus Tertullianus probare volebat, animam esse corpoream.*

3. Quòd agnoscunt, Dœmonas Angelorum & animarum apparitionem quandoque mentiri, ut homines decipiant.

Thomas p. 1. q. 117. art. 4. *ad 2. Dicendum est, quòd frequenter Dæmones simulant, se esse animas mortuorum ad confirmandum gentilium errorem, qui hæc credebant.*

Joh. Sarisberiensis lib. 2. policr. cap. 27. *Mali Angeli transfigurant se interdum in Angelos lucis, honesta sola præcipiunt, illicita prohibent, mundiciem consectantur, utilitatibus provident, ut quasi boni & propitii familiariùs admittantur, audiantur benigniùs, amentur exactiùs, exaudiantur faciliùs. Habitum quoq; induunt venerabilium personarum, ut eis major & promtior reverentia impendatur.*

Petrus Mamorius (qui vixit circa annum 1458.) narrat, *in Gallia Consollenti ad Viennam fluvium Historiam accidisse in Capellani cujusdam ædibus anno 1458. Diabolum, qui animam defunctæ se esse prædicabat, gemitibus, clamoribus & querimoniis omnia complevisse monentem, habendas esse preces, peregrinationesq; obeundas, & res veras plurimas revelantem, sed dicente ei quodam, si tibi vis haberi:*

haberi fidem, dic. Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam; respondisse, hoc à se fieri non posse. Tunc ludificantibus ipsum iis, qui astabant, fremebundum aufugisse.

Hieronymus Magius (quem Delrio propterea *majoris lectionis, quàm judicii virum* nominat lib. 2. Disquis. Magic. q. 26. sect. 1. p. 225.) expressè scribit lib. 4. Miscellan. cap. 12. *Ea, quæ circa mortuorum sepulchra vel cæmiteria conspiciuntur simulachra, nunquam mortuorum esse animas, sed semper esse Dæmones aut malos genios hominum deceptores.*

Legenda Lombardica cap. 94. in Julio refert, *Diabolum peregrinanti in forma Jacobi Apostoli apparuisse & ei suasisse, ut se se ipse perimeret: alteri item persuasit, sed ejusdem Apostoli specie, ut virilia sibi amputaret, seq; occideret.*

(Zuingerus theat. p. 1500. a. *Diabolus S. Martino apparuit sub specie Christi, & cuidam Monacho præmonstratensi sub aliqua Trinitatis specie.*)

Cornelius à Lapide in 2. Corinth. 11. v. 14. refert, quòd *S. Abrahamum Eremitam, S. Simonem Styliten, S. Johannem, S. Pachomium decipere Satan per visiones tentaverit & tandem Valentem Monachum ita fefellerit, ut pro Christo Satanam adoraret.*

Gretserus defens. 1. Append. p. 1893. fatetur, *Diabolum per hujusmodi apparitiones circumveniendi, fallendiq; homines sub prætextu quodam divino occasionem captare.*

Salmeron Disp. 12. in 2. Corinth. 11. §. Item Satanas: *Persuasit Satanas Hieroni Monacho, ut se in puteum præcipitem daret, futurum affirmans, ut inde educeretur, divinitùs propter merita sua & Circumcellionibus persuasit, ut se suffocaret, ut testis est Augustinus* Disp. 25. in 1. Joh. 4. §. Circa &c. *Circa apparitiones & visiones Angelorum magna cautela est adhibenda, quia interdum Satanas transfigurat se in Angelum lucis justo Dei judicio, ut seducat curiosos & visionum ejusmodi & signorum appetentissimos; & eadem cautela observanda in apparitionibus mortuorum, quorum animæ post vitam deducuntur in sua loca à Deo designata.*

Pererius de Magia lib. 1. cap. 11. §. Sed audiamus. *Simulant Dæmones animas defunctorum secundùm Augustinum & Chrysostomum, quò faciliùs errores gentilium animis hominum inserant ad eos decipiendos, quia homines animabus defunctorum vel parentū, vel cognatorum, vel amicorum suorum, quos diligunt & à quibus se diligi non dubitant, lubentiùs ac promtiùs credunt, quàm Dæmoni, quem naturaliter horrent. Deindè persuadet hominibus infernum non esse carcerem perpetuum, nec adeò esse graves & perpetuas inferni pœnas, sicut homines putant.*

Bodinus lib. 3. de Dæmonom. cap. 6. *Satan jejunia, preces & orationes imperat, etiamque hostiâ abutitur, ut imperitos decipiat.*

Maldonatus in cap. 16. Luc. *Cæterùm, non quoties qui apparet se hujus vel illius animam esse dicit, leviter credendum est, sed etiā atq; etiam exploranda res, plerunq; enim, ait, Dæmonem esse arbitror, qui se animam esse mentitur.*

Martinus Delrius de Magia. libr. 4. cap. 1. q. 3. §. 5. *Optimè D. Bernhardus ait, quòd transfigurat se malignus Spiritus in Angelum lucis, ut virtutis simulatione plus noceat. Suadet enim aliis jejunia quædam, unde cæteri scandalizantur, non quia diligit jejuniū, sed quia scandalo delectatur &c. Secundello Diacono precanti apparuit in specie Domini.*

Sum.

Sum, inquit, Christus, quem continuè deprecaris, es tu sanctus & nomen tuum in librum vitæ cum reliquis sanctis. Egredere nunc & fac sanitates in populis. His ille illectus deceptionibus decessit & cùm nomine Christi infirmis manum imponeret, sanabantur. Rediit tandem cum vana gloria & sociis dixit. Virtutes multas in populis feci &c.

Emanuel à Saa in cap. 16. Luc. *Certior est Scripturæ autoritas, quia posset quis dicere, phantasma esse aut Dæmonem, qui apparet.*

Machiavellus in principio suæ Hist. scribit, *circa annum Christi 600. consuetudines seu dogmata veteris Ecclesiæ cum miraculis novæ pugnare cæpisse. Nam spectrorum apparitiones & alias imposturas Satanæ miraculorum veterem illam formam religionis prorsus evertisse.*

Thyræus in Disp. de apparit. Spirit. th. 393. *Errant, qui putant illos* (Spiritus) *esse bonos, qui bona consulunt vel à nobis expetunt. Quoniam aliud est bona consulere & expetere, aliud bene. Consulunt & expetunt bona boni & mali, at bene boni tantum. Certissimis Historiis constat, etiam Diabolos suffragia vivorum expetivisse, quasi his tanquam purgandæ animæ juvari potuissent.*

Peltanus cap. 5. de purgat. p. 235. *Tumultuationes illæ, quæ interdum in privatis aut publicis ædibus contingunt, nullo modo fieri putandæ sunt per demortuorum Spiritus, sed per Spiritus impostores.*

Didacus Nugno tom. 1. in p. 3. Thom. f. 314. ostendit, *apparitiones circa Eucharistiam factas nonnunquam contingere per illusionem Dæmonum.*

Mendoza quæst. 5. Scholastica pag. 392. *Observemus ex D. Augustino lib. 10. de Civ. Dei c. 10. & 11. Chrysostomo homil. 29. sup. Matth. ante medium, Ludovico Cælio lib. 1. lection. antiq. cap. 34. Dæmones frequenter simulare se esse animas mortuorum ad errores gentilium confirmandos. Refert Ludovicus Vives super Augustinum supra, tandem fuisse sententiam platonicorum, præsertim Jamblichi. Hæretici etiam interdum simulavêre, sibi animas defunctorum apparere, quod fecit Vincentius Donatista, adversus quem loquitur Augustinus lib. 3. de anima & ejus orig. cap. 2. Id velut talis capitis, Diaboli scilicet membra nituntur efficere. Refert Diodorus Siculus libr. 2. id quod Paulus tradit, Satanam se transfigurare in Angelum lucis. Nam & Diodorus ait, Diabolum in omnium animarum Naturas interdum sese transformare, sicut de Proteo, Formas se vertit in omnes Virgilius dixit.*

Per *falsas apparitiones multos esse deceptos* testantur Abulensis quæst. 354. in cap. 13. Genes. Cajetanus in 2. 2. q. 95. artic. 3. & fatetur ex his Gregorius de Valentia tomo 1. Disput. 4. quæst. 2. punct. 2. col. 1090.

4. Quòd agnoscunt, animas mortuorum ordinariè in his terris non apparere. (Proinde etiam articuli fidei ex illarum apparitionibus non sunt probandi, sed ex verbo Dei, quod est medium ordinarium nostræ ad vitam æternam informationis divinitùs institutum. Luc. 16. v. 29. 2. Tim. 3. v. 15.)

Thomas p. 1. q. 110. artic. 3. ad 3. & q. 117. art. 4. negat. *animam separatam à corpore posse naturali suâ virtute res corporeas movere, januas aperire, commovere scamna, excitare strepitum, turbare dormientes, quâ negativâ suspectas reddi omnes apparitiones & terrores, qui putantur ab animabus fieri,* ait Bucanus lib. 1. Manual. c. 8. q. 2. §. 18.

Glossa

Glossa in c. Qui divina caus. 14. q. 1. ad verba, *Multi quoque ad vivos aliquos ex mortuis venire credunt &c.* sic annotat. *Et malè credunt, quia sunt phantasmata.*

Salmeron Disput. 25. in 1. Johan. 4. §. Circa apparitiones. *Animæ mortuorum post vitam deducuntur in sua loca à Deo designata. Ex quibus in genere dicendum est, illas ad nos postea minimè reverti solitas. Hinc Salomon in persona impiorum loquens. Sapient. 2. Non est, qui agnitus sit, inquit, reversus ab inferis.* Et infrà. *Umbra enim transitus est tempus nostrum & non est reversio finis nostri, quoniam consignata est & nemo revertitur. Propheta quoque ait Psal. 77. Spiritus vadens & non rediens. Et rursus Ps. 102. Quoniam Spiritus pertransibit in illo & non subsistet, & non cognoscet amplius locum suum; & mulier illa Thecuitis ad Regem Davidem inquit 2. Reg. 34. Omnes morimur & quasi aqua delabimur in terram, quæ non revertuntur.* (Congruit hoc cum sententia Chrysostomi homil. 29. in Matt. sic scribentis.) *Non potest anima à corpore separata in his regionibus errare. Justorum enim animæ in manu Dei sunt, peccatorum verò post exitum mox abducuntur, quod à Lazaro & divite planum efficitur. Sed alibi quoque Dominus ait. Hodie animam tuam abs te repetent. Non igitur potest anima cùm à corpore abscesserit, apud nos hic errare.* Hæc Chrysostomus. Quòd verò Salmeron addit, *illas animas, quæ post mortē cognitione majori super alias præstant, quia cognitas & compertas habent res nostras Dei revelatione & speciali dispensatione, vivis interdum apparere*, id non probat ex Scriptura Canonica, sed ex quæstionibus Athanasii ad Antiochum supposititiis & ex Gregorio. Disertè insuper addit, *animas non venire ad nos per seipsas, sed illas visiones & apparitiones fieri ministerio Angelorum*, qui cùm sint duorum generum boni, sc. & mali, ideò accuratâ cautione opus erit, ne malus Angelus transfigurans se in Angelum lucis nos decipiat. Quicquid sit, si vel maximè etiam ipsæ defunctorum animæ viventibus appareant, quod speciali Dei dispositione fieri posse non negamus, tamen in rebus fidei ipsarum magisterio uti non debemus, sed Scripturæ, quę est Dei viventis verbum, unicè adhærere.)

Maldonatus in cap. 16. Luc. vers. 29. *Hujus loci occasione disputare quidam solent, num animæ mortuorum aliquando viventibus appareant? At Chrysostomus quidem in homilia ultima de Lazaro, aliisq; nonnullis locis, Tertullianus lib. de anima, & Athanasius, sive quis autor qq. ad Antiochum q. 11. & 13. & Isidorus lib. 8. Etymol. cap. 9. Theophylactus in cap. 8. Matt. prorsus negant unquam id fieri & cur fieri non conveniat, multas rationes afferunt. Primùm id vivis utile non esse, qui si vivis non credunt, ne mortuis quidem credent, ut Abraham diviti respondet. Deinde quòd etiamsi oculis ipsis damnatorum supplicia homines cernerent, nihilo se magis à peccatis abstinerēt. Quotidie inquit Chrysostomus, fures & alios reos ad supplicia duci vident, & iisdem, propter quæ illi puniuntur, peccatis involvuntur. Præterea, quòd si id fieret, progressu temporis in cōtemtū res veniret, & nō magis mortui nos, quā vivi cōmoverent, ut eodē loco Chrysostomus inquit. Deniq; quòd ea res multorū errorū causa esse posset, dum Dæmon fingens se alicujus mortui animam esse, homines ludificaret, & quicquid vellet, illis persuaderet, ut Athanasius, Chrysostom. & Tertullianus argumētantur. Nā & cùm sciamus, inquit Chrysostomus, mortuorū ani-*

animas non redire, tamen sæpe Dæmon per quietem & somnium, quâ unâ ratione potest, animarum defunctarum personam sumit, quid facturum fuisset, si animas redire sciret?

(Rationes hæ satis firmæ sunt. Quid verò de istis Maldonatus censet? subjungit.) *Non existimo tamen, legem esse Deo ponendam, quò minùs cùm velit, animas ad vivos mittat, id enim aliquando fieri ego mihi persuadeo.* (At de eo non est quæstio, an nos Deo legem ponere debeamus, sed an Deus nobis legem posuerit, ne in rebus fidei mortuos consulamus, id quod ex Esa. 8. v. 19. Luc. 16. v. 29. evidenter probari potest. Nec disputamus, quid Deus possit, si velit; sed quid se velle in verbo suo declarârit. Hoc ipsũ videtur Maldonatus quodammodò agnoscere, ideò in seqq. subjicit.) *Vult Christus vivos Scripturarum testimoniis esse contentos, nec à mortuis, quid in altera vita geratur, audire velle, ut Esa. 8. v. 19. Nunquid non populus à Deo suo requiret visionem? pro vivis à mortuis? ad legem potius & ad testimonium.*

Delrius lib. 2. Disq. Mag. q. 26. §. 1. p. 225. *Miror ex Catholicis Hieronymum Magiũ ausum fuisse scribere, quæ circa sepulchra vel cæmiteria conspiciuntur simulachra, non mortuorum animas esse, sed Dæmones aut malos genios hominum deceptores.* (Locus Magii extat lib. 4. Miscellan. c. 12.)

Tiraquellus in dies geniales Alex. ab Alexandro libr. 2. cap. 9. scribit, quòd *apparitiones & umbras hominum semper mera somnia esse putaverit.* lib. 5. cap. 23. ait. *Ut semel dicam, quid de hisce rebus sentiam, ego mera somnia esse puto.*

5. Quòd ipsimet quasdam revelationes & apparitiones repudiant (Quo jure illi quasdam revelationes rejiciũt, eodem & nos similes revelationes repudiare possumus. Si propterea ipsis licet revelationes quasdam repudiare, quòd cum Decretis Romanæ Ecclesiæ non conveniant, multò æquiori jure revelationes quasdam repudiare possumus, quod cum oraculis Scripturæ minimè congruant.)

c. Placuit 26. dist. 1. de consecrat. *Quæ per somnia & per inanes quasi revelationes quorumlibet hominum ubicunq; constituuntur altaria, omninò reprobentur.*

Antonius part. 3. tit. 24. cap. 11. §. 3. p. 315. *S. Brigitta Revelationem, ut asserit, habuit, Virginem Mariam conceptam sine originali peccato; B. Catharina de Senis non minoris, ut creditur, sanctitatis & canonizata habuit Revelationem in contrarium. Et cùm Spiritus Prophetarum non sit contrarius, quia unus & idem est, nec sibi contradicens, dicere oportet, quòd una earum habuit revelationem à Deo Propheticam, altera verò somnium & phantasiam secundùm affectum suum* (Si revelatio una ἄγραφος propterea rectè repudiatur, quòd alteri revelationi ἀγράφῳ sit contraria, multò magis revelatio aliqua ἄγραφος repudiari potest, quòd sit revelationi ἐγγράφῳ contraria.)

(Circa annum 847.) quædam mulier fingens *sibi Angelum Dei apparuisse, qui novissimum diem judicii mox instare pronunciâsset*, multos tam ex Clero, quàm ex populo per Diœcesin Moguntinam decepit. Quæ tandem per *Rabanum Archiepiscopum* comprehensa confessa est, fuisse se per consilium cujusdam Presbyteri ad hoc quæstus gratiâ inductam.

In Revelationibus sanctæ Brigittæ legitur, *Mariam dixisse ad Brigittam, quæ nullum*

lum corpus humanum sit in regno cœlesti, nisi corpus Filij sui & corpus suum. Contrà verò multi ex Pontificiis statuunt, illos, qui cum Christo resurrexisse dicũtur Matt. 27. unà cum Christo in corpore glorificato in cœlum ascendisse.

Revelationem de anima Trajani per preces Gregorii ex inferni pœnis liberata acriter propugnat Salmeron Disput. 27. in 1. Cor. 15. eamq; probat ex Damasc. libr de iis, qui in fide migrarunt, Johanne Diacono, Hugone Ætheriano, Bellovaco, Sigeberto & Revelationibus Brigittæ, quæ libr. 4. cap. 13. dicit: *Bonus Gregorius oratione suâ etiam infidelem Cæsarem elevavit ad altiorem gradum.* Quinimò addit Salmeron, *quòd hoc sit miraculum irrefutabile, toti orbi compertum, ab omnibus Scholasticis corroboratũ &c.* Confirmant hanc Historiam Legenda aurea in vita Gregorii cap. 46. Ludov. Granatensis homil. 1. in Domin. 11. post Trinit. Henriquez in Summa lib. 9. cap. 16. ubi plures alios autores allegat. Quin & Alphonsus Ciaconius Dominicanus autoritate summi Pontificis *Apologiam* pro hac Revelatione in publicum edidit. Sed Bellarminus lib. 2. de purgat. cap. 8. ac Lorinus Act. 20. v. 10. Baronius Anno 604. n. 30. revelationẽ illam repudiat. *Cùm solius Damasceni* (inquit Bellarminus d. l.) *autoritate nitantur citati autores, ideò magis propendeo in sententiam Melchioris Cani, qui lib. 11. de locis cap. 2. simpliciter improbat hanc Historiam ut confictam, & Dominici à Soto, qui in 4. sent. dist. 45. q. 2. art. 2. dicit, hanc Historiam sibi creditu durissimam esse, non obstante Apologiâ Alphonsi Ciaconis pro hac Historia ante triennium edita.* Rationes affert quatuor, *quòd liber ille non sit Damasceni, quòd nullus autor Latinus Historiæ illius meminerit, quòd Gregorius lib. 34. moral. cap. 13. disertè doceat, non posse orari pro infidelibus defunctis, quòd argumenta Ciaconis non concludant.*

Ibid. §. De damnatis &c. subjicit. *Augustinus lib. 21. de civ. Dei cap. 24. nimiæ præsumtionis esse dicit, asserere, eos non mansuros perpetuò in igne, quibus Veritas dicit. Ite in ignem æternum. Dicit autem hoc Veritas omnibus, quos damnat [illegible] in particulari, quàm in Universali judicio. Præterea nullus esset damnatorum, qui non posset sperare salutem & pro quo non possemus orare &c.*

Lib. & cap. iisdem, *Revelationi Mechtildis, de anima Origenis & Trajani opponit aliam Revelationem, quæ narratur in Prato spirituali, in qua Origenes cum Nestorio & Ario visus in gehenna.*

Idem Bellarminus libr. 2. de purgat. cap. 7. §. Quantum &c. adducit quandã visionem ex Beda. *Omnes Theologi*, inquit, *docent, non esse alia receptacula præter quatuor numerata &c. Ex altera parte narrat Beda lib. 5. Hist. cap. 13. visionem valdè probabilem, cui ipse fidem adhibere non dubitavit. Fuit autem in illa ostensum cuidam animæ, quæ ad corpus postea rediit, præter infernum & purgatorium & regnum cœlorum, quoddam quasi pratum florentißimum, lucidißimum, odoratißimum, amœnum, in quo degebant animæ, quæ nihil patiebantur, sed tamen ibi manebant, quia nondum idoneæ erant visioni beatæ, cui revelationi multas alias conformes adducit Dionysius Carthusianus in Dialogo de judicio particulari art. 31. & Ludovicus Blosius in Monil. spirituali ca. 13. Videtur mihi dicendum, non esse improbabile, talem aliquem locum reperiri &c.* (Eandem Bedæ visionẽ in Apologia contra Regem Angliæ defen-

fendit.) Sed contra hæc disputat Suarez in Thomam tom. 4. Disp. 46 §. 4. n. 6. & seqq. *Hæ Revelationes*, inquit, *Bedæ & Carthusiani, nisi metaphoram aliquam contineant, mihi non faciunt fidem, quia illa visio apud Bedam dicit, in loco illo amœno maneri usque ad diem judicii, quod incredibile est de omnibus affirmare & contra Ecclesiæ suffragia.*

Idem Bellarminus libr. 2. de purgat. cap. 13. §. 1. in utramque partem disputat, *an à Dæmonibus animæ purgatorii torqueantur. Non torqueri*, inquit, *à Dæmonibus aut ab Angelis, sed à solo igne, docent Scholastici. Sed contrà à Dæmonibus torqueri, docent multæ revelationes. Maneat igitur & hoc inter secreta, quæ suo tempore nobis aperientur.* (At hac ratione revelationibus illis fidem derogat, vel certè fidem earum labefactat. Unius revelationis, utpote αὐτοψίας certitudo omnibus Scholasticorum rationibus præponi deberet.)

Baronius An. 48. n. 4. negat, *tempus Assumtionis B. Mariæ Virginis sciri posse, nisi per revelationes ut plurimùm ab invicem differentes.* (Atqui diversitas illa evidens argumentum est falsitatis, cùm plus uno verum esse non possit.)

Idem ex dictis veterum adducit querelam de *figmento revelationum post Apostolorum tempora Ecclesiam affligente.* Ann. 101. n. 3. 4. rejicit *visionem Adelphii* ut fabulosam Ann. 407. n. 34. *revelationibus non esse nimis confidendum* asserit, Ann. 449. n. 51. malum per revelationes ita crevisse conqueritur, *ut fabulæ fabulis fuerint cumulatæ* Ann. 604. n. 5.

Proinde de *revelationibus nihil plus acceptandum, quàm Ecclesia approbaverit.* Ann. eod. n. 46.

Diabolum per quietem multa hominibus suggerere, asserit Ann. 867. n. 78.

Revelationes Brigittæ publicâ autoritate sunt approbatæ, ut superiùs ex Bellarmin. in libro de scriptor. Eccles. in verbo Brigitta didicimus. Sed Estius in annot. Luc. 2. vers. 24. de illis dicit, *eas eâdem facilitate contemni, quâ sint dictæ.*

Suarez tom. 4. in Thomam Disput. 46. §. 1. num. 12. & §. 4. num. 6. *nisi metaphoram aliquam contineant, eas sibi non facere fidem.*

Martinus Delrio libr. 4. Disquisit. Mag. cap. 1. q. 3. §. 4. eas à quibusdam in dubium vocari asserit. *Henricus de Hassia* (inquit) *& Sybillinus ambo Catholici, ambo religiosi, sed nonnihil audaces, negant, Revelationes D. Brigittæ debere haberi pro indubitanter veris certitudine morali, idque multis argumentis contendunt.*

Johannes Picus Mirandulanus aliud argumentum affert, videlicet *in Revelationibus illis haberi contradictoria.*

Salmeron Disput. 52. in cap. 5. Rom. §. Septimum de Cajetano itidem memorat, quòd *revelationes illas oppugnarit.* in comm. 1. Johann. 3. vers. 24. de illis argumentis subjicit, *fœminam esse, per quam Dæmon primum hominem decepit.*

Damascenus in libro de his, qui in fide migrarunt, non solùm refert de Trajano & Falconilla liberatis ex inferno per orationem Gregorii & Theclæ, sed etiam addit ex Historia Palladii ad Lausum, *S. Macario aliquando percunctanti cranium aridum cujusdam idololatræ, an ei prodessent preces viventium? responsum fuisse ex cranio. Quando pro mortuis*

tuis offers preces, nos interim aliquid lenimenti sentimus.

Sed Bellarminus libr. 2. de purgator. cap. 18. §. ad quartum; respondet, *ut falsa & Apocrypha esse rejicienda, quæ afferuntur de illo cranio, cùm in libro Palladii tale aliquid non inveniatur, nec sit verisimile, Macarium orasse pro infidelibus.*

Eccius homil. 1. Domin. 3. Advent. citat *apparitionem Hieronymi factam ipsius discipulo Eusebio, in qua jubebatur cilicium, quo vivus usus fuerat Hieronymus, poni super corpora trium mortuorum, qui ex eo reviviscentes purgatorium confirmarunt.* Sed ostendimus superiùs cap. 13. multos ex ipsis Pontificiis Epistolam illam Eusebii de morte Hieronymi ad Damasum, ex qua revelatio illa desumta est, supposititiam judicare.

Bellarmin. libr. 1. de purgat. cap. 11. cùm recitâsset aliquot apparitiones, *subjungit, multa similia exempla reperiri apud Vincentium lib. 23. Speculi Historialis, in Revelationibus Brigittæ &c. Sed quæ attulimus,* inquit, *sunt magis authentica* (innuit ergò, cætera minus authentica esse, ac proinde eorum fidem esse suspectam.)

Si Revelationes *Brigittæ, Hildegardis* & similes acceptare volunt, acceptent etiam, quod Hildegardis de Monachorum interitu prophetavit, dicens: *Muneribus & donationibus cessantibus tanquam canes famelicos circumvolitaturos;*

Acceptent, quod Brigitta prædixit, *Ecclesiam Romanam instar alicujus condemnati à judice futuram, cui pellis detrahenda & caro in partes secanda;*

Acceptent, quod *Catharina Senensis* de tali Ecclesiæ reformatione & pastorum renovatione locuta est, *cujus solius recordatione Spiritus ipsius in Domino exultaverit.*

6. Quòd agnoscunt, non fuisse animam Samuelis, sed spectrum Satanicũ quod Sauli apparuit (quo tamen exemplo animarum apparitiones Salmeron, Bellarminus, & alii vel maximè confirmant.)

c. Nec mirum caus. 26. q. 5. ex Augustino. *Indignum omnino facinus est, si secundùm verba Historiæ illius commodetur assensus. Quomodo enim poterat fieri, ut arte Magicâ attraheretur vir & nativitate sanctus & operibus vitæ justus? aut si non attractus est, consentit? quorum utrumq; de justo credere adversum est. Nullum enim suffragium habet justitia, si attractus aut voluntarius consensus amisit meritum spirituale, quod positus in carne quæsierat, quod valde absurdum est, quia, qui hinc justus recedit, permanet justus. Porrò hoc est præstigium Satanæ, quo ut plurimos fallat, etiam bonos habere se in potestate confingit, quod Apostolus inter cætera ostẽdit, dicens. Ipse Satanas se transfigurat in Angelum lucis. Ut n. errorem faceret, in quo glorificaretur, habitu viri justi & nomine se subornavit, ut nihil proficere spem, quam prædicabãt Dei cultores, mẽtiretur, quoniam hinc exeuntes justos finxit in sua esse potestate. Sed hoc quosdam fallit, quòd de morte Saulis & filii ejus non sit mentitus; quasi magnum sit Diabolo ante occasum mortem corporis prævidere, cùm signa quædam soleant apparere morituris, quippe à quibus Dei protectio amota videtur, quantò magis Diabolo, quem Angelicâ potestate sublimem Prophetica oracula fuisse testantur, de cujus magnitudine Apostolus ait. An ignoratis altitudinem Satanæ? Quid mirum ergò si imminentem prope mortem potuit prævidere,*

cùm hoc sit, unde fallit, & se in Dei potestate vult adorari? Et postea. *Si Samuel ille verè apparuisset, non utiq; vir justus permisisset se adorari, qui prædicaverat, Deum solum esse adorandum. Et quomodo homo Dei, qui cum Abraham in refrigerio erat, diceret ad virum pestilentem & dignum ardore gehennæ, Cras mecum eris? Hi duobus titulis subtilitatem fallaciæ suæ prodidit improvidus Satanas, quia & adorari se permisit sub habitu & nomine Samuelis contra legem, & virum peccatis pressum, cùm magna distantia peccatorum & justorum sit, cùm Samuele justissimo futurum mentitus est. Verum potest dici, verum potest videri, si de Samuelis nomine taceatur, quia Saul cum Diabolo futurus erat, ad eum enim transmigravit, quem adoravit. Semper ergò Diabolus sub velamine latens prodit se, dum ea confingit, quæ hæreant personis, per quas fallere nititur.*

Thomas p. 1. q. 89. art. 8. resp. ad 2. & 2. 2 q. 5. art. 4. non abhorret ab illa sententia, *quòd non verè spiritus Samuelis à requie sua excitatus sit, sed aliquod phantasma & illusio imaginaria, Diaboli machinationibus facta, quam Scriptura appellet Samuelem, solet enim imagines rerum suarum nominibus appellare.*

Johan. Sarisberiensis in Policratico lib. 2. cap. 26. multis argumentis probat, *non fuisse verum Samuelem, sed spectrum.*

Petrus Comestor in Hist. Schol. & Hugo super 1. Sam. 28. statuunt, *quòd non verè anima Samuelis evocata, sed ejus corpus exhumatum fuerit & in propriam figuram attractum ad pythonissam & Saulem: Et hæc,* inquiunt, *est causa, ob quam potuit cognosci esse Samuel, ille, qui apparebat, quia erat verum corpus ejus.*

Raynerius tom. 1. pantheologiæ p. 174. *Sauli petenti à pythonissa, ut divinaret & Samuelem suscitaret, non apparuit Samuel, qui à quiete sua non est excitatus, sed aliquod phantasma & illusio imaginaria Diaboli machinationibus facta est, quam Scriptura Samuelem appellavit, sicut imagines rerum suarum nominibus aliquando appellantur.*

Bellarm. lib. 2. de purgat cap. 6. §. Respondebunt. *Non verum Samuelem, sed Diabolum in forma ejus apparuisse docent. Tertullianus lib. de anima prope finem, Autor quæstionum apud Justinum q. 52. Autor quæstionum V. T. q. 27. apud Augustinum, Autor libri de mirabil. Script. lib. 2. cap. 11. Procopius & Eucherius in 1. Reg. cap. 28. Isidorus libr. 8. etymolog. cap. 9.* (Potuisset addere Augustinum lib. 2. ad Simplician. q. 3. Basiliũ in cap. 8. Esai. tom. 3. p. 444. Eliam Cretensem in orat. 1. Nazianz. &c. Anastasium quæst. in Script. 37. Cyrillum Alexandrin. de adoratione Spiritus citatum à Canisio de Maria virgine libr. 5. cap. 21. Chrysostomum homil. 3. in Titum. Bedam in cap. 16. Actor. Rabanum de præstigiis Dæmonum. Glossam ordinar. in 1. Samuel. 28. & Esa. 29. Anshelmum Laudun. in 1. Sam 28. Rupertum in lib. Regum lib. 2. cap. 17. Zonaram tom. 1. Annal. ex Hebræis R. David Kimchi & R. AbenEzra in hunc locum.)

Franciscus Ruizius in regulis intell. Scripturas format talem regulam, quæ est numero 15. quòd *Scriptura verarum rerum nomina tribuat rerum similitudinibus*, eamq; declarat hac personati *Samuelis* Historiâ.

Leloyerius lib. 4. de spectris cap. 1. multis argumentis demonstrat, *non fuisse*

se verum Samuelem (quem hoc nomine insectatur Martinus Delrio lib. 2 Magicar. Disquis. q. 26 sect. 4. p 238)

August. Torniellus in Annalib. Anno mundi 2979. n. 7. *De quæstione, utrum apparitio Saulis fuerit realis & vera, an imaginaria & à Dæmone conficta, tres circumferuntur opiniones. Prima est quorundam ex antiquis Scriptoribus, quos citat Cardin. Bellarminus lib. 2. de purgat. cap. 6. nimirum Autoris quæstionum apud Justinum q. 12. Item Autoris quæstionum V. T. apud S. Augustinum q. 27. & Autoris librorum de mirabilibus sacræ Scripturæ lib. 2. cap. 11. & Tertulliani lib. de anima prope finem & Procopii & Eucherii super 1. Reg. cap. 28 & Isidori lib. 8. Etymolog. capite 9. Isti putant non esse credendum, quòd Samuel potuerit cogi à pythonissa, aut quòd invocatus sponte venerit, quia sic artem Necromantiæ videretur confirmasse. Et si ille, qui apparuit, vere fuisset Samuel, non se, inquiunt, adorari permisisset, sicuti fecit umbra illa, neq; dixisset. Cras tu & filii tui mecum eritis, quippe qui sciret, Saulem jam à Deo fuisse reprobatum & propterea animam ejus non in sanctorum Patrum limbo, ubi erat ipse Samuel, sed in infernum fore descensuram. Et postremò, qui in eod. Reg. cap. v. 6. dicitur, Deum noluisse respondere Sauli per Prophetas. Ergò neq; per Samuelem, quia erat Propheta. Alii putant, utrũque posse admitti, videlicet quòd vel fuerit Samuel, vel Dæmon in forma Samuelis. Et hujus secundæ sententiæ autorem faciunt Augustinum lib. 2. ad Simpl. q. 3. quem sequi videntur Rabanus, Hugo Cardinalis & alii. Tertia demum sententia fuit, quòd verè fuerit Samuel, qui Sauli apparuit.* (Tertiam hanc sententiam Torniellus quidem vocat *communiorem & veriorem*, priores tamen duas non repudiat, sed *veterum & recentiorum* suffragio eas gaudere fatetur.)

Martinus Delrio lib. 2. Disquis. Magicar. q. 6. *Hoc de suscitato per Pythonissam Samuele, illusoriis annumerant, qui volunt, non ipsam Samuelis animam, sed Dæmonem larvatum ac subdititium advenisse, Scriptores sane graves hoc arbitrati.* Hos autem graves viros in margine enumerat hoc ordine *Tertullianus libri de anima cap. 37. Cyrillus lib. 6. de adorat. in Spiritu, Anastasius q. 37. in Scripturam, Autor quæstionum à gentilibus propositarum, qui falsò dicitur Justinus Martyr q. 57. Autor librorum de mirabilibus Scripturæ lib. 2. cap. 2. & libr. quæstionum V. & Nov. T. q. 27. qui libri non sunt Augustini. Ipse tamen Augustinus videtur huc inclinare in responsione ad quæstiones Simpliciani, & ad quæstiones Dulcitii. Apertè verò tenuit D. Isidorus, Basilius in cap. 8. Esaiæ, Eucherius, Beda & Hildegardus & Sarisberiensis 2. polycratici cap. 22. & ambigens non parum D. Thomas non uno loco.* (Sic ergò decem testibus, quos Bellarminus producit, possumus opponere quatuordecim testes, quorum suffragium Delrio nobis largitur, & tamen omisit *Philastrium* de hæres. cap. 26. *Gregorium Nyssenum* in Epistola ad Theodosium de ventriloqua, *Theodoretum* q. 62. in 1. Reg. *Procopium* in ill. locum. Omisit *Paulum Brugensem* in addit. ad Lyran. super h. l. *Gratianum* c. Nec mirum caus. 26. q. 5. Omisit *Johannem de Turrecremata* in illum canonem. Omisit *Augustinum Steuchum* de perenni Philosophia lib. 8. cap. 37. *Johannem Arboreum* Theosophiæ lib. 17. c. 5. *Cajetanum* 2. 2. q. 95. art. 4. qui omnes vel negant vel dubitant, fuisse Samuelis animam. *Adverte*, inquit, *Cajetanus, quòd istorum duorum modorum dicendi, quos ex Augustino Au-*

tor affert, neuter videtur certus & uterq; per se habet favorem. Quòd enim verè fuerit anima Samuelis Ecclesf. 46. dicitur, quòd verè fuerit Dæmon in forma Samuelis, in Decretis habetur ex Augustino de civ. Dei. Sub judice ergò lis est. Postremum hoc, *sub judice lis est*, repetit Pamelius in annotat. ad lib. Tertull. de anima.)

Jodoc. Coccius tom. 1. Thesauri lib. 5. art. 10. *Tertullianus lib. de anima cap. 57. Justinus q. 52. Augustinus lib. 2. ad Simplician. q. 3. sentiunt, animam Samuelis non verè, sed solùm Dæmoniacum spectrum apparuisse.* (Subjicit quidem, illos suam opinionem retractâsse, sed hoc faciliùs dicitur, quàm probatur.)

Bellarminus inter testes suæ sententiæ numerat. 1. *Hieronymum*, in cap. 7. Esai. & in cap. 13. Ezech. Atqui ille aliorum duntaxat refert sententiam, nec dicit, Samuelem suscitatum, sed *visum suscitari*, unde posterior locus Hieronymi citatur in Glossa ordinaria Lugdunensi inter illos testes, qui negârunt, ipsum Samuelem suscitatum.

2. *Basilium* in Epist. ad Eustathium. Atqui illum ipsum Martinus Delrio libro 2. Disquis. Magic. cap. 6. recenset inter oppositum sentientes propter manifestum locum in cap. 8. Esai.

3. *Augustinum.* Atqui Paulus Burgensis contra Lyranum Augustini sententiã vindicat. *Rectè intuenti*, inquit, *verba Augustini, manifestè constat, de mente illius esse, quòd ipsa apparitio Samuelis fuisset præstigiosa & Dæmoniata. Nam in Epistola ad Simplicianum, quæ super hunc passum in glossa ponitur, licet duos modos dicendi proponat, non tamen æqualiter. In illo enim modo ubi dicit, quòd Spiritus Samuelis apparuisset, talia autem verba ponit, scilicet non est absurdum credere aliquã dispensatione permissum fuisse. Quæ quidem verba si ponderentur, non asserunt non esse inconveniens neq; falsum, hoc dicere: sed solùm dicunt, non esse absurdum. Multa enim non sunt absurda, quæ tamen sunt falsa, vel inconvenienter dicuntur. In capite verò, Nec mirum, per Postillatorem allegato totaliter & indistinctè tenet unam partem, scilicet, quòd non Samuel secundùm veritatem apparuit, sed Dæmon in ejus specie. Cùm igitur secundùm veritatem hæc sit propria opinio Augustini, & non sit alius de Doctoribus Ecclesiæ approbatis, qui oppositum videatur tenere, satis debet sufficere autoritatem, etiamsi per Ecclesiam hic non determinetur.*

Ad argumentum, quòd pro contraria sententia ex Ecclesiastico Bell. adducit, resp. Cornel. Jansenius in Sirac. cap. 46. *Autor*, (Siracides) *hic secutus est Historiæ narrationem. Proinde sicut illa loquitur de imaginario & phantastico Samuele tanquam de vero, qualem suo merito decepti pythonissa & Saul esse crediderunt; ita & iste. Nec obstat, quòd in laudem Samuelis hîc istud afferatur, quia ad laudem illius hoc facit, quòd in illius & bonitatem & veritatem Saul in summa consistens desperatione cõfisus fit, quòdque illius merito Deus per malignum spiritum ab Angelo edoctum veritatem prædicare & revelare voluerit, ut ob id quasi Samuel ipse futurorum eventum prædixerit, quia propter illum veritatem pronunciari & prophetari permiserit.*

Ad reliqua Bellarmini argumenta facilis est responsio. Urget 1. verbum ידע *Intellexit Saul, non autem putavit vel cogitavit, esse Samuelem.* Resp. Lyranus ad illum locum sic annotat. *Intellexit secundùm veritatem, vel secundùm apparentiã.*

Et

Et paulò pòst. *Ex figura & ætate & habitu sibi relatis per Pythonissam Saul conjecturavit, quòd esset Samuel.*

2. *Phrasin Scripturæ*, quòd semper vocetur Samuel. Resp. Franciscus Ruizius in regul. intell. Script. n. 15. format ejusmodi regulam, quòd *Scriptura verarum rerum nomina tribuat rerum similitudinibus*, eamq; declarat ex Augustino hac personati Samuelis Historiâ.

3. *Prædictionem futurorum.* Resp. Joh. de Turrecremata d. l. *Diabolus, ut dicit Augustinus, potuit ex aliquibus signis prævidere mortem Saulis, & sic veritatem dicere mortis ejus, Diabolus enim licet mendax sit, quandoq; tamen dicit veritatem, licet finis ejus sit fallere homines, ut per hoc trahat homines ad credendum aliqua falsa de eo.*

7. Quòd agnoscunt, difficulter discerni posse, qui sint boni, qui verò mali Spiritus hominibus apparentes.

Martinus Delrio lib. 2. Disquis. Magic. q. 26. sect. 3. pag. 236. fatetur, *totam Spirituum discretionem ex divina potißimùm revelatione dependere.* Tandem concludit, *Propterea tutius & præstabilius judico cum B. Augustino lib. de cura pro mortuis cap. 16. meam hîc ignorantiam fateri & discipulum me præstare, quàm præscripti temeritate aliquid definire vel agere præceptorem, res enim hæc altior est, quàm ut à me poßit attingi, & abstrusior, quàm ut eruere, & profundior, quàm ut vadare queam.*

8. Quòd agnoscunt, à mortuis non esse inquirendam veritatem. (Ergò nec ex apparitionibus discenda.)

Maldonatus in cap. 16. Lucæ super verba. *Habent Mosen & Prophetas. Vult Christus vivos Scripturarum testimoniis esse contentos, nec à mortuis quid in altera geratur vita, audire velle.* Esa. 8. v. 14.

Cornelius Jansenius cap. 97. Concord. f. 596. *Observandum, quàm sacrosancta nobis esse debeat Scriptura sacra, ut quæ efficacior nobis esse debeat ad rectè vitā instituendam, quàm quivis prædicator, etiamsi de cœlo atque ex mortuis ad nos veniret, nunciaturus visa à se, aut experientiâ percepta. Deinde hanc ad ea, quæ de futuræ vitæ statu sunt cognoscenda, sufficientem esse, ut præter eam non sit opus optare adventum quorundam mortuorum, qui de illis nos pleniùs instruant.*

fol. 597. *Postremùm non optandum esse mortuorum ad nos adventum, qui de statu vitæ futuræ nos certiores faciant, sed Scripturæ auscultandum, quæ quantùm est satis, nos docet, quæ maneant nos post hanc vitam, & certior sit, quàm cujusq; esset mortui testificatio.*

9. Quòd fidem illorum, qui apparitiones animarum annotârunt, ipsimet in dubium vocent.

Bellarminus lib. 1. de purgatorio cap. 7. purgatorium *ex apparitionibus animarum, quæ se in purgatorio esse renunciarunt atque opem à vivis implorarunt, probaturus*, producit Gregorium libr. 4. Dial. cap. 40. & 55. Gregorium Turonicum de gloria Confessorum cap. 5. Petrum Damiani Epist. ad Desiderium: Bedam in Historia Anglorum lib. 3. cap. 19. & l. 5. cap. 13. Bernhardum in vita Malachiæ, Guilielmum Abbatem libr. 1. de vit. Bernhardi cap. 10. Item Vitam Anshelmi: Vincentium Speculi Historialis l. 23.

(Atqui de Gregorio & Beda sic disserit Melchior Canus lib. 11. Locorum cap. 6. *Negare non possumus, viros aliquando gra-*

gravissimos in Divorum præsertim prodigiis describendis sparsos rumores & excepisse & scriptis etiam ad posteros retulisse. Quâ in re, ut mihi quidem videtur, aut nimium illis sibi, aut fidelium certè vulgo indulserunt, quòd vulgus sentiebant non tantùm ea facilè mira-cula credere, sed etiam impensè flagitare. Itaque signa nonnulla & prodigia Sancti quoque memoriæ prodiderunt, non quòd ea libenter credidissent, sed ne deesse fidelium votis viderentur. Veteres excuso & sanctos & eruditos viros, quorum & libros & nomina volentem adscribere pudor me & religio vetaret, nisi contra veteres, ne mea hæc taciturnitas plerisque causa esset, ut aut damnarent, quæ non intelligerent, aut errore vario circum sanctorum omnium Historias vagarentur. Atque Theologum etiam admoneri operæ precium est, ne id statim illi persuasum sit, omnia, quæ magni autores scripserint, undiq; esse perfecta. Summi enim sunt homines tamen. Quæ ego eadem de Beda atq; Gregorio jure fortaßè ac verè dicere possum. Quorum ille in Historia Anglorum, hic in Dialogis quædam miracula scribũt vulgò jactata & credita, quæ hujus præsertim seculi Aristarchi incerta esse censebunt. Equidem Historias illas probarem magis, si eorum autores juxta præfinitam normam severitati judicii curam in eligendo majorem adjunxissent.

De Gregorio Turonensi sic judicat Baronius Ann. 109. §. 49. *Sed hæc, sicut alia plura, autoris simplicitati multa tam facilè admittenti donanda sunt, prout etiam Hilduinus excusat, sic dicens. Cæterùm parcendum est simplicitati viri religiosi Gregorii Turonensis Episcopi, qui multa aliter, quàm veritas se habet, æstimans, non calliditatis astu, sed benignitatis & simplicitatis voto literis commendavit.*

In Petro Damiani Bellarmino ipsimet in lib. de script. Eccles. non admodùm probatur, quod in Epist. ad Dominic. c. 5. narrat, *animas defunctorum die Dominico refrigerium pœnarum videri habere & in figura aviculatũ de lacu inferni exire cerni.*

10. Quòd quædam de apparitionibus Historiæ semetipsas suâ absurditate refellant.

Antonius part. 3. Hist. tit. 10. cap. 11. de Ambrosio memorat, quòd *cùm Mediolani divinis rebus aßisteret, simul se Turoni exequiis D. Martini interfuisse testatus sit.*

(Atqui Ambrosius decessit anno trecentesimo nonagesimo septimo, Martinus quinque annis seriùs, nempè quadringentesimo secundo, teste Baronio. Quomodo igitur Ambrosius simul Mediolani divinis rebus assistere & Turoni exequiis Martini interesse potuit?)

In Legenda aurea cap. 100. de Frontone Petracoricensi memoratur, quòd *cùm Missam celebraret, subitò deductus à Christo ad funus sanctæ Marthæ Taruscum in provincia & vix excitatus à Diacono, Cur excitastis? inquit: Dominus Jesus Christus ad corpus Marthæ hospitæ suæ me duxit & ipsam tradidimus sepulturæ. Dirigite igitur illuc velociter nuncios, qui nobis annulum nostrum aureum & chirothecas griseas deferant, quæ dum ad corpus sepeliendum me aptarem, sacristæ commendavi & ex oblivione demisi, quod me tam citò excitastis.*

11. Denique huc referenda dicta omnia, quæ de Scripturæ perfectione in tradendis fidei articulis testantur, quæ adducta sunt lib. 1. part. 1. cap. 1. (Ex ea enim probatur, non esse opus vel novis revelationibus vel apparitionibus.)

Bel-

Bellarm. lib. 1. de verbo Dei cap. 2. §. Quare &c. *Cùm Scriptura sacra regula credendi certissima tutissimaq; sit, sanus profectò non erit, qui eâ neglectâ Spiritus interni sæpè fallacis, semper incerti, judicio se commiserit.*

Idem lib. 4. de verbo Dei cap. 9. §. 2. *Ecclesia nunc non regitur novis revelationibus, sed in iis permanet, quæ tradiderunt illi, qui fuerunt ministri sermonis, & propterea dicitur Eph. 2. ædificata super fundamentum Prophetarum & Apostolorum.*

lib. 6. de amiss. gratiæ cap. 3. resp. ad 6. object. *Non est de rebus, quæ pendent à divina voluntate, aliquid asserendũ, nisi Deus ipse in Scripturis sanctis tale aliquid revelaverit.*

CAPUT XVIII.

DE RATIONE NATURALI.

UT ex revelationibus & apparitionibus quosdam; ita ex ratione naturali longè plures fidei articulos Pontificii confirmant. Esto igitur

Thesis. In fidei mysteriis ratio naturalis non præbet immotum & infallibile fundamentum, sed de pronunciatis humanæ rationis judicandum ex Scripturæ sacræ oraculis.

Ἔκθεσις. 1. Non est quæstio de usu Philosophiæ organico, quem commendamus. 2. Nec est quæstio de usu tum κατασκευαστικῶν, tum ἀνασκευαστικῶν in propositionibus Naturâ quodammodo notis, ad quarum cognitionem intellectus humanus per κοινὰς ἐννοίας & discursum ex inspectione creaturarũ deductũ assurgere potest, quales sunt, esse Deum, esse ipsum bonum, justũ &c. 3. Nec est quæstio de qualicunq; illustratione articulorum fidei ex lumine Naturæ & rationis petita, postquã illi ex Scripturis sunt sufficienter cõfirmati, sed de novorum fidei articulorum extra Scripturam cõfirmatione. (Thomas distinguit inter rationes fidem *præcedentes* & *sequentes*, quod eodem redit.) 4. Nec est quæstio de ratione intra orbem verbi divini cõclusa & castigata, sed de ratione soluta & sibi relicta, non de ratione per verbũ Dei refrenata & sub obsequium Christi restricta, sed de ratione, quæ sine freno discurrit ac suis fertur logismis præter & extra verbum; non de ratione considerata in opibus, quas sinu suo aliunde, nempe è revelatione divina, excipit, sed de ratione in opibus suis, quas suopte ingenio, suis usa principiis, ut sunt communes notiones, sensus, experientia, inductio; acquisitas habet. 5. Nec est quæstio de consequentiis ex Scriptura, unico illo & proprio Theologiæ principio, deductis, sed de conclusionibus ex principiis naturalibus deductis.

Antithesis. Pontificios rationem naturalem pro religionis principio agnoscere, patet tũ ex *Theoria*, tum ex *praxi*. Ad Theoriam pertinet, primò, quòd rationis judicium inter fidei principia referunt. Gregorius de Valentia lib. 8. Anal. cap. 5. recensens quædam documenta, *ad Scripturam intelligendam & res fidei decidendas utilia*, inter ea quoq; numerat *rationem naturalem. Sextum*, inquit p. 191. *documentum est, ut consulatur etiam ratio naturalis.*

Idem Greg. de Val. lib. 1. de sacrif. Missæ cap. 4. §. Ego verò &c. copiosè disputat, *non esse omnino aspernandum naturale judicium in materia cultus.*

Collocutores Jesuitæ in Colloq. Ratisb. effatum D. Hunnii, *quòd tamen ratio-*

 nis

nis in spiritualibus cæcum sit, inter *paradoxa* retulerunt sess. 2. p. 52.

Secundò, quòd in genere disputant, *summa fidei mysteria non esse contra rationem.* (Sanè propriè & per se mysteria fidei non sunt contra rationem, quia quando ratio se continet intra suam sphæram & agnoscit, quæ sunt meræ revelationis & fidei, ea non esse ad rationis trutinam æstimanda, tunc mysteria non sunt contra rationem; sed quando ratio non cõtinet se intra suam sphæram, sed judiciũ sibi sumit de illis, quæ sunt meræ revelationis ac puræ fidei, ac de illis pronũciare cupit ex suis naturalibus principiis, non ex verbi præscripto, tunc ex accidenti fit, ut mysteria fidei sint contra rationẽ, videlicet temerè & præpostere ea oppugnantem.) Salmeron tom. 1. prolegom. 17. p. 330. *Ratio naturalis fidei nequaquam adversatur & fides non est contra, sed supra rationem, ideò fidei inservire potest.* p. 331. *Ut unum & idem lumen sibi contrariũ esse nequit, ita nec rationi fides. Sed quemadmodum lumen rationis & lumen sensus à Deo sunt homini tributa, nec sibi repugnãt, etiamsi lumen sensus non pertingat ad omnia, quæ videt lumen rationis, sed debet sensus rationi subesse in his, quæ sunt hujusmodi, ita rationis & fidei lumina à Deo sunt, etiamsi lumen rationis non tantum perspiciat, quantum lumen fidei* (vera hæc sunt de ratione in rebus naturalibus, civilibus adeoq; illis, ad quæ humana ratio ex principiis naturalibus assurgere potest; Item de ratione, quatenus per S. S. illuminata, lucem & ductũ verbi sequitur, sed de ratione ex suis principiis novos fidei articulos extra Scripturam excogitante, vel fidei articulos in Scriptura propositos oppugnãte concedi non possunt.) p. 337. *Intelligamus, nullam rectam rationem pugnare cum fide nostra, quia idem est autor Naturæ & legis & gratiæ.* Idem tom. 2. tract. 2. p. 5. *Præmittendum est, nihil eorum, quæ fide accipimus cõtra rationem esse, sed potiùs supra rationem, ut Concilium Lateranense 3. definivit. Sess. 8. sub Leone.* Bellarm. lib. 4. de Eccles. cap. 11. *Ecclesia Catholica nihil contra rationem docet.* lib. 2. de Justif. cap. 12. *Mysteria fidei superãt quidem rationem, sed non repugnant rationi.* Gregor. de Valent. in anal. l. 1. cap. 4. p. 5. *Martyres nihil contra, quamvis quædam supra rationem crediderint*, cap. 12. p. 12. *Christiana doctrina nihil docet contra rationem, quanquã docet quidem supra rationem non pauca, sed quæ sunt tamen ejusmodi, ut ab argumentis omnibus ejusdẽ humanæ rationis, quæcunq; contra fiant, defendi haud difficulter possint.* Idem repetit lib. 8. analys. cap. 5. p. 101. in Thomam tom. 3 Dis. 1. q. 1. punct. 4. p. 104. & alibi passim. Ut autem rectiùs intelligatur, quo sensu mysteria religionis negẽt esse contra rationem, accedendum jam est ad *praxin*, ex qua duo colligi possunt. Primò, quòd novos fidei articulos in Scriptura non revelatos, imò dogmata Scripturæ contraria ex ratione naturali probant. Sic regimen Ecclesiasticũ debere esse Monarchicum, Bellarminus lib. 1. de Pontif. cap. 9. probat ex eo, quòd regimen Monarchicum sit optimum. *Si Monarchia* (inquit) *est optimum ac præstantissimum regimen, ut supra docuimus, & certũ est, Ecclesiam Dei à Sapiẽtissimo principe Christo institutam optimè gubernari, quis inficiari potest, ejus regimen debere esse Monarchicum?*

Libertatem arbitrii in spiritualibus probant ex eo, quòd *ratio secundum Aristotelẽ in Ethicis semper deprecetur ad optima.*

Joh.

in. Cochl. art. 18. August. Conf. in m. Fabricii p. 293. *& quòd omnia con- præcepta ac prohibitiones frustra propo- ur, nec præmio, nec pœnæ locus ullus relin- tur, nisi detur liberum hominis arbitrium.* odem argumento utuntur Gregor. Valent. tom. 2. in Thom. Disp. 8. q. 3. nct. 4. col. 1198. Jodocus Lorichius Thesauro Theol. tit. Liberum arbi- ium num. 2. p. 1304. Bellarminus lib. 6. e lib. arbitr. cap. 12.

Dari quædam consilia perfectionis robat Bellarminus lib. 2. de Monachis ap. 12. ex ratione naturali hoc modo. *Videmus, in qualibet re naturali duplicem esse perfectionem, unam necessariam ad esse, alteram ad bene esse; unam sine qua rei Natura non est perfecta; alteram sine qua non est ornata. Homo, si habeat animam & corpus, perfectus est, quod ad Naturam attinet, etiamsi alioqui deformis & imperitus atque improbus sit, At cùm est elegans, politicus, formosus, doctus, probus, aliam quandam habet perfectionem. Ergò eodem modo homo Christianus duplicem habere debet perfectionem, unam necessariam ad esse, quæ consistit in præceptorum observatione, alteram necessariam ad bene esse, quæ consistit in consiliis.*

Hæreticos interficiendos esse, libro de Laicis cap. 21. probat ex eo, quia *tres causæ, propter quas ratio docet, homines occidendos esse, etiam in hæreticis locum habent.*

Purgatorium lib. 1. de purgat. cap. 11. §. Tertia ratio &c. probat ex communi opinione omnium gentium, *quia purgatorium confitentur Hebræi, Mahumetani, gentiles, iique tam Philosophi, quàm Poetæ,* cujus argumenti nervum sic constringit. *Illa, in quibus omnes ferè nationes conveniunt, vix possunt aliunde provenire, quàm à naturali lumine omnibus hominibus communi.* Et postea. *Videmus ex iis, qui migrant ex hac vita, alios esse valde bonos, alios valde malos, alios mediocriter bonos & mediocriter malos, quocirca judicamus naturali lumine, esse post hanc vitam pœnas æternas pro valde malis, præmia æterna pro valde bonis ac pœnas temporarias & per eas transitum ad præmia pro iis, qui sunt mediocriter mali, vel boni. Hanc rationem secutus est Plato & alii, qui solo lumine naturali præditi purgatorium esse confessi sunt.*

Transsubstantiationem lib. 3. de Eucharist. cap. 22. probat ex convenientia rationis. *Ratio* (inquit) *indicat, omnino conveniens fuisse, ut substantia panis recederet & accidentia remanerent.* Item, ex canonibus Logicis malè applicatis. *Disparata de se invicem affirmatè non prædicantur;* Item *in prædicatione affirmativa necesse est, ut pro eodem supponant subjectum & prædicatum;* Idem urgent Jodocus Ravenstein Tiletanus part. 2. Apol. contra Chemnic. capit. 4. Duræus in Confut. Witaker. pag. 601. Bellarmin. lib. 3 de Euchar. cap. 19. Becanus lib. 2. Manualis cap. 3.

Satisfactiones humanas probat Bell. l. 4. de pœnit. c. 5. §. altera ratio &c. ex eo, quòd sit *maximè consentaneum rationi, ut si Deus ex misericordia peccata condonet, etiam justitiæ, quoad ejus fieri potest, satisfieri velit. Par igitur esse, ut ad expiandam pœnam temporalem per Christi gratiam idonei effecti ipsimet, qui Deum offenderamus, eidem nostro labore satisfaceremus.* Legem Dei in hac vita perfectè impleri posse lib. 4. de Justif. capit. 13. probat hâc ratiocinatione *Si præcepta essent impossibilia, neminem*

obligarent, ac per hoc præcepta non essent præcepta. Neque enim fingi potest, *quomodo aliquis peccet in eo, quod vitare non potest.* Sexcenta hujus generis ex Scholasticis & recentioribus Pontificiis adferri possent. Communionem sub una specie probant ex eo, quòd *corpus vivū non sit sine sanguine;* Invocationem sanctorum probant ex eo, quòd *ad Principem politicum sine persona media nemo accedat;* Justitiam coram Deo consistentem esse habitualem & actualem, probant ex eo, quòd *virtus Ethica in habitu consistat.*

Sacrificium Missaticum probant ex ratione naturali. Sic enim disserit Gregorius de Valentia lib. 1. de Missa cap. 4. p. 698. *Quatuor considerantur in omni sacrificio, cui offeratur, à quo offeratur, quid offeratur, pro quibus offeratur. Missa est bonum & sanctum sacrificium, sive ratione ejus, cui offeratur, qui est Pater æternus; sive ejus à quo; principaliter, qui est ipse Christus; ministerialiter, qui est Sacerdos: sive ejus, quod, qui est iterum Filius Dei; sive ejus pro quo, qui sunt fideles; & cujus gratiâ, gloriam Deo dare; quem finem per sacrificium esse consequendum lex naturalis & judicium rationis, quod non aspernandum in materia cultus, suadent.*

Ibid. p. 699. *Naturæ nostræ ratio dictat convenire, quia animo & corpore præstat, Deo corporis etiam præstet obsequium, corpoream aliquam rem ad ipsius majestatem, tanquam autorem omnium protestandam conficiendo. Certum est autem, animum nostrum ad vitam æternam translatum, perfectissimum, consummatissimumq; sacrificium laudis ad majestatem Dei omnium autoris, piorumq; liberatoris protestandam oblaturum.*

Inde idem Gregorius de Valent. lib. 1. de Miss. sacrif. cap. 4. in genere sic scribit. *Quod judicium rationis à disputatione de religione tanquam omnino cæcum, quod nullam in his rebus unquam facere fidem queat, prorsus repellatur, hoc verò neq; idipsum judicium, quo in his etiam rebus quotidie utimur, neq; Scriptura sacra feret.* Ibid. asserit: *quòd rationis dictamen rectè præscribere atq; injungere Dei cultum possit.*

Lib. 2. de Missa cap. 4. evincere conatur, *quòd cultus rectæ rationi consentaneus Deo displicere nequeat, licet ab eo præceptus nō sit*, ac Anonymus quidam in notis ad Epist. Hunn. p. 12. *Effata*, inquit, *Hunniana partim impia, partim absurda, partim imperita, partim assuta. Agmen agat hoc, ex quo cætera omnia. Ratio est cæca.*

Secundò, quòd veros & antiquos fidei articulos in Scriptura revelatos repudiant, propterea quòd rationi adversentur. Justificationem per solam fidem rejiciunt, quia hoc dogma sit contra rationem. Bellarm. lib. 4. de notis Eccles. cap. 11. §. Sectarii. *Sectarii nostri temporis docent, omnem hominem justificari solâ fide speciali, quâ quisq; certè credit, se propter Christum coram Deo esse justum, quod cum quolibet paradoxo comparari potest, non enim id est supra vel præter rationem, sed planè contra omnē rationem.* Concupiscentias pravas, ad quas nondum accedit voluntarius consensus, peccata esse negant, quia hoc sit contra rationem. Bellarm. lib. 2. de Monach. cap. 6. §. Secundò dicit. *Asserit Melanchthon, involuntarios motus esse peccata, imò etiam naturalem propensionem & naturales potentias, quibus caro concupiscit contra Spiritum; vult esse peccata, quod est contra omnem rationem, nomine enim peccati omnes intelligunt actum malum & voluntarium.* lib. 5. de statu peccati cap. 9. *Propter na-*

turæ

a nemo justè reprehendi potest, ut si quis nascatur aut fatuus &c. Et postea. Con-entia in pueris, amentibus & dormienti-ccatum non est, quia non est in potestate n non concupiscere. (Quid ergo dice de peccato originis?)

stitiam Christi nobis non imputari: bat lib. 2. de Just. c. 7. §. quartò &c. hac ocinatione. *Ita imputari nobis Christi iam, ut per eam formaliter justi nomine & simus, id nos cum recta ratione pugna-ntendimus. Nam tametsi aliquando deno-tio fiat à forma extrinseca, quo modo res ur cognita per cognitionem, quæ est in e & paries dicitur visus per visionem, quæ oculo, tamen cùm in aliquo sunt duæ for-ontrariæ, una inhærens, altera extrinseca, lubio denominatio absoluta sumitur ab ente forma potius, quàm ab extrinseca. is enim Æthiopem candidâ veste indue-on rectè diceret, hic Æthiops est albus, sed à rectè diceret, hic Æthiops est niger &c. gitur si hominem verè impium & inju-per inhærentem injustitiam induas per hensionem & cogitationem justitiæ Chri-on rectè pronunciabis eum justum, sed im-& injustum justissimè nominabis.*

ib. ejusd. cap. 11: *Quòd unus sit justus, alius est justus, est omnino inauditum & am supra, quàm contra omnem rationem.* Censor. Colon. contra Monhemium 2. p. 35. & Dial. 5. p. 154. Pontificiam stificatione doctrinam probant *ex otele* lib. 2. Topicor. cap. 1. & *ad Ara-Græcos & Latinos ejus Interpp.* provo-t. In Colloq. Ratisbon. proximo tenderunt, infantes baptizatos non ere fidem, cùm *lacbrymis & corporis u renitantur.* Plura hujus generis ubi occurrunt.

Probamus autem nostram sententiã. 1. quia in reb. fidei nuspiam remittimur ad judicium rationis, sed unicè ad verbum in Scripturis patefactum. 2. ratio humana per lapsum ac post lapsum est excæcata, vanitate, erroribus ac tenebris implicata in rebus spiritualib. & divinis judicandis. Ps. 62. v. 10. Rom. 1. v. 21. 1. Cor. 1. v. 19. cap. 2. v. 14. 2. Cor. 1. v. 12. Eph. 4. v. 17. &c. 3. etiam in naturalibus & civilibus, judicio rationis & sensuum expositis, miserè quãdoq; caligare deprehenditur, quantò magis in supernaturalibus ac spiritualibus judicium ejus est incertum. Eccles. 8. v. 17. Sap. 9. v. 16. Joh. 3. v. 12. &c. 4. inde jubemur eam *captivare sub obsequium Christi* 2. Cor. 10. v. 5. proinde non debemus ei judicium de rebus fidei ex propriis principiis permittere. 5. mysteria fidei captum humanæ rationis excedunt, ipsius igitur judicio subjici minimè debent. Matth. 11. v. 27. Joh. 1. v. 18. 1. Cor. 2. v. 14. &c. 6. Si de rebus fidei ex principiis rationis judicium faciendum esset, multi articuli fidei in dubiũ vocarentur, utpote articulus Trinitatis, incarnationis, resurrectionis mortuorum &c.

Nostræ huic sententiæ suffragatur.

1. Quòd agnoscunt, de rebus fidei ex proprio fidei principio, videlic. ex Scriptura sacra, unicè judicandum esse, quæ dicta allata sunt lib. 1. part. 1. cap. 1. & 2. (Si enim Scriptura sacra est perfecta fidei & vitæ regula, utiq; ex illa sola, non autẽ ex ratione naturali, discendum, quæ dogmata pro articulis fidei habenda, quis cultus Deo placeat.)

Bell. lib. 1. de v. Dei cap. 2. *Cùm Scriptura sacra regula credendi certissima tutissimáq;*

sit, sanus profectò non erit, qui eâ neglectâ Spiritus interni, sæpè fallacis, & semper incerti judicio se commiserit.

Lib. 4. de verbo Dei cap. 9. *Nihil est de fide, nisi quod Deus per Apostolos aut Prophetas revelavit, aut quod evidenter inde deducitur.*

Lib. 6. de amiss. gratiæ & statu peccati c. 3. *Non est de rebus, quæ pendent à divina voluntate, aliquid asserendum, nisi Deus ipse in Scripturis tale aliquid revelaverit.*

2. Quòd in mysteriis fidei rationem audiendam esse negant, ac proinde

3. Agnoscunt, credenda esse non solùm ea, quæ sunt supra rationem, nec possunt ratione comprehendi, sed ea etiam, quæ si ejus judicio subjiciantur, videntur rationi humanæ adversari, adeoque esse contra rationem, modò ex Scripturis possint probari.

Bernhardus Epistol. 190. ad Innocentium. *Ponit Petrus Abailardus in cœlū os suū & scrutatur alta Dei &c. & dum paratus est de omnibus reddere rationem, etiam quæ supra rationem & contra rationem, præsumit & cōtra fidem. Quid enim magis contra rationem, quàm ratione rationem conari transcendere? Et quid magis contra fidem, quàm credere nolle, quod quis non possit ratione attingere? Laudatur Maria, quòd rationē fide prævenit & punitur Zacharias, quòd fidem ratione tentavit.*

Lombard. lib. 3. sent. dist. 22. lit. A. *Christus, licet homo mortuus fuerit, erat tamen in morte Deus homo, nec mortalis quidem nec immortalis, & tamen verè erat homo. Illa enim hujusmodi argutiæ in creaturis locum habent, sed fidei Sacramentum à Philosophicis argumentis est liberum.* Confirmat illud dicto Ambrosii lib. 1. de fide cap. 5. *Aufer argumenta, ubi fides quæritur. In ipsis Gymnasiis suis jam Dialectica taceat. Piscatoribus creditur, non Dialecticis.*

Glossa in can. 5. dist. 1. *Multa sunt contra rationem & tamen congruunt religioni* (Index Expurgatorius in Censura super gloss. Juris Canonici jussu Pii. V. Anno 1572. edita, hoc deleri jussit.)

Biel. 1. sentent. dist. 19. q. 2. ex Hilario. *Quod non est homini intelligibile, id Deo est possibile.*

Vincentius Ferrariensis Valentinus Theol. serm. 1. in festo corpor. Christi. *Gubernando vos per regulas Philosophiæ in Sacramento oportet errare & deficere.*

Alphonsus de castro lib. 1. adv. hæres. cap. 2. fol. 4. *Scripturarum testimonia sunt prima in hac scientia* (Theologica) *principia &c. Hæc est torrens, unde David lapides sumsit, quibus superbum Golioth prostravit. Arma Saulis, quæ magis gravant, quàm juvant, ratiocinationes sunt ex humana prudentia manantes. Unde patet, miserè errâsse Felicianum hæreticum Arianum dicentem, in causa fidei magis rationibus, quàm Scripturarum testimoniis utendum esse. Illa enim, circa quæ fides nostra versatur, supra omnem rationem sunt, nec ad ea investiganda nostri intellectus lucernula sufficit lumen effundere sufficiens.*

Lib. 4. adv. hæreses verbo *Christus* hæres. 2. *Etsi Aristoteles dicat, similitudinem fundari in qualitate & non in substantia, tamen sacra Scriptura non est alligata regulis Aristotelis, quæ sæpenumero vocat similia illa, quæ sunt ejusdem speciei.*

Lib. 5. adv. hæres. verbo *Deus* hæresi 5. *Cùm Trinitatis & unitatis mysterium tam altum sit, ut humanum & Angelicum superet intellectum, hîc oportet captivare intellectum nostrum in obsequium fidei. Quapropter super-*

perfluum est, imò ridiculum, rationibus & argumentis hoc agere, sed solis Scripturarum testimoniis.

Et postea. *Quantò magis nitimur ad hoc mysterium solâ ratione investigandum, tantò minus cognoscimus & ob hoc ipsum Deum à nobis avolare facimus.*

Lib. 5. adversus hæreses verbo *Deus* hæresi 7. *Taceant ergò Alogiani, & quæ non intelligunt, venerentur tanquam Sacramentum absconditum, & nolint res divinas ex capacitate sui intellectus metiri.*

Lib. 7. adversus hæreses verbo *Fides* hæresi. 1. *Certum est, maximam hæresium partem, imò veriùs dixerim, totam hæresium colluviem inde esse ortam, quia videlicet volunt hæretici concludere fidem intra limites nostri intellectus, ut illa non putent credenda, quæ intellectus noster non potest ratione comprehendere. Hic autem morbus, cùm fuerit omnibus hæreticis communis, solus tamen Petrus Abailardus morbum aperuit. Is enim, ut B. Bernhardus illi impingit Epist. 190. dixit, nihil esse credendum, quod excederet virtutem nostri intellectus.*

Et postea. *Si non sunt credenda ea, quæ sunt supra rationem, immeritò Paulus laudavit Abraham, quia contra spem in spem credidit &c. Si non sunt credenda, nisi ea, quæ ratione comprehendi possunt, tunc nostra fides pendebit ex humana sapientia.* Ibidem citat dictum Basilii in Psal. 115. *Fides supra omnem rationem scientiarum disciplinarumve animam sublimem trahit. Fides denique nō geometricis aut necessariis nititur probationibus.*

Lib. ejusd. verbo *Futurum contingens. Causa hæresium potissima est, quòd fidem metiuntur juxta nostri intellectus potentiam, ita ut illa sola credenda putent, quæ eorum intellectus comprehendere potest.*

Lib. 1. adv. hæreses cap. 12. *Philosophi nunquam cedunt alicui, nisi manifestis argumentis & evidentibus id comprobetur, unde evenit, ut quæ eorum judicio non conveniunt, statim rejiciant. Ast fides talem argumentorum evidentiam non patitur, sed exigit captivitatem intellectus in obsequium Christi, ideò meritò ait Paulus. Judæi signa petunt & Græci sapientiam quærunt, nos autem prædicamus Christum crucifixum, Judæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam, ipsis autem vocatis Judæis atque Græcis Christum Dei virtutem & sapientiam, quia quod stultum est Dei, sapientius est hominibus.*

Jacob. Schopperus Presb. Col. conc. 2. in Evang. festi Innocentum p. 201. *Cùm Josephus antea tam admiranda de puero Jesu tum audivisset, tum vidisset, quòd nempè altissimi Dei esset Filius, verus Servator & Christus Dominus; jamque tamen unius Tyranni dolum timere ac declinare per fugam cogeretur, potuisset vacillare fide ac cogitare, ementita esse omnia, quæ de ipso accepisset. Nam si is esset tātus ac talis, non illi opus esse, ut hominis Tyrannidem metueret, sed vel unico nutu posse ipsius reprimere ausus. Verùm ille hujusmodi cogitationem non admisit &c. Docemur itaque, ut annunciato auditoque verbo Domini cōstanter credamus, etiamsi contra rationem quid habeat & ei citra consultationem ac morā ipsis etiam factis obœdientiam omnimodam præstemus.*

Hieron. Floravantius lib. 3. de Trinit. cap. 2. in princ. *Veteres Theologi non fuerunt tam religiosi in distinguendis his nominibus contra & supra Naturam, sicut Theologi recentiores, non enim dubitarunt interdum asserere, multa in religione nostra fieri contra Naturam, ut constat ex Ambrosio in libro de his, qui mysteriis initiantur capite nono.*

Ludovicus Vives in comm. lib. 20. de civ. Dei cap. 20. ubi dixerat Augustinus, *credendam esse mortuorum resurrectionem, licet non comprehendamus, quomodo futura sit*, addit. *Hoc est unum ex dogmatibus pietatis, istud credendum, istud tuendum est. Rationem, quâ id futurum sit, Deo relinquamus & subjiciamus cervices nostras jugo suavissimo Christi in obsequium Dei. Satis est Christiano credere, hoc aut illud esse, fore aut fuisse, causas & rationes omnium illi noscendas dimittat, qui ne in apertissimis quidem & manifestissimis Naturæ rebus voluit nobis claras & apertas esse.*

Scaliger exerc. 77. sect. 2. *Quæ supra Naturam, non sunt ex legibus Naturæ æstimanda.*

Exerc. 365. sect. 3. *Tantò peius quidam ex Theologis istis, qui veterum (Philosophorum, adeoq; angustâ rationis humanæ) decempeda immensos religionis nostræ agros metiri posse sibi persuaserunt.*

Sect. 9. *Interest & nostræ pietatis & Dei immensitatis ea sentire, quæ sentire non possumus, sentire quidem in ipso, per ipsum, quæ per nos sentire nequeamus.*

Erasmus in Symbolo catech. 2. p. 43. *Si quis idiota tali Philosopho, qualis fuit Aristoteles, aut Pythagoras, aut si quis fuit doctior utroque, de materia prima, de rerum principiis, de infinito, aut de cœlestium orbium magnitudine, motu, vique differenti obstreperet, ambigens de omnibus, quæ non posset assequi, nonne audiret arrogans & insaniens? At quantò major est insania, ideò non credere divinæ Philosophiæ, quòd multa non assequatur humanus intellectus? Porrò inter Deum & hominem, quantumvis eruditum, discrimen est infinitis partibus majus, quàm inter hominem sapientissimum & rusticum stolidissimum.*

Idem in Ps. 1. *Spiritus Scripturas docet, non Aristoteles; gratia, non ratio; afflatus, non Syllogismus.*

Idem Erasmus in præfat. Hilarii. *An non habiturus est consortium cum Patre & Filio & Spiritu sancto, qui nesciat ad Philosophiæ rationem expedire, quid discernat Patrem à Filio, quid ab utroque Spiritum sanctum, quid intersit inter Filii nativitatem à Patre & Spiritus processionem? Si credo, quod traditum est, esse tres unius Naturæ, quid opus est operosâ disputatione? Si non credo, nullis humanis rationibus persuadebitur. Atq; hujusmodi periculosa curiositas fere nobis è Philosophiæ studio nata est, id quod non uno in loco testatur ille inter Latinos Theologos multò omnium doctissimus Tertullianus, quanquam & ipse Philosophiæ cumprimis callens.*

In Concilio Tridentino Catarinus, Marinarius & alii, qui certitudinem gratiæ tuebantur, ad rationes ab altera parte allatas respondebant, *non attendendum, quid Scholastici sentiant, cùm sententiæ suæ firmamenta petunt à rationibus Philosophicis, quòd Philosophia humana de instinctu divino malè judicare possit.* Petrus Suavis in Histor. Concil. Tridentin. libro 2. pag. 234.

Cajetanus in Thom. part. 1. q. 22. art. 4. postquam expedisset rationes omnes, quib. Scholastici conatur contingentiã effectuum cõciliare cum certitudine & infallibilitate præscientiæ, providentiæ, & concursus divini, subjungit. *Hoc ingeniolo meo satis rationabile videtur, tum propter rationem prædictam, tum quoniam, ut ait Gregorius, minus de Deo sentit, qui hoc tantùm de illo credit, quod suo ingenio metiri potest.*

Nec

Nec propterea negandum aliquid eorum, quæ ad divinam immutabilitatem, actualitatem, certitudinem atq; Universalitatem & similia spectare scimus, aut ex fide tenemus. Sed suspicor aliquid occultum latere, vel ex parte ordinis, qui est inter Deum & eventum prævisum, vel ex glutino inter ipsum eventum esse provisum arbitror: & sic intellectum animæ nostræ oculum noctuæ esse considerans, in ignorantia sola quietem illius invenio. Melius est enim tam fidei Catholicæ, quàm Philosophiæ, fateri cæcitatem nostram, quàm asserere, tanquam evidentia, quæ intellectum non quietant.

Gaspar Ram Professor in Acad. Oscensium in lib. de div. prænotionibus Relect. 4. fol. 92. *Colligimus ex iis, si vix assequi possumus, quâ ratione inter se cohæreant immutabilitas & æternitas in Deo cum ipsius libertate, mirabile non esse, si efficacitatem divinæ causalitatis, quæ nihil amplius requirit, quã subordinationem essentialem ad primam causam cum libertate mutabilitatis, sive cum mutabilitate libertatis, non possimus evidenti ratione conciliare. Irridet quidam juniorum discipulos sancti Doctoris, eò quòd, ut ipse loquitur, ad anchoram confugimus ignorantiæ, suadentes captivandum esse intellectũ in obsequium Christi, at nos non erubescimus ea ignorare, quæ superant humanum captum.*

Johannes Ferus in cap. 22. Matth. pag. 175. *Sadducæi sunt, quotquot sensum carnis ad Scripturas sanctas adferunt & ex suo ingenio metiuntur divina, nec quicquam credere volunt, quod rationi contrarium videtur, quales sunt, qui negant corpus Christi in Sacramento, carnali imaginatione seducti, fieri scilicet non posse, ut idem corpus sit in cœlo & in Sacramento.*

Ibid. p. 176. *Quid mirum eos errare, qui Scripturas nesciunt, ac soli rationi fidunt? Lucerna,* inquit David, *pedibus meis verbum tuum & lumen semitis meis. Est & altera causa erroris, incredulitas scilicet. Sunt enim, qui Scripturas quidem audiunt & legunt, sed non credunt, quin potiùs propriæ rationi credunt. Hoc igitur verbo, Erratis nescientes Scripturas, Christus omnes nos ad Scripturas & verbum suum invitat, quandoquidem ejus ignorantia causa sit erroris. Vult autem, ut Scripturas legens oculos rationis claudas ac captives intellectum in obsequium Christi.*

Benedictus Justinianus tom. 1. Com. in Epist. Pauli in 2. Cor. 10. fol. 777. super verba, *consilia destruentes. Callidas,* inquit, *argutasq; Philosophorum argumentationes, de quibus alibi plura. Evertuntur enim argumentorum machina fidei simplicitate, ut accidit in Concilio Niceno, in quo, ut scribit Ruffinus, miræ simplicitatis Episcopus, humanæ eruditionis penitus expers, acutißimum Philosophum ad fidem convertit.*

Idem in 1. Corinth. 2. v. 14. fol. 404. sic commentatur. *Animalis homo intelligitur is, qui humanâ ratione omnia metitur, nihilq; admittit, nisi quod sensuum adminiculo percipit, quos, ut ait Chrysostomus, in multis falli ac decipi necesse est. Nam quemadmodum, qui turrim quadrangularem eminùs aspiciunt, oculorum prospectu decepti rotundam putant: ita qui res à sensibus nostris remotißimas solius humanæ rationis intuitu contemplatur, miserandum in modum fallitur. Itaque rectè subjicit Apostolus, stultitia enim est illi.*

Et postea. *Cùm careat Spiritu, intelligere non potest ea, quæ sine Spiritu non cognoscuntur. Nam, ut ait Chrysostomus, quæ dicuntur à divini verbi præconibus, fide indigent, nec humanis argumentationibus comprehendi queunt.*

Cornel. à Lapid. in comm. 2. Petri 3. v. 10. *Aristoteles solùm Naturam spectavit, juxta quam dixit, cælos esse incorruptibiles, quod verum est. Sed Sacra Scriptura præter Naturam tradit Dei decretum ac gratiam & gloriam, quâ Deus supernaturaliter homines & propter homines cælos, totùmque orbem reformabit, reformari autem nequit, nisi quod prius periit, id est, dissolutum & liquatum est. Fides ergò hîc corrigit, imò clevat Naturam, ac Sacra Scriptura Philosophiam, ac Paulus Aristotelem informat & perficit.* (Idē ad omnia argumenta, quæ ex principiis Naturæ & rationis in fidei articulis depromuntur, responderi potest; videlicet quòd axiomata illa vera sint de cursu Naturæ ordinario, non autem detorquenda sint contra veritatem eorum, quæ supernaturaliter fieri Scriptura asserit.)

Petrus Gregorius in Syntaxi artis mirab. cap. 1. p. 11. citat & approbat dictum Alphragani Arabis, qui lib. 1. protrept. voluit, *res divinas & purâ fide credibiles altioris esse ordinis, à quarum comprehensione debilitentur rationes humanæ, ne illas queant assequi.*

Salmeron tract. 2. tom. 2. p. 5. de mysterio Trinitatis. *Si quid sit, quod nobis contra rationem naturalem videatur & tamen ad credendum proponatur, debemus operam dare, ut intellectum nostrum captivemus sub obsequium Christi. Ut enim sensus subjiciendus est rationi & quasi captivus cogendus in ejus assensum: ita intellectus noster superiori fidei lumini cedere debet & obædire, ut magis certo ac majori.* tom. 15. Disp. 20. in cap. 11. Heb. p. 768. *Quia lumen fidei divinum est, lumini rationis contrarium esse non potest, quoniam ratio tantùm potest ratiocinando concludere de effectu, quæ Naturæ facultatem excellunt, quòd illa per Naturam fieri nequeant, ut quòd accidens sine substantia subsistat, quòd corpus Naturæ virtute sit in diversis locis. Si quis ultrà progressus vellet negare, hæc non posse infinitæ Dei potentiæ subjici, procul dubio mentiretur & jam rationis metam sive sphæram egrederetur & lumen rationis non sequeretur, quod Dei virtutem & potestatem metiri nequaquam valet, sicut nec formica ingenium & Naturam rationis speculari potest.*

Et postea. *Dictum est, altiora te ne quæsieris &c. non est enim tibi necessarium, ea, quæ abscondita sunt, videre oculis tuis, id est, non est necesse, ut examines ea, quæ fidei sunt & quæ non videntur, ad exiguum judicium & modicum lumen rationis humanæ &c. Nam animalis homo non potest spiritualiter percipere, quæ spiritualiter examinantur, id est, quæ lumine spirituali debent examinari & non rationis lumine. Ut enim bruta animantia, dum seipsa considerant, quæ hominis & rationis sunt, capere non possunt, quia illâ destituuntur, quæ ipsis superior est: ad eum modum homo, quamvis sagax & acutus, quæ fidei sunt & quorum ipsa est argumentum sive ostensio, percipere aut conjectare non valet.* tom. 16. Disp. 4. in 2. Petr. p. 137. *Etsi modò hoc vix capere possit intellectus* (quòd mille anni apud Deum, ut dies unus) *standum tamen magis est dicto Dei, quàm nostro intellectui, qui divinarum rerum capax non est. Sed tamen cùm æternitatis fuerimus participes, hanc capiemus veritatem, sicut & alias multas,* uti de Trinitate, *Incarnatione, quæ omnem prorsus superant facultatem intellectus, etiam Angelici.*

Cornelius Jansenius in cap. 20. Con. Evangel. *Intellige ergò, quòd, quomodo non est subjecta aliquibus legibus humanis, nec perceptibilis est via hujus Spiritus aërei, nec eum, nisi*

nisi ex effectu suo cognoscis, ita quoque nativitas hæc, quam dixi ex Spiritu, neq; Naturæ legibus subjicitur, nec humanâ ratione aut sensu percipi potest.

Ibidem ad verba Christi. *Quod scimus, loquimur*, sic annotat. *Ostendere volens ea, quæ sunt sua, h. e. cœlestis doctrinæ, non percipi rationibus humanis, quib. ille* (Nicodemus) *ea percipere quærebat, sed fide ad intelligendum ea opus esse.*

Id. Jansen. in cap. 135. Concord. Evangel. ad argumentum, *Divina essentia est paternitas; Divina essentia est filiatio. Ergò paternitas est filiatio*, respondet hoc modo. *Dicendum ante omnia, quòd, ut ex Didymo citatum, in hac materia procul abesse debeant Dialecticorum tendiculæ, quorum regulæ, cùm desumtæ sint ab iis, quæ in creaturis eveniunt, non spectant ad ea, quæ sunt divinitatis.*

Bellarminus lib. 3. de Christo cap. 11. *Christi corpus non redigitur ad angustias poli antarctici, sed est in qua parte voluerit, nec periculum est agitationis, cùm cœlum empyreum quietum ponatur ab omnibus, nec illud sit periturum, licet inferiores cœli sint aliquo modo immutandi. Sed hæc omnia superant modum intelligentiæ hujus vitæ.* (Agnoscit ergò, etiam ea esse vera & credenda, quæ superant modum intelligentiæ hujus vitæ.)

Lib. 3. de Euch. cap. 8. §. ultimo. *Sententia adversariorum* (Calvinianorum, de ἀπουσία corporis à cœna) *quæ facilima est, non est mirum, si absq; ullis miraculis admittatur, nostram autem sententiam* (de vera & reali præsentia corporis in cœna) *quæ non modò cum sensibus, sed etiam cum ratione pugnare videtur, quis credat tanta multitudini sine multis magnisq; miraculis persuaderi potuisse, nisi hoc ipsum summum miraculum esse dicatur?*

Maldonatus in cap. 26. Matth. v. 26. *Adferunt* (Calviniani) *rationes multas* (pro sua opinione de ἀπουσία) *sed dignandum non est illis respondere, præsertim in commentariis, ubi nihil præter Scripturas sonare debet &c. Et satis nobis esse debet, si omnibus rationibus uno verbo respondeamus, nos Christianos, non Philosophos esse, rationes nostras esse verbum Dei, quod cùm expressum & luculentum habeamus, nihil moramur, quid naturalis ratio suadere videatur.*

Jacobus Billius ad locum Nazianz. orat. 1. contra Julian. (*Is orationis nostræ scopus est, non licere fidem abrogare iis, quæ dicta sunt à viris Deo plenis, sed esse eorum, quæ dicuntur, demonstrationem, eorum autoritatem fide dignam, multò efficaciorem, potentioremq; quâlibet vi Logicâ, quæq; in contradictione versetur*) annotat, *hæc esse intelligenda de utriusq; Testamenti autoritate, majori quâvis ratione.*

Guilielmus Estius in 1. Petr. 3. v. 15. *Non est mirandum, si quæ credimus & speramus, superent intellectum, quoniam in ipsa etiam rerum Natura plurima sunt, quæ consequi ingenio non valemus.*

Idem in 2. sentent. distinct. 17. f. 175. *Constat ex solis rationibus, quantumcunque manifestis, non posse probari, quidpiam esse fidei, non enim humanæ rationi, sed revelationi divinæ nititur fides Christiana.*

Idem in 3. sentent. distinct. 26. fol. 68. *Ea, quæ ad religionem pertinent, talia fere sunt, quæ rationis examen non admittant, utpote judicio humanæ sapientiæ ut plurimùm improbabilia, quemadmodum 1. Cor. 1. docet Apostolus.*

Ibidem. *Habet hoc proprium actus fidei, ut*

ut ex quadam humili reverentia erga Deum intellectus cedat ejus autoritati, suscipiatq; firmiter atq; obœdienter ea, quæ dicuntur, etiam si ratione minùs ea perspiciat, quemadmodum docet Basilius in illud Ps. 115. Credidi, propter quod locutus sum. Humilitas, inquit, ad fidem requiritur, quâ homo sese modestè substernat divinæ veritati, ne sensum suum rerum divinarum mensuram constituat & quæ credit, cuncta suâ cogitatione & ingenio metiri velit, ut tantum credat, quantum ratiocinatione suâ assequi potest.

Idem in cap. 16. Marc. p. 808. *Circa ejusmodi rationes notandum est, ante omnia respiciendum ad id, quod Scriptura vel Ecclesia docet, & eo cognito rationes convenientiæ adhibendas ad id probabilius reddendum: non autē è contrario aliquid statuendum ex hujusmodi rationibus contra id, quod vel Scriptura vel Ecclesia dicit aut tenet.*

Idem Estius in 2. Cor. 10. v. 5. f. 626. *Per fidem Christianam captivatur intellectus in obsequium Christi sic, ut sepositâ omni humanâ ratione simpliciter & indubitanter homo suscipiat omnia ea, quæ tanquam revelata divinitùs ab Ecclesia traduntur & credenda proponuntur. In hâc fide laudatur obsequium, id est, obœdientia, quâ voluntas humiliter subjecta veritati divinæ sibi per Ecclesiam annunciatæ imperat intellectui, ut credat. Itaq; vera & Christiana fides nunquam est absq; tali submissione sive obœdientiâ voluntatis. Hujusmodi verò obœdientia non est sine assensu earum veritatum, quæ per sensum vel demonstrationem, aut omninò per experientiam cognoscuntur. Unde & Dæmones, quos Jacobus Apostolus cap. 2. testatur credere & contremiscere, non credunt tanquam obœdientes, sed naturali lumine ac rerum experientiâ convicti atque coacti.*

Guil. Bailius in Catech. contr. tract. 3. q. 18. *Fidei proprium est, rationem nostram in captivitatem redigere, ut credat ea, quæ à visu sensibusq; nostris sunt remotissima.*

4. Quòd optant in Academiis Biblia potiùs, quàm Aristotelem & Thomam audiri.

Leonh. Marius Profes. Colon. tom. 1. Comment. super universam Scripturā proleg. q. 8. sect. 3. p. 70. *Universitates quoq; & studia publica pro utilitate Christianæ Reipublicæ facerent, si paulò diligentiorem haberent rationem proponendi, explicandi, examinandi, & supra Aristotelem, S. Thomam, imò & B. Augustinum, pulpita & subsellia Christum & Scripturas sonarent, prout in laudatissimis Belgii nostri Universitatibus hodie fit & ut diu fiat, ex animo voveo.* (Plura hujus generis adducta sunt superiùs in c. 15. de Scholasticis.)

Salm. Disp. 4. in 2. Petri Epist. p. 138. *Certè, ut verum fatear, satis patienti animo ferre nequeo, cùm video quosdam adeò superstitiosè ac mordicùs tueri Aristotelis dogmata, ut malint multos textus Scripturæ violentis glossis ac sensibus torquere, quàm in unum impingere Aristotelem. Nam plus uni Scripturæ loco per quē loquitur S. S. tribuendum est, quàm universis Philosophis unum & idem constanter docentibus.*

Hûc referri potest, quod Dominicus Ordinis Prædicatorii parens (circa ann. 1200.) *cùm videret, Scripturarum cognitionē in Concionatore planè esse necessariam, autor erat Fratribus, ut indesinenter studerent in V. & N. T. & ad prædicandum missi sola Biblia secum ferrent*, ut Autor vitæ ejus loquitur; qui & subjicit: *figmenta enim philosophorum parvi faciebat.*

Item,

Itemq; quod Leo X. in Conc. Lateramen. in Decreto, quo animæ immortalitatẽ definivit, inter cætera sic loquitur. *Cùm præcipuè humanæ Philosophiæ studia diuturniora, quam Deus secundùm verbũ Apostoli evacuavit & stultam fecit, absq; divinæ sapientiæ condimento & sine veritatis revelatæ lumine in errorem quandoq; magis inducant, quàm in veritatis elucidationem &c. ordinamus & statuimus, ne quisquam de cætero in sacris Ordinibus constitutus &c. Philosophiæ studiis ultra quinquennium post Grammaticam & Dialecticam sine aliquo studio Theologiæ aut juris Pontificii incumbat.* (Refert Alphonsus de castro libr. 2. adv. hæreses, verbo Anima hæres. 7.)

5. Quòd agnoscunt, rationem ad confirmandā & dijudicanda fidei mysteria esse insufficientem nec aptam natam, sed in illis dijudicandis facilè errare ac labi.

Thomas lib. 1. contra gent. cap. 3. *Intellectus, qui infinitus non est, nullo modo penetrare potest id, quod est infinitum. Atqui nullus creaturæ intellectus humanus est infinitus, sed in solum Deum ille cadit. Ergò nulla in universum creatura penitùs intelligit Deum, quare quàmplurima de Dei Natura adhuc nos latent.* (Sicut essentiam Dei utpote infinitam non possumus finitâ nostrâ ratione comprehendere, ita quoq; mysteria Dei, quæ ex infinita Dei sapientia descendunt; finitâ nostrâ ratione penitùs intelligere non possumus, proinde etiam ratione nostrâ eadem dijudicare non debemus.)

Lib. ejusd. cap. 4. *Remaneret humanum genus, si sola rationis via ad Deum cognoscendum pateret, in maximis ignorantiæ tenebris, cùm Dei cognitio, quæ homines maximè perfectos & bonos facit, non nisi quibusdam paucis & his paucis etiam post temporis longitudinem proveniret. Tum & hoc inconveniens est, quòd investigationi humanæ rationis* (in cognitione Dei) *plerunque falsitas admiscetur, propter debilitatem intellectus nostri in judicando & phantasmatum permixtionẽ. Et ideò apud multos in dubitatione remanẽt ea, quæ sunt verissimè etiã demõstrata dũ vim demonstrationis ignorant. & præcipuè cũ videant à diversis, qui sapientes dicũtur, diversa doceri. Inter multa etiam vera, quæ demonstrantur, immiscetur aliquando aliquod falsum, quod non demonstratur, sed aliquâ probabili & sophisticâ ratione asseritur, quæ interdum demonstratio reputatur. Et ideò oportuit per viam fidei fixâ certitudine ipsam veritatem de rebus divinis, hominibus exhiberi. Salubriter enim divina providit clementia, ut ea etiam, quæ ratio investigare potest, fide tenenda præciperet, ut sic omnes de facili possent divinæ cognitionis participes esse & absq; dubitatione & errore.*

Alfonsus à castro libr. 2. advers. hæreses, verbo Anima err. 5. *Etsi hæc collectio* (contra animæ traducem formata) *maximè persuadeat, vehementerque urgeat, non tamen cogit, ut ex ea oporteat dicere, istorum assertionem esse hæreticam, quoniam in causa fidei efficaciores sunt autoritates, quàm quæcunque Physicæ argumentationes, dicente Hieronymo in Epistola ad Theophilum Alexandrinum. Fides pura & aperta confessio non quærit strophas & argumenta verborum.*

6. Quòd agnoscunt, Philosophicas conclusiones à Theologia corrigi ac Philosophiam esse Theologiæ pedissequam. (Ut ergò ex eo, quòd ratio corrigit sensum, rectè infertur,

illis, quæ demonstrata sunt per principia rationis, non esse opponendum judicium sensuum; ita ex eo quod Theologia sive fides Philosophicas conclusiones seu rationem corrigit, rectè infertur illis, quæ demonstrata sunt ex proprio Theologiæ principio sive ex Scriptura sacra, non esse opponendum judicium rationis.)

Gerson lib. 3. de consolat. Theol. prosa. 4. *Theologia Christianorum Philosophiæ doctrinas, si veræ sunt, si rectæ, si salutares, approbat, utens eis jure suo & Catholicas reddens; si tenebriosiores sunt, illuminat; si noxiis erroribus mixtæ sunt, separat preciosum à vili, illud retinens, aliud exterminans.*

Melchior Canus lib. 1. Locor. Theol. cap. 2. *Cùm in reliquis disciplinis omnib. primũ locum ratio teneat, postremum autoritas: at Theologia tamen una est, in qua non tam rationis in disputando, quàm autoritatis momẽta quærenda sunt. Etenim locum ab autoritate adeò sibi proprium vendicavit, ut rationes vel tanquam hospites & peregrinas excipiat, vel in suum etiam obsequium asciscat quasi longè repetitas. Quippe fidei potissimùm innititur, quæ nisi ab autoritate proficiscatur, non modò fides esse, sed ne intelligi quidem potest. Est namq; fides, ut Apostolus tradit, argumentum rerum non apparentium, quas si certas certâ velis ratione facere, cum ratione profectò insanies. Principem itaq; locum, sicut apud fideles, ita apud Theologos autoritas habet. Ratio deinde velut pedissequa sequitur.*

7. Quòd agnoscunt, rationem humanam minùs rectè inter Theologię principia referri.

Tannerus tom. 1. Theol. Schol. col. 120. *Quanquam Gregorius de Valentia etiam veritatem naturalem evidentem junctam veritati fidei inter locos verè & propriè Theologicos annumeraverit &c. verius tamen est contrarium &c. Quocirca Vasquez hoc ipso etiam casu docet, rationem naturalem non esse proprium locum Theologi, sed adscriptitium.*

Alphonsus de Castro libr. 1. contra hæres. cap. 2. *Felicianum hæreticum notat, dicentem in causa fidei magis rationibus, quàm Scripturarum testimoniis utendum esse.*

Bellarminus lib. 2. de Sacrament. capit. 11. §. Ad hæc. *Posset, si quis vellet, confiteri ignorantiam circa hujusmodi nodos & tamen satisfacere hæreticis, imò etiam illorum ora abstruere. Nam tenemur quidem, rationem reddere ejus, quæ in nobis est spei, 1. Petr. 3. sed id facere tenemur ex principiis fidei, non ex Metaphysica. Nam S. Augustinus lib. 3. de peccat. merit. & remiss. cap. 4. Ego inquit, loquens de argumentis contra modum traductionis peccati originalis, etiamsi istorum argumenta solvere non valeam, video tamen inhærendum esse divinis literis. Et in Epist. 29. ad Hieron. dicit, se cùm interrogatur, quomodo peccatum Adæ propagetur in posteros, respondere solitum. Hoc ut alia multa, me ignorare, confiteor.*

Jacobus Hack Jesuita contra Tossan. q. 3. cap. 12. p. 115. Göttlicher Glaube sol nicht durch die Vernunfft examiniret werden/ id quod ibidem exemplorum inductione probat.

8. Coronidis loco notandum, quòd Bellarm. lib. 1. de purgatorio cap. 4. argumentum, quo purgatorium ex Matt. 12. v. 32. probare discupit, *ex regula solùm prudentiæ, nõ ex regula bonæ consequẽtiæ Dialectica fluere* asserit. (Absurdum quidem est hoc effatum, quia nullum potest esse efficax argumẽtum, quod non cõgruat regu-

regulis bonæ consequentiæ, interim eo contra Bellarminum uti possumus hoc modo. Si in fidei articulis ex regula prudentiæ solùm & non ex regula bonæ consequentiæ argumentari possumus, sequitur, in fidei mysteriis non esse rationem naturalem pro norma ac regula sectandam. Sed illud ex hypothesi Bellarm. Ergò & hoc.)

CAPUT XIX.

DE MEDIIS, PER QVÆ RELIGIO *Romano-Catholica propagatur.*

VIdimus hactenus *principia*, ex quibus religio Romano-Catholica propugnatur, restat, ut expendamus *media*, per quæ propagatur. Ea verò revocari possunt ad duo generalia capita, quòd sint tum *violenta*, tum *fraudulenta* media. Utrisque mediis Romanus Pontifex regnum suum acquisivit, utrisque illud conservat, utrisque illud propagat atq; eo ipso se Antichristum esse demonstrat, de quo jam olim sic scripsit Augustinus in enarrat. Psal. 9. *Prima persecutio Ecclesiæ violenta fuit, cùm proscriptionibus, tormentis, cædibus Christiani ad sacrificium cogerentur. Altera persecutio fraudulenta est, quæ nunc per hæreticos & falsos fratres agitur. Tertia superest per Antichristum ventura, quâ nihil est perniciosius, quoniam & violenta & fraudulenta erit, vim habebit in imperio, dolum in miraculis.* Nec dissimulavit hoc Paulus III. Pontifex Romanus, qui *duas esse dixit cum Protestãtibus agendi vias, vim & illecebras*, referente Petro Suavis lib. 1. Hist. Concil. Trident. pag. 83. Duas igitur hujus capitis constituemus sectiones. In priore, de *violentia*; in posteriore de *fraudulentia* agemus.

SECTIO PRIOR.

De medio violentiæ.

POntificios violentis mediis religionem suam ac regnum Papale propagare, adeoq; à verbo ad ferrum, ab atramento ad armamenta, à pennis ad bipennes confugere, est in propatulo. Cogitentur Historiæ eorum, quæ superiore seculo jam inde à primo reformationis tempore in Anglia, Belgio, Gallia, Hispania, Germania & aliis regnis ac provinciis acta. Cogitetur Inquisitio Hispanica, Laniena Parisiensis in Gallia, conjuratio pulveraria in Anglia, videantur rogi Martyrum, exilia confessorum, & liquidò apparebit, quantam crudelitatem Romanus Pontifex exerceat adversus eos, qui in *solo Dei verbo* Propheticis & Apostolicis scriptis cõprehenso fidei fundamentum quærendum ac *in solo Christi merito* justitiam coram Deo valentem statuendam esse docent.

In Laniena Pariensi Anno. 72. referente Dinotho lib. 5. Histor. Gall. p. 341. *tribus diebus supra decem millia hominum omnis ætatis, sexus & conditionis Parisiis fuêre cæsa, ac tanta fuit sanguinis effusi copia, ut per multa urbis loca rivulorum instar difflueret. Ea rabies Lutetiæ sumto initio omnes regni provincias pervasit, non in urbibus solùm, sed etiam in agris virus effundens & magnæ utrinque cædes factæ, sed præcipuè Lugduni, Aureliis, Tolosæ, Rotomagi &c.* adeò ut Reusnerus in Isagog. Historica *menstruo spacio per totum Galliæ regnum plures, quàm centies mille homines religionis ergô occi-*

occisos fuisse memoret. Tamdiu in utrumque sexum sævitum est, donec publica & nobilissima flumina repleta cadaveribus & atrata sanguine conspecta sint, ita ut accolis etiam longè dissitis usus aquæ ad potum aliaq; res necessarias, nec non & usus piscium humanâ carne saginatorum magnâ cum execratione crudelitatis & inauditæ carnificinæ aliquantisper exosus fuerit. Jacobus August. Thuanus in Hist. Ann. 72. Camerarius part. 1. Histor. succis. cap. 83.

Simon Steinius in resp. ad Apolog. Gretseri lib. 2. cap. 6. *Quid referam superiores clades & bella civilia carnificinam illam Parisiensem secuta? qua sanè 22. annorum spacio initio sumto ab Anno 1562. usque ad annum 1584. juxta eorum calculum, qui diligentiùs & curiosiùs sunt persecuti, absumserunt quadragies centena hominum millia, inter quos quadraginta millia nobilissimorum virorum reperiuntur.*

In Anglia temporibus Marianis *intra biennium propter religionem supra octingenta hominum capita interierunt variis suppliciorum generibus*, referente Balthasar. Holzero in Chron. & Osiandro Centur. 16. Histor. Eccles. Ann. 1555. pag. 636.

Ferdinandus Alvarez Dux Albanus paulò ante obitum dixit, quòd *paucis illis annis, quibus Belgicæ ditioni præfuit, octodecim millia & sexcentos homines utriusque sexus in judicio publico clanculùm & palàm furialibus carnificinis & suppliciis sustulerit, nec tamen eo rigore Inquisitioni Patrum satisfecerit*, referente Autore de jure belli Belgici, & Princ. Auraic. in Apolog. ad Proscript. Reg. Hisp.

Schleidanus libr. 3. Comment. recitat literas Papæ Adriani VI Ann. 1522. sub exitum Novembris ad Imperii Ordines Norinbergæ congregatos scriptas. *Quia hic morbus non possit lenibus medicamentis curari, veniendum necessariò ad vehementiora. Ejus rei non unum extare testimonium & exemplum in Scripturis, & majores ipsorum in Concilio Constantiensi rationem hanc secutos, in Hussum & Pragensem pro ipsorum merito vindicâsse, ipsos etiam hanc illorum virtutem imitari debere.*

Idem libr. 3. comment. scribit, *Carolum V. cognovisse mentem Pontificis, cum quo Bononiæ circiter quinque menses in eodem palatio fuerat, cujus is erat scopus, ut si leniter sopiri causa non posset, supprimeretur armis.*

Bodinus lib. 1. de Republ. cap. 9. scribit, quòd *Paulus 3. Pont. Rom. Carolum V. Imp. Aug. qui tum maximo cum exercitu bellum in Gallia gereret, compulerit, ut conjunctis cum Francisco Rege copiis omnibus in Principes Lutheranos arma converteret.*

Idem lib. 5. de Republ. cap. 6. *Insigni calamitate Germani Principes conflictari cœperunt, cùm quid adversus eos fœdere Suessionensi Anno 1544. Pontifex Romanus cum Rege Francorum & Carolo V. facto moliretur, scire neglexissent. Nam primo capite Pontifex utrumq; Principem ad arma pro Romana religione adversus Germanos capienda jurejurando obligarat. Quod illis antea non credibile visum est, quàm exercitus Hispanorum, Belgarum & Italorum in Germaniam irrumperent.*

Alexander Farnesius tempore belli Germanici minabatur, *se Evangelicos in Germania sic conversurum, ut equus cui insideat, Lutheranorum sanguine totus*

ad genua usq; madere & squalere debeat. Schleid. lib. 17. Comm. Ad hanc violentiam pertinet, quòd homines ad religionem mulctis, carceribus & exiliis cogunt, quòd hæreticos capitali supplicio afficiendos esse disputant, quòd populo Regem hæreticum tolerare licitum esse negant, quòd Pontifici potestatem tribuunt absolvendi subditos Regis hæretici à juramento homagii & quæ sunt hujus generis alia. Esto igitur

Thesis prima. Subditi non sunt ad religionem à Magistratu mulctis, carceribus & exiliis cogendi.

Ekthesis. 1. Non est quæstio, an ministri verbi, qui Luc. 14. v. 23. per *servos* intelliguntur, hospites ad cœnam cœlestis patrisfamilias invitatos possint ἀναγκάζειν, h. e. prædicatione legis & comminatione pœnarum ad pœnitentiam & errores ac scelera abjicienda seriò hortari, quin & censuris Ecclesiasticis contra illos uti, hoc enim ab ipsis fieri non solùm posse, sed etiam debere concedimus.

2. Nec est quæstio, an Magistratus, qui itidem Dei servi sunt & in Scripturis dicuntur, ad verbum audiendum, & ad externa conversionis media subditos cogere possint; sed an immediatè ad religionem abjiciendam, vel amplexandam eos cogere debeant?

3. Nec hoc in quæstione est, an Magistratui pio & Christiano non sit seriis precibus, salutaribus consiliis & summo studio in id incumbendum, ut una eademque vera religio inter subditos vigeat, sed an mediis violentis & sanguinariis subditos ad religionem cogere debeat.

4. Nec hoc in quæstione est, an Magistratus vagam quarumvis religionum, vel potiùs superstitionum licentiam permittere, manifestas blasphemias tolerare, syncretismum veræ & falsæ religionis introducere ac hæreses approbare debeat, hæc enim omnia negamus, sed an fideles & obœdientes subditos ob diversitatem religionis carceribus includere, in exilium pellere, adeoque ipsorum fidei & conscientiis dominari debeat. Plura ad quæstionis statum rectè formandum observanda videantur tract. de Magistratu §. 200.

Antithesis. *Magistratum non debere plures religiones tolerare, sed subditos omnes ad Papalem fidem, quam solam veram & salvificam esse statuunt, cogere*, docent Johannes Paulus Windeck lib. de hæret. extirp. p. 327. Antonius Possevinus in Epist. ad Regem Polon. Conradus Brunus lib. 3. de hæret. cap. 15. Lipsius in lib. de una religione, Andreas Ernstenbergerus (qui se vocat Franciscum Burchardum lib. 2. de autonom. cap. 26.) & alii plures.

Bellarmin. hac de re sic disserit lib. de Laicis cap. 18. §. At hic error &c. *Sine dubio tenentur Principes Christiani non permittere subditis suis libertatem credendi, sed dare operam, ut ea fides servetur, quam Episcopi Catholici & præcipuè summus Pontifex docet esse tenendam.*

Idem libr. & cap. iisdem §. Probatur, *Dissensio in fide, Ecclesiæ est dissolutio. Debent igitur Principes hanc libertatem nullo modo permittere, si fungi munere suo volunt.*

§. Secundò. *Apud Judæos non poterant Reges permittere libertatem religionis, ergò multò minùs debent permittere Reges Christiani, non enim minùs ordinata esse debet Ecclesia, quàm fuerit Synagoga.*

§. Quartò. *Libertas credendi nihil aliud est, quàm libertas errandi & errandi in re omnium periculosissima.*

Idem lib. 5. de Pont. Rom. cap. 9. §. Denique &c. sic scribit: *Si in Germania Episcopi Principes nō fuissent, nulli ad hāc diem in suis sedib. permāsissent. Sicut ergò in T. V. diu fuerūt Pontifices sine imperio tēporali & tamen ultimis temporibus non poterat religio consistere & defendi, nisi Pontifices etiam Reges essent, nimirùm tempore Maccabæorum: ita quoq; accidisse videmus Ecclesiæ, ut, quæ primis temporibus ad tuendam suam majestatem temporali Principatu non egebat, nunc eodem necessariò indigere videatur.* (Nimirùm nisi Pontificia religio brachio seculari conservaretur, ac subditi Principum Ecclesiasticorum per vim ad eam amplectendam cogerentur, jam olim ex Imperio Germanico, fatente Bellarmino, in exilium ivisset.)

In tractatu Francisci Burchardi von der autonomia oder Freystellung part. 2. cap. 19. f. 180. 181. die Licenz/ Muthwill vnd Eigensinnigkeit des gemeinen Hauffens/ deren sich derselbige vnter dem Schein der Freyheit des Gewissens fälschlich anmasset/ kan vnd soll coërciret vnd eingezogen/ vnnd die jenige/ welche heraussen an den Strassen vnnd Zäunen sitzen vnnd vmbschweiffen/ das ist/ die in öffentlichen Ketzereyen vnnd Trennungen stecken/ nach der Evangelischen Gleichnüß zu des HErrn Gastmahl/ das ist/ wie es der H. Augustinus außlegt Luc. 14. zu der Einigkeit der Catholischen Kirchen getrieben werden/ welches auch die Vorsteher der Christenheit/ als Geistlich vnd Weltlich Obrigkeit nicht allein zu thun macht haben/ sondern auch dasselbe thun sollen vnd müssen/ da sie anders jhrem Ampt vnd Beruff ein Genügen thun wollen. Item: Erstlich hat es in der Kirchen geheissen/ Invitatis dicite, ut venirent, hernacher/ Introducite, letzlich compellite intrare.

fol. 128. exprimit coactionis hujus commodum, daß die Leute/ nach dem sie durch Zwang sein bekehret worden/ hernach bekennen/ sie dancken GOtt/ daß sie durch den Ernst der Obrigkeit zur Erkenntnüß der Warheit seyn gebracht worden/ ex quo concludit, *Christianos, utpote qui sunt in gremio matris Ecclesiæ, in causis fidei cogi posse, non autem Judæos & gentiles*, fol. 180. fac. a. f. 182. fac. b. ubi adducit dictum Eccles. 30. & exemplum Eli 1. Reg. 4.

Martinus Becanus part. 2. Theol. Scholast. tom. poster. tract. 1. cap. 15. q. 6. adducit & approbat dictum Thomæ 2. 2. q. 10. artic. 8. quòd *hæretici & Apostatæ sint corporaliter ad fidem compellendi, ut impleant, quod promiserunt.*

Anno 1596. in Comitiis Polonicis Jesuita quidam in facie Reg. Majest. pro concione dixit, *religionem Evangelicam Turcicâ pejorem esse, & se malle cum Turcis in religione conformari & uniri, quàm cum Lutheranis.* (Ex quo conclusionem deduxit, liberum Evangelicæ religionis exercitium non esse subditis in regno Poloniæ concedendum; sed eosdem potius per vim ad Romano-Catholicam religionem cogendos.) Morgenstern in Præfat. tract. de Ecclesia.

Adamus Contzen libr. 2. Pol. cap. 18. §. 9. *Sextum conservandæ religionis præsidium est prudens Principis, & cujusvis Magistratus secundùm leges adhibita vis & coactio, mulctaq; ac pœnæ.*

Et posteà: *Non modò jus hoc datum est*

Im-

Principi, sed absq; officii neglecti scelere severitatem aliquam omittere nullo modo potest.

Composit. Pacis cap. 6. q. 49. n. 208. *Catholicorum doctrina hæc est, quòd etiam minis, carceribus & pœnis inflictis liceat compellere baptizatos ad Catholicam fidem.*

Laymannus Jesuita in Justa Defensione cap. 3. membr. 14. p. 127. & seqq. *Quod de Apostolis, eorumq; Successoribus Monachis refert* (Antagonista causam Monachorum agens) *ipsos solo verbo & prædicatione Evangelii, nullâ vi adhibitâ, multitudinem populorum Christo adduxisse, id fatentur & sequuntur Doctores Catholici, quod attinet ad infidelium, seu, qui baptizati non sunt, conversionem; sed alia est ratio de hæreticis, hi mandatis ac minis, etiam pœnis reduci debent.*

Nostram sententiam probamus

1. *Ex mandati divini defectu.* Nuspiam in Nov. præsertim Testam. vel à Christo, vel ab Apostolis mandatum, ut ad Christianam religionem homines vi cogantur.

2. *Ab exemplo contrario.* Perversus & inversus ille docendi ordo, ut à vi & coactione initium fiat, ignotus planè est Apostolicæ & primitivæ Ecclesiæ. Christus jussit Apostolos docere & baptizare, non mandavit, ut eos, qui audire nollent, interficerent, aut ad credendum civilis potestatis imperio compellerent.

3. *Ab ἀδυναμίᾳ obtinendi illum effectum.* Fides in anima consistit, quæ spiritus est & cogi non potest. Nihil tàm voluntarium, quàm religio, in qua si animus aversus, jam sublata, jam nulla est.

4. Ex eo, quòd dominatus in animas & conscientias *soli Deo* relictus sit 2. Corinth. 1. v. 24.

5. *Ex frustraneo conatus hujus successu.* Violentis mediis subditorum animi ab illa religione, ad quam coguntur, magis abalienantur & irritantur, seditionibus & cœdibus occasio datur & Reip. tranquillitas turbatur.

6. *A diverso Rerumpubl. statu.* Quando subditi in religionis negotio in diversas abeunt partes, ac major, vel æqualis civium pars diversæ religioni addicta, quiescendum est Magistratui, à vi & cœdibus abstinendum ac tempori aliquid condonandum. Item, quando potestas Principis vel per leges fundamentales, vel per privilegia Statuum est restricta, non potest salvâ conscientiâ subditos ad religionem, à qua abhorrent, cogere.

7. *A primitivæ Ecclesiæ suffragio.* De Valentiniano Imp. memorat Ammianus lib. 20. quòd inter religionum diversitatem medius steterit, nec quenquam inquietaverit, nec interdictis minacibus subditorum cervices ad id, quod ipse colebat, inclinârit, sed has partes intemeratas reliquerit. Socrates lib. 3. Hist. Eccl. c. 21. de eod. refert, quòd Episcopis in Cócilio Antiocheno congregatis responderit, se nemini qualemcunque fidem amplexanti molestiam exhibiturum, sed eos præter cæteros benevolentiâ & honore prosecuturum, qui Ecclesiæ ad concordiam adducendę autores essent.

Nostræ sententiæ suffragatur,

1. Quòd agnoscunt, *religionis non esse ad religionem cogere, quæ sponte suscipi debet, non vi,* (ut loquitur Tertull. ad Scapulam cap. 2. p. 88.)

Bernhardus sermon. 66. in Cantic.

 col.

col. 692. *Suadenda est fides, non imponenda.*

c. Quid autem dist. 45. ex Gregorio lib. 2 Epist. 52. *Quid de Episcopis, qui verberibus timeri volunt, Canones dicant, benè fraternitas vestra novit. Pastores enim facti sumus, non percussores. Egregius Prædicator dicit, argue, obsecra, increpa in omni patientia & doctrina. Nova verò atq; inaudita est ista prædicatio, quæ verberibus exigit fidem.*

c. Qui sincera dist. ead. ex eodem. *Qui sincerâ intentione extraneos à Christiana religione ad fidem cupiunt rectam perducere, blandimentis debent, non asperitatibus studere, ne quorum mentem reddita ratio ad planum poterat revocare, pellat procul adversitas. Nam quicunq; aliter agunt & eos sub hoc velamine à consueta ritus sui voluerint culturâ removere, suas illic magis quàm DEI causas probantur attendere.*

Et postea: *Agendum ergò est, ut ratione potius & mansuetudine provocati sequi nos velint, non fugere, ut eos ex eorum Codicibus ostendentes, quæ dicimus, ad sinum matris Ecclesiæ DEO possimus adjuvante convertere.*

c. De Judæis dist. eadem ex Concilio Toletano. *De Judæis præcepit sancta Synodus, nemini deinceps ad credendum vim inferri. Cui enim vult Deus, miseretur & quem vult indurat. Non enim tales inviti salvandi sunt, sed volentes, ut integra sit forma justitiæ. Sicut enim homo propriâ arbitrii voluntate serpenti obœdiens periit: sic vocante se gratiâ Dei propriâ mentis conversione quisq; credendo salvatur. Ergò non vi, sed liberâ arbitrii sui voluntate & facultate, ut convertantur, suadendi sunt, non potiùs impellendi.*

(Excipiunt, *aliam esse rationem paganarum, Turcarum & Judæorum, qui sunt extra Ecclesiam, aliam verò hæreticorum; illos ad fidem non cogendos esse, hos autem cogendos.*

Resp. 1. aliud verbis asserunt, aliud factis testantur. Quibus enim mediis Indiarum populos Hispani converterint, ex ipsorum Pontificiorum scriptis notum. 2. ratione violentæ coactionis utrobique est par ratio, cùm Apostoli nec adversus gentiles, nec adversus hæreticos violentis mediis fuerint usi, cumque per media violenta nec gentiles, nec hæretici ad fidem cogi possint. Refert Sleidanus libr. 20. Comment. de Granvellano Caroli V. Imp. Consiliario præcipuo, quòd, cùm Argentinensibus libri Interim approbationem persuadere vellet, his verbis inter alia usus sit: *Neminem quidem esse cogendum, ut fidem aliquam profiteatur, sed id oportere accipi de his, qui non sunt nominis Christiani; nam eos, qui fidem semel acceptam abnegant, igni cogi posse;* ad quod Legati Argentinenses responderunt: *Igni quidem posse aliquem è medio tolli, sed ut aliter quis credat, cogi non posse.* 3. In jure Canonico c. Præsens Clericus caus. 20. q. 3. ex Nicolao Papa sic habet: *Nullum bonum, nisi voluntarium. Idcircò Dominus non ferendam in via virgam, per quam violentia ulli inferatur, præcepit.* Atqui hæc ratio est generalis, ad hæreticos æquè ac ad Judæos & gentiles pertinens. 4. c. De Judæis distinct. 45. sic habet: *De Judæis præcepit sancta Synodus, nemini deinceps ad credendum vim inferri, cui enim vult Deus, miseretur & quem vult, indurat. Non enim tales inviti salvandi sunt, sed volentes, ut integra sit forma justitiæ &c.* Hæc ratio itidem est gene-

ralis.

calis. 5. Hominis in hæresin prolapsi est eadem ratio atque illius, qui nunquam fuit in Ecclesiæ gremio juxta definitionem juris Canonici caus. 24. q. 1. c. 30. *Haeretici, cùm à fide Catholica desciverunt, perfectionem Spiritus, quam acceperant, amiserunt.* Requiritur ergò eadem Dei gratia ad conversionem hæretici, quæ requiritur ad conversionem gentilis, vel Judæi. 6. Pontificii etiam eos cogunt, qui fidei Romanæ nunquam adhæserunt, sed in Ecclesiis Evangelicis nati & educati sunt.)

Petrus Alphonsus Hispanus (ex Judaismo ad fidem conversus, *Moses* antea vocatus, quem Rex Alphonsus de sacro fonte levans nomine suo insignivit) in insigni Dialogo, quem circa Annum 1106. scripsit sub nomine *Mosis Judæi*, quod fuerat, & *Petri Christiani*, quod esse cœperat, inter cætera sic loquitur: *Captivare & interficere, donec quis vel credat vel censum persolvat, non est ex Dei operibus, neq; Prophetarum cuilibet jussit cogere aliquem credere &c. Hoc ergò non debet fieri, imò si quis aliquem convertere velit, non per violentiam, sed diligenter & dulciter hoc facere debet, sicut ipse Mahometh in suo testatur Alcorano sub persona Domini, ita idipsum dicentis. Si vellet Dominus Deus tuus, totius seculi gentes crederent. Cur ergò, ut credant, cogis? quia nullus nisi voluntate Dei credit. Fingens item* (Mahomet) *in alio loco, tanquam sibi Deus loquatur. Non, inquit, violentia in lege esse debet, jam veritas & justitia apparet, qui voluerit, sponte suâ credat.*

Guilielmus ab Hassonville in libro, qui inscribitur *Atheomastyx. Pacificus Rex Salomon lapidibus dolatis atq; perfectis domum* DEI *extruxit, in qua nec malleorum, nec securium ictus audirentur* 1. *Reg.* 6. *quo symbolo* DEUS *significare voluit, non armis, non ferro, non igne, sed malorum tolerantiâ, vitæ sanctitate & innocentiâ,* CHRISTI *Ecclesiam debere coalescere.*

Maximilianus Imp. in Epist. ad Lazarum Schuendium: Es ist in der Warheit nicht anders/ als ihr vernünfftiglich schreibet/ dz Religionssachen nicht wollen mit dem Schwerdt gehandelt unnd gerichtet werden/ kein erbarer/ Gottesfürchtiger unnd friedliebender wirds auch anders sagen.

(Data est hæc Imperatoris Epistola Vienn. 22. Febr. Ann. 1574. & extat apud Goldastum tom. 2. Const. Imperial. p. 304. in qua inter alia etiam porrò sic loquitur: *Longè aliud nos docuerunt Christus & Apostoli ejus. Nam ipsorum gladius erat lingua, doctrina verbum Dei & vita Christo digna, ipsorumq; mores invitare nos debent atque allicere, ut eos sequamur, quemadmodum & ipsi Christum secuti sunt. Taceo, quòd insanum illud genus hominum oportebat in tot annis jam vidisse atq; expertum esse ipsis rerum argumentis & eventu ipso, suppliciorum crudelitate, sectionibus inquam & ustionibus non posse hanc rem confici. Breviter, ipsorum actiones mihi minimè placent, nec unquam adducar, ut eas laudem, nisi fortè, (quod tamen seriò deprecabor, ne fiat) Deus permittat, ut in furias & insaniam prolabar.*)

Georgius Cassander in Consult. ad Maximilianum Imp. pag. 308. *Agimus autem gratias æterno Deo & vivo, qui nostri, ut spero, misertus, hunc animum T. M. addiderit,*

ut tandem legitimis & oportunis mediis gravissima Ecclesiæ vulnera curari voluerit, omissis mediis illis violentis & importunis, hactenus imprudenti consilio, infelici eventu usitatis, quæ Ecclesiæ plagam non modò exasperârunt, sed propemodùm etiam immedicabilem fecerunt.

Jacobus Augustus Thuanus lib. 36. Histor. Anni 1564. *Ferdinandus Imp. Princeps prudentiâ, justitiâ, liberalitate, mansuetudine, assiduitate, vigilantiâ nulli secundus, sed supra eas omnes virtutes pietatis in illo & pacis in domo Dei constituendæ præcipuum studium fuit. Nam ut in impetu Turcarum, cui impar viribus erat, sustinendo ac frangendo, morâ & arte uti optimum factu experientiâ didicerat, sic & in religionis negotio non igne & ferro grassari, ad quod ipsum & Galliæ Regem plerique hortabantur, sed Colloquiis, Disputationibus, amicis collationibus, Conciliis denique sive nationalibus, sive Oecumenicis rem gerere tutius judicabat.*

Cùm Rex Galliæ Anno 1555. severum de extirpandis Hugonotis edictum promulgâsset, *Senatus Parlamenti Parisiensis* ab instituto eum dehortaturus inter alia gravissimè scripsit, *æquum videri, ut potiùs veteris Ecclesiæ vestigiis insistatur, quæ non ferro & flammis in religione constituenda ac propaganda, sed puriore doctrinâ & honestis vitæ Antistitum exemplis rem confecit*, referente Jacobo Augusto Thuano lib. 16. Histor.

(Respexit dubio procul Rex inter alia ad literas Constantini ac Licinii, quæ extant apud Eusebium lib. 10. Historiæ. *Cùm jampridem religionis libertatem nemini denegandam esse, cujusque menti & voluntati potestatem permittendam, ritus & instituta divina pro sua animi voluntate & arbitrio excolendi, consideraremus: mandatum dedimus, ut cùm singuli alii, tùm Christiani suæ sectæ & religionis fidem integrè observarent.*)

Autor Appendicis ad edictum Regium Gallico idiomate excusæ, qui se *Parisiensem Senatorem*, & quidem *Catholicum* vocat. *Vera religionis defensio peragitur, non gladio carnis sed Spiritus, Fides enim præcipuè in anima, quæ Spiritus est & cogi non potest, consistit. Qui eam ab errore vult liberare, illum oportet, ut spiritualia remedia adhibeat. Quòd si quis aliis uti velit, contra cœlum & terram pugnat. Ergò necesse est, ut Hugonotas, qui à nobis secessionem fecerunt, toleremus patienter, quia fides non est opus hominis, sed Dei donum, qui omnia suâ providentiâ gubernat & hæreses esse oportere pronunciat; & exemplo sanctorum Patrum didicimus, religionis non esse ad religionem cogere.*

Autor Orationis ad Regem Christianissimum, qui se *Assessorem Parlamenti Parisiensis* vocat p. 46. *Felices conversiones istæ non fiunt equuleis, non tormentis, non terroribus mortis, ut Inquisitio solet Hispanica, (cui unà cum Castellanis armis Jesuitæ acceptam ferunt Catholicæ religionis cõservationem) sed gladio Spiritus æternoque verbo.*

Lipsius lib. 4. Polit. cap. 4. *Religio suadenda, non cogenda.*

Pontificius quidam Orator [illegible] in Consilio Polonico de compescendo Jesuitarum conatu, quod postea in linguam Latinam translatum & in publicum editum fuit Ann. 609. lit. C. *Cùm omnis coactio menti humanæ gravis & molesta sit, tum illa inprimis animum liberaliter institutum enormiter lædit & sauciat, quæ ei*

ei religionis nomine vis affertur, quòd tacitus quidam Naturæ instinctus hoc omnes doceat, Dei cultum liberi & spontanei motus esse debere.

Petrus Crespetius in Summa Fidei Catholicæ & discipl. Ecclesiasticæ verbo Fides, tit. *Fides non est necessitatis, sed voluntatis. Assertio est, quam Ambrosius Mediolanensis defendit in 2. Cor. cap. 1. ad calcem, exponens illud, non quòd dominemur fidei vestræ &c. Quoniam fides ait, non necessitatis, sed voluntatis res est, ideò dicit, non quòd dominemur fidei vestræ, dominatus enim necessitatis causa est. Et Joh. Chrysostomus opere 2. in Matth. homil. 30. Neq; enim est fides, quæ ex necessitate timoris procedit, aut desiderio muneris terreni. Porrò Concilium Chalcedonense generale 4. act. 1. illam assertionem defendit, ut bis repetitur in Concilio Constantinop. sub Flaviano act. 7.*

Cornelius à Lapide in 1. Petri 5. v. 2. super verba: *Non coactè. Potest accipi activè quoad oves q. d. Pascite gregem non tàm vi eas cogendo, quàm persuasione alliciendo, non tàm virgâ agentes, quàm invitantes exemplo, ut grex non coactè, sed spontaneè vos sequatur & pascatur in pascuis Christi. Ita explicat S. Gregor. Nazianz. Apol. 1. qui & causam addit. Nam quòd necessitate, ait, extorquetur, præterquàm quod Tyrannicum est, ne firmum quidem & stabile est. Quicquid enim violenter cogitur, non secus ac planta per vim manibus inflexa & distractæ, simul ac missa facta est, rursus ad se redire consuevit; quod autem à libera voluntate proficiscitur, æquissimum simul & certissimum esse solet; utpote benevolentiæ vinculis astrictum & confirmatum.* (Subjicit quidem Cornelius, *excipiendos esse hæreticos refractarios, quibus conveniat illud Christi Luc. 14. Cōpelle intrare*, sed quid hac de re statuendum, postea explicabitur. Ratio, quam Cornelius adfert, generalis est, hæreticos æquè ac alios concernens.)

Petrus Coretus Jes. in defens. contra Noæum cap. 8. *Christus Apostolis jussit, ut docerent & baptizarent, non mandavit, ut eos, qui audire nollent, statim interficerent, aut ad credendum civilis potestatis autoritate compellerent.*

Ibid. *Melius est, ad Deum colendum homines duci informatione, quàm pœnæ formidine.*

Andreas Masius in Comment. Jos. 24. *Quæ coacti recipimus, ea nullâ verecundiâ frangimus, quibus verò nos ultrò obligavimus ipsi, quæq; deliberato animo promisimus, ea si temerè violemus, impudentissimi sumus.*

Claudius Espensæus Sorbonista acris Hugonottarum Adversarius in Colloq. Possiaceno, *se multo tempore, ut colloquendi copia fieret, expetiisse profitebatur & à suppliciis, quibus ob religionem miseri homines afficiebantur, semper abhorruisse.* Petrus Suavis libr. 5. Histor. Concil. Trident. p. 531.

Josephus Acosta lib. 1. de procuranda Indorum salute cap. 13. *Nihil ita fidei susceptioni adversatur atq; vis omnis & violentia. Non enim fides est nisi volentium, ut proverbii loco sit illud Augustini. Cætera posse hominem etiam nolentem, credere non nisi volentem.*

2. Quòd agnoscunt, Magistratum conscientiis non debere, nec posse dominari.

Maximilianus II. Imp. Aug. (referente Cratone à Craftheim Cons. & Medico Cæs. in Orat. funebri ipsius) crebro sermone usurpare fuit solitus. *Nullam*

intolerabiliorem esse Tyrannidem, nec ullum gravius peccatum quàm dominari velle conscientiis.)

(Proinde cùm Henricus Rex Poloniæ profugus in transitu Imperatorem visitaret, pacem illi multis modis suasit, inquiens: *Illos, qui conscientiarum carnificinâ cœlum assequi pertentarent, sæpè & cœlum & terram amittere.* Meteranus in Hist. Belg.)

De eodem Maximiliano II. refert D. Besoldus lib. 1. Polit. 3. n. 27. quòd cùm Augustus Saxoniæ Elector ipsi diceret: *Se velle etiam ministros suos idem sentire & credere in religione, quod ipse teneat, & inter se omnes concordes esse animo & fide*, responderit: *Ego verò id mihi non sumo, nec experiri illud aut volo, aut debeo, quia imperium in conscientias non habeo, nec mihi vendico, & quæ sit conscientiarum carnificina, si cogantur, non ignoro.*

De eodem refert Crato à Crafftheim d.l. quòd *Principi regnum fugienti & eâdem fugâ appetenti*, (Henrico III. Poloniâ relictâ patrium Galliæ regnum fratre Carolo defuncto repetenti) *cùm ad se divertisset, subridens dixerit, eos, qui in conscientias sibi imperium sumunt, cœli arcem invadere, non rarò potestatem, quam in terris habent, amittere.*

Stephanus Batoræus Rex Poloniæ dicere fuit solitus: *Deum sibi tria reservâsse, ex nihilo aliquid facere, futura scire & conscientiis dominari.*

Henricus III. Galliæ Rex, qui per totam vitam religionem Evangelicam oppugnaverat, in extremo mortis articulo confiteri coactus fuit, *conscientiæ dominium non ad Reges, ullosve pertinere Magistratus*, referente Samuel. à Remching differt. 2. de pace relig. in Polit. Imperial. Goldasti part. 30. p. 1367. ex Hist. des tern. troubl. lib. 5. f. 193. ac *religionem, quæ à Deo mentibus insinuatur, ab hominibus non imperari.* Jacobus Augustus Thuanus libr. 69. Hist. f. 301.

Georgius Cassander in lib. de officio pii viri docet, *debere Principes invenire rationem pacis inter Catholicos & Lutheranos &c. sed interim dum non inveniunt, debere permittere unicuiq; suam fidem, modò omnes recipiant Scripturam & Symbolum Apostolicum*, referente Bellarmino lib. de Laicis cap. 19. §. 1.

Autor Appendicis ad edictum Regium Gallico idiomate excusæ, qui se *Parisiensem Senatorem* vocat. *Sola divinitas interiora cordis cognoscit, perscrutatur, judicat. Solus Rex, non autem ministri ejus, qui convivas ad epulum regium vocaverant & invitaverant, illum, qui nuptiali veste indutus non erat, foràs ejici jussit, qui ad Regis mandatum exterminari non potuisset, si antè à ministris judicatus & occisus fuisset, qui antè non cognoverant, eum cœnâ regali indignum fore.*

3. Quòd agnoscunt, in religionis negotio vi & coactione nihil profici, sed Reipubl. potiùs mala multa attrahi.

c. Qui sincera dist. 45. ex Gregorio. *Judæi Neapolin habitantes questi sunt nobis asserentes, quòd quidam eos à quibusdam feriarum suarum solennitatibus irrationabiliter nitantur arcere, ne illis sit licitum festivitatum suarum solênia colere, sicut eis nunc usq; & parentibus eorum longis retro temporibus licuit observare. Quòd si hujus rei veritas ita se habet, supervacuæ rei videntur operam dare. Nam quid utilitatis est, quando, etsi*

con-

contra longum usum fuerint vetiti, ad fidei illius conversionem nihil proficit? aut cur Judæis, qualiter Ceremonias suas colere debeat, regulas ponimus, si per hoc eos lucrari non possumus? Agendum est ergò, ut potiùs ratione & mansuetudine provocati sequi nos velint, non fugere, ut eos ex eorum Codicibus ostendentes, quæ dicimus, ad sinum matris Ecclesiæ Deo possimus auxiliante convertere.

Richardus in Refut. Alcorani cap. 10. *Potest quis cogi, ut ore confiteatur se credere, cor autem ad credendum cogi est impossibile.*

Stephanus Batoræus Rex Poloniæ Edictis publicis violentas religionis oppressiones improbavit, è quorum uno ad Johannem Abrahamum Witri Præfectum Vilnensem in Castris ad Plescoviam 30. Sept. Ann. 81. dato hæc translata sunt. *Considerantes, quòd in illis regnis & provinciis, in quibus vi, gladio & igne religionem stabilire voluerunt, multum sanguinis humani profusum, & plurimum damni datum sit, neminem ad credendum hoc, vel illud, vi adigere volumus, sed vigore juramenti Statibus regni in coronatione præstiti pacem & quietem inter dissidentes in religione conservare & unumquemq; in libertate conscientiæ, quam Dei judicio committimus, tueri cupimus,*

Maximilianus II. in Epistola ad Lazarum Schuendi Baronem post laniénam Parisiensem Ann. 1574. Viennæ die 22. Februarii propriâ manuscriptâ inter cætera sic loquitur: *Insanum illud genus hominum* (qui existimant res pietatis gladio dijudicari ac tractari debere) *oportebat in tot annis jam vidisse atq; expertum esse ipsis rerum argumentis & eventu ipso, suppliciorum crudelitate, sectionibus inquam & ustionibus non posse hanc rem confici.*

Erasmus in Præfat. Hilarii: *Per Constantium Augustum exiliis, direptionibus, minis ac terroribus compellebantur* (Orthodoxi) *accedere partibus Arianorum, quâ de re velut indignâ queritur apud Cæsarem Hilarius, homines novo exemplo cogi ad fidem magis, quàm persuaderi, largiens interim illud, quòd Arianorum fides esset sincera.*

Ibid. *Doctrina Christi, quæ priùs nesciebat* λογομαχίαν, *cœpit à Philosophiæ præsidiis pendere, hic erat primus gradus Ecclesiæ ad deteriora prolabentis. Accreverunt opes & accessit vis. Porrò admixta huic negotio Cæsarum autoritas non multùm promovit fidei sinceritatem. Tandem res deducta est ad Sophisticas contentiones, articulorum myriades proruperunt. Hinc deventum est ad terrores ac minas. Quumq; vita nos destituat; quum fides sit in ore magis, quàm in animo; quum solida illa sacrarum literarum cognitio nos deficiat, tamen tortoribus huc adigimus homines, ut credant, quod non credunt; ut ament, quod non amant; & intelligant, quod nō intelligunt. Non potest esse sincerum, quod coactum est, nec Christo gratum, nisi quod voluntarium est.*

Idem: *Certè experientia testis est, coactionem in religionis negotio semper malè cessisse, cùm religio cogi non possit; aut nihil agunt coactores aliud, quàm ut coactos faciant hypocritas, ut aliud dicant, aliud teneant mente repostum. Exemplo Hipponensis civitas, de quo justo citiùs gloriabantur prisco seculo Patres, quando legum Imperialium vi coacta ad Catholicam veritatem conversa fuit, sed potissimam partem (ut eventus docuit) hypocriticè. Tumultus tales conversiones excitâsse horrendos de Vandalis in*

Africa, Gothis in Italia, Arianis in Græcia, Mahometanis in Turcia, annales testantur. Facilè enim fieri potest, ut alienæ fidei socii ad nostram coacti versâ rerum facie simili crudelitate persequantur persecutores aut conversores suos, primos illius crudelitatis architectos.

Gerardus Busdragus Episcopus Argolicensis in Epistola ad Cardinalem quendam Anno 1558. sic scribit: *Video nos hîc parùm Inquisitione nostrâ, in qua jam viginti annis versatus sum, proficere & Calabriam nuper per totum exinde tumultuasse, quemadmodum de Hispaniis quoque narrant, quòd illic etiam sint tumultus hac de re.*

Et postea: *Nec essemus tanto odio digni, si, ut in seditione fit, decem aut viginti ad terrorem aliorum capite plexissemus, sed horresco dicere, quòd quadraginta annis plusquàm centena millia à summis Pontificibus in Italia, Hispania, Gallia, Belgio & Anglia sint sublata, nec quicquam profecisse. Ab hac crudelitate ac laniena planè abstinendum esse censeo &c. Ob oculos est Gallia, ubi plus sanguinis effusum, quàm nunquam alibi, & tamen plures reperiuntur illic Lutherani, quàm aliis locis.*

Andreas Philopater Presbyter Romanus, (qui nomine fictitio se vocat Oresweil) in respons. ad Edictum Anglicum (quod hominis Catholici scriptum Augustæ Vindel. Anno 1592. editum Patres Augustanos approbâsse, memorat Sam. à Remching de Pace Relig. Dissert. 1.) p. 334. *Si persuaderi sibi à Cæcilio, Consiliario præcipuo, permiserit Regina Elisabetha, hanc tantam subditorum carnificinam carere omni periculo, imprudentia est insignis. Saltem sequi debebat Gamalielis consilium Act. 5. v. 39. Benevolentiâ & tolerantiâ res tentãda est, quod Germaniæ Principes utplurimùm faciunt. Nam persecutionibus & pressuris, tantâq; hominum strage & lanienâ, usus satis edocuit, nihil profici posse. Sed acriores longè fieri animos, promtioresq; ad resistendum, usus & experientia satis edocuit.* Ubi hanc procedendi rationem confirmat ex loco Act. 5. *Discedite ab hominibus istis & finite illos. Quoniam si ex hominibus consilium hoc aut opus, dissolvetur. Si verò ex DEO est, non poteritis illud dissolvere, ne fortè Deo repugnare inveniamini.*

Johannes Paulus Windeck in Prognostico f. 157. *Hæreticorum impostura toti terrarum orbi patefacienda, ut detectis erroribus & agnitâ veritate homines pro nihilo ducant & planè contemnant, quicquid ab illis profectum fuerit.*

Postea addit: *Hæc ratio est longè omnium aptißima ad minuendam illorum potentiam. Viribus & armis non semper proficitur, & nonnunquam fit, ut adversarii belligerando magis etiam confirmentur, quod in Belgio accidere videmus.*

Jansonius Doccomensis Frisius in Mercurio GalloBelgico de Catharina Medicea Galliæ Regina memorat, quòd morti jam vicina Regem filium ad se vocaverit, eique inter cætera hocce monitum reliquerit: *Cùm jampridem in Germania, aliisq; locis compertum sit, intestina bella propter religionem mota componi non posse, nisi cuiq; sua religio libera permittatur, monere se Regem, ut idem faciat, quò pacem hoc modo & tranquillitatem regno restituat &c.* Sic ergò pacem, quam ipsa nunquam vivens amaverat, moriens persuasisse dicitur.

Au-

Autor Appendicis ad Edictum Regium Gallico idiomate excusæ, qui se Parisiensem Senatorem Catholicum vocat. *Experti sumus, magno nostro malo, quàm ejusmodi acris medicina plus nocuerit, quàm profuerit.*

Bodinus libr. 4. de Republ. cap. 7. *Si Princeps aliquis certissimas de lege divina, deq; vera religione, quæ præpotentis Dei voce promulgata sit, assensiones animo comprehensas habeat, subditosq; opinionum varietate & multitudine distractos in suam velit pertrahere sententiam, vim amovere oportet. Nam quò majora supplicia irrogabis, eò minùs proficies, cùm ea sit hominibus insita vis ac Natura, ut ad aliquid assentiendum sponte duci velit, cogi nolit.*

Ibid. adducit responsum Theodorici Gothorum Regis, qui dixerat, *se religionem imperare non posse, cùm nemo cogatur, ut credat invitus,* apud Cassiodorum lib. 2. variarum Epist. 27.

Jacobus Augustus Thuanus in Præfation. operis Historici: *Experientiâ satis edocti sumus, ferrum, flammas, exilia, proscriptiones irritâsse potiùs, quàm sanâsse morbum menti inhærentem,* (hæresin) *ad quem proinde curandum non iis, quæ in corpus tantùm penetrant, sed doctrinâ & sedulâ institutione, quæ in animum leniter instillata descendit, opus esse. Alia quippe omnia pro arbitrio civilis Magistratus atq; adeò Principis sanciuntur, sola religio non imperatur, sed ex percepta veritatis opinione, accedente divini Numinis gratiâ benè præparatis mentibus infunditur, ad eam cruciatus nihil valent, quin obfirmant potiùs animùm, quàm frangunt & persuadent.*

Quod de sua illa sapientia tam magnificè prædicavêre Stoici, hoc nos multò justiùs de religione dixerimus. Nam ubi quis religione ducitur, in eo nullum habent momentum vexatio & dolor, & quicquid aliud incommodi est, virtute, quæ ab illa præcepta opinione ingeneratur, obruitur. Nihil illi eorum, quæ ferenda sunt, displicet: quicquid cadere in hominem potest, in se cecidisse non queritur. Vires suas novit, dumq; se DEI gratiâ fretum putat, oneri ferendo se quoq; parem futurum confidit. Stet illic carnifex, licet tortor ferrum ac flammam admoveat, perseverabit, nec quid passurus, sed quid facturus sit, cogitabit. Felicitas illi quippe domestica est, & si quid intrinsecus intervenit, leve est & summam tantùm cutim stringit. Quid, quòd Epicurus ipse ab aliis Philosophis tanquam impurior notatus, de Sapiente ait, eum, si in Phalaridis tauro peruratur, exclamaturum. Dulce est & ad me nihil pernet. An putamus, minores iis animos fuisse, qui centum ab hinc annis ob religionis causam diversis suppliciis perierunt, aut porrò futuros, si in iis perseveretur? Audire est operæ precium, quid unus ex iis dixerit, feceritq;. Cùm igni cremandus ad palum alligaretur, ibi genibus flexis canere cœpit hymnum, quem fumus & ignis vix interrupit, & cùm carnifex ignem post tergum, ne conspiceretur, immittere vellet; huc, inquit, accede & ante oculos accende ignem. Si enim illum timuissem, nunquam ad hunc locum, quem fugere licuit, accessissem &c.

Acosta lib. 2. de procur. Ind. sal. cap. 4. *Quis non videat, quàm implacabile nominis Christiani odium apud barbaros excitetur,* (violentis istis conversionibus) *quàm grave & immedicabile scandalum! tota res ista vergit in obstinatam quandam invidiam,*

& odium fidei & certam perniciem hominum &c.

Et postea: *Res ipsa satis clamat, per se omninò verum esse, quod scribit Gregorius. Qui fidem asperitatibus propagari volunt, suas, non Dei causas probantur attendere.*

Petrus Gregorius Tholozanus lib. 12. de Republ. cap. 5. n. 12. multis probat, *coactione violentâ in religionis negotio nihil quicquam profici.*

Cap. 4. *Sicut invita voluntas cogi non potest, ita nec religio cogenda.*

4. Quòd agnoscunt, Magistratum Reipubl. statu ita exigente diversam à sua religionem tolerare posse. (Quale edictum promulgavit olim Constantinus apud Eusebium lib. 10. Histor. Eccles. cap. 5. ac Justinianus Novell. 17. cap. 11. prohibet, *ne Præses occasione religionum hæresiumq; quæstionis permittat alicui provinciam commovere.*)

Carolus V. Imp. Aug. cùm à Clemente VII. Bononiæ urgeretur, ut Lutheranam religionem armis oppugnaret, suggestionibus ipsius graviter primùm restitit, responso ad postulatos Clementis articulos tali dato. *Ut parentum deliria ferenda sunt, ita in civitatibus ac religionibus vitia quædam esse dissimulanda, fundamentum in Ecclesia retineri oportere.* Goldast. tom. 3. Constit. Imperia. f. 506. Wolff. tom. 2. memorab. f. 331.

Danvilla apud Dinothum lib. 6. Hist. Gall. f. 474. censet, *nullâ cum ratione id asseverari, quòd duæ atq; diversæ religiones in uno atq; eodem regno retineri non possint, quia in Occitania contrarium ostendatur, ubi dissentientium in religione summus videatur consensus.*

Gerardus Busdragus in Epist. ad quendam Cardinalem Anno 1558. *Utinam cogitaretur de vera concordia & quemadmodum toleramus Græcos, in multis à nobis dissentientes, quos tamen non habemus pro hæreticis neq; eos persequimur, sic quoq; Lutheranos ferremus!*

Stanislaus Hosius Cardinalis An. 1568. apud Magistratum Elbingensem, qui ejectis Doctoribus Pontificiis Evangelicam religionem amplexus fuerat, scriptis ad eum literis graviter intercessit, inter alia sic scribens tom. 2. fol. 123. *Liceat saltem in hac regia civitate, quod licet sub gravi Turcarum Tyranno, ut Christus in Bethlehem natus liberè prædicetur.*

Idem Epist. 274. ad Episcop. Cracov. *Quòd si conceditur Christianis, etiam sub Turcarum Tyranno, cur non eadem libertas illis permittatur sub Elbingensibus Burgomagistris?*

In Concert. Eccles. Cathol. in Anglia fol. 246. *Romano-Catholici per Wilhelmum Alanum causæ suæ Advocatum gravissimè conqueruntur, quòd Catholicis religionis libertas in Anglia negatur.* Inter cætera fol. 247. sic loquuntur: *Ariani Impp. naturali quadam benignitate inducti fuerunt, ut Ecclesias aliquot & oratoria in Cœmiteriis locisq; contiguis Catholicorum usibus assignarent. Sic Constantinus Arianus & Valens Impp. Athanasio & ejus sectatoribus Alexandriæ locum non denegavit, quam solam gratiam utinam à Principe nostro impetrare possemus!*

Ibid. f. 394. *Si vel partem aliquam ejus libertatis nostri potuissent adipisci, quam habent Catholici in Germania, Helvetia, aliisq; in locis, ubi potestas summa est penes Protestantes, aut quam habent Hugonotti in Gallia.*

Ibid. f. 396. *Utilissimum est, ut manus deinceps cohibeant à Catholicis subjectis & fratribus suis persequendis, ut eis permittant liberâ conscientiâ sacris uti frui, quò sic Reginam ejusq; Consiliarios precibus suis DEO commendent tanquam patronos, quos nunc commemorant solùm, ut persecutores.*

Jesuita Creswelus in suo Philopatre contra edictum Elizabethæ Reginæ Angliæ p. 74. scribit: *Iniquissimam esse regulam, quæ in Anglia vivendi locum Jesuitis neget, cùm tamen ipsis sub Turcis, sub Mauris, sub Persis, sub Æthiopibus vivendi locus permittatur.*

In Apologia Alani contra duo edicta Reginæ Elizabethæ p. 21. *In regnis & provinciis Turco Persæq; subjectis Catholici liberè suâ religione uti permittuntur. Sed & in Germania, Helvetia, Suecia, Polonia, Bohemia nullus Catholicorum compellitur ad alterius religionis professionem. At solis Catholicis in Anglia negatur religionis libertas.*

Molanus lib. 1. de fide hæret. servanda cap. 2. *Cogitur aliquando Catholicus Princeps sive Magistratus, in quibusdam locis libertatem religionis sub certis conditionibus concedere, ne si minus malum tolerare nolit, majora in Republ. sua perpeti cogatur.*

Jacobus Augustus Thuanus in Præfat. operis Historici testatur, *Henricum IV. Galliæ Regem eo ipso, quòd Protestantibus in suo regno quietam permiserit sedem, Rempub. labentem fulcivisse.*

Petrus Cudsemius in desperata Calvini causa p. 116. *Laudabile & prudens consilium est, quo Henricus IV. Galliæ & Navarræ Rex sanxit omnibus in nobilissimo suo regno pro tempore religionis immunitatem, potestatemq; fecit ad divinum ejus cultum suo loco palàm & securè conveniendi, quo pacto publica totius regni & in eo Catholicæ Ecclesiæ pax alitur & patriæ salus conservatur.*

5. Quòd agnoscunt, coactionem ad religionem ac persecutionum violentiam esse falsæ Ecclesiæ & hæreticorum propriam.

c. Qui secundum caus. 23. q. 4. ex Hieronymo: *Qui secundùm carnem natus erat, persequebatur spiritualem, nunquam verò spiritualis carnalem persequitur, sed ignoscit ei quasi rustico fratri. Scit, eum proficere posse per tempus, & si quando Ægyptiæ filium viderit irascentem, recordabitur unius patris, qui boves creavit & culices, & in magna domo non solùm esse vasa aurea & argentea, sed & lignea & fictilia voluit.*

c. Si Ecclesia caus. & quæst. iisdem ex Augustino. *Si Ecclesia vera est, ipsa est, quæ persecutionem patitur, non quæ facit.*

Rupertus Tuitiensis super cap. 13. Apocal. (circa Annum 1124.) *Et faciet, ut quicunq; non adoraverint imaginem bestiæ, occidantur.* Hoc, inquit Rupertus, *Christus non fecit neq; Prophetæ ejus, neq; Apostoli docuerunt, neq; Reges Christiani facti jam hoc acceperunt, ut occidant, & sanguine cumulandum existiment Christi servitium. Verus namq; Deus non coacta, sed spontanea servitia vult. Ergò & in hoc, imò maximè in hoc, palàm faciet sensum habentibus & ratione pollentibus, quòd verè sit Antichristus, quòd verè non Christus, sed secundùm nomen suum Christo sit contrarius. Hic est Christus, qui sanguinem suum fudit. Hic est Antichristus, qui sanguinem fundit alienum.*

Andreas Philopater Presbyter Romanus in resp. ad Edictum Anglicum. *Hæc eadem provisio* (nempe ferro & flam-

mis religionem extirpandi) *fuit Antiochi Regis, hac eadem fuit Neronis, Domitiani, Decii, cæterorumq; persecutorum Christianæ fidei, cui ferro tantùm, flammisq; occurrendum putaverunt. Hæc ratio fuit Scribarum, ac Pharisæorum, ac Principum Judæ præcipientium Apostolis, ne loquerentur amplius in nomine Jesu Act. 4. Hæc eadem Genserici ac Hunerici, Regum Arianorum, secundùm Victorem Histor. Vandal. libr. 3. ne conventus celebrarent ad divina mysteria Catholici.*

Costerus in Enchirid. in cap. de Ecclesia. *Gravissima in Deum hominesq; peccata hæreticis omnibus sunt communia, alia etiam sunt, quæ hæreses comitantur, ut sunt, humanas leges violare, in proximos à sua secta alienos injurios esse, persecutiones moliri, seditiones movere, bella ciere, omnia turbare.*

Idem: *Sequuntur Catholici eam doctrinæ propagandæ rationem, quam Apostoli primi Ecclesiæ fundatores præmonstrârunt, non inferendo bella, non occupando per vim terras, non mortem minitando. Christus enim non armis aut humanâ virtute, sed humilitate & patientiâ Martyrum Christianos subjici voluit.*

6. Quòd agnoscunt, prætextu illius coactionis propria commoda ab Inquisitoribus & persecutoribus plerunque quæri.

Autor Appendicis ad Edictum Regium Gallico idiomate excusæ, qui se Parisiensem Senatorem Catholicum vocat. *Pleriq; non quærunt eorum, quos in religionis negotio persequuntur, salutem æternam, sed sua potiùs commoda sectantur, nō illis polum, sed sibi solum parare ambiunt.*

Cornelius Agrippa de vanit. scient. cap. 96. *Potest Inquisitor non rarò pœnas mutare, de corporali in pecuniariam, & suo Inquisitionis officio applicare. Unde illis non modicum lucrum est, habentq; ex illis miseris* (mulierculis rusticis maleficii accusatis) *non paucas, quæ annuum illis censum pendere coguntur, ne denuò rapiantur ad inquirendum. Præterea cùm bona hæreticorum fisco adscribuntur, etiam inde non parva præda est Inquisitori. Sola deniq; accusatio aut denunciatio, vel levissima etiam suspicio hæresis aut sortilegii, ipsaq; Inquisitoris sciscitatio infamiam annexam habent, cujus integritati non nisi datâ Inquisitori pecuniâ consulitur.*

Acosta lib. 2. de procur. Ind. salut. c. 4. *Res ipsa satis clamat per se, omninò verum esse, quod scribit Gregorius, Qui fidem asperitatibus propagare volunt, suas, non Dei causas probantur attendere.*

Bodinus lib. 4. de Republ. cap. 7. adducit responsum Theodorici Gothorum Regis, qui dixerat, *se religionem imperare non posse, cùm nemo cogatur, ut credat invitus*, & subjungit: *Hæc ratio omnium efficacissima mihi visa est ad supplicia, quæ religionis specie irrogantur, tollenda, cùm eapropter Rex ille religionis causâ cruciari pateretur neminem, ne vel impietatis specie aliena bona, quæ hodie statim in crimine hæreseos confiscantur & legitimis heredibus auferuntur, diripere vel liberas hominum voluntates, quæ nullis imperiis cogi possunt, constringere velle videretur.*

7. Quòd agnoscunt, coactionem ad religionem non congruere praxi Apostolicæ & primitivæ Ecclesiæ.

Erasmus ad quæstionem Hedibiæ primam, ab Hieronym. solutam tom. 4. p. 70. sic annotat: *Atqui ad hæc* (bella) *Pontifices condonationib. admissorum invitant & cælum* pro-

promittunt cædentibus. Sed Hieronymus Pauli doctrinam secutus ad illa tempora respexit, nō ad hæc, in quibus omnia ferè diversa sunt. Olim trucidabantur Christiani, nunc trucidant. Olim dejiciebantur possessione, nunc alios dejiciunt.

Bellarm. lib. de Laicis cap. 18. §. Qui libertatem &c. *Jovinianus libertatem credendi concessit, qui tamen ne Catholicos cum hæreticis misceret, graviter admonitus est à Concilio Antiocheno, ut scribit Socrates lib. 3. cap. 21.*

Laymannus Jes. in Justa Defens. p. 127. adducit locum ex scripto contra Jesuitas ab alio Pontificio in publicum edito, qui sic habet: *Experti putant, mandatis potiùs & armis Cæsareis, aut metui alicui incusso, quàm Patrum Societatis industriæ deberi locorum in Germania conversionem, nec ostendi posse ullam provinciam aut civitatem, quæ absq; hujusmodi metu aut coactione sponte suâ, ad vocem Societatis duntaxat, hæresin deseruerit, contra quàm olim Apostolis &c. usitatum fuit, qui in solo verbo Domini rete laxantes copiosam piscium multitudinem concluserunt & integras regiones ad religionem adduxerunt.*

Argum. Advers. Luc. 12. *Compelle intrare. Ergò coactio requiritur.*

Resp. 1. ex Cornel. Jansenio in cap. 91. Conc. Evang. *Hujusmodi coactio, quâ servos suos paterfamiliâs vult uti erga quosdam, quantum est ad propositum Domini, in tribus potissimùm consistit. Primùm sc. in miraculorum operatione, quibus mirè pertracti sunt Ethnici ad fidem & quodammodò coacti, dum non haberent, quod contrà dicere possent. Secundò, in prædicationis & doctrinæ assiduitate & constantia, dum non cessat doctor omnib. modis errantes ad veritatem pertrahere, nūc blandiendo promissis, nunc terrendo æternæ damnationis comminationibus 1. Tim. 4. Jer. 4. Tertiò, in vitæ sinceritate & integritate, quā si in Doctore viderint homines, mirè promoventur ad veritatis, quam prædicat, susceptionem.* (Ergò per τὸ ἀναγκάζειν non intelligitur hoc loco violēta coactio, sed ardēs studiū fideliū Ecclesię ministrorū, perducendi homines ad gremiū verę Ecclesię.)

Et postea: *Augustini tractatio, qui ex hoc loco ostendit; Principum secularium legib. & vindictis rectè hæreticos & schismaticos compelli ad unitatem fidei, etsi sit admodùm docta & accommoda ad refellēdum errorem illum, quo hæretici volunt, neminem autoritate Principum cogi debere exiliis, carceribus & mortibus, tamē altera priùs tradita explicatio magis videtur esse genuina, tùm quòd videatur per eos, qui in viis & juxta sepes sunt, magis significare Dominus eos, qui necdum crediderunt tùm quòd per servum missum magis significentur Prædicatores & Pastores, quā seculares potestates.* (Ubi duo evidentia argumēta Augustini expositioni, quæ Pontificiis hodie allubescit, opponit, de quibus paulò pòst pleniùs disseremus.)

2. Ex Maldonato in Matth. 22. v. 2. p. 459. *Quod dicit, compelle intrare, non significat, ad fidem cogendos esse homines, sed adeò rogandos, adeò incitandos, ut quodammodò compelli videantur.* (Hæc expositio probari potest ex illis Scripturæ dictis, in quibus ἀναγκάζειν non significat violentam coactionem, sed ardentiorem flagitationem. Gal. 2. v. 14. cap. 6. v. 12. ubi explicatio additur v. 13. per θέλειν. Eodem sensu usurpatur in Latina versione verbum *cogendi* Luc. 24. v. 29. pro παραβιάζεσθαι & Genes. 33. v. 11. verbum *compellendi*, ubi respondet Hebræo פצר.)

3. Ex

3. Ex Barradio tom. 3. Concil. Evang. lib. 3. cap. 15. *Illi velut compulsi intrant, quos per flagella Deus vocat. Nam flagella, id est, morbi graves, fames, pestis, bellum, resq; aliæ adversæ hominem à mundi cœna separant, & in cœnam Dei ducunt.* (Subjungit quidem, *sibi non displicere Augustini interpretationem, qui de ea compulsione hæc verba intellexit, quâ hæretici ad fidem redire coguntur*, quam & nos juxta Augustini mentem rectè acceptam non improbamus, interim textui magis congruam agnoscit eam, quâ de Pastorum sive Doctorum compulsione per doctrinam hæc verba accipiuntur, concludit enim his verbis.) *Ex hoc loco collige, quales esse debeant Dei servi, qui cæteros ad cœnam vocant. Nimirum & verbo & exemplo adeò potentes, ut ad Cœnam auditores possint velut compellere, tùm vitæ sanctimoniâ, tùm concionibus.* Eodem ferè modo illud compellere explicat Lorinus in Comm. 1. Petr. 5. v. 2. *Scholiastes Nazianzeni Elias Cretensis monet, Christum in Evangelio præcepisse, ut Apostoli quamcunq; domum intraverint, ante omnia precentur pacem, quòd si non recipiantur, exeant, excusso etiam de pedibus pulvere, ne quid videl. coactè facere videantur. Tandem occurrit, cùm injunxit Christus compellere ad Cœnam intrare, demonstrâsse, quanta sit vis Evangelicæ prædicationis & potentia miraculorum ad hoc, ut quis ad fidem traducatur, quamvis liberè ac sponte.*

4. Ex Salmerone tom. 7. tract. 33. p. 138. *Scriptura se nostræ loquendi consuetudini accommodat, ut nos dicere consuevimus, vi argumentorum & rationum hunc aut illum nos compulisse, ut nostræ sententiæ acquiescat, quàm prius ignorans impugnabat. Ita Apostoli gentes, quæ se prædicationi Evangelii opponebant, & à principio contradicebant, divini tamen verbi efficaciâ, quod est veluti ignis & q. malleus conterens petras, corda ipsa penetrante & admirabilium signorum multitudine & sancto atq; irreprehensa vitæ exemplo gentes compulisse dicuntur, ut abjectis idolorum simulachris spontanei & volentes fidem Christi amplecterentur &c. Habent etiam Pastores Ecclesiastici suum cogendi modum per censuras Ecclesiasticas, sicut seculares Principes per carceres, gladios & mortes rebelles cogunt permanere in officio & in ordine suo &c. Sed certè hìc est sermo in parabola de nondum in Christum ingressis compellendis, qui extra Ecclesiam sunt. Negandum tamen non est, Augustinum tractantem hunc locum intelligendum esse contendisse de hæreticis & schismaticis compellendis ad unitatem fidei & corporis Ecclesiæ per leges Principum & vindictas seculares.* (Sed hanc Augustini interpretationem agnoscit, *non esse textui satis congruam*, quæ tamen rectè accepta nobis non adversatur. Nam Augustinus agit de coërcendis Donatistis, qui cum hæresi seditionem conjungebant & alios ad suos errores cogebant, nec compulsionem illam usque ad pœnam mortis extendit.)

5. Ex Gregorio Episc. Romano homil. 36. in Evang. *Sed quis* (inquit) *per hunc servum, qui à patrefamiliâs ad invitandum mittitur, nisi Prædicatorum ordo designatur? de quo videlicet ordine, quamvis adhuc indigni, existimus, quamvis peccatorum nostrorum ponderibus gravamur, & nos tamen in istis diebus sumus & cùm de ædificatione vestra aliquid vobis loquor, hoc est quod ago, servus enim sum summi patrisfamiliâs. Cùm vos admoneo ad contemtum seculi, invitare*

tare vos venio ad Cœnam Dei. Eandem expositionem approbat Alphonsus Avila. Approbat etiam Maldonatus d. l. *Quinta* (inquit) *pars parabolæ sunt servi. Hieronymus indicat in multis Codicibus singulari numero servum legi, quemadmodum apud Lucam. Sed & nostri Codices legunt servos, & eam lectionem, ut plenior sit, videtur sententia postulare. Qui fuerint servi, quos Deus ad invitandos primùm Judæos misit, non est difficile, tamen non omninò Autores consentiunt. Hilarius enim solos Apostolos fuisse dicit. Alii omnes Autores, ut Origenes, Chrysostomus, Autor imperfecti oper. Hieronymus, Gregorius & Beda, Prophetas & Apostolos. Nam primùm Prophetæ missi sunt & contumeliis affecti atq; occisi, postea missi Apostoli in plateas & exitus viarum, ut omnes, non Judæos tantùm, sed etiam gentiles invitarent.* Jansenius d.l. itidem per *servos* Prædicatores & Pastores hîc intelligi agnoscit,

(At si per *servum* ordo Prædicatorum, hoc est, Apostolorum, eorumque Successorum designatur, non potest ex hac parabola probari, homines vi ad religionem cogendos esse. Apostolis enim dictū Matth. 13. v. 30. *Sinite crescere zizania usq; ad tempus messis*. Paulus de se & CoApostolis suis dicit 2. Cor. 1. v. 24. *non dominamur fidei vestræ*, ac Petrus 1. Epist. 5. v. 3. prohibet, *ne Pastores dominentur Clero*, id est, gregibus sibi commissis, cum quib. Apostolicis præceptis & exemplis pugnat, quòd illi, qui se Apostolorum Successorès gloriantur, homines ad religionem vi cogere volunt. Theophylactus in Comment. per *servum intelligit Christum, quia cum articulo dicatur, servum illum suum*. Juxta hanc expositionem adhuc longè minùs probari potest, homines per vim ad religionem cogendos, quia Christus violentis ad conversionem mediis nuspiam usus legitur.)

6. Ex eodem Gregorio d. l. *Cùm de vicis & plateis ad Cœnam quosdam Dominus invitat, illum videl. populum designat, qui tenere legem suburbanâ conversatione noverat. Cùm verò convivas suos colligi ex viis & sepibus præcipit, nimirùm agrestem populum colligere, hoc est, gentilem quærit*.

(Eodem modò exponit Theophylact. d.l. *Per hos*, inquit, *qui in via & apud sepes, gentes intelligendæ sunt. Israelitæ enim fuerunt intra civitatem, ut qui legem susceperant & civiliorem vitam sortiti. Gentiles verò à Testamentis & à Lege Dei alieni erant, & non facti cives Sanctorum, nec in una via, sed in multis iniquitatis viis & rusticitatis versabantur, & apud sepes, peccata dico. Peccatū enim magna sepes est & interstitium dividens nos à Deo.* Hanc expositionē Jansenius d.l. *magis genuinam esse* fatetur. At stante hac hypothesi denuò non potest ex hîc parabola probari, homines vi ad religionem cogendos esse, quia fatentur ipsimet Pontificii, gentiles non debere cogi ad religionem, sed solos hæreticos.)

7. Ex eodem Gregorio d. l. *Qui hujus mundi adversitatibus fracti ad Dei amorem redeunt atq; à præsentis vitæ desideriis corriguntur, quid isti fratres mei nisi compelluntur, ut intrent?* Eandem expositionem approbat Jansenius d. l. *Præter istum*, inquit, *modum cogendi, videl. per miraculorum operationem, per prædicationis & doctrinæ assiduitatem, per vitæ sinceritatem & integritatem &c. convenientem servis à Deo missis, est quidam modus cogendi Deo propriè conveniens, quo scil. per immissas adversitates*

tes quidam ad ipsum venire quodammodo compelluntur, quomodo Apostolus Paulus ad fidem Christi pertractus est.

8. De eodem cogendi modo sic scribit Didacus Stella in cap. 14. Luc. p. 211. *Si sciremus, quibus viis Dominus aliquos convertit, videremus sæpiùs impleri, quòd compelluntur intrare, non quòd compellatur voluntas, sed mutantia voluntatem, ut fecit cum Paulo. Et hoc facit Dominus dupliciter. Primò ostendendo voluntati nostræ tantum bonum, ut ipsa non poßit non appetere illud. Secundò removendo & abscondendo omne malū, & cùm objectū volūtatis sit bonū, tantū bonum potest voluntati repræsentare, ut non poßit non amare illud, quod videt bonum. Et isto modo liberum hominis arbitrium subjicitur* DEO, *quod non est compellere voluntatem.*

(At nec huic divino cogendi modo conformis est violenta Pontificiorum coactio.)

9. Certum est, per *servos* intelligi in parabola *Apostolos*, qui gentiles ad cœnam mysticam invitare debebant. Quòd si ergò per τὸ compellere vis externa intelligenda esset, consequens foret, Apostolos non satisfecisse Christi mandato, cùm non fuerint usi vi externâ in hominibus ad Christum convertendis. Consequens hoc Pontificii non concedunt.

10. Stapletonus in promtuario Catholico Dominicâ II. post Pentecosten fatetur, *Christum præcipuè loqui de prædicatione Evangelii, de miraculis, de sancta conversatione & aliis mediis, per quæ Apostoli incredulos gentiles ad fidem Christianam perducere debebant.*

(Hunc compellendi modum lubentissimè concedimus.)

Thesis secunda. Hæretici non sunt corporali supplicio afficiendi.

Ἔκθεσις. Ad violenta illa media, quibus Pontificii religionem suam propagant, meritò etiam hoc refertur, quòd *hæreticos*, quo nomine intelligunt omnes, quotquot cum Romani Pontificis doctrina non consentiunt in omnibus articulis & partibus, corporali supplicio afficiendos esse docent & in praxi etiam observant. Notandum verò circa quæstionis hujus statum. 1. Non esse quæstionem, an Magistratui hæreticos coërcere liceat, quod affirmamus, sed an capitali supplicio eos afficere debeat, quod negamus. 2. Nec esse quæstionem de tempore vet. Testam. an in eo licuerit interficere hæreticos, sed de Christiano Magistratu in novo Testamento. 3. Nec esse quæstionem de *blasphemis & seditiosis*, qui præter falsæ doctrinæ propagationem seditiones insuper excitant, subditos adversus Magistratum instigant ac directas & apertas blasphemias adversus DEUM evomunt, sed de *hæreticis simplicibus*, qui à seditionibus, blasphemiis & aliis delictis capitalibus sibi temperant, solo mentis errore occupati.

Antithesis. Hæreticos capitali supplicio afficiendos esse Pontificii docent θεωρητικῶς & observant πρακτικῶς.

Censura Colon. Dial. 4. fol. 130. *Si Lutherus ante quadraginta annos ferro aut igni sublatus fuisset, aut alii è medio tollerentur, non tam abominandis dissidiis*

diis, non tot sectis totus orbis concuteretur.

Petrus Paulus Vergerius Episcopus Justinopolitanus, quem Pontifex Romanus aliquoties in Germaniam Legationis causâ miserat, refert *suâ ætate, intra annos triginta, centum & quinquaginta mille Christianos diversis in locis ex Inquisitione hæreticæ pravitatis alios aliis tormentis atq; suppliciis esse trucidatos.* Sic enim scribit in tract. de Idolo Lauretano: *Ubicunq; illi* (Papatui) *in tota Europa per Principes licuit, instituit crudelissimam illam Inquisitionem & carnificinam, quâ vix 30. annorum spacio partim igni, partim ense, partim laqueo, partim aquis, partim carceribus & inediâ trucidavit, & consumsit non pauciores, quàm centum quinquaginta millia nostrorum fratrum, neq; adhuc desinitur, ut omittam eos, qui fuerunt in exilium ejecti, bonis omnibus spoliati, ad negandum Christum compulsi & omni contumeliæ genere affecti, ita ut si conferas crudelitatem & Tyrannidem istorum Romanorum Pharisæorum, ea major futura sit, quàm ullius Neronis, Domitiani aut Caligulæ, vix enim hi tantum Christi sanguinis profuderunt.*

Anno 1582. cùm Augustæ haberentur Comitia, Pellanus quidam dicebat: *Si jam mihi Catholici, quorum major est in urbe copia, obœdirent, suaderem, ut omnes Lutheranos summos & infimos occiderent. Sic enim pacem habituri essemus & Papæ in novo Calendario satisfacere possemus, quod nunquam fiet, quamdiu in medio nostri Protestantes vivere passi fuerimus.*

Crusius Jesuita Landsbergæ dixit: *Illud hominum genus* (Lutheranos intelligit) *non aliâ ratione, quàm ignis ardore emolliri & dissolvi potest.*

Christophorus Ziglerus Stutgardianus. *Suasor,* inquit, *essem, ut omnes Clerici & devoti omnes Monachi & Canonici, & quicunq; per vires possent, concurrerent & uno impetu Würtembergam invaderent, resistentes contrucidarent & sic illorum templa & Scholas nostri inhabitarent,* referente Hasenmüllero in Histor. Ord. Jesuit. cap. 6.

Bellarminus lib. 3. de Laicis cap. 21. §. 2. *Omnes Catholici docent, hæreticos posse morte mulctari.* Et postea: *Nos breviter ostendemus, hæreticos incorrigibiles ac præsertim relapsos posse ac debere ab Ecclesia ejici & à secularibus potestatibus temporalibus pœnis atq; ipsâ etiam morte mulctari.*

Ibid. §. ultimo. *Hæreticis obstinatis beneficium est, quòd de hac vita tollantur.*

Stapletonus in Epist. dedicat. oper. de Justific. *Eo sanè loco hæreses sunt, ut non tàm arte & industriâ, quàm Alexandri gladio eorum nodi Gordii dissolvi debeant, magisq; Herculis clavâ quàm Apollinis lyrâ mitigari videantur.*

Joh. Paulus Windeck in Prognost. f. 117. 232. 249. *Hæreticos ustionibus, sectionibus, bellorum vi & impetu sine mora opprimendos & excindendos esse suadet,* adducit etiam exempla Inquisitionis Hispanicæ, quæ maximoperè commendat & ad eorum imitationem Christianum Magistratum extimulat.

Gregorius de Valentia tom. 3. q. 11. de hæreticis punct. 3. *Ecclesiam licitè animadvertisse contra Hussum pœna mortis: idemq; juris esse contra cæteros hæreticos, utut Lutherus diversum senserit.*

Petrus Ribadeneira libr. 1. de Principe cap. 26. *Hæreticos capitali supplicio*

cio afficiendos esse, probare conatur *ex Scripturis, Patribus & Imperatorum Legibus*.

Antonius Possevinus in cautel. contra 3. theorema Domini de la Nove. *Cùm hæresis multò pestilentior cunctis flagitiis & vitiis sit &c. quidni armis perniciosissimus hostis dometur! Occidi falsos Prophetas mandat Deus, quod reipsâ præstitére Elias, Jehu, Josias & alii.*

Petrus Gregorius lib. 12. de Republ. cap. 4. sect. 10. *Si hæretici contemtis Ecclesiasticis censuris noluerint ad Ecclesiæ gremium redire, cum gladio spirituali temporalis est jungendus juxta c. Quando vult Deus & seqq. usq; ad finem 23. q. 4. sic Elias & Jehu occiderunt Pseudoprophetas &c.*

Idem Possevinus in libello quodam Italico, Il Soldato Christiano, milites Pii V. in Galliam profecturos alloquens, dicit: *Eorum officii esse, ut omnes Protestantes occidant, alioqui eos & fidem & salutem amissuros.*

Maffæus in Comment. super Epistol. Judæ ait, *non aliud se videre consilium vindicandæ libertatis & autoritatis Rom. Ecclesiæ, quàm ut urbes hæreticorum funditùs primùm evertantur.* (Refert Deckerus in Præfation. tractat. de propriet. Jesuitarum.)

De Ambrosio Pelargo Monacho Dominicano memorat Schleidanus lib. 23. Comment. quòd Anno 52. die 7. Febr. Tridenti pro concione dixerit, *tollendam esse zizaniam quocunq; modo*, ac postea coram Cardinali Tridentino mentem suam explicando asseveraverit, *hæreticos tollendos igne & quâcunque demùm ratione.*

Costerus in Apolog. adv. Gomarum, Gregorius de Valentia tom. 3. Disp. 1. q. 11. punct. 3. Lipsius de una relig. adv. Dialog. & alii multis argumentis idipsum demonstrare nituntur.

Maierhöferus in Speculo Prædicant. p. 54. *Catholicos pro fidei articulo hoc habere asserit, quòd hæretici capitali supplicio afficiendi sint.*

Maldonatus in cap. 9. Luc. v. 55. p. 184. *Cæterùm cùm opus est, & ferro de terra & igne de cœlo tuenda est & conservanda religio, occidendi invadentes in Ecclesiam Turcæ, comburendi tanquam proditores ac transfugæ discedentes hæretici.*

Scioppius in Classico cap. 1. scribit: *Esse Protestantium Principes instar Agag Amalecitarum Regis in frusta concidendos, idq; in honorem Dei.*

Cap. 2. *Omnes hæreticos & schismaticos, quippe homines Diis alienis servientes, statim interficiendos esse.*

Lib. & cap. iisd. p. 20. *Iniquissimum est, Lutheranos Catholicorum terras tenere, & jure tu Cæsar auditum facies fremitum prælii ac Witebergam in tumulum dissipabis, igneq; succendes.*

Andreas Fabricius in Epist. dedicat. Harm. ad Imperat. *Accingatur gladio suo super femur suum Imperator potentissimus, & hæreticos, Christiani nominis hostes perniciosissimos, sub jugum mittat &c. Utilis est sanguinis Lutherani profusio.*

Nostram sententiam probamus

1. Ex vaticiniis Propheticis de propagatione doctrinæ cœlestis in N. Test. absque cœde & sanguine futura, Es. 2. v. 4. cap. 11. v. 7. 8. 9. cap. 65. v. 25. Zach. 9. v. 10.

2. Ex defectu mandati. Christus & Apostoli nullum in N. Test. dedêre mandatum de hæreticis corporali supplicio

affi-

afficiendis. Christus *gladio oris*, non *ore gladii* hæreticos adoriri jussit, nec ferro, sed verbo hæreses extirpandas esse docuit.

3. Ex parabola Matth. 13. v. 30. *Sinite crescere zizania*, ubi per zizania hæreticos intelligi patet, tùm ex oppositione zizaniorum & seminis, tùm ex scopi determinatione, quòd de regno cœlorum sive de statu Ecclesiæ Christo hìc propositum sit agere, tùm ex zizaniorum descriptione, tùm ex deductione ad absurdum.

4. Ex verbis Christi Luc. 9. v. 54. *Nescitis, cujus Spiritus vos estis? filius hominis non venit ad perdendas animas hominum, sed ad servandas*, ubi notandum, quòd Christus Samaritanos propter diversitatem religionis igne cœlitùs depluto consumi prohibeat, discipulos Samaritanorum excidium meditantes ad Spiritus Evangelici mansuetudinem revocet atque ab Eliæ exemplo & rigore in V. Testamento, modum, quo hæretici in N. Test. tractandi sint, petendum esse neget.

5. Ex modo cum hæreticis agendi à Christo & Apostolis proposito, quòd debeamus à Pseudoprophetis & illorum fermento *cavere* Matth. 7. v. 15. cap. 16. v. 6. & 12. *eos observare & ab illis declinare* Rom. 16. v. 17. *ab illis nos sejungere* 1. Tim. 6. v. 5. *post unam atq; alteram admonitionem eos devitare*. Tit. 3. v. 10. *in domum illos non recipere, nec ave illis dicere* 2. Johan. v. 10. nuspiam verò jubent illos interficere, quin contrà potiùs negant *arma militiæ nostræ esse carnalia* 2. Cor. 10. v. 4. &c.

6. Ex incommodis, quæ contrariam sententiam sequuntur. Præcluditur conversioni & saluti errantium via, cum zizaniis simul triticum eradicatur, dominium in conscientias soli Deo relictum homines sibi arrogant, reddunt eos, quos cogunt, hypocritas aut Epicuræos, seditionibus occasio præbetur, hominum animi à religione magis alienantur &c.

Pleraque sententiæ nostræ argumenta exponit B. Lutherus in scripto an den Christlichen Adel / tom. 1. fol. 342. B. Man solt die Ketzer mit Schrifften / nicht mit Fewr vberwinden / wie die alten Väter gethan haben. Wenn es Kunst were / mit Fewr Ketzer vberwinden / so weren die Hencker die gelehrtesten Doctores auff Erden / dürfften wir auch nicht mehr studiren / sondern welcher den andern mit Gewalt vberwunden / möcht jhn verbrennen. fol. 343. Warumb verbrandte S. Augustinus nicht die Ketzer in Africa? Warumb nicht Hilarius / vnd der heiligen Lehrer viel mehr? sondern waren dawider / daß man sie auch nicht am Geld straffet / daß waren Christliche Weisen mit Ketzern vmb zu gehen / da kam auch Frucht von. Ibid. Die Christenheit hat nun wol in vierzehen hundert Jahren viel Ketzer vberwunden / vnd keinen nie verbrand / ohne die Papisten zu Costnitz fol. 428 a. Die Ketzer verbrennen / ist wider den Willen des heiligen Geistes. Das beweise ich zum ersten durch die Erfahrung / denn bißher von Anfang hat die Kirche noch nie keinen Ketzer verbrandt / vnnd wirds auch nimmermehr thuen / so doch Vorzeiten so mancherley vnd viel Ketzer waren. Zum andern aus jhren eignen Worten.

Nostræ sententiæ suffragatur,

1. Quòd agnoscunt, religionis non esse ad religionem cogere; Magistratum conscientiis non debere, nec posse domina-

minari; in religionis negotio vi & coactione nihil profici, sed Reipublicæ potiùs mala multa attrahi; Magistratum, Reipubl. statu ita exigente, diversam à sua religionem tolerare posse; coactionem ad religionem & persecutionum violentiam esse falsæ Ecclesiæ ac hæreticorum propriam; quæ omnia etiam probant, hæreticos non esse capitali supplicio afficiendos, ut constat. Dicta autem illa in cap. præced. sunt allata.

2. Quòd agnoscunt, occisionem hæreticorum non convenire doctrinæ Christi & Apostolorum.

c. Tres personas caus. 23. q. 4. Gratianus sic scribit: *Ecce, quòd mali tolerandi sunt, nec corporali, sed spirituali vindictâ sunt puniendi. Unde cùm discipuli non recepti à Samaritanis ignem cœlitus super eos deducere voluerunt, dicentes Magistro. Vis, dicamus, ut descendat ignis de cœlo & consumat eos, audierunt. Nescitis, cujus Spiritus estis?*

c. Notandum 37. caus. 24. q. 3. ex Epistola Urbani Papæ. *Notandum est, quòd quidam dicunt, contra Evangelicam parabolam nos facere, ubi de zizaniis non eradicandis Dominus præcepit, cùm aliquos excommunicatione dignos excommunicationi subjicimus &c. Quibus hoc respondendum est &c. Idem ipse Dominus, qui hoc parabolicè hîc narrat, apertè alibi excommunicationem fieri jubet, dicens: Frater, qui corripitur ab Ecclesia & non obœdit, sit tibi sicut Ethnicus & publicanus. Unde apparet liquidò, aliud esse excommunicationem, aliud eradicationem. Qui enim excommunicatur, ut Apostolus ait, ad hoc excommunicatur, ut Spiritus ejus salvus fiat in die Domini. Disciplina enim est excommunicatio & non eradicatio.* (Sic ergò Urbanus Papa adhuc suo tempore Anno scil. 1087. improbavit, vi hæreticos extirpare velle.)

Rupertus Tuitiensis (circa Ann. 1119.) lib. 8. in Apocal. cap. 13. super verba: *Et faciet, ut quicunque non adoraverint imaginem bestiæ, occidantur. Hoc Christus non fecit, neque Prophetæ ejus, neque Apostoli docuerunt, neque Reges Christiani jam facti hoc acceperunt, ut occidant & sanguine cumulandum existiment Christi servitium. Verus namque Deus non coacta, sed spontanea servitia vult. Ergò & in hoc, imò maximè in hoc, palàm faciet sensum habentibus & ratione pollentibus, quòd verè sit Antichristus, quòd verè non Christus, sed secundùm nomen suum Christo sit contrarius. Hic est Christus, qui sanguinem suum fudit. Hic est Antichristus, qui sanguinem fundit alienum.*

Bernhardus serm. 64. in Cant. *Capiendi sunt hæretici non armis, sed argumentis, quibus repellantur errores eorum, ipsi verò, si fieri potest, reconcilietur Ecclesiæ Catholicæ. Quòd si hæreticus converti noluerit, nec convictus post primam jam & secundam monitionem, utpote qui omninò jam subversus est, erit secundùm Apostolum devitandus. Ex hoc jam meliùs effugatur, vel etiam relegatur, quàm sinitur vineas demoliri.*

In Comitiis Augustanis Ann. 1530. Vincentius Pimpinellus Archiepiscopus, Nuncius Apostolicus, orationem in consessu Imperatoris & Statuum Imperii habuit, in qua inter alia dixit: *quòd si claviger Petrus corda Principum, aliorumque Germanorum marmorea aperire & movere non valeat, Paulum ensiferum ea incidere debere.* Sed hâc orationis vehementiâ Archiepiscopus Moguntinus & Magdæburgensis Albertus Cardinalis, Missam tunc celebrans

brans minimè delectatus fuisse dicitur. Cœlestinus tom.1. p.105. (Procul dubio, quia hunc procedendi modum doctrinæ Christi & Apostolorum judicavit minimè esse conformem.)

Maximilianus II. Rom. Imp. Anno 1574. ad Lazarum à Schwendi Baronem Epistolam propriâ manu scripsit, in qua de Laniena Parisiensi sic judicat: *Quod attinet ad præclarum illud facinus, quod Galli in Amiralio, ejusq; socios Tyrannicè perpetrârunt, equidem id minimè probare possum, magnoq; cũ dolore animi intellexi, Generum meum* (Regem Galliæ) *sibi persuaderi passum esse tàm fœdam lanienam. Quamquã scio magis alium imperare, quàm ipsum: attamen hoc ad excusationem facti nõ sufficit, neq; hoc satis est palliando sceleri. Utinam me adhibuisset in consilium! Equidem ei fidele & paternum consilium dedissem, nunquã enim hæc talia me autore fecisset: tantam sibi ipsi hoc facinore aspersit maculam, quantam non facilè eluerit aut absterserit. Ignoscat illis Deus, qui culpam hujus rei sustinent. Vehementer enim metuo, ne progressu temporis demũ sentiant, quid hâc viâ profecerint. Ac reverâ sic est, ut tute prudenter scribis, res pietatis gladio non volunt dijudicari, neq; tractari: neq; aliter sentiet quisquam, in quo est aliquid pietatis & honestatis, ullúmve pacis & tranquillitatis studium reliquum. Ad hæc longè aliud nos docuerunt Christus & Apostoli ejus. Nam ipsorum gladius erat lingua, doctrina, verbum Dei & vita Christo digna, ipsorumq; mores invitare nos debent atq; allicere, ut eos sequamur, quemadmodum & quousque ipsi Christum secuti sunt &c.* (Integra Epistola extat tom.2. Constit. Imperial. Melchior. Goldasti p.384. & in Orat. ad Regem Christianissimum scripta de restitutione Jesuitarum in regno Galliæ edita Hanoviæ Ann. 1603.)

Hùc referri potest, quòd per *zizania*, quæ Christus in parabola Matth.13.v.30. evelli prohibet, hæreticos intelligendos esse, quidam agnoscunt. (Ex eo enim firmiter probatur, quòd hæreticorum occisio doctrinæ Christi de non evellendis ante tempus messis zizaniis sit contraria)

Cornel. Jansenius in Harm. agnoscit, *Hieronymum per zizania intelligere in specie hæreticos.*

Johannes de la Haya in triumpho veritatis cap.61. p.441. præfert quidem illorum explicationem, qui per zizania in genere *quosvis malos* sive peccatores intelligunt, & carpit Erasmum, quòd Cypriano expositionem de hæreticis tribuat, interim haud gravatim concedit, *Hieronymum, Augustinum, Chrysostomum, Euthymium & alios per zizania in hac parabola intelligere solos hæreticos.*

Idem faciunt Lyranus & Stapletonus in h. l. Becanus in Disp. de fide hæret. servanda p.103.

Bellarminus ipse lib. de Laicis cap. 22. resp. ad 10. argum. agnoscit, ex *parabola illa Christi firmiter probari, quòd non sint extirpanda zizania, quando id fieri nequit sine dispendio tritici, nec esse hæreticos bello petendos, quando sunt fortiores nobis & quando periculum est, ne si eos bello aggrediamur, plures ex nobis cadant, quàm ex illis.*

Similia occurrunt apud Ludovicum de Ponte in Comment. Cantic. 2. v. 15. libr. 5. exhort. 33. §. 4. column. 1336. *Tantùm*, inquit, *propter bonum tritici tolerari potest zizania, si eradicari non posset*

nisi

nisi cum ingenti tritici damno. Quodsi malum ingens timeretur tritico ex zizaniæ consortio, eradicari posset & deberet, si vires suppeterent, ne triticum periret.

Maldonatus, postquam in cap. 13. Matth. v. 29. multis demonstrâsset, *hæreticos esse occidendos*, q. per ἐπίταξιν subjungit: *Neq; verò hæc ideò dico, quòd non malim eos converti, quàm occidi, sed tantùm Principes, aut quia Principes ista lecturi non sunt, eos, qui Principes monere possunt, admoneo, non licere illis, istas, quas vocant, conscientiæ libertates nimiùm nostro tempore usitatas hæreticis dare, nisi priùs Ecclesia, aut is, qui Ecclesiæ caput est, Pont. Rom. tanquam paterfamiliâs judicaverit, non posse evelli zizania, nisi simul & triticum evellatur, & de re Ecclesiæ esse, ut permittantur crescere utraq; usq; ad messem.*

(Sub hac concessione subsumimus. Bellum nunquam potest contra hæreticos, sive sint nobis fortiores, sive imbecilliores, suscipi absque detrimento bonorum. Ergò planè non debet suscipi, nec zizaniorum, sive hæreticorum extirpatio per bellum debet tentari. Assumtum probatur, quia in cœtibus hęreticorum Deus adhuc semen sanctum sibi servat & si non alios, tamen baptizatos infantes, in filios suos adoptat, absq; quorum detrimento bellum adversus hæreticos suscipi nequit.)

3. Quòd agnoscunt, occisionem hæreticorum cum praxi Ecclesię primitivæ pugnare.

Gregorius libr. 7. Epist. 1. ad Sabin. agens de Longobardis Arianis in Italia regentibus sic scribit: *Si ego servus eorum in morte Longobardorum me miscere voluissem, hodie Longobardorum gens nec Regem, nec Comites haberet atq; in summa confusione esset divisa. Sed quia Deum timeo, in mortem cujuslibet hominis me miscere reformido.*

Polydorus Virgilius lib. 8. de rerum Invent. cap. 4. p. 634. postquam recensuisset, *qualiter Apostolus jusserit hæreticum fugere, quomodo in Nicena Synodo Anno 324. 325. Ario dicta fuerit pœna exilii*, subjungit: *Post hac circiter Annum 388. Theodosius & Valentinianus Imperatores mulctandos decreverunt hæreticos damnis, ignominiis, verberibus, exiliis & morte, quemadmodum extat in Codice Juris civilis leg. Ariani, ubi lege sanctum est, ut isthuc maleficum hominum genus ultimo afficeretur supplicio. Hoc edictum Hostiensis in sua summa super titulis Decretalium explicans ait. Et licet in hæresi lex imponat pœnam ultimi supplicii, quod ultimum supplicium alia lex ff. de pœnis interpretatur mortem, de consuetudine tamen tales cremantur.* Et mox: *Postremò anno salutis circiter M C LXXX. Fridericus I. Rom. Imperator legem de comburendis hæreticis tulit, velut in quadam ejus constitutione patet, cujus initium est, vi commissi. Ex quo factum est, ut per idem tempus Lucius III. Rom. Pontifex statuerit, hæreticum hominem sacris initiatum primò desecrandum: mox verò tradendum locorum Magistratibus, quò igni necaretur.*

Platina in vita Pelagii I. (qui sedit Anno 555.) *Ecclesiam Dei in tantis perturbationibus non deserens constituit, ut hæretici & schismatici coërceri etiam secularium manu possent, quando ad sanitatem rationibus non deducerentur.* (Atqui aliud est coërcere, aliud occidere.)

In Comitiis Gallicis ad Bellaqueum Fontem die 21. Augusti Ann. 1560. à Francisco

cisco II. Rege indictis Johannes Monlucius Valentiæ Episcopus inter alia dixit: *Graviter ab iis peccari, qui religionis prætextu armis sumtis tranquillitatem publicam conturbent, contrà quàm priscis Ecclesiæ temporibus factum: verùm non minùs peccari ab iis, qui novæ hujus doctrinæ sectatores, solo pietatis studio adductos, capitali supplicio mulctant, ad mortem enim fortiter pergentes & fortunarum jacturam contemnentes, spectantis multitudinis animos irritare, & in plerisq; studium excitare cognoscendi de ea doctrina, propter quam homines tot mala tam constanter perpetiuntur.* Petrus Suavis lib.5.Hist.Concil.Trident.p.503.

Cornelius Agrippa de vanit. scient. cap.96.*Inquisitorum jurisdictio cùm tota in Theologicis traditionibus & Scripturis sacris fundata esse deberet, ipsi tamen hanc omnem ex Jure Canonico & Pontificiis Decretis, ac si Papam errare impoßibile sit, crudelißimè exercent, ipsam Scripturam sacram velut mortuam literam & non nisi umbram veritatis à tergo relinquentes, quin & veluti hæreticorum, ut ajunt, scutum & propugnaculum procul rejiciunt. Neq; etiam antiquorum Doctorum, Patrumq; Traditiones recipiunt, dicentes, quia falli poßunt & fallere, sed unam Romanam Ecclesiam, quæ, ut dicunt, errare non potest, cujus caput Papa est, ejusq; Curiæ stylum sibi scopum fidei præfigunt, non aliud cum inquirendo expostulantes, quàm si credat in Romanam Ecclesiam, quod si affirmarit, ilicò dicunt, Ecclesiam Romanam hanc propositionem ut hæreticam, aut scandalosam, aut piarum aurium offensivam aut Ecclesiasticæ potestatis derogativam, damnare, moxq; ad palinodiam & revocationem compellunt. Quòd si tunc inquisitus opinionem suam Scripturæ testimoniis aliisve rationibus tueri conetur, interrumpentes strepitu, iratis buccis dicunt, illi non esse negotium cum Baccalaureis & Scholaribus ad cathedram, sed cum judicibus ad tribunal; non esse ibi litigandum & disputandum, sed simpliciter respondendum, si velit stare decreto Romanæ Ecclesiæ & opinionem suam revocare; sin minùs, fasciculos & ignem ostendunt, inquientes, cum hæreticis non cum argumentis & Scripturis, sed cum fasciculis & igne esse decertandum, hominemq; nec pertinaciæ alicujus convictum, nec meliora edoctum cõtra conscientiam suam sua abjurare compellunt, quod si nolit, velut Ecclesiæ desertorem seculari foro tradunt, ut comburatur, dicentes cum Apostolo: Auferte malum de medio vestri. Tanta olim fuit Ecclesiæ mansuetudo, Pontificumq; clementia, sicut in quarta distinctione de consecratione compilavit Gratianus, ut nec relapsos in Judaismum capite punirent, nec blasphemos supplicio afficerent, ipseq; Berengarius in abominabilem hæresin relapsus, non solùm non occisus, sed nec Archidiaconi dignitate privatus est. At hodie in minimum errorem prolapsus, plusquàm capitis reus agitur & ab istis Inquisitoribus nonnunquam pro minimo crimine traditur incendio.*

Erasmus lib.12. Epist. *Cùm Theologorum sit proprium docere, nunc video multos nihil aliud agere, nisi ut cogant, ut perdant, ut extinguant, cùm Augustinus ne adversus Donatistas quidem non hæreticos modò, verùm etiam sævißimos latrones, probet eos, qui cogant tantùm, non etiam doceant. Homines, quos maximè decebat mansuetudo, nihil aliud sitire videntur, quàm humanum sanguinem. Atqui hoc est carnificem agere, non Theologum.*

Gerhardus Busdragus Episcopus Argolicensis in Epistola ad quendam Cardinalem An. 1558. inter cætera sic scripsit: *Quid hoc vult esse? (quòd inquisitione nostrà parùm proficimus) dicam pauca, R. V. D. fretus, quæ apud alium non auderem, me scil. in Jure Canonico, in quo sum à pueritia versatus, nullum unquam reperisse titulum de Inquisitoribus, & proinde opinari, quòd apud majores nostros minimè fuerint in usu, sed tantùm Imperatores Tyrannos, fidei Christianæ hostes, sanguinem fudisse, sed quòd antiqui Patres & Pontifices in usu habuerint, ut sanguinem eorum, qui sunt baptizati & articulos fidei confitentur, ut faciunt Lutherani, fuderint, non memini me legisse, nec puto fuisse unquam factum. Fuit olim quoque horrenda hæresis Arianorum, quæ negabat, Christum esse consubstantialem Patri, nunquam tamen majores nostri sanguine baptizatorum se polluerunt, ut nunc fit, etiam ob solum esum carnium. Quapropter si in reliquis rebus solemus semper majorum vestigiis insistere, quæ nostra est præcipua defensio, cur in hac causa longè diversum facimus, quàm illi fecerunt?*

Christophorsonus ad lib. I. Eusebii de vita Constant. cap. 38. ubi commemoratur, quomodo Constantinus cum hæreticis egerit, in margine sic annotat: *Hæreticos commiserandos esse potiùs, quàm supplicio afficiendos.*

Jacobus Augustus Thuanus in Præfat. Histor. *Certè si verum amamus, in sacræ Antiquitatis vetustis omnibus monumentis nullum supplicii de sectariis sumti probatum exemplum extare, fateamur necesse est, Ecclesiamque priscam à cruore fundendo semper abhorruisse, quod si quando accidit, id pii verè Episcopi detestati sunt, ut in Priscilliano apparuit, qui exitiabilis doctrinæ Autor, cùm per Galliæ Ecclesiam ac præcipuè in Aquitania perfidiæ suæ semina sparsisset, à Maximo Augusto Treverorum capitali supplicio affectus est circa Annum Christi [illegible] licet B. Martinus ab Imperatore sponsionem elicuisset, nihil cruentum contra reos constitutum iri & Itacium Episcopum, aliosque instigatores sedulò monuisset, ut ab accusatione desisterent. Nam & id cæteri Episcopi usquam iniquè factum improbaverunt, vixque B. Martinus ac nisi extremâ necessitate cogente cum illâ Itacianæ partis communione misceri voluit. Ipse B. Ambrosius à Valentiniano Imp. puero Gratiani interfecti fratre ad Maximum sub id tempus missus in relatione sua testatur, cùm Treviris esset, abstinuisse se ab iis Episcopis, qui Itacio communicabant & à fide devios ad necem petebant. Cùm verò ex furialium illorum Episcoporum sententia Maximus posteà decrevisset Tribunos summâ potestate armatos ad Hispanias mittere, qui hæreticos inquirerent, deprehensis vitam & bona adimerent, idem B. Martinus apud eum tenuit, ut Decretum revocaret &c. Priscilliano autem occiso non solùm non coërcita est hæresis, quæ illo autore proruperat, sed confirmata ac latiùs propagata est, & sectatores ejus, qui illum ut Sanctum priùs honoraverant, posteà ut Martyrem colere cœperunt, corporibus peremtorum in Hispaniam relatis & magnis exequiis celebrato eorum funere, quin & eò profecta est [illegible] superstitio, ut per Priscillianum jurare summa religio haberetur, ex eoque inter Gallicanæ Ecclesiæ Episcopos perpetuum discordiarum bellum exarserit, quod totos quindecim annos agitatum vixdum sopiri diu pòst potuit, plebe Dei interim & optimis quibusque ad probrum & ludibrium expositis.*

Bellarminus libr. de Laicis cap. [illegible].

§. An

Augustinus, fatetur, *quòd Augustinus statuat quidem, hæreticos ad fidem esse cogendos, semper tamen excipiat supplicium mortis, non quòd illos hoc non mereri putaret, sed tum quia hoc decere Ecclesiæ mansuetudinem existimabat, tum etiam quia nondum ulla extabat lex Imperatorum, quâ hæretici juberentur occidi.*

Idem Bellarm. lib. & cap. iisd. §. probatur secundò, tertiò, quartò &c. quamvis speret, se aliquas Imperatorum ll. & *Patrum sententias* producere posse, quòd *licitum sit hæreticos occidere*, nullum tamen invenit hac de re Magistratuum Decretum ante *Theodosium, Valentinianum, Marcianum*, qui sub finem quarti seculi & postea vixerunt: nullum etiam Ecclesiæ Decretum ante *Innocentium III.* (qui sedit Anno 1200.) *Alexandrum IV.* (Anno 1254.) *Bonifacium VIII.* (Anno 1294.)

Lib. ejusd. cap. 22. resp. ad 16. *Ecclesia experta est omnes alias rationes, antequam ad ultimum supplicium inferendum adduci posset. Nam initiò solùm excommunicabat, deinde videns hoc non sufficere, addidit pœnam pecuniariam, tum amißionem omnium bonorum, postea exilium, tandem huc devenit, ut satis patet ex variis legibus antiquorum Imperatorum in C. tit. de hæreticis.* (Agnoscit igitur, in primitiva Ecclesiâ non fuisse supplicium capitale de hæreticis sumtum.)

Gregor. de Valentia tom. 3. disp. 1. q. 11. punct. 3. fatetur, *usq. ad tempora Marciani ac Valentiniani legem de interficiendis hæreticis nullam fuisse latam.*

4. Quòd agnoscunt, non decere Ecclesiæ Doctores, ut sanguinis judicio intersint. (Contrarium faciunt hæreticæ pravitatis Inquisitores.)

c. His à quibus caus. 23. q. 8. ex Concilio Toletano: *His, à quibus Domini Sacramenta tractanda sunt, judicium sanguinis agitare non licet, & ideò magnoperè talibus excessibus prohibendum est, ne indiscretæ præsumtionis motibus agitati, aut quod morte plectendum est, sententiâ propriâ judicare præsumant, aut per se inferant membrorum truncationes quibuslibet personis, aut inferendas præcipiant.*

5. Quòd agnoscunt, *seductis* esse parcendum, nec eodem loco cum *seductoribus* eos habendos.

Rosenbusch in Replica contra Doct. Osiandr. pag. 128. Man soll nur die hinrichten/welche eigentlich Ketzer sind/ vnd nicht die/ welche in der Ketzerey geboren vnd erzogen/ sich nicht so bald resolviren können/ vnd doch der Sachen fleissig nachzudencken willens sind/von denen haben wir in vnsern Päpstischen Rechten/daß sie nicht für Ketzer zu halten sind.

6. Quòd in propugnatione suæ theseos sibi contradicant.

Bellarminus lib. de Laicis cap. 21. scribit: *Hæreticos incorrigibiles & præsertim relapsos posse ac debere ab Ecclesia rejici & à secularibus potestatibus temporalibus pœnis, atque ipsâ etiam morte mulctari.*

Hoc parùm convenit cum eo, quod habet cap. seqq. 22. in resp. ad 15. arg. *Hæreticos esse extra Ecclesiam, sed cum debito atque obligatione manendi intus, & ideò cogi posse, ut redeant, sicut cogimus oves, quando de grege fugerunt.*

(Nam si hæretici per pœnas illas externas rejiciuntur ab Ecclesia, per eas non revocabuntur ad Ecclesiam. Si rejiciuntur, excluduntur ex numero ovium,

non ut oves fugientes coguntur ad reditum. Et absonum est, per supplicium capitale cogi hæreticos ut redeant ad Ecclesiam, cùm per illud ex militantis Ecclesiæ consortio tollantur.)

7. Quòd impertinentibus Scripturæ dictis hæreticorum occisionem probant. (Quemadmodum qui frigidè se excusat, eo ipso culpam fatetur, sic qui frigidè & impertinenter probat, eo ipso thema, quod probare nititur, suspectum reddit.)

Thomas 2. 2. q. 11. hæretici pœnam capitalem esse oportere, probat ex dicto Apostolico Tit. 3. v. 10. *Hæreticum post unam atque alteram admonitionem de vita.* (Sed in Græco est παραιτοῦ, *fuge & devita illum.*)

Johannes Bernhardinus Muscatellus in pract. crim. in cap. de crimin. læsæ majest. divin. num. 48. & 49. adducit dictum CHRISTI Johan. 15. v. 6. *Si quis in me non manserit &c. in ignem eum mittent,*

Eundem locum pro astruendo capitali hæreticorum supplicio adducit Simanca in Instit. cap. 46. n. 45. (Sed Didacus Covarruvias Scriptor Pontificius lib. 2. var. resol. c. 10. in fin. agnoscit, *locum hunc non esse ad præsentem quæstionem accommodatum.* Idem fatetur Gundissalvus de Villadiego Apostolici Palatii auditor de hæretic. q. 15. n. 4 *Ista autoritas Evangelii,* inquit, *loquitur non de igne materiali, sed de igne infernali.*)

Justus Kahl in Apolog. pro sua ad Rom. Eccles. defectione edit. Mogunt. Annò 601. adducit locum ex Psal. 149. v. 6. *Exultationes Dei in gutture eorum & gladii ancipites in manibus eorum &c.* (Loquitur Psaltes de spirituali victoria, quam Apostoli per prędicationem Evangelii in N. Test. erant obtenturi 2. Cor. 10. v. 4. Eph. 6. v. 17. Heb. 4. v. 12.)

Jacobus de Belviso lib. 2. pract. crim. cap. 13. num. 10. affert locum Esai. 50. v. 11. *Ecce vos omnes accendentes ignem accincti flammis, ambulate in lumine ignis vestri & in flammis, quas succendistis.* (Sed Hector Pintus in Comment. h. l. genuinam interpretationem ex textu eruit hancce: *Vos accincti flammis odii, invidia, impietatis, cæterorumque flagitiorum, quibus rebus accenditis ignem, in quo estis in æternum comburendi, ite in ignem vestrum, in flammas æternas, quas vobis succendistis, nolentes vocem meam audire.*)

Dicta Scripturæ, quæ Jesuitæ afferunt, majorem videntur habere speciem, sed si penitiùs introspiciantur, itidem vel deprehenduntur à quæstione aliena, vel ex illis plus infertur, quàm Spiritus sancti scopus permittit.

Urgent cumprimis 1. *dicta Vet. Testam.* in quibus *Pseudoprophetæ jubentur occidi,* Exod. 22. v. 20. Deuter. 13. v. 1. cap. 17. v. 12. cap. 18. v. 20. Bellarminus de Laic. cap. 21. Gregorius de Valentia tom. 3. Disput. 1. q. 11. punct. 3. Lancellottus Quare 98. §. 4. &c.

Sed resp. 1. ex Lyrano in cap. 9. Luc. super verba: *Nescitis cujus Spiritus vos estis.* In *Nov. Testam. procedendum est suaviter & benignè, quia Lex est amoris & timoris.* (Si Christus à rigore Vet. Testam. & ab exemplo Eliæ discipulos revocat ad Spiritus Evangelici mansuetudinem, sequitur, quòd ex mandatis divinis de interficiendis Pseudoprophetis & praxi Vet. Testam. non possit, nec debeat inferri,

hæ-

hæreticos in Nov. Testam. esse interficiendos.)

2. Ex Glossa Ordin. Num. 25. *Hæc sanè severitas illi tempori congrua.*

3. *Leges forenses* V. Testam. in N. esse abrogatas, ne ipsi quidem Pontificii poterunt diffiteri. (Atqui hæc constitutio de occidendis Pseudoprophetis, quoad certam pœnæ determinationem, pertinet ad Leges forenses.)

4. Ex c. Absit 14. caus. 11. q. 3. *Veteri quidem lege habetur. Quicunque Sacerdotibus non obtemperâsset, aut extra positus lapidabatur à populo, aut gladio cervice subjectâ, contemtum expiabat cruore. Nunc verò inobœdiens spirituali animadversione truncatur & ejectus ab Ecclesia rabido Dæmonum ore discerpitur.*

2. *Exempla Eliæ, Josiæ, Jehu & aliorum, qui falsos Prophetas plurimos occiderunt.* 3. Reg. 18. & 4. Reg. 10. & 23. Bellarm. d. l.

Resp. 1. Si exempla illa Vet. Testam. in N. Test. ad imitationem essent trahenda, tum non illis tantùm, qui Politico Magistratu funguntur, sed etiam Ecclesiæ ministris hæreticos interficere licitum foret, quia Elias erat Propheta. Sed consequens Bellarminus negat lib. de Laicis cap. 22. in resp. ad 7. sic scribens: *Etsi Episcoporum est, hæreticos excommunicare & relinquere judici seculari & hortari etiam judices, ut munere suo fungantur, non tamen decet accusatorem agere.* (Qualis fuit regula, talia etiam exempla ad regulam illam accommodata. Regula autem illa, ad cujus præscriptum in V. Test. hæc fuêre gesta, erat Mosaica, Politiæ Israëliticæ & tempori V. Test. quidem congrua, jam verò in N. T. abrogata. Ergò etiam talia fuerunt exempla.)

2. Ex c. Quod autem caus. 22. q. 2. *Multa in Vet. Testam. permittebantur, quorum exemplis hodie uti non licet.*

3. Ex Gregor. de Valentia, qui tom. 3. Disput. 1. q. 10. punct. 6. de Israëlitis, qui gentiles debellârunt & idololatriam; *Fecerunt*, ait, *hoc illi ex peculiari præcepto & voluntate Dei, ut vindices justitiæ divinæ. Quare non est trahendum in exemplum.*

3. Zachar. 13. v. 3. *Non vives, quia mendacium locutus es & configent eum pater & mater ejus.* Cornel. à Lapide, Ribera & Christophor. à Castro in h. l. Schopp. in Apol. cap. 4. n. 10.

Resp. Prophetę verbis V. Test. loquuntur de rebus N. Test. Ezech. 44. v. 7. Joël. 2. v. 28. Zach. 6. v. 13. cap. 14. v. 16. sicut etiam *felicitatem bonorum spiritualium & gratiam Evangelii Christi comparant cum ubertate terrenâ legis veteris & priorum temporum, illamque per hanc significant*, ut monet Cornelius à Lapide in Canonibus Comm. in Prophetas majores præmissis can. 8. pag. 23.

4. Matth. 18. v. 17. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi velut Ethnicus & publicanus.* Bellarm. d. l.

Resp. 1. ex Lyrano in h. l. *Haberi pro Ethnico & publicano est excommunicari & ab Ecclesiastica communione segregari.*

2. Si juxta Bellarmini expositionem is, qui habetur pro Ethnico & publicano, Magistratui ad irrogandum capitale supplicium tradi potest, consequens erit, Ecclesiam omnes Ethnicos & publicanos Magistratui ad mortem tradere posse, quod absurdum & ipsius Bellarmini hypothesibus contrarium, ipse enim disputat libr. de Laicis cap. 22. resp. ad 9. *eos, qui nondum promiserunt, se Chri-*

Christi religionem servaturos, non esse compellendos.

3. Lib. & cap. iisd. resp. ad 6. arg. scribit, *Christum Matth. 18. nec praecepisse, nec prohibuisse, ut comburerentur haeretici, ac proinde nihil ex hoc loco deduci posse.* (At si Christus ibi non praecipit, ut comburerentur haeretici, ac si nihil ex h. l. deduci potest, cur igitur hunc locum inter argumenta suae sententiae Bellarm. cap. 21. retulit?)

5. Scioppius in Scaligero hypobolim. p. 321. ita colligit: *Christus dicit Joh. 6. v. 44. Nemo venit ad me, nisi Pater traxerit eum. Ergò haeretici fune trahendi sunt.*

Resp. 1. Glossa ordin. ad h. l. sic annotat. *Tractio haec non est violentiae, nec necessitatis, nec est inviti, sed voluntatis & desiderii, unde dicitur. Trahit sua quemq; voluptas. Si ergò in his, in quib. nō est vera dilectio, trahitur homo amore & desiderio, quātò magis trahitur aliquis vehemēti delectatione, cui Pater revelat panē, qui est vita & beatitudo & omne bonū.*

2. Gloss. interlin. h. l. ex Augustino: *Revelatio Patris est tractio. Audire à Patre, est trahi à Patre.*

3. Thom. in cat. Evang. in h. l. adducit dictū Augustini. *Voluntate traheris. Quid est n. trahi voluntate? Delectare in Domino & dabit tibi petitiones cordis tui* (tract. 26. in Joh. *Omnis, qui audit à Patre & discit, venit ad me. Videte, quomodo trahat Pater, docendo delectat, non necessitatem imponendo.*)

4. Salmeron tom. 8. tr. 20. p. 150. *Sine Patre trahente sive per verba, sive per signa, sive per internam persuasionem non potestis ad me edendum per fidem venire &c.* Et postea: *Neq; te conturbet verbum trahendi, q. violentiam, aut coactionem significet, quia hîc de eo tractu loquitur, qui libertatem nō solùm non tollit, sed ponit, unde eos, qui trahuntur, ait venire, qui est actus ultrò & sponte venientis.* Adducit deinde dictū Cyrilli l. 4. in Joh. c. 6. & 7. *Non n. cùm dicat, neminē posse ad se venire, nisi Pater traxerit eū, vi quâdā cogi, trahiq; credentes putandum sit, sed monitione, doctrinâ, revelatione ineffabiliter factâ, ut ille solus novit, qui dignos cognovit. Unde intulit. Omnis, qui audivit à Patre & didicit, venit ad me. Ubi n. auditus, disciplina, doctrinaq; adest, ibi fides non vi, sed persuasione oritur. Patrocinio igitur Dei Patris, quod ex caritate dignis praestatur, non vi, fideles Christū agnoscunt.* Subjungit Salmer. *Non trahit ergò ut saxum & lignum, sed ut olim Herculem Gallicum fabulae memorant attraxisse catenis ab ore ejus pendentibus & auriculis hominum infixis, id est, ejus oratione persuasos, ut ultrò ad eum accurrerent.*

5. Tolet. in h. l. *Verbum trahendi non semper violentiam aliquā significat, quin & apud Autores etiam prophanos trahi saepe idem significat, quod inclinatione vehementi in aliquā rem duci, trahi n. multi appetitu gloriae, alii appetitu scientiae dicuntur &c. Utitur Scriptura hoc verbo, ut efficaciā divinae cōversionis explicet, quae homines suis vitiis maximè immersos & diuturno tēpore in iis enutritos, nihil nisi carnale sapientes & appetentes temporis momēnto convertit, ut omnibus, quae summoperè & diu dilexerunt, derelictis, Christum sequantur. Haec efficax & solius divinae dextrae mutatio, tractio dicitur.*

6. Franc. Lucas Brugensis in h. l. *Voce trahendi significatur, ex parte Dei gratia infallibiliter consequens effectū suum; ex parte verò hominis humani animi corruptio ante attractionē repugnantis, aut saltem alieni à Christo, in ipsa n. attractione infirmi, gravis & secum ipso pugnantis &c. Trahuntur à Patre ad Christum, quorū mentes illuminat Pater & corda efficaciter flectit, ac format in obedientiā fidei Christi, quod Apostolus dicit*

voca-

vocare, *Rom. 8. v. 30.* (Nihil ergò in dicto Christi de tractione per funes & catenas, quam homines adhibent, sed de tractione Patris cœlestis per verbum & Spiritum sanctum unicè agitur.)

6. Leges Impp. hæreticis ultimum decernunt supplicium.

Resp. Bellarmin. lib. de Laicis cap. 22. resp. ad 16. arg. fatetur, *Leges illas non esse uniformes, sed quasdam mitiores, quasdam duriores. Ecclesia*, inquit, *experta est omnes alias rationes* (coërcendi hæreticos) *antequã ad ultimum supplicium inferendum adduci posset &c, ut satis patet ex variis legibus antiquiorũ Impp. in C. tit. de hæreticis.* (Sunt leges quædam sive Principum Constitutiones, quæ singularibus casibus capitis pœnam sive ultimũ supplicium in quæstione hæreseos irrogent: quæ autem generaliter & universaliter omnes omninò hæreticos, utcunq; nõ accedant graviora crimina, aut circumstantiæ, quæ crimen reddant atrocius, ultimo supplicio feriãt, nulla prorsus est, neq; in C. Justinianæo, neq; in C. Theodosiano, quod ipsum latissimè probat D. Justus Mejerus in erudito tractatu cont. Classicũ Scoppii, cujus ἐπιχειρηθὴ. *Juris publici quæstio capitalis, Sintne Protestantes jure Cæsareo hæretici & ultimo supplicio afficiendi?* In eo inter cætera sic loquitur p. 331. *In cæteris criminibus manifestißimus est dolus & propositũ nocendi evidentißimum, at in hæresi, quamvis sit pertinax quædam opinionis perversitas, tamen error quoq; inest & opinio pietatis & rectæ religionis cum ignorantia utplurimùm conjuncta. Quãtum igitur dolus distat ab errore, tantum hæresis differt à vero maleficio, & proinde immane est & crudele, in crimine, quod ex errore proficiscitur, & formam veri criminis non habet, eandem statuere pœnam, quam verum & atrocißimum crimen meretur.*)

7. *Hæretici conferuntur lupis, furibus & latronibus* Matt. 7. Joh. 10. Act. 20. Item *cancro* 2. Tim. 2. *ferro igitur excindẽdi.* Bellarm. d. l. Ribaden. lib. 1. de Princ. c. 26. p. 172. Costerus in Ench. cap. 2.

Resp. etiam crudeles Magistratus & morosi patresfamiliàs cõparantur *vulpibus, lupis, leonibus*, Ezech. 22. v. 27. Soph. 3. v. 3. Zach. 11. v. 3. Sir. 4. v. 35. Luc. 13. v. 32. 2. Tim. 4. v. 17. nec tamen propterea subditi crudeles Magistratus, vel servi morosos patresfamiliàs è medio tollere debent. Hæretici sunt *spirituales* lupi, fures & latrones. Ergò etiam *spirituali* gladio feriendi.

Thesis tertia. Fides diversæ religioni addictis hominibus, adeoque etiam hæreticis, data est servanda.

Ευθεσις. Inter *violenta media*, quibus religio Romano-Catholica propagatur, meritò refertur etiam illud, quòd fidem illis, quos pro hæreticis habent, datam violari salvâ conscientiâ posse asserunt, ut testatur exemplum Johannis Hussi contra datam fidem in Concilio Constantiensi exusti. Non autem quæstio est de fide hæreticis temerè danda, sed de fide jam data sanctè servanda.

Antithesis. In Concilio Constantiensi sess. 19. p. 1615. edit. Colon. Patres illius Synodi ejusmodi fecerũt Decretũ. *Præsens sancta Synodus ex quovis salvo conductu per Imperatorem, Reges & alios seculi Principes hæreticis, vel de hæresi diffamatis, putantes eosdem sic à suis erroribus revocare, quocunq; vinculo se astrinxerint, concesso &c. nullum fidei Catholicæ vel Jurisdictioni Ecclesiasticæ præjudiciũ generari, vel impedimẽtũ præstari*

posse

posse seu debere declarat, quò minùs dicto salvo conductu non obstante liceat Judici competenti & Ecclesiastico de hujusmodi personarum erroribus inquirere, aliàs contra eos debitè procedere, eosdemq; punire, quantum justitia suadebit, si suos errores revocare pertinaciter recusaverint, etiamsi de salvo conductu confisi ad locum venerint judicii aliàs non venturi, nec sic promittentem, cùm fecerit, quod in ipso est, ex hoc in aliquo remansisse obligatum.

Inde quamvis Imperator Sigismundus Ladislao Bohemiæ Regi fidem dedisset *Johannem Hussum & Hieronymum Pragensem salvos & incolumes domum reversuros*, nihilo tamen minùs Concilium hæreseos illum damnavit & igni adjudicavit. Imperator quidem nec fidem Regi datam, nec publicam securitatem violari fas esse judicabat, sed hunc illi scrupulum exemerunt Nicolaus Abbas Panormitanus & Ludovicus Romanus Canonistæ. Inde Jesuitæ Trevirenses in lib. de Concertat. Eccles. Anglic. An. 1583. edito p. 45. Sigismundum Imp. sic excusant. *Hussus securitatem ab Imp. Sigismundo petiit. Imperator obsignavit, sed Christianus orbis*, (Patres Concilii Constantiensis) *major Cæsare resignavit*, quò etiam tendit illud Kelleri tom. 2. Papat. Cathol. artic. 12. cap. 3. p. 662. *nihil referre, si vel maximè contra promißionem & voluntatem Cæsaris Hussus tanquam pertinax hæreticus Constantiæ fuerit combustus, cùm privilegia Imperatoria & salvi conductus non poßint præscribere Ecclesiæ & jurisdictioni Ecclesiasticæ.*

Menochius consil. 100. n. 188. & seqq. *Scribunt permulti, nec hæreticis datam fidem esse servandam, quemadmodum affirmant Marinus Salomo & Petrus Placa, qui scribit, ejusdem opinionis fuisse Thomã 2. 2. q. 10. art. 3. & Conr. Brunum lib. 3. de hæret. cap. 14. &c.*

Ibid. n. 190. *Multi sunt ex relatis Doctoribus, qui nec juramento fidem hæreticis datam confirmari posse dicunt, ut observari omninò debeat, cùm juramentum non corroboret obligationem à lege non receptam.*

Id. Menochius d. l. concedit quidem, *pacem hæreticis datam servandam esse*, sed assertionem illam sic limitat: *Cùm data fides non est in detrimentum fidei Catholicæ.* (Atqui vix dari potest tempus, quo fides hæreticis data non sit in detrimentum fidei Catholicæ. Cornel. à Lapide in cap. 5. Act. v. 39. *Notum est, quantum induciæ à Carolo V. coacto datæ hæreticis in Germania usq; ad Concilium generale nocuerint Ecclesiæ, hæresinq; propagarint, ut illa huc usq; eradicari non potuerit.*)

Clarus lib. 5. sent. §. hæresis n. 18. *scribit, sententiam illam, quæ, hæreticis fidem servandam esse, negat, frequentiori Doctorum calculo receptam esse.* Idem statuit Joh. Bernhardinus Muscatellus in praxi crim. tit. de crim. læsæ majest. divinæ n. 57. Tiberius Decianus lib. 5. tract. crimin. cap. 20. n. 55. *Licet vulgatum sit, fidem etiam hosti servandam, attamen id omnium consensu fallit in hæretico, quia illi etiam fides data servanda non est, quod Constantiense Concilium observavit, dum Joh. Huß & Hieronymũ Pragensem contra datam fidem damnarunt &c.* Cardinalis Hosius ad Henricum Regem Poloniæ Epist. 193. 202. 210. scribit, quòd *licet Rex juramento obligatus sit Poloniæ Ordinibus, æquè se defensurum Catholicos & hæreticos, tamen nullâ ratione ipsum teneri ad præstandum, quod promiserit.* Nunquam, ait, *patiaris te ullâ ratione ad ea, quæ promisisti,*

fisti, præstanda teneri, quia juramentum non debet esse vinculum iniquitatis.

Molanus lib.3.cap.27.object.1. & 6.docet, *Regulam Pontificiis generalem esse, fidem hæreticis, vel non dandam, vel non esse servandam, si illis data sit super libero religionis suæ exercitio.*

Conr. Brunus de hæret. lib.3.c.15.p.305. latè disputat, *Pacificationes cum diversæ religionis hominibus initas esse irritas, quia cum hujusmodi hæreticis Catholico nulla pax esse posit, ut illi offendi atq; conteri non possint.* Atque addit, *tantò magis horrendam & abominandam esse pactionem, quæ ita inita est, ut fractæ pacis teneatur Catholicus contraveniens, quòd fractio pacis nulla posit eos offendere, cum quib. nulla cōmunio est, quosq; leges banno etiam Imperiali subjiciunt, & impunè offendendos offerunt, quos omnia divina & humana jura extinctos volunt.*

Simanca Episcopus Pacensis de Catholic. Institut. cap.46.n.52. scribit: *Nullo, nullo, nullo modo fidem hæreticis servandam esse, etiamsi juramento firmata sit. Sæpe id monitum,* inquit, *necesse est tamen incessabiliter iterare & tamdiu non tacere, quamdiu pacis istius nomen obtenditur.* Ibid. *ad pœnam & odium hæreticorum hoc pertinere* dicit, *quòd fides illis data servanda non sit, non obstante juramento,* & addit rationem: *Si enim Tyrannis, piratis & cæteris prædonibus fides servanda non sit, qui corpus occidunt, longè minùs hæreticis pertinacibus, qui animas occidunt.* Rursus: *Cum hæreticis nullum commercium, nulla pax Catholicis esse debet. Quamobrem fides illis data, etiam juramento firmata, contra publicum bonum, contra salutem animarum, contra jura divina & humana, nullo modo servanda est.*

Melchior Cleselius tum Episcopus & Consiliarius Cæsareus in scripto ad Matthiam Archiducem de pace Hungariæ: *Quia lux & tenebræ inter se conciliari non possunt, veritas cum mendacio, Pharisæi & Scribæ cum Christo, talis ergò promissio pacis hæreticis facta ipso jure nulla est.*

Franc. Guicciardinus lib. 8. Hist. *Proprium id censeri Pontificum dicit, non curare promissa, esseq; statutum, ut Ecclesia nullo obstante contractu, promissione, adepto beneficio, posit retractare obligationes & contra eas disertè etiam venire, quas peregerint Prælati solenniter.*

Thuanus lib.52. Hist. *Cùm contra datam Reformatis fidem Carolus IX. Lanienam Parisiensem instituisset & totus orbis ad tanti facinoris crudelitatem obstupuisset, solus Pontifex de Tragœdia feliciter peractâ certior factus cū Cardinalib. ad B. Marci cōcessit, Deo Opt. Max. pro tanto beneficio Sedi Romanæ collato gratias ritu solenni egit, Jubilæum toti orbi publicavit, in Hadriani mole publicæ lætitiæ signum festâ tormentorum displosione dedit, totam rei benè gestæ Historiam artifici penicillo parietibus illevit.*

Laymannus Jes. in Justa defensione p.186. *Etiam Papa pacta & promissiones servare debet, cùm ea sint de jure naturali ac gentium. Id verò intelligi debet, ut Papa Concordatis* (cum Natione Germanica Ann. 1448. initis) *ordinariè* (nota, ordinariè) *derogare non posit; licet secus sit, si extraordinaria ad bonum publicum Ecclesiæ necessitas postulet.* (Sub hoc extraordinariæ necessitatis pallio multi perfidiæ prætextus tegi possunt.)

Nostram sententiam demonstramus.

1. *Ex jure divino*, quod promissa juramento confirmata inviolata servari

mandat, ne sanctum Dei nomen violetur & perjurii crimen committatur, Exo. 20. v. 7. Rom. 3. v. 24. &c.

2. *Ex jure gentium*, quod fidem, catenam illam aureā cœlo demissam, totam societatem humanam continentem, nefariè rumpi vetat. Infirmatis enim violatisq; pactis omnis commerciorum inter homines usus tollitur. Fides justitiæ, justitia Reipubl. est fundamentum. Qui ergò fidem non servat, justitiam & consequenter Remp. labefactat. Quæ juris gentium sunt, ea etiam cum hæreticis sunt communia. At fidem servare est juris gentium l. 1. ff. de pactis. Ergò.

3. *Ex probatis exemplis*. Jacobus Patriarchâ à fœdere cum Labane idololatra ìnito non discessit, Genes. 31. v. 48. Josua & Principes populi Israëlitici datam Gibeonitis fidem servarunt, etiamsi dolo circumventi eam dederant, Jos. 9. v. 19. Zedekiam Spiritus sanctus hoc nomine reprehendit, quòd fidem Nabuchodonosori datam & juramento firmatam non servârit, 2. Paral. 36. v. 13. &c.

4. *Ex infelici fractæ fidei exitu*. Testantur exempla quamplurima, violatores fidei, etiam hostibus datæ, divinitùs punitos fuisse, utpote Saulis 2. Sam. 21. v. 1. & 6. Zedekiæ Ezech. 17. v. 19. Moabitarum 2. Reg. 3. v. 5. & 24. Oseæ Regis Israël 2. Reg. 17. v. 4. Jojakimi 2. Reg. 24. v. 1. Antiochi 1. Maccab. 6. v. 60. cap. 7. v. 2. Uladislai Ungariæ Regis apud Jovium in Amurathe, Bonfinium libr. 6. de reb. Ungaricis cap. 3. Johannis Hunniadis apud Levencl. in Pand. Turcic.

5. *Ex evidenti ratione. Inter quos datur juris communio, inter illos contrahitur mutua obligatio*. l. Quod attinet 32. ff. de Reg. Juris l. naturaliter 13. ff. de condict. indeb. Atqui inter hæreticos & orthodoxos datur juris communio. Ergò inter eos contrahitur obligatio, & per consequens data ipsis fides est servanda.

6. *Ex legis contrarium statuentis defectu*. Multæ sunt tùm ll. Imperialibus, tùm Decretis Pontificum statutæ contra hæreticos pœnæ, sed nullo jure vel constitutione hæc pœna introducta est, quòd fides ipsis promissa non sit servanda. Confer Jacob. Schultes p. 2. qq. practicarum q. 70.

Nostræ huic sententiæ suffragantur,

1. Imperatores, Reges, Principes.

Sigismundus Imperator rectè judicavit, *nec fidem Regi Ladislao datam, nec publicam securitatem violari fas esse*. (Quamvis postea à Patribus Concilii Constantiensis ab hac sententia se dimoveri passus fuerit.)

Carolus V. Imp. laudatissimus fidem Luthero, quem pro hæretico Pontificii Status Imperii habebant, publico Imperii nomine datam, sanctè servavit, eundemque ex Wormatiensi Conventu salvum & incolumem dimisit. Quamvis enim Johannes Eccius & alia quædam flabella contenderent, *eodem jure, quo in Hussum & Hieronymum Pragensem animadversum fuerat, etiam in Lutherum animadverti debere*, nemo tamen in Comitiis fuit, qui Eccii sententiam non apertè execraretur. Schleidan. lib. 3. Comment. Bodinus lib. 5. de Republ. cap. 6. ac Imperator tunc temporis interrogatus, *cur, qui hæreticus habebatur, incolumem rursus domum per Imperii caduceatorem publicum deduci curaret?* gloriosè respondit: *Fidem rerū promissarum, etsi toto mundo exulet*,

let, tamen apud Imperatorem consistere oportere. Zenocarus in vita Caroli V.

In Comitiis Wormatiensibus An. 1521. cum non deessent in consessu Electorum, Principum & Statuum Imperii, qui Constantiensis Concilii Acta probantes dicerent, *fidem Martino Luthero minimè esse servandam*, illorum sententiæ Ludovicus Comes Palatinus Elector refragatus est, tanquam sempiternum dedecus inurenti nomini Germanico; cum indignatione affirmans, *haudquaquam esse ferendum, ut in gratiam Sacerdotũ Germania publicæ fidei violatæ infamiâ laborare debeat*, inquit Petr. Suavis lib. 1. Hist. Conc. Trid. p. 16.

Neve adversarii excipiant, nos domesticum testem, Schleidanũ sc. producere, ac Bodini & Pet. Suavis fidem in dubium vocent, age producemus testem ejusmodi, cujus autoritatem repudiare minimè poterunt.

D. Landherr im scharffen runden Auge Admirat. 8. lit. K. i. Keysers Caroli des fünfften Historia testiret (in margine notatur Zenocarus lib. 1. de gestis Caroli V.) wie das dieser Welt Fürsten schuldig sind Trew vñ Glauben der jenigen Sachen / vber welche sie ein Eydschwur gethan haben / zu halten / Denn wie auff eine Zeit der Pfaltzgraff Ludwig vom Keyser wolte wissen / warumb er den verfluchten meineydigen Ertzketzer Luther also Trew vnd Glauben hielte / antwortete er jhme / Fidem rerum promissarum, etsi toto mundo exulet, tamen apud Imperatorem inviolabili observantiâ subsistere oportere, Lieber solt sich einer aus dem Vaterland lassen verjagen / vnd im grösten Elend herumb gehen / als Trew vnd Glauben brechen / vnd diß zwar sol in ewiger / vnwiderrufflicher / vnverletzter Observantz von Keysern beschützet werden / weil man auch dem Feinde nach versprochener Trewe dieselbe zu halten schuldig ist.

2. Quidam ex Theologis.

Martinus Becanus Jesuita peculiarem scripsit librum, in quo Pontificios ab hoc crimine intentato liberare conatur, quòd fidem hæreticis datam servandam esse negent. Idem faciunt Johannes Molanus, Swertius & Rosweydus in Dissertationibus de hac quæstione scriptis. Molanus *ille* lib. de fid. servand. cap. 25. *hoc figmentum & apertum mendacium nominat, quòd Pontificii fidem hæreticis servandam non esse doceant.* (Quamvis verò rem minimè seriam agant, quæstionis statum duntaxat transponant & reipsâ idem cum reliquis Pontificiis statuant, disputant enim *libertatem religionis à Romana Ecclesia diversæ esse illicitam, legi divinæ repugnantem, Reipublicæ perniciosam, nec debere ab ullo Principe vel præcipi, vel approbari, vel introduci*, sub qua propositione promtum est subsumere, pactum & promissum illicitum ac legi divinæ repugnans non esse servandum; sufficit tamen ad nostræ sententiæ suffragium, quòd agnoscũt, propositionem hanc nimis crudam esse, quòd *fides hæreticis data non sit servanda.*)

3. Jurisconsulti.

Bodinus libr. 5. de Republic. cap. 6. *Si fidem infideli & hæretico frangere fas est,*

dare nefas sit; si vero fidem dare jus est, datam servare oportet.

Jacobus Menochius celeberrimus Italiæ Jurisconsultus multis probat, fidem hæreticis datam servandam esse, consil. 100. incip. *Quæ nunc discutiendæ proponuntur* n. 219. & n. 225. ubi Salomonium, Petrumque Placam existimantes, *Constantiense Concilium salvos conductus hæreticis promissos non servâsse* refellit, cùm tantùm contra vim injustam salvum conductum eis dederit. (Addit quidem Menochius num. 219. limitationem, quæ æquivocationibus & fidei datæ fractioni facilè potest prætexi, videlicet *tunc fidem hæretico datam frangi posse, cùm data fides est ad detrimentum fidei Catholicæ*, interim thesin ipsam defendit, quòd fides hæretico data sit servanda.)

Idem de arbitrar. judic. quæst. libr. 2. cent. 4. casu 335. incip. Postquam de securitate num. 35. scribit: *Si Princeps non tantùm Christiano homini, sed etiam hæretico securitatem impertierit, eam esse observandam, quamvis aliâs hæreticos hominum potiùs excludi commercio deceret, quia tùm non hæretici, sed Principis persona attendenda sit.*

Prosper Farinacius JCtus Romanus & Practicus in causis criminalibus celeberrimus in pract. crim. tit. de carcerib. & carceratis q. 29. incip. Regula sit in proposito n. 9. Menochio in hac quæstione suffragatur.

Compositio pacis cap. 5. pag. 29. n. 58. *Papa relaxandi* (juramenta hæreticis præstita) *potestate uti non debet, si gravius inde detrimentum Ecclesiæ, quàm utilitas speretur. Cùm autem Novatores in omni fœdere cum Catholicis inito exclusam velint Papalem relaxandi potestatem, ideò apud ipsos & omnes gentes blasphemabitur nomen Domini & religio Catholica in contemtum veniet, si dicatur, nos cum Pontificis nostri consensu fœdera publica contra jus gentium violare. Hoc autem malum gravius est, quàm ullum aliud incommodum, quod Ecclesia Catholicæ ex observatione fœderis timeri debeat.*

4. Suffragatur & hoc nostræ sententiæ, quòd, fidem etiam hostibus & fidem non servantibus servandam esse, doceant.

Alphonsus de Castro lib. 14. adv. hæreses verbo Tyrannus. *Si quis dicat, juramentum cum Tyranno factum non obligare vasallum ad ejus observationem, obstant huic responsioni plura sacræ Scripturæ testimonia, quibus probatur, pactum quodcunque aut fœdus etiam cum hostibus factum debere servari. Nam hâc solâ de causa Jacob turbatus est & iratus contra Simeonem & Levi filios suos, quia violaverant pactum cum Sichemitis initum. Et hac de causa cùm alios filios moriens benediceret, istis maledixit, inquiens: Simeon & Levi fratres, vasa iniquitatis bellantia &c. Maledictus furor eorum, qui pertinax &c. Propter eandem etiam causam reprehenditur Zedecias Rex Juda, quia videl. rebellavit contra Nabuchodonosor Regem Babylonis, cùm tamen priùs illi fecisset juramentum de fidelitate servanda.*

Adamus Conzen lib. 3. Polit. c. 7. f. 127. *§. 1. Fides servanda est populo, & vicissim populus Principi obligatus est. Deinde servanda privatis. Tertiò vicinis Rebuspublicis, denique hostibus: neque in secundis modò, sed in omni fortuna manere debet cunctis in dictis factisque constantia.* fol. 129. §. 8. *An verò violanti fidem fides servanda est? Imò fœdifragis & bar-*

barbaris servanda est. Cæsar quidem apud Plutarchum fidem tam perfidis & barbaris servare amentiam ratus in eos exercitum duxit, servanda tamen fides, nec perfidia aliena tuâ perfidiâ punienda est.

5. Ex parte etiam nostræ sententiæ suffragatur, quòd pudore suffunduntur, quoties mentionem faciunt violatæ fidei Turcis, vel aliis datæ, ac dissimulant, quantum possunt, quorum consiliis illud factum fuerit.

Matthæus Tympius in Theatro tit. *Fædifragi*, cùm recenset consilia Regis Poloniæ & Hungariæ Uladislai, an fides Turcarum Imperatori Amurathæ data servanda sit, dicit: *Uladislaum sollicitatum esse à NONNULLIS PRINCIPIBUS CHRISTIANIS, ut pactis audacter violatis bellum redintegraret. Quo facto, cùm Amurates in acie periclitaretur, depromptis è finu initi fœderis tabellis & intentis in cœlum oculis magno clamore in hanc vocem erupit. Christe, si Deus es, ut Christiani tui de te perhibent, vindica perfidiam tuorum, qui contra hæc pacta per nomen tuum sanctè jurata bello me invadunt, tuas measq; injurias ulciscere. Hinc aleâ belli commutatâ ingenti strage plurimi Christiani perierunt, & ipse Rex Uladislaus equo excutitur, jussuq; tandem Amurathæ capite truncatur.*

(Constat verò Uladislaum impulsu Pontificis & Episcoporum contra datam fidem jurejurando confirmatam hoc bellum Amurathæ intulisse. Confer Jovium in Amurate, Bonfinium in Histor. Ungar. Decad. 3. Inde tale celebratur Uladislai hujus Epitaphium:

Romulidæ cannas, ego Varnam clade notavi,
Discite mortales non temerare fidem.
Me nisi Pontifices jussissent rumpere fœdus,
Nō ferret Scythicū Pannonis ora jugū.)

Æneas Sylvius Epist. 81. de hac Historia Uladislai sic scribit: *Inclinatâ Christianorum acie victores evadunt Turci, juramentaq; non solùm domesticis fidei, sed etiam hostibus servanda esse demonstrant.*

Eandem Historiam de *Cardinali Juliano* Uladislaum Regem Hungariæ ad frangendum fœdus cum Amurate initum permovente à *Philippo Callimacho* Autore Pontificio descriptam omisit Ribadeneira lib. 2. de Principe cap. 17. pag. 578. quia scilicet non sine dedecore Sedis Romanæ eam commemorare poterat.

Thesis quarta. Pacificatio Passaviensis, quâ & Augustanæ Confessionis & Pontificiæ religionis liberum in Rom. Imp. exercitium conceditur, sanctè inviolatéque est servanda.

Exthesis. Ad violenta media, quibus Pontificia religio propagatur, haud injuriâ refertur etiam illud, quòd quidam rigidiores Pontificii, cumprimis Jesuitæ, Pacificationem Passaviensem, utpote vi extortam, & per Concil. Tridentin. sublatam, irritam esse volunt, ac modis variis ejus firmitatem labefactant.

Antithesis. 1. Quidam Pontificii Pacificationem illam impugnant *directè & apertè*. 2. quidam *obliquè & per cuniculos* eam labefactant.

Primò, *directè* eam impugnant, Autor Autonomiæ, qui se Franciscum Burchardum nominat part. 2. cap. 23. & seqq. ubi Pacem illam dicit esse *inventum Diaboli, pugnare contra jura Ecclesiastica & Politica; concessionem ac libertatem illam Augustanæ Confessionis sociis datā vocat Freistelliona-*

tum, semen serpentinum &c. ac proinde *Magistratum ad ejus observationem minimè obligatum esse.* (Hunc Burchardi librum Georgius Sch携rerus Jesuita in scripto contra Alexandrum Utzingerum p. 145. multis commendat.)

Ribadeneira Jesuita lib. 1. de Principe cap. 17. & 18. sic scribit: *Pacem hanc Religionis, quam Politici nostri invexerunt, quamq; Germani, Lutheranæ factionis asseclæ, sunt amplexi & in Belgio nonnulli sibi concedi postulant, non indulgendam, nec ferendam esse censeo.*

Conrad. Brunus de hæret. lib. 3. cap. 15. p. 305. docet, *Pacificationem Religionis Anno 1555. sancitam esse irritam ac proinde minimè servandam &c. Catholicos, qui contra eam agunt, non posse fractæ pacis accusari, quia cum hujusmodi hæreticis Catholico nulla pax esse possit, ut illi offendi & conteri non possint. Ac tantò magis horrendam & abominandam esse pactionem, quæ ita inita est, ut fractæ pacis teneatur Catholicus contraveniens. Quòd fractio pacis nulla esse possit, eos offendere, cum quibus nulla communio est, quosq; leges banno etiam Imperiali subjiciunt & impunè offendendos offerunt, quos omnia divina & humana jura extinctos volunt.*

Melch. Cleselius Suffraganeus Viennensis im Bedencken / so er der Fürstl. Durchl. Ertzhertzog Matthiæ zu Oesterreich unterm dato den 24. Maij Ann. 606. geben / schreibet / daß der Passauische Vertrag / Oesterreichische Concessiones und Zulassung beyder Religion Ursachen seyen / das alles Deutsche Vertrawen abgenommen / daß man numehr alle Lutherische Ketzereyen ausrotten / vertilgen / und keines weges zulassen / sondern darüber lieber Land und Leben verlieren soll.

Secundò *oblique* hanc Pacificationem labefactant.

1. Quotquot asserunt, Cæsarem & Status Pontificios in hac Pacificatione sancienda gravissimè peccâsse & peccati illius pœnam adhuc hodie in purgatorio luere.

Ant. Possevinus in Epist. ad Regem Polon. apud Wolffium cent. 16. lect. memorab. p. 804. *Certè concedere, qualia fuerunt in Comitiis illis concessa, nihil aliud est, quàm Christum negare. Quod Cæsar parùm considerate promisit, æquè se defensurum utriusq; religionis homines, est in eo gravius peccatum, quàm ut uno sermone satis explicari possit.*

Quidam Jesuitæ asserere non dubitarunt, *Carolum V. Imp. & Ferdinandum Regem*, Pacificationis illius autores primarios, *in Purgatorio adhuc pœnas facti sui luere*, referente D. Osiand. in Apolog. Germ. cont. Schererum & Rosenbusch Jesuitas pag. 16.

In Conventu Ratisbonensi proximo An. 1629. Monachus quidam publicè pro concione dixit: *Ferdinandum I. propterea in Purgatorio adhuc sudare, quòd pacem Religionis Evangelicis concesserit*, uti testantur homines fide digni, qui concioni interfuerunt.

Qui moderatiores esse volunt, dubitant, an laudatissimi illi Imperatores rectè fecerint. Compositio Pacis Dilling. cap. 5. q. 26. n. 34. *Illo ipso tempore, postquàm omnia alia media pacis stabiliendæ frustrà adhibita fuerant, judicarunt pleriq;* (nota) *Principes Catholici, eorumq; Consiliarii, justè ac meritò fœdus sanciri perpetuum posse. Num rectè censuerint, an verò erraverint, nemo judicare potest, nisi cordium inspector,*

sui hac de re rationem reddituri sunt. Plurimi censuerunt, rectè id fieri. (Ergò non omnes & per conseq. res adhuc in ambiguo versatur, an Pacificatio sit valida & obligatoria.)

2. Quotquot Augustanæ Confessionis socios Pacificationis incapaces esse, statuunt.

Scioppius cum in Consultat. de causis & modis componendi in S. Rom. Imperii religionis dissidii p. 72. 74. 75. 79. 82. *Protestantes* ad unum omnes *rebelles, perjuros, pacis religiosæ incapaces, ferro ac igni proscindendos* dixisset, subjicit p. 170. *Hic libellus verum omnium Catholicorum sententiam exhibet, adeoq; summi Pontificis ei accessit autoritas, quemadmodum in Archetypo ejus ad S. Udalrici, Augustæ Vindelicorum videre licet, in quo Vicesgerens Pontificis ejusq; Palatinus Theologus, sive sacri Palatii Apostolici Magister ejus Romæ typis describendi facultatem se facere, manu utraq; suâ testantur, Christianissimus etiam Imperator noster eo viso ad judicium eorum, qui magnâ cum utilitate publicâ exiturum censebant, suam sententiam adjungere nihil dubitavit.*

Huc pertinent scripta Laurentii Föreri Jesuitæ, in quibus confirmare satagit, *Lutheranos ab Augustana Confessione secessionem fecisse, ac proinde Pacificationis illius beneficio non ampliùs frui.*

3. Quotquot Imperatores, Principes & Status Romano-Catholicos ad Lutheranos bello extirpandos inflammant.

Andr. Fabricius Præfat. in Harm. Aug. Conf. *Imperatorem Romanum prælio accinctum esse jubet, ad exequenda Concilii Tridentini Decreta, cùm utilis sit talis sanguinis profusio.*

Gaspar Scioppius in Classico belli sacri cap. 2. *Iniquißimum est, Lutheranos Catholicorum terras tenere, & jure tu Cæsar auditum facies fremitum prælii, ac Witebergam in tumulum dißipabis, igneq; succendes, poßidebuntq; Catholici, ac sub ditionem suam redigent eos, qui se priùs possederunt, Lutheranismus in transmigratione ducetur, sive ex Germania exterminabitur, Prædicantes ejus & Principes ejus simul.*

4. Quotquot statuunt, Pontificis consensum ad illam Pacificationem accedere omninò debuisse, (qui cùm juxta plerorumq; sententiam nō accesserit, ex eo promtè inferri potest, Pacificationem illam non esse ratam.)

Maldonatus in cap. 13. Matth. v. 26. *Principes, aut quia Principes ista lecturi non sunt, eos, qui Principes admonere possunt, admoneo, non licere illis istas conscientiæ, quas vocant, libertates nimiùm nostro tempore usitatas hæreticis dare, nisi priùs Ecclesia, aut is, qui Ecclesiæ caput est, Rom. Pontifex in Christi persona & tanquam paterfamiliâs judicaverit, non posse evelli zizania, nisi simul & triticum evellatur, & è re Ecclesiæ esse, ut usq; ad messem permittantur utraq; crescere. Hujus enim rei non Principes, qui Patrisfamiliâs servi sunt, sed ipsius Patrisfamiliâs, h. e. Ecclesiæ gubernatoris judicium esse debet.*

Swertius in Dissertat. de fide hæreticis servanda sect. 9. pag. 36. *Principi seculari nullo modo permissum est, hæreticis licentiam tribuere hæreses suas docendi, atque adeò contractus ille injustus & in Ecclesiæ præjudicium, nisi autoritate ejus, qui sacris præest, roboretur. Ratio est, quia nunquam permissum est, ut inferior, scilicet secularis*

Princeps in superioris, h. e. Pontificis tribunal involet &c. Pari ratione, si quid Princeps secularis attentet in præjudicium Ecclesiasticæ potestatis, aut contra eam aliquid statuat aut pacificatur, pactū illud nullum futurum est. Quare qui solida fœdera, irrefragabilia & nunquam violanda desiderat, autoritatē tùm secularis, tùm Ecclesiastici Principis imploret.

Compositio Pacis cap. 5. q. 28. num. 46. *Cùm tale fœdus cedere poßit in Ecclesiæ detrimentum & saltem indirectè versetur circa materiam spiritualem, videl. circa permißionem religionis falsæ, idcircò nil decerni debet inconsulto Pontifice.*

Jesuitæ in Apologia contra Decretum ejectionis ex Bohemia *illicitè fidem datam esse* scribunt, *quando à superiore Magistratu, Papa scil. Romano, non est data.* (Hic promtum ipsis subsumere, quòd ad Pacificationem Passav. non accesserit P. R. consensus.)

Paulus IV. Pontifex, ubi de Decreto Augustano (Pacificationem Religiosam concernente) inaudivit, vehementer excanduit, atque apud Oratorem Cæsaris & Cardinalem Augustanum graviter questus, Ferdinandum increpuit, quòd *se inscio tractationem de religione instituisset,* interminatus, *daturum se operam, ut uterq; Cæsar & Ferdinandus cum maximo suo cordolio intelligant, quàm gravi injuriâ Sedem Apostolicam violârint.* Hortatur, *ut revocatis antiquatisq; iis, quæ concessa essent, malis impendentibus prævortant, ademtâ sibi occasione justâ procedendi, sicut apud animum suum constituerat, non solùm contra Lutheranos, sed & contra ipsos Lutheranorum fautores.* Quā in re modò morigeros & *dicto audientes experiatur, tum & authoritate ac armis à se opem & ad omnes Principes Christianos pro suo in eos Imperio sub pœnarum ac censurarum denunciatione mandatum, ut totis virib. in ipsorum subsidium concurrāt &c. pollicetur.* Et quāvis Orator ei respōdens commemoraret *vires Protestantium in Germania, nuperum contra Cæsarem bellum, in quo parùm abfuit, quin Cæsar Oeniponte caperetur, & jusjurandum in Pacificatione præstitum;* ille nihilo factus pacatior, de jurejurando replicavit, *se ab omni Sacramento liberare eos & absolvere, imò imperare, ut illud non attendant &c. Cæsarem divinâ permißione adductum in periculum, quòd officium non fecerit, pro eo ac debuit & potuit, in Germania ad Sedis Apostolicæ obsequium reducenda.* Petr. Suavis lib. 5. Hist. Concil. Trident. p. 460.

Georg. Landherr im scharffen runden Auge passim inculcat, *Pacific. Religiosam esse invalidam, propterea, quòd non accesserit consensus Pontificis Romani, cui soli competat judicium in causis Ecclesiasticis.* lit. E ij. fac. 1. lit. D iiij. fac. 1. & 2. lit. F i. fac. 1. & 2. F ij. fac. 2. K i. fac. 1. lit. J. iiij. &c.

Compositio Pacis cap. 5. q. 28. num. 47. *Quòd* (Pacificatio Religionis) *vel à Julio III. aut Marcello II. qui eodem ipso Anno mortui sunt, vel postea à Successore Paulo V. approbata fuerit, nullo nobis indicio constat, sed omninò credibile est, Pontificem nullum approbâsse.* cap. 6. q. 42. n. 138. *Rom. Pontif. articulos Pacificationis nunquam approbavit, imò improbavit, postquam ad ipsum relati sunt. Paulus III. in Bulla indicti Conc. Trident. talem approbationem aut consensum à Sede Romana nunquam promanaturum, satis declarat. Cùm id, quod ne accideret, veriti eramus, ex ejus Conventus Imperialis (Ratisbon. Ann. 1542.) sententiâ peteretur à nobis, ut ab Ecclesia dissentientium quosdam articulos tole-*

tolerandos declararemus, quoad per Oecumenicum Concilium illi excuterentur & declararentur, idq; nobis, ut concederemus; neque Christiana & Catholica veritas, neq; nostræ & Sedis Apostolicæ dignitas permitteret. (Subjiciunt quidem, *cõsensum Pontificis ad hãc Pacificationẽ nõ fuisse necessarium.* cap. 5. q. 29. n. 57. Sed Jesuitæ in Apologia Bohemica, Sandhert & alii superiùs adducti hoc disertè negant, & ex hoc antecedente, quòd ad Pacif. Religionis non accesserit Pontificis approbatio, inferũt, eã esse invalidam. Quinimò ipsi Autores Compositionis consensum Pontificis requirunt, ut paulò antè ostendimus, ac cap. 5. q. 26. n. 35. disertè scribunt, quòd *Pax Religionis sit contra muneris & juramenti, quod Cæsar Apostolicæ Sedi præstitit, obligationem.* Ex quo promtè inferri potest, Cæsarem ad ejus observationem non teneri, quod confirmare possunt ex illa Menochii hypothesi Cons. 100. n. 226. *Quòd si objiciatur,* inquit, *Concilium Constantiense non observâsse salvos conductus concessos ab Impp. & Regibus, facile erit respondere, non licuisse Impp. & Regibus concedere, tutos reddere hæreticos, tùm quia inferior non potest salvum conductum concedere damnato à majori, tùm quia Imperatorum & Regum est, hæreticos expugnare, non a. securos ac tutos reddere.*)

Huc pertinet, quòd statuunt, Papam in Ecclesiasticis posse ll. Imperatorum abrogare.

Bellarmin. lib. 5. de R. P. cap. 6. §. Quantum. *Papa potest confirmare aut infirmare leges Principum, si aliqua lex civilis est necessaria ad salutem animarum, & tamen Reges non velint eam condere, aut si alia sit noxia animarum saluti, & tamen Reges non velint eam abrogare.* Idem multis asserit & probat Franc. Bozzius lib. 3. de temp. Eccl. Monarch. c. 16. p. 548. 549. (Ergo etiam Pontifex poterit rescindere pacẽ Religionis.)

Id. Bellarm. d. l. §. Itaque. *Optima est regula, quam tradit Gloss. ad c. Possessor de regulis juris in 6. quæ talis est. Quando de eadem re contrariæ inveniuntur leges, Imperatoriæ & Pontificiæ, si materia legis est res animarum periculum cõcernens, abrogatur lex Imperatoria per Pontificiam. Et hoc modo lex Pontificia, quæ habetur cap. finali de præscriptionib. abrogavit legem Imperatoriam, quæ habetur in Cod. de præscript. 30. vel 40. annorũ etiam cum mala fide, quia non poterat servari sine mortali peccato.* (Subsumimus, pax Religionis versatur circa rem animarum periculum concernentem, quam Pontifex nunquam approbavit. E. eam abrogare potest.)

Id. Bellarmin. de Clericis cap. 28. §. Secundò. *Lex civilis debet cedere legi Canonicæ, cùm possit summus Pontifex Imperatori præcipere, in iis præsertim, quæ ad Ecclesiam pertinent.* (Atqui Pacif. Relig. pertinet ad Ecclesiam. Ergò ejus abrogationem Pontifex potest præcipere.)

5. Quotquot statuunt, Pontificem posse Imperatores & Principes à juramentis absolvere. (Ex eo enim facili negotio inferri potest, quòd etiam à juramento de Pacificatione Religionis servanda præstito eos absolvere possit.)

Petrus Suavis in Hist. Concil. Trident. lib. 5. p. 460. *De jurejurando* (quo se Cæsar & Principes Catholici in pace Religionis obstrinxerant) *Pontificem replicuisse, se ab omni juramento absolvere eos & liberare, imò imperare, ut illud non attendant.*

Schulkenius in Apol. pro Bellarmin. p. 350. *Papæ potestas non est limitata aut restricta,*

stricta, sed amplissima & maxima, conferendi Sacramenta, dispensandi in juramentis. (Ergò per promissa Imperatoria in Pacif. Passav. non restringitur.)

6. Qui statuunt, Imperatori nullum jus competere disponendi de bonis Ecclesiasticis, quorum etiam Laici planè sint incapaces. (Ex eo enim promtè inferri potest, Pacificationē Passaviensem, in qua Imperator disponit, quòd bona Ecclesiastica â Principibus Evangelicis occupata ipsis relinqui debeant, esse irritam.)

Compos. Pacis cap. 6. q. 42. n. 134. cap. 7. q. 51. n. 4. *Imperator, Rex Romanorum & Status Imperii non possunt tollere canones & jura Rom. Ecclesiæ, Apostolicæ Sedi dudum acquisita, præsertim circa materiam Ecclesiasticam,* (ad eam etiam bona Ecclesiastica pertinere statuunt.)

Cap. 5. q. 25. n. 20. *Ut Confessionistæ aliqua jura & bona Ecclesiastica, quæ ante Passaviensem Transactionem per vim eripuerant, deinceps retinerent, neq; Catholici Præsules extra aut intra judicium repeterent, id secundùm se justum non est.*

Ibid. *Excedit omnem secularem, etiam supremam Cæsaream potestatem, si statuatur, ut Ecclesiastica bona ac beneficia à legitimis Ecclesiasticis Prælatis ac beneficiatis translata ad personas Laicas incapaces talium & à fide Catholica alienas, penes easdem manere debeant, jurisdictione in bona pariter ac personas Episcopis ac Prælatis reliquis secundùm exercitium & usum ademtâ.*

Cap. & quæst. iisd. n. 25. *Secundùm divinum jus, Christianas leges & Ecclesiasticas traditiones impium & nefarium semper judicatum fuit, si bona, quæ Deo dicata sunt, &c. ad alienum, imò cōtrarium pietati usum, videl. hæresis propagandæ exercitium, remoto recuperationis medio, destinentur.*

Cap. 9. q. 71. *Confessionistis nullum omninò jus in iis sacris Collegiis, Monasteriis, Ecclesiis ac bonis Ecclesiasticis. Fuit violenta & injusta occupatio. Nemo autē per injustitiam jus sibi comparat.* (At si Protestantes nullum in illis jus habent, Pacificatio Religionis est planè frustranea. Quæ enim contra jus fiunt, debent pro infectis haberi, secundùm regulam juris 64. in 6. Decretal.)

7. Qui statuunt, Pacificationem Religionis esse vi extortam, (ex quo postmodùm facili negotio inferre possunt, esse irritam.)

Joh. Paulus Windeck in Deliber. de hæresibus extirpandis impressa Coloniæ Autidot. 3. in resp. ad 4. object. p. 324. *Quòd hâc pacis formulâ Cæsar Protestantibus cavit, summâ necessitate adactus fecit. Nam irruente tàm in Austria Turcâ necesse erat, omnes undecunq; vires contrahere.*

Cornel. à Lapide in Comm. Act. 5. v. 39. *Notum est, quantum induciæ à Carolo V. coacto datæ hæreticis in Germania usq; ad Concilium generale nocuerint Ecclesiæ, hæresinq; propagârint, ut illa huc usq; eradicari non potuerit.*

8. Qui statuunt, debuisse in Pacificationem istam consentire Capitula & Generales Ordinum (quod quia factum non est, facilè inferre possunt, illā esse irritā.)

Is, qui responsionem adornavit ad 20. articulos Saxonicorum, inter rationes alias, ob quas hæc pax injusta censeri debeat, etiam hanc adfert, *quòd non consenserint Capitula & Generales Ordinum.* Additâ ratione, quia c. 1. 4. 5. 8. 9. de his, quę fiunt à Prælato sine consensu Capituli, *irrita censetur donatio, vel venditio, vel commutatio.*

tio rei Ecclesiasticæ absq; collaudatione vel subscriptione Clericorum. Idem innuitur c.1.2.5.12. de reb. Ecclesiæ non alienandis & c. Ambitiosa extr. de reb. Eccles. non alienandis. Inde Adamus Conzen Jes. lib. 6. Polit. cap. 18. §. 4. sic scribit: *Publica Ecclesiæ negotia sine consensu Capituli Prælatus tractare non debet.* (Facilè subsumi potest: Pax Religionis de bonis Ecclesiæ sancita est ab Episcopis sine consensu Capitulorum. Ergò.)

9. Qui statuunt, Pacificationem Religiosam non nisi usq; ad tempus Concilii durare debuisse, (ex quo promtè inferre possunt, eam per Concilium Tridentinum esse sublatam.

Joh. Paulus Windeck d. l. *Constat ex Edicto (Pacificationis) Cæsarem pacem Protestantibus tantùm usq; ad Concilii tempus, quo dissidium hoc sanari posset, concessisse.*

p. 326. *Cæsarem Protestantibus tantùm moratorium, dilationem & tolerantiam concessisse usq; ad judicium Concilii Tridentini. Quamobrem*, inquit, *mirari animū subit vecordiā sectariorum, qui pro religione tuenda toties Comitiorum Decreta contra nos stultissimè detonare & deblaterare solent.*

D. Georgius Ederus im Güldenfluß p. 398. 401. Christophorus Rosenbusch Jesuita in Replica p. 151. Pacificationem illam vocant *moratorium & tolerantiam usq; ad Concilium.*

10. Qui statuunt, pacta cum hæreticis inita non nisi ad tempus valere, ac mutato temporum statu fieri irrita.

Joh. Paulus Windeck in d. Deliberat. p. 414. *Quòd nonnunquam Catholici cum Sectariis transegerunt, eo fine fecerunt, ut interea reliquis negotiis expeditis postea unum hoc bellum contra Sectarios administrarent, omnemq; ejus molem in ipsos converterent.*

Toletus in Instruct. Sacerd. lib. 4. c. 22. p. 395. 396. 397. disputat, quòd *juramenta hæreticis præstita non obligent, 1. si postea eveniat aliquid, quod est in præjudicium majoris boni. 2. quando mutatur status rei.* (At quàm facilè status rei mutari potest, ut propterea ab hoc juramento Religiosæ Pacificationis discedere sibi integrum censeant Pontificii? Et quomodo perpetua Pax promitti potest, si ob majoris boni præjudicium promissio illa mutari potest?)

Martinus Becanus in Disp. de fide hæret. servanda cap. 10. *Libertas seu pactio illa Religionis, quâ liberum permittitur religionis exercitium, omninò est illicita & divino præcepto repugnans, nec aliter, quàm aliquo tempore | majoris damni vitandi causâ tolerari potest, imò à Catholicis omnibus modis, quantùm commodè fieri potest, impediri & profligari debet.*

Idem in Append. de fide hæret. serv. prop. 3 p. 75. *Si Catholici Reges & Principes faciant aliquem contractum cum hæreticis in negotio fidei, religionis, aut rerum Ecclesiasticarum, vel id faciunt inscio Pontifice, vel conscio. Si inscio, ubi primùm intellexerit, potest vel confirmare contractum, si bonus est; vel irritare, si malus est. Hoc enim cuiq; Principi licitum est apud suos subditos in rebus, quæ à Principe pendent. Si conscio & consentiente, non potest postea rescindere pro suo arbitratu, nisi nova aliqua circumstantia interveniat, quod in omni contractu fieri potest, juxta ea, quæ dicta sunt cap. 7. §. 2.* Eas circumstantias esse dicit, l. cit. Primò, *si res promissa fiat illicita, vel inutilis, vel impossibilis.* Secundò, *si status rerum & personarum ita mutetur, ut promissor, secundùm judicium prudentum, non videatur illum eventum voluisse comprehendere.*

(Ex his colligitur, primò Pontificem posse irritare contractum, si ei malus videatur, nisi in eum consenserit. Secundò, etiamsi cōsenserit, tamen mutatis rerum circumstantiis, quales fingere in proclivi est, posse contractum rescindere. Tertiò, addunt alii, quòd Antecessoris consensus non obliget Successorem, *quia par in parem nō habeat imperium.* Stantib. hisce principiis, Pontifex facilè potest causam excogitare, ob quam Pacificationem illam pronunciet irritam.)

Tannerus tom. 3. Schol. Th. Disp. 1. q. 9. dub. 4. n. 125. statuit, *si quādo ejusmodi promissa & conventa per vim injustam extorta & nullâ summi Pontificis autoritate interveniente inita sint, quamvis etiam simul juramento firmata, posse ea summi Pontificis autoritate & sententiâ, ubi id, spectatis & diligenter expensis omnibus circumstantiis, Ecclesiæ oportunum videbitur, irrita revocari.* Eandem sententiam ibidem dicit esse *generalem & à Doctoribus communiter receptam doctrinam.* (Atqui Pacificatio Religionis ex hypothesi multorum Pontificiorum est per *vim extorta & sine autoritate Rom. Pontificis inita.* Ergò Pontifex eam, exigente Romanæ Ecclesiæ salute, irritam pronunciare poterit.)

Idem d. l. n. 116. scribit: *Esse nonnullos ex Catholicis, qui statuant, ejusmodi pacta cum hæreticis jure ulterius non obligare, quàm, quousq; rerum circumstantiis non mutatis ipsa hæresis, secluso etiam pacto, licitè tolerari potuisset, sive ob majus malum vitandum, sive ob majus bonum consequendum.* (Quamvis verò Tannerus hanc sententiam non approbet, fatetur tamen à quibusdam Catholicis Scriptoribus, eam approbari. Juxta illorum hypothesin Pacificatio Passaviensis parùm firmitatis obtinebit.)

Compositio Pacis cap. 5. q. 26. n. 31. *Accidere potest casus, ut spectatis circumstantiis Magistratus Catholicus rectè & prudenter, edito etiam juramento, se obliget ad subditos hæreticos in regno, aut provincia certo tempore tolerandos, sed ut perpetuò tolerentur, moraliter loquendo vix unquam licitè promitti poterit.*

Ibid. *Ostenditur, quòd hæresin in regione sua Magistratus permittere non possit, multò minùs promittere, nisi ob gravius malum Reipubl. declinandum. Atqui nullum gravius malum & perniciosius Reipubl. esse potest, quàm si hæresis ita introducta sit, ut nullo unquam tempore eam prohibere ac tollere liceat.* (Subsumi facilè potest. In Pacificatione Religionis illis, quos Jesuitæ habent pro hæreticis, pax perpetua juramento est promissa. Ergò Pacificatio illa est illicita & invalida.)

Nostram sententiam probamus.

1. Ex argumentis generalibus, quæ confirmant, Magistratum non debere subditos per vim ad religionem cogere, sed Reipubl. statu ita exigente diversas religiones permittere posse. Item ex illis, quæ probant hæreticis datam fidem servandam esse. Quamvis ergò Pontificii nos pro hæreticis habeant, tamen vigore illius Pacificationis in conscientia obstricti sunt, ut datam in ea fidem nobis servent. Quinimò JCtus Danth in lib. de Testament. fol. 307. & Justus Mejerus in quæst. capitali juris publici Anno 621. Argentorati, multis ostendunt, quòd Aug. Confessionis socii Pontificiis Politicè non debeant esse hæretici.

2. Ex salutari illius Pacificationis esse-

effectu. Per eam bella & odia, sub prætextu religionis in Imperio excitata, fuere consopita, per eandem annis sexaginta Pacificationem proximè insecutis Imperii Romani Status tranquillus & pacatus fuit conservatus.

3. Ex renovatione hujus Pacificationis in singulis Imperii Comitiis & novi Imperatoris electione. Inde Christianus Elector Saxoniæ, Henricus Julius Dux Brunsuicensis, Ludovicus Hassiæ Landgravius in literis ad Unitos Electores & Status sic scribunt: **Daß die Keyserl. Majest. sowol als die Catholischen Chur- und Fürsten sich so hoch vnnd thewr zu Observirung des Religion- vnnd Prophanfriedens erbieten vnd versprechen/daß man zu einigem Mißtrawen die wenigste Vrsach habe.**

4. Ex remotione eorum, quæ Pacificationis hujus vigori & valori opponuntur. Tria potissimùm illi solent objici. Primò, quòd *sit vi extorta.* Sed contrarium probari potest ex ipsius Caroli V. literis Anno 53. à Marchione Alberto editis, ex libero omnium Imperii Statuum, tàm eorum, qui Pontificiæ, quàm, qui Evangelicæ religioni addicti fuêre, suffragio, in publicis Comitiis Anno 1555. 1557. 1559. 1567. 1613. insecuto, ex ipsa clausula Formulæ Pacificatoriæ, ex Actis Legationis Electorum Politicorum ad Rudolphum II. Imperat. Ann. 1590. ex statu illorum temporum, in quibus Pacificatio fuit confirmata, tunc enim nullus exercitus ab August. Confessionis sociis conscriptus erat, nullus miles sub signis habebatur, nullo tubarum aut tympanorum strepitu resonabat Germania, precibus, consiliis, admonitionibus omnia peragebantur; ex literis Mauritii Elect. Saxonis de causis susceptæ expeditionis editis. **Derowegen wir für Gott vñ der Welt nicht möchten verdacht werden / ob wir gleich zu Abwendung solcher Bedrängniß des Gewissens mit dem Munde vnd auch mit der Faust (so viel GOtt Gnade verliehe) trachteten / daß wir doch bedacht / dieweil selbige Sache fürnemlich GOttes Ehre belange / (der wol wisse / wie sein heiliges Wort gepflantzet / erbreitet vñ erhalten werden soll /) so wollen auch wir / als die geringsten Gliedmassen Christi vns hierinn vngern gegen seiner göttlichen Majestet vergreiffen / sondern solches seiner göttlichen Majestet heimstellen / dasselbe wie bißher nach ihrem Gefallen weiter zu ordnen vñ zu führen**/apud D. Hortlederũ de exitu belli Germ. lib. 5. c. 4. nu. 1. Plura hac de re videri possũt apud Dresserũ part. 2. mill. 6. in Orat. de Augusto Saxoniæ Electore, Justum Springerum de pace relig. cap. 2. Suscitabulum part. 2. cap. 4. & 11. in fine, **in der kurtzen Information vñ Anleitung von der** Autonomia **zu Erleuterung des hochberühmten Tractats von Freystellung der Religion / gestellet durch Dommarien von Dissingaw zu Liebenthal / gedruckt zu Christlingẽ bey Vrsine Gottgewen** Ann. 610. Eberhardũ à **Weihe** in Discept. Problem. Regii f. 78. & medit. pro fœderib. cap. 2. n. 50. Posito insuper, quòd vi extorta sit, non tamen hic audiendi, qui ex

edicto, quod vi metusve causâ &c. hoc in negotio actionem esse volunt, per ea, quæ notant Albertus Marchio in seinem Ausschreiben Anno 53. sub tit. Offentlicher Bericht/welcher gestalt die beyden Bischoff/ ꝛc. §. Vnd zu setzen. Autor Comment. de caus. Coloniẽs. f. 12. Bodin. lib. 5. de Repub. cap. 6. Ayala de jure belli lib. 1. cap. 6. n. 2. in fin. Alber. Gentil. de jure belli cap. 14. Waremund. de fœderib. cap. 2. n. 204. de regni subsid. cap. 2. n. 18. Frider. Tilemann. part. 2. Disc. Philos. &c. Secundò, quòd *non accesserit ad eam confirmatio Pontificis*. At si eam necessariam judicâssent Imperii Status atque Ordines, nunquam absque illius consensu Pacificationem iniissent. Tertiò, quòd *sit sublata per Concilium Tridentinum*. At Concilium illud non fuit liberum, Christianum & generale Concilium, in loco commodo institutum, ut in Causis recusati illius Concilii, à Proceribus Augustanæ Confessioni addictis publico scripto expositis, latè demonstratur. Sed & post Concilium Tridentinum in publicis Imperii Comitiis Pacificatio illa fuit repetita & confirmata, ac clausula Formulæ pacificatoriæ sub calcem addita expressè testatur, Pacificationem illam debere esse ratam ac firmam, etiamsi in generali Concilio non ineatur plenarius de religione consensus. Inde Status Evangelici in lib. de caus. recusati Concil. Trident. etiam post celebratum Concilium sic loquuntur pag. 6. Fürs ander bedingen sich auch die verordnete Räthe / inmassen wie vorstehet/ gantz herrlich vnd zierlich/ daß sie den bewilligten/auffgerichteten vnd confirmirten vnwiderrufflichen Religionsfrieden/auch dem zu mehr mahlen bestetigten Passauischem Vertrage in keinem wege zuwider handeln/ sondern es wollen hochernante Stände demselben jhres Theils gentzlichen vnd vnverleuglichẽ nachsetzen/jhnẽ getrewlich halté/ sich auch zu dẽ andern Ständẽ nicht weniger gutes auffrichtigẽ Trawens vñ Glaubens vngezweiffeltes Gemüts versehen/auff dies nach ausdrücklichẽ keudlichẽ inhalt des H. Reichs Abschieds ein ewiger immerwährender Fried seyn vnd bleiben möge.

Nostræ huic sententiæ suffragantur,

1. Imperatores Augustissimi, Principes & Status Romano-Catholici.

Ferdinandus Rex & postea Imperator Romanus, qui (referente Cratone à Craffthein in Epist. prælimin. Histor. Bohem. Dubravii præfixa & ad Imp. Rudolphum & Ernestum Archid. Austriæ directa) sæpiùs in hæc erupit verba: *Inter summa beneficia, quæ Deus in gubernatione Imperii mihi concessit, primum atq; maximum vero animi judicio, optimaq; conscientiâ hoc duco, quòd ad sedandas discordias publicas animum adjeci & tolerantiæ in religione formulam Deus mihi in mentem dedit*, Postea addit Crato; *Est in vivis Johannes Nævius, vir integerrimus, qui à Serenißimo Archiduce Ferdinando nobis in valetudinis Cæsareæ curatione additus erat. Eo præsente, mihi legendam dedit, atq;, ut apertis verbis legerem, jussit Epistolam bene longam suâ manu ad Electorem Mauritium multis verbis & sententiis de pace publica, conscientiarum libertate & Reipubl. salute scriptam. Hanc si Censores quidã viderẽt, haud dubiè animadverterent quàm insigni non modò Italus quidam & Gallus, verùm etiam nostri homines, qui de una religione clamitant*, D. Ferdinandum *injuriâ afficiant*. Ex Actis Comitiorũ Ann. 1555. quæ in Archivis Saxoniæ asservantur, constat, Regem Ferdinandum in Resolutione Statibus data, inter cætera

hæc

hæc protulisse: Er sey zu frieden / daß der Religionfriede ein ewiger Friede genennet werde. Es haben auch jhre Königl. Maj. gesagt / Jene Reichsabschied wegen der Religion sein temporal / dieser aber ewig. Häuptvortheidigung cap. 12. p. 47.

Cùm Pontifex Paulus IV. abolendum Augustanum Decretum suadens, Imperatoribus Carolo V. & Ferdinando I. religionem jurisjurandi causantibus per Legatos, *ab omni Sacramento se eos liberare & absolvere*, respondisset, *imò imperare, illud ne attenderent*, nunquam tamen illi ad tale aliquid machinandum se impelli passi sunt, sed exemplo suo cõfirmarunt illud, quod habet Becanus Manual. Controv. lib. 5. cap. 22. *Si fides juramenti, si dictorũ factorumq; constãtia toto orbe pelleretur, in Germania* (& Imperii Germanici Moderatoribus) *tutum exilium inventuram.*

Omnes Ferdinandi Cæsaris in Imperio Successores *Maximilianus II. Rudolphus II. Matthias & Ferdinandus II.* qui hodie rerum potitur, Imperatores gloriosissimi, *juratâ fide* Pacificationem illam confirmârunt, ac sanctè inviolateque eam servandam esse, publicâ voce pronunciârunt.

Maximilianus II. in Erklärung von Freystellung vnd Religionfried Ratisb. 24. Sept. An. 1567. Nun wissen sich aber die Räthe / Gesandten vñ Botschafften guter massen selbst zu erinnern / was es für eine Gelegenheit mit dem Religionfried habe / mit wz zeitlichem Rath vnd höchster Bemühung derselbige An. 1555. zu Augspurg abgeredt / ꝛc. vnnd folgend auch nicht allein von einer Reichsversamlung zur andern widerholet / vnd durch beyde Religionsverwandte Stende zum höchste betheuret vñ zu halten versprochen / sondern auch darauff die Keyserliche vnd Königliche Capitulationes vnnd Juramenta reguliret worden / mit dem sonderbaren ausdrücklichem Anhang / dz solcher Fried biß zur Vergleichung des Religionstreits jmmer vnd ewig gehalten / vnd dargegen einige Constitution / Satzung / Declaration oder ichtwas anders / so denselben verhindern oder verendern möchte / nicht ausgehen oder gegeben werden / oder da es beschehe / dasselbige alles von Vnkräfften vnd nichtig seyn solle.

Et in Resolutione datâ ibidem die 15. Aug. An. 1567. Sintemal sich je nicht fügen vñ gebüren will / in dero wolbedechtlich auffgerichteten Constitution wider eines oder des andern Theils willen ichtwas zu endern.

Cùm Imp. Rudolphus II. à quibusdam pacis osoribus instigaretur, ut Pacificationẽ Religionis tolleret, An. 1590. 27. Jul. talem dedit Declarationem: So viel die steiffe vnd gleichmessige Haltung des Religionfriedens belangt / da sind J. Keys. Maj. je vnd allewege der endlichen beständigen Meynung gewesen / vnd noch / dz solcher ꝛc. allerseits auffrichtig / steiff vnd vnverbrüchlich soll gehalten werden / vnd daran soll jhre Keys. Maj. nicht hindern / dz etwa dargegen hin vnd wider *in Scholasticis & Politicis concertationibus de potestate statuentium & duratione perpetuâ aut temporali* solches Friedens oder desselben Anfangs vñ Herkomens etwas hitziger vnd vnbescheidener als Jhre Maj. gern sehen möchte / disputiret werde / sintemal das alles durch den klaren vnd lautern Context vnnd Buchstaben berührter Constitution gnugsam abgelehnet wird / ꝛc. Vid. Caspar Londorpius in Reichs Acten lib. 1. vol. 2. tract. 4. n. 3.

Idem Imper. gloriosiss. in Edicto de pace religiosa concessa Bohemis dato Pragæ 11. Julii Anno 1609. *Nos enim*

id spectamus unicè, ut pax & tranquillitas conservetur & amor mutuus inter omnes tres Status vigeat, quo sine quidem pro nobis & heredib. nostris, subsequentibusq; Bohemiæ Regibus hæc omnia Statibus Evangelicis, ad quos communis etiam Pax, quam vocant, religionis, tanquam ad principale Imperii membrum pertinet, frustra vel Politicis, vel Ecclesiasticis personis quibuscunq; repugnantibus, inviolabiliter perpetuis temporibus servatum iri in fide & verbo regio affirmamus.

Caspar Londorpius in Reichs Acten lib. 1. vol. 2. tract. 4. n. 12. recitat literas duorum Ecclesiasticorum & duorum secularium Electorum; duorum Archiducum & unius Ducis ad Argentinensem, Norinbergensem & Ulmensem Rempubl. datas Pragæ 22. Junii Ann. 610. in quibus hæc verba leguntur: So wissen wir vns nicht zu erinnern / gläuben auch nicht / daß einig friedfertiger Stand die im H. Röm. Reich hochbethewrte Constitution vnd Satzung vom Religion- vnd Prophanfrieden je in gefehrlichen Streit gezogen haben solte / so sind auch in gemelten Satzungen gegen die Verbrecher vnd die jenige / so denen widersagen vnd solchen nicht gehorsamlich geleben wollen / solche Versehungen angeheffeet etc.

Ibid. num. 15. recenset literas Principis cujusdam Romano-Catholici ad Christianum Principem Anhaldinum, in quibus inter cætera hæc habentur: Ewer Liebde wolle darauff gedencken helffen / damit die hiebevor so wolbedächtig auffgerichtete gemeine Reichs Constitution vom Religion- vnd Prophanfriede / als das rechte Band alles vertrawlichen friedsamen Wesens ohne newe verdächtige Glossen / beym alten schon langepracticirten Verstand vnd vermittelst desselben die Stende bey einander noch lenger in Ruhe vnnd Frieden verbleiben mögen.

Idē dixerūt omnes Imperii Catholici Status in Comitiis Ratisbon. in scripto, q; vocāt Cōtra Gravamina: Die Catholische Stende / inquiunt, können mit Gott bezeugen / daß / so viel den angezogenen Religionfrieden belanget / denselben bißher (wie er in seinen Puncten / Artickeln vnnd Clauseln begrieffen Anno 55. durch allgemeine Stende des heiligen Reichs angenommen / bey Fürstlichen Ehren vnnd Würden im Wort der Warheit / auch bey Trawen vnd Glauben vereydet / versprochen / vnd dergestalt auff vielfeltigen darauff erfolgten Reichsversamlungen / Wahl- vnd Deputation Tagen widerumb erholt vnd confirmirt worden) verhoffentlich / auffrichtig vnd mit vnverfälschten Gewissen / vnd gleichmässiger / vnpartheilischer Affection bißher gehalten / auch nicht gemeynet seyn / denselben Religionfrieden in einige Disputation / Erklärung oder in was Namen dessen Verenderung bedacht werden köndte / in einen oder andern mehr oder wenigen Puncten greifflichen Vorbehalts für sich zu ziehen oder ziehen zu lassen gedencken / auch hinführo denselben Religionsfrieden jhres Theils also trewlich nachsetzen / vnd dabey beständig zu verbleiben / damit das gute Vertrawen zu aller Friedenfertigkeit zwischen beyde Religionsverwandte solle vnd könne wol fortgepflantzet werden.

Senatus urbis Augustæ Vindelicorum adversus librū D. Mülleri inscriptū Augspurgische Händel. *Omissis*, inquiunt, *technis Hispanicis, quæ nihil nisi sanguinem redolent, reâpse ostendemus, Germanos fovere nos animos, nec tàm facilè ad rumpendum fœdus illud*

illud sacrum Pacis Religiosæ incitari, sed more majorum virtutem & concordiam, Pontifice Italico posthabito, si in Patria Germania semina belli fereret, colere; & pro libertate patriæ fortiter & constanter unà cum confœderatis Ordinibus agere velle.

Illorum laudatissimorum Imperatorum, Principum ac Statuum suffragium mille privatorum hominum pacem Germaniæ invidentium contradictionibus est longissimè anteferendum.

2. Theologi & Politici Romanæ fidei addicti.

Georg. Eder J. U. D. Consil. Cæsareus part. 2. Inquisit. Evang. Die frommen H. Käyser sampt den löblichen Ständen des Reichs/ haben nicht allein Ursach gnug gehabt auff solche Mittel (eines Religionfriedens) zugedencken/ sondern die eusserste Noth hat sie auch dahin bewegt unnd getrieben/ derwegen gantz billig/ daß solcher Beschluß von menniglich gehalten unnd vollzogen/ etc.

Tannerus in Dioptra lib. 3. cap. 17. q. 4. p. 1040. Wir Catholische gestehen gerne/ daß Anno 1555. zu Augspurg pax absoluta ein volliger vñ unbedingter Religionsfried angestellet und auffgerichtet worden/ darbey es auch noch dieser zeit billich verbleiben solle/ wenn nur auch Gegentheil selbst so wol mit Wercken als mit Worten bey demselben verbleibet.

Liber Pontificius cujus titulus, Wer hat das Kalb ins Auge geschlagen. p. 3. ex vita Petri Canisii lib. 2. cap. 11. p. 173. 174. 175. Auff den Reichstage zu Augspurg Anno 66. ist dem Bäpstischen Legaten Cardinali Johanni Francisco Commendono ein Schreiben vom Bapst zukommen/ mit Befelch/ wenn er sehe/ daß etwas dem Tridentinischen Concilio zuwieder solte geschlossen werden wolle/ und ers nicht verhindern könte/ solte er bester Form darwider protestiren/ denn Pabst gebe seinen Willen nicht drein/ auch den Papisten verbieten/ zu vorstehenden Krieg zu contribuiren/ unnd sich damit vom Reichstage hinweg begeben. Dieser Brieff hat bey vielen seltzame Gedancken vñ grosse Bestürtzung gemacht. Etliche wahren der meynung/ die bestetigung des Friedes so Ann. 1555 auffgerichtet worden/ welchen die Papisten selbst für ein erwünschtes Mittel füreinander zukommen hielten/ were den Decreten des Trientischen Concilii entgegen/ derwegen sol sich der Legat tapffer darwider setzen und nichts widriges gestatten. Wofern er aber solches nicht erhalten könne/ sol er des Pabsts Meynung unerschrocken eröffnen unnd sich hinweg begeben: Hette er solches gethan/ wehre ohne zweiffel der Religionfried dasselbige mal auffgehoben worden rc. Unnd hat an seiner des Cardinals seiten nichts gefehlet/ denn er gantz dahin geneigt gewesen/ wehre auch für gewiß geschehen/ da nicht die Jesuiten bey so beschaffenen Dingen starcke Rigel hetten fürgeschoben/ unnd des Cardinals Gemüte zu einem andern verleitet. Denn gemelter Cardinal Commendonus zwene Jesuiten den Hieronymum Natalem und Jacobum Ledesman bey sich in seinem Comitatu oder Hoff gehabt/ zu welchem sich auch der dritte gesellet/ nemblich Petrus Canisius, welche durch jhre gegebene vielfältige Rathschläge und unablässliche embsige eyfrige bemühungen und schrifftliche Informationes den Cardinal Commendonum dahin vermocht/ daß er nicht allein den Religionfrieden so Ann. 1555. gemacht/ in seinem werth/ sondern auch dem Reichstage seinen

völligen Lauff gelassen ꝛc. Die schrifftliche Außführung aber / warumb man von gemachten Religionfrieden im wenigstẽ nicht solle abweichen / ist gen Rom geschickt vnd von vielẽ gelobt/auch nicht verspürt wordẽ/ daß jhme der Pabst habe mißfallen lassen.

Et postea. Wie fleissig vnd sorgfeltig die Jesuiten in jhren Schrifften vnd Büchern sich noch jetzund bearbeiten / damit dieser Religionfriede beschützet vnnd mit starcken Mawren vnd Pollwerckẽ vnterbawet werde /will ich mit jhren eignen Worten beweisen. Paulus Layman ein wolbekanter Jesuit im andern Buch seiner Theologiæ moralis am 458. Blat schreibet also. *Dico IV. Si Catholici cum hæreticis publicum fœdus ineant, non potest per autoritatem Pontificiã solvi aut relaxari. Hæc est doctrina à Johanne Molano præcipuè intẽta. Probatur, Licet enim, si quædam præcisè spectentur, videl. quòd hæretici propter Baptismum Ecclesiasticæ jurisdictioni subjecti sunt, ob odium ac pœnam ipsorum, jure compellantur ad remißionem fœderis in Ecclesiæ detrimentũ cedentis, aut, si recusent, ipsis etiam invitis relaxatio fieri queat per supremam Ecclesiasticam potestatem, attamen spectatis omnibus, ideoq́; absolutè negari debet, id à summo Pontifice fieri posse. Quandoquidẽ is non habet potestatem dispensandi aut relaxandi in detrimentũ Ecclesiæ. Talis a. relaxatio cederet in gravißimum detrimentum Ecclesiæ. Quia cùm hæretici, Catholicæ fidei hostes, in omni fœdere cum Catholicis inito exclusam velint Papalem relaxandi potestatem, ideò apud ipsos & omnes nationes infideles blasphemabitur nomen Domini & religio Catholica in contemtum veniet & plura mala ingentia sequentur, si dicatur, nos cum Pontificis nostri consensu fœdera publica contra jus gentium erga hostes nostros violare. Hoc autem tam grave malum est, ut nullum incommodum seu detrimentum Ecclesiæ Catholicæ ex fœderis observatione inferendum, ita magnum videri debeat, sperantibus in Deo & Christo summo Ecclesiæ defensore, qui auxilium fert in tempore opportuno &c. Ecce enim tam Jesuitæ, quàm alii Doctores Catholici apertè profitentur ac docent, fidem publicam hæreticis datam inviolabiliter & sine ullo dispensationis aut absolutionis remedio servandam esse, quamdiu ipsi servare parati sunt.* Ist dieses nicht Teutsch vnd klar genug? hat nicht dieser Jesuit dem Religionsfried einen starcken Stützen vntersetzet? heisset das nicht denselben für billig/ gültig vnd zulässig achten?

Ibid. p. 7. Martinus Becanus ein wolbekanter Jesuit hat in seinem Manuali solche fundamenta gesetzet lib. 5. c. 16. f. 717. edit. Monast. An. 624. in 8. daraus der Religionsfrieden gewaltig vnterbawet wird/da er lehret / daß die Obrigkeit in dreyen Fällen aus erheblichen Vrsachen ohne Sünd eine irrige Religion könne gestatten oder tolerirẽ/ (als nemlich/ da ein grössers Gut zuhoffen/ oder dadurch ein grössers Vbel vnterbleibet/ oder dieweil es nicht in jhren Mächten solches zuverhindern) vnd henget f. 720. noch eine Frage daran / ob ein Catholischer Fürst nicht allein einen Jrrthumb könne geduldẽ/ sondern auch versprechẽ/ daß er ins künfftig solchen gestatten vnnd leiden wolle? darauff gibt Becanus antwort mit ja/vnd sagt. *Ratio est, quia tunc potest aliquis licitè promittere, quando rem licitam promittit, si aliunde nil obstet. Sed Princeps in tali casu rem licitã promittit, ut ostensum, promittit n. permißionẽ seu tolerantiam hæresis, quæ in tribus supradictis casibus est licita.* Es lehret aber eben dieser Becanus auch außdrücklich in angedeutetẽ Manual im 5. Buch f. 702. Wenn ein Catholischer einen Ketzer etwas zulässiges versprech/ daß er solches im gewissen schuldig

sey

sey auffrecht vnd redlich zuhalte / welches er aus dem 9. cap. Josuæ beweiset. Derhalben so ist des Becani Meynung vngezweiffelt dahin gangen / daß der Religionsfried auch zuläßig vnd zuhalten sey. Wie er deñ solches ebener massen, bekant in dẽ Tractat de fide hæreticis servanda, in der fünfften Conclusion, da er spricht: *Si Princeps vel Magistratus Catholicus paciscatur cum hæreticis de toleranda libertate religionis, quam sine majori detrimento impedire non potest, sine dubio fides servanda est.*

(Non jã quærimus, an per hasce Laymãni & Becani assertiones vigori Pacificationis Religiosę satis sit prospectũ, sed hoc tantũ urgemus, ꝙ autor hujus tractat. ex verbis illorũ colligere voluerit, ipsos nõ solũ in Pacificat. Religiosę vigorẽ cõsentire, sed eãdẽ etiã stabilire.)

Comp. pacis c. 5. q. 26. n. 31. *Etiamsi fateremur, fœdus circa religionis libertatẽ imprudẽter cum Confeßionistis decretũ fuisse, nihilominus observandũ esset, cũ versetur circa materiã seu objectum per se non malũ, videl. permißionẽ exercitii hæretici c. debitores de jurejur.* (Denuò non quærimus, an vigori Pacificationis hâc ratione sufficiẽter sit prospectum, sed illud duntaxat urgemus, quòd Pacif. Relig. validam esse doceant.)

Schoppius in Class. Sacro p. 8. edit. Ticinensis, *non integrum esse, scribit, Catholicis Principib. à fide Lutheranis data recedere & August. Confeßionẽ, cui per decretũ de pace religionis nõ minùs, quã Catholicæ religioni in Imperio libertas sæpiùs promissa est, nũc velle proscribere. Pactis n. conventis stare Catholicorum hominum, maximè Germanorum est officium.* (Hæc omnia rectè se habent, modò in vocula *nũc* nõ lateat perniciosa opinio, quòd Pacif. Passav. sit nudũ moratoriũ, quod mutato rerũ statu aboleri possit.)

Compositio Pacis c. 5. q. 29. postquam argumenta, quæ suadere videntur, *libertatem Religionis Confeßionistis datam non debere perpetuùm inviolabiliter absq; ullo relaxationis, rescißionis remedio observari* (videl. 1. *quia fœdera Religionis, præsertim si in perpetuum fiant, cũ ejusdem Reipubl. membris vix unquã licitè ineantur. Pacta a. & fœdera illicita servari nõ debent. 2. quia quod vi aut metus causa gestum, id nõ debet esse ratum, sed rescindi. Atqui hæc omnia concurrebant in Pacificatione, siquidem Mauritius & socii ejus vi armatâ per magnã injuriam Cæsarẽ, Ferdinandum Regẽ, aliosq; Catholicos Principes & Status invaserunt, eaq; re ad Pacificationẽ compulerũt. 3. quia Constitutio Principis vim & obligationẽ suam amittit, si mutatis rerum circumstantiis incipiat esse Reip. inutilis aut noxia. Atqui fœdus illud religionis, quod Pacis firmandæ causâ decretum erat, succedente tempore majoris dissidii occasionem præbuit. 4. quia irritum est pactum, aut certè in irritum revocari potest, si superioris, quæ intervenire debuit, autoritas vel approbatio non accesserit. Sed ad fœdus religionis, præsertim perpetuũ & irrevocabile, summi Pontificis autoritas non intervenit. 5. Si fœdus Religionis absq; Pontificis cõsensu & approbatione initũ cum Sectariis Reip. Christianæ noxium esse videtur, poterit saltem Papa ex plenitudine suæ potestatis absolvendo Principes Catholicos à juramẽto fœdus abolere. 6. quia Pax Confeßionistis promissa est eâ spe, quòd dissensiones in Religione per generale Concilium Triden. tollendæ essent. Cùm itaq; Confeßionistæ ad Concilium postea venire noluerint, videtur pax & libertas ipsis promissa cessare*) his, inquã, argumẽtis ordine recẽsitis subjungit. *His argumẽtis, ad quæ postea respõdebimus, nihil obstantib. respõsio esse debet affirmativa, fœdus publicum est*

quibuscunq; etiam hæreticis circa religionem icorum sicut initum fuit, ita omnimodè observandam esse. Ratio est, quia fœdera publica gentium jure introducta sunt, quod omni generi humano commune est, idq; propter necessitatem &c.

Argumenta Adversariorum.

1. *Pacificatio Passaviensis sublata est per Concilium Tridentinum.* Resp. quidam ex Imper. Regibus, Proceribus & Theologis Romano-Catholicis agnoscunt, Concilium Tridentinum non fuisse tale, quale à Statibus Imperii fuit requisitum, videlic. liberum, Christianum & Oecumenicum. (Ergò etiã per Concilium Tridentinum Pacificatio illa non fuit sublata.)

Ferdinandus I. Imperator August. ad Pium IV. Pont. Rom. sic scripsit. *Magno cum dolore animi nostri intelleximus, res sacras illius Synodi* (Tridentinæ) *non eo modo ac ordine procedere, quo nos cum piis omnibus vellemus, ut verendum sit, nisi prosperè salutaria habeantur remedia, quòd is futurus sit Concilii exitus, qui & universo Christiano orbi scandalum & offensionem præbeat & iis, qui ab obœdientia Sedis Apostolicæ recesserunt, ridendi materiam exhibeat.*

Carolus IX. Galliæ Rex in Protestatione sua contra Conc. Trident. inter cætera sic loquitur. *Quanquam, Patres sanctissimi, vestra omnium religio, vita & eruditio magna semper fuit & erit apud nos autoritatis, cùm tamen nihil à vobis, sed omnia magis Romæ, quàm Tridenti agantur, & quæ hîc publicantur, magis Pii IV. placita, quàm Concilii decreta jure æstimentur, denunciamus & protestamur, quæcunq; in hoc conventu, h.e. solo Pii nutu & voluntate decernuntur & publicantur, ea nec Regem Christianissimum probaturum, nec Ecclesiam Gallicanam pro Decreto Oecumenici Concilii habituram.*

Petrus Suavis lib. 2. Hist. Conc. Trid. p. 309. *Omnibus erat exploratum, ne minimum quidquam in Concilio tractari, nisi secundùm ea, quæ Româ essent præscripta ac præcepta; cumquè hanc ipsam ob causam singulis hebdomadis per cursores literæ deferrentur, duabus interdum vicibus, nemini credibile videbatur, tantam rem* (Concilii translationem) *solo Legatorum arbitrio determinatam.*

Pag. 310. *Maximè erat offensioni, quòd Concilium inde Pontifici non obnoxium modò, sed servum esse conspicerent. Nam si Legati duo Præsulibus omnibus convocatis poterant edicere, ut Tridento discederent, & eos pœnarum, censurarumq; denunciatione constringere, quæ amabo erat illa, quam prædicabant, Concilii libertas?*

Lib. 6. p. 581. *Præsules Hispani in Synodo Tridentina conquerebantur, omnes Synodi tractationes Romæ non modò expendi ac considerari, sed etiam deliberari ac constitui; Concilium in eadem Civitate* (Tridenti) *bis antea congregatum hoc ipso nomine parùm felicem habuisse successum, & sine fructu, imò maximâ cum offensione solutum, quòd à Patribus nihil, sed omnia Romæ definirentur; sic, ut per omnium ora vulgò jactaretur infami proverbio, Spiritum sanctum, qui Tridentinæ Synodi consilia gubernat, in mantica clausum Romà subinde mitti; Pontifices eos Ecclesiæ minori offendiculo fuisse, qui Concilii convocationem omninò detrectarunt, quàm qui convocatum sibi servum & obnoxium esse voluerant &c. neque ultra quidquã boni à Synodo expectandũ, quæ ad Curiæ Romanæ cõmoda tota est projecta, hujus unius arbitrio movere & quiescere docta.*

pag. 593. similis eorundem Præsulum querela recensetur.

Lib.

Lib. ejusd. p. 645. *Præsules Hispani ex Concil. communi omnium nomine ad Regem literas dederunt, in quibus Concilio non constare suam libertatem contenderunt, Italis numero superioribus atq; ex his aliis pensionibus, aliis promissis, qui minus corrupti, metu ad Pontificis nutum adductis. De Legatis etiam querimoniam habuerunt, quòd passi non essent, caput illud* (de Residentia Episcoporum) *sicut æquum erat, suo tempore determinari, antequam literæ Româ advenissent. Tunc enim negotium maximâ cum concordiâ confici potuisse &c.*

Andreas Dudithius Episcop. Quinqueecclesiensis in Epistola ad Maximilianum 2. Cæsarem, in qua sententiam suam refert de calice Laicis concedendo & Sacerdotum conjugio. *Quid proficì potuit in eo Concilio, in quo numerarentur, non suis momentis ponderarentur sententiæ? si causâ, si ratione pugnandum fuisset, si pauci quidam socii nobis adfuissent, viceramus, quamvis pauci, magnas copias adversariorum; sed cùm numerus tantùm prodiret in aciem, quo longè inferiores futuri fuissemus, in optima causa victores discedere non potuimus. Singulis nostrûm centenos de suis Papa potuit opponere; ac si centeni parùm multi viderentur, repentè mille creare potuit, quos suis laborantibus subsidio mitteret. Itaq; videre erat quotidie famelicos & egentes Episcopos ex majori parte barbatulos adolescentes luxuq; perditos Tridentum volitare, conductos ad sententiam secundùm Papæ voluntatem dicendam, indoctos illos quidem & stolidos, sed tamen impudentiâ & audaciâ utiles. Hi cùm ad veteres adulatores Papæ accesserant, tum verò victrix exultabat iniquitas, neq; decerni jam quidquam potuit, nisi in eorum sententiam, qui Papæ potentiam luxumq; defendere, summam religionem arbitrabantur. Erat aliquis vir gravis & eruditus, qui tantam indignitatem ferre non poterat, hic, ut non bonus Catholicus, terrore, minis ac insectatione à Concilio ad probandũ, quæ nollet, traducebatur. In summa, in eum statum res est adducta, istorum, qui illuc facti institutiq; venerant, improbitate, non ut jam Episcoporum, sed larvarum; non hominum, sed simulachrorum, quæ nervis moventur alienis, ut Dædali statuæ fuisse perhibentur, Concilium illud videretur. Erant Episcopi illi conductitii pleriq; ut utres, rusticorum Musicum instrumentum, quos, ut vocem mittant, inflare necesse est. Nil habuit cum illo conventu Spiritus S. commercii, omnia erant humana consilia, quæ in immodica & sanè quàm pudenda Pontificum tuenda dominatione consumebantur. Illinc responsa tanquam Delphis aut Dodonâ expectabantur: illinc nimirum Spiritus ille, quem suis Conciliis præesse jactant, tabellariis manticis inclusus mittebatur, qui quod admodum ridiculum est, cùm aliquando, ut fit, aquæ pluviis excrescebant, non antè advolare poterat, quàm inundationes desedissent. Ita fiebat, ut Spiritus non super aquas, ut est in Genesi, sed secus aquas ferretur. O portentosam & singularem dementiam! Ratum nihil esse poterat, quod Episcopi, tanquam plebs, sciscerent, nisi Papâ autore fieret.*

Petrus Paulus Vergerius, quondam Episcopus Justinopolitanus, in Epistola scripta ad Episcopos Italiæ (cujus verba habentur in comment. Petri Placæi sub Henrico & Francisco secundis & Carolo nono, cujus scripti etiam meminit Thuanus lib. 28. Hist. ad annum 1561.) *Precor vos, ut paulisper consideretis & inquiratis; quid postremò defuncti Papæ Paulus V. & Julius II. fecerint. Ipsi fabricabãt decreta & ea Tridentum mittebant, cum expressa man-*

mandato, ne quid statueretur, nisi quod ipsi imperaret: quòd certissimè novi, quia tempore Papæ Pauli ego ipse tum Episcopus eram Tridenti, unde pulsus fui, quia in suspicionem veneram, quòd id animadvertissem, metuebantq́ ne revelarem, etsi tum pauca intelligerem. Nec est, qui hoc tempore nesciat, omnes definitiones Romæ primùm factas mandato Papæ posteà ad Legatum mitti, ut procuret, Theologos in suis disputationibus eum ordinem & eandem formulam sequi, quæ ipsis mittitur, unde sequutum est, quod nunc dicitur, sanctum Spiritum Tridentum venire, inclusum manticæ. (cujus proverbii etiam meminit Sleidan. ann. 1551. p. 716. *Ridiculo*, inquit, *Proverbio dici solet, Spiritum sanctum Româ subinde Tridentum venire inclusum mantica, propterea quòd crebrò Pontifex & celeribus equis, quid fieri velit, per literas atq; mandata suis ibi Legatis nunciat.* Neve contra hæc testimonia excipiant, domesticos producemus testes.)

Claudius Espensæus in Epist. ad Titum cap. 1. p. 42. *Factum est*, inquit, *posterioribus seculis, ut quod meritò in Concilio Basileensi Ludovicus Arelatensis querebatur, in Conciliis id demum fiat & necessariò fiat, quod nationi placeat Italicæ, ut quæ sola Episcoporũ, qui & ipsi soli vocem decisivam habent, numero nationes alias æquet aut superet, sicut scripsit lib. 1. de gestis ejus Concilii Æneas Sylvius, nondum Pius. Hæc est illa Helena, quæ nuper Tridenti obtinuit.*

Nec dissimulat Bellarminus lib. 2. de Concil. cap. 11. sic scribens. *Sciendum est, Pontificem solere mittere legatos instructos de sententia Apostolicæ Sedis* [*cum ea conditione, ut si Concilium consentiat judicio Apostolicæ Sedis, formetur decretum; sin minùs, differatur Decreti formatio, donec Romanus Pontifex consultus respondeat.* (Juxta præscriptam hanc à Bellarmino regulam etiam in Tridentino Concilio fuit actum.)

Dominicus à Soto in libr. contra Archiep. Catharinum, qui Conc. Tridentino interfuerat, scribit, *Catharinum negare, liberum fuisse, in Synodo Tridentina disputare, atq; eo ipso negare, illam fuisse liberam, in qua parte faveat hæreticis, qui itidem negent, Concilium illud fuisse liberum.*

Durante Concilio Invictiss. Imperator & Galliæ Rex per suos Legatos quàm sæpissimè admonuerunt, tractarent Tridentini Patres *de reformatione morum in capite & membris, sepositis dogmatibus, donec Protestantium sententiam audivissent, alioqui decreta nulla fore.* Hist. Cõc. ad sess. 24. Præsules Hispani & Galli, quia videbant, Papam numero suorum Italorum ipsos facilè superare, petierunt, *ut suffragia non secundùm capita, sed secundùm nationes colligerentur.* verùm Legati Papæ hoc postulatum mox seditiosum proclamârunt, Papa confestim hunc modum cohibuit & suorum numerum mox XII. submissis Præsulibus auxit. (Quæ omnia, cùm ex Historia Conc. Tridentin. sint manifestissima, manifestè probant, omnia ex Papæ arbitrio in eo fuisse gesta, ac proinde non fuisse Concilium liberum, adeoq; tale, quale Protestantes semper postulârunt, quomodo igitur Pacificationem Passaviensem irritam facere potuit? ut nihil dicamus de eo, quod etiam post Concilium Tridentinum in publicis Imperii Comitiis Pacificatio illa fuit repeti-

ta

ta & confirmata, uti superiùs monuimus.)

Arg. 2. *Quotquot Imperii Status tempore Transactionis Passaviensis Ann. 1552. vel tempore Pacificationis Augustanæ Ann. 1555. librum Interimisticum amplexi sunt, beneficio Pacificationis exciderunt, quia Papalem religionem secuti ab August. Confess. secessionem fecerunt.*

Resp. præsupponitur in hoc argumento, librum Interimisticum esse Papisticum, id quod multis modis falsum. Petrus Suavis lib. 3. Hist. Conc. Trident. p. 335. de hoc libro sic scribit. *Ubi Romam allatum exemplar* (libri Interimistici) *plerosq; omnes in stuporem dedit &c. specie quidem præ se ferens doctrinam Catholicam, sed quæ à religione Catholica toto cœlo distabat. Atq; peculiaria quædam capita attingentes id reprehendebant, quod in capitibus de peccato originali, de justificatione, de Sacramentis, de Baptismo & de Confirmatione, libri hujus consarcinatores eandem doctrinam nō attulissent, quæ decretis Concilii fuerat stabilita. Cùm enim ea collectio adusq; Concilium duntaxat obtinere debuerit, cumq; de his capitibus ab Synodo hactenus pronunciatum sit, quid aliud hîc fuisse dicendum, nisi ut Concilii decretis omninò staretur? diversam à Concilii decretis doctrinam velle promulgare, esse vim omnem Cōcilio adimere, imò hoc magis suspiciosum arguebant illud Cæsaris artificium, quod, quo tempore instanter urget, Conciliū revocari Tridentum; hoc ipso tempore omnem Synodi Tridentinæ decretorum autoritatem enervat. Damnabant insuper totum illius doctrinæ corpus, quod ambiguis loquendi formulis exprimeretur, sensum satis commodum primâ facie admittentibus, introrsum verò veneno tinctis, etiam alicubi de industria verba generalia consectantibus, quò Lutheranis detur effugium ad interpretationem ex iis suo sensu affingendam. Certè libri ejus autores de Concupiscentia loqui Lutheranorum in morem, ac similiter de justificatione, fiduciam omnem in divinis promissionib. reponentes, ac nimium, imò verò totum fidei tribuentes; in capite de operibus, de merito ex condigno, in quo cardo est ejus controversiæ, ne verbum quidem fieri; in capite de Ecclesia ejus unitatem à capite visibili, quod tamen ei essentiale est, non, ut solet, deducere; imò, quod est deterius, Ecclesiam sibi fingere per caritatē invisibilem, eandemq; posteà visibilem efficere, nō aliud esse, nisi subtili quâdam & occultâ ratione Hierarchiam evertere & Lutheranorum sententiam astruere. Notas item veræ Ecclesiæ statuere, puram doctrinam & legitimum Sacramentorum usum, omissâ interim notâ indubitatâ, erga Pontif. Roman. obœdientiâ, id Sectariis omnibus ad Ecclesiæ nomen maximâ animorum obstinatione sibi arrogandum, viam haud dubiè aperire; neq; ullo modo ferendum illud, ut summi Pontificis institutio sit in remedium schismatis, Episcoporum autem de jure divino. Sacramentum pœnitentiæ factum ab iis Lutheranissimum, quādo dicitur, iis, qui credunt, hoc Sacramento id accipi, quod Christus promisit, fieri sicut credunt: adhæc de sacrificio Missæ id subticeri, quod caput est, nempe expiatorium & propitiatorium esse pro vivis & vitâ functis. Quod autem Sacerdotibus permittitur uxores ducere, & Laicis Cœnam Domini sub utraq; specie sumere, cuiq; esse perspicuum, horum abusuum concessione fidem omnem Catholicam labefactari &c.*

Pag. 337. *Cardinalis Sfondratus Pontificis Legatus in Comitiis Augustanis Ann. 48. mandata Pontificis significavit, consuetudinem sumendi cœnam Domini sub utraque specie esse pridem abrogatam, eoq; facultatem*

indulgendi calicis in sacra communione (etiam cum eo, ut reprehensione omni vacare debeat; quia quis calicem non recipit) nulli competere; præterquam Romano Pontifici, perinde ac matrimonii concessionem Presbyteris ordinatis. Quamvis enim veteri Ecclesiæ consuetudine, præsertim apud Græcos & cæteros Orientis populos (ubi Sacerdotes non obligantur ad cœlibatum) permissum sit, ut uxorati sacris ordinibus initientur, & sanctiones suas obeant retentis uxoribus: non permittere tamen, neq; unquam permisisse, ut jam ordinati uxores ducant &c.

p. 338. *In præfatione libri Interimistici petit ab Ordinibus, qui Ecclesiæ Catholicæ leges hactenus servârunt, ut in his permaneant, nec aliud quid immutent, quod se antea facturos receperunt: ab iis autem qui religionem innovârunt, contendere, ut vel ad antiquam professionem redeant, vel suam doctrinam ad hujus Confeßionis præscriptam moderentur, intra hujus limites consistentes, ne ampliùs errent.* (Sic ergò Cæsar ipse Interimisticam religionem Papali opponit.)

p. 342. *Cæsaris in hoc incepto* (in obtrudendo Statibus libro Interimistico) *propositum nihil magis retardavit, quàm modesta exigua & immunita civitatis libertas, quæ supplex eum obtestabatur, ut quandoquidem vita, facultatumq; ipsum Dominum agnoscerent, conscientias saltem Deo relinqueret. Nam si ille doctrinam ipsis propositam pro indubitata acciperet & agnosceret, habituros sanè insigne exemplum, quod sequantur: sed cùm sacra sua Majestas eam pro certa non habeat, neque amplectatur, ad quam tamen recipiendam & fide tenendam ipsos studeat impellere, non videre se, quâ viâ huic se conformare debeant.*

p. ead. *Pontifex ipse Franciscum Romaeum Ordinis Dominicani Generalem de illius Ordinis eruditißimorum sententia & opera accuratam & solidam illius Decreti* (Interimistici) *confutationem conscribere jubet, in Galliis etiam variorum scriptis refellebatur, brevique prodiit turma scriptorum tam Catholicorum, quàm Protestantium maximè è civitatibus Hansiaticis scriptum illud lacessentium.*

3. Ad reliqua argumenta, quæ contra Pacif. Religionis moveri possunt, respondet vel ut rectiùs loquamur, videri vult respondere compositio Pacis cap. 5. q. 29.

Thesis quinta. Subditi non debent prætextu religionis contra ordinarium suum Magistratum insurgere, bello eũ invadere, vel etiam clanculùm è medio tollere, etiamsi Pontifex Romanus à juramento eos absolvat.

Inter violenta propagandæ religionis Pontificiæ *media* non est postremum, quòd Pontifex potestatem sibi arrogat Imp. Reges & Principes è solio deturbandi ac subditos à juramento ipsis præstito absolvit, si alteri, quàm Romano-Catholicæ religioni sint addicti, unde postea subditis non solùm liberum, sed etiam necessarium sit, vel bello contra Magistratum insurgere, vel è medio eum tollere, vel certè obedientiam ei denegare.

Antithesis. 1. Pontifices sibi arrogant potestatem subditos excommunicatorũ à se Regum ac Principum à juramento fidelitatis absolvendi.

Gregorius VII. in Synodo Romana, & habetur c. Nos sanctorum caus. 15. q. 6. *Nos sanctorum Prædecessorum nostrorum statuta tenentes eos, qui excommunicatis fidelitatis juramento constricti sunt, Apostolica au-*

autoritate juramēto absolvimus, & ne eis fidelitatem observent, omnibus modis prohibemus, quousq; ipsi ad satisfactionem veniant, (quæ verba posteriora in MSto Vaticano nō fuisse adjecta in edit. Gregoriana notatur.) Honorius 3. ad ArchiDiacon. Suession. in c. Gravem extr. de pœnis. *Si Comes post commonitionem non paruerit, fideles ipsius, quamdiu in excommunicatione perstiterit, ab ejus fidelitatis juramento denunciet is penitùs absolutos.*

Gregorius IX. c. Absolutos de Hæreticis. *Absolutos se noverint à debito fidelitatis & totius obsequii, quicunq; lapsis manifestè in hæresin aliquo pacto, quâcunq; firmitate vallato, tenebantur obstricti.*

Concilium Lateranense 2. can. 3. tale fecit Decretum. *Si Dominus temporalis admonitus ab Ecclesia terram suam purgare hæreticâ fœditate neglexerit, per Episcopos excommunicationis vinculo innodetur. Et si satisfacere contemserit infra annum, significetur hoc summo Pontifici & ex tunc ipse vasallos ab ejus fidelitate denunciet absolutos, qui illam exterminatis hæreticis sine ulla contradictione possideant.*

2. Potestatem illam adversus Reges & Principes actu ipso Pontifices Romani aliquoties exercuerunt. Vi enim hujus decreti, quando Pontifex Imperatorem, Reges, Principes, propter hæresin excommunicationis fulmine ferit, eâdem operâ in Bullis excommunicatoriis subditos ipsorum à juramento fidelitatis absolvit & fidem ipsis datam violari permittit, quin & Regum ac subditorum fundos & bona in prædam omnibus proponit, adeò ut sine ulla alia belli denunciatione aut insidiis, aut aperto Marte liceat cuivis illos bello persequi, capere, vel etiam trucidare, eâdem insuper operâ Regum ac Principum liberos jure successionis privat ac infames etiam pronunciat, nobiles & subditos ad arma in Principes concitat, omnibus nationibus cum excommunicatis commercia interdicit, aliorum Regum & populorum cum illis fœdera irrita pronunciat, excommunicatos deniq; sepulturâ Christianâ privat, ut ex Bulla Pauli III. in Henricum Angliæ Regem, & Sixti V. in Henricū Regem Navarrenum est manifestum. Pius V. in Bulla adversus Elizabetham Angliæ Reginam inter cætera sic loquitur. *Volumus & mandamus, ut adversus Reginam hæreticam & excommunicatam subditi arma capessant.*

3. Pontificii scriptores defendunt, hanc potestatem Pontifici competere.

Nicolaus Sanderus lib. 2. de visibili Eccles. Monarch. cap. 4. disputat, *summo Pastori Ecclesiæ* (Pont. Rom.) *potestatem esse concessam, ut possit non modò excommunicare impium Regem, sed etiam subditos ejus ab omni observantia ipsius liberos reddere.*

Bellarminus lib. 5. de Rom. Pontif. cap. 6. *Papa habet summam potestatem temporalem indirectè in ordine ad bonum spirituale. Et hoc modo potest Reges deponere, regnā transferre & uni auferre, alteri conferre tanquam summus Pontifex.* Coster. in Apol. par. 1. p. 64. *Penes Pōtifices semper fuit potestas Reges ac Imperatores imperiis suis privandi.*

Molina Jesuita tract. 2. de Instit. disp. 29. *Hoc jus ad Pontifices Romanos pertinet.*

Gregorius de Valentia in 2. 2. Disp. 1. q. 22. *Per summi Pōtificis autoritatem omnino posse aliquem dominio & prælatione erga subditos privari propter peccatum apostasiæ.*

Etenim si vitâ privari possit, multò magis aliis bonis, atq; adeò etiam prælatione in alios.

Jesuitæ Galli in tract. de justa Henr. 3. abdicat. lib. 4. cap. 3. p. 357. adducunt ad hoc ipsum probandum Concilii Lateranensis constitutionem. *Qui Principes terram suam ab hæresi non purgaverint, ab eorum fidelitate soluti vasalli denuncientur & cætera aliis possidenda dentur* (videlicet per Pontificem Romanum, ut ex d. Constitutione manifestum.)

Toletus lib. 1. Instruct. Sacerd. cap. 13. *Qui tenebantur aliàs obnoxii vinculo fidelitatis vel juramenti, liberabuntur tali vinculo, si is inciderit in excommunicationem* (Pontificis.)

Landherr im scharffen runden Auge lit. D iij fac. 1. Baronius unterm Jahr achthundert / bey der Krönung Caroli Magni gedencket dieser Bäpstischen Dignitet und Fürzug mit solcher Schlußrede. *Fuit semper absq; controversia vera omnium orthodoxorum sententia, hanc potestatem esse in Ecclesia Dei & in ipso Pontifice primariò residere, posseq; ipsum, si causa postulet, Apostolicâ plenissimâ potestate infestum Ecclesiæ Regem seu Imperatorem deponere, inque locum ipsius justum & pium sufficere, ex Dei verbo, jure divino & lege Naturæ & necessariâ assumtione exploratissimum est.*

Treshamus in lib. de offic. Princ. *Si Princeps hæreticus sit, summi Pastoris divinâ potestate deponatur & aliud caput constituatur, cui sese subditi jungant. Nam Princeps indulgendo hæreticis non solùm Deum offendit, sed perdit & regnum & gentem.*

(Durandus quidem statuit 2. sent. dist. 44. q. 3. ac eundem sequitur Bellarminus lib. 5. de R. P. c. 7. §. Probatur &c. *eos Principes, qui habuerunt dominium supra populum, antequam populus converteretur ad fidem, si non conentur fideles à fide avertere, non posse privari suo dominio*: Interim communis sententia est Thomæ 2. 2. q. 10. art. 10. quam etiam Bellarminus in Recognitionibus amplectitur. *Si tales Principes non conantur fideles à fide avertere, possunt quidem ab Ecclesia,* (id est, à Pontifice) *privari dominio, tamen Ecclesia non semper id facit, vel quia vires non habet, vel quia non judicat expedire.*)

4. Statuunt, Principes hæreticos esse Tyrannos (ac proinde à Pontifice posse excommunicari & ipsorum subditos à juramento fidelitatis absolvi. Hæretici autem ipsis sunt, quotquot non adhærent Pontifici Romano.)

Bellarminus lib. 5. de Roman. Pont. cap. 10. §. Dico secundò. *Reges ignorantes Deum Tyranni potiùs sunt, quàm Reges.* (At Reges hæretici juxta ipsorum hypothesin Deum ignorant. Ergò sunt Tyranni.)

Wilhelmus Rossæus de vindicta Reip. Christianæ adv. Reges impios & hæreticos p. 156. *Omnis Rex hæreticus est simul Tyrannus.*

Suarez in Defens. fidei Cathol. adv. Anglicanæ sectæ errores libr. 6. cap. 4. n. 14. scribit, *Regem, postquam* (propter hæresin vel aliam causam) *à Pontifice depositus est, pro vero & proprio Tyranno habendum.*

5. Statuunt, etiam ante latam à Pontifice sententiam, Reges & Principes hæreticos regno & Principatu esse privatos, ac subditos ab obœdientia absolutos.

Simanca de occult. tit. 42. sect. 2. *Si Reges aut alii Principes Christiani facti sunt hæretici.*

retici, protinus subjecti & vasalli ab eorum dominio liberantur, nec jus hoc recuperabunt, quamvis postea reconcilientur Ecclesiæ; & propter hæresin non solùm Rex regno privatur, sed etiam ejus filii à regni successione pelluntur.

Jesuita Creswell in lib. contra Edictum Regin. Angliæ sub nomine Andreæ Philopatris edito pag. 190. *regnandi jus amittit, qui Romanam religionem deserit.*

Idem Creswell lib. eod. p. 149. n. 157. *Universa Theologorum schola tenet, & est certum ac de fide, Quemcunque Principem Christianum, si à Catholica Rom. religione manifestè deflexerit & alios avocare voluerit, excidere statim omni potestate ac dignitate, ex ipsa vi juris divini & humani: hocque & ante omnem sententiam Pontificis ac judicis contra ipsum prolatam: & subditos quoscunque liberos esse ab omni juramenti obligatione, quod de obœdientia præstitissent, posseque & debere hujusmodi hominem, tanquam Apostatam & hæreticum, ex dominatu ejicere, ne alios inficiat.*

6. Ex hoc principio porrò inferunt, Imperatoribus, Principibus ac Regibus hæreticis nullam à subditis obœdientiam deberi, sed posse illos, sive bello, sive insidiis à quovis è medio tolli; quin imò subditos ad illud, modò vires adsint, esse obligatos.

Jesuita Creswell d. libr. sect. 2. num. 160. scribit, *obligatos esse subditos ad Principes hæreticos depellendos, qui fidei Catholicæ injuriosi sint, si modò vires ad hoc habent idoneas.* Et num. 126. *Subditos hujusmodi principes suos non tantùm legitimè posse deturbare, sed etiam ad hoc præcepto divino & vinculo arctissimo ac extremo animarum suarum periculo teneri.*

Bellarminus lib. 5. de Rom. Pontif. cap. 7. *Non licet Christianis tolerare Regem infidelem aut hæreticum, conantem Catholicos ad suam falsam religionem pertrahere.*

Et postea. *Ejusdem periculi & damni est, eligere non Christianum & non deponere non Christianum. At prohibentur Christiani, eligere Regem non Christianũ. E. tenentur, nõ pati super se Regem non Christianum, si ille conetur populum avertere à fide.*

Becanus in resp. ad aphorismos Jesuitarum aph. 10. p. 105. *Quæ Bellarminus lib. 5. de Rom. Pont. cap. 7. docet, verissima sunt p. 107. Quæro ex Calvinistis. Si Rex Angliæ Catholicam & Romanam fidem amplecteretur, & vellet omnes Calvinistas, quotquot in Anglia sunt, eandem fidem palam profiteri & Rom. Pont. fidelitatem præstare, quid consilii caperent? an sequerentur suum Regem? non essent hoc facturi, sat scio. Quid ergò? Regem potiùs abdicarent & suum Calvinismum sartum tectum conservarent. Quare? quia præstat Regem, quàm reformatam fidem amittere. Simili modo argumentatur Bellarminus.*

Franciscus de Verone Constant. in Apol. part. 1. c. 7. disputat. *Reges & Principes non Romano-Catholicos posse de jure à privata etiam persona occidi, & illud factum esse generosum, cum virtute cõjunctum, & heroicũ, comparandum cum maximis & summâ laude dignis factis; esse sanctissimum, humanissimũ, dignissimum, laudatissimum, commendatissimum,* part. 4. cap. 1. *Quòd si tales non è medio tollantur, demonstrationem hanc esse non favoris, sed furoris; non compassionis, sed indignationis Dei in populum suum,* part. 1. c. 7. *Illos, qui in vitam talium Regum & Principum conjurant, esse animosos machinatores,*

fortitudinem eorum esse plus, quàm humanam, imò heroicam ac divinam; supplicia eorum nō nisi vera Martyria appellanda, ibid. *qui sint aliquando præmium recepturi in vita æterna.* p. 3. cap. 9. *Reges & Principes ab Ecclesia Romana deficientes totos se reddere privatos, proinde expositos obvio cuiq; è mundo tollendos esse, in quos omnis obligatio reverentiæ atq; debiti sublata sit*, part. 2. cap. 2. *Ictus in illos directos descendere ex eo ipso loco, ex quo descenderit Apostatæ Juliani ictus, nempè è cælo, & talem imputare velle homini, esse stupiditatem & insaniam hominum mentis & judicii expertium*, ibid. *Reges & Principes eo fine excommunicari, ut instar furiosorum occidantur, & hoc esse mandato Dei conforme*, part. 2. cap. 5. *Principem hæreticum non solùm jure regiæ potestatis excidere, sed ad aliorum etiam pedes necessariò projectandum, utq; hæreticum castigandum* p. 2. cap. 7. *Principem hæreticum Romano Sacerdoti non obædientem eodem jure à quovis privato occidi posse, quo Pineas occidit scortatorem Israëlitam & scortatricem Midianitidem* part. 2. cap. 11. *In Principe hæretico, aut hæreticis favente, cessare omne debitum, obligationis, respectus, servitii, subjectionis, amicitiæ, cognationis, promissæ fidei &c. esse enim ab Ecclesia damnatos & proscriptos ad mortem, ideoq; necessitate publicâ postulante proximo cuiq;, qui id effectum dare posset, tales interficere licere.* part. 2. cap. 12. *necessarium quandoquidem quocunq; casu religionem confirmari, etiam morte Regum.* part. 2. c. 15. *Reges ac Principes hæreticos præsertim relapsos esse omninò ex motu conscientiæ & zelo gloriæ Dei occidendos, cùm sint extra Ecclesiam & sine Papa in ea esse nequeant.* p. 3. cap. 13. *Contra Principes hæreticos esse arma sumenda, contra quos justiora sint, quàm contra infideles*, part. 5. cap. 13. &c.

Gregorius de Valentia docet Disp. 5. q. 8. p. 3. pag. 1324. *cuivis privato licitum esse interficere Tyrannum.* (Jam verò ex hypothesi Pontificiorum superiùs demonstratâ quilibet Rex hæreticus est Tyrannus. Conclusio sponte emergit.)

Schulkenius in Apol. pro Bellarm. p. 6. tanto fervore asserit, *subditis, si vires adsint, fas esse debellare Principes hæreticos*, ut *contrariam assertionem Lutheri hæresiarchæ esse* dicat, & ex eodem themate probare nitatur, *Rogerum Widringthonum Anglum non fuisse Pontificium, eò quòd hoc neget.*

Suarez lib. 6. Defens. fid. cap. 3. n. 8. multis probare nititur, *proditionem conspirationemq; regni vel Reipubl. aut subditorum adversus Regem à Papa depositum ad debellandum eum, seq; ab ejus Tyrannide liberandum non esse proditionem, sed justam defensionem, vel justum bellum aut supplicium.* n. 14. *Quando Rex est depositus* (à Pontifice) *tunc non procedit aggressor autoritate privatâ, sed in virtute sententiæ & consequenter ut instrumentum publicæ autoritatis.*

Lib. ejus. cap. 4. n. 13. & 14. disputat, *Si Princeps, postquam ex Papæ decreto depositus est, regno non cedat, tum esse non solùm regimine, sed fieri etiam titulo Tyrannum, adeoque cuilibet de populo licere, eum jure interficere.*

Lib. & cap. iisd. n. 17. & 18. *Si Papa Regem deponat, ab illis tantùm poterit expelli vel interfici, quibus ipse id commiserit. Quòd si nulli executionem imperet, pertinebit ad legitimum in regno successorem, vel si nullus inventus fuerit, ad regnum ipsum spectabit.*

n. 23. statuit, *illos non obligari ad detegendum parricidium, si post Regem depositum aliqui per privatas insidias acceptâ à legitima*

tima

timo Judice potestate, illi mortem machinantur.

Becanus cap. 3. Controv. Angl. q. 3. p. 130. *Pontifici jus vitæ ac necis in Reges vendicat.* (Quòd si ergò Pontifex Regem contumacem & hæreticum vitâ privare potest, ut vult Becanus, utiq; etiam poterit sicarium aliquem emittere, qui decretum exequatur.)

7. Sed & hoc asserunt, ad Regis vel Principis hæretici occisionem non requiri Papæ Decretum, sed licere cuivis privato, Regem vel Principem hæreticum quoquo modo occidere, *si hæresis sit notoria.* Cajetanus in 2.2.q.12.art.2. Andreas Eudæmon in Apol. pro Garneto cap. 10. p. 276. *aut publica saltem populi vox sit, aut virorum quorundam gravium judicium.*

Unde Mariana in lib. de Rege & Regis instit. Ann. 605. edito lib. 1. cap. 6. 7. & 8. pag. 58. 60. 65. 67. & seqq. operosè contendit, *jus fasq; esse subditis, Reges Principesq;, quibus viri graves hæreseos crimen impegerint, quâvis ratione è medio tollere,* ibid. præscribit, *quomodo venenum conficiendum sit, quomodo vestibus, chirothecis, gladio, capulis, aut etiam ephippiis illinendum, ut non minus præsens exitium sequatur, quàm si ferro urgerentur.*

Ex hac Marianæ doctrina profluxisse constat, *quòd Jesuita Richardus Walpot Socius Marianæ Anglum Eduardum Squirre veneno instruxisse* scribitur, *quod Reginæ Angliæ & Essexio non edendum aut bibendum præberet, sed quo sellam tantùm inungeret, ut ex ejus contactu uterq; moreretur.* (De hoc Marianæ scripto Petrus de Onna in Censura sic judicat. *Si illi, qui ad Reipublicæ gubernacula sedent, ad præscriptam in eo formam actiones & consilia retulerint, næ magnum atq; incredibile operæ precium existeret.* Nec ab hoc solùm, sed etiam à Ribadeneira in librorum Jesuiticorum Catalogo Ann. 608. edito Mariana laudatur ceu *excellentis judicii, admirabilis eruditionis, Theologiæ profundæ homo.*)

Ex eodem principio Eudæmon d. l. excusat Jesuitam Hamondum, quòd *Catesbeium, propositum interficiendi Regem & Proceres Angliæ pro Confessione declarantem, absolverit, tanquam nihil illiciti proposuisset,* (qui liber Eudæmonis approbatus est à Generali Ordinis Jesuitarum, à Provinciali per Rhenum & Ordinario librorum Censore.)

In Oratione exhortatoria de Jesuitis in regnum Galliæ non recipiendis ad Regem Christianissimum inter alia etiam hoc habetur. *Post sumtum de Castello supplicium, cùm in Gallia deputati à Parlamento se in Collegium Jesuiticum Claremontanum contulissent & multas chartas scriptasq; deprehendissent, invenerunt inter alia duos libros scriptos manu Guignardi Jesuitæ, in quibus non tantùm Clementis parricidium ceu heroicum facinus & Spiritus S. donum extollitur, sed etiam concluditur. Si absq; bello* (Rex hæreticus) *deponi non potest, geratur bellum, si bellum geri non potest, mors paretur.*

Anton. Arnoldi in Orat. contra Jesuitas. *Barerius, qui Henrico IV. cædem intentârat, à Jesuita Varadio edoctus fuerat, non posse ab aliquo fieri ullum magis meritorium opus, quàm si Regem Galliæ Henricum IV. interficeret.*

Idem ibidem. *Commoletus Jesuita in concione super cap. 13. Judic. Lutetiæ habita post excitatos de Henrici III. Galliarum Regis occasu ingentes plausus & evectionem istius parri-*

vicida in hanc erupit exclamationem. Ebudum aliquem oportet nos habere, sive Monachus sit, sive miles, sive cerdo denique, sive bubulcus. Perinde enim est, saltem ut Ebudum aliquem habeamus. Hoc videlicet unicum adhuc restat (in Henrico IV. peragendum parricidium) *tum quidem omnia probè componemus & ad optatum deniq; finem producemus.*

8. Quinimò illos, qui Reges & Principes è medio sustulerunt, vel è medio tollere conati sunt, ac propterea capitali supplicio afficiuntur, nō solùm in numerum Martyrum referunt, sed etiā miracula illis tribuunt. De Garnetto conjurationis pulverariæ in Anglia conscio sic scribit Corn. à Lapide in Apoc. 7. v. 3. f. 146. *Cùm R. P. Henricus Garnettus è Societate Jesu, Angliæ Martyr, Sociis in Anglia per viginti annos magnâ cum laude in quotidianis mortis periculis præfuisset, tandem anno Domini 1606. die tertiâ Maij pro Catholica fide gloriosum obiit Martyrium. Catholicus, qui spectator aderat, purpuratam sanguine spicam ex substrato Martyris corpori stramine religiosè sustulit: quam dum domi conspicatur attentiùs, vividam Patris imaginem in ea expressam conspexit. Verticem capitis ingens cingebat corona. Crux in fronte rutilabat stella inclusa, signaculum cordis illius utiq;, in quo fasciculus myrrhæ commorabatur, ut ideò etiam optatâ inventioni Crucis dicatâ die Martyrii palmam sit consecutus. Sub mento Cherubinus visebatur alatus, vel Angelicam ejus puritatem, vel sapientiam & doctrinam, vel utrūque indicans &c. Imago hæc vultus ejus in spica sæpius excusa per omnes Christianorum provincias sparsa est. Miraculosam a. hanc ejus effigiem in prototypo etiamnū perdurare, viri graves, oculati testes, mihi constanter affirmarunt.* Idem miraculum recenset Andreas Eudæmon Apolog. pro Garnetto cap. 14. (Quid de hoc imaginario miraculo statuendum, alibi exponitur.)

Exceptio Adversariorum.

Becanus part. 2. opusc. in qq. miscell. de fide hæret. servanda p. 125. immunitati Principum cavere conatus, sic scribit. *Leges pœnales, sive sint Imperatoriæ, sive Ecclesiasticæ, non obligant ad executionem pœnæ, nisi post sententiam Judicis. Hinc,* inquit, *infero, etiamsi Gregorius decernat (eos, qui excommunicatis fidelitatis juramento constricti sunt, juramento absolvendos, iisq; prohibendū, ne eis fidelitatem observent) non tamen vi illius decreti reipsâ hæreticos privari usu suæ jurisdictionis, sed solùm post latam à judice sententiam. Nunc autem à tempore Concilii Constantiensis non fertur sententia, nisi in paucissimos & quidem rarissimè.* Resp. 1. Pontifex quotannis in Bulla Cœnæ fert sententiam, Protestantes esse hæreticos. 2. Si Becanus distinguere velit inter nominatim excommunicatos & alios nō nominatim excommunicatos, non tamen satisfaciet. Licet enim ante sententiam Judicis non obligentur ad executionem, tamen possunt exequi. Sic enim Tannerus tom. 3. Theol. Schol. q. 8. dub. 6. n. 121. *Discrimen est inter nominatim excommunicatos & alios nominatim nō excommunicatos; illis enim subditi etiam tenentur negare obsequium, his verò, etsi possunt, non tamen tenentur.* 3. Pontifici nihilominus semper reservant jus ferendi sententiā, quocunq; tempore libuerit. 4. Menochius Cons. 185. n. 7. 8. & alii negant, requiri *sententiam Judicis.*

Nostram sententiam probamus 1. ex defectu mandati divini. 2. ex contrario præcepto Christi & Apostolorū. Christus

stus jubet *Cæsari*, etiam Ethnico, *dare, quæ sunt Cæsaris* Matt. 22. v. 21. Paulus & Petrus jubent, ut Ethnicis & impiis Magistratib. obtemperemus, alii n. tunc temporis non erant, cùm suas Epistolas exararent. Rom. 13. v. 1. Tit. 3. v. 1. 1. Pet. 2. v. 13. 3. ex contrariis exemplis Christi, qui infideli & Ethnico Imperatori tributum solvit Matt. 17, 27. populi Israelitici, qui idololatricis Regibus parére non recusavit, (cùm sciret, de Nabuchodonosore Rege Ethnico & idololatra dictũ esse à Domino Jerem. 27. v. 6. *Ego dedi omnes terras istas in manu Nabuchodonosor servi mei;* & à Daniele c. 2. v. 37. *Deus cœli regnum tibi dedit.*) ac primitivæ Ecclesiæ Christianæ, quæ Imperatorib. Ethnicis obœdiẽtiã præstitit. Nullus Prophetarũ autor fuit populo Israelitico, ut propter apostasian Reges deponerẽt, nec Christiani olim deposuerunt Neronẽ, Diocletianum, Julianum Apostatam, Valentem Arianum &c. Ad preces unicè cõfugerunt, ut constat exemplo Didymi apud Sozom. l. 6. c. 2. Nazianzeni in orat. 2. contra Julianum, Ambrosii & aliorum.

Nostræ sententiæ suffragatur.

1. Quòd agnoscũt, ex mandato Christi, Prophetarum & Apostolorum, etiam Ethnico & impio Magistratui obtẽperandum ac pro illo orandum esse. (Si enim Ethnico Magistratui obtemperandum, utiq; etiam hæretico.)

Gerochus apud Aventin. lib. 5. *Christus Dominus & Deus noster, comites & legati ejus* (Apostoli) *Cæsares, in terris à Deo secundos, ante omnes mortales primos à supremo Numine datos, divinitùs cõstitutos, ab immortali Deo electos, & ut illi vocant coronatos, venerabantur &c. tantùm abest, ut illi vel Regum quẽpiã vel impium vel Arrianum regno pellere, eidẽ sacrificiis interdicere, populum Sacramento solvere tentarent atq; regna evertere, sanguine humano se polluere, pro principatu cum Christianis decertare sibi permittant.*

Georgius Haymburgensis in Confut. primatus Papæ parte 2. *Quâ conscientiâ præsumit quis Sacerdos, etiam Papa, absolvere subditos à juramento & obœdientiâ, ad quam Christus & Apostoli unumquemque astringunt?*

Alphonsus de castro lib. 13. adversus hæreses, verbo Subditus. *Si licet cuilibet ex plebe Dominum delinquentem corrigere, cur David in spelunca existens, quam ingressus est Saul, ut purgaret ventrem, non interfecit eundem Saulem, cùm tunc facillimè id agere potuisset? Nonne Saul Rex jam malus erat & regno à Domino Deo privatus? Nunquid non jam occiderat Achimelech Sacerdotem & alios octoginta quinque viros vestitos Ephod lineo, propterea quòd David esurienti panes propositionis dedisset? Nunquid non ipsummet Davidẽ sæpissimè occidere tentaverat injustè, fecissetq; nisi Dominus servum suum de manu illius servasset? Et tamen cùm hæc omnia notissima essent ipsi Davidi & omni populo, noluit David illum punire, cùm posset, sed solùm oram chlamydis Saul silenter præscidit, nec tamen fortè sine aliqua, quamvis levi culpâ, id fecit: quod ex eo convincitur, quòd postea pœnituit ipsum David, eò quòd abscidisset orã chlamydis Saul, quo fit, ut multò magis pœnituisset eum, si personam Saul percussisset, ideo viris suis consulentibus illi, ut occideret Saul, dixit David. Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hanc rem Domino meo, Christo Domini, ut mittam manum meam in eum, quia Christus Domini est.*

Caje-

Cajetanus in 1. Petri. 2. *Non dicit Apostolus, subjecti estote omni homini, nec dicit, omni Tyranno, sed omni creaturæ humanæ. Officium Regiminis humanam creaturam appellat, eò quòd humanis suffragiis creatur; & dicit omni, non distinguendo inter Ethnicos & infideles.*

Stapletonus in Promtuario morali Dom. 22. post Pentec. *Cùm jure gentium & Naturæ dubium nemini hoc esset, docent Apostoli, etiam Dei voluntatem esse, ut Regibus etiam Ethnicis & infidelibus, neq; enim alii tunc erant, ipsi pii & fideles obtemperarent. Sic Christus Cæsari, Petrus Neroni obœdiendum docent.*

Claudius Espensæus in comm. 1. Timoth. 2. p. 20. *Apostolus præcipit, obsecrationes fieri pro Regibus, de quibus scil. minùs videbatur, quòd mali tunc essent & sanctis infesti, persecutores, Tyranni. (ne fideles tantùm & Dei cultores intelligas) nec enim tum Reges Deum colebant, sed multis pòst temporibus in infidelitatis serie per successionem accepta persliterunt.*

Pag. 21. *Eodem Spiritu Paulus pro Regibus, etiam impiis, Ecclesiam orare admonet &c. quo affectus Hieremias (missis de Hierusalem literis ad reliquias transmigrationis, Sacerdotes, Prophetas & omnem populum, quem Nabuchodonosor Babylonem traduxerat) Judæos informat & ex parte Domini sic inquit. Quærite pacem civitatis, ad quam transmigrare vos feci & orate pro ea ad Dominum, quia in pace illius erit & pax vobis Jerem. 29. Et vicissim Judæi in Babylone captivi ad reliquos in Hierusalem fratres missâ Epistolâ & pecuniâ viritim collectâ in usum holocaustomatum, Orate (ajunt) pro vita Nabuchodonosor Regis Babylonis & Balthasar ejus filii &c. Baruch. 1.*

Bodinus lib. 1. de Republ. cap. 9. *Nullus Propheta unquam docuit, propter solam idololatriam aut hæresin subditos contra Magistratum arma capere debere.*

Autor deliberationis de cõpescend. Jesuitar. conatu ex Polonico in Latinum sermonem translatæ & in publicum editæ Ann. 609. lit. E. postquam dixerat, in Galliis à Jesuitis agitari cœptam fuisse quæstionem. *Num Pontif. R. Galliæ populum à fidelitatis juramento, quo Regi suo obligatur, in casu hæreseos absolvere possit?* ex qua orta fuerit altera huic admodùm affinis. *Num cuilibet privato liceat Tyrannum propriâ autoritate occidere?* subjungit. *Quid putas, cordate Lector, Apostolos dicturos fuisse, quando Hierosolymis primum Concilium sub præsidio Spiritus sancti celebrabant, si Religiosus aliquis cum hujusmodi quæstione coram eis apparuisset? Neq; tamen in Galliis controversiæ istæ nova erant. Ad priorem enim ventilandam, Pontificum olim cum Galliæ Regibus perpetua litigia perennem materiam suppeditaverunt; posterior verò ante annos plus minus 200. post cædem nempe Ludovici Aureliani in Sorbonistarum Collegio publicè agitata & solenniter decisa erat. Utraq; semper constantissimè fuit negata, adeo ut posterioris assertio & assertor, Johannes Pratus, nî fallor, in Concilio etiam Constantiensi ex æquo damnati fuerint. Pro hac autem vice eædem quæstiones Galliam ad eum modum immutatam invenerunt, ut bona pars Cleri & cum his totus Jesuitarum ordo utriusq; assertionem probaverint, revocatâ & annihilatâ majorum suorum perpetuâ sententiâ. Hujus verò immutationis Jesuitas præcipuos autores extitisse, ipsa Sorbona post res sedatas publicè professa est &c. Hæc igitur Jesuitarum decisio (non tamen absq; Deo) Henrico necem attulit, &*

& contrà parricidam absolvit, eumq; Ebudo Israëlitarum liberatori æquiparavit. Quale nihil in ulla Christiani orbis parte inde à religionis incunabulis auditum, scriptumve est, aut lectum.

Scribanus Jesuita Politices Christianæ cap. 7. p. 94. & 95. ex 1. Petr. 2. Hebr. 13. Tit. 3. Eph. 6. Tit. 2. probat, *subditis non licere insurgere contra Magistratum Tyrannum & impium*: Et addit: *Quid si impium nactus fueris Principem? Vis non timere potestatem? bonum fac & habebis laudem ex illa. Dei enim minister est tibi in bonum. Et si impia imperaverit? Nemo dixit sequendam impietatem. Tot Martyrum millia lati sanguinem fuderunt, ne impia sequerētur imperia. Verùm, quis vetet armatâ manu impia imperia pellere? non docemur arma à Martyribus, nec evocavit cœlestes legiones Christus noster, cùm posset, in Herodem, Pilatum, Judæos; pati Christianum est. Nunquamne arma? pro Principe arma, contra illum nulla &c.* p. 99. *infelices semper fuisse insurgentium in Principes exitus* ostendit.

p. 96. *Quid si vim admoveat?* (Princeps) *admovit Nero, Domitianus, Diocletianus, Decius, Julianus, reliquiq; Neronis de impietate successores, nec Christianorum quiquam ferro repulit. Et monet Apostolus, nulli malum pro malo reddentes, maximè Principi. Addit, Noli vinci à malo, sed vince in bonum malum, maximè in Principe. Et quid vis vindictam? Audi Dominum. Mihi vindicta, ego retribuam. Quid facilius Deo Principum Principi? &c.*

Estius in comm. 1. Petr. 2. v. 13. *Sensus est. Subditi estote, obœdite cuicunq; homini superiori, sive Judæus ille sit, sive gentilis, & sive Christianus, sive infidelis, deniq; seu bonus, seu malus.*

Et postea. *Quo tempore scripta fuit hæc Epistola, Princeps Imperii Romani erat Domitius Nero, Christianorum gravissimus persecutor, sub quo Petrus ipse, qui hæc scribit, & Paulus Martyrium subierunt. Liquet ergò, ex doctrina Apostolica Principibus etiam infidelibus & valde malis obœdiendum esse.*

Cornelius à Lapide in comm. 1. Timoth. 2. v. 2. *Non tantùm pro Regibus & Magistratibus Christianis, sed etiam pro infidelibus & Ethnicis, puta Nerone & similibus, qui tempore Pauli regnabant, orari vult Apostolus, idq;, ut notat Chrysostomus, triplici de causâ. 1. ut Christiani odium omne deponerent, cùm pro omnibus orare jubeantur, nemo enim eum odisse potest, pro quo orat. 2. ut ipsi Reges & Principes mitiores essent in Christianos, quos scirent pro se orare, etiam dum illos persequerentur. Sic Christianos olim in sanctis mysteriis pro Rege sive Imperatore etiam infideli, qualis tunc erat Nero, Decius, Diocletianus &c. orare solitos esse, testes sunt Justinus Apol. 2. Orig. lib. 8. contra Celsum, Arnobius lib. 3. contra gentes, Eusebius lib. 4. Hist. cap. 26. Ita S. Cyprianus, ut habet ejus vita, cùm ei à Præfecto objectum esset, quòd ipse tanquam Christianus in Cæsarem conjurasset, liberè respondit. Longissimè absumus nos Christiani ab ista culpa, qui Cæsari, etiamsi alia sacra, alios Deos colenti, tamen quia Princeps noster est, bene cupimus & precamur, & rogamus Deum nostrum, ut ad cogitationem verorum bonorum adducat. 3. ut à Deo gratiam benè & pacificè regēdi illis impetrarent, utq; Deus eo modo flecteret & dirigeret eorum animum & regionem, quo proficuū erat Ecclesiæ, ejusq; paci & tranquillitati.* (Atqui si subditi debent orare pro Magistratibus infidelibus, utiq; non debent contra illos insurgere.)

2. Quòd agnoscunt, Ecclesiam Chri-

Christianam primitivam Imperatoribus, etiam Ethnicis obaedientiam praestitisse & pro illis oràsse, nequaquam verò de solio eos deturbàsse.

Clemens Romanus lib. 8. Constitut. cap. 18. testatur, *Apostolos in Eucharistiae celebratione oràsse pro Regibus sui temporis*, (qui tum erant infideles.)

Sigebertus in Chronico Ann. 1088. *novitatem ac haeresin* vocat, quae in mundo temporibus Gregorii VII. emerserit, quando Sacerdotes docebant populū, *quòd malis Regibus nullam debeant subjectionem, &, licet ei Sacramentum fidelitatis fecerint, nullam tamen debeant fidelitatem.*

Otto Frisingensis in Chronico lib. 6. cap. 35. *Lego & relego Regum & Imperatorum res gestas, & nuquam invenio quenquam eorum, ante hunc Henricum Imperatorem, quem Hildebrandus deposuit, à summo Pontifice regno privatum.* (De hoc Ottone Frisingensi scribit Possevin. in Apparatu tit. Otto, quòd *ejus cum laude meminerit Æneas Sylvius, postea Pius 2. Pontifex, in oratione Francof. habitâ.*)

Claudius Espensaeus in comm. 1. Timoth. 2. p. 21. *Nos, ajunt veteres illi fideles, pro salute Imperatorū Deum invocamus aeternum, verū, vivum, quē & ipsi propitiū sibi praeter caeteros malūt, in cujus potestate sunt, à quo sunt secundi, post quem primi, adversus quem valere non possunt, per quē valere se cognoscūt, precantes sumus omnes semper pro omnibus Imperatoribus, vitam illis prolixam, imperium securum, domum tutam, exercitus fortes, Senatum fidelem, populum probum, orbem quietum, & quaecunq; hominis & Caesaris vota sunt. Pro Imperatoris itaque salute sacrificamus, sed Deo nostro & ipsius, sed (quemodo praecepit Deus) purà prece. [illegible] mus pro Imperatoris salute, [illegible] lantes, qui praestare potest. Sic add[illegible] Tertullianum & in Apologet. cap. [illegible] duplicem Christiani moris rationem [illegible]. Adulati, ait, nunc sumus & [illegible] ad vim se evadendam. Qui ergo nos [illegible] de Caesarum salute curare? Inspice [illegible], literas nostras, [illegible] praecept[illegible] nobis ad redunda[illegible] pro inimicis Deum ora[illegible] nostris bona precari. Qui[illegible] inimici & persecutores nostri, quàm de qu[illegible] est ate convenimur in crimen? Sed [illegible] atim ac manifestè, Orate, inquit, [illegible], Principibus & potestatibus ac [illegible] la sint. Vobiscum enim concuti[illegible] concussis etiam caeteris ejus membris [illegible] nos (licet extranei à turbis aestim[illegible] quo loco casus invenimur. Est [illegible] major necessitas nobis [illegible] bus, etiam pro omni statu Imperi[illegible] manis, quod vim maximam [illegible] minentem, seculi clausulam, [illegible] horrendas comminantem, Ro[illegible] commeatu scimus retardari. Atq[illegible] experiri & dum precamur differri, [illegible] nitati faveamus.*

(Haec omnia Espen[illegible] ex Tertulliano adducit ac ibid. [illegible] ostendit, Christianos in [illegible] Ecclesia pro infidelibus [illegible] orasse.)

Lib. 2. Digressi[illegible] cap. 6. p. 192. ex Epistola Cleri L[illegible] ad Paschalem. II. quae ext[illegible] secundo tomo Conciliorum haec [illegible]. *Gregorius I. quid omnes super hoc [illegible] se Papa sentirint, quid post se sentire deberent, ostendit, [illegible] Longobardos exemplo caeteri spiritual[illegible] gladio*

[illegible]

pœnitenti, precibus ad Deum fusis, non sumptis contra rebelles armis, utebantur: Reges sanè ac Imperatores aut minimè, aut difficilè excommunicarunt. Primus Hildebrandus novo & omnibus Bibliothecæ veteris Expositoribus evolutis non invento, sacris Canonibus ultimam manum imponens, novello schismate regnum & Sacerdotium scindens, Sacerdotalem lanceam contra Imperii diadema levans, ∫it ∫uoque alios Pontifices exemplo contra Principes gladio accinxit, belloq́ quasi hereditario insurrexit &c. Utinam Petrum in feriendo imitati, Petrum in recondendo gladio imitarentur!

Cornelius à Lapide in comm. 1. Petr. 2. v. 13. *Catholici per primos trecentos annos obœdiverunt Imperatoribus Ethnicis, etiam persecutoribus, in omnibus, exceptâ fide & religione, nec quisquam necem aut rebellionem cōtra eos machinatus est fidei prætextu, etiam si sæpe facilè id facere potuissent, si voluissent. Sanè potuisset tota legio Thebæorum fortissima, duce S. Mauritio, Maximiano resistere, armisq́ fidem & vitam tueri, aut certè non inulta occumbere, sed noluit, totaq́ positis armis, genibus nixa, fidei causâ se obtruncari permisit. Pluribus* (inquit) *idipsum demonstrat Thomas Bozius in signis Ecclesiæ signo 53. & 90.*

Baronius Ann. 1143. n. 7. & seqq. memorat, *Honorium Pontif. Rom. ob persecutionem à Ludovico Francorum Rege illatam Episcopo Parisiensi, S. Bernhardum è claustro protraxisse, qui de causa illa inquireret & de causa cum Rege pugnaret, ut patet ex Epistol. 46. Bernhardus igitur re explicatâ adversus Regem Ludovicum literas declaratorias dedit ad Papam Honorium* (Epistol. 49.) *in quibus significat, Regem illum non tam Episcopos, quàm in ipsis justitiæ zelum persequi & veluti alterum Herodem Christum nō in incunabulis, sed in Ecclesiis invidere exaltatum.* (At quo genere pugnæ Bernhardus Regem aggressus est?) sequitur apud Baronium. *Bernhardus consurgit in Regem Ludovicum scribens ad eum literas* (Epist. 221.) *ubi ait. Profectò stabimus & pugnabimus usq́ ad mortem, si ita oportuerit pro matre nostra, armis quibus licet, non scutis & gladiis, sed precibus fletibusq́ apud Deum.*

(Hæc omnia Baronius, qui cùm multis paginis ex Bernhardo transcriptis Annales suos infarserit, Epistolam tamen ejus 170. ad Ludovicum Francorum Regem studio omisit, in qua Bernhardus inter cætera sic loquitur. *Si totus orbis adversum me conjuraret, ut quippiam molirer adversus Regiam majestatem, ego tamen Deum timerem & ordinatum ab eo Regem offendere temerè non auderem: nec enim ignoro, ubi legerim. Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit.*)

Petrus Gregorius Tholosanus libr. 26. de Republ. cap. 7. §. 10. *A Christo passo, per intervallum propè trecentorum annorum, etsi innumera crudeliaque tormenta Christiani passi fuerint & clades atrocissimas, semel viginti millibus necatis, tamen nusquam omnino legitur, eos adversus leges, Magistratum, Imperatorem, securitatemque ejus vel tantillum molitos fuisse, vel rebellâsse.*

(Idipsum declarat exemplo petito ex Nicephoro lib. 7. Histor. cap. 5.) ib. *Sed hoc fere argumento ostenderunt, se suámque religionem omnibus anteferri debere, quod in ea sententia ita pertinaciter & obnixè perdurant, ut unico amore Dei & divini cultus Christianos se ab eo dicerent appellari, cujus sit hoc piissimum dogma, ut Magistratibus pareant.*

(Congruit hæc assertio praxi primitivæ Ecclesiæ. Tertull. in Apolog. cap. 30. *Nos pro salute Imperatoris Deum invocamus æternum, ut concedat ei vitam prolixam, regnum securum, domum tutam, exercitus fortes, senatum fidelem, orbem quietum.*

Excipit quidem Bellarminus libr. 5. de Rom. Pontif. cap. 7. §. Quòd si &c. *ideò Christianos non restitisse Imperatoribus Ethnicis, quòd eis defuerint vires temporales.* Sed huic exceptioni occurrit Petrus Gregorius d. l. subjungens. *Etiam cùm Christiani pares viribus & numero fuerunt, imò in hoc religionem suam anteferri aliis omnibus, seq; ab eo Christianos dixerunt appelli, cujus sit hoc piissimum dogma, ut Magistratibus pareant.)*

Quinimò urgemus idipsum, quod Bellarminus concedit, *Apostolis & Christianis in primitiva Ecclesia defuisse vires temporales ad deturbandos è solio Imperatores Ethnicos.* (Quòd si enim talis potestas ad Ecclesiæ perfectionem fuisset necessaria, utique Christus Apostolis & Christianis eam dedisset.)

Autor respons. Apologet. adversus AntiCotton. ab uno ipsius societatis Ann. 1611. *Gregorius Nazianzenus, quoad in vivis egit, Julianum Apostatam ceu legitimum Imperatorem reveritus est,* (ubi pro eadem sententia socium suum Eudæmon-Johannem citat pag. 147.)

3. Quòd agnoscunt, Pontificem malum tolerandum, nequaquam verò deponendum esse. (Ex quo sponte sequitur, etiam Principem malum tolerandum, non autem è solio deturbandum esse.)

Bellarminus lib. 2. de Concil. cap. 19. *Non est mirum, si Ecclesia, quando habet malum Pontificem, manet sine* [illegible] *efficaci, quandoquidem non* [illegible] *precipuè humanâ industriâ, sed* [illegible]*ctione, cùm ejus Rex Deus sit.* [illegible] *clesia non possit deponere Pon*[illegible] *potest ac debet Domino supplicare* [illegible] *medium adhibeat, & certum* [illegible] *ejus salutem,* [illegible] *tet, vel de medio tollat, aut* [illegible] *destruat.* (Idem pauci[illegible] ad argumentum Bellarmini, [illegible] *Principes Ecclesiam destruere pos*[illegible] *à Rom. Pontifice deponendi* [illegible] possumus. Non est mirum, si [illegible], quando habet Magistratus [illegible], vel hæreticos, manet sine re[illegible] mano efficaci, quandoquidem [illegible] titur ejus salus præcipuè humanâ [illegible] striâ, sed divinâ protectione, cum Rex Deus sit. Itaq; etiamsi [illegible] possint, nec debeant deponere Magistratus, tamen debent [illegible] supplicare, ut ipse remedium [illegible] ac persecutionem patienti[illegible] Spiritus suppeditet.)

Azorius lib. 5. Instit. c[illegible] *Quid si ipse Pontifex Romanus leges, canones* [illegible] *negligat? respondeo, Pontificem* [illegible] *à Deo, judicari posse.* (Idem [illegible] de Magistratu politico nullius [illegible] politicis subjecto afferimus.)

4. Quòd agnoscunt, [illegible], Reges ac Principes in temporalibus nō esse jurisdictioni Papæ [illegible] (quod congruit cum illo Tert[illegible] ad Scapulam. *Imperator* [illegible], *solo Deo minor.)*

Ivo Carnotensis. *Reges, si aliquando potestate abutuntur, non sunt à nobis graviter exasperandi. Sed ubi Sacerdotum admonitionibus*

ibus non acquieverunt, divino judicio sunt reservandi. Nam super Imperatorem non est, nisi solus Deus, qui eum fecit.

Venericus Vercellensis circa Annum 1050. librum scripsit de unitate Ecclesiæ conservandæ, in quo inter cætera sic loquitur. *Pipinus Major domus, cùm Childericum Regem Galliæ dominum suum regno dejicere tentaret, neminem sceleris hujus autorem habere potuit, quàm Papam Roman. Gregorium, qui subditos juramento absolvit & miserum Childericum rasum in monasterium detrusit. Misereminì, ô Principes, regni cœlestis populi Dei. Vos, inquam, misereminì, imò indignaminì, quòd Papa mortales in hanc sententiam adducat, ut id, quod non potest fieri, credant fieri posse.*

Ludovicus Vives ad Henricum 8. Angliæ Regem in Epist. dedicat. libris Augustini de civ. Dei præmissa. *Te, Rex Henrice, permagni omnes existimarunt, cujus potestas majestasq; est in terris secundùm Deum maxima.*

Petrus Gregorius Tholosanus libr. 25. de Republ. cap. 5. *Principes aliqui sunt sui juris, Rex Galliæ & Rex Hispaniæ, qui in temporalibus nullum agnoscunt superiorem, nec possunt privari suo regno.*

Quidam Hispanus ἀνώνυμος in libro de morte Philippi. *Rex Hispaniæ Philippus jamjam moriturus, coronam manibus apprehendens, oculis in cœlum defixis, Tibi, inquit, Domine Deus meus coronam meam reddo, à quo eam accepi.* (Plura hujus generis afferentur in art. de Pontifice, in quæstione de potestate Pontificis in temporalibus super Imper. Reges & Principes.)

5. Quod agnoscere coguntur, absolutiones illas subditorum à juramento fidelitatis pessimè cessisse.

Abbas Urspergensis in Chron. Anno 1080. Crantzius lib. 5. Metropol. cap. 16. Bonfinius libr. 3. Decad. 1. Rudolphus Sueviæ Dux, Henrico IV. Imperatore anathematis fulmine à Gregorio VII. Pontifice Romano percusso, à Moguntino Præsule jussu Pontificis in Regem coronatus, contra Henricum Imperatorem bella gessit, tandem in prælio abscissa est ejus dextra: Domum rediens Episcopis & Magistratibus truncum manus ostendens dixit. *En vobis dextra, quâ interpositâ sanctè juravi, nihil injuriarum Domino meo Henrico me facturum, nihil insidiarum comparaturum. Sed ad hanc juramenti transgressionem Apostolica jussio vestraque persuasio me commoverunt, videte igitur, quã rectâ viâ vos vestra monita sequentem duxeritis.*

Platina in vita Gregorii VII. Pontificem sic loquentem introducit. *Henricum ejusq; fautores anathematis vinculo colligo, atque iterum regiam potestatem ei adimo, interdicoq; omnibus Christianis juramento absolutis, quo fides Regibus semper dari consuevit, ne Henrico obtemperent, sed Rudolphum in Regem suscipiant.*

Postea inquit. *Henricus irritatus magis Pontificis Gregorii censurâ, quàm monitus, Romam hostili animo proficiscitur, urbem ingreditur. Pontifex haud satis populo fidens, in arcem se recepit diu obsessus. Henricus alium Pontificem creat, discedente Henrico Gregorius liberatur & non ita multò post moritur.*

Matthæus Parisiensis Anno 1080. pag. 10. *Gregorius Pontifex quasi sibi divinitùs revelatum prædixit, falsum Regem hoc anno esse moriturum. Et verum quidem prædixit, sed fefellit eum conjectura de Rege. Nam ille secundùm velle suum id interpretatus est de*

de Henrico, qui tunc contra Saxones gravi prælio decertans, Regem falsum, scilicet Rudolphum, interfecit. (Sic ergò Pontifex in sua prædictione fuit delusus, vel potiùs alios delusit. Eodem enim modo, quo ex ore Caiphæ, ex ore Gregorii hujus Deus veram Prophetiam extraxit.)

Idem Matthæus Parisiensis d.l. aliud divinæ vindictæ exemplum mirandum sanè ac stupendum prodidit in Alemanico Comite ejusdem Henrici Imperatoris persecutore gravissimo & rebelli perfida editum, quem ad mensam residentem caterva quædam murium, (qui nullis domesticorum fustibus depelli poterant) terribili corrasu laniârunt.

6. Quòd in Concilio Constantiensi assertio illa, quòd Reges & Principes Tyranni sint regno depellendi, tãquam erronea in fide & in moribus scandalosa fuit reprobata. (At si Tyrannos non licet è solio deponere vel occidere, utiq; nec Reges hæreticos, quia pari jure apud Jesuitas censentur. Wilhelmus Rossæus de vindic. Reipubl. Christianæ adversus Reges impios & hæreticos pag. 156. Omnis Rex hæreticus est Tyrannus.)

Concil. Constant. sess. 15. Præcipuâ sollicitudine volens hæc sacrosancta Synodus, ad extirpationem errorum & hæresium in diversis mundi partibus invalescentium, providere, sicut tenetur & ad hoc collecta est, nuper accepit, quòd nonnullæ erroneæ assertiones in fide & bonis moribus ac multipliciter scandalosæ, totius Reipubl. statum & ordinem subvertere molientes dogmatizata sunt, inter quas hæc assertio delata est. Quilibet Tyrannus potest & debet licitè & meritoriè occidi per quẽcunq; vasallum suum & subditum, etiam per insidias vel blanditias, vel adulationes, non obstante quocunq; juramento, [illegible] tione facta cum eo, non [illegible] vel mandato Judicis cuiuscun[illegible] hunc errorem satagens hæc [illegible] surgere & ipsum funditus [illegible] definit, hujusmodi doctrinam [illegible] fide & in moribus, ipsam [illegible]losam & ad fraudes, [illegible] proditiones, perjuria [illegible] condemnat.

(Idem statutum in [illegible] Toletano IV. c.24. Nullus apud [illegible]ne regnum arripiat. Nemo [illegible] tus Regum. Quicunque [illegible] tum fidei suæ temeraverit, [illegible] attrectaverit, aut potestate reg[illegible] præsumtione Tyrannicâ regni fa[illegible] paverit, anathema sit. Sic & [illegible] Remensi c.37. Nemo [illegible] Regis, nemo vitam Princip[illegible] eum regni gubernaculis [illegible] machinamento in ejus adver[illegible] torum animum adsociet.)

Hoc decretum Con[illegible]ensis commendat Apol[illegible] Francisci de Verona pro Johanne [illegible] discipulo Jesuitico part.2.cap.2.[illegible]

Ludovicus Richeom[illegible] Apolog. pro Societ. Jesu [illegible] p.178. & cap.28.p.218. [illegible] ranno occidendo est exitial[illegible] Ecclesia improbata & in Co[illegible]lio condemnata. Item. Illa [illegible] Anabaptistarum & in Oec[illegible]antiensi Concilio damnata.

7. Quòd assertio[illegible] Regibus & Principib. è solio d[illegible]ndis addunt hanc limitationem, [illegible] viribus sufficientibus ad illud præstandum subditi sint instructi. (Ex limitatione illa colligimus, quòd pos-

sint

nt subditi bonâ conscientiâ subesse Magistratui hæretico. Si enim subditi non possent bonâ conscientiâ Magistratui hæretico subesse, sed vigore mandati divini ad illum deponendum obstricti essent, utiq; totis viribus illi resistere & quævis extrema potiùs subire, quàm contra conscientiam illum tolerare deberent. Et quid opus ad deponendos Magistratus hæreticos viribus temporalibus, cùm ex hypothesi Jesuitarum Hildebrandinæ Sectæ addictorum insidiis etiam adversus eos uti ac veneno vel per sicarios è medio tollere liceat!)

Bellarminus lib. 5. de Rom. Pontif. cap. 7. §. Quòd si &c. *Quòd Christiani olim non deposuerunt Neronem, Diocletianum, Julianum Apostatam, Valētem Arianum &c. inde fuisse* dicit, *quia deerant vires temporales Christianis.*

Schulkenius in Apol. pro Bellarmin. p. 49. ad argum. quòd *Christiani in primitiva Ecclesia non deposuerint Reges infideles,* respondet, *impios & blasphemos Cæsares ita potentes fuisse, Ecclesia contra tam exiguas vires, ut potiùs patientiam, quàm severitatem adhibere debuerit.*

Dominicus Bannes Salmanticensis Acad. Professor in comment. ad Thomam 2.2. q. 12. art. 2. *Post latam sententiam declarativam de crimine hæreseos Princeps injustè possidet regnum & principatum & exercet jurisdictionem in subditos, tenenturque subditi, se eximere ab ejus obœdientia & bellum gerere contra illum, si vires suppetant. Ex hac conclusione sequitur, primò excusandos esse Anglicanos & Saxonicos fideles, qui non se eximunt à potestate Superiorum, nec bellum contra illos gerunt, quoniam communiter non habent facultatem ad hæc bella gerenda contra Principes & imminent illis gravia pericula.*

(Atqui si justum & necessarium esset, Magistratus hæreticos, præsertim post latam à Pontifice contra ipsos sententiam, deponere, utiq; divino confisi auxilio, vel bello ipsis resistere, vel per sicarios è medio tollere deberēt. Autor Orationis ad Regem Christian. f. 31. *Si potest Reges excommunicare Papa, & bonum est factum ac meritorium, si quis post vibratum Papalæ fulmen eos occidit, continuò sequitur, Martyrium ferri potiùs constanter oportere, quàm in causa esse, cur ij tradantur morti, qui iter ad vitam æternam ostenderint. Hæ propositiones catenâ quâdam inter se devinctæ sunt.*)

Item. *Si Bellarminus admittit excusari veteres Christianos, qui tolerarunt Ethnicos & hæreticos Imperatores, hanc unam ob causam, quòd non possent vi apertâ deponere, nos multò justius laudamus eos, qui tolerarunt, cùm scirent, non debere se in tantam audaciam extollis, ut Principes suos deponerent.*

8. Quòd agnoscunt, assertionem de Regibus hæreticis è solio deturbandis cum fide pugnare & Rempl. turbare.

Bodinus lib. 1. de Republ. cap. 9. *Eorum, qui Principem imperio populari teneri & quidem libris pervulgatis tradunt, minuenda opinio est. Id enim seditiosis hominibus ad res novandas materiam præbet, ac Rerumpublicarum perturbationem affert. Neque enim ulla ratio probabilis adduci potest, cur subditi Principibus imperent, aut popularibus Comitiis ulla potestas tribui debeat, siquidem si Reges legibus Comitiorum, ac populi jussis teneantur, inanis est illorum potestas, inane regium nomen futurum.*

Autor

Autor orat. ad Regem Christianiss. f.26. *Quid magis cum fide Christianâ pugnat, quàm si libertatem tribueris populo judicandi de bona & mala Principis sui administratione, eiq; persuaseris, posse eum conscientiâ integrâ & secundùm Deum aut ejicere Principem, aut etiam trucidare?*

Hûc referri potest, quod Thom. Henr. scriptor Pontificius in Anatom. August. Confess. p. 344. scribit, *à duobus Ordinis Jesuitici Generalibus toti Ordini interdictum esse, ne de Tyrannis & hæreticis Principibus aliquid in publicum à Jesuitis ederetur,* (dubio procul eâ de causa, quia hujusmodi disputationes Remp. turbant.)

9. Quòd disertis verbis quandoque improbant thesin illam, Tyrannum (& qui eodem ipsis loco est, hæreticum) à privato occidi posse.

Alphonsus de Castro adv. hæres. tit. Tyrannus. *Hæresis est, quæ asserit, licere cuilibet homini occidere Tyrannum, etiam per insidias, non obstante quâcunq; confœderatione inter eos factâ, etiamsi fuisset juramento firmata.*

Ludovicus Richeomus in Actione Henrici Garneti & Sociorum p. 64. disputat. *Regicidium & Reginicidium non à sua quidem doctrina placitisq; promanare, sed figmentum atq; technam solummodò esse politiæ nostræ, ut sic Papismus contemtui ac despicatui foret.*

10. Quòd agnoscunt, Christum noluisse uti potestate coactivâ adversus renitentes. (Ergò multò minùs adversus Reges & Principes.)

Abulensis tom. 11. in Matth. 20. pag. 340. *Christus summus ille Pastor professus est, se nolle exercere opus jurisdictionis coactivæ.*

Bellarmin. in Recogn. pag. 23. docet, *quatuor esse regna, quorum [illegible] veniunt. Primum, inquit, est [illegible] per passionem in cruce sibi pa[illegible] triumphans, quo superato [illegible] gnare in cordibus fidelium per [illegible] entiam Dei. Alterū regnum e[illegible] sale, quod Christo convenit [illegible] hypostatica cum divina Na[illegible] regnum gloria, quod in [illegible] ma beatitudine & feli[illegible] tum, quod propriè tempo[illegible] sunt regna Principum te[illegible] in Scripturis & in Patrib[illegible] Christo convenire.* (At potesta[illegible]ralis coactiva, quam Pontific[illegible]t, nec ad spirituale, nec ad [illegible]niversale, nec ad gloriæ reg[illegible] potest, aut ex eo deduci. R[illegible]r quartum, quod Bellarmi[illegible]o derogat. Ergò etiam Chri[illegible]illud regnum & potestatem [illegible]poralem coactivam derog[illegible]

11. Quòd agnoscunt [illegible] nec accepisse, nec exercui[illegible] temporalem coactivam [illegible]

Abulensis tom. 11. in [illegible] 340. probat, *Apostolos neq; crim[illegible] civiliter habuisse exercitium [illegible]rcitivum.*

Sanderus de clavibus [illegible] 2. cap.13. & cap.14. *[illegible]itianum & Tyrannos gen[illegible]atē accepit. Duplex enim [illegible] potestas, altera in faciendo res [illegible], altera in patiendo res advers[illegible]: cùmque illa virtus, quæ in pati[illegible]s, sit præstantior &c. hanc patien[illegible]statem sibi & suis Christus elegit, [illegible] potentia sua [illegible] &c. [illegible] Apostoli & primi Apostolorum successores hos mysterium*

rerum non ignorantes ab armis pro fide sumendis abstinuerunt. (Distinguit quidē inter Reges infideles & hæreticos. In hos, non in illos Pontifici coactivam potestatem competere asserit. Sed, quid de hac distinctione noviter conficta statuendum, suo loco explicatur.)

Ex hoc principio rectè concludit Massonius Historicus Pontificius in vita Bonifacii VIII. *Non putent Pontifices, se à Deo datos Regibus, ut eos cohibeant, veluti equos intractatos; admoneant, precentur; minari autem, terrefacere, arma ciere Episcopos non decet.*

Arg. Advers. 1. *Paulus 1. Cor. 6. v. 4. jussit constitui à Christianis novos judices causarum temporalium, ne cogerentur causam dicere coram judice persecutore. Sicut autem potuerunt judices novi constitui, sic & novi Principes, Regesq; si vires adfuissent.* Bell. lib. 5. de Rom. Pont. c. 7. §. Quòd si Christiani-

Resp. 1. loquitur Apostolus de litibus voluntariis, in quibus non cogebantur Christiani ire ad judices Ethnicos. Thom. in h. l. *Dicēdum, quòd Apostolus non prohibet, quin fideles sub infidelib. Principib. constituti eorum judicio compareant, si vocentur: hoc n. esset contra subjectionem, quæ debetur Principibus: sed prohibet, quòd fideles non eligant voluntariè infidelium judicium.* (Ergò non solùm licitū, sed etiā necessarium erat, Christianos infidelib. Principibus obœdire, nec potest ex hac arbitrariorum judicum electione contrarium colligi.)

2. Bellarminus contra Barclaium c. 21. sic scribit. *Ego verò fateor, non habuisse judices illos Christianos, jussu Apostoli constitutos, vim coactivam in foro exteriore.* (Ergò non est ibi quæstio de judicibus Magistratum gerentibus, ac publicâ autoritate jus dicentibus, quasi Christiani illos debuissent à sede judiciaria deturbare, sed de privatis arbitris.)

3. Idem agnoscunt etiam alii ex Interpretib. Pontificiis. Guillaudus in h. l. *Non hîc agit, qui constituantur in Ecclesia judices, sed ne Christiani litigent apud impios seu infideles, & quemvis potius vel contemtissimū, modò Christianum, arbitrum suæ causæ faciāt.* Benedict. Justinianus in h. l. *Facile quis intelligit, non loqui Apostolum de legitimis judiciis, quæ à Magistratibus, publicisq; Judicibus autoritate publicâ exercentur: sed de iis, qui communi consensu designati essent civilium controversiarum disceptatores.*

Arg. 2. *Si uxor fidelis libera est ab obligatione manendi cū conjuge infideli, quādo iste nō vult manere cum conjuge Christiana, sine injuria fidei, 1. Cor. 7 v. 15. ergò potest liberari populus Christianus à jugo Regis infidelis & pertrahentis ad infidelitatem. Ratio consequentiæ est, quia non minor est potestas conjugis in conjugem, quàm Regis in subditos, sed aliquandò major.* Bellarm. d. l. §. Deniq;

Resp. 1. Paulus nō dat liberam optionem fideli conjugi manendi vel discedendi, sed tum demùm, si infidelis nolit manere, velit autem discedere, fidelem liberam esse statuit. Ergò si comparatio deberet esse legitima, evinceret, tum demùm posse populum infidelem vel hæreticum Regem deponere, si ipse odio religionis imperium renunciaret, quod de Diocletiano & Maximiano in Actis Mennæ Martyris commemoratur apud Baronium anno 304. §. 7. At quæstio est de ejusmodi Regibus & Principibus, qui, etsi sint hæretici, tamen de

suo jure, quod in imperium habent, nihil diminutum volunt.

2. Paulus loquitur de iis, quorũ matrimonium contractum est ante fidem, ac proindè de infideli manente qualis erat, cùm contraheretur id matrimonium. Imò si utraq; pars tum fuisset Christiana, deinde altera incideret in hæresin, vel infidelitatem, tum fatentur Pontificii, non posse dissolvi matrimonium. Bell. contra Barclaium c. 20. *Qui ducit uxorem more Christiano, sive prudens, sive imprudens id faciat, non potest post matrimoniũ consummatum ullâ ratione ab eo vinculo solvi.* cap. 23. *Fingit, me loqui de conjugio inter fideles contracto, quorum alter postea in hæresin labitur, quod matrimonium omninò insolubile est. Sed mihi nunquam venit in mentem de matrimonio ejusmodi loqui.* (Ergò vi comparationis Rex vel Princeps post inthronisationem incidens in hæresin, vel infidelitatem, non poterit à populo deponi.)

Arg. 3. *Quando Reges & Principes ad Ecclesiam veniunt, ut Christiani fiant, recipiuntur cum pacto expresso, vel tacito, ut sceptra sua subjiciant Christo & pollicentur, se Christi fidẽ servaturos & defensuros, etiam sub pœna regni perdendi. Ergò quando fiunt hæretici, aut religioni obsunt, possunt ab Ecclesia judicari atque etiam deponi à Principatu* Sander. lib. 2. de visi. Monarch. cap. 4. pag. 71. Bell. lib. 5. de Rom. Pont. cap. 7. §. Quarta ratio.

Resp. 1. Idem Bellarminus lib. de Laicis cap. 5. sic differit. *Ex Scripturarum testimoniis colligitur politicus Magistratus apud Christianos. Nam si ex adductis testimoniis licet subesse Regi Ethnico, cur non Regi Christiano? & si licet Christiano subesse, cur non præesse?* (Si Ethnicus jam factus Christianus virtute Christianismi magis præesse debet, tum profectò Reges & Principes nõ ita ex pacto Baptismatis, quo Christianos facit, subjiciuntur Pontificibus, ut ex eorum autoritate faciliùs regnis suis privari possint.)

2. Idem Bellarmin. lib. 1. de Baptism. cap. 16. §. ad alia &c. sic differit. *Ex verbis Christi, jubentis docere baptizatos, servare omnia præcepta ejus, colligitur, Christianos per Baptismum non liberari ab obligatione legis Ecclesiasticæ, quia unum est ex præceptis Christi, ut eis obœdiamus, quando Dominus ait. Qui vos audit, me audit. Quod ad politicas leges attinet; Apostolus, inquit, passim imperat, ut obœdiant post Baptismum, servi Dominis, filii parentibus, privati Magistratibus.* (Quâ vi potestas politica stabilitur, eâdem nullo pacto diminui censenda est. At potestas politica in temporalibus vi pacti in Baptismo suscepti eâdem, quâ potestas Ecclesiastica Christi autoritate, stabilitur. Ergò ex eodem pacto minimè diminui, vel debilitari censenda.)

3. Idem Bell. lib. 2. de Rom. Pont. cap. 29. disputat, *Pontificem non posse renunciare Papatui absq; Ecclesiæ consensu, at si Ecclesia aliquâ de causâ Pontificem deposuerit, negat, Pontificem se posse subjicere coactivæ potestati Ecclesiæ.* (Cùm Pontifex eâdem pacti religione, quâ erat baptizatus, constringatur, si eius naufragium fecerit, poteritne ab Ecclesia deponi, vel non? Si potest, tum falsò dicitur, Pontificem non subjici coactivæ potestati Ecclesiæ. Si non potest, tum falsò asseritur, Principes ex pacto Baptismi ab Ecclesia debere deponi. Thomas Mortonus in dissertat. de autorit. Principum cap. 1. sect. 22. p. 28.)

SECTIO-

SECTIO POSTERIOR.

De medio fraudulentiæ.

THesis. Religio, etiam vera, non est fraudulentis mediis propaganda.

Exterin. Quemadmodum in rebus civilibus, quò non pertingit pellis leonina, callidi homines assuunt vulpinam, ita Jesuitæ cum violentia in propaganda religione Romano-Catholica fraudulentiam conjungunt. Antigonus interroganti cuidam, qua ratione hostis superandus esset, respondit, ἢ δόλῳ, ἢ βίῃ, ἢ ἀμφαδὸν, ἢ κρυφηδὸν, *sive dolo, sive vi, sive clam, sive palàm.* Eadem etiam Jesuitarum animis insidet sententia. Sequuntur hac in parte Julianum, de quo Ludovicus Vives in annot. ad lib. 18. August. de civ. Dei cap. 52. *Julianus astutißimè Christianos insectatus est, nam à cruore abstinuit, & non Christianorũ corpora occidere, sed ex eorum animis Christum evellere, miris artibus techniisq́; attentabat, quod est genus persequendi omnium efficacißimum & perniciosißimum.*

Antithesis. Varia omnino sunt fraudum genera, quibus quidam ex Pontificiis, præsertim Jesuitis, religionem suã propagare nituntur.

Primò enim notoria mendacia defendunt, utpote figmentum de donatione Constantini, fabulas in Legendis Sanctorum, falsas reliquias, cõficta miracula &c. Gregor. de Valent. lib. de Indulg. cap. 5. mentionem facit quorundam Catholicorum, qui dixerunt, *Indulgentias esse pias fraudes.*

2. Scripta supposititia & spuria pro genuinis venditant, ut canones Apostolorum, Decretales Epistolas primorum Pontificum, scripta Dionysii Areopagitæ, Abdiæ & aliorum, quâ de re egimus superiùs lib. 1. part. 2. cap. 6. 7. 8. 9. & 13. Quò etiam referri potest, quòd libros Vet. Test. Apocryphos pro Canonicis citant, ut lib. 2. art. 1. cap. 1. demonstrabitur.

3. Genuina veterum scripta fide nõ bonâ tractant, alienum sensum illis affingendo, dicta ipsorum mutilatè ac falsò citando, in Patrum editionibus quædam mutando, quâ de re egimus superiùs cap. 13. membro 13.

4. Mendacissimis convitiis & calumniis Evangelicæ doctrinæ confessores, præsertim defensores, onerant, ut in odium & contemtum eos adducant.

Lutherus in præfat. articul. Schmalcald. *Fuit apud nos Witeberga Doctor quidam ex Gallis missus, qui nobis palàm indicabat, Regi suo certò certiùs persuasum esse, apud nos nullam esse Ecclesiam, nullam politiam, nullum conjugium, sed promiscuè omnes pecudum more vivere pro arbitrio.*

Alphonsus Cæsaris Cancellarius Hispanicus Augustæ in Comitiis ad Melanchthonem dixit. *Longè aliter Philippe in Hispaniis de vobis fama tulit, quàm ex Confeßione vestrâ intelleximus. Multi nobis persuaserunt, vos negare Trinitatem, de Christo & Maria impiè loqui, Sacramenta corrumpere, Cœnam Dominicam convivii profani more administrare, Magistratum contemnere, libidines stabilire.* Vide Epistol. Augustæ Anno 1530. scriptam tom. 5. Jenens. Germ. p. 28. a.

In ipsis Comitiis Augustanis quidam Pontificii Carolo V. Imperatori & reliquis Imperii Ordinibus persuadere

conabantur, *in nostris Ecclesiis simpliciter prohiberi disciplinam & omnem carnis mortificationem, ac publicè defendi hæresin Jovinianorum.*

Johannes à Daventira in Harmonia Andr Fabricii p. 435. scribit, *Lutheranos statuere, quòd tum demùm verè ac plenè utantur libertate Christianâ, si carnem nunquam affligant, si nunquam jejunent, si sese supra modum & supra Naturæ vires omnis generis cibis diebus feriatis infarciant & ventrem distendant.*

Andreæ Fabricio in præfat. Harm. August. Conf. *Protestantes* sunt *Christiani nominis hostes perniciosissimi, Babylonicæ illius Seductricis filii.*

Florimundus Ræmundus Galliarum Regis in Curia Burdegalensi Consiliarius in Historia de ortu, progressu & ruinâ hæreseon hujus seculi lib. 1. cap. 16. *Luthero, quippe homini multæ lectionis & laboris, facile fuit, omnium tam veterum, quàm recentiorum hæreticorum invenire vestigia ac persequi, eorum artes condiscere, exsculpere versutias & argumenta, eaq; novo quasi cultu ornare; esse etiam ad Ecclesiæ suæ constructionẽ pleramq; materiam ab antiquis hæreticis mutuatam.*

Cardinalis Farnesius, Pontificis ad Cæsarem Carolum V. Legatus, Anno 1540. dixit, *non facile esse discernere, qui Christo magis adversentur, Protestantes an Turcæ, hos enim corpora servitute premere, illos corpora & animas exitio devovere.* Petr. Suavis lib. 1. Hist. Conc. Trident. p. 103.

Gregorius de Valentia in anal. p. 213. calumniatur, *apud Lutheranos ita omnia comparata esse, ut in eorum religionis ratione vix aliquod Christianæ disciplinæ signum sit reliquum, quo eos ab Ethnicis nullâ veri Dei cognitione imbutis discernere queas.*

Omnes ferè scriptores Pontificii nos accusant, quòd *bona opera negemus esse necessaria,* ut videbimus in art. de bonis operibus.

Cumprimis verò convitiis in B. Lutherum sparsis sunt effusè prodigi. Ulenbergius de vita & rebus gestis Lutheri cap. 4. p. 58. narrat, *de Luthero circa Annum 1518. sparsos esse rumusculos, quasi secretum & familiare commercium haberet cum Dæmone, quem in pyxide conclusum circumferret.* Addit, *observatum certè fuisse, quòd in digito gestârit annulum argenteum, cui filo quippiam alligatum fuerit, quæ res sermonibus hujusmodi parùm commodis occasionem dederit.*

Ann. 1545. hoc est, anno integro ante Lutheri mortem mentiti sunt, *Lutherum lethaliter decumbentem petiisse, ut corpus suum altari impositum adoraretur, Deum verò singulari miraculo hanc impietatem prohibuisse. Nam cùm Lutheri corpus sepulchro imponeretur, tam horribilem auditum fuisse tumultum, ac si infernus cum Diabolis omnibus concideret, quo astantes omnes vehementer perterriti viderant hostiam sanctam, quam indignus ille ante mortem acceperat, in medio aëre pendulam. Quam cùm magnâ reverentiâ in loco reliquiarum deposuissent, tumultum illum Diabolicum cessâsse. Nocte verò sequente eo in loco, quo corpus Lutheri depositum fuit, longè horribiliorem auditum esse tumultum, proinde & populum magno cũ timore surrexisse & aperto sepulchro, neq; corpus neq; vestes reperisse, omnia autem circumcirca fœtore sulphureo repleta fuisse, quem multi cùm ferre non possent, in morbum incidrint.*

Hæc crassa & impudentissima mendacia

dacia Lutherus ipse & legit & mirifico se adfectû gaudio esse affirmavit, quòd tantos Satanæ furores adhuc vivus experiri cogatur. Vide tom. 8. Jen. Germ. f. 207.)

Pazmanus lib. 3. hodegi ex Prateolo, Cochlæo, Petro Sylvio, Delrione, Fontano, Lindano, Genebrardo, Copo, Bredenbachio, Serario &c. de Luthero hæc recitat convicia, quòd *natus sit ex Diabolo, instar incubi cum matre Lutheri, quæ fuerit balnei servula, congrediente; quòd in Monasterio aliquando, cùm Evangelium de Dæmonio muto & surdo legeretur, in templo conciderit & exclamaverit, non sum, non sum, unde fratres collegerint, ipsum singularitatis aliquid habere, sive ex morbo Comitiali, sive ex occulto cum Dæmone commercio, quod postea corporaliter visus fuerit, quibusdam cum Dæmone conversari; quòd Imperator Maximilianus I. in Comitiis Augustanis Ann. 1518. Cacodæmonem, in forma corporea Monachi Lutheri humeris incubantem, viderit; quòd Lutherus ipse fateatur, se Diabolum Magistrum habuisse.* (De quibus mendacissimis convitiis quid statendum sit, exponit D. Balduinus in Phosphoro lib. 3. cap. 25. p. 241. & seqq.)

Andreas Frusius in B. Lutherum hæcce congerit convitia.

Magnicrepus, Mendax, Morosus, Morio, Monstrum:
Ambitiosus, Atrox, Astutus, Apostata, Agaso:
Ridiculus Rhetor, Rabiosus Rabula, Raptor:
Tabificus, Tumidus, Tenebrosus, Transfuga Turpis:
Impius, Inconstans, Impostor, Iniquus, Ineptus:
Nycticorax, Nebulo, Nugator, Noxa, Nefandus:
Ventosus, Vanus, Vilis, Vulpecula, Vecors:
Schismaticus, Stolidus, Seductor, Simia, Scurra:
Lascivus, Leno, Larvatus, Latro, Lanista:
Ventrosus, Vultur, Vinosus, Vappa, Voluptas:
Tartareus, Torris, Tempestas, Turbo, Tyrannus:
Hæresiarcha, Horrendus Hypocrita, Hydra, Hermaphroditus,
Erro, Execrandus, Effrons, Effrenis, Erinnys:
Retrogradus, Reprobus, Resupinus, Rana, Rebellis:
Vesanus, Varius, Veterator, Vipera, Virus:
Sacrilegus, Satanas, Sentina, Sophista, Scelestus.

Jodocus Coccius in suo Thesauro Catholico sequentia dogmata Luthero tribuit.

1. *Non est Deus.* lib. 1. art. 1. pag. 2.
2. *Non sunt in una Dei essentiâ tres personæ.* lib. 1. art. 4. p. 23.
3. *Filius Dei non est verus Deus Patri consubstantialis.* art. 5. p. 61.
4. *Christus non est, una persona constans duabus Naturis conjunctis & non confusis.* lib. 2. art. 2. p. 117. 118.
5. *Christus non omnia scivit.* lib. 2. artic. 3. p. 147.
6. *Christus non est unicus mundi Salvator.* lib. 2. art. 7. p. 199.
7. *Moses & Mosaica scripta non sunt summæ & Canonicæ autoritatis.* lib. 6. art. 5. p. 613.
8. *Jobi Historia nec est vera, nec authentica.* lib. 6. art. 6. p. 619.
9. *Ecclesiastes & Canticum Canticorum non valet ad confirmanda dogmata Ecclesiastica.* lib. 6. art. 7. & 8. p. 625.
10. *Potestas Ecclesiastica & politica non sunt à Deo, ideo nec honoranda.* lib. 7. art. 1. p. 781.

(Utinam verò ejusmodi calumniatores expenderent illud Chrysostomi homil. 5. in 2. Corinth. in fin. *Homo es, ne aspidum virus evomas. Homo es, ne in beluam degeneres. Ob eam causam tibi os datum est, non ut mordeas, sed ut aliorum vulneribus medearis!*)

Hûc referri potest etiam infame illud artificium, quòd *Anabaptistas, Zuinglianos, Flacianos, Servetianos* in unum conflant cum *Augustanæ Confessionis sociis*, illorum omnium errores atq; impietates his affricantes.

Georg. Ederus in scripto Germanico Evangelische Inquisition der wahren und falschen Religion fol. 52. & seq. *Anabaptistas, Sacramentarios &c.* pro Lutheranis venditat. Eum imitatur M. Caspar Fademrecht in quæstionibus Germanicis.

Bellarminus lib. 4. de not. Eccl. cap. 9. art. 26. in Catalogo hæresium, quas Protestantes amplectuntur, etiam numerat hæresin Serveti. Nam inter *Protestantiū hæreses* numerat *hæresin Sabellii* & hoc ideo, *quia eam docuit Servetus.* Oriuntur hęc omnia ex immani illo odio, quo Pontificii Augustanæ Confessionis socios prosequuntur, de quo Maldonatus in cap. 4. Joh. v. 9. p. 527. sic scribit. *Qui verè sunt Catholici, majore odio Calvinistas, cæterosque omnes hæreticos, quàm gentiles prosequuntur, quòd illi magis supplicio, hi magis commiseratione digni sunt.*

5. Verum & genuinum quæstionis statum involvunt & falsam sententiam nobis tribuunt. Multis hoc demonstrari posset exemplis, hâc vice quædam tantùm ex Bellarmino adducemus.

Lib. 2. de verbo Dei, cap. 10. scribit. *Lutherani volunt, solam Lutheri versionem esse authenticam.* [illegible] *nistæ consentiunt, nullam esse* [illegible] *cam versionem.* (Atqui nec [illegible] ullius alterius versionem Ge[illegible] vel Latinam authenticæ autorita[illegible] dicimus, sed hanc laudem [illegible] tivam solis [illegible] Hebræis [illegible] & Græcis in N. T. [illegible] relinquim[illegible]

Lib. 3. de Ve[illegible] cap. 1. statu[illegible] troversiæ de per[illegible] Scripturæ sacræ hoc modo [illegible] *Scripturæ sacra per se facilima* [illegible], *alia verò indigeant interpretatione* [illegible] mo nostrûm negat, ratione [illegible] locorum obscuriorum [illegible] sacras interpretatione egere. [illegible] quod contra Pontificios de[illegible] Scripturam, in tradendis [illegible] fidei ad salutem scitu nec[illegible] perspicuam esse, ut certa [illegible] sententia ex ea colligi pos[illegible] sit, alienum lumen ei inf[illegible] tif. Romani judicium con[illegible])

Lib. ejusd. cap. 3. quæ[illegible] de judice conversiarum sic i[illegible] *Heretici omnes hujus temporis docent* [illegible] *que judicem esse debere, sive Spi*[illegible] *quendo, si ipse donum interpret*[illegible] *sive alicui alteri adhærendo,* [illegible] *præditū viderit.* (At nequaquā doce[illegible], unumquemq; debere vel su[illegible] Spiritum, vel alteri Spiritu[illegible] adhærere, sed absolutū, prin[illegible] in Ecclesia judicē statu[illegible] esse S. S. in Scriptura & per Scripturam ad nos loquentem; hujus absoluti & principalis judicis vocem, ac proinde etiam regulam & normam, juxta quam ministerialis & inferior judex sententiam ferre debet, dicimus, esse Scripturam sacram.

cram. Quòd si ergò judex ministerialis publicus vel privatus normam illam judicii in verbo propositam sequitur, nequaquam privatum suum Spiritum, sed publicum Spiritus sancti judicium sequitur.)

Lib. 4. de v. Dei cap. 3. quæstionem de perfectione Scripturæ sic informat. *Nos asserimus, non contineri in Scripturis expressè totam doctrinam necessariam, sive de fide, sive de moribus. Adversarii contrà docent, in Scripturis omnia contineri ad fidem & mores necessaria.* (Atqui si per voculam *expressè* innuit, quòd omnia necessaria αὐτολεξεὶ & secundùm literam in Scripturis extare statuamus, id quod voculam illam innuere, argumenta contra nos producta indicant & Jesuitæ in Colloquio Durlacensi formaliter & in terminis negativis, quòd non sit purgatorium, quòd opera non sint meritoria, sibi demonstrari postulantes confirmant, tum sententiam nostram pervertit.)

Lib. 3. de Christo cap. 1 sic scribit. *Omnes fere Lutherani hoc tempore docent, primò, Christi carnem habere attributa divinitatis, ac præcipuè omnipræsentiam, secundò hypostaticam unionem consistere in ista communicatione divinorum attributorum ipsi carni facta.* (At nequaquam vel in omnium attributorum, vel omnipræsentiæ communicatione unionem personalem consistere dicimus, sed communicationem illam unionis personalis consequens & effectum esse, statuimus.)

Ibidem contra nos tale producit argumentum. *Lutherani docent, carnem Christi habere attributa divinitatis, ex quo sequitur, eos vel esse Eutychianos, vel Nestorianos, vel monstrum ex utraque hæresi compositum. Si enim dixerint, ea esse communicata essentialiter, erunt Eutychiani; si dixerint, accidentaliter esse communicata, erunt Nestoriani.* (At nec essentialiter, nec accidentaliter ea carni communicata esse dicimus, sed personaliter.)

Lib 3. de Eccles. cap. 11. scribit, *Lutheranos initiò Ecclesiam invisibilem fecisse, deinde tamen, cùm videbant absurda, quæ inde sequebantur, secreto consilio statuisse, ut Ecclesia visibilis diceretur.* (At nunquam negavimus, Ecclesiam diverso respectu esse visibilem & invisibilem, ut suo loco pleniùs declaratur.)

Lib. ejusdem cap. 13. contra nos probare conatur, *Ecclesiam visibilem non posse deficere.* (Contrariam igitur sententiam nobis tribuit, quòd scilicet tota visibilis Ecclesia deficere possit. At nos non ita sentimus, sed certis distinctionibus in hac quæstione utimur. Particularem Ecclesiam hanc & illam deficere posse, dicimus, sed Ecclesiam absolutè & simpliciter loquendo deficere posse, negamus, quia Deus perpetuò ex genere humano sibi aliquam Ecclesiam colligit, si non ex hoc, tamen ex alio populo. Distinguimus etiam inter splendorem Ecclesiæ externum, quem deficere posse concedimus, & inter ipsam Ecclesiam & ornatum ejus internum, quem perpetuum illi esse asserimus.)

Lib. 4. de not. Eccles. cap. 9. hæresi. 13. *Vigilantius docuit, Ecclesiasticos debere esse uxoratos. Idem docent nunc Sectarii.* (Atqui nequaquam dicimus, Ecclesiasticos debere esse uxoratos, sed libertatem conjugii illis relinquendam esse dicimus, unde ipse Bellarmin. ad se-

rediens lib. de Cleric. cap. 19. nostram sententiam à Vigilantii errore manifestè distinguit.)

Lib. de Monach. cap. 9. *Lutherani docent, nullum esse consilium Evangelicum.* (At non ita sentimus, aliàs negaremus illud Apostolicum 1. Cor. 7. v. 25. *Consilium do.* Sed Papales, de consiliis Evangelicis, legi superadditis & operibus supererogationis juxta eorum normam faciendis, errores repudiamus.)

Lib. 1. de beat. sanctor. cap. 1. tribuit nobis hanc sententiam, quòd *statuamus, sanctos in Domino mortuos nondum esse beatos.* (Contrarium quotidiè docemus ex Apoc. 14. v. 13.)

Lib. 2. de Sacram. cap. 2. *Lutherani semper in eadem sententia manent, quæ est, Sacramenta non habere immediatè ullam efficientiam respectu gratiæ, sed esse nuda signa, tamen mediatè aliquid efficere, quatenus videlicet excitant, vel alunt fidem, quæ homines justificat, quod tamen ipsum, id est, excitare fidem non faciunt, nisi repræsentando.* (At toto corde credimus & sincerè confitemur, Sacramenta esse efficacia organa & media, per quæ Deus offert, exhibet & credentibus applicat promissionem Evangelii propriam de remissione peccatorum, justitiâ & vitâ æternâ, quam sententiam contra Calvinianos, nuda signa & sigilla ex Sacramentis facientes, totis viribus propugnamus.)

Lib. 1. de Baptismo cap. 18. nostram de fructu & efficaciâ Baptismi sententiam his omnino verbis recitat. *Lutherani docent, Baptismum non aliter justificare, nisi subjiciendo ante oculos promissionem & eo modo excitando fidem, quæ sola justificat, inde colligunt, cùm quis peccat post Baptismum, posse per memoriam Baptismi iterum redire ad gratiam ipsam Baptismi. Nam sicut ipse Baptismus subjicit ante oculos promissionem, ita etiam facit memoria & cogitatio Baptismi, proinde ipsa etiam memoria excitat fidem & eodem modo justificat.* Posteà subjicit. *Hæc est ipsorum sententia & certè satis delicata & mollis, ut ne Epicuro quidem meritò displicere queat.* (Atqui nos in lapsis seriam requirimus pœnitentiam, quæ veram cõtritionem & fidem complectitur, quod agnoscit ipse Bellarminus lib. 3. de Justificatione cap. 6. quin imò lib. 2. de pœnit. cap. 10. Sophistico quodam argumento probare nititur, *nos talem requirere contritionem, quæ in hac vita sit impossibilis*, quomodo igitur peccatorum remissionem post Baptismum solâ Baptismi memoriâ fieri doceremus?)

Lib. 1. de pœnitent. cap. 9. *Novatianorum errorem de non recipiendis lapsis nobis tribuit.* (At errorem illum Ecclesiæ nostræ damnant.)

Lib. 2. de pœnit. cap. 4. Luthero tribuit, quòd *neget, contritionem includere odium ac detestationem præteriti peccati.* (Cujus contrarium vel centies in Lutheri scriptis occurrit.)

Lib. de gratia primi hominis cap. 1. scribit. *Lutherani, nulla dona supernaturalia in primo homine fuisse, contendunt.* (Injuriâ nobis hac in re fieri, suo loco demonstratur. Gratiosa Spiritus S. inhabitatio fuit donum supernaturale, quod in primo homine fuisse agnoscimus.)

Lib. 5. de amiss. gratiæ & statu peccati c. 4. nobis tribuit, quòd *plurimi ex nostris non distinguant peccatum originis à peccato actuali.* (Contrarium testantur omnes libel-

libelli Catechetici & publica scripta, in quibus fidei articuli tractantur.)

Lib. 6. de gratia & lib. arbit. cap. 9. tribuit nobis hanc sententiam, quòd *voluntas nostra in bonis operibus pietatis sic agatur à Deo, ut non possit non agere, & quamvis ipsa quoq; concurrat activè, eam tamen concurrere statuamus, ut merum instrumentum Dei naturale, non ut causam liberam & dominam sui actus.* (At voluntatem hominis per Spir. S. regenerati ac renovati, de qua necessariò hæc quæstio intelligenda, cùm bona opera pietatis à voluntate nondum renovata proficisci nequeant, nequaquã sic à Deo agi dicimus, ut ipsa non agat vel non possit non agere, sed liberum cooperandi arbitrium in statu gratiæ post conversionem eidem disertè tribuimus.)

Lib. 4. de Justif. cap. 1. probare nititur, *nos negare operum necessitatem* (cùm tamen ipsemet lib. ejusd. cap. 3. nobis hanc sententiam tribuat, quòd *fidem, quam dicimus solam justificare, doceamus nunquam esse posse solam absq; operibus.*)

Lib. 2. de bonis operib. c. 11. nobis tribuit, quòd *obstinatè contendamus, jejunium nihil ad impetrandum auxilium valere* & in præfat. tom. 4. controvers. præfixa vocat nos *hostes jejuniorum,* (cùm tamen in eodem cap. fateatur, *doceri à nobis, jejunium esse utile ad carnis petulantiam coërcendam, ad orationis auxilium, ad signum humilitatis & pœnitentiæ.*)

6. Æquivocationes, h. e. artificiosa mendacia approbant. Illa verò prolixè recensentur in Antiphilippica contra Jacobum Sylvanum Ann. 608. edita. Dn. D. Meisnerus Ann. 623. Disputationem de Æquivocationibus Papisticis edidit, in quâ ostendit, Jesuitas ejusmodi æquivocationes probare,

Primò *in judiciis.* Docent enim, quòd *iniquè, i. e. non secundùm ordinem juris interrogatus, licet sceleris reus sit, possit tamen non tantùm tacere, sed etiam prudenter judicem eludere per quasdam amphibologias, dicendo, nescio, nimirum ut dicam tibi, non memini, nẽpe ad dicendum &c.* Sotus lib. 5. de Just. & jure q. 6. art. 2. f. 163. Toletus lib. 4. de Instruct. Sacerd. cap. 21. p. 389. Lessius lib. 2. cap. 31. dubit. 3. n. 8. Valentianus tom. 3. Disp. 5. q. 13. punct. 2. col. 1350. Tractatus in Anglia de Æquivocationibus editus, cujus meminit Hospinianus lib. 4. Hist. Jesuit. cap. 2. f. 228. Concedunt, quòd *factum absolutè liceat negare,* Toletus lib. 5. cap. 58. n. 2. Valentianus d. l. Statuunt, *talem negationem quæstioni factæ directè oppositam non esse mendacium.* Azorius part. 3. Instit. moral. lib. 13. cap. 25. p. 1198. Valentianus d. l. col. 1531. Docent, *quòd reus non teneatur crimen fateri, si dubitet, num Judex juridicè interroget.* Sotus lib. 5. q. 6. artic. 2. Lessius lib. 2. cap. 31. dubit. 3. n. 10. Docẽt, *quòd reus & testis non teneantur ad mentem judicis respondere, si quærat de facto, quod absque lethali culpa perpetratum.* Lessius d. l. n. 14. Quidam insuper statuunt, *quòd etiam tum, quando reus juridicè interrogatur, nõ peccet mortaliter, si maximè neget veritatem coram Judice.* Lessius d. l. n. 16. *Dico quartò* (inquit) *Non est tamen improbabile, reum nõ peccare mortiferè, negando crimen, præsertim in causa capitali, quamdiu est spes evadendi, etiamsi juridicè interrogetur. Idem tenet Petrus Navarra, Emanuel à Saa in verbo Reus & quidam alii recentiores.* Tolet. l. 4. Instruct. Sacerd. cap. 58. *Reum interrogatum in judicio & an fecerit, & an habuerit conscios &*

participes criminis, licitè, etiamsi fecerit, etiamsi conscios habuerit, non fecisse se, non habuisse participes, dicere posse: dummodò talia verba proferat juxta suam intentionem in sensu vero, puta, ut intendat dicere. Non feci, puta in carcere, & non habui complices, puta in aliis criminibus.

Secundò *in causis matrimonialibus*. Toletus lib. 4. Instr. Sacerd. cap. 21. n. 6. *Si vir ab uxore petat, an sit adultera, ista potest dicere, non sum, quamvis verum fuerit, intelligendo, ut tibi revelem. Similiter, qui cogitur jurare se accepturum aliquam in sponsam, potest jurare se accepturum, intelligendo, si postea placuerit.*

Azorius lib. 5. Instit. cap. 15. concedit *de occulta adultera, si extrajudicialiter à viro rogetur, id procedere.*

Tertiò circa *quæstiones ad peregrinos factas*, si alibi pestis grassetur. Toletus d. loc.

Quartò circa *quæstiones temerarias*, ad quas respondere aliàs non tenemur. Toletus d. l. n. 7. Jacobus Sylvanus aliàs Keller in Philippica contra Anonymum Prædicantem p. 5.

Quintò circa *juramenta coacta*. Toletus lib. 4. cap. 22. ubi disputat, *posse hominem captum à latronibus æquivocè jurare, ratione coactionis, dicendo, Juro me daturum, & intra se, si mihi libuerit, & tunc non teneri, quia absolutè non juraverit se daturum.*

Sextò circa *juramenta* in iis casibus, ratione quorum *non tenemur* fateri veritatem. Lessius lib. 2. cap. 30. dub. 6. n. 51. Toletus lib. 4. Instruct. Sacerd. cap. 21. n. 4. *Aliquando licet uti æquivocatione & decipere audientem.*

Molanus lib. 4. cap. 8. *Si rebellis vel hæreticus promissum aut juramentum per arma extorqueat, æquivocè ei respondere potest & aliud intendi, quàm intendat ille, cui juratur.*

Septimò circa *restitutionem famæ alicujus*. Lessius libr. 2. cap. 11. dubitat. 20. num. 110.

Octavò in causis quibusdam civilibus *mutuum* concernentibus. Azorius part. 3. Instit. lib 13. cap. 25. p. 1199.

Nonò in *negotio Religionis*. Swertius in dissert. de fide hæretic. servanda sect. 9. pag. 36. *Principi seculari nullâ ratione permissum est, hæreticis licentiam tribuere hæreses suas docendi, atque adeò contractus ille injustus & in Ecclesiæ præjudicium, nisi autoritate ejus, qui sacris præest h. e. Papæ roboretur.* (Semper igitur in promissionibus & pactis ejusmodi per æquivocationem subintelligunt, quamdiu Papa approbat aut permittit.)

Decimò in *promissione salvi conductus*, quam ita explicant, quòd nullum fidei Catholicæ vel Jurisdictioni Ecclesiasticæ præjudicium ex eo generari, vel impedimentum præstari possit aut debeat. Singula membra in Disputatione modò allegata propriis Pontificiorum verbis confirmantur.

Alludere videtur ad has æquivocationes Maldonatus, quando ad c. 2. Joh. v. 19. sic annotat. *Solemus etiam nos iis, qui nos malo rogant animo, respondere sic, ut nec omnino nihil dicamus, nec nihil respondere posse, aut velle videamur, nec ita dicamus, ut intelligamur.*

Thomas Mortonus libr. 2. Apolog. Cathol. cap. 13. adducit verba Sacerdotum Wisbycensium in Epistola, quam ad Catholicum Generosum inscripserunt, in qua inter cætera sic loquuntur. *Ars est nostrorum Jesuitarum, ut in juramentis*

tu suis Magistratui illudant. Cùm à Magistratibus quæritur, Esne Sacerdos? tum Sacerdoti (dicunt) licebit respondere. Non sum talis, sed additâ hâc intentione intùs in animo conceptâ, non ore prolatâ, qualem me esse cupitis, aut ut narrem tibi, aut aliquid simile.

Andreas Eudæmon-Johannes in Apolog. pro Garnetto Sacerdotem illum Anglicanum *pium ac literatum* virum vocat; *qui libellum de æquivocandi arte* antè à Blakwello ArchiPresbytero Angliæ & Provinciali Henrico Garnetto approbatum edidit, quomodo subditi Reginæ Angliæ inquirenti, *Num Papisticos ministros hospitio excepissent? num Romam peregrè abiissent? an non hunc vel illum vidissent? tutè respondere possint, retinendo apud se propositionem mentalem, Non vidi, id est, visione beatificâ; non illinc veni, id est, ut hanc urbem peste inficerem.* Atque hujus disciplinæ Eudæmon Abrahamum, Patriarchas, Christum, Apostolos autores facit d. lib. pag. 30. & 44.

Angliæ etiam ArchiPresbyter tractatum illum de æquivocandi arte his verbis approbavit. *Tractatus iste valdè doctus & verè pius & Catholicus est. Certè sacrarum Scripturarum, Patrum, Doctorum, Scholasticorum, Canonistarum & optimarum rationum præsidiis plenissimè firmat æquitatem æquivocationis, ideoq; dignissimus est, qui typis propagetur ad consolationem afflictorum Catholicorum & omnium piorum instructionem.* Actio proditoria regni Angliæ in Garnettum & socios p. 35.

Juxta doctrinam illius Tractatus p. 34. *Christus & Apostoli autores sunt, ut liceat piè & religiosè asserere, per q; salutem æternam protestari, imò liquidò jurare in illa, quæ certissimè cognoscimus esse falsissima.*

Juxta doctrinam illius Tractatus p. 89. 133. Christus & Apostoli autores fuerint, ut Franciscus Treshamus conjurationis Hispanicæ adversus Regem Angliæ convictus, agonizans tamen juraret, *se Garnettum sedecim transactis annis ne vidisse quidem, cùm Garnettus ipse & Anna Vaulx uxor Treshami faterentur, eos superiori biennio sæpius multoties convenisse, hoc uno fretus æquivocandi beneficio, se Garnettum Romæ, aut Venetiis ab eo tempore non vidisse.*

Jesuita Garnettus, cùm convictus esset de conjuratione tollendi Regem & regnum Angliæ per supposita Comitiis Regiis aliquot pulveris pyrii dolia, nihilominus coram summo & legitimo Magistratu peieravit. Cùmque convictus esset, *se ex instituto Patris sui Loyolæ* (Reg. Societ. eorum, qui in Missionibus versantur §. 9.) *Missas fecisse & precationes fudisse* (nempe, *Gentem auferte perfidam Credentium de finibus*) pro felici Regis & regni in auras volatu, nihilominus socio suo Jesuitæ Hallo æquivocandi modum, quo facinus excusare vellet, aperuit. *Dicam*, inquit, *me eo animo, sensuque illud fecisse, quòd severiores quasdam leges contra Catholicos ab eo tempore promulgandas subvererer. Atq; hæc responsio commodissimè satisfaceret*, Act. proditoria pag. 101.

Cùm Garnettus à Judicibus de hoc Colloquio cum Harto interrogaretur, id omninò negavit, tantis & tam horrendis execrationibus, ut circumstans testium nubes aures obturaret, fretus æquivocationis beneficio, *se non eo animo cum Hallo locutum, ut judicibus proderet.* Et producto ac

iacente Hallo, cùm Garnettus misericordiam imploraret, nihilominus subjunxit, *non teneri quempiam, etiam Magistratui interroganti, confiteri, antequam testes producantur* ibid. p. 107.

Idem Garnetus, de Natura æquivocationis quid sentiret, explicare jussus respondit apud Hospinianum lib. 4. Hist. Jesuit. cap. 2. p. 227. *Quoties de necessaria defensione agitur, deq; injuria aliqua evitanda aut damno, aut de consequendo aliquo bono nō parvi momenti, sine ullo cujusquam periculo, tum licita est æquivocatio.*

Didicere verò hanc æquivocandi, id est, mentiendi artem à Francisco, ut vult Navarrus in c. Humanæ aures 22. q. 5. *ubi doctrinam æquivocationis fundari dicit in illo insigni facto magni illius Patriarchæ Francisci. Hic interrogatus à lictoribus homicidam persequentibus. An illac, ubi Franciscus erat, transiisset? immissis manibus intra manicas respondit; hac non transiisse, subintelligendo tacitè contra communem intelligentiam, non transiisse per illas manicas.*

Didicerunt eā ab Ordinis sui autore Ignatio Loyola, cujus axioma, quo gregem suum instruxit, recitat Cornel. à Lapide in Act. 17. v. 2. *Ingredimini cum eo, quod illorum est, sed exite cum vestro*, quo significare voluerit, *Jesuitas hominibus secularibus se ad tempus accommodare debere.*

Didicerunt ab ipso Pontifice Romano. Nam Leo X. Balconum, posthabito salvo conductu, quem ei dederat, ultimo supplicio affecit, quod factum ut excuset Menochius Consil. 100. n. 224. sic respondet. *Quod si Leo X. Pont. salvum conductum Baltono concessit, amphibologicè ita concessit, ut, quæ ejus fuerit mens, satis deprehendi non posset, sicut memoriæ proditum est à Guicciardino lib. 13. Histor.*

Atq; hæc æquivocandi scientia tantopere Jesuitis probatur, ut ejus artifices *Martyres* proclamentur ab Eudæmon. Apol. cap. ult. Suarez Defens. fid. Cathol. lib. 6. cap. 11. num. 7. Cornelio à Lapide in Apocal. 7. v. 3.

7. ἀνώνυμα & ψευδώνυμα scripta in publicum edunt, ut liberiùs convicientur.

Franciscus Burchardus scripsit de Antonomia, sed Antonius Possevinus lib. 1. Biblioth. p. 125. testatur, *nomen esse suppositum ac verum libri autorem esse Andream. Ernstenbergerum.*

Conradus Vetterus sub nomine M. Conradi Andreæ libros convitiis refertissimos scripsit, seque magni illius Theologi D. *Jacobi Andreæ* fratrem mentitus est.

Gratulatio Christophori ab Ungersdorff de Augustana Confessione ad Status Evangelicos in Austria autoris nomen mentitur.

Qui Disputationem primam Antipistorianam Theologi meritissimi *Dn. D. Mentzeri* refutare conatus est, sive Pistorius, sive alius fuerit, nomen suum planè reticuit. *Jacobus Kellerus* sub fictitio nomine *Jacobi Sylvani* scripsit Philippicam in anonymum Prędicantem, quam quidam ipsius socius sub *nomine Conradi Andreæ, Jacobi Andreæ fratris* in linguā Germanicam convertit, sub tit. Scharffe Verweisung vnd Anklag &c.

Petrus Matthæus in Historia pacis refert, Jesuitam Richeomum usum fuisse nomine *Florimundi Raimondi* Senatoris Burdigalensis in propugnandis Papa-

Hen-

Henricus Garnetus Jesuitarum Provincialis, ut ex impresso Processu Anglico apparet, vocavit se modò *Walleum*, modò *Darcum*, modò *Robertum Farmer*, modò *Philippes*, unde Advocatus Regius in Processu dixit, *Garnetum Jesuitam esse virum multorum nominum, sed non boni nominis.*

Hûc referri potest dictum Campiani in Concert. Eccles. Anglic. f. 5. *Sæpius muto nomina & vestes.* Itemq; ejusdem dictum in Epistola ad Generalem Societatis ex Anglia scripta & Treviris excusa Ann. 1583. pag. 24. *Habitu dementissimo sum, quem sæpè commuto, itemque nomina.*

Cresweil Jesuita in Respons. ad Edictum Elisabethæ Angliæ Reginæ ad præfat. num. 2. p. 6. *Sacerdotes Catholici ex Seminario Hispanico Vallisoleti emissi, Apostolico quidem more, sed habitu, prout opus erat, vario ac dissimulato, Angliam fuerant subingressi & insciâ Reginâ exploratorum manus præterlapsi ad opus jam per regni intima erant divisi.*

8. Religionem suam pro re nata cautè dissimulant.

Fridericus Staphylus ex Borussia discedens Concionatori cuidam Polonico dixit. *Ego per aliquos annos publicè professus sum Theologiam, sed hoc scio, neminem ex meis auditoribus posse pro certo affirmare, quæ mea sit in uno aliquo articulo sententia.* Refert D. Chemnicius in Theol. Jesuit. cap. 9. prop. 3. f. 71.

Campianus in Epist. ad Generalem Societatis ex Anglia scripta & Treviris Ann. 83. typis evulgata p. 86. *Catholicorum conditio in Anglia gravissima. Animis nihil liberum, nihil integrum relinquitur, non vox, non religio. Loquendum tibi est cum aliis, affirmandum juramento, quod cæteri affirmarunt, etiamsi animo longè aliter opinaris, etiamsi conscientiâ planè contrarium senseris.*

(Sequuntur hac in parte non Christum & Apostolos, sed hæreticũ Basilidẽ, qui referente Eusebio lib. 4. Hist. Eccles. cap. 7. ex Agrippa Castore docere non erubuit, *fidem persecutionis temporibus incunctanter etiam perjurio negandam.* Sanè in libr. Recognitionum Clementis dissimulatæ fidei autores statuuntur Apostoli. Nam Gamaliel dicitur *remansisse inter Judæos ex eorum consilio,* & ut loquitur Autor, *dispensatione, eam ob causam, ut si quando iniquum aliquid adversum nos,* inquit Petrus, *aut impium molirentur, vel ipsos consilio reprimeret prudenter aptato; vel nos commoneret, ut aut cavere, aut declinare possemus.* Eaq; dissimulatione utens fingitur, disputâsse adversus Apostolos publicè. Rursus lib. 10. cùm Faustinum Simon immutâsset imposito suo vultu, autor est illi Petrus, *ut abeat Antiochiam, seq; Simonem mentiatur ad pœnitentiam conversum.* Atq; inibi multa mentiens inducitur Petrus in Colloquio cum Anubione. Sed libri illi Recognitionum Clementis sunt supposititii, quod quidam ex ipsis Pontificiis fatentur, ut vidimus superiùs cap. 13.)

9. Dicta Lutheri mutando ac mutilando, in alienum planè sensum contra autoris mentem detorquent, ut ostendunt scripta *Fr. Naß, Vetteri, Pistorii, Sartorii, autoris libri Germanici*, Wer hat das Kalb ins Aug geschlagen/ & aliorum, fine duntaxat eo, ut Lutherum omnibus exosum reddant, ac unà cum contemtu personæ etiam contemtum doctrinæ

lectorum & auditorum animis instillent.

10. In religionis articulis obscuris & ambiguis loquendi formulis usi cum veritate se consentire simulant.

Andradius explicans decretū Concilii Tridentini de peccato originali memorat, *Patres Tridenti congregatos veram definitionem peccati originalis consultò omisisse, ut cuilibet liberum esset de eo, quid vellet, opinari.* (inde D. Chemnicius in Exam. Conc. Trid. part. 2. art. 2. p. 88. sic scribit. *Ego quidem, cùm primùm legerem Decretum Concilii Tridentini de peccato originis, arbitrabar in eo prophanam & Scripturæ ex professo repugnantem Piggii & Catharini sententiam, dissimulatis honoris gratiâ authorum nominibus, improbari & damnari. Ita enim verba Decreti intelligi posse manifestum est. Sed Andradius Concilii intimus prodit nobis, quæ fuerint deliberationes, cùm Decretum illud conderetur, consultò scilicet ita involutum fuisse, ut nihil vel in Scholasticis, vel in aliis Pontificiis scriptoribus, quantumvis profanum & falsum, improbaretur & damnaretur, sed ut liberrima relinqueretur licentia quidvis opinandi de peccato originis.*)

De Johanne Eccio testatur Dresserus millen. 6. part. 1. pag. 53. quòd in Colloquio Lipsiensi cum Luthero instituto affirmârit, *se utriusque partis causam tueri posse & velle, si præmium sibi propositum sciret. Aliud enim esse disputare, aliud cum populo agere.*

Sic gloriantur, *se ex sola Scriptura nobiscum velle disputare,* sed reconditum hunc habent sensum, *ex Scriptura juxta interpretationem Ecclesiæ,* id est, Pontificis intellecta; *ex Scriptura in vulgatam versionem translata; ex Scriptura in libris Apocryphis æquè ac Canonicis* [illegible] *ptura, quatenus ad traditiones* [illegible] *affectu amplexandas nos* [illegible]

Concedunt, [illegible] reconditum habent [illegible] *fide Romano-Catholicâ &* [illegible] *matâ nos justificari justificatione* [illegible]

Concedunt [illegible] sed reconditum [illegible] hunc [illegible] quòd *sit perfecta* [illegible] *fectionis debita, non* [illegible] *salutem necessaria, sed* [illegible] *de aliis sint petenda.*

Clichtovæus in Anti[illegible] 14. *Sufficiens est Evang*[illegible] *beateq; vivendum & præcepta* [illegible] *sufficientiæ ad salutem.* [illegible] *tim ac peculiariter in eo non* [illegible] *facienda nobis sunt, ut* [illegible]

Hosius lib. 3. de autorit. [illegible] *mnia continentur in Scriptura* [illegible] *quia & hoc Scriptura inter* [illegible] *das esse traditiones &* [illegible]

Concedunt, *sola Christi* [illegible] *ri*, sed reconditum ha[illegible] sensum, quòd *salvemur* [illegible] *operibus vim merendi conferente* [illegible]

11. Censent, Concilium [illegible] sibus ambiguis doctrinam [illegible] comprehendere, ut illa [illegible] salva, videatur autem [illegible] ctrinæ Lutheranæ, quâ [illegible] religionis componi possit.

Caspar Scioppius [illegible] de componendo religionis [illegible] E. I. *Si Concilii Patres se sapientibus* [illegible] *insipientib. debitores factos meminerint,* [illegible] *declaranda Romana Ecclesia sententia ad infirmorum & minùs acriter intelligentium captum sese conformârint &c.*

Id declarat exemplo. *Verbigratiâ,* inquit. *Omnes Protestantes persuasum habent, nihil magis esse sacris literis consentaneum, quàm ut dicatur homo solâ fide justitiam ac salutem consequi: quod, etsi falsum sit ac perspicuis Scripturæ verbis adversetur, certo tamen sensu, salvâ Scripturæ & Ecclesiæ doctrinâ, eis concedi potest & concessum permagni erit momenti ad voluntates eorum conciliandas Ecclesiæ, si nimirum fides ita distinguatur &c.* (At quid hoc aliud, quàm æquivocationibus incautos decipere?)

Sed has & similes in religione propaganda fraudes pugnare dicimus. 1. cum præcepto divino in quo falsum testimonium, mendacia, fraudes, calumniæ & convitia prohibentur. 2. cum exemplo Dei sine fuco & dolis in religionis negotio nobiscum agentis. 3. cum exemplo Prophetarum & Apostolorū, qui à fraudulentis propagandæ religionis mediis consultò abstinuerunt. 4. cū Natura veritatis, quæ non indiget mendacio & fraudibus, sed suis nixa viribus semetipsam sustentat & propagat, inque animos hominum efficaciter sese insinuat. 5. cum candore Christianos omnes, præsertim verò Ecclesiæ doctores, decente. 6. cum regula Apostolica Rom. 3. v. 8. *non esse facienda mala, ut eveniant bona.*

Nostræ sententiæ suffragatur,

1. Quòd, mendacia & fraudes esse in numero eorum, quæ per se mala sunt, agnoscūt, ex quo sponte sequitur, quòd in religionis propagatione ab illis penitùs abstinendum sit.

c. Omne caus. 22. q. 2. *Omne genus mendacii summopere fuge, nec casu, nec studio loquaris falsum nec ut præstes, mentiri studeas. Cave mendacium in omnibus.*

c. Qui peierare caus. ead. q. 5. *Deus duplicitatis aspernator simplicem intentionem utrinque considerat & tam ex parte recipientis, quàm ex parte præstantis verborum artem aspernatur & odit.*

Thomas 2. 2. q. 69. art. 2. *Non licet reo vel falsitatem dicere, vel veritatem tacere, quam confiteri tenetur. Neque etiam aliquam fraudem vel dolum adhibere, quia fraus & dolus vim mendacii habent.*

Bonavent. lib. 3. sent. dist. 38. art. 1. q. 2. *Cùm aliquid est malum ex malitia intentionis, tunc sive sit respectu Dei, sive respectu proximi, simpliciter malum est, & nullo fine potest bene fieri, quia dicit privationem debiti finis. Unde facere hoc malum esse bonum, nihil aliud est facere, quàm simul esse aliquid bonum & malum. Tale autem est mendacium. Nam mendacium non solummodò dicit malum ex hoc, quòd actus transit super materiam indebitam, sed etiam ex intentione indirecta. Et quemadmodum ad omne mendacium ista duo concurrunt, videlicet dicere falsum & intentio fallendi, & primum est malum in se & potest bene fieri ab eo, qui ignoranter dicit falsum. Ratione verò secundi est malum secundùm se & nullo fine potest bene fieri, nec circa ipsum potest dispensari.*

Ibidem. *Dicendum, quòd absque dubio omne mendacium est peccatum, & adeo est ipsi mendacio essentiale, esse peccatum, ut nullo pacto, nullo fine, nullâ dispensatione, nec humanâ nec divinâ possit fieri bene. Et hoc Augustinus dicit expreßè & nititur multipliciter probare, & in hoc communiter concordant Doctores.*

Alfonsus de castro libr. advers. hæres. tit. Mendacium. *De hac re unam solùm reperi hæresin, quæ docet, licitum esse mentiri pro*

pro vita hominis salvanda, aut pro magno beneficio homini impendendo. Nec solùm hoc, sed etiam humilitatis causa, ut videlicet virtutes suas mendacio contegat.

Idem d. lib. tit. Inimicus. *Græcorum error est, quo asserunt, licitum esse, decipere inimicum, nec esse peccatum aliquod, si quis suo inimico damnum inferat, etiamsi ad hoc faciendum perjuriis, aut quovis mendacio juvetur.*

Prateolus lib. 7. hæres. 15. idem inter *Græcorum hæreses* numerat.

Sixtus Senensis libr. 5. annot. 89. & 107. rectè statuit, *mentiri alicujus commodi causâ non licere.*

Maldonat. in Luc. cap. 24. n. 36. *Quisquis fingendo alium fallere conatur, etiamsi aliquid præterea significare velit, haud dubiè mentitur, alioqui nullum esset mendacium, quod istâ ratione defendi non posset.*

Tannerus in Antichristo proscripto præscr. 7. p. 142. *Sexta causa, quâ probatur, Adversarios in probatione suæ accusationis succubuisse sumitur ex splendidis, apertissimisque mendaciis (utiq; ad doli mali vitium spectantibus) quibus ipsi causam hanc suam hactenus sustinendam, fulciendamq; existimarunt. Verum n. est illud Sapientis Prov. 10. v. 4. Qui nititur mendaciis, hic pascit ventos, adeoq; frustra laborat, oleumq; atq; operam laborando perdit: imò cùm accusationem ex mendaciis, quæ facilè redargui possunt, texit, seipsum suamq; causam, non eum, quem accusat, ferit ac perdit, ita ut in eum ex Ps. 26. v. 12 verè dicatur, mentita est iniquitas sibi; & quod à Daniele cap. 13. adversus utrumq; calumniatorem senem pronunciatum fuit; rectè mentitus es in caput tuum, nec certius est victi accusatoris indicium, quàm cùm ad aperta omnibusq; perspicua mendacia, calumniasq; confugit.*

Becanus tom. 2. opusc. 1. cap. 6. th. 3. *Catholici docent, omne mendacium esse peccatum. Ratio est clara. Quia quicquid Deus prohibet & damnat, peccatum est. At prohibet & damnat omne mendacium,* Lev. 19. v. 11. Ps. 5. v. 7. Prov. 6. v. 16. cap. 13. v. 5. Sap. 1 v. 11. Eccles. 7. v. 14. Eph. 4. v. 25. Coloss. 3. v. 9.

Ibid. *Consentiunt Theologi, mendacium ex Naturâ sua peccatum esse. Nam mendacium Naturâ suâ continet triplicem deformitatem seu malitiam rectæ rationi repugnantem, nempe abusum sermonis, deceptionem proximi & violationem amicitiæ humanæ &c. Eleganter Augustinus tract. 42. in Joh. Quomodo Deus Pater genuit Filium Veritatem, sic Diabolus genuit quasi filium mendacium.*

Ib. *Quæstio est, an mendacium ita sit peccatum, ut in nullo casu licitum sit mentiri, ne tunc quidem, quando mentiendo nemini obesses & tamen alicui prodesses, vel ad conservandam vitam, pudicitiam, famam, sanitatem; vel ad grande aliquod malum evitandum? Antiqua hæc est quæstio. Et quidem Plato, Priscillianistæ, Origenes & Cassianus putarunt, id licitum esse. At contrà sentiunt omnes Theologi & Orthodoxi Patres &c. Rationem assignant hanc. Quæ intrinsecè & ex Natura sua mala & illicita sunt, nunquam benè & licitè fieri possunt, etiamsi ob bonum finem fiant. Sed mendacium intrinsecè & ex Natura sua malum est. Ergò mendacium nunquam bene & licitè fieri potest, ob quemcunque finē fiat. Major patet, quia, quod intrinsecè & ex Natura sua malum est, hoc per nullam circumstantiam extrinsecam potest fieri bonum. Nam circumstantiæ extrinsecæ & accidentales nō mutant Naturam & intrinsecam essentiam. Rectè Augustinus lib. contra mendac. cap. 7 Interest quidem plurimùm, quâ causâ, quo fine, quâ intentione quid fiat, sed ea, quæ constat esse peccata,*

cata, nullo bonæ causa obtentu, nullo quasi bono fine, nullâ velut bonâ intentione faciendæ sunt &c. Et ex eodem fundamento ostendit lib. ejusd. cap. 1. non licere mentiri, ut hæreticos convertamus. Sic enim habet. *Quomodo igitur mendacio mendacia potero prosequi? An & latrocinia latrocinia, & sacrilegio sacrilegia & adulterio adulteria sunt prosequenda? Si autem veritas Dei in meo mendacio abundavit, nunquid & nos dicturi sumus, faciamus mala, ut veniant bona? quod vides, quemadmodum detestetur Apostolus. Quid enim est aliud, mentiamur, ut hæreticos mendaces ad veritatem adducamus, nisi faciamus mala, ut veniant bona? Et infra cap. 7. Nam si propterea justa sunt mendacia, quia hoc animo fiunt, ut occulti hæretici detegantur, poterũt isto modo eodem animo fiant, casta esse adulteria.*

Idem in Appendice tract. de fide hæreticis servanda. p. 139. & seqq. tradit, Jesuitarum hanc esse doctrinam; *In omni congressu humano seclusâ omni fictione & æquivocatione agendum esse, & malè fieri, si aliud mente reconditum, aliud verbo significes.*

Joh. Royas Hispan. Inquisitor in tractat. de hæretic. num. 76. ex Hieronymo allegat, *frequenter uti hæreticos verbis æquivocis & fictis; verbis simulare, corde negare, ideò lupos rapaces & vulpes rectè vocari.*

2. Quòd convicia, calumnias & cõtumelias in dissertationibus de fidei articulis ipsimet improbant.

Maximilianus II. Imp. adversus Georgium Ederum Ann. 1573. tale decretũ edidit. *Sacra Cæsarea Majestas Consiliario suo aulico Georgio Edero J. U. D. significari jussit, suam Majestatem in libro, quem sua Majestati nuper offerri voluit, molestissimè & indignantissimè ferre nimiam ejus vehementiam, acerbitatem & immodestiam, injuriosaque verba in multos Imperii Status ac personas, inprimis autem Augustanæ Confessionis socios, quorum non modò religionem & confessionem, sed statum quoque, honorem & dignitatem gravissimè læserit, injuriaverit & condemnârit; cùm tamen & ipsi, & omnibus notum sit atque constet, quanto zelo, labore ac solicitudine, tam Majestatis suæ majores laudatissimi, quàm ipsa etiam sua Majestas, tot jam annos in omnibus Imperii Comitiis ac congregationibus, semper intenti fuerint, ut, quod à communibus etiam Imperii Statibus in Pace religionis & aliàs salubriter accordatum & constitutum est, nemo alterum in honore, dignitate, statu, conscientiâ, aut alio quocunque modo taxet, molestet, offendat, lædat, calumnietur aut injuriet: id quod sua Majestas non modò in Imperio, sed Regnis quoque & Principatibus hereditariis summâ ope hactenus nixa fuerit, ut diligenter & exactè observaretur. Quapropter sacræ Cæsar. Majestati liber ille à D. Edero editus summopere displicet & ingratissimus est, nec ea sibi persuadere poterat, tantam impudentiam, audaciam & immodestiam in eum cadere potuisse, qui tanto tempore suæ Majestatis in Aula Consiliarius extiterit: quippe cui præ cæteris cognitum & perspectum est, ne infimos quidem homines, nedum Majestat. suæ Consiliarios decere, contra Majest. suæ & sacri Imperii Constitutiones & Pacem religionis atque adeò suæ Majestatis in Imperio factam severam ordinationem, quidquam tale vel in ipsis suis hereditariis terris publicandum curare.* Integrum Rescriptum extat tomo 3. Constit. Imperial. à Melchiore Goldasto editarum p. 575.)

Erasmus in Epistol. ad Petrum à Barlerium. *Nuper exiit liber Thomæ Cardina-*

lis Cajetani in totum abstinens à personis, à conviciis omnibus temperans, nudis argumentis & autorum testimoniis rem agens, non minore curâ, quàm ingenio. Hujusmodi, volebam vel sexcentos scribi adversus Lutherum, qui rem illustrant, non excitant tumultum. Nullus enim est, qui non cupiat doceri. Quòd si diversa pars parùm meminis modestiæ, nostrùm tamen erat meminisse

Costerus in præfat. Enchirid. de moribus hæretic. pag. 35. *Convitia, maledicta, cognomina, quibus nomen nostrorum urgere solent, surdâ velut aure sunt prætervehenda. Nam sicut, qui malam causam coram judice tuetur, cùm rationibus & æquitate deficitur, clamoribus instat: ita hæreticus, cùm veris ac solidis argumentis se vincere posse desperat, contumeliis certat, ut rem à legitima disputatione ad contentionem detorqueat. Tu verò dissimulatis omnibus verborum portentis, quasi cum homine phrenetico ac furioso negotium habeas, in solam miseri hominis salutem & conversionem animum intendas. Cogita, non hominem, sed Spiritum erroris, sed ipsum Dæmonem per os hominis ista maledicta evomere. Quare misereat te potiùs ejus, verbis utere adversus eum humanis & benevolis, tacitusq; subinde Deum pro anima, Dæmonis laqueis æternorumque suppliciorum periculis irretitâ, precare. Quòd si apud ipsum nihil proficies, saltem auditoribus infectis scrupulum aliquem ac dubitationem injicies. Sumus enim ita comparati, ut moveamur modestiâ, indignemur petulantiâ.*

Blasius de Viegas in cap. 11. Apoc. p. 453. *In Maldonato laudo eruditionem ac doctrinam, sed moderatiorem interdum in refellendis aliorum opinionib. censuram requiro.*

Becanus in præludio 1. Manualis. *Confusio pertinacium & superborum hæreticorum debet esse rationabilis, quæ non fiat per convitia & maledicta, sed per justam reprehensionem aut apertam victoriam.*

Part. 2. Theol. Scholast. tom. poster. tract. 1. p. 231. *Quando hæretici sunt pertinaces, tùm non tam pugnant firmitate argumentorum, quàm contentione vocis & acerbitate verborum, ex qua potiùs pacis perturbatio quàm unio & concordia sperari potest.* Idem repetit lib. 5. Manual. cap. 11. p. 461.

Laurentius Förerus Jes. in Charact. p. 272. *Possunt autem non parùm hinc solatii capere Catholici & in sua fide corroborari, quando vident à vobis non afferri momentorum pondera, aut firmas rationes, sed meras falsimonias, injurias notorias & etiam vobismetipsis pugnantes criminationes.*

3. Quòd fabulas pro religione confictas repudiandas esse docent.

Albertus Crantzius in Hist. *Operæ precium est, hoc in loco lacerare fabellam, cujus incidit mentio, per veræ Historiæ ignorantiam confictam. Eam enim veritatis loco multi buccis inflatis magno ore sonant, jamque temporis diuturnitate conquisivisse autoritatem creditur & fidem. Volavit nania in parietes picturis commissa. Efferunt statuas de ligno excisas Benedicti, velut Martyris pro Christo cæsi, qui, ut ostendemus, in pace quievit, quod & annales & cælatura sepulchri testatur extantis. Multa sunt autem, quæ Catholicæ veritatis amatores invitant ac stimulant ad propulsandum ab Ecclesiis fabulosas narrationes, vel quòd superstitiosas pariunt sinceræ fidei perturbationes, vel quòd Zizania sunt, quæ inimicus homo cæteris dormientibus superseminavit, ut eorum falsitate detectâ, illa quoque fabulosa putentur, quæ in petra firma consistunt; vel quòd irrisionibus nos exponunt eorum, qui simplicitati fidelium illudunt, omnia*

falsa-

fabulosa recipienti pro veris. Barbari, inquiunt, pro suo sensu, somnia pro rebus colunt. Danda est ergò opera, ut surfures à medulla tritici, paleæ separentur à granis, veritas segregetur à figmentis.

Ludovicus Vives. *Fuère, qui magnæ pietatis loco ducerent, mendaciola pro religione confingere, quod & periculosum est, ne veris adimatur fides propter falsa; & minimè necessarium, quoniam pro pietate nostra tam multa sunt vera, ut falsa tanquam ignavi milites & inutiles oneri sint magis, quàm usui.*

Erasmus in argum. libr. Confession. Augustini. *Quid eos commemorem, qui fabulis vanis & miraculis fictis memoriam eorũ, quibus favent, student vulgo commendare, nonnunquam ea laudantes, quæ laudatus nec fecit unquam & probavit? Et arbitror fuisse, qui pium existimàrunt animum hujusmodi fucis ad religionis studium accendere. Ego semper execratus sum hoc Rabularum genus, qui non norũt veram pietatis imaginem depingere, sed mendaciis fallũt discipulos ejus, qui est veritas.*

4. Quòd antiquum hæreticorum artificium esse agnoscunt, fraudibus, æquivocationibus & dissimulationibus in negotio religionis uti.

Baron. Ann. 357. n. 6. *Ariani, quò se verè Catholicos demonstrarent, adversus divinam substantiam negantem Photinum agentes, videri ipsi voluerunt, esse ejusdem divinæ substantiæ in Filio assertores. Affectatam ab ipsis ejusmodi damnationem hæreticorum, quò se specietenus Catholicos exhiberent, novit ac scripsit quoque sanctus Gregorius Nazianzenus.*

Anno 369. num. 12. de iisdem Arianis ex Hilario. *Tribuunt Christo Dei nomen, quia hoc & hominibus sit tributum. Fatentur Dei verè Filium, quia Sacramento Baptismi verè Dei Filius unusquisque perficitur. Ante tempora & secula confitentur, quod de Angelis & Diabolo non est negandum. Ita Domino Christo sola illa tribuuntur, quæ sunt vel Angelorum propria, vel nostra. Cæterùm, quod Deo Christo legitimum & verum est, Christus Deus verus, id est, eadem esse Filii, quæ Patris divinitas, denegatur. Et hujus quidem usque adhuc impietatis occasio perficitur, ut jam sub Antichristi Sacerdotibus populus Christi non occidat (concidat) dum hoc putant illi fidei esse, quod vocis est. Audiunt Deum Christum, putant esse, quod dicitur. Audiunt Filium Dei, putant, in Dei nativitate inesse Dei veritatem. Audiunt ante tempora, putant, id ipsum ante tempora esse, quod semper est. Sanctiores aures plebis sunt, quàm corda Sacerdotum. Si Deum verum Ariani prædicant, Christum Deum sine fraude confessi sunt. Quòd si Deum dicunt & negant verum, tribuunt nomen, adimunt veritatem. Hæc Hilarius sugillans Auxentium, cùm populum ipsum, tum etiam Imper. Valentinianum mentito Catholico nomine decipientem.*

n. 18. ex eod. Hilario. *Cùm placuisset scribi, Deum verum esse Christum & unius cũ Patre Divinitatis atq; substantiæ esse, ponitur talis ab eo, ut à callidissimo Diabolo, sententia, quæ significaret, Christum ante omnia tempora natum verũ Filium, ut secundùm Arianos verum ad Filium, non ad Deum referretur. Et ut longè major differẽtia hujus significationis existeret, subjicitur. Ex vero Deo Patre, ut in Patre Dei veritas esset, in Christo veritas tantũ Filii scriberetur. Dehinc procedente sermone una ab Auxentio divinitas prædicatur, & in ea non confitetur & Filium, ut in solo Patre, non etiã in Filio esset una sola divinitas. Hæc Hilarius probè noscens omnia improborũ Arianorũ diverticula & subdolas captiones. Sed tamen, proh dolor! prævaluit error, etenim Auxentius acclamatus*

est Catholicus, Hilarius verò habitus calumniator & discordiarum autor &c.

5. Quòd agnoscunt, antiquum hæreticorum artificium esse, orthodoxos & hæreticos in unum corpus redigere & illis horum errores atque impietates tribuere.

Baronius Anno 150. n. 4. *Vehemens ore omnium dissipata est in Christianos calumnia, eos in sacris necare solitos puerum, illiusq; carnibus vesci, extinctisque luminibus promiscuè turpiterq; misceri. Quæ enim, ut dictum est superiùs, agerentur à Gnosticis, qui & Christiano nomine censebantur, ea omnia Catholicis atq; innocentissimæ vitæ Christianis crimini vertebantur potiùs, quàm illis.*

Anno 167. n. 4. *Illud planè videtur fuisse consilium pravi Dæmonis, inferendi in urbem Gnosticos hæreticos, ut non tantùm, si posset, impiis dogmatibus fideles seduceret, sed & suis ipsorum turpissimis ac nefandissimis actionibus, quas titulo Christianitatis patrarent, cæteris fidelibus illic agentibus, ac purè sanctèque viventibus, summæ infamiæ notas inureret. In Catholicos enim omnia ab ipsis commissa scelera redundabant. Nam cùm Gnostici, ut dictum est, pro arbitrio colere idola & cuncta facere, quæ Ethnici vellent, parati essent, ac proinde inter eos æquè ut gentiles ipsi haberentur; iis, qui firmiter atque constanter se Christianos profiterentur, omnia illa turpia ac pudenda de promiscuo concubitu & cænis Thyasteis, quæ Gnostici perpetrârant, crimini vertebantur.*

APPENDIX

Libri primi generalis, Adversariorum querelas, calumnias & assertiones erroneas, falsas & absurdas complectens.

1. Querela.

Conqueruntur Pontificii falsò sibi tribui. 1. quòd *libidinibus fomentum præbeant.*

Resp. variis modis hoc faciunt, utpote. 1. quãdo docẽt, Sacerdotes minùs peccare, si scortentur, quàm si matrimonium contrahant. Costerus in Enchir. cap. 17. propos. 9. p. 528. *Sacerdos, si fornicetur aut domi cõcubinam foveat, tametsi gravi sacrilegio se obstringat, graviùs tamen peccat, si matrimonium contrahat.* Idem ante Costerum docuit Hosius. Gretserus in Hist. Ord. Jesuit. p. 115. aliquot argumentis idipsum confirmare nititur.

2. Quando Sodomiam commendant. Johannes della Casa Archiepiscopus Beneventanus, Papalis Cameræ Decanus, anno 1550. Venetiis librum de laudibus Sodomiæ edidit, in quo, *Sodomiam*, scribit, esse *artem singularem, esse opus bonum, imò esse opus divinum, seque hoc propriâ experientiâ compertum habere & non aliâ magis Venere delectari.* Refert Carolus Molinæus in orat. habitâ Tubingæ Ann. 1554. quæ annexa est libello Flacii, cui titulus, Refutatio invectivæ Bruni contra Centur. Hist. Eccles. *Confer Sleidanum lib. 21.*

3. Quando scortationem pro levi pec-

peccato æstimant. Æneas Sylvius postea Pius 2. Pont. in Epist. 15. ad suum parentem. *Ais, dolere te meum crimen, quòd ex peccato genuerim filium. Nescio, quam de me tibi finxeris opinionem. Certè nec lapideum, nec ferreum genuisti filium, cùm esses tu carneus. Scis, qualis tu gallus fueris. At nec ego castratus sum, neque ex frigidorum numero. Nec sum hypocrita, ut videri bonus, quàm esse malim. Fateor ingenuè meum erratum, quia nec sanctior sum Davide Rege, nec Salomone sapientior. Antiquum & vetus est hoc delictum, nec scio, quis eo careat. Latè patet hæc pestis (si pestis est naturalibus uti) quanquam non video, cùm Natura, quæ nihil perperàm operatur, omnibus ingenuerit animantibus hunc appetitum, ut genus continuaretur humanum.*

4. Quando concubinatum Sacerdotum tolerant. Hermannus Ried de Reen in tract. de vita & honestate Clericorum circa Annum 1467. *Utinam Clerici moderni justi coram hominibus saltem apparerent, ne homines in eis scandalizarentur! Sed aliter est negotium, quoniam minùs verecundantur Laicis, gloriantes de malitia sua & malè actis. Quot publicos fornicatores sive fornicarios videmus? imò, quod pejus est, tales & hujusmodi sic vivere permittuntur publicè ab eorum Prælatis, solùm, quòd omni anno porrigant certam quotam pecuniarum Officialibus eorum. Quid fœdius posset audiri? taceo nunc videri; neque hoc celari potest, cùm publicum est & omnibus constat.*

Claudius Espensæus in comm. cap. 1. ad Titum. *Turpissimum est, quòd Officiales permittunt, Clericos cum concubinis, meretricibus & pellicibus cohabitare, ac liberos procreare sinunt, accepto ab iis certo quotannis censu, atq; adeò alibi à continentibus, nam habeant, ajunt, si velint.*

Erasmus in cap. 19. Matth. *Scortari licet, uxorem ducere non licet. Si profitentur concubinam, sunt Catholici Sacerdotes; sin uxorem, in ignem conjiciuntur.*

Cardinalis Campegius referente Sleidano lib. 4. comm. ad Legatos Argentinenses dicebat, *scire se, Episcoporum hunc esse morem, ut acceptâ pecuniâ scortationem Sacerdotibus permittant.*

5. Quando adulteria numerant inter minora crimina. Alexander 3. c. At si Clerici extra de judiciis. *Si Clerici coram Episcopis de criminibus in jure confessi sunt, seu legitimâ probatione convicti, dummodò sint talia crimina, propter quæ suspendi debeant vel deponi, non immeritò suspendendi sunt ab Ordinibus, vel ab altaris ministerio perpetuò removendi. De adulteriis verò & aliis criminibus, quæ sunt minora, potest Episcopus cum suis Clericis post peractam pœnitentiam dispensare.*

Cornelius Agrippa de vanit. scient. cap. 64. *Mitto tolerantiæ commentum, quo, certâ pecuniâ Episcopo solutâ, absentis mariti uxor præter adulterii offensam alteri cohabitare permittitur. Confer Taxam pœnitentiariam.*

6. Quando lupanaria publicè erigunt & censum annuum à meretricibus accipiunt. Cornel. Agrippa de vanit. scient cap. 64. *Romana scorta in singulas hebdomadas Julium (*nummi genus*) Pontifici pendent, &c. Recentioribus temporibus Sixtus IV. Pontifex nobile admodùm lupanar Romæ extruxit.*

Martinus Azpilcueta in Manuali capit. 17. *Licet potestati publicæ meretrices in aliqua parte civitatis permittere &c. Alicubi*

 com-

Constituuntur eis patroni & domus eis locantur carius, quàm honestis locarentur. Et in hac urbe Roma, sciente & patiente Papa, locantur & semper consueverunt locari domus meretricibus; & Confessarii absolvunt & semper absolverunt locatores eorum sine proposito abstinendi à tali locatione.

Maximilianus Sandæus in Castigat. lib. de prodig. Jesuit. liberal. p. 277. scribit, *meretricum genus, quæstumq; meretricium permitti posse. Nam si meretrices*, inquit, *ab hominum cœtibus alicubi ablegarentur, eodem tempore in illas civitates stupra, incestus, adulteria, sacrilegia, aliaque innumera flagitia infunderentur.* (Sed huic præposteræ cautelæ Cornelius Agrippa d. l. meritò hoc opponit, quòd *Israëlitarum Resp. per multa secula absq; meretricibus continentissimè durârit.*)

2. Quòd *Pontifices quidam fuerint Epicuræi, qui Evangelium habuerint pro fabula, qui animarum immortalitatem negaverint.* Adamus Conzen lib. 1. Polit. cap. 23. §. 21.

Resp. 1. Franciscus Petrarcha, qui diu in aula Papæ vixit, in Epist. lib. ult. Epist. 20. ait. *In Babylone Papali, regno avaritiæ, futuræ vitæ spes, inanis quædam fabula. Et quæ de inferis narrantur, fabulosa omnia. Et resurrectio carnis, & mundi finis, & Christus ad judicium venturus inter nanias habentur.*

2. De Johanne 23. demonstravimus superiùs part. 2. cap. 2. quòd immortalitatem animæ & vitam æternã negaverit.

3. Panormitanus scribit, multos Põtifices ejusmodi vitam agere, ut verisimile non sit, illos vel resurrectionem mortuorum, vel vitam æternã credere.

4. Notum est Leonis X. dicterium ad Bembum Cardinalem, quod confirmant impii mores] hujus Pontificiis à Guicciardino & aliis descripti. *Quantum nobis profuit fabula de Christo!*

5. Paulus III. Pontifex moriturus dixisse fertur, *se jam experturum veritatem trium quæstionum, de quibus in tota vita dubitâsset, an animæ sint immortales, an infernus sit, an sit Deus.*

3. Quòd Judæis blasphemias contra Christum Salvatorem permittant. Cõpositio pacis §. 167. p. 643. a. *Falsissimum est, quòd Judæis permissum sit, ut blasphemias & maledicta in Jesum Christum jaciant.*

Resp. 1. Pontifex permittit Judæis Synagogas veteres reparare, in quibus probè novit Christum à Judæis blasphemiis proscindi cap. Judæi 3. libr. 2. Decretalium tit. 6. de Judæis. *Sine inquietudine veteres Synagogas habere permittimus.* cap. Consuluit 7. ibid. *Si antiquæ Synagogæ corruerint, vel ruinam minantur, ut eas reædificent, potest æquanimiter tolerari, qui utique hoc pro magno habere debent, quòd in veterib. Synagogis & suis observãtiis tolerantur.* Quin & novas Synagogas erigendi licentiam Taxâ publicâ concessit. *Ut Ebræus possit habere Synagogam in domo propriâ taxatur* Tur. 30. Duc. 7. Carl. 6. *Pro licentia erigendi de novo publicam Synagogam, taxa est* Tur. 60. Duc. 15. Quid autem aliud Judæorũ hodiernorum Synagoga, quàm blasphemiarum in Christum officina? Hîc ergò obtinet vulgatum illud. Qui *vult antecedens, vult etiam consequens.*

2. Innocentius tertius, insistens, ut ipse ait, prędecessorum vestigiis, publico diplomate blasphemos Judęos sub protectionis suæ clypeũ recepit, quod diploma recitat Abrah. Bzovius ann. 1200. n. 13. in Annal. Eccl. Idem Bzovius ad annum 1234. n. 4. sic annotat. *Gregorius* (Põt. Rom.

Rom.) eodem anno Regem Galliarũ, ut Judæos juxta legem suam vivere permitteret ut Christiani, admonuit. Inde Tannerus in Antichrist. proscr. p. 96. sic disserit. *Ex justa causa Romanus Pontifex, aliiq; nonnulli Christiani & Catholici Principes, non obstante illâ impietate & perfidiâ, Judæos in suis ditionibus tolerant.* Notæ v. ipsis probè sunt Judæorum cõtra Christum blasphemiæ, ut cõstat ex cap. Etsi Judæi 13. l. 5. Decret. tit. 6.

3. Hanc permissionem suam allatis quibusdã causis excusant. Tanner. d. l. p. 98. ex Thoma Aquinate duas affert causas. Prior est, *testimonium fidei*, quando Judæi ritus observant, in quib. olim præfigurabatur veritas. Posterior est, *sperata Judæorum ad fidẽ conversio.* Man. Becani l. 5. c. 18. §. 2. addit tertiam, quæ vel unica, vel potissima apud Pontificios, *ut Principes vel Magistratus Christiani* (in quib. Papa nõ postremus) *sub prætextu permissionis possint accipere pecunias & alia munera à Judæis, quibus permittunt exercitium.*

4. Nullâ pœnâ blasphemantes Judæos coërcent.

5. Neq; illos ceu blasphemos accusãt.

6. Neq; Magistratui supplicãt, ut Judæorũ blasphemia coërceatur. Dn. D. Hunnius in Innoc. Luther. p. 301. & seqq.

4. Jesuitæ conqueruntur, falsò sibi tribui, quòd sint turbatores pacis & flabella seditionum. Fōrerus in Epithem. contra Pupillam Saxon. cap. 6. falso 6.

Resp 1. Judicium ejusmodi de Iesuitis tulit Parlamentum & Sorbona Paris. Ann. enim 1550. cũ Iesuitæ suppliciter à Parlamento contendissent, ut & in regno Galliæ tolerarentur & Societas hæc sub specie tam religiosi Ordinis toleraretur, à Gallis repulsam tulerunt, post quatuor annos iterum supplicãrũt & cùm diploma Pontificiũ in Curia lectum fuisset, Parlamentum Sorbonæ judiciũ requisivit, quod tale erat. *Societatẽ hanc dominos tam temporales, quã Ecclesiasticos suis jurib. injustè privare, perturbationẽ in utraq; politia &c. rebelliones, variaq; schismata inducere: hanc societatẽ videri in negotio fidei periculosã, pacis Ecclesiasticæ perturbativã, Monasticæ religionis eversivam & magis ad destructionẽ, quàm ad ædificationem.* Vid. Iudicium Sorbonæ Paris. Ann. 1554. 1. Dec. datum de duab. Bullis Pauli 3. & Iulii 3. Iesuitico Ordini concessis in Catech. Iesuit. l. 1. c. 3. Ann. 1594. Iohannes Castellius 18. annorum adolescens Collegii Iesuitarum, cui nomen Claremontiũ, Lutetiæ alumnus Regem Henr. IV. è medio tollere voluit. Criminali igitur sentẽtiâ Castellio ad mortem damnato à Parlamẽto decernitur simul eâdẽ sentẽtiâ, *ut omnes Sacerdotes Clarmõtii Collegii & omnes Jesuiticæ Societati addicti, tanquam corruptores juventutis, perturbatores publicæ tranquillitatis, inimici Regis ac Regni, intra tres dies post promulgationem edicti, Lutetiâ & aliis urbibus atq; locis, ubi sua habeãt Collegia, discedant & intra quindecim subsequentes dies toto regno exeant.* Vide acta & sententiam Parlam. Paris. in Memorab. Lig. tom. 6. p. 268. 269. & alterã ejusdem sententiam p. 545. impressam Parisiis Ann. 601. per Iohan. Clericum; Iac. Aug. Thuan. l. 2. Hist. sub ann. 94. Id. Thuan. part. 2. sub an. 1594 p. 1251. testatur, *Jesuitas in Gallia pro præcipuis seditionum autoribus fuisse habitos.*

2. Iesuitæ de justa Henrici 3. abdicat. lib. 4. cap. 23. p. 449. de seipsis sic loquũtur. *Dum scribimus, dum in concione,* Concilio, *militia opus maturamus.*

3. Con-

3. Communiter omnes docent, quêlibet Regem hæreticum esse Tyrânum, ac proinde quovis modo post excommunicationem Papalem è medio tolli posse. Inde de Joh. Castello Regicida Assessores Parlamenti Parisiensis sic loquuntur. *Perniciosissima factionis hæresi pestiferâ imbutus, quæ nuper abominandis sceleribus pietatis nomen ostendens unctos Domini occidere populariter docuit.*

4. De Johanne Guignardo Jesuita memorat Jacobus Augustus Thuanus lib. 3. Histor. Germ. p. 282. quòd apud ipsum inventi libelli famosi complures contra Regem Henricum tertium scripti, quorum unus hæc inter cætera habuit. **Es were in der S. Bartholomeischen Auffruhr zu Pariß versehen worden / daß das Blut aus der vornembsten Ader nicht were gelassen worden.**

5. Antonius Arnoldus in oratione, nomine totius Universitatis Parisiensis contra Jesuitas habita, itidem Jesuitas *seditionis* accusat.

6. Johannes Passeratius Professor Regius Parisiensis in declamatione, in Schola Cameracensi habita, eandem laudem Jesuitis tribuit, apud Thuanum p. 1260.

7. Jacob. Augustus Thuanus in Elegia, quæ incipit *Hesperia suscis gens emissaria ab oris, Fucum affectatâ quæ pietate tegit &c.* eandem materiam tractat. Inter cætera sic canit. *Atq; utinam nunquã tibi crux dux Loiola sectæ Icisset lævâ missa sagitta manu &c. Nempe tua à bello cunctorum fonte malorum Secta sata est, bellum hinc nunc & adulta serit.*

5. Quòd *præter seditionis accusationem varia* ἐγκλήματα *falsissimè ipsis intententur.* Resp. nihil quidquã illis tribuimus, cujus non ab aliis Pontificiis, fidei suæ sociis, rei peraguntur.

Sorbona Parisiensis in Censura de Diplomatibus & privilegiis à Paulo III. & Julio III. Pontificib. Jesuitarum Ordini concessis An. 1554. judicium tulit, in quo inter cætera Theol. Sorb. sic loquũtur. *Hæc nova Societas insolitam nominis Jesu appellationem sibi vendicans, tam licenter & sine delectu qualibet personas, quantum libet facinorosas, illegitimas, & infames admittens, nullam à Sacerdotibus secularibus habens differentiam in habitu exteriore, intonsura, in horis Canonicis privatim dicendis, aut publicè in templo decantandis, in claustris & silentio, in delectu ciborum & dierum, in jejuniis & aliis variis Ceremoniis, quibus Status Religionũ distinguuntur & conservantur, tam multis, tãq; variis privilegiis, indultis & libertatibus donata, præsertim in administratione Sacramenti Pœnitentiæ & Eucharistiæ, idq; sine discrimine locorum aut personarum, in officiis etiam prædicandi, legendi & docendi, in præjudiciũ Ordinariorum & Hierarchici ordinis, in præjudicium quoq; aliarum Religionum, imò etiã Principum & Dominorum temporalium, cõtra privilegia Universitatum, deniq; in magnũ populi gravamen, religionis Monasticæ honestatẽ violare videtur, studiosum, pium & necessariũ virtutum, abstinentiarum & austeritatis enervat exercitiũ, imò occasionem dat liberè apostatandi ab aliis Religionibus, debitã Ordinariis subjectionẽ & obœdientiam subtrahit, Dominos tã temporales, quã Ecclesiasticos suis jurib. injustè privat, perturbationẽ in utraq; politia, multas in populo querelas, multas lites, dissidia, cõtetiones, æmulationes, rebelliones, variaq; schismata inducit. Itaq; his omnibus atq; aliis diligenter examinatis & perpensis hæc Societas videtur*

in

in negotio fidei periculosa, pacis Ecclesiæ perturbativa, Monastica Religionis eversiva & magis ad destructionem, quàm ad ædificationem.

Deliberatio Scriptoris cujusdam Pontificii *ἀνωνύμου* de compescend. Jesuitarum conat. ex Polonico sermone in Latinum translata & in publicum edita Ann. 609. tribuit Jesuitis

1. Avaritiam.

Jesuitæ, inquit, *vulgaria illa munuscula, quæ in Religiosos erogari consueverunt, non curant, nec ea capiunt, quòd hoc eis sordidum & reliquo Ordinis splendori minùs cõveniens videatur &c. Novi ego simulationem hanc aliquando eò usq; processisse, ut oblatum 50. aureor. Ungaricorum precium repudiârint. Hominum verò opulentorum Testamentaria Legata, & cum his integra prædia adeò non fastidiunt, ut potiùs exquisitissimo artificio illa aucupentur, ut Polonia in hac etiam publicâ morum corruptione vix quidquam simile experta sit.*

Ibid. lit. F. 2. fac. b. *Apud Jesuitas profundæ avaritiæ tàm dira lues & circumveniendarum Nobilium fœminarum, viduarumq; & orphanorum decipiendorum, tàm callidum artificium deprehenditur, ut hoc ipsum prudentioribus in hominibus tàm religiosis summæ admirationi fuerit.*

2. Perfidiam.

Nulla, inquit lit. G. *hodiè Europæ Christianæ natio est, quæ non de Jesuitarum perfidia, aut saltem perfidiæ suggestione & excusatione conqueratur, si unam Hispaniam excipias, quamvis etiam sint, qui de Hispania affirment, hanc pulliciei Jesuiticæ genuinam matrem horum suorum pullorum improbitatem agnoscere cœpisse, eandemq; publicè detestari.* (De eadem Jesuitarum perfidiâ Orator Gallus ad Curiã Parla. Parif. An. 612. sic loquitur: *Primus hujus Ordinis fundator Ignatius Loyola proditor fuit adversus avum Regis Navarreni. Non igitur mirum, si hic pater tot perfidos filios genuit.*)

3. Sanguinariam crudelitatem.

Autor Deliberationis prædictæ E. 3. *Pacem Religionis ita traducunt, ut eam Tartaricam & Mahometicam perfidiam nuncupent, quam Regia Majestas citra æternæ salutis suæ jacturam nec approbare possit, nedum ut eandem tueri debeat.*

Lit. F. 1. *Cùm Catholicorum nonnulli in regno Scotiæ Conjurationis cujusdam, quæ contra Regem ibidem à P. Crichtonio Jesuita in Hispania instituta erat, tabulas hinc inde inter Romanæ professionis homines clanculùm circumferrent, quibus illi subscribere debebant, re proditâ ex primaria Scotiæ Nobilitate complures, qui hactenus ceu columnæ religionis Romano-Catholicæ in prædicto regno fuerant, extremum vitæ fortunarumq; omnium discrimen adierunt. Sed & reliqui Catholici omnes cum ipsa religione, cui Rex antehac non admodùm adversari videbatur, in justissimum Regis odium incurrerunt, eâ ratione, ut in hunc usq; diem miseri illius facinoris Jesuitici pœnas luere cogantur.* (Anno 614. 22. Junii Senatus Parisiensis per carnificem publicè exuri curavit librum Franc. Soares Jes. cujus titulus, *Defensio fidei Catholicæ adv. Sectæ Anglicanæ errores*, in quo docet, *Reges & Principes, qui aliam, quàm Romanam colerent religionem, non solùm ab externo, verùm etiam à proprio subdito impunè perimi posse.*)

Paulus Laymannus Jesuita in Justa Defensione contra quosdam, à seipsis delectos, Judices conqueritur Proœm. n. 42. in libellis publicè editis Jesuitas

à Patronis reliquorum Ordinum Pontificiis accusatos esse, quòd *insatiabili rerum cupiditate æstuent, alienis bonis inhient, in salute animarum procuranda parùm feliciter versentur.*

In Synopsi errorum & calumniarum tit.1.n.3. quòd *vox quidem Jacob, manus verò Esau, hoc est, quòd aliter doceant, aliter vivant.*

Tit.2. n. 4. quòd *Jesuitæ sint quinta rota currus.*

n.5. quòd *ab antiquis Ordinibus animæ feliciùs, quàm à Societate curentur.*

n.13. quòd *non sit nova querela, Patres Societatis prætextu Pontificiæ potestatis suam meditari potentiam.*

Tit.4. n. 7. quòd *Jesuitæ specie Confessariorum omnia regere gestiant, putentq́ respectu potestatis Papalis plenitudinis omnia vetera uno impetu confundere.*

Tit.5. n.4. quòd *Jesuitæ non videantur à Deo peculiariter missi ad hæreses debellandas, quia nisi mandata & coactio aliqua hæreticis populis adhibeatur, eos ab hæresi non abducant, contra quàm olim Apostolis usitatum fuerit.*

Tit. 7. n.6. quòd *Patribus Societatis minor de oratione & choro sit cura.*

n. 9. quòd *Societas Jesuitica post expugnatos Ordines, etiam ipsos Canonicos & Episcopos ad majorem Dei gloriam sit aggressura, locoq́ motura.*

Anatomia Societatis Jesuiticæ Anno 633. edita, cujus Autor est Pontificius, tribuit Jesuitis

1. Degenerationem à pristina integritate & puritate, quam probat ex ipsis Jesuiticis Scriptoribus.

Claudius Aquaviva Generalis Præpositus Societatis scripsit Industrias de curandis Societatis morbis, qui liber editus est Romæ Ann. 1616. cujus cap. 15. p. 97. hæc habentur verba: *Secularitas & Aulicismus insinuans in familiaritates & gratiam externorum, morbus est in Societate intra & extra periculosus, & istis, qui eum patiuntur & Nobis* (Superioribus) *ferè nescientibus paulatim subintrat, specie quidem lucrifaciendi Principes, Prælatos, Magnates, conciliandi ad divinum obsequium hujusmodi homines societati, juvandi proximos, sed reverâ quærimus interdum nos ipsos & paulatim ad secularia deflectimus.*

Idem in sua Instructione pro Superiorib. Societatis ad augendum in Societate Spiritum, qui liber Romæ eodem Anno prodiit cap. 1. pag. 11. sic scribit: *Est & alia malorum radix longè periculosissima, eoq́ periculosior, quò minus vulgò noxia censeri solet, rerum scil. externarum occupatio* (secularitas & πολυπραγμοσύνη) *in quam Superiores utplurimùm & variis nominibus supra modum effundi solent. Sunt enim, qui Naturæ quadam propensione ad distractiones* (ad secularium negotiorum nihil ad se pertinentium curam) *proni, non solùm oblatas occasiones cupidè arripiunt, ut operam suam impendant, sed eas ipsimet ultrò quærunt & nasci quodammodo ac succrescere faciunt. Alii* (Superiorum) *per speciem proximos lucrifaciendi multis sese Visitationibus implicant, iisq́ non modò non necessariis, sed parùm etiam utilibus, atq́ in his ita versantur, ut à secularium moribus parùm abscedant.*

Idem in eod. libro cap. 5. p. 38. inculcat Jesuitis exẽplum Petri, qui, *quamvis esset Princeps Apostolorum, postquam tamen cum aulicis ad ignem sedit & calefecit se, ter Christum negavit.*

Pro-

Propter negandi Christi periculum secundæ Congregationis generalis Canon Jesuitas aulis omnibus exesse sic jubet: *Nec Principibus nec Dominis aliis Secularibus aut Ecclesiasticis aßignari debet aliquis ex nostris Religiosis, qui aulas eorum sequatur & in eis habitet, ut Confessarii aut Theologi, aut alio quovis munere fungatur, nisi fortè ad perbreve tempus unius vel duorum mensium.* (At ab his in diversum hodie est itum.)

Eadem Anatom. Societat. Jesuit. p.30. *Nuper admodùm Romæ Pontifex & Cardinales, Antistites ac Theologi re in Conventu seu Congregatione propagandæ fidei diu multumq; considerata sic tandem decreverunt; Societatem Jesu à conatu suo Academiam Pragensem, omnesq; universi regni Bohemici Scholas, Magistros, Pædagogos, Discipulos, Bibliopolas & Typographos sub jus & ditionem suam redigendi & Inquisitionem hæreticæ pravitatis cum Censura librorum inprimendorum sibi vendicandi debere desistere, nec Christianißimi & optimi Cæsaris favore ac suffragatione eam ad rem Pontifici extorquendam, velut per septem annos jam tentârunt, porrò quoq; abuti. Disciplinam enim Societatis Scholasticam, ac juventutis docendæ rationem menti & voluntati Congregationis illius nequaquam respondere, per eamq; fidei Catholicæ propagationem potiùs præpediri ac sufflaminari, quàm adjuvari ac promoveri.* (Cùm tamen ad fidei Catholicæ propagationem hic Ordo primitus fuerit institutus.)

Videatur Marianæ liber de moribus Societatis, in quo multa recenset, quæ justam reprehensionem in Societate merentur & reformationem desiderant.

Alphonsus Rodericius Jes. Exercitii Perfectionis part. 2. tract. 3. cap. 4. de humilitate: *Ignatius, primus Ordinis nostri parens, non in verborum cultu, sed in ostensione Spiritus ac virtutis momentum rei collocabat. Hic equidem nescio ego, an ista cordis flamma adhuc in filiorum pectoribus exæstuet, an verò contrà potiùs facti degeneres, Institutionis nostræ caput sit humana prudentia, literæ, doctrinæ ostentatio, uno verbo robur brachii nostri, intelligentiaq; naturalis & eloquentia, quibus dum nos vanißimè jactamus, ridet ex alto Deus, q. sic nos alloquẽs: Benè habet jactabunde, faciam ego, ut dum tu calamistratis illis fucatisq; eloquentiæ stylisq; verbis incesseris, elatus, tumidus, typho superbiæ velut quadrigis invectus, nihil proficias, impleaturq; in te, ac tui similibus, quod Oseas olim Propheta dixit: Da eis Domine, quid dabis eis? Da eis vulvam sine liberis & ubera arentia: q.d. Efficiam te matrem sterilem, matrem, inquam, solo ac nudo nomine. Audies quidem Concionator, audies spiritualis Pater, sed filios non habebis, nihil bonæ frugis produces. Nimirum hic arrogantiæ tuæ partus est, furtiq;, quod in vindicandis tibi donis bonisq; Dei commisisti. Intumescens in donis gratiæ, ut quòd sanctus sit, quòd fructum in animis mortalium faciat, ille demum infamis latro seu fur est, diviniq; honoris ac gloriæ turpißimus depeculator. Hæc enim Dei sunt gemmæ, quæ tanto constitere, ut eas sempiternus Dei Filius pretio sanguinis sui debuerit mercari. Quantò plus nobis arrogamus, tantò plus Deo suffuramur. Ex qua insolentißima arrogatione illud sequitur, ut nihil penitus solidi fructus referamus, quod utinam interdum nõ plus æquo experiremur!* (Libros hos plus octies Jesuitæ prelo subjecerunt, & Latinè conversos publicârunt.)

ActioPerduell.in Jesuitas juratos Imperii hostes(cujus Autor est Pontificius, ut ex multis indiciis constat) lit. H. iij. Nach dem Urbanus VIII. Pabst worden/ hat er alsobald einen Jesuiten zu sich fordern lassen/ vnd weil demselben der Pater Generalis Societatis sehr auffsetzig war/ für seinen Beichtvater angenommen/welcher jhn alsobald gebeten/ daß er jhm die Societet zum besten wolle anbefohlen seyn lassen/ die habe einer grossen Reformation zum höchsten vonnöthen. Er könne mit Worten nicht aussprechen/ wie die disciplina religiosa so gar bey jhnen zerfallen/ vnnd ein lauter Politisch/ Weltlich Wesen draus worden/ daß hat jhm der Pabst mächtig gefallen lassen/ vnd solches noch selbigen Tag seinen Leuten erzehlet/vnd sich/daß er so einen redlichen Beichtvater erwehlet/berühmet.

2. Fraudes.

Maffeius in vita Ignatii lib. 3. cap. 11. *Ignatius miræ fuit solertiæ in solicitandis mortalibus, & à Diaboli servitute ad Christi obsequium traducendis, ac quibus artibus Dæmon ad animarum perniciem utitur, easdem ipse, quoad liceret ac fas esset, ad hominum salutem ac beneficium transferebat. Voluntates ac Naturas eorum, quibuscum ageret, festivè odorari, ambitiosis splendida, avaris utilia, voluptuosis jucunda proponere, & suo, quod ajunt, hamo vel escâ quemq; piscari.* (At, inquit Anatomia, hisce artibus, nec Christus, nec Apostoli, ad homines in obsequiū Dei traducendos, usi fuêre, sed de cruce & mundi odiis, de carnis mortificatione, &c. sectatoribus suis concionati sunt. Satan voluptuariis jucunda, ambitiosis splendida, avaris utilia proponit.)

Cùm Christianus Dux Brunsuicensis, Episcopus Halberst. Paderbornæ Jesuitarū Collegiū diripuisset, Bibliothecam eorum cum scriniis literariis dono dedit Patribus Capucinis, qui in scriniis Rectoris *Secretam Instructionem* invenerunt, *ad Aulicismum, Secularitatem, hypocrisin & fraudulentiā exercendam* unicè directam, quod ipsum in Pragensi Jesuitarum Collegio contigisse, homines fide haud indigni referunt. In illa præscribitur: *1. Qualem se Societas præstare debeat, cùm de novo accipit loci alicujus fundationem. 2. Quid facto opus sit, ut Principū & Magnatum intimâ familiaritate potiantur. 3. Quid curaturi sint Domini pro ipsis, dum pecuniâ destituuntur, multæ tamen sunt autoritatis in Republica & aliis modis ipsis prodesse possunt. 4. Quæ commendata esse debeant Concionatoribus, Confessariisq; Principum & Magnatum. 5. Quid agendum cū Religiosis, qui symbolizando cum ipsis in multis occupationib. multum ipsis detrahunt. 6. De conciliandis viduis opulentis civitatis. 7. Quis modus conservandi viduas in viduitate, & de dispositione redituum, quos habent. 8. De remediis, ut filii & filiæ ipsius Ordinis devotarum religiosarum amplectantur statum. 9. De reditibus augendis Collegiorum. 10. De disciplinæ rigore ostendendo in Societate. 11. Qualiter se unanimiter præstare debeāt erga dimissos. 12. De delectu juvenum pro Societate, modoq; eos retinendi.* 13. De *Monialibus. 14. De casibus reservatis & causis dimittendi à Societate. 15. Qui conservari & foveri debeant ex personis Societatis. 16. De con-*

temtu

temtu divitiarum. Instructio integra extat in citatâ Anatomia Societatis Jesuiticæ pag.49.

Concluditur illa Instructio hisce verbis: *Hæc arcana præcepta diligenter penes se servēt Superiores & pauci, idq; gravibus ea Patribus cōmunicent, ex iisq; instruant alios, quomodo serviant cum fructu Societati, neq; ut scripta ab altero, sed ut ex peculiari prudentia depromta aliis communicent. Quòd si (absit) in manus externorum hæc monita veniant, quoniam sinistrè ea interpretabuntur, negentur, hoc sensu esse Societatis per istos confirmando è nostris, de quib. certò scitur, eos talia ignorare. Opponātur his privatis monitis generalia monita & ordinationes impressa aut scripta, his contraria. Demū inquiratur, annō ab aliquo è nostris prodita sint (neq; n. Superior ullus erit tā negligens in asservandis tantis Secretis Societatis) & si in aliquem vel leves erunt conjecturæ, illi imputetur & ex Societate dimittatur.*

Joh. Mariana lib. de morbis Societat. c.14. *Totum Societatis regimen videtur hunc habere scopum, ut, quæ male in Societate fiūt, injectâ terrâ occultentur & hominum notitiæ subtrahantur.* (Confer ea, quæ dicta sunt libr. 1. part. 2. cap. 19. sect. 2. ubi plura fraudum exempla sunt adducta.)

3. Studium delitiarum &, sumtuositates.

Joh. Mariana Jes. in Epil. lib. de morbis Societ. *Multæ sunt nostrorum recreationes, quæ alicubi multos menses durant. Delitia nonnullorum sunt nimia eisq; nocent.*

Cardinalis Dietrichsteinius Religiosis Clericis Scholarum piarum Româ Niclospurgum evocatis Anno 1632. dixit: *Jesuitas quidem à se magnoperè contendisse, ut suâ potiùs, quàm Clericorum illorum operâ, in docenda Niclospurgi juventute, uti vellet, sed se comperisse, illos nimis pretiosos esse operarios, cùm sola eorum scenicæ actiones quotannis non minùs quadringentis florenis sibi auferant.*

Bernhardinus Castronius Collegii Jesuitici Germanici, quod Romæ est, Rector perpetuus, *plurimos annos impenso precio præstantissimos totius Italiæ Symphoniacos, sive flatu, sive nervis aut fidibus, sive ipsâ voce cantantes, conductos habuit, quorum aliis ternos, aliis quaternos aureos menstruos, (ut quidem ipsi prædicabant) pro stipendio dependebat, sic tamen, ut sæpè extra ordinē in diebus, quos majore quâdā celebritate Roma festos habet, pro singulis cantiunculis viritim aureum cātorib. exolveret, neq; tamen eâ re contentus octo pueros, quos ex omnibus, qui Romæ vocaliores & εὐρυθμότεροι cæteris viderētur, maximâ curâ delegerat, unà cum Phonasco vocis artifice & artis Magistro in ipso Collegio Germanico alebat, ut planè fructibus Collegii (quotannis ad vicena aureorum millia assurgentibus) illudere, eleemosynasq; ab hominib. piis Testamento relictas benè magnam partem ad oblectādas suas & eorum, quos advocabat, præcipuéq; veteranorū Jesuitarū in Generalis cōtubernio viventiū auriculas abuti videretur. Hoc Pontifex, hoc Cardinales, hoc omnis Roma, hoc magni deniq; Principes aliquâ ex causa Romā appulsi noverūt, quorū nonnullos idē Castronius ad prandiū ac merēdā devocare, eamq; in rē nō semel quinquagenis aureis amplius expēsū ferre ausus est, &c. Quâdam die in suburbano Collegii horto duos Dominicanæ familiæ Theologos prādio cū advocâsset, tres pueros ex octo illis, quos Symphoniæ causâ Collegii impensis ab eo ali dixi, propter majorē & vocis suavitatē & artis Musicæ peritiā in totidem arborib. collocari, ibi-*

velut lusciniolas certatim cantillare, auresq; prandentium promereri jussit. Anat.Societ. Jesuit. pag.67.

Grætienses Jesuitæ in Eberndorffiensi Præpositura, *Quietis*, quam vocant, *domum* sibi constituerunt, quò se quotannis per studiorum intervalla animi causâ recipere & Scholasticis laboribus fessos recreare solent. Ibi *retia, plagas, venabula, venaticos canes, cornua, equos, omne deniq; venatorium Instrumentum ad Quietem Reverendis Patribus præstandam affatim invenias, nec ulla eis est religio, ne in sacros Canones venatione Clericis interdicentes delinquant, nefasq; contrahant.* Anatom. Societ.p.71.

4. Simulatam castitatem.

Anat.Societ. Jesuit.p.75. *Jesuitæ volunt casti manere, nec uti medicinâ conjugii, quod est impossibile, cùm illi, qui bis in die ventrem carnibus, præcipuè vinoq; onerant, seminarium libidinis in corpore suo habeant &c. Hinc consequitur, Jesuitas non esse puros; sed vel Deos, vel impuros homines; qui jejunii & abstinentiæ medicinâ se non indigere putent, non plus quidem jejunent, aut à carnibus abstineant, quàm omnes alii Catholici mulierum consuetudine libidini suæ medentes.*

5. Fastum.

Anatom.Societ. Jesuit.pag.9. Jesuitarum carnis seu seculi prudentiâ utentium finem proximum esse dicit, *Monopolium 1. gratiæ apud Deum, ut nemo in gratia Dei esse possit, nec veniam sive peccatorum absolutionem obtinere, nisi per Jesuitas.*

2. Gratiæ apud Principes & Magnates, ut nemo honores, officia & opes ab iis consequi possit, nisi per Jesuitas.

3. Fidei Catholicæ, ut nemo ex pagano Christianus, aut ex hæretico Catholicus fieri possit, nisi operâ Jesuitarum.

4. Perfectionis, ut nemo possit esse perfectus & sanctus, nisi per Jesuitas, id est, nisi in Societatem eorum receptus.

5. Eruditionis, ut nemo divinas & humanas literas possit discere, nisi Magistris utatur Jesuitis.

6. Virtutis seu bonorum morum, ut nemo benè moratus fieri possit, nisi per monita & exempla Jesuitarum.

7. Famæ seu boni nominis, ut nemo bonus aut doctus existimetur, nisi suffragantibus, aut saltem non refragantibus Jesuitis.

(De eodem Jesuitarum fastu etiam alii testimonium perhibent.)

Eustochius Bellaius Parisiensis Episcopus in sua de Jesuitis Censura, *nomen Jesuitarum, ut arrogantiæ plenum, improbat, quippe cùm ita sibi solis tribuant, quod Ecclesiæ Catholicæ competat, quæ propriè fidelium congregatio dici possit, cujus caput est Christus, illi verò cùm hoc nomen sibi solis sumunt, etiam hoc dicere videntur, solos se Ecclesiam constituere.*

Benedictus Arias Montanus in Præf. Biblior. Antuerp. *Qui cùm sibi soli sapere, soli benè vivere, Jesumq; propiùs insequi & comitari videntur, atq; id palàm professi jactitant, me, qui minimum, atq; adeò inutilem Jesu Christi discipulum ago, odio habuerunt gratis.*

Melchior Canus lib. 4. Locor. Theol. cap.2. *Vocati estis ad societatem Jesu Christi, quæ sine dubio societas cùm Christi Ecclesia sit, qui titulum sibi illum arrogāt, hi videant, an hæreticorum more penes se Ecclesiam existere mentiantur.*

Massonius in vita Pauli IV. de Jesuitis sic scribit: *Videntur soli Societatem contraxisse*

xisse cum Jesu, in eo sanè nimiùm sapientes, quòd putant, se cœlo ipsi aliquando imperaturos.

Hûc referri possunt jactabundæ ipsorum gloriationes.

In Apolog. Jesuit. contra AntiCottonum pag. 204. *penes se imperium literarum esse* asserunt, ibi enim Abbatis cujusdam Ticonii de ipsis præconium hoc arripiunt, *& hianti ore deglutiunt*, ut loquitur Thomas Mortonus in Prolegom. Caussæ Regiæ sive Dissertat. de Autor. Princip. §.3.

In Præfat. Sicæ Tragicæ Francisci Costeri jactitant, *se Catholicis esse instar scuti.*

Jesuitæ ipsi in Placida Disceptatione pag. 18. 21. & 42. gloriantur, *se Monachis perfectiores & ad animas convertendas utiliores esse.*

Actio perduellionis contra Jesuitas lit. J. iiij. fac. b. Ein solcher Angel vnd Aaß (dardurch viel in der Jesuiter Societet gezogen werden) ist auch das Privilegium oder sonderbare Gnade/ welches jhrem Fürgeben nach Ignatius von Gott ausgebracht/ daß nemlich kein Jesuiter könne in Todtsünden sterben oder verdampt werden/ etliche/ so ein wenig kecker sind/ sagen/ daß keiner keine Todtsünde begehen könne / biß hundert Jahr von dem Tage / an welchem die Regula vom Bapst confirmiret worden / zu end gelauffen.

6. Simulatam sanctitatem.

Anat. Societ. Jes. pag. 82. *Jesuitarum ad Deum orationes ac preces sunt sine vociferatione & prædicationes sine luce & sine cruce &c. Primùm enim orationes eorum non habent conjuncta duo sacrificii genera longè Deo acceptissima. Unum sacrificium est, animæ ad contemplationem applicatæ & propiùs Deo conjunctæ, quod sacrificium est vociferatio mentis, etiamsi vox oris nulla audiatur &c. Hoc modo Jesuitæ clamare non possunt, cùm Contemplativi non sint. Alterum est, sacrificium laudis seu psalmodia aut vociferatio cantus, eâ Jesuitarum orationes destitui testatur res ipsa. Vide Apologiam* Nicolai *à Jesu Maria Carmelitæ pro Monachis adversus Jesuitas propos. 13. quæ* Romæ *bis edita & nuper Ravenspurgi invitis & plorantibus Jesuitis & eorum patronis atque amicis recusa fuit.*

Deinde prædicatio Jesuitarum est sine cruce, cùm victus & amictus eorum nihil ab aliorum honestorum hominum more discrepet. Itaq; signum Dei, omnem nempe rerum carni molestarum patientiam, & sui ipsius cruxifixionem aut mortificationem & stigmata Jesu in carne sua oculis non exhibent &c.

Postremò prædicatio eorum, sive calami, sive sermonis, est sine luce, hoc est, sine revelatione interna contemplationis, nec nova de thesauro suo proferunt, sed vetera tantùm, quæ legendis sacris literis & SS. Patrum & Monachorum libris & operibus didicerunt, quod memoriæ est opus, non scientiæ à Deo haustæ &c.

(De eadem Jesuitarum hypocrisi etjam alii produci possunt testes.

Jacobus Augustus Thuanus de illis sic canit:

Hesperiæ fuscis gens emissaria ab oris,
Fucum affectatâ, quæ pietate tegit &c.

Hieronymus Venderamus Theol. Venetus

netus in Disquisit. inter Paulum V. & Remp. Venetam cap. I. p. 13. *Nihil dico de his* (Jesuitis) *qui personatas facies habent, ac vestibus ovium amicti lupinos mores ac Naturam occultant.*)

Videantur, Oratio Arnoldi in operibus Junii, Stephani Pasquier Consiliarii Regis Galliæ Discursus de Secta Jesuitarum, & Catechismus Jesuiticus, Actio perduellionis adversus Jesuitas, Apologia Nicolai à Jesu Maria pro Monachis intra biennium Romæ bis excusa, videl. Anno 1626. & An. 1628. & alia hujus generis scripta ab ipsis Pontificiis contra Jesuitas in publicum edita.

Denique probè notandum, quòd Urbanus VIII. Pont. Rom. Ordinem Jesuitissarum à Jesuitis institutum, & pluribus in locis jamdum introductum penitùs abrogavit in Bulla, 15. Januar. An. 631. data ac demùm 21. Maii Romæ publicata, quæ hanc habet summam, Suppressio prætensæ Congregationis Jesuitissarum. In ea Pontifex inter cætera sic loquitur:

Licet Conciliorum generalium ordinationibus districtè prohibitum esset, ne quis novæ Religionis instituendæ autoritatem sibi arrogare præsumeret, licet etiam Pontificum Romanorum salutaribus Constitutionibus mulierum cœtus autoritate privatâ & de facto instituti, tanquam exitiosi palmites damnati & sublati fuissent, & nihilominùs (prout non sine gravi animi nostri molestiâ acceperamus) in nonnullis Italiæ ultramontanis partibus, certæ mulieres seu virgines, Jesuitissarum nomine assumto, citra ullam Sedis Apostolicæ approbationem, ab aliquot annis in unum convenire solitæ, vitæ Religiosæ ducendæ prætextu, peculiarem & distinctum à cæteris habitum asurpâssent, ædificia in Collegiorum formam redegissent, domos Probationum erexissent, in eisq; Superiorem ac prætensæ Congregationis suæ Generalem, indito Præpositæ titulo, & attributis facultatibus benè visis constituissent, in illimq; manibus Paupertatis, Castitatis & Obædientiæ vota ad instar solennium emittere, clausuræq; legibus non astrictæ pro libitu evagari, ac specie salutis animarum promovendæ, aliaq; opera permulta, sexus & ingenii imbecillitati, & modestiæ muliebri ac virginali præsertim pudori minimè convenientia, & quæ viri sacrarum literarum usu, vitæq; innocentiâ spectatissimi difficilè admodùm aggrediuntur, attentare & exercere convenissent: Nos excrescentes in agro militantis Ecclesiæ vepres maturè evellere satagentes, Nuncio nostro Apostolico & Ordinariis nonnullis locorum dedimus in mandatis, quatenus propositis gravibus periculis & scandalis exinde resultantibus, præfatas mulieres seu virgines ex parte nostrâ seriò monitas à temerario incepto ad saniora consilia revocare conarentur. Verùm, quia illæ, posthabito Dei timore ac nostro & Sedis Apostolicæ respectu, in grave animarum suarum præjudicium & bonorum omnium offensionem, arroganti contumaciâ paternis & salutaribus monitionibus nostris non modò non paruerunt, sed etiam indies similia attentare, ac multa sanæ doctrinæ adversantia (nota) *proferre non erubescunt: nos tantam temeritatem acriori censurâ coërcendam & plantas istas Ecclesiæ Dei noxias, ne ulteriùs se diffundant, radicitùs evellendas & extirpandas esse, decrevimus. Habitâ itaq; cum Cardinalibus Inquisitoribus maturâ consultatione, de illorum unanimi consilio & consensu, prætensam Congregationem mulierum seu virginum Jesuitissarum nuncupa-*

... paratarum, illarumq; sectam & statum ab ortus sui primordio nullos & invalidos, nulliusq; roboris vel momenti fuisse & esse, Apostolicâ autoritate decernimus & declaramus: & quia de facto processerunt, eâdem autoritate penitùs supprimimus & extinguimus, perpetuæq; abolitioni subjicimus & ab Ecclesia Dei funditùs tollimus, delemus & abrogamus, ac pro suppreßis, extinctis, evulsis, deletis & abolitis ab omnibus Christi fidelibus haberi & reputari volumus & mandamus.

2. Calumniæ. 1. Generales.

1. Erasmus in Epistol. ad Cardinalem Mogunt. quæ extat inter Epistolas p. 475. edit. Basil. Anno 1521. *Compertum est, damnata, ut hæretica, in libris Lutheri, quæ in Bernhardi, Augustiniq; libris, ut orthodoxa, imò & pia leguntur.* Quam assertionem confirmat illud Bellarmini lib. de Laicis cap. 20. *Veritas quidem non est neganda, tamen nec legenda in libris hæreticorum, nam, ut ibi est, nocet, non prodest.* Ibid. *Origenis, Tertulliani, Eusebii, Pelagii &c. libri permittuntur, cùm hæreses illæ sint extinctæ & libri prosint propter antiquitatem.*

(At num plùs nocet veritas in recentioribus, quàm falsitas in antiquis? Aliter Hieronymus Epist. 65. ad Pammach. de scriptis Origenis judicat.)

2. Stapletonus in relect. princ. controv. 6. q. 4. p. 633. *Hæretici hodiè sunt instar reorum, qui contra testes excipiunt, quòd mendaces sint & inimici ipsorum, vel quòd corrupti à judicibus contra eos loquantur.*

Campianus rat. 5. *Patres explosit adversarius. Quid ita? quia stantibus illis concidisset.*

Reyhingius, cùm adhuc Pontificius esset, in explic. fundam. pag. 153. *Importuni illi Ecclesiæ turbines nihil adeò moliuntur, quàm ut Patrum nomen apud omnes ætates sacrosanctum apud istam elevent, eludant, elidant. Quo consilio? ne suum impetum fractum, versutiam retectam, vanitatem demonstratam videant. Quibus artibus? hypocrisi, contemtu, convitiis.*

(At Patribus debitum honorem deferimus, eum scil. quem salvâ pietate & veritate illis deferre possumus. Si ex eo, quòd Patrum autoritatem Scripturæ subjicimus, colligi potest, Patres à nobis contemni, longè rectiùs Pontificiis autoritatem Patrum Papæ subjicientibus hoc obverti potest.)

3. Costerus in Enchir. cap. de moribus hæret. nobis tribuit, quòd *majores nostros omnes condemnemus, dum Romanæ Ecclesiæ doctrinam accusamus.*

Resp. Docemus, Deum perpetuò sibi aliquam Ecclesiam in genere humano collegisse & conservâsse, quinimò adhuc hodiè in media Roma sanctum aliquod semẽ sibi servare, quomodo ergò omnes majores nostros damnaremus?

4. Julius III. Pontifex editâ Bullâ aut Brevi (ut vocant) disertissimè approbavit & summis laudibus commendavit librum Venetiis impressum apud Gabrielem Jolitum, in quo hæc habentur verba: *Considera in illis* (loquitur de omnibus Germanis, qui Evangelio nomen dederunt) *contemtum matris Dei, Sanctorum, Templorum, Sacerdotii, aliorumq; Sacramentorum, & rerum omnium sacrarum, rapinas bonorũ Ecclesiasticorum, impudicitiam vitæ eorum actæ in hypocaustis, intra vinum,*

stupra, adulteria & sacrilegia patrata in tot virginibus consecrata Deo, cornua Christo eorum Sponso affigentes. Ibid. *Barbara Germaniæ natio non satis sibi esse putavit, quòd in præjudicium Italiæ usurpaverit sibi dignitatem Imperii, invida, quòd Vicariatus Christi apud nos sit, ut nos omni gloriâ atq; omni bono privet, ingressa est in hanc phrenesin ac rebellionem.* Refert Petrus Paulus Vergerius in tract. de idolo Lauretano. (Hâc ratione Pontifex universam nationem Germaniæ, atque adeo ipsum Cæsarem, Regem Romanorum, Imperii Electores &c. falsò rebellionis, invidiæ ac phreneseos accusat.)

5. Accusant nostros, quòd *rapinam bonorum Ecclesiasticorum* approbent. Alphonsus à Castro lib. 6. adv. hæreses verbo Ecclesia hæresi 4. *Impius Lutherus suadere audet Principibus, ut Ecclesias diripiant atq; spolient.*

Resp. 1. imò verò nostri majorum pietatem in conferendis bonis ad necessarios Ecclesiæ usus commendant, de abusu eorum hodierno conqueruntur, & ad veros ac legitimos usus illa applicanda esse, docet. Lutherus von den Conciliis vnd Kirchen tom. 7. Jen. Germ. p. 261. Man sihet wol/ wie mit grossem Ernst die alten Keyser die Pfarren vnd Schulen gemeynet / daß sie so reichlich die Stiffter begabet haben. Denn das es erstlich Schulen gewesen sind/ zeugen diese Namen / Probst / Dechant / Scholasticus/ Cantor/ Canonici/ Vicarii/ Custos/ etc. Aber was ist draus worden? Ach HErr GOtt / daß sie doch noch etwas thun wolten / blieben was sie sind/ behielten was sie hetten/ weren Fürsten vnd Herren / richteten aber widerumb Lectionen an / vnnd zwüngen die Thumherrn/ Vicarien/ ChorSchüler/ daß sie des Tages eine Lection in der heiligen Schrifft höreten / damit es wider doch etlicher massen einer Schulen gestalt hette / auff daß man Pfarrer vnd Bischöff haben köndte / vnd hülffen also die Kirchen regieren/ etc. O HErr Gott/ wie vnmeßlich groß gut köndten sie thun bey den Kirchen / vnd Gott würde jhnen jhren Reichthumb oder Gewalt wol gönnen vnd lassen. p. 275. Darumb haben die vorigen Keyser/ Könige vnd Fürsten recht wol gethan/ daß sie mit solchem Fleiß so viel Schulen / hoch vnd klein/ Klöster vnd Stifft gebawet haben / daß sie der Kirchen haben reichen grossen Vorrath von Personen schaffen wollen / aber durch die Nachkommen schändlich zum Mißbrauch verkehret sind. Also sollen jetzund Fürsten vnd Herren auch thun/ der Klöster Güter zun Schulen wenden/ vnd viel Personen stifften zum Studio, werdens vnsere Nachkommen mißbrauchen/ so haben wir zu vnserer Zeit das vnsere gethan. Idem in Genesin cap. 45. p. 616. *Exemplum Pharaonis profectò dignissimum est, quod omnes Reges, Principes, Magistratus, Nobiles in conspectu habeant ac summo studio imitentur, in fovendis & sustentandis piis Pastoribus, Ministris Ecclesiæ & Scholasticis. Sed contrarium hodie fit, non solumà*

Pon-

Pontificiis, sed etiam ab iis, qui emendationem Ecclesiarum instituunt, sed eo praetextu Ecclesias spoliant iis bonis, quae ad conservationem Ministerii & Scholarum conferenda erant. Tom. 2. Islebiensi p. 313. Worzu soll man nun solche Güter brauchen? Hier kan man nicht besser antworten/ denn daß man acht habe auff der Stiffter Willen vnnd Meynung/ welcher je nicht anders gewest ist/ denn daß sie zu Gottes Dienst vnd Ehre solche Güter haben wollen geben. Ob sie nun nicht recht angetroffen haben/ ist doch jhren Willen vnnd Meynung nach hierinnen zu richten/ daß man sie noch zum Gottesdienst vnd Ehre brauche/ als da sind Pfarrer/ Prediger/ Schulen vnd was mehr zum Gotteswort/ Sacrament vnnd Seelsorgen gehöret. Vnd wiewol Gottes Dienst in allen Stenden vnnd Aemptern oder Wercken geschicht/ die man auch fördern soll/ so sind doch obgenandte Stende/ nemlich die Seelsorge vnd das Predigampt/ Schulen/ etc. die höchsten/ nöthigsten vnd fürnemsten/ welche die alten Fürsten mit jhren Stifften vnd Klöstern sonderlich gemeynet/ vnd anfänglich also gehalten ist. Tom. 5. Germ. Jen. p. 131. Wenn sie jhre Stiffter vnd Klöster hielten dafür/ vnd auch also brauchten/ daß man die Christliche Jugend darinnen erzöge/ vnd den Glauben vnd Zucht lehrete/ damit man feine Personen hette/ zu Christlichen Emptern/ vnd weren also nichts anders den Christliche Schulen/ wie sie von Anfang gestifftet sind/ vnnd die Namen der Prælaten/ als Probst/ Dechant/ Scholasticus/ Cantor vnd dergleichen/ noch wol anzeigen/ so werens feine Stiffter. In articulis Schmalcaldicis art. 3. partis 2. *Collegia Canonicorum & Cœnobia olim optima intentione majorum fundata ad educandos viros doctos & castas ac modestas fœminas, debebant rursum converti in talem usum, ut Pastores, Concionatores & alii Ecclesiarum Ministri haberi possent, Item alii idonei ad Politicam administrationem sive ad Rempub. in civitatibus & regionibus, ac piè educatae virgines ad Oeconomiam & liberorum educationem.*

2. Apud Pontificios bona Ecclesiastica itidem malè collocantur.

Lindanus lib. 4. Panopl. Evang. f. 406. *Distribuendi in Clericos piorum oblationes ratio cùm sit quorundam improbitate, ne avaritiâ dicatur, quam Synodi aliquot castigare nitebantur, sublata, atq; pro tota rerum Ecclesiasticarum possessione quarta duntaxat portio illis relicta, jam non tàm avaritia, quàm insana illa prodigalitas esset refrenanda, quâ piorum eleēmosynas haud aliter passim, nec meritorū, nec hominum ratione habitâ effundunt, quàm si bona essent feudi vel patrimonii. Imò, ut verum citra offensam dicere liceat, haud aliter dilapidantur, quàm si ad profundendum, belluandum, abliguriendum & semel devorandum Ecclesiae Christ relicta piorum patrimonia constituerer quod exemplis quotidianis notissimum v supplicis apud Dei misericordiam indige precationis, quàm fusioris commemorat Videmus enim, proh Deum immortales*

bona patiantur Ecclesiastica, non à vivis modò, sed & à mortuis, si Superis placet, per Testamenta.

Didacus Stella in cap.14. Luc.fol.131.a. *Apud Prælatos est apparatus famulorum, equorum, dapum, conviviorum nimiùm sine ordine, sine limitatione, sine mensura, doctrinæ verò sanctorumq́ sermonum parùm.*

Idem in cap.21.Luc.fol.253. *Sumptus consumi in equis, phaleris, delitiis in Hispania, quibus templa debebant sustentari & sacræ adornari vestes.*

3. Ipsimet Pontificii absolutè & simpliciter non improbant, in certis quibusdam casibus reditus Monasteriorum ad alios usus converti, quàm in sustentationem Monachorum; quin & concedunt bona Ecclesiastica certis quibusdam circumstantiis à Principibus Secularibus possideri posse.

Actio Perduellionis in Jesuitas (cujus Autor est Pontificius, ut ex multis constat indiciis) lit. G. ij. Pabst Clemens VIII. hat Hertzog Friederich von Wirtemberg durch Andream Cardinaln von Oesterreich versichern lassen/ wenn er die Catholische Religion annehme / so wolt er jhm vber alle seines Landes Geistliche Güter das Jus Patronus verleihen/ also das einer/ zween oder drey seiner Söhne oder Vettern alle die Klöster in Commendam hetten/ den andern/ so Weltlich blieben/ jährliche Pensiones davon bezahlen / vnd sich darzu bey Straßburg / Cöln/ Reinn vnd andern Fürstlichen Stifften auffgenommen würden.

Cajetanus in Comment.2.2.q.43.art.8. *Ipsa Ecclesia, quæ dominium habet bonorum deputatorum ad fabricam, ad stipendia Ministrorum, & ad subsidia pauperum, rectè aliquando potest illa donare aliis, aut permittere ad vitandum scandalum. Prælati quoq; possunt & debent interdum repetitionem illorum differre ad vitandum scandalum & calamitatem pauperum, si Principes ejusmodi bona & jura Ecclesiæ sine magno saltem detrimento sui Status non possint reddere.*

Quinimò ipsimet Jesuitæ Cæsari Augustiss. Ferdinando autores fuerunt, ut ex Monasteriorum recuperatorum reditibus quosdam ad alios usus converteret; unde sic scribunt Jesuitæ Dillingenses in Placida Disceptat. p.15. *Ex Monasteriis Episcopatibus succurritur, dantur Commendæ benè meritis & accipiuntur. Hoc sacrilegio deputare hominis est leges ignorantis.*

Pag. 24. *Cur ægrè ferrent Ordines Religiosi, quædam Monasteria Cardinalibus Archiepiscopis cedere?*

Pag. 6. *Imperator ratione justitiæ obligatur, ex Monasteriis recuperatis Ecclesiarum sive Episcopatuum debita dissolvere, dare militibus, Rempubl. opis egentem adjuvare.*

Pag.34. *Episcopi gravia damna passi sunt, æs alienum contraxerunt, ipsi auxilio Monasteriorum vacantium egent, petunt & accipiunt.*

Idem statuit Laymannus Jesuita in Justa Defensione in Proœm. num. 28. 30. 31. &c.

6. Maldonatus ad Matt.13.v.26. *Calvinistas & Lutheranos quis non cognovit? quis hæreticos esse non videt, qui vix ullam antiquam hæresin non renovârunt? Nullus un-*

quam

quam profectò hæreticus fuit, nullus hæreticus esse potest, si illi hæretici non sunt.

Barclaius in Parænesi ad Sectarios hujus temporis p. 26. edit. Colon. *Si Aerius antiquus hæreticus fuit, quòd inter cætera nollet pro mortuis orari, ut nec hi volunt; si Eunomius, qui ajebat, solâ fide nos justificari, ut & hi docent; si Basilides & Jovinianus, qui dignitati virginitatis conjugium æquabant, ut & isti; si Vigilantium eò, quòd Sanctorum reliquias illo loco haberet, quo isti noviti, adeò antiqui duxêre hæreticum, ut & Gennadius de Ecclesiast. dogmat. cap. 73. de Christianorum numero illius Sectatores amoveat, & Vigilantianum opponat Christiano, quis hæreticos esse non sentiat, qui eosdem & plures & graviores errores coëgerunt?*

Resp. 1. Aërius non propter solam hanc disputationem de precibus pro defunctis Catalogo hæreticorum annumeratus est, sed teste Epiphanio & Augustino *planè Arianus fuit*; teste Alphonso de Castro adv. hæres. titulo Cibus, *Tatianorum hæresi adhæsit; non nisi continentes ad Communionem admisit*, eodem teste titulo Nuptiæ: & in hac ipsa disputatione sententiam Ecclesiæ impugnavit, *quæ fundebat preces pro mortuis, qui essent & viverent apud Dominum*, ut expressè supponit Epiphanius in responsione ista, non pro impiis, aut pœnas in Purgatorio luentibus. (Jam verò ipsorum Jesuitarum sententiâ, hæreticum non est non orare pro mortuis viventibus apud Dominum, h. e. pro illis, qui sunt in cœlo.)

2. Eunomius, teste Augustino de hæres. ad QuodvultD. affirmabat *nihil cuiquam obesse quorumlibet perpetrationem ac perseverantiam peccatorum, si ejus, quæ ab illo docebatur, fidei particeps esset.* Nos autem de fide in meritum Christi agimus, quam à bonis operibus separari posse negamus.

3. Jovinianus & Complices *ejus Virgines oportere nubere* clamabant, *similiter & viduas, etiamsi continere possent; errare eas, quæ nolint iterare copulam. Virginitatis*, dicebant, *nullam gratiam esse, pari omnes æstimari precio, castimoniam nullius esse utilitatis, nullum esse præmium virginitatis, nullum fructum viduitatis, nullum honorem castitatis.* Ambrosius lib. 10. Epist. 82. Nos contrà docemus, benè facere, quibus *datum est; si propter regnum cœlorum esse castrent*, h. e. à conjugio abstineant, ut tantò paratiores sint ad propagandum Dei regnum Matth. 19. v. 12. 1. Cor. 7. v. 25.

4. De Vigilantio conqueritur Hieronymus, *ipsum reliquias Sanctorum nullo honore dignari & contactu earum homines pollui existimare*, in Disp. contra Vigilantium. Nos non negamus, corpora & reliquias Sanctorum reverenter tractandas, sed *religiosum reliquiarum cultum* improbamus.

5. Meritò verò hoc κατήγρημα Pontificiis opponimus, quod fundamentum omnis erroris & hæreseos defendant, quando requirunt, ut *sine ulla investigatione aut probatione tanquam sacrosanctum acceptetur, quod ab Ecclesia Romana proponitur.* Quâ de re sic disserit Athanasius in peculiari scripto, adversus eos, qui volunt simpliciter iis, quæ dicta sunt, credendum, nec considerandum, quid conveniat & quid non conveniat, tom. 2. pag. 271. *Ut omnes ad unũ se sequãtur, satis imperiosè præcipit,* (hæresis) *Amplectimini, inquit, simpliciter, quæ dicuntur, nec inquirat quisquã vestrûm, quid in iis cõveniens*

sit, quid inconveniens. Ac fidem nominat inconsideratam, ideoq; noxiam assensionem atq; approbationem inconstantium, nulliuq; demonstrationibus suffultorum dogmatum. Credámne sine judicio, nec inquiram, quid aut fieri poßit, aut utile sit, aut deceat, aut Deo gratum, aut Naturæ congruum, aut veritati consonum: aut efficiatur ex proposito & sit consequens, aut mysterio respondeat, aut pietate dignum sit? Et quæ utilitas in literæ cortice, aut quis fructus redeat ad mentem, nihil horum ad calculos rationis revocantem? Sed nimirum hæc una Adversariis omnibus erroris & malorum universorum causa est, quòd aures quidem verborum sono habent patentes, eorum verò, quæ dicuntur, intelligentiam animo nullam concipiunt. Quis enim est eorum, qui se Catholicæ Ecclesiæ hostes profitentur, qui, ut re in nullam partem discussa fides suis habeatur dictis, non postulet? sive Græcum mihi nominaveris, sive Manichæum, sive Arium, sive Apollinarium, sive alium horum alicujus asseclam. Nonne deprecatur examen, ne convincatur erroris? Nonne alia quidem ex suo cerebro eructando: alia de divinæ Scripturæ congruentia amputando & ad scopum suum detorquendo, demonstrationes profert, quas nemini curiosè perscrutandas esse, ut optat, ita affirmat?

7. Hadrianus Jungius de doctrina, moribus & fructibus Evangelicorum p. 190. *Quocunq;* (vos Lutherani) *in loco vestigium ponitis, cernitur repentè major flagitiorum licentia, minor ad omne facinus verecundia, multò audaciùs temeritas, impudentiâ, libido volitat; intolerabilis superbia & arrogantia magis, quàm antè confirmatur; prisca religio atq; sanctitas in contemtum adducitur; pudor, metus, diviniq; judicii formido labascit ac minuitur, contentiones & dißidia augentur, deniq; multorum scelerum colluvies, vel saltem horum scelerum, malorumq; incrementa cum ista nova vestra disciplina importantur.*

Resp. praxis testatur contrarium, ac vitia hominum non sunt tribuenda doctrinæ eadem taxantis ac damnantis.

8. Alphonsus de Castro lib. II. advers. hæreses, verbo Oratio hæres. 3. *Multi ex Lutheranis ex suis castris prorsus rejecerunt Orationem tanquam penitùs inutilem.* (Atqui praxis testatur contrarium.)

9. Fr. Naß in der Außmusterung f. 25. & 40. in Cent. 5. verit. Evang. cap. 65. narrat, *Johannem Saxoniæ Electorem ab Augustana Confeßione ante finem vitæ secessionem fecisse, & filio suo Johanni Friderico in mandatis dedisse, ut Lutheranam religionem abrogaret.*

Andreas Fabricius in Harmon. Augustan. Confess. in Epist. Dedic. ad Duces Bavariæ sic scribit: *Totius factionis primarium defensorem, Johannem Electorem Saxoniæ, qui Confeßionem Augustanam Cæsari obtulit, constat, sua illa studia, Lutheranamq; factionem ad extremum damnâsse, atq; cùm morti proximus esset, filio suo Johanni Friderico imperâsse, ut damnatâ hæresi Lutheri Catholicam Religionem in suis ditionibus pristinæ dignitati restitueret.*

Christophorus ab Ungerßdorff gratulationi ad Status Austriæ inseruit copiam literarum, quas Johannes Fridericus Dux Saxoniæ ad Duces Bavariæ Anno 1532. hac de re dederit, quarum autographum Monachii asservari asserit.

In quodam Tractatu Anno 607. Moguntiæ sumtibus Joh. Valentini Pistorii edi-

edito, cujus titulus: Ein kurtz einfältig Gespräch von fürnembsten streitigen Puncten der Christlichen Religion/ etc. p. 431. hæc inveniuntur verba: So ist vnleugbar war/ das Churfürst Johann zu Sachsen/ welcher der Keys. Maj. solche Augspurgische Confession præsentirt/ hernach solche zum eusserstẽn verworffen/ vnd als er sterben wollen/ seinem Sohn Johann Friedrichen/ eingebunden/ nach Verwerffung der Lutherischen Religion/ die Catholische Lehre in seinen Landen wiederumb einzuführen.

Resp. 1. Concio funebris à Luthero habita in funere Johannis Electoris tom. 5. Jenens. German. extans contrarium testatur.

2. Cochlæus de Actis Lutheri p. 239. obitum Electoris Johannis modo sibi proprio describit, & conciones in funere habitas invidiosè vituperat, sed *Narrarius* hujus nullam mentionem facit.

3. Nec ejus meminit Bzovius in Annal. Eccles. ad Ann. 1532. ubi scribit: *Expirâsse Johannem Electorem Svveinitii & subitaneo morbo correptum (qui Apoplexia fuisse credatur) fractis viribus repentè corruisse, vocatos ad decumbentem Lutherum & Melanchthonem, qui eum agonizantem invenerint, sensibus penitùs oppreßis & agonem diuturnum fuisse & valdè durum, eundemq; ad tribunal Supremi Judicis euntem, horrendos edidisse rugitus, quos forsan negotium Lutheranum expresserit.*

4. Laurentius Surius in Append. ad Chronic. Naucleri pag. 619. *Per id tempus, quo in Turcas arma expediuntur, in venationis loco haud procul à Witeberga exceßit è vivis Saxoniæ Dux Johannes, Lutheri Patronus.* Et postea: *Successorem habuit Johannem Fridericum filium, Luthero impensè faventem.* Ibid. De Johanne Electore subjicit: *Utinam ille Princeps eam constantiam in Catholicæ Ecclesiæ doctrina retinenda declarâsset!*

5. Ludovicus Guicciardinus in Comment. de reb. memor. Johannem Electorem vocat *Lutheri Patronum singularem. Haud ita multò pòst*, inquit, *Johannes Saxo Septemvir ille Protestantium Princeps, Lutheri verò Mecœnas & Patronus singularis, mortem obiit, cui par filius succedens Johannes Fridericus Lutherum nihilo seciùs coluit, amplexusq; est.*

6. Dux Johannes Fridericus in responso 5. Julii Anno 1548. Imperatoris Legatis, Interimisticę Formulę receptionem seriò urgentibus, dato, inter cætera sic loquitur: Darumb sich auch weiland mein gnädiger lieber Herr vnnd Vater/ Gottseliger Gedechtniß/ ich vnnd andere aus gutem satten Verstande vnd Wissenschafft/ derselben Confession vor vielen Jahren durch ordentliche Wege vñ Mittel/ biß auff Erkentniß eines allgemeinen freyen Christlichen vnd vnpartheischen Concilij vns anhängig gemacht/ darbey denn mein Gottseliger Herr Vater biß in seine Gruben/ vnd ich biß auff den heutigen Tag durch GOttes Gnad vnnd Barmhertzigkeit bestanden.

Quid de hoc apostasiæ Commento

judicandum sit, multis exponit D. Zeæmannus in refutat. scripti Ungersdorffiani p. 320. & seqq.

10. Florimundus Raimundus lib. 2. de orig. hæres. cap. 9. p. 215. sic scribit: *Hic* (Melanchthon) *est, qui rogatu quorundam Germaniæ Principum Augustanam Confeßionem scripsit, quam Protestantes in Saxonia ipsis libris Canonicis præferunt. Hunc librum* (Confessionis) *Philippus suâ manu scriptum Imperatori in Comitiis Augustanis exhibuit.* Lib. 3. cap. 7. p. 371. *Philippus suâ manu scriptam Confeßionem Imperatori exhibuit, per omnia sacra, ideoq; spem vitæ æternæ, quam haberet, dejerans, Catholicæ Ecclesiæ fidei esse conformem.*

(Duo hîc cumulantur falsa. 1. quòd Augustanam Confessionem libris Canonicis præferamus. Imò verò tantùm abest, ut præferamus eam Canonicis libris, ut ne quidem exæquemus. Confer Præfat. August. Confes. & Formul. Concord. 2. quòd Philippus Confessionem Imperatori exhibuerit. Testantur enim Acta istorum Comitiorum publica, quòd Electoris Saxonici Cancellarius D. Pontanus eam Secretario Cæsaris Alexandro Schweiß exhibere voluerit, Cæsarem verò Latinum exemplar suâ manu ad se recepisse. In ipsa exhibitione D. Pontanus magno ac intrepido animo, Cæsare & Principibus audientibus, dixit: *Divinâ cooperante gratiâ ac Deo causam suam agente hæc Confeßio etiam contra inferorum portas prævalebit.*)

11. Bellarminus in Judicio de Libro Concord. mendac. 1. tom. 2. controv. p. 485. *In Præfatione Concordiæ atq; adeò in ipso principio Præfationis, habetur illustre mendacium de Confeßione Augustana, quòd videlicet in totum orbem terrarum sparsa ubiq; percrebuerit, & in ore & sermone omnium esse cœperit. Mox remotâ Asiâ, & Africâ, & in Europâ, Græciâ, Italiâ, Hispaniâ, Galliâ, Britanniâ, magnâ etiam Germaniæ parte, in unico tantùm Germaniæ angulo famam Augustanæ Confeßionis dilatatam esse* dicit, ac Electorum, Principumque verba ita παραφράζει. *Augustana Confeßio per totum orbem, id est, in quodam angulo Septentrionis, ubiq; sparsa procrebuit, id est, in aliquot oppidis Germaniæ audiri cœpit.*

Resp. 1. Loquūtur Status Protestantes *de translatione August. Confeß. in varias linguas*, quâ occasione in plurima regna & provincias fuit disseminata. Cœlestinus tom. 2. Hist. Aug. Conf. p. 190. b. *Cæsarea Majestas hanc Confeßionem per Alphonsum Valdesium & Alexandrum Schweißium Secretarios suos in Hispanicam & Italicam linguam transferri & converti mandavit, id quod Legatus Pontificius Campegius in gratiam nonnullorum Italorum Latinam linguam non intelligentium à Cæsar. Majest. precibus contendisse & Papæ transmisisse dicitur.* Regum etiam nonnullorum, utpote Gallici, Britannici, Portugalensis; Lotharingiæ & Juliacensis Ducum, aliorumque Principum Legati in suæ gentis idioma quisque transferri hanc Confessionem jussit, ut ad Dominos suos illam mitterent, & de ea judicia ipsorum explorarent. Et hâc ratione Confessio Saxonica ferè per totum terrarum orbem fuit disseminata.

2. Sanctius in cap. 2. Act. v. 5. scribit: *Hunc esse Scripturæ morem, cùm omnem terram, aut quid simile dicit, ut non absolutè omnem, sed juxta subjectam materiam intelligat.* Adducit ad hoc probandum autoritatem

ritatem Hieronymi in cap. 13. Esai. qui dicit: *Omnem terram nihil aliud ibi notare, quàm terram Babylonis & Chaldæorum.* Affert exempla, Esdræ 1. *Omnia regna terræ dedit mihi Dominus, id est, Assyriorum.* Luc. 2. *ut describeretur universus orbis, id est, subjectus Romano Imperio.* Pari ratione cùm Protestantes dicunt, *in totum terrarum orbem sparsam esse Augustanam Confessionem*, non simpliciter omnes orbis angulos, sed tùm Romani Imperii pomœria, tùm loca alia extra Imperium, ubi aliqua religionis cura fuit, intelligunt.

3. Conqueritur ipse Bellarminus in orat. præfixa tom. 4. Controv. quòd fama doctrinæ nostræ longè latéque sit sparsa. *Volantes*, inquit, *currus Apoc. 9. v. 9. miram indicant velocitatem, quâ nova ista Secta instar pestiferæ tabis sese per varias regiones diffudit. Nam non contenta Occiduis & Aquilonaribus regnis, ad Orientem quoque, ad Meridiem, ad Græcos, ad Indos, ad ipsum novum orbem navigare ausa est.* Et in Præfat. tom. 1. controv. §. Atque utinam. *Quis ignorat, pestem Lutheranam in Saxonia paulò antè exortam, mox Germaniam penè totam occupâsse, inde ad Aquilonem & Orientem profectam, Daniam, Norvegiam, Sueciam, Gothiam, Pannoniam, Hungariam absumsisse, tum ad Occidentem & Meridiem pari celeritate delatam, & Galliam, Angliam, Scotiam, florentissima quondam regna, brevi tempore populatam, ad extremum Alpes transcendisse & in Italiam usque penetrâsse?*

(Vera si hæc sunt, falsa sint oportet, quæ de Augustana Confessione narrat, quòd uno Septentrionis angulo fama ejus clausa fuerit.)

12. Per contemtum vocant nos *Prædicantes.*

Resp. 1. In versione vulgata, quæ in Concilio Tridentino pronunciata est authentica, non solùm de Johanne Baptista & Apostolis, sed etiam de ipso Christo dicitur, quòd fuerint *prædicantes.* Matt. 3. v. 1. cap. 4. v. 17. cap. 9. v. 35. cap. 10. v. 7. & 27. Marc. 1. v. 4. 7. 14. & 39. Luc. 3. v. 3. cap. 4. v. 44. cap. 8. v. 1. &c.

2. Geilerus Kaisersbergius **in den Predigten von den Omeisen** f. 24. Ann. 1516. **Es sind zu dem andern die Prædicanten / die an der Bischoff statt sitzen / vñ auch die / die den Bischoffen an der Seiten sitzen / als seine Räth seyn.** Ergò hoc nomen tanquam honorificum Concionatoribus suis ipsimet Pontificii olim dederunt.

3. Ante annos ducentos ampliùs Nicolaus de Clemangis Doctor Pariensis, *præclarissimum prædicandi officium apud Romanenses viluisse*, scripsit.

13. Calumniantur, *in parte posteriore Aug. Confess. minùs rectè numerari inter abusus fidei dogmata.*

Resp. Per abusus Aug. Confess. intelligit non tantùm vitia aut errores in rebus externis & adiaphoris, quoad praxin solam, qui errores tamen in fidem Christianam non impingant, sed intelligit *vitium actionis* cum *vitio cognitionis* conjunctum circa tale objectum, quod vi institutionis divinæ aliter se habet, & quoad conceptum in intellectu de eo formandum, & quoad externum exercitium, quod in moralibus actionibus solet modificari ad modum, quem in-

intellectus de instituenda praxi cōcepit, ut patet ex subjectis in Aug. Conf. exemplis. Sic etiā in articulis Schmalcaldicis part. 2. art. 2. *Invocatio Sanctorum* dicitur *pars abusuum & errorum Antichristi.* Dicuntur ergò illa, quæ August. Confess. in Pontificiis taxat, *abusus*, non quòd error circa has res in illegitima usurpatione solùm consistat, & congruens divino verbo fides circa tales res Papistis concedatur, sed quòd hæ res præcipuè in actione consistant & practica exteriora sint, inhærentia non solùm menti seu cordi humano, sed egredientia foràs & erumpentia in externam actionem, cujus tamen actionis, quando corrupta est, causa non est alia, quàm corruptus in animo conceptus, juxta quem actio mensuratur.

14. Accusant nos, *quòd ne quidem Ecclesiasticis personis, nedum aliis permittamus Patrum lectionem.* Jacobus Hack Jesuit. im Gründlichen Bericht auff vier Fragen wider D. Tossanum q. 1. cap. 8. p. 62.

Resp. 1. Nemo ex nostris à lectione Patrum arcetur.

2. Sed junioribus Theologiæ Studiosis suadetur, ut solidum priùs fidei fundamentum ex lectione Scripturæ sibi comparent, antequam ad Patrum lectionem accedant.

3. Utilitates ex Patrum lectione expectandas commendamus.

15. Guilielmus Bailius in Catech. controv. q. 1. *Donatistarum* hæresin propterea nobis tribuit, quòd *in quorundam Ecclesiasticorum mores invehamur, ut toti ordini invidiam conflare possimus.*

Resp. 1. Si Donatistarum hæresis est, in corruptos Ecclesiasticorum quorundam mores invehi, tunc Donatistæ erunt Bernhardus, Baptista Mantuanus, Petrarcha & alii longè plurimi, qui dominante Papali Tyrannide liberrimè Ecclesiasticorum quorundam mores taxârunt.

2. Non ideò *Donatistæ* hæretici habiti sunt, quòd in Ecclesiasticorum mores invecti fuerint, sed initiò *schismatici* fuerunt, quia Cæciliano Episcopo falsis intentatis criminibus, quæ probare non poterant, ob solam corruptionem morum, quam prætexebant, cùm nullam alioqui moverent de fide controversiam, secessionem fecerunt ab Ecclesia. Eam verò nemo nostrûm justam separationis causam esse dicit, nisi morum corruptionem sequatur, vel notabilis, vel universalis doctrinæ corruptio & *[illegible]*.

2. In specie verò conviciis in Lutherum effundendis sunt profusè liberales, quippe cujus *personam, doctrinam & vitam* gravissimè insectantur.

1. Lutheri *personam* insectantur hisce potissimùm conviciis & calumniis.

1. Nugantur, *ex incubo ipsum esse progenitum.* Roestius in Pseudojubil. & alii.

Resp. 1. Multi ex Patribus negant generationem hominum ex incubis & succubis. Chrysostomus homil. 3. & 22. in Genes. Philastrius Brixiensis in cap. 108. Cassianus lib. 12. Collat. cap. 8.

2. Quidam ex Pontificiis itidem de ea dubitant, quidam etiam eam disertè negant. Dubitant de ea Conimbricenses lib. 1. de generat. & corrupt. cap. 4. q. 10. art. 3. *Seminis*, inquiunt, *virilis pars ea, quæ cōtinet vim illam generativam & prolificam,*

pla-

planè velut aërea eſt, id eſt, tenuiſſima, ſubtiliſſima, ſpumoſa, vigensq́ tenuiſſimo calore, diſſimili caloris ignei & calori ſiderum affini & cognato, quamobrem pars illa facillimè diſſipabilis & expirabilis eſt. Vereor igitur, ut ſemen virile extra vaſa genitalia aut viri, ubi generatur; aut mulieris, ubi receptum operatur generationem, aliquandiu manens, vim illam prolificam conſervet, ac non ſtatim exhalet & perdat. Idem cogitare ac ſentire licet de ſemine virili, quod de ſpiritibus naturalibus, qui extra humanum corpus nec generari à Dæmone poſſunt, nec integri & illibati conſervari, ita ut refuſi humano corpori efficaces ſint naturalium ſuarum functionum. Dubitant etiam Cajetanus in Comment. ſuper part. 2. Summ. Thomæ art. 3. q. 95. Franciſcus Valleſius in ſacra Philoſoph. cap. 8. Gabriel Prateolus Marcoſſius lib. 10. hæreſ. cap. 15. Negant Ulricus Molitor JCtus Doctor Pariſienſis in ſingulari quodam Diſcurſu ad Sigiſmundum Archiducem Auſtriæ. Citat etiam Martinus Delrio in Diſquiſ. Magic. libr. 2. q. 15. art. 2. contra hanc ſententiam Philippum Broideum, Nicolaum Remigium, Cardanum, Ponzonibium &c.

3. Publicæ illorum temporum Hiſtoriæ teſtantur, Lutherum ex honeſtis parentibus natum.

4. Si vel maximè immane illud mendacium concederetur, quodnam ex eo præjudicium doctrinæ noſtræ accederet? Antoninus part. 3. Summ. tit. 2. cap. 2. §. Referat &c. ſic ſcribit: *In Chronico Martiniano legitur de Merlino, quòd fuit filius Diaboli, quia ſcil. conceptus per Monialem ex Dæmone ſuccubo & incubo ipſius.* De eo verò Merlino refert Chronicon Norinbergenſe typis excuſum Anno 1493. pag. 138. quòd *pius extiterit & organum ſalutare, per quod Deus religionem in Anglia propagari voluerit.*

2. Arguunt ipſum, quòd irrito ac fruſtraneo ſucceſſu miracula edere fuerit conatus. Bellarm. lib. 4. de Eccleſ. cap. 14. §. De noſtri ſeculi &c. *Lutherus bis tentavit miraculum facere, voluit aliquando de quadam ſua diſcipula Diabolum ejicere, ſed periculum fuit, ne ipſe à Dæmone occideretur. Vide Staphylum, qui interfuit, in abſoluta reſponſione. Rurſum, ut ſcribit Johannes Cochlæus in Actis Lutheri Ann. 1523. Neſcnum in Albi miſerè ſubmerſum, ſpe miraculi, Lutherus vanis immurmurationibus fruſtrà in vitam revocare tentavit.* Gaultherius in tabulis Chronogr. fol. 378. *Fridericus Staphylus Lutheraniſmum eò abjecit, quòd ſuis oculis vidiſſet, Lutherum à Diabolo verberibus tunc exceptum, cùm Energumenam liberare niteretur: imò & ita exceptum, ut intercluſo à Dæmone oſtii exitu ſemimortuus per feneſtram fuerit extrahendus.* Eadem repetunt Wilhelmus Lindanus Dial. 3. Dubitantii cap. 1. Tilemannus Bredenbachius lib. 7. Collat. ſacrar. cap. 5. Tribonianus Caſſius in Pſeudojubil. Witeberg. p. 237.

Reſp. 1. Lutherus tom. 1. Jen. Germ. in libro an den Chriſtlichen Adel Deutſcher Nation/ fol. 324. ſic ſcribit: Wunder vnd Plagen bewären nichts/ ſonderlich in dieſer letzten ergſten Zeit/ von welcher falſche Wunder verkündiget ſind in aller Schrifft. Darumb müſſen wir vns an die Wort Gottes halten mit feſtem Glauben/ ſo

wird der Teuffel seine Wunder wol lassen.

Idem tom. 6. Jenens. Germ. fol. 299. b. Leibliche Miracul vnnd Zeichen sind nicht ewig / vnnd auch nicht gemein. Denn daran ligt jhm nichts / thut sie allein vmb vnsert willen / daß die Christenheit anfahe zu gläuben. Nun aber Christus mit seiner Tauffe angenommen ist / vnd die Abgötterey auffgehöret / daß auch Könige vnd Fürsten (die zuvor Heyden gewest) den Namen Christi führen / höret er auff mit Wunderzeichen / so zuvor geschehen waren / die Abgötterey auszurotten vnd den Glauben zu pflantzen. Darumb darff man jetzt nicht fragen / warumb nicht mehr solche Wunderzeichē geschehen / denn warumb oder wozu solten sie geschehen / weil die Lehre nun gewiß / vnd bestetiget ist? Vnd so man jetzt wolte mehr solche Zeichen fordern / das were so viel gesagt / ich zweiffelte / ob die Tauffe / Sacrament / ja alle Lehre des Evangelij recht sey / die doch am lengsten angenommen vnd so gewaltiglich bestetiget ist / das billich solche Wunderzeichen auffgehöret haben.

Tom. 7. fol. 195. Weil wir nun solche Weissagung gewiß haben vnd bißher also ergehet (welches ist ein gewiß Zeichen der rechten Lehre) so ist nun nicht mehr Noth Wunderwerck zu thun / solche Lehre zu bestettigen. Denn dieselben sind erstlich darumb gegeben / daß durch solche mitfolgende Zeichen / (wie S. Marcus am letzten sagt) die newe Predigt der Apostel bestetiget würde. Wir aber haben diese Predigt nicht newe gemacht / sondern eben die alte bestetigte Lehre der Apostel wider herfür bracht / wie wir auch keine newe Tauffe / Sacrament / Vater vnser / Glauben gemacht / ja nichts newes in der Christenheit haben wollen / sondern allein ob dem alten (so Christus vnd die Apostel hinter sich gelassen vnd vns gegeben) streiten vnd halten. Aber das haben wir gethan / da wir solches alles gefunden / durch den Pabst mit seiner Menschenlehre vertunckelt / ja mit dickem Staub vnd Spinnweben vnd allerley Vnziefers Geschmeiß behengt / dazu in Koth geworffen vnd vertreten / haben wir es durch Gottes Gnade wider herfür gezogen / von solchem Geschmeiß gereiniget / den Staub abgewischet / gefeget vnd ans Liecht bracht / daß es wider rein glentzet vnd jederman sehen kan / was dz Evangelium / Tauffe / Sacrament / Schlüssel / Gebet vnd alles sey / was vns Christus gegeben hat / vnd wie man das seliglich brauchen soll.

In Postill. Eccles. Domin. II. Adv. in Explic. Epist. sic scribit: *Non fidendum est miraculis, quæ fieri, vel mentiuntur, vel etiam verè prædicant, sed soli doctrinæ Christi & Apostolorum.* Ibid. in festo Ascensionis homil. 2. *Apostoli ediderunt signa ad Evangelii confirmationem. Postquam verò Evangelium*

latè propagatum est & universo mundo promulgatum, non est opus porrò miracula facere. (Ergò Lutherus non est gloriatus de miraculis, nec judicavit, miracula externa ad confirmationem doctrinæ esse hoc tempore necessaria, nec tentavit miracula edere: quinimò Deum oravit, ne sibi ostenderet miracula, cùm verbo sit contentus.)

2. Sed nec sibi arrogavit Lutherus potestatem, Dæmonas extraordinario quodam miraculo ejiciendi. In Colloq. mensal. fol. 101. edit. Lips. (fol. 204. edit. Isleb.) sic loquitur: **Wir sollen jetzt nicht vñ können auch nicht die Teuffel austreiben mit gewissen Ceremonien vnd Worten/ wie Vorzeiten die Propheten/ Christus vnd die Apostel gethan. Beten sollen wir im Namen Christi/ vnd die Kirche mit Ernst vermahnen zum Gebet/ daß der liebe GOtt vnd Vater vnsers HErrn JEsu Christi durch seine Barmhertzigkeit den besessenen Menschen wolle erlösen/ geschicht nun solches im Glauben auff Christi Zusage: Warlich/ warlich ich sage euch/ was jhr den Vater bitten werdet/ wird er euch geben/ so ist es starck vñ kräfftig/ daß der Teuffel aus dem Menschen weichen muß/ wie ich etliche Exempel erzehlen köndte/ sonst könnẽ wir die bösen Geister nicht austreiben/ vermögen es auch nicht zu thun. Wo aber einer were ohne Mittel von Gott beruffen/ vñ einen Glauben hette Wunder zu thun/ der köndte Teuffel austreiben/ so den Menschen leiblich besitzen/ wie Vorzeiten die Propheten vnd Apostel etc. Er lest sich nicht mit schlechten Worten austreiben/ als da sind/ Fahr aus du vnreiner Geist/ etc. So habens auch die Beschwerer im Bapsthumb mit Ernst nicht gemeynet/ die Krafft GOttes muß es thun/ vnd muß einer sein Leben dran setzen/ daß jhm der Teuffel Bange gnug machet/ ohne Schrecken gehets nicht abe etc.**

3. Historia de obsessa ex Frid. Staphylo Apostata adducitur, quam longè aliter recitat M. Sebast. Fröschelius αὐτόπτης in quadam Concione de Diabolo, (quæ allegatur in Promptuar. Exempl. Sturmii part. 1. fol. 139. b.) *Diabolum à quodam obsesso per preces Lutheri & Ecclesiæ verè expulsum & chirographum, à quodam Diabolo datum ad preces Lutheri relatum esse*, memorat Foxus in Martyrol. p. 864.

4. Historia de Neseno itidem ex Joh. Cochlæo & Laurentio Surio Scriptoribus mendacissimis recitatur, qui nec de nativitate, nec de obitu Lutheri vera narrare potuerunt. Meritò igitur hìc urgemus regulam Juris Canonici. *Testi, alteri parti inimico, non creditur.* c. Per tuas & ibi Glossa in verbo inimicitias capitales extra de Simoniacis, c. Accusat & ibi Glossa caus. 3. q. 5. arg. l. Licet ff. de arbitrio & in Authen. de Testibus §. Si verò dicatur, vers. Si verò quis dicat.

5. Surius in Comm. rerum in orbe gestar. Ann. 1546. p. 415. fabulam de Neseno nõ nisi *parenthetice* narrat. Bucholzer. in Chron. refert, *parentẽ suũ in ripa tũ astitisse Luthero & suis oculis hæc vidisse, atq; audisse,*

quod Lutherus vehementer doluerit, & hæc verba addiderit: Si possem miracula edere, nunc te excitarem. (Ergò non tentavit eum excitare.)

6. De Jesuitis rectiùs dici posset, quòd frustraneo successu miracula edere conati fuerint. Baruch Molithoræus in novis Jesuiticis p.38. *Quam doctrinam confirmavit Pater Georgius Schererus, cùm Viennæ pessimo cuidam homini persuaderet, ut sese mortuum simularet, ac feretro sese imponi pateretur, quem cùm Jesuita ex composito suscitare vellet, verè mortuus est repertus?* Hùc pertinent Historiæ de *Patre Justiniano lepram simulante, ut ex sanatione miraculum fabricaret, de Jesuita Augustano in spectrum se transformante, sed pugione confosso &c.*

3. Accusant ipsum ruditatis & inscitiæ. Lorinus in Comment. 2. Petr. 2. v. 12. *Lutherus fassus fuit ignorantiam Hebrææ ac Græcæ linguæ in Colloq. Mensal. tom. 1. fol. 187. Hieronymum vocat Presbyterum Lugdunensem, Irenæum Stridonensem; illum anno vixisse 414. istum 422. Lyranum 320. tom. 2. Colloq. fol. 138. &c.*

Resp. 1. Quid de libro Convivalium sermonum statuendum sit, postea videbimus. Certum est, eum à Luthero, nec editum, nec visum, nec approbatum.

2. Versio Scripturæ sacræ in linguam vernaculam ostendit, Lutherum & Hebrææ & Græcæ linguæ apprimè gnarum fuisse.

3. In edit. Colloq. mensal. Islebiensi Ann. 1566. cap. 58. fol. 529. sic habetur: *Hieronymus Presbyter & Senior Stridonensis vixit Anno 422. Irenæus Episcopus Lugdunensis Anno 175.* (Additur quidem ibidem, quòd *Lyranus vixerit Ann. 320.* sed hic vel est erratum μνημονικὸν in Aurifabro libri hujus Collectore, vel σφάλμα Typographicum. Lutherus enim accuratissimè noverat, Lyranum non esse antiquiorem Augustino.)

4. Ignorantiam Hebrææ & Græcæ linguæ inter Sacrificulos Missaticos & Monachos quærat Lorinus, inter quos *Fratres Ignorantiæ* peculiarem constituunt Ordinem, sed qui hodiè per omnes reliquos Ordines vagatur. Inde Versus:

Cavisti benè tu, ne te ulla occidere possit
Litera, nam nulla est litera nota tibi.

4. Fabulantur de ipso, quòd infami αὐτοχειρίας morte perierit.

Cornelius à Lapide in Comment. 2. Petr. 2. v. 12. sic scribit: *Lutherum, cùm vesperi lautè cœnâsset, noctu desperatione & furiis Dæmonis actum sibi injecto laqueo necem intulisse, asseruit ejus famulus, postea ad orthodoxam fidem conversus, uti refert Thomas Bozius de Signis Ecclesiæ tom. 2. lib. 23. cap. 3.*

Resp. 1. Ne ipse quidem Cochlæus mendacissimus αὐτοχειρίαν Luthero tribuit. Bellarminus lib. 4. de Eccles. cap. 17. §. Lutherus &c. ex Cochlæi libr. de vita Lutheri hæc adducit: *Lutherus morte repentinâ sublatus est. Nam cùm vesperi opiparam cœnam sumsisset, lætus & sanus, & facetiis suis omnes ad risum provocâsset, eadem nocte mortuus est.*

2. Nec amico laudanti, nec inimico detrahenti credendum. Ergò nec Cochlæo, nec Bozio, nec Bellarmino, nec Cornelio juratis Lutheri hostibus.

3. Quis fuerit ille *Lutheri famulus*, ad cujus testimonium Bozius provocat, ne ver-

verbulo quidem indicat, nec indicare etiam potuit. Figmenta hæc sunt otiosorum ac malitiosorum hominum.

4. Extat Historia de Lutheri morte à viris fide dignis, qui ipsimet præsentes ei fuêre, conscripta, videlicet à Justo Jona, Michaële Cœlio, Johanne Aurifabro &c. qui coram Deo & in conspectu Christi testantur, quòd *sanctâ fide & bonâ conscientiâ Historiam obitus referant*, quæ habetur tom. 8. operum Lutheri Jenens. Germ. Summam istorum omnium commemorat Sleidanus lib. 16. Comm. pag. 488. ubi etiam precationem novissimam, per quam Lutherus animulam suam Deo commendavit, recitat.

5. Jacobus Augustus Thuanus libr. 2. Hist. p. 30. eodem modo Lutheri obitum describit: *Sub id tempus*, inquit, *Martinus Lutherus, turbarum contra Pontificiam autoritatem concitatarum autor, annos natus 63. in patriâ Islebiâ, quod est Mansfeldicæ Ditionis oppidum, moritur 12. Calend. Martias, illuc Witenbergâ, ubi docebat, à Mansfeldiis Comitibus vocatus & arbiter electus, ut dissidium, quod inter ipsos de finibus & hereditate erat, componeret. Post cœnam proximè ante noctem, quâ decessit, cùm rogaretur, num in illa altera vita simus alter alterum agnituri, ita esse ajebat & Scripturis confirmabat.*

6. Laurentius Surius in Comment. rerum in orbe gestarum p. 474. edit. An. 66. recitat ultimam Lutheri precatiunculam. De αὐτοχειρίᾳ verbum nullum.

5. Quòd corpus ipsius post mortem intolerabilem fœtorem emiserit.

Bellarminus libr. 4. de Eccles. cap. 14. §. Rursum. *Lutherus, quamvis viventi miracula non successerint, idem tamen post mortem miraculo insigni claruit. Nam ejus cadaver, cùm deferretur in media hyeme, quo tempore corpora mortua in multos dies conservari solent, & esset inclusum in arca stannea optimè clausa, ut Witenbergæ sepeliretur, tàm tetrum odorem spirare cœpit, ut nemo eum ferre potuerit, proinde coacti fuerunt corpus relinquere in itinere. Vide Historiolam de morte Lutheri, quæ solet annecti libro Cochlæi de vita & actis ejusdem Lutheri.*

Resp. 1. Jacobus Augustus Thuanus d. l. *Ut certatim eum* (Lutherum) *vivum multi complexi, sic nec morte quidem ab ejus amore divelli poterunt. Mansfeldii siquidem cadaver, quòd hinc originem duceret, in suis finibus sepeliri debere contendebant, sed vicit Johannis Friderici autoritas, qui, ut Witebergam referretur, atq; ibi terræ honorificè mandaretur, obtinuit.* (Ergóne de corpore, tàm tetrum & intolerabilem fœtorem emittente, tàm amica inter amantissimos defuncti oriri potuit contentio? Ergóne corpus tàm tetrum fœtorē exhalans *honorificè* terræ mandatum? & quidem *honorificentiùs, quàm multorum Principum corpora*, ut Melanchthon memorat.)

2. Si in itinere corpus defuncti relictum, quid tandem de eo factum? & quid sibi vult sepulchrum Lutheri in templo arcis Witebergæ omnibus conspicuum?

3. Vivo adhuc Luthero Adversarii ipsius fabulam sparserunt *de Tragico ipsius obitu*, quam Lutherus in vivis adhuc existens masculè confutavit tom. 8. Jenens. Germ. fol. 206.

2. Lutheri *doctrinam* non minoribus onerant convitiis & calumniis.

Accusant enim ipsum,

1. Quòd Christum & Scripturam invicem opposuerit, quodq́ negaverit Scripturas sacras, cumprimis Mosen & Mosaica scripta esse summæ autoritatis.

2. Quòd Canonicam autoritatem libro Jobi detraxerit.

3. Quòd Ecclesiasten è Canonicæ autoritatis solio deturbârit.

4. Quòd negaverit Canticum Canticorum valere ad confirmanda Ecclesiæ dogmata.

5. Quòd optaverit, hæresin illam vigere ac florere, quæ nullum Evangelistam agnoscit præter unum Johannem.

6. Quòd Biblia pessimâ fide converterit.

7. Quòd conatus fuerit hoc assequi, ut ipse unus non solùm pro omnibus Patribus & Conciliis, sed etiam pro omnibus divinis literis haberetur.

8. Quòd negaverit consequentias ex Scriptura deductas.

Quid de hisce ἐγκλήμασι statuendum, videbimus libr. 2. in Appendice artic. 1. membr. 2.

9. Quòd voculam ὁμοούσιος in mysterio Trinitatis repudiaverit.

10. Quòd nomen Trinitatis ipsi displicuerit & ex Germanorum precibus illam precandi formulam submoverit. Sancta Trinitas, unus Deus, miserere nobis.

11. Quòd Trinitatis mysterium obliquè impugnaverit, submovendo ex Bibliis Germanicis dictum 1. Joh. 5. v. 7. Tres sunt, qui testimonium dant in cœlo.

12. Quòd Arianismi sese reum fecerit propterea, quod אֵל *Esai. 9. v. 6. reddiderit per vocem Germanicam* Krafft.

13. Quòd Eutychianismo nomen dederit, docens, Christi divinitatem esse passam.

14. Quòd docuerit, Christi animam apud inferos damnatorum pœnas exolvisse.

15. Quòd salutem gentilibus cognitione Christi destitutis tribuerit.

Quid de hisce ἐγκλήμασι judicandum sit, videbimus in Appendice articuli 2. membr. 2.

16. Quòd omnium Conciliorum autoritatem rejiciat.

17. Quòd reprehendat Concilium Apostolicum Act. 15.

Hæc ἐγκλήματα excutiemus in Appendic. art. 4. memb. 2.

18. Quòd notas Ecclesiæ in Symbolo Constantinopolitano assignatas repudiaverit.

19. Quòd in Symbolo Apostolico pro Catholica Ecclesia malâ fide substituerit Christianam.

Ad hæc ἐγκλήματα respondebitur in Append. art. 5. memb. 2.

20. Quòd potestatem docendi fecerit omnibus Christianis communem.

21. Quòd Doctoralem dignitatem tanquam novam vocationis speciem excogitaverit.

22. Quòd docuerit, etiam fœminas ad Ministerium eligi debere.

His ἐγκλήμασι satisfiet in Append. art. 6. memb. 2.

23. Quòd Anabaptistæ erroris sui de Magistratu occasionem sumserint ex verbis Lutheri in lib. de capt. Babyl.

24. Quòd docuerit, non licere Christianis bellum contra Turcam gerere.

25. Quòd suâ doctrinâ rusticorum seditionem excitârit.

26. Quòd Magistratui obœdientiam denegandam esse docuerit.

27. Quòd Imperatorem, Reges, Principes in scriptis suis durissimè tractaverit, & hac

hac ratione contemtum Magistratus induxerit.

28. *Quòd docuerit, non licere Christianis petere coram judice injuriæ reparationem.*

29. *Quòd docuerit, curam rerum Ecclesiasticarum non pertinere ad Magistratus Politicos.*

Quid veri hisce ἐγκλήμασι subsit, videbimus in Appendice art.8.memb.2.

30. *Quòd Purgatorium primùm planè Catholicè admiserit; deinde admiserit quidem, sed multis admixtis erroribus; tandem verò simpliciter illud sustulerit.*

31. *Quòd Purgatorium ad mortem usque & crediderit, & docuerit.*

32. *Quòd infernum statuerit merum somnium & figmentum humanum.*

33. *Quòd negaverit animæ immortalitatem, contrà verò statuerit, animas absq; omni sensu & intellectu mortuas manere usq; ad diem novissimum.*

Hisce ἐγκλήμασι satisfiet in Appendice art.9. memb. 2.

34. *Quòd docuerit, animas Sanctorum usq; ad diem judicii servari in abditis quibusdam receptaculis, ubi nec Deum videant, nec beatæ dici possint, nisi in spe.*

35. *Quòd statuerit, nos omnes æquè Sanctos esse, ac est B.Virgo.*

Hæc tela Luthero intentata amoliemur in Appendice articuli 10. cap. 2. memb.2.

36. *Quòd Apostolorum, Martyrum & aliorum Sanctorum memoriam voluerit abolitam.*

Huic accusationi scutum obvertetur in Append.d.art. cap.3. memb.2.

37. *Quòd docuerit, quemvis hominem baptizatum habere jus & potestatem administrandi Sacramenta.*

38. *Quòd neget, certa verba in Sacramentis requiri.*

39. *Quòd abhorreat à nomine Sacramenti.*

40. *Quòd non plus tribuat Sacramentis, quàm Ceremoniis Leviticis.*

41. *Quòd rideat Patrum sententiam de sacrificio Abelis per ignem cœlitùs delapsum accenso.*

Hisce ἐγκλήμασι satisfiet in Append. art.11.membr.2.

42. *Quòd quovis liquore baptizari posse statuat.*

43. *Quòd Baptismum quocunq; modo traditum, modò non in nomine hominis, sed Dei tradatur, salvum facere statuat.*

44. *Quòd infantibus in Baptismo fidem necessariam esse neget.*

45. *Quòd semina Anabaptistici erroris sparserit, negando Pædobaptismum ex Scripturis clarè probari posse.*

Ad hæc ἐγκλήματα responsum dabitur in Append.art.12. memb.2.

46. *Quòd sparserit semina erroris Sacramentarii.*

47. *Quòd statuerit, optimam ad Eucharistiæ usum dispositionem esse eam, quâ quis pessimè est dispositus.*

48. *Quòd negaverit, ad dignam præparationem requiri pœnitentiam.*

49. *Quòd utramq; speciem modò liberam, modò necessariam fecerit.*

50. *Quòd verum Sacramentum percipi docuerit, etiamsi quis hostiam non consecratam accipiat.*

51. *Quòd Christum esse impanatum docuerit.*

Ad hæc ἐγκλήματα respondebitur in Append.art.15.memb.2.

52. Quòd à pœnitentia homines averterit.

53. Quòd negaverit, pœnitentiam includere odium vel dolorem de vita præterita, sed tantùm vitæ emendationem.

54. Quòd statuerit, Contritionem, quæ paratur per detestationem peccatorum, facere hypocritam, imò magis peccatorem.

55. Quòd docuerit, Contritionem in homine aut hypocrisin, aut desperationem gignere.

56. Quòd statuerit, in Sacramento pœnitentiæ & remissione culpæ non plus facere Papam, Episcopum, Sacerdotem, quàm quemlibet Christianum, etiam fœminã & puerum.

57. Quòd initiò negaverit, ullam pœnam à Deo exigi post culpam.

Hæ accusationes expendentur in Append.art.16.membr.2.

58. Quòd mulierem conjugatam coram Deo meliorem statuat, quàm est virgo.

59. Quòd mulieres, non nisi ad matrimonium creatas fuisse, dicat.

60. Quòd statuat, in V. Test. non licuisse carere uxore.

61. Quòd asserat, Ecclesiam primitivam in totũ ignoràsse cujusvis rei vovendæ usum.

62. Quòd Polygamiam in N.T. approbet.

63. Quòd statuat, matrimonium æquè sanctum esse apud fideles & infideles.

64. Quòd suppleverit Orationem Dominicam hisce verbis: Domine Deus, da uxorem & panem quotidianum.

65. Quòd suaserit, si mulier impotentem habeat maritum, ut cum consensu viri alteri misceatur, vel si vir consentire nollet, contracto matrimonio cum altero confugiat in locum remotum.

66. Quòd marito, cui uxor denegat cõjugale debitum, permiserit scortari cũ ancilla.

67. Quòd docuerit, concubitũ æquè necessarium esse omnibus, ac edere, bibere, dormire.

Ad has accusationes respondebitur in Append.art.19.memb.2.

68. Quòd Deum statuat autorem peccati.

69. Quòd asserat, etiam illud velle, quo Judas voluit Christum prodere, fuisse opus Dei.

70. Quòd neget, primos parentes peccàsse.

71. Quòd doceat, peccatum esse ipsam hominis substantiam.

72. Quòd statuat, peccata omnia esse paria.

Responsum ad hæc ἐγκλήματα sequetur in Append.art.21.membr.2.

73. Quòd negaverit, Deum esse liberi arbitrii.

74. Quòd omnem omninò, etiam in externis & civilibus actionibus, voluntatis humanæ libertatem negaverit.

75. Quòd per insignem temeritatem nomen liberi arbitrii mutaverit in servum.

76. Quòd docuerit, omnia absolutâ necessitate fieri.

Responsum sequetur in Append. artic.22.membr.2.

77. Quòd invenerit hoc dogma de Justificatione per solam fidem.

Satisfiet huic calumniæ in Appendic. art.23. membr. 2.

Præter hæc ἐγκλήματα Luthero tribuunt.

78. Quòd veteres hæreses ex orco revocaverit. Alphonsus à Castro libr.12.advers.hæreses, verbo, Pœnitentia, hæresi 1. *Lutherus, cùm plures, quàm centũ huc usque prodiderit errores, vix tres aut quatuor reperiuntur, quos nõ hauserit ex putridis lacu-*

bus hæreticorum jamdiu ab Ecclesia ejectorum.

Resp. 1. Lutherus non revocavit antiquas hæreses, sed novitates, errores & superstitiones, per Papam in Ecclesiam introductas, oppugnavit, & antiquam fidei Apostolicæ doctrinam renovavit.

2. De Pontificiis suo loco demonstratum fuit, quòd hęreses antiquas in Ecclesiæ proscenium introduxerint.

79. *Quòd scientias speculativas dixerit esse errores.* Idem Alphonsus lib. 13. adv. hæres. verbo, Scientia. *Nihil est, quod non tentârit Lutherus, qui non est contentus, omnia hominum opera damnare & de peccato notare, nisi etiam scientias omnes infamâsset. Nam dicit scientias omnes speculativas errores esse dicendas. Quis jam ferre potest hominem tam temerarium & effrontem, qui non solùm ea, quæ fides docet, negat, sed illa, quæ sunt evidenti veritate manifesta, condemnat? Credo firmiter, illum nescire, quid sit error, quoniam si scivisset, nunquam dixisset, omnes speculativas scientias esse errores. Pugnant enim inter se scientia & error, quo fit, ut nunquã in unum coire poßint. Si scientia est, error esse non potest; si error est, scientia immeritò dicitur.*

Resp. 1. Aliud est, errorem dici formaliter, aliud errores admixtos habere. Prius non dicit Lutherus, sed posterius.

2. Scientiæ considerantur, vel in se & per se in sua sphæra; vel quando supra suam sphæram elevantur & axiomata illarũ ad mysteria fidei malè applicantur.

80. *Quòd omnes gradus Academicos sustulerit.* Jacobus Gretserus in Luthero Academico cap. 5. p. 23.

Resp. 1. Imò verò Lutherus Carolstadium honores Academicos sugillantem graviter reprehendit. Carolstadius Witebergæ 3. Febr. Ann. 1522. in publico Theologicæ promotionis actu, cùm binos Theologiæ Doctores Joh. Westermannum & Gotschalcum Crapium renunciaret, palàm est professus, *se impiè facere, quòd propter duos florenos promoveret, seq; posthac ne ullum quidem in quemvis gradum provecturum.* Quas voces Lutherus in libro Statutorum Collegii Theologici appellat *sacrilegas, ex blasphemo ore prolatas.*

2. Serarius & Thomas Henrici Luthero tribuunt, quòd Doctoralem dignitatem, tanquam novã vocationis speciem, excogitâverit. (Quomodo igitur gradus Academicos contemsit?)

81. *Quòd Spiritum tenebrarum habuerit præceptorem, à quo in negotio Eucharistiæ sit institutus.* Serarius, Becanus, Gretserus, Pazmannus, Cornelius à Lapide in Comment. 2. Petr. 2. v. 4. Tannerus part. 1. Anat. Aug. Conf. Demonstr. 6. &c.

Resp. 1. Aliud est institutio, aliud tentatio. Diabolus non accessit ad Lutherum, *ut Doctor,* sed invasit eum, *ut tentator,* quo in casu Satanas alienam personam induit & veritatem loquens assumit eandem in perniciem ejus, quem tentat, uti constat ex Matth. 8. v. 29. Marc. 1. v. 24. Act. 16. v. 17. Sic ad peccatũ illiciens exaggerat *Dei misericordiam;* ad desperationẽ impellens inculcat *Dei justitiam.* Neq; tamen quisquam sanæ mẽtis ei, qui ex tentationib. illis eluctatur, objicere potest vel debet, quòd Satanæ Magisterio didicerit, Deum misericordem & justũ esse. Diabolo erat propositũ, Lutherũ ad desperationẽ solicitare, ad quẽ finem obtinendum assumsit id, quod erat certissime ve-

veritatis, videl. *Missam privatam esse idololatricam, ideoq; Lutherum gravissimè peccâsse, tot annos Missas celebrando*; ubi Lutherus nec potuit, nec debuit negare quod à Diabolo tanquam certum præsupponebatur, id enim ipsemet ex institutione Eucharistiæ cognitum habebat; sed consequentiam negavit, ac negare etiam debuit, quòd scilic. propterea sit desperandum.

2. Diabolus nō apparuit in illa συῤῥάξει Luthero αὐτοπροσώπως in forma externa, nec cum ipso locutus est αὐτοφώνως, quia Lutherus descriptionem illius Historiæ, quæ habetur tom. 6. Jen. Germ. in lib. de Missa angulari Ann. 33. fol. 82. sic orditur: *Mihi in corde meo Diabolus istam disputationem incipiebat.*

3. Nec eo fine Lutherus hanc cum Diabolo habitam Disputationem consignavit, ac si Diabolum in abrogatione Missæ privatæ præceptorem agnosceret, siquidem jam antè ex verbo Dei cognoverat, quid in Missa privata cum Christi institutione pugnet, sed ut suo exemplo comprobatum daret, quàm lubrico & incerto Papales illæ rationes nitantur fundamento, & quàm omninò non possit illis mens Christiana in tentationibus acquiescere, quas rationes pro stabilienda Missâ privata solent afferre; quem esse genuinum totius illius narrationis scopum integer contextus docet.

4. Doctrinam suam de abominatione Missæ privatæ hausit Lutherus ex verbo Dei, nec ullum alium fidei suæ Magistrum agnovit, quàm Christum. Extant conciones quædam tom. 1. Witeb. Latin. quas Lutherus, ut testatur fol. 92. habuit in Sacello quodam Collegii Augustinianorum Ann. 1517. & 1518. atque ita triennio antè, quàm in arcem Wartburg propè Isennacum deductus est, ubi hæc tentatio contigit, sicut ex initio libri de Missa angulari tom. 6. Germ. Jen. fol. 82. colligitur. In illis concionibus expressè rejicit Missam privatam, proindè non demùm ex Diabolo didicit, sed longè antè scivit & professus est, Missam angularem esse Dominicæ institutioni adversam.

5. Quòd si vel maximè Lutherus cum Diabolo collocutus fuisset, non posset ei hoc nomine tribui, quòd Diabolum habuerit præceptorem, nisi Christum ipsum eodem nomine accusare velimus. Matt. 4. v. 4. 7. & 10. Quoties in Legendis Sancti dicuntur cum Diabolo locuti? In precatiunculis Germanicis sanctæ Brigittæ Augustæ Vindelicorum apud Davidem Francken Ann. 1619. excusis, hæc narrantur. *Apparuit Dæmon Bernhardo jactans, se scire verba Psalterii quædam, quæ si verâ devotione quis precatus quotidiè fuerit, non tantùm non damnabitur, sed & longævus erit. Bernhardus, ut verba ista revelet Dæmon, petit. Cùm verò abnuisset, regerit Bernhardus, velle se indies universum percurrere cum devotione Psalterium, atq; ita etiam verba illa ad Deum fundere. Hoc audito Dæmon nutui Bernhardi paruit, & ne nimiùm boni operaretur Bernhardus, verba illa edisseruit, quæ sunt: O mitis Domine Jesu, illumina oculos meos, ne in morte obdormiam, ne inimicus meus dicat, se vicisse,* & quæ sunt similia ibi enumerata. Eadem mihi aliquando ostendit in vetusto quodam precationum Enchiridio, quod adhuc secum habet, Theologus præclarissimus D. Jacobus Martini Witeberg. Academ.

Prof.

Prof. primarius, affinis meus & in Christo frater honorandus. (Si commentum hoc de Bernhardo verum, non solùm cum Diabolo locutus est, sed etiam quædam ab ipso didicit.) Francisc. Mendoza in Comm. 1. Regum 5. num. 6. tom. 2. p. 313. *Diabolus sub forma simiæ dicitur apparuisse D. Dominico, ut recitantem preces Canonicas interturbaret, quem sanctissimus vir stare compulit & quietum ac immobilem prætendere lucernam, dum ipse precaretur.*

6. Quòd si Pontificii desiderant exempla eorum, qui Diabolos habuerunt Magistros, Historias suorum Pontificum, præsertim Sylvestri II. Benedicti VIII. Gregorii VII. &c. evolvant. Polyd. Virgil. lib. 6. de rer. invent. cap. 9. *Festi omnium animarum* occasionem & originem *ad Diabolos lamentantes* refert, quibus mendacibus Spiritibus Odilo Abbas Gluniacensis credens, festum illud instituit Anno 1002. ut Petrus Damianus & Durandus lib. 7. cap. 35. testantur.

7. Diabolus antiquus ille serpens Missam modò oppugnat, modò ad eam hortatur. Refert Delrius lib. 4. Disquisit. Magic. cap. 1. q. 3. §. 5. ex Surio, *Diabolum aliquando in specie Angelica cuidam Abbati apparuisse, eumq; hortatum fuisse, ut Missam celebraret.* Ergò ex Diaboli, vel approbatione, vel impugnatione de Missa nihil certi statui potest, sed ex verbo Dei, cum quo exactissimè consentiunt argumenta, quibus in corde Lutheri Diabolus eam impugnavit, fine tamen pessimo; videlicet, ut ad desperationem ipsum impelleret.

82. *Quòd de iis, quæ docuit, ipse fuerit incertus*, Pazman. lib. 3. Hodeg. testim. 13. fals. Cochlæus, Pistorius &c.

Resp. Lutherus ipse de πληροφορίᾳ fidei suæ testatur. Nam tom. 1. Jen. Germ. sic disserit: *Audeo, Jesum Christum judicem futurum testem invocare in animam meam, quòd aliter docere non possim, quàm ut hactenus docui, neq; alicujus doctrinæ, quæ doctrinæ Christi & mandatis Dei adversetur, mihi conscius sum, neq; à quoquam adhuc convictus sum. Quid ergò faciam? Lucrum aliquod non quæro, & si maximè quærerem, non tamen invenirem, cùm tam multi sint meorum adversariorum, qui me infensissimè oderunt. Multò minùs gloriam quærere possum in summa mea ignominia.*

Tom. 2. Jen. Germ. fol. 106. *Certus sum, quòd Christus me pro Ecclesiaste, vel Evangelista suo habeat, qui doctrinæ meæ autor est, & in die novissimo testabitur, quòd non doctrina mea sit, sed suum Evangelium.*

Et paulò post: *Doctrinæ meæ rationem reddam coram toto mundo & non patiar eam neq; à quoquam, neq; ab Angelis quidem judicari. Nam cùm certò sciam, eam esse veram, per eam vester & Angelorum omnium, sicut Paulus Gal. 1. judex ero, quòd, qui eam non recepit, salvari non possit.*

Tom. eod. f. 70. ad Fridericum Sapientem Electorem Saxoniæ scribit: *Se Evangelium suum non habere ab hominibus, sed è cœlo per Dominum nostrum Jesum Christum. Quòd autem ad judicium aliorũ provocârit, non ideò factum, q. dubitaret, sed ex abundante humilitate, ut & alios invitaret.*

Tom. 3. Jen. Germ. fol. 335. contra Regem Angliæ: *Ego latius deinceps vivam & moriar, cùm conscientiam hanc habeam in vita ac morte, quòd summâ diligentiâ mundo consulere volui, sacramq; Scripturã ita manifestavi, ut mille ab hinc annis factum non est.*

Tom. eod. in Confessione majore

fol. 513. *Hæc est fides mea, nam ita credunt omnes veri Christiani, & ita docet sacrosancta Scriptura, & quod hic sufficienter satis non dixi, id supplebunt libri mei, præsertim posteriores. Oro autem bonos omnes, ut hujus rei testes mihi sint, & pro me orent, ut in hac fide constans persistam usq; ad finem vitæ. Nam (quod Deus prohibeat) si ex tentatione & in ultimo agone mortis aliquid aliud dixero, nihil erit, & hoc ipso testificor, falsum illud esse & Diaboli instinctu profectum.*

83. *Quòd fuerit inconstans, ac singulis fermè annis Confessionem suam mutaverit, cumprimis verò initiò reformationis longè aliter docuerit, quàm annis posterioribus.* Cochlæus, Pistorius, Vetterus &c.

Resp. 1. Lutherus ipse ad hoc ἔγκλημα respondet in Præfat. tom. 1. oper. Latin. præfixa: *Ante omnia oro pium Lectorem, & oro propter ipsum Dominum nostrum Jesum Christum, ut ista legat cum judicio & multâ misericordiâ; & sciat, me fuisse aliquando Monachum & Papistam insanissimum, cùm istam causam aggressus sum, ita ebrium, imò submersum in dogmatibus Papæ, ut paratissimus fuerim, omnes, si potuissem, occidere, aut occidentibus cooperari & consentire, qui Papæ vel unâ syllabâ obædientiam detrectarent &c. Ita invenies in istis meis scriptis prioribus, quàm multa & magna humillimè concesserim Papæ, quæ posterioribus & istis temporibus pro summa blasphemia & abominatione habeo & execror. Dabis ergo hunc errorem, pie Lector, vel (ut ipsi calumniantur) antilogiam temperi & imperitiæ meæ.*

2. Ad ἔγκλημα de antilogiis respondet tom. 7. Jenens. fol. 247. Es sind viel Sprüche in der Schrifft / die nach dem Buchstaben widereinander sind/ aber wo die Vrsachen angezeiget werden/ist alles recht. Halte auch wol dafür/ dz alle Juristen vnd Medici solches in ihrẽ Büchern auch vberaus viel finden werden. Vnd was ist alles Wesen der Menschen/ den eitel antilogiæ oder widerwertiges Ding / biß man die Sachen höret? Darumb sind meine Antilogisten trefflich feine fromme Säwe vnnd Esel / die meine Antilogien zusammen klauben/ vnd lassen die Vrsachen anstehen/ ja vertunckeln sie mit Fleiß / gerade als köndte ich nicht aus ihren Büchern Antilogias fürtragen/ da sie auch nicht mit einiger Vrsach zu vergleichen sind. Confer Præfationem art. Schmalc. tom. 6. Jen. f. 544.

3. Alphonsus de Castro lib. 1. adv. hæres. cap. 2. p. 6. sic scribit: *Ecclesia est sicut aurora, cujus lumen subinde crescit, ex quo fit, ut multa nunc sciamus, quæ à primis Patribus dubitata, aut prorsus ignorata fuêre.* (Atqui si Ecclesiæ non potest vitio verti, quòd in sciẽtia ac doctrina proficit, utiq; nec Luthero idem vitio verti poterit.)

3. *Vitam* Lutheri non minoribus onerant convitiis.

1. Becanus lib. de Eccles. q. 3. concl. ro. n. 105. de ipso scribit, quòd vitæ improbitate fuerit *infamis*. Campianus, Ungersdorffius & alii ipsum accusant, quòd *fuerit meribibulus*.

Resp. 1. Quidam ex ipsis Pontificiis vitam Lutheri probârunt. Joh. Fischerus Episcop. Roffensis art. 34. adv. Lutherum adducit piam Lutheri admonitionem: *Quantò rectiùs faceremus, si primùm orationibus, imò totius vitæ mutatæ ratione Deum*

pre-

propitium faceremus? & subjungit: *Nemo, qui sapit, tuæ,* Luthere, *sentẽtiæ refragatur.* Erasm. in Epist. ad Thom. Cardin. Eboracensem lib. 11. Epist. 1. *Hominis* (Lutheri) *vita magno omnium consensu probatur. Jam id non leve præjudicium est, tantam esse morum integritatem, ut nec hostes reperiant, quod calumnientur.* Id in Epist. ad Archiep. Mogunt. Card. lib. 12. Epist. p. 421. *Si illi faverẽ ut viro bono, quod fatentur & hostes, quæ esset invidia?* Confer dicta superiùs part. 1. c. 6.

2. Ipsi Christo objectum fuit, ꝙ fuerit *homo vorax & vini potator*, Matth. 11. v. 18.

2. *Quòd ex avaritia & invidia Papales Indulgẽtias primùm oppugnare cœperit.* Bellarm. lib. 4. de Eccl. cap. 13. §. Eodem modo. *Primum initium omnium hæresium hujus temporis constat fuisse invidentiam & ambitionem Lutheri ægrè ferentis munus promulgandarum Indulgentiarum, à suis Ordinis Monachis ad Monachos Ordinis Prædicatorum translatum fuisse, ut scribit Cochlæus in Actis Lutheri An. 1517. unde in prima Disputatione, quæ Lipsiæ habita est inter Lutherum & Eccium, exclamavit Lutherus: Hæc causa nec propter Deum cœpta est, nec propter Deum finietur.* Lorin. in Comm. 2. Petr. 2. v. 3. *Satis constat, solam Luthero avaritiam ab Ecclesia discedendi & hæresin cudendi causam fuisse, quòd quæstu se privatum videret, quem ex Indulgentiarum promulgatione colligebat, translato hujus rei munere ab Augustinianis suis ad Dominicanos Moguntini Archiepiscopi voluntate.*

Resp. 1. Ergóne etiam in Monachos, paupertatis voto obstrictos, ac nihil proprium in mundo habentes, tanta cadit avaritia, ut eâ impulsi hæreses excitent?

2. Ergóne Indulgentiæ Papales sunt pecuniarum aucupia & avaritiæ retia?

3. Veram causam, ob quam Lutherus Indulgentias impugnare cœperit, exponunt ipsimet Scriptores Pontificii, quòd sc. fuerit abusus Indulgentiarũ Papaliũ, abusus potestatis Ecclesiasticæ, corruptelæ doctrinæ & morum, quæ publicè invaluerant. Testimonia illorum Scriptorum adducta sunt superiùs part. 1. c. 7.

4. Agnoscit hoc Lorinus ipse, qui paulò pòst ibid. sic scribit: *Meritò Thomas Anglicus, Cajetanus & Catharinus hic Prædicatores* (Monachos Dominicanos Indulgentiarum præcones) *reprehendunt quæstui vacantes maximè, ut secundus ait, occurrens procul dubio Lutherani erroris origini, si promulgatæ Indulgentiæ prætextu id faciat.*

5. Calumniam illam, quòd causa reformationis nõ sit propter Deum cœpta, Lutherus ipse verbis nervosis & perspicuis diluit in Responso ad Emserũ An. 21. tom. 1. Jen. Germ. f. 404. ubi inter cætera sic loquitur: **Es ist geschehen zu Leipzig auff dem Schloß in der Cantzley/ da durch die Eckische Practick gehandelt ward von d Disputation nach seinem Vortheil vnd meinem Nachtheil/ vnd wir sahen daß die Ehre ward mehr/ deñ die Warheit gesucht von dem Widerpart/ vnd ich biß zu der Zeit gehoffet/ sie hettens in Gottes Namen/ wie ich/ angefangen/ da sprach ich mit kläglichẽ Worten vñ betrübten Gemüt/ dz Ding ist nicht in Gottes Namẽ angefangẽ/ es wird auch nit in Gottes Namẽ außgehẽ/ rc. Also habẽ meine Wort nicht auff mich/ sondern auff Ecken/ d die Disputation angefangen/ vnd die Leipzische Theologen gelautet/ welche mir Emser verkehret auff Jüdische art.**

3. *Quòd Dæmonis familiaritate usus fuerit.* Cornelius à Lapide in Comment. 2.Petr. 2. v.4. *Multi hæresiarchæ habuerunt Dæmones paredros & familiares. Lutherus lib.de Missa angul.& ad Elect.Saxon.fatetur, se cum Diabolo plusquàm modium salis absumsisse, ab eoq; argumenta accepisse, quibus Missam oppugnâret.* Hæc & alia plura transscripsit Cornelius ex Lorino in Comm.2.Petr.2.v.15.

Resp. 1. Lutherus non loquitur de familiari & amico cum Dæmone consortio, sed de quotidiano Diabolicarum tentationum experimento & q.palo carni infixo. 2.Cor.12. v.7.

2. Ostendimus superiùs, Lutherum non didicisse à Satana argumenta, quibus Missam oppugnaret, sed à Diabolo ad desperationem fuisse solicitatum, quòd per tot annos privatas Missas, cum verbo Dei pugnantes, celebrâsset.

4. Tilmannus Scriptor Pontificius & ex eo Fôrnerus contra concion. Jubil. Norinb. referunt, *Maximilianum I. in Comitiis Wormaciensibus vidisse Dæmonem formâ corporeâ Lutheri humeris insidentem.*

Resp. Convitium hoc diluemus lib.2. art.5. cap.4. thesi speciali decimâ argument. 4.

5. Bellarminus lib. 4. de Eccles. cap.13. eum accusat, quòd *fuerit homo contentiosus, pertinax, vehementis ingenii, & qui, nisi per omnia sibi consentientes, ferre non potuerit.*

Resp. Convitio huic ibidem satisfiet.

6. Lorinus & Cornelius à Lapide in Comment. 2.Petr.2.v.10. tribuunt *ipsi superbiam & αὐθάδειαν,* propterea, quòd in lib. contra Regem Angliæ scripserit: *Hic sto, hic maneo, hic glorior, hic insulto Papistis, Henricistis, Sophistis, omnibus portis inferi. Divina majestas mecum facit, ut nihil curem, si mille Augustini, mille Cypriani, mille Henriciane Ecclesia contra me starent, dogmata mea stabunt, & Papa cum Henricistis cadet.* Item, quòd versionem suam Rom.3. *Justificamur solâ fide,* probaturus dixerit: *Sic volo, sic jubeo.*

Resp. 1. In priore loco Lutherus non agit de sua persona, sed de sua doctrina, quam verissimam & certissimam esse pronunciat, non ex carnali quadam αὐθαδείᾳ, sed ex immota animi verbo Dei unicè innitentis fiduciâ. Confer tom.1. Jen.Germ.fol.363. ubi inter cætera dicit: **Meine Person taste an / wer da wil / vnd wie er wil / ich gebe mich vor keinen Engel aus / aber meine Lehre / dieweil ich weis / daß sie nicht mein / sondern GOttes ist / wil ich niemand vnverantwortet lassen antasten.** It. tom. 3. fol. 332.

2. In posteriore loco versionem suam multis confirmat argumentis; pertinacibus & insanabilibus, qui nullas rationes admittere cupiunt, hoc opponendum esse dicit: *Sic volo, sic jubeo &c.* illudens hac ratione Pontifici, qui pro arbitrio in Ecclesia agit.

7. *Sacrilegium* ipsi tribuunt, propterea, quòd *Monialem in uxorem duxerit.* Salmeron in Comment. 2. Petr. 2. v.10. & alii passim.

Resp. Quid de conjugio, post votum continentiæ contracto, statuendum sit, exposuimus tract. de Conjugio §. 546. & seqq. ex quibus, quid de hoc Lutheri conjugio

jugio statuendum sit, colligi potest. Lutherus ipse tom. 2. Jenens. fol. 210. multis probat, *Moniales statum suum posse deserere.* Æneas Sylvius, postea Pius II. Pontif. Rom. in Epist. 321. ad Johannem Frund/ qui post votum cœlibatus uxorem duxerat, scripta sic loquitur: *Credimus, te consilio uti non insulso, si, cùm nequeas continere, uxorem quæris, quamvis id priùs cogitandum fuisset, antequam sacris initiareris Ordinibus, sed non sumus Dii, qui futura prospicere valeamus. Quando huc ventum est, ut legi carnis resistere non valeamus, melius est nubere, quàm uri.*

8. Accusant ipsum, quòd *ex timiditate intra Saxoniæ angustias se continuerit, nec cum Evangelii sui prædicatione ad exteros excurrerit.*

Alphonsus de Castro lib. adv. hæreses verbo Excommunicatio, postquam fictitiam Epistolam Antheri Papæ & Martyris adduxisset, subjungit: *Lutherus tamen pro sui erroris, quem ipse putat veram fidem, confirmatione Martyrium subire maximè reformidat, quoniam intra Saxoniæ angustias sic se continet, ut inde exire non audeat, non putans, se alibi fore tutum.*

Resp. 1. Lutherus aliquoties optavit, pro gloria Christi mortem oppetere. Ann. 1537. cùm Schmalcaldiæ in morbum lethalem incidisset, calculo ipsum ita adoriente & prosternente, ut ad dies undecim ne guttulam quidem aquæ pedum emitteret, hanc ad DEUM ablegavit precationem: *Domine JESU CHRISTE, tuum nomen multos liberavit, libera etiam me, mi Deus, qui scis, me tuum verbum fideliter & reverenter docuisse, si est pro gloria nominis tui, juva & libera me, ut convalescam. Si non, claude oculos meos in pace, ut placidè moriar. O Domine JESU CHRISTE, quàm egregium hoc est, si quis pro verbo tuo Martyr factus moritur! At mihi hæc gloria non contingit. Moriar tamen inimicus inimicis tuis, sub anathemate Papæ, qui sub anathemate tuo moritur.* Selneccerus in Orat. Histor. de initiis, causis & progressu Augustan. Confess. p. 58. b. *Maluisset Lutherus, ut sæpè dixit, si Deo placuisset, Martyrio se subjici, dilacerari, dissecari, transfodi, cremari ob veritatis cœlestis confessionem. Miserum me*, inquit, *qui indignus judicor Martyrii coronâ! O felices, qui propter CHRISTI sangvinem fundunt sangvinem, & propter Christi mortem mori non timent.* Ibid. p. 60. a.

2. Lutherus non habuit vocationem Apostolicam ubivis terrarum vivâ voce docendi, sed fuit vocatus ad Ecclesiæ Witebergensis Ministerium.

3. Vellicent verò ipsimet tenellos suos Martyres. Ignatius Loyola detrectabat proficisci ad Indos, etsi Portugalliæ Rex id posceret, atque ipse *in salutem Indorum à Deo electus* à sociis suis fuerit judicatus. Ribadeneira in vita Loyolæ libr. 2. cap. 19. & libr. 3. cap. 3. Baronius vix domo exiens, nisi turbâ hastatorum septus, audet DEO ac hominibus illudere, ac si Anglicanos, scilicet, Martyres Garnetum & pulverariæ Conjurationis socios æmuletur æmulatione Dei ac compellatur dicere: *Moriatur anima mea morte justorum!* In Martyrol. ad diem 29. Decembr. Cornelius à Lapide B. Virgini supplicat,

ut Martyrium sangvinis à Filio ei impetret. sed cùm Montacuti cuneus equitum Batavorum irrueret, atque occasio Martyrii adesse videretur, stricto cucullo aufugiebat, *non q. Martyrium horreret, sed ne sacra hostia, quam secum gestabat, in potestatem hostium veniret*, ut ipse fatetur Epilog. Comm. in Prophet. majores.

Coronidis loco notetur, quòd Pontificii convitia, quibus Lutheri personam, doctrinam & vitam insectantur, maximam partem ex *Colloquiis ejusdem mensalibus* depromant. Respondemus igitur ipsis,

1. Lutherum hunc librum, nec in publicum edidisse, nec unquam vidisse, nec approbâsse.

2. Lutherum noluisse ea, quæ in mensa protulit, omnia dogmatum loco haberi, sic enim scribit part. 2. Postill. domest. Dominicâ Jubilate fol. 34. **In S. Augustini Büchern findet man viel Sprüche/ die Fleisch vnd Blut geredt hat / vnd ich muß auch von mir bekennen / daß ich viel Wort rede/ welche nicht GOttes Wort sind / wenn ich rede ausserhalb dem Predigampt / daheim vber Tisch oder sonst.**

3. Johannes à Daventria in Harmon. August. Confess. apud Fabricium ad dictum Pii II. (*Sacerdotibus magnâ ratione ademtum esse conjugium, sed majori restituendum videri*) sic respondet: *Verba Pii haud ita magnifacimus, nam graves atque prudentes viri nonnunquam obiter quædam loquuntur, quæ sepulta esse profuerat.* (Eâdem responsione etiam pro Luthero uti possumus.)

4. Bellarminus libr. 3. de Verbo Dei cap. 10. argum. 9. sic scribit: *Scimus maximè spirituales non semper illustrari.* (Quòd si ergò vel maximè in Lutheri dictis & scriptis occurrerent quædam obelisco notanda, non tamen statim negandum, eum in reformationis negotio fuisse Spiritus sancti organum. Isti enim nævi tàm non potuerunt reformationis operi obstare, quàm Aaronis idololatria Sacerdotali ejus officio, vel Mosis dubitatio Legis veritati, vel Petri abnegatio ejus in scribendo infallibilitati (quam tamen nemo nostrûm Luthero tribuit) quidquam derogat, quia de diversis temporibus & actibus diversum ferri debet judicium.

5. Pontificum dicteria & facta flagitiosa magno numero ex ipsis Pontificiis Scriptoribus adduci possent, nec tamen propterea negant, ipsos fuisse veros Pontifices.

3. Assertiones erroneæ & absurdæ.

1. Salmeron Disput. 25. in 1. Johan. 3. tom. 16. p. 277. demonstraturus, *Patres non errare, quando vel omnes, vel ferè omnes in unam sententiam conveniunt*, probationis loco adducit dictum Christi: *Ubi fuerit corpus, illuc congregantur aquilæ;* quòd sic explicat: *Ubicunq; fuerit corpus veritatis, illic congregantur aquilæ doctorum, qui instar aquilarum perspicaci & acutissimo visu Solem veritatis intuentur.*

2. Legatio Reg. Hispan. Philippi III. & Philippi IV. ad Pontif. Rom. pro definienda controversia de immaculata Virginis conceptione edita à Waddingo p. 202. *Multa hoc seculo credimus & tenemus pro fidei arcanis, quæ in aliis anterioribus ætatibus sub parva aut nulla probabilitate fluctuabant, & multa sunt jam pro fidei*

ar-

articulis definita, quæ apud plures & graviores ex antiquis Doctoribus duram sunt passa repulsam, & non levem apud priscos Patres sustinuerunt contradictionem.

(Atqui absurdum est id, quod olim fuit incertum, dubium, ad fidei articulos non pertinens, successu temporis fieri posse de fide per definitionem Papæ. Neque enim subsequens ætas & in ea Ecclesia, & in ea Episcopus cõstituit Theologiam & partes ejus, sed illa unicè à Deo pendet. Si Papæ arbitrium attendendum, inconstans erit Theologia & numerus articulorum fidei ad humanum placitum variabilis. Pulchrè Vincentius Lyrinensis in lib. adv. hæres. *Crescat oportet & multùm vehementerq; proficiat, tàm singulorum, quàm omnium; tàm unius hominis, quàm totius Ecclesiæ ætatum ac seculorum gradibus intelligentia, scientia, sapientia; sed in suo duntaxat genere, in eodem scilicet dogmate, eodem sensu, eâdemq; sententiâ. Christi enim Ecclesia sedula & cauta depositorum apud se dogmatum custos nihil in his unquam permutat, nihil minuit, nihil addit; non amputat necessaria, non apponit superflua, non amittit sua, non usurpat aliena.* Idem in eod. libr. super dictum Apostolicum 1. Tim. 6. v. 20. *Serva depositum &c.* sic commentatur: *Id est, quod tibi creditum, non quod à te inventum; quod accepisti, non quod excogitâsti; rem non ingenii, sed doctrinæ; in qua non autor esse debes, sed custos; non institutor, sed sectator. Aurum accepisti, aurum redde, non plumbum.* Nolo *auri speciem, sed Naturam planè; præter id, quod acceperit Catholicus, nunquam licuit, nunquam licebit annunciare aliquid. Anathematizare eos, qui aliqu d præterquã, quod acceperunt, ordinẽt, nunquã non oportuit, nunquã non oportebit.*

3. Thyræus part. 3. de Dæmoniac. cap. 39. & Lorichius in Thesauro Theol. voce Dæmones n. 52. *Nihil referre statuunt, an Exorcistæ puram habeant conscientiam, an verò in peccatis sint constituti, quoniam Exorcismi Ecclesiastici valeant ex opere operato.*

(At quomodo impuritas conscientiæ stare potest cum invocatione nominis divini, quâ adoriendum esse Dæmonem ipsimet agnoscunt, 1. Tim. 2. v. 8.)

4. Bellarminus libr. 3. de Verbo Dei cap. 8. § 1. sic scribit: *Irenæus lib. 3. cap. 2. docet, controversias non posse finiri ex solis Scripturis, quia variè exponuntur ab hæreticis.*

(Atqui Irenæus hanc opinionem hæreticis tribuit, eamque in illis damnat. Verba ejus sic habent: *Cùm ex Scripturis* (hæretici) *arguuntur, in accusationem convertuntur Scripturarum, quasi non rectè habeant, neq; sint ex autoritate, & quia variè sint dictæ, & quia non posit ex his inveniri veritas ab his, qui nesciant traditionem.*)

5. Salmeron tom. 4. Comment. in Histor. Evangel. part. 3. tract. 32. p. 614. *Consuetudo est Christianis gestare appensum collo Evangelium, aut alias res sacras sive reliquias &c.* Quanquam verò addit: *Inprimis admonendi sunt, ne hujusmodi sacra ob commodi temporarii causas gestent, quia esset abuti rebus sacris ultra inutilitatem. Error etiam esset, credere se ob vim naturalem seu ob pactum Dei, tùm illa gestantibus initum sit, cùm nullum tale sit, à periculis liberandos.* Mox tamen, quia inveterata Papatus praxis in contrarium militat, eandem sic statuminat: *Secus, si ex reverentia Sanctorum deferantur, cum spe, quod fortè*

Deus miserebitur. Hinc legimus in B. Cæciliæ laudem, Codicem Evangelicum eam semper in sinu gestâsse, & Constantinum Imperatorem Christi clavum diademate circumtulisse, & Apostolum Barnabam curâsse ægros Evangelii scripti attactu.

Cornelius à Lapide in cap. 1. Epist. ad Rom. super verba: *Evangelium est potentia Dei. Hæc Apostoli sententia extendi quoque potest ad salutem corporis, est enim generaliter vera. Nam Evangelium est virtus & causa instrumentalis salutis & vitæ, non tantùm futuræ, sed etiam præsentis, idq; non solùm voce, sed etiam scripto &c. Atq; hinc orta est consuetudo fidelium, ut Evangelium S. Johannis contra venena, veneficia, morbos, aliaq; incommoda gestent & circumferant.*

(At Spir. S. in verbo revelato nuspiam testatur, quòd per circumgestationem Evangelii scripti venena, veneficia, morbos &c. auferre velit. Est ergò superstitio, cui meritò opponitur, quod Chrysostomus, vel quicunque alius Autor operis imperfect. in Matthæum homil. 43. in cap. 23. Matth. jam olim opposuit Sacerdotibus, qui Christianorum collis particulas Evangelii appendebant. *Dic*, inquit, *Sacerdos insipiens, nonne quotidiè Evangelium in Ecclesia legitur & auditur ab hominibus? Cui ergò in auribus posita Evangelia nihil prosunt, quomodo eum poterunt supra collum suspensa salvare? Deinde ubi est virtus Evangelii? in figuris literarum, an in intellectu sensuum? si in figuris, benè circa collum suspendis? si in intellectu? ergò meliùs in corde posita prosunt, quàm circa collum suspensa.*

6. Ludov. Vives in libr. 8. de Civ. Dei cap. 27. col. 494. *Mos nunc est, quo tempore sacrum celebratur Christi, morte suâ genus humanum liberantis, ludos nihil propè à scenicis illis veteribus differentes populo exhibere, etiamsi aliud non dixero, satis turpe existimabit, quisquis audiet ludos fieri in re maximè seria. Ibi ridetur Judas, quàm potest ineptissima jactans, dum Christum prodit: ibi discipuli fugiunt militibus persequentibus, nec sine cachinnis & actorum & spectatorum: ibi Petrus auriculam rescindit Malcho, applaudente pullatâ turbâ, ceu ita vindicetur Christi captivitas. Et post paulum, qui tam strenuè modò dimicârat, rogationibus unius ancillulæ territus abnegat magistrum, ridente multitudine ancillam interrogantem & exibilante Petrum negantem. Inter tot ludentes, inter tot cachinnos & ineptias solus Christus est serius & severus, cumq; affectus conatur mœstos elicere, nescio, quo pacto non ibi tantùm, sed etiam ad sacra frigefacit, magno scelere atq; impietate, non tàm eorum, qui vel spectant, vel agunt, quàm Sacerdotum, qui ejusmodi fieri curant.*

(At hæc passim in Papatu fieri experientia testatur.)

7. Christophorus Castrus Comment. in duodecim Prophetas lib. 1. cap. 7. statuit, *Astromantiam esse licitam.* Castrum hoc nomine reprehendit Tannerus tom. 2. Theol. Scholast. Disp. 2. dub. 5. n. 46. utpote sentientem contra Constitutionem Sixti V. Anno 1585. prolatam.

8. P. Valdero Ordinis Augustinianorum & Archimandrita in Cœnobio Hispalensi in tribus concionibus insignibus, pronunciatis die festo beatificationis gloriosi Patriarchæ sancti & felicis Ignatii conditoris Societatis Jesu pag. 54. 55. *Scimus*, inquit, *Mosen virgam manu*

tenentem maxima miracula in aere, terra, aqua, petris & ubicunq; voluit, edidisse, adeò ut Pharaonem cum exercitu in mari rubro submerserit; sed fuit ineffabile nomen Dei virgæ illius, ut doctus Tostatus Episcopus Avillanus existimat, insculptum, quod ista miracula operabatur. Non autem res magna erat, quòd creaturæ videntes statuta Dei, supremi sui Regis & Domini, nominis ipsius subscriptione testata, haud retractanter obœdirent. Neq; adeò mirum fuit, Apostolos tot miracula patrâsse, quoniam id faciebant in nomine Dei, virtute & potestate, quam ab eo acceperant, hoc velut sigillo confirmatam: In nomine meo Dæmonia ejicient &c. Quòd verò Ignatius suo nomine chartæ inscripto plura miracula quàm Moses, nec pauciora, quàm Apostoli edat, quòd chirographum ipsius tantam in creaturas autoritatem habeat, ut ei confestim pareant: hoc verò illum nobis summè commendabilem reddit.

Idem pag. 91. sic scribit: *Quamdiu Ignatius vixit, moribus tam gravibus fuit, vitamq; adeo sanctam & religiosam egit, ut non nisi Pontifices, Petrum; Imperatrices, Deiparam; supremus aliquis Monarcha Deum Patrem & Filium repræsentantes ejus videndi facultatem habuerint.*

In concione F. Dezæ pag. 111. & 112. sic legitur: *Novißimè autem diebus istis locutus est nobis in filio suo Ignatio, quem constituit heredem universorum, & cui nihil ad summam laudem deest, quàm hoc, per quem fecit & secula.*

Ibidem in concione sua F. Jacobus Rebull Dominicanus Barcinonienſis, sic loquitur. *Ignatius Martyr tanto affectu incensus erat erga S. Patrem Pontificem Romanum tanquam legitimum Successorem Jesu Christi.*

(Atqui 1. formula illa loquendi, quâ nomen creaturæ nomini Dei omnipotentis æquatur, miracula in nomine Dei facta extenuantur, & ea, de quibus nondum certò constat, iis præferuntur, quæ fide Catholicâ atque indubitatâ credi oportet, scandalosa, erronea, blasphema & impia est. 2. assertio, quâ fingitur Deus aliquid commodi ex aspectu creaturæ percipere, est hæresis detestabilis. 3. quòd textus Paulinus ad alium, quàm CHRISTUM applicatur, id execrabile est & cum blasphemia conjunctum. 4. quòd vivo videntique Christo Successor datur, hoc manifestè falsum & prorsus est hereticum.)

9. Jesuitæ non contenti nomine Christianorum vocant se *Jesuitas* sive *Socios Jesu*. Unus ex eis Laurentius Arturus adeò impudens fuit, ut in Apolog. Assertionis pro Ecclesia contra Anton. Sadeëlem libr. 1. cap. 1. Loyliticæ sectæ soli, reliquis exclusis, attribuerit, quod dicit Apostolus 1. Corinth. 1. v. 9. *Vocati estis in communionem* (vulg. habet, *in Societatem*) *Jesu Christi Domini nostri*, & quod Johannes dicit 1. Epist. 1. v. 3. ut *vos habeatis communionem nobiscum, & communio nostra sit cum Patre & cum Filio ejus Jesu Christi.* (In vulg. vers. *est Societas.*) Sed à Christo denominari possumus *Christiani*, non autem à Jesu *Jesuani* vel *Jesuitæ*. Christiani à Christo vocamur, quia unctionis spiritualis participes reddimur, sed Jesuitæ dici non possumus, quia in promerenda, vel conferenda salute Christus nullos admittit socios. Panormitan. in cap. Decretal. de immun. Eccl.

Christiani nomen rectè assumtum, nam & unctionem Christus nobis communicavit. At Jesuani rectè dici non possumus, quoniam Servator unus ipse est.

Pelbartus de Themiswar in Pomerio Sermonum parte æstiv. de Circumcis. sermon. 4. *Jesus est nomen divinum & æternæ salutis. Christus autem dicitur unctus & sic est nomen militiæ Christianæ. Hinc nomen Christianus, quo norunt se tanquam pugiles unctos, in pugna contra mundum, carnem & Diabolum, unde in præsenti competit nobis nomen Christi propter militiam salvificam, sed in futuro, cùm erimus in salute, competet nomen Jesu, hoc est, salutis.*

Ludolphus de Saxonia Carthusiensis part. 1. de vita Christi cap. 10. *Christus est nomen gratiæ, Jesus nomen gloriæ, honoris & sanctitatis. Sicut enim in hac vita per gratiam Baptismi à Christo dicimur Christiani, sic in cœlesti gloria à Domino Jesu dicemur Jesuitæ, id est, à Salvatore salvati. Sancti, qui in cœlis sunt & fruuntur æternâ gloriâ, veri sunt Jesuitæ, triumphantes & sancti servi Dei; qui verò adhuc in terris degunt & militant, pugnantq́ue, in multis periculis militiæ suæ nomen retinere & gerere debent, quod est verum Christianorum nomen. Si verò ita se gerunt ut Sancti, qui in æterna gloria sedent super throno salutis, nomen Jesuitarum tum obtinere possunt. Quia verò haberi volunt in numero militantium & pugnantium sub Christi vexillo, Christi quoq́ue nomine contenti sint.* Confer dicta superiùs membr. 1.

10. Franciscus Veronius, qui se Christianissimi Regis *Concionatorem pro Controversiis* vocat, in Methodo nova, facili, solida hæresin ex fundamento destruendi duobus tomis edita Ann. 625. improbat modum illum, quo hactenus Bellarminus, Gregorius de Valentia, Gretserus & alii contra hæreticos disputârunt. Nam in Præfat. ad exteros inter cætera sic scribit: *Si nos ipsi Scripturam sacram allegamus, prout ex vulgari & recepto illo modo disputandi fecit Arnoldus, tum evenit, ut incurramus in inconvenientia ordinaria, ut locum demus adversariis, atq́ue ansam discurrendi* (respondendi) *& offucias oculis auditorum objiciendi, quin etiam sæpè argumentationes illæ nostræ laborant quibusdam vitiis, quæ in adversariorum argumentis observavi.* Item cap. 6. *Quando in disputandi lis est de sensu verborum Scripturæ, tum, inquit, maxima pars Catholicorum (in quo parum versatos se esse in adversariorum technis ostendunt) protinus interpretationem in medium afferunt, sive ex Chrysostomo, sive Augustino, sive alio Doctore. Non sic faciendum est &c. Nam cui quæso convenit producere id, quod nobis adversum esse possit magis, quàm adversario?* pag. 108. dicit: *Eos ex Pontificiis, qui sensum loci alicujus controversi & interpretationem aliam adversus nos proferunt, parùm dextros esse in controversiis.* Monet, ne hoc fiat, his argumentis: 1. *Enim Pontificios sic semet actores constituere, cùm tamen rei sint & faciliores sint rei partes, quàm actoris.* 2. *Paucos ex Pontificiis nosse interpretationes omnium locorum difficilium Scripturæ.* 3. Repetit, quod antè dixerat: *sic locos ejusmodi obscuros sæpè diversimodè explicari à Patribus, unde doctioribus ex ordine Theologorum nostrorum facile sit ex collatione alterius alicujus Patris diversum sentientis probare, interpretationem illius Patris incertam esse & sic disputationem merè problematicam fieri.* Addit, *eos, qui adversum Protestantes afferunt inter-*

terpretationes locorum controversorum, pessimè procedere & imprudenter agere. Item, *hoc fieri ab ipsis, ut docti videantur.* Item, *eos saltem probabiliter disputare.* Item pag. 192. *Doctiores ex Romanensibus id facere ex superbia & metu, ne minùs docti videantur, si secus faxint. In ipsorum interpretationibus, seu responsionibus nostros certo certiùs aliquid subinde reperire posse, quod carpant, id quod non parùm Pontificiæ causæ noceat.* pag. 193. dicit, *hoc esse eruditionem suam ostentare.*

11. Eccius in Enchiridio edit. Colon. Ann. 1561. tit. 28. fol. 358. ponit hanc thesin, *non esse disputandum cum hæreticis*, quam probare conatur ex jure Canonico & ratione, concedit tandem p. 365. *disputari posse cum hæreticis*, sed 1. *si idonei darentur judices.* 2. *si disputationis sententiam suscipere & pati volunt hæretici.*

(At repugnat hoc praxi Christi, Apostolorum & primitivæ Ecclesiæ.)

12. Negant Pontificii, *ex Scripturis cum hæreticis esse disputandum.*

Costerus in Præfat. Enchiridii pag. 33. adducit dictum Tertulliani: *Quid promovebis experientißime Scripturarum, cùm, si quid defenderis, negetur; è diverso, si quid negaveris, defendatur? & tu quidem nihil perdes nisi vocem in contentione; nihil consequeris nisi vilem de blasphematione laudem.*

Pistorius im Wegweiser cap. 4. von der Kirchen Christi p. 105. Die Ketzer sollen vber der Schrifft nicht gehöret oder in die Schrifft gelassen / sondern wie von der Kirchen / also auch von der Schrifft ohn alles disputiren abgeschaffet werden.

Becanus lib. 1. Manualis cap. 1. *Lutherani & Calvinistæ non possunt ex Scripturis disputare, vel ad eos provocare.*

(Atqui 1. Deus ipse ad Scripturam tanquam unicam fidei & vitæ normam omnes homines remittit. Esai. 8. v. 19. Luc. 16. v. 29. 2. Christus & Apostoli ex Scripturis cum hæreticis disputârunt, Matth. 15. v. 8. cap. 19. v. 5. cap. 22. v. 29. Act. 7. v. 2. cap. 13. v. 16. cap. 17. v. 2. Rom. 4. v. 3. &c. 3. Deus hoc fine verbum dedit, ut sit lumen mentium & medium conversionis, Psal. 119. v. 14. Tertullianus loquitur de illis, qui libros quosdam Canonicos repudiabant. *Ista hæresis*, inquit, *non recipit quasdam Scripturas.*)

13. Petrus Suavis lib. 1. Histor. Concil. Trident. p. 80. *Sede vacante solent Cardinales capita quædam reformando regimini Pontificio in formulam redigere, quæ singuli se exactè servaturos jurant, si fortè ipsi Pontificatum obtineant, licet omnium ætatum experimentis testatum sit, nemini propositum juramento stare, quòd statim ab electione in Pontificem profiteantur, se non potuisse obligari, vel ipsâ assumtione in Pontificatum solutos Sacramenti religione.*

(At hoc est ludere juramentis, sicut pueri astragalis.)

14. Panigarola Lectionum part. 1. lect. 2. pag. 40. probare conatur, *nec Deum Patrem posse esse solum Dominum Christianorum, nec etiam Jesum Christum posse esse solum illum Dominum, de quo loquitur Paulus.* Sic enim nobis insultat: *Quòd Deus aut Christus sit hic solus Dominus! At miseri, quàm fallimini! Si Deus, una esset igitur Ecclesia Christianorum, Hebræorum & Turcarum, quia omnes unum caput habent, qui Deus est. Quod verò Christum attinet, una*

igitur Ecclesia esset Arianorum, Manichæorum, Pelagianorum, vestrûm & nostrûm. Ex quo infert, *Papam esse illum unum Dominum Christianorum.*

(Longè rectiùs de hoc loco Paulino disserit Bellarminus lib. de Laicis cap. 3. *Dico*, inquit, *ibi nomen Domini propriè accipi, quomodo non convenit nisi Deo.*)

15. Petrus Charronus in libro de Sapientia edito Burdigalæ apud Simonem Milangium libr. 2. cap. 5. sect. 7. & 8. postquàm dixisset, *communem esse omnium cantilenam, tenere se fidem suam non ab hominibus, aut ab ulla creatura, sed à Deo*, addit: *Sed ut verum fateor, sine adulatione aut fuco, hoc falsum est. Quicquid dicatur, debentur manibus & mediis humanis, cujus rei primùm testis sit modus, quo religiones receptæ fuerunt in mundo & singulis diebus recipiuntur ab unoquoq; Natio, patria, locus religionem indunt. Amplectimur eam, quam locus, in quo nati sumus & educati profitetur. Sumus circumcisi, baptizati, Judæi, Mahumetani, Christiani, antequam sciamus, an homines simus. Religio non est electionis nostræ.*

(At hæc iniquissima veræ religionis cum superstitionibus & idololatriis gentilium, Judæorum, Turcarum comparatio viam parat ad atheismum.)

16. Lorinus Jesuita in Comm. Act. 16. v. 3. adducit locum Cardinalis Cusani ex lib. Concord. Cathol. *Si major pars orbis consentiret, posse nos assumere Circumcisionem.* Cajetanus Cardin. part. 3. q. 87. art. 1. *Si conformitas referatur ad Christum circumcisum corporaliter tantùm ratione similitudinis in patiendo (quia scil. vult sequi Christum in dolore Circumcisionis) non malus, sed laudabilis redderetur actus Circumcisionis. Bonum adjunctum actui non malo habet, unde bonificet actum illum.*

(At hâc ratione propter finem bonum sacrificia ac totus cultus Judaicus restitui posset.)

17. Pontificii *corpora eorum, quos, hæreticos vocant, exhumant & ossa exurunt in Cœmiteriis locum illis relinqui nefas arbitrantes.*

(Sed huic furori meritò opponitur illud Optati Milevitani gravissimè conquerentis de Donatistis, ita Cœmiteria sibi solis vindicantibus, ut Catholicos non admitterent. *Quid referam*, inquit lib. 6. contra Parmen. *etiam illam impietatem de vestra conjuratione venientem, qua Basilicas invadere voluistis, ut vobis solis Cœmiteria vendicaretis, non permittentes sepeliri corpora Catholicorum, ut terreatis vivos, malè tractatis & mortuos, negantes funeribus locum. Si inter viventes fuerat certamen, odia vestra vel mors aliena compescat. jam tacet, cum quo paulò antè litigabas. Quid insultas funeri? quid impetis sepulturam? quid cum mortuis litigas? perdidisti malitiæ fructum. Etsi corpora non vis in unum quiescere, animas tamen in uno apud Deum positas non poteris separare.*

18. Ex Ethnicismo multa in Ecclesiam Romanam introducta esse, Polydorus Virgilius in libris de rerum inventoribus & alii passim testantur, quod ipsum in tractatu de Ecclesia §. 227. multis fuit demonstratum. Baronius, postquam agnovisset tom. 2. Annal. Ann. 200. n. 5. tales consuetudines in primis Christianis adhuc ex Ethnicismo reliquas tempore Tertulliani gravi fuisse censura notatas, subjungit, *consultò posteà introductum videri, ut, quæ erant gentilitiæ superstitionis*

tionis officia, eadem veri Dei cultu sanctificata in veræ religionis cultum impenderentur. Similia occurrunt Ann.58.n.76. Ann.324. n.79. apud Cottonum lib.2. Instit.c.57.

(At hoc vel solùm satis causæ esset deserendi Rom. Ecclesiam etiam ipsius Juris Canonici judicio. c. Non licet 13. caus.26. q.7. *Non licet iniquas observationes agere Calendarum & otiis vacare gentilibus, neq; lauro aut viriditate arborum cingere domos, omnis enim hæc observatio paganismi est.* c.Si quis 14.caus. & quæst.iisd. *Si quis Calendas Januarias & brumam ritu paganorum colere, vel aliquid plus novi facere propter novum annum aut mensas cum dapibus vel epulis in domibus præparare, & per vicos & plateas cantiones & choros ducere præsumserit, quod magna iniquitas est coram Deo, anathema sit.* c. Non observetis 16. caus. & quæst. iisd. *Non observetis dies, qui dicuntur Ægyptiaci aut Calendas Januarii, in quibus cantilenæ quædam & commessationes & adinvicem dona donantur, q. in principio anni, boni fati augurio &c. Qui autem talibus credunt, aut ad eorum domum euntes, aut suis domibus introducunt, ut interrogent, sciant, se fidem Christianam & Baptismum prævaricâsse, & ut paganum & Apostatam, hoc est, retrò abeuntem & Dei inimicum iram Dei graviter incurrisse &c.* c. Jejunium 14. de consecrat. dist.3. *Jejunium Dominici diei & quintæ feriæ nemo celebrare debet, ut inter jejunium Christianorum & gentilium, veraciter credentium & infidelium, atq; hæreticorum vera & non falsa discretio habeatur.* c.Sacerdos 6.caus.26.q.7. *Qui Dominico die studiosè jejunat, non creditur esse Catholicus.* c. Quicunq; 4.caus.23. q.8. *Quicunq; Clericus in gentilium ludis mortuus fuerit, neq; in oblatione, neq; in oratione postuletur, sed in manus incidat judicis, sepulturâ tamen non privetur.*)

Confer Theologum eminentissimum Dn. D. Hoë lib.3. Comm.in Apoc.cap.11. p.419. M. Agricolæ scriptum Autonomiæ Burchardi oppositum, librum Conradi Nucerini apud Wolfium tom.1. Lect. memorab. p.954. cumprimis verò eruditissimum scriptum Dn. D. Nic. Hunnii de Rom. Ecclesiæ apostasia.

19. Fatentur *ex Judaismo* multa esse in Ecclesiam Romanam traducta. Baronius Ann.58.n.72. *Cùm hæc ipsa* (cereorum coram Imaginib. accensionem &c.) *æquè Judæi factitarent, atq; gentiles, cur non potiùs à Judæis ea, sicut & pleraq; alia, quàm à gentilibus Ecclesiam mutuatam esse dixerimus?* Ann.57.n.107. *Fluxisse hæc consuetudo* (lavandi ante usum sacrorum) *videtur è Judæorum ritibus, sicut & multa alia.* Ann. 112. n.2. *Nomen Patriarchæ antiquissimum est, tùm à Judæis, tùm etiam à gentilib. usurpatum, quod, sicut alia multa, in Ecclesiam feliciter transiit.* Polyd. Vergilius lib.5. de rer. invent. cap.1. p.381. *Multa ab Hebræis & non pauca à Romanis, cæterisq; Ethnicis ad nos instituta manaverunt.* Confer Dn. D. Nic. Hunnium lib. de apostasia Rom. Ecclesiæ § 470. & seqq. ubi prolixè ostendit communionem Ecclesiæ Romanæ cum Judaica.

(At Pontifex ipse agnoscit, Ceremonias legales in N. Testam. esse abrogatas. c.Gloria 71. caus.12. q.2. *Neq; verò mihi aliquis opponat dives in Judæa templum, mensas, lucernas, thuribula, patellas, scyphos, mortariola & cætera ex auro fabrefacta. Tunc hæc probabantur à Domino, quando Sacerdotes hostias immolabant & sangvis pecudum erat remissio peccatorum: quanquam hæc*

omnia præcesserint in figura, scripta autem sunt propter nos, in quos fines seculorum devenerunt. Nunc verò, cùm paupertatem domus suæ pauper Dominus dedicârit, portemus *crucem & divitias lutum putabimus.* c. Sextam 29. de consecr. dist. 3. *Antiqui: figuris & umbris ad veritatis præfigurationem sanctæ Ecclesiæ traditis, valedicentes gratiam & veritatem præferimus, & sic plenitudinem legis recipimus.* Quin & Romana Ecclesia censet, eum esse à Christianismo alienum, qui se Judaismi facit participem, ut ibidem demonstrat Dn. D. Hunnius §. 466.

20. Pontificii ab ipsius Diaboli informatione argumenta probationis adducere non verentur. Tannerus part. 2. Anatom. Aug. Confess. Demonstr. 9. §. 133. probaturus, *ad sepulchrũ Christi aliorumq; Sanctorum Dæmones pelli & torqueri*, sic scribit: *Si nobis non credimus, credamus saltem Diabolo & Angelis ejus, qui, quotiescunq; ante illud de obsessis corporibus expelluntur, quasi in conspectu tribunalis Christi stantes contremiscunt, rugiunt, & seriò dolent crucifixisse, quem timeant.* Baronius Ann. 713. n. 12. 13. & seq. memorat: *Satanam ex puella, quam obsederat, fuisse locutum: Ecce dico vobis, quia Maria, & Paulus & Andreas abstulerunt istius mali Episcopi & Monachorum lachrymas ante Nazarenum, qui dedit potestatem Anastasio, ut veniat & ejiciat me in corpore isto, in Kalendis Novembris: & rursum confitebatur malus ille Spiritus, se vehementissimè torqueri ab Anastasio, qui præsens esset. Item dixerat Dæmon: Ligatum me habet Anastasius, quia usq; in vesperum in me pœnas exercere vult. Acciderat autem, ut dens ille è capite S. Anastasii evulsus ad collum suspensus arreptitiæ amplius inveniri non posset. Nobis autem dicentibus ei, quid factum est de dente* [illegible] *Quando venit Anas*[illegible] *eum de collo & posu*[illegible] *manebat. Et nos dixim*[illegible] *S. Anastasius? Dæmon* [illegible] *sa est candela à femel*[illegible] *Anastasius, & revocav*[illegible] *suum. Quærite in arca*[illegible] *sunt reliquiæ ejus, & cognoscetis. Tunc* [illegible] *cedentes ad arcam reliquiarum eju*[illegible]*, aperta ea invenimus dentem in*[illegible] *prius fuerat collocatum.* Idem B[illegible] §. 15. de Theodoret. mem[illegible] *aliquando dixerit hu*[illegible] *te jampridem confodi*[illegible] *tyrum te custodientem*[illegible] *quæ expendens intell*[illegible] tus) *quod Martyrum* [illegible] *bat lecythum olei Mar*[illegible] *tis Martyribus collect*[illegible] *nem, pendebat in me*[illegible] *capite erat magni J*[illegible] *claustro adamantino* [illegible] Petrus Canisius ex p[illegible] Diabolum hoc modo ejec[illegible] Allato [illegible] statuæ Marianæ in veteri Oettinga, & à tergo capiti puellæ ob[illegible] imposito, [illegible] exclamavit Satanas: *Dimitte me, ô* [illegible] *trix, ut quid me ta*[illegible] stante Canisio suis [illegible] egrediens exclama[illegible] *sero: intra viginti* [illegible] *Dæmoniorum tantis* [illegible] *subjectus fuit, quantis ego.* Hasenm. Hist. Jesuit. [illegible] (ex eo didicit Rom. Ecclesia, imagines Sanctorum esse remedium efficacissimum adversus Satanam, ejusq; [illegible]fultus.) Jubilæum commendavit Diabolus, *quando in primo Jubilæo* [illegible] *ex Purgatorio liberatos fuisse & expulsos Dæmones ipsimet*

testati fuere, quod argumentum ceu firmum producit Bzovius Ann. 1300. §.4.

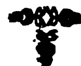
(Atqui Christus ipse noluit testimonium Diaboli admittere, sed imposuit ei silentium Marc. 1. v. 25. & 34. Quid quod Pontificii hoc nomine non solum Lutherum, sed etiam totam nostram Ecclesiam hæreseos arguunt, quòd Lutherus Diabolo Præceptore eam in rem usus Missam impugnârit, ut superiùs vidimus.

21. Bozius de signis Eccles. lib. 4. cap. 6. pag. 272. *In Protestantes illud aptissimè cadit, Ab Aquilone pandetur omne malum. Vos namq; nobis ad Aquilonem, nos vobis ad Austrum sumus, quomodo igitur estis ab Ecclesia Dei?* Bellarmin. in Apol. cap. 14. pag. 185. *Quæro à Rege, unde novum illud lumen Anglis effulserit? ab Aquilone respondebit, inde enim primus eorum Propheta Lutherus emersit. At nos Prophetam audimus dicentem, Ab Aquilone pandetur omne malum. Et si omne malum, certè tenebræ eorum non lux veritatis.*

Resp. 1. Ribera, Maldonatus & Sas in Comment. illius loci Prophetici agnoscunt, eum agere de *malo pœnæ* à Chaldæis seu Babyloniis populo Dei inferendo.

2. Quid si opponeremus Bozio & Bellarmino dictum Jobi 37. v. 22. *Ab Aquilone aurum?* quod eâdem facilitate ad doctrinæ puritatem possemus accommodare.

3. Per Aquilonem apud Prophetam intelligitur *Babylon*. At plurimi etiam Pontificii Scriptores Romam vocant *Babylonem*, ut in quæst. de Antichristo ostendemus.

Finis Libri Primi.